

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + Make non-commercial use of the files We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + Refrain from automated querying Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + Maintain attribution The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + Keep it legal Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

Über dieses Buch

Dies ist ein digitales Exemplar eines Buches, das seit Generationen in den Regalen der Bibliotheken aufbewahrt wurde, bevor es von Google im Rahmen eines Projekts, mit dem die Bücher dieser Welt online verfügbar gemacht werden sollen, sorgfältig gescannt wurde.

Das Buch hat das Urheberrecht überdauert und kann nun öffentlich zugänglich gemacht werden. Ein öffentlich zugängliches Buch ist ein Buch, das niemals Urheberrechten unterlag oder bei dem die Schutzfrist des Urheberrechts abgelaufen ist. Ob ein Buch öffentlich zugänglich ist, kann von Land zu Land unterschiedlich sein. Öffentlich zugängliche Bücher sind unser Tor zur Vergangenheit und stellen ein geschichtliches, kulturelles und wissenschaftliches Vermögen dar, das häufig nur schwierig zu entdecken ist.

Gebrauchsspuren, Anmerkungen und andere Randbemerkungen, die im Originalband enthalten sind, finden sich auch in dieser Datei – eine Erinnerung an die lange Reise, die das Buch vom Verleger zu einer Bibliothek und weiter zu Ihnen hinter sich gebracht hat.

Nutzungsrichtlinien

Google ist stolz, mit Bibliotheken in partnerschaftlicher Zusammenarbeit öffentlich zugängliches Material zu digitalisieren und einer breiten Masse zugänglich zu machen. Öffentlich zugängliche Bücher gehören der Öffentlichkeit, und wir sind nur ihre Hüter. Nichtsdestotrotz ist diese Arbeit kostspielig. Um diese Ressource weiterhin zur Verfügung stellen zu können, haben wir Schritte unternommen, um den Missbrauch durch kommerzielle Parteien zu verhindern. Dazu gehören technische Einschränkungen für automatisierte Abfragen.

Wir bitten Sie um Einhaltung folgender Richtlinien:

- Nutzung der Dateien zu nichtkommerziellen Zwecken Wir haben Google Buchsuche für Endanwender konzipiert und möchten, dass Sie diese Dateien nur für persönliche, nichtkommerzielle Zwecke verwenden.
- + Keine automatisierten Abfragen Senden Sie keine automatisierten Abfragen irgendwelcher Art an das Google-System. Wenn Sie Recherchen über maschinelle Übersetzung, optische Zeichenerkennung oder andere Bereiche durchführen, in denen der Zugang zu Text in großen Mengen nützlich ist, wenden Sie sich bitte an uns. Wir fördern die Nutzung des öffentlich zugänglichen Materials für diese Zwecke und können Ihnen unter Umständen helfen.
- + Beibehaltung von Google-Markenelementen Das "Wasserzeichen" von Google, das Sie in jeder Datei finden, ist wichtig zur Information über dieses Projekt und hilft den Anwendern weiteres Material über Google Buchsuche zu finden. Bitte entfernen Sie das Wasserzeichen nicht.
- + Bewegen Sie sich innerhalb der Legalität Unabhängig von Ihrem Verwendungszweck müssen Sie sich Ihrer Verantwortung bewusst sein, sicherzustellen, dass Ihre Nutzung legal ist. Gehen Sie nicht davon aus, dass ein Buch, das nach unserem Dafürhalten für Nutzer in den USA öffentlich zugänglich ist, auch für Nutzer in anderen Ländern öffentlich zugänglich ist. Ob ein Buch noch dem Urheberrecht unterliegt, ist von Land zu Land verschieden. Wir können keine Beratung leisten, ob eine bestimmte Nutzung eines bestimmten Buches gesetzlich zulässig ist. Gehen Sie nicht davon aus, dass das Erscheinen eines Buchs in Google Buchsuche bedeutet, dass es in jeder Form und überall auf der Welt verwendet werden kann. Eine Urheberrechtsverletzung kann schwerwiegende Folgen haben.

Über Google Buchsuche

Das Ziel von Google besteht darin, die weltweiten Informationen zu organisieren und allgemein nutzbar und zugänglich zu machen. Google Buchsuche hilft Lesern dabei, die Bücher dieser Welt zu entdecken, und unterstützt Autoren und Verleger dabei, neue Zielgruppen zu erreichen. Den gesamten Buchtext können Sie im Internet unter http://books.google.com/durchsuchen.

ABHANDLUNGEN

ZWEIUNDFÜNFZIGSTER BAND.

•		

-		
·		

ABHANDLUNGEN

DER KÖNIGLICH SÄCHSISCHEN

GESELLSCHAFT DER WISSENSCHAFTEN.

ZWEIUNDFÜNFZIGSTER BAND.

LEIPZIG
BEI B. G. TEUBNER
1907.

ABHANDLUNGEN

DER PHILOLOGISCH-HISTORISCHEN KLASSE

DER KÖNIGLICH SÄCHSISCHEN

GESELLSCHAFT DER WISSENSCHAFTEN.

DREIUNDZWANZIGSTER BAND.

LEIPZIG
BEI B. G. TEUBNER
1907.

INHALT.

- Nr. 1. EDUARD SIEVERS, Metrische Studien. II. Die hebräische Genesis. Erster Teil: Texte.
 - 2. Zweiter Teil: Zur Quellenscheidung und Textkritik.
- 3. Amos. Metrisch bearbeitet von Eduard Sievers und Hermann Guthe.
- 4. Eduard Sievers, Metrische Studien. III. Samuel, metrisch herausgegeben. Erster Teil: Text.

METRISCHE STUDIEN.

II.

DIE HEBRÄISCHE GENESIS.

ERSTER TEIL: TEXTE.

VON

EDUARD SIEVERS,

MITGLIED DER KÖNIGL. SÄCHS. GESELLSCHAFT DER WISSENSCHAFTEN.

DES XXIII. BANDES

DER ABHANDLUNGEN DER PHILOLOGISCH-HISTORISCHEN KLASSE DER KÖNIGL. SÄCHSISCHEN GESELLSCHAFT DER WISSENSCHAFTEN

Nº I.

LEIPZIG
BEI B. G. TEUBNER
1904.

Vorgetragen für die Abhandlungen am 7. Mai 1904. Das Manuskript eingeliefert am 7. Mai 1904. Der letzte Bogen druckfertig erklärt am 15. August 1904.

METRISCHE STUDIEN.

П.

DIE HEBRÄISCHE GENESIS.

ERSTER TEIL: TEXTE.

VON

EDUARD SIEVERS.

Zeichenerklärung.

1. Am Rande.

= $J\alpha$, der Siebenertext, s. im zweiten Teil § 10. $\parallel = J\beta$, der 7K-Text (Siebener mit Kurzvers abwechselnd), s. § 11. | = Jγ, der Sechshebertext, s. § 12. | = Jo, der 6K-Text (Sechsheber mit Kurzvers abwechselnd), s. § 13. = Jε, der Achtertext, s. § 14.

E:

- $= \mathbf{E}\alpha$, der Siebenertext, s. § 15.
- = Eγ, der Sechshebertext (mit eingemischten Vierern und Achtern), s. § 16.
- | = E σ, der 6 K-Text (Sechsheber mit Kurzvers abwechselnd), s. § 17.

- : Pα, der Siebenertext (mit eingemischten Kurzversen), s. § 18.
- :: = $P\beta$, der 7K-Text (Siebener mit Kurzvers abwechselnd), s. § 9. 19.
- 🚼 🗕 Po, der (erzählende) 6 K-Text (Sechsheber mit Kurzvers abwechselnd), s. § 9. 19.
- 🏅 = Pζ, der 77 K-Text (je zwei Siebener mit einem Kurzvers gebunden), s. § 9. 19.
- Px, nicht näher bestimmte Einzelstücke, s. § 9, 5, c. 20.

2. Im Context.

- (—) umschließt Zusätze des Herausgebers zum MT.
- [—] umschließt zu Tilgendes, das im Transcriptionstext Aufnahme gefunden hat (im Quadratschrifttext einzelne zu tilgende Buchstaben sowie secundäre Zutaten zu jüngeren Partien u. dgl.).
- * bezeichnet (im Transcriptionstext) Auslassungen des Herausgebers gegenüber dem MT. (*7 bez. 7* am Rande bedeutet dagegen 'umgekehrter Siebener').
- Petitdruck mit übergelegtem Strich ist im Quadratschrifttext für secundäre Zutaten zu dem für ursprünglich angesehenen Text der einzelnen Quellenschriften angewendet worden (in Zweifelsfällen ist auch im Quadratschrifttext die größere Schrift beibehalten).
- Sperrdruck bezeichnet Verschiedenheiten des Wortlautes von MT. und Transcriptionstext (in diesem Fall ist in Quadratschrifttext die überlieferte Lesart von MT. beibehalten, aber durch übergelegten Strich etc. als secundär gekennzeichnet, im Transcriptionstext die vorgeschlagene Emendation eingesetzt).

I. Die Schöpfung nach P $(P_{\alpha}^*$ und Px).

:	7	בראשית ברא (יהוה) אלחים את השמים ואת הארץ	I
:	<i>.</i> 7	והארץ היתה תהו ובהו וחשך על פני תהום	2
:	<i>.</i> 7	ורוח אלחים מרחפת על פני המים (3) ויאמר (יהוה) אלהים	(3)
:	7	יהי אור ויהי אור (4) רירא (יהוה) אלהים	(4)
:	7	את האור כי טוב ריבדל (יהוה) אלהים בין האור ובין החשך	
:	7	ויקרא (יהוה) אלהים לאור יום ולחשד קרא ליל[ה]	5
:	7	ויהי ערב ויהי בקר יום אחד (6) ויאמר ליהוה אלהים	(6)
:	7	יהי רקיע בתוך המים היהי מבדיל בין מים למים	
:	7	ויעש (יהוה) אלהים את הרקיע ויבדל בין המים	7
:	7	אשר מתחת לרקיע ובין המים אשר מעל לרקיע	
:	7	ויהי כן (8) ויקרא (יהוה) אלהים לרקיע שמים	(8)
:	7	ויהי ערב ויהי בקר יום שני (9) ויאמר אלהים יקוו המים	(9)
:	7	מתחת השמים אל מקום אחד ותראה היבשה	
	7	ויהי כן (וס) ויקרא ליהוה אלהים ליבשה ארק	(10)
:	7	ולמקוח המים קרא ימים וירא (יהוה) אלהים	
	7	כי טוב (11) ויאמר אלחים תדשא הארץ דשא עשב מזריע זרע	(11)
:	7	רֹ עק פרי עשה פרי למינו אשר זרעו בו על הארץ ויהי כן	
	7	ותוצא הארץ דשא עשב מזריע זרע למינחו ועץ עשה פרי	12
:	7 *	אשר זרעו בו למינהו וירא (יהוה) אלהים כי טוב	
:	7	ויהי ערב ויהי בקר יום שלישי (14) ויאמר אלהים יהי מארת	13
:	7	ברקיע השמים להבדיל בין היום ובין הליל[ה] והיו לאתת	(14)
:	7 *	ולמועדים ולימים ושנים (15) והיו למאורת ברקיע השמים	(15)
:	7	להאיר על הארץ ויהי כן (16) ויעש ליהוה אלהים	(16)
:	-	את שני המארת הגדלים	
	4]	את חמאור חגדל לממשלת חיום	
	[4	ואת חמאור חקטן לממשלת חליל[ח]	
:	7*	ואת הכוכבים (ויתן אתם אלחים	(17)
:	7	ברקיע השמים להאיר על הארץ (18) ולמשל ביום ובליל[ה]	(81)
:	7*	ולהבדיל בין האור ובין החשך וירא ליהוה אלהים כי טוב	
:	7	ויהי ערב ויהי בקר יום רביעי (20) ויאמר ליהוה אלהים	19
:	7	ישרצו חמים שרץ נפש חיה ועוף יעופף על הארץ	(20)
:	3	על פני רקיע חשמים	
:	7	ויברא (יהוה) אלחים אה התנינם הגדלים ואת כל נפש החיה	21
:	7 🗅	חרמטת אשר שרצו המים למינחם ואת כל עוף כנף למינחו וירא ליחוה אלהיו	
:	7	כי טוב (22) ויברך אתם (יהוח) אלחים לאמר פרו	22
:	7	ורבו ומלאו את חמים בימים וחעוף ירב(ה) בארץ	
•	7	ויהי ערב ויהי בקר יום חמישי (24) ויאמר ליהוה> אלהים	23

I. Die Schöpfung nach P $(P_{\alpha}^* \text{ und } Px)$.

I	bərēštþ bərō ⟨jahwē⟩ 'ĕlohtm¹ 'eþ∪haššamãim wə'ēþ ha'árçş,	7	:
2	wəha'áreş hajəþā þòhú wabòhú, wəxóšech 'al-pəne þəhóm,	7	:
(3)	wərtx*məraxefep 'al-pənē hammaim: (3) wajjömer (jahwe) 'elohim:	7	:
(4)	»jəhī 'ðr!« wạihī-'ðr. (4) wajjār ⟨jahwē⟩ 'ĕlohtm	7	:
	'ęß-ha'őr kī-tót, wajjatdél (jahwé) 'élohím ben ha'ór utèn haxóšech,	7	:
. 5	wajjiqrā (jahwē) 'elohimola'orojom, wəlaxósech qarā lăil.	7	:
(6)	waihī-'éreð waihī-bóqer, jŏm 'exád'. (6) wajjömer < jahwē' > 'elohim:	7	:
	»jəhī raqī' bəþoch hammāim ∗mabdīl bēnomāim lamaim!«	7	:
7	wajją́ aś (jahwē) 'elohim 'elo-haraqi', wajjabdēl ben hammaim	7	:
	'ặšệr mittáxaþ laraqī', ubến hạmmãim, 'ặšệr me'ál laraqī'.	7	:
(8)	wạihĩ-chèn, (8) wajjiqrã (jạhwē) 'ĕlohim laraqī' šamáim.	7	:
(9)	wạihī-'éreð wạihī-bóqer, jǒm šent. (9) wajjömer*: »jiqqawū hammáim	7	:
	mittáxaÞ haššamáim 'el-maqõm 'exád, wəþéra'è∪hájjabbašá!«	7	:
(10)	wạihĩ-chèn, (10) wajjiqrã (jạhwē) 'ệlohīm lajjábbašà\'éreş,	7	:
	ulmiqwe hammaim qarā jammim. wajjār (jahwe) 'ğlohim	7	:
(11)	kī-ṭōb, (11) wajjômęr*: »tạdšē ha'áręş dèšēv'éśęb mazrī' zèrá',	7	:
	⟨wə⟩'éş∗'oˌśē∪pərī∗ 'ặšér∪zạr'ō-bō 'al-ha'áręş!« waihī-chěn,	7	:
12	wattōṣē ha'áręṣ dę̀šēౖ∪'éśęb∪mazri'∪zę́ra'*, wə'ḗṣ 'ośḗ-ppəri,	7	:
_	'ặšģr√zạr'ō-bō ləmīnēu. wajjặr ⟨jaḥwē⟩ 'ĕlohīm kī-ṭōb.	*7	:
13	waihī-'éręb waihī-bóqer, jŏm šəlīšt. (14) wajjömer*: »jəht mə'oróþ	7	:
(14)	birqi hassamaim bhabdi ben-hajjom ubèn-hallail, whaju b'oþóþ,	7	:
(15)	ulmō'ạdim uljamim wəšanim, (15) wəhajü lim'orōþ birqi haššamáim,	• 7	:
(16)	bha'tr 'al-ha'áręṣ!« waihī-chěn, (16) wajjá'aś < jahwē'> 'ĕlohtm	7	:
	'ęþ-šənē hạm'oróþ hạgđolīm	-	:
	['ęþ-hamma'ðr haggaðól ləmemšéleþ hajjóm,	[4	
	węþ-hamma'ðr haqqatón ləmemšeleþ hallási[]	4]	
(17)	ve²éþ hakkōchabim, (17) wajjittēn 'oþám∗	*7	:
(18)	birgt' haššamáim, ləha'ir 'al-ha'arçş, (18) wəlimšõl bajjöm uballail,	7	:
	ulhabdil bēn ha'ör ubin haxóšech. wajjār (jahwe') 'elohīm kī-töb.	*7	:
19	wạihī-'ệręb wạihī-bóqẹr, jŏm rəbī'i. (20) wajjómẹr 〈jạhwē〉 'ĕlohim:	7	:
(20)	»jišrəşti hammaim všereş∿neffeš xajjā, wə'öf jə'ōfef 'al-ha'areş	7	:
	'ąl-pəñē rəqt' hạššamáim!≪	3	:
21	wajjibrā 〈jahwē〉 'ēlohim*hattannīnim hagdolim weþkol-néfeš haxajjā	7	•
	'ǎšęr_šárəşù_hammáim, wef>kǫl-'õf kanáf*. wajjār <jahwē'> 'Elohim</jahwē'>	7	:
22	kī-tőb, (22) waibárech 'oþām 〈jahwē〉 'ĕlohīm lēmõr: »pərú	7	•
	urbû umil'û 'ęþ-hammáim bajjammím, wəha'őf jirb<ē> ba'áręş!«	7	:
23	wạihi-'ệręb wạihi-bóqer, jថm xặmišt. (24) wajjómer (jạhwē) 'elohim;	7	:

¹⁾ Über die Bedeutung dieser Auffüllung, die vorläufig nur den Text metrisch lesbar machen soll, s. § 65.

• 7`	תוצא הארץ נפש חיה כמינת בהמה ורמש וחיתו ארץ כמינת	(24)
7	ויהי כן (25) ויעש (יהוה) אלהים את חית הארץ למינה	(25)
7	ואת הבהמה למינה ואת כל רמש האדמה למינהו וירא ליחוה אלחים כי טוב	
7	(ויהי ערב ויהי בקר יום הששי) ויאמר (יהוה) אלהים	26
7	נעשה אדם בצלמנו כדמותנו וירדו בדגת הים	
7	ובעוף השמים ובבחמה יבכל הארץ ובכל הרמש הרמש על הארץ	
7	ויברא (יהוח) אלהים את האדם בצלמו בצלם אלהים	27
7	ברא אתו זכר ונקבה ברא אתם (28) ויברך אתם אלחים	(28)
7	ויאמר להם אלחים פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשה	
7	ורדו בדגת הים ובעוך חשמים ובכל חיה הרמשת על הארץ	
3	ויאמר (יהוה) אלחים	29
7	הנ(ה) נתתי לכם את כל עשב זרע זרע אשר על פני כל הארץ	
7	ואה כל חעץ אשר בו פרי עץ זרע זרע לכם יהיה לאכלה	
7	ולכל חית הארץ ולכל עוף השמים ולכל רומש על הארץ	30
7	אשר בו נפש חיה (חנה נתתי) את כל ירק עשב לאכלה	
7	ויהי כן (31) וירא (יהוה) אלהים את כל אשר עשה	(31)
_	והנה מוב מאד	
• [4	ויחי ערב ויחי בקר יום חששי	
•	,	
	2.	
7		1
: / : 6	ויכל אלחים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה	2
:		2
3 · 6	וישבוז ביום השביעי מכל מלאכוז אשר עשה :	
6		. 3
	כי בו שבוז בכל בלאכוזו אשו בוא אלחים לעשווז	
6		
: 0	אלה תולדות השמים והארץ בהבראם	4
	II. Schöpfung und Paradies $(J_{\alpha}, J_{\sigma}, J_{\varepsilon})$.	
	• • • • • • • • • • • • • • • • • • • •	
	2.	
4	ביום עשות יהוה אלהים ארץ ושמים	
4	וכל שיח השדה מרם יהיה בארץ	5
4	וכל עשב השדה טרם יצמח	-
4	כי לא המטיר יהוה אלחים על הארץ	
4	ואדם אין לעבד את האדמה	
7	ואד יעלה מן הארץ והשקה את כל פני האדמה	6
4	וייצר יהוה אלחים את האדם עפר מן האדמה	7
4	ויפח באפיו נשמת חיים	•
4	ויתי האדם לנפש חיה	
4	ייטע יהוה אלהים גן בעדן מקדם	8
4	וישם שם את האדם אשר יצר	
7	ויצמת יחוה אלחים מן האדמה כל עץ נחמד למראה	9

(24)	tōṣ&ha'àrẹṣ_néfęš xajjā*: bəhemã warémęs, wəxáiþō-'èrés*!«	•7:
(25)	waihī-chēn, (25) wajjá'aś (jahwē) 'elohim 'el-xájjab ha'áres*,	7
(3,	węb-habhemá * web-kol-rémes ha'd amá *. wajją̃r (jahwe) 'elohim kī-t	
26	(waihī-'éręð waihī-dóger, jöm hašsišši). wajjömer (jahwē) 'élohim:	7
	»na'st 'adam bəşalmenü kidmühenü, wəjirdü bidzah hajjam,	7
	ub of haššamáim, ubábbohemá*, ubchol-harémes haromés al-ha'ares!«	7
27	wąjjibra (jahwę) 'ęlohim 'ę.þ-ha'adám bəşalmo: bəşelem 'ęlohim	7
(28)	barā 'oþō: sachár ungeðā barā∪'oþàm∪ (28) waibárech 'oþám*,	7
• •	wajjómer lahém*: »pərti urbti, umil'ti 'eb-ha'areş wəchibisih,	7
	urđđubid zapbagjjám, ub of haššamáim, ubchol-xajjá haroméseb 'al-ha'ár	
29	wąjjómęr <jąhwę> 'ęlokim:</jąhwę>	7
-	»hen na bátti lachém 'eb-kol-'éseb sore' séra' 'diér 'al-poné chol-ha'ar	
	wə∗chol-ha'éş 'ặšgr-bō fərī-'éş-sore'∪zgra', lachēm jihjệ lə'ochlā.	7
30	ulchol-xájjábha'áres, ulchol-'öf hassamáim, ulchöl romés 'al-ha'áres,	7
	'aser-bonefes xajjá, (hinné naþatti) 'eb-kól-jereg 'éseb b'ochlá!«	7
(31)	waihī-chēn, (31) wajjār (jahwē) 'elohīm 'eþ-kól-'dšer-'aśā,	7
	wəhinne-tòt-mə'ód ,	- :
	[wạihī-'éręð wạihī-bóqer, jŏm hạššišší]	[4]
	2.	
1	waichullú haššamáim, wəha'árçş, wəchól-şəba'ám.	7
2	wạichál 'ĕlohīm bạjjóm hạšbī'i məlāchtó 'ḍšèr√aśā,	6
	wajjišbõþ bajjóm haštī'i mikkól-məlāchtó 'ášèrv'aśá.	3:3
3	wạibáręch 'ĕlohŧm 'eþ-jóm hạšbī'i, wạiqaddēš 'oþó,	6
	kī∙ðő šabą̃þ mikkól-məlāchtö 'ặšér-barà∗∪lạ'śōþ.	6
4	'èUf þōləðóþ haššamáim wəha'árçş bəhibbarə'ám.	6
	II Sobenfung and Danadiag (I., I. I.)	
	II. Schöpfung und Paradies $(J_{\alpha}, J_{\sigma}, J_{\varepsilon})$.	
	2.	
	bejom ásóð jahve * 'eres vestamáim,	4 !
5	wəchol six hassad — terem jih eda'ares,	4
	wəchol-'éseb hassad' tèrém jişmáx,	4
	kī∪lō himṭīr jahwē * ʿal-ha'áreş,	4
	wə'adām 'ðin lạ'bód 'eþ-ha'damā.	4
6	wə'ed ja'le min-ha'áreş wəhišqd 'eþ-köl-pənê ha'damá.	7
7	wąjjtęęr jąhwę * 'ęþ-ha'ađám * min-ha' đamā,	4 1
	wajjippáx be'appãu nišmāþ xajjim,	4
	wạihi ha'adām lənefeš xajjā.	4
8	wajjiţţá'_jahwè∗∪gān- bə'éden miqqedem,	4
	wąjjásęm šăm 'ęþ-ha'ađám~', čšęr~jasár.	4
9	wajjaşmāx jahwē 'ğlohim min-ha'damā kol-'ēş nexmád ləmar'ë,	7

וטוב למאכל ועץ החיים (י)בתוך הגן [ו]עץ הדעת טוב ורע	
ונהר יצה מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד	10
והיה לארבעה ראשים	
ם (חנחר) האחר פישון הוא הסבב את כל ארץ החוילה	
שר שם חזחב (12) וזחב חארץ [חחוא] טוב שם חברלת ואבן חשחם	K (12)
שם חנחר חשני גיחון חוא חסובב את כל ארץ כיש	7 13
שם חנחר חשלישי חדקכ חוא חחלך קדמת אשור	71 14
וחנחר חרביעי הוא פרח	
ויקח יהוה אלהים את האדם וינחהו בגן עדן	
לעבדה ולשמרה (16) ויצו יהוה אלהים על האדם לאמר	(16)
מכל עץ הגן אכל תאכל (17) ומעץ הדעת טוב ורע	(17)
לא תאכל ממנו כי ביום אכלך ממנו מות תמות	
ויצר יחוה אלחים מן האדמה כל חית השדה	19
ואת כל עוף השמים ויבא אל האדם לראות מה יקרא לו	
וכל אשר יקרא לו האדם נפש חיה הוא שמו (20) ויקרא האדם שמות 7	(20)
לכל הבחמה ולעוף השמים ולכל חית חשרה	
ולאדם לא מצא עזר כנגדו (18) ויאמר יהוה אלחים	(18)
לא מוב היות האדם לבדו אעשה לו עזר כנגדו	
ויפל יהוה אלהים תרדמה על האדם ויישן ויקח	21
אחת מצלעתיו ויסגר בשר תחתנה (22) ויבן יהוה	(22)
אלהים את חצלע אשר לקח מן האדם לאשה ויבאה אל האדם 7	
ויאמר האדם זאת הפעם עצם מעצמי ובשר מבשרי	23
לזאת יקרא אשה כי מאיש לקחה זאת (24) על כן יעזב איש	(24)
את אביו ואת אמר ודכק באשתו והיו לבשר אחד	
ויהיו שניהם ערומים האדם ואשתו ולא יתבששו 7	25

III. Der Sündenfall $(J_{\alpha}, J_{\sigma}, J_{\varepsilon})$.

7	והנחש היה ערום מכל חית השדה אשר עשה יהוה אלחים	I
7	ויאמר אל האשה את כי אמר אלהים לא תאכלו מכל עץ חגן	
7*	ותאמר האשה אל הנחש מפרי (כל) עץ הגן נאכל	2
7	ומפרי הכץ אשר בתוך הגן אמר אלחים לא תאכלו ממנו	3
7	ולא תגעו בו פן תמתון (4) ויאמר הנחש אל האשה	(4)
7	לא מות תמתון (5) כי ידע אלהים כי ביום אכלכם ממנו	(5)
7	ונפקחו עיניכם והייתם כאלהים ידעי מוב ורע	
7		6
7	ונחמד הפק להשכיל ותקח מפריו האכל ותתן גם לאישה עמה	
7	ויאכל<ו> (ז) ותפקחנה עיני שניהם וידעו כי עירמם הם	(7)
3:3	ויתפרו עלה תאנה ויעשו להם חגרת	
7	וישמעו את קול יהוה אלהים מתהלך בגן לרוח חיום	8
7	ריתחבא(ו) האדם ואשחו מפני יהוה אלהים בתוך עץ הגן	
7	•	9
7	(ויאמר (האדם) את קלך שמעתי בגן ואירא (ואחבא	10

wəṭðð ləma'chál∗, ⟨u⟩ðþöch∪haggàn∪∗'ĕş hạddá'aþ ṭðb wará'.	7
10 wənahár∪jaşà∪me'éden ləhqšqōþ'eþ-haggán, umiššám jipparéd,	6
wəhajā larba' ā rāšim.	3
11 [šěm (hannahár) ha'exad pišón: hữ hassobeb 'eþokol-'éreş haxwila,	[8]
(12) 'ǎšer-šám hazzaháb, (12) uzháb ha àres* tob: šǎm habdólax wə'eben haššóham.	8
13 wəšém hannahár haššenī gixón: hữ hassobēb 'eþkól-'ereşktiš.	8
14 wəšém hannahár hašlīšī xiddéqel: hữ haholēch qidmāþ 'aššúr,	8
wəhạnnahár harbī'ĩ, hữ fəráþ.]	4]
15 wajjiqqãx jahwę 'ę̃lohim 'e̞þ-ha'ađám, wajjánnixèhü bəzan-'éde̞n	7
(16) b' oð d' o ulkomr o. (16) waisāu jahwē ' žlohim 'al-ha'adām lēmór:	7
(17) »mikkól 'eş-haggān 'achōl tōchél, (17) ume'éş 'ağer-bəþōch haggán,	7
lō∪þōchál mimmènnú, kī∪bəjōm 'qchlāch mimménnū mðþ tamúþ.«	7
19 wąjjísęr jahwę 'ę̃lohim min-ha'damā kǫ̃l-xąjjáþ hassadę́,	7
weþskol-'ðf haššamáim, wajjabē 'el-ha'aðám, lir'ðþ mā-jjígra-lð:	7
(20) wəchóluğejjiqrā-lö ha'adám*, hūuğəmö. (20) wajjiqrá ha'adam šemöþ	7
ləchǫʻl-habhem \dot{a} , ul'oʻf ha \dot{s} sam \dot{a} im, ulchoʻl xajj \dot{a} \dot{b} ha \dot{s} sad \dot{c} ,	7
(18) wəla'adam lō-maṣā 'èzér kənezdö. (18) wajjömer jahwē 'ělohim:	7
»lō-ṭỗb hĕjōþ ha'ađám ləbạddō: 'e'sē-llỗ 'èzer kənezdō!«	7
21 v ąjjąppēl jąhwę 'ę̃lohim tardemā 'al-ha'adam, wajjīšan, wajjiqqax	7
(22) 'axáþ missal'oþáu, wajjisgör basár taxténnā, (22) wajjiben jahwé	7
' ĕlohīm 'e̞Þ-haṣṣela' še̞llaqáx min-ha'adám lə'iššā, waibi'e̞h 'e̞l-ha'adám.	7
23 wajjómer ha'adám: »zōþhappá'am 'èsém me'samái, ubasár mibsarí:	7
(24) l əz \bar{o} \bar{b} ji q q ar \bar{e} 'išš \bar{a} , $k\bar{i}$ -me'iš l u q x \bar{a} -zz \bar{o} \bar{b} : (24) ' q l -ké n -j q 'z q \bar{o} -'iš	*7
'ęþ-'aðiu wẹþ-'immō, wədabáq bə'ištō, wəhajü ləbaśãr 'exád.«	7
25 wajjihjū šənēm 'arummim, ha'adam wə'ištö, wəlō-jiþboša šú.	7

III. Der Sündenfall $(J_{\alpha}, J_{\sigma}, J_{\epsilon})$.

2

1	wəhannaxáš hajà arûm mikkol xájjà þhassaði 'ð 'ð ser asa jahwe' 'elohim,	7
	wajjōm ár 'ęl-ha'iššắ: »'afokī-'amár 'ĕlohím: lōoþōchəlú mikkolo'ĕş haggán?	K 7
2	wạttổmęr ha'iššá 'ęl-hạnnaxáš: »mippərī (kǫl-)'ēş hạggān nōchél,	*7
3	umíppərt≀ha'éş∪ 'ặšèr√bəþõch hạggãn 'amár ∗: lō∪þōchəlú mimmènnú,	7
(4)	wəlō-þiz'ū-bō, pen-təmuþün!« (4) wajjömer hannaxáš 'el-ha'iššā:	7
(5)	»lō-mōþ təmuþún, (5) kī-jođé" 'ĕlohím, kī-bəjöm 'ặchqlchém mimmènnú,	7
	wənifqəxü 'ēnēchém, wihjīþém kēlohim, jodo'ế tặt wará'.«	7
6	wattérē∗kī√tōb ha'éş ləma'chál, wəchī√þa'wā-hú la'ēnaim,	7
	wənçxmáð + ləhạskil, wattiqqáx mippirjö +, wattittén gam-līšāh 'immáh.	7
(7)	wajjōchəl <u> (7) wattippaqaxnā 'ēnē šənēm, wajjedə'ù kī 'ērummim hém.</u>	7
	wajjíþpərùválé þə'ená, wajja'sű lahém xázoróþ.	3:3
8	wąjjišmoʻti 'ęß-qòl-jahwę́ 'ę̃lohim mißhallēch baggān lərūx hajjóm,	7
	wąjjifxabbə'<ú>* mippənẽ jahwē 'žlohĩm bəföch 'eş-haggán.	7
9	wajjiqrā jahwę 'ę̃lohim 'ęl-ha'adám, wajjómęr-lŏ: »'ajjękká? «	7
10	wąjjómęr (ha'adám): »'ęþ-qolāch šamá'tī baggán, wa'īrā (wa'ęxabé),	7

7 7	כי עירם אנכי ואחבא (נו) ויאמר מי הגיד לד כי עירם אר	(11)
7	המן העץ אשר צויתיך לבלתי אכל ממנו אכלת	
עק ז	ויאמר האדם האשה אשר נתתה עמדי הוא נתנה לי מן ח	I 2
7	ואכל (13) ויאמר יחוה אלהים לאשה מה זאת עשית	(13)
7	ותאמר האשה הנחש השיאני ואכל (14) ויאמר יחוה אלהיו	(14)
ו השרה יף	אל הנחש כי עשית זאת ארור אתה מכל חבחמה ומכל חיר	
6	על גחנך תלך ועפר תאכל כל ימי חייך	
7	ואיכה אשית כינך ובין האשה ובין זרעך ובין זרעה	15
3:3	הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב	
7*	וֹאל האשה אמר הרבה ארבה עצבונך והרנך	16
7*	בעצב תלדי בנים ואל אישך תשוקתך והוא ימשל בך	
7	ולאדם אמר (יהוה אלהים) כי שמעת לקול אשתך	17
7	ותאכל מן העץ אשר צויתיך לאמר לא תאכל ממנו	
7*	ארורה האדמה בעבורך בעצבון תאכלנה כל ימי חייך	
7	וקוץ ודרדר תצמיח לך ואכלת את עשב השדה	18
1 4	בזעת אפיך תאכל לחם	19
4	עד שובך אל האדמה כי ממנה לקחת	·
1 4	כי עפר אתה ואל עפר תשוב	
[7]	ויקרא חאדם שם אשתו חוח כי חוא חיתה אם כל חי	20
7		21
7	וילבש(ה)ם	
	ויאמר יחות אלחים הן האדם היה כאחד ממנו	22
2	לדעת מוב ורע	
6	ועתה פן ישלח ידו ולקח גם מעץ החיים	
6 3 6 3 6 משם 10	ואכל וחי לעלם	
למדו משם 6	וישלחחו יהוח אלחים מגן עדן לעבד את האדמה אשר כ	23
7	י ישאי ייש יישונים און	
	יוורות את האדם וומכו ממדת כוו סדו	2.4
	ויגרש את האדם וישכן מקדם לגן עדן את הכרבים ואת להט החרב המתהפחת לשמר את דרך	24

IV. Kain und Abel (J_{α}) .

7	והאדם ידע את חוה אשתו ותהר ותלד את קין	1
7	ותאמר קניתי איש את יהוה (2) ותסף ללדת את אחיו	(2)
7	את הבל ויהי הבל רעה צאן וקין היה עבד אדמה	
7	ויהי מקץ ימים ויבא קין מפרי האדמה מנחה ליחוה	3
7*	וחבל הביא גם הוא מבכרות צאנו ומחלבחן	4
7	וישע יהוח אל הבל ואל מנחתו (5) ואל קין ואל מנחתו לא שעה	(5)
7	ויחר לקין מאד ויפלו פניו (6) ויאמר יחוח אל קין	(6)
7	למה חרה לך ולמה נפלו פניך (ז) הלוא אם תימיב שאת	(7)
7	ואם לא תיטיב לפתח חטאת רבץ ואליך תשוקתו	
7	ואתה תמשל בו (8) ויאמר קין אל הבל אחיו ×××	(8)
7	×× × ×× ויהי בחיותם בשדה ויקם קין	
7	אל הבל אחיו ויהרגהו (9) ויאמר יהוח אל קין	(9)

IV. Kain und Abel (J_{α}) .

'eb-hakrubím wə'eb⊃láhat haxèréb hammi þhappécheb lišmõr 'eb-dérech ha g g á n. 7

waizaréš 'eb-ha'adam, wajjašken miggedem lezan-'eden

'ăšę́r_luqqàx_miššám!«

7

nə š alx cu + miggan-'éden la'bód 'eb-ha'damá

23

24

	 -	
I	wəha'addın jada' 'eþ-xawwã 'ištö, wattahar watteled 'eþ-qain,	7
(2)	wattómer: »qaniþī 'šš 'eþ-jahwē!« (2) wattósef laléðeþ 'eþ-'axíu,	7
	'ęþ-hębęl, wạihī-hệbęl ro'ế sŏn, wəqáin hajà obéd 'ặđamā.	7
3	wạiht√miqqès-jamim, wajjab̃ế qặin mippəri ha'damā∗ləjahwęi,	7
4	wəhętel heti zam-hú, mibchorõþ sõnt, uméxelbəhén.	*7
(5)	wajjiša' jahwé 'el-hèbél wel-minxaþó, (5) wo'el-qáin wel-minxaþó lō-ša'á.	7
(6)	wajjixár ləqàin mə'óð, wajjíppəlù panáu. (6) wajjömer jahwe 'el-qain:	7
(7)	» làmmắ xa rā lách, wəlàmmā náfəlù fanệch? (7) hặlỏ 'im-tēṭīb sə'éþ,	7
	wə'im√lő þēṭib, lappéþax xaṭṭāþ robéş, wə'elēch təšūqaþö?	7
(8)	wə'attá timšǫl-bó!∢ (8) wajjómer qặin 'el-hệbel 'axiu ××⊥	7
	××±××±. wąihi bihjōþám bassadi, wajjáqom qặin	7
(9)	'el-hébel 'axiu, wajjáhrəzèhü. (9) wajjömer jahwe 'el-qain:	7

7	אי חבל אחוך וואמר לא ידעתי השמר אחי אנכי	
7?	ויאמר מה עשית קול דמי אחיך צעקים אלי	
7?		(11)
7?	את פיה לקחת את דמי אחיך מידך (12) כי תעבד את האדמה	(12)
7?	לא תסף תת כחך לך נע ונד תהיה בארץ	
7	ויאמר קין אל יהוה (לאמר) גדול עוני מנשוא	13
7	הן גרשת אתי היום מעל פני האדמה ומפניך אסתר	14
7	והייתי נע ונד בארץ והיה כל מצאי יהרגני	
7	ויאמר לו יחוה לכן כל חרג קין שבעתים יקם	15
7	וישם יהוה לקין אות לבלתי הכות אתו כל מצאו	
7	ויצא קין מלפני יהוח וישב בארץ נוד קרמת עדן	16
	V. Der Kainitenstammbaum (J_{γ}) .	
	4.	
3:3	וידע קין את אשתו ותהר ותלד את חנוך	17
7	ויהי בנה עיר ויקרא שם העיר כשם בנו חנוך	
3:3	ויולד לחנוך את עירד ועירד ילד את מחויאל	18
3:3	ומחויאל ילד את מתושאל ומתושאל ילד את למך	
3:3	ויסח לו למד שתי נשים שם האחת עדה	19
(3 :) 3	ושם השנית צלה (s. V. 23)	
3:3	ושם השנית צלה (s. V. 23) ותלד עדה את יבל <u>הוא היה אבי</u> ישב אהל ו<קנה> מקנה	20
3:3	ושם אחיו יובל חוא חיה אבי כל תפש כנור ועוגב	21
6.	וצלה גם הוא ילדה את חובל קין לטש (קין)	22
3:3	כל לו>חרש נחשת וברזל ואחות תובל קין נעמה	
	VI Dog Lomeshild (I)	
	VI. Das Lamechlied (J_{γ}) .	
	4.	
3(: 3)	ויאמר למך לנשיו ערה וצלה (s. V. 19b)	23
6?	שמעו סולי נשי למד האזנה אמרתי	-3
3:3	כי איש הרגתי לפצעי וילד לחברתי	
3:3	כי שבעתים יקם קין ולמך שבעים ושבעה	24
5 • 5	THE POST OF THE PO	-4
	VII. Der Sethitenstammbaum nach J_{γ} .	
	4.	25
6	וידע אדם עוד את אשתו ותלד בן	
-	ותקרא את שמו שת כי שת לי אלהים זרע אחר תחת חבל כי חרגו קי	
	ולאת וח הוא ולד רו וותרא את ממו אות	26

XXI	II, 1.] METRISCHE STUDIEN II (GEN. 4, 9°—26).	13
	»'ē_hệbel 'axich?« wajjömer: »lō_jađá'tī: hặšomēr 'axi 'anochi?«	7
10	wajjomer: »mē√astþ? qŏl dəmē 'axtch şo'agīm 'elai	?7
(11)		?7
(12)		
` '	lō-þosēf těþ- koxāh lách: nà'wanād tihję ba'áręs!«	?7
13		7
14		7
	wəhajt pī nă' wanād ba'áręş, wəhajá chọl-moşə't jahrəzénī!«	7
15	wajjómer lő*: »lachén kol-horez qặin šib'aþāim juqqám!«	7
	wajjásem jahwę̃ ləqãin 'ðþ, ləbilti√hakkòþ-'oþó√kǫl-moṣə'ó.	7
16	wajjésē qảin millifnē jahwę, wajjéseb bo'eres-nŏd*.	7
	V. Der Kainitenstammbaum $(J\gamma)$.	
	4.	
17	wajjéda' qặin 'eþ-'ištő, wattáhar wattéled 'eþ-xặnốch.	3:3
·	wạiht bo nēg tr, wajjiqrá šem ha tr kə šem bən ö xặn ôch.	7
18	wajjiwwalèd laxnoch 'eþ-'īrád, wə'īrád jalàd 'eþ-məxūja'el,	3:3
	umxūja'ék jalàð 'éþ-məþūša'él, umþúša'èk jálàð-'eþ-lámech.	3:3
19	wajjiqqáx-lò-lèméch stē-nasím: sem ha'axāþ 'adā,	3:3
	wəšém hạššenīþ şillä. (s. V. 23)	3(: 3)
20	wattelęd 'adā 'ęþ-jabál, *jošeb~'óhęl wə⁄qonę̈́> miqnę̈́.	3:3
21	wəšēm 'axīu jūbál, *tofēś kinnór wə'ūzáb.	3:3
22	wəşillā zạm-hi jalədā 'eþ-tūbāl*, loṭēš (qặin),	6
	$*\langle w angle angle x$ orēš nə x óš $_{\ell} h$ ub $_{lpha}$ r $_{lpha}$ f, w $_{lpha}^{lpha} x$ $ ilde{o}$ h t u b a l $*$ n a ʻ m a .	3:3
	VI. Das Lamechlied (J_{γ}) .	
	4.	
23	(s. V. 19 ^b) wąjjómęr lęmęch lənašáu *:	(3:)3
	» šəmá'an qōti, nəšē lèméch, ha'zénnā 'imraþi!	?6
	kīv'iš haràzti ləfiş'i, wəjéled ləxábbura]i:	3:3
24	kī√šíbʻaþạ̀im√júqqam-qạ̃in, wəlémech šībʻtm wəšibʻá.«	3:3
	VII. Der Sethitenstammbaum nach J γ .	
	4.	
25	wajjéda' 'adām 'ŏd 'ęþ-'ištō, wattélęd běn,	6
	wạttiqrá 'ęþ-šəmõ šéþ, »kī∪šaþ-li 'ĕlohīm zèrá'∗!«	3:3
26	ulšēþ gam-hú jullað-bén, vajjiqrá 'eþ-šəmő 'enóš.	3:3
	'az√hūxậl liqrő bəšēm jạhwģ.	?4

VIII. Der Sethitenstammbaum nach P (P_{α}, P_{η}) und J_{α} .

	•		
:	•		I
	7 בראם (2)	בדמות אלהים עשה אתו	(2)
:	מם אדם ביום הבראם	ויברך אתם ויקרא את ש	
	ז) ומאת שנה ויולד (את שת) 6	ויחי אדם שלשים (שנו	3
:	כצלמו - ויקרא את שמו שת	ויולד אדם בן> בדמותו	
i	הולידו את שת שמנה מאת שנה 6	ויהיו ימי אדם אחרי	4
	3	ויולד בנים ובנות	
i	ר חי תשע מאות שנה 6	ויהיו כל ימי אדם אש	5
ij	3	ושלשים שנה וימו	
ij	מאת שנה ויולד את אנוש 8	ויחי שת חמש שנים ו	6
	אנוש שבע שנים ושמנה מאות שנה 8	ויחי שת אחרי הולידו את	7
	3	ויולד בנים ובנות	
i	ור תי> שתים עשרה שנה 6	ויהיו כל ימי שת <אש	8
	וימת 3	ותשע מאות שנה	
	ו ויולד את קינן 6	ויחי אנוש תשעים שנה	9
	קינן חמש עשרה שנה ושמנה מאות שנה 8	ו ויחי אנוש אחרי הולידו את	0
	3	ויולד בנים ובנות	
ij	משר חי> חמש שנים 6	ו ויהיו כל ימי אנוש (א	I
	וימת 3	ותשע מאות שנה	
	ויולד את מהללאל	ו ויחי קינן שבעים שנה	2
i	מהללאל ארבעים שנה ושמנה מאות שנה 8	ז ויחי קינן אחרי הולידו את	3
i	3	ויולד בנים ובנות	
	שר חי> עשר שנים 6	ו ויהיו כל ימי קינן (א	4
	וימת 3	ותשע מאות שנים	
	וששים שנה ויולד את ירד 8	ו ויחי מהללאל חמש שנים	5
	את ירד שלשים שנה ושמנה מאות שנה 8	ו ויח <mark>י מהללאל אחרי הולידו</mark>	6
	3	ויולד בנים ובנות	
i	מש ותשעים שנה 6	ו ויהיו כל ימי מהללאל	7
i	ז רימת	ושמנה מאות שנד	
i	ז ומאת שנה ויולד את חנוך 8	ו ויחי ירד שתים וששים שנד	8
	י את חנוך שמנה מאות שנה 6	ויתי ירד אחרי הולידו	
ij	3	ויולד בנים ובנות	9
ij	מתים וששים שנה 3:3	2 ויחיו כל ימי ירד נ	0
	זימת 3	ותשע מאות שנה	
	וששים שנה 6	2 ויחי חנוך חמש (שנים	1 5
ii		ויולד את מתושלו	
ii	אחרי הולידו את מחושלה שלש מאות שנה 6	2 ויתהלך חנוך את האלחים	2
#	ä 3	ויולד בנים ובנות	
ii	חמש וששים שנה 6	2 ויהי(ו) כל ימי חנוך	:3
ij	3 (וימת)	ושלש מאות שנה	
	• • •		

VIII. Der Sethitenstammbaum nach P (P_{α}, P_{η}) und J_{α} .

	5.	
I	sę sefer töledőþ 'adám: bejőm berő 'ğlohim 'adám,	*7
(2)	biđmáþ 'Flokim 'aid 'oþð, (2) sachár ungebå bera'ám.	7
	waidarech 'oþám, wajjigrá 'eþ-šəmám 'adám bojöm.hibbaro'am.	7
3	waixī 'adam šəlošīm (šanā) um'āh šanā, wajjöled ('eh-šéh).	8
	(wajjöled 'adam ben) bidmuþó+, wajjigrá 'eþ-səmö seb.	7 :
4	wajjihjil jomžo'adim 'čzčré holidő* somonkome'dboland,	6
	wąjjólęd banim ubanóp.	3
5	wąjjihjú kol-jeme- 'adám 'dšer-vái telá'ome'ðþokaná,	6
	ušlošim šanā, vajjamóþ.	3
6	waixī-šēķ xamēš šanīm um'āķ šanā, wajjöled 'eķ-'ĕnöš.	8
7	waixī-šēb 'axārē holiāā šebā šantm ušmonē me'dbošanā,	8 :
	wajjölç ä banim ubanöþ.	3
8	wajjihjū kol-jemē- šēļ ('āšer-xai) štēm-'eirē šanā,	6
	upšá ome do okaná, vajjamó p.	3
9	waixt 'žudė tië'im šanā, wajjölęd 'ęþ-gēnán.	6
10	wqizt 'žnôš 'azārē hōkāo* zāmešu'strbušanā ušmonžume'òbušanā,	8
	wąjjólę ż banim ubanój.	3
11	wajjihjū kol-jemē 'šnoš ('āber-xái) xamēš šantm,	. 6
	uþšá'ome'ðþošand, wajjamóþ.	3
12	waixī gēnán sib'im šanā, wajjöled 'eþ-máhlal'el.	7
13	wạixt genán 'qxăre holido' 'qrda'im šand ušmonkome'dhosaná,	8
	wąjjólęd banim ubanóþ.	3
14	wajjihjú kol-jemě genán ('dier-xái) 'èlér sanku,	6
	uþšá'~me'ðþ~šaná, wgjjamóþ.	3
15	waizi mahlal'el zamēš šanim, wošiššim šanā, wajjöled 'eþ-járed'.	8 [
16	waixi mahlal'el 'axaré holidó+ solosim saná usmoné me'öþsaná,	8 :
	vajjöled banim ubanöþ.	3
17	wąjjihjú kol-jemé mahlaPEl xaméš wohiš im šand,	6
	ušmonžvme'dþvšaná, vajjamóþ.	3 .
18	waizi-jèred stáim wesiesim saná, um'āþ saná, wajjöled 'eþ-zánóch.	8
19	wąixi-jęręd 'ąząre hōlidó+ ismonę me'òpoianá,	6
	wąjjólęd banim ubanóp.	3
20	wąjjihju kol-jomē-jęręd staim wodikim šand.	3:3
	uþēģ'ume ^a ðļu šanā, wąjjamóþ .	3
21	wąści zgnóch zameś (šanim) weiśśśm śana,	6
	wajjöled ep-maþáládáx.	3
22	waixi zánóch* 'azáré höledő* soldsome'dhosaná,	6
	wąjjółęć banim ubanóþ.	3
23	wąjjihjū kol-jeme zonoch xamis wedissim sana,	6
	nšióš∪me'∂þ∪šaná, ⟨vajjamóþ⟩.	3

:	ויתחלך חנוך את האלהים ואיננו כי לקח אתו אלהים	24
•	ויחי מתושלח שבע ושמנים שנה ומאת שנה ויולד את למך 8	25
	ויחי מתושלח אחרי הולידו את למך שתים ושמונים שנה ושבע מאות שנה 8	26
	ויולד בנים ובנות	
	ויהיו כל ימי מתושלת תשע וששים שנה	27
	ותשע מאות שנה וימת	
	ויחי למך שתים ושמנים שנה ומאת שנה ויולד (את נח) 8	28
i	7	
	ויקרא את שמו נח לאמר זה ינחמנו ממעשנו	29
ļ	ומעצבון ידינו מן האדמה אשר אררה יהוה	
	ויחי למך אחרי הולידו את נח חמש ותשעים שנה וחמש מאת שנה 8	30
	ויולד בנים ובנות	
	ויהי(ו) כל ימי למך שבע ושבעים שנה	31
	ושבע מאות שנה וימת	
Ĭ	ויהי נת בן חמש מאות שנה ויולד נת	32
	את שם את חם ואת יפת	
i	3:3 ((= 7,6) אות שנה והמבול היה על הארץ (א מאות שנה כי וומבול היה ארץ (א מאות שנה בי וומבול היה ארץ (א מאות שנה בי וומבול היה ארץ (א מאות שנה בי וומבול היה על הארץ (א מאות שנה בי וומבול היה ארץ (א מאות שנה בי וומבול היה על הארץ (א מאות שנה בי וומבול היה בי וומ	(33)
i	לויחי נח אחר המבול שלש מאות שנה וחמשים שנה 8	(34)
	ויהיו כל ימי נח תשע מאות שנה	(35)
	וחמשים שנה וימת (= 9, 28 f.) וחמשים שנה וימת	

IX. Die Götterehen $(J_{\sigma} + J_{\gamma})$.

6.

	8.	
6	ויחי כי חחל האדם לרב על פני האדמה	I
3	ובנות ילדו להם	
6	ויראו בני חאלחים את בנות האדם כי טבת הנה	2
4	ויקחו להם נשים מכל אשר בחרו	
6	ויאמר יחוח לא ידון רוחי באדם לעלם	3
6 3 6 4 6 3	בשגם הוא בשר	
[s]	וחיו ימיו מאח ועשרים שנח	
	b.	
6	הנפלים חיו בארץ בימים החם וגם אחרי כן	4
6	אשר יבאו בני האלהים אל בנות האדם וילדו להם	
6 6	חמה הגברים אשר מעולם אנשי השם	
,	X. Die Sündslut $(J_{\alpha}; P_{\beta} \text{ und } P_{\eta})$.	

כי רבה רעת האדם בארץ וכל יצר מחשבת לבו 7 רע כל היום (6) וינחם יהוה כי עשה את האדם בארץ 7 ויתעצב אל לבו (7) ויאמר יהוה אמחה את האדם אשר בראחי מעל פני האדמה 7 מאדם ער כר מש (חארמה) וער עוף חשמים [6]

24	wąjjí þhallèch - xặnốch 'eþ-ha'lohim wēnènnti, kī-laqāx 'oþó 'ĕlohim.	7	
25	waixim þušelax seða 'usmonim sana, um'āb sana, wajjöleð 'eb-lamech.		
26	waixi məhūšelax 'axare holido* štaim ušmonim* ušba'ome'ohošana,	8	
	wajjóleð banim ubanóþ.	3	
27	wąjjūljū kol-jemė me pūšęlax tėšá' wešiššīm šanā,	6	
	uþšá'∪me'ðþ√šaná, wajjamóþ.	3	
28	waixi-lèmech staim usmonim sana, um'āb sana, wajjoled ('eb-nox).	8	
	xxx xxx xxx xxx, xxx xxx x bén,	7	l
29	wąjjiąrā 'ęþ-šəmő nóx lēmór: »sį jənaxménū mimma'sénū,	7	
	ume işşəbön jaden min-ha'dama, 'ağer 'erarah jahwe.«	7	ĺ
30	waixī-lèméch 'axărê holido* xamés wəbis'im* waxmésome'obosanā,	8	
•	wajjöled banim ubanöþ.	3	
31		:3	
J -	ušbá'(me'ðþ.šaná, wajjamóþ.	3	
32	wąihi-nòx bęn-xämės me'd bisanā, wajjóled nòx	6	
3-	'eþ-šēm, 'eþ-xám wə'eþ-jáfeþ.	3	
/aa\		•	
(33) (24)	(waixī-nòx 'axar hammabbûl səlos.me'dh.sana, waxmissīm sana.	8	
-		6	:
(35)		•	:
	waxmiššīm šanā, wajjamóþ. (= 9,28 f.)	3 :	•
	IX. Die Götterehen $(J_{\sigma} + J_{\gamma})$.		
	` '		
	6.		
	a.		
I	washi ki-hexel ha'adām laróð 'al-pəné ha'damā,	6	:
	ubanop julledti lahém,	3	:
2	wajjir'ű∗ha'lohim 'eþ-bənöþ ha'adám, kī∪tobõþ hènná,	6	:
	wąjjigxti∪lahèm∪našim mikkól šębbaxa¦rti.	4	:
3	wajjómer jahwé: »lō-jadőn rūxi ba'adám le'olám,	6	:
•	bəšaggām hữ baśár.«	3	:
		[?]	•
		•	
	b.		
4	hạnfilm∪hajù∪ba'áręş bajjamim hahém, wəzám 'axrē-chén,	6	ł
	šgjjabó'ū∗ha'lohīm 'ęl-bənōþ ha'ađám wəjálədù∪lahém.	6	
	hèmmá haggibbortm 'ặšér me'ōlám 'ạnšt haššém.	6	
	X. Die Sündflut $(J_{\alpha}; P_{\beta})$ und P_{η} .		
	6.		
5	wajjār jahwē ki rabbā ra'aļ ha'adam*, wəchol-jéşer*libbō	7	ļ
	raqorá' kol-hajjóm, (6) wajjinnáxem jahwé, kīv'aśā 'eþ-ha'adam ba'áres.	7	
	wajjih'aşşeb'el-libbo, (7) wajjomer *: " ep-ha'adam * me'al pənê ha'dame	-	
\ //	[me'adám 'ad-bəhema, 'ad-rémes (ha'dama), wə'ad-'of hassamaim]	[6]	1
A	bhandl. d. K. S. Gesellsch. d. Wissensch., philhist. Kl. XXIII. z.		
	• -		

7?	כי נחמתי כי עשיתם (8) ונח מצא חן בעיני יהוה	(8)
7	אלה תולדת נח (9) נח איש צדיק (י)תמים היה בדרתיו	(9)
3	את האלהים התהלך נח	
7	ויולד נח שלשה בנים את שם את חם ואת יפת	10
3	וחטחת הארץ לפני האלחים ותמלא הארץ חמס	II
7	וירא אלחים את הארץ וחנה נשחתה כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ	I 2
3	ויאמר אלחים לנח	13
7	קץ כל בשר בא לפני כי מלאה הארץ חמס מפניחם	*
3	והנני משחיתם את הארץ	
7	עשה לך תבת עצי גפר קנים תעשה את התבה	14
3	<תחתים שנים ושלשים>	
7	×××× וכפרת אתה מבית ומחוץ בכפר	
3	וזה אשר תעשה אתה	15
7	שלש מאות אמה ארך התבה חמשים אמה רחבה	
3	ושלשים אמה קומתה	
7_		16
3 712	ואל אמה תכלנה מלמעלה ופחח החבה בצרח חשים חחחים שנים ושלשים חענ	
7	ואני הנני מביא את המבול מים על הארץ לשחת כל בשר	17
[7]	אשר בו רוח חיים מתחת השמים כל אשר בארץ יגוע	
3 7	והקמתי את בריתי אתך	18
7	ובאת אל התבה אתה ובניך ואשתך ונשי בניך	
3	אתך (19) ומכל החי	(19)
7	מכל בשר שנים מכל תביא אל התבה להחית אתך	
3	זכר ונקבה יהיו	
7	מהעות למינחו ומן הבהמה למינה מכל רמש האדמה למינהו שנים מכל	20
3	יבאו אליך להחיות	
7	ואתה קח לך מכל מאכל אשר יאכל ואספת אליך	21
3	והיה לך ולהם לאכלה	
7	ויעש נח ככל אשר צוה אתו אלהים כן עשה	22
	7.	
1		
7	ויאמר יהוה לנח בא אתה וכל ביתך אל התבה	I
[6]	כי אתך ראיתי צדיק לפני בדור חזה	
7	מכל הבהמה חטחורה תקח לך שבעה שבעה איש ואשתו	2
[7]	ומן חבחמת אשר לא טחרת חוא שנים איש ואשתו	
-	גם מעוף השמים שבעה שבעה	3
[6]	זכר ונקבת לחיות זרע על פני כל חארץ	
7	כי לימים עוד שבעה	4
7	אנכי ממטיר על הארץ ארבעים יום וארבעים לילה	
7	ומחיתי את כל היקום אשר עשיתי מעל פני האדמה	
— 3:3	ויעש נח ככל אשר צוחו יחוח	5
3:3	וכח בן שש מאות שנה והמבול היה מים על הארץ (8.5,33)	6
7	ויבא נח	7
[7]	לויבא נח / ובניו ואשתו ונשי בניו אתו	

18

[(wajjabő nőx) ubanáu wə'istö unše-bandu 'itto]

7

wajjabő nóx

7

[7]

2*

١		אל התבה מפני מי המבול	
٠	7]	מן חבחמת חטחורת ומן חבחמת אשר איננת טחרת	8
	7		(9)
	[7	אל נח אל החבה זכר ונקבה כאשר צוח אלחים את נח	
-	7	ויהי לשבעת הימים	10
	4]	ומי חמבול חיו על חארץ	
	6	בשנת שש מאות שנה לחיי נת בחרש השני	11
	[6	בשבעה עשר יום לחדש ביום חזה	
١	7	נבקעו כל מעינות תהום רבה וארבת השמים נפתחו	
١	7		I 2
	7	בעצם היום הזה בא נח ושם וחם	13
	3	ויפת בני נח	
	7	ואשת נח ושלש[ת] נשי בניו אתם אל התבה	
	3	חמח וכל החיה למינה	14
	7.	[ו]כל חבהמה למינה וכל הרמש הרמש על הארץ למינחו וכל העוף למינו	
	7	כל צפור כל כנק	
	3	ויבאו אל נח אל התבה	15
	7	שנים שנים מכל הבשר אשר בו רוח חיים	
	3	והבאים זכר ונקבה	16
	7	מכל בשר באו (אל נח) כאשר צוח אתו אלחים	
	3	ויסגר יהוה בעדו	
	7*	ויהי המבול ארבעים יום על הארץ וירבו המים וישאו את התבה	17
	3	ותרם מעל הארץ	
1	7	ויגברו חמים וירבו מאד על הארץ ותלך התבה	18
1	7	על פני המים אצא אצא אצא אצא אצ	
	7	וחמים גברו מאד מאד על הארץ ויכסו כל החרים הגבהים	19
	3	אשר תחת כל השמים	
	[7]	חמש עשרת אמת מלמעלה גברו חמים ויכסו ההרים	20
	7	ויגוע כל בשר הרמש על הארץ בעוף ובבהמה ובחיה	21
	3	ובכל השרץ השרץ על הארץ	
	7?	איז אאז אאז אאז וכל עאנם איז אאז איז וכל אוני	
	7		22
	7	וימח (יהוח) את כל היקום אשר על פני האדמה	23
	[6]	מאדם עד בחמה עד רמש (חאדמח) ועד עוף חשמים	
	7	וימחו מן הארץ וישאר אך נח ואשר אתו בתבה	
	[3:3	ויגברו חמים על חארץ חמשים ומאת יום	24
		8.	
:	3	ויזכר אלחים את נח	1
_	[6]	ואת כל חחיה ואת כל תבחמה אשר אחו בתבה	
:	7	(וישכר אלהים רוח על הארץ וישכו המים ליחסרו	
	[6] 7 7 7	ויסכרו מעינת תהום וארבת השמים ××.	2
	7	ויכלא הגשם מן חשמים (3) וישבו המים מעל הארץ חלוך ושוב	(3)
:	• •		

1 wajjiskór 'flohīm 'fþ-nóx, 3 [wə'eþ-kól-haxajjā wə'fþ-kól-habhemā 'ặšṣr-'ittő battebā] [6]
wajja'bér 'flohīm rữx 'al-ha'árçş, wajjašókkū hammáim (wajjaxsərü) 7 [
2 wajjissachərü ma'jənöþ təhöm, wa'rubbóþ haššamáim × × ∠, 7 [
(3) wajjikkalè-haggéšem*, (3) wajjašúbū hammáim me'al-ha'árçş halőch wašób, 7 [
*miqsē xămišším-um'àþ-jóm.

	ותנח חתבה	4
[6]	בחדש חשביעי בשבעת עשר יום לחדש	
_	על הרי ארנו	
_	והמים היו הלוך וחסור	5
[6]	עד חחדש חעשירי בעשירי באחד (יום) לחדש	
7	עד> נראו ראשי ההרים	
7	ייחי מקץ ארבעים יום	6
7	ויפתח נח את חלון התבה אשר עשה (7) וישלח את הערב	(7)
7	ויצא (הערב) יצוא ושוב עד יבשת המים מעל הארץ	
7	וישלח (נח) את היונה מאתו לראות חקלו המים	8
7	מעל פני האדמה (9) ולא מצאה היונה מנוח לכף רגלה	(9)
7	ותשב אליו (חיונה) אל התבה כי מים על פני כל הארץ	
7	וישלח (נח) ידו ויקחה ויבא אתה אליו אל התבה	
7	ויחל עוד שבעת ימים אחרים ויסף שלח	10
7	את היונה מן התבה (נו) ותבא אליו היונה לעת ערב והנה עלה זית	(11)
7	טרץ בפיה וידע נח כי קלו המים מעל הארץ	
7	וייחל עוד שבעת ימים אחרים וישלח את חיונה	12
_	ולא יספה שוב אליו עוד <היונה>	
່ 6]		13
[3		
7	ויסר נח	
7	את מכסה התבה וירא וחנה חרבו פני האדמה	
[6]		14
7	אי אי אי אי אי אי אי לכשה הארץ אי	
3	וידבר אלחים אל נח לאמר	15
: 7	צא מן התבה אתה ואשתך ובניך ונשי בניך אהך	16
3	ו)כל החיה אשר אתך	17
[7]	מכל בשר בעוף ובבחמה ובכל חרמש חרמש על הארץ	
7	הוצא אתך ושרצו בארץ ופרו ורבו על הארץ	
3		18
: 7		1
3	למשפחתיהם יצאו מן חתבה	
-	ויבן נח מזבח ליהוה	20
[7]	ויקח מכל חבחמת חטחרה ומכל חעות חטחור	
7	ויעל עלת במזבח	
? 7	וירח יהוה את ריח הניחח ויאמר יהוה אל לבו	21
? 6	· · ·	
[4]	כי יצר [לכ] האדם רע מנעריו	
? 6		
? 6	עד כל ימי הארץ זרע וקציר וקר וחם	22
? 6	וקיק וחרת ויום ולילה לא ישבתו	

4	wąttánąx hąttebā	- 1
	[baxódeš hašðī't bəšib'ā-'asār jöm laxódeš]	[6]
	'ąl-harł 'ğraráţ	- 1
5	wəhạmmğim hajti haloch wəxasor	_ :
	['ad-haxódeš ha'sīri: ba'sīri bə'exād (jŏm) laxódeš]	[6]
	<'a़d->nir'ā rāšē heharim.	7
6	∗miqqéş 'arba'īm jŏm.	7
(7)	wajjíftàxnox 'eþ-xallón hattebá 'ášèr 'aśá, (7) waisalláx 'eþ-ha'oreb.	7
	wajjest (ha'oreb) jasõ wašób, 'ad-jəbóšęþ hammáim me'al ha'áres.	7
8	wąišállàx (nóx) 'ęþ-hajjōná me'ittő, lir'őþ hặqállū hammáim	7
(9)	me'al-pənē ha'damā, (9) wəlō-maşə'ā* manõx ləchặf-razlah,	7
	wạttášǫð 'elấu 〈hạjjōnấ〉'gl-hạtteðấ, kīomáim 'al-pənê chǫl-ha'árgş.	7
	wajjišlãx (nòx) jadō wajjiqqaxệh, wajjabēv'oþàhv'elāu 'el-hattebā.	7
io	wajjáxel 'ða šib'āþ jamim 'ðxerīm, wajjósef šalláx	7
(11)	'ę┣-hajjōnấ min-hạtteðấ, (11) wạttaðỗ 'elấu∗ lə'eЉ'éreð, wəhinnê 'ặlē-1	sáiþ 7
	țarāf bəfth, wajjéda' nŏx, kī-qállū hạmmáim me'al-ha'áręş.	7
12	wąjjáxęl 'ða šið'ãþ jamim 'ðærim, waišalláx 'eþ-hajjöná,	7
	wəlō-jasəfā šǔb-'elàu-'ōā <hajjōnā>,</hajjōnā>	_
13	[wạiht bə'axãþ wəšéš-me'ðþ.šaná <ləxájjē-nŏx></ləxájjē-nŏx>	[6
	barīšon bə'exād laxódeš, xarəbü hammaim me'al.ha'areş]	3:3]
	vajjásar nŏx	7
	'ęþ-michse hattebá, wąjjár wshinne xarsbū psne ha'damá.	7
14	[ubaxódeš haššení bəšib'á wə'eśrīm jöm laxódeš]	[6]
	××××××××××××××××××××××××××××××××××××××	7
15	wạiđ ạbbér 'ĕlohīm 'el-nóx:*	3
16	» șĕ min-hattebā, 'attā wə'ištách, ubanę̃ch unšē-banę́ch∗!	7
17	(wə)chól-hạxajjā 'ặšęr-'ittách	3
	[mikkől-basár ba'öf ubabhemá, ubchol-harémes haromés 'al-ha'áres]	[7]
	hōṣē̃ 'ittách, wəšárəṣù\ba'áręş, ufard wərabd 'al-ha'áręş! «	7
18	wąjjéşē-nŏx ⟨min-hątteðá⟩∗,	3
19	(wə)chól-haxajjá, kol-harémes*, kol-ha'ðf, köl romés 'al-ha'áres	7
	ləmišpəxoþám jaşə'i.*	3
20	wąjjidęn nóx misbéx bjąhwę,	- 1
	[wajjiqqāx mikkól habhemā hathorā umikkõl haʻðf hattahör,]	[7]
	wąjją al olóp bąmmizbez.	7
21	wąjjárąx jąhwę 'ęp-rex hannixóx, wąjjómer jahwę 'el-libbó:	7 ?
	»lō√osif ləqallēl 'ða' 'ęþ-ha'damá bạ'būr ha'adám,	6 ?
	[kī∪jéşęr∗ha'ađám rặ' min'urấu]	[4]
	wəlö-'osif 'öð ləhakköþ 'şþ-kǫl-xãi, ka'šér 'astþt.	6 ?
22	'að okól-jemið hað áres será' wegastr, wegðr waxóm,	6 ?
	wəqqiş waxoref, wəjöm wəlqila lö jišbo þi.«	6 ?

XI. Der Noahbund (Pa, P β und Px; Ja).

9.

:::	7	ויברך אלהים את נח ואת בניו ויאמר להם פרו ורבו ומלאו את חארק	1
	7	ימוראכם וחתכם יחיה על כל חית הארץ ועל כל עוף השמים בכל אשר תרמש האדמה	2
•••••••••••	7	ובכל דגי הים בידכם נתנו (3) כל רמש אשר הוא חי לכם יהיה לאכלה	(3)
::			(4)
		b.	
:	7 7 3 7 7 3	ואך את דמכם לנפשתיכם אדרש מיד כל חיה אדרשנו	5
:	7	ומיד האדם מיד איש אחיו אדרש את נפש האדם שפך דם האדם באדם דמו ישפך	6
:	ა 7	כי בצלם אלחים עשה את האדם (7) ואתם פרו ורבו	(7)
:	7	שרצו בארץ ורבו בה (8) ויאמר אלהים אל נח	(8)
:	3	ואל בניו אתו לאמר	
	,		9
:		ואת כל נפש חחיה אשר אתכם בעות בבחמת ובכל חית חארץ אתכם מכל	10
		יצאי התבה לכל חית הארץ	<i>-</i>
	7 7	ולא יכרת כל בשר עוד ממי חמבול ולא יהיה עוד מבול לשחת הארץ	(11)
	7		12
	7		
	7		13 14
:	7		15
	7		-3
	7		16
	7		
	7	•	17
:	3	ביני ובין כל בשר אשר על חארץ	
		С.	
1	_	•	18
	[3		
	7		19
١	7	בני נח ומאלח נפצח כל חארץ ××××× (s. 11, 1)	

XI. Der Noahbund (P_{α} , P_{β} und Px; J_{α}).

9.

	8.,		
I	wạibáręch 'ĕlohim 'ęþ-nóx węþ-banāu, wajjómęr lahēm: »pərü, urbü umil'ü 'ęþ-ha'áręş!	-	::
_	· · · · · · · · · · · · · · · · · · ·	3	• •
2	*wəxíttəchèm_jihjē 'ql-kql-xájjàf>ha'áreş, wə'ql-kǫl-'ðf hqššamáim bəchól-'ặšèr-tirmóś ha'đamā,	7 3	• •
(3)	ubchól-dəzè hajjám: bəjedchém nitta nű: (3) kol-rémes 'ašer hű-xái,	7	::
	lachę̃m jihję́ lo'ochlá:	3	::
(4)	kəjéreq 'èséb naþàtti-lachèm-'eþ-kól: (4) 'ach-basár bənafsö* lō-þōche li.«	_	::
	b.		
5	»wə'ách 'ęþ-dimchém lənáf8oþēchém*, mijjáð kol-xajjá 'eðrəšðu:	7	:
•	umijjáð ha'aðám, mijjáð 'īšo'axtu, 'eðröš 'eþ-néfeš ha'aðám,	7	•
6	V am 7 TV	: 3	•
(7)	kī bəşflem 'flohīm 'aśā 'eþ-ha'adām. (7) wə'attem pərü urbü,	· 3 7	:
(8)	širstī ba'ares urā tī-bāh!« (8) wajjomer 'člohīm 'el-nóx	7	:
(0)	wel-bandu 'ittö lemór:	-	:
_	»wą'ni hinəni meqim 'ęþ-bərīþi 'ittəchém węþ-sąr'ặchém 'axrēchém,	3	:
9	web-kol-néfeš haxajjá 'dšér 'ittəchém* mikkól joso'é hattebá*	7	•
10	metowhi-utits waratha with meantimes moves lobs a warrant	7	:
(11)	(ba'ðf uðabhemā uðchol-xájjàb.ha'áres}, (11) wahqimóþt∗bərīþt 'ittəchém	7	:
()	vəlō-jikkaréþ kol-basār 'öð*, vəlō-jihjè 'öð mabbúl*.«	-	•
	wajjómer 'elohán ('el-nőx): »zōþ'óþ- habbertþáser-ánt noþén	7 7	•
12	bēnī ubēnēchem, ubenskol-nefes xajjā se ittəchem lədorob 'ölam.		•
	• • • • • • • • • • • • • • • • • • • •	7	•
13	'ęþ-qašti naþatti be'anán, wəhajəþā löþ-bərfþ bēni udèn-ha'áreş.	7	•
14	wəhajā bə'anənt 'anan 'al-ha'arşş, wənir'afahaqqqisgf bg'anan,	7	•
15	wəsacharti 'eb-bəribi 'aser beni ubenechem, uben kol-nefes xajja*,	7	•
	wəlő-jihji 'ða hammáim ləmabbül ləšaxéþ kol-basár.	7	•
16	wəhájə þà haqqqése þ be'anán ur'i þih liskör bəriþ 'ölám,	7	:
	bēn√žlohīm udēn kol-néfzš zajjā bəchol-baśār 'ặšér 'ạl-ha'árzs.«	7	:
17	wąjjómęr 'ğloh im 'ęl-nőx: »sōþ'óþ- hąbbərīþ 'ặiệr_hặqimòfi	7	:
	bēnī ubėn kol-baśár∗.«	3	•
	c.		
18	vajjihjú benē-nāx* šěm wexám, vajáfeb:	_	1
	[wəxám hūv'dbī chəná'an]	[3	_ '
19	šəlošã 'čllė	7	٠.
-,	bənē-nòx, ume'éllệ nafəṣā chọl-ha'árẹṣ, × × ± × × ± (8. II, I)	7	-

XII. Noah der Landmann (Jø).

9.

6	ויחל נח איש האדמה ויטע כרם	20
3	וישת מן היין וישכר	21
6	ויתגל בתוך אהלה (22) וירא חם אבי כנען את ערות אביו	(22)
3	ויגד לשני אחיו בחוץ	
6	ויקח שם ויפת אה השמלה וישימו על שכם	23
3	שניהם וילכו (שניהם) אחרנית	
6	אל האהל) ויכסו את ערוח אביהם ופניהם אחרנית	
3	וערות אביהם לא ראו	
6	וייקץ נח מיינו וידע את אשר עשה לו	24
3	בנר הקטן (25) ויאמר	(25)
6	ארור כנען עבד עבדים יהיה לאחיו	
3	ויאמר בר[ו]ד יהוה	26
6	אלהר שם אאל אאל אאל אאל אאל אאל שם אאל אאל אאל אאל אאל אאל איי אאל אאל אאל	
3	ויהי כנען עבד למו	
3:3	יפת אלהים ליפת וישכן באהלי שם	27
3	ויהי כנען עבד למו	

XIII. Schluß des Sethitenstammbaums nach P η (s. 5, 32).

9.

∄ 8	שנה	שנה וחמשים	מאות	שלש	המבול	אחר	ויחי כח	28
		שכה	מאות	רשע	ימי נח	לו> כל	רר דגר.	29
# 3				יימת	שים שנה ו	וחמ		

XIV. Die Völkertafeln $(J\beta, J\sigma \text{ und } P\beta)$.

: 7	ואלה תולדת בני נח שם חם ויפת	I
: 3	ויולדו להם בנים	
7 3 7 3 7 3	אחר חמבול (2) בני יפת גמר ומגוג ומדי ויון	(2)
3	ותבל ומשך ותירס	
7	ובני גמר אשכנז וריפת ותגרמה (4) ובני יון אלישה	3
3	ותרשיש כתים ודדנים	(4)
	מאלח נפרדו איי חגוים	5
7	אלה בני יפת> בארצתם איש ללשנו למשפחתם בגויהם	
3	ובני חם כוש ומצרים	6
[4] 7 3 7 3	ופוט וכנען (7) ובני כוש סבא וחוילח וסבתה ורעמה וסבתכא	(7)
3	ובני רעמה שבא ודדן	
7*	וכוש ילד את נמרד חוא תחל לחיות גבר בארץ	8

XII. Noah der Landmann $(J\sigma)$.

9.

20	wąjjázęl nóz 'tš ha'damá, wąjjittą̃' kàręm,	6
21	vajjéšt min-hajjáin vajjiškár.	3
(22)	wajjiþgál_bəþðch√ohló, (22) wajjãr+kəná'an 'eþ√erwāþ 'aðiu,	6
	wajjaggéð liðnē-'çxðu baxúş.	3
23	wajjíqqàx šěm wajéfęþ * hassimlā, wajjasimū 'al-šəchém,	6
	∗wąjjeləchù√šənēm> 'ặxorạnntþ	3
	('el-ha'ohel), waichasst 'eb erwab 'abtm, ufném 'dxoranntb,	6
	wə'erwāþ 'dðim lō√ra'ú.	3
24	wajjtgęs nóx mijjēnō, wajjèđá' 'eþ√'ặšér-'a śā∪lō	6
(25)	benő haggatón, (25) wajjömár:	3
	» 'artīr kəná'an: 'èbéd 'ábadim jihjé b'exáu!«	6
26	wajjómer: »barēch jahwē	3
	'ohle ščm ×××××× ×××××,	6
	wīht∪chənà'an∪'¢bed làmó!	3
27	jáft 'flohīm lejéfeþ, wejiškön be'ýhlē-šěm,	3:3
•	wiht ochoná an offet làmó!«	3

XIII. Schluß des Sethitenstammbaums nach P_{η} (s. 5, 32).

9.

28	waixt-nox 'axár ha	mmąbbál	šəlóš∪me'ðþ∪šaná,	waxmišš š m šanā.	8	:
29	wąjjihjū kǫ̃l-	jəm ē -nòx	təšáʻ∪me'ðþ∪šanā,		6	
	voarmišš	im šaná. vo	riiamó b.		3	:

XIV. Die Völkertafeln $(J\beta, J\sigma \text{ und } P\beta)$.

I	wə'ellə tōlədōþ bəne-nóx: šem, xăm, wajáfşþ.	7
	wąjjiwwál∍đù∪lahę̃m banim	3
(2)	'axár hammabbúl: (2) bənē jéfeþ gòmér, umazöz umaðái wəjawan,	7
	wə þūbāl um éšech wəþ īrás.	3
3	ubnē-gómer: 'aškənás, wərīfáþ wəþozarmā, (4) ubné jawán: 'Elīšā,	7
(4)	wə þaršīš, kittim wər o đanim.	3 ::
5	[me'éUz nifrədü 'ijjé haggōjím]	[4]
	('èll∉ bənē-jéfeþ⟩ barşoþám√iš\lilšonö, ləmíšpəxoþám bəzōjém.	7
6	ubnē√xām: ktš umişráim,	3
(7)	ufūt uchná'an, (7) ubnē∙chūš səbā, waxwīlā wəsabtā wəra'mā∗,	7
	uðnē∪raʻmà:∪šəðā uđəđán.	3
8	wəchüs jalád 'çþ-nimród: hūshexel lihjöþ gibbör ba'áres.	*7

6	חוא חיה גבר ציד לפני יחוה על כן יאמר	9
6 4 6 3 6		
6	• • • • • • • • • • • • • • • • • • • •	10
3	· · · · · · · · · · · · · · · · · · ·	
6	· · · · · · · · · · · · · · · · · · ·	11
3		
6	1 - 1 - 1 - 1 - 1 - 1 - 1 - 1 - 1 - 1 -	12
	ומצרים ילד את לודים ואת ענמים ואת לחבים ואת נפתחים	13
3	ואת פתרסים ואת כסלחים אשר יצאו משם פלשתים ואת כפתרים	14
-	וכנען ילד את צידן בכרו ואת חת	15
6	=	16
6	•	
ຸ [6		18
7 3 7 3	and the second of the second o	
3	· · · .	
7		19
	••	
7		
7 3		21
3		
7 3	בני שם עילם ואשור וארפכשד ולוד וארם (23) ובני ארם	22
		(23)
[3 7	וארפכשד ילד את שלח ושלח ילד את עבר ולעבר ילד שני בנים שם האחד פלג	24
		25
[3]	·	
3		26
7		27
11 -		28
3		(29)
7		
7		31
3		32
7		
3	There was a series	
•	,	
	XV. Der Turmbau zu Babel (J_{α}) .	
	11.	
-	בייב אי איל ארץ (8. 9, 19b) בא אינע ויחי כל הארץ (8. 9, 19b)	1
7	שפה אחת ודברים אחדים (2) ויהי בנסעם מקדם	(2)
7	שמו אווד וובוים אוודם (2) ויודי בנטעם מקום וימצאו בקעה בארץ שנער וישבו שם (3) ויאמרו	(3)
7	איש אל רעחו חבח נלבנה לבנים ונשרפה לשרפה	(3)
7	ותהי להם הלבנה לאבן והחמר היה להם לחמר	
, /	the state of the second state of the second	

9	hū-hajā gibbor-ṣặið lifnē jahwē: 'al-kén je'amér:	6
	>kənimróð gibbōr√şãið lifnē jạhwę.«	4
10	wattəhī rēšiþ mamlachið babél, wə'érech wə'akkád,	6 3 6
	wəchạlnễ bə'érçş šin'ár.	3
11	min-ha'áręş hạht jaşt 'aššůr, wajjibén 'eþ-nīnəwe,	6
	wə'éþ-rəxodoþ∪'tr wə'eþ-kálax,	3
12	wə'eÞ-résen běn- nīnəwê ubēn∪kálax: hī∪ha'ir hagdolá.	6
13	umişrāim jalād 'eþ-lūdim weþ-'ānamim, wə'eþ-ləhabim wəþ-naftuxim,	7
14	węp-pąprusim węp-kąsluxim+węp-kąftorim.	3
15	uchná an jalád 'eþ-sidón bəchorð, wə'eþ-xéþ,	-
16	[wə'éþ-hạiðūst, wə'éþ-ha'mort, wə'éþ∪hạggirgašt,	[6
17	wə'fþ-haxiwwt, wə'fþ-ha'arqt, wə'fþ-hassīnt,	6
18	wə'éþ-ha'arwadt, wə'éþ-hasmart, wə'éþ-haxmaþt]	6]
	wə'axár nafəşti	7
	⟨köl⟩ mišpəxóþ hạkną°nî.	3
19	wạiht gəbül hạknạ'nt mişṣtđón bo'ặchá zəràrá 'ạđ-'ạzzá,	7
	bo'ặchấ sədómā*'ạđ-lášạ'.	3
20	'èllŧ bənē-xám ləmíšpəxoþám, lilšonoþám barşoþám bəzōjɨm.	7
21	ulšēm jullād gam-hū (banim), 'ābi kol-bənē-'èbér,	7
	'ặxī jệféþ hạggađól.	3
22	bənē šēm: 'ēlám wə' aššúr warpachšād, wəlūd wa'ram, (23) ubnb 'aram:	7 ::
(23)	°ūş√wəxül wəzéþer wamáš.	3
24	[warpachšad jalad 'ef-šalax, wəselax jalad 'ef-'eber.] [3	3]
25	ul'éber julláð səné banim: sém ha'exãð pèléz,	7
	[kī√ðjamāu nifləzã ha'árçş]	[3]
	wəšēm 'axīu jǫqtán.	3
26	wəjqqtān jaláða 'eþ-'almöðdáð wə'eþ-šálef, wə'eþ-xäsar-máuþ wə'eþ-járax,	7
27	węħ-hặđōrám węħ-ʿūsál węħ-diqlā,	3
28	*wə'éþ-'dbīma'el weþ-šəbā (29) weþ-'ōfír, wə'éþ-xāwīlā weþ-jōbáb.	7
(29)	kol-'élle bəné joqtán,	3
30	waihi mošabám mimmešá bo'ặchã səfárā hặr hạqqéãem.	7
31	'èllé bənē-šém ləmíšpəxoþám, lilšonoþám barşoþám ləzōjém:	7 ::
32	'èUţ mišpoxóþ bənē-nóx	3 ::
	ləþölədoþám (barşoþám) bəzōjém, ume'ellē nifrədd haggōjím	7 ::
	ba'áreş 'axár hammabbül.	3 ::
	XV. Der Turmbau zu Babel (J_{α}) .	
	11.	
1	(s. 9, 19 ^b) ××∠××∠ ××∠ ××∠, wqiht chọl-ha'áres	7 1
(2)		7 7
(3)		'
(3/	จกกว่าจังการว่าไม้เก็ก การให้ของ ซึ่งการ์กา จากกว่าจังว่านี้ ซึ่งการ (2) จากกว่ากิหาวานี้	7
		7
	wąjjimęs'ūobią'ā bs'ęręę šin'ár, wąjješsbū šám (3) wąjjōmsrū 'ŧš 'ęl-re'ėu: »hàbā nilbənā ləbenim wənisrəfā lisrefā!« wąttəhī lahęm hąlbenā lə'àbęn, wəhaxemār hajāolahèmolaxómęr	7 7 7

7	ויאמרו הבה נבנה כנו עיר ומגדל וראשו בשמים	4
7	ונעשה לנו שם פן נפוק על פני כל הארק	
7	וירד יהוה לראת את העיר ואת המגדל אשר בנו בני האדם	5
7	ויאמר יהוה הן עם אחד ושפה אחת לכלם	6
7*	וזה החלם לעשות ועתה לא יבצר מהם	
7 *	כל אשר יצמו לעשות (7) הבה נרדה ונבלח שם שפתם	(7)
7	אשר לא ישמעו איש שפת רעהו (8) ויפץ יהוה אתם	(8)
7	משם על פני כל הארץ ויחדלו לבנת העיר	
7	על כן קרא שמה בבל כי שם בלל יהוה	9
7	שפת כל הארץ ומשם הפיצם על פני כל הארץ	

XVI. Der Stammbaum Sems nach P_{η} .

H	3	ו אלה תולדת שם	0
	3	שם בן מאת שנה ויולד את ארפכשד 3:	
	3	שנתים אחר המבול	
	6	ו ויחי שם אחרי הולידו את ארפכטד חמש מאות שנה	i
	3	ויולד בנים ובנות	
	6	ו וארפכשד חי חמש ושלשים שנה ויולד את שלח	2
ii	8	ו ויחי ארפכשד אחרי הולידו את שלה שלש שנים וארבע מאות שנה	3
ii	3	ויולד בנים ובנות	
ij	6	ו ושלח חי שלשים שנה ויולד את עבר	4
ij	8	ו יוחי שלח אחרי הולידו את עבר שלש שנים וארבע מאות שנה i	5
ij	3	ויולד בנים ובנות	
i	6	ויחי עבר ארבע ושלשים שנה ויולד את פלג	6
	8	ז ויחי עבר אחרי הולידו את פלג שלשים שנה וארבע מאות שנה	7
	3	ויולד בנים ובנות	
	6	ויחי פלג שלשים שנה ויולד את רעו	8
	8	ו ויחי פלג אחרי הולידו אה רעו תשע שנים ומאחים שנה I	9
	3	ויולד בנים ובנות	
	6	2 ויחי רעו שתים ושלשים שנה ויולד את שרוג	0
	8	2 ויחי רעו אחרי חולידו אח שרוג שבע שנים ומאחים שנה	1
i	3	ויולד בנים ובנות	
	6	2 ויחי שרוג שלשים שנה ויולד את נחור	2
	6	2 ויחי שרוג אחרי הוְלידו אח נחור מאתים שנה	3
	3	ויולד בנים ובנות	
	6	2 ויחי נחור תשע ועשרים שנה ויולד את תרת	4
	8	2 ויחי נחור אחרי הולידו את תרח משע עשרה שנה ומאת שנה	5
ij	3	ויולד בנים ובנות	
	8	2 ויחי תרח שבעים שנה ויולד את אברם את נחור ואת הרן	6

XVI. Der Stammbaum Sems nach Pn.

śofáb kol-ha'áres, umiššám hefisam jahwé 'al-poné chol-ha'áres.

7

7

'al-kēn qarā šəmāh babél, kī-šām balāl jahwē

9

10	'ellé töledőþ šém:	3	H
	šěm ben-mə'āþ šanā, vajjöleð 'eþ-'árpachšáð	3:3	
	šənaþą̃im 'axár hammabbūl.	3	i
11	waixī-šėm 'axăré holidó* xăméš/me'òþšaná,	6	i
	wajjöled banim ubanöþ.	3	i
12	warpachšáð xài xaméš ušlošīm šanā, wajjöleð 'eþ-šálax.	6	i
13	waixt 'arpachšád 'axăre holido * šaloš šanim wo'arbá ome'obo šaná,	8	i
	wajjöled banim ubanöþ.	3	i
14	wəšflax xặi šəlošīm šanā, wajjöled 'eþ-'éber.	6	H
	waixī-šēļāx 'axārē holīdo'* šalos šanim wo'arba'ome'dbosanā,	8	ij
•	vajjöled banim ubanöþ.	3	i
16	wạixī-'éber 'arbá' ušlošīm šanā, wajjöled 'eþ-pález.	6	H
	waixī-'èbér 'axărê holido* šəlošīm šanā wə'arba'ome'obosanā,	8	ii
•	wajjóleð baním ubanóþ.	3	i
18	wạixt-felfz šəlošīm šanā, wąjjóleđ 'ęþ-rə'ü.	6	i
	waixī-felez 'axarê holīdo'* tèšā' šanim umāþāim šanā,	8	i
- ,	wajjóleð banim ubanóþ.	3	ä
20	vaixt rə't stáin ušlošīm šaná, vajjöled 'eþ-bərüz.	6	-
	waixt rə'ti 'axart holiato * seba' sanim umabaim sana,	8	
	wajjöled banim ubanöþ.	3	
22	waixī sərtiz səlošīm šanā wajjöled 'eþ-naxör.	6	
23		6	
-3	wajjöled banim ubanob.	2	
24		6	
•	waistonatorotesa wo zerem santa, wagyotza zpratrat. waist naxor 'axare holido* tešá'-'zére'saná um'āb šaná,	8	i
45	waxis naxor axare noisao* 128a - zereosana um ap sana, wajjóled baném ubanób.	3 6 6 3 6 8 3 8	
- 6		3	
20	wạixĩ-þèráx šib'ĩm šaná, wajjóled 'eþ-'abrám, 'eþ-naxôr weþ-harán.	0	::

XVII. Der Stammbaum Therahs (J β , P β und P η).

11.

::	7	ואלה תולדת תרח תרח הוליד את אברם את נחור ואת הרן	27
::	3	והרן חוליד את לוט	
	4	וימת חרן על פני תרח אביו	28
	7	בארק מולדתו באור כשדים (29) ויקח אברם ונחור להם נשים	(29)
	3	שם אשת אברם שרי	
1	4 7 3 7 3	ושם אשת נחור מלכה בת הרן אבי מלכה ואבי יסכה	
	3	ותהי שרי עקרה	30
	7	(8. 16, 1b) אין לה ולד אא א אי א א א אין לה ולד אא א אי א א אין א אין א אין א אין א אין איז איז א אין איז איז א	
	7	ויקח תרח את אברם בנו ואת לוט בן הרן בן בנו	31
	3	ואת שרי כלתו אשת אברם בנו	
	7	ויצא[ו] אתם מאור כשדים ללכת ארצה כנען	
::	4	ויבאו עד חרן וישבו שם	
#	6	ויהיו ימי תרח חמש שנים ומאתים שנה	32
	6 3	וימת תרח בחרן	

XVIII. Abrahams Berufung und Zug nach Kanaan (Ja, Js; Pa und P η).

3	ויאמר יהוה אל אברם	ī
3 6 3	לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך	
3	אל הארץ אשר אראכ(ה)	
6	ואעשך לגוי גדול ואברכך ואגדלה שמך	2
3?	וחיה ברכה ××ג	
6	ואברכה מברכיך ומקלל<י>ך אאר ונברכו בך	3
3	כל משפחת הארמה	
7	וילך אברם כאשר דבר אליו יחוה וילך אתו לוט	4
7 6	ואברם בן חמש שנים ושבעים שנח בצאתו מחרן	
7	ויקח אברם את שרי אשתו ואת לוט בן (הרן) אחיו	5
7	ואת כל רכושם אשר רכשו ואת הנפש אשר עשו בחרן	
7	ויצאו ללכת ארצח כנען ויבאו ארצח כנען	
6	ויעבר אברם בארץ עד מקום שכם עד אלון מורח	6*
3	וירא יהוח אל אברם	7*
6	ויאמר (לו> לזרעך אתן את הארץ הזאת	7 ^b
3	והכנעני אז בארק	6 p
6	ויבן שם מזבח ליהוה הנראה אליו	7° .
3	ויעתק משם ההרה מקדם לביח אל	8
6	ויט אהלה בית אל מים והעי מקדם	
ˈ[7]	(= 13, 18°) ויבן שם מזבח ליחוח ויקרא בשם יחוח	

XVII. Der Stammbaum Therahs $(J\beta, P\beta \text{ und } P\eta)$.

11.

27	wo'eUz tōlədőþ tèráx: tèrax hōlid 'eþ-'abrám, 'eþ-naxör weþ-harán,	7
	wəharān hōlīd 'çþ-lóţ.	3
28	vajjámoþ harán 'al-penötterax'abíu	4
(29)	bə'éreş mōladtö*, (29) wajjiqqãx 'abrám wənaxõr lahem naším:	7
	šem√'éšęþ-'aħrām śarái,	3
	wzšémo'ešęþ-naxór milká baþ-harán 'áðī-milkã wa'bī jiská.	7
30	vattəhi sarái 'Aqará:	3
	'ēn-lāh waláā: ×× ± ×× ± ×× ± ×× ± (8. 16, 1 b)	7
31	wajjiqqāx tèrax 'eþ-'abrām bənö wə'eþ-löt ben-haran ben-bənö,	7
	węþ-śarái kallaþó 'ešęþ√aðrám∗,	3
	wajje s ž'ittám me'űr kasdim lalécheþ' àr sã kəná'an ,	7
	wajjabó'ū 'ađ-xarán, wajjéšəbū šám.	4
32	wąjjihjū-jəmē-þérax xamēš šanim umāþāim šanā,	6 :
	wajjámoß tèráx bexarán.	3

XVIII. Abrahams Berufung und Zug nach Kanaan (Ja, Js; P_{α} und P_{η}).

1	vajjómer jahvé 'el-'abrám:	3
	» lęch-lách me' ar sách umímm ō lạt tách um i b b ē þ' a b í ch	6
	'ęl-ha'áręș 'ặšę́r 'ạr'ệkká.	3
2	103'ę'śēch ləzői zadól, wạ'barchéch, wa'záddəlàosəmách,	6
	węhjź berachá ×× 1.	?3
3	wą' barchá məbarch į́ch, um qálləl į̀ch o'a' ór, wənsbrəchù o bách	6
	kŏl mišpexóþ ha'ðamá.«	3
4	wajjelech 'abrám ka'šérodibbèro'eldu jahwe, wajjelecho'ittoolot.	7
	wə'aōrám bęn-xaméš∗ wəšiō'īm šanā bəṣē∫ō mexarán.	6
5	wajjiqqãx 'abrám 'eþ-sarãi 'ištö wə'eb-löt ben-(harãn) 'axtu,	7
	wo'ęþ-kól-rəchūšám 'ặšér rachəšů, weþ-hannéfeš še'aśú bəxarán,	7
	wajjesə'ti laleche þ 'àrṣā kənà'ạn, wajjabó'u 'àrṣā kəna'an.	7
6•	wąjją'bór√'ąbràm√ba'áręş 'ąd-məqõm šəchęm, 'ąd√'elõn mōrę́.	6
7 °	wąjjerā jąhwę 'ęl-'ąbrám,	3
7 b	wąjjómęr (lð): »ləzar'āch 'ęttén 'ęþ-ha'áręs hazzóþ!«	6
6 b	(wəhakna'nī 'áz ba'árçş).	3
7°	wąjjibęn šăm mizbéx lejąhwę hannir'ę 'elau.	6
8	wąjją teg miššám hahàrá*,	3
	wajjēt 'ohlo bēþ-'ēl mijjám wəha'ği miqqedem.	6
	[wajjíben-šám mizbéx lojahwé, wajjiqrã bošem jahwé. (= 13, 18b)]	[7]
Ab	handl. d. K. S. Gesellsch. d. Wissensch., philhist. Kl. XXIII. 1.	

XIX. Abraham in Aegypten (J_{α}) .

12.

ויסע אברם הלוך ונסוע הנגבה (וס) ויהי רעב בארץ	9
וירד אברם מצרימה לגור שם כי כבד הרעב בארק	(10)
ויהי כאשר הקריב לבוא מצרימה ויאמר אל שרי אשתו 7	11
הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את (י)	
והיה כי יראו אתך המצרים ואמרו אשתו זאת	12
והרגו אתי ואתך יחיו (13) אמרי נא אחתי את יי	(13)
למען ייטב לי בעבורך וחיתה נפשי בגללך	
ויהי כבוא אברם מצרימה ויראו המצרים את האשה	14
כי יפה הוא מאד (15) ויראו אתה שרי פרעה ויהללו אתה אל פרעה 7	
ותקח האשה בית פרעה (16) ולאברם היטיב בעבורה	(16)
ויהי לו צאן ובקר וחמרים ועבדים ושפחת ואתנת וגמלים 7	
וינגע יהוה את פרעה נגעים גדלים ואת ביתו על דבר שרי אשת אברם 7	17
ויקרא פרעה לאברם ויאמר מה זאת עשית לי	18
למה לא הגדת לי כי אשתך הוא (19) למה אמרת אחתי הוא	(19)
ואקח אתה לי לאשה ועתה הנה אשתך קח ולך	
ויצו עליו פרעה אנשים וישלחו אתו ואת אשתו ואת כל אשר לו (ממצרים) 7	20
13.	
ויעל אברם ממצרים הוא ואשתו וכל אשר לו ולוט עמו הנגבה זיעל אברם ממצרים	1

XX. Abrahams Trennung von Lot $(J_{\alpha}$ und $P_{\alpha})$.

13.

a.

7	ואברם כבד מאד (מאר) במקנה בכסף ובזהב	2
3	:3] וילך (אברם) למסעיו מנגב ועד בית אל	3
7	עד המקום אשר חיה שם אחלה בתחלה בין בית אל ובין חעי	
[7	אל מקום חמזבת אשר עשה שם בראשנת ויקרא שם [אברם] בשם יחות	4
7	וגם ללוט ההלך את אברם היה צאן ובקר ואהלים	5
_	- ולא נשא(ה) אתם הארק	6
. 7	(ולא יכלו) לשבת יחדו כי היה רכושם רב	
7	ולא יכלו לשבת יחדו	
7	ויהי ריב בין רעי מקנה אברם ובין רעי מקנה לום	7
7	והכנעני והפרזי אז ישב בארץ (8) ויאמר אברם אל לוט	(8)
7	אל נא תהי מריבה ביני ובינך ובין רעי	
7	ובין רעיך כי אנשים אחים אנחנו (9) הלא כל הארץ לפניך	(9)
7	הפרד נא מעלי אם השמאל ואימנה ואם הימין ואשמאילה	
7	וישא לוט את עיניו וירא את כל ככר וירדן	10
	כי כלה משקה לפני שחת יהוה את סדם ואת עמרה כגן יהוה כארץ מצרים	
7	באכה צער (וו) ויבחר לו לוט	(I I)
7	את כל (ה)ככר הירדן ויסע לוט מקדם ויפרדו איש מעל אחיו	
7	אברם ישב בארץ כנען ולוט ישב בערי הככר	12
7	ויאהל עד סדם (13) ואנשי סדם רעים וחטאים ליהוה מאד	

XIX. Abraham in Aegypten (J_{α}) .

12.

9	wąjjissą̃' 'ąbrám halóch wmasó'*. (10) wạihĩ ra'āb ba'áręş.	7
(10)	wąjjéręd*miṣrạ́imā lazū̃r šǎm, kī-chabéd hara'āb ba'áręṣ.	7
I I	wạiht kạ' šệr hiqrto labó miṣràimā, wajjómer 'el-sarãi 'ištó:	7
	»hinnế-nẳ, jaďá'tī∪kī√'iššã jəfãþ mạr'ę̃ 'ạtt⟨t⟩,	7
12	wəhajā kī-jir'ū 'oþách hạmmişrim, wə'ámərù: 'ištő zŏþ,	7
(13)	wəhárəzù~'oþi, wə'oþách jəxajjú: (13) 'imrī-nā: 'ặxoþī 'ạtt(i),	7
	ləmá'an jīṭāb- lǐ ba'būréch, wəxájəþà√nafši bizlaléch!«	7
14	wạihī kəbő 'abrám miṣràimā, wajjir'ű hạmmiṣrīm 'ęþ-ha'iššā,	7
(15)	kī-jafā\hī\me'ód. (15) wajjir'ū 'oþáh*, waihál\l>əlū\'oþáh 'el-par'ð.	7
(16)	wạttuqqáx ha'iššā bếþ pạr'ó, (16) ul'ạbrām hēṭīb bạ'būráh.	7
	wạihī-lŏ ṣŏn uōaqár, wạxmorim∗wạ'þonóþ uzmạllim.	7
17	wạinaggặt jạhwē 'eþ-pạrtó∗weþ-bēþó 'al-dəbár√sarài√éšeþ 'abrám.	7
18	wajjiqrā̃ far'ó lə'a̞brám wa̞jjōmár: »mā̞-zzõþ 'aśiþa∪llǐ?	7
(19)	làmmāJló higgàdtáJlī JkīJ'ištāch hť? (19) lamã 'amárt: 'ặxoþí*?	7
	wa'ęqqãx 'oþāh lǐ b'iššá! wə'attābinnèb'ištách, qaxwaléch!«	7
20	wạiṣặu 'alāu pạr'ō 'ặnašim, wạišálləxù√oþō∗ ⟨mimmiṣráim⟩.	7
	13.	
I	wąjją́ al 'abram* ht wə'ištō wəchǫl-'ašęr-lō*hannèzbā.	7

XX. Abrahams Trennung von Lot $(J_{\alpha}$ und $P_{\alpha}).$

13.

a.

2	wə'abrām kabēd mə'õd (mə'ód) bammiqnē, bakkèséf ubazzaháb.	7	1
3	[wajjelech ('abrám) lomassa'áu minnézeb wo'ād bēþ-'el, [3	: 3	٠
	'ạđ-hạmmaqóm šęhajā-šām 'ọhló bạtxillá bēn∪bēþ-'ẽl ubến ha'ái,	7	
4	'ęl-məqōm hammizbéx šę'a₁śā∪šám barīšonā, wajjiqrā∪šām∗bəšēm jahwḗ]	7]	
5	wəzãm-ləlōṭ hạholéch 'e̞þ-'ạ৳rám hajā∍ṣōn-ubaqár wohalim.	7	١
6	wəlö nasə'<ā̄⟩ 'opām ha'áręṣ,	_	
	(wəlō jachəlū) lašę́bęþ jaxdáu, kī-hajá rəchušām răb,	7	:
	wəlō√jáchəlù√lašębęþ jạxdáu.	7	1
7	wạihī-rtb bēn ro'ẽ miqnẽ-'ạbrám, ubẽn ro'ê miqnē-löt:	7	
(8)	wəhakna'nt wəhaprizzt 'az jošet ba'arçş. (8) wajjömer 'atram 'el-löt:	7	
	»'al-nā þəht mərībā bēnt ubēnę̃ch, ubẽn ro'ái	7	
(9)	ubến ro 'ệch, kī-*' ạxim 'ặnàxnú: (9) hặlô chọl-ha 'áres lofanệch?	7	
	hippa réd nà me alái: 'im-hasmól, wo'ēmínā, wo'im-hajjamin, wasmilá! «	7	
10	wajjíssā-lŏṭ 'e̞þ-ʿēnā̃u wajją̃r 'e̞þ-kǫ̃l-kikkár hajjardén,	7	l
(11)	kī ∗∪mašqę́ ∗kəzan-jahwę́ ∗ bo'ặchã sò'ár, (11) wajjíbxar-lŏ lŏţ	7	
	'eþkól-{hak}kikkár*, vajjissá'*miqqèdém, vajjippárodù 'tšme'al 'axtu:	7	
12	'aðrām jašáð bə'freş kəná'an, wəlőt jašáb*bakkikkár,	7	
13	wajję'hál 'að-sədóm, (13) wə'anšé sədòm ra'im, wəxaṭṭa'im ləjahwē mə'óð.	7	

b.

	,	
[7?]	ויחות אמר אל אברם אחרי תפרד לוט מעמו	14
7	שא נא עיניך וראח	
[3]	מן חמקום אשר אחח שם	
7	צפנה ונגבה וקדמה וימה	
7	כי את כל הארץ אשר אתה ראה לכ(ה) אתננה ולזרעך	
7	עד עולם (16) ושמתי את זרעך כעפר הארץ אשר (לא ימנה)	(16)
7	אם יוכל איש למנות את עפר הארץ גם זרעך ימנה	
7	קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה כי לכ<ה> אתננה	17
	c.	
7	ויאהל אברם ויבא (חברנה) וישב באלני ממרא אשר בחברון	18
7	ויבן שם מזבח ליהוה (ויקרא בשם יהוה) (ב12,8° ==)	

XXI. Abrahams Kampf mit den vier Königen (Cap. 14) s. die Anmerkungen (Teil II, § 85).

XXII. Der Abrahamsbund $(J\beta^*$ und $J\sigma^*$).

[3]	אחר חדברים האלח	I
	היה דבר יהוה אל אברם במחזה לאמר	
7	אל חירא אברם אנכי מגן לך שכרך הרבה מאד	
4 7 6 3	ויאמר אברם אדני יהוה מה תתן לי	2
3	ואנכי הולך ערירי ובן משק ביתי [חוא דמטק] אליעזר	
•	ויאמר אברם הן לי לא נתתה זרע	3
1 7	והנה בן ביתי יורש אתי (ובן משק ביתי אליעזר)	
4	וחנה דבר יהוה אליו לאמר	4
7	לא יירשך זה כי אם אשר יצא ממעיך הוא יירשך	
4	(לו) ויוצא אתו החוצה	5
7	הבם נא השמימה וספר הכוכבים אם תוכל לספר אתם	
4	ויאמר לו כה יהיה זרעך	
4 7 4 7 4 7 4 7 6 6	××××× והאמן ביתוה ויחשבה לו צרקה	6
<u> </u> 6	ריאמר אליו אאנא אאנא אאניר אאנא אין אין די אריד	7
^{1:} 6]	אני יתות אשר תוצאתיך מאור כשרים	
[3	לחת לך את תארץ תזאת	
6	××××× ××××× ××× לרשתה	
6 3 6 3	ויאמר אדני יהוה	8
6	במה אדע כי אירשנה (9) ויאמר אליו	(9)
3	קחה לי עגלה משלשת	
	רעז משלשת ואיל משלש ותר וגוזל	
6 3 6 3	ויקח לו את כל אלה	10
6	ויבתר אתם בתוך ויתן איש בתרו לקראת רעהו	
3	ואת הצפר לא בתר	

b.

14	[wəjqhwē 'amár 'çl-'aðrám 'axárē hippárçð-löt me'immö:] >tā-nā 'ēnēch ur'é	[?7] —
	[min-hammaqóm 'ðser-'atta sam]	[3]
	safònā, wanizētā wagidmā wajdmmā:	7
15	kī-'eþ-kāl-ha'áres 'ặšér-'attà-ro'ē, lochá 'etnenná ulsar'ách	7
16	'að-'olám, (16) wəsamti 'eþ-zar'āch ka'fār ha'áreş 'dšer<-lo jimmanē':	7
	'im-jűchàl.' řš limnőþ 'eþ-'äfğr ha'áreş, gamusar'ách jimmané.	7
17	qtm hifhallech ba'áres b'orkáh ulroxbáh, ki-ləchá 'etnènná!«	7
	С.	
18	wajję hál adrám wajjadó (zebróná), wajjéšed be előn mamré*,	7
	wajjiben-šam misbéx lejahwe, (wajjigrā bešem jahwe). (= 12, 8°)	7

XXI. Abrahams Kampf mit den vier Königen (Cap. 14) s. die Anmerkungen (Teil II, § 85).

XXII. Der Abrahamsbund ($J\beta^*$ und $J\sigma^*$).

I	[['axár hadbarim ha'èllt]	[3]
	hajāsdbar-jahwē 'el-'abrām∗lemór:	4
	»'al-tīrā, 'abram: 'anocht mazen-lach: səcharāch harbē mə'oā!«	7
2	wąjjómęr 'ądrám: »'ặdonāi jąhwē, mā-ttíttęn-lǐ,	6
	wanochł hōléch 'ặrīrt?«*	3
3	wąjjómęr∗: »hen-li lō√naþáttā zàrá°,	4
	wəhinnê ben-bēft jöres 'oft, (uben-meseq bēft*'ett'eser)!«	7
4	wəhinne doqr-jahwe 'eldu lemór:	4
	» lōvjirašèchvzę, kī-'ímv' äšèrvjeşê mimme' ệch, hữ jīrašéch.«	7
5	wajjōṣ₺.'oÞò.haxौṣā wajjómer ⟨lŏ⟩:	4
	» habbet-nà haššamáimā usfór hakkōchabim, 'im-tüchál lispõr 'oþám! «	7
	wajjómer lő: »kō júhję̃ sar'ách!«	4
6	×× × × × × , wəhç'min bəjahwif, wajjáxisəbiholo sədaqá.	7
7	wajjómer 'eláu: »×××××× ××××	6
	[»'ặnĩ jahwệ 'ặšệr hōṣēþĩch me'űr kạśdim	[6 '
	laþę∱√lách 'e∱-ha'áreş hassö∱.«]	3]
	×× ± ×× ± ×× ± ×× ± lərištáh.«	6
8	wąjjómer: »'ädoną̃i jahwė,	3
(9)	bạmmã 'èđá' kī√îrašènná?« (9) wajjómer 'eláu:	6
	» qəxā√k√çzlā məšulléšçÞ,	3
	wo'és mošulléseb, wo'áil mošullás, wobór wozōsál!«	6
10	wajjiqqáx-lò~'ęþ-kōl-'èllŧ,	3
	wasdattéro'o þámobattáuch, wajjitténo'īš-bi þrő ligráþ re'éu,	6
	węh-hąssippõr lð bahár.	3

3 8	Eduard Sievers, [XXIII	, 1 .
l: 6	וירד העיט על הפגרים וישב אתם אברם	11
6 3	•	12
[3]	ותרדמת נפלח על אברם	
6	והנה (חשכה ו)אימה חשכה גדלה נפלת עליו	
3	ויאמר <יהוה> לאברם	13
6 3 6 3 6 (3)	ידע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם	
3	ועבדום וענו אתם ארבע מאות שנה	
6		14
(3)	7×× 7×× 7××	
	ואחרי כן יצאו ברכש גדול	
[7]	•	15
6		16
[?]	כי לא שלם עון חאמרי ער חנח ויהי חשמש באה	
3 6	ועלמה הי(ת)ה והנה תנור עשן ולפיד אש	17
1;	אשר עבר בין הגזרים האלה	
3 7	•	18
4	לורעך אתן את הארץ הזאת	
6]	מנחר מצרים עד חנחר חגרל נחר פרת	
6		19
6		20
[8]	ואת תאמרי ואת תכנעני ואת תגרגשי ואת היבוסי	21
	XXIII. Hagars Flucht (J $oldsymbol{eta}$; P $oldsymbol{\eta}$ und Px).	
	ושרי אשת אברם לא ילדה לו	
4	ועור אשון אבו ם יעא יכווז כו II, 30>	I
3 7	אין לה ולר> ולה שפחה מצרית ושמה הגר	
3	ותאמר שרי אל אברם	2
7	הנה נא עצרני יהוה מלדת בא נא אל שפחתי	
3	2 1 2 2 2 2 2 2 1 1 1 1 1 1 2 2 2 2 1 1 1 1 1 2 2 2 2 2 1 1 1 1 1 2 2 2 2 2 2 3 1 1 1 1	
11	אולי אבנה ממנה	
ii 7	·	
7 3:3	אולי אבנה ממנה	3
3:3	אולי אבנה ממנה וישמע אברם לקול שרי אינאיאי ותקח שרי אשת אברם את הגר המצרית שפחתה מקץ עשר שנים לשבת אברם בארץ כנען	3
3:3 [6]	אולי אבנה ממנה וישמע אברם לקול שרי אאבאאא ותקח שרי אשת אברם את הגר המצרית שפחתה מקץ עשר שנים לשבת אברם בארץ כנען ותתן אתה לאברם אישה לו לאשה	3
[6] [6] [6] [3]	אולי אבנה ממנה וישמע אברם לקול שרי אבע אבע אבע מפחתה וחקח שרי אשת אברם את הגר המצרית שפחתה מקץ עשר שנים לשבת אברם בארץ כנען ותתן אתה לאברם אישה לו לאשה ויבא (אברם) אל הגר	3
3:3 [6] 6 3 7	אולי אבנה ממנה וישמע אברם לקול שרי אינאיאי ותקח שרי אשת אברם את הגר המצרית שפחתה מקץ עשר שנים לשבת אברם בארץ כנען ותתן אתה לאברם אישה לו לאשה ויבא (אברם) אל הגר ותהר (הגר) ותרא כי הרתה ותקל גברתה בעיניה	4
3:3 [6] 6 3 7	אולי אבנה ממנה וישמע אברם לקול שרי אאבאאא ותקח שרי אשת אברם את הגר המצרית שפחתה מקץ עשר שנים לשבת אברם בארץ כנען ותתן אתה לאברם אישה לו לאשה ויבא (אברם) אל הגר ותהר (הגר) ותרא כי הרתה ותקל גברתה בעיניה ותאמר שרי אל אברם	
3:3 [6] 6 3 7	אולי אבנה ממנה וישמע אברם לקול שרי אבצאאטאטרית שפחתה ותקח שרי אשת אברם את הגר המצרית שפחתה מקץ עשר שנים לשבת אברם בארץ כנען ותתן אתה לאברם אישה לו לאשה ויבא (אברם) אל הגר ותהר (הגר) ותרא כי הרתה ותקל גברתה בעיניה ותאמר שרי אל אברם חמסי עליך אנכי נתתי שפחתי בחיקך (ותהר)	4
3:3 [6] 6 3 7 3 7 4	אולי אבנה ממנה וישמע אברם לקול שרי אבר אב אב אב אב אבר מער מחרה וחקח שרי אשת אברם את הגר המצרית שפחתה מקץ עשר שנים לשבת אברם בארץ כנען ותתן אתה לאברם אישה לו לאשה ויבא (אברם) אל הגר ותהר (הגר) ותרא כי הרתה ותקל גברתה בעיניה ותאמר שרי אל אברם חמסי עליך אנכי נתתי שפחתי בחיקך (ותהר) ותרא כי הרתה ואקל בעיניה	4
3:3 [6] 6 3 7 3 7 4	אולי אבנה ממנה וישמע אברם לקול שרי אבצאיא אותקה שרי אשת אברם את הגר המצרית שפחתה מקץ עשר שנים לשבת אברם בארץ כנען ותתן אתה לאברם אישה לו לאשה ויבא (אברם) אל הגר ותהר (הגר) ותרא כי הרתה ותקל גברתה בעיניה ותאמר שרי אל אברם חמסי עליך אנכי נתתי שפחתי בחיקך (ותהר) ותרא כי הרתה ואקל בעיניה ישפט יהוה ביני ובניך (6) ויאמר אברם אל שרי	4
3:3 [6] 6 3 7 3 7 4	אולי אבנה ממנה וישמע אברם לקול שרי אבר אב אב אב אב אבר מער מחרה וחקח שרי אשת אברם את הגר המצרית שפחתה מקץ עשר שנים לשבת אברם בארץ כנען ותתן אתה לאברם אישה לו לאשה ויבא (אברם) אל הגר ותהר (הגר) ותרא כי הרתה ותקל גברתה בעיניה ותאמר שרי אל אברם חמסי עליך אנכי נתתי שפחתי בחיקך (ותהר) ותרא כי הרתה ואקל בעיניה	4

4	וימצאה מלאך יהוה על עין המים	7
4 7* 4 7	במדבר על חעין בדרך שור (8) ויאמר הגר שפחת שרי	(8)
4	אי מזה באת ואנה תלכי	
7	ותאמר (הגר) מפני שרי גברתי אנכי ברחת	
6]	ויאמר לת מלאך יחות שובי אל גברתך	9
[3	ותתעני תחת ירית	
7]	[ייאמר לה מלאך יהות הרבה ארבה את זרעך	10
[3	ולא יספר מרב <u>]</u> ויאמר לה מלאך יהוה	11
3 7 3 7* 3 7	חנך הרה וילדת בן וקראת שמו ישמעאל	••
7 3 7*	כי שמע יחוח אל עניך	
7*	והוא יחיה פרא אדם ידו בכל ויד כל בו	12
3	ועל פני כל אחיו ישכך	
7	ותקרא שם יהוה חדבר אליח אתה אל ראי	13
3	כי אמרה [ה]גם חלם ראיהי אחרי ראי(ת)	
1 7	על כן קרא לבאר באר לחי ראי חנה בין קדש ובין ברד	14
6	וחלד חגר לאברם בן ויקרא אברם	15
6	שם בנו אשר ילדה הגר ישמעאל	
₿ 6	ואברם בן שמנים שנה ושש שנים	16
6 6 4	בלדח הגר את ישמעאל לאברם	
	www.n.n.i.n.i.i./n.m.i.n.\	
	XXIV. Der Bund der Beschneidung (P σ , [P η] und P ζ).	
	17.	
6 3 7 6 7 3 7 7 3 6 3	ויהי אברם בן תשעים שנה ותשע שנים	I
× 3	וירא יהוה אל אברם	
× 7	ויאמר אליו אני אל שדי התהלך לפני	
6	וחיה תמים (2) ואתנה בריתי ביני ובינך	(2)
× 7	וארבה אותך במאד מאד (3) ויפל אברם על פניו	(3)
× 3	וידבר אתו אלהים	
× 7	לאמר (4) אני הנה בריתי אתך והיית לאב המון גוים ולא יקרא עוד את שמך אברם והיה שמך אברהם	(4)
× 7	ולא יקרא עוד את שמך אברם והיה שמך אברהם כי אב המון גוים נתתיך	5
× 5	והפרתי אתך במאד מאד ונתתיך לגוים	6
2	ומלכים ממך יצאו	·
¥ 7	וחקמתי את בריתי ביני ובינך ובין זרעך אחריך לדרתם	7
7 7 3 6	לברית עולם להיות לך לאלהים ולזרעך אחריך	•
:: 3	ונתתי לך ולזרעך אחריך	8
6		
3	רהייתי להם לאלהים	
× 3	ויאמר אלחים אל אברחם	9
× 7	ואתה את בריתי תשמר אתה וזרעך אחריך לדרתם	
§ 7	זאת (אות) בריתי אשר תשמרו ביני וביניכם ובין זרעך אחריך חמול לכם כל זכר	10
x 3	את ארץ מגריך את כל ארץ כנען לאחזת עולם והייתי להם לאלהים ויאמר אלהים אל אברהם ויאמר אלהים אל אברהם ואתה את בריתי תשמר אתה וזרעך אחריך לדרתם זאת (אות) בריתי אשר תשמרו ביני וביניכם ובין זרעך אחריך חמול לכם כל זכר ונמלתם את בשר ערלתכם	11
	וחיח לאות ברית ביני וביניכם	

40

wəhip anni taxap jadin «] 10 [wajjömer läh mal'āch jahwē: »harbā 'arbē 'ep-sar'ech, wəlö jissafēr merob!«] 11 wajjömer läh*jahwē: »hinnāch harā, wəjolēd p ben, wəqarāp səmö jisma'el, kī-šamā jahwē 'el-'onjech. 12 wəhil jihjē perē 'adam: jadō bakkol, wəjad kol bö, wə'al-pənē chol-'exāu jiskon!« 13 wattiqrā sem-jahwē haddobēr 'elēh: »'attā 'el rö'i, kī*zam hālom 'axārāi ra'i 14 'al-ken qarā lab'er bə'er laxai ro'i: hinnē bēn-qades ubēn bareā. 15 watteled hazar lə'abrām ben, wajjiqrā 'abram šēm-bənō 'āšer-jalədā hazar jisma'ēl. 16 wə'abrām bēn- səmonīm šanā wəšēš šanīm	7	vąjjímşa'àh∪∗jąhwę 'al-'ến hạmmáim	4
wattómer (hazár): »mippənē sarái gəbirti 'anochī boráxaþ.« [wajjómer läh mal'āch jahwē: »sùbī 'el-gəbirtéch, wəhiþ'annī táxaþ jadēh!«] [wajjómer läh mal'āch jahwē: »harbā 'arbē 'eþ-sar'éch, wəlö jissafēr merób!«] wajjómer läh*jahwē: »hinnāch harā, wəjolēā eþ běn, wəqarāþ səmō jisma'ēl, kī-šamā' jahwē 'el-'onjéch. wəhū jihjē perē 'adám: jadō bakkól, wəjad köl bö, wə'al-pənē chol-'exāu jiškón!« wattiqrā šem-jahwē haddobēr 'elēh: »'attā 'el rö'i, kī*zam hālóm 'axārāi ra'i<þ>!« 'al-kén qarà lab'ér bə'ér laxài ro'i: hinnē bēn-qaāeš ubēn báreā. watteleā hazár lə'abrām běn, wajjiqrā 'abrám šēm-bənō 'āšér-jaləāā hazár jišma'ēl. wə'abrām běn- šəmonīm šanā wəšēš šanīm	(8)	bammiðbar*boðérech šúr. (8) wajjómer: »hazar, šifxāþ sarái,	*7
 [wajjömer läh mal'āch jahwē: *šūbī 'el-gəbirtech, wəhip'annī-taxab jadēh!«] [wajjömer läh mal'āch jahwē: *harbā 'arbē 'eb-sar'ech, wəlö jissafēr merób!«] wajjömer läh*jahwē: *hinnāch harā, wəjolēdēb bēn, wəqarāb šəmö jišma'ēl, kī-šamā' jahwē 'el-'enjech. wəhū jihjē perē 'adām: jadō bakkol, wəjad kōl bö, wə'al-pənē chol-'exāu jiškon!« wattiqrā šem-jahwē haddobēr 'elēh: *attā 'ēl roj'ī, kī*zam hālom 'axārāi ra'ī(b)!« 'al-kén qarā lab'ér bə'ér laxài ro'ī: hinnē bēn-qadēš ubēn báreā. watteleā hazar lə'abrām běn, wajjiqrā 'abram šēm-bənō 'āšer-jalədā hazar jišma'ēl. wə'abrām bēn- šəmonīm šanā wəšēš šanīm 		'ē-missē dap, wə'ánā þele _i chi?«	4
wəhif anni taxaf jadih! «] 10 [wajjömer läh mal'āch jahwē: »harbā 'arbē 'ef-sar'ech, wəlö jissafēr merob! «] 11 wajjömer läh*jahwē: »hinnāch harā, wəjolēdēf ben, wəqarāf səmö jisma'ēl, kī-šamā' jahwē 'el-'onjech. 12 wəhil jihjē perē 'adam: jadō bakkol, wəjad kol bö, wə'al-pənē chol'exāu jiškon! « 13 wattiqrā šem-jahwē haddobēr 'elēh: »'attā 'ēl rö'i, kī*zam hālom 'axārāi ra'i (f)! « 14 'al-kén qarā lab'ér bə'ér laxai ro'i: hinnē bēn-qadēs ubēn báreā. 15 watteled hazar lə'abrām ben, wajjiqrā 'abram šēm-bənō 'āšer-jalədā hazar jišma'ēl. 16 wə'abrām bēn- šəmonīm šanā wəšēš šanīm		wattómer (hazár): »mippəne sarái gəbirti 'anochi boráxaþ.«	7
 [wajjömer läh mal'āch jahwē: »harbā 'arbē 'eb-sar'ech, wəlö jissafēr merób!«] 11 wajjömer läh*jahwē: »hinnāch harā, wəjolēā ebēn, wəqarāb səmö jisma'ēl, kī-šamā' jahwē 'el-'onjech. 12 wəhū jihjē perē 'adám: jadō bakkol, wəjad köl bö, wə'al-pənē chol-'exāu jiškon!« 13 wattarā šem-jahwē haddobēr 'elēh: »'attā 'ēl rō'i, kī*zam hālóm 'axārāi ra'ib)!« 14 'al-kén qarā lab'ér bə'ér laxài ro'i: hinnē bēn-qadéš ubēn báreā. 15 watteleā hazár b'abrām běn, wajjirā 'abrám šēm-bənō 'āšēr-jalədā hazár jišma'ēl. 16 wə'abrām bēn- šəmonīm šanā wəšēš šanīm 	9	[wajjómer láh mal'āch jahwē: »šùbi 'el-gəbirtéch,	[6
wəlö jissaf er merób! «] 11		wshíþ'anni∙táxaþ jadi‡h!«]	3]
11 wajjómer láh*jahwé: ** ** ** ** ** ** ** ** ** ** ** ** **	10	[wajjómer láh mal'ách jahwé: »harbá 'arbé 'eþ-zar'éch,	[7
 » hinnāch harā, wəjoléā ę þ běn, wəqarā þ šəmō jišma'ēl, kī-šamā jahwē 'el-'onjéch. 12 wəhā jihjē perē 'adám: jadō bakkól, wəjad kōl bō, wə'al-pənē chol-'exāu jiškón!« 13 wattiqrā šem-jahwē haddobēr 'elēh: »'attā 'ēl rö'i, kī * zam hālóm 'axārāi ra'i< þ>!< 14 'al-kén qarā lab'ér bə'ér laxài ro'i: hinnē bēn-qadéš ubēn báreā. 15 watteleā hazár lə'abrām běn, wajjiqrā 'aðrám šem-bənō 'āšér-jalədā hazár jišma'ēl. 16 wə'abrām běn- šəmonīm šanā wəšēš šanīm 		wəlō jissafēr merób!«]	3]
kī-šamặ' jahwę 'gl-'qnjéch. 12 wəhdojihje pere 'adám: jadő bakkól, wəjadoköl bö, wə'ql-pəne chol-'gxdu jiškón! « 13 wattıqra šem-jahwę haddober 'elęh: »'atta 'el ry'i, kī+zamohalóm 'axarā i ra'i (þ)! « 14 'ql-kénoqara olqb'ér bə'érolaxaioro'i: hinne ben-qadéš ubenobáred. 15 watteled hazar lə'qbram ben, wajjiqra 'qbram šem-bənő 'ašer-jaləda hazar jišma'el. 16 wə'qbram ben- šəmonīm šana wəseš šanim	11	vajjö mer lăh∗jahwę́:	3
12 wəhil jihji peri 'adam: jadő takkól, wəjad köl bö, wə'al-pəne chol-'exdu jiškón!« 13 wattıqra šem-jahwi haddober 'eleh: »'atta 'el rö'i, kī*zam halom 'axar ai ra'i p>!« 14 'al-kén qarà olab'ér bə'ér laxài ro'i: hinne ben-qadés uben bared. 15 watteled hazar b'abram ben, wajjiqra 'abram šem-bənő 'ašer-jaləda hazar jisma'el. 16 wə'abram ben- səmonīm sana wəses sanım		»hinnāch harā, wəjoléā ęþ běn, wəqarāþ šəmō jišma'ēl,	7
wə'ql-pənê chol-'çxãu jiškón!« 13 wattiqrā šem-jahwē haddobēr 'elēh: »'attā 'ēl rò'i, kī*zam-hālóm 'axārāi ra'i<þ>!« 14 'al-kén-qarà-lab'ér bə'ér-laxài-ro'i: hinnê bēn-qaātés ubēn-báreā. 15 watteleā hazár lə'abrām běn, wajjiqrā 'abrám šēm-bənō 'āšér-jalədā hazár jišma'ēl. 16 wə'abrām běn- šəmonīm šanā wəšēš šanim		kī-šamặʻ jạhwį 'ęl-'ọnjéch.	3
13 wattıqrá šem-jahwé haddober 'eléh: »'attã 'el ry'i, ki * zam∪hálóm 'axár ñi ra'i⟨þ⟩!« 14 'al-kén∪qarà∪lab'ér bə'ér∪laxài∪ro'i: hinné ben-qadéš uben∪báreð. 15 watteleð hazár lə'abrām ben, wajjiqrã 'abrám šem-bənő 'áĕér-jalədā hazár jišma'él. 16 wə'abrām ben- šəmonīm šaná wəšēš šanim	12	wəhilojihji peri adám: jadő takkól, wəjadoköl bö,	•7
kī * zạm o hặlóm ' ạxặr ặ i ra' i 〈 þ 〉 ! « 14 ' al-kén o qarà o lạb' ér o b s' ér o lạx à i o ro' i : hinnê bēn-qad é s u bēn o bár ệ d . 15 watteled hazár lo' a brām běn, waj ji grã ' a brám šệm-bənő ' d š ér-jaləd a hazár ji š ma' él. 16 wo' a bram běn- šəmon m šaná wə š e š š a n i m		wə'al-pənê chọl-'exãu jiškón!≪	3
14 'al-kén-qarà-lab'ér bə'ér-laxài-ro'i: hinné bēn-qadéš ubēn-bárçd. 15 wattélęd hazár lə'abrām běn, wajjiqrð 'abrám šèm-bənő 'dšér-jalədð hazár jišma'él. 16 wə'abrdm bèn- šəmonīm šaná wəšēš šanim	13	wattiqrā šem-jahwē haddobēr 'elēh: »'attā 'el ro'i,	7
15 watteled hazár lə'qbrām běn, wajjiqrã 'qbrám šěm-bənő 'ðsér-jalədā hazár jišma'él. 16 wə'qbrām běn- šəmonīm šaná wəšēš šanîm		kī∗zạm∪hặlóm 'ạxặrặi ra't⟨þ⟩!«	3
šėm-bənő 'ḍše̞r-jalədð hazár jišma'ðl. 16 wə'ạbrðm be̞n- šəmonīm šaná wəšēš šantm	14	'al-kén∪qarð∪lað'ér bə'ér∪laxài∪ro'i: hinné bēn-qaðéš ubēn∪báreð.	7
16 wə ^ə qbrüm ben- səmonīm sanā wəses sanim	15	watteleð hazár le'aðram běn, wajjigra 'aðrám	6
• •		šěm-bənő 'ặšér-jalədd hazár jišma'él.	6
bəlédeb hazár 'eb-jišma'él lə'abrám.	16	wə'qbrām bi'n- səmonīm sanā wəses sanim	6
0 0 V V V		bəlfåşþ hazár 'şþ-jišma'él b'abrám.	4

XXIV. Der Bund der Beschneidung (P σ , [P η] und P ξ). 17.

1	wạihĩ 'ạbrám ben-tiš'ĩm šaná wəþéša' šanim,	6 🖁
	vajjerá 'žloh ím 'el-'abrám,	3 ×
	wąjjómęr 'eláu: »'ặnĩ-'èl šạddại: hiþhạlléch ləfanại,	7 ×
(2)	>węhjē þamim, (2) węttənā bərīþī bēni ubēnach∢,	6
(3)	wə'qrbę̃ 'ōþāch bim'ða mə'óa!« (3) wajjippõl 'aðrám 'al-panáu,	7 ×
	wạiđạbbẽr 'ittō ' ệlohim	3 ×
(4)	lēmór: (4) »'ặnt≀hinné bərīþt̃'ittách, wəhajtþa∪làb∪hặmỗn gōjím.	7 ×
5	wəlō-jíqqarð 'óð 'eþ-šəmāch 'abrám, wəhajā šəmách 'abrahám,	7 ×
	kī∪'ạō-hặmỗn gōjím nəþattich.«	3 ×
6	»wəhifréþī 'oþāch bim'őd me'ód, unþattich ləzōjím,	6
	umlachī̃m mimméch jeṣe₁'û.≪	3
7	»wahqimohi 'eh-bərihi beni ubenách, ubènozar'ách 'axặrệch lədorohám,	7 ×
	librī́þ 'ōlām, lihjőþ lách lēlohim, ulzar'ách 'axặrệch!∢	7 Š
8	»wəna∮átti lắch ulzạr'ách∗	3
	'eþ'éreş məzuréch, 'eþkol-'éreş kəná'an la'xúzzàþ'olám,	6
	wəhaji∱i lah∳m lēlohim.∢	3
9	wajjómer 'élohím 'el-'abrahám:	3 ×
	»wə'attā 'eþ-bərīhī þiðmör 'attā wəzar'ách 'axaréch lədoroþám.	7 ×
10	zōþ<'ðþ> bərīþī 'ášér tišməril*: himmõl lachém kǫl-sachár,	7 ×
II	unmaltém 'e∮obəśár 'qrla∮chém.	3 🕺
	[wəhajā∪lōþ∪bəriþ bēni ubēnēchệm]	[4] [*]

X #1	ובן שמנת ימים ימול לכם כל זכר לדרחיכם	12
× 7 × 7 6	,	12
2 7 •: .	יליד בית ומקנת כסף מכל בן נכר אשר לא מזרעך הוא	
6	המול ימול יליד ביתך ומקנת כספד	13
3	והיתה בריתי בבשרכם לברית עולם	
6	וערל זכר אשר לא ימול את בשר ערלתו	14
3	ונכרתה הנפש חחוא מעמיה את בריחי חפר	
	ויאמר אלהים אל אברהם	15
* * 7	שרי אשתך לא תקרא אָת שמך שרי כי שרה שמה	
ž 7	וברכתי אתה וגם נתתי ממנה לך בן	16
3 7 7 3	וברכתיה והיתה לגוים	
[4]	מלכי עמים ממנח יחיו	
6		17
• ;	חלבן מאח שנה יולד	•
3 6	ואם שרה הבת תשעים שנה תלד ×××××	
	ויאמר אברחם אל האלהים	18
× 3 × -	לו ישמעאל יחיה לפניך (19) ויאמר אלהים אבל	
§ 7 8 _	שרה אשתך ילדת לך בן וקראת את שמו יצחק	(19)
3 7 7 3 7 7 7 7 7	והקמתי את בריתי אתו	
\$ 3 *		
× 7	לברית עולם (להיות לו לאלהים) ולזרעו אחריו	
ž 7	ולישמעאל שמעתיך הנה ברכתי אתו יהפריתי אתו	20
ž 3	והרביתי אתו במאד מאד	
ž 7	שנים עשר נשיאם יוליד ונחתיו לגוי גדול	
2 7	ואת בריתי אקים את יצחק אשר תלד לך שרה	2 I
	למוער ההוא בשנה האחרת	
3 : 3		22
ž 7	ויקח אברהם את ישמעאל בנו ואת כל ילידי ביתו	23
ž <i>7</i>	ואת כל מקנת כספו כל זכר באנשי בית אברהם	
7 × 7 × 7 × 3	וימל את בשר ערלתם	
3:3	בעצם היום חזה כאשר דבר אתו אלהים	
	ואברחם בן תשעים וחשע שנים בהמלו (את) בשר ערלחו	24
× 7	· · · · · · · · · · · · · · · · · · ·	25
× 3	בעצם היום הזה	26
ž 7	נמול אברהם וישמעאל בנו (27) וכל אנשי ביתו	
× 7 7 3 7 7	יליד בית ומקנת כסף מאת בן נכר (כלם) נמלו אתו	(-//

XXV. Jahwe bez. die drei Männer bei Abraham $(J_{\alpha}, J_{\beta} \text{ und } J_{\sigma})$.

18.

a.

l	7	והוא ישב פתח האחל	באלני ממרא	יהוח	וירא אליו	I
I	7	$\tau \times \tau \times \tau \times \tau \times \tau$	ורשא ערניו	(2)	כחם היום	(2)
	6	נצבים עליו	שלשה אנשים	נה	וירא וח	
	6 3		רק לקראתם	ירא וי	٦	

XXV. Jahwe bez. die drei Männer bei Abraham (J_{α}, J_{β}) und J_{δ} .

I	wajjerā√elàu√jahw∉	beloné mamré,	wəhti jošèt péþax-ha'óhel	7
(2)	kəxõm hajjöm, (2)	wąjjiśśłł 'ēnāu	* * \ T	7
	wajjár wəhinne	šəlošá 'ặnašim	niṣṣabīm 'alấu.	6
	wajjār w	ajjáros ligrāþám,		3

14	Eduard Sievers,	[XXIII, 1
־נר 6	ל וישתחו ארצה (3) ויאמר אז	מפתח האהי
ולר 3	(א מצאתי חן בעיניכם	אמ
	חן בעיניך אל נא תעבר מעל	
רגליכם 6 3	ורו> יקח נא מעם מים ורחצו	
3	נכו תחת חעץ	
:	לחם וסעדו לבכם אחר תעברו	
3	ל כן עברתם על עבדכם	
:	תעשה כאשר דברת (6) וימהר	
3	לח אל שרה ויאמר	
i	סאים קמח סלה לושי ועשי עג	מהרי שכש
3 6	הבקר רץ אברהם	
:	ר רך וטוב ויתן אל הנער זר לעשות אתו	
3 3:3	יו כעשויז איז! וחלכ ובן הבקר אשר עשה	
3 . 3	לפניהם (ויאכלו)	
i	ליהם תחת חעץ ויאכלו (9) ויאמרו	
3	ור הנה באהל	
6	וב אשוב אליך כעת חיה	
3	ו בן לשרה אשתך	
6	פתח האהל והוא אחריו	
3	יחם ושרה זקנים	וו ואבר
3 6 3 6	חדל להיות לשרה ארה כנשי	
3	זק שרה בקרבה לאמר	ותצו
	היתה לי עדנה ואדני זקן	
	אל אברהם למה זה צחקה שר	
	ר ואני זקנתי (14) היפלא מיה	(14) האף אמנם אלו
6	אליך כעת חיה ולשרה בן	למועד אשוב
	אמר לא צחקתי כי יראה ויאנ	בז ותכחש שרה כ
3:3	האנשים וישקפו על פני סדם	16 ויקמו משם
3	יהם הלך ע מם ל ש לחם	ראבר
	b.	
	חמכסה אני מאברהם אשר אני	· · · · · · · · · · · · · · · · · · ·
6]	יחית לגוי גדול ועצום	
4	ני כל גויי חארץ	
	יען] אשר יצוח את בניו ואת ביתו	•
3:3	וה לעשות צרקת ומשפט	
[6	יחוח על אברחם את אשר דבר עליו קת סדם ועמרה כי רבה וחמא	•
	קת טום ופמרת כי רבה וחסא. זה הכצעקתה הבאה אלי עשו כ	
	וור הכצעקונות הבאה אלי עשו ה מים וילכו סדמה אאב אאא	
	שים היכני סובות (23) ויגש ויאנ עמד לפני יחוח	
	(24) אולי יש חמשים צדיקם	
	ולא תשא למקום למען חמשים	•

wạtraham 'odennu 'omed *, (23) wajjiggáš, wajjómer: »ha'af tispę

şaddiq 'im-rašá'? (24) 'ülai jéš xămiššim şaddiqim bəboch ha'ir:

hạ' ấf tiept, wolō-bissa lammagom lomá' an xặmissim hassaddīqim

7

7

7

(23)

(24)

7	אשר בקרבה (25) חללה לך מעשת כדבר הזה	(25)
[3:3]	לחמית צדיק עם רשע וחיח כצדיק כרשע	
7	חללה לך השפט כל הארץ לא יעשה משפט	
7	ויאמר יהוה אם אמצא בסדם חמשים צדיקם בתוך העיר	26
7	ונשאתי לכל המקום בעבורם (27) ויען אברהם ויאמר	(27)
7	הנה נא הואלתי לדבר אל אדני ואנכי עפר ואפר	
תעיר 7	אולי יחסרון (ה)חמשים הצדיקם חמשה התשחית בחמשה את כל ז	28
7	ויאמר (יהוה) לא אשחית אם אמצא שם ארבעים וחמשה	
7	ויסת עוד לדבר אליו ויאמר אולי ימצאון	29
7	שם ארבעים ויאמר (יהוה) לא אעשה בעבור הארבעים	
7	ויאמר אל נא יחר לאדני ואדברה אולי ימצאון	30
7	שם שלשים ויאמר לא אעשה אם אמצא שם שלשים	
7	ויאמר הנה נא הואלתי לדבר אל אדני אולי ימצאון	31
7	שם עשרים ויאמר לא אשחית בעבור העשרים (32) ויאמר	(32)
7	אל נא יחר לאדני ואדברה אך הפעם אולי ימצאון	
7	שם עשרה ויאמר (יהוה) לא אשחית בעבור העשרה	
7	וילך יהוה כאשר כלה לדבר אל אברהם ואברהם שב למקמו	33

XXVI. Der Untergang Sodoms (J α , J β , J σ und P α).

19.

a.

:	ויפנו האנשים וילכו סדמה ויבאו שני המלאכים סדמה בערב ל	1
4	ולוט ישב בשער סדם	
:	וירא לוט ויקם לקראתם וישתחו אפים ארצה	
		2
	ויאמר הנה נא אדני סורו נא אל בית עבדכם ולינו ורחצו רגליכם	
	והשכמתם והלכתם לדרככם	
		(3)
1:	ויסרו אליו ויבאו אל ביתו ויעש להם משתה	(3)
	ומצות אפה ויאכלו	
H .	מונו אפון ויאכל	
'	טרם ישכבו ואנשי העיר אנשי סדם נסבו על הבית	4
	4 מנער ועד זקן כל העם מקצה	
	ויקראו אל לום ויאמרו לו איה האנשים	5
	3 אשר באו אליך הליל[ה]	
Ϊ.	4 הוציאם אלינו ונדעה אחם	
	ויצא אלהם לוט הפתחה והדלָת סגר אחריו	6
	ויאמר אל נא אחי תרעו	7
П	הנה נא לי שתי בנות אשר לו ידעו איש אוציאה נא אתהן אליכם 7	
Ш	ועשו להן כטוב בעיניכם	•
11	·	
	ויאמרו גש הלאה ויאמרו	9
II	האחד בא לגור וישפט שפוט עתה נרע לך מחם	
	ויפצרו באיש בלום מאד ויגשו לשבר הדלת 3:3	

(25)	'ặšér bəqirbáh? (25) xalılā lách me'ặśóþ kạddabār hạzzé:	7	١
	[ləhamīp şaddiq 'im-rašá', wəhajā chaşşaddiq karašá'] [3:	3]	•
	xalílā lǎch: hặšofét kọl-ha'áręş lǒ jạ'śę̃ mišpát?∢	7	١
26	wajjómer jahwé: »'im-'emså*xămiššim şaddīqīm bəþoch ha'ir,	7	
(27)	wənaśāfiləchól- hammaqöm ba'būrám.« (27) wajjá'an 'abrahám wajjömár:	7	I
	»hinné-nà-hō'áltī lədabbér 'el-'ặdonái, wanocht 'afar wa'éfer:	7	
28	'ūlái jaxsərün (hą)xmišším*xămiššá: hặþašxtþ baxmiššá 'eþ-kol-ha'ír?«	7	
	wajjómer (jahwé): »lō-)'ašxtþ, 'im-'emṣã šǎm 'arba'tm waxmiššá.«	9	
29	wajjósef 'ðð ləð abber 'eláu, wajjómer: »'ūlái jimmasə'ün	7	
	šăm 'arba'im?« wajjömer (jahwē): »lōv'e'sē ba'būr ha'arba'im.«	7	
30	wajjómer: »'al-nã jìxár laðonái, wa'ðabrá: 'ūlái jimmaṣə'ūn	7	
	šăm šəloštm?« wajjömer: »lō√'e'sḗ, 'im-'emṣā̃ šăm šəloštm.«	7	l
31	wajjómer: »hinné-nà hō'áltī lədabbér 'el-'ặdonāi: 'ūlái jimmaṣə'űn	7	
(32)	šăm 'ęśrim?« wajjómęr: »lō∪'ašxt̃þ ba'būr ha'ęśrim.« (32) wajjōmár:	7	
	»'al-nā jìxár lādonái wa'dabrá 'ach-happá'am: 'ūlái jimmaṣə'ūn	7	I
	šăm 'ặśarā?« vajjómęr (jạhwē): »lō-ạšxīþ bạ'búr ha'śarā.«	7	
33	wajjelech jahwę ka'ser-killá ledabbér*, wabraham sáb limqomó.	7	

XXVI. Der Untergang Sodoms $(J_{\alpha}, J_{\beta}, J_{\sigma} \text{ und } P_{\alpha})$.

19.

a.

	u.	
I	⟨18,22° wajjifnú ha'naším wajjeləchú sədòmā⟩, wajjabó'ū∗sədómā ba	'éreð, 7
	wəlőţ jošēb bəšá'ar-sədóm.	4
	wajjār-lŏṭ, wajjáqom liqrāþám, wajjištáxū 'appāim 'àrṣā',	7
2	wąjjómęr: »hinnė-nà, 'ặđonái,	3
	sừrữ nở 'çl-bếþ 'abdəchém, wəlinú wəraxşú razlēchém,	7
	wəhiškamtém wahlachtém lədarkəchém!«	3
(3)	wajjómərù: »ló, ki√barxőb nalin.« (3) wajjifşár-bàmomə'ód,	6
	wajjasúrū 'elấu, wajjabó'ū 'el-bēþð, wajjá'as lahệm mistë,	7
	umaṣṣō̄þ 'afā, wajjōcheˌlti.	3
4	tèrém jiška bū, wə'anšē ha'ir* nasábbū 'al-habbái'þ,	6
	minnà ^c ár wə ^c að-zaqén, kǫl-ha ^c ám miqqaşḗ,	4
5	wajjíqrə'ù∪'çl-lőţ, wajjómərù∪lő: »'ajjé ha'naším	6
	'ặšęr-bá'ū 'elę̃ch hạlláil?	3
	hōṣī'ēm 'elén, wəné ā∍'à √'oþám!«	4
6	wąjjesę̃ 'ặlɛ̃m lŏt happę̀þxá, wəhaddeleþ sazár 'axặráu,	7
7	wajjómer: »'al-nã, 'axái, tare 't:	4
8	hinnē-nāJīJštēJbanop šello-jádə'ùJ'iš: 'ōṣī'ā-nnàJ'ephén 'ặlēchém,	7
	wa'sú-lahèn-kattôð bə'ēnēchém:	3
	rặq la'naším∗ 'ạl-tạ' śữ đabár, kī-'ạl-kén ba'ū-bṣél qoraþt.«	7
9	wajjómərù: »géš-halə'á:*	3
	ha'ęxáð bā-lazúr, wəjišpőt šafót: 'attá nara'√lãch mehém!∢	7
	wajjifşərù√ba'īš∗mə'ód, wajjigšti lišbõr haddálçþ.	3:3

וישלחו האנשים את ידם

7	ויביאו את לום אליהם הביתה ואת הדלת סגרו (אחריהם)	
3	ואת האנשים אשר פתח הבית	11
7	חכו בסנורים מקטן ועד גדול וילאו למצא הפתח	
3	ויאמרו האנשים אל לוט	12
7	עד מי לך פה חתן [ו]בניך ובנתיך וכל אשר לך בעיר	
3	הוצא מן המקום (הזה)	
יהוה ג	כי משחתים אנחנו את המקום הזה כי גדלה צעקתם את פני	13
3	וישלחנו יהוה לשחתה	
7	ויצא לום וידבר אל חתניו לקחי בנתיו ויאמר	14
3	קומו צאו מן המקום הזה	
7*	כי משחית יהוה את העיר ויהי כמצחק בעיני חתניו	
3	וכמו השחר עלה	15
מצאת 7	ויאיצו המלאכים בלום לאמר קום קח את אשחד ואח שחי בנחיך הו	
3	פן תספה בעון חעיר	
_	ויתמהמה ויחזיקו האנשים בידו	16
[3:3]	וביד אשתו וביד שתי בנחיו בחמלת יחוח עליו	
7	ורצאהו	
3	וינחחו מחוץ לעיר	
[4]	ויהי כחוציאם אתם חחוצה	17
	b.	
7	** * * * * * * * * * * * * * * * * * *	
7	המלט על נפשך אל תביט אחריך ואל תעמד בכל הככר	
7	ההרה חמלט פן תספה (18) ויאמר לוט אלהם	(18)
7	אל נא אדני (19) הנה נא מצא עבדך חן בעיניך וחגדל חסדך אשר עשית עמדי לחחיות את נפשי	(19)
[6]	וחגדל חסדך אשר עשית עמדי להחיות את נפשי	
7	ואנכי לא אוכל להמלט ההרה פן תדבקני הרעה ומתי	
7	הנה נא העיר הזאת קרבה לנוס שמה והוא מצער	20
6	אמלטה נא שמה הלא מצער הוא ותחי נפשי	
7	ויאמר אליו הנ[ה] נשאתי פניך גם לדבר הזה	
7	לבלתי הפכי את העיר אשר דברת (22) מהר המלט שמה	(22)
צ[ו]ער 7	כי לא אוכל לעשות דבר עד באך שמה על כן קרא שם העיר ז	
	_	
	c.	
3	השמש יצא על הארץ ולוט בא צערה	23
6	ויהוה הממיר על סדם ועל עמרה גפרית ואש מאת יהוה	24
3	מן השמים (25) ויהפך את הערים האל	(25)
6	ואת כל הככר ואת כל ישבי הערים וצמח האדמה	
3	(ולום בא צערה	
3:3	ותבט אשתו מאחריו ותהי נציב מלח	26
7	××××××××× וישכם אברהם בבקר	27

Abhandl. d. K. S. Gesellsch. d. Wissensch., phil.-hist. Kl. XXIII. r.

(4)

•		אל המקום אשר עמד שם את פני יהוה (28) וישקה על פני סדם ועמרה	(28
	3]		
		ויהי בשחת אלהים את (העיר) עדי חככר ויזכר אלהים את אברהם	29
		וישלח את לוט מתוך ההפכה בהפך (אלהים) את (העיר) הערים אטר	
:	7	ישב בחן לוט	
		XXVII. Lots Töchter (J β und J σ).	
		19.	
	7	ויעל לוט מצ[ו]ער וישב בהר ושתי בנתיו עמו	30
	3	כי ירא לשבת בצ[ו]ער	
	3 :	וישב (לוט) במערה הוא ושתי בנתיו ותאמר הבכירה אל הצעירה אבינו זקן ואיש אין בארץ לבוא עלינו	
	3	ותאמר הבכירה אל הצעירה	31
	6	אבינו זקן ואיש אין בארץ לבוא עלינו	
	3	כדרך כל הארק	
	6	לכה נשקה את אבינו יין ונשכבה עמו	32
Ï	3	ונחיה מאבינו זרע	
ji.	3	ותשקין את אביהן יין	33
	6	בלילה הוא ותבא הבכירה ותשכב את אביה	
	3	ולא ידע בשכבה ובקומה	
	6	ויהי ממחרת ותאמר הבכירה אל הצעירה	34
	3	הן שכבתי אמש את אבי	
	6	נשקנו יין גם הליל[ה] ובאי שכבי עמו	
Ï	3	ונחיה מאבינו זרע	
į:	3	ותשקין גם בלילה ההוא	35
	6	את אביהן יין התקם הצעירה ותשכב עמו	
	3	ולא ידע בשכבה ובקמה	
1: 11	3	ותחרין שתי בנות לוט	36
- 11	7	מאביהן (37) ותלד הבכירה בן ותקרא שמו מואב	
	3	הוא אבי מואב עד היום	(3)
	7	והצעירה גם הוא ילדה בן ותקרא שמו בן עמי	28
	3	הוא אבי בני עמון עד היום	3-
11	,		
		XXVIII. Abraham in Gerar $(E\sigma)$.	
		20.	
?	7	ויסע מטם אברהם ארצה הנגב וישב בין קדש ובין שור	I
i	41	? ××××× ויגר בגרר	
	6	ויאמר אברהם אל שרה אשתו אחתי הוא	2
	4	וישלח אבימלך מלך גרר ויקח את שרה	
	6	ויבא אלהים אל אבימלך בהלום הלילה ויאמר לו	3
	4	הנך מת על האשה אשר לקחת	
	41 6 4 6 4 3 4	:3 והוא בעלת בעל (4) ואבימלך לא קרב אליה	(4
	4	ויאמר אדני ה[גוי] גם צדיק תהרג	
-			

XXII	I, 1.] METRISCHE STUDIEN II (GEN. 19, 27°—20, 4).	51
(28)	'şl-hammaqom se'amad sám 'şþ-pənē jahwe, (28) wajjasqéf 'al-pənē s	eđóm*, 7
	[wə'al-kộl-pənè-'éręş hakkikkár]	[3]
	wajjár wəhinnễ 'ala qītõr ha'áreş kəqītór hakkiðšán.	7
29	waiht bəšaxéþ 'ĕlohim 'eþ-ha'tr, wajjizkór 'ĕlohim 'eþ-'aðrahám,	7
	wạišạllặx 'gþ-lớṭ mittóch hạhfechấ bạhfóch ('ĕlohím) 'gþ-ha'ír.*	7
	XXVII. Lots Töchter (J $oldsymbol{eta}$ und J $oldsymbol{\sigma}$).	
	19.	
30	wajjá aldovnissó ar wajjéset bahár, ušté tenofau immó,	7
	kī⊙jarē̃ lašę́bę∮ bəşó°ar.	3
	wajjéšęb (lðṭ) bạm'arā, hữ ušté benoþáů.	3:3
31	wattómer habchīrá 'el-haș'īrá:	3
	»'abīn zaqėn, wə'iš'en ba'áręs labõ'elėn	6
	kədérech köl-ha'áreş:	3
32	ləchã nạšqḗ 'e̞þ-'abīn jặin, wəníškəbà√immö,	6
	unxajjį me'abīn zará'!«	3
33	wattašq ę́n 'ęþ- 'ặbī̃n jǎin	3
	bạllặil hạhú, wạttabố hạbchīrấ wạttiškáb 'eþ-'abíh,	6
	wəlō-jađạ́° bəšichbáh ubqūmáh.	3
34	wạihi mimmoxráþ, wạttổmer hạbchīrā 'el-háṣṣə'īrā:	6
	»hen-šachábtī 'èméš 'eþ-'abí:	3
	našqénnū jäin gam-hallái l, ubó'ī šichbī 'immō,	3:3
	unxajję me'abīn zàrá'!«	3
35	wąttąšąę̇́n gạm∪bąllą̃il hạhti	3
	'eþ-'ặbĩn jặin, wạttabố hạṣ'īrấ wạttiškậb 'immồ,	6
	wəlō-jadá' bəšichbáh ubqumáh.	3
36	wạttạhr∉n štē_đənõþ-lŏţ	3
(37)	me'ặbĩn, (37) wạttélęd hạbchīrã běn, wạttiqrã šəmỗ mō'áb:	7
	hū√'ḍōī-mō'áō 'ạđ-hạjjōm.	3
38	wəhaşs īrā ozam-hi ja lədā běn, wattiqrā šəmö ben-sammi:	7
	hūJ'ặbt√bnē-'ạmmôn 'ạđ-hạjjôm.	3
	XXVIII. Abraham in Gerar $(\mathbf{E}\boldsymbol{\sigma})$.	
	20.	
1	wajjissá * * aðrahám ' arsa hannézeð, wajjéseð ben-qadés uben súr.	7 ?
	×× ± ×× ± wajjázor bizrár.	?4
2	wajjómer 'abrahám 'el-sará 'ištó: » ặxo þī hi«.	6
	wajjišláx 'áðimélech* wajjiqqáx 'eþ-sarā.	4
3	wajjabō 'lohim 'el-'äbīmelech+hallailā, wajjomer lo:	6
	»hinnāch měþ 'al-ha'iššá 'ặšęr-laqáxt,	4
(4)	wəht bə'ulāþ bà'ál!« (4) wa'tīmélech lō∙qarāt 'eléh,	3:3
	wajjómęr: »'ặđonái, hặ* zụm-ṣạddẫq tạhróz?	4

3? רילדן ×××× בי אבימלך [3 כי עצר עצר יהוה בעד כל רחם לבית אבימלך עצר שרה אשת אברהם כל דבר שרה אשת אברהם

3

וירפא אלהים את אבימלך ואת אשתו ו(את) אמהתיו

XXIX. Isaak und Ismael (J_{α} ; E_{α} , E_{σ} ; P_{α} und P_{η}). 21.

7	ויהוה פקד את שרה כאשר אמר איניאיי	1
7	ויעש יהוה לשרה כאשר דבר (2) ותהר ותלד שרה לאברהם	(2)
7	בן לזקניו למועד אשר דבר אתו אלהים (3) ויקרא אברהם	(3)
7	את שם בנו הנולד לו אשר ילדה לו שרה יצחק	
7	וימל אברהם את יצחק בנו בן שמנת ימים	4
3	כאשר צוה אתו אלהים	
8?	אברהם בן מאת שנה בהולד לו את יצחק בנו	1 5
7	××××× ותאמר שרה צחק עשה לי אלהים	6ª
7	ותאמר מי מלל לאברהם היניקה בנים שרה	7*
7	כל השמע יצחק לי (ל) כי ילדתי בן לזקניו	6 ^b
. 7	××××××××× ויגדל הילד ויגמל	8
7	ויעש אברהם משתה גדול ביום הגמל את יצחק	
7	ותרא שרה את בן הגר המצרית אשר ילדה לאברהם	9
7		(10)
7	כי לא יירש בן האמה הזאת עם בני עם יצחק	
7	וירע הדבר מאד בעיני אברהם על אודת בנו	11
6	ויאמר אלהים אל אברהם ××× אל ירע בעיניך	12
3	על הנער ועל אמחך	
6	כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקלה	
3	כי ביצחק יקרא לך זרע	
6	וגם את בן האמה לגוי אשימנו כי זרעך הוא	13
3	וישכם אברהם בבקר	14
6	ויקח לחם וחמת מים ויתן אל הגר	
3	(ואת הילד) שם על שכמה ואת הילד	
7	וישלחה ותלך ותתע במדבר באר שבע (15) ויכלו המים	(15)
7	מן החמת ותשלח (הגר) את הילד תחת אחד השיחם	
7	ותלך ותשב לה מנגר הרחק כמטחוי קשת	16
7	כי אמרה אל אראה במות הילד וחשב מנגד ותשא את קלה ותבך	
6	וישמע אלהים את קול הנער ויקרא מלאך אלהים אל הגר	17
3	מן השמים ויאמר לה	
6	מה לך הגר אל תיראי כי שמע אלהים	
3	את קול הנער באשר הוא שם	
3:3		18
3	כי לגוי גדול אשימנו	
3;3	•	19
<u> </u>	ותלד	
7?	א א א א א א א א א א א א א א א א א א א	
3	ותשק את הנער	
3 6 3	ויהי אלהים את הנער ויגדל וישב במדבר	20
3	ויהי רבה קשת	
7?	אא אא אא אא וישב במדבר פארן	
6	ותקח לו אמו אשה מארץ מצרים	21

XXIX. Isaak und Ismael $(J_{\alpha}; E_{\alpha}, E_{\sigma}; P_{\alpha} \text{ und } P_{\eta})$.

	21.	
1	wejahwę̃ paqád 'ęþ-śaráoka'šèro'amár, ××±××±××±	7
(2)	wajjá'aś 'ğlohim ləsaráka'sèrdibbér, (2) *wattéled sará labrahām	7
(3)	běn∗lammō'éð 'ḍšer-díbbèrv'oþó 'ĕlohím, (3) wajjiqrá 'a₺rahám	7
	'ęþ-šę̃m-bənő hạnnólạđ-lǒ šejjaləđá-llò√sarã jişxáq.	7
4	wajjámol 'abrahám 'eþ-jisxãq bənö běn-šəmonāþ jamim,	7
	ką'šę́r∿șiwwà∪'o∱ó 'ફlohîm.	3
5 u	oạbrahãm bện- mə'ặþ šanā bəhiwwáleð lð 'eþ-jişxãq bənō.	?8
6•	××∠××∠ wąttómęr śará: »şəxóq 'a¦šā√li 'ફlohim!«	7
7*	wạttómer: »mɨ millel lạbrahám: hēnɨqā banɨm śará?	7
6 b	kỷl-hạššomē jiṣxậq-lt, (7 b) kī-jaláðtī běn lizqunáu!«	7
8	×× ± ×× ± ×× ± × × ± , wajjizdál hajjèléd wajjiggamál.	7
	wąjją́ aś 'atrahām mištę̃ zadól bəjóm higgamél 'ęþ-jişxáq.	7
9	wattérē śará 'ęþ-bęn-hazár hammişriþ šejjalədá labrahám	7
10)	məşaxeq, (10) wattömer labraham: »garéš ha'amā hazzöþ weþ-bənáh,	7
	kī lỗ jīrãš bện-ha'amã hạzzōþ 'im-bənt 'im-jişxáq!«	7
1 I	wąjjérą' hąddabār mə'ód bə'ēné 'abrahám 'al.'ōdŏþ bənö.	7
I 2	wajjómer 'ělohím 'el-'abrahám ×× ±: »'al-jéra' bə'ēnēch	6
	'al-hanná'ar wə'al-'ămaþách:	3
	kŏl.'ḍšģr.tōmą̃r 'elę̃ch śará, šəmạ́' bəqoláh,	6
	kī-bjiṣxāq jiqqárè-làch-zára'.	3
13	wəzàm√'ęþ-bén-ha'amá ləzöi 'ḍśīménnū, kī-zạr'āch hťi.«	6
14	wąjjąškém 'ąbrahãm bąbbóqęr,	3
	wąjjiqqax-lę̀xę́m wəxémaÞ mặim, wajjittén 'ęl-hazár,	6
	⟨węþ-hajjęlęd⟩ śăm 'al-šichmáh∗,	3
15)	waišakrę̃h, wattėlęch, wattė́fa' bəmidbar bə'er-šába', (15) wajjichlū hamm	ạim 7
	min-haxémeß, wattašlēch (hazár) 'eß-hajjéled tàxãß 'axád hassīxím,	7
16	wattelęch wattesęb läh minnézęd harxeq kimtaxawdqesep,	7
	kīv'amərā: »'al-'er'ē bəmõþ hajjáled!«* wattissä 'eþ-qolāh wattebk.	7.
17	wajjišmá' 'ĕlohīm 'e̞þ-qōl hạnnà'ár, wajjiqrā∗'ફl-hazár	6
	min-haššamą̃im wajjómęr lǎh:	3
	» mặ-llāch, hazár? 'ḍl-tīrə'ṫ, kī-šamá' 'ફlohṫm	6
	'ę∱-qól hạnnà'ár bạ'šèr∿hū-šám.	3
18	qùmī sə'i 'eþ-hanná'ar, wəhaxziqi 'eþ-jadēch bŏ,	3:3
	kī-ləzői zadól-'ặsīmènnú!«	3
19	wąjjifą́ax 'ę̃lohim 'e̞þ-'ēnę́h, wattérę̄ bə'ẽr māim,	3:3
	wattelech	
	××±××± ××±××±, wątmąllė 'ęþ-hąxėmęþ mặim,	?7
	wattášą 'eþ-hanná'ar.	3
20	wạihi 'ĕlohim 'e̞þ-hạnnạ́'ar wajjizdál, wajjéšęb bammidbár,	6
	wạihī robę̃ qạššáþ.	3
	××±××± ××±××±, wajjéšęb bəmidbar parán.	?7
2 I	wattíqqax-lð 'immõ 'iššá me'freş mişráim.	6

XXX. Abrahams Bund mit Abimelech (J σ ; E α und E σ).

21.

l 7	ויהי בעת ההוא ויאמר אבימלך ופיכל שר צבאו	22
7	אל אברהם לאמר אלהים עמך בכל אשר אתה עשה	
6	והוכח אברהם את אבימלך על אדות באר המים	25
3	אשר גזלו עבדי אבימלך	
6	ויאמר אבימלך לא ידעתי מי עשה את הדבר הזה	26
3	וגם אתה לא הגדת לי	
6	וגם אנכי לא שמעתי בלתי היום	
3	ועתה השבעה לי	23
6	באלהים הנה אם תשקר לי ולניני ולנכדי	
3	כחסד אשר עשיתי עמך	
3:3	גם אתה) תעשה עמדי ועם הארץ אשר גרתה בה	
3	ויאמר אברהם אנכי אשבע	24
	ויקח אברהם צאן ובקר ויתן לאבימלך	27
3	ויכרתו שניהם ברית	
6 3 6 3 6 3 6	ויצב אברהם את שבע כבשת (מן) הצאן לבדהן	28
3	ויאמר אבימלך אל אבר[ה]ם	29
6	מה הנה שבע כבשת האלה אשר הצבת לבדנה	
3	ויאמר כי את שבע כבשת	30
6	תקח מידי בעבור תהיה לי לעדה	
3	כי חפרתי את הבאר הזאת	
լ։ 6	על כן קרא למקום ההוא באר שבע	31
6 3	כי שם נשבעו שניהם	
7	××××××××××× ויכרתו ברית בכאר שבע	32
7	ויקם אבימלך ופיכל שר צבאו וישבו אל ארץ פלשתים	
6	ייטע (אברם) אשל בכאר שבע ויקרא שם	33
3	בשם החוח אל עולם	
6	ויגר אברהם בארץ פלשתים ימים רבים	34

XXXI. Die Opferung Isaaks (E_{α}) .

7	ויהי אחר הדברים האלה והאלהים נסה את אברהם	I
7	ויאמר אליו אברהם (אברהם) ויאמר (אברהם) הנני	
7	1 /- 1 /- 1	2
7	ולך לך אל ארק חמריה וחעלהו שם לעלה	
	על אחד ההרים אשר אמר אליך (3) וישכם אברהם בבקר	(3)
	ויבקע עצי עלה / ויחבש את חמרו ויקח את שני נעריו אחו	
7 1	ואת יצחק בנו ויבקע עצי עלה ויקם וילך אל המקום אשר אמר לו האלהים	
7	ביום השלישי וישא אברהם את עיניו וירא את המקום	4

XXX. Abrahams Bund mit Abimelech (J σ ; E α und E σ).

21.

22	wạihi ba'è b hạhi, wajjómer 'ặbīmelech ufīchōl sặr-səba'ó	7
	'ęl-'atraham lemór: »' člohim 'immách bəchól' jášer-'atta 'ośę. «	7
25	wəhōchix 'abraham 'eþ-'abīmelech 'al-'odőb bə'er hammaim	6
	'ášęrvgázəlùv'ab d é 'ábīmélech.	3
26	wajjómer 'ábīmélech: »lō-jaðá'tī mī-'aśá 'eþ-haddabār hazzé,	6
	wəzạm-'attā lō-higgáðta∪llť,	3
	wəzám 'anochī lở šamạ'ti biltī hajjóm.	6
23	wə°attā hiššábə°à√li	3
	bēlohīm hènnā, 'im√tíšqòr√lt ulnīnī ulnęchdī:	6
	kạxésed šeʻasipī ʻimmách,	3
	⟨gạm-'ạttã⟩ tạ'śફ 'immađi wə'im-ha'árəş 'ặšęr-gạrtā bǎh!∢	3:3
24	vajjómer∗: »'anochí 'iššabé'!«	3
27	wąjjiqqáx 'ąbrahãm ṣŏn ubaqár, wąjjittén lạ'bīmęlęch,	6
	wajjíchrəþùsenem beriþ.	3
28	wajjasséb 'abrahám *šèbá' kəbaśóþ (min-)hassón ləbadhén.	6
29	wajjómer 'ặbīmelech 'el-'ạ b r á m :	3
	»mā∪hénnā šệbạ́' kəbaśóþ ha'èll∉ 'ặšệr∪hiṣṣábt ləbạdh∉n?«	6
30	wajjómer: »kīv'eþ-šéta' kəbaśóþ	3
	tiqqáx mijjadt, bạ'bữr tihję̃- llť lə'edá,	6
	kī∪xafártī 'ęþ-hab'ēr hazzóþ.«,	3
31	'al-kën qar á lạmma qõm hạh ủ b ə'êr šàbá',	6
	kī∪šám nišbə¹ű šənēm.	3
32	××∠××∠ ××∠××∠, ××∠ wajjichrəþūotəriþ*.	7
	wajjáqom 'ábīmélech ufīchól sar-səba'ö, wajjašúbū 'el-'éres pəlištim.	7
33	wajjiṭṭá' ⟨o'a̞tràmo⟩ 'éšęl bib'ēr šàbá', wajjíqrā-šǎm	6
	bəšēm∗'ĕl 'ōlám.	3
34	wąjjázor 'abrahám bə' éreş pəlištīm jamīm rabbim.	6

XXXI. Die Opferung Isaaks (E_{α}) .

I	wạihĩ 'ạxár hạdbarím ha'èllē, wəha'lohĩm nissá 'eþ-'ạbrahám.	7
	wajjómer 'eláu: "'atrahám ('atrahám)! « wajjómer (atrahám): "hinnent! «	7
2	wajjómer ('ĕlohim): »qax-nā 'eþ-bənách 'eþ-jəxīdách še'ahábt, 'eþ-jisxáq,	7
	wəlę̃ch-lǎch 'el-'èrés hammorijjā, wəha'lḗu šǎm lə'olā	7
(3)	'al'axád heharim 'ăšér'omar'eléch!« (3) wajjaškém 'abraham babbóqer,	7
	(waibaqqa'\'ase\'ola'), wajjaxbos 'eb-xamoro, wajjiqqax 'eb-sene ne'arau*,	7
	weþ.jisxaq bənö,* wajjáqom wajjèléch 'el-hammaqom še'amar-lo ha'lohim.	7
4	bajjóm hašlīšt, wajjissá 'abrahám 'eþ-'ēnāu, wajjár 'eþ-hammaqóm	7

7

7 [4

7	מרחק (5) ויאמר אברחם אל נעריו שבו לכם פה עם החמור	(5)
7	ואני והנער נלכה עד כה ונשתחוה ונשובה אליכם	
7	ויקח אברהם את עצי העלה וישם על יצחק בנו	6
7	ויקח בידו את האש ואת המאכלת וילכו שניהם יחדו	
7	ויאמר יצחק אל אברהם אביו ויאמר אבי ויאמר הנני בני	7
7	ויאמר הנה האש והעצים ואיה השה לעלה	
7	ויאמר אברהם אלהים יראה לו השה לעלה בני	8
7*	וילכו שניהם יחדו (9) ויבאו אל המקום אשר אמר לו האלחים	(9)
7	ויבן שם אברהם את המזבח ויערך את העצים ויעקד	
7	את יצחק בנו וישם אתו על המזבח ממעל לעצים וישלח אברהם את ידו ויקח את המאכלת לשחט את בנו	
7		10
7	ויקרא אליו מלאך יהוה מן השמים ויאמר אברהם אברהם	11
7	ויאמר הנני (12) ויאמר (אלהים) אל תשלח ידך אל הנער	(12)
7	ואל תעש לו מאומה כי עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה	
7	ולא חשכת את בנך את יחידך ממני (13) וישא אברהם את עיניו	(13)
7	וירא והנה איל אחר נאחז בסבך בקרניו	
7	וילך אברהם ויקח את האיל ויעלהו לעלה תחת בנו	
7?]	ויקרא אברחם שם המקום חחוא יחוה יראה	14
4?	אשר יאמר חיום בחר יהוח יראה	
7	ויקרא מלאך יהוה אל אברהם שנית מן חשמים (16) ויאמר	15
4	בי נשבעתי נאם יתוה	(16)
7	כי יען אשר עשית את הדבר הזח ולא חשכת	
3	את בנך את יחידך (ממני)	
7	כי ברך אברכך וחרבה ארבה את זרעך ככוכבי חשמים	17
3	וכחול אשר על שפת הים	
4	וירש זרעך את שער איביו	
[7	והחברכו בזרעך כל גויי הארץ עקב אשר שמעת בקלי	
7	וישב אברהם אל (שני) נעריו ויקמו וילכו יחדו אל באר שבע	19
4	וישב אברהם בבאר שבע	
	XXXII. Der Stammbaum Nahors (Einsatz in J_{α}).	
	22.	
7]	[ויהי אחרי חדברים האלה ויגד לאברהם לאמר	20
7	הנה ילדה מלכה גם הוא בנים לנחור אחיך	
7	•	21
7	ואת כשד ואת חזו ואת פלדש ואת ידלף ואת בתואל	22
3	ובתואל ילד את רבקה	23
7	שמנה אלה ילדה מלכה לנחור אחי אברחם	-

24 ופילגש <ל>ו ושמה ראומה ותלד גם הוא <לנחור> את מבח ואת גחם ואת תחש ואת מעכה]

(5)	meraxőq, (5) wajjómer 'abrahám 'el-nə'arāu: » šəbū-lachem po 'im-haxmör,	7
	wa'nî wəhanná'ar neləchã 'að-kó, wəništaxwe' wənašúbā 'ặlēchém.«	7
6	wąjjiqqą́x 'a̞brahám 'e̞þ-'બૅṣē ha'olā, wajjáse̞m 'a̞l-jiṣxāq bənō,	7
	wajjiqqáx bəjadó 'ęþ-ha'éš węþ-hamma'chélęþ, wajjéləchiisenem jaxdáu.	7
7	wajjómer jisxáq 'el-'abraham+: »'abi!« wajjómer: »hinnénnī, bəni!«	7
	wąjjómęr: »hinnē ha'éš wəha'eşim: wə'ajjē hasse lə'olā?«	7
8	wąjjómęr 'abrahám: » įlohim jir' į-llõ hassį lə'olã, həni!«	7
(9)	wajjéləchù⊾šənēm jaxdáu. (9) wajjabó'ü∗hammaqóm šę'amar-lö ha'lohim.	*7
	wajjibęn šăm 'abrahám 'eß-hammizbéx, wajja'róch 'eß-ha'esim, wajja'qóð	7
	'ęþ-jiṣxāq bənō, wajjásem 'oþō 'al-hammizbex mimmá'al la'esim.	7
10	wajjišláx 'aðrahám 'eþ-jaðð wajjiqqáx 'eþ-hamma'chéleþ lišxót 'eþ-bənð.	7
11	wajjiqrā 'elāu 'ĕlohim min-haššamáim, wajjömer: »'abrahám, 'abrahám!«	7
(12)	wajjómer: »hinnénī!« (12) wajjómer ('ĕlohím): »'al-tišlāx jadách 'el-hanná'ar	, 7
	wə'ql-tạ́ʻqs∕Jò∕mə'úmā, kī√qttá jadàʻti, kī-jərē 'ĕlohī̃m 'attá,	7
(13)	wəlō xasácht 'eþ-bənách 'eþ-jəxīdách mimmènni.« (13) wajjissá 'aðrahám 'eþ-'ēn	áu, 7
	wąjjár wəhinnễ- 'ặil 'ęxá đ nę'xáz bassəbách bəqarnáu.	7
	wajjélech 'abrahám wajjiqqáx 'eþ-ha'áil wajja'léu lə'olástaxaþsbənö.	7
14	[wajjiqrá 'aðrahām šěm-hammaqōm hahū: »jahwę̃ jir'ę́ «,	[?7
	šęjje'amér∿hąjjòm: »∪bəhą̃r jahwę≀jera'ę́.«	?4
15	wajjiqrā mal'āch jahwē 'el-'abrahám šeniþ min-haššamáim (16) wajjōmár:	7
(16)	» bť nišbá'tī, nə'ũm-jahwēʻ,	4
	kī já an 'ðšér 'astþ 'eþ-haddabār hazz wəlō xasácht	7
	'ęþ-bənách 'ęþ-jəxīdách 〈mimmènnt〉,	3
17	kī-baréch 'ábarchéch wəharbã 'arbē 'el-zar'ách kəchōchəbé haššamáim,	7
	w əch $oldsymbol{x}$ ö $oldsymbol{l}$ š $oldsymbol{e}^{c}$ a $oldsymbol{l}$ a $oldsymbol{l}$ hajjá $oldsymbol{m}$.	3
	wəjirāš zar'ách 'e̞þ-šá'ar 'ojəbấu.	4
18	wəhiþbárəchù-bzar'ách kol-gójè-ha'áręş 'èqéb-'ặšèr-šamạ'ta bəqoli.«]	7
19	wajjášǫð 'aðrahám 'el-(šənē') nə'aráu, wajjaqúmū wajjéləchù jaxdáu + .	7
	vajjéšęb 'abraham bib'er šàbá'.	4

XXXII. Der Stammbaum Nahors (Einsatz in J_{α}).

20	[wạiht 'axặrē hạdbartm ha'èllē, wajjuggạd lạbrahãm lēmór:	[7
	»hinné jalədő milkő zạm-hi banim lənaxõr 'axich.«	7
21	'ęþ-'üş bəchoró wə'ęþ-būz 'axiu, węþ-qəmū'ēl 'ặbī 'ặrám,	7
22	wə'ęþ-kęśęd węþ-xazō, wə'ę̃þ-pildaš, węþ-jidlaf wə'éþ bəþū'él,	7
23	ubþū'ēl jaláð 'eþ-riðgá.	3
	šəmond 'èllə jalədd milká lənaxõr 'dxi 'abrahám.	7
24	ufīlézēš <l>ð, ušmáh rə'ūmá, wattélēd gam-hí <lənaxör>:</lənaxör></l>	7
	'ęþ-tębax weþ-gàxám, weþ-tàxáš weþ-ma'chá.]	4]

XXXIII. Sarahs Tod und Begräbnis (P_{α}) .

: 7 שנה	ויהיו (שני) חיי שרה מאה פ
	(2) ושבע שנים שני חיי שרה
	בארק כנען ויבא אברהם לספו
•	3 ויקם אברהם מעל פני מתו וי
	אנר וחושב אנכי עמכם תנו לי
•	ואקברה מתי מלפני
a habita habitata (6) ha	
	(6) נשיא אלחים אתה בתוכנו במב
	איש ממנו את קברו לא יכלה מ
לכני חת (8) וידבר אתם לאמר 7:	7 ויקם אברהם וישתחו לעם הארץ
	(8) אם יש את נפשכם כקבר את מח
מערת המכפלה אשר לו אשר בקצה שדהו 7	
•	בכסף מלא יתננה לי בתוככם
	ועפרון ישב בתוך בני חת ויי
	את אברהם באזני בני חת לכ
שדה נתתי לד	(11) לאמר (11) לא אדני שמעני הנ
לעיני בני עמי נתתיה	והמערה אשר בו לכ(ה) נתתיה
	(12) לך קבר מתך (12) וישתחו אברה
ן לאמר אך אם אתה 7	וידבר אל עפרון באזני עם הארי
וח ממני	לו שמעני נתתי כסף חשדה ק
3	ואקברה את מתי שמה
לו (15) אדני שמעני	ויען עפרון את אברהם לאמר 14.
	(15) ארק ארבע מאת שקל כסף ביני ו
אברהם לעפרן את הכסף	וישמע אברהם אל עפרון וישקל 16
צ מאות שקל כסף עבר לסחר	אשר דבר באזני בני חת ארבי
ממרא השדה והמערה אשר בו וכל	ויקם, שדה עפרון אשר במכפלה אשר לפני
7 העק אשר בשדה	
3	אשר בכל גבלו סביב
	18 לאברהם למקנה לעיני בני חת
	19 ואחרי כן קבר אברהם את שרה
	אשר> המכפלה על פני ממרא
	20 ויקם חשרה והמערה אשר בו
7 (8. 25, 5) \(\triangle \times \times \times \times \times \times	מאת בני חת אאנאאנ אאנא
	. '
XXXIV. Rebekkas Brau	twerbung $(J_{\alpha}$ und J_{β}).
24	te
	ו ואברהם זקן בא בימים ויהוה
זו המשל בכל אשר לו 7	2 ויאמר אברחם אל עבדו זקן ביר
_	שים נא ידך תחת ירכי
להי הארץ [6]	3 ואשביעך ביהוה אלהי השמים וא
לו תקח אשה	

XXXIII. Sarahs Tod und Begräbnis (P_{α}) .

	20.		
I	wajjihjū (šənē) xajjē sarā meā+wə'ęsrīm šanā,	7	:
(2)	wəšębaʻ šanim∗, (2) wattámoृþ śará bəqirjāþ 'arbáʻ (hī√xębrön)	7	:
	bə' éreş kəná'an, wajjabō 'abrahám lispóð ləsará wəlibqoþáh.	7	:
(3)	wajjáqom 'atrahām me'ál-pənè∪meþó, waidabbérv'el-bənē-xēþ lēmór:	7	:
4	» gěr-wə þōšáb 'anocht 'immachém: tənūli 'ặxuzza þ-qéber 'immachém,	7	:
	wə'éqbəràomeþi milfanái!«	3	:
5	wajja'nű bənē-xéþ 'e̞þ-'a̞brahām lēmór: »lǚ (6) šəma'énū 'a̞doni:	7	:
(6)	na šī*'attā bəþōchénū: bəmibxár qəbarến qəbór 'eþ-meþách:	* 7	:
	'īš mimmennū 'eþ-qibro lō-jichle mimmech miqqəbor mehach (šàmma).«	7	:
7	wajjáqom 'abrahám wajjištáxū∪l'am-ha'áręş∗, (8) waidabbēr 'ittām lēmó	r: 7	:
(8)	»'im-jéš 'ęþ-nafšəchém liqtór 'ęþ-meþi∗, šəma'ūn ufíz'ū-lť	7	:
(9)	bə'efrőn ben-şóxar, (9) wəjítten-lt 'eþ-⟨ha⟩m'ará∗'ặšèr√biqṣē śadēu:	7	:
	bəchésef malẽ jitnénnā llǐ bəþōchặchệm, lạ'xúzzạþ-qàbér!«	7	:
10	wə'efrőn jošēb bəþóch bənē-xéþ. wajjá'an 'efrón haxitti	7	:
	'ep-'abrahám bə'qznē bənē-xĕp ləchól_ba'ē-šáʻar 'īrö,	7	:
(11)	lēmõr: (11) » lử 'ặđ ont šəma'énī: hạśśađ ę̃ na þáttī lắch,	7	:
	wəhạm'ará 'ặšęr-bō', ləchá nəþạttih: lə'ēnē.bnē-'ạmmi nəþattih:	7	:
(12)	lęch∪qobor meþách!« (12) wajjištáxū 'abrahām lifnē 'ám-ha'áręş,	7	:
13	wạiđabbér 'ęl-'ęfrön bə'qzné 'am-ha'áręş lēmõr: »'ặch 'im-'attá—:	7	:
	lử šəma'énī: naþáttī kệséf hạssadễ: qặx mimmènni,	7	:
	węqbərā 'ęþ-meþī šammá! «	3	:
14	wajjá'an 'efrön 'eþ-'aðraham lēmór: »lǚ (15) 'aðoni səma'énī:	7	:
(15)	*'arbá'ome'òp+okésef bēnt ubēnách: mā-ht? wep-meþāch qəbór!«	7	:
16	wajjišmá' 'abrahám 'el-'efrön, wajjišqól 'abrahám lə'efrón 'eþ-hakkésef,	7	:
	'ặšèr√dibbér bə'qznē bənē-xĕþ: 'arbá'√me'ò∱√*késef 'obér*.	7	:
17	wąjjáqom*hąśśadę woham'ará 'ặšęr-bơ, wochol-ha'ēṣ 'ặšę́r bạśśadę́,	7	:
			:
	'ặš⋛r√bəchǫ́l-gəbulō̃ sabtb,	3	:
18	ląbrahám ləmiqná lə'ēnē bənē-xéþ bəchól√ba'ē-šạ́'ar-'īró.	7	:
19	waxrē-chēn qabar* 'eþ-sarā' 'ištō 'el-mə'arāþ sədē <'efrōn,	7	:
	'ặšệr⟩Jb a mmạchpelā 'ạl-pənē mạmrē: hī∪xebrõn bə'ệres kəná'an.	7	:
20	wajjáqom hassadę wəham'ará 'ặser-bō labraham la'xúzzaþ-qàbér	7	
	me'é b bənē-xé b , $\times \times \bot \times \times \bot \times \bot \times \bot \times \bot$. (8. 25, 5)	7	:
	XXXIV. Rebekkas Brautwerbung (J α und J β).		
	24.		
1	wąbrahām zaqėn, bắ bajjamim, wəjahwē berặch<ð> + bakkól.	7	i
2	wajjómer 'atrahám 'el-'atdózəqàn bē þó, hammošēl bəchól-'äser-ló:	7	
	» šīm-nā jadāch tàxáþ jerechi,	_	
3	[wašbī'éch bəjahwē '¿lohê haššamáim wēlohē ha'áręş]	[6]]
	'ặšer lỗ-þiqqãx 'iššá.	7	

XXX. Abrahams Bund mit Abimelech (J σ ; E α und E σ).

21.

l 7	ויהי בעת ההוא ויאמר אבימלך ופיכל שר צבאו	22
7	אל אברחם לאמר אלהים עמך בכל אשר אתה עשה	
	והוכח אברהם את אבימלך כל אדות באר המים	25
3	אשר גזלו עבדי אבימלך	-3
6	ויאמר אבימלך לא ידעתי מי עשה את הדבר חזה	26
3	וגם אתה לא הגדת לי	20
6	וגם אנכי לא שמעתי בלתי היום	
£:	ועתה השבעה לי	
3	באלהים הנה אם תשקר לי ולניני ולנכדי	23
II:	כחסד אשר עשיתי עמך	
3		
3:3	גם אתה) תעשה למדי ולם הארץ אשר גרתה בה	
	ויאמר אברהם אוכי אשבע	24
6	ויקח אברהם צאן ובקר ויתן לאבימלך	27
3	ויכרתו שניהם ברית	_
6	ויצב אברהם את שבע כבשת (מן) הצאן לבדהן	28
3	ויאמר אבימלך אל אבר[ה]ם	29
6	מה הנה שבע כבשת האלה אשר הצבת לבדנה	
3	ויאמר כי את שבע כבשת	30
6	תקח מידי בעבור תהיה לי לעדה	
3	כי חפרתי את הבאר הזאת	
 6	על כן קרא למקום ההוא באר שבע	31
3	כי שם נשבעו שניהם	
7	אי אי אי אי אי אי דיכרתו ברית בכאר שבע ×× ×× ×××	32
1 7	ויקם אבימלך ופיכל שר צבאו וישבו אל ארץ פלשתים	
6	ייטע (אברם) אשל בבאר שבע ויקרא שם	33
6 3 6	בשם יהוה אל עולם	
l i 6	ויגר אברהם בארץ פלשתים ימים רבים	34

XXXI. Die Opferung Isaaks (E_{α}) .

7	ויחי אחר הדברים האלה והאלהים נסה את אברהם	1
7	ויאמר אליו אברהם (אברחם) ויאמר (אברהם) הנני	
7	ויאמר (אלהים) קח נא את בנך את יחידך אשר אהבת את יצחק	2
7	ולך לך אל ארץ חמריה וחכלהו שם לעלה	
7	על אחד ההרים אשר אמר אליך (3) וישכם אברהם בבקר	(3)
7	ויבקע עצי עלה ויחבש את חמרו ויקח את שני נעריו אהו	
7	ואת יצחק בנו ויבקע עצי עלה ויקם וילך אל המקום אשר אמר לו האלהים	
7	ביום חשלישי וישא אברחם את כיניו וירא את המקום	4

	libnt (ləjişxáq) mibbənöþ hakna nt še'anoch jöšéb bəqirbö.	7
4	kī (-'ím) 'çl-'arşt wo'çl-möladti-teléch, wəlaqáxtà 'iššā libni*!«	7
5	wajjómer 'eláu*: »'ūlái lō-þōbe ha'iššā lalécheþ 'axarái	7
	'ęl-ha'áręş hazzőþ: hehašéb'aštbo+bonách 'el-ha'áres šejjasáþa miššám?«	7
6	wajjómer * 'abrahám: » hiššámer lách, pen-taštb 'eþ-bənī šámmá:	7
7	jahwę̃ * 'ašér- ləqaxánī mibbẽþ 'abt ume'éres moladti,	7
	wą'šę́r√dibbęr-lī∗ lēmór: ləzar'āch 'ettén 'eृþ-ha'áreş hazzōþ:	7
	hử jišláx mạl'achố ləfanợch, wəlaqáxtà 'iššã libni‡.	7
8	wə'im-lỗ þōð∉∗ lalécheþ 'axäréch, wəniqqtþà√miššəbú'a∫i`vzóþ:	7
(9)	rặq 'eþ-bənt lō∪þašēb šàmmā!« (9) wajjásem ha'eþeð 'eþ-jaðó	7
(10)	tạxaß jérech 'abrahám*, wajjiššába' lð 'al-haddabar hazzé, (10) wajjiqqáx	* 7
	'ặśarấ zəmạllim migmạllê 'ặđonấu*, wəchǫl-ṭūb 'ặđonấu bəjađō,	7
	wajjáqom wajjélęch 'ęl-'ặrặm nahrãim 'ęl-'ữ naxốr ××±,	7
11	wajjabréch hagmallīm mixūs la'ir 'el-bə'er hammáim lə'eþ 'éreb,	7
(12)	b'eþséþ haððo'ábóþ, (12) wajjömer: »jahwé, 'èlohé 'ádoni 'abrahám,	7
	hạqrễ-nằ bfanặi hạjjóm:	_
	[wạ'śế-xệsệđ 'im-'ặđont 'ạbrahám]	[4]
13	hinné 'anocht niṣṣáb	7
	'al-'ến hạmmáim, ubnóþ√anšè√ha'ir joṣə'õþ liš'õb mǎim:	7
14	wəhajā hạnna'rā 'ặšệr'omàr'elệh: hạṭṭi-nà chạddech wə'eštệ!	7
	wə'ámərà: všəþē, wəzám-gəmallēch 'ašqē: 'oþāh hocháxt	7
	b'aðdāch bjişxáq, ubāh 'eðá' kī-'astþa xèséð 'im-'ðdont.«	7
15	wạihĩ-hū-térem killá ləđabbér, wəhinnế nạ'r ð joṣếþ,	7
	['ḍšṣˈr jullədā́ libþū'el ben-milkā́ 'ešeþ_naxõr 'ḍxi 'ạbrahám]	[7]
(16 ^b)	wəchaddah 'al-šichmah, (16b) wattered ha 'ainā, watmalle chaddah watta 'ai	. 7
17	wajjáros ha foed ligrāļáh wajjōmār: »hazmī tnī-nd mə aṭ-māim	7
(81)	mikkaddēch! « (18) wattomer: » šəļē, 'adoni! « watmahēr wattored kaddah	7
(19)	'al-jadáh wattašgéu. (19) wattəchál ləhašqo]bó, wattömer: »gám lizmallech	7
(20)	'ęš'áð 'ad-'im_killù-lištóþ.« (20) watmahér wattə'är kaddáh 'el-haššóqeþ,	*7
	wattároş 'ða' 'şl-hab'ēr liš'ób, wattiš'āb ləchól-gəmalláu.	7
21	wəha'iĕ∕mišta'ē∪lāh mạxriš∗hạhişlīx jạhwę̃ dạrkõ 'im-ló.	7
16ª	wəhanna'rã tobặþ mạr'ễ mə'ód, bəþūlā, wə'īšəlōojəda'áh.	7
22	waiht ka' šèr killi hagmallīm lištop, wajjiqqáx ha' iš nézem zaháb,	7
	bę̀qáʻ mišqalō,	_
	[ušnē səmīdim 'al-jadēh, 'āśarā zaháb mišqalám] [3	: 3]
23	wajjómer: »baþ-mī 'ått?	7
	hạggiđī√nā√it, hặjéš bēþ-'abīch maqõm lànữ latin?«	7
24	wattómer*: »ribqá baþ-milká 'anochi*, 'ặšér jalədá lənaxör.«	7
25	wattómer 'elāu: »gam-tében gam-mispó rabo'immánū, gam-maqõm lalūn.«	7
26	wajjiqqod ha'iš wajjištáxū lojahwę, (27) wajjomęr: »barūch jahwę	7
(27)	'flohé 'ặđoni* 'ặšęr lō-'azàb xạsdō vạ'mittõ me'im 'ặđoni:	7
	'anochī badderech naxạnī jahwē bĕþ 'ặxi 'ḍđoni!«	7
28	wąttáręs hanną'rá* ('ę)l.bēþ 'immáh (wạttuggéd) kạdbarim ha'èllę.	7
29ª	ulribqā 'ax, ušmõ laban. (30°) waihi kir'ob(5) 'eb-hannezem,	7

יור משמעו את דברי רבקה אחתו לאמר כה דבר אלי האיש היר לבן אל האיש החוצה אל העין (30) ויבא אל האיש החוצה אל העין (30) ויבא אל האיש החוצה אל העין (31) ויאמר בוא בחוץ יהוה "7 והנה מבח עם וא המלים על העין הבית ומקום לגמלים "7 ויגא האיש הביתה וישתה הגמלים ויתן תבן ומספוא היר לגמלים ומים לרחץ רגליו מגמלים ומים לרחץ רגליו מגמלים ומים לרחץ רגליו ויישם לפניו לאכל "די אם דברתי דברי ויאמר דבר "7 ויהוה ברך את אדני מאד ויגדל ויתן לו "7 ויהוה ברך את אדני מאד ויגדל ויתן לו "7 ויתן לו את כל אשר לו (37) ושבעני אדני לאמר "7 ויתן לו את כל אשר לו (37) ושבעני אדני לאמר "7 ויתן לו את כל אשר לו (37) ושבעני אדני לאמר "7 ויתן לו את כל אשר לו (37) ושבעני אדני לאמר "7 ויתן לו את כל אשר לו (37) ושבעני אדני לאמר האחר אשר לבני מבנות הכעני אשר אנכי ישב בארצו "7 והצלית דרקד ולקחת אשה לבני ממשפחתי ולקחת אשה לבני "7 והצלית דרקד ולקחת אשה לבני ממשפחתי ומבית אבי "7 והצלית דרקד ולקחת אשה לבני ממשפחתי ומבית אבי "7 והצלית דרקד ולקחת אשה לבני ממשפחתי ומבית אבי "7 והצלית דרקד ולקחת אשה לבני ממשפחתי ומבית אבי הוה אתר אתר מצלי לא יתנו לך והיית נקי מאלתי "7 ואם הארי משל משפחתי ואם לא יתנו לך והיית עם מכדך "7 ואם האלי גם אתה שתה וגם לגמליך אשר היצאת לשאב ואמרת ואלי הוא השתה וגם לגמליך אשאב הוא האשה אשר הכיח יהוח לבן אדני הבקה מאלה ליגו מאתה ואתר ותורד כדה מעליה ותאמר שתה ונם לגמליך אשאב ואמר ותורד העיה ותור העיה ותשה אתר ותורד כדה מעליה ותאמר שתה ותור התור מורד בתואל אתה ואמר שור הנותני "7 בת מי את ותאמר בת הואל בן מחות מת אחר ידור מעלה אדני הבחבר את יהוה לא האות הוארי אבר אתי יהוה לא אתר האתר אתר התור לי ואמר מת אתר התור מורד לי ואמרה מת אתר התור הידו לי ואמרה מל ימין או אדני הגידו לי ואמרה על יותן לבן ובתואל ויתות מת אחר אדני הגידו לי ואמרה ומיות מהוה יצא הדבר ומת ולתול וואמרו מיהוות בת בוות מיה את הודות הודי הודות הודי בת בוות מיהוות הודות הודי הודות הודי הודי הודות הודות הודי הודות הודי הודות הו	[4]	ואת הצמרים על ידי אחתו	30b
10 10 10 10 10 10 10 10			
ס ותנה עמד על הגמלים על העין (זו) ויאמר בוא ברוך יהוה (זו) (מזר תעמד בחוץ ואנכי פניתי הבית ומקום לגמלים (זו) (מבי האיש הביתה ויומתה הגמלים ויתן חבן ומספוא (זוי בא האיש הביתה ויומתה הגמלים ויתן חבן ומספוא (זוי בא מגילים ומים לרחץ רגליו (דישם לפניו לאכל (זוישם לברי ויאמר דבר (זויתם ברך את אדני מאד ויגדל ויתן לו (זויתם ברך ומת אדני בן לאדני אחרי זקנתה (זויתן לו את כל אשר לו (זווישם בעני אשר אנכי ישב באדצו (זויתן לו את כל אשר לו (זווישם בעני אשר אנכי ישב באדצו (זויתן לו את כל אשר לו (זווישם באדנו (זויתן לו את כל אשר לו (זווישם באדנו (זויתן לו את כל אשר לו (זווישם באדנו (זויתן לו את לד הלעד את הלעד את הלעד את לא אדני אלי לא תלך האשה אחרי (ני) וישמר אליי (זווישם באדנו (זווישם בא אל בית אבי חלך ואל משפחתי ומבית אבי (זווישם בליו הבית אל משפחתי ומבית אדני אביהם (זווישם בליו המים והיה האלמה (זווישם בל לו הנה אנכי ימב על עין ומבר יתות אלהי אדני אביה על מעלין ומבר יתות אלהי אדני אביה אלי מעלים ומבית אליה האמיה אלי גם אתה שתה וגם לגמליך אשאב האמה אשר הכיח יתות לבן אדני אביה אליה לותר בל שכמה ותרד העינה ותשאב ואמר שתה (זווישם הנום על אפת התוד כדה מעליה ותאמר שתה (זווישה בליה ותאמר שתה (זווישה בליה אשתם הנחם על אפת התוד ליהות אלהי אדני לבני והגבן את יהות אלחי את בת את את בת אתי אדני הגידו לי ואברן את הנוד לי ואמר על מים מים מעוד לי ואמר של הוד לי ואם לא הגידו לי ואמנה על ימין או על שמאל הדבר אליד רע או מוב (זווית את הדבר אליד רע או מוב (זווית את הדבר אליד רע או מוב (זווית את הדבר את הדוד לי ואמר מיהות את הדבר אליד רע או מוב (זווית את הדבר למולן בתודל בותות ליהות ליהות הדבר ברוד לליון בתואל בותות הדבר ליון לבן ובתואל ויאמר מיהות את אדני הגידו לי הוד	1	•	
(31) למה תעמד בחוץ ואנכי פניתי הבית ומקום לגמלים (ביצ האיש הביתה ויפתה הגמלים ויתן תבן ומספוא (גמלים ומים לרחץ רגליו (גמלים ומים לרחץ רגליו (ביצ האים אשר אחי (ביצ האושים אשר אחי (ביצ האברהם אמכי (ביצ האבר (ביצ האברהם אמכי (ביצ האבר (1		
1922 יובא האיש הביותה ויפתח הגמלים ויתן חבן ומספוא לגמלים ומים לרחק רגליו 1922 1923 1924	1	·	
לגמלים ומים לרחץ רגליו (דיגלי האנשים אשר אחו (דיגמר לא אכל עד אם דברתי דברי ויאמר דבר (דיאמר לא אכל עד אם דברתי דברי ויאמר דבר (דיגמר עבד אברהם אכני (דיגמן ובקר וכסף וזהב ועבדים ושפחת וגמלים המהים (דיגון לו את כל אשר לו (זנ) וישבעני אדני לאמר (דיגון לו את כל אשר לו (זנ) וישבעני אדני לאמר (דיגון לו את כל אשר לו (זנ) וישבעני אדני לאמר (דיגון לו את כל אשר לו (זנ) וישבעני אדני לאמר (דיגון לו את כל את לך האשה אחרי (סי) ויאמר אלי (דיגון לו את לא תלך האשה אחרי (סי) ויאמר אלי (דיגור אשר אל בית אבי תלך ואם לאמו אחר (דיגור אשר אל משפחתי ואם לא יתנו לך והיית נקי מאלתי (דיגור אל משפחתי ואם לא יתנו לך והיית נקי מאלתי (דיגור אל העין ואםר יהוה אלהי אדני אברה רי (דיגור אלני נצב על עין המים והיה האלמה (דיגור אלני נצב על עין המים והיה האלמה (דיגור אלני גם אתה שתה וגם לגמלין אשאב (דיגור אלני גם אתה שתה וגם לגמלין אשאב (דיגור אלני גם אתה שתה וגם לגמלין אשאב (דיגור על שכמה ותרד העינה ותשאב ואמר אליה (דיגור אל שכמה ותרד העינה ותשאב ואמר אליה (דיגור אלליד אשקה ואשר (דיגור אלני נא (סי) ותמדר בת בתואל בן נחור אשר ילדה לו מלכה (דיגור אלני על את בת המיח ותודד כדה מעליה ותאמר שתה (דיגור אלני את בת אתה אתר ותודד בדה מעליה ותאמר שתה (דיגור אל הידה אלה אדני אברהם שה הנדם לו הבתואל ואתה ואמר (דיגור אל הידו לי ואמר את בת אוד אדני לבון (דיגון לבן ובחואל ויאמרו מירוה יצא הדבר (דיגון לבן ובחואל ויאמרו מירוה יצא הדבר (דיגון לבן ובחואל ויאמרו מירוה יצא הדבר (דיגון לבן ובחואל ויאמר מוב נובר ברבר ברבר ברבר ברבר ברבר ברבר בר	1		
(3) ווישם לפניו לאכל (17) (אושם לשניו לאכל (17) (אושם לשניו לאכל (17) (אושם לא אכל עד אם דברתי דברי ויאמר דבר (17) (אושם בד אברם אנכי (17) (אושם בד אברם אנכי (17) (אושם בד אברם אנכי (17) (אושם המחוד וגמלים החסדים (17) (אושם בעני אדני לאמר (17) (אושם לבני מאד ויגדל ויתן לו את כל אשר לו (17) (אושם עני אדני לאמר (17) (אושם לבני מבנות הכנעני אשר אנכי ישב בארצו (17) (אושם לבני מבות המדלכתי לפניו ישלת מלאכו אתר (18) (אושם לבני (17) (אושם אדרי (19) (אושם לבני (17) (אושם אדרי (19) (אושם לבני (17) (אושם אלי (17) (אושם לבני (17) (אושם אלי (17) (אושם לבני (17) (אושם אלי (17) (אושם אל (17) (אושם אלי (17) (אושם			•
ויאמר לא אכל עד אם דברתי דברי ויאמר דבר ויאמר לא אכל עד אם דברתי דברי ויאמר דבר ויאמר עבר אברהם אכי ויהוה ברך את אדני מאד ויגדל ויתן לו המרים הלו ברן מאד אדני מאד ויגדל ויתן לו המרים האלי האדני בן לאדני אחרי זקנתה לא ויתן לו את כל אשר לו (73) וישבעני אדני לאמר לא תקח אשה לבני מבנות הכנעני אשר אנכי ישב בארצו לא תקח אשה לבני מבנות הכנעני אשר אנכי ישב בארצו לא תקח אשה לבני מלי לא תלך האשה אחרי (64) ויאמר אלי לא תלך האשה אחרי (64) ויאמר אלי לא תלך האשה אחרי (64) ויאמר אלי לא תלך האשה לבני ממשפחתי ומבית אבי הדלי או חוקה פאלתי לבני ממשפחתי ומבית אבי כי תבוא אל משפחתי ואם לא יתנו לך והיית נקי מאלתי לואם היום אל העין ואמר יהוה אלהי אדני אביהם היצאת לשאב ואמרתי אליה השקיני נא מעלי דכר אל עין המים והיה האלמה הדצאת לשאב ואחרה אליה באחד אליה השקיני נא מעל מות הכיח יהוה לבן אדני הראשה אשר הכיח יהוה לבן אדני הל שמיני נא (64) ותמהר ותורד כדה מעליה ותאםר אליה מעליה ותאםר אליה הלבן אדני הבה מליד ששה הנים ותורד כדה מעליה ותאמר שתה לבן אדני הבת מליד ששקה ואשר הניה ותורד כדה מעליה ותאמר בת בתואל אתה ואמר היום לא אני מרם אכלה לדבר אל לבי והנה רבקה יצאת (64) ותמהר ותורד כדה מעליה ותאמר בת בתואל אתה ואמר הנחני וואמר הנחני הואמר הואם הנום על אפה הצמידים על ידיה (64) ואשם הנום על אפה הצמידים על ידיה (64) ואקד ואשתחוה ליהוה לואם בת אחי אדני לבנו והנה בלה ותור לקחת את בת אחי אדני לבנו בתולי ואמרו מיהוה יצא הדבר ואם לא הגידו לי ואפנה על ימין או על שמאל הובר הליד רבי אליד רע אום בת והבר הבריד וכי מנובל דבר אליד רע או מוב (15) הנותן וכן ובתואל ויאמרו מיהוה יצא הדבר היד רבי אליד רע אום בת הוות הובר הידי הידו לי ואמר מובר בתייד ולי ואם בת אחים בת הוות הבריד הידו לי ואמר מובר מידור מובר הליד רע אום בת הידור הוות הבריד הליד רע אום בת הידו הוות הבריד הליד רע אום בת הידו הוות הבריד הידו הוות הבריד הידו הוות הבריד הידו הוות הוות הבריד הידו הוות הוות הבריד הליד רע אום בוב הבריד הידור הליד הבריד הידור הידור הוות הבריד הבריד הידור	1		
ויאמר לא אכל עד אם דברתי דברי ויאמר דבר ויאמר עבד אברהם אכני ויהוה ברך את אדני מאד ויגדל ויתן לו 13 ויהוה ברך את אדני מאד ויגדל ויתן לו 27 מאן ובקר וכסה וזהב ועבדים ושפחת וגמלים וחסרים 7 מאן ובקר וכסה וזהב ועבדים ושפחת וגמלים וחסרים 7 ויתן לו את כל אשר לו (37) וישבעני אדני לאמר 7 לא תקח אשה לבני מבנות הכנעני אשר אנכי ישב בארצו 7 לא תקח אשה לבני מבנות הכנעני אשר אנכי ישב בארצו 7 אומר אל אדני אלי לא תלך האשה אחרי (40) ויאמר אלי 7 והבלית דרקד ולקחת אשה לבני מששפחתי ושבית אבי 7 והבלית דרקד ולקחת אשה לבני מששפחתי ומבית אבי 7 כי תבוא אל משפחתי ואם לא יתנו לך והיית נקי מאלתי 7 מובא אל משפחתי ואם לא יתנו לך והיית נקי מאלתי 7 אם ישך נא מצלית דרכי אשר אנכי הלך עליה 7 אם ישך נא מצלית דרכי אשר אנכי הלך עליה 7 היצאת לשאב ואמרתי אליה השקיני נא מעט מים מכדך 7 הוא האמר הכיח יהוה לבן אדני 7 הוא האמר שתה וגם לגמליד אשאב 14 אני מרם שכלה לדבר אל לבי והנה רבקה יצאת 14 אני מרם שכלה לדבר אל לבי והנה רבקה יצאת 14 אני מרם שכלה לדבר אל לבי והנה רבקה יצאת 15 השקיני נא (64) ותמהר ותורד כדה מעליה ותאםר שתה 15 ואשה הנזם על אחה ואשת 16 אושם הנזם על אפה הצמידים על ידיה (48) ואקד ואשתחוה ליהוה 7 בחוץ את הנחני על חדת אדני אברהם אשר הנחני 7 ואברד את יהוה אלהי אדני אברהם אשר הנחני 15 בדרך את יהוה אל יארני אבני מהוה יצא הדבר 15 לא נוכל דבר אלי יאמרו מיהוה יצא הדבר 16 לא נוכל דבר אלי יאמרו מיהוה יצא הדבר 16 לא נוכל דבר אלי יאוטוב מומר מתוה ומדות בר מיהור מומר מומר מומר מומר מומר מומר מומר מ			32
14? ויהומר עבד אברהם אנכי 13. 25 ויהוה ברך את אדני מאד ויגדל ויתן לו 27 צאן ובקר וכסף וזהב ועבדים ושפחת וגמלים וחמרים 26 ותלד שרה אשת אדני בן לאדני אחרי וקנתה 27 ויתן לו שת כל אשר לו (37) וישבעני אדני לאמר 27 לא תקח אשה לבני מבנות הכנעני אשר אנכי ישב בארצו 27 לא תקח אשה לבני מבנות הכנעני אשר אנכי ישב בארצו 28 שם לא אל בית אבי תלך ואל משפחתי ולקחת אשה לבני 27 והצליח דרקד ולקחת אשה לבני ממשפחתי ומבית אבי 27 והצליח דרקד ולקחת אשה לבני ממשפחתי ומבית אבי 27 והבליח דרקד ולקחת אשר לבני ממשפחתי ומבית אבי 37 ואבא היום אל העין ואמר יהות אלהי אדני אברהם 27 אם ישד נא מצלית דרכי אשר אנכי הלך עליה 27 היבאת לשאב ואמרתי אליה השקיני נא מעם מים מכדך 28 הנה אנכי נצב על עין המים והיה האלמה 27 היצאת לשאב ואמרתי אליה השקיני נא מעם מים מכדך 29 הוא האשה אשר הכיח יהוה לבן אדני 27 וואמרה אלי גם אתה שתה וגם לגמליך אשאב 27 ורדה על שכמה ותרד העינה ותשאב ואמר אליה 27 ורדה על שכמה ותרד העינה ותשאב ואמר שתה 27 ונם גמליך אשקה ואשת 27 ונם המום על אפה יתצמדים על ידיה (48) ואמם המום על אפה יתצמדים על ידיה (48) ואמר הנות לקחת את בת החוא בת את אדני לבנו והברך את יהוה אלהי אדני אברהם אשר הנחני 27 ואם לא הגידו לי ואמנה על ימין או על שמאל הגודו לי ואמנה על ימין או על שמאל "בר את יהוה להו אדני אברהם אשר הנחני 27 ואם לא הגידו לי ואמנה על ימין או על שמאל "בר הגידו לי ואמרו מיהוה יצא הדבר 27 ולא נוכב בו בר אוובר בר מיום בו בר מווב (28) הנות בר מיום לח ולד וואמרו מיהוה יצא הדבר 27 היותר בר			33
יהוה ברך את אדני מאד ויגדל ויתן לו 25 מאן ובקר וכסה וזהב ועבדים ושפחת וגמלים והמדים 26 וחלד שרה אשת אדני בן לאדני אחרי זקנתה 36 וחלד שרה אשת אדני בן לאדני אחרי זקנתה 37 (מון לו את כל אשר לו (מו) וישבעי אדני לאמר לא תקח אשה לבני מבנות הכנעני אשר אנכי ישב בארצו (מון אם לא אל בית אבי תלך ואל משפחתי ולקחת אשה לבני 38 מל אל אדני אלי לא תלך האשה אחרי (40) ויאמר אלה (40) והצליח דרקך ולקחת אשה לבני ישלח מלאכו אתך (מון והצליח דרקד ולקחת אשה לבני ממשפחתי ומבית אבי כי חבוא אל משפחתי ואם לא יתנו לך והיית נקי מאלתי (מון ואמר יהוה אלהי אדני אברהם (מון אם ישד נא מצליח דרכי אשר אנכי הלך עליה (מון אם ישד נא מצליח דרכי אשר אנכי הלך עליה (מון אמר אלי ומארה אלי גם אתה שתה וגם לגמליך אשאב (מון המים והרה האלמה (מון האשה אשר הכיח יהוה לבן אדני (מון אני מום מכדך (מון המים הלה לבן אדני (מון אני מום מכלה לדבר אל לבי והנה רבקה יצאת (מון המלה לדבר אל לבי והנה רבקה יצאת (מון המלה משקיני נא (40) ותמהר ותורד כדה מעליה ותשאב ואמר אליה (מון המלים השקה (מון המלים השקה (מון המלים השקה (מון המלים השקה (מון המלים המקה ואשת (מון און המלים המקה ואשת (מון את את בת התואל בן מדור אשר ולדה לו מלכה (מון האום הנזם על אפה התצמידים על ידיה (מון און און האוחה ליהוה (מון און ל מון בון ובתואל ויאמרו מיהוה יצא הדבר (מון לא ומבר לה הגידו לי ואפנה על ימין או על שמאל הודר (מון לל לבו בר אליך רע או טוב (מון המון המון לד להוד מודר מות התוד מיהוה מון המון מון מון מון מון מון מון מון מון מון	I		34
או בקר וכסף וזהב ועבדים ושפחת וגמלים והמרים (מוד שרה אשת אדני בן לאדני אחרי זקנחה (זהן לו אח כל אשר לו (זו) וישבעני אדני לאמר לא חקח אשה לבני מבנות הכנעני אשר אנכי ישב בארצו (זו את מקח אשה לבני מבנות הכנעני אשר אנכי ישב בארצו (זו את מל בית אבי חלך ואל משפחתי ולקחת אשה לבני (מוד אשר התהלכתי לפניו ישלה מלאכו אתן הציח דרקד ולקחת אשה לבני ממשפחתי ומבית אבי כי תבוא אל משפחתי ואם לא יתנו לך והיית נקי מאלתי (זו הצא היום אל העין ואמר יהוה אלהי אדני אברהם כי תבוא אל משפחתי ואם לא יתנו לך והיית נקי מאלתי (זו אם ישד נא מצלית דרכי אשר אנכי הלך עליה היצאת לשאב ואמרתי אליה השקיני נא מעט מים מכדך (מוד האמה אשר הכית יהוה לבן אדני הוא האשה אשר הכית יהוה לבן אדני (מוד אבלה ותבה אלי נו והנה רבקה יצאת (מוד אשר הכית יהוה לבן אדני (מוד אלי שכמה ותרד העינה ותשאב ואמר אליה השקיני נא מאלי ותבה הכית ותורד כדה מעליה ותאמר שתה (מוד במליד אשקה ואשת ותרד כדה מעליה ותאמר שתה (מוד במליד אשקה ואשת בת ותורד כדה מעליה ואמר (מוד את ותאמר בת בתאל אתה ואמר (מוד את ותאמר בת בתאל בן וחור אשר ילדה לו מלכה (מוד את והברך את יהוה אלהי אדני אברהם אשר הנחני (מוד את יהוה אלהי אדני אברהם אשר הנחני (מוד את ישכם עשים חסד ואמת את אדני הגידו לי ואם לא הגידו לי ואפנה על ימין או על שמאל ואמר (מוד את הובר אל הגידו לי ואמנה על ימין או על שמאל ויאמר ביד את הובר הליד על ידיה (מוד את הובי הנוד לי ואם לא הגידו לי ואפנה על ימין או על שמאל הובר הובר אליך רע או טוב (זו) הנות בתר לת ילת וכל דבר אליך רע או טוב (זו) הנות בתר לתולך לתוכל דבר אליך רע או טוב (זו) הנות בתר לתולך לתוכל דבר אליך רע או טוב (זו) הנות בתר לתולך לתוכל דבר אליך רע או טוב (זו) הנות בתר לתולך לתוכל דבר אליך רע או טוב (זו) הנות בתר לתולך לתוכל דבר אליך רע או טוב (זו) הנות בתר לתולך לתוכל דבר אליך רע או טוב בתר בתר בתר בתר בתר בתר בתר בתר בתר בת	ì		
16 ותלד שרה אשת אדני בן לאדני אחרי זקנתה 17 ויתן לו את כל אשר לו (37) וישבעני אדני לאמר 27 לא תקח אשה לבני מבנות הכנעני אשר אנכי ישב בארצו 28 אם לא אל בית אבי חלך ואל משפחתי ולקחת אשה לבני 29 ואמר אל אדני אלי לא תלך האשה אחרי (40) ויאמר אלי 29 יהוה אשר התהלכתי לפניו ישלח מלאכו אתן 20 והצליח דרקד ולקחת אשה לבני ממשפחתי ומבית אבי 20 תבוא אל משפחתי ואם לא יתנו לך והיית נקי מאלתי 21 ואבא היום אל השין ואמר יהוה אלהי אדני אביהם 27 אם ישך לא מצליח דרכי אשר אנכי הלך עליה 28 הנה אני נצב על עין המים והיה האלמה 29 היצאת לשאב ואמרתי אליה השקיני נא מעט מים מכדך 30 הוא האשה אשר הכיח יהוה לבן אדני 31 הוא האשה אשר הכיח יהוה לבן אדני 32 אני מרם אכלה לדבר אל לבי והנה רבקה יצאת 33 ולבה על שכמה וחרד העינה ותשאב ואמר אליה 34 השקיני נא (40) ותמהר ותורד כדה מעליה ותאמר שתה 35 השקרו ותורד כדה מעליה ותאמר שתה 36 השקרו אשת ותאמר בת בחואל בן נחור אשר ילדה לו מלכה 37 השם הנזם על אפה הצמידים על ידיה (48) ואקד ואשת הלהי אדני אברהם אשר הנחני 38 ואם הנזם על אפה הצמידים על ידיה (48) ואקד ואשתחוה ליהוה לדו ואם לא הגידו לי ואפנה על ימין או על שמאל 39 העדו לי ואפנה על ימין או על שמאל 39 העדר לי וב אלון ביהוה יצא הדבר 30 העדר אלי בר אליך רע או טוב (12) הנ[ה] רבקה לפניד קח ולך לי ואמר בר בידור	1		33
(37) ויתן לו את כל אשר לו (37) וישבעני אדני לאמר לא תקח אשה לבני מבנות הכנעני אשר אנכי ישב בארצו לא תקח אשה לבני מבנות הכנעני אשר אורי (40) ויאמר אלי ואמר אל אדני אלי לא תלך האשה אחרי (40) ויאמר אלי והצליח דרקד ולקחת אשה לבני ממשפחתי ומבית אבי והצליח דרקד ולקחת אשה לבני ממשפחתי ומבית אבי והצליח דרקד ולקחת אשה לבני ממשפחתי ומבית אבי ני תבוא אל משפחתי ואם לא יתנו לך והיית נקי מאלתי ואבא היום אל העין ואמר יהוה אלהי אדני אברהס אם ישך נא מצליח דרכי אשר אנכי הלך עליה היצאת לשאב ואמרתי אליה השקיני נא מעט מים מכדך ואמרה אלי גם אתה שתה וגם לגמליך אשאב הוא האשה אשר הכיח יהוה לבן אדני ונדה על שממה ותרד העינה ותשאב ואמר אליה ולה על שממה ותרד העינה ותשאב ואמר שתה וגם גמליך אשקה ואשת וגם גמליך אשקה ואשת ווגם גמליך אשקה ואשת ווגם במליד השקה ואשת (46) השקיני נא (46) ותמחר בת בתואל בן נחור אשר ילדה לו מלכה וואם לא הנום על אפה הצטידים על ידיח (48) ואקד ואשתחוה ליהוה (48) ואברך את יהוה אלהי אדני אברהם אשר הנחני וואם לא הגידו לי ואמרה מיהוה יצא הדבר וואם לא הגידו לי ואמרה מיהור בתור מיהוה יצא הדבר וואם לא הגידו לי ואמרה מרחר בתור מיהוה יצא הדבר וואם לא הגידו לי ואמרה מרבר בתור מיהור בתור מיהור ידור מיהור וואם לא הגידו לי ואמרו מוב (15) הנ"ה" ברבר ליד רע אוד ברבר בתיד בתר בתידו מוב בודר מור לידור מיהור בתור מיהור בתור בתור בתור מיהור בתור הבידו לי ואמרה וואם וב בודר המוד לי ואמר מיהור בתור בתור בתור מיהור בתור בתור בתור בתור מיהור בתור בתור בתור בתור בתור בתור בתור בת	1		26
לא תקח אשה לבני מבנות הכנעני אשר אנכי ישב בארצו 38 אם לא אל בית אבי תלך ואל משפחתי ולקחת אשה לבני 7 ואמר אל אדני אלי לא תלך האשה אחרי (04) ויאמר אלי 7 יהוה אשר התהלכתי לפניו ישלח מלאכו אחד (70) ויהוה אשר התהלכתי לפניו ישלח מלאכו אחד ומבית אבי 17 הצליח דרקד ולקחת אשה לבני ממשפחתי ומבית אבי 27 הביא אל משפחתי ואם לא יתנו לך והיית נקי מאלתי 27 ואבא היום אל העין ואמר יהוה אלהי אדני אביהם 27 אם ישד נא מצליח דרכי אשר אנכי הלך עליה 27 היצאת לשאב ואמרתי אליה השקיני נא מעט מים מכדך 28 הוא האשה אשר הכיח יהוה לבן אדני הוא האשה השר הכיח יהוה לבן אדני 18 אני טרם אכלה לדבר אל לבי וחנה רבקה יצאת 19 אני טרם אכלה לדבר אל לבי וחנה רבקה יצאת 19 השקיני נא (46) ותמהר ותורד כדה מעליה ותאמר שתה 27 וגם גמליך אשקה ואשת 19 ואשאל אתה ואמר 27 הם מי את ותאמר בת בתואל בן נחור אשר ילדה לו מלכה 27 השברך את יהוה אלהי אדני אברהם אשר הנחני (48) ואשר ישכם על ידיה (48) ואם לא ויש משרם משים חסד ואמת את אדני הגידו לי ואם לא מיהור יצא הדבר 28 ויש לא נוכל דבר אליך רע או טוב (19) הנה הוד מדר מידות לבו למולה מיהור יצא הדבר 29 ויש לבו הברול וואמר מוד מוב מיהור יצא הדבר 20 הידות לבו מוד מוב מיהור יצא הדבר 20 הכרים הברי הברים החיד להי מודי לבי מיהור יציה הבר ברי הידות לבי הוד מוב מוב מוב מוב מוב בתר בתיד לבי מוב מוב מוב מוב בתר בתיד מוב	1		
אם לא אל בית אבי תלך ואל משפחתי ולקחת אשה לבני 19 ואמר אל אדני אלי לא תלך האשה אחרי (40) ויאמר אלי אדני אלי לא תלך האשה אחרי (40) ויאמר אלי החלכתי לפניו ישלח מלאכו אחך (40) הצליח דרקך ולקחת אשה לבני ממשפחתי ומבית אבי (50) ואבא היום אל העין ואמר יהוה אלהי אדני אביהם 7 ואב א היום אל העין ואמר יהוה אלהי אדני אביהם 7 אם ישך נא מצליח דרכי אשר אנכי הלך עליה 7 היצאת לשאב ואמרתי אליה השקיני נא מעט מים מכדך 7 היא האשה אשר הכיח יהוה לבן אדני הוא האשה אשר הכיח יהוה לבן אדני 19 אני טרם אכלה לדבר אל לבי והנה רבקה יצאת 19 השקיני נא מעמר שתה (41) השקיני נא ל60) וחמהר ותורד כדה מעליה ותאמר שתה (40) השקיני נא (40) וחמהר ותורד כדה מעליה ותאמר שתה (40) השקיני נא (40) וחמהר ותורד כדה מעליה ותאמר שתה (40) השקיני נא (40) וחמהר ותורד כדה מעליה ואמר שתה (40) וחמהר בת בחואל בן כחור אשר ילדה לו מלכה 7 הברך את יהוה אלהי אדני אברהם אשר הנחני (48) ואברך את יהוה אלהי אדני אברהם אשר הנחני 7 ואם לא הגידו לי ואפנה על ימין או על שמאל (51) ואם לא הגידו לי ואפנה על ימין או על שמאל הדבר אליך רע או מוב (18) הנוה לבר אליך רע או מוב (18) הנוה לבר ליד האליך רע או מוב (18) הנוה לבר ליד האליך רע או מוב (18) הנוה בא הדבר היד היד היד היד הרבר בתוד היד היד היד היד היד היד היד היד היד הי	1	•	(3//
19 ואמר אל אדני אלי לא תלך האשה אחרי (40) ויאמר אלי (40) 19 יהוה אשר התהלכתי לפניו ישלח מלאכו אחך (40) 10 והצליח דרקד ולקחת אשה לבני ממשפחתי ומבית אבי (40) 10 אז תנקה מאלתי (41 אות לד והיית נקי מאלתי (41 אבא היום אל העין ואמר יהוה אלהי אדני אבהם (42 אם ישד נא מצליח דרכי אשר אנכי הלך עליה (42 אם ישד נא מצליח דרכי אשר אנכי הלך עליה (43 הנה אנכי נצב על עין המים והיה האלמה (44 המאת לשאב ואמרתי אליה השקיני נא מעט מים מכדך (44 אמרה אלי גם אתה שתה וגם לגמליך אשאב (45 אני מרם אכלה לדבר אל לבי והנה רבקה יצאת (46 אני מרם עליה ותשאב ואמר אליה (46 השקיני נא (46) ותמהר ותורד כדה מעליה ותאמר שתה (46) ותמהר ותורד כדה מעליה ותאמר שתה (47 והששה אשר הנחלה (48) ואשם הנזם על אפה יהצמידים על ידיה (48) ואקד ואשתחוה ליהוה (48) ואברך את יהוה אלהי אדני אברהם אשר הנחני (48) ואברך את יהוה אלהי אדני אברהם אשר הנחני (47 ואם לא הגידו לי ואפנה על ימין או על שמאל (51) ואם לא הגידו לי ואפנה על ימין או על שמאל (51) ואבר מליד על ידיה (48) הנוכן ובתואל ויאמרו מיהוה יצא הדבר (51) ליד על יד על ידיר על ימין או על שמאל (51) ואם הנוכן ובתואל ויאמרו מיהוה יצא הדבר (51) ליד על ידיר עליר על ידיר על יד			28
(40) יהוה אשר התהלכתי לפניו ישלח מלאכו אתך והצליח דרקד ולקחת אשה לבני ממשפחתי ומבית אבי והצליח דרקד ולקחת אשה לבני ממשפחתי ומבית אבי (7 היות נקי מאלתי (7 היות נקי מאלתי (8 מין ואמר יהוה אלהי אדני אבהה (8 אם ישד נא מצליח דרכי אשר אנכי הלך עליה (8 הנה אנכי נצב על עין המים והיה האלמה (8 היצאת לשאב ואמרתי אליה השקיני נא מעט מים מכדך (7 היא האשה אשר הכיח יהוה לבן אדני (7 היא האשה אשר הכיח יהוה לבן אדני (7 אני טרם אכלה לדבר אל לבי והנה רבקה יצאת (7 השקיני נא (8 הותד העינה ותשאב ואמר אליה (7 השקיני נא (6 הותד העינה ותשאב ואמר שתה (6 המליד אשקה ואשת (6 הותד בת מי את ותאמר בת בחואל בן נחור אשר ילדה לו מלכה (7 הואם הנזם על אפה הצמדים על ידיה (8 הוא) ואקד ואשתחוה ליהוה (7 הצרך את יהוה אלהי אבני אברהם אשר הנחני (7 הואם לש הנדו לי ואפנה על ימין או על שמאל (9 הגידו לי ואפנה על ימין או על שמאל (9 הנוכן לבון ובתואל ויאמרו מיהוה יצא הדבר (9 לאון בתואל ויאמרו מיהוה יצא הדבר (18 הנוכן בתואל ויאמרו מיהוד ברון אותר או מוב (18 הנוכן בתואל ויאמרו מיהוה יצא הדבר (18 הנוכן בתואל ויאמרו מיהוד ברוכן הודים לודים ל	ŀ		
והצליח דרקד ולקחת אשה לבני ממשפחתי ומבית אבי (1) (2) או תנקה מאלחי (2) מית מול (2) והיות נקי מאלחי (2) ואבא היום אל העין ואמר יהוה אלהי אדני אברהם (2) אם ישד נא מצליח דרכי אשר אנכי הלך עליה (2) אם ישד נא מצליח דרכי אשר אנכי הלך עליה (3) הנה אנכי נצב על עין המים והיה האלמה (3) היצאת לשאב ואמרתי אליה השקיני נא מעט מים מכדך (4) ואמרה אלי גם אתה שתה וגם לגמליך אשאב (4) הוא האשה אשר הכיח יהוה לבן אדני (4) השקיני נא (4) ותמהר ותורד כדה מעליה ותאמר שתה (4) השקיני נא (4) ותמהר ותורד כדה מעליה ותאמר שתה (4) השקיני נא (4) ותמהר ותורד כדה מעליה ותאמר שתה (4) המליד אשקה ואשת (4) בת מי את ותאמר בת בחואל בן נחור אשר ילדה לו מלכה (4) ואשם הנזם על אפה יהצפירים על ידיה (4) ואקד ואשתחוה ליהוה (4) ואברך את יהוה אלהי אדני אברהם אשר הנחני (4) ואברך את יהוה אלהי אדני אברהם אשר הנחני (4) ואם לא הגידו לי ואפנה על ימין או על שמאל (5) ויען לבן ובתואל ויאמרו מיהוה יצא הדבר (5) לא נוכל דבר אליד רע או מוב (13) הנדור מודי וחדר אליד רע או מוב (13) הנחוד הודי וחדר אליד רע או מוב (13) הברו מיהוד הודי הודי אליד רע או מוב (13) הנחוד הודי אודי הודי אליד רע או מוב (13) הברו הברי אודי הודי אליד רע או מוב (13) הברו הברי הודי אודי הודי הודי אודי הודי הודי הודי הודי הודי הודי אודי הודי הודי הודי הודי הודי הודי הודי ה	l .		
13 אז תנקה מאלתי 15 מובוא אל משפחתי ואם לא יתנו לך והיית נקי מאלתי 15 16 ואבא היום אל העין ואמר יהוה אלהי אדני אברהם 17 אם ישך נא מצליח דרכי אשר אנכי הלך עליה 18 18 הנה אנכי נצב על עין המים והיה האלמה 18 18 היצאת לשאב ואמרתי אליה השקיני נא מעט מים מכדך 18 18 18 18 18 18 18 1	1		(40)
 כי תבוא אל משפחתי ואם לא יתנו לך והיית נקי מאלתי לואבא היום אל העין ואמר יהוה אלהי אדני אברהם לבד אם ישך נא מצליח דרכי אשר אנכי הלך עליה הנה אנכי נצב על עין המים והיה האלמה היצאת לשאב ואמרתי אליה השקיני נא מעט מים מכדך הואבא האשה אלי גם אתה שתה וגם לגמליך אשאב הוא האשה אשר הכיח יהוה לבן אדני הוא האשה אשר הכיח יהוה לבן אדני לאני מרם אכלה לדבר אל לבי והנה רבקה יצאת וכדה על שכמה ותרד העינה ותשאב ואמר אליה השקיני נא (4) ותמהר ותורד כדה מעליה ותאמר שתה וגם גמליך אשקה ואשת הוחד המחדר ותורד כדה מעליה ותאמר שתה הוחדר כדה מעליה ואמר לאחה ואמר הוחדר בת מי את ותאמר בת בחואל בן נחור אשר ילדה לו מלכה לואברך את יהוה אלהי אדני אברהם אשר הנחני הבדרך את יהוה אלהי אדני אברהם אשר הנחני לדות לקחת את בת אחי אדני לבנו הצדו לי ואפנה על ימין או על שמאל הגידו לי ואפנה על ימין או על שמאל הבר ואם לא הגידו לי ואפנה על ימין או על שמאל סייען לבן ובתואל ויאמרו מיהוה יצא הדבר הכדר מדר מדר מובר מובר מידו מיהוה יצא הדבר הכדר מדר מדר מובר מובר מובר מובר מידו מיהוה יצא הדבר הכדר מידו לי ואמרו מיהוה יצא הדבר הכדר מדר מידו לי ואמרו מיהוה יצא הדבר הכדר מידו לי ואמרו מיהוה יצא הדבר הכדר מידו לי ואמרו מיהוה יצא הדבר הכדר מידו לי ואמרו מיהוה יצא הדבר הליד רע או מוב (13) תנ[ה] רבקה לפניך קח ולך לה מדר מידו לי מובר מידו מידו מובר מידו מובר מידו מובר מידו מובר מידו מובר מידו מידו מידו מידו מידו מידו מידו מידו		·	
12 אם ישך נא מעלוח דרכי אשר אנכי הלך עליה 13 אם ישך נא מעלוח דרכי אשר אנכי הלך עליה 14 הנה אנכי נצב על עין המים והיה האלמה 15 הנה אנכי נצב על עין המים והיה האלמה 17 היצאת לשאב ואמרתי אליה השקיני נא מעט מים מכדך 18 ואמרה אלי גם אתה שתה וגם לגמליך אשאב 19 הוא האשה אשר הכיח יהוה לבן אדני 19 אני טרם אכלה לדבר אל לבי והנה רבקה יצאת 19 וכדה על שכמה ותרד העינה ותשאב ואמר אליה 19 השקיני נא (46) ותמהר ותורד כדה מעליה ותאמר שתה 19 העמיד אשקה ואשת 19 וגם גמליך אשקה ואשת 19 בת מי את ותאמר בת בחואל בן נחור אשר ילדה לו מלכה 19 בת מי את ותאמר בת בחואל בן נחור אשר ילדה לו מלכה 19 ואשם הנזם על אפה יהצמידים על ידיה (48) ואקד ואשתחוה ליהוה 19 בדרך את יהוה אלהי אדני אברהם אשר הנחני 19 ואברך את יהוה אלהי אדני אברהם אשר הנחני 19 ואם לא הגידו לי ואפנה על ימין או על שמאל 19 ואם לא הגידו לי ואפנה על ימין או על שמאל 19 לא נוכל דבר אליך רע או טוב (15) הנ[ה] רבקה לפניך קח ולך 19 המדבר בתוד היהוד היהוד בתוד בתוד בת היהוד מיהוד בתוד היהוד			4 I
אם ישך נא מצליח דרכי אשר אנכי הלך עליה 7 הנה אנכי נצב על עין המים והיה האלמה 7 היצאת לשאב ואמרתי אליה השקיני נא מעט מים מכדך 7 ואמרה אלי גם אתה שתה וגם לגמליך אשאב 7 הוא האשה אשר הכיח יהוה לבן אדני 7 אני טרם אכלה לדבר אל לבי והנה רבקה יצאת 7 וכדה על שכמה ותרד העינה ותשאב ואמר אליה 7 השקיני נא (46) ותמהר ותורד כדה מעליה ותאמר שתה 7 וגם גמליך אשקה ואשת 7 וגם הגמלים השקחה 7 בת מי את ותאמר בת בתואל בן נחור אשר ילדה לו מלכה 7 בת מי את ותאמר בת בתואל בן נחור אשר ילדה לו מלכה 7 ואשם הנזם על אפה יהצמידים על ידיה (48) ואקד ואשתחוה ליהוה 7 7 בדרך את יהוה אלהי אדני אברהם אשר הנחני 7 בדרך אמר לקחת את בת אחי אדני לבנו 7 ואם לא הגידו לי ואפנה על ימין או על שמאל 7 ואם לא הגידו לי ואפנה על ימין או על שמאל 7 ואם לבן ובתואל ויאמרו מיהוה יצא הדבר 7 לא נוכל דבר אליך רע או טוב (12) הנ[ה] רבקה לפניך קח ולך 7			
13 הנה אנכי נצב על עין המים והיה האלמה 14 היצאת לשאב ואמרתי אליה השקיני נא מעט מים מכדך 15 היא האשה אשר הכיח יהוה לבן אדני 16 אני טרם אכלה לדבר אל לבי והנה רבקה יצאת 17 השקיני נא (46) לבר אל לבי והנה רבקה יצאת 18 השקיני נא (46) ותמהר ותורד כדה מעליה ותאמר שתה 19 השקיני נא (46) ותמהר ותורד כדה מעליה ותאמר שתה 19 המליד אשקה ואשת 19 בת מי את ותאמר בת בתואל בן נחור אשר ילדה לו מלכה 19 בת מי את ותאמר בת בתואל בן נחור אשר ילדה לו מלכה 19 בדרך את יהוה אלהי אדני אברהם אשר הנחני 19 בדרך את יהוה אלהי אדני אברהם אשר הנחני 19 ואם לא הגידו לי ואפנה על ימין או על שמאל 20 ויען לבן ובתואל ויאמרו מיהוה יצא הדבר 21 המדר אליך רע או מוב (31) הנ[ה] רבקה לפניך קח ולך 21 לא נוכל דבר אליך רע או מוב (31) הנ[ה] רבקה לפניך קח ולך 22 החדר אליד רע או מוב (31) הנ[ה] רבקה לפניך קח ולך			42
היצאת לשאב ואמרתי אליה השקיני נא מעט מים מכדך ואמרה אלי גם אתה שתה וגם לגמליך אשאב הוא האשה אשר הכיח יהוה לבן אדני אני מרם אכלה לדבר אל לבי והנה רבקה יצאת וכדה על שכמה ותרד העינה ותשאב ואמר שתה השקיני נא (46) ותמהר ותורד כדה מעליה ותאמר שתה וגם גמליך אשקה ואשת וגם הגמלים השקחה בת מי את ותאמר בת בתואל בן נחור אשר ילדה לו מלכה מאור ואשם הנזם על אפה יהצמידים על ידיה (48) ואקד ואשתחוה ליהוה (48) ואברך את יהוה אלהי אדני אברהם אשר הנחני בדרך אמת לקחת את בת אחי אדני לבנו אוברן אמת לקחת את בת אחי אדני לבנו ואם לא הגידו לי ואפנה על ימין או על שמאל יואם לא הגידו לי ואפנה על ימין או על שמאל לו ובתואל ויאמרו מיהוה יצא הדבר אוברן את יליד רע או מוב (13) הנ[ה] רבקה לפניך קח ולך (51)	1		
14 ואמרה אלי גם אתה שתה וגם לגמליך אשאב 17 הוא האשה אשר הכיח יהוה לבן אדני 18 אני מרם אכלה לדבר אל לבי והנה רבקה יצאת 19 וכדה על שכמה ותרד העינה ותשאב ואמר אליה 19 השקיני נא (46) ותמהר ותורד כדה מעליה ותאמר שתה 19 וגם גמליך אשקה ואשת 19 וגם הגמלים השקחה 19 בת מי את ותאמר בת בתואל כן נחור אשר ילדה לו מלכה 19 בת מי את ותאמר בת בתואל כן נחור אשר ילדה לו מלכה 19 ואשם הנזם על אפה יהצמידים על ידיה (48) ואקד ואשתחוה ליהוה 19 ואברך את יהוה אלהי אדני אברהם אשר הנחני 19 בדרך אמת לקחת את בת אחי אדני לבנו 19 ועתה אם ישכם עשים חסד ואמת את אדני הגידו לי 19 ואם לא הגידו לי ואפנה על ימין או על שמאל 20 ויען לבן ובתואל ויאמרו מיהוה יצא הדבר 21 לא נוכל דבר אליך רע או טוב (15) הנ[ה] רבקה לפניך קח ולך (15)		· · · · · · · · · · · · · · · · · · ·	43
הוא האשה אשר הכיח יהוה לבן אדני הוא האשה אשר הכיח יהוה לבן אדני 25 אני טרם אכלה לדבר אל לבי והנה רבקה יצאת וכדה על שכמה ותרד העינה ותשאב ואמר אליה 7 וכדה על שכמה ותרד העינה ותשאב ואמר שתה (46) השקיני נא (46) ותמהר ותורד כדה מעליה ותאמר שתה 12 וגם גמליך אשקה ואשת 27 המלים השקחה אתה ואמר 27 בת מי את ותאמר בת בתואל בן נחור אשר ילדה לו מלכה 27 ואשם הנזם על אפה הצמידים על ידיה (48) ואקד ואשתחוה ליהוה 27 ואברך את יהוה אלהי אדני אברהם אשר הנחני 27 בדרך אמת לקחת את בת אחי אדני לבנו 27 ועתה אם ישכם עשים חסד ואמת את אדני הגידו לי 19 ואמל מידן או על שמאל 27 ואם לא הגידו לי ואפנה על ימין או על שמאל 27 ואם לא נוכל דבר אליך רע או טוב (31) הנ[ה] רבקה לפניך קח ולך 37 לא נוכל דבר אליך רע או טוב (31) הנ[ה] רבקה לפניך קח ולך 37 וכדר אליך רע או טוב (31) הנ[ה] רבקה לפניך קח ולך 37 וכדר אליך רע או טוב (31) הנ[ה] רבקה לפניך קח ולך 37 וכדר אתיד ברבר בתר ברבר ברבר ברבר ברבר ברבר ברבר	i	·	
 אני טרם אכלה לדבר אל לבי והנה רבקה יצאת וכדה על שכמה ותרד העינה ותשאב ואמר אליה וכדה על שכמה ותרד העינה ותשאב ואמר שתה (46) השקיני נא (46) ותמהר ותורד כדה מעליה ותאמר שתה ואמת וגם גמליך אשקה ואשת ואשאל אתה ואמר בת מי את ותאמר בת בחואל בן נחור אשר ילדה לו מלכה (48) ואשם הנזם על אפה יהצמידים על ידיה (48) ואקד ואשתחוה ליהוה (48) ואברך את יהוה אלהי אדני אברהם אשר הנחני בדרך אמת לקחת את בת אחי אדני לבנו (47 ואם לא הגידו לי ואפנה על ימין או על שמאל (51) ואם לא הגידו לי ואפנה על ימין או על שמאל (51) לא נוכל דבר אליך רע או טוב (51) הנ[ה] רבקה לפניך קח ולך (51) 	ł		44
וכדה על שכמה ותרד העינה ותשאב ואמר אליה (40) השקיני נא (46) ותמהר ותורד כדה מעליה ותאמר שתה (40) וגם גמליך אשקה ואשת (40) וגם גמליך אשקה ואשת (40) וגם הגמלים השקתה (40) ואשאל אתה ואמר (47) בת מי את ותאמר בת בתואל בן נחור אשר ילדה לו מלכה (48) ואשם הנזם על אפה יהצמידים על ידיה (48) ואקד ואשתחוה ליהוה (48) ואברך את יהוה אלהי אדני אברהם אשר הנחני (48) בדרך אמת לקחת את בת אחי אדני לבנו (47 דעתה אם ישכם עשים חסד ואמת את אדני הגידו לי (40 הגידו לי (40 המוד על ימין או על שמאל (50) ויען לבן ובתואל ויאמרו מיהוה יצא הדבר (51) לא נוכל דבר אליך רע או טוב (51) הנ[ה] רבקה לפניך קח ולך (51)	1		
(46) השקיני נא (46) ותמהר ותורד כדה מעליה ותאמר שתה וגם גמליך אשקה ואשת וגם גמליך אשקה ואשת וגם גמליך אשקה ואשת וגם המקחה (7 מין המשל אתה ואמר (7 מין את ותאמר בת בתואל בן נחור אשר ילדה לו מלכה (7 מין את המום על אפה הצמידים על ידיה (48) ואקד ואשתחוה ליהוה (48) ואברך את יהוה אלהי אדני אברהם אשר הנחני בדרך אמת לקחת את בת אחי אדני לבנו (7 בדרך אמת לקחת את בת אחי אדני לבנו (7 ועתה אם ישכם עשים חסד ואמת את אדני הגידו לי המידו לי ואפנה על ימין או על שמאל (7 ואם לא הגידו לי ואפנה על ימין או על שמאל (50 לא נוכל דבר אליך רע או טוב (51) הנ[ה] רבקה לפניך קח ולך (51)		אני מרם אכלה לדבר אל לבי והנה רבקה יצאת	45
וגם גמליך אשקה ואשת וגם גמליך אשקה ואשת וגם הגמלים השקחה (מון אותר המר האמר המר המר המר בת מי את ותאמר בת בהואל בן נחור אשר ילדה לו מלכה המר האשם הנזם על אפה יהצמידים על ידיה (48) ואקד ואשתחוה ליהוה האמר האברך את יהוה אלהי אדני אברהם אשר הנחני בדרך אמת לקחת את בת אחי אדני לבנו הגידו לי המר שמים חסד ואמת את אדני הגידו לי הגידו לי ואפנה על ימין או על שמאל הגידו לי ואפנה על ימין או על שמאל הען לבן ובתואל ויאמרו מיהוה יצא הדבר המר לא נוכל דבר אליך רע או טוב (31) הנ[ה] רבקה לפניך קח ולך לא נוכל דבר אליך רע או טוב (31) הנ[ה] רבקה לפניך קח ולך המר המדר המדר המדר המדר המום המדר המדר המדר המדר המדר המדר המדר המדר	1		
וגם הגמלים השקחה אמר ואמר אמר ואמר מי אתה ואמר בת מי את ותאמר בת בהואל בן נחור אשר ילדה לו מלכה המי או האשם הנזם על אפה יהצמידים על ידיה (48) ואקד ואשתחוה ליהוה או הצמידים על ידיה (48) ואקד ואשתחוה ליהוה האוא ואברך את יהוה אלהי אדני אברהם אשר הנחני בדרך אמת לקחת את בת אחי אדני לבנו 49 ועתה אם ישכם עשים חסד ואמת את אדני הגידו לי האבר ואמנה על ימין או על שמאל הגידו לי ואפנה על ימין או על שמאל 50 ויען לבן ובתואל ויאמרו מיהוה יצא הדבר 50 לא נוכל דבר אליך רע או טוב (51) הנ[ה] רבקה לפניך קח ולך 7 התואל ויאמרו מיהוה יצא הדבר המידור מיהור בתואל ויאמרו מיהור בתואל הדבר המידור מיהור בתואל הדבר המידור מיהור בתוחות בתוחו	7		(46)
אשאל אתה ואמר (אשאל אתה ואמר בת בתואל בן נחור אשר ילדה לו מלכה בת מי את ותאמר בת בתואל בן נחור אשר ילדה לו מלכה לאום הנזם על אפה הצמידים על ידיה (48) ואקד ואשתחוה ליהוה לאוברך את יהוה אלהי אדני אברהם אשר הנחני בדרך אמת לקחת את בת אחי אדני לבנו ליועה אם ישכם עשים חסד ואמת את אדני הגידו לי לא בידו לי ואפנה על ימין או על שמאל (50) ויען לבן ובתואל ויאמרו מיהוה יצא הדבר לא נוכל דבר אליך רע או טוב (51) הנ[ה] רבקה לפניך קח ולך לא נוכל דבר אליך רע או טוב (51) הנ[ה] רבקה לפניך קח ולך	-		
בת מי את ותאמר בת בתואל בן נחור אשר ילדה לו מלכה 7 האשם הנזם על אפה הצמידים על ידיה (48) ואקד ואשתחוה ליהוה 7 ואברך את יהוה אלהי אדני אברהם אשר הנחני 7 בדרך אמת לקחת את בת אחי אדני לבנו 7 49 ועתה אם ישכם עשים חסד ואמת את אדני הגידו לי 7 ואפנה על ימין או על שמאל 7 ויען לבן ובתואל ויאמרו מיהוה יצא הדבר 7 לא נוכל דבר אליך רע או טוב (51) הנ[ה] רבקה לפניך קח ולך 7 מודר עודר מידור			
(48) ואשם הנזם על אפה הצמידים על ידיה (48) ואקד ואשתחוה ליהוה 7 ואברך את יהוה אלהי אדני אברהם אשר הנחני 7 בדרך אמת לקחת את בת אחי אדני לבנו 7 49 ועתה אם ישכם עשים חסד ואמת את אדני הגידו לי 7 ואם לא הגידו לי ואפנה על ימין או על שמאל 7 50 ויען לבן ובתואל ויאמרו מיהוה יצא הדבר 7 (51) לא נוכל דבר אליך רע או מוב (51) הנ[ה] רבקה לפניך קח ולך 7	7		47
ואברך את יהוה אלהי אדני אברהם אשר הנחני בדרך את לקחת את בת אחי אדני לבנו 7 בדרך אמת לקחת את בת אחי אדני לבנו 7 49 ועתה אם ישכם עשים חסד ואמת את אדני הגידו לי 19 הגידו לי ואפנה על ימין או על שמאל 50 ויען לבן ובתואל ויאמרו מיהוה יצא הדבר 50 לא נוכל דבר אליך רע או מוב (31) הנ[ה] רבקה לפניך קח ולך 7 המדר מידור מידור במידו המידור המידור במידור במידור במידור במידור במידור במידור במידור מידור מידור מידור במידור במידור במידור במידור במידור במידור במידור מידור	1 -	בת מי את ותאמר בת בתואל בן נחור אשר ילדה לו מלכה	
קברך אמת לקחת את בת אחי אדני לבנו 27 בדרך אמת לקחת את בת אחי אדני הגידו לי 49 נעתה אם ישכם עשים חסד ואמת את אדני הגידו לי 19 הצוה על ימין או על שמאל 50 ויען לבן ובתואל ויאמרו מיהוה יצא הדבר 50 לא נוכל דבר אליך רע או טוב (51) הנ[ה] רבקה לפניך קח ולך 7 נתרי מידו בתרי בתרי בתרי בתרי בתרי בתרי בתרי מודי מידו מידו מידו מידו מידו מידו מיד	7 7		(48)
19 ועתה אם ישכם עשים חסד ואמת את אדני הגידו לי 19 ראם לא הגידו לי ואפנה על ימין או על שמאל 50 ויען לבן ובתואל ויאמרו מיהוה יצא הדבר 50 לא נוכל דבר אליך רע או מוב (51) הנ[ה] רבקה לפניך קח ולך 7 המדר מידר מידר ברכי ודבר מידר לידי מידר ברכי ודבר מידר מידר ברכי ודבר מידר מידר מידר ברכי ודבר מידר מידר מידר ברכי ודבר מידר מידר מידר מידר מידר מידר מידר מיד	7	·	
ואם לא הגידו לי ואפנה על ימין או על שמאל 50 ויען לבן ובתואל ויאמרו מיהוה יצא הדבר 50 לא נוכל דבר אליך רע או מוב (נו) הנ[ה] רבקה לפניך קח ולך 7 ימידו להי עדור היינור במידו היינור מיידו מיידו להי עדור היינור מיידו מיי	7		
ס ויען לבן ובתואל ויאמרו מיהוה יצא הדבר 50 לא נוכל דבר אליך רע או טוב (נו) הנ[ה] רבקה לפניך קח ולך (נו)	7		49
(51) לא נוכל דבר אליך רע או טוב (51) הנ[ה] רבקה לפניך קח ולך כ	7		
			50
	7	לא נוכל דבר אליך רע או טוב (51) הנ[ה] רבקה לפניך קח ולך	(51)
1	-		
52 ויהי כאשר שמע (ה)עבד אברהם את דבריהם וישתחו ארצה כיהוה 7	7 77	ויהי כאשר שמע (ה)עבד אברהם את דבריהם וישתחו ארצה ליהו	52

30p	[wə'fþ-haşmiðim 'al-jəði 'ðxoþó]	[4]
30°	uchšom'ó 'eþ-dibrē ribqá 'áxoþō lēmór: »kō-dibbérv'elàisha'iš«,	7
29 ^b	wajjáros labán 'el-ha'tš haxúsā 'el-ha'áin, (30ª) wajjabő 'el-ha'tš,	7
30°	wəhinne 'oméd 'al-hagmallim*. (31) wajjömer: »bŏ, bərüch jahwe!	*7
(31)	làmmā þa'mòd baxtis, wanochī pinni þi habbái þ, umagóm lagmallim? «	7
32	wajjaboha'ishabbaiba, waifattax hagmallim, wajjitten teben umispo	7
	lągmallīm, umāim lirxõş razláu,	_
	[wərqzlē ha'našim.''äšer.''ittő]	[3]
33	vajjūšám ləfandu le'chól.	7
	wajjomer: »lōv'ochál 'adv'ím-dibbartt dəbarai!« wajjomer: »dabber!«	7
34	wąjjómęr: » 'ę̃bę́d 'ąbrahám 'anochi!	?4
35	wəjahwễ berách 'eß-'ặđơnễ mə'ód, wajjizdậl, wajjitten-lở	7
	sốn ubagár, wəchésef wəsaháb, wa badim ušfaxób uzmallim*.	7
36	watteled śarā 'éšęþ' 'ặđon' běn lādon' 'axặré zignaþáh,	7
(37)	wajjitten-lð 'eß-kól-'džer-lö. (37) wajjašbī énī 'ddonī lēmór:	7
	lō-þiqqáxv'iššàvlibní mibbənóþ hakna'ni, še'anochī jošéb bə'arşö,	7
38	'im-lō 'çl-bēþ-'abī teléch wel-mišpaxti, wəlaqáxtà 'iššā libni.	7
39	wa'omár 'el-'ặdoni: 'ulái lō-þeléch ha'iššá 'axarái? (40) wajjōmár*:	7
(40)	jahvő 'ášér hiþhalláxti ləfanáu, jišláx mal'achő 'ittách,	7
`` '	wohiştix darkách, wolagáxt 'iššà libní mimmišpaxtí umibbé þ 'abí:	7
4 I	['as∪tinnaqફ`∪mé'alaþi]	[3]
•-	kī þaðð 'el-mišpaxti wim-lō jíttənù lách, wəhaji þa nagi me'ala þi.	7
42	wa'abo hajjom 'el-ha'ain wa'omar: jahwe 'elohe 'adoni*,	7
•	'im-jéšcha-nnď maslíx darki še'anochī holēch 'alēh:	7
43	hinnê 'anocht nişşāb 'al-'ën hammaim, wəhajá ha'almā	7
13	hajjost b liš'ób, wə'amárti 'elih: hasqini-nà mə'at-máim mikkaddéch:	7
44	wə'aməràJ'elái: gam-'attã šəþe', wəzam lizmallēch 'eš'ab:	7
••	ht ha'iššā 'a'šēr-hochīx jahwē loben 'adont.	7
45	'ặnī térem 'ặchallé ladabbér 'el-libbi, wahinnế ribqã joséþ,	7
13	wəchaddah 'al-sichmah, wattered ha'ainā, wattis'ab, wa'omār 'eleh:	7
(46)	hạšgīni nà! (46) wạtmạhêr wạttôred kạddáh me'alệh, wạttômer: šəþē,	7
(40)	wəzám-gəmallēch 'ašqē! wa'éšt,	_
	[wəzám hagmallim hišqa,þá]	[3]
47	wa'eš'āl 'oþáh wa'omár:	7
47	baþ-mī 'ðtt? wattómer: baþ∗∨naxór, 'ðšer√jáleðā-llő milkā.	7
(48)		7
(40)	wa'baréch 'eß-jahwē' 'élohê 'ddoni 'abraham 'dšér hinxàni	7
	bodérech 'ěmép: lagáxap 'ep-bāp- 'áxi 'àdonī libnö.	7
49	wo'attá 'im-jęšchém 'ośīm-xésęd we'méþ 'eþ-'ădonī, haggidū li:	7
77	wo'im-lŏ, haggiđū lǐ, wo'efnē 'al-jamin'o'o'al-somōl.«	7
50	vajjá an laðán umilká vajjömerú: »mijjahve jasá haddaðár:	7
-	lō nūchál dabbèr elệch rợ 'rō tớb: (51) hen ribgá ləfanệch: qax waléch,	7
134/	uht 'iššá lobén-'ádonéch, ka'š r dibber jahwé!«	7
52	vaiht.ka'šèr šamā' (ha)'ébed *'eb-dibrém, wajjištáxū 'àrsā lojahwé.	7
-	bhandi d K B Gasallashadi d Wissansah nbil bist Ki XXIII z	′

ויוצא העבד כלי כסף וכלי זהב ובגדים ויתן לרבקה 7	53
ומגדנת נתן לאחיה ולאמה	
ויאכלו וישתו הוא והאנשים אשר עסו וילינו ויקומד בבקר ויאמר שלחני לאדני 7	54
ויאמר אחיה ואמה	55
חשב הנער (ה) אתנו ימים או עשור (ו)אחר תלך	
ויאמר אלהם אל תאחרו אתי ויהוה הצליח דרכי	56
שלחוני ואלכה לאדני (57) ויאמרו נקרא לנער (ה) ונשאלה את פיה 7	(57)
ויקראו לרבקה ויאמרו אליה התלכי עם האיש הזה	58
ותאמר אלך (59) וישלחו את רבקה אחתם ואת מנקתה ואת (ה)עבד	(59)
אברחם ואת אנשיו 7	_
ויברכו את רבקה ויאמרו לה אחתנו את היי לאלפי רבבה 7	60
ווירש זרעך את שער שנאיו	
ותקם רבקה ונצרתיה ותרכבונהן על הגמלויםן ותלכונהן אחרי האיש 7	61
ויקח העבד את רבקה וילך	_
ויצחק בא מבוא באר לחי ראי (אחרי מות אברהם אביו) 7	62
והוא יושב בארץ הנגב	_
ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב וישא עיניו	63
וירא והנה נמלים באים	٠.
ותשא רבקה את עיניה ותרא את יצחק (מתהלך בשדה)	64
ותפל מעל הגמל	<i>c</i> -
ותאמר אל העבד מי האיש הלזה ההלך בשדה לקראתנו	65
ויאמר העבד הוא אדני	166
ותקח (רבקה) הצעיה ותתכם (66) ויספר העבד ליצחק	(00)
את כל הדברים אשר עשה ויבאה יצחק האהלה שרה אשר (67) ויקח את רבקה ותהי לו לאשה 7	۷
	67
ויאהבה וינחם יצחק אחרי אמו	
XXXV. Die Söhne Keturas $(J_{\gamma}?)$.	
25.	
ויסק אברהם ויקח אשה ושמה קטורה	I
וחלד לו את זמרן ואת יקשן ואת מדין 6	2
ואת ישבק ואת שוח (3) ויקשן ילד את שבא ואת דדן 6	(3)
· ·	'3 /
ובנו דדו הגון אשורות ולמושות ולאמות	
ובני דדן דיו אשורים ולמושים ולאמים 6 ובני מדין פיתה ופתר וחוד וארודש	4
ובני מדין עיפה ועפר וחנך ואבידע	4
	4
ובני מדין עיפה ועפר וחנך ואבידע	4
ובני מדין עיתה ועפר וחנך ואבידע ואלדעה כל אלה בני קשורה	4
ובני מדין עיתה ועפר וחנך ואבידע 4 בני מדין עיתה בני קמורה אלה בני קמורה אלה בני קמורה (אמני אלה בני קמורה XXXVI. Abrahams Ted and Begräbnis (Pa, Py and Ja).	4
ובני מדין עיתה ועפר וחנך ואבידע 4 בני מדין עיתה בני קמורה אלה בני קמורה אלה בני קמורה (אמני אלה בני קמורה XXXVI. Abrahams Ted and Begräbnis (Pa, Py and Ja).	
ובני מדין עיתה ועפר וחנך ואבידע 4 בני מדין עיתה בני קמורה אלה בני קמורה אלה בני קמורה (אמני אלה בני קמורה XXXVI. Abrahams Ted and Begräbnis (Pa, Py and Ja).	5
ובני מדין עיתה ועפר וחנך ואבידע אמר בני קמורה בני קמורה בני קמורה (Pα, Pη and Jα). אמר בני קמורה אמר בני לאברהם לאחות קבר 23, 20) מאת בני חת) ויתן אברהם את כל אשר לו ליצחק	
ובני מדין עיתה ועפר וחנך ואבידע 4 בני מדין עיתה בני קמורה אלה בני קמורה אלה בני קמורה (אמני אלה בני קמורה XXXVI. Abrahams Ted and Begräbnis (Pa, Py and Ja).	5

6 8	Eduard Sievers, [XXI	П, 1.
∄ 6	ואלה ימי שני חיי אברהם אשר חי	7
6	מאת שנה ושבעים שנה וחמש שנים	
6 3 6 7 7 3 7	ויגוע וימת אברהם	8
6	בשיבה טובה זקן ושבע ויאסף אל עמיו	
 • 7	ויקברו אתו יצחק וישמעאל בניו אל מערת המכפלה	9
7	אל שדה כפרן בן צחר החתי אשר כל פני ממרא	
3	השדה אשר קנה אברהם	10
7	מאת בני חת שמה קבר אברהם ושרה אשתו	
. 7	ויחי אחרי מות אברהם ויברך אלחים את יצחק בנו	11
7	(s. 26, 1°) באר לחי ראי ×× × × × × לחי ראי כשב יצחק עם באר	
	XXXVII. Der Stammbaum Ismaels (P_{α} ?, P_{η} und J_{β}).	
	25.	
• 7	ואלה תלדת ישמעאל בן אברהם אשר ילדה הגר המצרית	12
3	שפחת שרה לאברהם	
7	ואלה שמות בני ישמעאל בשמחם לתולדתם	13
7	•	(14)
7	ודומה ומשא (15) חדר ותימא יטור נפיש וקדמה	(15)
7 3 7 7 7 3 7	אלח הם בני ישמעאל	
7		16
4 6 4	ואלה שני חיי ישמעאל	17
6	מאת שנה ושלשים שנה ושבע שנים	
∄ 4	ויגוע וימת ויאסף אל עמיו	
7	××××× ×××× וישכנ[ו] מחוילה עד שור	18
3[:4]	[אשר על פני מצרים באכח אשורה] על פני כל אחיו נפל	
	XXXVIII. Der Stammbaum Isaaks (P_{α} und P_{η} ?).	
	25.	
• _		
: 7	ואלה תולרת יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק ויהי יצחק בן ארבעים שנה	
7 4 6? 4	בקחתו את רבקה בת בתואל הארמי מפדן ארם	20
) Or	בקיוו או דבקה בו בוואל האום. בפון אום אחות לבן הארמי לו לאשה	
:: 7	11007 17 12 111100	
XXXIX	K. Jakobs und Esaus Geburt und Jugend $(J_{\alpha},\ J_{\sigma}$ und $P_{\eta})$	•
	25.	
7		21
7	לנכת אשתו כי עקרה הוא ויעתר לו יהוה	
7	ותחר רבקה (וחנה תומם בבטנה) (22) ויתרצצו	(22)
7	תבנים בקרבת ותאמר אם כן למח זה אנכי (חיה)	

XXI	II, 1.] METRISCHE STUDIEN II (GEN. 25, 7—22 ^b).	69
7	vor'elle jomë sonë-xajjë 'abrahám'dser-xái:	6 6 3 6
•	mə' ặp šand wəšib' sm šand wəxames šansm,	6
8	wajjizwą wajjamop atraham,	3
	bəkēbā tōbā, saqén wəkabé', wajje'ásef 'el-'ammāu.	6 🖁
9	wajjíqbərit. obó jişxaq wəjisma tl banau el-mə arab hammachpela,	7
	'şl-sədē 'şfrön ben-şóxar haxitti, 'äšér 'al-pənē mamré:	7
10	hạssað f 'ặsgr-qaná 'ạbrahám	3
	me'éþ bənē-xéþ: šàmmã qubbár 'abrahám wəsarã 'ištő.	7
11	vaiht 'axặrế mỗþ 'abrahám, vaibárech 'Elohim 'eþ-jisxáa*.	7
	$wajjéseb$ jis $xáq$ 'im-bə'ér \sim l qx ài \sim ro' s , $\times \times \bot \times \times \bot \times \bot \times \bot \times \bot$ (8. 26, 1°).	7
	XXXVII. Der Stammbaum Ismaels (P_{α} ?, P_{η} und J_{β}).	
	25.	
12	wə'ellə tolədóþ jišma'el ben-'abrahám, 'äser-jálədd-hazár hammiertþ	7:
	šifxą̃þ sará ląbrahám.	3
13	wə'elle səmób bəne jisma'el bismobam ləböləd obam.	7
(14)		7
(15)		7
,	'ellę hem bent jišma'tl,	•
16	wə'elle səmoþám bəxaşrém ubtiroþám, sənēm-'asár nəsi'im lə'ummoþám.	_
17	wə'elle səné xajjê jisma'êl:	
-,	mə' ఢేþ šaná ušlošīm šaná wəšgba' šanīm.	4 6 4
	wąjjizwą̃' wąjjámop, wąjje'ásef 'el-'ammāu.	4
		7 ::
18	××××××××××××, wąjjiškón mexwīlā 'aā-šúr,	7 II
		[4:]3
		[1·]5
	XXXVIII. Der Stammbaum Isaaks (P_{α} und P_{η} ?).	
	25.	
19	wo'ellę tōləđőþ jişxáq ben-'abrahám: 'abrahám hōlið 'eþ-jişxáq.	7
20	wạiht jiṣxáq bẹn-'árba'tm√šanấ	4 🗒
	bəqaxtő 'gþ-riðaá baþ-bəþū'el ha'rammi mippáddàn~'ğrám,	?6
	'ặxò þlabán ha'rạmmi lỗ lɔ'iššā.	4 ?6 4
X	XXXIX. Jakobs und Esaus Geburt und Jugend (J α , J σ und F	$^{2}\eta).$
	25.	
21	××××××××××××, wąjję tą̃r jięxáq lejąhwę	7
	lənóchax ištő, kī√qarā h*, wajje'áþer lŏ jahwé,	7
(22)		7
. ,	hąbbanim bogirbáh, wąttómer: »'im-kén, làmmāssé 'anochī (xajjá)?«	7
		• ,

70 Eduard Sievers,	[XXIII, 1.
רבקה לדרש את יהוח (23) ויאמר יהוה לה 3 שני גוים בבטנך אמים ממעיך יפרדו ולאם מלאם יאמץ 5	
אמים ממעיך יפרדו ולאם מלאם יאמץ: זרב יעבד צעיר	, 301
וימלאו ימיח ללדת וחנח חומם בבטנה	24
א הראשון אדמוני כלו כאדרת שער זיקראו שמו עשו	25 ורצי
וימכאו ימיה ככדת וחנה תומם בבטנה 6 א הראשון אדמוני כלו כאדרת שער 3 ניקראו שמו עשו 6 אחיר כן יצא אחיו וידו אחזת בעקב עשו 6 ניקרא שמו יעקב 13 אחיר כן יצא שמו יעקב 13 משים שנה בלדת אתם 6	באו 26
ויקרא שמו יעקב	
חק בן ששים שנה בלדת אתם הנערים ויהי עשו איש ידע ציד איש שדה 7 וו	
ויעקב איש תם ישב אהלים	
חב יצחק את עשו כי ציד בפיו ורבקה אהבת את יעקב 3:3	28 ורא
XL. Der Verkauf der Erstgeburt (J_{α}) .	
25.	
א א א א א א א ריזר יעקב נזיד א א א א א א א א א א א א א א א א א א א	
עשו מן השדה והוא עיף (30) ויאמר עשו אל יעקב זכי נא מן האדם האדם הזה כי עיף אנכי מן האדם האדם היה ני עיף אנכי	
[3] [על כן קרא שמו אדום]	
יעקב מכרה כיום את בכרתך לי (32) ויאמר עשו	
מכני הולך למות ולמה זה לי בכרה	
יעקב השבעה לי כיום וישבע לו 7 עשו> את בכרתו ליעקב (34) ויעקב נתן לעשו	
כזיד עדשים ויאכל וישת ויקם וילך	לחם ו
מור את הבכרה ××××××××	
XLI. Isaak in Gerar $(J_{\alpha}, J_{\beta}, J_{\delta})$ und E_{α} .	
26.	
а.	
ן יושב יצחק עם באר לחי ראי ויהי רעב בארץ 2	•
הרעב חראשון אשר חיח בימי אברחם	מלבו
וילך יצחק אל אבימלך מלך פלשתים גררת - 3	2 וירא
[6] זרד מצרימה שכן בארץ אשר אמר אליך	אל ו
גור בארץ הזאת	3
ואחיה עמך ואברככ(ה)	
כ(ח) ולזרעך אתן את כל הארצת האל	
מתי את השבעה אשר נשבעתי לאברהם אביך 5 כיוכבי השמים ונתתי לזרעך 6	-
את כל הארצת האל	• 4
3:3 ברכו בזרעך כל גויי הארץ	10.00

	II, 1.] METRISCHE STUDIEN II (GEN. 25, 22°—26, 4).	71
3)	wąttelęch (ribąā) lidróš 'ęþ-jąhwę', (23) wąjjómęr jąhwę̃ läh:	7
	»šənē zōjím bəbiţnéch,	3
	ušně lo'ummim mimme'áich jipparodú, ul'om mil'om je'mág,	7
	wərāb ja'böð şa'tr.«	3
4	wajjímle'ù√jamẽh lalédeþ∗,	3
5	wqjjeşê harīšôn ××⊥ kullö kə'addérgþ śe'ár,	6
	wąjjíqrə'ù∟šəmõ 'eśáu.	. 3
6	wąxrē-chém jasà 'axiu, wəjadő 'oxézeþ ba'qēb 'esáu,	3 6 3 6
	wajjiqrā šəmō jąʻqób.	3
	wəjişxāq běn- šiššīm šanā bəlédeþ 'oþám.	6
7	wajjizdəlü han'arim, waihī 'eśau 'tš-jođe'-şaiđ, 'īš-śadī,	7
	weją qob i štam, jošeb ohalim. ××××××××	7
3	wajję'hāb jisxáq 'ęþ-'eśáu*, wəribqã 'ohébeþ 'eþ-ja'qób.	3:3
	XL. Der Verkauf der Erstgeburt (J_{α}) .	1:
	25.	
9	×× ± × × ± × × ± , wajjázed ja qõb nazid,	7
)	wajja'ð 'esáu min-hassað ‡, wəhù 'ajéf. (30) wajjömer 'esáu 'el-ja 'qób:	7
	»haliténi nà mín- ha' adóm ha' adóm hazzi, ki 'ajéf 'ano chi! «	7
	['al-kén-qarà-ĕəmő' 'ğā öm.]	[3]
	wajjómer ja'qóð: »michrá chajjóm 'eþ-bəchóraþàch√tl!« (32) wajjōmár∗:	7
)	»hinne 'anochī hōlēch lamúþ, wəlámmā-zzē√li bəchorá?«	7
	wąjjómęr ją'qób: »hiššábə'à√llī kajjóm!« wajjiššábà'∪lŏ,	7
.)	wajjimkor ('eśáu) 'eß-bəchóraþð-lja'qób, (34) wəja'qob naþán lə'eśáu	7
	kæm unzið 'áðašim, vajjöchál vajjést, vajjáqóm vajjelách,	*7
	wajjíbęs 'eśáu 'ęþ-hábbəchorá. ×× ± ×× ± × × ±.	7
	XLI. Isaak in Gerar $(J_{\alpha}, J_{\beta}, J_{\sigma} \text{ und } E_{\alpha})$.	
	26.	
	a.	
ī	(25, 11b wajjésed jisxáq 'im-bə'érvlaxài-ro't), waiht ra'ab ba'áres,	7
	[milləbáð hara'áb harīšön 'ðser\hajā bīmē 'ābrahám]	[3: 3]
		3
	wąjjélęch jişxáq*gəràrā.	· 11
	wąjjelęch jięxáq * gəràrā. wąjjerāv'eldu-jahwę, wąjjómęr <lŏ>:</lŏ>	_
	****	_ [6]
	wajjerá-'eldu-jahwé, wajjómer <lŏ>:</lŏ>	_ [6]
2	wąjjeráveldu jahwę, wąjjómęr (lŏ): [»'al-terēd mięráimā: šəchon ba'áręş 'äšęrv'omàrv'elęch!«]	- [6] 7
	wąjjeráv'elduvjąhwę, wąjjómęr (lŏ): [»'ąl-terēd mięráimā: šəchőn ba'áręş 'ặšę́rv'omàrv'elę́ch!«] »gǔr ba'áręş haszöß!« [»wə'ęhję̃ 'immách wą'bárặchękká:	_ [6]
	wajjerávelduvjahwé, wajjómer (lő): [»'al-teréd misráima: šəchőn ba'áres 'äšervomàrveléch!«] » gắr ba'áres haszóß!« [»wə'ehje 'immách wa'báráchèkká: kī-ləchá ulsar'āch 'ettén 'eß-kól- ha'rasőß ha'él,	 [6] 7 [4
3	wajjerá-'eldu-jahwé, wajjómer (lő): [»'al-tered misráima: šəchön ba'áres 'äšér-'omàr-'eléch!«] » gắr ba'áres haszóß!« [»wə'ehje 'immách wa'báráchèkká: kī-ləchá ulsar'āch 'etten 'eß-kól- ha'rasőß ha'el, wahqimoßi 'eß-hašbu'á 'äšér nišbà'ti labrahām 'abich.	 [6] 7 [4 6
	wajjerávelduvjahwé, wajjómer (lő): [»'al-teréd misráima: šəchőn ba'áres 'äšervomàrveléch!«] » gắr ba'áres haszóß!« [»wə'ehje 'immách wa'báráchèkká: kī-ləchá ulsar'āch 'ettén 'eß-kól- ha'rasőß ha'él,	 [6] 7 [4 6 6

6	עקב אשר שמע אברחם בקלי וישמר משמרתי	5
[3	מצותי חקותי ותורתי	
3	וישב יצחק בגרר	6
7	וישאלו אנשי המקום לאשתו ויאמר אחתי הוא	7
3	כי ירא לאמר אשתי	
7	פן יהרגני אנשי חמקום על רבקה כי מובת מראה חוא	
4	ויהי כי ארכו לו שם הימים	8
7	וישקף אבימלך מלך פלטחים בעד החלון וירא וחנה יצחק	
3	מצחק את רבקה אשתו	
7	ויקרא אבימלך ליצחק ויאמר אך חנה אשתך הוא	9
3	ואיך אמרת אחתי הוא	
7	ויאמר אליו יצחק כי אמרתי פן אמות עליח (10) ויאמר אבימלך	(10)
3	מה זאת עשית לנו	
7	במעט שכב אחד העם את אשתך ×× × ×	
3	והבאת עלינו אשם	
7	ויצו אבימלך את כל העם לאמר הנגע באיש חזה	11
3	ובאשתו מות יומת	
7	ויזרע יצחק בארץ ההוא וימצא בשנה ההוא	12
4	מאח שערים ויברכחו יהוה	
7	ויגרל תאיש וילך חלוך וגרל ער כי גדל מאד	
6	ויהי לו מקנה צאן ומקנה בקר ועבדה רבה	14
3	ויקנאו אתו פלשתים	
6	וכל הבארת אשר חפרו עבדי אביו בימי אברחם אביו	15
4	סתמום פלשתים וימלאום עפר	
3	ויאמר אבימלך אל יצחק	16
7	לך מעמנו כי עצמת ממנו מאד (17) וילך משם יצחק	(17)
3	ויחן בנחל גרר	
_	וישב שם	
6	וישב יצחק ויחפר את בארת המים אשר חפרו	18
3	בימי אברחם אכיו	
6	ויסתמום פלשתים אחרי מות אברהם ויקרא לחן שמות	
3	כשמת אשר קרא להן אביו	
7	ויחפרו עבדי יצחק בנחל וימצאו שם	19
3	באר מים חיים	
7	ויריבו רעי גרר עם רעי יצחק לאמר לנו המים	20
3	ויקרא שם הבאר כשק	
7	כי התעשקו עמו (21) ויחפרו באר אחרת ויריבו גם עליה	(21)
3	ויקרא שמה שטנה	
7	ויעתק משם ויחפר באר אחרת ולא רבו עליח	22
3	ויקרא שמח רחבות	
7	ויאמר כי עתה חרחיב יחוח לנו ופרינו בארק	
3	ויעל משם באר שבע	23
[3:3		24
7	אנכי אלהי אברחם אביך אל חירא כי אתך אנכי	

5	'èq€b∪'ặšęr-šamá' 'ąbrahám bəqolt', wąjjišmór mišmartt',	6
	miswoþái, xuqqōþái wəþōroþái.«]	3]
6	wąjjeśęb jişxāq bizrár.	3
7	wajjíš' ặlù J'anšé hammaqóm lə' ištö, wajjómer: »' axoþī hí«,	7
	kīvjarē lēmõr: »'išti«:	3
	» pěn-jahrəzűn 'anšé hammaqóm 'al-ribqá, kī-ṭōbáþ√mar'ð√hí.«	7
8	wąshtokio'arəchti- lōošám hajjamim,	4
	wajjašqéf 'ððīmélech* bə'áð haxallön, wajjár wəhinne jişxáq	7
	məşaxéq 'efəridqā 'ištó.	3
9	wajjiqrá 'ặbīmęlęch ləjişxáq wajjōmár: »'ach hinnẽ 'ištāch hť:	7
	wēch√amárt: 'ặxoþī hť?«	3
(10)	wajjómer * jişxáq: » kī-'amártī: pen-'amūþ 'alēh.« (10) wajjómer 'áðīmelech:	7
	»mā-szõþ 'astþa∪llànú?	3
	kim'ất šachậb 'ạxậđ ha'ám 'gþ-'ištách ×× ± ×× ±,	7
	wəhebéfa 'alén 'ašám.«	3
11	waisáu 'ḍbīmęlęch 'e̞þ-kó̞l-ha'àm lēmór: »hạnnozē' ba'īš hạzzē̞,	7
	ub'ištő, mőþ jūmáþ!«	3
12	wajjizrā' jişxáq ba'áręş hạht, wajjimşá baššanā hạht	7
	me'ā šə'arim, wạibarchếu jạhwę́.	4
13	wajjizdől ha'tš, wajjélech halóch wəzadēl 'að√ki-zaðàl√mə'óð.	7
14	wạihī-lồ miqnē-ṣơn umiqnẽ baqár wạʻbuddã rạbbá,	6
	wąiąą́n⟨nə⟩'ù√'oþō pelištim,	3
15	wəchól-hab'erőþ 'dšér xafərü 'abd'é 'abtu*,	6
	sittəmüm pəlistim vaimal'üm 'afár.	4
16	wąjjómer 'dōīmelech 'el-jisxáq:	3
(17)	»lěch me'immánū, kī-'aṣá̞mta mimmé̞nnū mə'ðd!« (17) wajjéle̞ch miššám*,	7
	wąjjkam benącal-gerár.	3
	voqijéšęd šám,	-
18	wąjjáš ${m o}$ o ji ${m e}$ x ${m a}$ q wąjj ${m a}$ x ${m p}$ or ' ${m e}$ p-bə'er ${m o}$ $m b$ hammáim š ${m e}$ xafər ${m v}$	6
	bīmē 'aprahām 'attu,	3
	wąisątmūm polištim 'ąxrē-mōþ 'ąbrahám, wajjiąrá-lahón-šemōþ	6
	kaššemó þv' ášer-qará Jahènv' abiu.	3
19	wajjarpərti abd dişişraq bannaral, wajjimşə i-šam	7
	bə'er māim xajjim.	3
20	vajjartbū roʻž zərár 'im-roʻž jişxáq√lēmor:0»lánū hammaim!«	7
	wajjigrā šem-hab'ēr 'èśę́q,	3
(31)		7
	wajjiqrā šəmāh siţnā.	3
22	wajją teg miskám wajją por bo'er 'axeręþ, wolówradů ateh,	7
	wajjiqrā šəmáh rəxoböß.	3
	wajjómer: »kī-'attā hirxīb jahwē lànu, ufarinu ba'áreş.«	7
23	wajjá al miššám bo'er šába.	3
24		3:3]
	»'anochí 'flohé 'atraham 'atich: 'al-tīrā, kī-'ittách 'anochí!	7

7	Eduard Sievers, [XXIII, 1.
	וברכתיכ<ה> והרביתי את זרעד בעבור אברהם עבדי (מיהוה עליהוה) ויקרא בשם יהוה 25 ויבן שם אהלו ויכרו שם עבדי יצחק באר
	ъ.
	6 ואבימלך חלך אליו מגרר ואחזת מרעהו 26 ופיכל שר צבאו
	3 ויאמר אלהם יצחק 27 3:3 מדוע באתם אלי ואתם שנאתם אתי
	ותשלחוני מאתכם רתשלחוני מאתכם 28 ויאמרו ראו ראינו כי היה יהוה עמך 28
	ז אלה בינותינו בינינו ובינין (29) אם תעשה עמנו רעה (29) אם תעשה עמנו רעה (29) אם תעשה עמנו רעה (29) אם משר לא נגענוך
	וכאשר עשינו עמך רק טוב ונשלחך בשלום אתח עתה ברוך יהוח
	כאשר לא נגענוך רק טוב ונשלחך בשלום 16 מתר עשינו עמך רק טוב ונשלחך בשלום 17 אתת עתה ברוך יהוה 30 ניעש להם <יצחק> משתה ויאכלו וישתו 30 נישכימו בבקר וישבעו 31 3:3
	כ. ויהי ביום ההוא ויבאו עבדי יצחק ויגדו לו 32 על אדות הבאר אשר חפרו ויאמרו 5 מצאנו מים על אדות הבאר אשר חפרו ויאמרו 5 מצאנו מים זה 133 ויקרא אתה שבעה על כן שם העיר באר שבע עד היום הזה 33
	XLII. Esaus Frauen (P α und P η).
	26.
	ארבעים שנה בן ארבעים שנה 34 ריהי עשו בן ארבעים שנה 17 ריקת (עשו) אשה את יהודית בת בארי החתי
	קרבקה קרבקה בשמת בת אילן החתי (35) ואת בשמת בת אילן החתי (35) (8. 27, 46)
	XLIII. Jakob betrügt Esau um den Segen (J α und E σ).
	27.
	1 ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו מראת ויקרא את עשו בנו הגדל (2) ויאמר אליו בני ויאמר אליו הנני (2) ויאמר אליו בני ויאמר אליו (3) ועמה שא נא כליך הליך וקשחך (4) וצא השדה וצודה לי צידה (4) ועשה לי מטעמים (5) במרם אמות

XXI	II, 4]. METRISCHE STUDIEN II (GEN. 26, 24°27, 4).	75
25	udérgchtichá, wohirdéfi 'ef-sqr'ách bạ'bắr 'qðrahām 'qbdl.« wajjiden-šăm misbéx (lojahwé), wajjiqrā bošëm jahwé. wajjét-šàm-'qhló, wajjichrū-šăm 'qbd ệ-jiqxáq bo'ér.	7 7 7
26	b. wạ'bīmflech halách 'eláu miggərár, wa'xussáþ mere'éu, [ufīchōl sắr-ṣəba'ő]	6 } [3]
27	wąjjömęr 'ḍlēm jięxáq: >mądd¶' bāþēm 'elái, wə'ạttfm śənēþēm 'oþi, wạtšálləxùn~mé'ittəchfm?«	3:3
28	wąjjómerů: »ra'ô ra'inů kī-hajā jąhwę̃ 'immách: *tohi_nā_'alá bēnoþén*,	6
(29)	wonichrəfà.dər\$f 'immách, (29) 'im-tg'sξ 'immánū ra'ā, kạ'šξr lð nəzq'nāch, wochq'šξr 'asinū 'immāch rag-ļób, wanšqlæéch bəšalóm:	3:3 3 6
30	'ąttā'a'ąttàvberūch jąhwę.́.∢ wąjją́'ąś lahę̃m ⟨jiṣzāg⟩ mištę́, wąjjöchełů wąjjištů,	3
31	wajjaškimu bąbbóger, wajjiššabe'ü	4
	'iš laztu, woišąlzem jiszág, wąjjelochů me'itto bošalom.	3:3
	6.	
32	vqihi√bajjõm-hahil wajjabó'ü 'abd'ê 'abrahám wajjaggidü lö 'al-'od'óþ habbə'ër 'déér xafərii, wajjömərii√*: »maşánü máim!«	7 7
33	wajjigrā opāh šīb'ā: 'al-kén šem-ha'ir bo'er šéba' 'ad hajjom hassé.	7
	XLII. Esaus Frauen (P_a und P_η).	
	26.	
34	wạiht 'ciáu ben-'árba'im-šand, wąjjiggāx ('ciáu') 'iššá 'eþ-jəhūdtþ báþ-bə'ori haxitti,	7
(35)	wo'ff-basəmáh baf-'ēlón haxitti, (35) wattihjin moʻraf-rüx lejişxáq (a. 27, 46	•
	-	
3	XLIII. Jakob betri	10
. 3		13
(2)		14 3 10
-74		3 ² 3 12 7
-74		10 3 pg
-74		30 3 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1
-74		313 31 7 7 7 7 7 7 7 7 7 7 7 7 7 7 7 7 7 7 7
-74		30 3 3 3 3 3 3 3 3 3 3 3 3 3 3 3 3 3 3
-74		313 32 77 77
-7.		313 31 77 77
-24		30 3 3 4 7 7 7 7 7 7 7 7 7 7 7 7 7 7 7 7 7

6	· · · · · · · · · · · · · · · · · · ·	5
3	וילך עשו השרה	
6	לצור ציר לחביא (וחאמר רבקה אל יעקב בנה)	
7	ורבקה אמרה אל יעקב בנה לָאמר	6
7	הנח שמעתי את אביך מדבר אל עשו אחיך לאמר	
7	חביאה לי ציד ועשה לי מטעמים ואכלה ואברככה לפני יחוח לפני מותר	7
7	ועתח בני שמע בקלי לאשר אני מצוה אתך	8
7		9
7	•	-
7	·	10
	ויאמר יעקב אל רבקה אמו הן עשו אחי איש שער ואנכי איש חלק	11
3		12
6	•	
3		
•	:3 נואמר לו אמו עלי קללתך בני	13
	at the plan when the	-3
4 6	•	• •
		14
3	The second secon	
7	· · · · · · · · · · · · · · · · · · ·	15
– د :	ותלבש את יעקב בנה הקטן	
6		16
3	· ·	
7	ותתן אה המטעמים ואת הלחם אשר עשתה	17
7	•	(18)
6		
3		19
3	3 אנכי עשו בכרך עשיתי כאשר דברת אלי	
7		
7		20
7		
3	• • • • • • • • • • • • • • • • • • • •	21
3	:3 גשה נא ואמשך בני האתה זה בני עשו אם לא	
4	· · · · · · · · · · · · · · · · · · ·	22
6	-1	
3	והידים ידי עשו	
6	ולא חכירו כי חיו ידיו כידי עשו אחיו	23
3	(s. V. 29) שערת ויברכחו	
7	ריאמר אתה זה בני עשו ויאמר אני (25) ויאמר	24
7	הגשה לי ואכלה מציר בני למען תברכך נפשי	(25)
_	- ריגש לו ויאכל	
[3]	ויבא לו יין וישת	
7		26
7	· · · · · · · · · · · · · · · · · · ·	(27)
-	וירת (יצחק) את רית בגדיו ויברכחו ויאמר	

5	wəribqt somá'aþ bədabbër jişxáq 'çl-'esau bənö.	6
	wajjélech 'esáu hassaðt,	3
	laşūðuşáið lehaði, (wattömer riðgá 'el-ja'göð benáh):	6
6	wəribqā 'amərā 'şl-ja'qõb bənāh lēmór:	7
	>hinné šamà'ti 'eþ-'aðich məd abbér 'el-'esau 'axīch lēmór:	7
7	habi'āJlīseáið, va'sē-li mat'ammim, wochəld wa'barachèkka*!	7
8	wə atta, bəni, səma bəqoli, la ser ani məşawwa obach:	7
9	lech-ná 'el-hassön, wəqāx-li miššām šəné gədajē	7
	'issīm todim, wə'ç's\(\varepsilon\) o\(\dagge\) ammim lə'adich\(\lambda\) i\(\varepsilon\) ah\(\varepsilon\) ,	7
10	wsheděfa labich ws'achál, ba'búr*jsbarchěch lifné möfó!«	•7
11	wajjómer*: »henvesőű 'axi 'iš sa'ír, wanochi 'iš xaláq:	6
12	'ūlái jemuššénī 'abi,	3
	wəhajipī bə'ēndu kəmítta'ğ þé', wəhebipī 'alái	6
	gəlalā, wəlō bərachā!≪	3
13	wattömer lő 'immő: » 'alás gillaþäch, bəni:	3:3
	'ach šəmá' bəqoli, wəlēch qax-li!«	4
14	wąjjelęch wąjjiągą́x, wąjjabe le'immō, wąttą́'aś'immō	6
	mạt ammimuka' šèrv'aheb 'abiu.	3
15	wattiqqāx rībaā 'eþ-bizāē 'eśáu∗, haxmuāóþ-'äšèr-'ittāh babbáiþ,	7
	wąttąlbės 'ęþ-ją'qóō*,	_
16	wo`ēþ 'oróþ goðajé ha'izsim hilbišā√al-jaðáu,	6
	wə'A xelqáþ şawwārāu.	3
17	wąttittén + hąmmąt ammim wę þ-hąlléxem 'ðšér 'as	əþā 7
(81	bəjáð ja qðb bənáh, (18) vajjabð 'çl-'ablu, ××∠××∠××∠	7
	wąjjómęr: »'abi!« wąjjómęr: »hinnénnī: mī-'attā, bəni?«	6
19	wajjómer ja qób 'el-'abtu:	3
	» anocht 'esáu bochorách: 'ast∱i√ka' šèr√dibbárta 'elái.«	3:3
	» qūm-nā šəbā, wə' ọchlā miṣṣēāi, -bạ' búr təbarchánnī naf šách! «	7
20	wąjjómęr jiszáq 'ęl-bənő: »mā-zzę̃ mihárta limső, bənt?«	7
	wąjjómer: » kī-higrā jahwę ' jlohęch ləfanái.« (wajjómer jiexáq:)	7
21	wąjjómęr jiszáq 'ęl-ją'qób:	3
	>gəšā-nnā wạ'muššēch, bəni, hạ'ạttā-z∱bəni∵eśāu 'im-ló!«	3:3
22	vajjiggāš ja'qób 'el-jiṣxāq 'abiu.	4
	wąimušš̃eu (jisxáq) wąjjómer: »hąqqõl qŏl ja'qób,	6
	wəhqjjad ğim jəd & 'eśáu!«	3
23	wəlö hikkirö, ki-hajü jadáu kidé-'esàu-'axiu,	6
	so irop, waidáráchéhú, (s. V. 29).	3
24	wajjómer: »'attā zē, benī 'eśau? « wajjómer: »'a nt! « (25) wajjomar:	7
25)	»hąggíšā√llť, wochəlá√mişşèð√bənt, ləmà'án təbarchēch naf ší!«	7
	wąjjággęš-lŏ wąjjōchál.	_
	[wajjábēJōjāin, wajjéšt]	[3]
26	wajjómer 'elðu jişxāq 'abíu:	• 7
27)	» gəšā-nnā ušặqā-llt, bənt!∢ (27) wajjiggūš wajjitšāạq-lŏ.	7
	engisigena / signata ? a h. eta hazat fisa engih gertak kili engisi Gertak	7

7	ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו יהוה	
7	ויתן לך האלהים מטל השמים ומשמני הארק	28
3	ורב דגן ותירש	
3:3	(ויאמר) יעבדוד עמים וישתחו(ו) לך לאמים	29
7 •	הוה גביר לאחיך וישתחוו לך בני אמך	
4	ארריך ארור ומברכיך ברוך	
	ויהי כאשר כלה יצחק לברך את יעקב	30
6	ויהי אך יצא יעקב מאת פני יצחק אביו	
7	ועשו אחיו בא מצידו	
7	ויעש גם הוא מטעמים ויבא לאביו ויאמר לאביו	31
7	יקם אבי ויאכל מציד בנו בעבר תברכני נפשך	
7	ויאמר לו יצחק אביו מי אתה ויאמר אני בנך בכרך עשו	32
7	(לו) ויחרד יצחק חרדה גדלה עד מאד ויאמר	33
7	מי אפוא הוא הצד ציד ויבא לי ואכל	
7*	מכל בטרם תבוא ואברכהו גם ברוך יהיה	
7	כשמע עשו את דברי אביו ויצעק צעקה גדלה	34
7	ומרה עד מאד ויאמר לאביו ברכני גם אני אבי	
6	ויאמר בא אחיך במרמה ויקח ברכתך	35
3	(עשו אל אביו	36
3:3]	חכי קרא שמו יעקב ויעקבני זה פעמים	
[6	את בכרתי לקח וחנה עתה לקח ברכתי	
6?	ויאמר הלא אצלת לי ברכה ×× × × × ×	
7	ויען יצחק ויאמר לעשו הן גביר שמתיו לך	37
7	ואת כל אחיו נתתי לו לעבדים ודגן ותירש סמכתיו	
7	ולכה אפוא מה אעשה בני (38) ויאמר עשו אל אביו	(38)
7	הברכה אחת הוא לך אבי ברכני גם אני אבי	
7	וישא עשו קלו ויבק (39) ויען יצחק אביו	(39)
7	ויאמר אליו הנה משמני הארץ יהיה מושבך	
7*	ומטל חשמים מעל (40) ועל חרבך תחיה ואת אחיך תעבד	(40)
[6]	וחיח כאשר תריד ופרקת עלו מעל צוארך	
7	וישטם עשו את יעקב על הברכה אשר ברכו אביו	41
3:3	ויאמר עשו בלבו יקרבו ימי אבל אבי	
3 6	ואהרגה את יעקב אחי	
	ויגד לרבקה את דברי עשו בנה הגדל	42
3	ותשלח ותקרא ליעקב	
6	בנה הקטן ותאמר אליו הנ[ה] עשו אחיך	
3	מתנחם לך להרגך ועתה בני שמע בקלי וקום ברח לך	
6	· · · · · · · · · · · · · · · · · · ·	43
3 6	אל לבן אחי חרנה	
	וישבת עמו ימים אחדים עד אשר תשוב חמת אחיך (ממך)	44
3		
7 7	××××× ××××× עד שוב אף אחיך ממך ושכח את אשר עשית לו ושלחתי ולקחתיך משם	45
7	רשכת את אשר עשית כן ושכחתי וכקחתיך משם למש משרל ות שוורת רות משד ממו ממו ממו ממו	

	»rə'ê rēwbənê kərêx kadê, 'dêfr beráchő jahwê!	7
28	wəjitten-làch ha'lohim miţţal hassamaim umismanne.ha'ares,	7
	wərōō dazán wə∫īróš!«	3
29	(wajjómer:) »ją bedűch 'ammim,' wejištáxdwù lách le'ummim!«	3:3
•	» həwē zəbir lə'axich, wəjistaxawù lāch bənē 'immach:	*7
	'orăr₹ch 'arūr, umbarch₹ch barūch!«	. 4
30	waihi ka'šèr killä* ləbaréch 'eþ-ja'qób,	
3	wąihi 'ąch-jasto jasto ją gób me'é ppenè∗'abiu,	6 l
	we'eśāu * bǎ missēāō.	.7
31	wąjją aś gam-hū mat ammim wąjjabe b'abiu, wąjjomer labiu:	7
J -	»jagum 'abi, wojōchál-missed-bono, ba'búr tobarchánni nafsách!«	7
32	wajjómer *: »mī-'attā?« wajjómer: »'ǎnī bənách bəchorāch 'esáu.«	7
33	wajjęzrąd jięzág záradá godolá 'ad-mo'od, wajjómer (ló):	7
33	»mi-'efo.hū hassād-sāid, wajja bē li wa'ochāl	7
	mikkől betérem tabó, wa'báráchèhú: zam-barűch jihjé!«	• ₇
34	kišmo" esáu 'eþ-dibré 'abtu, wajjis'ág so'agá goðolá,	7
34	umará 'að-mə'óð, wajjömer laðiu: »barchénīvzam-'ánī, 'aði!«	
25	wajjómer: »bď 'axích bəmirmá, wajjiqqáx birchaþách!«	7 6 1
35 36	wajjomer ('eśau lo'abiu):	
30	wayomir (esau o aora). [»hácht qarā šmő ja qób, was agbénī zž fa máim:	3
	'ef-bechóraft lagáx, wehinné 'attå lagáx birchaft!«]	[3:3 6]
	>hdlō-'aşálta- ll bərachá?« ××⊥××⊥	٠.
277	vajjá an jiszág vajjómer le esáu: »hen gebőr samtiu lách,	?6
37	wogja an juxaq wogjomer is esau: »nensgrour samuu taan, wo'eb-kol-'exau nabattislosla'badim, wodazan wobiros somachtiu:	7
/a@\		7
(38)	ulchā 'efō mā''; 'śē, bəni? « (38) wajjōmer 'eśáu 'el-'abiu:	7
(20)	» habrachā 'axāp hī-lāch, 'abt? barchénī zam-'ánī, 'abt!«	7
(39)	wajjiśśła 'cśau qoló wajjebk. (39) wajjá'an jişxaq 'abtu wajjómer 'elau: »hinné mišmanné ha'áres jihjé mošabách,	7
(40)	****	7 A#1# *n
(40)	umiţţal haššamāim me'al, (40) wo'al-xarbāch tixjţ, web-'axīch ta'b	
	[wəhajākq'šèrtartā, ufaráqtà 'ullô me'ál sawwārách/]	[6]
4 I	wajjistom 'esáu 'ęþ-ją'qób 'al-habrachā 'ášér beráchō 'abtu.	7
	wajjómer 'esáu bəlibbó: »jigrəbü jəmē' ebel 'abi,	3:3
	wahrəzā 'eþ-ja'qōb 'axi.«	3
42	wajjuggáð ləribgá 'eþ-dibré 'esáu bənáh haggaðól,	6
	wąttiśláx wąttigrā leją gób	3
	bənáh haqqatón, wattömer 'elấu: »hen o'estãu 'axich	6
	mifnaxëm läch lehorzách.	3
43	wə'qtta, bəni, šəmá' bəqoli, wəqüm bərax-lách	6
	'el-latān 'axi xarànā,	3
44	wəjašábtà 'immő jamim 'ặxađim, 'ạđo' ặšệr tašūb	6
	xặmặp 'axīch (minméch)	3
45	×× ± ×× ± ×× ± 'qā-šúb 'qf-'axīch mimméch,	7
	wošacháx 'eþ' číšer- 'ast þa llö, wošaláxtivulgaxtich miššám:	7
	làmā√gškālugám- šənēchém jōm√gxáð?∢ ××⊥××⊥××⊥ (8. 29, 1).	7

XLIV. Isaak, Jakob und Esau nach Pa.

ถ	7	
Z	1.	

6]	, , , , , , , , , , , , , , , , , , , ,	46
3	אל יצחק קצתי בחיי	
6	מפני בנות חת אם לקח יעקב אשה מבנות חת כאלה	
[4	מבנות הארץ למה לי חיים]	
	28.	
7	· · · · · · · · · · · · · · · · · · ·	I
7	לא תקח אשה מבנות כנען (2) קום לך פדנה ארם	(2)
7 —	ביתה בתואל אבי אמך וקח לך משם אשה	
_	מבנות לבן אחי אמך	
6]	ואל שדי יברך אתך ויפרך וירבך	3
3	והיית לקהל עמים	
7?	ויתן לך את ברכת אברהם לכ(ה) ולזרעך אתך	4
[3:3	לרשתך את ארץ מגריך אשר נתן אלהים לאברהם]	
7	וישלח יצחק את יעקב	5
7	וילך פרנה ארם אל לבן בן בתואל הארמי	
7	אחר רבקה אם יעקב ועשו ××××××××	
	וירא עשו כי ברך יצחק את יעקב ושלח אתו	6
7 7	פרנה ארם לקחת לו משם אשה בברכו אתו	
7	ויצו עליו לאמר לא תקח אשה מבנות כנען	
7?	וישמע יעקב אל לצחק אביו ואל אמו וילך פדנה ארם	7
7	וירא עשו כי רעות בנות כנען בעיני יצחק אביו	8
7	וילך עשו אל ישמעאל ויקח את מחלת בת ישמעאל	9
7	בן אברהם אחות נביות על נשיו לו לאשה	,
7	בן אברהם אחות נביות על נשיו לו לאשה	

XLV. Jakobs Traum in Bethel (J β und E σ).

	3	(×× × ×××× רעקב×××××
(ו) ויפגע במקום (ז	ויצא תקב מבאר שבע וילך חרנה (11
	L	(II) וילן שם כי בא השמש
	ראשתיר	ויקח ליעקב מאבני המקום וישם מו
	3	וישכב במקום ההוא
	5	ויישן) ויחלם והנה סלם מצב ארצה 🗸 🖂
		וראשו מגיע חשמימ[ח]
	5	וחנה מלאכי אלהים עלים וירדים בו
1	7	והנה יהוה נצב עליו ויאמר אני יהוה
	L	אלהי אברהם אביך ואלהי יצחק
	וננה ולזרעך	הארץ אשר אתה שכב עליה לכ<ה> את
	•	וחיה זרעך כעפר הארץ

7 7 7

XLIV. Isaak, Jakob und Esau nach Pa.

27.

46	[<26, 35 wattihjęnomo _l raßorüx bjişxáq ulribqá.> wattómer ribqá	[6
	'ęl-jişxāq: »qàsti bəxajjái	3
	mippəne bənōþ.xéþ: 'im-loqex ja'qöb 'iššá*ka'elle	6
	mibbənőþ ha'árçş, làmmállīvajjim?«]	4]
	28.	
I	wajjiqrā*'el-ja'qob, waibarech 'oþō, waisawwēu wajjomer lð:	7 :
(2)	»lō-þiqqãx 'iššā mibbənōþ kəná'an: (2) qūmolēch paddénā 'ðrám,	7
	bēļā bəļū'čl 'ặbī 'immách, wəqax-lāch miššām 'iššā	7
	mibbənőþ laban 'ðæi 'immách!«	_ :
3	[»wə'ēl šaddás jəbarēch 'oþách, wəjafréch wəjarbéch,	[6
	wəhaji þa liqhậl 'ammim,	3
4	wejítten-lách 'eß-birkáß 'aðrahám, lechá ulzar'āch 'ittách,	?7
	lorištāch 'eß-'éreş mozuréch, 'ăšer-naßán 'ělohim latrahám!«]	3:3]
5	vajjišlāx jisxáq 'eþ-ja'qób,	7:
	wajjelech paddenā 'aram 'el-laban ben-bebu'el ha'rammi,	7
	'ặxt ribgā 'em-ja'qób wə'esáu, ××⊥ ××⊥ ××⊥.	7
6	wajjār 'eśáu kī-berāch jiṣxáq 'e̞þ-ja̞'qóð', wəšillāx 'oþð	7
	paddęnā 'aram, lagaxab-lomiššam 'išša betarcho 'obo,	7
	waisau 'alau lēmór: »lō-þiqqax 'iššá mibbənöþ kəná'an«,	7
7	[wajjišmā' ja'qób 'el-'abtu wel-'immō, wajjélech paddenā 'aram]	[?7]

XLV. Jakobs Traum in Bethel (J β und E σ).

'dxob nəbajob, 'al-našāu lö lə'iššā.

bə'ene jişxaq 'abiu,

'ęþ-maxlāþ bāþ-jišma'él

bənőþ kəná^can

wajjelech 'esáu 'el-jišma'el wajjiqqáx

vajjár∗kī√ra′õþ

ben-'abrahám,

	20.	
	<×× ± ×× ± ją ^c qóδ>,	3
10	wajjeş∉∗mib'er√šę̃bą' wajjélęch xaràná, (11) wajjifyá' bammaqóm,	6
(11)	vajjálen šăm, kī-bã haššémeš.	4
	wąjjiqąą̃x (jaʻqób) me'abné hammaqóm, wajjàsémməra'šoþáu,	6
	vajjiškáð bammaqõm hahú.	3
12	(wąjjīšán) wajjąxlóm, wohinnė̃ sullām muşṣāb 'à̞rṣā́,	6
	wərōšő mąggi' hạššamáim,	3
	wəhinné mạl'aché 'ĕlohữm 'olữm wəjórədÌm∪bô.	6
13	wəhinnē jahwē nişṣāb ʻalāu, wajjömer: »'ặnī jahwē,	7
	'ફીohê' 'ạðrahám∗ wēlohḗ jişxáq.	4
	ha'áres še'attā šochēb 'aléh, ləchá 'etnènná ulsar'ách,	7
14	wəhajā zar'ách kạ' fặr ha'áreş,	4
	Abhandl. d. K. S. Gesellsch. d. Wissensch., philhist. Kl. XXIII. I.	

7 3 7 3	ופרצת ימה וקדמה וצפנה ונגבה ונברכו בך	
3	כל משפחת האדמה ובורעך	
7		15
3	והשבתיך אל האדמה הזאת	
7	כי לא אעזבך עד אשר אם עשיתי את (כל) אשר דברתי לך	
4	וייקץ יעקב משנתו ויאמר	16
7	אכן יש יהוה במקום הזה ואנכי לא ידעתי	
	ויירא ⟨יעקב⟩ ויאמר	17
3 3:3	מה נורא המקום הזה אין זה כי אם בית אלהים	-,
, ,	רזה שער השמים	
3		- 0
3 6 3 3:3	וישכם יעקב בבקר ויקח את האבן אשר שם מראשתיו	18
3	וישם אתה מצבה	
	××××××× ויצק שמן על ראשה	
[8]	ויקרא את שם חמקום [חהוא] בית אל ואולם כוז שם חעיר לראשנה	19
3	וידר יעקב נדר לאמר	20
3:3	אם יחיה אלהים עמדי ושמרני בדרך חזה	
3	אשר אנכי הולך	
6	ונתן לי לחם לאכל ובגד ללבש	
3 3:3 3 6 4	ושבתי בשלום אל בית אבי	21
[4]	ותיח יחות לי לאלחים	
6	ו] האבן הזאת אשר שמתי מצבה יחיה בית אל הים	22
 [3:3]	וכל אשר חתן לי עשר אעשרנחו לך	

XLVI. Jakobs Ankunft bei Laban $(J\alpha)$.

7 בישא יעקב רגליו (ג×× ג×× ג×× 8. 27, 45°)	1
וילך ארצה בני קדם (2) וירא וחנה באר בשדה	(2)
וחנה שם שלשה עדרי צאן רבצים עליה	
כי מן חבאר ההוא ישקו העדרים והאבן גדלה	
על פי הבאר (3) ונאספו שמה כל העדרים וגללו את האבן	(3)
מעל פי הבאר וחשקו את הצאן והשיבו את האבן על פי הבאר למקמה 7	
ויאמר להם יעקב אחי מאין אתם ויאמרו	4
מחרן אנחנו (5) ויאמר להם הידעתם את לבן בן נחור	(5)
ויאמרו ידענו (6) ויאמר לחם חשלום לו ויאמרו שלום (6)	(6)
והנה רחל בתו באה עם הצאן (7) ויאמר הן עוד	(7)
חיום גרול 'לא עת האסף המקנה השקו הצאן '	
ולכו רעו (8) ויאמרו (לו) לא נוכל עד אשר יאספו	(8)
כל העדרים וגללו את האבן מעל פי הבאר והשקינו הצאן	
עודנו מדבר עמם ורחל באה עם הצאן אשר לאביה כי רעה הוא	9
ויהי כאשר ראח יעקב את רחל בת לבן אחי אמו ואת צאן לבן אחי אמו	10
ויגש יעקב 7	
ויגל את האבן מעל פי הבאר וישק את צאן לבן	

	ufarástá jámmá wagèdmá wəşafòná, wanézbā, wəníbrəchù bách kčl-mišpəxóþ ha'damá*.	7
15		7
	kī lo 'e'zəbéch 'ađ 'ašer 'im-'ast þi 'eþ kól-' ašer-dibbártī lách! «	7
16		4
	»'achén ješ jahwé bammaqom hazzé, wanoch lð jað à'ti!«	7
17	vajjīrā (ja'qóð) vajjōmár:	3
	»mā̞-nnōrā ha̞mmaqõ̃m ha̞zzē̞! 'ēn-zē̞ kī∪'im-bḗþ 'ĕ̞lohím,	3:3
	wəzę̃ šàʻár hạššamáim!«	3
18	wajjaškém ja qòb babbóqęr wajjiqqáx 'ęþ-ha'ębęn 'äsęr-sám məra's	o þáu , 6
	wąjjáśęm 'oþáh massebá.	3
	×× ± × × ± × × ± wajjişõq šèmén 'al-rōšáh,	3:3
19	[wajjiqrā 'ep-šém- hạmmaq $\bar{o}m*b\bar{e}p$ -'él: wə' \bar{u} lām lắz šem-ha' $\bar{i}r$ larīše	má] [8] ["]
20	wajjiddár√ja°qòō néðer lēmór:	3
	»'im∙jihję 'ę̃lohim 'immađi, ušmaránī baddérech hazzę́	3:3
	'ặšệr 'anocht hōléch,	3
	wənáþan-lť lèxệm le'chól, ubézeð lilbóš,	6
2 I	wəšạt ti tə šalöm 'çl-b ēþ'atí:	4
	[wəhajã jahwe li lēlohim]	[4]
22	∗ha'fōgn hạzzōþ 'ặšgr-śámtī maşşebā, jihję̃ bēþ-'él!«	6
	[wəchól 'ḍśṣ̣̀r∿títte̞n-lt̆ 'ạśśér 'ạ́'ạśre̞nhū lǎch!]	[3:3]

XLVI. Jakobs Ankunft bei Laban (J_{α}) .

	20.	
I	⟨(8. 27, 45°) ××∠ ××∠ ××∠ ××∠⟩. wajjiššā ja qob razlāu,	7
(2)		* 7
	wəhinne-šăm šəlošā 'eðre- şŏn robəşɨm 'alɨh.	7
	kī mín-hạbbə'er hạhĩ jaṣ̀qti ha'darim, wəha'e̞be̞n gədolá	7
(3)	'al-pi habbə'er, (3) wənf'səfü-šàmmā chol-ha'darim wəzaldlu 'eß-ha'fben	7
	me'al√pt habbə'ér, wəhišqü 'çþ-haṣṣōn, wəheštbū 'çþ-ha'ében∗limqomáh.	7
4	wajjómer lahem ja'qőb: »'axãi, me'ãin 'attém?« wajjōmərú:	7
(5)	»mexarán 'ặnàxnú.« (5) wajjómer lahém: »hạiđạ tém 'eþ-labán ben-naxớr?«	
(6)	wajjómərù: »jadá'nū.« (6) wajjómer*: »hặšalőm lố?« wajjómərù: »šalóm,	7
(7)	wəhinnē raxel bittő ba'á 'im-haşşön.« (7) wajjömer: »hen-'őd	7
	hạjjốm gađól: lō-'éþ he'aséf hạmmiqnễ: hạšqữ hạssón,	7
(8)	ulchű roʻú!« (8) wajjómərù√ló⟩: »lō√nūchál 'að√'ặšér je'asəfú	7
	kol-ha'ðarim, wəzalğlü 'eß-ha'ében me'al.pi habbə'ér, wəhisqinü haşşön.«	7
9	'ōđ ệnnū məđ abbër 'immám, wəraxēl ba'á 'im-haşşōn√ặšệr√labih∗.	7
10	wạiht kạ' šèr ra' á* 'ęþ-raxél * wə' ęþ- ṣốn labán *, wajjiggặš jạ' qób	7
	wajjázel 'eþ-ha'ében me'ak-pt habbə'ér, wajjäšq 'eþ-sön laban	7
	.c.≠	

7	אחי אמו (II) וישק יעקב לרחל וישא את קלו ויבד	(11)
7	ויגד יעקב לרחל כי אחי אביה הוא וכי בן רבקה הוא	
7	ותרץ לרחל אותגד לאביה (13) ויהי כשמע לבן	(13)
7	את שמע יעקב בן אחתו וירץ לקראתו ויחבק לו וינשק לו	
7	ויביאהו אל ביתו ויספר ללבן את כל הדברים האלה	
7	(שבה עמדי אד עצמי ובשרי אתה שבה עמדי	14

XLVII. Jakobs Hochzeit mit Lea und Rahel (J $_{\alpha}$; E $_{\alpha}$, E $_{\sigma}$ und P $_{\alpha}$). 29.

7	וישב עמו חדש ימים (15) ויאמר לבן ליעקב	(15)
7	חכי אחי אתה ועבדתני חנם הגידה לי מה משכרתך	
3	וללבן שתי בנות	16
3:3	שם הגדלה לאה ושם הקטנה רחל	
3	ועיני לאה רכות	17
6	ורחל היתה יפת תאר ויפת מראה	
3	ויאחב יעקב את רחל	18
7	ויאמר אעבדך שבע שנים ברחל בתך הקטנה	
7	ויאמר לבן מוב תתי אתה לך מתתי אתך לאיש אחר	19
7	שבה עמדי (20) ויעבר יעקב ברחל שבע שנים	(20)
6	ויהיו בעיניו כימים אחדים באהבתו אתה	
3	ויאמר יעקב אל לבן	21
6	הבה את אשתי כי מלאו ימי ואבוא אליה	
7	ויאסף לבן את כל אנשי המקום ויעש משתה	22
6	ויהי בערב ויקח <לבן> את לאה בתו	23
4	ויבא אתה אליו ויבא אליה	
7	ויתן לבן לה את זלפה שפחתו ללאה בתו שפחה	24
6	ויהי בבקר והנה הוא לאה ויאמר אל לבן	25
3	מה זאת עשית לי	
6	חלא ברחל עבדתי עמך ולמח רמיתני	
7	ייאבר לבן לא יעשה כן במקומנו ×××××	26
7	לתת הצעירה לפני הבכירה ××x××x×	
7	(ויאמר) מלא שבע זאת ונתנה לך גם את זאת	27
7	בעבדה אשר תעבד עמדי עוד שבע שנים אחרות	
_	ויעש יעקב כן וימלא שבע זאת	28
7	ויתן לו (לבן) את רחל בתו לו לאשה	
7	ויתן לבן לרחל בתו את בלחה שפחתו לה לשפחה	29
7	ויבא גם אל רחל	30
7	ויאחב גם את רחל מלאה ויעבד עמו עוד שבע שנים אחרות	

(11)	'ǎxī 'immō, (11)	wąjjiššą́q+ləraxel,	wajjiśść 'ęþ-qolő wajjébk.	7
12	wąjjąggéł * ləraxél,	kīo'ḍxio'abìhohú,	wəch i b en-ri bq ã hử .	7
(13)	wąttáros (raxél)	wattaggé ð lə' abih.	(13) wạihĩ chišmõ' labán	7
	'ęþ-šéma' ja'qób*,	wajjáros ligrāþó,	wạixạbbę́q-lð√wạináššęq-lð,	7
	w ạibī'ểu ' el-bēþó,	waisappér ləlabán	'eþkól-haðbarim ha'ell é .	7
14	wajjómer\lō\latián:	»'ach-'asmi ubsa	rī 'a ttā: <šəbá 'immaði! > «	7

XLVII. Jakobs Hochzeit mit Lea und Rahel (J α ; E α , E σ und P α).

(15)	wajjéšęb 'immő xòdžš jamim, (15) wajjómer labán keja qób:	7
	» hặchī-'axī 'ạttā, vạ'bạđtánī xinnám? hạggiđā.Jlīomấ-mmạkkurtách! «	7
16	ullabān štž banöþ:	3
	šėm hągđolã le'ā, wošém hąqtạnnã raxél.	3:3
17	wə'ënt le't rakkóþ,	3
	wəraxél hajəþā jəfāþ-tò'ár wīfāþ mar'ē,	6
18	wąjję'hą̃b ją'qób 'ęþ-raxél.	3
	wajjómer: »'ş'bədēch šèbặ' šanim bəraxēl bittách haqtanná!«	7
19	wąjjómęr labán: »ţōb\titti\oʻofàh\láh mittitti\oʻofàh\loʻĩš 'axér:	7
(20)	šəbā 'immađi!« (20) wajja bod ja qób bəraxēl šèbā šanim,	7
	wąjjihjú bə'ēnáu kəjamim 'ặxadim bə'áhbaþò'oþáh.	6
21	wajj ómer ja ^c qób 'el-labán:	3
	»hàbā 'eþ-'išti, kī√máls'ù√jamái, wə'abō'ā 'elę́h!«	6
22	wajję'sőf labán 'eþ-köl-'anšé hammaqõm, wajjá'as mišté	7
23	wạihĩ ba' éręb, wajjiqqãx (labán) 'eþ-le'ã bittó,	6
	wajja`ē∵opah√elāu, wajjabõ 'elḗh.	4
24	wajjittēn la' án * 'ęþ-zilpá šifxaþó ləle'ã bittő šifxá.	7
25	wạiht tạbbóqęr, wəhinné-ht-le'á. wajjömer 'el-labán:	6
	»mā-szőþ 'asiþa-lit?	3
	hạlo bəraxēl 'abạdti 'immách, wəlàmmá rimmi þáni? «	6
26	×× × × × × , vąjjómęr labán: » lō-jé as chén bim qōménū,	7
	laþéþ haş°īrā lifné habchīrá: ××⊥××⊥××⊥.«	7
27	⟨wajjómęr:⟩ » mallē šəbūʻ zŏþ, wənittənà√lách gam-'eþ-zöþ,	7
	bạ'tođã 'ặšệr tạ'bóā 'immaði 'ōð√šệðạ' šanīm 'ặxeróþ.≪	7
28	wajjà ás ja qòb kén, waimallé šəbü zŏþ,	- 1
	wajjítten-lő (labán) 'eþ-raxēl bittő lö lə'iššá,	7
29	wajjittén+ləraxēl bittô 'eþ-bilhá šifxaþő läh ləšifxá.	7
30	wąjjabó gąm√'ęl-raxél.	7
	wąjję'hą́b*'ęþ-raxel*, wąjją'bod' immo 'odošębą'-šanim' axeroþ.	7

XLIV. Isaak, Jakob und Esau nach Pa.

0	-
7.	7.

6]	[(26, 35 בתחיין מרת רוח כיצחק וכרבקה) ותאמר רבקה	46
3	אל יצחק קצתי בחיי	
6	מפני בנות חת אם לקח יעקב אשה מבנות חת כאלה	
[4	מבנות הארץ למה לי חיים]	
	28.	
7 7	ויקרא יצחק אל יעקב ויברך אתו ויצוהו ויאמר לו	I
7	לא תקח אשה מבנות כנען (2) קום לך פרנה ארם	(2)
7	ביתה בתואל אבי אמך וקח לך משם אשה	
7 —	מבנות לבן אחי אמך	
6]	[ואל שדי יברך אתך ויפרך וירבך	3
3	והיית לקהל עמים	
7?	ויתן לך את ברכת אברהם לכ(ה) ולזרעך אתך	4
[3:3	לרשתך את ארץ מגריך אשר נתן אלהים לאברהם]	
7	וישלח יצחק את יעקב	5
7	וילך פרנה ארם אל לכן כן בתואל הארמי	
7	אחר רבקה אם יעקב ועשו ××××××××	
7	וירא עשו כי ברך יצחק את יעקב ושלח אתו	6
7 7	פדנה ארם לקחת לו משם אשה בברכו אתו	
7	ויצו עליו לאמר לא תקח אשה מבנות כנען	
7?		7
7	וישמע יעקב אל (יצחק) אביו ואל אמו וילך פדנה ארם וירא שו כי רעות בנות כנען בעיני יצחק אביו	8
7	וילך עשר אל ישמעאל ויקח את מחלת בת ישמעאל	
7	בן אברחם אחות נביות על נשיו לו לאשה	,

XLV. Jakobs Traum in Bethel (J β und E σ).

ı	3	(××××××××××××××××××××××××××××××××××××	
I	6	ויפגע במקום וילך חרנה (וו) ויפגע במקום	10
١	4	וילן שם כי בא השמש	II)
١	6	ויקח לעקב מאבני המקום וישם מראשתיו	
ı	3	וישכב במקום חהוא	
ı	6	ויישן> ויחלם וחנה סלם מצב ארצה	(2
ı	3	וראשו מגיע השמימ[ה]	
	3 6 4 6 3 6 3 6	וחנה מלאכי אלחים עלים וירדים בו	
į	7	והנה יהוה נצב עליו ויאמר אני יהוה	13
	4	אלהי אברהם אביך ואלהי יצחק	
	7	חארץ אשר אתה שכב עליה לכ(ה) אתננה ולזרעך	
	4	וחיה זרעך כעפר הארץ	

XLVIII. Jakobs Kinder $(J_{\alpha}, J_{\beta}; E_{\alpha} \text{ und } P_{\alpha}).$

31	wajjąr jahwę ki-śnū'ã le'á, wajjiftặx (jahwę') 'ęþ-raxmáh,	7
	wəraxel (hajəþā) 'ğqarā.	?3
32	wattáhar le'á, wattéled běn, wattiqrð šəmö rə'übén,	7
	kīv'amərā: »kī-ra'ā jahwé bə'qnji, kīv'attā je'habánī 'īši!«	7
33	wattáhar 'ða, watteled běn, wattómer: »kī-šamā' jahwē	7
	kī-śnū'ā 'anochī, wajjittén-lì-gam-'eþ-zē!« wattigrā šəmō šim'ōn.	7
34	wattáhar 'ða, wattéleð běn, wattömer: »'attã happá'am	7
	jillawę̃ 'īšt̃ 'elái,	3
	kī-jaláðtī lð šəlošã banim!« 'al-kén qarā-šmõ lewi.	7
35	wattáhar 'ða, wattéleð běn,	4
	wạttổmer: »hạppạ'ạm 'ōđệ 'eþ-jạhwệ!« 'al-kén qarā√šmô jəhūđá.	7
	wąttą'mõđ ⟨le'ã⟩ millédęþ.	3
	30.	
I	wąttérę̃ raxėl ki∪ló jaledá leją'qób, wątąannė́∗bą'xo∫áh,	7
	wattómer 'el-ja'qób: »habá-llì-baním, wə'im-'ặin, meļá 'ano _i chi!«	7
2	wajjixár-'àf ja'qób bəraxel wajjomár: »hāþáxaþ 'elohim 'ano chi?«	7
	»'ðšer-manā' mimméch pərī-báten?«	3
3	wattómer: »hinné 'ámaþī bilhá: bō∪'eléh, wəþeléd 'al-birkái,	7
	wibbanę zam-'anoch mimmenná!«	3
4	wattítten-lő (raxél) 'eß-bilhá šifxaßāh (lð) b'iššá.	7
(5)	wajjabóv'el}hvja'qób, (5) wattáhar bilhá, wattéled leja'qõb běn.	7
6	wattómer raxel: »danánni 'élohīm, wəzām šamá' bəqoti!«	7
	×× ± ×× ± ×× ± x × ± x x x x x x x x x x	7
	'al-kén qarā∪šmõ dǎn.	3
7	vattáhar 'ða vatteleð bilhá∗ bén šeni leja'qóð.	7
8	wattómer raxél: »naftülé 'élohīm niftáltī*, (wə)zám-jachòlti!«	7
	vattigrā šəmö naftali.	3
9	wattérę le'á kīv'ámedàvmillédeþ, wattiqqáx 'eþ-silpá šifxaþáh,	7
	wạttittên 'oþáh ləjạ'qób lə'iššä.	4
10	wattéled silpá* ləja'qőb běn. (11) wattómer le'ã: »bəzád!«	7
(11)	vattigrá 'ęþ-šəmõ gǎð.	3
12	wattéled silpá* ben šení loja qób. (13) wattómer le'á: »bo' ošrí! «	7
(13)	××∠××∠, kī-'iĕrūn banóþ!« ××∠××∠××∠.	7?
	vattigrá 'eÞ-šəmő 'ašér.	3
14	wąjjelęch rə'übén bīmė qəşīr-xiţţim, wąjjimşå dūda'im bassadz,	7
	wąjjabė̃ 'oþám 'ęl-le'ã 'immō. wattömęr raxél 'ęl-le'á:	7
(15)	»təni-nàJi middúða'èJənéch!« (15) wattómer lðh ⟨le'á⟩:	7
	»hạm'ặt qạxtéch 'ẹþ-'īšt ××⊥, wəlaqáxt gạm∪'ẹþ-dida'èobənt?«	7
	wąttómęr*: »lachēn jiškāt 'immāch hạlláil.tạxaþ.dúða'è.bənéch!«	7

88	Eduard Sievers, [XXI	П, 1.
7 7 —	ויבא יעקב מן חשדה בערב והצא לאה לקראתו ותאמר אלי תבוא כי שכר שכרתיך בדודאי בני וישכב עמה בלילת הוא	16
7	***** *** איב איב אלהים אל לאח ותחר ותלר ליעקב	17
7	בן חמישי (18) ותאמר לאה אאראא אא אאר אא אארא ארא ארא ארא ארא	(18)
7 7	אשר נתתי שפחתי לאישי ותקרא שמו יששכר	
1 7	ותחר עוד לאח וחלד בן ששי ליעקב (20) וחאמר לאה	19
7	זבדני אלחים אתי זבד טוב (וחקרא את שמו זבלון)	
3	חפעם יזבלני אישי	
7	כי ילדתי לו ששה בנים ותקרא את שמו זבלון	
3:3}	ואחר ילדת בת יחקרא את שמח דינה	21
[3	ייזכר אלחים את רחל	22
1 7	אאנא אאנא אליה אלהים אליה אלהים אליה את רחמה (23) ותהר	(0.0)
3	ותלד בן	(23)
7	ותאמר אסק אלהים את חרפתי (24) ותקרא את שמו יוסף	(24)
7	לאמר יסק יהוה לי בן אחר	(- 0)
3	לותקרא את שמד יוסף	
	XLIX. Jakoba Herdenreichtum (La und Je)	
	XLIX. Jakobs Herdenreichtum (J α und J β). 30.	
11.7	30.	25
7 —	30. ויתי כאשר ילדה רחל את יוסף ויאמר יעקב	25
1 —	30.	25 26
1 —	ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף ויאמר יעקב אל לבן שלחני ואלכה אל מקומי ולארצי תנה את נשי יאת ילדי אשר עבדתי אתך בהן ואלכה (אל או כי אתה יועת את עבדתי אשר עבדתי יועת את עבדתי יועת את עבדתי אשר עבדתי יועת את עבדתי יועת עבדתי יועת את עבדתי יועת עבדתי יועת את עבדתי יועת עבדתי יועת את עבדתי יועת עבדתי יועת את עבדתי יועת יועת את עבדתי יועת יועת עבדתי יועת עבדתי יועת יועת יועת יועת עבדתי יועת יועת יועת יועת יועת יועת יועת יו	
− 7 רצי >	יוהי כאשר ילדה רחל את יוסף ויאטר יעקב אל לבן שלחני ואלכה אל מקוטי ולארצי תנה את נשי יאת ילדי אשר עבדתי אתך בהן ואלכה (אל או כי אתת יועת את עבדתי אשר עבדתין וואטר אליו לבן ויאטר אליו לבן	
- 7	ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף ויאמר יעקב אל לבן שלחני ואלכה אל מקומי ולארצי תנה את נשי יאת ילדי אשר עבדתי אתך בהן ואלכה (אל או כי אתה יועת את עבדתי אשר עבדתי יועת את עבדתי יועת את עבדתי אשר עבדתי יועת את עבדתי יועת עבדתי יועת את עבדתי יועת עבדתי יועת את עבדתי יועת עבדתי יועת את עבדתי יועת עבדתי יועת את עבדתי יועת יועת את עבדתי יועת יועת עבדתי יועת עבדתי יועת יועת יועת יועת עבדתי יועת יועת יועת יועת יועת יועת יועת יו	26
一 7	ייהי כאשר ילדה רחל את יוסק ויאמר יעקב אל לבן שלחני ואלכה אל מקומי ולארצי תנה את נשי יאת ילדי אשר עבדתי אתך בהן ואלכה (אל או כי אתח יועת את עבדתי אשר עבדתין ויאמר אליו לבן אם נא מצאתי הן בעינין נחשתי ויברכני יהוה בגללך	26 27
一 7	ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף ויאטר יעקב אל לבן שלחני ואלכה אל מקוטי ולארצי תנה את נשי יאת ילדי אשר עבדתי אתך בהן ואלכה (אל או כי אחת ייעת את עבדתי אשר עבדתיין ויאטר אליו לבן אם נא מצאתי הן בעינין נחשתי ויברכני יהוה בגללך	26 27 28
- 7	ייהי כאשר ילדה רחל את יוסף ויאמר יעקב אל לבן שלחני ואלכה אל מקומי ולארצי תנת את נשי יאת ילדי אשר עבדתי אתך בהן ואלכה (אל או כי אתח יועת את עביתי אשר עביתייף אם נא מצאתי הן בעינין נחשתי ויברכני יהוה בגללך ****** ויאמר נקבה שכרך עלי ואתנה ויאמר אליו אתה ידעת את (עבדתי) אשר עביתיך	26 27
- 7	יותר כאשר ילדה רחל את יוסף ויאמר יעקב אל לבן שלחני ואלכה אל מקומי ולארצי תנת את נשי יאת ילדי אשר עבדתי אתך בהן ואלכה (אל או כי אתח ידעת את עבדתי אשר עבדתיי אם כא מצאתי חן בעינין נתשתי ויברכני יהוה בגללך *** *** ** ויאמר נקבה שכרך עלי ואתנה ויאמר אליו אתה ידעת את (עבדתי) אשר עבדתיך וואמר אליו אתה ידעת את (עבדתי) אשר עבדתיך	26 27 28 29
- 7 7 7 7 7 7 3 7	ייהי כאשר ילדה רחל את יוסק ויאמר יעקב אל לבן שלחני ואלכה אל מקומי ולאיצי תנה את נשי ואת ילדי אשר עבדתי אתך בהן ואלכה (אל או כי אחת יועת את עבדתי אשר עבדתיי אם כא מצאתי הן בעינין נחשתי ויברכני יהוה בגללך *** *** *** ויאמר נקבה שכרך עלי ואתנה ויאמר אליו אתה ידעת את (עבדתי) אשר עבדתיך ואת אשר חיה מקנך אתי כי מעט אשר חיה לך לפני ויפרץ לרב (לרגלי)	26 27 28
- 7	ייהי כאשר ילדה רחל את יוסק ויאמר יעקב אל לבן שלחני ואלכה אל מקומי הלאיצי תנת את נשי יאת ילדי אשר עבדתי אתך בהן ואלכה (אל או כי אחת ידעת את עבדתי אשר עבדתייך אם כא מצאתי הן בעינין נהשתי ויברכני יהוה בגללך ****** ויאמר נקבה שכרך עלי ואתנה ויאמר אליו אתה ידעת את (עבדתי) אשר עבדתיך ואת אשר היה מקנך אתי ני מעט אשר היה לך לפני ויפרץ לרב (לרגלי) ויברך יהוה אתך לרגלי	26 27 28 29
- 7 7 7 7 7 7 7 3 7 3 7 3 3	ייהי כאשר ילדה רחל את יוסק ויאמר יעקב אל לבן שלחני ואלכה אל מקומי ולאיצי תנה את נשי ואת ילדי אשר עבדתי אתך בהן ואלכה (אל או כי אחת יועת את עבדתי אשר עבדתיי אם כא מצאתי הן בעינין נחשתי ויברכני יהוה בגללך *** *** *** ויאמר נקבה שכרך עלי ואתנה ויאמר אליו אתה ידעת את (עבדתי) אשר עבדתיך ואת אשר חיה מקנך אתי כי מעט אשר חיה לך לפני ויפרץ לרב (לרגלי)	26 27 28 29
- 7 7 7 7 7 3 7 3 7 3 7	ייהי כאשר ילדה רחל את יוסק ויאמר יעקב אל לבן שלחני ואלכה אל מקומי ולארצי תנה את נשי יאת ילדי אשר עבדתי אתך בהן ואלכה (אל או כי אתח יועת את עבדתי אשר עבדתי אליו לבן אם כא מצאתי הן בעינין נהשתי ויברכני יהוה בגללך *** ** ** * * י ויאמר נקבה שכרך עלי ואתנה ויאמר אליו אתה ידעת את (עבדתי) אשר עבדתיך ויאמר אליו אתה ידעת את (עבדתי) אשר עבדתיך כי מעם אשר חיה מקנך אתי ויברך יהוה אתך להגלי ועתה מתי אעשה גם אנכי לכיתי (31) ויאמר (לבן) מה אתן לך ויאמר יעקב לא תתן לי מאומה אם תעשה	26 27 28 29
7	ייהי כאשר ילדה רחל את יוסק ויאמר יעקב אל לבן שלחני ואלכה אל מקומי ולארצי תנת את נשי יאת ילדי אשר עבדתי אתך בהן ואלכה (אל או כי אחת ידעת את עבדתי אשר עבדתי אליו לבן אם כא מצאתי הן בעינין נהשתי ויברכני יהוה בגללך "או איי איי איי ויאמר נקבה שכרך עלי ואתנה ויאמר אליו אתה ידעת את (עבדתי) אשר עבדתיך ויאמר אליו אתה ידעת את (עבדתי) אשר עבדתיך כי מעט אשר היה מקנך אתי ויברך יהוה אתך לרכי (לרגלי) ועתה מתי אעשה גם אנכי לכיתי (31) ויאמר (לבן) לא תתן לי מאומה אם תעשה "לי הדבר הזה לא תתן לי מאומה אם תעשה "לי הדבר הזה	26 27 28 29
7	ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף ויאמר יעקב אל לבן שלחני ואלכה אל מקומי ולארצי תנת את נשי יאת ילדי אשר עבדתי אחד בהן ואלכה (אל או כי אתח ייעת את עביתי אשר עביתי אחד בגללך אם נא מצאתי הן בעינין נחשתי ויברכני יהוה בגללך """ איי איי איי ויאמר נקבה שכרך עלי ואתנה ויאמר אליו אתה ידעת את (עבותי) אשר עבותיך ויאמר אליו אתה ידעת את (עבותי) אשר עבותיך כי מעם אשר היה מקנך אתי ויברך יהוה אתך לפני ויפרץ לרב (לרגלי) ויעתה מתי אעשה גם אנכי לכיתי (זו) ויאמר (לכן) מה אתן לך ויאמר יעקב לא תתן לי מאומה אם תעשה לי הדבר הזה """ איי איי איי אשובה ארעה צאנך אשמר """ אונר בכל צאנך היים	26 27 28 29
7	ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף ויאמר יעקב אל לבן שלחני ואלכה אל מקומי ולארצי תנת את נשי ואת ילדי אשר עבדתי אתך בהן ואלכה (אל או כי אתה ידעת את עבדתי אשר עבדתי אליו לבן אם כא מצאתי הן בעינין נחשתי ויברכני יהוה בגללך *** ** ** * ' ויאמר נקבה שכרך עלי ואתנה "או אשר היה מקנך אתי ויאמר אליו אתה ידעת את (עבדתי) אשר עבדתיך ויאמר היה מקנך אתי "ויברך יהוה אתך לרנלי ויברך יהוה אתך לרנלי לתת מתי אעשה גם אנכי לביתי (31) ויאמר (לבן) מה אתן לך ויאמר יעקב לא תתן לי מאומה אם תעשה "או בא ** ** ** ** ** ** ** ** ** ** ** ** **	26 27 28 29 30 (31)
7	ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף ויאמר יעקב אל לבן שלחני ואלכה אל מקומי ולארצי תנת את נשי יאת ילדי אשר עבדתי אחד בהן ואלכה (אל או כי אתח ייעת את עביתי אשר עביתי אחד בגללך אם נא מצאתי הן בעינין נחשתי ויברכני יהוה בגללך """ איי איי איי ויאמר נקבה שכרך עלי ואתנה ויאמר אליו אתה ידעת את (עבותי) אשר עבותיך ויאמר אליו אתה ידעת את (עבותי) אשר עבותיך כי מעם אשר היה מקנך אתי ויברך יהוה אתך לפני ויפרץ לרב (לרגלי) ויעתה מתי אעשה גם אנכי לכיתי (זו) ויאמר (לכן) מה אתן לך ויאמר יעקב לא תתן לי מאומה אם תעשה לי הדבר הזה """ איי איי איי אשובה ארעה צאנך אשמר """ אונר בכל צאנך היים	26 27 28 29 30 (31)

	would be a second on the second because the second	
7	וענתה בי צדקתי ביום מחר כי תבוא על שכרי לפניך	33
7	כל אשר איננו נקד וטלוא בעזים וחום בכשבים	
7	גנוב הוא אתי (34) ויאמר לבן הן לו יהי כדברך	(34)
7	ויסר (לבן) ביום חחוא את התישים חעקדים וחטלאים	35
3	ואת כל העזים הנקדות וחטלאת	
7	כל אשר לבן בו וכל חום בכשבים ויתן ביד בניו	
4?	וישם דרך שלשת ימים	36
7	בינו ובין יעקב ויעקב רעה את צאן לבן הנותרת	
3	ויקח לו יעקב	37
7	מקל לבנה לח ולוז וערטון ויפצל בהן פצלות לבנות	٠,
4	מחשת הלבן אשר על המקלות +	
_	ויצג (יעקב) את המקלות אשר פצל ברהטים	28
[0]	בשקתות חמים אשר חבאן חצאן לשתות	30
[?]	בשקוחה המים אשר הבאן הצאן כשוחה	
7 3 7	·	
3	ויחמנה בבאן לשתות	
11	ויחמו הצאן אל המקלות וחלדן הצאן עקדים נקדים וטלאים	
3	והכשבים הפריד יעקב	40
[3:3?]	ויתן פני הצאן אל עקד וכל חום בצאן לבן	
7	וישת לו עדרים לבדו ולא שתם על צאן לבן	
3	והיה בכל יחם	4 I
7	הצאן המקשרות ושם יעקב את המקלות לעיני הצאן	
3	ברחטים ליחמנה במקלות	
7	ובהעטית הצאן לא ישים וחיה העטפים ללבן	42
3	, והקשרים (יהיו) ליעקב	•
7	ויפרץ האיש מאד מאד ויהי לו צאן רבות	42
4	ושפחות ועבדים וגמלים וחמרים	73
 	HITMAN HITMAN HITMAN	

L. Jakobs Flucht (J α ; E α , E γ , E σ und P α).

	6? 3 6	וישמע את דברי בני לבן לאמר לקח יעקב
	3	את כל אשר לאבינו
	6	ומאשר לאבינו עשה את כל חכבד הזה
	8	2 וירא יעקב את פני לבן והנה איננו עמו כתמול שלשום
ŀ	3	3 ויאמר יהוה אל יעקב
	3 6	שוב אל ארק אבותיך ולא)ל מולדתך ואחיה עמך
	7	4 וישלח יעקב ויקרא לרחל וללאה חשרה אל צאנו
ı	7	5 ויאמר להן אאבאאב אאבאאב
i	8	ראה אנכי את פני אביכן כי איננו אלי כתמל שלשם
	7 8 4 6 6	ואלחי אבי היה עמדי
	6	6 ואתנה ידעתן כי בכל כחי עבדתי את אביכן
	6	7 ואביכן החל בי והחלף את משכרתי עשרת מנים
ï	7	א א א א א רא נחנו אלחים לחרע עמדי ××××
I	7	8 אם כה יאמר נקדים יהיה שכרך וילדו כל הצאן נקדים

33	wə'anəþā-bbi şidqaþi-bjöm-maxar: kī-þabó 'al-səchari ləfanich,	7
	kol še' ēnennu nagod wətali ba'izzīm, wəxum baksabim,	7
(34)	ganúb hū itti! « (34) wajjómer labán: »hen lű jəhi chidbarách! «	7
35	wajjásar (labán) bajjőm hahú 'eþ-hatjasim ha'quddim wəhatlu'im,	7
	wə'e[vkól-ha'iszīm hanquddö[+,	3
	kol dšér-laban bo, wəchol-xüm baksabim, wajjitten bəjad-banau.	7
36	vajjá sem d èréch šəlóšeþ ja ni m	?4
	bēnō ubēn ja qob, wəja qob ro ę̃ 'ęþ-şõn labán hạnnō þaróþ.	7
37	wąjjiqqax-lŏ jąʻqób	3
	mạqqặl liong lặx*, wạifaṣṣẽl bahén pəṣalöþ ləbanöþ	7
	†maxéóf hallabán 'áĕér√al-hammaqlōþ.	?4
38	wąjjąssẽz (ją'qób) 'ęþ-hạmmaqlōþ šeppissél barhatīm	-
	[bəšiqḍþōþ hạmmaim 'ặsçr tabōn hạṣṣōn lištōþ]	[?]
	lənóchạx hạṣṣön	7
	ləj axménnā bəbo'ãn lištōþ.	3
39	wajj $oldsymbol{x}$ m $oldsymbol{u}$ * $oldsymbol{z}$, $oldsymbol{u}$ ttelə $oldsymbol{d}$ an $oldsymbol{u}$ tq $oldsymbol{u}$ tq $oldsymbol{u}$ tu $oldsymbol{u}$	im. 7
40	wəhaksabīm hifrīd jaʻqób,	3
	[wajjittén pənē∪haşşön 'el-'aqóð, wəchol-xūm bəşõn labán]	[3:3]
	wąjjášęþ lð 'ạٌđarim ləbaddó, wəlō∪šaþām 'al-şõn labán.	7
41		
	wəhajā bəchõl-jaxém	3
	hạssốn hạmquššaróþ, wəsām jạʻqób 'ęþ-hạmmaqlóþ ləʻēnế hạssốn	3 7
	hassón hamquššaró], wstam ja'qób 'eþ-hammaqló] ls'ēnē hassón barhatim, lsjaxménnā bammaqló],	- 11
42	hạṣṣōn hạmquššarōþ, wəśām jạʻqób 'ęþ-hạmmaqlōþ ləʻēnē hạṣṣōn barhaṭim, ləjaxménnā bammaqlōþ, ubhaʻṭīf haṣṣōn lờ jaśim: wəhajá hạʻṭufim ləlabán,	7
42	hạṣṣốn hạmquššaróþ, wəśām jạʻqób 'ęþ-hạmmạqlöþ ləʻēnē hạṣṣổn barhaṭṭm, ləjaxmẹnnā bạmmạqlöþ, uðhạʻṭṭf hạṣṣỗn lờ jasṭm: wəhajá hạʻṭufṭm ləlaðán, wəhạqṣurṭm ⟨jihjú⟩ ləjạʻqób.	7
42 43	hạṣṣōn hạmquššarōþ, wəśām jạʻqób 'ęþ-hạmmaqlōþ ləʻēnē hạṣṣōn barhaṭim, ləjaxménnā bammaqlōþ, ubhaʻṭīf haṣṣōn lờ jaśim: wəhajá hạʻṭufim ləlabán,	7 3 7

L. Jakobs Flucht $(J_{\alpha}; E_{\alpha}, E_{\gamma}, E_{\sigma} \text{ und } P_{\alpha})$.

I	wajjišmá' 'ęþ-diðré ðnē-labān lēmõr: »laqãx ja'qób	?6
	'eþ∙kǫ̃l-'¤šér Þ'aðin,	3
	ume'ặšệr lə'abīn 'aśā 'eþkól- hakkabõd hazzē!«	6
2	wajjār ja°qób 'eþ-pənē labán, kī∪'ēnénnū 'immō kiþmōl šilšôm.	8
3	wajjómer jahwę 'el-ja'qób:	3
	>šūb·'ęl-'éręş 'ặbōþę̃ch, w<ə'é>l-mōlạđtách, wə'ehjë́ 'immách!≪	6
4	wajjišlāx ja'qób wajjiqrā braxél ulle'ā haśśad† 'ęl-ṣōnó,	7
5	wajjómer lahén: »×××××× ××××××××.«	?7
	»ro'ğ 'anocht 'ep-pənē 'abīchén, kī-'ēnénnū 'elai kibmõl šilšóm,	8
	wēlohē 'adt hajá 'immadt.	4
6	wə'qtténā jəda'tén, kī√bəchζl-koxi 'abàdti 'eþ-'ḍbīchén,	6
7	wą'tīchén hèþelbt, wəhexlif 'eþ-maskurtī 'dséreþ monim.«	6
	»××⊥××⊥, wəlö na∫ənö 'ğlohim ləhará' 'immaði.	7
8	'im-kő jömár: nəquddim jihjð scharách, wəjaləð ú chol-haşşón nəquddim,	7

XLVIII. Jakobs Kinder (J α , J β ; E α und P α).

7	וירא יהוה כי שנואה לאה ויפתח (יהוה) את רחמה	31
3?	ורחל (היתה) עקרה	
7	ותהר לאה ותלד בן ותקרא שמו ראובן	32
7	כי אמרה כי ראה יהוה בעניי כי עתה יאהבני אישי	
7	ותחר עוד ותלד בן ותאמר כי שמע יהוה	33
7	כי שנואה אנכי ויתן לי גם את זה ותקרא שמו שמעון	
7	•	34
3	ילוה אישי אלי	
7	כי ילדתי לו שלשה בנים על כן קרא שמו לוי	
4	•	35
7	ותאמר הפעם אודה את יהוה על כן קראה שמו יהודה	
3	ותעמד (לאה) מלדת	
	30.	
7	ותרא רחל כי לא ילדה ליעקב ותקנא רחל באחתה	ı
7	ותאמר אל יעקב הבה לי בנים ואם אין מתה אנכי	
7	ויחר את יעקב ברחל ויאמר התחת אלהים אנכי	2
3	אשר מנע ממך פרי בטן	
7	ותאמר הנה אמתי בלחה בא אליה ותלד על ברכי	3
3	ואבנה גם אנכי ממנה	
7	ותתן לו (רחל) את בלהה שפחתה (לו) לאשה	4
7	ויבא אליה יעקב (5) ותהר בלהה ותלד ליעקב בן	(5
7	ותאמר רחל דנני אלהים וגם שמע בקלי	6
7	×××××× ×××× ××× ויתן לי בן	
3	על כן קראה שמו דן	
7	ותהר עוד ותלד בלהה שפחת רחל בן שני ליעקב	7
7	ותאמר רחל נפתולי אלהים נפתלתי עם אחתי (ו)גם יכלתי	
3	ותקרא שמו נפתלי	
7	ותרא לאה כי עמדה מלדת ותקח את זלפה שפחתה	9
4	ותתן אתה ליעקב לאשה	
7	וחלד זלפה שפחת לאה ליעקב בן (וו) ותאמר לאה בגד	10
3	ותקרא את שמו גד	(11
3 7	וחלד זלפה שפחת לאח בן שני ליעקב (13) ותאמר לאה באשרי	12
? 7	אאנא אשרוני בנות אאנאאנ	(13
3	ותקרא את שמו אשר	
7	וילך ראובן בימי קציר חמים וימצא דודאים בשדה	14
7	ויבא אתם אל לאח אמו ותאמר רחל אל לאח	
7	תני נא לי מדודאי בנך (נז) ותאמר (לה) לאה	(15
7	המעם קחתך את אישי ×× ב ולקחת גם את דודאי בני	
7	ותאמר ההל לכן ישכב עמך הליל[ה] תחת דודאי בנך	

XLVIII. Jakobs Kinder $(J_{\alpha}, J_{\beta}; E_{\alpha} \text{ und } P_{\alpha}).$

31	wajjār jahwē kī-śnū'ā le'ā, wajjiftāx (jahwē) 'eþ-raxmáh,	7
	wəraxel (hajəfā) 'ğqarā.	?3
32	wattahar le'a, watteled ben, wattigra somo ro'uben,	7
	kīv'amərā: »kī-ra'ā jahwē bə'qnjt, kīv'attā je'habánī 'īšt!«	7
33	wattahar 'ða, watteleð ben, wattömer: »kī-samā' jahwe	7
	kī-śnū'á 'anocht, wajjittén-lìogam-'eþ-zé!« wattigrá səmő sim'ön.	7
34	wattahar 'ða, watteleð ben, wattömer: »'attā happa'am	7
	jillavē 'īšī 'elái,	3
	kī-jalādtī lð šəlošd banim!< 'al-kén qarā-šmō levi.	7
35	wattáhar 'ða, wattélea dén,	4
	wąttómer: »happá'am 'ödé 'eþ-jahwé!« 'al-kén qarāsěmő jəhūdá.	7
	wąttą mõđ <le' ä=""> millédeþ.</le'>	3
	30.	
1	wąttérę̃ raxél ki∪ló jaleďá leją'qób, wątąannė̃∗bą'xoþáh,	7
	wattómer 'el-ja'qób: »habá-llì-banim, wə'im-'ặin, meþá 'ano chi!«	7
2	wajjixár-'àf ja qób bəraxel wajjōmár: »hāþáxaþ 'ĕlohim 'ano chi? «	7
	»'ặšer-manặ' mimméch pərī-báten?«	3
3	wattómer: »hinné 'ặma þã bilhá: bō√eléh, wə þeléð 'al-birkái,	7
	wibbanj zam-'anocht mimminnä!«	3
4	wattítten-lð <raxél> 'eþ-bilhá šifxaþāh <lð> lo'iššá.</lð></raxél>	7
(5)	wajjabóvelih ja qób, (5) wattáhar bilhá, wattéled leja qób ben.	7
6	wąttómer raxel: »danánni 'élohīm, wəzõm šamá' bəqoli!«	7
	××××××××××××××× wąjjittęn-Aubén («	7
	'al-kén qarā∪šmõ dǎn.	3
7	wattáhar 'ða wattéleð bilhá∗ běn šeni leja'qóð.	7
8	wattómer raxél: »naftülé 'élohīm niftáltī*, (wə)zám-jachòlti!«	7
	wattiqrā šəmō naftali.	3
9	wattérē le'ā kīv'áməddvmillédeþ, wattiqqáx 'eþ-zilpá šifxaþáh,	7
	wattittēn 'oþáh ləja'qób lə'iššā.	4
10	wattelęd zilpá∗ ləjaʻqöb běn. (11) wattömer le'ā: »bəzád!«	7
(11)	wąttiąrā 'ęþ-šəmõ gǎđ.	3
12	watteled zilpā* ben šeni loja qób. (13) wattomer le'ā: >bə' çöri! «	7
(13)	xxxxxx, kī-'išrtīn banof !« xxxxxxx.	7?
	wattiqrā 'eþ-šəmő 'ašér.	3
14	wajjelech re'übén bimé geşīr-xittim, wajjimşá düda'im bassadé,	7
	wajjadž 'oþám 'çl-le'å' immö. wattömer raxel 'çl-le'å:	7
(15)	*təni-nà.li middüda'è.bənéch!« (15) wattömer läh (le'å):	7
	» hạm 'ất qaxtéch 'ęb-'išt ×× ∠, wəlaqáxt gạm 'ęb-dida' bənt? «	7
	wąttómer*: »lachen jišką̃b 'immāch halláiLtaxaþdúða'èbənéch!«	7

88	Eduard Sievers, (XXI	Ц, 1.
7 7 —	ויבא יעקב מן השדה בערב וחצא לאה לקראתו ותאמר אלי תבוא כי שכר שכרתיך בדודאי בגי וישכב עמה בלילה הוא	16
7	אאבאאב אאבאאב וישמע אלהים אל לאה וחהר וחלד ליעקב	17
7	בן חמישי (18) ותאמר לאה ××××××××	(18)
7 7	××××× ××××× נתן אלהים שכרי אשר נחתר שמחחי לאישי ותקרא שמו יששכר	
7	ותחר עוד לאה וחלד בן ששי ליעקב (20) ותאמר לאה	19
1 7	זבדני אלהים אתי זבד מוב (ותקרא את שמד זבלון)	(20)
i.	הפעם רובלני ארשי	(20)
3 7	כי ילדחי לו ששה בנים ותקרא את שמו זבלון	
3:3]	ואחר ילדח בה יתקיא את שפת דינה	21
[3	ייוכר אלחים את רחל	22
7	×××××× ×××× וישמע אליה אלהים	
3	ריפתת את רחמה (23) וחהר	(23)
—	וחלד בן	
7	וחאמר אסק אלהים את חרפתי (24) ותקרא את שמו יוסף	(24)
7	לאמר יסק יחות לי בן אחר	
3	לותקרא את שמד יוסק)	
	XLIX. Jakobs Herdenreichtum (J_{α} und J_{β}).	
	XLIX. Jakobs Herdenreichtum (J α und J β). 30.	
7	30.	25
7 -	30. ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף ויאטר יעקב	25
 -	30.	25 26
— 7 <	ייתי כאשר ילרת רחל את יוסף ויאטר יעקב אל לבן שלחני ואלכת אל מקומי ילארצי	_
— 7	ויתי כאשר ילדת רחל את יוסף ויאטר יעקב אל לבן שלחני ואלכה אל מקומי ילארצי תנה את נשי ואת ילדי אשר עבדתי אתך בהן ואלכה (אל ארצי	_
— 7 <	ויתי כאשר ילדה רחל את יוסף ויאטר יעקב אל לבן שלחני ואלכה אל מקומי ילארצי תנה את נשי ואה ילדי אשר עברתי אתך בהן ואלכה (אל ארצי כי אתת ידעת את עברתי אשר עברתיך	26
 7	ויתי כאשר ילדת רתל את יוסף ויאטר יעקב אל לבן שלתני ואלכה אל מקומי ילארצי תנה את נשי ואת ילדי אשר עבדתי אתך בהן ואלכת (אל ארצי כי אהת ירעת את עבדתי אשר עבדתי ויאמר אליו לבן אם נא מצאתי תן בעינון נחשתי ויברכני יהות בגללך	26
— 7	ויתי כאשר ילרת רחל את יוסף ויאמר יעקב אל לבן שלחני ואלכה אל מקומי ילארצי תנה את נשי ואת ילדי אשר עבדתי אתך בהן ואלכה (אל ארצי כי אתת יועת את עבדתי אשר עבדתיך ויאמר אליו לבן	26
 7	ויתי כאשר ילדת רתל את יוסף ויאטר יעקב אל לבן שלתני ואלכה אל מקומי ילארצי תנה את נשי ואת ילדי אשר עבדתי אתך בהן ואלכת (אל ארצי כי אהת ירעת את עבדתי אשר עבדתי ויאמר אליו לבן אם נא מצאתי תן בעינון נחשתי ויברכני יהות בגללך	26 27 28
— 7	ויתי כאשר ילדת רחל את יוסף ויאטר יעקב אל לכן שלחני ואלכה אל מקומי ילארצי תנה את נשי ואה ילדי אשר עבדתי אתך בהן ואלכה (אל ארצי כי אתת ידעת את עביהי אשר עבדתי דיאמר אליו לבן אם נא מצאתי חן בעינין נחשתי ויברכני יהוה בגללך *** ** ** ** * * * * * * * * * * * *	26 27 28 29
 7	ויהי כאשר ילדה רחל אה יוסף ויאמר יעקב אל לבן שלחני ואלכה אל מקומי ילארצי תנה את נשי ואה ילדי אשר עבדתי אהד בהן ואלכה (אל ארצי כי אתה ייעת את עביהי אשר עבדתי די ויאמר אליו לבן אם נא מצאתי חן בעינין נחשתי ויברכני יהוה בגללך *** ** ** ** ** * ** ** ** ** ** ** **	26 27 28 29
 7	ויתי כאשר ילדת רחל את יוסף ויאטר יעקב אל לכן שלחני ואלכה אל מקומי ילארצי תנה את נשי ואה ילדי אשר עבדתי אתך בהן ואלכה (אל ארצי כי אתת ידעת את עביהי אשר עבדתי דיאמר אליו לבן אם נא מצאתי חן בעינין נחשתי ויברכני יהוה בגללך *** ** ** ** * * * * * * * * * * * *	26 27 28 29
 7	ויתי כאשר ילדת רתל את יוסף ויאטר יעקב אל לבן שלתני ואלכה אל מקומי ילארצי תנה את נשי ואת ילדי אשר עבדתי אתך בהן ואלכת (אל ארצי כי אתת ייעת את עבדתי אשר עבדתי אליו לבן אם נא מצאתי חן בעינין נחשהי ויברכני יהות בגללך *** ** * * * * ' ויאטר נקבת שכרך עלי ואתנה "ואטר אליו אתה ידעת את (עבדתי) אשר עבדתיך "ואת אשר היה מקנך אתי	26 27 28 29
 7	ויתי כמשר ילדת רחל את יוסף ויאטר יעקב אל לכן שלחני ואלכה אל מקומי ילארצי תנת את נשי ואת ילדי אשר עבדתי אתך בהן ואלכה (אל ארצי כי אתת ידעת את עבדתי אשי עבדתי אליו לבן אם נא מצאתי תן בעינין נחשתי ויברכני יהוה בגללך *** ** ** ** ויאמר נקבת שכרך עלי ואתנה "ואמר אליו אתה ידעת את (עבדתי) אשר עבדתיך ויאמר אליו אתה ידעת את (עבדתי) אשר עבדתיך כי מעט אשר היה לך לפני ויפרץ לרב (לרגלי) ויברך יהוה אתך לרגלי ועתה מתי אעשה גם אנכי לביתי (31) ויאמר (לבן)	26 27 28 29
 7	ויתר כמשר ילדת רתל את יוסף ויאמר יעקב אל לבן שלחני ואלכה אל מקומי ילארצי תנה את נשי ואה ילדי אשר עבדתי אתך בהן ואלכה (אל ארצי כי אתת ייעת את עביהי אשר עבדתי אליו לבן אם נא מצאתי חן בעינין נחשתי ויברכני יהות בגללך """ """ """ """ """ """ """	26 27 28 29
 7	ויתי כמשר ילדת רחל את יוסף ויאטר יעקב אל לכן שלחני ואלכה אל מקומי ילארצי תנת את נשי ואת ילדי אשר עבדתי אתך בהן ואלכה (אל ארצי כי אתת ידעת את עבדתי אשי עבדתי אליו לבן אם נא מצאתי תן בעינין נחשתי ויברכני יהוה בגללך *** ** ** ** ויאמר נקבת שכרך עלי ואתנה "ואמר אליו אתה ידעת את (עבדתי) אשר עבדתיך ויאמר אליו אתה ידעת את (עבדתי) אשר עבדתיך כי מעט אשר היה לך לפני ויפרץ לרב (לרגלי) ויברך יהוה אתך לרגלי ועתה מתי אעשה גם אנכי לביתי (31) ויאמר (לבן)	26 27 28 29
(*) 7 (*) 7 (*) 7 (*) 7 (*) 7 (*) 3 (*) 7 (*) 3 (*) 7 (*) 3 (*) 7 (*) 3 (*) 7 (ויתי כאשר ילדת רתל את יוסף ויאטר יעקב אל לבן שלתני ואלכה אל מקומי ילארצי תנה את נשי ואת ילדי אשר עברתי אתך בהן ואלכת (אל ארצי כי אתת ידעת את עברתי אשר עברתיך אם נא מצאתי חן בעינין נחשתי ויברכני יהות בגללך "אנ א * * * * * * ' ויאטר נקבת שכרך עלי ואתנה "ויאטר אליו אתה ידעת את (עבדתי) אשר עבדתיך ויאטר אליו אתה ידעת את (עבדתי) אשר עבדתיך כי מעט אשר היה מקנך אתי "ניברך יהוה אתך לרגלי ויברך יהוה אתך לרגלי ועתה מתי אעשה גם אנכי לביתי (31) ויאטר (לבן) מה אתן לך ויאטר יעקב לא התן לי מאומה אם תעשה	26 27 28 29
- 7 7 7 7 7 3 7 3 7 3 7 7	ויתי כאשר ילדת רתל את יוסף ויאטר יעקב אל לבן שלחני ואלכה אל מקומי ילאיצי תנה את נשי ואת ילדי אשר עבדתי אתך בהן ואלכת (אל ארצי כי אתת ידעת את עבדתי אשר עבדתי אליו לבן אם נא מצאתי הן בעינין נחשתי ויברכני יהוה בגללך "אבר אליו אתה ידעת את (עבדתי) אשר עבדתיך ויאמר אליו אתה ידעת את (עבדתי) אשר עבדתיך כי מעט אשר היה מקנך אתי ויברך יהוה אתך לרגלי ועתה מתי אעשה גם אנכי לביתי (31) ויאמר (לבן) מה אתן לך ויאמר יעקב לא התן לי מאומה אם תעשה "לי הדבר הזה לא התן לי מאומה אם תעשה "לי הדבר הזה	26 27 28 29 30 (31)
- 7 7 7 7 7 3 7 3 7 3 7 7	ויתר כמשר ילדת רחל את יוסף ויאטר יעקב אל לכן שלחני ואלכה אל מקומי ילארצי תנה את נשי ואה ילדי אשר עבדתי אתך בהן ואלכה (אל ארצי כי אתח ירעת את עביהי אשר עבותיך אם נא מצאתי חן בעינין נחשתי ויברכני יהוה בגללך אם נא מצאתי חן בעינין נחשתי ויברכני יהוה בגללך ייאטר אליו אתה ידעת את (עבדתי) אשר עבדתיך ויאטר אליו אתה ידעת את (עבדתי) אשר עבדתיך כי מעט אשר היה לך לפני ויפרץ לרב (לרגלי) ויברך יהוה אתך לרגלי ועתה מתי אעשה גם אנכי לביתי (31) ויאטר (לכן) מה אתן לך ויאטר יעקב לא תתן לי מאומה אם תעשה לי הדבר הזה לא תתן לי מאומה אם תעשה לי הדבר הזה א]עבר בכל צאנך היום	26 27 28 29 30 (31)
- 7 7 7 7 7 3 7 7 7 7	ויתי כאשר ילדת רתל את יוסף ויאטר יעקב אל לכן שלתני ואלכה אל מקומי ילארצי תנת את נשי ואת ילדי אשר עבדתי אתך בתן ואלכה (אל ארצי כי אתת ידעת את עבדתי אשי עבדתי אליו לבן אם נא מצאתי תן בעינון נחשתי ויברכני יהוה בגללך יאטר אליו אתה ידעת את (עבדתי) אשר עבדתיך ויאטר אליו אתה ידעת את (עבדתי) אשר עבדתיך כי מעט אשר היה מקנך אתי ויברך יהוה אתך לרגלי ועתה מתי אעשה גם אנכי לביתי (13) ויאטר (לבן) מה אתן לך ויאטר יעקב לא התן לי מאומה אם תעשה לא התן לי מאומה אם תעשה לא התן לי מאומה אם תעשה (לי תדבר הזה ארעה צאנך אשים	26 27 28 29 30 (31)

XXIII	[, 1.] METRISCHE STUDIEN II (GEN. 30, 16—32).	89
16	wajjadő ja gód min-hassad d ba éred, watteső le á ligrafó,	7 1
	wattomer: »'elği tabö, ki dachor təchartich bədüda'èdəni!«	7
	wajjilkāb 'immāh ballāil hahū,	
17	××××××××××××, wajjišmaj 'člohim 'cl-le'a,	7
	wąttąhar wąttelęd leją gób	7
(18)	ben zimist. (18) wattomer le'ä: ×× ± ×× ± ×× ±	7
	×××××××××××× >naþán 'Elohim təchari,	7
	'älfr-nafatti 'ämaft le'ist!« wattigra somb jistachar.	7
19	wattáhar 'ða + watteled ben-šišší leja að. (20) wattómer le a:	7
(50)		7
	»happá'am jisbəlénī 'īšl,	3
	ki-jalásti lő šíššá danim!« wattigrá 'gþ-šomó sobulún.	7
21	[wə'qxár ja ₁ lədā bāh, wattigrā 'ef-kəmāh dinā.	[3:3
22	wajjiskor 'ğlokim 'şþ-raxel]	3]
	×××××××××××, wajjišmā 'elēh jahwē,	7
(23)	vajjistáx 'sþ-raxmáh (23) vasttàhár,	3
<i>t</i> >	worteled ben,	II
(24)	wattomer: 'asaf 'flohim 'ep-xerpapi!« (24) wattigra 'ep-somo joséf.	7
	wąttómęr: »joséf – jąkwę̃ lk̃ ben-'ąxór! «	7 3
	(wattigrā 'gþ-šəmő jöséf).	3
	XLIX. Jakobs Herdenreichtum (J α und J β). 80.	
25	waihī ka'šer jalsaā rawel 'eþ-jāsēf, wajjómer ja'gób	7
	'şl-labān: » iqlxinī weləchā 'şl-məqomi*.«	_
26	>tənā 'şp-našại+ še'abạātī 'opāch bahén, weləchā ⟨'şl-'arşi⟩!<	7
	[kiu attā jada t 'eþ abbaafiu aser abaattek]	[3]
27	wąjjómer 'eldu labán:	7
	»'im-ná-masáþi-cein bo'énéch, nixàití, waibarcheni jahwé bizlalách:	7
		7
28	×× ± ×× ±, wąjjómer: »nogbá éscharách 'alái wette,ná!«	7
29	wąjjómer 'eláu: »'attā jadā't 'eþ«'äbódaþi>o'dēje 'ābadsich,	7
	weß', děér-hajà mignēch ' itt :	3
30	kiomo'at šehajā lāch ləfanai, wajjifrös larob (lərazli),	7
	waidárech jahwi 'o þách »:	3
(31)	woʻqttāmaþàiv'ş'iğ zam-'anochi lədēfil?« (31) wajjömer (ladán):	7
	»mā.) étten-läch? « wajjomár +:	3
	» lõ-fitten-li mo'ümā, 'im-ta'iş- Ui haddabör hassi:	7
	>××∠××∠ ××∠××∠, 'ašūbā 'pr'ē şōnách*!«	?7
32	dbúrdochol-sonách hajjóm,	3 ∦
	haser misiam kol-se nagod wefalt,	<u> </u>
	wo(hasër miëšám) kol-šē-sám bakšabim, wotalú wonagód ba'issím,	7
	roshajá sochart.	7

7	וענתה בי צדקתי ביום מחר כי תבוא על שכרי לפניך	33
7	כל אשר איננו 'נקד ומלוא בעזים וחום בכשבים	
7	גנוב חוא אתי (34) ויאמר לבן חן לו יחי כדברך	(34
7	ויסר (לבן) ביום החוא את התישים העקדים והטלאים	35
7 3	ואת כל העזים הנקדות וחטלאת	
7	כל אשר לבן בו וכל חום בכשבים ויתן ביד בניו	
4?	וישם דרך שלשת ימים	36
!	בינו ובין יעקב ויעקב רעה את צאן לבן חנותרת	•
3	ויקח לו יעקב	37
7 3 7	מקל לבנה לח ולח וערמון ויפצל בהן פצלות לבנות	٠,
4	מחשף חלבן אשר על המקלות +	
_	ויצג (יעקב) את המקלות אשר פצל ברהטים	28
[3]	בשקתות חמים אשר תבאן חצאן לשתות	J -
7	לנכת חצאן	
3	ויחמנה בבאן לשתות	
7	ויחמו הצאן אל המקלות ותלדן הצאן עקדים נקדים וטלאים	20
3	והכשבים הפריד יעקב	40
	•	40
[3:3?]	ויתן פני חצאן אל עקד וכל חום בצאן לבן וישת לו עדרים לבדו ולא שתם על צאן לבן	
7		
3	והיה בכל יחם	4 I
7	הצאן המקשרות ושם יעקב את המקלות לעיני הצאן	
3	ברהטים ליחמנה במקלות	
7	ובהעטיף חצאן לא ישים והיה העטפים ללבן	42
3	והקשרים (יהיו) ליעקב	
7	ויפרץ האיש מאד מאד ויהי לו צאן רבות	43
4	ושפחות ועבדים וגמלים וחמרים	

L. Jakobs Flucht (Ja; E_{α} , E_{γ} , E_{σ} und P_{α}).

6? 3 6	וישמע את דברי בני לבן לאמר לקח יעקב	I
3	את כל אשר לאבינו	
6	ומאשר לאבינו עשה את כל חכבר חזת	
8	וירא יעקב את פני לבן והנה איננו עמו כתמול שלשום	2
3	ויאמר יחוח אל יעקב	3
3 6	שוב אל ארץ אבותיך ו(א)ל מולדתך ואהיה עמך	
7	וישלח יעקב ויקרא לרחל וללאה חשדה אל צאנו	4
7	ויאמר לחן איב איב איב איב איב איב	5
8	ראח אנכי את פני אביכן כי איננו אלי כתמל שלשם	
4	ואלהי אבי היה עמדי	
6	ואתנה ידעתן כי בכל כחי עברתי את אביכן	6
6	ואביכן החל בי והחלף את משכרתי עשרת מנים	7
7	××××× ולא נתנו אלהים להרע עמדי	
7	אם כה יאמר נקדים יהיה שכרך וילדו כל הצאן נקדים	8

33	wə°ánəþā-bbi şiðqaþi.bjōm√maxár: kī-þabó 'al-səchari ləfanşch,	7
33	köl še čnénnů nagod wojalů ba izzīm, woxům bakšabím,	7
(34)	ganüb_hū_'itti!« (34) wajjõmer labán: »hen_lū jəhi chiābarách!«	7
35	wajjásar (labán) bajjőm hahú 'eþ-hatjasím ha'quddim wəhatlu'im,	7
	wə'e[∞kǫ́l-ha'izzim hanquddō[++,	3
	kol-'ášýr-labàn-bō', wəchǫl-xúm baksabim, wajjitten bəjad-bandu.	7
36	wąjj ásem d èréch šəlóšeþ jamtm	?4
	bēnó ubèn ja qób, wəja qõb ro e 'gþ-sõn labán hann o þaró þ.	7
37	wajjiqqax-lŏ jaʻqób	3
	maqqāl libnē lāx*, waifassēl bahén pəsalöþ ləbanöb	7
	†maxsóf hallaðán 'aserv'al-hammaqlöþ.	?4
38	wajjassez (ja'qób) 'eþ-hammaqlöþ šeppissel barhatīm	_
	[bəšiqāþōþ hammaim 'ặšgr tabōn haṣṣōn lištōþ]	[?]
	lənóchax haşşön	7
	ləj qxm (nnā bəbo'ān lištóþ.	3
39	wajjęxmű*'el-hammaqlö], wattéledán hassőn 'aquddim, nequddim utlu	'im. 7
40	wəhaksabım hifrid jaʻqób,	3
	[wajjittén pənē]haşşön 'el-'aqóð, wəchol-xűm bəşön labán]	[?3:3]
	wajjášęþ lð 'ặđarim l∍baddó, wəlō∪šaþām 'al-ṣốn labán.	7
4 I	wəhajā bəchộl-jaxém	3
	haşşön hamquššaröþ, wəśām jaʻqób 'gþ-hammaqlöþ lə'ēnē haşşön	7
	barhațim, lejaxménnā bammaqlöß,	3
42	uðha'tīf hassõn lð jasim: wəhajá ha'tufim ləlabán,	7
	wəhqqbur i m <jihjt) ləjqʻqób.<="" td=""><td>3</td></jihjt)>	3
43	wajjifrős ha'iš mə'öd mə'ód, waihī-lő sŏn rabböb,	7
	ušfaxōþ waʻbaðim, uzmallim waxmorim.	?4

L. Jakobs Flucht (J α ; E α , E γ , E σ und P α).

```
?6 |
    wajjišmá 'eß-dibré bnē-labān lēmor: »lagāx ja gób
I
             'eb-kol-'ašér le'abin,
                                                                         3
                                                                         6
      ume' děér le'abin 'aśã 'eb kól- hakkabod hazze! «
2 wajjār ja qob 'ep-pənë laban, kī venennu 'immo kilmöl silsom.
             wajjómer jahwé 'el-ja'qób:
                                                                         3 |
3
                                                                         6
      » šūb 'gl-'éreş 'abobech, w(ə'é)l-moladtách, wə'ehje 'immách!«
4 wajjišlāx ja'qob wajjigrā braxel ulle'ā hassatē 'el-sono,
                                                                         7
    vajjómer lahén: »×××××× ×××××××.«
                                                                        ?7
                                                                         8
  »ro'¿ 'anochi 'eþ-pənē 'ďbīchén,
                                    kī-'ēnennū 'elāi kilmol šilšóm,
           wēlohē 'abt hajā 'immadi.
     wə'attenā jəda'ten, kī-bəchel-koxi 'abadti 'eb-'abīchen,
                                                                         6
6
      wą' bīchén hè belobi, wohexlif 'e b-maskurtī 'asére b monim.«
                                                                         6
7
    »××××××, wəlö nafənö 'ğlohim ləhará' 'immaði.
   'im-kỗ jōmár: nəquddim jihj scharách, wəjalədi chol-haşşön nəquddim,
```

7	ואם כה יאמר עקדים יהיה שכרך וילדו כל הצאן עקדים	
6	ויצל אלהים את מקנה אביכם ויתן לי	9
7	ויהי בעת יחם הצאן ואשא עיני וארא בחלום	10
7	וחנת העתדים העלים על הצאן עקדים נקדים וברדים	
7	ויאמר אלי מלאך האלהים בחלום יעקב ואמר הנני (12) ויאמר	11
7	שא נא עיניך וראה כל העתדים העלים על הצאן עקדים	(12)
7 .	נקדים וברדים כי ראיתי את כל אשר לבן עשה לך	
3:3	אנכי [ה]אל בית אל אשר משחת שם מצבה	
3	ַ אשר נדרת לי שם נדר	13
7	ו)עתה קום צא מן הארץ הזאת ושוב אל ארץ מולדתך	
7	אאב אאב אאב ותען רחל ולאה	14
7	ותאמרנה לו העוד לנו חלק ונחלה בבית אבינו	
7	חלוא נכריות נחשבנו לו כי מכרנו ויאכל גם אכול את כספנו	15
6	כי כל העשר אשר הציל אלהים מאבינו לנו הוא ולבנינו	16
7	ועתה כל אשר אמר אלחים אליך עשה (17) ויקם יעקב	(17)
7	וישא את בניו ואת נשיו על הגמלים (18) וינהג את כל מקנהו	(18)
7	ואת כל רכשו אשר רכש לו>מקנה קנינו אשר רכש בפדן ארם	
7	לבוא אל יצחק אביו ארצה כוען אא אא אא ארצה לבוא אל יצחק אביו ארצה כוען	
7	ולבן הלך לגזז את צאנו ותגנב רחל את התרפים	19
7	אשר לאביה (20) ותגנב יעקב את לב לבן הארמי	(20)
7	על בלי הגיד לו כי ברח הוא (21) ויברח הוא וכל אשר לו	(21)
3	ויקם ויעבר את הנהר וישם את פניו הר הגלעד (22) ויגד ללבן (הארמי)	/ca\
7	וישם את פניו חר הגלעד (22) ויגד לכבן להארפיץ ביום חשלישי	(22)
[?]	ביום חשלישי כי ברח יעקב (23) ויקח את אחיו עמו וירדף אחריו	(22)
7	כי ברוז יעקב (23) ויקוז אוז אוויו עם דיו ורף אחויו	(23)
[6] 7	דרך שבעה ימים וידבק אתו בחר הגלער ויבא אלהים אל לבן הארמי בחלם חלילה ויאמר לו	24
7	השמר לך פן תדבר עם יעקב מטוב עד רע	-4
7	וישג לבן את יעקב ויעקב תקע את אהלו בהר	25
, [۶]	ולבן חקע את אחיו בחר הגלעד	,
ני. 7	ויאמר לבן (הארמי) ליעקב מה עשית ותגנב את לבבי	26
<i>.</i> 7	ותנהג את בנתי כשביות חרב (27) למה נחבאת לברה והגנב אחי	(27)
_	ולא הגדת לי	,
6	ואשלחכ(ה) בשמחה ובשרים בתף ובכנור	
7	ולא נטשתני לנשק לבני ולבנתי	28
7	עתה הסכלת עשו (29) יש לאל ידי לעשות עמכ[ם] רע	(29)
7	ואלהי אביכ[ם] אמש אמר אלי לאמר השמר לך	
7	מדבר עם יעקב מטוב עד רע (30) ועתה חלך חלכת	(30)
7	כי נכסף נכספתה לבית אביך למה גנבת את אלהי	
	ויען יעקב ויאמר ללבן	31
6?	כי יראתי כי אמרתי פן תגזל את בנותיך מעמי	
7	עם אשר תמצא את אלהיך	32
7	לא יחיה נגר אחינו הכר לך מה (לך) עמדי וקח לך	
7	ולא ידע יעקב כי רחל גנבתם ××ב××ב××ב	

	wə'im-kỗ jōmár: 'ăquddim-jihji-scharách, wəjaləði chol-haşşón 'ăquddin	s. 7
9	wajjassel 'élohim 'ef-miqné 'ábīchém, wajjítten-li.	6
10	waihł bə'ēþ jaxem haşşón, wa'eskáv'enaivwa'ere baxlóm,	7
	wəhinne ha'attudim ha'olim 'al-haşşön 'ğquddim, nəquddim ubruddim.	7
11	wajjómer 'elái* 'ĕlohīm*: jaʻqób! wa'omár: hinnènt! (12) wajjōmár:	7
(12)	śā-nã 'ēnģch ur'ē∪kǫ́l-ha'attudim ha'olim 'al-haṣṣón 'ặquddim,	7
	nəquddim ubruddim: kivra'ifi 'efvkól- šellabán 'o _l sé llách!«	7
13	»'anochī*'čl bēþ-'él, šęmmašáxta⊸ššǎm maşşebá,	3:3
	šennađárta√llī⊾šām nèđér.«	3
	»(w>)'attā qūm.eé min-ha'áreş hazzóþ, wešűb 'el-'éreş mōladtách,	7
14	××⊥××⊥ ××⊥××∠≰. wąttą́ʻąn raxel wəle'ā́,	7
	wattōmárnā lð: »haʻóð-lànū-xéleg wənaxlã bəbēþ 'abin?	7
15	hặlớ nọchrijjőþ nexšábnū lờ, *wajjōchál gạm-'achól 'eþ-kaspénū?	7
16	kī chọl-ha ó ser šehi și l 'ĕlohim me'abin, lànū hú ulbanên.	6
(17)	w²ʻaṭṭā√kól šę'amár 'ફlohŧ̃m 'elę̃ch 'ặśt̃!« (17) wajjáqom jaʻqób,	7
(18)	wajjiśśä 'ęþ-banáu węþ-našáu 'al-hagmallim, (18) wajjinhāq 'ęþ-kōl-miqnē	4, 7
	wə'eþ-kól-rəchušó* (u)miqné qinjanö 'ášèrvrachãš bəfáddànv'ặrám	7
	labó 'şl-jişxáq√'abhu 'ársā kəná'an. ××⊥××⊥××⊥	7
19	wəlaban halách lizzóz 'eß-sönö, wattiznöb raxél 'eß-hatrafīm	7
(20)	'ặšệr lə'abth, (20) wajjiznöb ja'qób 'eþ-lēb labán ha'rammt	7
(21)	°al-bəti higgīdolö, kiotorēx hū, (21) wajjitráxohūowechól-'ặšgrolö,	7
	wąjjágom wąjją'bór 'ęþ-hannahár,	3
(22)	wajjásem 'eþ-panāu hár hạggil'áð. (22) wajjuggáð ləlabán (ha'rammi) [bajjóm hạšliši]	7 [ʔ]
(23)	kī barāx ja qob, (23) wajjiqqax 'eþ'exãu 'immö, wajjirdof 'axarāu	7
` "	[dèréch šib à þ jamim, wajjadbeq 'oþó behár haggil áð.].	, [6]
24	wajjabō 'ğlohim 'çl-labán ha'ramnī* halláilā, wajjómer lö:	7
•	» hiššámer lách, pěn-todabbér 'im-ja'qod miţţōb 'ad-rá'!«	7
25	wajjaśśez labán 'ęß-ja'gób, wzja'gőb tagá' 'ęß-'ohlő bahár.	7
_	[wəlaban taqaʻ 'şþ-'şxāu bəhar haggil'ad]	[8]
26	wajjómer labán (ha'rammi) ləja'qób: »mēs'asih wattiznób 'eh-ləbabi,	7
(27)	watnahéq 'eß-benohái kišbujőh xàréb? (27) làmmā naxbéha libróx*,	7
	wolō-higgáðta-Ut,	
	wą' šállez ặchá bəsim zá ut širim, bə þóf ut chinn ör	6
28	wəlö nətastánī lənasséq ləbanái wəlibnoþái?	7
(29)	'attá-hiskàlt-'ặśó: (29) jęś-b'ēl jadī la'sőþ 'immāch rá':	7
	wēlohē√abtch√émęš 'amặr 'elặi lēmõr: hiššámer lắch	7
(30)	middabbér 'im-ja'qõb miṭṭỗb 'ạd-rá': (30) wə'attā halōch halácht,	7
	kī-nichsőf nichsáftā ləbḗþ 'abich: làmmā zanábt 'e̞þ-'ĕ̞lohái?«	7
31	wąjją'an ją'ąób wąjjómęr blabán:	-
	» kū jarē pī, kū 'am ártī, pēn-tizzól 'ep-bən ō pēch me'immi! «	?6
32	»'im-'ặšệr timṣā 'eृþ-'ĕlohēch,	7
	lð jixjf: nezed-'axên hakker-lách, mā<-llách> 'immaði wəqax-lách!«	7
	wəlō-jada ja qob ki-raxel gənabá bam. ××××××××	7

94	Eduard Sievers, [XXIII	[, 1
3	ויבא לבן באחל יעקב ובאחל לאח ובאחל שתי האמחת	33
6	ולא מצא אאב אאב אאב	
7		
,		2.4
–	וחשב עליחם	
: 6		
]		
7	ותאמר אל אביה אל יחר בעיני אדני	35
7		
7		
?4	the state of the s	
7		
7	כי דלקת אחרי (37) כי מששת את כל כלי מה מצאת מכל כלי ביתך ז	(37
7 7	שים כה נגד אחי ואחיך ויוכיחו בין שנינו	
8		38
4	•	
6		39
6	[]>>	
6	finds an in the man area or in	40
	ותדד שנתי מעיני ×× × × × × × × × × × × × × × × × × ×	
7		41
7	· · · · · · · · · · · · · · · · · · ·	
7		(42
7	, , , , , , , , , , , , , , , , , , ,	
! 7 !: 7		
4		43
6		
3	וכל אשר אתה ראה	
3 3 6	לי הוא ולבנתי מה אעשה לאלה היום	
3	או לבניהן אשר ילדו ועתה לכה נכרתה ברית אני ואתה	
. 6	יעווו לכור נכודות אפי האוור ×× × × × בירה לעד ביני ובינך ×× × × × × × × × × × × × × × × × × ×	44
:	and the second of the second o	45
	ויאמר יעקב לאחיו	46
3	לקטו אבנים ויקחו אבנים ויעשו גל	40
1: · ? 3		
1 7		47
7	· · · · · · · · · · · · · · · · · · ·	48
? 3	• • • • • • • • • • • • • • • • • • • •	7-
6	<u> </u>	49

ואם תקח נשים על בנתי

אין איש עמנו ראה אלהים עד ביני ובינך

אם תענה את בנתי

50

3	ויאמר לבן ליעקב	51
6	הנה הגל הזה וחנה חמצבה אשר יריתי ביני ובינך	
3 6 3	ער הגל הזה תרח המצבה	52
3:3	אם אני לא אעבר אליך את חגל חזה ואם אתה לא תעבר אלי	
3	את הגל הזה ואת המצבה חזאת לרעה	
3 6 7	אלהי אברהם ואלהי נחור ישפטו בינינו אלהי אביהם	53
: 7	וישבע יעקב בפחד אביו יצחק (54) ויזבח יעקב זבח בהר	(54)
7	ויקרא לאחיו לאכל לחם ויאכלו לחם וילינו בהר	
	32.	
7	וישכם לבן בבקר וינשק לבניו ולבנותיו ויברך אתהם	I
7	וילך וישב לבן למקמו (2) ויעקב הלך לדרכו	(2)

LI. Mahanaim (Es).

32.

4	ויפגעו בו מלאכי אלהים	2
3:3	ויאמר יעקב כאשר ראם מחנה אלהים זה	3
4	ויקרא שם המקום החוא מחנים	

LII. Jakobs Vorbereitungen zum Empfang Esaus (J α , J σ und E γ).

7	וישלח יעקב מלאכים לפניו אל עשו אחיו ארצה שעיר שדה אדום	4
7	ויצו אתם לאמר כה תאמרון לאדני לעשו כה אמר עבדך יעקב	5
7	עם לבן גרתי ואחר עד עתה (6) ויחי לי שור וחמור	(6)
7	צאן ועבד ושפחה ואשלחה להגיד לאדני למצא חן בעיניך	` '
7	וישבו המלאכים אל יעקב לאמר באנו אל אחיך אל עשו	7
7	(ונגד לו) וגם חלך לקראתך וארבע מאות איש עמו	•
7	ויירא יעקב מאד ויצר לו ויחק את העם אשר אתו	8
7	ואת הצאן ואת הבקר וחגמלים לשני מחנות (9) ויאמר אם יבוא עשו	(9)
7	אל המחנה האחת והכהו והיה המחנה חנשאר לפליטה	
7	ויאמר יעקב אלהי אבד אברהם ואלהי אבי יצחק	10
7	יהוה האמר אלי שוב לארצך ולמולדתך ואיטיבה עמך	
7	קטנתי מכל החסדים ומכל האמת אשר עשית את עבדך	11
7	כי במקלי עברתי את הירדן הזה ועתה הייתי לשני מחנות	
7	חצילני נא מיד אחי מיד עשו כי ירא אנכי אתו	12
7	פן יבוא והכני אם על בנים ××××××× (8. 32, 23°)	
3	×× ב ואתה אמרת	13
6	חיטב איטיב עמך ושמתי את זרעך כחול הים	
3	אשר לא יספר מרב	

XXII	II, 1.] METRISCHE STUDIEN II (GEN. 31, 51—32, 13).	97
51	wąjjómęr labán loją ^c gób:	3
	»hinnē haggāl hazsē∗šejjari∳ī bēni ubēnách,	6
52	'č₫ hąggą̃l hązzę́∗,	3
		3:3
	'ę∱-hąggą̃l hassę́∗ləra'ā:	3
53	'člohé 'atrahám wēlohé naxôr jišpəţü tenén*!«	6
(54)	wajjiššábà'-ja'qób bəfáxad 'abiu*. (54) wajjisbáx-ja'qòb-sebax bahár,	7
	wajjiqrá lə'exðu le'chöl-làxém, wajjöchəlü*wajjalinü bahár.	7
	32.	- 1
I	wajjaškém laban babbóger, wainaššeg ləbanáu wəlibnö þau, waibarech 'e þhém	. 7
(2)		7
		•
	LI. Mahanaim $(\mathbf{E}_{\boldsymbol{\sigma}})$.	
	32.	
2	wąjjifgə'ū-bō mal'ặché 'ğlohim.	4
3 .	wajjómer ja'qób ka'šèr ra'ám: »maxné 'žlohīm zē!«	4 3:3 4
	wąjjiąrã šėm- hammaqõm* maxnáim.	4
I	II. Jakobs Vorbereitungen zum Empfang Esaus (J $_{m{lpha}},~ { m J}_{m{\delta}}$ und E $_{m{\gamma}}$ 32.	·)•
	vajjišlāx ja'qób mal'achim ləfanáu 'el-'esáu-'axiu-'árṣā śe'ir*,	a 1
4	wajsaux jų goo mit uchim is and zerus assus assu	7
5 (6)	'im-labān gàrti, wa'exár 'aḍ-'a _i ttā. (6) wạihī-lī šŏr waxmōr,	7
(0)	sờn với the wind thing to the contract of the	7
7	wajjašubú hammal'achim 'el-ja'qob lēmór: »bànú 'el-'axich 'el-'esáu,	7
,	⟨wannágggð-lð⟩, wəzam_holéch liqrāþách, wə'arbá'-me'ðþ√iš 'immó.«	7
8	wajjirá ja qòb mə od wajjeser lö, wajjaxaş eb-ha am ašer-itto,	7
(9)	web-hasson web-habbaqar* lišné maxnób, (9) wajjómer: »'im-jabő 'esáu	7
	'el-hammaxné ha'exád wəhikkáhū, wəhajá hammaxné hannis'ár lifletá.«	7
10	wajjómer ja qóð: »' člohé *' abrahám wēlohē 'abī jişxáq,	7
	jąhwę ha'omérvelài: šúb lo'arşách ulmoladtách, wo'etibā 'immách:	7
11	qatónti mikkól haxsaðim umikköl- ha'méþ'ašerv'asiþ 'eþ-'abdách:	7
	kī-bmaqli 'abàrti 'eþ-hajjardén*, wə'attā hajiþī lišné maxnóþ.	7
12	hạṣṣīlėnī nằ mijjậđ 'axi*, kī-jarê 'anochī 'oþō',	7
	pen-jabo wohikkáni 'ém 'al-banim!« ×× ± ×× ± (8. 32, 23°)	7
13	××⊥, wə'attā 'amárt:	3
	hēṭeb.'ēṭīb.'immách, wəsamti 'gþ-zar'āch kəxől hajjám,	3 6 3
	'ặĕęr√lō-jissafer merób!«	3
	bhandl. d. K. S. Gesellsch. d. Wissensch., philhist, Kl. XXIII. I.	

6	וילן שם בלילה ההוא ×××××	14
3:3	ויקח מן הבא בידו מנחה לעשו אחיו	
8	עזים מאתים וחישים עשרים רחלים מאתים ואילים עשרים	15
8	גמלים מיניקות ובניהם שלשים פרות ארבעים ופרים עשרה	16
4	אתנת עשרים ועירם עשרה	
3:3	ויתן ביד עבדיו עדר עדר לבדו ויאמר אל עבדיו	17
6	עברו לפני ורוח תשימו בין עדר ובין עדר	
6	ויצו את הראשון לאמר כי יפגשך עשו אחי	18
6	ושאלך לאמר למי אתה ואנה תלך	
3:3	ולמי אלה לפניך (19) ואמרת לעבדך ליעקב	(19)
3:3	מנחה הוא שלוחה לאדני לעשו דהנה גם הוא אחרינו	
6	ויצו (יעקב) גם את השני (ו)גם את השלישי	20
6	ר)גם את כל ההלכים אחרי העדרים לאמר	
6	כדבר הזה תדברון אל עשו במצאכם אתו	
6	ואמרתם גם הנה עבדך יעקב (בא) אחרינו	2 I
6	כי אמר אכפרה פניו במנחה ההלכת לפני	
3:3	ואחרי כן אראה פניו אולי ישא פני	
3:3	ותעבר המנחה על פניו והוא לן בלילה החוא במחנה	22

LIII. Jakobs Ringkampf in Pnuel (J_{\alpha} und E_{\gamma}).

		ויקם בלילה הוא איב איב איב אים בלילה הוא איב איב איב אים בלילה הוא ויקח את שתי נשיו ואת שתי שפחתיו ואת אחד עשר ילדיו	23
		3) אינער אינער את מעבר יבק אינער אייער אינער אי	24
		ויאבק איש עמו עד עלות השחר	
۱	3:	וירא כי לא יכל לו ויגע בכף ירכו	26
l	7	וחקע כף ירך יעקב	
	7 7	בהאבקו עמו (27) ויאמר שלחני כי עלה השחר ויאמר	(27)
	7	לא אשלחך כי אם ברכתני (28) ויאמר אליו מה שמך	(28)
	7	ויאמר יעקב (29) ויאמר לא יעקב יאמר עוד שמך	(29)
	7	ויאמר יעקב (29) ויאמר לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל כי שרית עם אלהים ועם אנשים ותוכל	
i	3:		30
1	6	ויאמר למה זה תשאל לשמי ויברך אתו שם	-
	6 6 6	ויקרא יעקב שם המקום פניאל	31
1	6	כי ראיתי אלהים פנים אל פנים ותנצל נפשי	J -
:	7	ויזרח לו חשמש כאשר עבר את פנואל והוא צלע על ירכו	22
		ל כן לא יאכלו בני ישראל את גיד חנשת [אשר על כק חירך] עד חיום חזה	33
	[3	כי נגע בכת ירך יעקב [בגיד חנשח]	

LIV. Jakobs Begegnung mit Esau (J σ und E γ).

Ţ	wajjiśśā ja qòb ćēnāu wajjár wəhinnē ceśāu bă,	6
	wə'immő 'arbá'∪me'òþ∪'iš.	3
	wajjàxáş 'eþ-hailaðim 'al-le'ā wə'al-raxél wə'al-štē hašfaxōþ,	6
2	wajjakém ¿eþ-haðfaxóþ web-jalden rīšoná,	4
	web-le'á wiladih 'axronim, web-raxel web-jōsef 'axronim,	3:3
3	wəhű 'abặr lifném,	3
,	wajjištáxū 'àrṣā šę̀bá' pə'amim 'ad-gištō 'ad-'axiu.	6
4	wajjáros 'esáu ligrāþó*,	3
7	××±××± vajjippól al-sawwārāu*vajjébk,	(3:)3
5	wajjiśść 'ęþ-'ēnāu, wajjár 'ęþ-hannaštm wə'ęþ-hailaðim,	6
3	wajjómer: >mī-'ellē llách?«	3
	wąjjómęr < ją qót>: »hąiladim-' žięr-xanan ' žlohim 'ę þ-'abdách! «	6
6	wattigšán hašfaxóþ, hènná wəjaldén, wattistaxawén,	6
	wąttiggą́š gam-le'á wīlad‡h,	3
7	wajjištaxăwû, wə'axār niggāš jōséf wəraxél,	6
(8)		!
(8)	wajystazawa, (5) wajjomar. »mīslāch kol- hammaxne hasse 'aser pazašti?«	3 6
		1
	wajjómer: »limső-xén bő'ené 'adoní! «	4 6
9	wajjómer 'eśáu: »jęš-lī-rāb, 'axi: jəhī-lách 'ặšer-lách!«	Į:
10	wajjómer ja qōð: »'al-nā:	3
	'im-ná masáþūæén bo'ēnéch, wəlaqáxtà minxaþi mijjaði:	
	kī al-kēn ra'i þī fan ệch kir' ð þ pən è' şlohim wattir şénī.	?7? :!aa!
11	qax-ná 'eþ-birchaþi šehubbāþ lách, kī-xannánī 'ĕlohim, wəchi ješ-lī-c	
	wąjjífsar-bő wajjiqqáx.	3
12	wajjómer ('eśáu): »nis'á wəneləchá, weləchá lənezdách!«	6
13	wajjómęr 'eláu: »'ặđonī jođe',	4
	kī-hạilạđīm rakkim, wəhaşşön wəhabbaqār 'alõþ'alái,	6
	uð faqūm jóm 'exáð,	3
(14)	• • •	6
	wạ'nt 'ęþnahálá lə'iṭṭi,	3
	lərézel hamlāchā 'ặšér-ləfanái ulrézel haila đi m,	6
	'ạđ√'ặšę́r-'abò√'ફી-'ặđ oni∗! «	3
15	wąjjómęr*: »'ąṣṣīzá-nnà_'immách min-ha'ám šę'itti!« wąjjómár:	3:3
	»làmmā∪zsē? 'emṣā-xén bə'ēnē 'ḍđonī!«	4
16	wajjášǫð bajjőm hạhữ 'eśáu ləđạrkổ śe'ìrá,	6
17	wəjqʻqōb nasáʻ sukkòþá.	3
	wajjiven-lò (šām) bǎiþ, ulmiqnēu 'aśā sukkóþ.	3:3
	°al-kén garā∢šém- hammagõm sukkõþ.	4

LIV. Jakobs Begegnung mit Esau (J σ und E γ).

6	ו ישא יעקב עיניו וירא והנח עשו בא
3	רעמו ארבע מאות איש
6	ויחץ את הילדים על לאה ועל רחל ועל שתי השפחות
4	2 וישם את השפחות ואת ילדיהן ראשנה
3:3	ואת לאה וילדיה אחרנים ואת רחל ואת יוסף אחרנים
3	והוא עבר לפניהם
6 3 6 4 3:3 3 6	וישתחו ארצה שבע פעמים עד גשתי עד אחיו
	וירץ עשו לקראתו ויחבקחו
3(: 3)	(ו'בכ[ו] ××××××××××××××××××××××××××××××××××××
6	וישא את עיניו וירא את הנשים ואת הילדים
_	ויאמר מי אלה לך
6	ויאמר <יעקב> הילדים אשר חנן אלהים את עבדך
6	ותגשן השפחות הנה וילדיהן ותשתחוין
3	7 ותגש גם לאה וילדיה
6 3 6 3 6	וישתחוו ואחר נגש יוסף ורחל 8) וישתחוו (8) ויאמר
3	8) וישתחוו (8) ויאמר מי לך כל המחנה הזה אשר פגשתי
II.	ני כן כל המחנה החור אשו פגשהי ויאמר למצא חן בעיני אדני
6	ויאטר עשו יש לי רב אחי יהי לך אשר לך
3	ויאטר יעקב אל נא ro
3:3?	אם נא מצאתי חן בעיניך ולקחת מנחתי מידי
? 7?	כי על כן ראיתי פניך כראת פני אלהים ותרצני
	וז קח נא את ברכתי אשר הבאת לך כי חנני אלחים וכי יי
3	ויפצר בו ויקת
6	ויאמר (עשו) נסעה ונלכה ואלכה לנגרך 12
4	ויאמר אליו אדני ידע 13
6	כי הילדים רכים והצאן והבקר עלות עלי
3	ודפקום יום אחד
6	ומתו כל הצאן (14) יעבר נא אדני לפני עבדו
3	ואני אתנהלה לאטי
6	לרגל המלאכה אשר לפני ולרגל הילדים
3	עד אשר אבא אל אדני שעירה
3:3	ויאמר עשר אדיגה נא עמך מן העם אשר אתי ויאמר 15
4	למה זה אמצא חן בעיני אדני
6	16 וישב ביום ההוא עשו לדרכו שעירה
3	17 ויקב נסע סכתה
3:3	ויבן לו (שם) בית ולמקנהו עשה סכת
: 4	על כן קרא שם המקום סכות

LIV. Jakobs Begegnung mit Esau (Jø und E γ).

ī	wajjiśśa ją qòb ćenau wajjar wəhinne 'eśau ba',	6
	wə'immō 'arba'√me'ò∱v'iš.	3
	wajjàxás 'eþ-hailaðim 'al-le'á wə'al-raxél wə'al-šté hašfaxóþ,	6
2	wąjjàśę́m~'ęþ-hạšfaxōþ węþ-jaldēn rīšonā,	4
	węb-le'ā wīladih 'axronim, węb-raxel węb-jöséf 'axronim,	3:3
3	wəh ü 'abặr lifn im ,	3
	vajjištáxū 'àrṣā šèbá' pə'amim 'ad-gištō 'ad-'axiu.	6
4	wajjároş 'esáu liqrāþó∗,	3
	××′××′××′ vajjippól 'al-şawwārāu+vajjébk,	(3:)3
5	wajjikká 'ęþ-'ēnāu, wajjár 'eþ-hannaðim wə'éþ-hailaðim,	6
	wajjómer: »mī-'ellē Uăch?«	3
	wajjómer (ja'qób): »hailadimo'dšer-xanan 'elohim 'eb-'abdach!«	6
6	wattigšán hašfaxoþ, hènná wejaldén, wattištaxăwen,	6
7	wąttiggą́š gam-le'ā wīladę́h,	3
•	wajjištaxăwi, wə'axãr niggãš jōséf wəraxél,	6
(8)	wąjjistązdwi, (8) wąjjomąr:	3
• •	»mī lāch kòl- hammaxnē hassē 'dser pazašti?«	6
	wajjömer: »limeō-xén bə'ēnē 'ḍđoni!«	4
9	wajjómer 'esáu: »jes-tivrāb, 'axi: jəhivlach 'aser-lach!«	6
10	wajjömer ja'qōb: »'al-nã:	3
	'im-nā masàhī xén bə'ēnēch, wəlaqaxta minxahi mijjadi:	?3:3
	kī√al-kēn ra'iþī fanệch kir'õþ pənē 'ξlohím wattirşénī.	?7 ?
11	qax-nā 'eþ-birchaþi šehubbāþ làch, kī-xannánī 'ĕlohim, wəchi ješ-lī-c	:hól.« 8
	wąjjifsar-bŏ wąjjiqqáx.	3
12	wajjómer ('eśáu): » nis'á wəneləchá, weləchá lənezdách!«	6
13	wajjómer 'eláu: »'ặđonɨ jode',	4
J	kī-hạilạđīm rakkim, wəhaşşön wəhabbaqār 'alōþ'alai,	6
	udfaqūm jom 'ęxáð,	3
(14)	waméþū kol-hassón: (14) ja bor-ná 'ddonī lifnē 'abdó,	6
` "	va'ni 'eþnahálá le'itti,	3
	lərézel hamlāchā 'ášér-ləfanái ulrézel hailaðim,	6
	'ad∪'લૅકંફ્ર-'aðð-'ફી-'લૅdoni∗! «	3
15	wajjómer*: »'aṣṣīzā-nnà 'immách min-ha'ám še'itti!« wajjómár:	3:3
•	»làmmā∪esē? 'emṣā-xén bə'ēnē 'ặdont!«	4
16	wajjášeð bajjőm hahű 'esáu loðarkó se'trá,	6
17	weją' qōb nasą' sukkò þā.	3
•	vajjíben-lò (šam) báiþ, ulmiqnēu 'aśā sukkóþ.	3:3
	°al-kén qarā∪šém- hammaqõm sukkõþ.	4

LV. Jakob in Sichem (E_{α}^* und P_{α} ?).

33.

ı	7	ויבא יעקב שלם עיר שכם אשר בארץ כנען	18
3	.3	בבאו מפדן ארם	
1	7	ויחן את פני העיר	
	7	ויקן (יעקב) את חלקת השדה אשר נמה שם אחלו	19
	7	מיד בני חמור אבי שכם במאה קשיטה (20) ויצב שם (מצבה	(20)
1	7	ויבן> מזבח ויקרא לו אל אלהי ישראל	

LVI. Die Dinasage $(E_{\alpha}^* \text{ und } E_{\delta})$.

	or.	
3:3	ותצא דינה בת לאה אשר ילדה ליעקב	1
3	לראות בבנות הארך	
6	וירא אתה שכם בן חמור החוי נשיא חארק ויקה אתה	2
3	וישכב אתה ויענה	
3:3 3 6 3 6	ותדבק נפשו בדינה בת יעקב ויאהב את הנער(ה)	3
3	(ה'על לב חנער	
7	איד איד איד איד איד ונאמר מכם	4
7	אל חמור אביו לאמר קח לי את הילדה הזאת לאשה ויעקב שמע	
1	<u></u>	3
[3]	כי טמא את דינת בתו	
6	ובניו היו את מקנהו בשדה	
3	וחחרש יעקב עד באם	
7 _	ויצא חמור אבי שכם אל יעקב לדבר אחו	
•	ובני יעקב באו מן השדה	7
7]	ריתי כשמעם ויתעצבו האנשים ויתר להם מאד	
[7*	כי נבלח עשה בישראל לשכב את בת יעקב וכן לא יעשה	
7	וידבר חמור אתם לאמר	8
7	שכם בני חשקה נפשו בבתכם תנו נא אתה לו לאשה	
-	וחתחתנו אתנו	9
[6]	בנתיכם תחנו לנו ואת בנתינו חקחו לכם	
7	ואתנו תשבו והארץ תחיה לפניכם	10
[4]	שבו וסחרות והאחזו בה	
1.	ויאמר שכם אל אביה ואל אחיה	II
4 6	אמצא חן בעיניכם ואשר תאמרו אלי אתן	
Ï 7	הרבו עלי מאד מהר ומתן ואתנה כאשר תאמרו אלי	12
	ותנו לי את הנער<ה> לאסה	
3 _	ויענו בני יעקב את שכם ואת חמור אביו במרמח	13
[4]	וירברו אשר טמא את דינה אחתם	
אליהם 6	ויאמרו א	14
4	לא נוכל לעשות חדבר הזה	
6 אליהם 4 6	לתת את אחתנו לאיש אשר לו ערלה כי חרפה חוא לנו	

LV. Jakob in Sichem (E_{α}^* und P_{α} ?).

33.

18	wajjabő ja qób šalém ir šəchém *,	- 1
	bəbo'õ mippáddàn∪'ärám,	3
	wajjícan 'eþ-pənē ha'ir.	7
19	wajjíqen <jaʻqób> 'eþ-xelqáþ hassaðið, 'ðsér-natā-sam 'ohlö,</jaʻqób>	7
(20)	mijjáðobənē-xặmôr* bəme'á qəśiṭá, (20) wajjáṣṣɛð-šăm (maṣṣeðá	7
	wajjíben) misbéx, wajjíqrā-lð: 'ěl 'ělohé jiśra'el.	7

LVI. Die Dinasage (E_{α}^* und E_{σ}).

	34.	
I	wạtteṣẽ đīnā bạþ-le'ā 'ặšệr jaləđā ləjạ'qóð,	3:3
	lir'õþ bibnõþ ha'árçş.	3
2	wąjją́r√'o}àh∪šəchę́m bęn-xặmōr hạxiwwi∗, wąjjiqqãx 'o}áh,	6
	wąjjišką̃b 'oþáh wại'ạnnệh.	3
3	wạtti đ bặq nafšố bəđīnā bạþ-jạ'qób, wajję'hạb 'eþ-hạnnạ'r<ā⟩,	6
	wạiđạbbêr 'ạl-léb hạnnạ'r〈ā〉.	3
4	××××××××××××××××××××××××××××××××××××××	7
	'ęl-xạmỗr 'abiu lēmõr: » qạx-li 'ęþ-hạjjaldā hassöþ b'iššā!«	7
5	weją' qõb šamá',	-
	[kī∪țimmē 'ęþ-dīnā̃ bittó]	[3]
	ubanđu hajú 'ęþ-mignéu bassadē,	6
	wəhçxrīš ją'qóð 'að-bo'ám.	3
6	vajjeşễ xặmỗr 'ặbỗ-šəchém 'el-jạ'qób ləđabbêr 'ittö.	7
7	uðnế jạ'qóð bà'ú min-hạssaði.	
	[(wạiht) chəšom'ám, wajjíþ'aşşəbű ha'našim, wajjixár lahèm mə'óð,	[7
	kī nbalā 'aśā bjiśra'él, liškáb 'eþ-baþ-ja'qób, wəchén lō je'aśḗ].	*7]
8	wạiđ ạbbér√xặmồr√'ittām lēmór:	7
	» šəchèm bəni, xašəqā naföö bəbittəchém: tənū√ná√o þàh√ló lə'iššä,	7
9	wəhi∱xáttənù√opánū,	-
	[bənoþēchém tittənü-lánü, wə'éþ-bənoþēn tiqxű lachém]	[6]
10	wə'ittánü tešəbű, wəha'árçş tihje lifnēchém:	7
	[šəbü usxarüh, wəhe'áxặsù∙báh!]«	[4]
I I	wąjjómer šəchém 'el-'abih wel-'axéh:	4
	»'emşā-xén bə'ēnēchém, wa'šér tōmərū 'elặi 'ettén,	6
12	hạrbắv°alàivmə'óð mòhár umạttán, wettənā kạ'šervtómərùv'elái.	7
	uþnū-li 'ẹþ-hạnạ'r⟨ā⟩ lə'iššā!«	3
13	vajją'nú√bnē-ją'qób 'ęĎ-šəchém + bəmirmð	- I
	[wạiđạbrů-) ặšèr-țimmê 'eþ-dīnā 'ặxoþám]	[4]
14	wąjjómərū∪'elāu:	6
	»lō∽nūchậl lạ'śōþ hạddabār hạzzē,	4
	laþéþ 'eþ-'ặxoþénū līšv'ặšér-lòv'çrlá, kī-xerpávhīvlànú.«	6

1 7	***** **** אך בזאת נאות(ה) לכם	15	
7	אם תהיו כמנו להמל לכם כל זכר (16) ונתנו את בנתינו לכם		
7	ו[את] בנתיכם נקח לנו וישבנו אתכם והיינו לעם אחד		
7		17	
7	וייטבו דבריהם בעיני חמור ובעיני שכם בן חמור	18	
i 6	ולא אחר הנער לעשות הדבר כי חפץ בבת יעקב	19	
4	והוא נכבד מכל בית אביו		
7	ויבא חמור וטכם בנו אל שער עירם וידבר[ו] אל אנשי עירם לאמר	20	
7	האנשים האלה שלמים הם אתנו [ו]ישבו בארק	2 [
7	ויסחרו אתה והארץ הנה רחבת ידים לפניהם		
7	את בנתם נקח לנו לנשים ואת בנתינו נתן להם		
7	אך בזאת יאתו לנו האנשים לשבת אתנו להיות לעם אחד	22	
_	בהמול לנו כל זכר כאשר הם נמלים		
[6]	מקנהם וקנינם וכל בהמחם חלוא לנו חם	23	
17	אך נאותה להם וישבו אחנו	•	
7	וישמעו (האנשים) אל חמור ואל שכם בנו (וימלו) כל יצאי שער עירו	24	
3:			
3	ויהי ביום חשלישי	25	
6	: •		
3	אחי דינה איש חרבו		
_	ויבאו על העיר		
[3]	בטח ויחרגו כל זכר		
	ואת חמור ואת שכם בנו חרגו לפי חרב	26	
6 3	ויקחו את דינה מבית שכם ויצאו		
 6]	בני יעקב באו על החללים ויבזו חעיר	27	
3	אשר טמאו את אחותם		
6	ו)את צאנם ואת בקרם ואת חמריחם ואת אשר בעיר	28	
3	ואת אשר בשרח לקחו		
6	ואת כל חילם ואת כל טפם ואת נשיחם שבו	29	
[3	ויבזו [ו]אח כל אשר בבית		
6	ויאמר יעקב אל שמעון ואל לוי עכרתם אתי	30	
3	לחבאישני בישב הארץ		
[4]			
3			
4	ויאמרו הכזונה יעשה את אחותנו	31	

LVII. Jakobs Zug von Sichem nach Bethel (E_{α}^* , E_{σ} und P_{α}).

35.

7	אלחים אל יעקב	×× × × × × × × × × × × × × × × × × × ×
7	ועשה שם מזבח	קום עלה בית אל ושב שם
7	מפני עשו אחיך	לאל הנראה אליך בברחך

15	××±××± ××±××±: 'ạch-bəzőþ ne'óþ{ā} lachém:	7 I
16)	'imotihjű chamònű ləhimmől ('eßchém)*, (16) wənaßánnū*bənoßen laché	m, 7
	u+bnoþēchémoniqqax-lánū, wəjašábnū 'ittəchém, wəhajinū lə'ām 'exád.	7
17	wə'im-lö þišmə'ü 'elén ləhimmöl, wəlaqáxnū*bittènü wəhalàchnü!«	7
18	wajjítodů đidrém bo'enế xặmôr, ub'enế šochém ben-xặmôr.	7
19	wəlō-'exàr\hạnná'ar lạ'śōþ hạddabár, kī\xaféş bəbaþ-ja'qób.	6
	wəhti nichbäð mikkól-bēþ-'abtu.	4
20	wąjjabō xặmòr∗∪'ęl-šặ'ar 'īrō wạiđabbér 'ęl-'anšḗ 'īrō̃ lēmór:	7
21	»ha'našim ha'èllē, šəlemīm hěm: 'ittánū∗ješəbū ba'árçş,	7
	wəjisx ğrù -'oþáh, wəha'árçş hinnē rạxbāþ-ja đ ãim lifnēm!	7
	'ęþ-bənoþām niqqāx- lànti lənašim, węþ-bənoþēn nittēn lahém.	7
22	'ạch-bəzōþ√je'òþū√lánū∗ lašę́bęþ 'ittànů, lihjõþ lə'ặm 'exáð:	7
	bəhimmöl ⟨'oþánū⟩∗, kạ'šęr\hém nimmolim:	_
23	[miqnēm wəqinjanám wəchǫl-bəhemtám, hặlōolànūohém?]	[6]
	'ạch-ne'ōþā lahém wəješəbǘi∗	!« 7
24	wąjjišmo'ú (ha'naším) 'ęl-xặmör*(wąjjimmòlů), kǫl-jóso'è-šạ́'ar 'īrö.	7
	(wajjišmə'ü 'el-šəchém) wajjimmòlü*, kol-jóşə'è\šá'ar 'īrö.	3:3
25	. vaiht bajjóm hašlist,	3
	bihjōþám ko'ḍbim, vajjiqxú∗∪bnē-ja'qób, šim'ón wəlewi,	6
	'ḍxē dīnā, 'īš\xarbō	3
	wąjjaδό'ū 'ęl-ha'ir,	-
	[bētáx wajjahrəzű kǫl-zachár]	[3]
26	węþ-xặmör węþ-šəchém* harəzü ləfī-xáręb,	6
	wąjjiqxú 'ę∱-dīnā∗wąjjeṣe _l 'ú.	3
27	[bənē jaʻqób ba'ú ʻal-haxlalim, wajjabózsū ha'ir,	[6
	'ďšér timmo'ú 'Åxōþám,	3
28	⟨w⟩ęþ-ṣōnám węþ-bəqarám wə'éþ-xặmorém wə'éþ√'ặšęr-ba'tr	6
	węþ-'ášér baśśadé laqa _l xú.	3
29	wə'ęþ-kōl-xēlám wə'eþ-köl-ṭạppám weþ-nəšēm šabú,	6
	wąjjabózsū∗'e∱.kǫ́l-'ḍšèr∿babbái∱.]	3]
30	w <mark>ąjjómęr ją'q</mark> ób 'ęl-šim'ón węl-lewi: »'ặchártèm∪'oþi	6
	ləhab'išéni bəjošēb ha'dręş,	3
	[baknaʻni ubaprizsi, wa'nimnəþimispar]	[4]
	wəné'səfù 'alái wəhikkün, wənišmádtī 'ặni ubēþi.«	3:3
31	wąjjōmərti: »hạchzōnā jạ'sફ 'ęþ-'ἀxōþénū?«	4

LVII. Jakobs Zug von Sichem nach Bethel $(E_{\alpha}^*, E_{\sigma} \text{ und } P_{\alpha})$.

35.

1	×××××× ×××××, wajjom	ęr 'ğlohim 'çl-jạ'qób:	7
	»qūm√'álē bēþ-'él, wəšę̃b-šǎm,	wą'śę̃-šăm mizbéx	7
	la'él hannir'ễ 'eléch bəborxách	mippənē 'eśāu 'axich.«	7

7	ויאמר יעקב אל ביתו ואל כל אשר עמו חסרו את אלחי חנכר	2
7	אשר בתככם והטהרו והחליפו (את) שמלתיכם	
7	ונקומה ונעלה בית אל ואעשה שם מזבח לאל חענה אתי	3
7	ביום צרתי ויהי עמדי בדרך אשר הלכתי	
7	ויתנו אל יעקב את כל אלחי הנכר אשר בידם	4
7	ואת הנזמים אשר באזניהם ויטמן אתם יעקב	
[4]	תחת האלה אשר עם שכם	
-	ויסעו	5
6	ויהי חתת אלחים על חערים אשר סביבותיהם	
	ולא רדפו אחרי בני יעקב	
	ויבא יעקב לוזה אשר בארץ כנען הוא בית אל הוא וכל חעם אשר ע	6
7*	ויבן שם מזבח ויקרא למקום אל בית אל	7
7	כי שם נגלו אליו האלחים בברחו מפני אחיו	
	b.	
li 4	ותמת דברה מינקת רבקה	8
4 6 4	ותקבר (הוא) מתחת לבית אל תחת האלון	
4	ויקרא שמו אלון בכות	
••	,	
	c.	
• 7	וירא אלחים אל יעקב עוד בבאו מפרן ארם (לוזה הוא בית אל	a
: 7	אשר בארץ כנען / ויברך אתו (וס) ויאמר לו אלחים	
7	שמך יעקב לא יקרא שמך עוד יעקב	(,
7 7 7 7	כי אם ישראל יהיה שמך ויקרא את שמו ישראל	
• ,		
	d.	
: 7	ויאמר לו אלחים אני אל שדי פרח ורבה	11
7	גוי וקהל גוים יהיה ממך ומלכים מהלציך יצאו	
7	ואת תארק אשר נתתי לאברהם וליצחק לכ(ה) אתננה	12
7	ולזרעך אחריך אתן את הארץ (13) ויעל מעליו אלהים	
[3]	במקום אשר דבר אתו	· 3,
(S)		
	е.	
3	ויצב יעקב מצבה]	14
	במקום אשר דבר אתו	•
[3] 6	מצבת אבן ויסך עליה נסך ויצק עליה שמן	
<u> </u>	ויקרא יעקב את שם המקום	15
l: [4]	אשר דבר אתו שם אלחים	- J
4	בית אל]	
6	ויסעו מבית אל ויהי עוד כברת הארץ לבוא אפרתה	16
4	ותלד רחל ותקש בלדתה	
3:3	ויהי בהקשתה בלדתה ותאמר לה המילדת	17
1,3	אל תיראי כי גם זה לך בן	-,
1: T		

XXII	I, 1.] METRISCHE STUDIEN II (GEN. 35, 2—17).	107	
2	wajjómer * 'el-bēþó wə'el-kél-'ášèr-'immó: » hasirű 'eþ-'ĕlohé hannechár	7 1	
	'ášér befocháchém, wehittahárů, wehaxlif ü ('eb-)simlobechém,	7	
3	*wəna'lễ bēþ-'el, we'sē-ššām mizbex la'el ha'onễ 'obi	7	
•	bejóm saraþī, waihi 'immaði baddérech 'ðsér haláchti.«	7	
4	wajjitnú 'el-ja'qób 'el-kól-'élohé hannechar 'ášér bejadám,	7	
•	wə'eb-hanzamim 'àser bə'oznem, wajjitmön 'obam ja'qob.	7	
	[tàxáþ ha'elá 'ðsér 'im-səchém]	[4]	
5	wajjis'ū,	[4] 	
3	waihī xittāþ 'flohim 'al-hę'arim 'ặšér səbībōþám,	<u>- </u>	
	wan xuup zonn arnzarn asz sovoopan, weld radefü 'axdré-bnē-ja'qób.	6	
	· · · · · · · · · · · · · · · · · · ·	4	
6	wajjabő ja'qőb*bēþ-'él, hǔ wəchǫl-ha'ám-'ḍšęr-'immö.	7	
7	wajjiben šam misbex, wajjigrā lammagom 'čl bēb-'él.	*7	
	kīvšām nizlū 'eláu ha'lohim bəbçrxö mippənē 'axiu.	7	
	ь.		
8	wąttámop deborá mēnęgęp ribąá,	4 l i	
	wattiqqabèr (hi) mittáxaþ lebēþ-'él tàxáþ ha'allón,	į:	
	wąjjigra semo 'allon bachib.	6 4	
	and and any	7 I:	
	C.		
9	wajjerā 'ફlohim 'e̞l-ja̞ʻqõt 'ŏ̀đ bəto'õ∗⟨lὰzā (hī∪bēþ-'el),	7 :	
(10)	'ašer beres kəna an), waibarech 'ofo, (10) wajjömer-lö 'elohim:	7 :	
	» šəmāch ja qób: lỗ-jiqqarẽ šəmāch 'ðå ja qób,	7	
	kīv'ím-jiéra'el jihję šemách!« wajjiqrá 'eþ-šemó jiéra'él.	7	
	d.		
11	wąjjómęr lŏ 'ĕlohtm: »'ặnī∪'ēl šạddặi: pərē urbē:	7	
	g <mark>ði uq</mark> hàlogōjím jihjḗ mimmèkká, umlachtm mexlaṣḗch jeṣe _l 'ű!	7	
12	węþ-ha'áręş 'ặšệr naþàtti lạbrahám uljişxãq, ləchá 'etnènná,	7	
(13)	ulząr ách 'axặrệch 'ettén 'eþ-ha'áres!« (13) wajjá al me'alāu 'elohîm.	7 :	
	[bammaqóm 'ặšęr-díbbèr∨'ittö].	[3]	
	_		
	θ.	•	
14	[wajjaṣṣēb ja qób maṣṣebā,	3	
	[bạmmaqōmu'ặĕgrvdíbbèrv'ittō]	[3]	
	massębęþ 'fbén, wąjjasséch 'alth-nésech, wąjjisóg 'alth-šámen,	6	
15	wajjiqrā+'ęþ-šém hammaqõm	-	
	['ḋšer¬díbbèr¬'ittő šǎm 'ĕlohim]	[4]	
	bē ∱- '€l.]	4	
16	wąjjis'ú mibbēþ.'el, waihī-'öð-kibraþ-ha'áres labó 'efràþá,	6	
	wąttelęd raxel, wąttegáš belidtáh.	4	
17	waihi dhaqsofáh bəlidtáh, wattómer läh hamjallédeß:	3:3	
-	»'dl-tīrə't, kī-zam-zé-lach-běn!«	4	
	•	-	

108	Eduard Sievers, [X	XIII, 1.
3:	the contract of the contract o	18
3	ואביו קרא לו בנימין ותמת רחל ותקבר (הוא) בדרך אפרתה חוא בית לחם	
li li	ווצב יעקב מצבה על קברתה	19 20
[3 [4]		20
[[4]	ויסע ישראל ויט אהלה מהלאה למגדל עדר	21
4	ויהי בשכנל(ו ישראל בארץ ההוא	22
6 4	וילך ראובן וישכב את בלחה פילגש אביו	
4	וישמע ישראל ×××××	
	LVIII. Jakobs Söhne (Px).	
	35.	
6	ויהיו בני יעקב שנים עשר (23) בני לאה	(23)
3:		
6	ויששכר וזבלון (24) <ו>בני רחל יוסף ובנימן	(24)
6	ובני בלחה שפחת רחל דן ונפתלי	25
6	ובני זלפה שפחת לאה גד ואשר	26
į 6	אלה בני יעקב אשר ילד לו בפדן ארם	
	LIX. Isaaks Tod $(P_{\alpha} \text{ und } P_{\eta})$.	
	35.	
	8.	
: 7	יבא יעקב אל יצחק אביו ממרא קרית הארבע חוא חברון	1 27
7	(a. 36, 6) אברהם ויצחק אא א א א אברהם ויצחק אשר גר שם אברהם ויצחק	
	b.	
∷ ∠		-0
:: 0	ויהיו ימי יצחק מאת שנה ושמנים שנה ויגוע יצחק וימת	28 29
6	ויאסף אל עמיו זקן ושבע ימים ויקבדו אתו	29
6 3 6 3 3	עשו ויעקב בניו	
	LX. Die Nachkommen Esaus (P_{α} etc.).	
	36.	
	a.	
3	ואלה תלדות עשו הוא ארום	I
7	נשו לקח את נשיו מבנות כנען את עדה בת אילון החתי את אהליבמה בת ענה בת צבעון החוי (3) ואת בשמת בת ישמעאל אחות נביות	
•	את אהכיבמה בת ענה בת צבעון החוי (3) ואת בשמת בת ישמעאק אחות נביות תלד עדה לעשו את אליפז ובשמת ילדה את רעואל	
7 6	וזכר עווה כעשו את אניפו ובשפתו יכוה את רעואכ ואהליבמה ילדה את יעוש ואת יעלם ואת קרח	' 4 5
6	אלה בני עשו אשר ילדו לו בארץ כנען	3
v	han I am to the time of their	

XXIII, 1.] METRISCHE STUDIEN II (GEN. 35, 18—36, 5).	109
18 washī bṣc̄p nafsáh (kī mèþā), wattigrā šəmō ben-'önt,	3:3
wə'abiu qarā-ló binjamin.	3
19 wąttámoþ raxél, wąttíqqabèr√(h\$) bədérech 'efràþá∗,	6
20 vajjassēb ja'qób massebā*:	3
[hī\maşşệbęþ qəburāþ- raxel 'að-hajjóm].	[4]
21 wajjissa ja 'qób wajjet 'ohló mehalə' a lmizdal-'éder.	6
22 waiht besochn(5)* ba'ares haht,	4
wajjelech re'ūbėn wajjiškáb 'eþ-bilhā, pīlezeš 'abiu,	
wajjišmā' ja'qób, ×××××.	6
LVIII. Jakobs Söhne (Px).	
35.	
23) wajjihji bənē-ja qõb šənēm asar: (23) bənē le'ā:	6 🚦
bəchör ja qób rə ūbén, wəšim on wəlewi wihūdā,	3:3
24) wəjissachar uzbulün, (24) (u)bne raxel: jösef ubinjamin.	6
25 ubné bilhá šifxáþ raxél: dán wənaftali.	6
26 ubné zilpá šifxáb le'á: gád wo'ašér.	6
'èllé-bnē-ja'qób 'ặšér-jullað-lõ bəfáddàn-'ðrám.	6
35.	
a.	
27 wajjabo ja'qób 'el-jisxaq 'abiu mamré qirjáþā 'arbá'*,	7 :
'ǎšęr·gār-šǎm 'abrahám wəjişxáq. ×× ± ×× ± ×× ± (8. 36, 6).	7
b.	
28 vajjihj ú jemi jiszag meraþ šaná ušmonim šaná,	6
vąjjizwą̃ jisxáq wąjjamób,	3
vajje'ásef 'el-'ammãu zaqén uśbà'-jamim, wajjiqbərù-'oþó	6
esáu woja qob banáu.	6 :: 3 :: 6 :: 3 ::
LX. Die Nachkommen Esaus (P_{α} etc.).	
36.	
a.	
1 wo'Ale toledőf 'eśáu*:	3
2 'ekáu lagáx * našáu middənőþ kəná'an: 'eþ-'aðá baþ-'ēlön haxitti,	7
(3) $ws^2 \xi b^{-2} \oint h d \bar{b} a m d b a b^{-2} \hat{a} n d * h a x i w w \hat{a},$ (3) $vs^2 \xi b^{-2} b a \hat{b} a h a \hat{b} b a \hat{b} b^{-2} \hat{a} n d \hat{a} + h a x i w w \hat{a},$ (3) $vs^2 \xi b^{-2} b a \hat{b} a h a \hat{b} a b$	7
4 watteled 'adá lo'esáu 'eþ-'elifáz, ubasəmáþ jalədá 'eþ-rə'ū'el.	7
5 wo'ghlībamā jalodā 'eþ-jo'ūš, web-ja'lam wo'eb-qorax.	6
'èllējonēv'eśáu 'ďšęrvjúlloďū-ló bə'éręş kəná'an.	6 *

	b.	
7	ויקח עשו את נשיו (ב×× ב×× ב×× ±×× 8. 35, 27)	6
7	ואת בניו ואת בנתיו ואת כל נפשות ביתו ואת (כל) מקנהו	
7	ואת כל בהמתו ותא כל קנינו אשר רכש בארץ כנען	
7	וילך אל ארץ מפני יעקב אחיו (7) כי היה רכושם רב	(7)
7	משבת יחדו ולא יכלה (ה)ארץ מגוריחם לשאת אתם מפני מקניחם	
7		8
_	C.	_
6	ואלה תלדות עשו אבי אדום בהר שעיר	
7	•	10
4	ויבון רואל בן בשמת אשת עשו	
7		II
[7]	ותמנע היתה פילגש לאליפו [בן עשו] וחלד לאליפו את עמלק אלה בני עדה אשת עשו	I 2
4	ואלה בני רעואל נחת וזרח שמה ומזה ואלה בני רעואל נחת וזרח שמה	
7	ואלה בני ועואל נחת החוד שבה ובזה אלה חיד בני בשמת אשת עשו	13
4	_	14
7	ותלד לעשו את יעוש ואת יעלם ואת קרח	14
4	ווזכן כעשו אוזיעוש ואוזיעכם ואוז קיוו	
	d.	
4	אלה אלופי בני עשו	15
8	בני אליפז בכור עשו אלוף תימן אלוף אומר	
8	אלוף צפו אלוף קנז (16) אלוף קרח אלוף געתם אלוף עמלק	(16)
8	אלה אלופי אליפז בארץ אדום אלה בני עדה (אשת עשו)	
4	ואלה בני רעואל בן עשו	17
8	אלוף נחת אלוף זרח אלוף שמה אלוף מזה	
8	אלה אלופי רעואל בארץ אדום אלה בני בשמת אשת עשו	
4	ואלה בני אהליבמה אשת עשו	
8	אלוף יעוש אלוף יעלם אלוף פרח אלה אלופי אהליבמה בחענה אשת עשו	
4	אלה בני עשו ואלה אלופיהם חוא אדום	19
	θ.	
6	אלה בני שעיר החרי ישבי הארץ	20
7	לוטן ושובל וצבעון וענה (21) ורשון ואצר ודישן	(21)
6	אלה אלופי החרי בני שעיר בארץ אדום	
7	ויהיו בני לוטן חרי והימם ואחות לוטן תמנע	
7	, , , , , , , , , , , , , , , , , , , ,	23
4	ואלה בני צבעון [ו]איה וענה	24
8	הוא ענה אשר מצא את הימם במדבר ברעתו את החמרים לצבעון אביו	
7	ואלה בני ענה דשן ואהליבמה בת ענה	25
7	ואלה בני דישן חמדן ואשבן ויתרן וכרן	26
	ואכון בני אבר בלהן וזעון ועקן:	27
ب	יו אורי ביי מבו בארן ועון ועון ארן (28

25

26

27

28

	•	
	b.	
6	⟨8. 35, 27 ××⊥ ××⊥ ××⊥ ××⊥⟩, wajjiqqãx 'eśáu 'ęþ-našāu,	7
	węþ-banáu węþ-bənoþáu wə'ęþ-kǫl-nafšõþ bēþó wə'ęþ-(kǫl-)miqnéu,	7
	wə'şþ-kól-bəhşmtö wə'eþ-kól-qinjanö 'ặšફr-rachāš bə'éreş kəná'an,	7
(7)	wąjjelęch*mippəne ją'qob 'axtu, (7) kī-hajá rəchūšām răb	7
	miššębęþ jaxdáu, wəlö jachəlã (ha)'árçş*laśēþ 'oþám*.	7
8	wajjéšęb 'eśāu bəhār śe'ir*, (wəja'qób-jašàb-béreş kəná'an). (8. 37, 1)	7
	C.	
9	wə'éNē tolədőþ 'eśáч√'ặbì√'ĕdőm bəhãr śe'ir.	6
10	'èllę səmõþ bənē-'esáu: 'élifáz ben-'adá-'esep-'esáu,	7
	⟨u⟩r'ū'čl ben-básəmàþ∪ 'éšeþ 'esáu.	4
11	wajjihji donē 'līfāz tēmān, 'ōmár, şəfö wəza'tām uqnáz.	7
12	[wəþimná' hajəþā filézçš le'līfáz+, wattéleð le'līfáz 'eþ-'ámaléq.]	[7]
	'èUę̃ bənóv'ađàv 'éšęþ'eśáu.	4
13	wə'éllē bənê rə'ū'ēl: nàxáþ, wəzérax, šammā umizsā.	7
	'èU∉≠∙bənē⊙básəmàÞ 'éšęÞ 'esáu.	4
14	wo'éllę hajú bonē∪'óhlībamā baþ-'ặnā ben-şib'ôn√'ešeþ-'eśáu,	7
	wattélęd lo'eśáu 'ęþ-jo'űš węþ-ja'lám∗.	4
	d.	
15		4
	bənē 'ğlīfāz bəchör 'esáu: 'allūf tēmán, 'allūf 'ōmár,	8
(16)) 'allūf səfō, 'allūf qənáz, (16) *'allūf ga'tám, 'allūf 'ămaléq:	8
	'èllé 'allufé 'élfáz-berço-'edóm: 'èllé bəné-'adà- ('éseþ 'esáu).	8
17	·	4
	'allűf náxáþ, 'allűf séráx, 'allűf šammá, 'allűf mizzá:	8
	'èllé 'allufé ro'ü'élderes'edóm: 'èllé bonēdásamāß 'éseß 'esau.	8
18	wə'ellę bənê 'qhlībamā·'ešeþ·'eśáu:	4
	'allaf jə'us, 'allaf ja'lam+: 'elle 'allafe 'ohlabama+o'eseb-'esau:	8
19	'èllé_bnē-'esáu, vo'éllē 'allūfém.*	4
	e.	
20	'èllē bənē- śe'ir haxori, jošəbē ha'áres.	6
(21)) lōṭán wəšōbál, wəṣibʻōn wạʻnā, (21) wəđišõn wə'éṣe̞r wəđīšán.	7
	'èllé 'allūfé haxori, bəndsé'īr bə'érçş 'ĕdóm.	6
22	and the second s	7
23		7
24	พว'èllḗ อักē-șib'on: *'ajjā wa'ná	4
	(hu'ğna''ăšèr maşa 'eb-hajjemim bammidbar bir'obo 'eb-haxmorim	

wo'elle bene- 'ặnã: dison, wo'ohlibamá bab-'ặna,

(w)'èlla bnē-đīšān: 'ŭş wa'ran.

wo'elle bone dison: xemdán, wo'esbán wojifran uchrán.

(wə)'elle bəne-'èşer: bilhan wəza'wan wa'qan,

ləşib'ön 'abiu).

8

7

7

4

3:3

112	EDUARD SIEVERS, [XXIII	., 1
	f.	
. 3	אלה אלופי החרי	29
8	אלות לוטן אלות שובל אלות צבעון אלות ענה	
6	אלות דשן אלות אצר אלות דישן	30
6	אלה אלופי החרי לאלפיהם בארץ שעיר	
	g.	
6]	ואלה המלכים אשר מלכו בארץ ארום	31
[4	לפני מלך מלך לבני ישראל	
7	וימלך באדום בלע כן בעור ושם עירו דנהבה	32
7	וימת כלע וימלך תחתיו יוכב כן זרח מבצרה	33
7	וימת יובב וימלד תחתיו חשם מארק התימני	34
7	וימת חשם וימלך תחתיו חדד בן בדד	35
7	המכה את מדין בשדה מואב ושם עירו עוית	
7	וימת חדד וימלך תחתיו שמלה ממשרקה	36
7	וימת שמלה וימלך תחתיו שאול מרחבות הנהר	32
7	וימת שאול וימלך תחתיו בעל חנן בן עכבור	38
7	וימת בעל חנן בן עכבור וימלך תחתיו חדר ושם עירו פעו	39
7	ושם אשתו מהיטבאל בת מטרד בת מי זהב	
	h.	
7	ואלה שמות אלופי עשו למשפחתם למקמחם בשמתם	49
6	אלוף תמנע אלוף עלוה אלוף יתת	
6		4
6		4
7	אלוף מגדיאל אלוף עירם אלה אלופי אדום	4.
7	למשבתם בארץ אחזתם הוא עשו אבי אדום	
LXI.	Joseph wird nach Aegypten gebracht $(J_{\alpha}; E_{\alpha}, E_{\sigma} \text{ und } P_{\alpha})$	•
	37.	

[?]	(s. 36, 8) וישב יעקב [בארץ סגורי אביו] בארץ כנען	I
[?] 3	אלה תלדות יעקב	2
6	יוסף בן שבע עשרח שנה היה רעה את אחיו בצאן והוא נער	
	את בני בלחח ואת בני זלפה נשי אביו	
[6] 4	ויבא יוסף את דבתם רעה אל אביהם	
7	א א א א א א א א א א א א א א א א א א א	3
7	מכל בניו כי בן זקנים הוא לו ועשה לו	
7	•	(4)
7	וישנאו אתו ולא יכלו <ל>דבר <את>ו לשלם	
3	ויחלם יוסף חלום	5
3 — [4]	ויגד לאחיו	
[4]	ויוספו עוד שנא אתו	

XXII	I, 1.] METRISCHE STUDIEN II (GEN. 36, 29—37, 5).	113
	f.	
29	'èllé 'allufé haxori:	3
,	allūf lotan, 'allūf šobal, 'allūf sib'on, 'allūf 'anā,	8
	'allūf dišón, 'allūf 'eṣṭr, 'allūf dīšán:	6
	'èllé 'allufê haxorî lo'alfêm bo'éreş se'îr.	6
	• g.	
31	[wə'ellē hamlachim 'dšér maləchū bə'éres 'ĕdöm	[6
•	lifné məlçch-melech libné jisra'el.]	4]
32	wajjimlõch be'ðöm belá' ben-be'ör, wesem 'īrö dinhàbá.	7
33	wajjámoß balá', wajjimlőch taxtáu jöbáb ben-zérax mibbosrá.	7
	wajjamop jōbab, wajjimlõch taxtäu xušam me'ereş hattemani.	
34		7
35	wajjámoß xušám, wajjimlöch taxtau xặđ að bin-boð áð,	7
_	hammakké 'ep-midján bisáté mo'áb, wešem 'īrō 'áwtþ.	7
36	wajjámoþ xādád, wajjimlöch taxtāu samlā mimmás(sə)reqā.	7
37	wajjámoß samlá, wajjimlőch taxtãu ša'úl merxobóß hannahár.	7
38	wajjámoþ ša'úl, wajjimlőch taxtãu bà'āl xanán ben-'achbór.	7
39	wajjàmopba'alxanán*, wajjimlõch taxtãu xặđặr, wəšém 'īròpá'ū,	7
	wəšēm 'ištő məhếṭạb'êl bạþ-mạṭrēđ* <mim>mē zaháb.</mim>	7
	h.	
40	wə'éllē səmōb 'allūfē 'esáu ləmíspəxoþám*bismoþám:	7
	'allūf timná', 'allūf 'alwā, 'allūf jəþéþ,	6
4 I	'allūf 'ohlībamā, 'allūf 'elā, 'allūf pīnón,	6
42	'allūf gənáz, 'allūf tēmán, 'allūf mibsár,	6
43	'allāf mazdī'él, 'allāf 'īrám: 'èllē 'allāf ē 'ĕdōm,	7
73	ləmóšəboþám bə'ệrés 'ặxuzzaþám: hūv'esāu 'ặbī 'ĕdōm.	7
I	LXI. Joseph wird nach Aegypten gebracht (J_{α} ; E_{α} , E_{σ} und	
	37.	· u).
		507
I	wajješęb ja'qob [bə'ereş məzūrē 'abīu] bə'ereş kəna'an. (8. 36, 8)	[8]
2	'ellé toledőþ ja qób.	3
	jōséf∗∙hajà√roʻę́ 'ęþ-'ęxāu başşön, wəhū nà'ár,	6
	['ęþ-bənế bilhā węþ-bənế zilpā, nəšế 'abiu]	[6]
	wajjabė*'ęþ-dibbaþám ra'á 'ęl-'ḍbim.	4
3	×× 1 ×× 2 ×× 2 ×× 2, wəjiśra'êl 'aháb 'eþ-jöséf	7
	mikkõl-banáu, kī-bén-səqunīm hū√lő, wə'áśā lŏ	7
(4)	kəbóneb passim. (4) wajjir'ű 'exau, kī-'obo'ahabo'abimomikkol-'exau,	7
	wajjiśnə'ù opō, wəlō jachəlü (lə)dabbēr ('itt)ō ləšalóm.	7
5	vajjaxlõm jõsēf xălóm,	3
,	wajjaggéð lə'ęxáu,	_ [
	[wajjōstfū 'ðā sənō 'oþō]	[4]
	[without a on one of the first to the first of the first	נדו

i	ויאמר אליהם שמעו נא החלום	6
	הזה אשר חלמתי	
	והנה אנחנו מאלמים אלמים בחוך השדה	7
:	והנה קמה אלמתי	
:	וגם נצבה והנה תסבינה אלמתיכם	
Ė	ותשתחוין לאלמתי	
:	ויאמרו לו אחיו המלך תמלך עלינו	8
:	אם משול תמשל בנו	
ŀ	ויוספו עוד שנא אתו על חלמתיו ועל דבריו	
ŀ	ויחלם עוד חלום אחר	9
: 		
ŀ		
ı I:	והנה השמש והירח ואחד עשר כוכבים משתחוים כי ויספר אל אביו ואל אחיו 3:3	10
ŀ		10
l	The second secon	
 -	הבוא נבוא אני ואמך ואחיך להשתחות לך ארצה 1:3 ויקנאו בו אחיו ואביו שמר את הדבר	
ŀ	ויקנאו בו אחיו ואביו שמר את הדבר	11
١	ויאמר ישראל אל יוסף 7 וילכו אחיו לרעות את צאן אביהם בשכם (נו) ויאמר ישראל אל יוסף	12
 -	הלוא אחיך רעים בשכם לכה ואשלחך אליהם	(13)
	ויאמר לו הנני	
l	ויאמר לו לך נא ראה את שלום אחיך	14
	ואת שלום הצאן והשבני דבר	
	וישלחהו מעמק חברון	
	ויבא שכמה (15) וימצאהו איש והנה תעה בשדה (15)	
١	וישאלהו האיש לאמר מה תבקש (16) ויאמר את אחי אנכי מבקש 7*	(16)
l	הגידה נא לי איפה הם רעים (17) ויאמר האיש נסעו מזה	(17)
l	כי שמעתי אמרים נלכה דתינה וילך יוסף אחר אחיו	
Ī	וימצאם בדתן (18) וירא(ה)ו אתו מרחק	(18)
I	ובטרם יקרב אליהם	
ï	ויתנכלו אתו להמיתו 7	19
İ	ויאמרו איש אל אחיו	
ı	ויאמרו איש אל אחיו אנה בעל החלמות הלזה בא הנה בעל החלמות הלזה בא	
i	ועתה לכו ונהרגהו ונשלכהו באחר הברות	20
١	ואמרנו חיה רעה אכלתהו ונראה מה יהיו חלמתיו	
١	ישמע ראובן ויצלהו מידם ויאמר לא נכנו נפש	21
i		22
l	אל תשפכו דם חשליכו אתו אל הבור הזה אשר במדבר	
١	ויאמר אכהם ראובן אל תשפכו דם חשליכו אתו אל הבור הזה אשר במדבר זיד אל תשלחו בו למען הציל אתו מידם להשיבו אל אביו	
ı	למען הציל אתו מידם להשיבו אל אביו	
	ויהי כאשר בא יוסף אל אחיו ויפשיטו את יוסף את כתנתו	22
۰		-3
	את כתנת הפסים אשר עליו זיקחהו וישלכו אתו הברה והבור רק אין בו מים 7	24
1	· · · · · · · · · · · · · · · · · · ·	24 25
		4 5
	the state of the s	
١	וגמכיהם נשאים נכאת וצרי וכט הוככים כהוריד מצרימה	

XXIII,	1.] Metrische Studien II (Gen. 37, 6—25).	115
6	wąjjómer 'ặlêm: »šim'ū-nấ hạxặlốm	6
_	hạzzę̃ 'ặšę́r xalàmti. wəhinnê 'ănàxnü mə'ạlmim 'ặlummim bəþöch hạśśađę́,	3
7	wənrıne ünüxnu mə ümrm ütümmin vəpvcu nüssauç, wəhinne qàmā 'ălummaþi,	6
	wəzam nişşəba, wəhinnê þəsubbéna 'ğlummoþēchém,	3 6
	wąttistąxą̃wę̃nolą́'lumma pi.«	3
8	vajjómərū lő 'ęxāu: »hặmalõch timlõch 'alén?	6
·	'im-mašõl timšõl bànú?«	3
	[wajjōstfu 'ða sənō 'oþō 'al-xalómoþàu_wə'al-dəbarau]	[?7]
9	vajjaxlómoʻōđoxálōm 'axér	- [
	waisappérv'oþòlexāu, wajjömer: »hinnē xalamtī xălōm 'ŏd,	7
	wohinné haššeméš wohajjaréx waxado asár kochabim mištáxawim li!«	7
10	waisappér 'el-'atiu wel-'exau.	3:3
	wajjiz'ár-bò'abiu, wajjómer ló: »māhaxlőm hazzév'ášervxalámt?	7
	hặbổ nabồ 'ặnt wə'immách wə'axệch ləhistáxặwò þlāch 'àrṣá?«	7
11	wạiqạn(nə)'ū-bỗ 'ęxấu, wə'abłu šamạr 'ęþ-hạddabár.	3:3
12	$wajjelochtu$ 'ę x àu lir ' δp $s\bar{o}nu$ 'ä b t̃m bi šch e m, (13) $wajj$ b m e r ji sra' e l 'e l - $j\bar{o}se$	∮f: 7
(13)	»hặlỗ 'ạxệch ro'im bišchém? ləchá wešlaxēch 'ặlêm!«	7
	wąjjómęr ló: »hinnènt!«	3
14	wąjjómęr lð: »lęch-nā rə'é 'ęþ-šəlōm 'axę́ch,	6
	węb-šəlőm haşşön, wahšibénī dabár.«	4
	[wajjišlaxẽu me'émęq xębrón]	[3]
(15)	wajjabő šəchémā, (15) wajjimsa'èw'iš, wəhinnē þo'ē bassadē.	7
(16)	wajjiš'alēu ha'iš*:»mā-tbaqqéš?« (16) wajjómer:»'eþ-'axái 'anochi məbaqqé	
(17)	haggidā-nnà-ti, 'ēfō-hem-ro'im?« (17) wajjōmer*: »nasə'ü mizzē,	7
/= 0 \	kī šamá tī 'omərim: neləchá do þàiná.« wajjélech jöséf 'ð axðr' exáu,	7
(18)	wajjimşa'ém bədofán. (18) wajjir'úhū meraxóq, ubţęręm jiqrāb 'ālēm,	
	wąjji prąkkoliu-'o po lahmi wajji prakkoliu-'o po lahmi	ー ************************************
19	vajjômərà√iš 'ęl-'axiu:	3:3
-,	»hinnē√bá'al haxlomöþ hallazę̃ bǎ:	4
20	wa atta lechú wenáhrezehú, wenašlichéu be axád habboróh,	7
	wə'amarnu: xajjā ra'āo'achalabhū, wənir'ē mā-jjihjū xalomobau!«	7
	wajjišmá ro ūbén, wajjassiléu mijjadám, wajjömer: »lō-nakkénnū naféš.	!« 7
22	wajjómer 'álém rə'übén:	3
	»'al-tíšpəchū-đám! hašlichū 'oþó 'el-habbőr hazzé∗,	6
	wəjā ā ' ql-tišləxū-ħō!«	3
	ləmá'an haşşīl 'oþó mijjaðám lahšībó 'el-'abíu.	6
23	waihi ka'šęr-ba joséf 'ęl-'ęxau, wajjafšitu 'ęþ-joséf 'ęþ-kuttonto',	7
	['ęþ-kəþónęþ happassimo' ăšèro 'alāu]	[3]
24	wajjiqqaxuhū wajjašlichū 'oþó habbòrá, wəhabbőr req, 'enoboomáim.	7
25	×× ± ×× ± ×× ± , wajješəbű lę'chǫl-lèxém,	7
	wajjiś'ű 'ēnēm wajjir'ű wəhinné 'orəxáb jišmə'ēlīm ba'ā*,	7
	uzmallém noso'im nochó busriwalót, hölochim lohorid misraimá.	7

			_
1		ויאמר יהודה אל אחיו מה בצע כי נהרג את אחינו וכסינו את דמו	
l	7		27
	_	כי אחינו בשרנו הוא וישמעו אחיו	- 0
	6 3	ויעברו אנשים מדינים סחרים וימשכו ויצלו את יוסף	28
		מן הבור ×× ×× ×	
	7	ויעלו> וימכרו את יוסף	
I	7	לישמעאלים בעשרים כסף ויביאו את יוסף מצרימה	
ı	6	וישב ראובן אל הבור וחנה אין יוסף בבור	29
	4	· · · · · · · · · · · · · · · · · · ·	(30)
	6	ויאמר הילד איננו ואני אנה אני בא	
	3	ויקחו את כתנת יוסף	31
	3		
	3	(את הכתנת אל אביהם	32
١	7	×× × × × את כתנת הפסים ויביאו אל אביהם ויאמרו	
	7	זאת מצאנו הכר נא הכתנת בנך הוא אם לא	
	-	ויכירה ויאמר כתנת בני	33
l	7		
1	7	טרת טרת יוסק	
	3	:3 ויקרע יעקב שמלתיו וישם שק במתניו	34
	3 4	ויתאבל על בנו ימים רבים	
I	7	ויקמו כל בניו וכל בנתיו לנחמו וימאן להתנחם	35
l	7	ויאמר כי ארד אל בני אבל שאלה ויבך אתו אביו	
l	7	והמדנים מכרו אתו אל מצרים לפוטיפר סריס פרעה	36
I	7	שר המבחים אאר אאר אאר אאר אאר אאר	
		LXII. Juda und Thamar (J_{α}^*) .	
		` '	
		38.	
1	7		I
	7		(2)
	7		
١	7	ותהר (האשה) ותלד בן ויקרא את שמו ער	3
	7		4
İ	7	ותסף עוד ותלד בן ותקרא את שמו שלח	5
	7	והיה בכזיב בלדתה אתו (6) ויקח יהודה אשה	(6)
I	7	לער בכורו ושמה תמר (7) ויהי ער בכור ויחודה רע	(7)
1	7	בעיני יהוה וימתהו יהוה (8) ויאמר יהודה לאונן	(8)
	7		
	7		9
	7		
	7		10
	7		ĮI.
	7		
	7	•	(12)

116

26	wajjómer jəhüdā*: »mā-bbésa' kīonahróz 'eþ-'axin, wəchissinü 'eþ-dam	ō? 7 ∣
27	ləckü wənimkərénnü lajjíšmə'ēlim, wəjadénü 'al-təhī-bŏ,	7
	kī-'axīn+hŭ!« wajjišmə'ù\'exāu,	_
28	wąjją'bərů 'ặnašim midjanim soxặrim, wąjjimšəchů*'ęþ-jōséf min-hąbbör ×× ∠ ×× ∠	6
	<wajja°lå> wajjimkərü 'ер-jöséf</wajja°lå>	7
	ląjjišmoʻēlim boʻęśrīm kásę́f, wajjabiʻū 'ęþ-jōséf misràimā.	7
29	wajjášoð rə'ūbén 'el-habbör, wəhinné 'ēn-jōsēf babbör.	6
(30)	wajjiqrá' 'ęþ-bəzadāu, (30) wajjášǫð 'ęl-'ęxāu.	4
,	wajjómer: »hajjéled 'ēnénnū, wa'nī 'ànā''ặnī-bā? «	6
31	wajjiqxti 'ęþ-kəþónęþ jöséf,	3
	wajjišxățù so'īr 'izsim, wajjițbolt 'eb-hakkuttóneh baddam,	3:3
32	waisakti ('eþ-hakkuttóneþ 'el-'äðim)	3
•	×× ± × × ± 'ęþ-kəþónęþ happasstm, wajjabt'ū 'ęl-'äbim wajjōmərü:	7
	»sőþ masánū: hakker-nă hakþóneþ bənách∪htv'im-ló!«	7
33	wajjakkīrāh wajjómer: »kəþóneþ bənt:	
	××××××××××× xajjā ra'ā 'āchalàþhú:	7
	ţarõf ţorāf jōséf! «	7
34	wąjjiąrą̃' ją'qób simloþáu, wajjásem sặq bəmoþnáu,	3:3
	wąjji þ'abbel 'al-bənő jamīm rabbīm.	4
35	wajjaqumū chol-banāu wechol-benobāu lenaxmō, waima'en lehi þnaxem,	7
	wajjomer: »kī-'ered 'el-bənī 'abel šə'olā!« wajjebk.'oþò.'abtu.	7
36	wəhamdanim machərli 'oþō 'şl-mişraim ləf öţifar səris par'ō,	7
	śặr hạṭṭạbbaxim, ××± ××± ××±××±.	7

LXII. Juda und Thamar (J_{α}^*) .

I	waiht ba'eb haht, wajjéred jehūdā me'eb 'exau, wajjet	7
(2)	'ạđ-'iš 'ặđullami', ušmõ xīrā. (2) wajjặr-šǎm jəhūđā	7
	bạþ-'tš kəna'nt, ušmõ ští', wajjiqqaxéh wajjabõ 'elēh.	7
3	wattáhar (ha'iššá), wattelęd běn, wattigrá 'ęþ-šəmő 'er.	7
4	wattáhar 'ða, wattéled ben, wattigrá 'eþ-səmō 'onán.	7
5	wattósef 'ðd, wattéled ben, wattigrá 'eþ-səmő selá,	7
(6)	wəhajā bichzit bəlidtāh 'oþö. (6) wajjiqqáx jəhūdā 'iššá	7
(7)	lə'ér bəchōrō, ušmāh tamár. (7) waihī∪'ér bəchōr<ō>∗rặ'	7
(8)	bə'ēnē jahwē, waimi þēu jahwē. (8) wajjömer jəhūdā lə'ōnan:	7
	» bồ v gl- 'éšęþ 'axich, wəjabbem 'o þáh, wəhaqem zerá' lə 'axich! «	7
9	wąjjćāą' 'ōnán kī∪lō∪lō jihję hązzę́rą', wəhajā 'im-bā	7
-	'el-'éšeß-'axiu, wəšixēß 'àrṣā, ləbilti_nəßon-zéra' laxiu.	7
10	wajjéra' bə'ēnē jahwē''', àšēro'' aśā, wajjámeþ < jahwē > gam-'oþō.	7
11	wajjómer jəhūdá ləþamár kallaþó: » šəbt 'almaná bēb-'abtich,	7
	'ạđ-jizdāl šelā dənt!« kī∪'amár: »pęn-jamūþ gạm-hú kə'exāu.«	*7
(12)	wattelech tamár wattésed bēh 'abich. (12) wajjirbü hajjamim, wattamóh	7

7	בת שוע אשת י[ה]ודה וינחם י[ה]ודה ויעל על גוזי צאנו	
7	הוא וחירה ועהו העדלמי תמנתה (13) ויגד לתמר	(13)
7	לאמר הנה חמיך עלה תמנתה לגז צאנו (14) ותסר	(14)
7*	בגדי אלמנותה מעליה ותכס בצעיף ותתעלף ותשב	
7	בפתח עינים אשר על דרך תמנתה כי ראתה כי גדל שלה	
7	והוא לא נתנה לו לאשה (15) ויראה יהודה	(15)
7	וים אליה אל הדרך (16) וים אליה אל הדרך	(16)
	ויאמר חבה נא אבוא אליך	
[3]	כי לא ידע כי כלתו הוא	
7	ותאמר מה תתן לי	
7	כי תבוא אלי (17) ויאמר אנכי אשלח גדי עזים מן הצאן	(17)
7	וואמר אם תתן ערבון עד שלחך (18) ויאמר מה הערבון	(18)
7	אשר אתן לך ותאמר חתמך ופתיל(י)ך וממך אשר בידך	
7	ויתן לה ויבא אליה ותהר לו (19) ותקם	(19)
7	ותלך ותסר צעיפה מעליה ותלבש בגדי אלמנותה	
7	וישלח יהודה את גדי העזים ביד רעהו העדלמי	20
7	לקחת הערבון מיד האשה ולא מצאה (בעינים)	
7	וישאל את אנשי מקמה לאמר איה הקדשה (ה)הוא	21
7	בעינים על חדרך ויאמרו (לו) לא היתה בזה קדשה	
7	וישב (חירה העדלמי) אל יהודה ויאמר לא מצאתיה	22
7	וגם אנשי המקום אמרו לא היתה בזה קדשה	
7*	ויאמר יחודה תקח לה פן נהיה לבוז הנה שלחתי	23
7	הגדי הזה ואתה לא מצאתה (24) ויהי כמשלש(ת) תרשים	(24)
7 *	ויגד ליהודה לאמר זנתה <u>תמר</u> כלתך וגם הנה הרה	
7 *	לזנונים ויאמר יהודה הוציאוה ותשרף (25) הוא מוצאת	(25)
7	והוא שלחה אל חמיה לאמר לאיש אשר אלה לו	
7	אנכי הרה האמר הכר נא למי החתמת והפתילים	
7	והמטה האלה (26) ויכר יחודה ויאמר צדקה ממני כי על כן לא נתתיה לשלה בני ולא יסף עוד לדעתה	(26)
7	כי על כן לא נחחיה לשלה בני ולא יסף עוד לדעחה	
7	ויהי בעת לדתה והנה תאומים בבטנה (28) ויהי בלדתה	27
7	ויתן יד ותקת המילדת ותקשר על ידו שני	(28)
7	לאמר זה יצא ראשנה (29) ויחי כמשיב ידו	(29)
7	והנה יצא אחיו ותאמר (המילדת) מה פרצת עליך פרץ	
7	ויקרא שמו פרץ (30) ואתר יצא אחיו אשר על ידו השני	(30)
7	ויקרא שמו זרת ×××××× ××××××	

LXIII. Joseph und die Aegypterin (J α und J σ).

7			מצרימה	ק הורד ו	ויוסן	7 ×	× 7×	× 7 >	(× 7 × ×	
									ויקנחו	
[4]				תטבחים	שר	פרעה	סרים	פוטיפר		
7	שמה	הורדהו	אשר	ומעאלים	י הים	מיד	יצרי	איש כ		

	bąþ-šú''ešęþ.jūđá. wajjinnáxem jūđá, wajjá'al 'al-gósázè.sōnó,	7
(13)		7
(14)	The second secon	7
•		7
		7
(15)	away way assist	7
(16)		7
• •	wajjómer: »habá-nnà, 'abő 'eláich!« –	_
		3.]
		7
(17)		7
(18)	wattomer: »'im-titten 'erabon 'ad-solxách?« (18) wajjómer: »má ha'erabon	7
	7 / AT-12 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1	7
(19)	wajjítten-láh, wajjabő 'eléh, wattáhar lő, (19) wattaqóm,	7
	wattélech wattasár so ifáh me aléh, wattilbás bizde válmonü þáh.	7
20	wajjišláx jəhūdā 'ęþ-gədi ha'izzim bəjádore'èwhá'dullami,	7
	laqàxáþ ha'eraðön mijjáð ha'iššá, wəló məşa'áh (ba'ēnáim).	7
21	wajjiš' ál 'eþ-'anšé hamma qóm lēmór: »' ajjé haqdešã (ha)ht	7
	ba'ēnáim 'al-haddárech?« wajjómərù-(ló): »lō-hájəþà-bazzé qədešá.«	7
22	wajjášǫð (xīrā ha'dulland) 'el-jəhūdā, wajjömer: »lŏ məṣūþīh,	7
	wəzām 'anšé hammaqóm 'amərü: lō-hájəþà_bazzé qədešá.«	7
23	wajjómer jəhūdā: »tiqqax-lah, pen-nihjē labūz: hinné šalàxti *	7
(24)	hạgđī hạzzē, wə'attáslōsməṣāþáh!« (24) waiht kəmišlóš(eþ) xðđaštm,	7
	wajjuggạd līhūdã lēmór: »zanəþá*kallaþách, wəzạmohinnèohará *	7
(25)	liznuntm!« wajjómer jəhūdā: »hōṣī'üh wəþiśśaréf!« (25) ht mūṣēþ, *	7
		7
	'anochī harā:∗ hakkér-nà ləmi haxoþémeþ wəhappəÞīlim,	7
(26)	wəhammatte ha'elle!« (26) wajjakker jəhūda, wajjömer: »şadəqa mimmenni,	7
	kī-'al-kénolō-nəþattih ləšelã bəni.« wəlō-jasàfo'öd ləda'táh.	7
27		7
(28)	vajjítten-jáð, vattiggáx hamjalléðeþ vattigsór 'al-jadő šanī	7
(29)	lēmõr: » sē jaṣā rīšonā.« (29) wạihi kəmešīt jađō,	7
	wəhinne jaşà 'axtu, wattomer (hamjallede þ): »mā-pparasta 'alech pares? «	7
(30)		7
	wajjiqrāošəmbozárax, ××±××± ××±××±.	7

LXIII. Joseph und die Aegypterin $(J_{\alpha}$ und $J_{\sigma})$.

I	××⊥××⊥ ××⊥××⊥, wəjōsẽf hūrạđ mişràimā.	7
	wajjiqnéu	_
	[pōṭīfársərtspartō, śarháṭṭabbaxim]	[4]
	'īš∪miṣri̇́∪ mijjàđ∪hajjíšmə'ēlim, 'ặšớr hōriđúhū šàmmā.	7

3	ויהי יהוח את יוסק	2
6	ויהי איש מצליח אאבאאב אאבאאב	
7	ויהי (יוסף) בבית אדניו המצרי (3) וירא אדניו	(3)
7	כי יהוה אתו וכל אשר הוא עשה יהוח מצליח בידו	
7	וימצא יוסת חן בעיניו וישרת אתו ויפקדהו על ביתו	4
4	וכל <אשר> יש לו נתן בידו	
7	ויהי מאז הפקיד אתו בביתו ועל כל אשר יש לו	5
6	ויברך יהוח את בית המצרי בגלל יוסף	
7	ויהי ברכת יהוה בכל אשר יש לו בבית ובשדה	
7	ויעזב כל אשר לו ביד יוסף ולא ידע אתו מאומה	6
7	כי אם הלחם אשר הוא אוכל ויהי יוסף יפה תאר	
	ויפח מראה	
[4]	(= 40, I) ויתי אחר הדברים האלה	7
7	וחשא אשת אדניו את עיניה אל יוסף	
7*	ותאמר שכבה עמי (8) וימאן ויאמר אל אשת אדניו	(8)
7	הן אדני לא ידע אתי מה בבית וכל אשר יש לו	
7	נתן בידי (9) איננו גדול בבית הזה ממני	(9)
7	ולא חשך ממני מאומה כי אם אותך באשר את אשתו	
7	ואיך אעשה הרעה הגדלה חזאת וחטאתי לאלהים	
7	ויהי כדברה אל יוסף יום יום ולא שמע אליה לשכב אצלה לחיות עמח	10
7	ויהי כ[ה]יום הזה ויבא (יוסף) הביתה לעשות מלאכתו	11
7	ואין איש מאנשי הבית שם בבית (12) ותתפשהו בבגדו	(12)
7*	לאמר שכבה עמי ויעזב בגדו בידה וינס	
7	ויצא החוצה (13) ויהי כראותה כי עזב בגדו בידה	(13)
7	וינס החוצה (14) ותקרא לאנשי ביתה ותאמר להם	(14)
7	לאמר ראו הביא לנו איש עברי לצחק בנו	
7*	בא אלי לשכב עמי ואקרא בקול גדול (15) ויהי כשמעו	(15)
7*	כי הרימתי קולי ואקרא ויעזב בגדו אצלי וינס	
7	ויצא החוצה (16) ותנת בגדו אצלה עד בוא אדניו	(16)
7	אל ביתו (17) וחדבר אליו כדברים האלה לאמר בא אלי העבד העברי	(17)
7	אשר הבאת לנו לצחק בי (18) ויהי כהרימי קולי	(18)
7	ואקרא ויעזב בגדו אצלי וינס (ויצא) החוצה	
7	ויהי כשמע אדניו את דברי אשתו אשר דברה אליו	19
7	לאמר כדברים האלה עשה לי עבדך ויחר אפו	
7	ויקת אדני יוסף אתו ויתנהו אל בית הסהר	20
[?]	מקום אשר אסירי המלך אסורים	
7	ויהי שם בבית הסהר (21) ויהי יהוח את יוסף	(21)
7	ויט אליו חסד ויתן חנו בעיני שר בית הסהר	
7	•	22
7	אשר בבית הסהר ואת כל אשר עשים שם הוא היה עשה	
7	אין שר בית הסהר ראה את כל מאומה בידו באשר יהוה אתו	23
7	ראותר הרא סמה והוה משלות צציצצי	-

2	wạihī jahwē 'ęþ-jōséf,	3
	ıcaihi ,iş√másigx ××⊤ ××⊤ ××⊤	6
(3)	waihī (jōsef) bəbēb 'ặdonāu hammişrī, (3) wajjár 'ặdonāu	7
	kī jahwē 'itto wəchol šehu 'ošē jahwē mastix bəjado',	7
4	wajjimsā josēf xen be ēnāu*, wajjafqidehū 'al-bēþo',	7
	wəchól-(šej)ješ-lő naþán bəjadó.	4
5	waihī me'āz hifqīd 'oþó bəbēþó wə'al-kǫ́l-šejješ-ló,	7
	wasbárech jahwę 'eþ-béh hammisrī bizlāl jōséf,	6
	waihī birkāþ jahwē bəchǫl- šejješlõ babbáiþ ubassadē.	7
6	wajja zób kol-šellő bəjäd jöséf, wəlö-jadä 'ittö mə'umá,	7
	kīv'ím-hạllệxệm 'ặšęr-hữ 'ōchél. wạihī jōséf jəfē-þó'ar,	7
	wīfē mạr'ė,	_
7	[wạihĩ 'ạxậr hạđ b arím ha'è $ll\dot{e}$] (= 40, 1)	[4]
	wạttisst 'èséþ- 'ặđonáu 'ẹþ-'ēnệh 'ẹl-jōséf,	7
(8)	wattomer: » šichbā 'immi! « (8) waima'en, wajjomer 'el-'eseb 'adonáu:	*7
	»hěn 'ặđoni lō-jađặ' 'itti mặ-bbạbbặiþ, wəchól√šejjęš-lö	7
(9)	naþán bəjadt: (9) 'ēnénnū zadől babbāiþ hazzé mimmènni,	7
	wəlỗ-xasách mimmènní mə'ùmā, kī∪'im-'ōþāch, bạ'sér 'att-'ištö:	7
	wə'ēch 'ę'śę hara'á hạgdōlã hạzzóþ, wəxaṭáþī lēlohim?«	7
10	wạihi kədabrah 'el-jösêf jöm-jöm, wəlő-šamã' 'eleh*.	7
11	wạihi kajjòm hazzę wajjabő (jōséf) habbáiþā la'śóþ məlāchtö,	7
(12)	wə'ēn-'iš me'anšē habbáiþ-šam-babbáiþ, (12) wattíþpəsèhü bəbizdő	7
	lēmõr: »šichbã 'immi!« vajja'zőb bizdő bəjadáh wajjànǫ́s	*7
(13)	wajjeşt haxüşā. (13) waihi kir'oþáh kī-'azāb bizdó bəjadáh	7
(14)	wąjjános haxúṣā, (14) wạttiqrá b'ạnšē tēþāh wạttómęr lahệm	7
	lēmõr: »rə'นี, heðiolanนิo'เี้ง 'iðrī ləṣáxeq bànน์!	7
(15)	bā√elāi liškāt 'immī, wa'eqrā́-bəqòl-gađól, (15) waihī chəšǫm'ó	*7
	kī-hặrīmó pī qō ti wa' eqrā, wajja' zöb bizđõ 'eşti wajjanés	*7
(16)	wajjeşē haxdşā!« (16) wattannax bizdő 'eşlāh 'ad-bō 'ădonāu	7
(17)	'ęl-bēþō, (17) wattədábbèr√ 'elāu∗lēmór: »bā√elāi ha'éþęd ha'ibrt	7
(81)	šeh eðē þa√llànú l əṣáxeq bǐ. (18) waiht kahrīmī qōli	7
	wa'eqrā, wajja'eōb bizdō 'eṣlī, wajjános (wajjeṣē) haxùṣā.«	7
19	waihī chišmó' 'ặđonāu 'eþ-dibrē 'ištō 'ặšer√díbbərà√elāu,	7
	lēmór: »kạdbarim ha'èllē 'aˌśā∪lī 'a̩bdāch«, wajjíxar 'appō',	7
20	wajjiqqáx 'ặđonế jōsẽf 'oþō, wajjitnếu 'şl-bếþ hassóhar.	7
	[məqom 'ặšçr-'ặsirē hạmmelech 'ặsūrim].	[?]
(21)	waihī-šăm bəbēþ hassóhar, (21) waihī jahwē 'eþ-jōséf,	7
-	wajjét elau résed, wajjittén rinnó bo ené śar béb-hassohar.	7
22	wajjitten sar bef- hassóhar bejäð- jöséf 'eþkól-ha'sīrím,	7
	'ặšér bəvē phassóhar, wə'e pkól-še'osīm šám, hữ hajã 'ośé:	7
23	'ēnsársbēfshassóhar ro'ē∗mə'ùmā∗, ba'šę̃r jahwę̃ 'ittö,	7
	wą' šęr-hū 'ośę̃, jahwę̃ maslix, ×× ± × × ± × × ±.	7

LXIV. Josephs Traumdeutung im Gefängnis (J_{\alpha} und E_{\alpha}).

_	_•	
-		1
7		
7	ויִקבה פרעה על שני סריסיו	2
7	על שר המשקים ועל שר האופים (3) ויתן אתם במשמר	(3)
_	בית שר הטבחים (אדני יוסה)	
' [6]		
7	ויפקד שר הטבחים	4
7	את יוסף אתם וישרת אתם ויהיו ימים במשמר	
7	ויחלמו חלום שניהם איש חלמו בליל[ה] אחד איש כפתרון חלמו	5
7	המשקה והאפה אשר למלך מצרים אשר אסורים בבית הסהר	Ū
7	ויבא אליהם יוסף בבקר וירא אתם וחנם זעפים	6
7	וישאל את סריסי פרעה אשר אתו במשמר בית אדניו	7
7	לאמר מדוע פניכם רעים היום (8) ויאמרו אליו	(8)
7	חלום חלמנו ופתר אין אתו ויאמר אלהם יוסף	(-)
7	(ספרו נא לי את חלמתיכם) הלוא לאלהים פתרנים ספרו נא לי	
7	ויספר שר המשקים את חלמו ליוסה ויאמר לו	9
7	בחלומי וחנה גפן לפני (10) ובגפן שלשה שריגם	(10)
1	בחקום החומה גבן כפני (סי) הבגבן שקשה שהיגם והוא כפרחת עלתה נצה הבשילו אשכלתיה ענבים	(10)
7	ורוא כפו הוד עלווו נצור וובשילו משכלוויו ענבים ורוא פרצה בירי ואקח את הענבים ואשחט אתם אל (ה)כוס פרצה	11
7	ואתן את הכוס על כף פרעה (12) ויאמר לו יוסף	
7		(I 2)
7	זה פתרנו שלשת השרגים שלשת ימים הם	
7	בעוד שלשת ימים ישא פרעה את ראשך והשיבך על כנך	13
7	ונתת כוס פרעה בידו כמשפט הראשון אשר היית משקהו	
1	לועתה אל תשכחני כאשר ייטב לך כי אם זכרתני אתך כאשר ייטב לך	14
7	ועשית נא עמדי חסד והזכרתני אל פרעה	
7*	והוצאתני מן הבית הזה (15) כי גנב גנבתי מארץ העברים	(15)
7	וגם פה לא עשיתי מאומה כי שמו אתי בבור	
7*		16
7	אף אני בחלומי והנה שלשה סלי חרי על ראשי	
7		17
7	והעוף אכל אתם מן הסל מעל ראשי (18) ויען יוסף ויאמר	(81)
7	זה פתרנו שלשת הסלים שלשת ימים הם	
7		19
7		(20)
7	יום חלדת את פרעה ויעש (פרעה) משתה לכל עבדיו	
7	וישא את ראש שר חמשקים ואת ראש שר האפים	
7		(21)
7	ויתן הכוס על כף פרעה (22) ואת שר האפים תלה	(22)
[?]	כאשר פתר להם יוסת	
7	ולא זכר שר המשקים את יוסף וישכחהו	23
-	·	

LXIV. Josephs Traumdeutung im Gefängnis $(J_{\alpha}$ und $E_{\alpha})$.

I	wạihĩ 'ạxár hạdbartm ha'èllḗ,	
	xatə'ti mašqè meleck- mişráim wəha'of é lādonem ləmeleck mişráim.	7
2	wajjiqşõf par'ð 'al√∗sarīsāu.	7
(3)	'al sár hammašatím wo'al sár ha'oftím, (3) wajjittén 'oftám bomismár	7
	bēþšár hattabbaxím ('ặđonế jōséf),	
	['çl-bēþ hassóhar, məqōm√'ặšèr√jōsēf 'asūr šăm]	[6]
4	wajjifqõd sar∿háṭṭabbaxim	7
	'ęþ-jōsēf 'ittám, wạišáręþ 'oþám, wajjihjū jamim bəmišmár.	7
5	wajjáxlemù xălom *belāil vexád, 'tš kefifron xălomo,	7
	hammašqe wəha'of e 'ašeroləmelech mişraim, se'sūrīm bəbēþ hassohar.	7
6	wajjabō-'ălèm-jōsēf babbóqer wajjār 'oþám wəhinnám zo'āfim.	7
7	wajjiš'ál 'eþ-sərīsē far'ó 'ặšèrv'ittó bəmišmar běþ 'ặđonau,	7
(8)	lēmõr: »maddů' pənēchę̃m ra'īm hajjóm?« (8) wajjómərù√eláu:	7
	»xặlớm xalàmnú, ufoþérv'ēnv'oþó.« wajjömer 'ặlēm jōséf:	7
	» (sifrit-nàlt 'ęþ-xălómo þēchém): hālō lēlohim pi þronim? * «	7
9	waisappēr sặr- hạmmašqim 'eþ-xặlomō ləjösēf wajjömer lð:	7
(10)	» bạx lõmt wəhinnẽ- zèfén ləfanái, (10) ubạggéfen šəlošá śarīzím.	7
	wəht chəforáxaþ 'aləþā nişşáh: hibštlú 'äškəloþệh 'änabím.	7
11	wəchös* bəjadt, wa'eqqáx 'eþ-ha'nabím, wa'eśxãṭ 'oþám 'el-(hạk)kös*,	7
(12)	wa'ęttén 'eþ-hakkõs 'al-kãf par'ó.« (12) wajjómer lð jöséf:	7
	»sį̇̃ fiþrono: šəlošā hassarizim, šəlóšęþ jamīm hēm:	7
13	bə'ðd-səlóseþ jamim jissä far'ð 'eþ-rōsách, wahsībéch 'al-kannách,	7
	wənaþáttà chōs-par'ð bəjadő kammišpát harīšón 'ášèr hajfþa mašqéu.	7
14	(wə'attā 'al-tiškaxénī, ka'šér-jīṭàb-lách), kī-'ím-zəchartánī 'ittách*,	7
	wə'astþa-nnð 'immaðī xèséð, wəhízkartànt 'el-par'ö,	7
(15)	wəhōṣēþạnī min-habbãiþ hazzḗ, (15) kī-zunnõb gunnábtī me'éres ha'ībrin	ı. * 7
	wəzām-pð lō-'astþī mə'ùmā, kī-sámū 'oþī babbór.«	7
16	wajjār šķr-ha'ofīm kī-ṭō̄b paþār, wajjómer 'el-jōséf:	*7
	»'af-'ặnt bạxlōmt, wəhinne səlosā sallē xort 'al-rōst,	7
17	ubassál ha'eljőn mikkől ma'chál par'ő, ma'sé 'of e',	7
(18)	wəha'ōf-'ochèl-'ofam min-hassal-me'al-rōši.« (18) wajja'an jōsef wajjōma	ír: 7
19	»zį̃ fiþronó: šəlóšęþ hassallim, šəlóšęþ jamīm hěm.	7
	bə'ðd-ĕəlóšeþ jamīm jiśśā fạr'ð 'eþ-rōšách * wəþalā-'ōþàch-'al-'éṣ,	7
(20)	wə'achāl ha'öf 'eß-bəsarách me'alēch.« (20) waihī bajjöm hašlīšī,	7
	jōm_hullédeþ 'eþ-par'ð, wajjá'as < par'ð> mištē ləchól-'ábadáu,	7
	wajjissa 'ęþ-rōs sặr hạmmasqim wə'eþ-rōs sặr ha'ofīm	7
(21)	bəþöch 'ặbađấu, (21) wajjášęb (par'ó) 'ęþ-sár hammašqim 'al-mašqiu,	7
(22)	wajjittēn hakkõs 'al-kāf par'ó, (22) wə'eþsár ha'of im talá.	7
	[ka'šęr paþar lahem jösef]	[?]
23	wəlő-zachār śặr-hammašqim 'ęb-jōsēf wajjíškaxèhù.	7

LXV. Pharaos Träume und Josephs Erhebung (J α , J σ ; E α , E σ und P α).

6	ויחי מקץ שנתים ימים ופרעה חכם	1
3	והנה עמד על היאר	
6	והנה מן היאר עלת שבע פרות יפות מראה	2
4	ובריאת בשר ותרעינה באחו	
7	והנה שבע פרות אחרות עלות אחריהן מן היאר	3
7	רעות מראה ודקות בשר ותעמדנה אצל הפרות	
7	על שפת היאר (4) ותאכלנה (שבע) הפרות רעות המראה	(4)
7	ודקת הבשר את שבע הפרות יפת המראה והבריאת	
7	וייקץ פרעה (והנה חלום) (5) ויישן ויחלם שנית	(5)
7	וחנה שבע שבלים עלות בקנה אחד בריאות וטבות	
7	והנה שבע שבלים דקות ושדפות קדים צמחות אחריהן ותבלענה (שבע) השבלים הדקות את שבע השבלים הבריאות	6
7	ותבלענה (שבע) השבלים הדקות את שבע השבלים הבריאות	7
7*	והמלאות וייקץ פרעה והנה חלום (8) ויהי בבקר	(8)
7	ותפעם רוחו וישלח ויקרא את כל חרממי מצרים	
7	ואת כל חכמיה ויספר פרעה להם את חלמו ×× ב	
7*	ואין פותר אותם לפרעה (9) וידבר שר המשקים את פרעה לאמר	(9)
7	את חטאי אני מזכיר היום (וס) פרעה קצף על עבדיו	(10)
7	ויתן אתי במשמר בית שר הטבחים אתי ואת שר האפים	
7	ונחלמה חלום בליל[ה] אחד אני וחוא איש כפתרון חלמו חלמנו	11
7	ושם אתנו נער עברי עבד לשר המבחים	12
7	ונספר לו ויפתר לנו את חלמחינו איש כחלמו פתר	
7	(פרעה לנו כן היה אתי השיב	13
7 *	על כני ואתו תלה (14) וישלח פרעה ויקרא את יוסף	(14)
6?	ויריצחו מן הבור ויגלח (את ראשו) ויחלף שמלתיו	
7	ויבא אל פרעה (15) ויאמר פרעה אל יוסף חלום חלמתי	(15)
7	ופתר אין אתו ואני שמעתי עליך לאמר תשמע חלום	
7	לפתר אתו (16) ויען יוסף את פרעה לאמר בלעדי	
7 *	אלחים יענה את שלום פרעה (17) וידבר פרעה אל יוסף	(17)
7	בחלמי חנני עמד על שפת היאר (18) והנה מן היאר עלת	(18)
7	שבע פרות בריאות בשר ויפת תאר ותרעינה באחו	
7	וחנה שבע פרות אחרות עלות אחריהן דלות	19
7	ורעות תאר מאד ורקות בשר לא ראיתי כחנח לרע	
7	בכל ארץ מצרים לרע (20) ותאכלנה (שבע) חפרות הרקות והרעות	(20)
	את שבע הפרות הראשנות הבריאת	
6	ותבאנה אל קרבנה ולא נודע כי באו אל קרבנה	21
4	ומראיהן רע כאשר בתחלה	
7	ואיקק (22) ואראה בחלמי	(22)
7	והנה שבע שבלים עלת בקנה אחד מלאת ומבות	
7	והנה שבע שבלים צנמות דקות (ו)שדפות קדים צמחות אחריהם	23
7	ותבלענ(ה שבע) השבלים הדקת את שבע השבלים הטבות	24

LXV. Pharaos Träume und Josephs Erhebung (J_{α} , J_{σ} ; E_{α} , E_{σ} und P_{α}).

	41.		
I	wạiht miqqéş šənaþāim jamim, ufar'ð xolém.	6	l
	wəhinnḗ 'oméd 'al-hai'ór,	3	l
2	wəhinnê min-hại'õr 'olóþ-šębạ'-parōþ, jəfōþ mạr'ệ	6	
	ubrī'õþ baśár, wạttir'ṭnā ba'áxū.	4	
3	wəhinne šệbạ paróþ 'ặxeróþ 'olóþ 'ạxặrên min-hại'ór,	7	Ï
	ra'őþ mạr'ệ wəđạqqőþ baśár, wạttạ'móđnā 'èşệl hạpparóþ	4	ı
(4)	'ạkśəfāþ hại'ór. (4) wạttōchálmā (šệbá') hạpparỗþ ra'ðþ hạmmạr'ế	7	Ì
	wədaqqóþ habbasár 'eþséfða' happaróþ jəfóþ hammar'f wəhabrī'óþ.	7	1
(5)	wajjīqās par'o (wəhinnē xălom). (5) wajjīšan, wajjaxlom šeniþ.	7	ı
	wəhinnē√šętā, šibböttm 'olöþ bəqanē 'exád, bərī'öþ wəṭotöþ,	7	1
6	wəhinnē šę́ bā' šibböllīm daqqob ušdūf op qadim soməxob 'axărên.	7	1
7	wattiblá'nā (šệbá') haššíbbölim haddaqqóþ 'eþsébá' haššibbölim habrī'ój	5 7	ı
(8)	wəhạmle'ðþ, wajjīqāş par'ð, wəhinnễ xàlỗm. (8) waihī babbóqer,	*7	ı
	wattippa'em rūxō', wajjišláx wajjiqrā 'eþ-kól-xartummē miṣráim,	7	
	wə'ęþ-kól-xặchaméh, waisappēr par'õ lahém 'eþ-xặlomō ××1,	7	ı
(9)	wēn-pōþēr 'ōþō bfar'ō, (9) wạiđabbér śar-hammašqim 'eþ-par'ō lēmór:	*7	ı
(10)	»'ęþ-xặṭa'ặi 'ặnt mạzkīr hạjjöm: (10) pạr'ỗ qaṣáf 'ạl-'ặbadấu,	7	١
	wajjittén∗bəmišmár bēþsár∿hattabbaxīm, 'oþi wə'eþsár ha'ofim.	7	I
11	wannáxləmà xălõm bəläil 'exád +, 'tš kəfiþrön xălomö +.	7	I
12	wəšām 'ittánū nà' ặr 'iðri', 'èðéð ləsar háṭṭabbaxim,	7	١
	wannəsápper-lð, wajjíftor-lànút: 'iš kaxlomõ paþár.	7	I
13	wạihi kạ'šer páþar- lànu, ken hajā: 'oþī hešīb < par'ó>	7	Ì
(14)	ʻal-kanni, wə'oþō þalá.« (14) wajjišlāx par'ō wajjiqrá 'eृþ-jōséf,	•7	ı
	wạirīṣúhū min-hạbbōr, wạizạllàx ⟨'ęþ-rōšō⟩ wạixạlléf śimloþāu,	?6	
(15)	wajjabo 'el-par'o, (15) wajjomer par'o 'el-josef: »xălom xalàmti,	7	
	ufoþérv'ēnv'oþó, wa'ntvšamá'tīv'alę̃ch lēmõr: tišmā' xặlõm	7	I
(16)	lifþór 'oþó.« (16) wajjá'an jöséf 'eþ-par'ő lemór: »bil'adái:	7	I
(17)	' ફlohīm ja'n ệ 'ફ્ર-ૅsəlō̃m pạr'ō!≪ (17) wạiđạbbẽr pạr'ō 'ફl-jōséf:	7	I
(81)	»baxlomt, hinənt 'oméd 'al-∗hai'ór, (18) wəhinne min-hai'ör 'oloþ	7	I
	šębą̃' paróþ, bərī'õþ basár, wīfoþtó'ar, wattir'ę́nā ba'áxū.	7	Į
19	wshinnế šệbặ' paróþ 'ặxerőþ 'olóþ 'ạxặrến dạllóþ,	7	I
	wəraʻōþ.toʻạr.mə'óð, wərqqqōþ baśár: lō-ra'tþī chahénnā (laróʻ)	7	١
(20)	bəchəl-'éreş mişráim*. (20) wattöchálnā (šèbá') happaröþ haraqqöþ wəhara'ó	<i>þ</i> 7	l
	'eþšéða' happaróþ harīšonóþ habrī'óþ,	_	ļ
21	wattabónā 'el-qirbénā, wəlő nödá' kī-bà'ú\'el-qirbénā,	6	
	umar'ến rả', ka'šér batxillá.	4	ŀ
(22)	wa'iqāṣ. (22) wa'érē baxlomi,	7	
	wəhinnē-séta, sibbölim 'olóh bəqanë 'exád, məle'óh wətoböh.	7	
23	wəhinnē-séba' sibbölim* daqqōþ (u)sðuföþ qaðim soməxōþ 'axärém.	7	١
24	wattiblá na (šệbá') haššibbolim haddaqqób 'eþšebá' haššibbolim hattoból	. 7	
	•		

7		(25)
7	חלום פרעה אחד הוא את אשר האלהים עשה	
7	הגיד לפרעה (26) שבע (ה)פרת הטבח שבע שנים הנה	(26)
7	ושבע השבלים הטבת שבע שנים הנה חלום אחר הוא	
6	ושבע הפרות הרקות והרעת העלת אחריהן	27
3	שבע שנים הנה	
6	ושבע השבלים הרקות ×× ב שדפות הקדים	
3	· יהיו שבע שני(ם> רעב	
7	(ו) הוא הדבר אשר דברתי אל פרעה אשר אשר האלהים עשה	28
7	הראה את פרעה (29) הנה שבע שנים באות שבע גדול	
7	_	(30)
7	ונשכח כל השבע בארק מצרים וכלה הרעב את הארק	
7	, ,	31
7	•	(32)
7	כי נכון הדבר מעם האלהים וממהר האלהים לעשתו	
6	ועתה ירא פרעה איש נכון וחכם	33
3	וישיתהו על ארץ מצרים	•
7	(ועתה כה) יעשה פרעה ויפקד פקדים על הארץ	34
3:3	וחמש את ארק מצרים בשבע שני השבע	
_	ויקבצו את כל אכל השנים הטבות הבאת האלה	35
4	ייצבר[ו] בר תחת יד פרעה אכל	
7	בערים	
7	ושמרו (36) והיה האכל לפקדון לארץ לשבע שני הרעב	(36)
7	ולא תכרת הארץ ברעב (α) אשר תהיין בארץ מצרים (β)	
7	וייטב הדבר בעיני פרעה ובעיני כל עבדיו	37
3	ויאמר פרעה אל עבדיו	38
3:3	הנמצא כזה איש אשר רוח אלהים בו	
3	ויאמר פרעה אל יוסף	3 9
6	אחרי הודיע אלהים אותך את כל זאת	
3	אין נבון וחכם כמוכ(ה)	
3:3		40
4	רק הכסא אגדל ממכ(ה)	
7*	ויאמר פרעה אל יוסף ראה נתתי אתך על כל ארץ מצרים	41
7	ויסר פרעה את טבעתו מעל ידו ויתן אתה על יד יוסק	42
7	וישם רבד הזהב על צואריו (α) וילבש אתו בגדי שש (β)	
7	וירכב הו אחו במרכבת המשנה אשר לו ויקראו לפניו אברך	43
7	ונתון אתו על כל ארץ מצרים (44) ויאמר פרעה אל יוסק	(44)
7	אני פרעה ובלעדיך לא ירים איש את ידו ואת רגלו	
7	בכל ארץ מצרים (45) ויקרא פרעה שם יוסף צפנת פענח	(45)
7	ויתן לו את אסנת בת פוטי פרע כהן אן לאשה	
[4]	ויצא יוסף על כל ארץ מצרים	
7	ויוסף בן שלשים שנה בעמדו לפני פרעה מלך מצרים	46
7	ויצא יוסף מלפני פרעה ויעבר בכל ארץ מצרים	-
7	(ווצא יוסף בשבע שני השבע לקמצים (ויצא יוסף	47

(25)	wa'omar laxartummim, wēn maggīd li.« (25) wajjomer joséf 'el-par'o:	7
	»xặlỗm pạr'ỗ 'exãd hữ: 'eþ'àšér ha'lohīm 'ośé	7
(26)	higgiđ ləfạr'ō: (26) šệbạ́' ⟨hạp⟩paróþ∗ šệbạ̃' šanīm hènnā,	7
	wəšębá' haššibbólim* šębã' šanīm hènnã: xặlómo'ęxàdohú,	7
27	wəšęba' happaröþ haraqqöþ wəhara'óþ ha'olóþ 'axárén,	6
	šģīg̃ šanīm hènnā,	3
	wəšệ b ạ́ʻ hạšši b b $ra{c}$ lim hareq $ar{c}b$ $ imes$ x x $oldsymbol{ar{L}}$ šə $ar{d}$ uf $ar{c}b$ hạ qq a $ar{d}$ im,	6
	jihjū šę̀ōā° šanim∗.	3
28	(wə)hű haddabár 'ášèr dibbártī 'el-par'ō: ('eß-)'ášér ha'lohīm 'ośé	7
(29)	h ẹr'ā 'ẹþ-pạr 'ō: (29) hinnē∪šę́ bạ' šanīm ba'õþ śabã' gađól	7
(30)	bəchol-'éreş mişrāim. (30) wəqámū šèbã' šənē ra'áb 'axặrên,	7
	wəniškáx kol-hassabā' bə'éreş mişráim, wəchillá hara'áb 'eþ-ha'áreş,	7
31	wəlō-jiwwađạ' hạśśabã' ba'áręş mippənê hara'āb hạhú*,	7
(32)	kī-chabéd hū mə'ód. (32) wə'ál hiššanōþ haxlom 'el-par'ō pa'maim,	7
	kī-nachōn hạddabār me'ím ha'lohīm, ummahér ha'lohīm lạ'soþō.	7
33	wə'attā jerē far'ō 'tš nabōn wəxachám,	6
	wīšī þēu 'al-'ereş mişráim.	3
34	(wə'attā kŏ) ja'sē far'ō wəjafqéd pəqidim 'al-ha'ares,	7
•	wəximmēš 'ęb-'éręş mişráim bəšéba' šənē hassaba'.	3:3
35	wəjiqbəşti 'ęþ-kol-'óchel haššanim hattoböh habba'óh ha'ellé	_
33	wəjiş b çr - băr tàxá þ. jað - par ' o *.	4
	bę arim,	7
(36)	wəšamərü, (36) wəhajā* ləfiqqadònola'árçş ləšéba' šənê hara'áb,	7
(30)	(β) wəlö þikkarēþ ha'áręş bara'áb (α) 'ăšęrvjihję bə'éręş mişráim.«	7
37	1 1 1 2 1 1 2 1 1 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2 2	7
37 . 38	wajjómer par'ó 'el-'äðadáu:	3
30	»hặnimst chaze 'ts 'ặser-rūx 'ĕlohīm bŏ?«	3:3
20	vajjómer par'ó 'el-jöséf:	l:
39	»'axărē hōđi' 'ğlohīm 'ōþāch 'gþ-kộl-zŏþ,	3 6
	'ēn-nabón wəxachám kamòchá:	
40	'attā tihjē 'al-bēft, wə'al-pīch jiššáq kol-'ammt:	3
40		3:3
	rǎq hakkissẽ 'ęzdál mimmèkká!«	4
41	wajjómer par'ó 'el-jöséf: »ro'é nobattich 'al-kol-'éres misráim!«	*7
42	wajjásar par'ð 'eþ-tabba'tōme'àl-jadö, wajjitténo'oþàho'al-jad jōséf,	7
	(β) wajjásem rəbid hazzaháb 'al-şawwarö, (α) wajjalbēš 'oþō bizdē-šéš,	7
43	wajjarkit ếu bəmirkéteþ hammisné 'ặšer-lò, wajjiqrə'ú ləfanāu: »'atréch	
(44)	wənaþōn 'oþō 'al-kol-'éreş mişráim. (44) wajjōmer par'ō 'el-jōséf:	7
	»'ặnt fạr'ô, ubil'adệch lō-jartm 'tš 'eb-jadô web-razlô	7
(45)	bəchol-'éreş mişráim!« (45) wajjiqrā far'ó šem-jöséf şafənāþ pa'néx,	7
	wajjíttən-lð 'e̞þ-'asəná̞þ-ba̞þ-pōṭī-ʃé̞ra̞' kohēn 'ŏn lə'iššā́.	7
	[wajjeşē jōséf 'al-'éreş mişraim]	[4]
46	wəjösef ben-šəlošīm šanā bə'çmā lifne par'òmelech misraim.	7
	wajjeşễ jöséf millifnễ fạr'ð, wajja'bór bəchol-'ệręş mişráim.	7
47	wąttą́ aś ha' áręs bešę́bą' šanim* liqmasim, (wąjjesę̃ jōséf)	7

	7	אמל שבע שנים אשר היו בארץ מצרים ויתן אכל בערים 48
	6	אכל שדה העיר אשר סביבתיה נתן בתוכה
Ė		- איצבר יוסף בר
i	6 4 6	כחול הים הרבה מאד
Ë	6	עד כי חדל לספר אי אין מספר
?	8	50 וליוסף ילד שני בנים בטרם תבוא שנת הרעב
1	[6]	אשר ילדה לו אסנת בת פוטי פרע כהן און
?	8	ז ויקרא יוסף את שם הבכור מנשה כי נשני אלהים את כל עמלי ואת כל בית אבי
?	8	52 ואת שם השני קרא אפרים כי הפרני אלהים בארץ עניי
١	7	53 ותכלינה שבע שני השבע אשר היה בארץ מצרים
١	7 7 7	54 ותחלינה שבע שני הרעב לבוא כאשר אמר יוסק
	7	ויהי רעב בכל הארצות ובכל ארץ מצרים היה לחם
	3	נ: איניא איני ותרעב כל ארץ מצרים 55 × איניא איני איני אורעב כל ארץ
	4	ויצעק העם אל פרעה ללחם
	6	ייאמר פרעה לכל מצרים לכו אל יוסף
	3	3 ב א א א א א א ארעב כל ארץ מצרים יוצעק העם אל פרעה ללחם יוצעק העם אל פרעה ללחם יואמר פרעה לכל מצרים לכו אל יוסף אשר יאמר לכם תעשו
	[4]	
	6	
	4	ויחזק הרעב בארץ מצרים
	6	57 וכל הארק באו מצרימה לשבר אל יוסף
	6 4 6 4	כי חזק הרעב בכל הארק

LXVI. Erste Reise der Brüder Josephs nach Aegypten (J α ; E α und E σ). 42.

١	7	וירא יעקב כי יש שבר במצרים ויאמר יעקב לבניו	I
ı	7	למה תתראו (2) ויאמר הנה שמעתי כי יש שבר במצרים	(2)
ı	7	רדו שמה ושברו לנו משם ונחיה ולא נמות	
1	7	וירדו אחי יוסף עשרה לשבר בר ממצרים	3
١	7	ואת בנימין אחי יוסף לא שלח יעקב את אחיו	4
i	3	כי אמר פן יקראנו אסון	
	3 6 4	ויבאו בני ישראל לשבר בחוך הבאים	5
	4	כי היה הרעב בארץ כנען	
į	_	ויוסף הוא השלים על הארק	6
1	6	(ויוסף) הוא המשביר לכל עם הארק (ויבאו אחיו)	
	7	ויבאו אחי יוסף	
	4 6 3	וישתחוו לו אפים ארצה	
١	6	וירא יוסף את אחיו ויכרם ויתנכר אליהם	7
	3	(לאמר אתם קשות (לאמר)	
	7	(וישתחוו לו) ויאמר אלהם מאין באתם ויאמרו	
	7	מארץ כנען לשבר אכל (8) ויכר יוסף את אחיו	(8)
	7	והם לא הכרהו (9) ויזכר יוסך את החלמות אשר חלם להם	(9)
ļ	7	(מרגלים אתם ××××××××××××××××××××××××××××××××××	
	6	מרגלים אתם לראות את ערות הארץ באתם	

48	wajjiqbóş 'eþ-kol-(ha)'óchel* šehajā beres misraim, wajjitten-'òchel be'arti	n. 7	ı
	'òchęl sədē-ha'ir 'dšér səbīboþéh, naþán bəþōcháh	6	ŀ
49		_	: :
• • •	kəxől hajjám, harbő mə'óð	4	ŀ
	°ad√ki-xadàl√lispór, kī-'₹n mispár.	-	i
	uljosēf jullād šənē banim, bəterem tabō šənāb hara'ab,	6 8	•••
50	· · · · · · · · · · · · · · · · · · ·		٤
	['ďšęr jáloďā-lló 'asonáþ baþ pōṭī féra' kohēn 'ŏn].	[6]	
51	wajjiqrā-jōsèf-'ef-šém habbəchör mənaššé: »kī-naššánnī 'elohīm 'ef-kǫl-'ámal	i∗«, 8	?
52	wə'eþ.šém hạššenī qarā 'efráim: »kī-hifránī 'elohīm bə'ereş 'onji.«	8	?
53	wattichlęnā šèbā' šəné hassabá' šehajā bə'ereş mişráim,	7	ı
54		7	ı
	waihī ra'āb bəchól-ha'raṣōþ, ubchol-'éreş mişráim ha jā láxem.	7	١
55		(3:)3	ŀ
-	wajjiş'āq ha'ám 'şl-par'õ lalláxem.	4	
	wajjómer par'ő ləchǫl-mişráim: »ləch ü 'el-jōséf:	6	
	'ăšér-jōmàr⊃lachę̃m tạ'stl.«	3	
56		[4]	1:
	wajjiftāx josēf †'ęþ-kól-'ášer-bahém, wajja šbér lemisráim,	6	:
	wajjęxság hara'āb bə'éręş mişráim.	4	
57		6	
31	kī-xasáq haraʻáb bəchöl-ha'áreş.	4	

LXVI. Erste Reise der Brüder Josephs nach Aegypten (J σ ; E α und E σ).

rədü-šàmmá wəšibrü-lànū-mişṣám, wənixj̄ξ wəlō namüþ!« 3 wajjérədù-'ðxē- jōséf 'ðśarā lišbōr bǎr mimmiṣráim,	7
3 wajjérzdů váze- jöséf 'ásara lišbor bár mimmisráim, 4 wo'éþ-binjamin 'ázi jöséf lö-šaláz ja'qób 'eþ-'ezáu, ki vamár: » pen-jigra'énnű 'asón! «	7
4 wə'ę́þ-binjamīn 'ἀxτ̄ jōséf lō-šalᾴx ją'qób 'g̞þ-'g̞xάu, kī√amạ́r: » pe̞n-jiqra'e̞nnū 'asōn! «	,
kī-'amár: » pęn-jiqra'énnū 'asôn! «	7
	,
5 wajjabó'ū bənē jiśra'êl lišbõr bəþōch habba'im.	3
	5
kī-hajā hara'āb bə'éreş kəná'an.	.
6 wəjōsēf hti haššallit 'al-ha'árçş. –	-
⟨wəjōséf⟩ hū⊾hạmmašbir ləchǫ́l-'am⊾ha'áręş. ⟨wajjabó'ū 'exāu⟩,	5
wąjjabó'ū 'ặxế jōséf,	7 Ï
wajjištáxăwū-lõ 'appāim 'àrṣā.	١ [:
7 wajją̃r jōséf 'ęþ-'ęxấu wajjakkirém, wajjiþnákkèr-', além,	5
wạiđạbbérv'ittàmoqašõþ (lēmór):	3
⟨wajjištáxăwū-lo⟩, wajjómęr 'älém: »me'āin bāþém?∢ wajjōmərú:	7
(8) »me'éreş kəná'an lišbôr-'òchél.« (8) wajjakkēr jōséf 'eþ-'exāu,	7
(9) wəhem lo hikkirihü. (9) wajjizkor joséf 'eb haxlomob 'ağçı xalam lahém,	7
wajjómer 'ặlém: »⟨mərággəlim∪'ạttém: ××⊥ ××⊥ ××⊥).«	7 <u> </u>
»mərággəlim√attém: lir'öþ 'eþ-'erwãþ ha'áreş bāþém.«	5
Abhandl. d. K. S. Gesellsch. d. Wissensch., philhist. Kl. XXIII. I. 9	

את אבינו בארץ כנען

10	wajjómərù eláu: »ló, 'ädont: wa'bad ệch bà'û lišbor-'óchel:	7
11	kullánū bənē 'tš-'çxāđ <'ā\náxnū: kenim 'ănàxnú.«	7
(12)	» lō-hajú 'ặbad ệch məraglim!« (12) wajjömer 'älem: » lð,	3:3
` ,	kī-'erwāb ha'áres bābēm lir'öb.«	3.3
13	wąjjómərù:∪» šənēm 'aśár 'ặbađ‡ch, 'ạxim 'ặnàxnů,	6
-3	bənê 'īš-'çxãd bə'éreş kəná'an,	
	wəhinne haqqatón 'gþ-'aðīn hajjóm, wəha'gxád 'ēnènnü.«	4 6
14	wąjjómęr 'dlém joséf:	ı
14	wajjómer atem josel: (wajjómer 'álém): »hť (haddaðár) 'ášèr-dibbártī 'álechem lemór:	3
/\		7
(15)	mərággəlimo'attém: (15) bəzöfi tibbaxənti: xēofar'ő 'im-téşə'ù mizzé,	7
(16)	kīv'im-bəbō 'ðxīchém haqqatõn hènná! (16) sikū mikkem 'exáð,	7
	wəjiqqáx 'eþ-'dxīchém, wə'attém he'asərü, wəjibbaxanü dibrēchém,	7
	hạ'mẹ́þ 'ittəchém: wə'īm-lð: xē-fạr'ð kī-mərággəlìm-'attém!«	7
17	1000	7
(18)		7
19	'im-kenīm 'attem, 'dxīchēm 'exád je'asēr bəbēþ mišmarchem,	7
	wə'att ệm ləchū habi'ū šèbér ra'bôn battēchém, (wəšùb ū),	7
20	węb-'axīchém haqqaton tabi'ū 'elai, wəjé'amənü dibrēchém,	7
(21)	wəlő þamúþū, 'im-tá'śū-chěn!« (21) wajjómərù√iš 'çl-'axiu:	7
	»'ặbál 'ặšemim 'ặnàxnú 'ạl-'axin, 'ặšèr-ra'inū şarāb nafšō,	7
	bəhi þæán(n)əndo'elen, wəld sama'nd: 'al-kenoba'ao'elen hassara*.«	7
22	wajjá an ro uben 'obam lemór: »hald amártī 'alechem lemór:	7
	'al-téxtə'ù bajjéled, wəlö səma'tém, wəzam-damõ hinne nidrás!«	7
23	wəhém lō jadə'd kī somē' jöséf.	
•	[kī_hammelis bēnoþám]	[?]
24	wąjjissób me ^e dlēm wąjjebk.	7
	wajjášoð 'álém, waiðabber 'álém, wajjiqqáx me'ittám 'eþ-šim'ön,	7
(ar)		
(25)	wajję'sórv'oþð l'ēném, (25) waisáu jöséf ləmalle 'eþ-kəlēm bár,	7
(-6)	ulhašīb kaspēm 'žš 'ęl-śąqqō, wolaþéþ-lahèm-şedā laddárech.	7
(26)	wajją'ś (t) lahèm kén, (26) wajjiś't 'eh-šibrám 'al-xămorem, wajjelochù miš	
27	wąjjiftáx ha'ęxád 'amtaxtó	3
	laþeþ mispó laxmoró bammalón, wajjár 'eþ-kaspó,	6
	wəhinnē-hù√bəfi 'amtaxtō.	3
28	wąjjómęr 'ęl-'ęzáu: »hūšą̃b kaspt, wəzàm\hinné bamtaxtt!«	6
	wajjeşē libbám wajjęxrədű.	3
	['ŧš 'ęl-'axīu lēmõr: »mā-zzõþ 'aśá 'ĕlohīm lànú?≪] (s. ∇. 35°)	[7]
29	wajjabó'ū 'ęl-ją'qõb 'ḍbim∪'ạrṣā∪kənḍ'ạn, wajjaggidū lŏ	6
	'eþ√kól-haqqorðþ 'oþám,	3
(30)	lēmór: (30) » dibber ha'iš 'ặđonễ ha'áreş 'ittánū qušōþ,	6
•	wajjittēn 'o þánū kimragtim 'e þ-ha'áres.	4
31	wannômer 'elấu: kenim 'ặnàxnú, lō∪hajinū məraglim:	6
32	šənēm-'aśār 'ặnáxnū 'ạxim,	4
J-	bənē 'abin: ha'çxád 'ēnènnü, wəhqqqatön hajjöm	6
	'ef-'aðin be'éres kená'an.	3
	दृष्ट- ५०४% एव दृष्ट्द्र रूवास्य एक.	3 1

	6	ויאמר אלינו האיש אדני הארץ בזאת אדע כי כנים אתם	33
	4	אחיכם האחד הניחו אתי	
	6	ואת רעבון בתיכם קחו ולכו (34) וחביאו את אחיכם הקטן	(34)
	3	תביאו> אלי ואדעה כי לא מרגלים אחם	
ľ	6	כי כנים אתם ואת אחיכם אתן לכם ואת הארק תסחרו	
		ויהי הם מריקים שקיהם והנה איש צרור כספו בשקו	35
	7	(ויאמרו בררות כספיהם המה ואביהם וייראו	
l	7	(s. V. 28°) איש אל אחיו לאמר מה זאת עשה אלהים לנו	
	4	ויאמר אלהם יעקב אביהם	36
	6	אתי שכלתם יוסף איננו ושמעון איננו	
	3	ואת בנימן תקחו	
	4 6 3 6 3 3:3	עלי היו כלנה (37) ויאמר ראובן אל אביו לאמר	(37)
Ŀ	3	את שני בני חמית	
Ŀ	3:3	אם לא אביאנו אליך תנה אתו על ידי	
	3	ואני אשיבנו אליך	
	6	ויאמר לא ירד בני עמכם כי אחיו מת	38
	3	והוא לבדו נשאר	
	3:3	וקראהו אסון בדרך אשר תלכו בה	
	6 3 3:3	והורדתם את שיבתי ביגון שאולה	

LXVII. Die zweite Reise der Brüder Josephs nach Aegypten (J $_{\alpha}$, J $_{\sigma}$ und E $_{\sigma}$).

7	איני איני איני והרעב כבד בארץ איני איני איני איני איני איני איני אינ	
7	ויהי כאשר כלו לאכל את השבר אשר הביאו ממצרים	2
7	ויאמר אליהם אביהם שבו שברו לנו מעט אכל	
7	ויאמר אליו יהודה לאמר העד העד בנו האיש	3
7	לאמר לא תראו פני בלתי אחיכם אתכם	
7	אם ישך משלח את אחינו אתנו נרדה ונשברה לך אכל	4
7	ואם אינך משלח לא נרד כי האיש אמר אלינו	5
7	לא תראו פני בלתי אחיכם אתכם (6) ויאמר ישראל	(6)
7	למה הרעתם לי להגיד לאיש העוד לכם אח	
7	ויאמרו שאול שאל האיש לנו ולמולרתני לאמר העוד אביכם חי	7
7	היש לכם אח ונגד לו על פי הדברים האלה	
7	הידוע נדע כי יאמר הורידו את אחיכם (8) ויאמר יהודה	(8)
7	אל ישראל אביו שלחה הנער אתי ונקומה ונלכ[ה]	
[3:3]	ונחית ולא נמות גם אנהנו גם אתה גם טפנו	
7	אנכי אערבנו מידי תבקשנו אם לא הביאתיו אליך	9
7	אם לא חביאתיו) והצגתיו לפניך וחטאתי לך כל הימים	
[3:3]	כי לולר החמחמתו כי עחח שבנו זה פעמים	10
7	ויאמר אלהם ישראל אביהם אם כן אפוא זאת עשו	11
7	קחו מזמרת הארץ בכליכם והורידו לאיש מנהה	
6	מעט צרי ומעט דבש נכאת ולט בטנים ושקדים	
4	וכסף משנה קחו בידכם	12

LXVII. Die zweite Reise der Brüder Josephs nach Aegypten (J_{α} , J_{σ} und E_{σ}).

wəhoradtém 'eþ-sebahi bəjazon sə'ölá!«

'ặšệr teləchū-băh,

3:3

uqra'áhū 'asốn bạddérech

I	××±××± ××±××±, wəhara'āb kabēd ba'áręş.	7
2	waiht ka'šęr killű le'chól 'eþ-haššéber šehebt'ű mimmisráim,	7
	wajjómer 'álem 'ábīm: »šubú, šibrű-lànú mə'aţ-'óchel!«	7
3	wajjómęr 'elấu jəhūđã lēmór: »ha'éd√he'ìd√bánū ha'íš	7
	lēmõr: lỗ- þir'ữ fanái, bilti 'ặxīchém 'ittəchém:	7
4	'im-jəšách məšalléx 'e̞þ-'axin 'ittànú, nerəđã wəníšbərà√lách∗:	7
5	wim-'ēnách məšạllēx, lŏ-neréð: kī-ha'īš 'amą̃r 'elēn:	7
(6)	lō-þir'ű fanái, bilti 'ặxīchém 'ittəchem!« (6) wajjómer jisra'él:	7
	» làmã hặré opèmo li ləhạggīd la'īš, hạ odolachèmo'áx? «	7
7	wajjómərü: »ša'ől ša'ál ha'tš lēmór: ha'ód 'ábīchem xái?	7
	hặjéš lachèm 'áx? wạnnạggeđ-lỗ 'ạl-pi hạđbarim ha'èliệ:	7
(8)	hájadő nedá ki jömár: höridű 'eþ-'áxichém?« (8) vajjómer jəhüdá	7
	'el-jisra'el-'abiu: »šilxā hanna'ar 'itti, wənaqüma wənelech:	7
	[wənixjē wəlō namúþ, gạm-'ặnạxnū, zạm-'ạttā, gạm-ṭạppénū]	[3:3]
9	'anochi 'e'rəbénnü: mijjadi təbaqšénnü, 'im-lö hặbī'ofiu 'eléch:	7
	('im-lo háði'oþíu) wəhişşaztiu ləfanéch, wəxatáljī làch kól-hajjamím!«	7
10	[kīolūlē hiþmáhamálınú, kī-'attáošábnűozē fa'máim].	[3:3]
11	wajjómęrv'ặlém jisra'ēl 'ặbim: »'im-kẽn 'efō, zōþv'ặsú:	7
	qəxü mizzimr@þ ha'árçş bichlēchém, wəhōridū la'īš minxá:	7
	mə'atəşöri um'atı dəbáš, nəchöþ walót, botnim ušqedim,	6
12	wəchésef mišnễ qəxú bəjedchém.	4

6	ואת תכסף חמושב בפי אמתחתיכם תשיבו בידכם	
3	אולי משגה הוא	
3:	·	
6	ואל שדי יתן לכם רחמים לפני האיש	14
4	ושלח לכם את אחיכם אחר	
6	ואת בנימין ואני כאשר שכלתי שכלתי	
4	ויקחו האנשים את המנחה הזאת	15
6	ומשנה כסף לקחו בידם ואת בנימן	
3	ויקמו וירדו מצרים	
6	וירא יוסף אתם את בנימין (16) וירא יוסף	(16)
3	ויאמר לאשר על ביתו	
6	חבא את האנשים חביתה וטבח טבח והכן	
4	כי אתי יאכלו האנשים בצחרים	
6	·	17
3	את האנשים ביתה יוסף	
6	וייראו האנשים כי הובאו בית יוסה ויאמרו על דבר הכסת	18
3	חשב באמתחתינו בתחלה	
6	אנחנו מובאים לחתגלל עלינו ולחתנפל עלינו	
4	ולקחת אתנו לעבדים ואת חמרינו	
6	ויגשו אל האיש אשר על בית יוסף וידברו אליו פחח חבית	19
3	ויאמרו בי אדני	20
6	ירד ירדנו בתחלה לשבר אכל (21) ויהי כי באנו	(21)
4	אל המלון ונפתחה את אמתחתינו	
6	וחנה כסף איש בפי אמתחתו כספנו במשקלו	
3	ונשב אתו בידנו	
6	· ·	22
4	מי שם כספנו באמתחתינו	
6	ויאמר (חאיש) שלום לכם אל תיראו	23
7	אלהיכם ואלהי אביכם נתן לכם מטמון באמתחתיכם	
— -	כספכם בא אלי	
3	ויוצא אלהם את שמעון	
7	ויבא האיש את האנשים ביתה יוסף	24
7	ויתן מים וירחצו רגליהם ויתן מספוא לחמריהם	
	ויכינו את המנחה עד בוא יוסף בצחרים כי שמעו כי שם יאכלו לחם	
7		
7	וישתחוו לו (אפים) ארצה (27) וישאל להם לשלום	(27)
7	ויאמר חשלום אביכה חזקן אשר אמרתם העודנו חי	
7	ויאמרו שכום כעבדך כאבינו עורנו חי ויקדו וישתחו(ו)	
7	וישא עיניו וירא את בנימין אחיו בן אמו	29
7	ויאמר חזה אחיכם הקטן אשר אמרתם אלי	
4	ויאמר אלהים יחנך בני	
7	וימהר יוסק כי נכמרו רחמיו אל אחיו ויבקש לבכות	
7	ויבא החדרת ויבך שמה (31) וירחק פניו ויצא	
7	ויתאפק ויאמר שימו לחם (32) וישימו לו לבדו	(32)

	węþ-hąkkésef hammūšáb bəfū'ámtəxoþēchém tašťbů bəjeāchém:	6
	'ūlāi mišgē hū'!	3
13	wə'éb-'àxīchēm qəxtī, wəqtimū šùbti 'el-ha'tš!«	3:3
14	»wēlohīm jittēn lachēm raxmīm lifnē ha'iš,	6
	wəšilläx lachém 'ep-'axīchem 'axér,	4
	wə'éþ binjamin: wa'nī ka'šér šachòlti šachàlti.«	6
15	wajjiqxt ha'naštm 'ęþ-hamminxā hazzōþ,	4
	umíšnē-kkęséf lagəxú bəjadám, wə'éþ-binjamín,	6
	wajjaqúmū wajjérədù mişráim.	3
(16)	wajja mədü lifnd jöséf, (16) wajjar jöséf 'ittám 'eþ-binjamin,	6
	wajjómer la'sér 'al-bēþó:	3
	»habe 'ęþ-ha'nasim habbáiþā utbőx tèbáx wəhachén,	6
	kī-'itti jōchəlü ha'našim başşohráim.«	4
17	wajjá'as ha'iš ka'šér√amàr√jōséf, wajjabē ha'iš	6
	'ęþ-ha'našīm bèþā jōséf.	3
18	wajjīrə'ū*kī\hūbə'ū bēþ\jōséf wajjōmərū: »'al-dəbár hakkફséf,	6
	hąššāb bə'ámtəxoþén*	?3
	'ặnạxnữ mữba'im, ləhiþgolēl 'alén, ulhiþnạppèl 'alén,	6
	wəlaqáxaþ 'oþánū lạ'baðim weþ-xặmorén.«	4
19	wąjjigšú 'ęl-ha'iš šę'ąl-bė̃þ jōséf, wạiđábbərù√'elấu∗,	6
20	wąjjómerù: »bt, 'ặđ ont:	3
(21)	jaróð jaràðnú bạtxillá lišbǫr-'óchǫl, (21) wạiht kī-bànú	6
	'ęl-hąmmalôn wąnniftəxā́ 'ęþ-'ámtəxoþēn,	4
	wəhinné chęsef-'iš bəfi 'amtaxtö, kaspènű bəmišqalö.	6
	wạnnášęb 'oþó bəjađénū,	3
22	wəchésef 'axér hōràānú∗√lišbǫr-'óchel: lŏ jaāà'nú	6
	mī-ŝām Ļaspénū bə'ámtəxoÞén.«	4
23	wąjjómęr (ha'iš): »šalõm lachém: 'ặl-tīra'ů:	6
	*'ělohê 'ặbīchệm naþặn lachệm mạṭmỡn bə'ámtəxoþēchém:	7 '
	kaspochém bāJelái!«	
	wajjōṣē 'ặlėm 'ęþ-šɨm'ón.	3
24	wajjabē ha'iš 'eþ-ha'našīm bèþā jöséf,	7
	wajjítten-máim, wajjírxásti razlém, wajjitten mispő laxmorém.	7
25	wajjachinū * hamminxá 'ađ-bõ joséf * , kī šam 'i kī-šam jochslū láxem.	7
26	wajjabō jōsef habbai þā, wajjabi'ū lð 'eþ-hamminxā' 'ašer bejadam *,	7
(27)	wajjištaxawū-lo ('appaim) 'arsa. (27) wajjiš'al lahem lešalom,	7
	wajjömer: »hăšalöm 'ặbīchém hazzaqén še'martém? ha'ođénnū xăi?«	7
28	vajjomərd: »šalom lə abdach lə abin *! « vajjiqdü vajjistaxavi.	7
29	wajjissa 'ēnāu, wajjar 'eb-binjamīn 'axīu ben-'immo,	7
	vajjómer: »házé 'áxīchém haqqatón 'ášér 'ămartem 'elái? «	7
	wajjómer: »' člohīm jownāch, bəni! «	74
30	waimahēr jāsef, kī-nichmərit raxmāu 'el-'axiu, waibaggēš libchöþ,	7
(31)	vajjabő haxádrā, vajjētk šàmmā. (31) vajjirxāş panāu vajjesē,	7
(32)	wajjih'appāq wajjömer: »simū làxem!« (32) wajjasimū li lebaddo,	7

7	ולהם לבדם ולמצרים האכלים אחו לבדם כי לא יוכלון המצרים	
כיו 7	לאכל את העברים לחם כי תועבה הוא למצרים (33) וישבו (האנשים) לפ	(33)
7	חבכר כבכרתו והצעיר כצערתו ויתמחו האנשים איש אל רעהו	
7	וישא משאת מאת פניו אלהם ותרב משאת בנימן	34
7	ממשאת כלם חמש ידות וישתו וישכרו עמו	

LXVIII. Die Becherepisode (J α und J σ).

(2) כאשר יוכלון שאת ושים כסף, איש ב[פר] אמתחתו (2) ואת גביעי הכסף תשים ב[פר] אמתחת הקטן ואת כסף שברו גביע הכסף תשים ב[פר] אמתחת הקטן ואת כסף שברו (3) ויעש (האיש) כדבר יוסף אשר דבר (3) הבין אור (4) והאנשים שלחו המה וחבריה (4) הם יצאו את העיר לא הרחיקו ויוסף אמר לאשר על ביתו קום רדף, אחרי האנשים הואלה מלחם למה שלמתם רעה תחת מובה הואלה מה השרי שתה אדני בו הרעהם אשר עשיתם הואלה (7) ויואמרו אליו (7) מה ידבר אלהם את הדברים האלה (7) ויואמרו אליו (7) מה ידבר אדני כדברים האלה (7) ויואמרו אליו (7) מעשות כדבר הזה (8) הן לח/כסף אשר מצאנו ב[פר] אמתחתינו (7) משר ימצא אתו שבריין ומת וגם אנחנו (9) כסף או זהב (9) אשר ימצא אתו שבריין ומת וגם אנחנו (10) נהיה לאדני לעבדים (10) ויואמר גם עתה כדבריכם כן חוא אשר ימצא אתו יהיה לי עבד ואתם ההיו נקים אשר ימצא אתו יהיה לי עבד ואתם ההיו נקים (12) ויומצר הגביע באמתחת בנימן (13) וירקרעו שמלתם ויעמס (13) וימצא הגביע באמתחת בנימן (13) וירקרעו שמלתם ויעמס (14) איש על חמרו ויומבו העירה (14) ויבא יהודה ואחיו (15) האלהים מצא את עון עבדיך הנני עבדו שהו נצטדק הלוא ידעתם כי נחש ינחש איש אשר כמני (14) אתר מו מוסף והוא שון עבדיך הנני עבדם מדר מדור הוה מדער מצא הגביע בידו הוא יהיה לי עבד הארם היה לי עבד הארם עלו לשלום אל אביכ בידו הוא יהיה לי עבד היאם לי ויאמר (אוסף) חלילה לי מעשות (כדבר הזה) זאה האיש אשר נמצא הגביע בידו הוא יהיה לי עבד יהודה באור אבר בידו כי נמון בפרעה וואר אבר בידו כי כמון כפרעה וואר אבר בידו כי מון וולד זקנים קטן וולד זקנים קטן וולד זקנים מון וותר הוא לבדו לאבו וותר הוא לבדו לאבו וותר הוא לבדו לאבו יותר הוא לבדו לאבו וותר הוא בדין וותר הוא לבדו לאבו וותר הוא בדין וותר הוא לבדו לאבו וותר הוא בדין וותר הוא לבדו לאבו אותר וותר הוא לבדו לאבו אותר וותר הוא לבדו לאבו אותנו וותר הוא לבדו לאבו אותנו וותר הוא לבדו לאבו אותנו וותר הוא לבדו לאבו אותנו וותר הוא לבדו לאבו אותנו וותר הוא לבדו לאבו אותנו וותר הוא לבדו לאבו אותנו וותר הוא לבדו לאבו לבדו לאבו אותנו וותר הוא לבדו לאבו אותנו ביים לבדו לאבו אותנו ביים לוות לבדו לאבו אותנו ביים לבדו לאבו אותנו ביים לבדו לאבו אותנו ביים לנו לבו לבים לבדו לבדו לאבו וותר ביים לבדו לבדו לאבו לבדו לבדו לאבו לבדו לאבו לבדו לבדו לבדו לבדו לאבו לבדו לבדו לבדו	7	ויצו את אשר על ביתו לאמר מלא את אמתחת האנשים אכל	I
(3) ויעש (האיש) כדבר יוסף אשר דבר (3) הבקר אור (4) והאנשים שלחו המח והמריהם (4) וה נייסף אשר לאשר ול ביתו (10) רבף אחרי האנשים (5) והשגתם ואמרת אלהם למה שלמתם רעה תחת טובה (7) הלוא זה אשר ישתה אדני בו (7) הישגם וידבר אלהם את הדברים האלה (7) ויאמרו אליו (7) למה ידבר אלהם את הדברים האלה (7) ויאמרו אליו (8) וישגם וידבר אלהם את הדברים האלה (7) ויאמרו ב[פי] אמתחתינו (7) (8) מעשות כדבר חזה (8) הן (ה) כסף אשר מצאנו ב[פי] אמתחתינו (7) (9) כסף או זהב (9) אשר ימצא אתו מבדין ומת וגם אנחנו (10) נהיה לאדני לעבדים (10) ויאמר גם עתה כדבריכם כן הוא (11) וימדא הגביע באמחתת בנימן (13) ויקרעו שמלתם ויעמס (13) וימצא הגביע באמחתת בנימן (13) ויקרעו שמלתם ויעמס (14) איש על חמרו וישבו העירה (14) ויבא יהודה ואתיו (14) האלהים מצא את עון עבדין הנני עבדים לאדני (14) האלהים מצא את עון עבדין הנני עבדים לאדני (15) ויאמר לחם יוסף מה המעשה הזה אשר כמני (16) ויאמר לחם יוסף מה המעשה הזה אשר כמני (17) ויאמר לחם יוסף חלילה לי מעשות כדבר וחה לאדני מד נבצר הדה לאדני באחנו מצא הגביע בידו הוא יהוה לי עבד (18) וואמר ליוסף חלילה לי מעשות לכבר הזה אהר יהודה (18) וואמר לאלי) בי אוני ידבר נא עבדן כי כמוך כפרעה (18) וואמר לאלי) בי אוני ידבר נא עבדן בי כמוך כפרעה (18) וואמר לאלוי בי אני יש לנו אמר הוש בעבדן בי כמוך כפרעה (19) ונאמר אל אדני יש לנו אב זקן וילד זקנים קמן	7	כאשר יוכלון שאת ושים כסף איש ב[פי] אמתחתו (2) ואת גביעי	(2)
(4) והאנשים שלחו המה המהיהם (4) הם יצאו את העיר לא הרחיקו ויוסף אמר לאשר על ביתו קום רדף אחרי האנשים והשגתם ואמרת אלהם למה שלמהם רעה תחת מובה האלה מוא זה אשר ישתה אדני בו העתם אשר עשיתם הינחש בי הושגם וידבר אלהם את הדברים האלה (7) ויאמרו אליו (7) למה ידבר אדני כדברים האלה חלילה לעבדין למוד ב[פר] אמתחתינו (7) למה ידבר אדני כדברים האלה חלילה לעבדין ומת ובפרו (7) משבנו אליך מארץ כנען ואיך נגנב מבית אדניך (פר) משר ימצא אתו מעבדין ומת וגם אנחנו (9) (9) מחיד לאדני לעבדים (10) ויאמר גם עתה כדבריםם כן חוא לאשר ימצא אתו יהיה לי עבד ואתם תהיו נקים אשר ימצא אתו יהיה לי עבד ואתם תהיו נקים (12) אשר ימצא אתו בימן (13) ויקרעו שמלחם ויעמס (14) וימצא הגביע באמתחת בנימן (13) ויקרעו שמלחם ויעמס (14) איש על חמרו וישבו העירה (14) ויבא יהודה ואחיו (14) האלהי מצא את עון עבדיך הנני מה נדבר ומה נצטדק האלהים מצא את עון עבדיך הנני ברים לאדני מחיד מצא את עון עבדיך הנני ברים לאדני מחיד מאר מצים לוואמר (זיסף) חלילה לי מעשות (כדבר הזה) אתו מצו מאחר נמצא הגביע בידו הוא יהיה לי עבד הוא היהיה לי עבד ואתם על ולשלום אל אביע בידו הוא יהיה לי עבד הוא יהודה לאוד מצא הגביע בידו הוא יהיה לי עבד בודו הוא יהיה לי עבד באוד בר הוא אתור (18) וואמר (אליו) בי אדני ידבר נא עבדן כי כמוך כפרעה באזני אדני ואל את עבדיו לאמר היש לכם אב או אח בידו לאמר ידבר כי כמוך כפרעה באזני אדני יש לנו אב זקן ווילד זקנים קטן	7	גביע חכסף תשים ב[פי] אמתחת חקטן ואת כסף שברו	
ויוסף אמר לאשר על ביתו קום רדף אחרי האנשים וויסף אמר לאשר על ביתו קום רדף אחרי האנשים השרת אלהם למה שלמתם רעה תחת טובה האלה הלוא זה אשר ישתה אדני בו האלה הלילה לעבדיך המוא לידובר אלהם את הדברים האלה הלילה לעבדיך המחתינו "? (מה ידבר אדני כדברים האלה חלילה לעבדיך (מה ידבר אדני כדברים האלה חלילה לעבדיך מתשיבנו אליך מארץ כנען ואיך נגנב מבית אדניך מארצי לפגיו אדניך מארצי לפגיו ואיד (פי) משר ימצא אתו מעבדיך ומת וגם אנחנו (פי) משר ימצא אתו מעבדיך ומת וגם אנחנו (פי) היה לאדני לעבדים (פו) ויאמר עבד ואתם תהיו נקים (פו) וימצא אתו ימצא אתו יהיה לי עבד ואתם תהיו נקים (פו) וימצא הגביע באמתחת בנימן (פו) ויקרעו שמלחם ויעמס (פו) וימצא הגביע באמתחת בנימן (פו) ויקרעו שמלחם ויעמס (פו) ויאמר להם יוסף מה המעשה הזה אשר עשיתם (פו) ויאמר להם יוסף מה המעשה הזה אשר עשיתם (פו) ויאמר להם יוסף מה המעשה הזה אשר עשיתם (פון אתון עבדיך הנני עבדים לאדני מה נחשר מדות במדע מדות המעדת הניצא הגביע בידו הוא יהיה לי עבד מהודה אתר (פון מדות במדע האלהים מצא את עון עבדיך הנני עבדים לאדני מה נמצה הבידו הוא יהיה לי עבד מאור (פון הוא שרו מעות למדבי הני מעשות (כדבר הזה) זהה האיש אשר נמצא הגביע בידו הוא יהיה לי עבד והוא יהיה לי עבד בידו האיש אשר נמצא הגביע בידו הוא יהיה לי עבד בידו האים ליו אתו עלו לשלום אל אביכם (פו) ויגש אליו יהודה באדני ידבר מא לבדן בעבדך כי כמוך כפרעה באזני אדני יואל את עבדיו לאמר היש לכם אב או את בדיו לאמר יש לנו אב זקן וילד זקנים קמן פון הילד מקנים קמן פון וולד מנים פון וולד מנים פון פון וולד מנים פון פון וולד מנים פון פון וולד מנים פון פון וולד מנים פון פון וולד מנים פון פון פון פון פון פון פון פון פון פון	7	ויעש (האיש) כדבר יוסף אשר דבר (3) הבקר אור	(3)
ויוסף אמר לאשר על ביתו קום רדף אחרי האנשים וויסף אמר לאשר על ביתו קום רדף אחרי האנשים השרת אלהם למה שלמתם רעה תחת טובה האלה הלוא זה אשר ישתה אדני בו האלה הלילה לעבדיך המוא לידובר אלהם את הדברים האלה הלילה לעבדיך המחתינו "? (מה ידבר אדני כדברים האלה חלילה לעבדיך (מה ידבר אדני כדברים האלה חלילה לעבדיך מתשיבנו אליך מארץ כנען ואיך נגנב מבית אדניך מארצי לפגיו אדניך מארצי לפגיו ואיד (פי) משר ימצא אתו מעבדיך ומת וגם אנחנו (פי) משר ימצא אתו מעבדיך ומת וגם אנחנו (פי) היה לאדני לעבדים (פו) ויאמר עבד ואתם תהיו נקים (פו) וימצא אתו ימצא אתו יהיה לי עבד ואתם תהיו נקים (פו) וימצא הגביע באמתחת בנימן (פו) ויקרעו שמלחם ויעמס (פו) וימצא הגביע באמתחת בנימן (פו) ויקרעו שמלחם ויעמס (פו) ויאמר להם יוסף מה המעשה הזה אשר עשיתם (פו) ויאמר להם יוסף מה המעשה הזה אשר עשיתם (פו) ויאמר להם יוסף מה המעשה הזה אשר עשיתם (פון אתון עבדיך הנני עבדים לאדני מה נחשר מדות במדע מדות המעדת הניצא הגביע בידו הוא יהיה לי עבד מהודה אתר (פון מדות במדע האלהים מצא את עון עבדיך הנני עבדים לאדני מה נמצה הבידו הוא יהיה לי עבד מאור (פון הוא שרו מעות למדבי הני מעשות (כדבר הזה) זהה האיש אשר נמצא הגביע בידו הוא יהיה לי עבד והוא יהיה לי עבד בידו האיש אשר נמצא הגביע בידו הוא יהיה לי עבד בידו האים ליו אתו עלו לשלום אל אביכם (פו) ויגש אליו יהודה באדני ידבר מא לבדן בעבדך כי כמוך כפרעה באזני אדני יואל את עבדיו לאמר היש לכם אב או את בדיו לאמר יש לנו אב זקן וילד זקנים קמן פון הילד מקנים קמן פון וולד מנים פון וולד מנים פון פון וולד מנים פון פון וולד מנים פון פון וולד מנים פון פון וולד מנים פון פון וולד מנים פון פון פון פון פון פון פון פון פון פון	7	והאנשים שלחו המה וחמריהם (4) הם יצאו את העיר לא הרחיקו	(4)
הרוא זה אשר ישתה אדני בו הרעתם אשר עשיתם הרוא נחש ינחש בו הרעתם אשר עשיתם הרעתם אשר עשיתם הרבר אלהם את הדברים האלה (7) ויאמרו אליו (7) למה ידבר אדני כדברים האלה חלילה לעבדיך (8) מעשות כדבר חזה (8) הן לח>ססף אשר מצאנו ב[פי] אמתחתינו "(7) תשיבנו אליך מארץ כנען ואיך נגנב מבית אדניך (9) כסף או זהב (9) אשר ימצא אתו שבדיך ומת וגם אנחנו (9) היימצא אתו יהיה לי עבד ואתם תהיו נקים (10) נהיה לאדני לעבדים (10) ויאמר גם עתה כדבריכם כן הוא "ל" אשר ימצא אתו יהיה לי עבד ואתם תהיו נקים (11) וימצא הגביע באמחתת בנימן (13) ויקרעו שמלתם ויעמס (13) וימצא הגביע באמחתת בנימן (13) ויקרעו שמלתם ויעמס (14) איש על חמרו וישבו העירה (14) ויבא יהודה ואחיו (14) האלהים מצא את עון עבדיך הנני עבדים לארני (15 האלהים מצא את עון עבדיך הנני עבדים לארני (17 האלהים מצא את עון עבדיך הנני עבדים לארני (17 האים און נמצא הגביע בידו הוא יהיה לי עבד (18) האים אור נמצא הגביע בידו הוא יהיה לי עבד (17) וואמר ליוסף חלילה לי מעשות (כדבר הזה) ואח (18) וואמר (יוסף) חלילה לי מעשות (כדבר הזה) ואח האים אשר נמצא הגביע בידו הוא יהיה לי עבד בד בר (18) ויאמר (אליו) בי אדני ידבר נא עבדך דבר באזני אדני ואל יחר אפך בעבדך כי כמוך כפרעה באזני אדני ואל יחר אפך בעבדך כי כמוך כפרעה באזני אדני יש לנו אב זמן וילד זמנים מין וולד את עבדיו לאמר היש לכם אב או אח	7	ויוסף אמר לאשר על ביתו קום רדף אחרי האנשים	
הוא נחש בו הדעתם אשר עשיתם [7] הוא נחש בו האלה (7) ויאמרו אליו (7) למה ידבר אלהם את הדברים האלה (7) ויאמרו אליו (7) למה ידבר אדני כדברים האלה חלילה לעבדיך (8) מעשות כדבר הזה (8) הן (ה)כסף אשר מצאנו ב[פי] אמתחתינו "7 השיבנו אליך מארץ כנען ואיך נגנב מבית אדניך המת נהיה לאדני לעבדים (10) ויאמר גם עתה כדבריכם כן הוא "אשר ימצא אתו יהיה לי עבד ואתם תהיו נקים אשר ימצא אתו יהיה לי עבד ואתם תהיו נקים (12) וימצא אתו יהיה לי עבד ואתם חהיו נקים (12) וימצא חגביע באמתחת בנימן (13) ויקרעו שמלתם ויעמס (13) וימצא הגביע באמתחת בנימן (13) ויקרעו שמלתם ויעמס ביתה יוסף והוא עודנו שם ויפלו לפניו ארצה הלוא ידעתם כי נחש ינחש איש אשר כמני האלהים מצא את עון עבדיך הנני עבדים לאדני האלהים מצא את עון עבדיך הנני עבדים לאדני האלהים מצא את עון עבדיך הנני עבדים לאדני האיש אשר נמצא הגביע בידו הוא יהיה לי עבד הזה יואמר (18) ויאמר (אליו) בי אדני ידבר נא עבדך בי כמוך כחד באזני אדני ואל יחר אשך בעבדך כי כמוך כפרעה באזני אדני יש לנו אב זקן וילד זקנים קטן וילד זקנים קטן וילד זקנים מטן ויל אדני יש לנו אב זקן וילד זקנים מטן וילר לאבר היש לכם אב או אח	1		
 הרעתם אשר עשיתם (חדבר אלהם את הדברים האלה (7) ויאמרו אליו (7) למה ידבר אדני כדברים האלה חלילה לעבדין (7) למה ידבר אדני כדברים האלה חלילה לעבדין (8) מעשות כדבר הזה (8) הן (ח)כסף אשר מצאנו ב[פי] אמתחתינו "7 (8) משיבנו אליך מארץ כנען ואיך נגנב מבית אדניך המת וגם אנחנו (9) (9) כסף או זהב (9) אשר ימצא אתו מעבדין ומת וגם אנחנו (10) והיה לאדני לעבדים (10) ויאמר גם עתה כדבריכם כן הוא אשר ימצא אתו יהיה לי עבד ואתם תהיו נקים (12) וימדא הגביע באמתחת בנימן (13) ויקרעו שמלתם ויעמס (13) וימצא הגביע באמתחת בנימן (13) ויקרעו שמלתם ויעמס (14) איש על חמרו וישבו העירה (14) ויבא יהודה ואחיו הלוא ידעתם כי נחש ינחש איש אשר כמני הלוא ידעתם כי נחש ינחש איש אשר כמני (14) האלהים מצא את עון עבדיך הנני עבדים לאדני ההדה מה נמצא הגביע בידו הוא יהיה לי עבד הזה ואתר (יוסף חלילה לי מעשות (כדבר הזה) ואה האיש אשר נמצא הגביע בידו הוא יהיה לי עבד הזה ואהי לי עבד האיש אשר נמצא הגביע בידו הוא יהיה לי עבד האיש אשר נמצא הגביע בידו הוא יהיה לי עבד הזה ואתר (אליו) בי אדני ידבר נא עבדך דבר באזני אדני ואל יחר אשך בעבדך כי כמוך כפרעה באזני אדני יש לנו אב זקן וילד זקנים קטן 		הלוא זה אשר ישתה אדני בו	5
 1 (ישגם וידבר אלחם את הדברים האלה (7) ויאמרו אליו (7) (מה ידבר אדני כדברים האלה חלילה לעבדיך (7) (מה ידבר אדני כדברים האלה חלילה לעבדיך (8) מספחת כדבר חזה (8) הן ⟨ה⟩כסף אשר מצאנו ב[פי] אמתחתינו "7 השיבנו אליך מארץ כנען ואיך נגנב מבית אדניך (9) מסף או זהב (9) אשר ימצא אתו מעבדיך ומת וגם אנחנו (10) נהיה לאדני לעבדים (10) ויאמר גם עתה כדבריכם כן הוא אוי וימהרו ויורדו "איש את אמתחתו ארצה ויפתחו איש (12) וימצא אתו יהיה לי עבד ואתם תהיו נקים (13) וימצא הגביע באמתחת בנימן (13) ויקרעו שמלתם ויעמס (13) וימצא הגביע באמתחת בנימן (13) ויבא יהודה ואחיו ביתה יוסף והוא עודנו שם ויפלו לפניו ארצה ביתה יוסף והוא עודנו שם ויפלו לפניו ארצה הלוא ידעתם כי נחש ינחש איש אשר כמני הלוא ידעתם כי נחש ינחש איש אשר כמני (16) ויאמר יהודה מה נאמר לאדני מה נדבר ומה נצטדק האלחים מצא את עון עבדיך הנני עבדים לאדני היה לי עבד מאות לדבר הזה אשר נמצא הגביע בידו הוא יהיה לי עבד הזה אחר (18) ואמש עלו לשלום אל אביכם (18) ויגש אליו יחודה האלום אל אביכם (18) ויגש אליו יחודה בי אדני ידבר נא עבדך דבר וואמר (אליו) בי אדני ידבר נא עבדך דבר באזני אדני ואל יחר אפך בעבדך כי כמוך כפרעה באזני אדני יש לנו אב און וילד זקנים קמן וילד זקנים קמן בי מברי מון וולד זקנים קמן בי און אותם עלו יש לנו אב זקן וולד זקנים קמן בי מברי בי און אות בדרי לאברי יש לנו אב זקן וולד זקנים קמן 	[?]	וחוא נחש ינחש בו	
(7) למה ידבר אדני כדברים האלה חלילה לעבדיך (7) מעשות כדבר הזה (8) הן (ה) כסף אשר מצאנו ב[פי] אמתחתינו "7) משיבנו אליך מארץ כנען ואיך נגנב מבית אדניך מחוב (9) מארץ כנען ואיך נגנב מבית אדניך מחוב (10) מחיה לאדני לעבדים (10) ויאמר גם עתה כדבריכם כן הוא "7" אשר ימצא אתו יהיה לי עבד ואתם תהיו נקים (12) וומהרו ויורדו ""7 איש את אמתחתו ארצה ויפתחו איש (12) מתחתו (12) ויחפש (האיש) בגדול החל ובקטן כלה "7" (13) וימצא הגביע באמתחת בנימן (13) ויקרעו שמלתם ויעמס (13) וימצא הגביע באמתחת בנימן (13) ויקרעו שמלתם ויעמס ביתה יוסף והוא עודנו שם ויפלו לפניו ארצה הודה ואחיו הלוא ידעתם כי נחש ינחש איש אשר כמני הלוא ידעתם כי נחש ינחש איש אשר כמני האלהים מצא את עון עבדיך הנני עבדים לאדני האלהים מצא את עון עבדיך הנני עבדים לאדני האיש אשר נמצא הגביע בידו הוא יהיה לי עבד האיש אשר נמצא הגביע בידו הוא יהיה לי עבד האיש אשר נמצא הגביע בידו הוא יהיה לי עבד וואמר (אליו) בי אדני ידבר נא עבדך דבר באזני אדני ואל יחר אפך בעבדך כי כמוך כפרעה באזני אדני ישל את עבדיו לאמר היש לכם אב או אח	7	הרעתם אשר עשיתם	
(8) מעשות כדבר הזה (8) הן (ה)כסף אשר מצאנו ב[פי] אמתחתינו 7 השיבנו אליך מארץ כנען ואיך נגנב מבית אדניך מת וגם אנחנו 7 (9) כסף או זהב (9) אשר ימצא אתו מעבדיך ומת וגם אנחנו 7 (10) נהיה לאדני לעבדים (10) ויאמר גם עתה כדבריכם כן הוא 7 אשר ימצא אתו יהיה לי עבד ואתם תהיו נקים 11 וימהרו ויורדו י איש את אמתחתו ארצה ויפתחו איש (12) אמתחתו (12) אמתחתו (12) המדול החל ובקטן כלה 7 (13) וימצא הגביע באמתחת בנימן (13) ויקרעו שמלתם ויעמס (14) איש על חמרו וישבו העירה (14) ויבא יהודה ואחיו 15 ביתה יוסף והוא עודנו שם ויפלו לפניו ארצה הלוא ידעתם כי נחש ינחש איש אשר כמני 7 הלוא ידעתם כי נחש ינחש איש אשר כמני 16 ויאמר יהודה מה נאמר לאדני מה נדבר ומה נצטדק האלהים מצא את עון עבדיך הנני עבדים לאדני 16 האיש אשר נמצא הגביע בידו הוא יהיה לי עבד 7 ויאמר (יוסף) חלילה לי מעשות (כדבר הזה) זאה האיש אשר נמצא הגביע בידו הוא יהיה לי עבד הזה ואת עליו בי אדני ידבר נא עבדך דבר ויאמר (אליו) בי אדני ידבר נא עבדך דבר באזני אדני ואל יחר אפך בעבדך כי כמוך כפרעה באזני אדני יש לנו אב זקן וילד זקנים קטן 19 אדני של אדני יש לנו אב זקן וילד זקנים קטן 19 אבני של אחת עבדיו לאמר היש לכם אב או אח	7		6
תשיבנו אליך מארץ כנען ואיך נגנב מבית אדניך 7 סק או זהב (9) אשר ימצא אתו מעבדיך ומת וגם אנחנו 7 כהיה לאדני לעבדים (10) ויאמר גם עתה כדבריכם כן חוא 7 אשר ימצא אתו יהיח לי עבד ואתם תהיו נקים 8 וימהרו ויורדו * איש את אמתחתו ארצה ויפתחו איש 9 בגדול החל ובקטן כלה 7 המתחתו (12) ויחפש (האיש) בגדול החל ובקטן כלה 9 וימצא הגביע באמתחת בנימן (13) ויקרעו שמלתם ויעמס 9 וימצא הגביע באמתחת בנימן (13) ויקרעו שמלתם ויעמס 9 ביתה יוסף והוא עודנו שם ויפלו לפניו ארצה הלוא ידעתם כי נחש ינחש איש אשר כמני 9 האלהים מצא את עון עבדיך הנני עבדים לאדני האלתי מצטדע (17) האיש אשר נמצא הגביע בידו הוני עבדים לאדני מדות ליוסף חלילה לי מעשות (כדבר הזה) זאה (18) ויאמר (אליו) בי אדני ידבר נא עבדך דבר (18) ויאמר (אליו) בי אדני ידבר נא עבדך דבר באזני אדני ואל יחר אפך בעבדך כי כמוך כפרעה (19 אדני שאל את עבדין לאמר היש לכם אב או אח	7	·	(7)
 (9) כסף או זהב (9) אשר ימצא אתו מעבדיך ומת וגם אנחנו (7) נהיה לאדני לעבדים (10) ויאמר גם עתה כדבריכם כן הוא (10) אשר ימצא אתו יהיה לי עבד ואתם תהיו נקים אשר ימצא אתו יהיה לי עבד ואתם תהיו נקים (11 וימהרו ויורדו איש את אמתחתו ארצה ויפתחו איש (12) אמתחתו (12) ויחפש (האיש) בגדול החל ובקטן כלה (13) וימצא הגביע באמתחת בנימן (13) ויקרעו שמלתם ויעמס (14) איש על חמרו וישבו העירה (14) ויבא יהודה ואחיו ביתה יוסף והוא עודנו שם ויפלו לפניו ארצה הלוא ידעתם כי נחש ינחש איש אשר כמני הלוא ידעתם כי נחש ינחש איש אשר כמני (16 ויאמר יהודה מה נאמר לאדני מה נדבר ומה נצטדק האלהים מצא את עון עבדיך הנני עבדים לאדני (17 ויאמר (יוסף) חלילה לי מעשות (כדבר הזה) זאה (17 ויאמר (יוסף) חלילה לי מעשות (כדבר הזה) זאה (18) ואתם עלו לשלום אל אביכם (18) ויגש אליו יהודה באזני את עבדין בעבדין כי כמוך כפרעה (18) באזני אדני ואל יחר אפך בעבדין כי כמוך כפרעה (19 אדני יש לנו אב זקן וילד זקנים קטן 	7*	מעשות כדבר הזה (8) הן לח>כסף אשר מצאנו ב[פי] אמתחתינו	(8)
(10) נהיה לאדני לעבדים (10) ויאמר גם עתה כדבריכם כן הוא אשר ימצא אתו יהיה לי עבד ואתם תהיו נקים ווימהרו ויורדו י איש את אמתחתו ארצה ויפתחו איש ווימצא הגביע באמתחת בנימן (13) ויקרעו שמלתם ויעמס (13) וימצא הגביע באמתחת בנימן (13) ויקרעו שמלתם ויעמס (13) וימצא הגביע באמתחת בנימן (14) ויבא יהודה ואחיו רואטר לחמרו וישבו העירה (14) ויבא יהודה ואחיו רואמר לחם יוסף מה המעשה הזה אשר עשיתם רואמר לחם יוסף מה המעשה הזה אשר עשיתם רואמר ידעתם כי נחש ינחש איש אשר כמני רואמר ידעתם כי נחש ינחש איש אשר כמני רואמר ידעתם מצא את עון עבדיך הנני עבדים לאדני רואמר ידסף חלילה לי מעשות כדבר הזה אה אהי ואה אשר נמצא הגביע בידו הוא יהיה לי עבד רואמר ידסף חלילה לי מעשות כדבר הזה אהי ואדה רואמר אליו בי אדני ידבר נא עבדך דבר רואמר אליו בי אדני ידבר נא עבדך דבר רואמר אליו בי אדני ידבר נא עבדן דבר רואמר אליו בי אדני ואל הרש לכם אב או אח	7		
אשר ימצא אתו יהיה לי עבד ואתם תהיו נקים 11 וימהרו ויורדו איש את אמתחתו ארצה ויפתחו איש 11 וימהרו ויורדו איש את אמתחתו ארצה ויפתחו איש (12) אמתחתו (12) ויחפש (האיש) בגדול החל ובקטן כלה (13) וימצא הגביע באמתחת בנימן (13) ויקרעו שמלתם ויעמס (13) איש על חמרו וישבו העירה (14) ויבא יהודה ואחיו ביתה יוסף והוא עודנו שם ויפלו לפניו ארצה הלוא ידעתם כי נחש ינחש איש אשר כמני הלוא ידעתם כי נחש ינחש איש אשר כמני האלהים מצא את עון עבדיך הנני עברים לאדני האלהים מצא את עון עבדיך הנני עברים לאדני (16) ויאמר (יוסף) חלילה לי מעשות (כדבר הזה) זאה האיש אשר נמצא הגביע בידו הוא יהיה לי עבד האיש אשר נמצא הגביע בידו הוא יהיה לי עבד האיש אשר נמצא הגביע בידו הוא יהיה לי עבד האים אליו יהודה בי אדני ידבר נא עבדך דבר באזני אדני ואל יחר אפך בעבדך כי כמוך כפרעה (18) אדני שאל את עבדיו לאמר היש לכם אב או אח	7		(9)
וימהרו ויורדו ' איש את אמתחתו ארצה ויפתחו איש (12) אמתחתו (12) ויחפש (האיש) בגדול החל ובקטן כלה (12) וימצא הגביע באמתחת בנימן (13) ויקרעו שמלתם ויעמס (13) וימצא הגביע באמתחת בנימן (13) ויקרעו שמלתם ויעמס (14) איש על חמרו וישבו העירה (14) ויבא יהודה ואחיו ביתה יוסף והוא עודנו שם ויפלו לפניו ארצה הלוא ידעתם כי נחש ינחש איש אשר כמני הלוא ידעתם כי נחש ינחש איש אשר כמני האלהים מצא את עון עבדיך הנני עבדים לאדני האלהים מצא את עון עבדיך הנני עבדים לאדני [7] האיש אשר נמצא הגביע בידו הוא יהיה לי עבד האיש אשר נמצא הגביע בידו הוא יהיה לי עבד ויאמר (יוסף) חלילה לי מעשות (כדבר הזה) ואה (18) ויאמר (אליו) בי אדני ידבר נא עבדך דבר באזני אדני ואל יחר אפך בעבדך כי כמוך כפרעה באזני אדני ואל יחר אפך בעבדך כי כמוך כפרעה (19 אדני יש לנו אב זקן וילד זקנים קטן	7*	נהיה לאדני לעבדים (IO) ויאמר גם עתה כדבריכם כן חוא	(10)
 אמתחתו (12) ויחפש (האיש) בגדול החל ובקטן כלה (13) וימצא הגביע באמתחת בנימן (13) ויקרעו שמלתם ויעמס (13) איש על חמרו וישבו העירה (14) ויבא יהודה ואחיו (14) ביתה יוסף והוא עודנו שם ויפלו לפניו ארצה (15) ויאמר להם יוסף מה המעשה הזה אשר עשיתם הלוא ידעתם כי נחש ינחש איש אשר כמני הלוא ידעתם כי נחש ינחש איש אשר כמני (16 ויאמר יהודה מה נאמר לאדני מה נדבר ומה נצטדק האלהים מצא את עון עבדיך הנני עבדים לאדני (17 ויאמר (יוסף) חלילה לי מעשות (כדבר הזה) זאה האיש אשר נמצא הגביע בידו הוא יהיה לי עבד האיש אשר נמצא הגביע בידו הוא יהיה לי עבד ויאמר (אליו) בי אדני ידבר נא עבדך דבר (18) ויאמר (אליו) בי אדני ידבר נא עבדך דבר באזני אדני ואל יחר אפך בעבדך כי כמוך כפרעה (19 אדני שאל את עבדיו לאמר היש לכם אב או אח אדני שאל את עבדיו לאמר היש לכם אב או אח נואמר אל אדני יש לנו אב זקן וילד זקנים קמן 	7	אשר ימצא אתו יהיה לי עבד ואתם תהיו נקים	
(13) וימצא הגביע באמתחת בנימן (13) ויקרעו שמלתם ויעמס (14) איש על חמרו וישבו העירה (14) ויבא יהודה ואחיו ביתה יוסף והוא עודנו שם ויפלו לפניו ארצה הלוא ידעתם כי נחש ינחש איש אשר כמני הלוא ידעתם כי נחש ינחש איש אשר כמני האלהים מצא את עון עבדיך הנני עבדים לאדני האלהים מצא את עון עבדיך הנני עבדים לאדני [7] האיש אשר נמצא הגביע בידו האיש אשר נמצא הגביע בידו הוא יהיה לי עבד האיש אשר נמצא הגביע בידו הוא יהיה לי עבד ויאמר (אליו) בי אדני ידבר נא עבדך דבר רואמר (אליו) בי אדני ידבר נא עבדך דבר באזני אדני ואל יחר אפך בעבדך כי כמוך כפרעה ווארני אל אדני יש לנו אב זקן וילד זקנים קמן	7	וימהרו ויורדו י איש את אמתחתו ארצה ויפתחו איש	11
 איש על חמרו וישבו העירה (14) ויבא יהודה ואחיו ביתה יוסף והוא עורנו שם ויפלו לפניו ארצה ביתה יוסף והוא עורנו שם ויפלו לפניו ארצה ויאמר להם יוסף מה המעשה הזה אשר עשיתם והלוא ידעתם כי נחש ינחש איש אשר כמני הלוא ידעתם כי נחש נאמר לאדני מה נדבר ומה נצטדק האלהים מצא את עון עבדיך הנני עברים לאדני גם אנחנו גם אשר נטצא הגביע בירו הוא יהיה לי עבד האיש אשר נמצא הגביע בידו הוא יהיה לי עבד האיש אשר נמצא הגביע בידו הוא יהיה לי עבד ויאמר (אליו) בי אדני ידבר נא עבדך דבר באזני אדני ואל יחר אפך בעבדך כי כמוך כפרעה באזני אדני ואל יחר אפך בעבדך כי כמוך כפרעה ווא דני שאל את עבדיו לאמר היש לכם אב או אח אדני שאל את עבדיו לאמר היש לכם אב או אח ונאמר אל אדני יש לנו אב זקן וילד זקנים קטן 	7*	אמתחתו (12) ויחפש (האיש) בגדול החל ובקטן כלה	(12)
ביתה יוסף והוא עודנו שם ויפלו לפניו ארצה (* 15 ויאמר להם יוסף מה המעשה הזה אשר עשיתם (* 15 הלוא ידעתם כי נחש ינחש איש אשר כמני (* 16 הלוא ידעתם כי נחש ינחש איש אשר כמני (* 16 ויאמר יהודה מה נאמר לאדני מה נדבר ומה נצטדק (* 16 האלהים מצא את עון עבדיך הנני עבדים לאדני (* 17 גם אנחנו גם אשר נמצא הגביע בידו הוא יהיה לי עבד (* 18 האיש אשר נמצא הגביע בידו הוא יהיה לי עבד (* 18 האיש אשר נמצא הגביע בידו הוא יהיה לי עבד (* 18 האים עלו לשלום אל אביכם (* 18 ויגש אליו יחודה (* 18 האני אדני ואל יחר אפך בעבדך כי כמוך כפרעה (* 19 אדני שאל את עבדיו לאמר היש לכם אב או אח (* 19 נואמר אל אדני יש לנו אב זקן וילד זקנים קמן (* 19 נואמר אל אדני יש לנו אב זקן וילד זקנים קמן (* 19 נואמר אל אדני יש לנו אב זקן וילד זקנים קמן (* 19 נואמר אל אדני יש לנו אב זקן וילד זקנים קמן (* 19 נוגם * 19 נואמר אל אדני יש לנו אב זקן וילד זקנים קמן (* 19 נוגם * 7	וימצא הגביע באמתחת בנימן (13) ויקרעו שמלתם ויעמס	(13)	
15 ויאמר להם יוסף מה המעשה הזה אשר עשיתם 7 הלוא ידעתם כי נחש ינחש איש אשר כמני 16 ויאמר יהודה מה נאמר לאדני מה נדבר ומה נצטדק 16 האלהים מצא את עון עבדיך הנני עברים לאדני 17 גם אנחנו גם אשר נסצא הגביע בידו 17 ויאמר (יוסף) חלילה לי מעשות (כדבר הזה) זאה 17 האיש אשר נמצא הגביע בידו הוא יהיה לי עבד 18 האיש אשר נמצא הגביע בידו הוא יהיה לי עבד 18 ויאמר (אליו) בי אדני ידבר נא עבדך דבר 20 באזני אדני ואל יחר אפך בעבדך כי כמוך כפרעה 21 אדני שאל את עבדיו לאמר היש לכם אב או אח 22 נואמר אל אדני יש לנו אב זקן וילד זקנים קמן	7		(14)
הלוא ידעתם כי נחש ינחש איש אשר כמני הודה מה נאמר לארני מה נדבר ומה נצטדק 16 ויאמר יהודה מה נאמר לארני מה נדבר ומה נצטדק האלהים מצא את עון עבדיך הנני עבדים לאדני מס אנחני גם אנחני גם אשר נמצא הגביע בידו הוא יהיה לי עבד האיש אשר נמצא הגביע בידו הוא יהיה לי עבד האיש אשר נמצא הגביע בידו הוא יהיה לי עבד האיש אשר נמצא הגביע בידו הוא יהיה לי עבד ויאמר (אליו) בי אדני ידבר נא עבדך דבר באזני אדני ואל יחר אפך בעבדך כי כמוך כפרעה 19 אדני שאל את עבדיו לאמר היש לכם אב או אח 20 ונאמר אל אדני יש לנו אב זקן וילד זקנים קמן 20	7	ביתה יוסף והוא עודנו שם ויפלו לפניו ארצה	
16 ויאמר יהודה מה נאמר לאדני מה נדבר ומה נצטדק האלהים מצא את עון עבדיך הנני עברים לאדני גם אנחנו גם אשר נמצא הגביע בידו דיאמר (יוסף) חלילה לי מעשות (כדבר הזה) זאה האיש אשר נמצא הגביע בידו הוא יהיה לי עבד האיש אשר נמצא הגביע בידו הוא יהיה לי עבד דיאמר (אליו) בי אדני ידבר נא עבדך דבר באזני אדני ואל יחר אפך בעבדך כי כמוך כפרעה דיאמר אל אדני יש לנו אב זקן וילד זקנים קמן ניאמר אל אדני יש לנו אב זקן וילד זקנים קמן	7*	ויאמר לחם יוסף מה המעשה הזה אשר עשיתם	15
האלהים מצא את עון עבדיך הנני עברים לאדני [7] האלהים מצא את עון עבדיך הנני עברים [7] ויאמר (יוסף) חלילה לי מעשות (כדבר הזה) זאה [7] האיש אשר נמצא הגביע בידו הוא יהיה לי עבד [8] ואתם עלו לשלום אל אביכם (18) ויגש אליו יהודה [8] ויאמר (אליו) בי אדני ידבר נא עבדך דבר [7] באזני אדני ואל יחר אפך בעבדך כי כמוך כפרעה [8] אדני שאל את עבדיו לאמר היש לכם אב או אח [9] ונאמר אל אדני יש לנו אב זקן וילד זקנים קמן	7	הלוא ידעתם כי נחש ינחש איש אשר כמני	
[?] גם אנחנו גם אשר נסצא הגביע בידו זא ויאמר (יוסף) חלילה לי מעשות (כדבר הזה) זאה האיש אשר נמצא הגביע בידו הוא יהיה לי עבד האיש אשר נמצא הגביע בידו הוא יהיה לי עבד ואתם עלו לשלום אל אביכם (18) ויגש אליו יחודה ויאמר (אליו) בי אדני ידבר נא עבדך דבר באזני אדני ואל יחר אפך בעבדך כי כמוך כפרעה אדני שאל את עבדיו לאמר היש לכם אב או אח נאמר אל אדני יש לנו אב זקן וילד זקנים קמן	7	ויאמר יהודה מה נאמר לאדני מה נדבר ומה נצמדק	16
17 ויאמר (יוסף) חלילה לי מעשות (כדבר הזה) זאה האיש אשר נמצא הגביע בידו הוא יהיה לי עבד האיש אשר נמצא הגביע בידו הוא יהיה לי עבד הוא יהודה (18) ואתם עלו לשלום אל אביכם (18) ויגש אליו יחודה ויאמר (אליו) בי אדני ידבר נא עבדך דבר באזני אדני ואל יחר אפך בעבדך כי כמוך כפרעה 19 אדני שאל את עבדיו לאמר היש לכם אב או אח 20 ונאמר אל אדני יש לנו אב זקן וילד זקנים קמן 20	7	האלהים מצא את עון עבדיך הנני עבדים לאדני	
האיש אשר נמצא הגביע בידו הוא יהיה לי עבד האיש אשר נמצא הגביע בידו הוא יהיה לי עבד ואתם עלו לשלום אל אביכם (18) ויגש אליו יחודה ויאמר (אליו) בי אדני ידבר נא עבדך דבר באזני אדני ואל יחר אפך בעבדך כי כמוך כפרעה אדני שאל את עבדיו לאמר היש לכם אב או את נאמר אל אדני יש לנו אב זקן וילד זקנים קמן	် [?]	גם אנחנו גם אשר נמצא הגביע בידו	
 ואתם עלו לשלום אל אביכם (18) ויגש אליו יחודה ויאמר (אליו) בי אדני ידבר נא עבדך דבר באזני אדני ואל יחר אפך בעבדך כי כמוך כפרעה אדני שאל את עבדיו לאמר היש לכם אב או אח ונאמר אל אדני יש לנו אב זקן וילד זקנים קטן 	7	ויאמר (יוסף) חלילה לי מעשות (כדבר הזה) זאה	17
ויאמר (אליו) בי אדני ידבר נא עבדך דבר בי אדני ואל יחר אפך בעבדך כי כמוך כפרעה קוד אדני ואל יחר אפך בעבדך כי כמוך כפרעה קוד אדני שאל את עבדיו לאמר היש לכם אב או אח 19 נואמר אל אדני יש לנו אב זקן וילד זקנים קטן 20	7	האיש אשר נמצא הגביע בידו הוא יהיה לי עבד	
באזני אדני ואל יחר אפך בעבדך כי כמוך כפרעה 7 אדני שאל את עבדיו לאמר היש לכם אב או אח 19 10 ונאמר אל אדני יש לנו אב זקן וילד זקנים קטן 20	7	ואתם עלו לשלום אל אביכם (18) ויגש אליו יחודה	(18)
 ז אדני שאל את עבדיו לאמר היש לכם אב או אח ז ונאמר אל אדני יש לנו אב זקן וילד זקנים קטן 	7	ויאמר (אליו) בי אדני ידבר נא עבדך דבר	
20 ונאמר אל אדני יש לנו אב זקן וילד זקנים קטן	7		
1 ' ' ' ' ' ' ' ' ' ' ' ' ' ' ' ' ' ' '	7	אדני שאל את עבדיו לאמר היש לכם אב או אח	19
	7	ונאמר אל אדני יש לנו אב זקן וילד זקנים קטן	20
	1	ואהיו מת ויותר הוא לבדו לאמו ואביו אהבו	

	wəlahém ləbaddam,	wəlammiş rim + lə baddam,	kī∪lō jūchəlūn hammişrim	7
(33)	lę'chól 'ęĎ-ha'iðrím∗,	kī-þō°eðā∪hī∪ləmişráim.	(33) wajješəbű 〈ha'našim〉 ləfanáu	, 7
	hạbbəchór kibchoraþó	wəhaşşa ʻi r kişʻira þ ö,	wajjíþməhù∗∪'iš 'el-re'éu.	7
34	wajjiśśa maś'op me	e'éþ√panàu√'ặlēm, wạtte	éręb mąś'áþ binjamín	7
	mimmąś'õþ kullām	xamēš jadop. wajjištū	wajjíškərù 'immö.	7

LXVIII. Die Becherepisode (J_{α} und J_{σ}).

1	wạiṣạu 'ep-'ặṣṭr 'al-bēpā lēmór: »mạllē 'ep-'amtəxóp ha'našim*	7
(2)	ką'šęrvjūchəlùnosə'éþ, wəsim kesef-'iš b*amtaxtõ, (2) wə'éþ-gədī'i,	7
	gəbī hakkésef, tasim bə*'amtáxaþ haqqatón, wə'eþ_késef šibró!«	7
(3)	wajjá'aś (ha'īš) kiðbär jöséf šęddibber. (3) habbóger 'ðr,	7
(4)	wəha'našim šulləxû*. (4) hëm jaşə'û 'çþ-ha'īr, lð hirxiqû,	7
	wəjösēf 'amặr lạ'šér 'al-bēþō: »qūm⁄rədóf 'axặrê ha'našim,	7
	wəhissaztám wə'amárt√'ḍlèm: lámmā šillamtę̃m ra'ð tàxãþ tōbá?	7
5	hặlōvz‡v'ặšèrvjišt‡ 'ặđont bŏ?	-
	[wəhū naxeš jənaxeš bō]	[?] ˈ
	hặré°oÞèm∽'ặšér 'ḍśīÞém!«	7
6	wajjassizém waiđabbēr 'ặlėm 'ęþ-hadbarīm ha'éllē, (7) wajjómərù 'elāu:	7
(7)	» làmmá jədabbér 'ặdoni kadbarım ha'élle? xalila la'badéch	7
(8)	me'ặ'śöþ kạddabār hạzzē: (8) hen-(hạk)késef šemmasánū bə+'ámtəxoþēn,	*7
	h ệši bónū 'elęch me' ęręs kəná'an: wēch_niznob mibbėþ 'ặđonệch	7
(9)	k i séf 'ōvsaháð? (9) 'ďservjímmask'ittó*, wamēþ, wəzám-'ặnàxn ú	7
(10)	nihję lādoni la'badim!« (10) wajjōmár: » gam-'attá chədibrēchèm, oken-hú	: *7
	'ặšer-jímmaṣè-'ittő, jihjé-llt-'àbéd, wə'attem tihjű nəqijjím!«	7
11	wąimąhrū wąjjōridū 'tš 'ęþ-'ạmtạxtō 'àrṣā, wąjjiftəxù√'iš	7
(12)	'ạmtạxtổ, (12) wạixạppẽś 〈ha'tš〉: bạggađốl hexél, ubạqqatõn killá.	*7
(13)	wajjimmasē haggadi' bə'amtáxaþ binjamín. (13) wajjiqrə'ú simloþám, wajja'n	iós 7
(14)	'tš 'al-xămorō, wajjašúbū ha'trā, (14) wajjabō jəhūđā wə'exấu	7
	bēļā jōséf (wəhtivʻōdi;nnuvšám), vajjippəlti ləfandu 'àrṣā.	7
15	wajjómer lahém jöséf: »mā-hamma'sé hazze 'asér 'ásīþém?	*7
	hậlō jəđạ'tệm kī-naxéš jənaxēš 'tš 'ặšệr kamònt?«	7
16	wajjómer jəhūdá: »mā-nnōmár lādoni? mā-ndabbēr umá-niştaddáq?	7
	ha'lohīm maṣā 'e̞þ-'ḍwón 'ðbað ē̞ch: hinnénnū 'ðbaðim lāðoni!«	7
	[gạm-'ặnạxnū gạm 'ặšęr-nimṣā hạggabī' bəjađō]	[3]
17	wąjjómęr (jöséf): »xalllā-llt me'ặśóþ kạddabār hạzzé:	7
	ha'tšv' ăšèrvnimṣā hạggabī' bəjadī, hữ jihjē-Uī 'àbéd,	7
(18)	wə'attę̃m 'dlú ləšalöm 'çl-'dbichém!« (18) wajjiggāš 'elāu jəhūdā,	7
	wajjómer ('eláu): »bť, 'ádoní: jedabbér-nàs'abdach dabár	7
	bə'qznē 'ặdonī, wə'ql-jíxqr 'qppách bə'qbdách: kī-chamóch kəfqr'ó!	7
19	'ặđon si ša' ál 'gþ-'ặbadāu lēmór: hặjéš-lachèm-'āb 'ō-'áx?	7
20	wannōmár 'el-'àdont: ješ-lánū 'ab-zaqén, wəjeled zəqunīm qatán,	7
	wə'axī́u mĕþ, wajjíwwaþèr√hú ləbaddó∗, wə'abiu 'ặhebó.	7

7	ותאמר אל עבדיך הורדהו אלי ואשימה עיני עליו	21
1	ונאמר אל אדני לא יוכל הנער לעזב את אביו	
7	ועזב את אביו ומת	
7	ותאמר אל עבדיך אם לא ירד אחיכם הקטן אתכם	
7		(24)
7	ונגד לו את דברי אדני (25) ויאמר (עבדך) אבינו	(25)
7	שבו שברו לנו מעט אכל (26) ונאמר לא נוכל לרדת	(26)
[?]	אם יש אחינו הקטן אתנו וירדנו	
7	כי לא נוכל לראות פני האיש ואחינו חקטן איננו אתנו	
6	ויאמר עבדך אבי(נו) אלינו אחם ידעתם	27
3	כי שנים ילדה לי אשתי	
6 3 3:3	ויצא האחד מאתי ואמר אך טרף טרף	28
3	ולא ראיתיו עד הנה	
3 6 4	ולקחתם גם את זה מעם פני וקרהו אסון	29
4	והורדתם את שיבתי ברעה שאלה	
7	ועתה כבאי אל עבדך אבי והנער איננו אתנו	30
3	ונפשו קשורה בנפשו	
6	והית כראותו בי אין הנער אתנו> ומת	31
4	והורידו עבדיך את שיבת עבדך אבין	
3 6 4 6	ביגון שאלה ××××××××	
7	פן אראה ברע אשר ימצא את עבדך אבי> כי עבדך ערב	32
7	את הנער מעם (עבדך) אבי לאמר אם לא אביאנו אליך	
7		(33)
7	תחת הנער עבד לאדני והנער יעל<ה> עם אחיו	
7	כי איך אעלה אל (עבדך) אבי וחנער איננו אתי	34
[4]	פן אראה ברע אשר ימצא את אבי	
[#J	20 10 122 122 121 2 1 1 1 1 2 1 2 1 1 1 1	

LXIX. Die Erkennungsscene und Jakobs Reise nach Aegypten $(J_{\alpha}; E_{\alpha}, E_{\sigma} \text{ and } P_{\alpha}).$

7	ולא יכל יוסף להתאפק לכל הנצבים עליו	I
7	ויקרא הוציאו כל איש מעלי ולא עמד איש אתו	
	בהתודע יוסף אל אחיו	
7	**** *** אינ אינ את קלו בבכי	2
7	וישמעו מצרים וישמע בית פרעה (3) ויאמר יוסף אל אחיו אני יוסף	(3)
7	חעוד אבי חי ולא יכלו אחיו לענות אתו	
7	כי נבהלו מפניו (4) ויאמר יוסף אל אחיו גשו נא אלי ויגשו	(4)
7*	ויאמר אני יוסף אחיכם	
7		(5)
7	א א א א א א אל יחר בעיניכם כי מכרתם אתי הנה	
7	כי למחיה שלחני אלהים לפניכם (6) כי זה שנתים הרעב	(6)
7	בקרב הארץ ועוד חמש שנים אשר אין חריש וקציר	

xxIII	, 1.] Metrische Studien II (Gen. 44, 21—45, 6).	13 9
21	wattomár 'el-'ặbad ệch: hōridúhū 'elái, wo'asimā 'ēnī 'aláu!	7
22	wạnnōmár 'gl-'ặđont: lŏ-jūchál hạnná'ar lạ'sób 'gh-'abtu,	7
	wə azáb 'ep-'abīu, wamép!	3 ?
23	wattomár 'el-'ábad éch: 'im-lő jeréd 'áxīchém haqqatón 'ittəchém,	7
(24)	lở posifun lir'ỗp panái! (24) wạihi kĩ valinu 'el-*'abi(n),	7
(25)	wannagged-lo 'eb-dibré' 'adoni, (25) wajjómer ('abdach) 'abin:	7
(26)	šùbū šibrū- lànú mə'aṭ-'óchel! (26) wannömer: lōnúchàlarédeb,	7
(,	['im-ješ 'axīn haqqaton 'ittanū, wəjaradnū]	[8]
	ki-lő nüchál lir'ðþ.pənè.ha'iš, wə'axīn*'ēnénnū 'ittánū.	7
27	wajjômer 'abdāch 'abī'(n) 'elēn: 'attém jeda'tém	6
-/	kīošenģim jaledā-lito'išti:	1
28		3
20	wyjese na zaar me sur, wa omar: acnouroj araj, welô re'ī biu 'ad-hènnā.	3:3
		3
29	ulqaxtém gam-'eß-se me'im panái, wəqaráhū 'asön,	6
	wəhōradtém 'ef-sēbaft bəra'á šə'di.	4
30	wə'attā kəbo'i 'çl-'abdāch 'abi, wəhanna'ar 'ēnennū 'itti:	7
	พวกลุรัช จุวธันาส์ ชากลุรัช	3
31	wəhajā kir'ōþō kī-'ēn hạnná'ar ('ittánū) wamệþ,	6
	wəhōridū 'ặbadéch 'ęþ-śēbáþ√abdàch√abin -	4
	bojazőn šo'ólā. ××±××± ××±××±	6
32	⟨pęn-'er'ē bará' 'ặĕer-jimṣā 'eþ-'abdāch 'abi⟩: kī∪'abdāch 'aráb	7
	'ęþ-hannà'ár me'im√('àbdāch⟩ 'abī lēmór: 'im-lo' 'àbī'énnū 'elēch,	7
(33)	wəxaṭāþī labī köl-hajjamim! (33) wə'aṭtā ješéb-nà 'abdāch	7
	tàxãþ hạnná'ar 'èbéð lāðoni, wəhanná'ar ja'l<ē'> 'im-'exáu:	7
34	kī-'ēch 'g'lē 'gl-'('abdāch') 'abī, wəhanna'(ar 'ēnennū 'itti? «	7
	[penver'ệ bará' 'ḍšèrvjimṣā 'eþ-'aði].	[4]
]	LXIX. Die Erkennungsscene und Jakobs Reise nach Aegypten $(J_{\alpha}; E_{\alpha}, E_{\sigma} \text{ und } P_{\alpha}).$	1
	45.	1
I	wəlō-jachōl jōséf ləhiþ'appéq ləchól hannişşabīm 'aláu,	7
	wajjigrā: »hōṣt'ū chọl-'tš me'alái!« wəlō-'a₁màđ∪'īš 'immō	7
	bəhi]vvqddāʻ jōséf 'şl-'şxāu.	-
2	×× ± ×× ± , ×× ± × × ± , wajjittén 'ęþ-qolő bibchi,	7
(3)	wajjišmo'ti_miṣráim*. (3) wajjömer jōséf 'el-'exau: »'ặnt jōséf:	7
	hạʻđđ∪'aði√xái?« wəlö-jachəlü 'çxấu lạ'nõþ 'oþō,	7
(4)	kī nī bhặl ti mippanáu. (4) wajjómer jöséf*: » gəšū-nã 'elái! « wajjigga št.	7
	wąjjómęr: »'ḍnt jōséf 'ḍxīchém,	•7
(5)	'ďšér-məchartēm 'oþi mişràimā. (5) wə'attã 'al-té'aşəbú,	7
	××⊥××⊥, wal-jixár bə°ēnēchém, kī-šəláxtèm∪'oþī hènnā,	7
(6)	kī-lmizjā šəlaxánī 'ğlohim lifnēchém: (6) kī-zē šənaþáim hara'áb	7
	bogéreb ha'áres, wo'od xamès šanim 'àser 'en-xaris woqasir.	7

3]	וישלחני אלחים לפניכם	7
[8]	לשום לכם שארית בארץ ולחחיות לכם [ל]פליטה גרלה רעתה	
— : 4	יעוזוי לא אתם שלחתם אתי הנה	
4 6 3	כי האלהים (8) וישימני לאב לפרעה ולאדון לכל ביתו	18)
2	ומשל בכל ארץ מצרים	(0)
1: 3 7	מחרו ועלו אל אבי ואמרתם אליי כה אמר בנך יוסף	9
7	שמני אלהים לאדון לכל מצרים רדה אלי אל תעמד	
_	• • • • • • • • • • • • • • • • • • •	10
1 [8]	אתת ובניך ובני בניך וצאנך ובקרך וכל אשר לך	
7	וכלכתי אתך שם	
7	כי עוד חמש שנים רעב פן תורש אתה וביתך וכל אשר לך	11
3:	·	12
3	כי פי המדבר אליכם	
7	××××× והגדתם לאבי את כל כבודי במצים	13
7*	ואת כל אשר ראיתם ומהרתם והורדתם את אבי הנה	
7	·	14
7		15
7	· · · · · · · · · · · · · · · · · · ·	16
7	(וייטב בעיני פרעה ובעיני עבדיו	
3	·	17
6	אמר אל אחיך זאת עשו טענו אה בעירכם	
3 6 3 6	ולכו באו ארצה כנען	
	· · · · · · · · · · · · · · · · · · ·	18
[7]	ואחנה לכם את טוב ארץ מצרים ואכלו את חלב הארץ	
7		19
	קחו לכם מארץ מצרים עגלות למפכם ולנשיכם ונשאתם את אביכם ובאתם	
[7 *]	· · · · · · · · · · · · · · · · · · ·	20
	ויעשו כן בני ישואל ויתן לחם יוסף עגלות על פי פרעה ויתן להם	21
7 7]		22)
7) צווז קודן (נצי) כככם כוזן כאיש הכפודו שבקוד ולבנימן נתן שלש מאות כסף וחמש חלפת שמלת)
7		23
[7	רעשר אתנת נשאת בר ולחם ומזון לאביו לדרך]	-J
6		24
7	(וילכו אחיו) ויעלו ממצרים ויבאו ארצ(ח) כנען	•
7) אל יעקב אביהם (26) ויגדו לו לאמר עוד יוסף חי	
? 4	וכי הוא משל בכל ארץ מצרים	•
7	ויפג לבו כי לא האמין להם (27) וידברו אליו (27)
7	את כל דברי יוסף אשר דבר אלהם וירא את העגלות	
[4]	אשר שלח יוסף לשאת אתי	
7		28)
7	אלכה ואראנו בטרם אמות אאבאאבאב	

46.

7	אאראאר אאראאר אאר איז איז איז איז איז איז איז איז איז איז	I
7	(8. 46, 28) וכל אשר לו איא איא איא איא איא איא די איא איא איא	
7]	ויבא בארה שבע ויזבח זבחים לאלהי אביו יצחק	
7	ויאמר אלהים לישראל במראת הלילה ויאמר יעקב יעקב	2
7	ויאמר הנני (3) ויאמר אנכי האל אלהי אביך	(3)
7	אל תירא מרדה מצרימה כי לגוי גדול אשימך שם	
7	אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה	4
[7	[ויוסק ישית ידו על עיניך (5) ויקם יעקב מבאר שבע	(5)
7	רשאו בני ישראל (a. V. 28b)	
7	את יעקב אביהם ואת טפס ואת נשיהם בעגלות אשר שלח פרעה לשאת אתו	
7	ויקחו את מקניהם ואת (כל) רכושם אשר רכשו בארץ כנען	6
7	ויבאו מצרימה יעקב וכל זרעו אתו (7) בניו ובני בניו אחו	
7	בנתיו ובנות בניו וכל זרעו הביא אתו מצרימה	

LXX. Die Nachkommen Jakobs (Px).

6	ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה יעקב ובניו	8
3	בכר יעקב ראובן	
6	ובני ראובן חנוך ופלוא וחצרן וכרמי	9
7	ובני שמעון ימואל וימין ואהד ויכין וצהר	
7	ושאול בן הכנענית (II) ובני לוי גרשון קהת ומררי	
7	ובני יהודה ער ואונן ושלה ופרק וזרח	12
. [8]	וימת ער ואונן בארץ כנען	
4	ויהיו בני פרץ חצרן וחמול	
6	ובני יששכר תולע ופוח ויוב ושמרן	13
6	ובני זבלון סרד ואלון ויחלאל	14
7	אלה בני לאה אשר ילדה ליעקב בפדן ארם ואת דינה בתו	15
4	כל נפש בניו ובנותיו שלשים ושלש	
6	ובני גד צפיון וחגי שוני ואצבן	16
3	ערי וארודי ואראלי	
6	ובני אשר ימנה וישוה וישוי ובריעה	17
6	ושרח אחתם ובני בריעה חבר ומלכיאל	
6	אלה בני זלפה אשר נתן לבן ללאה בתו	18
6	ותלד (זלפה) את אלה ליעקב שש עשרה נפש	
6	בני רחל אשת יעקב יוסף ובנימן	19
_	ויולד ליוסף בארץ מצרים	20
: [6]	אשר ילדה לו אסנת בת פוטי פרע כהן אן	
; 6	את מנשה ואת אפרים	
3	ובני בנימן בלע	21
6	ובכר ואשבל גרא ונעמן אחי וראש	
3	מפים וחפים וארד	
-		

46.

1	×××××××××××××××××, wąjjissą́ jiśra'el	7	١
	wəchǫʻl-'ἀĕgr-lö, ××⊥ ××⊥ ××⊥ ×× ± (8. 46, 28)	7	
	[wajjabó bə'èrā-ššába' wajjisbáx səbaxtm lēlohē 'abīu jişxáq.	[7	I
2	wajjómer 'élohim ləja'qób bəmar'őþ*, wajjómer: »ja'qób, ja'qób!«	7	I
(3)	wajjómer: »hinnénī!« (3) wajjómer: »'anochī ha'el 'elohē 'abich:	7	ı
	'al-tīrā merədā mişraimā, kī-ləzői gadöl 'asīmēch šam.	7	ı
4	'anochī' erēā 'immách miṣràimā, wanochī' a'léch gam-'ặlō,	7	I
	wəjōsēf jašīþ jađó 'al-'ēnęch!« wajjáqom ja'qóbomib'erošába']	7]	١
5	(8. 45, 28b) ××± ××± ××± ××±. wajjiš'ū bənē-ja qób	7	i
	'ęþ-ja'qõb 'ặbim* ba'zalóþ 'ặšęr-šalãx par'ő lasēþ 'oþó,	7	ı
6	wajjiqxti 'ęþ-miqnėm wo'ęþ-(kól-)rochūšám 'čšer-ráchošti bo'éres koná'an	7 :	:
(7)	wajjabó'ű mişráimā, ja'qób wəchol-sar'ő 'ittő: (7) banáu ubnè banáu*,	7	:
	bəno þáu uðnð þ. banãu wəch öl-zar 'ő heði 'ittó misraimá.	7	

LXX. Die Nachkommen Jakobs (Px).

	40.	
8	wo'éllē šəmõþ bənē-jiśra'él hạbba'im miṣràimā:*	6
	bəchör jaʻqób rə'übén.	3
9	ubné rə'übén: xặnóch ufallů, wəxeşrón wəcharmi.	6
10	uồnễ šim' ổn: jəmū'él wəjamin, wə'òhạđ wəjachīn wəṣóhạr,	7
(11)	wəša'ül~ben-hakna'niþ. (11) ubné lewi: gerəšőn, qəháþ umrari.	7
12	uồnể jəhūđā: 'er wə'ōnán, wəšelã waféreş wazárax.	7
	[wajjamoþ 'er wə'ōnan bə'çreş kəna'an]	[?]
	wajjihjú bənē-féres xesrón wəxamúl.	4
13	uðnē jissachár: tōlá' ufuwvá, wəjóð wəsimrón.	6
14	ubné zəbulún: sèréd wə'elön, wəjáxlə'el.	6
15	'èllēʻbnè·le'á 'ặšér jaləđá ləja'qōb bəfáddàn~'ặrám*:	7
	kǫl-nęfęš banáu* šəlošim wəšalóš.	4
16	uðnế zďď: sifjón wəxqggi, šūni wə'eşbón,	6
	'eri wa'rōdi war'eli.	3
17	uðnī 'ašér: jimnā wəjišwā, wəjišwi uðrī'ā,	6
	wəsfrax 'ðxoþám, uðné bərī'ā: xèbfr umalki'el.	6
18	'èllēʻbnè zilpā 'ḍšer-na]àn labán lələ'ā bittō.	6
	wattélęđ (zilpá) 'ęþ-'éllę bją'qõb: ščšú'ęśrèvnáfęš.	6
19	bənế raxêl 'èšę̃þ jaʻqóð: jōséf uðinjamín.	6
20	wajjiwwaléd ləjösef bə'érçş mişráim	_
	['ặšęr-jáləđā-lló 'asənáþ bạþ-pōṭī-férạ' kohēn 'ŏn]	[6]
	'ęþ-mənaššḗ węþ-'şfráim.	6
21	uðnē binjamīn: bèlá',	3
	wadęchęr wo'ašbel, gerá wona'mán, 'exī waróš,	6
	muppim waxuppim wa'ard.	3

7	אלה בני רחל אשר ילד ליעקב כל נפש ארבעה עשר	22
•	ובני דן חשים	
3	· · · · · · · · · · · · · · · · · · ·	-
6	ובני נפתלי יחצאל וגוני ויצר ושלם	24
6	אלה בני בלחה אשר נתן לבן לרחל בתו	25
6	ותלד (בלהה) את אלה ליעקב כל נפש שבעה	
7	כל הנפש הבאה ליעקב מצרימה יצאי ירכו	26
7	מלבד נשי בני יעקב כל נפש ששים ושש	
7	ובני יוסף אשר ילד לו במצרים נפש שנים	27
7	כל הנפש לבית יעקב הבאה מצרימה שבעים	

LXXI. Jakobs Ankunft in Aegypten $(J_{\alpha}, J_{\beta}; E_{\alpha} \text{ und } P_{\alpha}).$

7 איב ויסע ישראל (s. 46, 1)	•
כל אשר לו\ ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף	28
הורת לפניו גשנה ויבאו ארצה גשן (29) ויאסר יוסף מרכבתו	(29)
יעל לקראת ישראל אביו גשנה וירא אליו	1
יפל על צואריו ויבך על צואריו עוד (30) ויאמר ישראל אל יוסף	(30)
מותה הפעם אחרי ראותי את פניך כי עודך חי	:
יאמר יוסף אל אחיו ואל בית אביו אעלה ואגידה לפרעה	31
אמרה אליו אחי ובית אבי אשר בארק כנען באו אלי	1
האנשים רעי צאן כי אנשי מקנה היו וצאנם ובקרם וכל אשר להם הביאו 7	32
חיה כי יקרא לכם פרעה ואמר מה מעשיכם	
אמרתם אנשי מקנה היו עבדיך מנעורינו ועד עתה גם אנחנו גם אבחינו	
עבור תשבו בארץ גשן כי תועבת מצרים כל רעה צאן :	1
47.	
ירא וומת וווד לתרסה וואמר ארו ואחו	, ,
יבא יוסף ויגד לפרעה ויאמר אבי ואחי שאות ורסרת וכל אותר להת ראו מארש רושו	
אנם ובקרם וכל אשר להם באו מארץ כנען 2	ו
צאנם ובקרם וכל אשר להם באו מארץ כנען זהנם בארץ גשן (2) ומקצה אחיו לקח חמשה אנשים ויצגם	ן 1 (2)
2 צאנם ובקרם וכל אשר להם באו מארץ כנען 7 הנם בארץ גשן (2) ומקצה אחיו לקח חמשה אנשים ויצגם 9 פני פרעה (3) ויאמר פרעה אל אחיו מה מעשיכם	1 (2) 2 (3)
אנם ובקרם וכל אשר להם באו מארץ כנען 7 הנם בארץ גשן (2) ומקצה אחיו לקח חמשה אנשים ויצגם 9 פני פרעה (3) ויאמר פרעה אל אחיו מה מעשיכם 7 יאמרו אל פרעה רעה צאן עבריך גם אנחנו גם אבותינו	1 (2) 2 (3)
צאנם ובקרם וכל אשר להם באו מארץ כנען 7 הנם בארץ גשן (2) ומקצה אחיו לקח חמשה אנשים ויצגם 7 פני פרעה (3) ויאמר פרעה אל אחיו מה מעשיכם 7 יאמרו אל פרעה רעה צאן עבדיך גם אנחנו גם אבותינו 7 יאמרו אל פרעה לגור בארץ באנו כי אין מרעה	1 (2) 2 (3)
צאנם ובקרם וכל אשר להם באו מארץ כנען 7 הנם בארץ גשן (2) ומקצה אחיו לקח חמשה אנשים ויצגם 9 פני פרעה (3) ויאמר פרעה אל אחיו מה מעשיכם 7 יאמרו אל פרעה רעה צאן עבדיך גם אנחנו גם אבותינו 7 יאמרו אל פרעה לגור בארץ באנו כי אין מרעה 6 לצאן אשר לעבדיך 13 לצאן אשר לעבדיך	1 (2) 2 (3) 1 4
צאנם ובקרם וכל אשר להם באו מארץ כנען 7 הנם בארץ גשן (2) ומקצה אחיו לקח חמשה אנשים ויצגם 7 פני פרעה (3) ויאמר פרעה אל אחיו מה מעשיכם 7 יאמרו אל פרעה רעה צאן עבדיך גם אנחנו גם אבותינו 7 יאמרו אל פרעה לגור בארץ באנו כי אין מרעה 6 לצאן אשר לעבדיך 7 י כבד הרעב בארץ כנען ועתה ישבו נא	1 (2) 2 (3) 1 4
צאנם ובקרם וכל אשר להם באו מארץ כנען 7 הנם בארץ גשן (2) ומקצה אחיו לקח חמשה אנשים ויצגם 7 פני פרעה (3) ויאמר פרעה אל אחיו מה מעשיכם 7 יאמרו אל פרעה רעה צאן עבדיך גם אנחנו גם אבותינו 7 יאמרו אל פרעה לגור בארץ באנו כי אין מרעה 6 לצאן אשר לעבדיך 7 י כבד הרעב בארץ כנען ועתה ישבו נא 7 עבדיך בארץ גשן	1 (2) 2 (3) 1 4
צאנם ובקרם וכל אשר להם באו מארץ כנען 7 הנם בארץ גשן (2) ומקצה אחיו לקח חמשה אנשים ויצגם 7 פני פרעה (3) ויאמר פרעה אל אחיו מה מעשיכם 7 יאמרו אל פרעה רעה צאן עבדיך גם אנחנו גם אבותינו 7 אמרו אל פרעה לגור בארץ באנו כי אין מרעה 6 לצאן אשר לעבדיך 7 י כבד הרעב בארץ כנען ועתה ישבו נא 8 עבדיך בארץ גשן 8 י מר פרעה אל יוסף לאמר	1 (2) 2 (3) 1 4
צאנם ובקרם וכל אשר להם באו מארץ כנען 7 הנם בארץ גשן (2) ומקצה אחיו לקח חמשה אנשים ויצגם 8 פני פרעה (3) ויאמר פרעה אל אחיו מה מעשיכם 7 יאמרו אל פרעה רעה צאן עבדיך גם אנחנו גם אבותינו 7 יאמרו אל פרעה לגור בארץ באנו כי אין מרעה 8 לצאן אשר לעבדיך 7 י כבד הרעב בארץ כנען ועתה ישבו נא 8 עבדיך בארץ גשן 8 יאמר פרעה אל יוסף לאמר 7 יאמר פרעה) אביך ואחיך באו אליך (6) ארץ מצרים	1 (2) 2 (3) 1 4 2 5 3 (6)
צאנם ובקרם וכל אשר להם באו מארץ כנען הנם בארץ גשן (2) ומקצה אחיו לקח חמשה אנשים ויצגם פני פרעה (3) ויאמר פרעה אל אחיו מה מעשיכם יאמרו אל פרעה רעה צאן עבדיך גם אנחנו גם אבותינו מצאן אשר לעבדיך י כבד הרעב בארץ באנו כי אין מרעה י כבד הרעב בארץ כנען ועתה ישבו נא עבדיך בארץ גשן אמר פרעה אל יוסף לאמר ייאמר פרעה אל יוסף לאמר זיאמר פרעה) אביך ואחיך באו אליך (6) ארץ מצרים פניך הוא במיטב הארץ הושב את אביך ואחיך	1 (2) 2 (3) 1 4 2 5 3 (6)
צאנם ובקרם וכל אשר להם באו מארץ כנען 7 הנם בארץ גשן (2) ומקצה אחיו לקח חמשה אנשים ויצגם 8 פני פרעה (3) ויאמר פרעה אל אחיו מה מעשיכם 7 יאמרו אל פרעה רעה צאן עבדיך גם אנחנו גם אבותינו 7 יאמרו אל פרעה לגור בארץ באנו כי אין מרעה 8 לצאן אשר לעבדיך 7 י כבד הרעב בארץ כנען ועתה ישבו נא 8 עבדיך בארץ גשן 8 יאמר פרעה אל יוסף לאמר 7 יאמר פרעה) אביך ואחיך באו אליך (6) ארץ מצרים	1 (2) 2 (3) 1 4 2 5 3 (6)

ххп	I, 1.] METRISCHE STUDIEN II (GEN. 46, 22—47, 6).	145
22	'èll‡ bnè raxél 'ğšèr julláð ləja'qóð, kol-néfes 'arba'ð 'asár.	7 :
23	uðnē-dán: xušim.	3
24	ubné naftali: jaxşə'el wəzūni, wəjéşer wəšillém.	6
25	'èlla bne bilha 'ğser-na þan labán ləraxel bittö,	6
	watteled (bilhá) 'ęþ-'èllę loja'gób, kol-nefes šib'á.	6
26	kol-hannefeš habba'á leja ao misráima, jose é jerecho,	7
	milləbād nəšē bənē-ja qób: kol-néfęš šiššīm wašėš.	7
27	uðnē josef 'aser-jullad-lo bəmişraim, nef ž šənaim.	7
•	kộl-hạnnéfęš ləbēþ-jaʻqób hạbbà'ā miṣráimā: šibʻim.	7
	LXXI. Jakobs Ankunft in Aegypten (J α , J β ; E α und P α).	
		_ 1
-0	(8. 46, 1) ×× ± ×× ± ×× ± ×× ± , wajjissá* jišra*él	7
28	wəchól-'děgr-lő'), wə'éþ-jəhūdá šaláx ləfanáu 'çl-jöséf	7
(29)	+ lshōrōþ * gòšnā. wajjabó'ū-'àrṣā-góšen, (29) wajje'sōr jōséf merkabtō,	7
	wajjá al ligráþ- jisra el 'abīu gòšná, wajjerã 'eláu,	7
(30)	wajjippól 'al-sawwārāu wajjēbk*'ŏd. (30) wajjómer jiśra'él 'el-jöséf:	7
	»'amūpā happa'am 'axrē rə'oļt 'ep-panēch, kī oodāch xăi!«	7
31	wajjómer jöséf 'el-'exáu wel-bèb.'abiu: »'e'lé wə'aggidā ləfar'ö,	7
	wə'ómərà''eláu: 'axái ubēþ-'abí 'ǎšer'béreş kənà'án ba'ū'elái.	7
32	wəha'nasim ro _l 'ēoṣōn*, wəṣōnám ubqarám wəchól-'ḍšèrolahém hebi'ū.	7
33	wəhajá kī-jiqrā lachę̃m par'ó wə'amãr: »mā-mma'sēchém?	7
34	wa'martēm: 'anšē miqnē hajú 'ặbađệch min'ūrên wə'ad-'attá*:	7
	bạ° b ứr t cšəbű b ęrę ş>góšęn!« kī-þo° ặb ãþ mişráim kǫl-ro° ē şðn.	*7
	47.	
I	wajjabő jöséf wajjaggéd ləfar'ő wajjómer: »'abt wə'axái,	7
	wəşōnam ubqaram wəchól-'ağèrolahém, ba'ü me'éreş kəna'an,	7
(2)	wəhinnam bereşə gósen! « (2) umiqse 'exàu laqax xamissa' anasim wajjassiza	m 7
(3)	lifne far'o, (3) wajjomer par'o 'el-'exau: »mǎ-mma'sēchem?«	7
	wajjomort 'el-par'o: »ro'e són 'abadéch, gam-'anáxnu, gám-'aboþén.«	7
4	wajjōmərü 'şl-par'ó: »lazūr ba'áręş bànū, kī-'ến mir'ệ	7
•	lassõn 'äšér la'badéch,	3
	kī-chabéd hara'āb bə'ereş kəná'an: wə'attá ješəbū-nă	7
	'àbadich be'eres gosén!«	3
5	vajjómer par'ð 'el-jösef lemór:	_
5 (6)	(wajjomer par o' z-jose tentor.	7
(5)	ləfanğch ht: bəmētāb ha'arçş höséb 'eb-'abich web-'axich!«	7
	»ješəbü bə'freş gòšfn.	
	• • • • • • • • • • • • • • • • • • • •	7
	wim-jadá't wəjgš-bám 'anšē-xáil,	3
	woskamtám karð mignf 'al-'dšer-li! « ×× ± ×× ± ×× ± (8. 47, 27°)	7

•

LXXII. Josephs Agrarpolitik (J β und J σ).

7	ולחם אין בכל הארץ כי כבד הרעב מאד	13
4	ותל(א) הארץ מצרים וארץ כנען מפני הרעב	
7	וילקט יוסף את כל הכסף הנמצא בארץ מצרים ובארץ כנען	14
3	בשור אשר הם שברים	
	ויתם הכסף מלן ה'ארץ (נג) ויתם הכסף מלן ה'ארץ	(15)
7	מצרים ומארץ כנען	
4	ויבאו כל מצרים אל יוסף לאמר	
7	חבה לנו לחם ולמה נמות נגדך כי אפס כסף	
3	ויאמר (אליחם) יוסק	16
6	הבו מקניכם ואתנה לכם (לחם) במקניכם אם אפס כסף	
3	ויביאו את מקניהם אל יוסף	17
6	ויתן להם יוסף לחם בסוסים ובמקנה הצאן	
3	ובמקנה הבקר ובחמרים	
6	וינחלם בלחם בכל מקנחם בשנה החוא	
3	וחתם השנה ההוא	18
6	ויבאו אליו בשנה השנית ויאמרו לו	
3	לא נכחד מאדני	
6	כי אם תם הכסף ומקנה הבהמה (בא) אל אדני	
· [8]	לא נשאר לפני אדני בלתי אם גויתנו ואדמתנו	
3	למה נמות לעיניך	19
[3]	גם אנחנו גם אדמחנו	
<u> </u>	קנה אתנו ואת אדמתנו בלחם	
[?]	ונחית אנחנו וארמתנו עבדים לפרעת	
6	ותן זרע	
3[ונחית ולא נמות רהאדמה לא תשם	
7	אאדאאד אאדאאד איד וולן ווסב	20
3	את כל אדמת מצרים לפרעה	
7	כי מכרו מצרים איש שדהו כי חזק עלהם הרעב	
3	ותהי הארץ לפרעה	
•	•	

XXIII	METRISCHE STUDIEN II (GEN. 47, 7—20).	147
7	wajjabē jōsef 'gþ-ja'qõb 'abiu wajja'midēu lifnē far'ö.	7 :
	[wạibáręch jạʻqób 'ęþ-pạr'ó]	[3]
8	wajjómer par'ó 'el-ja'qöb: »kammã jəmē sənē xajjéch? «	7
9	wajjómer ja'qóð 'el-par'ő: »jəmế šənê məzūrái šəlošīm	7
	um'āþ šanā: mə'át wəra'īm hajú-jəmè-šənē xajjái,	7
	wəlō hisstzü 'eþ-jəme səne xajjê 'áboþāi bime məzürem.«	7
10	wạibárech * 'eþ-par'o', wajjest millifnt par'o. (11) wajjoštb jostf	7
(11)	'ęþ-'abłu węb-'ęxau, wajjitten lahem 'axuzzā bə'ereş mişraim,	7
	bəmētāb ha'árçş, bə'érçş ra'məsés, ka'šęr şiwwā far'ö.	7
12	wạichạlkēl jōséf 'ęþ-'abtu węb-'ęxáu wə'eb-kǫ́l-bēb-'abīu lèxém.*	7

LXXII. Josephs Agrarpolitik (J β und J σ).

13	wəlfxçm 'ĕn bəchǫl-ha'árçş, kī-chabéd hara'āb mə'ód,	7
	wattél⟨ē⟩ ha'áręṣ∗ mippənê hara'áð.	4
14	waslaqqēt jōsēf 'ęþ-kōl-hakkésef hannimsā bə'éręs-misráim*	7
	baššętęr 'äšęr-hém šoterim,	3
(15)	wajjabe*'ep-hakkésef bèpā far'ó. (15) wajjittőm hakkésef m <in-ha>'áres</in-ha>	*, 7
	wajjabó'ü chol-mişráim 'el-jösef lemór:	4
	»habā-llànū∪lę́xem: wəlámmā namū́þ nezdách, kī∪'afēs kàséf?«	7
16	wajjómęr 〈'ặlḗm〉 jōséf:	3
	» habú mignēchém, wə' éttənà Jachem (lèxém) bəmignēchém. * «	6
17	wąjjabi'u 'ęß-miqnėm 'ęl-jōséf,	3
	wajjitten lahem jösef lexem bassusim ubmigne hasson,	6
	ubmigné habbagár ubaxmorim,	3
	wainahlēm balléxem bəchöl-miqnēm baššanā hahi.	6
18	wattittóm haššanā hahi,	3
	wajjabó'ū 'eláu baššaná haššentþ, wajjómərū ló:	6
	» lð nəchaxéð me'doni,	3
	kīvim-tām hakkésef, umiqnē habhemā (bā)vel-'ādoni:	6
	[lō niš'ar lifnē 'adonī biltī 'im-gəwijjapenū wə'admapenū]	[8] 5
19	làmmã namúþ lə'ēnệch?	3
	[gạm-'ặnáxnū, gặm-'ạđmaþénū]	[3]?
	gmē-'oþánū w∗aðmaþénū balléxem,	-
	[wənihjē 'ặnaxnū wə'admaþenū 'ặbadīm ləfar'ō]	[3] 3
	wəben-será',	6
	2, ,,,	3:]3
20	×× ± × × ± × × ± × × ± , wajjíqen jöséf	7
	'ęþ-kól-'admàþmisráim ləfar'ð,	3
	kī-máchərù mişrãim 'tš šađéu, kī-xazāq 'dlém hara'áb,	7
	vattehä ha'áres lefar'ó	3
	· · · · · · · · · · · · · · · · · · ·	9 11

[4]	ואת חעם חעביר אתו לערים	21
קנה 7	מקצה גבול מצרים ועד קצהו (22) רק אדמח הכהנים לא	(22)
4	כי חק הכהנים מאת פרעה	
	ואכלו את חקם אשר נתן להם פרעה על כן לא מכרו את	
3:3	ויאמר יוסף אל העם הן קניתי אתכם היום	23
3	ואת אדמתכם לפרעה	
6	הא לכם זרע וזרעתם את האדמה (24) והיה בתבואת	(24)
3	ונתחם חמישית לפרעה	
6	וארבע הידת יהיה לכם לזרע השדה	
3	ולאכלכם ולאשר בבתיכם ולאכל לטפכם	
6	ויאמרו החייתנו נמצא חן בעיני אדני	25
3	והיינו עבדים לפרעה	
6	וישם אתה יוסף לחק עד היום הזה	26
4	על ארמת מצרים ﴿לחמש〉 לפרעה לחמש	
3:3]	רק ארמת חכחנים לבדם לא חיתה לפרעה	

LXXIII. Jakobs letzte Anordnungen ($J_{\alpha\beta\delta}$, $E_{\alpha\gamma\delta}$ und $P_{\alpha\beta\zeta}$).

47.

		רשב ישראל בארץ מצרים בארץ גשן ×××××× (s. 47, 6°)	27
:	7	בארק מצרים / ויאחזו בה ויפרו וירבו מאד	
::	6	ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה	28
	6	ויהי ימי יעקב שני חייו שבע שנים	
	6 6 3	וארבעים ומאת שנה	
		ויקרבו ימי ישראל למות ויקרא לבנו ליוסף	29
١	7 7	ויאמר זו אם נא מצאתי תן בעיניך שים נא ידך תחת ירכי	-
ı	7	ועשית עמדי חסר ואמת אל נא תקברני במצרים	
l	7		30
١	7	7×× 7×× 7×× 7×× 7×× 7×× 7××	
	7		(31)
l		וישבע לו וישתחו ישראל על ראש המטה ×× ב	(31)
١	7	וישבע לו וישוזוו ישו אל על ואש ווסטוו ×× ד	
		48.	
		40.	
ŀ	6	ויהי אחרי הדברים האלה ויאמר ליוסף	I
	3	הנה אביך חלה	
l	6	ויקה את שני בניו עמו את מנשה ואת אפרים	
Ï	6 3 6 7	ויגר ליעקב ויאמר הנה בנך יוסף בא אליך	2
i	7	ויתחזק ישראל וישב על חמטה אא אא אא איי	
•		<u> </u>	3
:	7	אל שדי נראח אלי בלוז בארץ כנען	•

ונתתיך לקחל עמים

21	[web-ha'ām he'bīā 'oþō lạ' baðim]	FAI
(22)		[4] mấ n
(22)	migse zoui- misrisimowo qu-quseu: (22) riggo qumap nakkonanim tooqa kioxoq hakkohänim me'ëp par'o,	
	wə'achəlü 'ef-xuqqám 'ặšèr-nafán-lahèm-par'ö: 'al-kén lō-machərü '	ο λ ₋
	'admaha	- 1
23	wajjómer jöséf 'el-ha'ám: »hen-qani þī 'eþchem hajjóm	3:3
-,	wə'éþ-'admaþchém ləfar'ö:	3 . 3
(24)	hě lachem zéra", uzra'tém 'eß-ha'damá, (24) wəhajá batbū'óß	6
\- ! /	un þattém xámīši þ ləfar ö,	3
	wə' arbá' hajjadõþ jihję̃ lachę̃m ləzéra' hassadé,	6
	ul'ochləchém wəla'sér bəbattēchém*.«	3
25	wajjōmərü: »hexirþánū! nimṣā-xěn bə'ēnē 'ặdonī,	6
	wəhajinü 'ặbađim ləfar'ö!«	3
26	wąjjáśęm 'opāh jōsēf ləxóq 'að-hajjõm hazzę́	6
	'al-'admāh mişráim (ləxamméš) ləfar'ö*:	4
	[rạqv'ạđmáþ hạkkohặnim ləbaddām lỗ hajəþá ləfar'ō]	[3:3]
27	47. (8. 47, 6°) ××± ××± ××± ××±. wajjéšęb jiéra'élv*beresvgóšen.	7
	(bə'éres mişráim), wajje'áxazù báh, wajjifrti wajjirbti mə'ód.	7
28	wạixī ja'qõb bə'éreş mişrãim šèbā'o'esrèošanā.	6
	wạtht jəmē-ja qob, šənē xajjāu, šèbā 'šantm,	6
	vąrba'ĩm um'ą̃þ šanā́.	3
29	wąjjiqrəbù√jəmē- jiśra'ēl lamúþ, wajjiqrā libnō ləjōséf,	7
	wajjómer∗: »'im-ná ∪maşàþī∪xén bə'ēnēch, sīm-ná∪jadàch∪táxaþ jərech	i, 7
	wə'astþa 'immadī xèsēd we'méþ: 'al-nā þigbərénī bəmişraim:	7
30	wošachaðti 'im-'ðboþái, unsaþánī mimmisráim, ugðártànī∪bígður a þi.	7
	******	7
(31)	wajjómer: »'anochī 'e'sē chiābarách!« (31) wajjómer: »hiššábs'àoli!«	7
	wąjjiššábà'∪lð, wąjjištáxū jiśra'ēl 'al-rôš hammiṭtá ××⊥.	?7
	48.	
I	waiht 'axărê hadbarîm ha'èlle, wajjömer ləjösef:	6 <u> </u>
	» hinnē 'abīch xolē.«	3
	wajjiqqáx 'eþ-šənē bandu 'immö, 'eþ-mənaššé weþ-'efráim,	6
2	wajjaggéd ləja'qöb wajjömer: »hinné bənach jöséf bā v'elệch.«	. 7
	wajjifxaszéq jiéra'él wajjèšęd 'al-hammiţţā, ×× ± × × ± × × ±.	7
3	××××××××××× wajjómer ja'qób 'el-jöséf:	7
	»'čl šąddą̃i nir'ā-'elą̃i bəlū̃z bə'¢ręş kəná'an,	7
(4)	waibárech 'oft, (4) wajjómer 'elái: hinənî mafréch wəhirbīfich,	7
	unþąttīch lighāl 'ammim,	3:

אתכם אל ארץ אבתיכם

שכם אחד על אחיך אשר לקחתי

7

7

7

עמכם והשיב

מיד האמרי בחרבי ובקשתי ×× × × × × × ×

והיה אלהים

ואני נתתי לד

LXXIV. Der Segen Jakobs.

7]	ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם	1
[4	את אשר יקרא אתכם באחרית הימים	
3:3		2
3:3	ראובן בכרי אתה כחי וראשית אוני	3
3:3		(4)
3:3	כי עלית משכבי אביך +אז חללת יצועי עלה	
3:3	כי עלית משכבי אביך †אז חללת יצועי עלה שמעון ולוי אחים כלי חמס מכרתיהם	5
3:3	בסדם אל תבא נפשי בקהלם אל תחד כבדי	6
3:3	כי באפם הרגו איש וברצנם עקרו שור	
3:3	ארור אפם כי אז ועברתם כי קשתה	7
[4].	אחלקם ביעקב ואפיצם בישראל	
3:3	יהודה אתה יודוך אחיך ידך בערף איביך	8
[4]	ישתחוו לך בני אביך	
3:3	גור אריה יהודה מטרף בני עלית	9
3:3	כרע רבץ כאריה וכלביא מי יקימנ(ה)ו	
3:3	לא יסור שבט מיהודה ומחקק מבין רגליו	10
3:3	עד כי יבא שילה ולו יקהת עמים	
3:3	אסרי לגפן עירה ולשרקה בני אתנו	11
3:3	כבס ביין לבשו ובדם ענבים סותה	
3:3		I 2
3:3	זבולן לחוף (ב)ימים ישכן וחוא לחוף אנית	13
[2]	וירכתו על צידן	
3:3		14
3:3	וירא מנחה כי מוב את הארץ כי נעמה	15
3:3	וים שכמו לסבל ויהי למס עבד	
3:3	דן ידין עמו כאחד שבטי ישראל	16
6	יתי דן נחש עלי דרך שפיפן עלי ארח	17
3:3	הנשך עקבי סוס ויפל רכבו אחור	
[4]		18
3:3		19
3:3		20
3:3	נפתלי אילח שלחה הנתן אמרי שפר	21
3:3	בן פרח יוסף בן פרת עלי עין בנות צעדה עלי שור	22
3:3	וימררהו ורבו וישטמחו בעלי חצים	23
3:3	ותשב באיתן קשתו ויפזו זרעי ידיו	24
7*?	מידי אביר יעקב †משם רעה אבן ישראל	
4	מאל אביד ויעזרנ(ה)	25
7	ואת שדי ויברככ(ה) ברכת שמים מעל	
7	ברכת תהום רבצת תחת ברכת שדים ורחם	
?	ברכת אביך גברו על ברכת הורי עד תאות גבעת עולם	26
3:3	תהיין לראש יוסף ולקדקד נזיר אחיו	

LXXIV. Der Segen Jakobs.

1	[wajjiqrð jaʻqób 'el-bandu wajjōmár: »he'asefű wə'aggiðā lachém	T 7
	'eþ·'ášér-jiqràv'eþchém bə'axrtþ hajjamtm.«]	4]
2	»hiqqábəşù∗obənē jaʻqób wəšim'ú 'çl-jisra'el 'ặbīchém!	3:3
3	rə'übén, bəchorī 'aˌttā, koxi wərēšīþ 'ōni,	3:3
(4)	jęþer√sēþ wəjéþer 'áz, (4) pàxāz kammáim, 'al-tōþár,	3:3
	kīv'alfþ miškəbē 'abich: +'azvxillált jəşū'ī 'alá.	3:3
5	šim'ōn wəlewī 'axim, kəlē xamás məcheroþám:	3:3
6	bəsodám 'al-tabő nafši, biqhalám 'al-texád kəbodi:	3:3
	kī√bappám ha¦rəzű 'tš, ubirşonám 'iqqərű-šŏr.	3:3
7	'artīr 'appām kī√áz, wə'ębraþàm√ki√qaša¦þá!	3:3
	['ḍxalqém bəja'qób wa'fīşém bəjisra'él.]	[4]
8	jəhūdā, 'attà√jōdūch 'axệch: jadāch bə'óref 'ojəbệch.	3:3
	[jištáxăwù lāch bənž 'abich.]	[4]
9	g ŭ r 'arjė jəhūđā: miṭṭṭref, bənī, 'aliþ.	3:3
	karą̃', rabą́s kə'arjė, uchlabt: mī-jəqimenhū́?	3:3
10	lō-jasűr šèbét mihūđá, umxoqēq mibben razláu.	3:3
	'ḍđ kī-jabō šīlō, wəlō jiqqəhãþ 'ammim.	3:3
11	'osərī laggéfen 'īrō', wəlakreqā bəni 'ğþonō.	3:3
	kibbēs bajjáin ləbušō, ubđám 'ānabīm sūþō.	3:3
12	xạchlīlī 'ēnāim mijjáin, ulbēn-šinnáim mexaláb.	3:3
13	zəbūlun*{baj}jammīm jiškón, wəhū ləxōf 'ğnijjóþ.	3:3
	[wəjarchaþó ʻal-ṣāđón]	[2]
14	jistachār xặmõr gàrệm, robēş bēn-hạmmišpəþáim.	3:3
15	wajjár mənuxã kī töb weß-ha'áreş kt na'e, má,	?3:3
	wajjēt šichmõ lisból, waihī ləmās-'obéā.	3:3
16	dăn jadīn 'ammō, kə'axãd šibṭē jiśra'el.	3:3
17	jəhī-dan naxáš 'ặlē-dérech, šəfīfón 'ặlē-'órax!	6
	hạnnošéch 'iqqəbē-stis, wajjippól rochəbő 'axör.	3:3
18	[līšti'a þochā qiwwi þī, jahwi!]	[4]
19	gǎð gəðūð jəzūð eu, wəhű jazúð 'ặqebám.	3:3
20	'a šér šəmenā laxmö, wəhü jitten ma'dannê melech.	3:3
21	naftali 'ajjalā šəluxā, hannoþēn 'imrē-šàfér.	3:3
22	∗jōséf ben√poráþ 'álē-'áin, banöþ şa'ặđá 'álē-šúr.	3:3
23	wasmárărùhti waròbbii, wajjistəmühūbá'lèxcişşim.	3:3
24	wąticsęd bə'ēþān qaštó, wajjafózzūsəro'ế jadáu.	3:3
	mīđē 'aðtr jisra'el, †miššam ro'ē 'eðen jisra'el.	?*7
25	me'čl 'abich, wojá'sorčkká,	?4
	wo'ēl šaddāi, wībarāchekka birchob šamāim me'al,	? 7
	birchőþ təhőm robéşeþ tàxáþ, birchőþ šadáim waráxam.	7
26	birchof 'abīch gabərū 'al-birchof hōrai 'ad-ta'waf gib'of 'ōlam.	?
	tihiễn lərỗi jōséf, ulgodgöð nəzīr 'exấu.	3:3

154	Eduard Sievers, [X	XIII, 1.
3:3 3	בנימין זאב יטרף בבקר יאכל עד ולערב יחלק שלל	27
[7]	ל אלה שבטר ישראל שנים עשר וזאת אשר דבר להם אביהם	_ 5 28
0.3		
	LXXV. Jakobs und Josephs Ende (J α , J σ ; E α und P α).	
	49.	
• 7	אי אי אי אי אי אי ויקרא יעקב (×× אי אי אי אי אי אי אי אי אי אי אי אי אי	<1>
7*	אל בניו (28º) ויברך אתם איש אשר כברכתו ברך אתם	(28 ^b)
7	ויצו אותם ויאמר אלהם אני נאסף אל עמי	29
7	קברו אתי אל אבתי אל המערה אשר בשדה עפרון החתי	
[9]	ערה אשר בשרה המכפלה אשר על פני ממרא בארץ כנען	30 EC
: 7	אשר קנה אברהם את חשדה מאת עפרן החתי לאחזת קבר	
7 7 7	שמה קברו את אברהם ואת שרה אשתו שמה קברו	
7*	את יצחק ואת רבקה אשתו ושמה קברתי את לאה (אשתי)	
[6]	מקנה חשדה והמערה אשר בו מאת בני חת	32
<u>:</u> –	ויכל יעקב לצות את בניו	33
j ₇	×××××× ×××× ויאסף רגליו אל המטח	
: 7	ויגוע ויאסף אל עמיו	
• .		
	50.	
7	ויפל יוסף על פני אביו ויבך עליו וישק לו	1
7 אל 7	ריצו יוסף את עבדיו את הרפאים לחנט את אביו ויחנטו הרפאים את ישו	2
7	וימלאו לו ארבעים יום כי כן ימלאו ימי החנטים	3
7	ויבכו אתו מצרים שבעים יום (4) ויעברי ימי בכיתו	
7	וידבר יוסף אל בית פרעה לאמר אם נא מצאתי חן בעיניכם	
7	דברו נא (עלי) באזני פרעה לאמר (5) אבי השביעני לאמר	
7	הנה אנכי מת בקברי אשר כריתי לי בארץ כנען	
7	שמה תקברני ועתה אעלה נא ואקברה את אבי ואשובה	
7	ויאמר פרעה עלה וקבר את אביך כאשר השביעך	
_	ויעל יוסף לקבר את אביו	
: 6	ויעלו אתו כל עבדי פרעה זקני ביתו	•
3	וכל זקני ארץ מצרים	•
7	וכל בית יוסת ואחיו	8
-	ובית אביו	
[3:3]	רק טפס וצאנם ובקרם עזבו בארץ גשן	
7	ויעל עמו גם רכב גם פרשים	9
_	ויחי המחנה כבד מאד	
	ויבאו עד גרן האמד אשר בעבר חירדן	10
6	ויספרו שם מספד גדול וכבד מאד	
7	ויטפון שם שספן גווע לאביו אבל	
	שבעת ימים (II) וירא יושב הארץ הכנעני את האבל בגרן האטר	(11)
7	ויאמרו אבל כבד זה למצרים על כן קרא שמה	(-1)
1 /	וימטון מבל בנו לחבים מיל לו מי מביי	

ххш	, 1.] METRISCHE STUDIEN II (GEN. 49, 27—50, 11 ^b).	155
27	binjamīn zə'ēb jiṭráf, bạbbóqęr jōchặl 'ặđ,	3:3
	wəla ^r ereb jəxqllēq šalál.«	3
28	[kql-'éllē šībté jiśra'élvšənèmv'aśár, wəzóþv'ặšer-dibbérvlahèm 'ặbim.]	7
	LXXV. Jakobs und Josephs Ende (J α , J σ ; E α und P α).	
	49.	
〈1〉	<pre><×× × × × × × × × × × × x, wajjiqrā ja'qób</pre>	7:
(28 ^b)	'el-banãu' (28b) waibarech 'oþám: 'iš'tš kəbirchaþő beräch 'oþám,	* 7
29	waisau 'opám wajjómer 'além: »'ant ne'saf 'el-'ammt:	7 :
	qibrtī 'ofi 'el-'abofai 'el-ham'ará 'ašer-bisate 'efron haxitti,	7
30 [8	bam'arā 'dšer bisdē hammachpelā 'dšer-'al-pənē mamrē bə'ereş kəna'an]	[?]
•	'ašer qanā 'abraham 'eb-hassadē me'eb 'efron haxittī la'xuzzab-qaber	
31	šàmmā qabərü 'ep-abraham web sarā 'ištō: šàmmā qabərü	7
-	'ęþ-jisxáq weþ riðgā 'ištö, wəšámmā qabártī 'ęþ-le'ā 〈'ištī〉.«	*7
32	[miqnē hassadē wəham'arā 'aser-bō me'eb bənē-xeb.	, . [6]
-	wąichą̃l ją qób ləsawwóþ 'eþ-banāu,	_:
55	××±××± ××±××±, wajję'sõf razláu 'el-hammiṭṭā,	7
	vajjizva' vajje'ásef 'el-'ammāu.	7 :
	ಪಟ್ಟಿಕಾರಿ ಪ್ರಾಥಾ ಪಟ್ಟಿಕಾರ್ ಪ್ರವಾಣಕಾಡ.	, •
	50.	
1	wajjippõl jõséf 'al-pənž 'abiu, wajjébk 'aldu wajjiššaq-lŏ.	7
2	waisáu * 'ęþ-' abadāu * laxnót 'eþ-'abiu, wajjaxnətü harofə'im 'eþ-jibra	'él. 7
3	wajjímlə'ū-lō 'arba'īm jŏm, kī\ken\jímlə'ù\jəmê haxnuṭim.	7
(4)	wajjibkú-'oþà-mişräim šib'im jŏm. (4) wajjá'bərù-jəmê bəchiþō,	7
	waiđabber josef 'el-beppar'olemór: "'im-naomasaboxen bo'enechem,	7
(5)	dabbərű-nà ('alái) bə' ozné far' ò lēmór: (5) 'abi hibbī 'ánī lēmór:	7
	hinné anochī mé þ. bəqibri ' ášèr kari þī li bə' éreş kəná'an,	7
	šàmmā tiqbərénī! wə attā 'ç'le-nnā, wegbərā 'eb-'abi wašūbā!«	7
6	wajjómer par'ó: »'ặlẽ ugbór 'eþ-'abĩch kạ'šér hišbī'ách.«	7
7	wajjá'al jōsēf ligbór 'eþ-'aðiu,	_
-	wajja lū 'itto kol-'abdē far'ō, ziqnē bēļo,	6
	wochól zignð 'éreş-mişráim,	3
8	wəchól bēþjöséf wə'çxāu	7
	udēp 'adiu,	_
	[raq_tappám wəşōnám ubqarám 'azəbū bə'éreş gòšén]	[3:3]
9	wąjjᑹł 'immő gam-récheb gảm-parašim,	
7	wajit hammaxne kabed mə'od.	7
10	wans nammasne kaoeu mo ou. wanjabo'u 'ad-goren ha'atád*,	_ -
10		3 6
	vajjíspeðu-šām mispēð gaðól wechabēð me'óð.	15
(\	wajjá'aś labīu 'èbél	7
(11)	šib'āþ jamīm, (11) wajjār jöšēb ha'áręs, hakna'nt, 'eþ-ha'ebel*,	7
	wajjómərù: »'ébęl- kabēð zž ləmişraim!« 'al-kén qarà√səmāh	7

_	אבל מצרים אשר בעבר חירדן	
7	ויעשו בניו לו כן כאשר צום (13) וישאו אתו בניו	12
7	ארצה כנען ויקברו אתו במערת שדה המכפלה	(13)
7	אשר קנה אברהם את השדה לאחזת קבר מאת עפרן החתי על פני ממרא	
7	וישב יוסף מצרימה	14
7	הוא ואחיו וכל העלים אתו לקבר את אביו	
[3]	אחרי קכרו את אכיו	
7	ויראו אחי יוסף כי מת אביהם ויאמרו לו ישטמנו יוסף	15
7	וחשב ישיב לנו את כל הרעה אשר גמלנו אתו	
7	ויצוו אל יוסף לאמר אביך צוה לפני מותו לאמר	16
7	כה תאמרו ליוסף אנא שא נא פשע אחיך וחטאתם	17
7	כי רעה גמלוך ועתה שא נא לפשע עבדי אלהי אביך	
7	(אל יוסף בדברם אליו (18) וילכו גם אחיו אל יוסף	(18)
7	ויפלו לפניו ויאמרו (לו) הננו לכ(ה) לעבדים	
7	ויאמר אלהם יוסף אל תיראו כי התחת אלהים אני	19
7	ואתם חשבתם עלי רעה (וה)אלהים חשבה לטבה	20
7	למען עשה כיום הזה להחית עם רב	
[7]		21
7	וינחם אותם וידבר על לבם (22) וישב יוסף במצרים	(22)
_	חוא ובית אביו	
[?]		
7	וירא יוסף לאפרים בני שלשים	23
7	גם בני מכיר בן מנשח ילדו על ברכי יוסף	
7]		24
7	והעלה אתכם מן הארץ הזאת אל הארץ אשר נשבע לאברהם	
7	ליצחק וליעקב (25) וישבע יוסף, את בני ישראל לאמר	(25)
[7	פקד יפקד אלהים אתכם והעלתם את עצמתי מזה]	
_	וימת יוסף	26
[3]		
7	ויחנטו אתו ויישם בארון במצרים	

[3] 7 |

[ben-me'a wa'éser šanim]

wajjáxnəţù√'oþő,

wajjisém ba'aron bəmişráim.

Stoff- und Quellenübersicht.

		Seite
I.	Die Schöpfung nach P (Pα* und Px)	
	Schöpfung und Paradies $(J\alpha, J\delta, J\epsilon)$	
	Der Sündenfall $(J\alpha, J\delta, J\epsilon)$	
	Kain und Abel $(J\alpha)$	
	Der Kainitenstammbaum (J_{γ})	
VI.	Das Lamechlied (J_{γ})	. I2
	Der Sethitenstammbaum nach J γ	
VIII.	Der Sethitenstammbaum nach P $(P\alpha, P\eta)$ und $J\alpha$. 14
IX.	Die Götterehen $(J\partial + J\gamma)$. 16
X.	Die Sündflut $(J\alpha; P\beta \text{ und } P\eta) \ldots \ldots \ldots \ldots \ldots \ldots$. 16
	Der Noshbund ($P\alpha$, $P\beta$ und Px ; $J\alpha$)	
XII.	Noah der Landmann $(J\delta)$. 26
XIII.	Schluß des Sethitenstammbaums nach P η	. 26
	Die Völkertafeln $(J\beta, J\delta \text{ und } P\beta)$	
	Der Turmbau zu Babel $(J\alpha)$	
XVI.	Der Stammbaum Sems nach P η	. 30
	Der Stammbaum Therahs $(J\beta, P\beta \text{ und } P\eta)$	
	Abrahams Berufung und Zug nach Kanaan $(J\alpha, J\delta; P\alpha \text{ und } P\eta)$	
	Abraham in Aegypten $(J\alpha)$	
	Abrahams Trennung von Lot $(J\alpha \text{ und } P\alpha)$. 34
	Abrahams Kampf mit den vier Königen, s. Teil II, § 85]	
	Der Abrahamsbund (J β^* und J δ^*)	
	Hagars Flucht $(J\beta; P\eta \text{ und } Px) \dots \dots \dots \dots \dots \dots \dots \dots$	
	Der Bund der Beschneidung (P δ , [P η] und P ζ)	
	Jahwe bez, die drei Männer bei Abraham (J α , J β und J δ)	
	Der Untergang Sodoms $(J\alpha, J\beta, J\delta \text{ und } P\alpha)$	
XXVII.	Lots Töchter $(J\beta \text{ und } J\delta)$. 50
XXVIII.	Abraham in Gerar (Eð)	. 50
	Isaak und Ismael (J α ; E α , E δ ; P α und P η)	
	Abrahams Bund mit Abimelech (Jδ; Eα und Eδ)	
XXXI.	Die Opferung Isaaks (Ea)	. 56
	Der Stammbaum Nahors (Einsatz in $J\alpha$)	
	Sarahs Tod und Begräbnis (Pa)	
XXXIV.	Rebekkas Brautwerbung (J α und J β)	. 60
	Die Söhne Keturas (Jy?)	
	Abrahams Tod und Begräbnis $(P\alpha, P\eta \text{ und } J\alpha)$	
	Der Stammbaum Ismaels ($P\alpha$?, $P\eta$ und $J\beta$)	
XXXVIII.	Der Stammbaum Isaaks ($P\alpha$ und $P\eta$?)	. 68
	Jakobs und Esaus Geburt und Jugend (J α , J δ und P η)	
	Der Verkauf der Erstgeburt $(J\alpha)$	
	Isaak in Gerar $(J\alpha, J\beta, J\delta \text{ und } E\alpha)$	
XLII.	Esaus Frauen (P α und P η)	. 74

XXIII, 1	Eduard Sievers, Metrische Studien II.	159
		Seite
	Jakob betrügt Esau um den Segen (J α und E δ)	74
	Isaak, Jakob und Esau nach P α	80
	Jakobs Traum in Bethel (J β und E δ)	80
	Jakobs Ankunft bei Laban (J α)	82
	Jakobs Hochzeit mit Les und Rahel (J α ; E α , E δ und P α)	84
	Jakobs Kinder $(J\alpha, J\beta; E\alpha \text{ und } P\alpha)$	86
	Jakobs Herdenreichtum (J α und J β)	88
	Jakobs Flucht (J α ; E α , E γ , E δ und P α)	90
	Mahanaim (Εδ)	96
	Jakobs Vorbereitungen zum Empfang Esaus (J α , J δ und E γ)	96
	Jakobs Ringkampf in Pnuel (J α und E γ)	98
LIV.	Jakobs Begegnung mit Esau (J σ und E γ)	100
	Jakob in Sichem (E α^* und P α ?)	102
	Die Dinasage (E α^* und E δ)	102
	Jakobs Zug von Sichem nach Bethel $(E\alpha^{\bullet}, E\delta \text{ und } P\alpha)$	104
	Jakobs Söhne (Px)	108
LIX.	Isaaks Tod $(P\alpha \text{ und } P\eta)$	108
	Die Nachkommen Esaus (P α etc.)	108
	Joseph wird nach Aegypten gebracht (J α ; E α , E δ und P α)	112
LXII.	Juda und Thamar $(J\alpha^{\bullet})$	116
LXIII.	Joseph und die Aegypterin (J α und J δ)	118
LXIV.	Josephs Traumdeutung im Gefängnis (J α und E α)	122
LXV.	Pharaos Träume und Josephs Erhöhung (J α , J δ ; E α , E δ und P α)	124
	Erste Reise der Brüder Josephs nach Aegypten (J δ ; E α und E δ)	128
LXVII.	Zweite Reise der Brüder Josephs nach Aegypten (J α , J δ und E δ)	132
	Die Becherepisode $(J\alpha \text{ und } J\delta)$	136
LXIX.	Die Erkennungsscene und Jakobs Reise nach Aegypten (Jα; Εα, Εδ und Pα)	138
LXX.	Die Nachkommen Jakobs (Px)	142
LXXI.	Jakobs Ankunft in Aegypten (J α , J β ; E α und P α)	144
	Josephs Agrarpolitik (J β und J δ)	146
LXXIII.	Jakobs letzte Anordnungen (J α , J β , J δ ; E α , E γ , E δ ; P α , P β , P ζ etc.)	148
LXXIV.	Der Segen Jakobs	152
LXXV.	Jakobs und Josephs Ende (J α , J δ ; E α und P α)	154

Berichtigungen.

1, 31° (S. 7) lies 'ğlohim. — 2, 18° (S. 9) 'g's\(\bar{e}\)-ll\(\bar{b}\). — 3, 15° (S. 11) u\(\bar{b}\)\(\bar{e}\) n zar'\(\alpha\). — 3, 22° (S. 11) »h\(\bar{e}\)n. — 4, 25° (S. 12) ist die Verszahl herabzur\(\bar{u}\)cken. — 6, 10 (S. 19) tilge das C\(\bar{a}\)surspatium vor w\(\bar{e}\)\(\bar{b}\)-j\(\delta\)\(\bar{e}\)\(\bar{b}\). — Bei 8, 19 (S. 22) ist am Rande die 9 abgesprungen. — 18, 32° (S. 47) fehlt das C\(\bar{a}\)surspatium vor »l\(\bar{o}\). — Ebenda l. 'a\(\bar{e}\)\(\delta\)\(\delta\)\(\delta\) ies nach der C\(\bar{a}\)sur $\times \times \delta\)\(\delta\$

METRISCHE STUDIEN.

II.

DIE HEBRÄISCHE GENESIS.

ZWEITER TEIL: ZUR QUELLENSCHEIDUNG UND TEXTKRITIK.

VON

EDUARD SIEVERS,

MITGLIED DER KÖNIGL, SÄCHS. GESELLSCHAFT DER WISSENSCHAFTEN.

DES XXIII. BANDES

DER ABHANDLUNGEN DER PHILOLOGISCH-HISTORISCHEN KLASSE DER KÖNIGL. SÄCHSISCHEN GESELLSCHAFT DER WISSENSCHAFTEN

Nº II.

LEIPZIG
BEI B. G. TEUBNER
1905:

Vorgetragen für die Abhandlungen am 7. Mai 1904. Das Manuskript eingeliefert am 7. Mai 1904. Der letzte Bogen druckfertig erklärt am 8. März 1905.

METRISCHE STUDIEN.

· II.

DIE HEBRÄISCHE GENESIS.

ZWEITER TEIL: ZUR QUELLENSCHEIDUNG UND TEXTKRITIK.

VON

EDUARD SIEVERS.

		•			
				•	

I.

Vorbemerkungen.

§ I. In dem ersten Teil dieser Studien¹) hatte ich den Versuch gemacht, die Grundlinien der hebräischen Rhythmik und Metrik zu zeichnen, soweit mir diese an der Hand schematisch ausgewählter Textproben erkennbar geworden zu sein schienen. Mit der jetzt dargebotenen Genesisausgabe möchte ich, ein altes Versprechen (I, 379) einlösend, den weiteren Versuch wagen, die Anwendbarkeit des früher Gefundenen auf eine größere, in sich geschlossene Textmasse zu prüfen. Für diesen Zweck schien mir aus verschiedenen Gründen die Genesis besonders geeignet, nachdem ich erkannt zu haben glaubte, daß auch sie ganz in Versen Einmal mußte mir persönlich daran gelegen sein, einen sprachlich leichten Text zu wählen, dem ich auch sachlich mit den mir allein geläufigen philologischen Hilfsmitteln, insonderheit ohne den ganz außer meinem Bereich liegenden vorherigen Erwerb specifisch theologischer oder historischer Kenntnisse, einigermaßen näher zu kommen vermöchte. Denn bei einer solchen Probe der Verwendbarkeit durfte ich nicht (wie das im ersten Teile notgedrungen so oft der Fall sein mußte) beim Aufwerfen von Principienfragen oder bei der Allgemeindiscussion des Möglichen oder Wahrscheinlichen stehen bleiben: vielmehr mußte ich unter

¹⁾ Metrische Studien. I. Studien zur hebräischen Metrik — Abhandlungen der philol.-histor. Klasse der Kön. Sächs. Gesellschaft der Wissenschaften Bd. XXI, No. 1. 2, Leipzig 1901. Auf diesen ersten Teil verweise ich im Folgenden der Kürze halber einfach mit I. Andere einfache Zahlen- oder Paragraphencitate beziehen sich auf den jetzt vorliegenden zweiten Teil.

[[]Das MS. von II, 2 ist gleichzeitig mit dem von II, 1 am 7. Mai 1904 der philologisch-historischen Klasse der K. Sächs. Ges. d. Wiss. vorgelegt worden, hat aber während des Druckes der Texte hier und da noch kleine Änderungen erfahren, wie sie die fortschreitende bessere Erkenntnis notwendig machte. Bei irgendwie zweifelhaften Textstellen bitte ich daher stets die betreffenden Anmerkungen mit zu Rate ziehen zu wollen.]

den veränderten Umständen wenigstens versuchen, für jeden Einzelfall zu einem bestimmten und erträglichen Vorschlag zu gelangen. Andrerseits verlangte die Sache selbst, da die Untersuchungen des ersten Teils in der Hauptsache auf Proben lyrisch-didaktischer Poesie aufgebaut waren, gebieterisch eine Ausdehnung des Untersuchungsfeldes auf das Gebiet epischer, oder wenn man das lieber will, auf das Gebiet erzählender Dichtung, das früher nur flüchtig gestreift worden war. Diese Gebietserweiterung war namentlich deshalb unumgänglich notwendig, weil die durch das Verhalten aller übrigen Literaturen nahegelegte Frage noch offen stand, ob und inwieweit die metrisch-stilistische Technik der Verserzählung auch bei den Hebräern sich von den typischen Formen der Lyrik und verwandter Dichtungsgattungen losgelöst habe und ihre eigenen Wege gegangen sei.1) Endlich war bei einem so eigenartig zusammengesetzten Texte wie dem der Genesis wenigstens die Hoffnung nicht ausgeschlossen, daß auch die metrische Untersuchung noch ihr Scherflein zur Beurteilung der Fragen der Quellenscheidung, sei es im ganzen, sei es im einzelnen, werde beitragen können.

Durfte somit die Auswahl gerade der Genesis wenigstens für den individuellen Fall von vornherein als zweckmäßig betrachtet werden, so erwies sich doch die Arbeit im einzelnen als viel schwieriger und zeitraubender als vorauszusehen war, und als es vielleicht dem einen oder andern Leser nachträglich erscheinen möchte, wenn er den fertigen Text zur Hand nimmt. Im Interesse solcher, die etwa geneigt sein möchten, andere Texte einer ähnlichen Untersuchung zu unterwerfen, mag es daher nicht unangezeigt sein, wenn ich gleich hier auf einige in der Natur der Sache liegende Hemmnisse hinweise, die ich als besonders störend empfunden habe.

§ 2. 1) Die Aufgabe einer metrischen Analyse eines Textes wie der Genesis läßt sich etwa mit der Lösung einer Rechnung mit sicher vielen, aber nach Zahl und Qualität noch nicht bestimmten Unbekannten vergleichen: einer Rechnung zudem, die solange nur durch geduldiges Hinundherprobieren und etwa den Einfall eines glücklichen Augenblicks gefördert werden konnte, bis aus dem Chaos der verschiedenen Tatsachen und Möglichkeiten

¹⁾ Über diese Frage kann erst der dritte Teil Näheres bringen.

gewisse feste Punkte soweit deutlich hervortraten, daß man von ihnen aus systematisch weiter rechnen konnte.

- 2) Die Zahl der Unbekannten läßt sich etwa nach folgenden Erwägungen einschätzen. Daß man bei der Dreizahl der Hauptstränge J, E und P nicht werde stehen bleiben können, war klar, seit man wußte, daß diese Stränge selbst nicht einheitliche Gebilde waren, sondern früher einmal getrennte 'Schichten' oder 'Sammlungen' von Schulproducten darstellen. Wieviel Unterfäden in jedem Hauptstrang enthalten seien, war nicht abzusehen, da a priori nicht einmal feststand¹), ob wir es bei J, E und P mehr mit Sammlungen oder Verarbeitungen einst selbständig vorhandener kleiner und kleinster Einzelstücke oder mehr mit Verschlingungen bereits vorher geformter umfänglicherer literarischer Sammelgebilde zu tun haben, oder gar mit Mischungen der beiden Arten denkbarer Vorstufen.
- 3) Ebensowenig konnte, so lange man die Genesis als ein Prosawerk betrachtete, darüber ein abschließendes Urteil gewonnen werden, ob unsere Texte gegenüber der vorausliegenden mehr oder weniger frei flottierenden mündlichen Tradition der Einzelgeschichten noch die literarische Formgebung aus erster Hand bewahrt haben oder nicht, und ob nicht im letzteren Falle die Mischung primärer und secundärer Form soweit gegangen sein könnte, daß die Möglichkeit einer Sonderung der verschiedenen Bestandteile in der Hauptsache wenigstens dauernd ausgeschlossen bleiben mußte (vgl. z. B. Wellhausen, Comp. 3 314 f.). Lagen wirklich literarische Vorstufen voraus, so war gewiß die relativ treue Erhaltung der auf uns gelangten Teile von J, E, P ein günstiges Omen für den etwaigen Fortgang der weiteren Sonderungsarbeit. Aber diese Annahme war doch immer noch nicht mit absoluter Sicherheit als notwendig erwiesen, und gerade in neuerer Zeit war insbesondere durch Gunkel mit Nachdruck darauf hingewiesen worden, welch wichtigen Factor für die Aus- und Umbildung der alten Sagenstoffe die freie mündliche Tradition gebildet haben müsse,

I) Gewiß war hier durch die Untersuchungen von Wellhausen, Budde und anderen schon das eine oder andere sehr wahrscheinlich gemacht worden, aber für die weitere Analyse mußte principiell doch davon abgesehen werden, irgend einen der dort eingenommenen Standpunkte für definitiv als richtig erwiesen anzusehen.

die der ersten literarischen Fixierung (eben in J, E, P) die Grundlage geliefert habe.

- 4) Man wird es daher nicht verwunderlich finden können, wenn ich im Anfang meiner Arbeit kaum an die Möglichkeit der Aussonderung geschlossener literarischer Vorstufen zu J, E, P gedacht habe, und erst ganz allmählich zu der umgekehrten Auffassung geführt worden bin, deren Ausdruck der nun vorliegende Textversuch darstellen soll, indem er es unternimmt, ein reichliches Dutzend solcher Vorfäden aus dem festgeballten Knäuel der Überlieferung herauszuwickeln.
- 5) Vermehrt wurde die Unsicherheit bei den ersten Ansätzen zur Arbeit durch die vollkommene Ungewißheit über die zu erwartenden metrischen Formen der in letzter Instanz aus-Handelte es sich bei diesen wiederum zuscheidenden Gebilde. um eigentlich literarische Conceptionen, so war constante Form für das einzelne Gebilde selbstverständlich nicht ausgeschlossen. Aber auch nur dieses: denn es zeigten sich zwar auf den ersten Blick streckenweise Ansätze zur Durchführung eines leidlich stabilen Metrums innerhalb einzelner inhaltlich geschlossener Textpartien, aber andrerseits schienen die mir zunächst entgegentretenden Formen auch innerhalb bisher als einheitlich aufgefaßter Stücke derart zu schwanken, daß auch mit der im ersten Teil theoretisch erörterten Möglichkeit von Wechselmetris gerechnet werden mußte. Handelte es sich aber ferner nicht sowohl um größere dichterische Complexe aus der Hand einzelner auch hinsichtlich der Form bewußt arbeitender Dichter (denen man am ehesten eine Gleichmäßigkeit auch eben dieser Form zutrauen wird), als vielmehr um Sammlungen einst frei flottierender Kleinstücke, die leicht weniger kunstvoll gestaltet sein konnten, so lag die Wahrscheinlichkeit von Wechselmetris erst recht nahe, zumal für mich. nachdem ich die Existenzmöglichkeit solcher Wechselmetra in der hebräischen Dichtung eben erst mit Nachdruck verfochten hatte. Auch hier hat es lange gedauert, bis ich lernte, die gemutmaßte Formfreiheit auf das ihr, wie ich nun glaube, in Wirklichkeit zukommende ziemlich geringe Maß einzuschränken.
- 6) Auch nach einer andern Seite hin mußte ich meine früheren Eindrücke nicht unwesentlich umstimmen, ehe ich zu befriedigenden Ansätzen gelangen konnte. Aus der Analyse der vor-

wiegend lyrisch-didaktischen Textproben des ersten Teiles war ich. bezüglich des Verhältnisses von Sinnes- und Versgliederung zu dem Resultat gekommen, daß sich das hebräische Sprechgedicht überhaupt noch nicht wesentlich von der Technik der Gesangstexte losgelöst habe, die auf dem Parallelismus dieser beiden Gliederungselemente fußt (I, § 66, 3). Von diesem Standpunkte aus waren daher auch die wenigen Proben erzählender Dichtung constituiert, die ich als vorläufige Specimina in den ersten Teil mit aufgenommen hatte. Allmählich aber ergab sich, daß man nicht so generalisieren darf. In der erwähnten Beziehung steht die Erzählungstechnik der Genesis überhaupt nicht auf einem einheitlichen Standpunkte. Neben Partien, die den altertümlichen symmetrischen Gliederungstypus noch mehr oder weniger treu festgehalten haben und sich demgemäß auch durch eine gewisse Simplicität der Diction auszeichnen, stehen lange Strecken, die einen weit moderneren, den Bedürfnissen der epischen Dichtung besser entgegenkommenden Typus aufweisen. So ist vor allem in den Siebenertexten zumal von J neben der breiteren Entfaltung der Diction die Neigung zur Sinnesverdeckung der Cäsuren und der Anwendung des Enjambements ganz an der Tagesordnung (Genaueres darüber siehe im dritten Teile). Gestattete nun auch dieser Umstand eine weit größere Freiheit in der Versabteilung und eine weit stärkere Möglichkeit der Herstellung gleichmäßiger Versformen innerhalb textlich einheitlicher Partien, so erforderte er andrerseits wieder die Ausbildung eines neuen, den verschiedenen Stufen der Technik adaequaten Stilgefühls, damit die Gefahr rein schematischen Abzählens nach Kräften vermieden würde.

7) Hierzu kamen weiterhin die zahllosen Einzelschwierigkeiten, die in der Eigenart des überlieferten Textes liegen. Vor
allem war bei gemischten Partien von vornherein keineswegs
überall mit Sicherheit zu sagen, mit welchem Worte eines bisher
etwa als Ganzes an J oder E oder P gewiesenen Bibelverses oder
Satzes die eine oder die andere Quelle ein- oder absetzt, oder ob
ein aus einer fremden Quelle in den Hauptzusammenhang eingeschaltetes Stück einen vollen metrischen Vers oder nur das Bruchstück eines solchen darstelle, und wie dann eventuell solche
Bruchstücke in das metrische System ihres Textes einzureihen

seien. Dazu rechne man endlich die zahlreichen Störungen der alten Texte, die durch die Tätigkeit der Redactoren und Glossatoren, sowie durch Nachlässigkeiten in der Überlieferung hervorgerufen worden sind, und die doch nur zum Teil aus reinen Sachgründen heraus erkannt werden können und erkannt worden waren. Hier konnte z. B. die einfache Einsetzung oder Auslassung eines Explicitums neben seinem Verbum oder eines tt, 'eläu u. dgl. nach wajjömer, wajjömert u. ä. die Rechnung empfindlich stören, namentlich so lange keine bestimmte Überzeugung über die gerade vorliegende oder zu erwartende Versform vorlag, die schon principiell darauf hinweisen konnte, ob man die Heilung einer gestörten Stelle auf dem Wege der Streichung oder der Ergänzung oder endlich der Umstellung zu versuchen habe. Aus den Versionen war hier, wie überhaupt bei der ganzen Textconstitution. wenig Gewinn zu holen, da sie samt und sonders sich an textkritischem Wert mit dem MT. nicht messen können (vgl. unten § 138 ff.). Endlich ist auch nicht außer acht zu lassen, daß dieselben Wortfolgen oft ganz verschieden betont werden können und betont worden sind (z. B. zweihebig bone now oder einhebig bənē-nóx u. dgl.), daß man also auch in dieser Hinsicht stets mit der Variabilität der Hebungszahlen rechnen mußte.

- § 3. Wo sollte also die systematische Arbeit einsetzen? Nach den ersten tastenden Versuchen, die wohl hier und da einmal etwas herausschälten, was sich auf die Dauer als brauchbar erwies, aber viel mehr noch im Zweifel lassen mußten, gab mir endlich die genauere Betrachtung der elohistischen Stücke des (im ganzen wohl etwas gering geschätzten und darum meist etwas summarisch behandelten) Cap. 35¹) einen Fingerzeig.
- 1) In der Erzählung von E sind hier zwei formell scharf getrennte Teile zu unterscheiden, die ich vorgreifend gleich hier mit $E\alpha$ und $E\sigma$ bezeichnen will (Genaueres s. § 9. 15 ff. und 118 f.).—a) Zunächst kommt $E\alpha$ zu Worte mit einer Fortsetzung der Dinageschichte von Cap. 34, die einen friedlichen Ausgang des Handels voraussetzt (§ 118, 5). Dies Stück ist im ganzen in glatten Siebenern abgefaßt und knüpft dadurch formell an 33, 18—20

¹⁾ Vgl. hierzu z. B. das Urteil von Gunkel² S. 335, das wohl als Ausdruck der herrschenden Meinung angesehen werden kann.

und größere Partien von 34 an. Ausgenommen von dieser Form ist nur V. 5 (minus waijis'ü, das noch zu Ea gehört), d. h. der fremde Vers, der auf einen Conflict mit den Sichemiten hinweist. Er zeigt die metrische Form 6 | 4, oder allgemeiner gesagt 6 K, d. h. das Schema Sechsheber + Kurzvers (Dreier oder Vierer; vgl. § 9, 1). — b) Sodann folgt die Notiz über den Tod von Rebekkas Amme Debora, V. 8; Schema 4 | 6 | 4. — c) An dritter Stelle stehen zwei unverbundene Stückchen aus P in Siebenern, die uns hier nicht weiter angehen. — d) Mit V. 14 setzt E wieder ein (Wellhausen, Comp. 322. Cornill, ZATW. 11, 15 ff.). Dieser Abschnitt läuft bis V. 22, der wie bekannt mitten im Satze abbricht. Das Schema des Ganzen ist nach Vornahme der nötigen (unten in § 119 näher zu besprechenden Emendationen) wiederum 6 K (meist 6 | 4, seltener 6 | 3).

2) Die typische Constanz der metrischen Form 6 K (gegenüber dem Siebenerstück E_{α}) legte die Vermutung nahe, daß V. 5. 8. 14—22 einem gemeinsamen Faden der Erzählung entstammen, der, da er auch elohistisch ist, jenem E_{α} gegenüber als E_{σ} (vgl. § 9, 1. 15. 17) bezeichnet werden konnte.

Diese Vermutung wurde zur Gewißheit, als sich weiterhin ergab, daß \mathbf{E}_{α} und \mathbf{E}_{∂} auch in einem wichtigen cultgeschichtlichen Punkte in einem Gegensatz zueinander stehen, der sich über unser Capitel hinaus rückwärts wie vorwärts weiter verfolgen läßt.

3) Eð verbindet in V. 14, wie Cornill a. a. O. 15 bereits ausgeführt hat, die Erwähnung des nésech mit der der massetä, die man längst als ein Specificum von E kennt. In der Dublette von Ea V. 7 aber errichtet Jakob einen misbéx, und das ist offenbar nicht Zufall, sondern typisch, denn das Wort massetä kommt, abgesehen von den aus 31,45 geflossenen Einschüben in 31,51.52 und der gleich näher zu besprechenden Stelle 33,20, überhaupt nur in Stellen mit dem Versschema 6 K vor (s. 28,18.31,13.45.35,14.20). Ebenso ist aber das Wort misbéx in E an den Siebener geknüpft: 22,9.33,20.35,1.3.7. Das gilt auch von den übrigen Ableitungen von Tai (wajjizbáx.ja'qòb.sébax bahár 31,54, wajjizbáx səbaxim teloké 'abiu jişxáq 46,1) und von der damit im Zusammenhang stehenden 'olá, die innerhalb E wiederum nur in der in Siebenern abgefaßten Geschichte von Isaaks Opferung, Cap. 22, erwähnt wird.

Man wird also dem Faden E δ mindestens alle die übrigen 6 K-Stellen von E zurechnen dürften, in denen von Masseben die Rede ist. Dieser Faden hat offenbar allein die Verehrung der massebä gekannt oder anerkannt. Die Intention des Verfassers oder der Verfasser des (nun in ähnlicher Weise zu erweiternden) Siebenerfadens E α aber ging (s. § 118, 8) auf den Altarcult aus. Nur an einer, aber wahrscheinlich jüngeren Stelle, bei 33, 20, ist deren Autor das Versehen passiert, Massebe und Altar nebeneinander zu stellen: ein Versehen, das dann ein späterer Redactor durch eine ungeschickte Streichung zu bessern suchte.

- 4) Aber auch noch in einem andern wichtigen Punkte gab Cap. 35 willkommenen Aufschluß. Der 6 K-Faden E δ enthält hier zwei deutliche Dubletten zu dem Siebenerfaden E α : einmal V. 5 mit einer abweichenden Version der Dinageschichte, sodann V. 14. 15 als Parallele zu V. 7. Das weist aber mit zwingender Notwendigkeit darauf hin, daß wir in E α und E δ zwei ursprünglich von einander unabhängige und sich inhaltlich zum Teil deckende elohistische Paralleltexte vor uns haben, die erst nachträglich in unserem E miteinander verwoben worden sind.
- 5) Damit war nun zweierlei gewonnen: einmal die Erkenntnis, daß metrische Constanz bei der Sortierung der disjecta membra der drei Hauptfäden ein wichtiges Kriterium sein könne, daß man also überall auch nach ihr auszuschauen habe; zweitens aber die Erkenntnis, daß das, was sich hier über Quellenmischung innerhalb E ergeben hatte, auch anderwärts wiederkehren könne und deshalb überall mit in Rechnung zu ziehen sei.
- 6) Als nächste Frucht dieser Sätze ergab sich, daß auch Cap. 34, die Dinageschichte, die bisher der Trennung ihrer heterogenen Elemente so viele Schwierigkeiten bereitet hatte, ohne erheblichen Zwang unter Εα und Εθ (statt wie bisher unter Ε und J bez. J und P [Kautzsch-Socin, Ball]) aufgeteilt werden kann. Dieselbe Art von Trennung gelang mutatis mutandis an anderen charakteristischen Stellen, und zwar ebenso für J und P wie für E, immer unter der Voraussetzung, daß man ohne zwingendsten Grund Abweichungen von einer sonst constant erscheinenden metrischen Form nicht anerkennen dürfe. In Wirklichkeit hat denn auch nur éin Faden von P, den ich als den

chronologischen bezeichne (§ 9, 5), aus naheliegenden sachlichen Gründen eine wesentlich freiere Form, und ebenso eine Anzahl der jüngeren Namenlisten, die nicht mit Bestimmtheit unterzubringen sind, desgleichen interpolierte Stellen und ähnliches.

- 7) Nachdem so einmal der leitende Gedanke für die weitere Arbeit gefunden war, war der Rest wesentlich ein Geduldspiel, das unverdrossen und mit Consequenz so lange fortgesetzt werden mußte, bis jeweilen eine leidlich befriedigende Lösung heraussprang.
- 8) Es liegt mir selbstverständlich vollkommen fern, annehmen zu wollen, daß das, was mir dabei im einzelnen einleuchtend vorkam, in jedem Falle auch das objectiv Richtige sein müsse: auch hier wird erst vereinte Arbeit glattere Bahn und vielleicht definitive Resultate schaffen können. Nur eines sei gleich hier noch vorausgeschickt. Zwei Capitel haben meinen Versuchen einen besonders hartnäckigen Widerstand entgegengesetzt. Cap. 14 fügt sich so wenig der Reihe der sonst belegbaren Formtypen ein, daß ich es in den Text, der doch eine 'Ausgabe' bringen sollte, gar nicht habe aufnehmen mögen, und nur in den Anmerkungen (unten § 85) einen ratenden Versuch angedeutet habe, auch dieses Capitel auf eine ältere, formstrengere Gestalt zurückzuführen. Zu allerletzt habe ich Cap. 1 bearbeitet. Auch dieses Capitel hätte ich am liebsten bloß in den Anmerkungen untergebracht, weil ich es nur unter der vielen Lesern gewiß sehr unannehmbaren Voraussetzung habe metrisch lesbar machen können, daß dort statt 'Hohim ursprünglich einmal ein zweigliedriger Gottesname (analog dem jahwi 'Elohim von Cap. 2 und 3) gestanden habe. mochte doch das Buch nicht ohne seinen Kopf lassen, und habe daher trotz aller Bedenken Cap. 1 in den Text selbst eingestellt, mit der schematischen Ausfüllung der metrischen Lücken, die durch das einfache '¿lohim hervorgerufen werden, durch (jahwij) '¿lohim (weiteres darüber s. § 65). Ich möchte aber deshalb meine Leser bitten, das Capitel, wie es zuletzt bearbeitet ist, so auch zuletzt lesen zu wollen, da sie wohl nur dann den Zwang, der durch die metrische Form gegeben ist, seiner wahren Stärke nach praktisch werden richtig einschätzen können.
- § 4. 1) Was die äußere Einrichtung der vorliegenden Ausgabe anlangt, so ist im Quadratschrifttext zunächst einfach MT.

reproduciert. Nur habe ich die nötigen Ergänzungen gleich in (-) eingesetzt, und alles, was mir sicher secundär zu sein schien, in kleinerer Schrift und mit übergelegtem Strich gegeben: nur in selteneren Fällen ist der Deutlichkeit halber zu Tilgendes in [--] gesetzt (so regelmäßig da, wo innerhalb eines secundären Passus noch tertiäre Einschübe kenntlich machen waren). Im Quadratschrifttext weist ferner übergelegter Strich bei gewöhnlicher Schrift auf vorzunehmende, im Transcriptionstext Sperrdruck auf vorgenommene Änderungen des Wortlautes oder der Form hin. Zusammentreffen dieser beiden Auszeichnungen deutet also an, daß die im Consonanttext stehende Lesung durch die im Transcriptionstext gegebene zu ersetzen, Sperrdruck im Transcriptionstext allein, daß bloß die überlieferte Vocalisierung des MT. zu verlassen ist. Die Schlußpunkte der einzelnen Bibelverse habe ich als vielfach störend weggelassen. Auch sie sind deutlich erst zu einer Zeit eingesetzt, wo man den Text bereits als Prosa behandelte (vgl. I, 571) und einteilte, und würden an den zahlreichen Stellen, wo sie in das Innere eines Langverses treten, nur ein Hemmnis für das zusammenhängende Ein Irrtum kann durch dies Verfahren nicht wohl Lesen sein. entstehen, da die überlieferten Versanfänge in beiden Texten durch die Verszahlen markiert sind. Beginnt ein Bibelvers zugleich mit dem Anfange eines metrischen Verses, so steht die betreffende Verszahl uneingeklammert am Rande, fällt der Anfang eines Bibelverses in das Innere einer metrischen Zeile, so steht die Verszahl eingeklammert im Context und ist sie, ebenfalls in Klammer, am Rande wiederholt (gegebenenfalls eine Zeile tiefer, wo der Rand bereits mit einer andern Verszahl besetzt war, da ich auf möglichste Raumersparnis zugunsten des Textes selbst bedacht sein mußte, um Zeilenbrechungen nach Kräften zu vermeiden).

2) Im Transcriptionstext bin ich diesmal etwas freier vorgegangen als in den Proben des ersten Teils. — a) Um diesen Text für das zusammenhängende metrische Lesen nicht allzu unübersichtlich zu machen, habe ich die durchlaufend erforderlichen sprachlichen Abänderungen gegenüber dem MT. stillschweigends vorgenommen, also ohne weitere Auszeichnung z. B. jadäch, jadich; web-, wanochi, hamlachim u. dgl. für דְּבֶּלֶרִים, עַּבֶּלָרִים, עַבֶּלֶרִים, עַבֶּלֶרִים, עַבֶּלֶרִים, u. dgl. geschrieben (über einige Punkte, bezüglich deren

ich meine ursprüngliche Meinung etwas modificiert habe, wird im dritten Teile gehandelt werden), ebenso nach metrischen Bedürfnissen für pale bald pale gesetzt. Ebenso habe ich Pausalformen im Versinnern meist ohne weiteres beseitigt. Mag man über die 'Pausalformen' denken wie man will, so können sie als solche doch auf jeden Fall nur vor wirklichen Pausen gestanden haben, und da die Pausen im metrischen Text oft ganz anders liegen als in dem für Prosa gehaltenen, so können auch die Pausalformen höchstens da ein Anrecht auf Berücksichtigung haben, wo metrische Pause und Prosapause zusammentreffen, d. h. am Versende, und allenfalls im Versinnern vor starker Interpunktion.

- b) Diese Interpunktion selbst habe ich nach modernem Gebrauch eingeführt: sie hilft auch die metrische Gliederung der Sätze verdeutlichen¹) und wird wohl niemand ernstlich stören.³) Die Verscäsuren habe ich im Textheft statt durch | und || diesmal einfach durch größere Spatien angezeigt. Da sich herausstellte, daß der schwere Einschnitt nach dem vierten Fuß des Siebeners im Sprechvortrag der Erzählungsdichtung seine ursprüngliche Geltung eingebüßt hat (näheres darüber im 3. Teil), so ergab sich die Anwendung gleicher Spatien für die beiden formalen Einschnittspunkte des Siebeners als Consequenz (Doppelspatium ist also nur für die nach wie vor stärkeren Einschnitte des Doppeldreiers und des umgekehrten Siebeners übriggeblieben). Im vorliegenden Heft sind dagegen die Zeichen | und || noch angewandt, außer bei abgesetzten Versen.
- c) Bezüglich der vorzunehmenden Tilgungen konnte ein einheitliches Verfahren nicht eingeschlagen werden. Einzelne Wörter und andere glossematische Zusätze geringeren Umfangs und ohne metrische Form sind einfach ausgelassen, ihre Stellen aber durch * im Text gekennzeichnet, so daß ein einfacher Blick auf

I) Gerade deswegen habe ich die Zeichen nicht überall nach grammatischlogischen, sondern oft mehr nach rhetorischen Gesichtspunkten gesetzt, um Anhalte für den Vortrag zu gewähren, selbst wenn dadurch scheinbare Inconsequenzen antstanden

²⁾ Nur wolle man beachten, daß bei gemischten Stücken, wie beispielsweise dem Sündflutbericht, die Interpunktion, wo es anging, sich nicht auf den fertigen Mischtext, sondern auf die Zusammenhänge der einzelnen Quellenfäden in sich bezieht.

den Text links zeigen kann, was weggefallen ist. Größere Einsätze (meist metrisch geformte, aber gelegentlich auch unmetrische) sind in [—] auf besondere Zeilen verwiesen. Eine scharfe Grenze war da natürlich nicht einzuhalten: es ist lediglich nach praktischen Anhaltspunkten verfahren worden. — Einschaltungen sind wie im Quadratschrifttext durch $\langle -- \rangle$ gekennzeichnet.

- d) Am Rande sind wie früher die Hebungszahlen der einzelnen Verse angegeben. Doch wurden der Raumersparnis halber die früheren 4:3, 3:4 und 4:4 durch die nicht mißzuverstehenden 7, *7 (bei der rückläufigen Schrift des Quadratschrifttextes 7*) und 8 ersetzt; dagegen mußte 3:3 wegen des technischen Gegensatzes des Doppeldreiers zum Sechser (6) bleiben.
- e) Am Rande ist endlich auch durch besondere Randleisten nach dem oben S. 3 gegebenen Schema (vgl. auch § 9, 2) die Zugehörigkeit der einzelnen Textproben zu den von mir angenommenen alten Quellenfäden angedeutet. Mangel einer solchen Randleiste drückt also aus, daß ich den betreffenden Passus für secundär halte oder nicht einem der alten Quellenfäden zuzuweisen vermag. Das einzelne ergeben hier im Zweifelsfalle die Anmerkungen.
- 3) Über die Abweichungen der Versionen von MT. geben ebenfalls nur die Anmerkungen Auskunft. In der Mitteilung solcher Varianten habe ich mir eine gewisse Beschränkung auf-Berücksichtigt sind überhaupt im ganzen nur legen müssen. Sam. LXX. Peš. Vulg., und auch diese in verschiedener Weise. Da Sam. eine directe Überlieferung repräsentiert, habe ich nach dem Lesartenverzeichnis der kleinen Bagster'schen Ausgabe des AT. (London o. J.) in meinen Apparat alles eingetragen, was nicht rein orthographischer und grammatischer Natur ist, sondern sei es für den Sinn, sei es für die metrische Frage irgend eine Bedeutung haben kann (die zahlreichen bloßen Schreibfehler sowie Varianten in den Eigennamen sind auch dabei meist stillschweigend übergangen). Von den drei Übersetzungen LXX. Pes. Vulg. ist dagegen zunächst nur angeführt worden, was im Apparat von Ball und in den Commentaren bereits als charakteristische Abweichung vermerkt war; doch habe ich hinterher an allen Stellen, an denen überhaupt nach irgend einer der vier genannten Nebenquellen von MT. eine Lesart angemerkt wurde,

ausdrücklich das Verhalten der übrigen controlliert (LXX nach Swete, Peš. z. T. nach Walton's Polyglotte, z. T. nach der Ausgabe von Mosul: die von Urmia war mir nicht zugänglich), um wenigstens hier eine einigermaßen sichere Grundlage zu gewinnen. Weiter zu gehen vermochte ich nicht, teils aus Mangel der erforderlichen Sprachkenntnisse, teils weil mir die Walton'sche Polyglotte nur ganz vorübergehend zur Verfügung stand, durch die ich vermöge der beigefügten (freilich durchaus nicht immer ausreichend genauen) lat. Paraphrase den orientalischen Versionen wenigstens indirect leichter näher kommen konnte.

4) An Literatur habe ich bei der Arbeit neben WellHausens Composition des Hexateuchs (3. Aufl. 1899) und Prolegomena (5. Aufl. 1899) und Buddes Biblischer Urgeschichte noch
die Ausgabe von Ball und die Übersetzung von Kautzsch-Socin
(2. Aufl. 1891) sowie die Commentare von Dillmann (6. Aufl. 1892),
Holzinger und Gunkel (2. Aufl. 1902) herangezogen (was sonst
gelegentlich an Specialliteratur benutzt worden ist, ist gegebenen
Ortes in den Anmerkungen citiert). Wieviel Belehrung und Dank
ich diesen Führern und Helfern, insonderheit Wellhausen, schulde,
wird der kundige Leser fast aus jeder Seite und Zeile meiner
Arbeit herauslesen können, auch wo ich sie im einzelnen nicht
citiere. Hätte ich von Fall zu Fall Stellung nehmen wollen, so
hätte das die Anmerkungen zu ganz ungebührlichem Umfang angeschwellt, und das ohne Nutzen für den Leser, der doch nicht

^[1] Erst nach Abschluß meines MS. werde ich durch R. KITTEL auf die vieles Vortreffliche enthaltende Schrift von Z. Frankel, Über den Einfluß der palästinischen Exegese auf die alexandrinische Hermeneutik, Leipzig 1851, aufmerksam gemacht. Ich habe daher nur nachträglich hier und da noch in eckiger Klammer auf sie verweisen können; ich citiere dann einfach mit 'Frankel'.] ---[Die Schrift von W. Erbt, Die Urgeschichte der Bibel. Quellenscheidung und politische Bedeutung (= Mitteilungen der Vorderasiat. Gesellschaft 1904, 4) ging mir durch die Güte des Herrn Verfassers zu, als der größte Teil meines Textes bereits gesetzt war. Sie mußte also auch ohne allen Einfluß auf dessen Gestaltung bleiben. Ein solcher wäre übrigens auch schon deswegen unmöglich gewesen, weil die Differenzen in der Auffassung der metrischen Verhältnisse zu groß sind, und es mir scheint, als ob Erbt, um einen bestimmten Grundgedanken sachlicher Natur durchführen zu können, sich weiter von der Überlieferung entfernt habe, als mir zulässig erscheint, der ich überall in erster Linie von der Betrachtung der überlieferten Form ausgegangen bin und mich dadurch in meiner Bestimmung des Sachlichen habe leiten lassen, soweit Form und Sache einander nicht zu widersprechen schienen. 18. 7. 04.]

einer erneuten indirecten Belehrung über alles bereits sicher Erkannte und Erwiesene bedurfte. Darum sind auch die Anmerkungen nur im Anfang etwas ausführlicher gehalten (auch im Negativen), später habe ich mich mehr und mehr auf die Angabe des Notwendigsten beschränkt.

5) In dem gegenwärtigen zweiten Teil ist auf Metrisches und Sprachliches nur soweit eingegangen, als für die Constitution des Textes unbedingt notwendig war. Eine genauere Untersuchung über das Metrische, Sprachliche und Stilistische wird später ein dritter Teil nachbringen.

II.

Die einzelnen Quellenfäden.

- 1. Die Scheidung von J, E und P im allgemeinen.
- § 5. Die bisherige Aufteilung des Textes unter J, E, P, wie sie insbesondere seit Wellhausen vorgenommen zu werden pflegt, hat in allen Hauptsachen die metrische Probe vollkommen ausgehalten. Darüber hinaus aber hat sie wiederholt neue Bestätigung erfahren, insofern des öfteren einem angenommenen Quellenwechsel auch ein Wechsel des Metrums glatt parallel geht. So verwendet z.B. J in der Sündflutgeschichte nur Siebener, während P nach dem Schema 7 K, d. h. Siebener + Kurzvers, erzählt. In Cap. 27 (Jakob betrügt Esau um den Segen) steht J mit seinen Siebenern gegen das Schema 6 K von E, ebenso in Cap. 28 (Traum in Bethel) J mit 7 K gegen E mit 6 K, in Cap. 32 (Pnuel) J mit 7 gegen E mit 6 usw. Wenn dieser Fall nicht öfter eintritt, so erklärt sich das einfach daraus, daß ja wesentlich dieselben Metra in allen drei Hauptsträngen der Überlieferung nebeneinander vorkommen, daß also auch Stücke gleichen Metrums bei der Verarbeitung haben miteinander verbunden werden können.
- § 6. Daß trotzdem im einzelnen hier und da kleine Grenzverschiebungen zwischen J, E und P vorgenommen werden
 mußten, wird niemanden wunder nehmen. Meist handelt es sich
 dabei aber nur um unwesentliche Dinge, zumal um Sätze sachlich
 oder sprachlich indifferenten Gepräges, die man mehr schematisch
 oder summarisch der einen oder andern gerade in Betracht kommenden Quelle zugewiesen hatte, während nun das neu hinzutretende Formkriterium sie anderwärts unterzubringen gebietet.
 Stärkere Verschiebungen treten, soviel ich sehe, wohl nur in Fällen

ein, wo zwar Gemischtheit des Textes längst sicher erkannt war, die Aufteilung im einzelnen aber auf Schwierigkeiten stieß, so lange man die Anschauung hatte, daß alte (d. h. nicht bloß redactionelle etc.) Einschläge einer Erzählung, die zu der jeweilen führenden Hauptquelle nicht paßten, zu einer der andern beiden Hauptquellen gehören müßten. In solchen Fällen konnte nun mit Benutzung auch des Formkriteriums eine andere, einleuchtendere Aufteilung oder Zuweisung gelingen, nachdem es sich als zulässig herausgestellt hatte, auch innerhalb einer und derselben Geschichte nach trennbaren Teilfäden der drei Hauptquellen J, E und P zu suchen.

Ein Beispiel hierfür liefert die bereits oben angezogene Dinasage, No. LV—LVII, Cap. 33, 18—35, 7, die ich (abgesehen von den zahlreichen späteren Zutaten) für rein elohistisch halte, aber auf die Verschmelzung zweier Parallelfäden (E α und E δ) zurückführe, während man früher entweder mit E + J oder mit J + P rechnete: zum sicheren Beweis, daß der Einschlag zur Hauptquelle noch nicht evident unterzubringen war.

Ein zweites Beispiel dieser Art liefert der Abrahamsbund, No. XXII, Cap. 15, in dem man sonst die erste Spur des Auftretens von E anzunehmen pflegte. Hier liegen nach meiner Auffassung zwei Parallelen aus J nebeneinander vor $(J\beta$ und $J\delta$).

Eine gewisse Analogie hierzu bietet der Fall, daß ein bereits in sich selbst zusammengesetzter J- oder E-Text mit einem Text aus einer der andern Quellen verwoben worden ist, wie beispielsweise in No. LXI, Cap. 37, der Geschichte, wie Joseph nach Aegypten gebracht wird. Hier konnte jetzt z. B. die Doppelrede Rubens, V. 21 und 22, und zwar ohne Correctur der Überlieferung und ohne Störung mit der Rede Judas, V. 26 f., bei E belassen werden, da dieses hier abermals in die Fäden $E\alpha$ und $E\delta$ auseinanderfällt.

In allen solchen Fällen kann über die Richtigkeit oder Unrichtigkeit meiner abweichenden Analyse oder Zuweisung natürlich nur die Nachprüfung der einzelnen Stellen in ihrem Zusammenhang entscheiden, zumal es sich meist um Partien handelt, über die die Kritiker unter sich so wie so nicht einig sind oder von vornherein das Problematische ihrer Ansätze betont haben. Ich sehe daher davon ab, an dieser Stelle etwa eine Liste meiner

Abweichungen zu geben, zumal ich dabei vielfach nur wiederholen könnte, was in den Anmerkungen zu den betreffenden Stellen erörtert werden mußte. Auch sind ja meine Zuweisungen in jedem einzelnen Fall durch einen bloßen Blick auf die Randleisten leicht zu übersehen.

2. Die verschiedenen Quellenfäden im allgemeinen.

🛊 7. Das Hauptergebnis der metrischen Untersuchung läßt sich in Anknüpfung an das oben S. 165 ff. Gesagte dahin zusammenfassen, daß die drei 'Schichten' J, E und P in der Hauptsache jedenfalls nicht aus der freien mündlichen Tradition, sondern aus bereits metrisch geformten, mithin auch schon literarischen Vorstufen geschöpft haben, und daß diese Vorstufen auch im einzelnen noch voneinander zu trennen Die Entstehungsgeschichte der drei Einzelquellen J. E und P ist also der Entstehungsgeschichte des Corpus JEP im wesentlichen analog. Hier wie dort handelt es sich um eine mehr oder weniger mechanische Verarbeitung bis dahin selbständiger Fäden zu einem Gewinde höherer Ordnung. Gerade der mechanische Charakter der Verschmelzungsarbeit aber ist von höchster Wichtigkeit für die sondernde Kritik: denn nur ihm ist es zu verdanken, daß es jetzt möglich ist, die Stränge J, E und P ebenso in ihre Einzelfäden aufzulösen, wie es früher möglich gewesen ist, das Corpus JEP in die drei Stränge J, E und P zu zerlegen.

Ich unterlasse absichtlich den Versuch, hier durch einen in Worte gefaßten Beweis die Richtigkeit dieser Sätze darzutun, denn darüber kann nur der Sachbefund im ganzen und einzelnen entscheiden. Mit andern Worten, ihre Glaubwürdigkeit kann nur nach der Summe von Evidenz oder Nichtevidenz beurteilt werden, die sich dem einzelnen Leser bei der zusammenhängenden Nachprüfung der auf Grund jener Thesen vorgenommenen Einzelscheidungen ergibt. Soweit Sondererörterungen notwendig waren, sind sie in den IV. Abschnitt, die 'Einleitungen und Anmerkungen', verwiesen.

§ 8. 1) Als bindendes bez. trennendes Moment ist bei der Analyse in erster Linie überall Gleichheit bez. Ungleichheit der metrischen Form angenommen worden, doch nie ohne

gleichzeitigen Hinblick auf das Sachliche, das ja ebenfalls an manchen Stellen für oder gegen Bindung plädieren mußte. Einen unlösbaren Widerstreit zwischen Formkriterium und Sachkriterium habe ich dabei nicht beobachtet. Was formell zusammengehört, läßt sich auch inhaltlich oder sachlich meist glatt als eine widerspruchsfreie Einheit fassen. Umgekehrt treten aber, was für die Vervollständigung des Beweises nicht unwichtig ist, formell getrennte Partien innerhalb J, E oder P des öfteren in einen Gegensatz, mag es sich nun um das Auftreten bloßer Dubletten oder um directe Widersprüche handeln.

- 2) Ich bin also der Meinung, daß (von möglichen Einzelausnahmen abgesehen) jeweilen das, was innerhalb J, E oder P die gleiche metrische Form zeigt, einen einst für sich bestehenden literarischen Zusammenhang darstellte, daß es also sozusagen einmal nicht nur je ein jahwistisches bez. elohistisches etc. 'Buch', sondern mehrere inhaltsverwandte jahwistische bez. elohistische etc. 'Bücher' gegeben habe, deren jedes seine besondere metrische Form hatte. Daß jedes dieser 'Bücher' von einer einzigen Hand stamme, soll damit zunächst weder behauptet noch geleugnet sein. Es ist ja an sich sehr wohl denkbar, daß zu einem einheitlichen chronikalischen Grundwerk im Laufe der Zeit (d. h. noch vor der Verschmelzung der Einzelfäden) noch diese oder jene Fortsetzungen oder Einschübe in gleicher Form hinzugetreten sind, daß also jedes einzelne 'Buch' sozusagen wieder seine complicierte literarische Vorgeschichte hat. Es gebricht mir aber an Zeit und Mitteln, darüber eine eingehende Untersuchung anzustellen. Ich behaupte also vorläufig nur die literarische Continuitat und relative Widerspruchsfreiheit jedes einzelnen 'Buches', nicht die Einheit seines Verfassers oder Für genetische Mannigfaltigkeit kann vielleicht neben Sachlichem insbesondere noch eine gewisse Entwicklung der Formtechnik angezogen werden, die ich hier und da namentlich innerhalb der 'Siebenerbücher' von J und E wahrzunehmen glaube.
- 3) Berücksichtigt man diese Eventualität sowie den Umstand, daß in eine literarisch einheitliche Quelle gewisse Differenzen der Anschauung usw. mit dem Stoff zusammen aus der freien Tradition hineingeraten sein können, so werden, wie ich glaube, gegen die 'Bucheinheit' der formell gleichen Partien innerhalb

- J, E und P erhebliche Bedenken nicht mehr mit Grund vorgetragen werden können.¹)
- § q. Da ich nun in der geschilderten Weise bei der Aufteilung überall zunächst auf der Formeinheit basiere, weitere Untersuchungen über die Entstehungsgeschichte der einzelnen Fäden sowie über ihre relative Chronologie im allgemeinen nicht zu geben vermag, habe ich es für zweckmäßig gehalten, die einzelnen Fäden selbst auch rein schematisch nach ihrer metrischen Form zu benennen, d. h. zu den Hauptzeichen J, E oder P jeweilen einen Zusatzbuchstaben hinzuzufügen, der auf das jeweilige Metrum hinweist, und zwar mit éiner Ausnahme (Px, s. unten No. 5, c) einen griechischen Buchstaben, um nicht mit den schon üblichen Trennungsexponenten wie J¹, J² oder P^g u. dgl. in Collision zu kommen. Nach langem Schwanken habe ich mich auch zur Annahme einer rein schematischen Abfolge der Buchstaben a, B, y usw. entschließen müssen, weil nur so eine wirklich gleichmäßige Charakterisierung der einzelnen Fäden auch in den Randleisten (s. No. 7) möglich war. In dieser Beziehung ist folgendes zu beachten:
- 1) In der Genesis treten vier eigentlich typische oder führende Metra auf: der Siebener, der Sechsheber und die 'tristichischen' Bindungen von Siebener + Kurzvers (Schema 7K) und von Sechsheber + Kurzvers (Schema 6K). Alles andere ist mehr nebensächlich.
- 2) Von diesen Formen liefert der Siebener in J die Hauptmasse, in E nahezu die Hälfte des Textes (§ 10. 15); ich habe ihn danach als α bezeichnet, und verstehe also unter $J\alpha$, $E\alpha$ und $P\alpha$ die Siebenerpartien von J, E und P, ohne Rücksicht auf ihr relatives Alter auch innerhalb ihrer Stränge: ich muß das gleich hier besonders betonen, weil ich tatsächlich die Siebenerversionen für relativ modern ansehe (genaueres darüber kann erst der dritte Teil bringen).
- 3) An dies Siebener- α schließt sich dann als β die Gruppe Siebener + Kurzvers (7 K), weil sie auch noch das Siebener-

¹⁾ Bei einigen Stücken, die mir innerhalb ihrer 'Bücher' schon jetzt jüngere Elemente zu sein schienen, habe ich diese Auffassung dadurch zum Ausdruck gebracht, daß ich der Quellensigle einen Stern zufüge, also $P\alpha^*$ etc. schreibe. Genaueres s. § 65, 8.

element enthält. Weiter folgt als γ der Sechshebertypus, und als σ das Schema Sechsheber + Kurzvers (6K).

- 4) Über diese Vierheit hinaus zeigt J noch einige kleine Stücke die in Vierern bez. Achtern abgefaßt sind. Ich bezeichne sie als J_E. In den andern Quellen kommt dieses Metrum als geschlossene Form kaum vor (doch vgl. in E die zusammengehörigen Stücke 41, 50—52. 48, 20; über gelegentliche Einmischung von Vierern und Achtern in andre Metra bei P und E s. § 9, 5, b und § 16).
- 5) In P begegnet außerdem a) (in Cap. 17) noch einmal das Schema 77 K, d. h. je zwei Siebener mit einem Kurzvers gebunden. Sigle hierfür ist P5 (über 48, 3 ff. s. § 135 zur Stelle). b) Ein freieres Metrum namentlich in den Stammbäumen von Cap. 5 (+7, 6. 9, 28-29) und Cap. 11. Als Grundlage tritt hier, besonders in Cap. 5, das Schema 6 K hervor, aber daneben stehen, offenbar durch den Zwang des Stoffes veranlaßt, auch Achter und Sechsheber (sehr selten Siebener), die in das Schema 6 K nicht passen. Da diese Stammbäume durch detaillierte Zahlenangaben über Lebensjahre usw. ausgezeichnet sind, habe ich den durch sie repräsentierten Faden den chronologischen genannt und mit ihm auch verstreute chronologische Angaben in den übrigen Partien von P in Zusammenhang gebracht, die sich ähnlicher Form bedienen und sich dadurch von ihren erzählenden Nachbarpartien in P abheben. Als Sigle verwende ich P_{η} . — c) Dann bleiben noch einige weitere Stücke übrig, die sich keinem der andern Typen ganz anschließen. So vor allem die Liste der Nachkommen Jakobs in Cap. 46, die Sechsheber mit andern Versarten mischt, aber des chronologischen Elementes entbehrt. sich die Sechsheberliste von Jakobs Söhnen 35, 22-26 an, die ich nicht als besonderes P_{γ} habe aufstellen mögen, weil das Stück ohne weiteren Zusammenhang ist. Ich habe für solche mehr oder weniger isolierte Stücke die Sammelsigle Px gewählt. Zu ihrer Gruppe mag, wenn man will, auch ein guter Teil des von mir undefiniert gelassenen Inhaltes von Cap. 36 gerechnet werden, zumal es sich da auch wieder um einfache Listen handelt, die in der Schule von P einzeln entstanden und als Memorialverse einzeln weiterüberliefert worden sein mögen, ehe sie in das Corpus von P eingestellt wurden (vgl. noch § 21. 96).

- 6) Ist in einer der drei Hauptquellen das eine oder andre der führenden Metra nicht vertreten, so fällt die betreffende Sigle einfach aus. Den Ja, J β , J γ , J δ , J ϵ von J stehen also in E nur die Siglen E α , E γ , E δ zur Seite, in P die Siglen P α , P β , P δ (dazu P ζ , P η , P χ).
- 7) In den Randleisten ist ein feiner Strich | das allgemeine Zeichen für Zugehörigkeit zu J, ein stärkerer Strich | desgleichen für E, eine punktierte Linie : desgleichen für P.

Einfache Setzung dieser Linien bedeutet zugleich das Siebenermetrum α (also $| = J_{\alpha}, | = E_{\alpha}, : = P_{\alpha}$), Doppelsetzung das γ K-Schema β (also $|| = J_{\beta}, :: = P_{\beta}$ [E β fehlt]). Um das Sechserschema γ und das 6 K-Schema δ zu bezeichnen, ist dem Grundzeichen eine punktierte Linie links bez. rechts beigegeben (also $|| = J_{\gamma}, || = J_{\delta}; || = E_{\gamma}, || = E_{\delta}$); für P mußte dabei die Punktstärke variiert werden (also $|| = P_{\delta}$ [P γ fehlt]). — J_{ϵ} (das Vierer- oder Achterschema) habe ich durch die gebrochene feine Linie | markiert. — Für P ζ (Schema γ γ K) wurde ebenso willkürlich $|| \xi|$ gewählt, für den chronologischen Faden $|| E_{\gamma}|$ desgleichen Doppellinie aus feinen Punkten $|| E_{\gamma}|$ (im Gegensatz zu dem starkpunktigen $|| E_{\gamma}|$), für P γ endlich die einfache Feinpunktlinie $|| E_{\gamma}|$

Für den Gebrauch ist zu beachten, daß die Randleisten im Transcriptionstext und im Quadratschrifttext in gleichem Sinne gemeint sind, daß also bei dem rückläufigen Quadratschrifttext nicht auch die Folge von rechts und links (bez. 'vorn' und 'hinten') umgekehrt worden ist. Mir schien das sicherer als etwaige Umlegung der Doppelstriche, die an und für sich ja vielleicht theoretisch bevorzugt werden könnte.

8) Eine gedrängte Übersicht über die Textaufteilung geben die folgenden Tabellen, über deren Einrichtung S. 190 Fußnote zu vergleichen ist.

1. J und P.

	Jα	Jβ	Jγ	Jø	Jε	Reste in J
I. Schöpfung A		_	_	_		
II. Schöpfung B	2, 6. 9. 15-25	_	_	2, 10	2, 4 ^b —5.	2, 11-14
III. Sündenfall	3, 1—7°. 8—18. 21. 24	_	_	3, 7 ^b . 22-23	3, 19	3, 20
IV. Kain und Abel	4, 1—16					
V. Kainitenstamm- baum	4, 17 ^b	_	4, 17ª. 18—22	_	_	_
VI. Lamechlied			4, 23-24			
VII Sethitenstamm- baum A	_		4, 25-26		_	_
VIII. Sethitenstamm- baum B	_	5, 28b—29	_	_	_	
IX. Götterehen			6, 4	6, 1-3 ^b		6, 3°
X. Sündflut	6, 5-7°. 7°-8. 7, 1°. 2°. 3°. 4-5. 7°. 7°. 10°. 11°. 18. 21° -23°. 8, 2-3°. 4°. 4°. 6-12. 13°d. 20°. 20°		[8, 21 ^{ab} . 21 ^d —22?]	_	_	6, 7 ^b . 7, 1 ^b . 2 ^b . 3 ^b . 7 ^b . 8—9. 10 ^b . —11 ^b . 23 ^b . 8, 13 ^{ab} . 21 ^c
XI. Noahbund	9, 18ª. 19		_		_	9, 18 ^b
XII. Noah der Land- mann		_	_	9, 20—27	_	
XIII. Sethitenstamm- baum B	_	_		-	_	
XIV. Völkertafeln	_	10, 8. 13—15 ^a . 18 ^b —19.21.25 ^a . 25 ^c —30		10, 9—12	_	10, 16—18 ^a . 25 ^b
XV. Turmbau	11, 1-9				_	_
XVI. Stammbaum Sems	<u> </u>	-	_	_	_	_
XVII. Stammbaum Therahs	_	11, 28–30	_		_	_
XVIII. Abrahams Zug nach Kanaan	12, 4 ^a . <13, 14 ^b . 14 ^d —17). [12, 8°]		_	12, I—3. 6—8 ^b		
XIX. Abraham in Aegypten	12, 9—13, 1			_	_	
XX. Abrahams Tren- nung von Lot	13, 2. 5-6 ^a . 6 ^c -13 ^a . [14 ^b . 14 ^d -17]. 18	_	_	_		13, 3—4. 14ª. 14°
XXII. Abrahamsbund		15, I ^{be} . 3-6.		15, 2. 7 ^a . 7 ^d — 12 ^a . 12 ^c —14. 16 ^a . 17	_	15,1°. 7°°. 12°. 15.16°. 18°—21
XXIII. Hagars Flucht	_	16, 1 ^b -2. 4-8. 11-14	_		_	16, 9. 10
XXIV. Bund der Be- schneidung	_	_		_	_	_
XXV. Jahwe, bez. die drei Männer bei Abraham	14 ^a . 15. 17. 20—21. 22 ^b —25 ^a . 25 ^c —33	18, 22ª		18, 2 ^b -3 ^b . 4 -12. 14 ^b . 16	_	18, 18—19. 25 ^b
XXVI. Untergang Sodoms	19, 17 ^b —19 ^a . 19 ^c —20 ^a . 21—22. 27 —28 ^a . 28 ^c	—9 ^b . 10—16 ^a . 16 ^{cd}	_	19, 2 ^d -3 ^a . 4 -5 ^b . 9 ^c . 20 ^b ? 23-26	_	19, 16 ^b . 17 ^a .
XXVII. Lots Töchter	_	19, 30 ^{ab} . 32 ^b . 34 ^d . 36—38	_	19, 30°—34°	_	_

1. J and P.

Tafel 1

J. J RAU I.						TRIEL I
Pα	Pβ	Pø	Pζ	Ρη	Px	Reste in P
, 1—16 ^b . 16 ^a —2, 1	-	_	_	_	2, 2-4	I, 16 ^{ed}
	_	_	_		_	_
_	_	_	-			
	_					
	_			_		_
	_		_			_
_		_		_		
5, 1-2, 3 ^b , 24				5,3 ⁴ 4-23.25 -28 ⁴ . 30-32		
_		_				_
-	6, 8b-17° 18 -32.7,13-17. 19. 21° 23°. 8, 1° 1°. 3°. 5° 5°. 14b-17°. 17°-19		_	7, 6	_	5, 17 ^h 7, 20 24. 8, 1 ^h , 4 ^h 5 ^h . 13 ^{ah} . 14 ¹ 17 ^h 20 ^h . 21 ^t
9, 5, 6h-17	9, I-4		_			9, 64
_		_	_	_	_	_
_		-	_	g, 28-29		
_	10, I-4, 5 ^b -7. 20, 22 f. 31- 32	_	_	_		10, 54. 24
_		-				
-	_	_	_	11, 10-26		_
_	11, 27, 31	_	_	11, 32	_	
12, 5	_			12, 4 ^h	_	_
_	_	_			_	
13, 6 ^b	-		-	_	_	
_	_	_	_			_
_	_	_		16, 16	16, 1ª. 3ª. 3ª. 15	r6, 3 ^h
	_	17, 1°-2°. 6. 8 13-14 16 ^b .17. 22. 23 ^d	17, 1 ^{bc} , 2 ^b —5, 7 9—11 ^a 12 15 —16 ^a , 18—21 23 ^{abn} 24—27			17, 11°. 16°
	_	_	_	_		_
19, 29	_	_	_	_	_	_
_		_		_	_	
	Į.					

2. J, E und P.

	Jα	Jβ	Jø	Reste in J
XXVIII. Abraham in Gerar	_	-	_	
XXIX. Isaak und Ismael	21, 1ª. 7ª. 6b—7b	_	_	_
XXX. Abraham und Abi- melech		_	21, 31	
XXXI. Opferung Isaaks	-			
XXXII. Stammbaum Nahors	[22, 20-24, Einsatz]	_	_	-
XXXIII. Saras Tod	-		_	-
XXXIV. Rebekkas Braut- werbung	24, I-2. 3 ^b -12 ^b . 13 -15 ^a . 15 ^c -22 ^b . 23- 30 ^a . 30 ^c -32 ^b . 33-40. 41 ^b -46 ^b . 47-52. 55 ^b	24, 53—55°. 60—67	_	24, 3 ^a . 12°. 15 ^b . 22°. 30 ^b . 32°. 41 ^a . 46°
XXXV. Die Söhne Keturas	_	_		J γ? 25, 1—4
XXXVI. Abrahams Tod	_	25, II ^b		_
XXXVII. Stammb. Ismaels		25, 18		_
XXXVIII. Stammb. Isaaks				_
XXXIX. Jak. u. Esaus Geburt	25 , 21—23. 27	_	22, 24—26 ^b . 28	_
XL. Verkauf der Erst- geburt	25, 29—30b. 31—34	_	_	25, 30°
XLI. Isaak in Gerar	(26, 24 ^b —25? s. Reste)	26, 1 ^{ac} . 2 ^a . 3 ^a . 6—13. 16—17. 19—22	26, 14—15. 18. 23. 26°. 27—31	26, 1 ^b . 2 ^b . 3 ^b —5 (24— 25? s. Jα). 26 ^b
XLII. Esaus Frauen			_	
XLIII. Jakob betrügt Esau um den Segen	27, 2 ^b -4. 6-10. 15. 17-18 ^a . 19 ^c -20. 24 -25 ^c . 26-28. 29 ^b - 30 ^a . 30 ^c -34. 37-40 ^a . 41 ^a . 45	_	_	27, 25 ^d . 40 ^b
XLIV. Isaak, Jakob u. Esau	_	_		_
XLV. Jakobs Traum in Bethel		28, 13—16	_	
XLVI. Jakobs Ankunft bei Laban	29, I—I4ª	_	- .	
XLVII. Jakobs Hochzeit mit Lea und Rahel	29, 26			-
XLVIII. Jakobs Kinder	14-10. 17 -10	29, 31 ^b ? 34—35. 30, 2 ^b . 3 ^b . 6 ^{bc} . 8 ^b —13 ^a . 13 ^c . 19. 20 ^{acd} . 22 ^b —23 ^a . 24 ^b		30, 13 ^b (alt). 21—22 ^a
XLIX. Jakobs Herdenreichtum	30, 25. 27—28. 31 ^d ? 32 ^b . 32 ^d —34	30, 26°. 29—31°. 32°. 32°. 35—38°. 38°—40°. 40°—43	-	30, 26 ^b . 38 ^b . 40 ^b
L. Jakobs Flucht	_	31, Iab?	31, 1 ^{ab} ? 1 ^c . 3. 21 ^b . 44 ^b . 46 ^{ab} . 51—53 ^a	31, 46°
LI. Mahanaim	_	_		
LII. Vorbereitungen zum Empfang Esaus	32, 4—I2	_	32, 13-14ª	-

2. J, E and P.

Tafel 2

	2. J, M UHU F.				
Rα	Βγ	E6	Reste in E	P	
_		20, fb-9, 10b-17	so, I*. 10*. 18	_	
81, 6°. 8-11, 14 ⁴ -16. 19 ⁸ ? 20 ⁸ ?	_	41, 12-14°, 17-19°, 19 ^d -20°, 21	_	Past, 16-4 Pyst, 5	
21, 12, 32		21, 25-26+23-24 +27-30, 33-34			
22, 1—13, 19	_	_	22, 14—18	_	
_		-	-	_	
				Pα 23, 1-20	
-	_		_	-	
		-		_	
-		_	_	Pα 25, 5 [6].9—11. — Pη 25, 7—8	
	_	-	-	Pa25, 12-16P725,17	
-		_	_	Pα 25, 19 Pη 25, 20	
_	_	_	-	Pn 25, 26d	
_	_	_	_		
26, 32—33	_	_		_	
_	_		_	Pα 26, 34 ⁵ -35. — Pη 26, 34 ^a	
_	_	27, 1-2°, 5, 11-14, 16, 18°-19° 21-23, 29°, 30°, 35, 36°d, 41°-44	27, 36 ^{be}		
_	-	_	_	Pa 28, 1-2, 5-9, -PX1 28, 3, - [27, 46, 28, 3-4]	
_	_	28, 10-12, 17 18°. 20-21° 22°	28, 19, 21b, 22b		
_		_		-	
14 °—15, 18°—20°, 22, 27—28°, 30	-	23 25		Pα 29, 24. 28b—29	
90, I—2 ^a , 3 ^a , 4 ^b —6 ^a , 7— 8 ^a , 17 ^a , 18 ^{bc} , 20 ^b , 23 ^c —24 ^a		_	_	Pa 30, 4ª	
_	_	_	-	_	
91, 4-5°, 7°-8°, 10-12, 13°-15, 16°-18°, 19-21°, 22°-23°, 24-25°, 26-27°, 28-31°, 32, 33°-34°, 35, 36°-37, 41-42, 47-48°, 50°, 53°, 2°, 2°, 2°, 2°, 2°, 2°, 2°, 2°, 2°, 2	16". 38—39 (40?)	3x, 13nb, 33nbc, 34cd, 43-44c, 45, 49-50n	31, 22 ^b , 23 ^b , 25 ^b , 27°, 31 ^b ? 36°, 48 ^b	Pa 31, 18 ⁶⁰	
-		32, 2 ^b -3	_		
	38, [4 ^b 22				

2. J, E und P.

	2. J, E unu r.								
		Jα	Jβ	Jø	Reste in J				
LIII.	Pnuel	32, 23 ^{ab} . 24—25 ^b . 26 ^b — 29. 32	_	_	32, 33				
LIV.	Jakobs Begegn. mit Esau	_		33, 1-4 ^a . 5 ^{ab} . 6-10 ^b . 11 ^b -17	_				
LV.	Jakob in Sichem								
LVI.	Die Dinasage	_		_	_				
LVII.	Jakobs Zug nach Bethel	-		_					
LVIII.	Jakobs Söhne				_				
LIX.	Isaaks Tod	_	_	_	_				
LX.	Die Nachkommen Esaus	_	_	_					
LXI.	Joseph wird nach Aegypten ge- bracht	37, 3-4. 12-13 ^b . 14 ^c - 18 ^a . 18 ^c . 25-27. 28 ^{cd} . 32 ^b -33 ^a . 33 ^c	_	_	_				
LXII.	Juda und Thamar	38, 1-16b. 16d-30		_	38, 16°?				
LXIII.	Joseph und die Aegypterin	39, Iab. Id. 2c-4a. 5a. 5c- 6c. 7b-20a. 20c-23		39, 2 ^{ab} . 4 ^b . 5 ^b	39, I°. 7ª. '20b				
LXIV.	Josephs Traum- deutung im Ge- fängnis	40, 1 ^b . 5 ^b . 15 ^b	_	_					
LXV.	Pharaos Träume und Josephs Er- hebung	41, 43 ^a ? 46 ^b	_	41, 14 ^b . 48 ^b + 49 ^b ? 55. 56 ^b —57	41, 56ª				
LXVI.	Erste Reise der Brüder Josephs nach Aegypten	_	-	42 , 4 ^b —5. 27—28 ^b . 38	_				
LXVII.	Zweite Reise der Brüder Josephs	43, I-8 ^b . 9. II ^{ab} . 23 ^{bc} . 24-29 ^b . 30-34	_	43, 11°-13. 15-23°.	43, 8°. 10				
LXVIII.	Die Becherepi- sode	44, $1-5^a$. 5^c-16^b . $17-22^a$. $23-26^a$. 26^c . 30^a . $\langle 34^b \rangle$. $32-34^a$. $[34^b]$	_	44, 27—29. 30 ^b —31	44, 5 ^b . 16°. 22 ^b ? 26 ^b				
LXIX.	Die Erkennungs- scene und Ja- kobs Reise nach Aegypten	45, I. 4 ^b -5 ^a . 13-14. 46, 1 ^{ab}	_		_				
LXX.	Die Nachkommen Jakobs	_	-	_					
LXXI.	Jakobs Ankunft in Aegypten	46, 28—47, 3	47, 4—5°. 6°—6°	_	_				
LXXII.	Josephs Agrar- politik		47, 13-15. 20. 21 ^b -22	47, 16—18 ^d . 19 ^a . 19 ^c . 19 ^{ef} . 23—26 ^b	47, 18°. 19 ^b . 19 ^d . 21°? 26°				
LXXIII.	Jakobs letzte An- ordnungen	47, 29-31. 48, 2 ^b . 9 ^c . 13 -14 ^b . 17-19	47, 27ª	48, 10ª	48, 14° [woher 20?]				
LXXV.	Jakobs u. Josephs Ende	49, 33 ^b . 50, 1-7 ^a . 8 ^{ab} . 9. 10 ^c -11. 14 ^{ab}	_	50, 7 ^{bc} . 10 ^{ab}	50, 8°. 14°				

2. J, E und P.

Tafel 3

Eα	Eγ	Eδ	Reste in E	P
_	32, 23°. 26°. 30— 31	_	_	-
-	33, 4 ^b . 5°. 11 ^a	_	33, 10°	_
33, 18 ^a . 18 ^c —20	_	_	_	Pα 33, 18b
34, 4. 6-7°. 8-9°. 10°. 12°. 15-18. 20-22. 23° -24°	_	34, 1-3. 5 ^a . 5 ^{cd} . 11. 12 ^b -13 ^a . 14. 19. 24 ^b 25 ^d . 26. 30 ^{ab} . 30 ^d -31	34,5 ^b .7 ^{bc} .9 ^b .10 ^b . 13 ^b . 23 ^a . 25 ^c . 27 —29. 30 ^c	
35, I-4 ^b . 5 ^a . 6-7	·	35, 5 ^{bc} . 8. 14 ^a . 14 ^c — 15 ^a . 15 ^c —20 ^a . 21—22 ^b	35, 14 ^b . 15 ^b . 20 ^b	Pα 35, 9-10. 11-13 ^a . [13 ^b]
			_	Px 35, 22 ^d —26
_	_	_	_	Pα 35, 27. — Pη 35, 28
_		_		Pα 36,6—8. Rest unsich.
37, 9 ^{bc} . 10 ^{bc} . 20—21. 23 ^a . 24. 33 ^b . 35—36	_	37, 2 ^b , 2 ^d , 5 ^{ab} , 6—8 ^b , 9 ^a , 10 ^a , 11, 13 ^c —14 ^b , 18 ^b , 19, 22, 28 ^{ab} , 29 —32 ^a , 34	37, 2°. 5°. 8°. 14°. 23 ^b	· Pα 37 , 2 ^a . [37, 1]
_		_	_	_
_	_	_		_
40, I ^a . 2-3 ^b . 4-5 ^a . 6- 15 ^a . 16-22 ^a . 23	_	_	40, 3°. 22b	-
41, 3-14°. 14°-20. 21°- 26. 28-32. 34°. 35°. 35° -37. 41-42. 43°-45°. 47-48°. 53-54	_	41, 1-2, 21, 27, 33, 34 ^b , 35 ^b , 38-40, 49 ^a , 49 ^e		Ρ α 41, 46*
42, I-4 ^a . 6 ^a . 6 ^a . 7 ^a -9 ^b . 10-11 ^a . 14 ^b -23 ^a . 24- 26. [28 ^c]. 35. <28 ^c >	_	42, 6 ^b . 6 ^d —7 ^b . 9 ^c . 11 ^b —14 ^a . 29—34. 36—37	42, 23 ^b	_
_	_	43, 14. 23°	_	_
-	_	_	_	_
45, 2-4°. 5°-6. 7°. 9- 10°. 11. 15-16. 19. 21°°. [22-23 Εα°]. 25-26°. 26°-27°. 27 ^d -28. [46, 1°-4 Εα°]. 46, 5	_	45,7 ^d —8.12.17—18°. 21°. 24	45, 7 ^{ab} . 10 ^b . 18 ^b . 20. 26 ^b (alt?). 27 ^c	Pa 46 , 6—7
_	_	_	.—	Px 46, 8-12 ^a . [12 ^b]. 12 ^c -20 ^a . [20 ^b]. 20 ^c -27
47, 12	_	-	_	Pα 47, 5 ^b -6 ^b . 7 ^a . [7 ^b].
_	_	_	_	_
48, 2ª. 2I—22	48, 15—16	48, 1. 7 ^{ab} +7 ^d . 8-9 ^b .	48, 7°. 12	Pα47, 27 ^b . 48, 3-5Pη 47, 28 Po 48, 6(?)
50, 15-22 ^b . 23. 26 ^{ao} . [Εα ^o 50, 24-25?]	_	_	50, 22°. 26b	Pα 49, 28 ^b -29. [30 ^a]. 30 ^b -31. [32]. 33 ^a . 33 ^c . 50, 12-13

3. Die Unterfäden von J. 1)

a) $J\alpha$.

§ 10. Der Siebenerfaden J α liefert, wie schon oben S. 181, 2 bemerkt wurde, die Hauptmasse des J-Textes. Erhalten sind von ihm rund etwa 680 Siebener oder Bruchstücke von solchen, die zusammen einen Umfang von ca. 4760 Versfüßen repräsentieren. Ihm kommt J δ mit etwas über 1250, dann J β mit etwas über 1200 erhaltenen Versfüßen am nächsten; J γ mit höchstens ca. 160, J ϵ mit 52 Versfüßen treten dagegen ganz zurück.

 $J\alpha$ ist demgemäß auch derjenige Faden, der sich am gleichmäßigsten durch ganz J hindurchzieht, also auch die wenigsten Sprünge von Begebenheit zu Begebenheit macht. Er setzt unvermittelt in einer Partie von Je mit 2, 6(?) ein, liefert dann die Hauptmasse des zweiten Schöpfungsberichtes und der Geschichte des Sündenfalls (No. II. III, Cap. 2. 3) und den ganzen Text von No. IV (Kain und Abel, Cap. 4). Eine Zeile ist noch in den Kainitenstammbaum No. V versprengt (4, 17b). Es folgen (auf die Grade der Mischung oder der Vollständigkeit im einzelnen gehe ich nicht weiter ein) No. X. XI° (Sündflut und Noahbund, Cap. 6-9), XV (Turmbau, Cap. 11), XVIII (Abrahams Zug nach Kanaan. Cap. 12), XIX. XX (Abraham in Aegypten und Abrahams Trennung von Lot, Cap. 12 f.), XXV (Jahwe bei Abraham, Cap. 18), XXVI (Untergang Sodoms, wieder die Jahwepartien, Cap. 19), XXIX (Isaak und Ismael, Cap. 21), [danach als vorbereitender Einsatz, § 96, XXXII, der Stammbaum Nahors, Cap. 22], XXXIV (Rebekkas Braut-

¹⁾ Wegen aller Einzelheiten verweise ich auf die vorstehenden Tabellen. In diesen verweisen die den Versziffern beigesetzten Buchstaben a. b. c usw. wie im ganzen Buche auf die im Text abgesetzten Druckzeilen der einzelnen Bibelverse (beginnt ein solcher Vers in einer metrischen Zeile, so ist der Rest des vorhergehenden Verses als selbständige Schlußzeile derselben, der Anfang des neuen als selbständige Anfangszeile des letzteren gerechnet: so setzt sich beispielsweise die Verbindungszeile von 2, 19 aus 19° + 20° zusammen). — Unter der Überschrift 'Reste' ist jedesmal zusammengefaßt, was sich innerhalb J, E, P nicht einem bestimmten Unterfaden zuweisen ließ, also vor allem redactionelle Zutaten, Interpolationen, Glossen u. dgl., doch immer nur insoweit diese Zutaten im Text durch besondere Zeilen ausgezeichnet waren. Die vielen kleinen Einzelglossen innerhalb geschlossener Verse sind hier einfach übergangen, da ja ein Blick auf den Quadratschrifttext sie leicht addieren läßt. Sie werden außerdem in § 51 ff. einer zusammenhängenden Besprechung unterzogen.

werbung, Cap. 24), XXXIX. XL (Jakobs und Esaus Geburt, Verkauf der Erstgeburt, Cap. 25), XLI (Isaak in Gerar, Cap. 26), XLIII (Jakob betrügt Esau um den Segen, Cap. 27), XLVI—XLIX (Jakobs Erlebnisse bei Laban bis zur Flucht ausschließlich, Cap. 29. 30), LII (Vorbereitungen zum Empfang Esaus, Cap. 32). LIII (Pnuel, ib.); dann nach längerer Pause No. LXI (Joseph nach Aegypten gebracht, Cap. 37), LXII (Thamar, Cap. 38), LXIII (Joseph und die Aegypterin, Cap. 39), LXIV. LXV (Josephs doppelte Traumdeutung und seine Erhebung, Cap. 40. 41), LXVII—LXIX. LXXI (zweite Reise der Brüder Josephs nach Aegypten, Becherepisode, Erkennungsscene, Jakobs Reise und Ankunft in Aegypten, Cap. 43—47), endlich LXXIII. LXXV (Jakobs letzte Anordnungen, und Jakobs und Josephs Ende, Cap. 47. 49—50).

Von den überhaupt in J enthaltenen Stücken sind demnach nur folgende ohne nachweisbaren Anteil von J α : No. V—VII (Kainitenstammbaum, Lamechlied, Sethitenstammbaum A), IX (Götterehen), XII (Noah der Landmann), XIV (Völkertafeln), XVII (Stammbaum Therahs), XXII (Abrahamsbund), XXIII (Hagars Flucht), XXVII (Lots Töchter), (XXX: Abraham und Abimelech?), XXXV (Söhne Keturas), XXXVII (Stammbaum Ismaels), XLV (Jakobs Traum in Bethel), L (Jakobs Flucht), LIV (Begegnung mit Esau), LXVI (Erste Reise der Brüder Josephs nach Aegypten) und LXXII (Josephs Agrarpolitik). Diese Liste bedarf keines Commentares. Eigentliche Lücken in dem fortlaufenden Faden von J α sind nur bei No. L, LIV und LXVI, allenfalls noch bei XXIII anzunehmen. Entsprechende Partien werden wohl auch in J α gestanden haben und in diesen Abschnitten nur vollständig durch Parallelen aus den andern Fäden verdrängt sein.

Ohne irgendwelche Parallele¹) innerhalb J erscheint J α in No. XI°. XV. XIX. XX. XXIX. XXXII. XL. XLIII. XLVI—XLVII. LIII. LXI—LXIV. LXIX.

b) Jβ.

§ II. Der 7 K-Faden J β erscheint häufiger in den Capp. 10 — 30, und tritt dann zum Schluß noch einmal in Cap. 47 hervor. Im

¹⁾ Bei dieser vorläufigen Übersicht soll das Wort 'Parallele' nur andeuten, daß in dem betreffenden Abschnitt mindestens Reste einer allgemein verwandten Erzählung vorkommen oder fehlen, nicht aber specifische Übereinstimmung im Detail ausdrücken.

einzelnen ist Jβ mehr oder weniger beteiligt an folgenden Abschnitten: XIV (Völkertafeln, Cap. 10), XVII (Stammbaum Therahs, Cap. 11), XXII (Abrahamsbund, Cap. 15), XXIII (Hagars Flucht, Cap. 16), XXV—XXVII (Drei Männer bei Abraham, Untergang Sodoms, Lots Töchter, Cap. 18. 19), XXXIV (Rebekkas Brautwerbung, Cap. 24), XXXVI (Abrahams Tod, Cap. 25), XXXVII (Stammbaum Ismaels, Cap. 25), XLI (Isaak in Gerar, Cap. 26), XLV (Theophanie in Bethel, Cap. 28), XLVIII. XLIX (Jakobs Kinder und Herdenreichtum, Cap. 29. 30), [L: Jakobs Flucht, Cap. 31? s. § 113 zu 31, 1], endlich LXXI—LXXIII (Jakobs Ankunft in Aegypten, Josephs Agrarpolitik, Jakobs letzte Anordnungen). — Ohne Parallele in Jα sind davon: No. XIV. XVII. XXIII. XXXIII. XXXVII. XXXVII. XLV. LXXII, ohne Parallele in J überhaupt: XVII. XXIII. XXXVII. XXXVII. XXIVII. XXIII. XXXIII. XXIII. XXXIII. XXXIII. XXIIII. XXXIII. XXXIII. XXXIII. XXXIII. XXIII. XXXIII. XXXIII. XXIII. XXIII. XXIIII. XXXIII. XXXIII. XXIII. XXIII. XXIII. XXIIII. XXXIII. XXIII. XXIIII. XXIII.
c) J_{γ} .

§ 12. Der Sechserfaden J_{γ} erscheint in geschlossenem Zusammenhang in den drei zusammengehörigen Nummern V—VII (Kainitenstammbaum, Lamechlied, Sethitenstammbaum, Cap. 4, 17—26), außerdem vermutlich in dem Anhang zu den Götterehen, No. IX (Cap. 6, 4), und eventuell noch einmal bei der Sündflut No. X, wenn die Sechsheber von 8, 21—22 unserm Faden zuzuweisen sind (vgl. aber § 42, 6 und § 72 zur Stelle), und dann in der Liste der Söhne Keturas, No. XXXV (Cap. 25). In der Hauptsache steht also J_{γ} isoliert da, nur zeigt es in No. IX Berührung mit J_{σ} ; daß in den Kainitenstammbaum No. V eine Zeile aus J_{α} über Kain selbst eingesprengt ist, verschlägt nichts.

d) Jo.

§ 13. Der 6K-Faden Jδ ist wieder verbreiteter, er zieht sich auch etwas regelmäßiger durch ganz J hindurch als Jβ, wenn auch nicht ganz ohne größere Sprünge. Beteiligt ist Jδ an: No. II. III (Schöpfung B und Sündenfall), IX (Götterehen, Cap. 6), XII (Noah der Landmann, Cap. 9), XIV (Völkertafeln, speciell Nimrod, Cap. 10), XVIII (Abrahams Zug nach Kanaan, Cap. 12), XXII (Abrahamsbund, Cap. 15), XXV—XXVII (Drei Männer bei Abraham, Untergang Sodoms, Lots Töchter, Cap. 18. 19), XXX (Abraham und Abimelech, Cap. 21), XXXIX (Jakobs und Esaus Geburt etc.,

Cap. 25), XLI (Isaak in Gerar, Cap. 26), L (Jakobs Flucht, Cap. 31), LII (Jakobs Vorbereitungen zum Empfang Esaus, Cap. 32), LIV (Jakobs Begegnung mit Esau, Cap. 33), LXIII (Joseph und die Aegypterin, Cap. 39), LXV—LXVIII (Pharaos Träume etc., Reisen der Brüder Josephs, Becherepisode, Cap. 41—44), LXXII (Josephs Agrarpolitik, Cap. 47), LXXIII (Jakobs letzte Anordnungen, Cap. 47f.), endlich wol auch LXXV (Jakobs Ende, Cap. 50, vgl. § 137). — Ohne Parallele in Ja sind davon No. IX. XII. XXII, ohne Parallelen in Jüberhaupt No. XII (Noah der Landmann), XXVII (die eigentliche Geschichte von Lots Töchtern: der Anteil von J β gehört zum Vorhergehenden; s. aber § 91, zu 19, 36), XXX (Abraham und Abimelech), L. LIV. LXVI. Bei den drei letzten Nummern ist das Fehlen von Parallelen in J gewiß nur das Resultat eines Zufalls.

e) **Jε.**

§ 14. Der Vierer- oder Achterfaden kommt überhaupt nur in No. II. III (Schöpfung und Sündenfall, Cap. 2. 3) zum Vorschein. Zu ihm gehört der Eingang des zweiten Schöpfungsberichtes, dann noch der Spruch 3, 19. Beidemal findet Anschluß an $J\alpha$ statt. 1)

4. Die Unterfäden von E.

a) $\mathbf{E}\alpha$.

§ 15. Von dem Siebenerfaden $E\alpha$ sind ca. 348 Siebener oder Bruchstücke von solchen erhalten, die einen Umfang von rund 2430 Versfüßen repräsentieren. $E\alpha$ tritt also ein wenig hinter $E\delta$ mit rund 2470 Versfüßen zurück; beide dominieren aber ganz über E_{γ} mit nur ca. 250 Versfüßen.

Vertreten ist Eα in folgenden Nummern: XXIX (Isaak und Ismael, Cap. 21), XXX (Abraham und Abimelech, ib.), XXXI (Isaaks Opferung, Cap. 22), XLI (Isaak in Gerar, Cap. 26), XLVII. XLVIII (Jakobs Hochzeit mit Lea und Rahel; Jakobs Kinder, Cap. 29f.), L (Jakobs Flucht, Cap. 31), LV—LVII (Jakob in Sichem, Dina, Jakobs Zug nach Bethel, Cap. 33—35), LXI (Joseph wird nach Aegypten gebracht, Cap. 37), LXIV—LXVII (Josephs doppelte Traumdeutung, die beiden Reisen der Brüder nach Aegypten, Cap. 40—43), LXIX (Erkennungsscene, Jakobs Reise nach Aegypten,

¹⁾ Über alte Einsatzstücke innerhalb der Einzelfäden von J s. § 42. Abhandl d. K. S. Gesellsch. d. Wissensch., phil.-hist. Kl. XXIII. 11.

Cap. 45—46), LXXI (Jakobs Ankunft in Aegypten, Cap. 47), LXXIII (Jakobs letzte Anordnungen, Cap. 48), LXXV (Jakobs und Josephs Ende, Cap. 50). — Ohne Parallelen in Eγ und Eσ, also überhaupt in E, sind davon No. XXXI. XLI. XLVIII. LV. LXIV. LXXI. (LXXV: vgl. § 13).

b) Eγ.

§ 16. Der Sechsheberfaden Ey zeigt keine ganz constante Form, sondern enthält in 31, 2. 5. 32, 15. 16. 33, 11 eingemischte Achter und Vierer, sodann in 31, 40 eventuell einen abschließenden Dreier. Er tritt deutlich nur an zwei Stellen hervor, einmal in der Mitte: No. L (Jakobs Flucht, Cap. 31), LII (Vorbereitungen zum Empfang Esaus, Cap. 32), LIII (Pnuel, Cap. 32), LIV (Jakobs Begegnung mit Esau, Cap. 33), dann wieder gegen den Schluß hin in No. LXXIII (Jakobs letzte Anordnungen, Cap. 48; über 41, 50—52 s. § 128 zur Stelle). Isoliert in E steht er dabei in No. LII—LIV.

c) Ed.

§ 17. Der 6 K-Faden Eð setzt mit No. XXVIII (Abraham in Gerar, Cap. 20) ein und kehrt dann wieder in No. XXIX. XXX (Isaak und Ismael; Abraham und Abimelech, Cap. 21); XLIII (Jakob betrügt Esau um den Segen, Cap. 27), XLV (Jakobs Traum in Bethel, Cap. 28), XLVII (Jakobs Hochzeit mit Lea und Rahel, Cap. 29), L (Jakobs Flucht, Cap. 31), LI (Mahanaim, Cap. 32), LVI. LVII (Dinasage, Jakobs Zug nach Bethel etc., Cap. 34. 35), LXI (Joseph nach Aegypten gebracht, Cap. 37), LXV—LXVII (Deutung von Pharaos Träumen, die beiden Reisen der Brüder, Cap. 41—43), LXIX (Erkennungsscene, Cap. 45), LXXIII (Jakobs letzte Anordnungen, Cap. 48). — In E isoliert steht Eð in No. XXVIII. XLIII. XLV. LI (sowie in den Unterabteilungen LVIII); mit γ allein zusammen geht es in LXXIII.

5. Die Unterfäden von P.

a) Pa.

§ 18. Für den Siebenerfaden P_{α} ist im Gegensatz zu J_{α} und E_{α} formell charakteristisch, daß gelegentlich einzelne Dreiheber die sonst glatte Siebenerfolge durchbrechen, s. 1, 20. 29. 9, 8. 17.

21, 4. 23, 4. 13. 17. 25, 10. 12. 15. 33, 18 (kann Rest eines Siebeners sein). 37, 2. 48, 4.

Dem Umfang nach steht in P auch wieder $P\alpha$ voran mit rund 940 Versfüßen ohne den ersten Schöpfungsbericht (vgl. § 65), oder rund 1310 mit diesem. Es folgen dann $P\eta$ mit ca. 575, $P\beta$ mit ca. 440, $P\zeta$ mit ca. 248, $P\delta$ mit 84 Füßen. Unter Px sind im Text ca. 270 Füße gestellt.

In größeren zusammenhängenden Massen tritt $P\alpha$ an folgenden Stellen auf: No. I (erster Schöpfungsbericht, Cap. 1. 2), XI^b (Noahbund, Cap. 9), XXXIII (Saras Tod und Begräbnis in der Höhle von Machpela, Cap. 23), XLIV (Isaak, Jakob und Esau, Cap. 28). Über die sonstigen, mehr versprengten kleineren Stücke gibt die Tabelle Auskunft. Jedenfalls ergibt aber die Zusammenrechnung auch hier einen fortlaufenden Erzählungsfaden.

b) $P\beta$, $P\sigma$, $P\zeta$.

§ 19. Im Gegensatz dazu scheinen $P\beta$, $P\delta$, $P\zeta$, wenn nicht ein bloßer Zufall obwaltet, sich als Bearbeitungen von Einzelstücken zu charakterisieren. $P\beta$ liefert den P-Text von No. X (Sündflut, Cap. 6—8), außerdem tritt es noch auf in den damit zusammenhängenden Stücken No. XI* (Noahbund, Cap. 9), XIV (Völkertafeln, Cap. 10) und XVII (Stammbaum Therahs, Cap. 11). — Po und Pz erscheinen einmal sicher mit einander verwoben, in No. XXIV (Bund der Beschneidung, Cap. 17). Ob außerdem noch in No. LXXIII die Verse 48, 3—5 einen zweiten Rest von $P\zeta$ enthalten, ist mindestens sehr fraglich (s. § 135 zur Stelle).

c) $P\eta$ (Px).

§ 20. Auch der Chronolog P_{η} hat zwei größere Massen aufzuweisen: No. VII (Sethitenstammbaum B, Cap. 5; dazu die abgesprengten Verse 7, 6 [No. X], 9, 28 f. [No. XIII]) und No. XVI (Stammbaum Sems, Cap. 11). Sonst erscheint P_{η} nur in kleinen Einzelstückchen, worüber § 33 zu vergleichen ist.

Über Px ist an dieser Stelle nichts Weiteres zu bemerken.

6. Das Verhältnis der Unterfäden zu einander.

§ 21. Schon aus diesen ganz summarischen Übersichten geht hervor, daß die Unterfäden von J, E, P in einzelnen Abschnitten

ihrer Stränge wol isoliert stehen können, daß sie daneben aber auch vielfach Parallelberichte über dieselben Begebenheiten etc. enthalten, so gut wie das beim Verhältnis der drei Stränge J, E und P unter einander der Fall ist. Bei einigen der Unterfäden kann es gar nicht zweifelhaft sein, daß sie schon selbständige Geschichtsbücher mit fortlaufendem Faden der Erzählung darstellten. Vollkommen klar ist das bei $J\alpha$, $J\beta$, $J\delta$; $E\alpha$, $E\delta$, und $P\alpha$. Bei den übrigen mag zum Teil nur die Trümmerhaftigkeit der Überlieferung daran Schuld sein, wenn wir in ihnen nicht auch größere Zusammenhänge verfolgen können: doch ist dabei andrerseits auch die Möglichkeit nicht ausgeschlossen, daß hier lediglich flottierende Einzelstücke in die drei Hauptstränge eingestellt sind. Näher hierauf einzugehn, ist hier nicht der Ort, auch wäre ich zur Zeit nicht in der Lage, eine darauf gerichtete Untersuchung vorzulegen, da diese sich naturgemäß auch auf die übrigen Bücher des Hexateuchs erstrecken müßte.

- § 22. Der geschilderte Tatbestand allein genügt ferner schon, um die ursprüngliche literarische Selbständigkeit der einzelnen Unterfäden im Princip zu sichern bez. die Annahme auszuschließen, daß ein ursprünglicher Grundfaden durch allmähliche Zusätze u. dgl. aufgefüllt worden sei. Man wird daher jeden Einzelfaden einem gesonderten Verfasser bez. einer im Anschluß an einander arbeitenden 'Unterschule' zuschreiben dürfen. Nur bei den isolierten Einzelstücken kann man a priori nicht wissen, ob jedes auch seinen besonderen Verfasser hat, d. h. ob nicht doch etwa das eine oder andere die Nebenarbeit eines Mannes ist, der auch an einem der laufenden Fäden beteiligt war. Es mag aber zweifelhaft sein, ob selbst die eingehendste sprachlich-stilistische Untersuchung im Stande sein würde, irgendwo ein evidentes Resultat abzuwerfen. Ich begnüge mich daher damit, die Frage als solche aufzuwerfen und meinerseits mit einem non liquet wieder zu entlassen.
- § 23. Bei der Verschmelzung der Unterfäden zu den Strängen J, E, P werden die betreffenden Redactoren selbstverständlich darauf ausgegangen sein, glatt lesbare Sammeltexte zu schaffen, d. h. allzu directe Wiederholungen und Widersprüche zu vermeiden. Das ist ihnen auch im ganzen gelungen. Immerhin ist an einzelnen Stellen von Dubletten und erkennbaren Fugen,

auch von Differenzen der Anschauung oder von Widersprüchen, noch genug stehen geblieben, um das Urteil vollkommen zu erhärten, daß die Einzelfäden einst getrennte Überlieferungen aus der Hand verschiedener Verfasser darstellen. Auch hierüber mögen einige Andeutungen gegeben werden (das Genauere jeweilen in den Anmerkungen). Ich folge dabei dem Auftreten der einzelnen Combinationen im Text.

- § 24. Ja und Je. Daß der zweite Schöpfungsbericht nicht einheitlich ist, ist längst erkannt: die Aufteilung ergibt jetzt das Metrum. Der Gegensatz von kī lõ himṭīr jaḥwē 'al-ha'áres 2,5 und wə'ēd ja'tē min-ha'áres etc. 2,6 löst sich durch die Verteilung auf Je und Ja, ebenso die Dubletten wajjiṭṭá 'jaḥwē gán bə'éden miqqédem 2,8 und wajjaṣmāx jaḥwē 'ĕlohim min-ha'damā kol-'ēs ... 2,9 sowie wajjásēm šăm 'eb-ha'adam vāṣò jaṣar 2,8 und wajjiqqāx jaḥwē 'ĕlohim 'eb-ha'adam wajjannixèhū bəzan-'éden 2,15. Vgl. ferner 3,17 f. (Ja) mit 3,19 (Je). Als wichtige weitere Differenz ergibt sich, daß Je nur jaḥwē, Ja in II. III aber ebenso consequent jaḥwē 'ĕlohim (oder ein metrisches Äquivalent dafūr, vgl. § 66, 3) gebraucht hat.
- § 25. J_{α} und J_{σ} . 1) J_{σ} tritt zuerst sicher in 3, 22 f. auf¹), einem Passus, der wie bekannt, den Zusammenhang der Stelle störend durchbricht. Die Fuge ist vollkommen deutlich, denn die beiden Verse von J_{σ} sind mitten in einen dadurch zersprengten Siebener von J_{α} eingeschoben (§ 44, 1).
- 2) Deutliche Dublette zwischen wajjelęch 'abram ka'šęrodibbęro'elāu jahwē, wajjelęcho'ittò lōṭ Jα 12, 4: wajja'toro'abramoba'áręş 'aā-məqōm šəchẹm etc. Jð 12, 6° (vgl. auch Jα 13, 18, das eigentlich hinter 12, 8 gehört, 8. § 82, 3).
- 3) Scharfer Gegensatz zwischen $J\alpha$ und $J\sigma$ in No. XXV. XXVI == Cap. 18. 19: $J\alpha$ hat die Jahweversion, $J\sigma$ (wie $J\beta$, § 26, 1) die Dreimännerversion, s. § 26, 1. 89. Man beachte die Dublette $J\alpha$ 19, 20°: $J\beta$ 20° [s. jedoch jetzt die Anm. zur Stelle] und den unvermittelten Übergang von $J\alpha$ 19, 22 auf $J\sigma$ 23.
- 4) J α läßt in Cap. 12 Abraham mit Sara nach Aegypten ziehen, J δ bringt ihn in Cap. 21 ebenso wie Isaak in Verbindung

^{1) 2, 10} wird wol auch zu Jδ gehören, zu dem der Vers formell stimmt, könnte aber auch eine beliebige spätere Interpolation sein, wie 2, 11—14. — Zu Jδ gehört ferner vermutlich auch 3, 7^b wajjúþpərù čálē þə'enā || wajja'śū lahém xǎzoróþ, was doch wol eine Dublette zu Jα 3, 21 ist.

- mit Abimelech, kennt also vielmehr die Gerarvariante des betr. Erzählungscomplexes. Daß J α auch diese Variante gekannt habe, läßt sich durch 26, 24^b—25^a nicht sicher erweisen, denn wenn auch diese Worte zu J α gehören, so zeigt doch schon die Einführung durch den nicht zu J α gehörenden Vers 26, 24^a, daß die Stelle aus einem beliebigen andern Zusammenhang hierher verschleppt sein kann (vgl. § 104, 5).
- 5) Die bekannten Dubletten in No. LXIII (Joseph und die Aegypterin, Cap. 39) verteilen sich auf Jα und Jδ, ebenso die verschiedenen Bedeutungen von mastix in waiht 'īš mastix Jδ 2: wəchól šṣhù 'ośē jahwē mastix bəjadō Jα 3.
- 6) In Judas großer Rede vor Joseph wird nach J δ 44, 29. 31 Jakob sterben, wenn Benjamin nicht mit den Brüdern zurückkehrt, nach J α 34^b möchte Juda das Leid nicht sehen, das seinen Vater ergreifen wird. Um den Widerspruch weniger empfindlich zu machen, ist der letztere Vers in unserem Texte mit Störung des Metrums an eine Stelle verschoben, wo er ganz unverständlich ist (s. § 130 zu 44, 30).
- 7) 50, 7^{bc} . 10^{ab} enthalten deutlich verschiedene Dubletten zu dem umgebenden Ja-Text, in den auch der Name gören ha'aṭáā 50, 11, wie das Metrum zeigt, nur aus 50, 10^{a} eingeschleppt ist. Vermutlich gehören 7^{bc} . 10^{ab} zu J δ , doch ist allerdings auch E δ von der Concurrenz nicht ganz ausgeschlossen (s. § 137).
- § 26. J_{α} und J_{β} . 1) Diese beiden Fäden treten zuerst in der Sodompartie No. XXV. XXVI = Cap. 18. 19 in Concurrenz. Hier entfernt sich J_{β} von J_{α} dadurch, daß es mit der Vorführung der Dreimännerversion auf Seite von J_{δ} tritt, während J_{α} die Jahweversion bietet (vgl. § 25, 3. 89). Ganz verbindungslos steht der J_{β} -Vers 18, 22 in seiner J_{α} -Umgebung; zudem ist er seines Schlusses beraubt, der erst 19, 1 nachkommt. Ganz klaffend ist, trotz dem redactionellen Einschub 19, 17°, die Fuge zwischen der Dreimännerversion J_{β} 19, 16 und der Jahweversion J_{α} 19, 17°.
- 2) 24, 60 kommt waiðarchú 'eþ-riðgá etc. Jβ verspätet, nachdem Rebekka V. 59 in Jα bereits mit den Worten waišakrú 'eþ-riðgá* wə'éþ-menigtáh weþ-(ha)'éðeð verabschiedet ist. Die Fuge ist also deutlich.
- 3) In Cap. 26 tritt $J\beta$ mit der Isaak-Gerarvariante von V. 2—13 in Gegensatz zu der Abraham-Aegyptenvariante von $J\alpha$

- No. XIX, Cap. 12 f. Im weiteren Verlauf tritt dann $J\beta$ zu $J\delta$, s. § 25, 4 (auch wegen 26, 24^b-25^a).
- 4) Deutliche Dubletten und Fugen (bisher auf E bezogen, s. § 112) zeigt No. XLIX (Jakobs Herdenreichtum, Cap. 30). In V. 25. 26 stört das doppelte webchå (außerdem ist der J β -Vers 26 b samt seinem Anhang mitten in einen Siebener von J α eingeschoben; über die redactionelle Versetzung von ' ϵ^{l} -' ϵ^{r} ϵ^{i} s. § 112 zur Stelle); ebenso das doppelte wajjömer J α 28: J β 29. Besonders deutlich ist die Mischung in V. 31 f.
- 5) Doppeltes wajjōmərü in 47, 3 J α : 47, 4 J β ; außerdem ist der zweite Teil der Rede durch die vorher in J α 46, 33 gegebene Anweisung Josephs kaum genügend motiviert.
- § 27. $J\beta$ und $J\sigma$. 1) Deutliche Dublette in der doppelten Einführung Nimrods in $J\beta$ 10, 8 und $J\sigma$ 10, 9.
- 2) In No. XXII (Abrahamsbund, Cap. 15) kehren dieselben Anstöße wieder, die bisher zur Aufteilung dieses Capitels unter J und E Anlaß gegeben hatten; das Einzelne s. in § 86.
 - 3) Dublette zwischen J\beta 19, 30ab und J\d 19, 30c.
- 4) Starke Mischung aus J β und J δ zeigt Nr. XLI (Jsaak in Gerar), Cap. 26, namentlich von V. 14 an (an der Episode von Abimelech und Rebekka ist nur J β beteiligt). Dabei klaffende Fuge zwischen J β 26, 17 + 19° (der Langvers ist durch den Einsatz zersprengt, § 44, 1) und J δ 26, 18.
- 5) Endlich No. LXXII (Josephs Agrarpolitik, Cap. 47). Hier schließt Jo 47, 23 direct an Jo 47, 19 an (auf die Aufforderung qonē-'opanī ... νορρ̄π-zèrā' antwortet Joseph mit hen-qanī pī 'epchém' so kaufe ich euch denn' und hē-lachem-zérā'). Dieser Zusammenhang wird durch den Jβ-Einschub 47, 20—22 vollständig zerrissen, dessen einleitender Siebener überdies seiner ersten fünf Füße verlustig gegangen ist (§ 44, 1. 45).
- § 28. Von sonstigen Combinationen innerhalb J kommt nur noch einmal J_{σ} 6, $1-3^b+J_{\gamma}$ 6, 4 vor bei der Geschichte von den Götterehen (No. IX), deren beide Hälften man so wie so bereits längst getrennt hatte; über 8, 22 (eventuell $J_{\alpha} + J_{\gamma}$) vgl. § 12 und § 72 zur Stelle.
- § 29. Eα und Eơ. 1) No. XXIX (Hagars Vertreibung, Cap. 21) zeigt eine klaffende Fuge zwischen Eα 21, 16 wattissä 'ęβ-qolāh wattebk und Eð 21, 17 wajjišmá' 'ĕβohīm 'ęβ-qōl hannà'ár, die man bisher durch

- die (stilistisch gewiß nicht zu empfehlende) Correctur von 16 in wajjiśśā 'ęħ-qolō wajjišħ zu verdecken pflegte. Dazu die Dublette Eð 20° wajjišħ bammiðbár : E β 20° wajjišħ bammiðbár pārán. Auch beachte man den Contrast zwischen einfachem 'aħ-\overline{o}doħ banð E α II und 'aħ-hannā'ar wa'āħ-'āmaþách Eð I2b.
- 2) No. L (Jakobs Flucht, Cap. 31): Daß V. 13^{ab} den Zusammenhang von 12 und 13° durchbricht, ist bekannt: die beiden Zeilen (mit der charakteristischen Massebe, oben S. 169 f.) gehören zu E δ , das Umgebende zu E α . Zwei deutliche Dubletten in V. 33 ff.: bei der Verarbeitung ist in E δ 33° und 34° je ein Versstück verloren gegangen, außerdem hat E δ 34^{cd} den Langvers E α 34^{b} + 35^{a} gesprengt (§ 44, 1). Man beachte ferner waimaššėš E δ 34° : waixappēš E α 35° (freilich hernach miššášt auch in E α 37^{a} , aber mit anderem Object, das DDA neben sich nicht gestattete). Ganz zusammenhangslos ist der Übergang von E α 42 zu E δ 43, denn Laban antwortet mit dem, was er sagt, gar nicht auf Jakobs Vorwürfe. Auch V. 48 ff. ist der Zusammenhang zwischen E α 48 a und 50 b durch den Einsatz von E δ 49. 50 a empfindlich gestört.
- 3) Besonders charakteristisch ist, wie schon öfter bemerkt, No. LVI (die Dinasage, Cap. 34. 35). Wegen der Einzelheiten verweise ich auf § 118; hier sei nur hervorgehoben, daß $E\alpha^*$ die friedlich ausgehende 'Hamorvariante', $E\delta$ die 'Sichemvariante' liefert, die mit der Mordtat Simeons und Levis schließt.
- 4) No. LXI (Joseph wird nach Aegypten gebracht, Cap. 37). Hier zerreißt E_{α} 9^{bc} den Sechsheber E_{σ} 9^a + 10^a (§ 44, 1). In E_{α} 21 : E_{β} 22 folgt sodann die bekannte Doppelrede Rubens' (vgl. schon oben S. 178).
- 5) No. LXV (Pharaos Träume etc., Cap. 41): Der specialisierende Zusatz E δ 21 zerreißt den Siebener E α 20 b + 22 a (§ 44, 1), ähnlich E δ 27 wenigstens den Zusammenhang von E α 26 und 28. Weiter gehören hierher die früher auf einen Contrast von J und E bezogenen Dubletten und Widersprüche in V. 33 ff. und weiterhin. Formell beachte man dabei die Zerreißung des Siebeners E α 35 a + c durch E δ 35 b (§ 44, 1), und das doppelte waijömer E δ 38: E α 41.
- 6) No. LXVI (Erste Reise der Brüder Josephs nach Aegypten, Cap. 42): Zerreißung des Siebeners Εα 6* + ° durch Εδ 6 (§ 44, 1).
 Dublette zwischen Εα 10—11* und Εδ 11* ff. V. 36 Εδ ist

die natürliche Fortsetzung zu E δ 34; dazwischen tritt störend E α 35 (+ 28°, das hierher gehört).

§ 30. E α und E γ . Es kommt überhaupt nur éine Concurrenz vor, in No. L (Jakobs Flucht, Cap. 31). Hier ist E γ 9 eigentlich Fortsetzung zu E γ 7 * , dazwischen steht das fremde Stück E α 7 b —8, dessen erster Vers überdies ebenso seinen Kopf verloren hat, wie schon vorher E α 5 * seinen Schluß. — Ganz unvermittelt steht ferner der Vers E γ 16 (der durch hissil an das wajjassel von E γ 9 anknüpft) nach E α 15 mit seinem abweichenden Inhalt und Gedankengang. — Eine ausgesprochene Dublette bildet ferner E γ 38. 39 zu E α 41. 42 (in gleichem Sinne übrigens auch E γ 7 * zu E α 41 $^{\circ}$).

E_γ und E_δ treten, obwohl gleichzeitig in No. L und LXXIII (Cap. 31 und 48) vertreten, nirgends in directen Contact.

- § 31. P_{α} und P_{β} treten in No. XI (Noahbund, Cap. 9) in schroffen Gegensatz. An den Sündflutbericht von P_{β} , der mit 8, 19 schließt, knüpft direct der Segen über Noah P_{β} 9, 1 ff. an, der dann in die bekannten Speisevorschriften ausläuft. Diese enden mit dem Verbot, blutiges Fleisch zu essen (9, 4): 'ach-baśár bənaföö [Glosse damö] tō \sqrt{p} ōche ti. Da hier implicite vom Blute die Rede war, ist dann ganz mechanisch 9, 5 aus P_{α} das Verbot angeschlossen, Menschenblut zu vergießen (die Glosse damö soll offenbar den Sprung etwas verdecken helfen). Überdies läuft das Verbot mit V. 7° wieder in einen Segen aus, der eine vollständige Dublette zu P_{β} 1 bildet. Über P_{α} und P_{η} s. § 33.
- § 32. Po und Pz concurrieren miteinander in No. XXIV (Bund der Beschneidung, Cap. 17). Dubletten: Po 2^a : P ζ $4^{a\alpha}$; Po 6: P ζ 2^b . $4^{a\beta}$; Po 8^o : P ζ 7^b ; Po 13: P ζ 12; Po 16^b : P ζ 16^a ; Po 23^d : P ζ 26^a . Genaueres s. § 88.
- § 33. Von P_{η} kommen zunächst die schon in § 20 hervorgehobenen beiden größeren Complexe in Betracht. Von diesen hat die Folge 5, 3°. 4—23. 25—28°. 30—32 + 7, 6 + 9, 28—29 ohne Frage einmal einen selbständigen, fortlaufenden Zusammenhang gebildet, von dem es nicht zweifelhaft sein kann, daß er erst durch die Verarbeitung mit P_{β} in Cap. 6—9 in die jetzt vorliegenden drei Teilstücke zerrissen ist. Die Mischung selbst ist in der üblichen (§ 43 ff.) ganz mechanischen Weise geschehen, so daß weder von P_{β} noch von P_{η} etwas verloren gegangen oder geändert worden ist.

Ein wenig anders liegt die Sache bei dem Verhältnis von P_{α} zu P_{η} in Cap. 5, denn da liegt wenigstens bei V. 3 eine directe Umarbeitung vor. Schließt man nämlich die Dublette kapalmö als Glosse zu bidmūþö aus, so gibt der aus P_{α} und P_{η} gemischte Text ein auch in das metrische Schema von P_{η} passendes Verspaar:

Pη wạix $\bar{\imath}$ 'a \bar{d} ám šəloším um' à \bar{p} šan $\bar{a}_{|}$ wajjölę \bar{d} bi \bar{d} m \bar{u} \bar{p} 0, 6 Pα wajjiqr \bar{a} 'ę \bar{p} -šəm \bar{o} šė \bar{p} . 3

Man könnte versucht sein daraus zu schließen, daß der oben erwähnte Faden, der mit 3* einsetzt, als chronologischer Anhang zu Pα hinzugedichtet sei. Dagegen ist aber einzuwenden, daß die Anfügung der Worte wajjiqrá 'eþ-səmö séh an das objectlose wajjöleð bidmūþó doch so ungeschickt ist, daß man sie auch nur durch mechanische Mischung wird erklären dürfen. Auch ist hernach noch einmal durch die Aufnahme des Siebeners 5, 24 aus Pα das sonst gerade in jener Gegend sehr consequente Schema 6:3 von P_{η} gestört. Auch das sieht eher nach Mischung aus. Auf jeden Fall aber ist die Ummodelung des sonst stereotypen waixi ... von Pη in wajjiþhalléch ... 'eþ-ha'lohim 5, 22 erst secundar nach dem Muster eben von V. 24 erfolgt, nicht etwa von dem chronologischen Verfasser gleich bei der Conception nach jenem Muster vorgenommen, denn die zu Pa stimmende Lesart von V. 22 paßt nicht in den Vers. Mithin dürften auch P α und P η hier als getrennt entstandene Einheiten zu betrachten sein.

Die Semitentafel No. XVI (Cap. 11, 10—26) steht wiederum als geschlossene Einheit da, und zwar ohne directe Concurrenz mit einer andern Quelle innerhalb P. Die folgenden Notizen über Therah aus Pß bilden einen Abschnitt für sich.

Die zahlreichen kürzeren genealogisch-chronologischen Notizen aus der Schule von P, die sich durch das ganze Corpus dieser Quelle hindurchziehen (vgl. die Tabellen), zu einer Einheit zusammenzufassen, gebietet, wie mir scheint, der Umstand, daß der Übergang von Erzählung zu Datierung und umgekehrt, wenigstens soweit $P\alpha$ und $P\beta$ in Betracht kommen (und diese umfassen den Hauptstock von P), jedesmal auch mit einem Wechsel des Metrums verbunden ist (vgl. 11, 31f. 12, 4^bf. 17, 1f. 21, 4f. 25, 5ff. 16f. 19f. 26, 34f. 35, 27f. 47, 27f.), und daß dabei in den chronologischen Notizen immer wieder das 6K-Schema oder

Bruchstücke davon zum Vorschein kommen. Da dies Schema zugleich die Grundlage für die Wechselmetra von No. VIII und XVI bildet, wird man nicht fehlgehen, wenn man diese beiden Stücke und die Einzeldaten auf denselben Urheber zurückführt. Auffällig ist dabei allerdings, daß mit der einzigen Ausnahme von 25, 26° (und vielleicht von 50, 22°. 26b, die möglicherweise inhaltlich auch aus P_{η} stammen) das Auftreten von P_{η} allemal an die unmittelbare Nachbarschaft eines andern Fadens von P geknüpft ist, wie ein Blick auf die Tabellen lehrt. Überdies kann man selbst 25, 26° noch unter diesen Gesichtspunkt bringen, denn diese Zeile ist doch nur eine losgesprengte (und durch eine Lücke getrennte) Fortsetzung von 25, 20, das seinerseits direct an Pa 25, 19 anschließt. Ich halte es also nicht für ausgeschlossen, daß der Autor, der hinter der Sigle P_{η} steckt, sich sozusagen zweimal versucht hat: einmal in den geschlossenen Nummern VIII und XVI, und weiterhin in Einzelzusätzen zu ihm bereits vorliegenden andern P-Texten. Die dürre Zahlengelehrsamkeit weist ihn ja so wie so wohl in eine relativ späte, speculationsreichere Zeit hinein.

7. Das Verhältnis der Quellenfäden von J bez. E zu früher vorgenommenen Ausscheidungen. 1)

a) J.

§ 34. Die oben vorgenommene Spaltung von J in die Fäden $\alpha-\varepsilon$ berührt sich, wie man sieht, mit den Ergebnissen der sondernden Kritik von Wellhausen und Budde, aber sie deckt sich doch nicht ganz damit.

Überblickt man die discordanten Elemente der Urgeschichte von J im allgemeinen, so ergibt sich sofort die charakteristische Tatsache, daß die besonders anstößige Kainitentafel nebst Lamechlied und Sethitentafel A (Nr. V—VII = 4, 17 a —26) der so ziemlich isolierten Quelle J γ angehört, ebenso Noah der Landmann (No. XII = 9, 20—27) der Quelle J β (im Gegensatz zu Noah dem Helden der Sündflutsage, die von J α dargestellt ist).

¹⁾ Auf die Discussion von Einzelheiten ist hier verzichtet worden, weil über solche erst in § 65—137 gehandelt werden kann. Nur die Hauptparallelen und -Gegensätze insbesondere zu der grundlegenden Kritik von Wellhausen sind hier zur allgemeinsten Charakterisierung hervorgehoben.

Die beiden Stücke der Erzählung von den Götterehen (No. IX = 6, 1-4) verteilen sich auf J β und J γ .

Auf der andern Seite aber gehören Kains Brudermord (No. IV = 4, 1-16)¹) und der Turmbau (No. XV = 11, 1-9) literarisch nach Ausweis des Metrums zu J α , und zwar das letztere Stück als unmittelbare Fortsetzung von 9, 19, dessen Schlußworte mit den Anfangsworten von 11, 1 einen in der Überlieferung durch einen großen Einschub zerrissenen Siebener bilden.

Ob J β die Sündflutsage gekannt hat oder nicht, läßt sich nicht direct entscheiden: erhalten ist jedenfalls von einem etwaigen Sündflutbericht in J β nichts. Soweit wir J β kennen, steht also das Stück von Noah dem Landmann in dieser Quelle widerspruchsfrei da. Paradies und Sündenfall dagegen waren wie in J α , so auch in J β behandelt (s. die Reste 2, 10. 3, 7^b. 22—23).

Wegen 8, 21 f. vgl. § 42, 6 und § 72 zur Stelle.

- § 35. Trotz der Differenzen, welche die metrische Analyse bezüglich der literarischen Zusammenhänge ergibt, können die Fundamente von Wellhausens Sachkritik wohl bestehen bleiben. Unsere Hauptfäden, vor allem Ja, tragen ja, was den Stoff angeht, deutlich den Charakter von Sammelschriften, die als solche auch widerspruchsvolle Elemente aus der Tradition aufgenommen oder als Einsätze empfangen haben können (vgl. § 8). weichung meiner Auffassung von der von Wellhausen, Budde usw. erstreckt sich also nur auf den literarischen Verschmelzungsproceß der einzelnen Stoffgruppen oder Stoffelemente, nicht auf die Ausbildung des traditionellen Stoffes, die eine Stufe Jedenfalls wird das Generalurteil von weiter rückwärts liegt. Wellhausen (Comp. 13f.): "JE hat eine in mehreren Stadien verlaufende Geschichte hinter sich und ist das Product eines längeren schriftlichen Processes" auch für die Urgeschichte durch den metrischen Befund nur bestätigt.
- § 36. 1) Bekannt sind ferner die Störungen des Zusammenhangs in der Geschichte vom Paradies und Sündenfall. Die Dublette 2, 8:2,9 erklärt sich jetzt aus der Verschmelzung von J_{ε} mit J_{α} . Falls 2, 10 etwa eine ähnliche, wenn auch entferntere

¹⁾ Formell wäre es natürlich auch angängig, diesen Abschnitt als einen jüngeren Einsatz in J α (also nach S. 181 Fußn. als J α *) zu bezeichnen, nach Art der in § 65, 8 erwähnten Stellen.

Dublette zu 2, 6 ist, kann sie durch Mischung von J δ und J α erklärt werden, desgleichen 3, 7 b (δ) als entferntere Dublette zu 3, 21 a (α). Vor allem scheiden nun aber die im Schluß von Cap. 3 störenden Elemente als J δ zugehörig aus dem Zusammenhang von J α aus. In J δ wird demnach auch die Quelle des Lebensbaums zu suchen sein, der 3, 22 a nicht zu entfernen ist, ohne das Metrum zu stören, sonst aber aus J δ eingesetzt sein kann (s. § 66 zu den betr. Stellen).

- 2) Bekannt ist ebenso, daß in No. IX (Götterehen) V. 4 ungeschickt und zusammenhangslos an 6, i-3 anschließt. Das Metrum weist auf J δ + J γ (§ 28).
- 3) In den Völkertafeln (No. XIV = 10, 1ff.) erklärt sich die bekannte Doppeleinführung Nimrods V. 8. 9 durch die Verbindung von J β und J δ (§ 27, 1).
- 4) Dagegen ist die Erzählung vom Turmbau (No. XV = 11, 1-9) in der Form so geschlossen, daß ich es für unmöglich erachte, hier mit Gunkel 81 ff. an Quellenmischung zu denken. Vgl. dazu § 78.
- § 37. Abraham. 1) Für die Gesamtmasse der Abrahamgeschichten hat speciell Gunkel 140 ff. eine umfassende Aufteilung des J-Textes unter J. (den 'Sagenkranz von Abraham und Lot', eine erste Sammlung), J. (Hinzufügung weiterer Sagen), und J. (Weiterausspinnungen, Weglassungen, weitere Hinzufügungen) vorgenommen. Wie weit Gunkels Einzelaufstellungen stoffgeschichtlich oder bezüglich der Vorgeschichte der einzelnen Quellenfäden modificierte Geltung haben können (vgl. oben § 35), vermag ich nicht zu untersuchen: für den factisch vorliegenden Genesistext aber fügen sich Gunkels Werte ohne Umrechnung nicht dem metrischen Befund. Man vergleiche etwa folgende Tabelle über den Anteil von J an den Abrahamsgeschichten (bei der Einzeldifferenzen außer acht gelassen sind; die Nummern beziehen sich auf die Übersicht von Gunkel S. 140):

```
GUNKEL: Metrisch:
                                                         GUNKEL: Metrisch:
                                         9) 19, 1-28 = a = J\alpha\beta\delta
1) 11, 28—30
                                Jβ
                                Jδ
                                        10) 19, 30-38 = a = J\beta\delta
2) 12, 1—8
3) 12, 9-20
                                Jα
                                        12) 21, 1-7 = b = J\alpha
                — b
4) 13
                  - a
                                J\alpha
                                        14) 21, 22-34 = b = J\delta
                                        16) 22, 10-24 = r = E\alpha
                                Jβδ
                  = b
5) 15
                                        17) 24 = ab = J\alpha\beta
18) 25, 1-6 = r = J\gamma? + P\alpha + Glosse
                                Jβ
6) 16
7) 18, 1-16a\alpha = a
                                Jαδ
8) 18, 16a\beta - 33 = r
                                Jαβ
```

An Gunkels 'Sagenkranz' (No. 2. 4. 7. 9. 10) sind danach alle überhaupt noch in Betracht kommenden metrischen Fäden von J (also $J\alpha\beta\delta$) beteiligt, dieselben Fäden erscheinen aber auch in Gunkels J^b (vgl. No. 3. 12 = $J\alpha$, 5 = $J\beta\delta$, 6 = $J\beta$), und Gunkels J^r gehört teils zu $J\alpha$ (No. 8), teils eventuell zu $J\gamma$ (No. 18, s. $\S 99 \, \mathrm{f.}$).

- 2) Von Einzelheiten hebe ich zunächst No. XVIII. XIX = Cap. 12 —13, 1 hervor. Hier erklärte Wellhausen Comp. 23 die Wanderung nach Aegypten 12, 10—20 für einen späteren Einsatz. Dem entspricht die metrische Spaltung der ganzen Textpartie in $J\sigma$ und $J\alpha$ (nur daß dem letzteren auch noch 13, 1 zuzurechnen ist).
- 3) Über 13, 14—17 (Wellhausen, Comp. 23) vgl. § 82, 3 und § 84 zur Stelle.
- 4) Den zusammengesetzten Charakter von No. XXII (Abrahamsbund, Cap. 15) hat Wellhausen, Comp. 21 f. dargetan. Als Elemente der Mischung bezeichnete er zweifelnd E und J. Ich glaube vielmehr an $J\beta + J\sigma$ denken zu dürfen (§ 86): jedenfalls entspricht aber wieder der Doppelheit des Inhalts auch eine Doppelheit der Form.
- 5) Über die Mischungen in der Sodomgeschichte (No. XXV XXVII = Cap. 18—19) vgl. Wellhausen, Comp. 25 ff. und die weitere Literatur (zuletzt Gunkel 169 ff.). Hier scheint mir die metrische Analyse wesentlich neues Licht zu bringen. Es löst sich nämlich danach die 'Jahweversion' = J α glatt von der 'Dreimännerversion' ab, diese selbst aber ist wieder aus den beiden entsprechenden Parallelberichten von J β und J δ zusammengearbeitet, und auch diese beiden Parallelen lassen sich aus ihrer Verbindung noch wieder ausscheiden (§ 89 f.).
- § 38. Abraham und Isaak. Die Lücken und Stoffverschiebungen der Capp. 24—27 hat Wellhausen, Comp. 27 f. klargelegt. Der überlieferte Textzustand läßt sich wieder gut verstehen, wenn man das Erhaltene in die drei Fäden $J\alpha\beta\delta$ zerlegt. Der Redactor legt für den Werbungsbericht zunächst $J\alpha$ zugrunde 24, 1—59 (minus 53—55°: Einschub aus $J\beta$). Der Schluß

¹⁾ Ähnliche Erscheinungen wiederholen sich auch später da, wo Gunkel solche Zusammenfassungen vornimmt. Ein Vergleich der beiden Texte läßt das auch ohne gesonderte Aufführung an dieser Stelle hinlänglich erkennen.

dieses Berichtes ist abgeschnitten: darum erfahren wir aus ihm nichts über Abrahams Tod. Angefügt ist dafür der entsprechende Schluß der Parallele J β , und dieser hat genau in dem Vers 62 eine bequem z. B. durch die Worte 'axrē-möß 'abraham 'abtu ausfüllbare metrische Lücke, nach dem Wellhausen S. 27 die Erwähnung von Abrahams Tod verlangte. Die sonderbare Stellung von Cap. 26 (Isaak in Gerar) aber erklärt sich dadurch, daß der Redactor, nachdem er mit 25, 21-34 wieder die Hauptquelle Jα hatte zu Worte kommen lassen, nachträglich aus Jø und Jø eingestellt hat, was er dort über Isaak und Gerar fand: über diese Dinge hatte offenbar Jα nichts (über 26, 24 ff. vgl. oben § 25, 4), und konnte es nicht wohl etwas enthalten, da J α dafür die Sagenvariante 'Abraham in Aegypten' 12, 9—13, 1 aufgenommen hatte. Der directe Anschluß von J Cap. 27 an 25, 34 (den Wellhausen S. 28 behauptet hatte) ergibt sich auch aus der Gleichheit des Metrums. - Gunkels Einzelaufteilungen und -zuweisungen von Cap. 24 ff. stimmen dagegen nur mehr gelegentlich mit dem zusammen, was der metrische Befund an die Hand gibt.

- § 39. Jakob. 1) Auf die Brüchigkeit der Erzählung von Jakobs Herdenreichtum (No. XLIX = 30, 25—43) hat Well-Hausen, Comp. 38 ff. hingewiesen; dabei denkt er eventuell wieder an Mischung aus J und E (vgl. S. 39), gleichzeitig bemerkt er aber schon (S. 40), daß auch der Text von J in 30, 25—31 nicht ganz schier sei. Wie mir scheint, ist E hier ganz auszuschließen, denn in Cap. 30 steht jedenfalls nichts von der zehnmaligen Lohn-änderung, die sich als für E typisch daraus ergibt, daß sie in zwei Fäden dieser Quelle (E γ 31, 7 und E α 31, 41) wiederkehrt. Nach dem metrischen Gesichtspunkt läßt sich aber Cap. 30 ohne weiteres so zwischen J α und J β aufteilen, daß alle Dubletten und Widersprüche für den einzelnen Faden schwinden (§ 112).
- 2) Eine ähnliche Verschiebung ergibt sich bei gleichbleibender Grundlage der Kritik (Wellhausen, Comp. 40 ff.) für Jakobs Flucht (No. L = 31, 1-32, 2°): zwar sind hier in der Tat J und E gemischt, aber ein Teil der Dubletten etc. fällt in E selbst hinein, von dem hier alle drei Fäden $E\alpha\gamma\delta$ nebeneinander auftauchen (s. § 112. 113).
- § 40. Joseph und seine Brüder. 1) Gegen Wellhausen, Comp. 54 nehme ich in abermals ähnlicher Weise in No. LXIII

(Joseph und die Aegypterin, Cap. 39) nicht Mischung von J und E, sondern von J α und J δ an, s. § 125.

2) 'Das eigentümliche Stück 47, 13—26 fügt sich an dieser Stelle weder in den Zusammenhang von E noch von J' Wellhausen, Comp. 59. Dazu stimmt, daß der ganze Bericht über Josephs Agrarpolitik aus J β und J δ entnommen ist, während vorher hauptsächlich (wenn auch nicht ausschließlich) J α am Worte gewesen war. Genaueres s. § 134.

b) E.

- § 41. Von einer zusammenhängenden Untersuchung über die Schichtung von E ist mir nichts bekannt geworden. Immerhin sind auch hier einige Berührungen zwischen Äußerungen aus früherer Zeit und den Ergebnissen der metrischen Analyse zu verzeichnen. Ich hebe beispielsweise Folgendes hervor:
- 1) Über Anstöße in Cap. 21 (speciell wegen 21, 32) s. Well-Hausen, Comp. 18. Zur Lösung der Widersprüche braucht man jetzt nicht mehr einen besondern Bearbeiter anzunehmen, es genügt der Gegensatz der in 21, 22—34 gemischten Texte $E\alpha$ und $E\delta$.
- 2) Zu 31, 8 ff. vgl. Wellhausen, Comp. 37 f. V. 13 ist, als correcte Rückbeziehung auf 28, 10—12.17—18, aus E σ genommen, während vorher E γ und E α am Worte waren. V. 10 und 12, nach W. 'unsicheren Ursprungs', gehören (nebst einigen andern) zu E α , die nicht zu ihnen stimmende Nachbarschaft zu E γ . Auch bei 31, 33^{abc}: 31, 33^d (Kautzsch-Socin, Anm. 146. Dillmann 353, usw.) und bei 31, 33 ff.: 31, 41 ff. (Wellhausen, Comp. 42 f.) concurrieren zwei E-Fäden mit einander (diesmal E σ und E σ). Überdies wird auch die Auflösung von 31, 44 ff. erst glatt, wenn man neben J (= J σ) zwei Fäden von E (nämlich wieder E σ und E σ) statuiert.
- 3) Über Widersprüche in 35, 1 ff. vgl. z. B. DILLMANN 376. KAUTZSCH-SOCIN Anm. 169. GUNKEL 335 f. Die Sache klärt sich jetzt auf durch die Sonderung der Parallelfäden $E\alpha$ und $E\delta$, s. § 3. 119.
- 4) Die Dublette in 37, 9: 10 (Wellhausen, Comp. 54. Kautzsch-Socin Anm. 188, usw.) geht wieder auf Mischung von Eδ und Eα zurück, ebenso vor allem die Doppelrede Rubens 37, 21: 22 (Wellhausen, Comp. 53f.), s. oben S. 200, und unten § 123.

5) Die zahlreichen und oft besprochenen Dubletten usw. in Cap. 41, die schließlich Gunkel 379 ff. dazu führten, einen wesentlichen Teil von 41,25 ff. an J zu weisen, lösen sich wieder auf bei der Verteilung des Textes unter Eα und Eδ (s. § 127); für J bleibt nur verhältnismäßig wenig übrig. — Ähnliches gilt für manche Partien von Cap. 42 (s. § 128) und Cap. 45 (s. § 131), deren Textaufteilung sich nun etwas anders gestaltet, da neben J zwei Fäden von E in Betracht kommen.

8. Alte Einsätze.

- § 42. Unter 'alten Einsätzen' verstehe ich hier solche Partien, deren bereits vorher (traditionell oder literarisch) fixierter Wortlaut in den einen oder andern Quellenfaden bez. in das aus den Fäden hergestellte Corpus aufgenommen ist.
- 1) Zu diesen gehört in erster Linie der Segen Jakobs, Cap. 49, der von Haus aus natürlich in keinen der alten Quellenfäden hineingehört und sich auch durch die abweichende Form (fast constante Doppeldreier) von den erzählenden Teilen von J, E und P scharf abhebt. Ob er schon in einen der alten Fäden selbst eingestellt war oder erst in ein bereits fertiges Corpus aufgenommen worden ist, darüber habe ich kein Urteil. Ich habe daher im Text auch keine Randleiste hinzugefügt.
- 2) In zweiter Linie kommen hier namentlich noch die kürzeren Segen, Sprüche und Orakel in Betracht, die sichtlich öfter aus der Tradition heraus genommen sind. Meist sind sie für den Zusammenhang der betreffenden Stellen unentbehrlich: ich habe sie also, sofern das der Fall ist, im Text demjenigen Quellenfaden zugewiesen, in dem sie auftreten, selbst bei differierender Form. Charakteristisch scheint mir übrigens zu sein, daß bei der Aufnahme die alte Form offenbar wiederholt mehr oder weniger der Form des aufnehmenden Textes angepaßt ist. Bei völliger Formgleichheit von Erzählung und Spruch etc. muß es natürlich dahin gestellt bleiben, ob das auf Zufall beruht, oder auf vollständiger Anpassung, oder endlich darauf, daß der Autor selbst lediglich den Inhalt eines ihm bekannten Spruches etc. in ganz neue Form gegossen hat.

In Betracht kommen namentlich folgende Stellen:

3) 2, 23 f. ist der Spruch über die 'iššá in den Rahmen des Abhandl. d. K. S. Gesellsch. d. Wissensch., phil.-hist. Kl. XXIII. 11. 14

Siebenersystems von J α eingefügt, aber nicht gerade sehr geschickt. Ich zweifle nicht, daß dieser Spruch aus der Tradition stammt, und nach Ausscheidung des verbindenden wajjömer ha'adám 2, 23° ursprünglich dem Sechshebertypus angehörte (vgl. I, 385):

```
zðp happá'am 'èşém me'şamái ubasár mibsari: 6 ləzðp jiqqare 'iššá, k\bar{\imath}-me'iš luqq>pxezpb. 3:3 (6?) 'al-kén-ja'zpb-'iš 'epb-'abiu wepb-'immő, wəeabáq bə'ištő, 6 wəhajú ləbasár 'exáe. 3
```

4) Durchaus rhythmisch brüchig ist auch die Einfügung der Sprüche 3, 14—18 ausgefallen: man beachte die vielen umgekehrten Siebener und die beiden Sechsheber 14°. 15^b. Ich denke, der erste Sprüch 3, 14 f. wird ursprünglich ebenfalls in Sechshebern abgefaßt gewesen sein:

```
kī aśi þa zzŏ þ, 'arūr 'attå* mikkol xájja þ hassað f : 6
'al-gəxonāch teléch, wə afār tō chál kol-jəmē xajj f ch! 6

15 wə ē bā as þ bē nāch ubēn ha iš á * ubēn zar áh: 6
ht jəšū f ch r oš, wə attá təšū f ennū 'aqéb! 3:3
```

Das hier ausgelassene $ub\bar{e}n$ zar'ach klingt neben $ub\bar{e}n$ zar'ah recht häßlich, und ist um so eher entbehrlich, als ja auch in 15^b nur von der Schlange selbst und nicht von ihrem Samen die Rede ist (im Gegensatz zu dem $z\dot{e}r\dot{a}$ des Weibes). Hier hätte dann der Autor von J α aufgefüllt.

Der zweite Spruch V. 16 (jetzt zwei umgekehrte Siebener neben einander!) dürfte ohne die einführenden Worte ursprünglich das Schema 7 | 4 gehabt haben:

```
hạr bã 'ạr bệ 'iṣt onéch wəheronéch: bə 'ệṣệt telədī tanim, 7
wgl-'īšéch tə sūqa þéch, wəhti jim sol-bách! 4
```

Der dritte Spruch trägt schon mehr literarisches Gepräge (ein lēmór wie 17^b wird man in einem Volksspruch kaum erwarten dürfen) und ist seinem ursprünglichen Wortlaut nach kaum noch mit irgendwelcher Sicherheit herzustellen.

- 5) Dagegen ist der vierte Spruch, 3, 19, mit dem Schema 8 | 4 von den drei vorhergehenden Sprüchen abzutrennen und eben wegen seiner Form dem Faden Je zuzuweisen. Ob direct alte Tradition oder literarische Formulierung vorliegt, wird sich bei der Formgleichheit nicht entscheiden lassen. Über 4, 10—12 und 4, 23—24 s. § 68. 69 zu den betr. Stellen.
- 6) Ein traditioneller Spruch mag auch 8, 21^b —22 gewesen sein, der mit seinen Sechshebern von dem Siebenersystem von J_{α} absticht, an das er angehängt ist. Ob er schon von J_{α} selbst

angeschlossen, oder erst redactionell eingefügt ist, ist mir zweifelhaft (vgl. § 72 zur Stelle).

- 7) Der Spruch 9,6° ist gewiß alt, die Form (Doppeldreier) scheidet den Spruch von $P\alpha$, innerhalb dessen er nun erscheint. Für den Zusammenhang ist er ganz entbehrlich. Er wird also redactioneller (oder sonstwie späterer) Zusatz sein.
- 8) 9,25 ff. Der Fluch über Kanaan und der Segen über seine Brüder ist textlich verderbt, vielleicht auch noch durch eine größere Lücke in 26^b entstellt. Die Form scheint dieselbe gewesen zu sein wie die von Jø: ob primär oder secundär, läßt sich nicht entscheiden (vgl. § 74 zur Stelle).
- 9) Das Orakel 25, 23 fällt seiner Form nach noch ganz aus dem umrahmenden J α -Text heraus. Zur Eigentumsfrage vgl. § 102, 3.
- 10) Auch Isaaks Segen über Jakob J 27, 27ff. fällt durch die eingestreuten Kurzverse aus dem umgebenden Siebenersystem von J α heraus. Auch er wird formell überarbeitet sein, um etwas besseren Anschluß an dieses System zu erzielen. Er könnte ursprünglich etwa gelautet haben (vgl. noch § 147, 1, b):

```
rə'ē rěx bəni
                       kərēx sadē (malė),
                                                                           3:3
               'ăšér berăchő jahwé!
                                                                              3
28
                    miţţál haššamáim
                                        umišmánnèJha'áres,
               wəröb dazán wəbiróš!
       həw zetir lə'axich.
                             wejistáxū lách ben-'immách:
                                                                            3:3
            'orărę̃ch 'arūr,
                          umbarchę̃ch barúch!
                                                                              4
Ahnlich der Fluch über Esau J 27, 39 f.:
       * mišmánně ha'áres
                          jihjé mōšabách,
                                           umittál haššamáim *:
                                                                              6
            * 'al-xarbach tixje, wəb-'axīch ta'bód!
(dieser Spruch wäre dann in MT. ganz auf die metrische Form
von J\alpha gebracht).
```

Für den entsprechenden Segen in E 27, 29* könnte man etwa als Grundform vermuten:

ją bedűch 'ammīm, wejištax wű lách le'ummim! 6 (über die Textaufteilung etc. s. § 106).

Die Art der Ver- und Überarbeitung der alten Texte und ihre kritische Verwertung.

1. Allgemeineres.

- § 43. Die Verflechtung der alten Quellenfäden zu den Einzelsträngen J, E und P scheint genau in derselben Weise vor sich gegangen zu sein, wie die Verbindung von J, E und P zu MT.
- I) Die Auswahl ist hier wie dort wesentlich eklektisch. Oft ist ja zweifellos ein Bericht oder ein Ausschnitt aus einem abseits liegenden Quellenfaden aufgenommen worden, weil dieser mehr oder etwas anderes enthielt als was der gerade laufende Hauptfaden bot: aber wo directe Parallelen vorliegen, hat man auch wiederholt geradezu den Eindruck, als habe der Verarbeiter nur deshalb die Quelle gewechselt, weil er keine von seinen Vorlagen zu kurz kommen lassen wollte.

So ist mir z. B. kein anderer einleuchtender Grund ersichtlich, warum der Verarbeiter mit 24, 60 von J α plötzlich zu J β übergegangen sein sollte, denn mit 24, 59 war doch die Werbungsgeschichte in J α sicherlich nicht zu Ende. Ähnlich z. B. 37, 5 ff. Dort weiß sowohl E δ wie E α von zwei Träumen Josephs, aber nur der eine ist nach E δ wiedergegeben, der andere nach E α . U. dgl. mehr.

2) Die Verarbeitung ist in beiden Fällen in der Hauptsache zunächst (d. h. abgesehen von der Hinzufügung selbständiger Zutaten, § 51ff.) eine rein mechanische gewesen, d. h. Stücke aus den einzelnen Quellenfäden oder Strängen sind in ihrem Wortlaut an oder in einander geschoben, sehr gewöhnlich sogar, wie man weiß, mit Hinterlassung klaffender Fugen. Auf dieser Tatsache ruht die ganze moderne Sonderungskritik, und der Erfolg, den sie gehabt hat: denn nur ein so mechanisch hergestelltes Gewebe kann überhaupt noch wieder in seine ursprünglichen Bestandteile zerlegt werden. Hätten die Redactoren in den Wortlaut ihrer Vorlagen stärker eingegriffen, als es tatsächlich der Fall gewesen ist, hätten sie insbesondere aus diesen nur den Stoff

entnommen und in neue Form gebracht, so wäre die Kritik schwerlich über die Herausarbeitung einzelner typischer Gegensätze, Widersprüche u. dgl. hinausgekommen. Der Mangel an literarischem Geschmack und an Formsinn, der die Verarbeiter kennzeichnet, ist also für die Kritik von geradezu unschätzbarer Bedeutung.

§ 44. 1) Dieser Mangel an Formsinn zeigt sich am stärksten in einem auch für die Einzelaufteilung praktisch sehr wichtigen Punkte, nämlich in der Zerreißung einzelner Verszeilen einer Quelle durch vorgenommene Einschübe aus einer anderen.

Solche Zerreißungen finden sich (bei den verschiedensten Quellenconstellationen) bei 3, 21^b—24^a. 7, 5^a—7^a. 8, 4^ac—6^a. 9, 19^b—11, 1^a. 11, 30^b—16, 1^c. 13, 6^a—6^c. 18, 22—19, 1^a. 23, 21^b—25, 5^a. 25, 11^b—21^a. 25, 27^b—29^a. 26, 17^c—19^a. 27, 4^c—6^a. 27, 15^b—17^a. 27, 30^a—30^c. 27, 45^a—29, 1^a. 29, 28^a—30^a. 30, 23^b—24^b. 30, 32^b—32^d. 31, 27^b—28^a (hierher oder zu § 45). 31, 31^a—32^a. 31, 34^b—35^a. 32, 12^b—23^a. 32, 25^b—26^b. 33, 18^a—18^c. 35,5^a—6^a. 35, 27^b—36, 6^a. 36, 8—37, 1^a (s. § 122 zur Stelle). 37, 9^a—10^a. 37, 17^c. 18^a—18^c. 37, 18^t—19^a. 37, 27^b—28^c. 37, 33^a—33^c. 40, 1^a—2^a. 41, 20^b—21^c. 22^a. 41, 35^a—35^c. 41, 49^a + 49^c (?, s. § 128 zur Stelle). 42, 6^a—6^c. 43, 23^c—24^a. 45, 1^c—4^b. 45, 7^c—9^a. 45, 28^b—46, 5^a. 46, 1^b—28^a. 47, 6^c—27^a. 49, 33^a—33^c. 50, 7^a—8^a. 50, 8^b—9^a. 50, 9^b—10^c. 11^c—14^a.

2) Dieselbe Art von metrischer Störung kehrt, wie gleich hier bemerkt werden mag, ganz gewöhnlich bei der Einfügung secundärer Zusätze in Versform (vgl. § 47) wieder:

Beispiele: 1, $16^b - 16^e$. 17^a . 7, $3^a - 4^a$. 7, $7^c - 10^a$. 8, $4^a - 4^c - 6^a$. 8, $12^b - 13^c$. 8, $20^a - 20^e$. 9, $18^a - 19^a$. 10, $15 - 18^b$. 13, $14^b - 14^d$. 15, $14^c - 16^a$. 19, $16^a - 16^c$. 20, $9^a - 10^b$. 24, $2^b - 3^b$. 24, $12^b - 13^a$. 24, $22^b - 23^a$. 24, $32^b - 33^a$. 24, $46^b - 47^a$. 27, $25^c - 26^a$. 34, $5^a - 5^c$. 34, $7^a - 8^a$. 34, $9^a - 10^a$. 34, $13^a - 14^a$. 34, $22^b - 23^b$. 34, $25^d - 26^a$. 35, $15^a - 15^c$. 37, $5^b - 6^a$. 38, $16^b - 16^d$. 39, $1^b - 1^d$. 39, $6^c - 7^b$. 40, $3^b - 4^a$. 42, $23^a - 24^a$. 44, $5^a - 5^c$. 45, $10^a - 10^c$. 46, $20^a - 20^c$. 47, $19^c - 19^c$. 48, $9^c - 13^a$. 50, $8^b - 9^a$. 50, $22^b - 23^a$. 50, $26^a - 26^c$.

§ 45. Nicht minder roh ist das Verfahren, wo aus irgend einem Grunde aus einer Quelle nur Versbruchstücke in den laufenden Context aufgenommen werden, sei es für sich allein, oder im Zusammenhang mit vorausgehenden oder nachfolgenden vollständigen Versen. Hier wird einfach da abgeschnitten, wo es dem Sinne nach zu passen scheint, und an eine Ausfüllung der dadurch entstehenden metrischen Lücke nicht gedacht.

Solche Verstrümmer finden sich z. B. 7, 21°. 8, 14°. 13, 6°. 18°. 15, 6. 16, 2°. 18, 2°. 4°. 19, 17°. 27°. 20, 1°. 17°. (?). 21, 1°. 6°. 8°. 19°. 27, 17° + 18°. 20°. 36°. (?) 27, 45°. 28, 5°. 29, 26°°. 30, 6°. 13°. 17°. 22°. (28°°?). 31°. 31, 5°. 7°. 18°. 32°. 34°. 40°. 44°. 32, 13°. 14°. 23°. 33, 4°. 34, 4°. 15°. 24°. 37, 25°. 28°. 33°. 36°. 38, 30°. 39, 1°. 2°. 23°. 41, 55°. 42, 9°. 14°. 43, 1°. 44, 31°. 45, 2°. 5°. 13°. 16°. 19°. 25°. 46, 1°. 47, 5° + 6°. 20°. 48, 2°. 3°. 21°. 22°. 49, 33°.

Nur ausnahmsweise und offenbar mehr zufällig ist ein Schnitt so geführt, daß sich zwei Verstrümmer zu einem allenfalls in das metrische System der Stelle passenden Vollvers ergänzen. Soweit ich sehe, kommt das nur für 5, 3. 5, 28 (s. § 33). 15, 7^a. 7^d. 17, 17^a. 21, 20^a. 32^a. 37, 3^a. 48, 2^b in Betracht.

Auch dieser Umstand ist sehr dazu geeignet, das Auffinden der ursprünglichen metrischen Formen zu erschweren und im Zusammenhang damit die Zuweisungen an bestimmte Quellen, namentlich wo verschiedene Fäden eines und desselben Stranges mit einander concurrieren.

§ 46. Daß ferner von den Verarbeitern an einem Wechsel des Metrums keinerlei Anstoß genommen wird, lehrt schon die einfache Tatsache der Verschmelzung so verschiedenformiger Quellen zu einem Ganzen, oder auch ein einfacher Blick auf den Text selbst.

Für die sondernde Kritik ist das natürlich sehr günstig, wenigstens von dem Augenblicke an, wo das Princip einer gewissen metrischen Constanz für die Einzelquellen feststeht.

Zu gewinnen ist dies Princip zunächst an solchen Stücken der Einzelquellen, wo der Text ungetrübt durch Mischung oder spätere Einsätze in gleichem Metrum eine längere Strecke fortläuft. Solcher Stellen sind ja genug vorhanden, und die formell gleichartigen Strecken dieser Art lassen sich meist ohne den geringsten inhaltlichen Anstoß als Glieder eines einheitlichen Ganzen zusammenaddieren. Dann ist aber selbstverständlich auch an den nur in stärkerer Mischung oder mit häufigeren Interpolationen durchsetzten Textpartien für jede Quelle dieselbe Constanz zu erwarten, wie in den Abschnitten, wo sie rein fließt. jeder unmotivierte Wechsel der Versform (wenn er nicht rein auf bloßer Textverderbnis beruht, worüber im einzelnen Detailgründe der Wahrscheinlichkeit zu entscheiden haben) als Indicium für Quellenwechsel oder Interpolation zu prüfen, und ist er in diesem Sinne bei der Aufteilung und Zuweisung des Textes verwendet worden, und zwar um so stricter, je constanter die metrische Form in zweifellos ungetrübten Partien zu Tage tritt.

An Einzelheiten praktischer Art kann etwa folgendes hervorgehoben werden.

I) Da die einzelnen Fäden, die sich überhaupt constanter Formen bedienen, mit Ausnahme von Pζ mit dem Schema 77 K (§ 9, 5) entweder Systeme einfacher Langverse (stichische Systeme) oder das 'tristichische System' von Langvers + Kurzvers (7 K und 6 K, s. § 9, I) verwenden, so ergibt sich, daß niemals zwei selbständige Kurzverse aus gleicher Quelle neben einander stehen können (es sei denn, daß zwischen ihnen gerade

ein Langvers verloren gegangen wäre: ein Fall, der meines Wissens in der Genesis nicht vorliegt).

Im einzelnen kann man zwar hier und da eine Weile schwanken, ob nicht gewisse Doppelkurzverse trotz ihres getrennten Inhaltes nach dem Princip des Enjambements zu einem Langvers zusammenzunehmen und danach anders zu beurteilen seien: im ganzen aber dürfte das gedachte Kriterium sich für die Praxis als stichhaltig erweisen. Übrigens sind die in Betracht kommenden Fälle nicht gerade zahlreich.

a) Doppelkurzverse entstanden durch Quellenzusammenschiebung finden sich z. B. 11, $27^b + 28^a$. (16, 1^a). 17, $8^c + 9^a$. 17, $14^b + 15^a$. 19, $32^b + 33^a$. 19, $34^d + 35^a$ (?). 25, $17^c + 18^a$. 25, $23^d + 24$. 26, $15^b + 16^a$. 36, $14^b + 15^a$. 36, $28 + 29^a$.

An Stellen wie 30, 22^{ab}. 31, 44 + 45^a. 33, 4^{ab}. 41, 55^{ab} kann dies Kriterium zur Ansetzung von Lücken auf Seiten des einen von zwei concurrierenden Fäden führen.

b) Doppelkurzverse durch Interpolation: $10, 4^b + 5^a$. $10, 25^{bc}$. $15, 1a^b$. $15, 12^{ab}$. $16, 10^b + 11^a$. $17, 11^{ab}$. $17, 16^{bc}$. $19, 16^d + 17^a$. $26, 26^b + 27^a$. $28, 21^{ab}$. $34, 10^b + 11^a$. $34, 30^{bc}$. $35, 13^b + 14^a + 15^b$ (verbunden mit Quellenwechsel). $35, 20^{ab}$. $37, 14^{bc}$. $41, 55^d + 56^a$. $(46, 12^{bc})$. $47, 19^{ab}$. $47, 20^d + 21^a$. $48, 7^{bc}$. $48, 14^c + 15^a$.

Diese beiden Listen zeigen übrigens eine charakteristische Verschiedenheit. Quellenwechsel wird ja in der Regel mit einem stärkeren Sinneseinschnitt verbunden sein, als Interpolation, die an Gegebenes anknüpft. Das kommt darin zum Ausdruck, daß die Doppelkurzverse der Liste a sich meist auf je zwei Bibelverse verteilen, die der Liste b aber der großen Mehrzahl nach innerhalb je eines Bibelverses stehen.

2) Ebenso weist die Unterbrechung tristichischer Systeme (7 K und 6 K) durch überschießende Langverse auf Störung des ursprünglichen Wortlautes hin, selbst da, wo diese Langverse dieselbe metrische Form haben wie die des tristichischen Systems.

Beispiele für Quellenzusammenstoß sind zahlreich, vgl. z. B. 6,8f. 7,12f. 18f. 21ff. 8,1f. 8,5ff. in der Sündflutgeschichte, wo das Siebenersystem von J α mit dem 7K-System von P β zusammenstößt; für Interpolation vgl. 6,17. 7,20f. 8,17. 37,2°. 36bc.

3) Weiterhin sind alle Verse von anomaler Länge genau zu erwägen, die innerhalb sonst geschlossener Partien mit geregelter Verslänge auftreten. Hier sind drei verschiedene Möglichkeiten für die Beurteilung gegeben: entweder sind die anomalen Verse aus einer andern Quelle entnommen, oder sie sind durch Zutaten bez. Lücken entstellt (also durch Emendation zu berichtigen), oder endlich sie sind interpoliert. Welche Art der Beurteilung anzunehmen ist, darüber hat der Zusammenhang und der Takt des Kritikers zu entscheiden. — Für den ersten Fall sind Belege wohl entbehrlich, der zweite kann erst in § 65—137 genauer erörtert werden. Ich gebe also nur Belege für den dritten Fall, den der Interpolation, und zwar ohne die Stellen zu wieder-

holen, die obgleich sie auch das Kriterium der anomalen Verslänge an sich tragen, zugleich unter 1,b oder 2 fallen.

Sechsheber unter Siebenhebern oder 7K: 6, 7^b. 7, 1^b. 3^b. 23^b. 24. 8, 1^b. 10, 24. 18, 25^b. 19, 16^b. 19^b. 27, 40^b. 30, 40^b (wenn Sechsheber). 43, 8^c. 49, 32. — Siebenheber unter Sechshebern oder 6K: 45, 18^b. 49, 28. — Kurzverse unter Langversen: 8, 21^c. 19, 28^b. 24, 30^b. 41^a. 31, 48^b. 37, 23^b. 38, 16^c. 39, 20^b. 40, 21^c. 45, 27^c. 50, 14^c. — 6K unter 7K oder Siebenern: 16, 9. 30, 21. 22^a. 36, 31. — 7K unter Sechshebern: 49, 1. — 8K (oder umgekehrt) unter Sechshebern bez. Siebenern: 32, 33. 45, 7^a^b.

§ 47. Der im vorhergehenden erörterte Mangel an Formsinn bei den Redactoren und Interpolatoren hat insofern etwas Rätselhaftes an sich, als diese Bearbeiter ihre eigenen Zusätze ganz gewöhnlich in Versform gegossen haben: dieselben Leute haben also metrisch gearbeitet, welche die ihnen vorliegenden Quellentexte zumal in der in § 44f. geschilderten groben Weise mißhandelten und verstümmelten. Ich wüßte für diesen Umstand keine andere Erklärung an die Hand zu geben, als etwa die Vermutung, es möge in einer an freie Prosa noch nicht gewöhnten Zeit¹) der Trieb, alles was man zu sagen hatte, in Versgestalt zu bringen, auch bei jenen Leuten noch so stark gewesen sein, daß sie unwillkürlich Verse machten, wo Umfang und Inhalt des zu Sagenden das nur irgend gestatteten; daß sie aber zugleich so wenig im höheren Sinne kunstverständig und kunstbeflissen waren, daß sie die eigenen Augenblicksproducte unbefangen in die älteren Texte einschoben, ohne sich viel um das Unheil zu kümmern, das sie damit anrichteten. Sie mögen also so zu sagen unwillkürlich und unbewußt Form produciert haben: ihr eigentliches Absehn wird aber in der Hauptsache lediglich auf den Inhalt gerichtet gewesen sein.

Ab und zu findet sich freilich auch bei secundären Einsätzen insofern eine gewisse Rücksichtnahme auf die Form der Grundtexte, als zu Interpolationen die gleiche Versart verwandt wird wie im Grund- oder Nachbartext. Manches davon mag freilich wieder auf reinem Zufall beruhen.

1) Aus Rücksicht auf die Nachbarschaft mögen z. B. gewählt sein die Siebener in 3, 20. 6, 17^b. 7, 7^b. 8-9. 20. 8, 17^b. 20^b. 13, 3^b-4. 14^a. 24, 15^b. 25, 6^{a b}. 36, 12^a. 45, 18^b. 20. 48, 12, oder die Sechsheber 37, 2^c. 46, 20^b. 47, 26^c; ferner das Schema 7 | 3 in

¹⁾ Die Geschichte aller Literaturen auch noch in historischen Zeiten zeigt ja deutlich, wie viel schwerer es ist (ohne vorherige mühsame Schulung) in Prosa zu schreiben, als Verse zu machen.

16, 10; Schema 6 | 3 in 15, 7^{bc}. 20, 18 (ganz zweifellos ist Formgleichheit beabsichtigt bei der langen Interpolation 34, 27—29).

- 2) Viel häufiger sind aber anomale Languerse oder Gruppen, vgl. z. B. I, 16°d. 2, 11—14. 6, 7°b. 7, 1°b. 3°b. 10°b—11. 23°b. 24. 8, 1°b. 4°b. 5°b. 13°a. 14°a. 21°c. 10, 16—18. 24. 15, 15. 18°c—21. 16, 9. 18, 18—19. 25°b. 19, 16°b. 19°b. 22, 14—18. 24, 3°a. 22°c. 26, 1. 2°b. 3°b—5. 27, 40°b. 30, 21—22°a. 40°b(?). 32, 33. 34, 9°b. 23°a. 36, 31. 37, 8°c. 40, 3°c. 41, 50°b. 43, 8°c. 10. 45, 7°a. 10°b. 49, 1. 32. 50, 8°c.
- 3) Eingeschobene Kurzverse stören natürlich immer, denn mögen sie nun einen Langvers zerreißen oder nicht, so durchbrechen sie jedenfalls entweder ein System von sonst geschlossenen Langversen oder eines der Schemata 6K, 7K (77K). Vgl. 8, 21°. 9, 18°. 10, 5°. 25°. 13, 14°. 15, 1°. 12°. 17, 11°. 16°. 19, 17°. 28°. 20, 10°. 24, 12°. 30°. 32°. 41°. 46°. 26, 26°. 27, 25°d. 28, 21°b. 31, 48°b. 34, 5°b. 10°b. 13°b. 25°. 30°. 35, 13°b. 14°b. 15°b. 20°b. 37, 5°. 14°c. 23°b. 38, 16°c. 39, 1°. 7°b. 20°b. 41, 45°c. 56°a. 45, 27°c. 47, 7°b. 48, 7°b. 14°c. 49, 7°b. 8°b. 18. 50, 14°c. 26°b.
- 4) Als unmetrische Einsätze, die im Text besondere Zeilen empfangen haben, mögen hier eitiert sein 15, 16^b. 30, 38^b. 31, 25^b. 37, 1. 40, 22^b(?). 44, 16^c. 26^b. 46, 12^b. 47, 18^c. 19^d. 49, 30^a (halbmetrisch sind etwa die 'umgekehrten Fünfer' 6, 3^c. 30, 26^b. 50, 22^c). Das übrige Unmetrische an Glossen und Scholien braucht wohl kein besonderes Verzeichnis.

2. Lücken, secundäre Einsätze und sonstige Störungen.

§ 48. Die folgenden Zusammenstellungen beanspruchen keinerlei selbständigen Wert: sie sollen lediglich den Überblick über die verschiedenartigen Störungen erleichtern helfen, denen die alten Texte im Lauf ihrer Geschichte ausgesetzt gewesen sind, und, soweit es sich um typische Fehlerquellen handelt, dazu dienen, die folgenden Anmerkungen von allzuhäufigen Detailwiederholungen zu entlasten.¹)

Die in Rede stehenden Störungen lassen sich formell unter die drei Hauptkategorien der Auslassung, des Einschubs und der (sonstigen) Veränderung eines alten Wortlautes bringen. Daneben hätte eine abschließende Kritik weiterhin sachlich nach den Urhebern der einzelnen Störungen (z. B. Redactoren, ausführenden Interpolatoren, Glossatoren und Scholiasten, Schreibern u. dgl.) zu fragen, nicht minder nach den Ursachen bez. Tendenzen der vorgenommenen Veränderungen, denn auch diese können sehr verschieden sein (man denke z. B. einerseits an die Manipulationen, welche die älteren Redactoren behufs der planmäßigen Verschlingung ihrer Quellen vornehmen mußten und vorgenommen haben, andrerseits an tendenziöse Einsätze aller Art, die einem bestimmten Ziele zustreben, dann wieder an die Ein-

¹⁾ Die Textstörungen im Segen Jakobs (Cap. 49) habe ich in den folgenden Listen übergangen, weil ich über sie nicht mit genügender Sicherheit zu urteilen wage.

fügung nicht tendenziöser, sondern nur gelehrter Scholiastenweisheit einschließlich der Eintragung von einfachen Textvarianten, endlich an simple Schreiberversehen u. dgl.). Im großen und ganzen läßt sich ja auch hier das Beabsichtigte und Tendenziöse unschwer von dem mehr Zufälligen scheiden, aber im einzelnen sind da doch die Grenzen etwas flüssig. Insbesondere ist es mir nicht gelungen, die Tätigkeit der verflechtenden Redactoren und der bewußten Interpolatoren in einer mich selbst überzeugenden Weise auch im einzelnen auf bestimmte greifbare Personen (also etwa einen Redactor von J, von E oder P, oder von JE, oder von JEP usw.) zu verteilen. Ich habe daher im folgenden davon abgesehen, auch in dieser Beziehung streng zu scheiden, und nur mehr gelegentlich die hier auftretenden Sach- und Personenfragen gestreift.

a) Auslassungen.

§ 49. Die größte Menge der Auslassungen fällt auf das Conto der verbindenden Redactoren, die an zahllosen Stellen wegschneiden mußten, was sich bei der Verarbeitung der einzelnen Fäden und Stränge allzusehr gedeckt hätte. Das diesergestalt Verlorene ist natürlich in den meisten Fällen nicht wieder zu ersetzen: es hätte also keinen Sinn, auf diese Lücken der Überlieferung im Zusammenhang einzugehen. Im Text sind sie daher (abgesehen von ein paar prägnanten Fällen, wo zugleich Sinnesoder Systemlücken vorlagen, z. B. 15, 14b. 25, 5b. 28, 9c. 30, 27c. 47, 30b) auch nicht besonders bezeichnet worden, es sei denn, daß durch eine Auslassung zugleich eine Störung des Verses herbeigeführt worden ist. Eine Liste derart verstümmelter Verse s. in § 45. Ich habe an solchen Stellen meist einfach die Zahl der am Vers fehlenden Füße durch die üblichen metrischen Zeichen (xxz etc.) bezeichnet. Nur hier und da ergab es der Zusammenhang als mehr oder minder wahrscheinlich, daß in einem Vers ein Satzstück ausgefallen sei, das in entsprechender oder nur wenig modificierter Form in einem Nachbarvers aus anderer Quelle erhalten ist. In solchen Fällen habe ich wohl die für den Vers der verkürzten Quelle notwendigen Stücke probeweise aus dem Context der Nachbarquelle ergänzt, um das Lesen bequemer zu machen: aber natürlich auch dies mit dem Vorbehalt, daß die Ergänzungen nur eine gewisse allgemeine Directive für die Auffassung der Einzelstelle geben, nicht aber zugleich jedesmal auch den authentischen Wortlaut des Verlorenen wieder herstellen wollen.

Beispiele hierfür sind etwa 5, 3ab. 28ab. 13, 6b. 18, 3b. 4a. 27, 5c. 20b. 29a. 29, 27a. 30, 20b. 24c. 32c. 31, 35c. 41a. 34, 24ab. 36, 8. 37, 32a. 41, 47. 42, 6b. 7c. 9b. 14b. 45, 16b. 25a. 47, 5b. Als besonders charakteristisch hebe ich ferner hervor die Auslassung von wajjamöß P η 5, 23b wegen des Anschubs von wajjißhallèch xănōch 'eß-ha'lohim P α 5, 24, und die Tilgung der Notiz über Abrahams Tod innerhalb eines Stückes von J β 24, 62a (s. oben S. 207) sowie wajjasseb ... (massebā wajjūspe) mizbéx 33, 20ab (s. zur Stelle).

- § 50. Groß ist daneben auch die Anzahl der mehr zufälligen Auslassungen, die nicht einer absichtlichen Tätigkeit der Redactoren, sondern der Mangelhaftigkeit der Überlieferung zur Last fallen.
- r) Von der bisherigen Kritik konnten aus leicht ersichtlichen Gründen nur solche Lücken bemerkt werden, welche zugleich Sinneslücken sind. Ihre Zahl ist nicht groß; zum Teil werden sie überdies durch die Versionen ausgefüllt, deren Urheber die Lücken bemerkten und durch Conjectur ergänzten (daß ihnen nicht direct gute alte Überlieferung vorlag, wird dadurch wahrscheinlich, daß ihr Plus zwar die Sinneslücke beseitigt, nicht aber überall auch die metrische Lücke vollständig ausfüllt).

Anerkannte Lücken dieser Art finden sich z. B. 1, 30^b. 4, 8^{ab}. 10, 5^b. 17, 10^a. 24, 22^b. 25, 22^b. 32, 21^a. 48, 1^d. Für schon dem Sinne nach notwendig halte ich ferner die Ergänzung von wannággeð-lö 32, 7^b.

- 2) Weit zahlreicher sind die reinen Formlücken, d. h. die Auslassungen von Wörtern nebensächlicher Bedeutung, die im Text stehen oder fehlen konnten, ohne den Sinn der Stelle erheblich zu stören, deren Fehlen also auch von den nacharbeitenden Generationen nicht leicht bemerkt werden konnte, sofern sie (und das haben sie eben nicht getan) nicht auf das Metrum Rücksicht nahmen, das allein die Lücken offenbart. Auch hier bringen übrigens öfters die Versionen und offenbar meist auch nur zufällig die nötigen Ergänzungen bei. Die Auslassungen selbst sind meist typischer Natur. Wo besondere Rechtfertigungen einer vorgenommenen Ergänzung nötig schienen, sind sie in den Anmerkungen zu den betreffenden Stellen gegeben.
- a) Weitaus am häufigsten sind, wie die Einschiebungen (§ 52, 1) so auch die Auslassungen von Explicita, und unter diesen stehen wieder die Gottes- und Personennamen voran: jahwë 'žlohim 3, 17° (über (jahwë) 'žlohim in 1, 1—31 s. § 65), jahwë 7, 23°. 15, 13°. 18, 28°. 29°. 32°. 38, 10, 'žlohim 22, 2°. 12° (vgl. auch 19, 29°); nóx 8, 8°. 9°,

- 'ạbr(ah)ám 13, 3ª. 16, 4ª. 21, 33°. 22, 1ʰ (2 mal), hagár 16, 4ʰ. 8°. 21, 15ʰ, lỗṭ 19, 30°, 'ǎ $b\bar{t}$ melech 20, 8°, ri $bq\bar{a}$ 24, 65°. 25, 22°, 'esáu 25, 33˚. 26, 34˚. 27, 36˚. 33, 12˚ (? 8. § 117 zu 33, 10˚), jişxáq 26, 30. 27, 22˚. 27˚, jaʻqób 28, 11˚. 17˚. 30, 38˚. 32, 20˚. 33, 5°. 19˚, raxel 29, 12˚. 30, 4˚, labán 29, 23˚. 30, 31˚. 35˚. 31, 33˚ (vgl. 35°), le'ā 29, 35. 30, 15˚, xīrā ha'āullamī 38, 22˚, jōséf 39, 2°. 11˚. 44, 17˚, par'ō 40, 20˚. 21˚, zilpā 46, 18˚, bilhā 45, 26˚; dazu ha'aāám 3, 10˚, ha'našim 34, 24˚. 43, 33˚, ha'iššā 38, 3, hamjalléāe \bar{b} 38, 29˚, ha'iš 43, 23˚. 44, 2°. 12˚; banīm 10, 21˚; hī 35, 8˚. 19˚. Von andern Bezeichnungen habe ich nur ha'oreb 8, 7˚, hajjōnā 8, 12˚ anzuführen. Außerdem vgl. waihī kir'o \bar{b} (\bar{o}) 24, 29˚.
- b) Auslassung von Objecten (vgl. § 52, 2): wajjaggēš ('oþām') 'elāu 48, 13°; 'aṭtā jadá't 'eþ\('a̩bódaþì\) 'ašér 'aħadtich 30, 29° (vgl. 26°), waixappēš (labán 'eþ-kolha'óhel) 31, 35° (wohl redactionell ausgelassen wegen V.34), sifrū-nā\li ('eþ-xalómoþēchém) 40, 8°, waizalláx ('eþ-rōšō) 41, 14°, wz'éttənà\lachēm (lèxém) 47, 16°.
- c) Auslassung von Dativen: watteled gam-hi (lonazór) 22, 24°, wajjíben šăm mizbéx (lojahwē) 26, 25°, (lŏ) lo'iššā 30, 4°, hakker-lách mā-(llách) 'immadī 31, 32°, haggidā-nnà (llī) šəmách 32, 30°. Dazu mögen gestellt werden die Auslassungen der angeredeten Personen nach Verbis des Redens (vgl. § 52, 2): 'el-nóx 9, 12°, 'elāu 44, 18°, lō 12, 7°. 15, 5°. 27, 33°. 29, 8°. 38, 21°. 50, 18°, 'el-'abīmēlech 20, 11°, 'el-'abīmēlech 20, 11°, 'el-'abīmēlech 20, 15°, 'dlēm 47, 16°.
- d) Auslassung von Orts- und Richtungsbezeichnungen: bà'ū ('el-nóx) 7, 16^b, wajjeləchù ... ('el-ha'óhel) 9, 23^{bc}, wajjabō (xebrònā) 13, 18°, web-haddeleb sazərū ('axărēm) 19, 10^b, miqqəbōr mebāch (šàmmā) 23, 6^b(?), wajjiben-lò (šām) bàib 33, 17°, wəlō məşa'áh (ba'ēnáim) 38, 20^b, wajjeləchū ... ('el-jōséf) 50, 18°.
- e) Auslassung eines Gliedes bei zweigliedrigen Personenbezeichnungen: ben-(harān) 'abiu 12, 5°, libni (lojiṣxáq) 24, 3°, ['el-(jiṣxāq) 'abiu 28, 7°?], 'adà ('éšeh-'eśáu) 36, 16°, ('abdāch) 'abi(n) 44, 25°. 32°. 34°, 'eh-le'ā ('išti) 49, 31°, (lo)labán (ha'rammi) 31, 22°. 26°. Dazu vergleiche šèm (hannahár) ha'exáð 2,11°, bo'exāð (jom) laxóðeš 8,5°.
- f) Auslassung eines Gliedes stehender oder üblicher Formeln und Wendungen: kol-jəmē ... ('ašer-xai') 5, 8". 11". 14", 'ad-remes (ha'damā) 6, 7". 7, 23", ləfölədofam (barşofam) bəzöjem 10, 32", mə'öd (mə'od) 13, 2", 'abraham ('abraham) 22, 1", (šənē) xajjē 23, 1", (wajjīšan) wajjaxlom 28, 12", (waihi) chəsom'am 34, 7", wajjištaxawùlő ('appāim) 'arşā 43, 26". Dazu lassen sich stellen šəlošīm (šanā) ... 5, 3", xamēš (šanīm) ... 5, 21" und (lēmór) 4, 13. 21, 12" (?). 42, 7".
- g) Auslassung von Wörtern, die in der Nachbarschaft noch einmal (oder öfter) vorkommen: 'ęl-(šənē') nəʿarāu 22, 19ª, (šệbáʿ) happaröþ bez. haššibbölim 41, 4ª. 7ª. 20ª. 24ª; (mimmènnī) 22, 16°, (mimméch) 27, 44°, ('ittánū) 44, 31ª; vgl. auch wajjīqāṣ parʿō (wəhinnē xālōm) 41, 4° (s. V. 7).
- h) Auslassung von Kleinwörtern: 'ęħ- 17, 24°. 20, 17°. 35, 2°. 41, 28°; wə-, u-1, 11°. 2, 9. 3, 16°. 4, 22°. 6, 9°. 8, 17°. 15, 19°. 24, 55°. 30, 8°. 31, 36°. 32, 20°°. 34, 28°. 35, 24°. 36, 23. 27. 28. 41, 23. 28° (dazu (wəha)'lohim 50, 20°); wəchǫl-(šēg)) jęš-lō 39, 4°; min-hammaqōm (hazzē) 19, 12°, haqāešā (ha)hi 38, 21; kī-('im) 'ęl-'aṛṣi 24, 4°; mippərī (kol-) 'ēṣ haggán 3, 2, (kullām) nimmolū 'ittō 17, 27° (kann auch zu g gehören), wə'ęħ-(kōl-) miqnēu 36, 6°, wə'ęħ-(kǫl-) rəchušám 46, 6° (kann auch zu f gehören); wəraxēl (hajəħā) 'āqarā 29, 31°, wəhaqšurīm (jihjū) ləja'qob 30, 42° (eventuell zu g gehörig).
- i) Auslassung z. T. entbehrlicher, aber an sich natürlicher Mittel-glieder der Erzählung: \langle watthat \(\alpha \) watthre \(\bar{e} \) ki\to harə \(\bar{e} \) 16, 5\ \(\bar{e} \) (ev. zu g), watthre \(\frac{i}{2} \) jişxaq \langle mi\bar{e} hallech bassad \(\frac{i}{2} \rangle 24, 64^\alpha, \langle \) sob \(\frac{i}{2} \) mmad \(\frac{i}{2} \) 29, 14\(\bar{e} \) (es folgt wajjese \(\frac{i}{2} \) imm\(\hat{e} \), loch \(\frac{i}{2} \) \(\cdots \) volume (b\(\alpha \)) in tabi \(\frac{i}{2} \) (für den Sinn nicht wohl zu entbehren), umiqn\(\hat{e} \) habhem\(\dagge 45 \) if \(\frac{i}{2} \) in tabi \(\frac{i}{2} \) (ebenfalls Sinneslücke).
- k) Reste: ('ad-)nir'ũ 8, 5°, (min-)haṣṣōn 21, 28, ('aṭttā') telech 28, 15°, (lə)đabbēr ('itt)ō ləšalōm (für grammatisch auffälliges dabbərō ləšalōm) 37, 4°, (wo'aṭttā 'al-tiškaxenī) ka', šer-jīṭab-lach 40, 14°, (wo'aṭttā kō') ja', śe far'ō 41, 34°, dabbərū-nào('alai) bə'oznē far'ō 50, 4°; vgl. auch die vorgeschlagene Wiederholung 43, 9°. Zusammenziehung

einer Formel in éin Wort: baddérech für badérech <'efráþ'> 48, 7°. — Unausgefüllte Lücken: 6, 14°. 8, 2°. 21, 12°. 24, 10° (Explicitum?). 26, 10°. 31, 14° (s. d. Anm.) 41, 8°. 27°. 47, 31°.

b) Einschübe.

- § 51. Weit größer als die Zahl der Auslassungen ist aus begreiflichen Gründen die der Einschübe. Diese selbst sind nach Form, Inhalt und Tendenz sehr mannigfaltig abgestuft. Auf der einen Seite handelt es sich um die Einsetzung inhaltlich ganz bedeutungsloser Wörter und Wörtchen (von 'eß- und us- angefangen), auf der andern um die verschiedensten Arten von Glossen, Erläuterungen, Begründungen u. dgl., die bald auch mehr oder weniger den Charakter des Zufälligen tragen, bald mehr gelehrter Natur sind und auf besonderes Wollen ihres Autors hinweisen. Endlich sind auch eine Menge ganzer Verse oder Versgruppen secundar eingefügt, und auch diese weisen ähnliche Unterschiede des Inhalts und der Tendenz auf, wie die vorher erwähnte Gruppe. Es ist also sehr schwer, eine befriedigende Systematik der Übersicht zu erreichen, zumal die Grenzen zwischen den einzelnen Untergruppen vielfach außerordentlich flüssig sind und ein und dieselbe Interpolation oft ganz verschieden beurteilt werden kann (wer will z. B. mit Sicherheit entscheiden, ob umora'chém vor waxittachém 9, 2° eine bloße Variante der Überlieferung oder eine erklärende Glosse zu einem απαξ λεγόμενον, oder endlich ein absichtlich steigernder Zusatz ist?). Man wird also nicht mehr tun können, als nach praktischen Gesichtspunkten eine Reihe sich von selbst darbietender Gruppen auszuscheiden und es dem Leser zu überlassen, aus einer Gruppe in die andere zu übertragen, was ihm besser dorthin zu gehören scheint.
- § 52. Ich beginne die Übersicht mit der Aufzählung der mehr oder weniger bloß sprachlich-stilistischen Einsetzungen, die den in § 50 besprochenen Auslassungen entsprechen.
- 1) Überschießende Explicita (vgl. dazu oben § 50, 2, a): '¿lohím 1, 11ª. 17ª. 28ªb. 17, 22; jahwē '¿lohím 3, 22ª. 23ª (über [jahwē] '¿lohím 2, 4b. 5°. 7ª. 8ª s. § 66, 3), jahwē 6, 7ª. 18, 20; 'aōr(ah)ám 12, 9b. 13, 4b. 15, 3ª. 21, 24. 23, 19ª, löṭ 13, 11b, śará 18, 12ª, jiṣxáq 26, 17ª. 27, 30ª. 28, 1ª, jiṣxáq 'abīu 27, 32ª, 'eśáu 25,32ª. 33,15ª, jaṭqób 27, 11ª (vgl. No. 3). 29, 10ª. 11ª. 12ª. 30, 31b. 35, 2ª. 15ª. 47, 10ª, jiśra'él 45, 28ª. 48, 11ª. 21ª, raxel 30, 1ª. 15°, le'ā 30, 19, jōséf 37, 2ª. 47, 14°. 50, 2. 19; ferner ha'aāám 3, 12ª, ha'iššā 3, 6ª. 13b. 24, 8ª (?), śarē par'ō 12, 15ª, ha'iš 37, 17ª, ha'iš 'äāonē ha'areş 42, 33ª (s. § 61, 1, a), ha'našīm 34, 22ª. 43, 18ª. 33b, ha'ēbēā 24, 5ª (?). 10ª. 53ª; weiter hajjūnā 8, 11ª, haṣṣōn 30, 39³; ha'és 3, 6b (vgl. auch § 61), ha'ochel 41, 36°.

Tendenziös ist natürlich die Ergänzung sone hammal'achim 19, 1°. Auch sonst mögen an einzelnen Stellen, namentlich beim unvermittelten Anschub neuer Quellen u. ä.

- (vgl. z. B. 18, 20. 28, 10°) Explicita zur Verdeutlichung absichtlich redactionell eingesetzt sein: im ganzen aber wird es sich hier wie bei den entsprechenden Auslassungen um bloße Schreiber- oder Glossatorenwillkür handeln.
- 2) Überschießende Objecte (vgl. § 50, 2, b); a) wajjár '¿lohím ['¿þ-ha'arṣṣ], wəhinné nišxăþá 6, 12, le'chöl lexem, wajjōchəlü [lexem] 31, 54b, wajjitten ['oþī] bəmišmár ... 'ofi etc. 41, 10b, wajjifter-lànü ['¿þ-xălomoþēn] 41, 12b, wənišbəràdách ['ochēl] 43, 4, le'chol [lexem] 43, 32c, lehasír ['oþah] 48, 17b. b) Bei doppeltem Accusativ: wajjabē qăin mippəri ha'damā [minxā] ləjahwē 4, 3a, mallê '¿þ-'amtəxóþ ha'naším ['ochēl] 44, 1; wainaggā' jahwē '¿þ-paṇ'ō [nəza'īm gədolīm] wɛþ-bēþō 12, 17. c) Ähnlich auch ša'ōl ša'āl-ha'iš [lanū ulmōladtenū] lēmór 43, 7a. Vgl. ferner das Glossem wəja'qōb šamā' [kī ţimmē '¿þ-dīnā bittō] 34, 5b.
- 3) Überschießende Bezeichnungen angeredeter Personen nach Verbis des Redens (vgl. § 50, 2, c): lədabbér ['el-abraham] 18, 33; wajjömer [ja'qob 'el-ribqā 'immō | 27, 11a'; ähnlich (nach wajjömer): 'elāu 24, 6a. 26, 9c. 27, 1c. 45, 9a, 'elāi 24, 40a, lō 26, 32b. 27, 32a. 47, 29b, lahēm 29, 6a (? s. § 109 zur Stelle); 'el-abadāu 32, 17a, 'el-ezāu 37, 26a. 45, 4a.
- 4) Zusätze von Orts- und Richtungsangaben (vgl. § 50, 2, d) würden nur insofern hierher gehören, als sie Selbstverständliches enthalten. Sie tragen aber so oft bewußt glossatorischen Charakter, daß ich es vorziehe, sie erst in § 55, 1 zu verzeichnen.
- 5) Erweiterungen von Personenbezeichnungen zu mehrgliedrigen Formeln (vgl. § 50, 2, e): — a) Mehr oder weniger zufällige Einschaltungen mögen vorliegen in Fällen wie 'atrám [bənō] 11, 31b, jişxáq [bənō] 22, 3c (? s. § 95 zur Stelle). 25, 11a (? s. § 106 zur Stelle); 'atrahám ['adonāu] 24, 9b, ritqā ['axofam] 24, 59a, ritqā ['ištō] 25, 21°, 'eśáu ['axīu] 27, 30°, ja'qób [ben-'ặxoþō] 29, 13b, šəchém [bənō] 34, 26°, le'lifáz [ben-'esáu] 36, 12°, binjamín ['axīu] 45, 14, ja'qób ['ặbīm] 45, 27d; — ferner libní [lejiexaq] 24, 4, 'ặđ ont ['abraham] 24, 27b. 42a, [jiṣxaq] 'abiu 27, 30b, bəfáxad 'abiu [jiṣxaq] 31, 53b, lādoni [b·cesau] 32, 19b, [tamar] kallaþách 38, 24b; 'el-['atdach] 'atin 44, 24b. — b) Schon mehr bewußte Absicht verraten wohl Zusätze wie 'eß-raxél [baß-laban 'axī 'immō] 29, 10°; son labán ['dxī 'immo 29, 10°, bilhá [šifxaþ raxel] 30, 7, zilpá [šifxaþ le'ā] 30, 10. 12, auch vielleicht 'žlohé 'atrahám ['atīch] 28, 13b, 'žlohé ['atī] 'atrahám wēlohé 'atī jişxáq 32, 10°. — c) Sicher glossatorischer Natur dürften sein 'eśāu bənō [haggaðol] 27, 1b, 'eśáu [bənah haggadol] 27, 15a, ja'qób [bənah haqqaton] 27, 15b, bənē-xămör ['àbī šəchem] 33, 19b, wə'axin [haqqaton] 44, 26c, oder 'àbīmélech [melech gərar] bez. [m. polištīm] 20, 2b. 26, 8b, die ich hier mit verzeichne, um formell Zusammengehöriges nicht zu zerreißen. Weiteres s. § 54, 2. 55, 3.
- 6) Einsetzung formelhafter Wörter (vgl. § 50, 2, f): [šənē] bnē-ja'qób šim'ón wəlewi 34, 25^b (dazu 'al [šənē] sarīsāu 40, 2°); kol-nefeš haxajjā [haromeśeß] 'ašer-šārəşāc hammaim 1, 21^b, ləmišpəxoßam [limqomoßam] bišmoßam 36, 40°; štāim ušmonīm [šanā] ušbā'ome'oßošanā 5, 26° (ähnlich 5, 30°. 12, 4^b. 23, 1°); die Anrede 'axoßi 24, 60°; rəchušō ['ăšer rachaš] 31, 18^b; [wattahar] watteleā 21, 2°, [wajjiqqaxem] wajja'bərem 32, 24°; wajjaroş 'eśau ligrāßō [waixahaēu] 33, 4° (vgl. dazu das überpunktierte wajjiššaqēu der folgenden Zeile), wajjebk ['al-ṣawwārāu] 46, 29°, [wənaqūmā] wəna'lē 35, 3°. Hierher etwa auch die Ergänzung 'iš kəsißrön xālomō [xalamnū] 41, 11, und mit stärkerer glossematischer Erweiterung ['eṛeṣ] 'arbā'ome'oßoselsegel] késef 23, 15^b und 'arbā'ome'ðßoselsegel] késef 'ober [lassoxer] 23, 16^b.
 - 7) Über Wiederholungen s. § 61.
- 8) Einschiebung von Kleinwörtern (vgl. § 50, 2, h): 'ɛ̞- 1, 21². 29°. 9, 11². 23². 21, 28. 24, 5⁵. 25, 33˚(?). 27, 17². 34, 16²². 17. 36, 2². 43, 25. 45, 17⁵. 47, 19°; wo-, u-7, 14˚(3 m.). 8, 19. 19, 12⁵. 34, 21². 29⁵. 36, 24². Demonstrativa nach Subst. mit bestimmtem Artikel: hahī 2, 12². 17, 14⁵. 21², ha'ēl 19, 8°, hahū 28, 19. 32, 3⁵, hazēē 32, 11⁵, hazēō 42, 21°; vgl. auch làmmā 'amárt: »'ǎxoþī [hī]?« 12, 19². Ferner lēmór 8, 15. 37, 15˚. 'èllē [hajū] bənē∿básəmàþ 36, 13˚.

- § 53. Mit § 52, 1. 2 berührt sich die Auflösung sprachlich einheitlicher Formen in getrennte Glieder (namentlich die Auflösung von Artikel- oder Suffixalformen).
- 1) Den Charakter des ziemlich Zufälligen tragen Beispiele wie xămišším hassaddīqim MT. für haxmišším 18, 28°, 'ębęd 'abrahám für ha'ębęd 24, 52°. 59°, oder berách 'ęþ-'abrahám für berächö 24, 1°, missèd bení für missēdách 27, 25°?, bišchón jiśra'él (statt b. ja'qób!) für bešochnö 35, 22°, bechör jehūdá für bechörő 38, 7, oder wajjiþxabbé ha'adám we'ištö für wajjíþxabbe'ú 3, 8°, endlich wajjir'ú 'oþō für wajjír'úhū 37, 18°, wajjarkéb 'oþō für wajjárkibéu 41, 43.
- 2) Absichtliche Correcturen (bez. Glossen oder Scholien) liegen dagegen wohl vor bei kol-kikkár hajjardén für kól-hakkikkár 13, 11^b (vgl. § 61, 1, a), (wəlöt jašáb) bə'aré hakkikkár für bakkikkár 13, 12 (vgl. dazu die analogen Änderungen 19, 29^{ab}, auch 19, 25^a), 'eh-mə'aráþ hammachpelá 'äser-lö für 'eh-ham'ará 23, 9^a, 'éres məzūrém für ha'ares 36, 7^b, səné hassabá' für sanim 41, 47^a, 'eh-kol-òchel šébá' sanim ... für 'eh-kol-ha'ochel ... 41, 48^a, bə'eres gösen (falsch) für ba'ares 45, 10^a, 'éres misráim wə'eres kəná'an 47, 13^b für ha'ares (sc. Aegypten; ähnlich 47, 15), bədérech 'efráþ für baddérech 48, 7^d. Nur halb durchgeführt ist eine beabsichtigte Auflösung in dem grammatisch falschen ha'ohlā [sarā 'immō] 24, 66^a. Ungefähr hierher gehört auch wəchōs [par'ō] bəjadī 40, 11^a und 'el-kōs par'ō für 'el-hakkōs 40, 11^a.
- § 54. Eine weitere umfängliche Gruppe bilden die Glossen und Scholien zu einzelnen Worten des alten Textes.
- 1) Ein Teil der hierher gehörigen Wortglossen trägt mehr oder weniger den Charakter bloßer Varianten oder Dubletten ohne erklärende Tendenz. So z. B. bidmūþō [kəṣalmō] 5, 3, nišmāþ [rūx] xajjīm 7, 22, [umōra'chem] wəxittəchem 9, 2ª (s. aber § 51), (šənē) xajjē sarā ... [šənē xajjē sarā] 23, 1ªb, wa'ser dibber li [wa'ser nišba'-li] 24, 7b (vielleicht steigernd gemeint), lifnē jahwē [lifnē mōþī] 27, 7° (oder umgekehrt: beide secundār), 'er'ē sōnāch ['ešmor] 30, 31ª, mijjāđ 'axī [mijjađ 'eśau] 32, 12ª, kī-'axīn [bəsarenū] hū 37, 27b (zu No. 2?), liškāb 'eṣlāh [lihjōþ 'immah] 39, 10 (beide secundār), [kī lō məraggəlīm 'attem] kī-chenīm 'attem 42, 34b, wajjišmə'ūmiṣrāim [wajjišma' bēþ par'ō] 45, 2b. So möglicherweise auch wəsabtā wəra'mā [wəsabtəchā] 9, 7° (vgl. § 57).
- 2) Dagegen sind wohl schon als Sacherklärungen gemeint die (dem erläuterten Grundwort formell gleichartigen) Zusätze in wəchql-jeşer [maxsədəb] libbő 6, 5ª (vgl. jeşer [leb] ha'adám 8, 21°), wa'ni hinəni medi ['eh-hammabbūl] maim 'al-ha'areş 6, 17ª (dazu umgekehrt wəhammabbūl hajā [maim] 'al-ha'areş 7, 6), basar bənaf sö [bədamō] 9, 4ª, qémax [soleb] 18, 6°, [bisdom] ... bəböch ha'ir 18, 26ª, wə'an sẽ ha'ir ['an sē sədom] 19, 4ª, ba'is [bəlōt] 19, 9°, lə'am ha'areş [libnē xeh] 23, 7, bēnōhēn [bēnēn ubēnach] 26, 28ʰ, chəlēch [teljach wəqastach] 27, 3ª, [midbənōh xeh] ... midbənōh ha'areş 27, 46°, ['al-pī habbə'er] limqomah 29, 3ʰ, 'arşā se'ir [sədē 'èdōm] 32, 4, bəchaf-jérech ja'qob [bəzīd hannasē] 32, 33ʰ, xǎmōr haxiwwi [nəsī ha'areş] 34, 2ª.

Ganz sicher dürfte diese Auffassung sein bei bə'éreş-nöd [qidmap 'eden] 4, 16, lənašāu ['adā wəşillā] 4, 23°(?), bə'éreş mōladtö [bə'ūr kaśdīm] 11, 28°, 'ĕlohē 'abī ['ĕlohē 'abraham] 31, 42°, 'ĕlohē 'abr. wēlohē naxōr... ['ĕlohē 'dbīm] 31, 53°, bəjošēb ha'áreş [bakna'nī ubaprizsī...] 34, 30°, [bə'ereş məzūrē 'abīu] bə'éreş kəna'an 37, 1, 'eþ-'exāu ['gþ-bənē bilhā weþ-bənē zilpā, nəšē 'abīu] 37, 2°, [pōṭīfar sərīs par'ō śar haṭṭabbaxīm] 'īšmiərī 39, 1°, 'eþ-'abādāu ['eþ-harofə'īm] 50, 2, und vor allem bei den systematisch durchgeführten Glossen 'axārē hōlādō ['eþ-šeþ] etc. 5, 4°. 7°. 10°. 13°. 16°. 19°. 22°. 26. 30°. 11, 11°. 13°. 15°. 17°. 19°. 21°. 23°. 25°. — Vgl. überdies schon § 52, 5 und den etwas abweichenden Fall xadāl lihjōþ ləšarā ['orax] kannašīm 18, 11°, sowie die fehlerhaften Texterweiterungen 41, 26°. 27°.

3) Noch deutlicher tritt der scholienartige Charakter der Zusätze da hervor, wo diese dem Grundwort formell nicht gleichartig sind. So z. B. mit relativer

Anknüpfung: web-kasluxim ['ašer-jasə'ù miššam pəlištim] 10, 14 (verstellt!), bə'elön[ē] mamré ['ašer bexebron] 13, 18, mexwīlā 'ad-šúr ['ašer 'al-penē mieraim bo'acha 'aššūrā] 25, 18b, 'îrv. səchém ['ăšer bə'eres kəna'an] 33, 18a, hammaqom ['ăšer dibber 'ittō šam 'ělohīm] 35, 15°, 'el-habbőr hazzé ['ášer bammidbar] 37, 22°, 'eþ-ha'zalóþ ['ášer šalax josef lasēb 'obo] 45, 27°, góren ha'atád ['ášer bo'eber hajjarden] 50, 10°; erweitert [sodē 'efron 'ặšer bạmmạchpelā 'ặšer lifnē mạmrē] hạssađē 23, 17°, ra'ãb ... [milləbạd hara'áb harišón 'ašer hajā bīmē 'abrahám] 26, 1°b, barhatīm [bəšiqaþōþ hammaim 'ašer tabon hạṣṣōn lištōþ] 30, 38b, 'eþ-kuttontō ['eþ-kəþoneþ hạppassīm 'ặšer 'alāu] 37, 23b, bēþ hạssóhar [məqōm 'ặšer 'ặsīrē hạmmelech 'ặsūrīm] 39, 20b, bēþ sár hattabbaxim ['el-bēþ hassohar məqom 'ặšęr josef 'asūr šam] 40, 3°, 'el-hạm'arā ... [bạm'arā 'ặšęr biśāē hạmmachpelā 'ặšer-'al-pənē mamrē bə'ereş kəna'an] 49,30°. Vgl. ferner [lūzā 'ặšer bə'ereş kəna'an.hī] bē þ-'el 35, 6. — Mit Nominalsatz: uben-méseq bēh [hū dammeseq] 'eli'ézer 15, 26, 'efráh(a) [hī bēb laxem] 35, 19. 48, 7d, kirjābā 'arba' [hī xebron] 35, 27a, 'esau [hū 'edom] 36, 1; ähnlich 36, 8. 19. — Ausführende oder einschränkende Participia: bənē nóx [hajjoşə'im min-hattebā] 9, 18° (vgl. § 73 zur Stelle), haksá'qaþàh [habba'ā 'elai] 'aśū 18, 21, wəlammisrim [ha'ochəlim 'itto] 43, 32b. — Vergleich: kəzan jahwe [ka'ser misraim] 13, 10b (zu No. 1?). - Ortsangaben (vgl. § 55, 1): hahárā [miqqedem lebēþ 'el] 12, 8*, 'eþ-ha'ebel [bezoren ha'aṭađ] 50, 11*, haśśađę ... ['al-pənē mamrē] 50, 13b. Vgl. ferner bəderech ('efrab) [bə'od kibrap-'éreş labo 'efràba 48, 7°.

- § 55. Auch ohne besondere Zugehörigkeit zu einem bestimmten Textwort werden oft näher bestimmende oder erläuternde, meist kleine, Zusätze gemacht.
- 1) Besonders häufig sind darunter Orts- und Richtungsangaben: kī rabbā ra'ab ha'adam [ba'ares] 6, 5ª (ähnlich 'al-ha'ares 6, 12. 7, 19ª, 'aser 'al-ha'ares 9, 17b), wajjikkalè haggésem [min-hassamaim] 8,2b, wənabəlā [sam] 11,7° wajjissā" 'abram haloch wənaso' [hannezba] 12, 9a, wajja'al 'atram [mimmisraim] 13, 1a (aus 12, 20 herübergenommen), ur'ê [min-hammaqōm 'ặšṣr-'attā šam] 13, 14°, bammid bãr |'al-ha'ain] bəd érech štīr 16, 7b, wəhti∪ʻomèti∪ʻặlḗm [tạxạþ haʻeṣ] 18, 8°, wajjifnti [miššam] ha'našim 18, 22°, 'oméd [lifnē jahwē] 18, 22b, wajjissá' [miššam] 'abrahám 20, 1⁴, wajjíchrəþù bəriþ [bib'er šabą'] 21, 32°, wajjelechū jaxdau ['el-be'er šęba'], wajješęb 'abraham bib'er šaba' 22, 19°f., liqbór 'eß-meßi [milfanai] 23, 8b, wəlaqaxtà 'išša libni [miššam] 24, 7c, ['al-ha'ain] 24, 30c, ['el-'atīmelech melech polistim] gorará 26, 1°, šalxún welochá [ladonī] 24, 56°, 'im-'anī lo 'ę'bõr 'elę́ch ['e̞þ-ha̞gga̞l ha̞zze̞] 31, 52ª (Object, zu § 52, 2), 'a̞đ-ン'a̞še̞r-'abò-'e̞l-'a̞doni [śe'irā] 33, 14d, wajjiqxti 'eþ-dīnā [mibbēþ šəchem] wajjesə'ti 34, 26h, beto't [mippaddan 'ăram] 35, 9^a, [bammaqom 'ăšer dibber 'itto] 35, 13^b. 14^b, wajjașeet ja'qób mașșetá ['alqəburafah...] 35, 20°, wajjelech ['el-'eres] mippəne ja'qób 36, 6° (der Glossator hat vergessen den Landesnamen einzusetzen!), 'orəxáþ jišmə'ēlīm ba'ā [miggil'ad] 37, 25°, wajję'sőr (so lies statt wajję'sof) 'oþám ['ęl-mišmar] 42, 17, waidábberù c'eláu [pęþax habbaib] 43, 19, wajjabí'ū lǒ 'eb-hamminxā 'ašer bejadám [habbaibā] 43, 26° (falsch!), wəchilkáltī 'oþách [šam: sc. im Lande Gosen: falsch!) 45, 10b, ləhōróþ [ləfanāu] 46, 28b(?), hannölad im lách [bə'eres misraim] 48, 5°. — Auch hier sind, wie man sieht, leichtere und schwerere Fälle gemischt.
- 2) Zeitangaben: Allgemeineres: [lifnē šaxeþ jahwē 'eþ-sədom wə'eþ-'ámorā] 13, 10b, ['axārēch] 17, 8a, [bīmē 'abraham 'abīu] 26, 15a, [bajjōm hašlīšī] 31, 22b, ['axrē-chen] 41, 31a. Speciellere chronologische Angaben: [wəhajū jamāu me'ā wə'eśrīm šanā] 6, 3c; die Monats- und Jahresdaten in der Sündflutgeschichte 7, 10b—11b. 8, 4b. 5b. 13ab. 14a; ferner ['arba'īm jōm] 7, 17a, ['arba' me'ōþ šanā] 15, 13c (16, 3b aus Pŋ oder Glosse?), jōséf [ben-šeba'-'eśrē šanā] ... wəhū nà'ar 37, 2b, [waixī jōsef me'ā wa'eśer šanīm] 50, 22c, jōséf [ben-me'ā wa'eśer šanīm] 50, 26b. Das meiste ist sichtlich aus einem bestimmten chronologischen System geschöpft.
- 3) Genealogische Zusätze (zum Teil mit bestimmter Tendenz): [wəxám hūo'ặbī chəná'an] 9, 18b, [xam 'ặbī] chəná'an 9, 22°, bab-[bəbū'el ben-]naxör 24, 47b,

xặmởr ['ặbĩ šəchẹm] 33, 19°, wə'ẹþ-básəmạþb, bạḥ-jišma'ễl [ặx \bar{o} h nəbaj \bar{o} h̄] 36, 3°, bạḥ-'ặnấ [bạḥ-ṣib'ōn] 36, 2°, 'ọhlībamấ [bạḥ-'ặnấ] 36, 18°(?), bạ'ạb, xanán [bẹn-'ạchb \bar{o} r] 36, 39° (vgl. übrigens § 57 Schluß).

- 4) Adverbiale oder sonstige detaillierende Zusätze: ṣἔ... 'attá... unšēbanēch ['ittach] 8, 16, wattelęd śará labrahām běn [lizqunāu] 21, 2b, wajjinnáxem jiṣxáq ['axárē 'immō] 24, 67b (falsch!), wəješəbū ['ittanū] 34, 23b; wa'bārāchèkkā [lifnē jahwē lifnē mōlh̄] 27, 7 (vgl. § 106 zur Stelle), wattəd ábbèr-'elāu [kadbarīm ha'ellē] 39, 17a, jitšā far'ō 'el-rōšách [me'alēch] 40, 19b (falsch!), wajjáxləmū-xālōm [šənēm 'īš xālomō] bəlāil 'exád 40, 5a, [ka'šer paḥar lahem jōsef] 40, 22b, hakkèséf haššáb bə'amtəxolēn [batxillā] 43, 18b, wəchésef 'axér hōràdnū [bəjadenū] 43, 22a, 'aḍ-bō jōséf [baṣṣohraim] 43, 25 (aus 16d), bə[fī] 'amtaxtō 44, 1b (ähnlich 44, 2b. 8a: alles aus Jō in Ja übertragen), 'āšer-jimmaṣè'ittō [me'ābadēch] 44, 9a, wajjiwwaþèr-hū ləbaddō [b'immō] 44, 20b; vgl. ferner [šikkel 'eþ-jaāāu...] 48, 14c.
- 5) Begründungen u. ä.: 'ef-bərīfī hefar 17, 14b, ... wa'nī məfē mispar 34, 30°. Meist in kī-Sātzen: kī lō-šalem 'āwon ha'morī 'ad-hennā 15, 16b, (kī)'amərā 16, 13b, kī jarə'ā 18, 15, kī ṣaid bəfīu 25, 28°, kī ro'ā hī 29, 9, kī 'attā jada't etc. 30, 26b, kī məcharanū 31, 15, kī hammelīş bēnofam 42, 23b, kī 'anšē mianī hajū 46, 32 (mit weiterer Ausführung kī šaf-lī 'flohīm zèra' ['axer taxaf hefel: kī harazō qain] 4, 25b). Auch in Versform: kī-'ofāch ra'īfī | ṣaddī pəfanai | baddō hazzē 7, 1b, kī jeşer (leb) ha'adam | ra' min'urāu 8, 21°, kī-'aşon 'aṣan jahwē | bə'ād kol-rexem | ləbēf 'ābīmelech || 'al-dəbār sard 'eṣf 'abraham 20, 18, kī nbalā 'asā bjisra'ēl, || liškáb 'ef-baf-ja'qob, | wəchen lō je'asē 34, 7° (auch 37b gehört zum Einsatz), kī lō jadā' kī chállafð hī 38, 16°, kī lūlē hifmahamahnū, || ki-'attā sàbnū zē fa'maim 43, 10. Vgl. auch mianēm wəqinjanam | wəchol-bəhemtam, | hālō lànū hém? 34, 23° (und 7, 3b in § 56).

Angaben von Ursachen und Gründen etc. ohne Satzform: kī-málə'à-ha'árçş xamás [mippənēm] 6, 13b, wəlō-jikkaréþ kol-baśār 'ŏd [minmē hammabbūl], wəlō-jihjē 'ŏd mabbūl [ləšaxeþ ha'arçş] 9, 11b, [... bəxçmlāþ jahwē 'aldu] 19, 16b, wəlō jachəlā (ha)'árçş *latēþ 'oþám [mippənē miqnēm] 36, 7b.

Einwände: [wəhū haşşa'ir] 48, 14b, [... kī mənaššē habbəchor] 48, 14c.

- 6) Steigernde Zusätze aller Art: [mikkol-habhemā u]mikkol-xájjàb-hassadē 3,146, [me'adám 'ad-behemá, | 'ad-rémes (ha'damá) | we'ad-'öf hassamáim] 6, 76. 7, 236; kī [kullō] mašąż ... 13, 10b, [wə'al-kól-pənð. 'ereş hakkikkár] 19, 28b, nəsī 'elohīm für nasí 23, 5b, maqqal libne lax [wəluz wə armon] 30, 37b, hanquddob [wəhatlu ob] 30, 35b, lamma naxbépa libróx [wattiznob 'opī] 31, 27°, [wajjōsifū 'ďd | sənő 'opō] 37, 5° und ähnlich 37, 8°, [sənumoþ] 41, 23, 'eþ-kól-'amali [wə'eþ-beþ 'atī] 41, 51; halovzé 'aser jisté 'adonī bǒ [wəhū naxeš jənaxeš bō] 44, 5°, bə'éreş mişraim [ub'ereş kəna'an] 47, 14°. — Öfter finden sich derartige Steigerungen bei Besitzangaben oder dgl.: wo'axrē-chén jeso'ú [birchuš gad ol] 15, 14°, wajjiqqóx ... sőn ubaqár [wa'badīm ušfaxoþ] wajjittén labrahám 20, 14°, uzmallim [waxmorīm] 24, 35°, weß-hasson weß-habbaqar [wəhagmallīm] 32, 8°, vgl. auch wəha'našim šulləxú [hem waxmorēm] 44, 3⁶, auch 'attá ubēþách [wəchol 'ašer lach] 45, 11^a. — Dem Knecht Abrahams werden bei der Werbung um Rebekka Männer beigegeben (24, 32°. 54°. 59°), ebenso der Rebekka Mägde (wəna robeh 24, 61°); das überreichte Geschenk wird gesteigert durch die Hinzufügung kostbarer somidim (24, 22°. 30°). - Dem Essen wird das Trinken beigesellt: wajjocholu [wajjištu] 24, 54, und, ganz unpassend, wajjágges-lő wajjöchál [wajjábē-lō-jāin wajjéšt] 27, 25°. — Auch wajjabó'ū 'al-(statt 'çl-) ha'ir [bètáx wajjahrəzü kol-zachár] 34, 25° kann man hierherstellen (darauf folgt dann die längere Interpolation V. 27-29).
- 7) Eine Anzahl weiterer Einsätze verdankt seine Entstehung einem pedantischen Genauigkeitstrieb, der insbesondere specialisieren muß, wenn neben einer Hauptperson auch Nebenpersonen an einer Handlung beteiligt sind, ohne daß dies (als selbstverständlich) besonders gesagt ist. Namentlich Frauen und Kinder spielen dabei eine Rolle. 7, 7°f. geht 'Noah' in die Arche [ubanāu wə'ištō unšē-banāu 'ittō]; ähnlich beim Herausgehen 8, 18. 'Abraham' wird aus Aegypten fortgeschickt: waišālləxŵ.'oþō

(mimmiṣráim) [wə'eb-'ištō wəchol 'ašer lo] 12, 20. — Die drei Männer heißen Lot mit seinen Töchtern fliehen, ergreifen 'ihn' bei der Hand usw.: qum-qax 'eb-['ištach wə'eb-štē] bənobéch . . . 19, 15°, wajjaxzíqū . . . bəjadő [ubjad-'ištó ubjado'šté bənobáu || bəxemlāb jahwę̃ 'alau (letzteres zu No. 5)] wajjóşi'ùhū 19, 16°ff. (hier wird allerdings die bewußte Rücksicht auf 19, 26 Jo mitgewirkt haben). — Jakob will von Laban fortziehen und verlangt von diesem seine 'Frauen': tənā 'eb-našái [wə'eb-jəladai] še 'abádtī 'obāch bahén 30, 26°. — Juda ergibt sich mit seinen Brüdern in das unabwendbare Geschick mit den Worten: hinnénnū 'ābadim lādoni [gạm 'ặnạxnū gạm 'ặšer nimṣā hạggabī' bəjadō]! 44, 16°. — Joseph entbietet seinem Vater, er solle im Lande wohnen und in seiner Nähe sein, und er werde für ihn sorgen: wəhajiba qarõb 'elái ['attá ubanệch | ubnế banệch, || wasonách ubqarách, | wachól-'ašer-lách], wachilkálti 'oþách* 45, 10° ff. — Ein Interpolator der Josephsgeschichte hat sein besonderes Augenmerk auf den táf gerichtet, der im alter Text der Gen. überhaupt nicht vorzukommen scheint: axullachèm ... azalöb [ləṭappəchem wəlinšēchem], unśāþém 'eb-'dbīchém ubāþém! 45,19°; wajjiš't ... 'eb-ja'qōb 'ábim [web-tappam web nəšēm] ba'zalób 46,5°, waichalkél ... 'eb-kól-bēb-'abīu lèxém [bəfī haṭṭaf] 47, 12; ul'ochləchém wəla'šér bəbattēchém [ul'ochel ləṭappəchem] 47, 24d; das ganze Haus Josephs und seine Brüder ziehen zu Jakobs Begrübnis: [raq-tappám wəşōnám utqarám | 'azətü bə'éreş gòšén] 50, 8° (über 50, 21° s. zur Stelle); auf denselben Mann geht sichtlich auch der den Zusammenhang sehr störende Einschubvers [wənixje wəlö naműþ, || gam-'anaxnū, zam-'attá, gam-tappénū] 43, 8° zurück (dazu gehören dann wieder, wegen der formellen Ähnlichkeit, die inhaltlich anders gearteten Einschübe 47, 19bdfa, auch wol der nach 47, 22 gebildete Schlußvers 47, 26°, und — an einer früheren Stelle der Einschub 34, 27-29 mit tappám etc. 34, 29a). - Ergänzungen vermeintlicher Lücken in einem Stammbaum: bənè.lo?á...[wə?eþ-dīnā bittō] 46, 15° und kol-néfeš banáu [ubnoþāu] šəloším wəšalóš 15b (wo der Einschub die Zahl bricht).

Andere Beispiele liefert (neben den bereits citierten) noch die Sündflutgeschichte; so beim Einzug in die Arche (7,8—9); ferner wajjizkór 'ğlohim 'ęħ-nóx [wə'eħ-kộl-haxajjā | wə'eħ-kộl-habhemā | 'ặṣṣ¬'ittō bạttebā] 8, 1ab, wajjibşn nòx mizbéx ləjahwē [wajjiqqāx mikkól | habhemā haṭhorā | umikkōl ha'of haṭṭahōr] wajjá'al 'oloħ bammizbéx 8, 20. — Sonst vgl. etwa noch [wəgám hagmallim hišqa þā] 24, 46°.

Als Specialität dieser Art in P werden die vielen secundären lomīnēu etc. 1, 11^b. 12^a. 21^b(2). 24^b(2). 25^a. 25^b(2). 6, 20^a(2). 7, 14(4) aufzufassen sein, vielleicht auch lohimmõl lachém kol-zachár 34, 15^b (ähnlich 34, 22^b. 24^b) für lohimmõl (kul)lochém oder dgl.

§ 56. Als besondere Gruppe mögen sodann die ebenfalls zahlreichen Ausführungen zu einem einmal angeschlagenen Thema angereiht werden. Sie haben zum Teil nicht viel mehr als bloß stilistische Bedeutung, können aber natürlich auch erläutern, steigern oder Ausdruck einer besonderen Tendenz sein. Charakteristisch ist, daß sie vorwiegend in der Gestalt voller (Kurz- oder Lang-)Verse auftreten, bisweilen ganze Versgruppen bilden.

Hierher gehören etwa: 1, 16°—16⁴ als Ausführung zu 'eþ-soné ham'oróþ hagðolīm 16° + wəlimšöl bajjóm uballáil 18°, ferner [wattíššaxèþ-ha'áreş lifné 'élohim] wattímmalè ha'áreş xamás 6, 11 (nach V. 12, vgl. § 72), lošaxēþ köl-basár ['ášer-bō rūx xajjím | mittáxaþ haššamáim: | köl 'ášèr-ba'áreş jizwá'] 6, 17°, gam-me'ōf haššamāim šib'ā šib'ā [zachár unqebā | baxajjōp zèrá' | 'al-poné chol-ha'áreş] 7, 3°, [xaméš 'eśrè 'ammā | milmá'lā gaborū | hammáim, waichussū heharim] 7, 20 (Ausführung zu 7, 19), (wə)chól-haxajjā 'ášer-'ittách [mikkōl-basár | ba'ōf ubabhemā, | ubchol-harémes haromés 'al-ha'áreş] 8, 17°, [wəþardemā nafəlā 'al-'abrám] 15, 12°, zōþ ('ðþ) bərīþī 'ášér tišmərū [bēnī ubēnēchém || ubēn zar'ách

'axărţch] 17, 10°, [wəhajā lō þ bəri þ | bēni ubēnēchem] 17, 10°, xalilā làch me' àśō þ kaddabār hazst [ləhamī þ ṣaddiq 'im-rašá', || wəhajā chaṣṣaddiq karašá'] 18, 25°, hinnt-nà maṣã 'abāāch xen bə'ēnţch [wattazdēl xasdách | 'àṣṣr 'aśi þa 'immadi | ləhaxjō þ 'eþ-nafši] 19, 19°, šīm-nā jaāāch taxā þ jərechi [wašbī 'éch bəjahwē | 'ţlohē haššamāim | wēlohē ha'āreṣ], 'àṣṣr lō þiqqáx . . . 24, 3°, haqrē-nā ləfanāi hajjōm [wa'śē-xèṣṭā | 'im-'àāoni 'aṭrahām] 24, 12°, ['asatinnagème' alaþi] 24, 41°, ['aḍ-terēā miṣrāimā : | šəchōn ba'ārṭṣ | 'àṣṭr 'omàr 'elţch] 26, 2°, der etymologisierende Einsatz 27, 36° als Ausführung von 27, 35; [wəchol 'àṣṣr-titten-li || 'aṣṣt 'à'ạṣṛ hhū làch] 28, 22° (zu 21° vgl. § 60, 3), [wajjitten-pənè haṣṣōn 't̞-'aqóā, || wəchol-xūm bəṣōn labān] 30, 40°, wəhi þxáttənū 'oþánū : [bəno þēchem tittənū-lánū, | wə'ệþ-bəno þēn | tiqxū lachem] 34, 9°, wəha'ārṭṣ tihjē lifnēchem : [šəbū usxarūh, | wəhe'āxāzū bāh] 34, 10°, endlich der lange Einschub 34, 27—29 (vgl. § 55, 7). Sinnwidrig ist natūrlich wajjā'nth-īnē-ja'qób 'ệḥ-šəchem * bəmirmā [waiā abrū 'àṣṣr-timmē | 'eḥ-dīnā 'āxo þám] . . . 34, 13°.

Unmetrisch: wəja'qōb taqá' 'çþ-'qhlō bahár [wəlaban taqa' 'çþ-'çxāu bəhar haggil'ad] 31, 25°, lōnúchàl·larédçþ ['im-ješ 'axīn haqqaton 'ittanū wəjaradnū] 44, 26°.

Hervorzuheben sind ein paar besondere Specificationen im Stil von P: mikkól josp'é hattebá [lochol xajjaþ ha'ares] 9, 10°, kol-nefes xajjá [lochol-basar] 9, 15°, wohajoþá boriþi bibsarchém [libriþ 'ōlam] 17, 13°, die übrigens natürlich auch als Glossen gefaßt werden können.

§ 57. Gelehrte Notizen, namentlich antiquarischen und genealogischen Inhalts, von den Glossen und Scholien im engeren Sinn durch die metrische Form unterschieden, in der sie zumeist auftreten.

Hierher: wajjiqrā ha'adám | šemo'ištō xawwā, | kīohīohájəþào'ēm kol-xái 3, 20, me'éllē nifrodú | 'ijjē haggōjím 10, 5°, wə'éþ-haūūsi—wə'éþ-haxmaþt 10, 16 ff., warpachšād jalād 'eþ-šálax, || wəšélax jalād 'eþ-čber 10, 24 (dient zugleich dem Anschluß, vgl. § 58, 1), kīobjamāu nifləzā ha'áreş 10, 25°, die Grenzbestimmungen 15, 18°—21, die Notiz über die Kinder von Abrahams Kebsweibern 25, 6, 'al-kén-qaràošəmō 'ĕdōm 25, 30°, wajjiqrā 'eþ-šém- | hammaqōm*bēþ-'el, || wə'ūlām lŭz | šem-ha'ir larīšonā 28, 19, wə'axár jalədā bāþ, || wattiqrā 'eþ-šəmāh dīnā 30, 21, 'al-kén-qarāošmō gal-'ed 31, 48°, 'al-kén lō-jōchəlū | bənē jiśra'el || 'eþ-gīd hannašē etc. 32, 33, tàxáþ ha'elā | 'äšér 'im-šəchém 35, 4°, hīo massébeþ gəburāþ | raxel 'ad-hajjōm 35, 20°, wəþimná' hajəhā | fīlézeš le'līfáz*, | watteled le'līfáz 'eþ-'āmaléq 36, 12°, wajjamoþ 'er wə'ōnan bə'ereş kəna'an 46, 12° (doch wol unmetrisch).

In Form eines Relativsatzes an ein bestimmtes Wort anknüpfend: ribqā... ['ǎšér julləāā | libþū'el ben-milkā | 'ešeb-naxōr' 'ǎxt 'abrahám] 24, 15b; ähnlich 'ǎšer-jáləāā-llō | 'asənāb-bab-pōṭīféra' | kohēn 'ðn 41, 50b. 46, 20b.

Anhangsweise mögen hierhergestellt werden die Einschiebungen neuer Namen in Genealogien, wie wo'ę p- obál 10, 28°, wo'ę p-qórax 36, 14°, 'allūf qòrax 36, 16°. Anderes, was auch unter diese Rubrik gebracht werden kann, s. § 54, 1. 55, 3.

- § 58. Eine Anzahl von Einschüben wollen offenbar den Zusammenhang der Erzählung verbessern.
- 1) Einschubsverse dieser Art finden sich namentlich bei Quellenmischung: voajjízberů hammáim 'al-ha'áręs || xămiššīm um'āþ jŏm 7, 24, wajjárax jahwē 'eþ-rēx hamnīxóx, vajjómer jahwē 'el-libbó 8, 21° (10, 24 s. § 57), wejahwē 'amár | 'el-'abrám 'axărē | hippáred-löt me'immō 13, 14° (zur Einführung eines umgestellten Passus, § 82, 3. 84 zur Stelle), 'axár hadbarím ha'èllē 15, 1°, waiht chahōṣī 'ām | 'oþám haxùṣā 19, 17°, wajjerā 'elāu jahwē || balláilā hahú wajjōmár 26, 24°, wajjizkór 'ělohím 'eþ-raxél 30, 22° (hierher?), vajjūštaxēu me'émeg xebrón 37, 14°, wajjōṣē jōséf | 'oþám me'im-birkāu, | wajjištaxū lappāu

- 'àrṣā 48, 12, 'axặrē qabərū 'ɛ̞b-'abīu 50, 14°; dazu die Überschriften bez. Schlußworte 36, 31. 49, 1. 28.
- 2) Nur ausnahmsweise sind solche Verse innerhalb einheitlicher Textpartien eingeschoben: waihī 'axár | hadbarim ha'èllē 39, 7°, wəhara'āb hajā | 'al-kǫl-pənè-ha'áreş 41, 56°.
- 3) Nur einmal finde ich diesergestalt ein einfaches Wort eingeschoben, das $[waih\bar{\imath}]$ vor 8, 6°, das nötig war, um den durch die Einfügung von 8, 5°c zerrissenen Zusammenhang wiederherzustellen.
- § 59. In gewissem Sinne kann man hierher auch gewisse Additionen stellen, die dadurch entstehen, daß Wörter oder Wortgruppen aus einer parallelen Überlieferung mehr oder weniger unpassend herübergenommen werden.
- 1) Aus einer nicht den alten Quellen zugehörigen Tradition stammt die Einfügung von wa'morā hinter sədóm 10, 19^b. 18, 20. 19, 24. 28^a (in 10, 19^b sind auch noch 'admā und səbojím hinzugefügt); für diese könnte innerhalb der Gen. selber nur Cap. 14 als Eventualquelle in Betracht kommen. Dazu vgl. den Zusatz wə'al-kǫl-pənè'', ereş hakkikkar 19, 28^a und die Erweiterung von ha'ir zu 'arē hakkikkar 19, 29^a, ähnlich 19, 25^{ab}. 29^b (auch 13, 12^a).
- 2) Aus erhaltener Parallelüberlieferung stammen wajjá'al 'abrám [wəlōt 'immō] 13, 1° (vgl. 13, 5°), 'àbīmēlech ... wa'xuzzáþ mere'ēu [ufīchōl śár-ṣəbā'ō] 26, 26° (aus 21, 22°), [wajjišmā' ja'qób 'el-{jiṣxāq} 'abīu [wə'el-'immō] 28, 7 (aus 27, 42 ff.)?]. Ganz unerträglich sind die Additionen hinnē haggāl hazzē [wəhinnē hammaṣṣebā] 31, 51° und ähnlich 52° (vgl. auch 49°), ungeschickt auch 'eþ-ĕəchém [web-xāmōr 'abīu] 34, 13° (ähnlich 34, 20. 24°) und 34, 13°, das auf die Glosse 34, 5° zurückgreift, endlich [wạišareþ 'oþō] 39, 4° (aus 40, 4°) und wajjiqnēu [pōṭīfạr səris par'ō | śar háṭṭabbaxīm] 'īš miṣrī 39, 1° (aus 37, 36). Hierher auch raq 'aāmāþ hakkohānīm ləbāddām || lð hajəþā ləfar'ō 47, 26° (aus 22)?
- § 60. Tendenziöse Einschübe. Unter dieser Rubrik fasse ich hier mit Übergehung des schon in den vorigen Paragraphen vorgeführten minder gewichtigen Materials, das etwa auch hierhergestellt werden könnte, nur eine Anzahl besonders markanter Umbildungen des alten Textes zusammen.
- I) Die Umbildung der 'Götterehen' zu 'Engelehen' oder dgl. durch das doppelte [bənē] ha'lohim 6, 2ª. 4º und die Einsetzung des mal'ach jahwē für jahwē oder 'Elohim 16, 7ª. 11ª. 22, 11ª; ähnlich mal'ach 'Elohim 21, 17ª, mal'ach ha'lohim 31, 11, dazu auch [šənē hammal'achīm] 19, 1ª (vgl. 19, 15º in § 64, 1, d; dagegen ist mal'ach jahwē ursprünglich in den beiden interpolierten Versen 16, 9. 10). Ebendahin stellt sich auch naftūlė 'Elohim niftaltī ['im-'axofi] (wə)zam-jacholti 30, 8ª. Über rūx ['Elohīm] 1, 2º s. § 65 zur Stelle. Kaum hierher gehören dagegen [jahwē] 'ēl 'ōlam 21, 33º und jahwē ['Elohē haššamaim] 24, 7ª (vgl. 3ª und § 94. 98 zu den Stellen).
- 2) Die Umbildung von Theophanien zu Traumgesichten u. ä.: [baxlom] 20, 6. 31, 11, [baxlom] hallaila 20, 3^a. 31, 24^a, vgl. auch [bəmaxzē] 15, 1^b, bəmar'oß [hallaila] 46, 2^a.
- 3) Die Einfügung von neuen Verheißungen u. ä. (oder Teilen von solchen): 'ặnĩ jạhwệ 'ặsệr hōṣē bắch me' ữr kạśđim, || laþęþ lách 'ęþ-ha'árẹṣ hạzzðþ 15,7°°, we' ạttữ tabō 'gl-'ặbō bệch besalom beśē bữ ṭōbá 15,15, mạlchế 'ạmmim mimménnā jihjú 17,16°, die Einsätze 18,18—19. 22,14—18. 26,3°—5, wehajá ka' šệr tarið, | ufarágtà 'ullō | me'ál-ṣawwārách 27,40°. Dazu vgl. ferner die Worte Josephs wajjišlaxénī 'ğlohim lifnēchém || lastīm lachém | še' grīþ ba'árẹṣ || ulhạzjōþ lachém | pelēṭá geðolá 45,7° und Pharaos Versprechen we' éttenà lachém | 'gþ-túb' èrẹṣ miṣráim, | we' ichlū 'ęþ-xélęb ha'árẹṣ 45,18° (dazu

auch 48, 20); vgl. ferner 50, 24f. (§ 137 zur Stelle); endlich das Gelübde Jakobs wəhajā jahwē | lǐ telohim 28, 21^b und das dazu gehörige Zehntversprechen 28, 22^b (oben § 56).

4) Die Specialisierung der Tiere in reine und unreine: s. § 72 zu 7, 2^{ab}.

- § 61. Bei fast allen den verschiedenen Arten von Erweiterungen spielt die Wiederholung eine nicht unbedeutende Rolle.
- I) Es liegt auf der Hand, daß vieles, was unter diese Rubrik gebracht werden kann, von andern Gesichtspunkten aus schon in den vorhergehenden Paragraphen mit gebucht werden mußte. So können ja z. B. so gut wie alle eingeschobenen Explicita auch als Wiederholungen gefaßt werden. Gerade dieses Beispiel aber zeigt auch, daß es unmöglich ist, eine feste Grenzlinie zwischen Wiederholung und freiem Einsatz zu ziehen. Ich gebe also hier aus dem bereits Angeführten nur eine Auswahl von Stellen, bei denen mir der Charakter der mehr oder weniger bewußten Wiederholung positiv wahrscheinlich ist; die Stelle, aus der die betreffende Wiederholung geflossen ist, füge ich dabei mit < an.
- a) Wiederholungen vorher dagewesener Wörter und Sätze: Zu § 52, 1: ha'ıš 'ặđ onë ha'areş 42, 33° < 30°. — Zu § 52, 2: 'eþ-ha'areş 6, 12° < 11, lexem 31, 54° < 54°, 'ochel 43, $4 < 2^b$, lexem 43, $32^c < 31^b$. — Zu § 52, 3: 'el-'exāu 45, $4^a < 3^a$. — Zu § 52, 6: xalamnū 41, 11 < 11, 'al-şawwārāu 46, 29° < 29°. — Zu \$ 53, 1: haşşaddīqim 18, 28° < 26°, ha'adam wə'ištō 3,8 $^{\circ}$ < 2,25. — Zu § 53, 2: 'eþ-kǫl-(hạk)kikkár [hajjarden] 13,11 $^{\circ}$ < 10. — Zu § 54, 1: $k > q lm\bar{o}$ 5, $3^b < 1$, 26^b , $r\bar{u}x$ 7, 22 < 6, 17. 7, 15, $lifn\bar{e}$ $m\bar{o}\bar{f}\bar{i}$ 27, $7^b < 4^c$, $k\bar{i}$ $l\bar{o}$ məraggəlim 'attem 42, 34 $^{\rm b}$ < 9 $^{\rm c}$. 11 $^{\rm b}$. 14 $^{\rm c}$. — Zu § 54, 2: maim 7, 6 < 6, 17 $^{\rm a}$, libnē xep23,7 < 3.5°, 'al-pī habbə'er 29,3° < 2°d.3°, 'adā wəşillā 4,23° < 19, pōtīfar etc. 39,1° < 37, 36, 'eþ-šeþ, 'eþ-'ĕnōš, 'eþ-qēnan etc. 5, 4a—11, 25a aus dem jeweilen vorhergehenden Vers. — Zu § 54, 3: 'ep-kəponep happassim 'aser 'alau 37, 23° < 3°, bam'arā etc. 49, 30° < 23, 9 ff., vgl. 'al-pənē mamrē 50, 13 $^{\circ}$ < 23, 19 $^{\circ}$, bəzoren ha'aṭað 50, 11 $^{\circ}$ < 10 $^{\circ}$, bə'oð kibrąþ-'ereş labō 'efra $h\bar{a}$ 48, 7° < 35, 16°. — Zu § 55, 1: 'al-ha'areş 7, 19° < 18°, minhạššamạim 8, 2 $^{\rm b}$ < 7, 11 $^{\rm c}$. 8, 2 $^{\rm a}$, 'ặšęr 'al-ha'aręş 9, 17 $^{\rm b}$ < 16 $^{\rm b}$, 'al-ha'ain 16, 7 $^{\rm b}$ < 7 $^{\rm a}$, tạxạp ha^ce 18, $8^c < 4^b$, missam 18, 22 $< 16^a$, milfanai 23, $8^b < 4^b$, $al-ha^cain$ 24, $30^c < 29^b$, lặd onī 24, 56 ^{b} < 54, pe þax habbai \dot{p} 43, 19 < 17, habbai \dot{p} ā 43, 26 ^{a} < 26 ^{a}, lefanāu 46, 28 ^{b} < 28°(?). — Zu § 55, 2: 'arba'īm jōm 7, 17° < 12, 'axārīch 17, 8° < 7°, bajjōm hašlīšī 31, 22^b < 30, 36^a, ben-me'ā wa'eser šanīm 50, 26^b < 22° (beide Zeitangaben sind secundar). — Zu § 55, 3: $b \bar{b} \bar{u}$ 'el ben- 24, 47° < 22, 23°, 'à $x \bar{o} \bar{b}$ nəbaj $\bar{o} \bar{b}$ 36, 3° < 28, 9°, $b \bar{a} \bar{b}$ -'à $n \bar{a}$ 36, $18^{b} < 2^{b}$, ben-'achbor 36, $39^{a} < 38$. — Zu § 55, 4: 'ittanū 34, $23^{b} < 21^{a}$. 22^{a} , bejadenü 43, $22^a < 21^d$, başşohraim 43, $25^a < 16^d$, fi 44, 1^b . 2^b . $8^a < 42$, 27^c . 43, 12^b . 21^c . — Zu § 55, 6: $mikk_0l$ -habhemā 3, 14 b < 2, 20, me'adam etc. 7, 23 b < 6, 7 b , wattiznob 'ofn 31, 27° < 20°, wajjōsifū etc. 37, 8° < 5°, wa'tadīm ušfaxo \hat{p} 20, 14° < 12, 16° (vgl. 24, 35), waxmorīm 24, 35 b < 12, 16 b (vgl. 30, 43), waxmorēm 44, 3 b < 43, 18 d , wəchql-'āšer-lach 45, 11° < 10°, wehatlu'ob 30, 35° < 35°. — Zu b 55, 7: wenixb volb namb 43, 8° < 48, 19° (beide secundăr aus 42, 2b), wajjiqqax etc. 8, 21b < 7, 2, wəhara'ab hajā 'al-kol-pənē ha'ares 41, $56^{\circ} < 54^{\circ}$, wo'e p kol-haxajjā etc. 8, $1^{\circ} < 7$, 14f. — Zu § 56: mikkol-basar etc. 8, 17° < 7, 15. 16, beni ubenechem etc. 17, 10 < 7°, wshajā b'ōb berib etc. 17, 11° < 10° + 7°, waid abbər \bar{u} 'ăser țimm \bar{e} 'e \bar{p} -d \bar{i} n \bar{a} 'ăxo \bar{p} am 34, 13 b < 5 b , libr \bar{i} \bar{p} ' \bar{o} lam 17, 13 b < 7 b . — Zu § 57: 'al-ken etc. 31, $48^{b} < 47$, 'ağer jaladā etc. 46, $20^{b} < 41$, 50^{b} (beide secundār). — Zu § 58: 'ađ-hammaqōm etc. 13, 3 < 12, 8, waihī chəhōsī'am etc. 19, 17 * < 16 $^{\circ}$. — Zu § 59, 1: uf ichol śąr-szba'ō 26, 26 $^{\rm b}$ < 21, 22 $^{\rm a}$, wzhinnē hammassebā 31, 51 $^{\rm b}$ (und ähnlich 52 $^{\rm ac}$)

- < 45, $p\bar{o}t\bar{i}fqr$ etc. 39, 1 < 37, 36, $t\bar{u}b$ kǫl-'eres misraim 45, 20 < 18^b (beide secundär). Zu § 59, 2: rqq'admap etc. 47, 26^c < 22. Zu § 60, 2: $bqxl\bar{o}m$ 31, 11^a < 10^a.
- b) Anticipationen aus späteren Stellen: Zu § 52, 2: 'obī 41, 10b < 10b, minxā 4, 3a < 4b, bənah haggadol bez. haqqaton 27, 15ab < 42. Zu § 52, 6: haromęśę b 1, 21b < 28c (vgl. 1, 26b. 30a, aber auch § 65 zur Stelle), 'ášęr rachạš 31, 18b < 18b. Zu § 53, 2: par'ō 40, 11a < 13b. Zu § 54, 2: bə'ūr kạśdīm 11, 28b < 31c. Zu § 54, 3: śədē 'gfrōn etc. 23, 17a < 19 (dort abgeändert), lūzā etc. 35, 6 < 9 (dort getilgt), 'ášęr šalax jōsef laśē b 'obō 45, 27c < 46, 5, 'ášęr bə'cēpr hajjarden 50, 10a < 11c. Zu § 55, 1: ba'aręs 6, 5a < 6a, šam 11, 7a < 9a, hannęzbā 12, 9a < 13, 1, lifnē jahwē 18, 22b < 19, 27b, bib'er šaba' 21, 32a (s. § 94 zur Stelle), śe'īrā 33, 14d < 16a. Zu § 55, 2: bimē 'abraham 'abīu 26, 15a < 18b. Zu § 55, 4: 'ittach 8, 16 < 17a, lizqunāu 21, 2b < 7b, kadbarīm ha'eltē 39, 17a < 19b, me'alēch 40, 19b < 19c, batxillā 43, 18b < 20b. Zu § 55, 5: kīv'attā jadā't etc. 30, 26b < 29a. Zu § 55, 6: wəhagmallīm 32, 8b < 16a, wəhū naxeš jənaxeš bō 44, 5b < 15b. Zu § 55, 7: 'eb-'ištō wə'eb-kol-'ašṣr-lō 12, 20 < 13, 1. Zu § 56: bənōbēchém etc. 34, 9a < 16. 21c (s. auch § 72 zu 6, 17b), bəchol-basár 9, 15a < 15b. Vgl. ferner šəbū usxarūh 34, 10b < 21b. Zu § 58: wajjizbərū etc. 7, 24 < 8, 3b, waihī 'axar hadbarīm ha'ellē 39, 7a < 40, 1a. Zu § 59, 1: waišareb 'obō 39, 4a < 40, 4b.
- 2) Zu diesen Beispielen kommt sodann noch eine Reihe weiterer Wiederholungen und Anticipationen, die sich nicht gut in eine der behandelten Kategorien einordnen lassen:
- a) Wiederholungen: $w\bar{i}h\bar{i}$ 1, $6^b < 6^b$, nefes $xajj\bar{a}$ 2, $19^b < 7^c$, mikkol 6, $19^b < 19^b$, waichussū $hehar\bar{i}m$ 7, 20 < 19°, wajjōmərū 19°9 < 9°, watteseb minnezed 21, $16^b <$ 16°, ubzar'ach 28, $14^c < 13^c$, $ro'\bar{e}$ [' $e\bar{b}$ -kol] m'āmā [b-jadō] 39, 23 < 4°. 6, səfa \bar{b} 41, $17^b < 3^c$, 'ochel 41, $35^b < 35^a$, 'ōdennū xai 43, $28 < 27^b$, 'im-'afes kasef 47, $16^b < 15^c$. Hierher auch der zusammenhangslose Vers $miqn\bar{e}$ $hassad\bar{e}$ etc. 49, 32, der an 23, 18 etc. anknüpft und vielleicht eigentlich eine Fortsetzung zu 30° sein soll.
- b) Anticipationen: $ppr\bar{\imath}$ I, IIb < IIb, ubchol-ha'areş I, 26c < 26c, 'afar 2, 7a < 3, 19c, wattōchal 3, 6b < 6c, wajjiþhallech xặnōch 'eþ-ha'lohīm 5, 22a < 24, 'eðroš 9, 5a < 5b, wajjōmer 'ặbīmelech 'el-'ạbraham 20, I0a < I5a, wajjelech 24, I0b < I0c, lah 29, 24a < ble'ā bittō 24a, gam-'ặnaxnū, gam-'ặboþēn 46, 34a < 47, 3b, waibarech jạ qob 'eþ-pạr o 47, 7b < I0a. Dazu auch einige Dubletten, die durch Zerreißung eines Zusammenhanges durch Einschub aus einer andern Quelle entstanden sind: wajjiben šam etc. I2, 8c = I3, I8b, [kī 'attā jada't 30, 26b = 29a s. oben unter I, b], wajjeṣē jōsef 'al-'ereş miṣraim 4I, 45c < 46b, wajjeləchū 45, 24a < 25a.
- § 62. Als Reste verzeichne ich endlich noch folgende nicht besonders classificierbare Stellen:

[wə'eş haxajjīm 2, 9b'?, [hū hajā 'ἀbī] jošeb 'ohel 4, 20 (ähnlich 21), ['ἄnašīm] 'axīm 13, 8°, kī \zám [hālom ra'īb] 'axărāi ra'ib 16, 13b(?), hặ [zōi] zạm-ṣaddīq tạhroz 20, 4b, wəjibpallēl bạ dách [wexjē] 20, 7b, ['abīu wajjōmer] 22, 7a, [wannōmer] 26, 28b, [ulribqā] 26, 35, bạ bắ ['ặšer] 27, 10, wajjệ hạb [gạm] 'eb-raxel [mille'ā] 29, 30b, wajjōchəlù sám 'al-haggál 31, 46°(?), [wattōmer] 38, 25°, [ĕlohēchem w]ēlohē 'abīchem 43, 23b, [ja qob ubanāu] 46, 8a (randglossenartige Überschrift?).

- c) Sonstige Störungen.
- § 63. Eine weitere Fehlerquelle bildet die Umstellung einzelner Wörter, Sätze und Verse sowie größerer Textpartien.
- 1) Verstellung einzelner Wörter durch Nachlässigkeit oder Versehen: wa'exabé 3, 10b, qặin 4, 22a, hạjjōnấ 8, 9a, min-hạttebá 8, 19b (vgl. 18), ba'ôf ubabhemá ubchol-

- xájjāþha'áres 9, 10°, šənēm 9, 23°, xašəchā 15, 12°, wajjāchəlū 18, 8°, 'ābīmelech 20, 9° (vgl. 8°), web-hajjeled 21, 14°, waibaqqá' ('áṣè c'olā 22, 3°, wattagged 24, 28, 'attā 26, 29d, labán 29, 29 (vgl. 28°), lərazli 30, 30°, laró' 41, 19°, wəhabi' ū 42, 34°, ha'našim 43, 33° 'abdāch 44, 24° (vgl. 25°), laxómes 47, 26°; im Zusammenhang mit Textverlusten: sifrūnàli 40, 8°, ka' šer jītab-lách 40, 14° (mimmisráim 12, 20° wird absichtlich umgestellt sein). Eine größere Verstellung dieser Art s. in 6, 16. Verstellungen von Versen und Halbversen: 1, 31°. 2, 18. 12, 6. 7. 21, 6—7. 24, 16°. 29—30. 41, 36. 42 (vgl. auch unten § 108 zu 28, 18°).
- 2) Andere Umstellungen sind durch die Verarbeitung einst getrennter Texte hervorgerufen: wajjaxsərü [hammain] 8, 3^b (vgl. 1^c), wəhinnē hōmim bəbiinah 25, 24, ja qób 28, 10^a, ul'arşi 30, 25^b, lüsā etc. 35, 6 (vgl. 9^a), wajja lü 37, 28, bə'rrş mişraim 47, 27^a. Versverstellungen dieser Art: 15, 2^b. 19, 23. 33, 10^c.
- 3) Redactionelle Umstellungen größerer Stücke: Lamechlied 4, 23 f.; ferner 13, 14—17. 21, 23—24. 26, 32—33. 35, 11—13. 48, 7.
- § 64. Von den hiernach noch restierenden Einzelveränderungen der Wortform oder des Wortlautes enthalten die meisten zugleich Sinnesanstöße und sind daher bereits von der früheren Kritik entsprechend berichtigt worden. Für die metrische Frage sind die hier in Betracht kommenden Stellen außerdem meist indifferent, insofern die verderbte Lesart der herzustellenden metrisch gleichwertig ist. In den folgenden Listen fasse ich diese indifferenten Fälle allemal unter α) zusammen, und stelle ihnen unter β) diejenigen gegenüber, die auch für das Metrum von Belang sind. Die in den Text aufgenommene Lesart stelle ich voran und trenne sie durch: von der verworfenen Lesart des MT.
- 1) Veränderungen aus sachlichen Gründen (d.h. Gründen des Sinnes oder der Grammatik):
- a) Blobe Veränderungen der Vocalisation bez. Worttrennung: α) bərö : barā 1, 1, jaṣàu : joṣèu 2, 10°, lə'qbāö ulšomrö : lə'qbāāh ulšomrāh 2, 15°, wəla'aāam : ul'aāam 2, 20°. 3, 17°, la'aāam : lə'aāam 3, 21°, 'aā-: 'oā-8, 22°, wəjolệāệþ : wəjolāāt 16, 11°, wəhī : wəhū 18, 10°, kullāh : kalā 18, 21, $l\bar{u}$: $l\bar{v}$ 15 23, 5. 14, 'āxī : 'ặxē 23, 27°, bəzāā : baggāā 30, 10°, bəmóṣ'āchèm : bəmoṣā'āchèm 32, 20°, qirjāþā 'arbā' : qirjāþ ha'arbā' 35, 27°, dīšón : dīšán 36, 26, lə'alfēm : lallufēm 36, 30°, bəmišmār : bəmišmār 40, 3°, wajjašbēr : wajjišbōr 41, 56°, 'āgebām || 'ašēr : 'aqēb || me'ašēr 49, 19f. β) wəlaqāxt : wəlaqāxaþ 30, 15°.
- c) Graphische Verderbnisse: α) wajjihjű: waihī 5, 23°. 31°. 9, 29°, barēch jahwē 'phlē šēm: barūch jahwē 'žlohē šēm 9, 26°, wəroā anim: wəλoλ anim 10, 4°, wə 'attā: wə 'attā 17, 9°, 'elēn: 'alēn 19, 31°, 'exáā: 'axár 22, 13°, lašúṭ: lašúx 24, 63°, lú: lo tɔ 23, 11°,

'attā_'attā : 'attā_'attā 26, 29^d, ləjaxménnā (bez. -ánā) : wajjexámnā 30, 38^d, wajje'sór : wajje'sóf 42, 17^a, wəṣiwwi β ā 'o β ám : wə'attā ṣuwwē β ā 45, 19^a (hierher?), he'bīā 'o β ó lạ'badim : he'bīr 'o β ó lẹ'arim 47, 21^a, wə'ēl šaddái : wə'ē β šaddái 49, 25^b, 'iš : 'ǎšér 49, 28^b. Hierzu auch יחלרו ארץ für ארץ ארץ 13^b. β) vacat.

- d) Freiere Wortvertauschungen: a) 'şlohim: jahw $= 17, 1^b. 21, 1^b. 31, 49^a: mal'ach jahw<math> = 22, 11^a$, jahw $= 22^b$; beb'slohim 30, 22^b; beb'el: beb'slohim 28, 22^a; na 'rā : rībaā 24, 15^a, rībaā bab-mīlkā: 'elāu bab-bəbū'el 23, 24^a, umīlkā: ubbū'el 24, 50^a, 'abrahām: jiṣxāq 26, 32^a, labān: ja'qób 31, 45. 46^a, ja'qób: jiṣra'el 35, 21^a. 46, 2^a. 5^a. 48, 8; mexarān: mippaddān 48, 7^a; dérech haggān: derech'es haxajjim 3, 24^b; ha'našim: hammal'achīm 19, 15^b, × × ½ fūr 'admonī 25, 25^a, 'ămabī: šifxabī 30, 18°, 'amtaxtō: 'eb-saqqō 42, 27^a; wattabō: wattaqom 19, 35^b, wajjaškimū: wajjaūmū 24, 54 (zu c?); wajjōmer labān: wəhammispā 'dšer'amār 31, 49^a, šəlaxtem: məchartem 45, 5^b, wajjā'aš-kěn jōsef: wajjā'sū-chěn bənē jiṣra'el 45, 21^a, 'im-ta'sū: wajjā'sū 42, 20^b(?). β) ume'es 'āšer-bəbōch haggān: ume'ēs haddá'aþ tōb warā' 2, 17^a (§ 66, 5), jósəbòha'īr: jošəbē he'arīm 19, 25^b (§ 53, 2), wēlohim: wə'ēl šaddái 43, 14^a, šehibhallēch lifnē 'āboþái: 'äšer hibhallechnū 'āboþái ləfanāu 48, 15^b.
- 2) Nur des Metrums halber sind dagegen noch folgende Veränderungen vorgenommen worden:

IV.

Die Texte im einzelnen: Einleitungen und Anmerkungen.¹)

- I. Die Schöpfung nach P_{α}^{*2} und $Px (1, 1-2, 4^{\circ})$.
- \$ 65. I) Auf die besonderen Schwierigkeiten, welche dieser Abschnitt bietet, ist bereits auf S. 171 hingewiesen worden. Versucht man den Text in der überlieferten Gestalt metrisch so abzuleiten, wie der eindringlich-lapidare Stil an die Hand gibt, in dem wir ihn zu lesen pflegen, so gelingt es nicht, irgendwelche auch nur einigermaßen constante Versform zu ermitteln. Danach wäre also unser Abschnitt (abgesehen von Cap. 14, das doch nicht ernstlich mitspricht) in der ganzen Genesis seiner Form nach ein absolutes Unicum.
- 2) Da ich eine solche Sonderstellung nicht für wahrscheinlich halten konnte, mußte ich versuchen, ob nicht durch besondere Mittel ein formeller Anschluß an die sonst in P üblichen metrischen Formen erzielt werden könne. Dabei ergab sich, daß die auch sonst in P für Erzählungstexte üblichste Form, die des Siebeners, sich an vielen Stellen ohne erheblichen Zwang durchführen ließ,

I) In den Anmerkungen bedeutet † 'gegen das Metrum', o vor einer Lesart dagegen soviel wie 'metrisch indifferent', ein größerer Kreis auf der Zeile hinter einer Lesart oder Textsigle (O), daß der Text einer Übersetzung so frei oder sonstwie derart beschaffen ist, daß er für die Classification der Lesarten nicht in Betracht kommt. Außerdem möchte ich hervorheben, daß die Anmerkungen ohne alle Rücksicht auf die erst später gewonnenen und in § 138 ff. dargelegten Ansichten über das Stammbaumverhältnis niedergeschrieben sind. Ich habe auch hinterher nur ausnahmsweise und an ganz wenigen Stellen auf diese Erörterungen verwiesen, sonst aber mich principiell jedes Vorgriffs enthalten, damit nicht der Schein entstehen kann, als seien meine Einzelauffassungen durch die Rücksicht auf den Stammbaum beeinflußt worden.

²⁾ Über diese Sigle vgl, unten No. 8,

wenn man nur diesem Texte (wie den übrigen Siebenertexten der Genesis) die Freiheit des Enjambements in reichlichem Maße zugestand (Näheres darüber s. im dritten Teile). Freilich ging damit jener lapidare Stilcharakter in die Brüche, denn man muß für einen Text mit vielen Enjambements natürlich eine ganz andere (freiere und leichtere) Vortragsart wählen. Ich habe mich aus Gefühlsgründen zunächst gegen eine solche Annahme gesträubt, und ich vermute, daß auch mancher Leser aus ähnlicher Stimmung heraus vor ihr zurückschrecken wird. Aber mit Gewöhnung und Gefühl allein ist es bei diesem Problem doch eine mißliche Sache, und bei nüchterner Erwägung wird man sich geradezu fragen müssen, ob die uns geläufig gewordene feierlich abgemessene Gliederungs- und Vortragsweise denn wirklich so gut wie wir uns einbilden zu einem Texte paßt, dessen Kern doch kühle Reflexion und systematische Construction ist, wie das Wellhausen, Prol. 302f. so schön dargelegt hat. Von dieser Seite aus wird man also, wie ich glaube, keine zwingenden Einwendungen gegen die Richtung der Versconstitution vorbringen können, die oben angedeutet wurde.

3) Aber selbst wenn man diese Concession macht, scheint doch der Restitutionsversuch zunächst an einer neuen Klippe scheitern zu sollen. Gewiß blickt das Siebenermaß an vielen Stellen unverkennbar durch: aber durchzuführen ist es direct ebensowenig wie ein anderes der gangbaren Metra. Aus dieser Schwierigkeit scheint sich indeß ein Ausweg zu bieten in der Beobachtung, daß alle Verse von Cap. 1 sich dem Siebenermaß widersetzen, in denen der Gottesname 'Flohtm auftritt: sie haben entweder einen Fuß zu wenig oder (seltener) zu viel. Den zu langen Versen läßt sich durch die Annahme abhelfen, daß gegen den alten Text das Explicitum secundär eingesetzt sei (s. § 52, 1). Wie aber steht es mit den zu kurzen Zeilen?

Hier führt, wie ich glaube, die nähere Betrachtung der nächstverwandten Parallelberichte einen Schritt weiter.

4) Es ist doch eine unbestreitbare Tatsache, daß innerhalb der ganzen Genesis allein die Geschichte vom Paradies und Sündenfall sich des zweigliedrigen Namens jahwē Elohim bedient. Das pflegt man nun zwar als secundär aufzufassen, d. h. man führt die Nennung des einen Namens neben dem andern auf einen re-

dactionellen Eingriff zurück. Dabei bliebe es schon immerhin merkwürdig, daß dieser Eingriff sich gerade nur auf den éinen Erzählungscomplex erstreckt haben sollte. Weiter zeigt aber die metrische Analyse, daß zwar in den aus Je stammenden Partien der Paradiesgeschichte nur ein eingliedriger Name formgemäß ist (aus 2, 8° waijittá jahwi gān- ergibt sich, daß das nur jahwi, nicht itohim gewesen sein kann), daß aber für die Hauptmasse Ja, den Siebenerbericht, ebenso notwendig ein zweigliedriger (oder metrisch gesprochen: zweihebiger) Ausdruck für 'Gott' erfordert wird. Und was sollte das, für diesen Ja-Text (außer etwa jahwi ha'lohim) anders gewesen sein als das nun einmal überlieferte jahwi itohim, trotz aller Anstöße, die die sprachliche Gestalt der Formel bieten mag. Ganz aus der Welt schaffen läßt sie sich doch nun einmal nicht, schon wegen ihrer Bezeugung außerhalb der Genesis.

Wir werden uns also mit der Tatsache abzufinden haben, daß ein Schöpfungsbericht (der von J_{α}) einen zweigliedrigen Gottesnamen gebraucht, während dieselbe Quelle J_{α} nach der Paradiesgeschichte zu dem einfachen jahwä übergeht. Was für ein Grund dazu geführt hat, hier, in capite libri seu rerum, von dem sonstigen Gebrauch abzuweichen, entgeht uns (wenigstens könnte man darüber nur vage Vermutungen äußern): aber vielleicht steckt in der Tatsache doch nicht ein bloßer Zufall, sondern ein traditionelles Element, das dann auch die ursprüngliche Fassung des ersten Schöpfungsberichtes von P beeinflußt haben könnte.

- 5) Macht man nun, von der Erwägung dieser Möglichkeit ausgehend, den Versuch, den Text von Cap. 1 so zu constituieren, daß man für 'Gott' entweder eine zweigliedrige Formel nach Art von jahwi 'Mohim oder aber das bloße Implicitum eintreten läßt, so lösen sich die meisten Schwierigkeiten sofort auf, jedenfalls läßt sich dann das Siebenersystem ohne Anwendung eines größeren Zwanges durchführen als des sonst etwa erforderlichen (wegen 1, 27° s. zur Stelle).
- 6) Danach ist es mir denn sehr wahrscheinlich, daß der Bericht von Cap. 1 auf einer ursprünglicheren Stufe der Überlieferung wirklich eine zweigliedrige Formel für 'Gott' gebraucht hat, die hernach redactionell durch das sonst in P ständige einfache 'Zlohim verdrängt ist. Wie diese Formel gelautet hat, können wir nicht wissen. An 'el šąddái, das erst der Patriarchengeschichte angehört,

wird man nicht denken dürfen. Unter diesen Umständen habe ich, um die Verse überhaupt laut lesbar zu machen, rein schematisch nach J α überall zu $\langle jahw\dot{z}\rangle$ ' zohim ergänzt, wo der Vers die Formel forderte.

7) Daß jahwē 'ĕlohēm die gesuchte ursprüngliche Formel sei, ist damit natürlich nicht im mindesten behauptet. Andrerseits kann ich diese Eventualität an sich nicht für absolut ausgeschlossen halten. Die Grundlage des Berichtes ist, wie die Berührungen mit den babylonischen Schöpfungssagen zeigen, zweifellos aus älterer Tradition entnommen, und aus dieser mag generell die erforderliche zweigliedrige Formel, und könnte speciell selbst ein jahwē 'ĕlohēm dem Manne aus der Schule von P zugekommen sein, dem wir die Versificierung unseres Berichtes verdanken.

Man wird dagegen einwenden, daß die Formel selbst sich nicht mit dem System von P vertrage. Das wäre unbedingt ausschlaggebend, wenn sich mit Sicherheit behaupten ließe, daß unser Stück notwendig einer Stufe von P angehören müsse, die das terminologische System des fertigen P bereits kannte und allein zur Anwendung brachte. Diese Behauptung aber wird sich schwer als richtig oder unausweichlich erweisen lassen. Durch das Metrum wird ja unser Bericht mit großer Wahrscheinlichkeit zu dem 'Buch' (§ 8) $P\alpha$ gewiesen, aber es scheint doch, daß er dann erst nachträglich in dieses Buch eingesetzt worden ist. Denn der eigentliche Kopf des fortlaufenden Erzählerfadens von $P\alpha$ steckt unverkennbar erst in 5, 1-2 (dort tritt uns denn auch das technische 'Flohim von P sofort auch als metrisch bezeugt entgegen).

8) Ich bin also geneigt anzunehmen, daß ein Mann aus der Schule von P den aus der Tradition (oder eventuell sogar aus einer literarischen Vorlage) übernommenen Stoff des Schöpfungsberichtes zwar im allgemeinen schon im Sinne der Schule P ausgestaltet, dabei aber die vermutlich für diesen Stoff traditionelle zweigliedrige Formel für 'Gott' (mag sie nun gelautet haben wie sie will) noch ohne Anstand weitergebraucht habe. Erst als seine Arbeit (die wir uns dann als flottierendes Einzelstück zu denken hätten) in das Corpus von P (bez. in den Faden $P\alpha$) eingestellt wurde, wäre dann redactionell beseitigt worden, was für diese Stufe von P allerdings als ein Anstoß empfunden werden mußte.

Die Sonderstellung unseres Berichtes innerhalb $P\alpha$ deute ich nach S. 181 Fußnote durch die Sigle $P\alpha^*$ an; (ähnliches s. § 86, 14. 15. 104, 5. 119, 6. 124. 131 (zu 45, 22f. 46, 2ff.). 134, 5(?). 150 (zu 50, 24f.); vgl. auch § 34 zu 4, 1—16.

- 9) Das Stück Pa* geht, soweit es uns deutlich faßbar ist, mit 2, 1 zu Ende (d. h. dort wo schon Ilgen das Ende des Schöpfungsberichtes annahm). Daß das Folgende mindestens in der Hauptsache von anderer Hand stammt, zeigt neben der abweichenden Bedeutung von waichal (gegen waichulla 2, 1), dem schlechten Stil und der Schwierigkeit, den siebenten Tag als bloßen Ruhetag unterzubringen (Wellhausen, Comp. 185f.) formell noch der Wechsel des Versmaßes und das Auftreten des einfachen 'Mohim statt der zweigliedrigen Formel (denn mit der letzteren kommt man hier metrisch nicht aus). Wieviel etwa nach 2, 1 von dem Bericht von Pa* durch diesen Anschub verdrängt ist, läßt sich nicht sagen. Zu Pα* könnte allenfalls noch 3* gehören (zur Sache vgl. Well-HAUSEN a. a. O.), denn hier würde die zweigliedrige Formel ohne weiteres einen formell correcten Siebener ergeben: waibargch \(jahw\fi > \) 'žlohīm 'eb-jom | hašoī'i, waiqaddēš 'obo: nur müßte dann zwischen 2, 1 und dieser Zeile eine erste Nennung des siebenten Tages ausgefallen sein. Natürlicher scheint es mir jedoch, auch diese Zeile demjenigen zuzuschreiben, der die Sabbathvorstellung hier eingefügt hat. Man beachte dabei, daß unser waiqaddēš in der Genesis der einzige Beleg für die Wurzel TTP ist, wenn man das doch besonders geartete godešá 38, 21. 22 ausnimmt (und das steht auch wieder in einem Nachtrag zum alten Genesistext, vgl. § 124).
- 10) Wem die Verse 2, 2—4° angehören, wird sich nicht entscheiden lassen. Der schlimme Stil würde am ersten bei einem bloßen Glossator zu verstehen sein. Bei dieser Annahme würde aber 4° einigermaßen in der Luft stehen, das einerseits doch, wie allgemein angenommen sein dürfte, nur eine Über- und nicht eine Unterschrift sein kann, andrerseits metrisch mit 2, 2. 3 zusammenhängt. Ich habe es daher einstweilen für rätlicher gehalten, das Ganze zu der Sammelgruppe Px zu stellen, d. h. anzunehmen, daß 2, 2. 3 aus einer Paralleldarstellung mit Auslauf in die Sabbathgeschichte entnommen ist, und daß 2, 4° ursprünglich die Überschrift zu diesem Parallelberichte bildete (zu 5, 1 ff. kann sie ja ebensowenig gehören wie zu 1, 1 ff., teils wegen der Dublette zu 5, 1,

teils wegen des abweichenden Versmaßes). Unter dieser Voraussetzung scheint sich mir auch die weitere redactionelle Manipulation am leichtesten verstehen zu lassen, die mit 1, 26 bez. 31 vorgenommen ist (s. unten zu 1, 26).

- II) Zum Schlusse sei hier noch betont, daß der Text von Cap. I so wie er sich nach den gemachten Voraussetzungen darstellt, im einzelnen immer noch manches Problematische bietet, dessen ich nicht ganz Herr zu werden vermag. Es mögen eben bei der Einarbeitung in $P\alpha$ noch Eingriffe in den ursprünglichen Wortlaut stattgefunden haben, die sich unserer Kenntnis vorläufig entziehen.
- r, r. Die Vocalisierung bərő statt barã M habe ich nicht nur wegen der Parallele bəjömoʻāsòþəjahwē 2,4 b und weil sie grammatisch an sich die natürlichste ist, vorgezogen, sondern auch weil sich dann die compliciertere Periode besser dem vorgeschrittenern Stiltypus anschließt, der oben für unseren Bericht in Anspruch genommen wurde. Auf jeden Fall ist mit Reuss, AT. 3, 190 einfach zu übersetzen: 'als Gott anfing' (oder 'daran ging') 'den Himmel und die Erde zu schaffen'.
- 1, 2b. wərüx 'ĕlohim paßt (auch mit einer eventuellen Erweiterung des 'ĕlohim zu einer zweigliedrigen Formel) in keiner Weise in den Vers. Dazu kommt, daß rūx 'glohim in dem hier vorliegenden Sinne im AT. ein απαξ λεγόμενον ist (s. Briggs, Journal of bibl. lit. 19, 143), und weiter, daß der phönicische Schöpfungsbericht, dessen nahe Verwandtschaft mit dem unsrigen speciell auch durch das Auftreten der $B\acute{\alpha}\alpha v$ = hebr. בהר belegt wird, schlechtweg von einem πνεῦμα oder ἀὴρ ζοφώδης καὶ πνευματώδης, von einer πνοή ἀέρος ζοφώδους redet (Dillmann 6). Ich halte daher 'ξlohim für ein theologisierendes Interpretament des Redactors, der unsern Bericht in P bez. Pa (oben No. 8) einstellte, sehe also in rux einfach den 'Wind' [ähnlich schon Philo: Frankel 37], und fasse demnach auch məraxifeh nicht als 'brütete', sondern wieder im Sinne der alten Versionen (Dillmann 19f.)) Ein solches Naturbild scheint mir begreiflicher zu sein, als die Annahme einer 'brütenden', d. h. 'lebengebenden' rtx '¿lohim: denn diese Annahme steht, man mag sagen was man will, doch im Widerspruch mit der im folgenden vorgetragenen Auffassung, die alle Schöpfungsacte, auch die Entstehung alles Lebens, auf die Schöpfersprüche Elohims zurückführt, und diesen kann man um so weniger eine gewissermaßen vorbereitende Tätigkeit vorauslegen, als erst nach ziemlich langer Pause mit V. 11 ff. der Bericht über die Schöpfung lebender Organismen einsetzt.
- 1, 5^a . $qar\tilde{a}$ làilá ware metrisch an sich nicht anstößig, doch habe ich auch hier wie 14^b lieber die Form lail eingesetzt (vgl. § 64, 2, b), weil sie hernach in 16^d . 18^a durch das Metrum sichergestellt ist. 6^b . $w\bar{s}h\bar{s}$ (vor $mabd\bar{s}$), das den Vers überfüllt und auch sprachlich entbehrlich sein dürfte, wird bloß aus $jsh\bar{s}$ am Verseingang wiederholt sein (§ 61, speciell 2, a). Natürlich ist erst recht kein Raum für $+\langle wash\bar{s}-chen\rangle$, das LXX aus

I) Daß jəraxéf Deut. 32, 11 nicht 'brütet', sondern 'mit ausgebreiteten Flügeln schwebt' bedeutet, ist klar, speciell durch das folgende jifrós kənafāu, das das Bild aufnimmt und fortführt. So lange aber eine im Hebr. selbst bezeugte Bedeutung eines Wortes zur Verfügung steht und einen guten Sinn gibt, halte ich es für bedenklich, zu Gunsten einer abstract speculativen Erklärung mit Hieronymus an das Syrische zu appellieren, dessen Sprachgebrauch durch so viele Jahrhunderte von dem des AT. getrennt ist. Die 'Flügel des Windes' sind überdies ja gerade auch im Hebr. bekannt genug.

V. 7° hierher versetzt (den sie seinerseits dadurch um zwei Füße verkürzt [vgl. Frankel 60]). — 7°. †<'¿lohām' bēn LXX. — 8°. Nach šamáim schiebt LXX †<wajjár '¿lohām kā-tōb') ein. Schematisch könnten diese Worte zwar als isolierter Dreier aufgefaßt werden, wahrscheinlicher sind sie aber nur ein Ausfluß der harmonisierenden und ausgleichenden Tendenz, die für die LXX so charakteristisch ist [vgl. Frankel 60].

r, 9°b. Die Textconstitution ist sehr unsicher. Im Texte habe ich, um 2mal sieben Füße herauszubekommen, hier wie in 14° das überlieferte '¿lohim gestrichen (§ 52, I). Aber da sonst alle neuen Tagewerke durch einen Vers von stehendem Typus eingeleitet werden (waihī-'éret waihī-bóqer, jŏm ××⊥, wajjömer ⟨jahwē⟩ 'člohim: s. 6°. 19 f. 23°. 26° und vgl. auch 3°), ist mir das doch wieder bedenklich geworden. Ich möchte jetzt lieber annehmen, daß die Worte mittáxaþ haššamáim in 9° redactionell (nach 7°) zugesetzt seien, um einem möglichen Mißverständnis eines knappen Ausdrucks vorzubeugen. Also:

wạihī-'éręð wạihī-dóqer, jŏm šent. (9) wajjömer (jahwē) 'Elohim:
» jiqqawtī hammaim* 'el-maqom 'exad, wəþéra'èhajjabbašá!«,
und ähnlich in 13.14f.:

waihī-'éręb waihī-boqer, jŏm səlīši. (14) wajjömer < jahwē > 'ělohim: * jəhi mə'oroþ* ləhabdil bēn-hajjöm ubèn-halláil, wəhajü lə'oþoþ <

usw. Hier halte ich jetzt [birqī' haššamaim] um so sicherer für interpoliert (aus 17b), als später in V. 17 ausdrücklich gesagt wird, daß Elohim die Leuchten an die Himmelsfeste versetzt habe: das wäre ganz überflüssig gewesen, wären die Leuchten nach der Auffassung des Dichters dort an der Feste bereits entstanden. — Ob übrigens in 9b 'el-maqōm' 'exáðt M oder 'el-miqwē 'exáðt LXX, ist metrisch gleichgültig: nur sieht miqwē wieder sehr nach Angleichung an jiqqawū 9a und ulmiqwē 10b aus und wird dadurch verdächtig. — Jedenfalls aber ist die harmonisierende Auffüllung von 9a durch † (wajjíqqawū hammaim mittáxaß haššamaim 'el-miqwēm) LXX, die Ball aufgenommen hat, vom Übel: sie bildet zwar mit waihī-chēn einen Siebener, aber wenn man diese Worte hier unterbringt, geht der metrische Zusammenhang für V. 10 verloren.

1, 11^a. Hier kann die Gottesformel wol unbedenklich fehlen (§ 52, 1), wegen der engen Bindung der beiden Sätze, die das Fortwirken des Subjects gestattet (vgl. auch zu 17^a. 28^{ab}). — Weiterhin zeigt das Metrum, daß LXX und Genossen (Dillmann 26) gegen M des richtig mit dem folgenden 'ésęb verbinden. — Danach † lomīnēu LXX [vgl. Frankel 60]. — In 11^b ist (wo)'és ergänzt nach Sam. LXX. Peš. Vulg. etc. — Ebenda scheint mir Ball mit Recht im Anschluß an 12^a das erste peri gestrichen zu haben, das nur durch das in M folgende, aber gewiß secundäre lomīnō einigermaßen erträglich gemacht wird.

r, rrb. Excurs über [ləmīnéu] etc. Über die Tilgung von [ləmīnō] 1, 11b wie von [lominou] 12º ist Folgendes zu bemerken. Die Formel lominou etc. gilt bekanntlich, und mit Recht, als ein Specificum von P. Damit ist aber nicht gesagt, daß sie an jeder Stelle von P zum ursprünglichen Wortlaute gehört: denn gerade Wörter und Begriffe, die der ganzen Denkrichtung einer Schule naheliegen, können sehr leicht nachträglich in Texte eingetragen sein, denen sie ursprünglich noch mehr oder weniger fremd waren, auch wenn diese Texte selbst aus der Schule stammten und durch die Schule recipiert waren. Dies scheint mir auch von den meisten Ismīnēu etc. unseres Schöpfungsberichtes zu gelten, für den so wie so oben S. 236 f. eine ursprüngliche Sonderstellung innerhalb P vermutet werden mußte. Die Formel erscheint bekanntlich einerseits wiederholt in Lev. 11 und dem damit eng zusammenhängenden Abschnitt Deut. 14 in Beispielen mit vollkommen klarer Bedeutung, wie 'ebskol-'oreb lomino Lev. 11, 25 = Deut. 14, 14, oder (ohne kol) wie wie web-hannés lominéu Lev. 11, 1b. Auch formell bieten diese Stellen keinen Anstoß. Ferner steht למינה Ez. 47, 10 in einer anerkannt verderbten Stelle, mit der nicht zu rechnen ist. Eine dritte Gruppe von Belegen bieten endlich unser Schöpfungsbericht und der P-Anteil der Sündflutgeschichte: 1, 11b. 12a. 12b. 21b (2m.). 24a (2m.). 25a. 25b (2m.).

- 6, 20° (2m.). 7, 14° (4m.). 1) Überliest man diese Stellen im Zusammenhang, so fällt neben der Schwerfälligkeit des Ausdrucks sogleich die große Inconsequenz in der Setzung und Nichtsetzung der Formel ins Auge. Auch kann ich nicht finden, daß der Sinn überall ganz klar sei, wenigstens im Vergleich zu der Präcision von Lev. 11. Deut. 14. Außerdem stören von den 16 bmīnēu etc., wie man beim Nachsehen der Stellen finden wird, nicht weniger als 14 das Metrum: diese sind also offenbar erst durch tendenziöse redactionelle Auffüllung in den Text hineingeraten. Die beiden einzigen Stellen, wo die Formel ursprünglich zu sein scheint, sind 1, 12° und 6, 20 am Schluß. In 1, 12° bietet (vom rein Metrischen abgesehen) das überlieferte 'dšģrvzar'ō-tō ləmīnēu eine gute stilistische Variation zu dem im Vorhergehenden correspondierenden 'dšģrvzar'ō-tō 'al-ha'árçş (eine Variation beiläufig, der durch die Gleichmacherei von LXX sehr übel mitgespielt wird). Auch sachlich ist die Formel ganz am Platze, indem sie andeutet, daß jede Frucht den gattungsgemäßen Samen in sich trug. Ebenso schließt das letzte ləmīnēu 6, 20° die Liste gut ab (nur daß dort vermutlich statt der drei Formeln mit Singularsuffix pluralisches ləmīnēm (d. h. בתונים): dafür Sam. Peš. בתונים bei st.
- 1, 14. Über eine bessere Constituierung dieser Stelle s. oben zu 1, 9. 14b. LXX stört den Vers, indem sie harmonistisch aus 17b. 18a nach haßsamáim die Worte † (leha'ir 'al-ha'árçş) (soweit auch Sam.) und † (wəlimšõl bajjóm uballáil) einschiebt. ° (u) lhabdil Sam. halláil für das an sich nicht unmögliche halláilā erleichterte den Vers; vgl. zu 1, 5a (§ 64, 2, b).
- 1, 16. Das schließende wə'éþ hakkōchatím klappt im überlieferten Text verbindungslos nach, und wird von dem zugehörigen Eingangsstück durch den Zwischenpassus 16°d getrennt, der formell zugleich durch sein doppeltes lomemšéleþ im Gegensatz zu limšól 18° und den beiden andern Infinitiven lohabáll 14°. 18° und loha'ir 15° stigmatisiert wird, außerdem als in sich geschlossene Gruppe von 2 Vierern das Metrum bricht. 16°d sind also eine secundäre Ausführung (§ 56). Durch ihre Ausschaltung gewinnen wir dreierlei. Einmal wird der nötige sprachliche Zusammenhang hergestellt. Zweitens schwindet die jedenfalls in stilistischer Beziehung recht häßliche Verschiedenheit der Verwendung von gaðól (in hagðotím 16° und haggaðól: hagqafón 16°d). Drittens rücken die disjecta membra 16°. 16° + 17° nun wieder zu dem erforderlichen Siebener zusammen (denn in 17° ist ['¿lohím] aus demselben Grunde entbehrlich wie in 11°). In 164. 18° sind die Kurzformen halláil und uballáil metrisch notwendig (s. zu 5°).
- 1, 20°. Über den Dreier s. § 18: sachlich wäre er übrigens an sich wol zu entbehren. LXX stört wieder das Metrum durch den Einschub von (vañt-chên). 21°. 'eß- vor hattanninim würde viersilbige Senkung hervorrufen, ist also zu streichen (§ 52,8). Über [haromęśęß] s. § 61, 1, b, über [lomīnēm], [lomīnēm] den Excurs zu 11°. [haromęśęß] ist übrigens auch sachlich anstößig. Denn wenn man auch Dillmann 30 darin beistimmen muß, daß www sonst auch von Wassertieren gebraucht wird, so bleibt doch gerade hier, wo yww und www offenbar sonst in einen technischen Gegensatz gestellt sind, der Wechsel des Ausdrucks sehr sonderbar. Aber gerade Dillmanns Verweise (Lev. 11, 46. 44. Ps. 69, 35) führen vielleicht weiter, insofern die beiden ersten aus dem typischen mīn-Capitel des Lev. stammen, und speciell Lev. 11, 46 wochol-nefes haxajiā haromęśęß bammāim unserer Stelle ähnlich sieht wie ein Ei dem andern. Ein Kenner von Lev. 11 wird also wol (vielleicht mit Bezug auf Gen. 1, 28°) auch das haromęśęß hier eingefügt haben.
- 1, 22^b. wəha'ōf jiręb ba'aręs oder w. jiręb ba'aręs ware sehr haßlich. Ich habe daher die vollere Form (Böttcher 2, 173) jirb(ē) eingesetzt [daß der Sam. hier diese Form bietet, ist bedeutungslos, vgl. § 150, 1, b], ebenso jispę 31, 49^a, ja'lę 44, 33^b

¹⁾ Hier weicht LXX nur in 1, 11. 12 von M ab, indem sie in 11^b ausgleichend nach zéra' ein lominéu einschiebt, dafür das nach port streicht, und wiederum in 12^b nach lominéu das 'al-ha'áres von 11^b wiederholt.

(volles ja sē steht 41, 34°). — 24°. ° wəxájjā bha áres Sam. — 24°. 25°. Über [bmīnah] s. den Excurs zu 11°.

- 1, 26°. Die Angabe über die Beendung des sechsten Tages, die in V. 31 metrisch überschießt, habe ich hierher zurückversetzt, an eine Stelle, wohin sie nach Wellhausens einleuchtender Vermutung (Comp. 185 f.) sachlich gehört, und wo sie zugleich eine sonst klaffende Lücke des Verses ausfüllt. Die Worte werden redactionell nach V. 31 verschoben sein, um den Anschluß an die von andrer Hand stammende Fortsetzung 2, 2° ff. zu gewinnen. 26°. † (wə) chidmū þénū, das Ball aus Sam. LXX. Vulg. aufnimmt, geht nicht in den Vers, wegen der dadurch entstehenden viersilbigen Senkung.
- 1, 26° pflegt man das sinnlose † [ubchol-ha'ares] nach Pes. durch eingeschaltetes † (xajjab) verständlicher zu machen. Aber weder das eine, noch das andere paßt in den Vers. Ich glaube daher, daß [u'chol-ha'ares] durch Dittographie von utchol- und Anticipation des versschließenden ha'ares entstanden ist (vgl. § 61, 1, b). Sachlich braucht nichts zu fehlen, wenn man die Worte tilgt: auch in 1, 28 ist die Liste nicht ganz complet, und nicht zum Nachteil der Stelle in poetischer Hinsicht. — 27ª. † besalmö fehlt LXX. — Am Schlusse war das einfache '¿lohim zu belassen, nicht nur wegen des Metrums, sondern auch wegen der Sache, denn '¿lohim ist hier nicht Name, sondern Appellativum. Auch wären zwei Gottesformeln in einer Verszeile doch wol stilistisch zu schwerfällig. — In 28ab sind die ['¿lohím] leicht entbehrlich, s. zu 11a. — 28c. LXX. Peš. stören den Vers durch den harmonisierenden Einsatz von † (ubabbahemá) nach haššamáim (aus 26°). – ubchol-xajjá M verträgt metrisch keine Erweiterung, darf also nicht mit Ball nach Sam. LXX in ... (ha)xajjā verändert werden. — LXX stört abermals das Metrum durch die Hereinziehung des (zum Teil falschen!) ubchol-ha'ares ubchol-haremes aus 26°. — 29°. Über den Dreier s. § 18. — 29°. Über hen für hinnē M s. § 64, 2, b. — 29°. weh-kol-ha'éş ist ein recht schleppender Verseingung. Vermutlich ist 'eb- nur gedankenlos aus 29° wiederholt (Sam. streicht den Artikel, vgl. πὰν ξύλον LXX: vielleicht richtig, da יכל אילן Peš., universa ligna Vulg. mindestens nicht für ihn zeugen): das Verbum zu 29° ist nicht naþáttī, sondern jilijē. — Ball streicht das zweite 'éş: aber 'dšer-bő fəriozore'ozéra' scheint mir rhythmisch weniger gefällig zu sein als das Überlieferte. — 30°. LXX füllt auf oulchol. (harémes ha) romés (nach 26° [Frankel 60]). Sam. oulchól (ha)romés. — In 30b ist die Notwendigkeit der Ergänzung eines naþáttī allgemein anerkannt. Da dann aber immer noch ein Fuß fehlt, habe ich noch (hinné) zugesetzt (vgl. 29^b). — °(wə)'ɛ̞Þ- LXX und einige hebr. Hss. — Wegen der Umstellung von 31° s. zu 26°.

II. Schöpfung und Paradies: 2, 4—25 (J α , J σ , J ϵ).

§ 66. 1) Daß der Text dieses und des folgenden Stückes nicht einheitlich ist, dürfte zugegeben sein. Nur muß ich über die übliche Scheidung in zwei Schichten (J¹ und J² Budde, Je und J¹ Gunkel) insofern hinausgehen, als ich hier Reste von drei J-Fäden, nämlich Ja, Jo und Je vereinigt finde.

- 2) Das Stück II setzt zunächst mit einem ziemlich geschlossenen Abschnitt in Vierhebern ein, der demnach (ebenso wie 3, 19 in No. III) zu Je zu rechnen ist (§ 14). Unterbrochen wird dies metrische System durch den Vers 2, 6, der zugleich den natürlichen Zusammenhang zwischen wo'adām 'din | la'bod 'ebha'đamā 5d und wajjişer jahwe* | eb-ha'ađám * min-ha'đamā aufhebt, auch sachlich in einem sonderbaren Gegensatz zu kī-lő himţīr | jahwç** 'al-ha'ares steht. Demnach gehört 2, 6 offenbar einem andern Faden als Je an, und zwar ist er der Form nach (als Siebener, denn zweihebiges 'eb-kol-poné ha'damá wäre hier rhythmisch überaus hart) zu Jα gehörig, das so wie so die Hauptmasse des Textes liefert und nach Je mit 2, 9. 15 ff. zu Worte kommt. Die erste Erwähnung der Paradiesflüsse 2, 10 zeigt ein System 6:3, und da dieses System beim Sündenfall 3, 22-23 wiederkehrt (vgl. auch den isolierten Sechsheber 3, 7b), so wird man ohne erhebliche Bedenken diese Stückchen als Excerpte aus J& auffassen dürfen (vgl. jedoch auch § 25, 1). Damit wäre dann möglicherweise eine sachliche Triplette¹) gegeben: Je läßt die früher dürre Erde (nach der in 5° gegebenen Andeutung) durch Regen fruchtbar gemacht werden, Ja durch den aufsteigenden 'éa 6, Jo denkt an ein bewässerndes Flußsystem (über 11—14 s. zur Stelle).
- 3) Je und Ja sind in II und III auch inhaltlich durch deutliche Dubletten geschieden, s. § 24. 36, 1, ebenso durch die Verschiedenheit der Ausdrücke für 'Gott', denn für Je gestattet das Metrum stets (2, 4^b. 5^c. 7^a. 8^a) nur einfaches jahwē, für Ja verlangt es ebenso 2, 9^a· 15^a· 16^a· 18^a· 19^a· 21^a· 22^{bc}(?). 3, 1^a· 8^{ab}· 9. 13^a· 14^a· (17^a). 21^a die überlieferte zweigliedrige Formel jahwē 'Flohim (§ 65, 4: einfaches 'Flohim 3, 1^b· 5^{ab} im Munde der Schlange ist natürlich berechtigt, und 3, 3 ist das Explicitum zu streichen).
- 4) Für J δ fehlt dies letztere Kriterium, denn an der einzigen Stelle, wo in diesem der Gottesname vorkommt, 22°, ist er als secundäres Explicitum zu tilgen. Über Dubletten zwischen J α und J δ u. ä. s. § 25. 36, 1, überdies vgl. auch oben No. 3.
- 5) Die Hauptschwierigkeit in No. II. III bildet bekanntlich die Frage nach dem Nebeneinander des Lebens- und des Er-

^[1] Ähnlich jetzt auch Erbt, Urgeschichte S. 3, der wie ich eine Dreiteilung des Berichtes vornimmt, aber nach J1, J2 und E, und mit starken Differenzen im einzelnen.]

kenntnisbaumes. Auch hier scheint die metrische Dreiteilung des Textes einiges Licht zu bringen. Beide Bäume in unauflösbarem und ungestörtem Zusammenhang nennt nur Jd 3, 22, d. h. eine Quelle, aus der weder über den Standort der Bäume innerhalb des Gartens, noch über den Wortlaut des Verbotes eine Angabe erhalten ist. Über diese beiden Punkte berichtet vielmehr nur J α in 2, 9, 17, 3, 3. Von diesen Stellen ist 3, 3, das den verbotenen Baum als ha égy a sèr bə þ och haggan bezeichnet, metrisch in Ordnung. Dagegen entspricht weith lema'chál we'és haxajjim behoch haggán wə'ēş hadda'ab tot wara' 2, 9 nicht dem Siebenersystem von Ja (das doch durch 9° sicher indiciert ist), und in dem auch sachlich anstößigen Verse 2, 16^b. 17^a könnte man dieses nur durch die unnatürliche Betonung ume'és haddà'ab tot wará' erzwingen. Ich halte danach diese Verse mit Budde 58 f. (und anderen) für um so sicherer interpoliert (aus Jo!), als Buddes Emendationen wortot loma'chál, | ub boch haggan ves | haddá'ab tot wará' bez. mikkól 'es-haggan | 'achol tōchél, ume'és 'ağer-bəbōch haggan etc. ohne weiteres das von ihrem Urheber doch nicht gesuchte Siebenermaß herstellen. Ist dem aber so, so ist gewiß auch in Ja 3, 24^b der Lebensbaum erst redactionell eingeschleppt (wieder nach J_{σ})¹): ursprünglich mag dafür einfach gestanden haben, was im Text vorgeschlagen ist: lišmõr 'ep-dérech haggán.

Ich bin also, um kurz zusammenzufassen, der Ansicht, daß der Lebensbaum neben dem Erkenntnisbaum literarisch nur in $J \sigma$ überliefert war und demgegenüber $J \alpha$ nur von dem letzteren erzählte (die Stellung von $J \varepsilon$ ist nicht zu ermitteln). Der Frage nach der Entstehungsgeschichte der Doppelvorstellung ist damit in keiner Weise präjudiciert, denn selbstverständlich kann in dem Lebensbaum von $J \sigma$ ein ursprüngliches Sagenelement neben einem eventuell späteren Zuwachs (dem Erkenntnisbaum) erhalten sein, das in einer anderen Fassung (dem jüngeren Bericht von $J \alpha$) geschwunden oder absichtlich getilgt war.

2, 4^b. Wegen ['ɛlohīm] hier etc. s. oben No. 3. — In der zweiten Vershälfte harmonisieren Sam. LXX. Peš. Vulg. nach 1, 1 zu šamāim wa'áręs oder ähnlichem mit ungutem Anklang an den Schluß des folgenden Vierers. — 7^a. Die von Gunkel 4 ohne Rücksicht auf das Metrum vorgenommene Ausscheidung von ['afar] corrigiert zugleich den metrischen Fehler der Überlieferung. — 7^d. Sam. o'adam; ebenso 2, 25. 3, 8^b. 20^a, desgl. LXX

¹⁾ lišmór vep-dèrech vés haxajjim mit vep-dèrech in der Senkung ist übrigens auch metrisch auffällig, da das Wort nicht selbstverständlich und auch nicht vorher dagewesen ist.

2, 19°. 20°. 23°. (Peš. Vulg. ()). — 8°. miqqédem zu streichen, ist (gegen I, 382) metrisch kein Anlaß. — Die im Text vorgeschlagene Gliederung wajjiţţá jahwē gān | bə éden miqqédem scheint mir natürlicher und rhythmisch besser als die durch M vorgeschriebene wajjiţţā jahwē | gan-bə éden miqqédem. — 9°. ('eþ-)kol-'es Sam., rhythmisch ungut. — 9°. Hierüber s. oben No. 5. — 10°. Die Vocalisation von xx als Part. josè scheint mir nur erträglich, wenn der Vers nachholend einen Zustand schildern soll (paßt aber auch dann schlecht zu dem folgenden jipparéd). Gehört aber die Zeile zu einer besonderen Quelle (Jô, s. oben No. 2), so ist nicht recht abzusehen, warum nicht ebenso wie oben V. 6 ein Verbum finitum stehen soll. Ich habe danach als Perf. vocalisiert.

- 2, 11-14. Den geographischen Excurs halte auch ich für ein Product jüngerer Gelehrsamkeit. Von 10° scheidet ihn äußerlich das Vierermetrum, das (freilich wunderlich genug) mit dem von Je in 46-8 zusammentrifft. Aber dieser Zufall kann doch gewiß nicht so gedeutet werden, als gehörten V. 11-14 wirklich zu dem alten Text von Je. Sie werden wohl erst eingearbeitet sein, als die redactionelle Verschmelzung von 4b-10 bereits vorlag, und ihr Verfasser hat sich dann an das bis dahin führende Metrum, eben das von Je gehalten. — In 11ª war (hannahár) zu ergänzen, sowohl nach Analogie der folgenden Parallelen, wie um den fehlenden Fuß zu ergänzen. — Am Schlusse oxăwilā Sam. — 11b + 12a ist an sich schon überfüllt, weshalb [hāhī] gestrichen werden mußte (s. § 52, 8: oder wäre etwa ha'ares eingeschoben, also wəzaháb hahù tôb zu lesen?); demnach ist für den steigernden Zusatz (§ 55, 6), †töb (mo'od) Sam. (Vulg.) erst recht kein Platz. — 15^b vocalisiert M (gegen das übliche Geschlecht von gan) b'obdah ulsomrah: mit Kuenen u. a. ist natürlich - als - zu fassen. Einen der beiden Infinitive (DILLMANN 64) oder beide (Budde 83) zu opfern, geht, wie das Metrum zeigt, nicht an: es müßten sonst zwei andre Worte verdrängt sein. Das Bebauen dieses Gartens wird wohl nach der Meinung des Verfassers nicht als Mühsal gegolten haben (vgl. Gunkel 7). — Über 17* s. oben No. 5.
- 2, 18 steht offenbar an falscher Stelle, wenigstens vermag ich mir nicht anzueignen, was zur Rechtfertigung dieser Stellung vorgebracht wird. Auch sehe ich nicht, wie 'ézer im Plane und Munde Jahwes auf die Tiere mit hätte bezogen werden können: die Annahme einer planmäßigen Versuchs- oder Probeschöpfung (die dann nicht zu umgehen wäre) dünkt mich ungeheuerlich. Dazu kommt, daß die anderthalb Verszeilen, die V. 18 umfaßt, sich zwischen 17 und 19 nicht einfügen, wohl aber sich metrisch eben da gut anschließen, wo sachlich der richtige Platz für 18 ist, nämlich nach 20. Ich habe daher einfach umgestellt (§ 63, 1). — 18b. ong se llo LXX. Vulg. nach 1, 26b [Frankel 60]. — 19^{a.} °('δα') min- Sam. LXX. — ('εβ-)kǫl- Sam.: rhythmisch entschieden besser, also ('ef-) vielleicht richtig ergänzt. — 19°. Die Unursprünglichkeit von [nefes xajjā] ist anerkannt. Einen tieferen Sinn vermag ich in der Glosse nicht zu finden: die Worte werden mechanisch aus waiht ha'adám | lonéfeš xajjá 2,7° eingeschleppt sein (§ 61, 2, a). Man könnte nur vielleicht noch weiter fragen, ob nicht auch noch das ziemlich überflüssige Explicitum ha'adám ebendaher stammt (wəchól-šejjiqrā-lő, | ht šəmö). Die Einsetzung des Explicitums könnte dann auch die Einschleppung der beiden folgenden Worte erklären, die man sonst nicht recht versteht. — 20b. ul(chol-)'ôf hassamain LXX. Vulg. Peš., metrisch etwas hart, und wahrscheinlich nur wieder harmonisierender Zusatz nach dem Vorhergehenden und Folgenden. — 20°. wəla'adam mit LXX gegen ul'adám M, wie wohl allgemein angenommen (metrisch indifferent). — 21°. Das etwas harte Fehlen der wechselnden Explicita von wajjīšán, wajjiqqáx hat, wie man sieht, offenbar einen metrischen Grund, da nur ohne sie der Vers ausgeht. — 21b. otaxtéh Sam. — In 22^{ab} ist der Versschluß zwischen jahwe | '¿lohim höchst auffällig: ich wüßte aber nicht, wie er zu umgehen wäre. — 23^{b. o}me²īšáh Sam. LXX. — 23 f. Über eine mutmaßliche ältere Form des Spruches s. § 42, 3. — 24°. In dem jetzigen Zusammenhang hat jedenfalls das von LXX. Peš. Vulg. Jon. NT. Philo nach hajú ergänzte + šənēm (†wəhajā miššənēm Sam.) keinen Platz: es wird wohl nur aus 25 aufgefüllt sein (vgl. § 61, 1, b. 2, b).

III. Der Sündenfall: 3, 1—24 (J α , J σ , J ε).

- § 67. Über die Zusammensetzung dieses Stückes ist bereits in § 66 das Nötige gesagt, auf den ich zurückverweise.
- 3, 1b. Der Einschub † (hannaxaš) von LXX. Peš. (den Ball aufnimmt) zerstört den Vers (* qui dixit Vulg.). — Am Schlusse ist die Betonung ... mikkol-'es haqqan doch wohl natürlicher als die durch die Accente von M nahegelegte loopochalu mikkól 'eşo haggán (man müßte denn lo bocholù mikkól 'es haggán betonen). — 2. Hier fehlt dem Sinne (wie dem Metrum) nach sicher ein (kol-), das Peš. (und danach Ball) bereits an richtiger Stelle ergänzt haben; LXX corrigiert dagegen in †mikkol-'es haggán um, was aber dem Metrum nicht genügt. Die Lücke in M. Sam. ist also offenbar alt, und von Peš. LXX nur durch Conjectur ausgefüllt. — 3°. †ha'éş <hazzē> Sam. — Das einfache '¿lohim von M paßt doch auch in den Mund des Weibes nicht recht (was man sonst hervorzuheben pflegt), und geht ebenso wenig in den Vers wie ein etwa erweitertes (jahwe) 'clohim. Ein Explicitum ist hier gewiß auch nicht notwendig. Es ist also zu vermuten, daß '¿lohim secundär aus 1b wiederholt ist (vgl. § 61). — 6a ist überfüllt, [ha'iššā] (nach § 52, 1) zu streichen, ebenso in 6b [ha'es] (auch nach § 61). — Ebenda ist wattochál für den Vers nicht zu gebrauchen. Es wird erst eingesetzt sein, nachdem das (durch Sam. LXX richtig wiederhergestellte) wajjūchalů 6° in wajjūchal verderbt war. Dies wajjochelú ist aber für den durch 6° + 7° gebildeten Siebener notwendig, denn zu wajjochál paßt der folgende Plural nicht. Offenbar war die Meinung des Verfassers die, daß Mann und Weib zusammen gegessen haben und daß sich dann auch ihre Augen gleichzeitig öffneten. Dieser Gedanke aber wird durch das anticipierende wattochal gestört: denn wenn das Weib vorher aß, warum blieb dann die Wirkung aus bis der Mann ihrem Beispiel gefolgt war? — 7b. Hierüber s. § 25 Fußnote. — στος Sam. LXX. Peš. Vulg. (Ball 48). — 8° ist vielleicht besser so zu betonen: wajjíšma'ů v'ę þ-qõl | jahw į '¿lohɨm | miþhalléch-baggàn-lərūx hajjóm. — 8b ist überfüllt, offenbar durch das Explicitum [ha'adam wə'ištō], das hier etwas schwerfällig nachhinkt, nachdem die beiden vorher so oft durch das bloße Implicitum bezeichnet worden waren. Zur Correctur vgl. § 53, 1. — 9. LXX zerstört durch die Anrede †⟨λδάμ⟩ vor 'ajjệkká den Vers, ebenso Peš. durch †'ajjękkā ('attā 'adam'). — 10 ist metrisch in Unordnung: offenbar aber ist wa'exabé verstellt (§ 63), denn zu diesem Worte, nicht zu wa'īrā, gehört doch die Begründung ki c'éróm 'anochi, die außerdem durch das wa'exabé in seiner jetzigen Stellung von der directen Aufnahme der Worte in 11ª übel losgerissen ist. Außer dieser Einrenkung braucht man dann nur noch das Explicitum (ha'ađám) zu ergänzen (§ 50, 2, a), das umgekehrt in 12° überschießt (§ 52, 1). — Desgl. [ha'iššā] 13b. — 14b. [mikkǫlhabhemā u-] ist mit Recht von Stade als redactioneller Zusatz ausgeschieden (s. Hol-ZINGER 23 und oben § 55, 6. 61, 1, a). — Über die ursprüngliche Form der Sprüche 14—15 und 16 s. § 42, 4. — 16^a. (wə)'el- nach Sam. LXX. Peš. Vulg., in 17^a wəla'adám nach LXX für ul'adám M (letzteres metrisch indifferent). — 16b. obe işşabön Sam. — 19c. ovçl-'afarach Sam., rhythmisch hart. — 20 ist als Einschub anerkannt. Sam. LXX o'adam für ha'ađám M (Peš. Vulg. O). — 21°. la'ađám mit LXX gegen le'ađám M (Peš. Vulg. O). — 21b. Die vollere Form wajjálbišehém (vgl. uméxelbehén, zu 4, 4a) ist für den Vers notwendig. Danach setzt der Einschub aus Jo mitten in der Langzeile ein (§ 44, 1). -22*. Das Explicitum schießt über (§ 52, 1), ebenso in 23*, wo überdies die durch nichts zu rechtfertigende Abruptheit des Übergangs die Änderung von waisalzeu M in nesalzeu (Plural nach 22°) gebieterisch verlangt. Es ist offenbar gedankenlos geändert worden, um die Zeile mit der folgenden (aus Ja) in Zusammenhang zu bringen. — 24°. LXX zerstört den Vers durch die Einschübe †wajjašken [oho] miqqedem lozan-'eden [wajjašem], Ball 48 f. [Frankel 67]. — 24b. Über haggan für 'eş haxajjim M s. oben No. 5.

IV. Kain und Abel: 4, 1—16 (J α).

- § 68. Die Erzählung vom Brudermord gehört nach Ausweis des Metrums literarisch zu dem Faden J α (vgl. § 34).
- 4, 1°. °'¿þ'-ha'lohim LXX. Vulg. 3 ist überfüllt. Man wird [minxā] zu streichen haben, das, an sich entbehrlich, aus 4° heraufgenommen sein kann (§ 52, 2. 61, 1, b). 4°. Die singularische Aussprache des Ketib מוֹרְיִים als (zweihebiges) uméxelbehén (vgl. das zu 3, 21° vermutete wajjálbišehém) ist festzuhalten, denn das pluralisch punktierte umexelbehen von M (-ëhen Sam. LXX. Peš. Vulg.) könnte nur einhebig als umexelbén gelesen werden. 6°. †jahwé ('ĕlohim) LXX überfüllt natürlich den Vers. Vgl. 4°. 9°. 13. 15°. 16. 7 ist unverständlich, und ich weiß keine einleuchtende Besserung. Metrisch kann aber der Vers so gelesen werden wie er dasteht (und ist gewiß seinerzeit so gelesen worden, auch nachdem das Verderbnis bereits eingetreten war).
- 4, 8°b. Die deutliche Lücke zwischen 'axiu und waiht (die auch handschriftlich bisweilen angedeutet wird) ist wohl von Sam. LXX. Peš. Vulg. beachtet, aber nur zum Teil und inhaltlich überaus dürftig durch die gewiß falsche Conjectur (nelechá haśśadę') (egrediamur foros Vulg.) gefüllt worden [vgl. Frankel 55]. Vielleicht ist außer den drei Füßen, die im Text angedeutet sind, noch ein ganzer Langvers ausgefallen. 8°. ° alhębęl LXX. Peš. Vulg. 9°. Für 'ēo nimmt Ball aus Sam. die landläufige Form 'ajje auf: wahrscheinlich mit Unrecht, denn die zweisilbige Form hätte doch wohl eine Hebung beansprucht (vgl. 18, 9. 19, 5. 38, 21). 10. † wajjömer ('ĕlohim) LXX, † w. ⟨lō jahwē⟩ Peš., † w. ⟨'elāu⟩ Vulg. qŏl dām 'axich so'ēq Sam. LXX. Vulg., sehr hart. V. 10 und 11 sind schwerlich so in Ordnung, wie ich sie im Text gegeben habe. Vermutlich ist auch hier ein älterer Spruch eingearbeitet und nur mit Gewalt in das Siebenerschema gepreßt (vgl. § 42). Vielleicht hieß es ursprünglich etwa so:

```
șo'ăqimo'elàiomin-ha'dama!
10
     wajjómer: »mē-'astb?
                            gōl√dəm€ 'axich
                                                                                    7
       wə'attā 'arūr
                       'atta min-ha'dama,
                                            'ăšęr-páṣəþà∪'ęþ-pth
11
                                                                                     6
           lagáxab 'eb-dəmē
                              'axich mijjadách!
                                                                                     4
12
       kī∪þa'bód 'eþ-ha'damá,
                                 lō-þosēf těþ- koxāh lǎh:
                                                                                    6
           nă' wanãđ
                        tihję̃ ba'áręş!≪
                                                                                     4
```

Der 'alte Spruch' würde dann erst mit 11^a beginnen, wobei allerdings der Einsatz mit wə'attā auffällt. Es müßte also wohl vorher etwas von dem alten Text fortgefallen oder dieser selbst (aus einem Kurzvers) zum Siebener erweitert sein.

4, 13° ist zu kurz. Die Lücke wird durch jahw $\langle ``čloh\'m \rangle$ LXX E. Syr. hex. (Ball 49) formell richtig ausgefüllt, aber nicht auch sachlich. Ich habe daher lieber probeweise $\langle l\bar{e}m\acute{o}r \rangle$ ergänzt, das ja freilich neben $wajj\bar{o}m\bar{e}r$ nicht gerade geläufig, aber doch auch für Ja belegt ist (39, 14. 43, 3; vgl. ferner für J β 47, 5, für Ea 21, 22. 31, 29. 34, 4. 42, 22, für E δ 42, 37, für Pa 9, 8). — 15° lachén M, ° $l\bar{o}$ chén Sam. LXX. Symm. Theod. Vulg. Peš. — LXX setzt außerdem hier und 15° noch ein $\dagger \langle ``čloh\acute{e}m \rangle$ ein. — 16. $[qidma\bar{p}-\dot{c}d\bar{e}n]$, das nicht in den Vers geht, ist bereits von Gunkel richtig gestrichen (geographische Glosse, vgl. § 54, 2).

V. Der Kainitenstammbaum: 4, 17—22. VI. Das Lamechlied: 4, 23—24. VII. Der Sethitenstammbaum A: 4, 25—26 (J_{γ}) .

§ 69. Diese drei Stücke bilden einen in sich geschlossenen Auszug aus der Quelle J γ (§ 12). Nur ist dieser Zusammenhang in unserer Überlieferung insofern redactionell etwas gelockert, als

offenbar das 'Lamechlied', das mit einem bloßen Halbvers anfängt, aus seiner ursprünglichen Stellung hinter dem Halbvers 4, 19^b herausgerückt ist, um den genealogischen Zusammenhang von 4, 17—19 und 20—22 klarer hervortreten zu lassen. Mit dieser kritischen Manipulation mag auch die starke Überarbeitung zusammenhängen, die den Schlußpassus der Genealogie, V. 20—22, betroffen hat.

4, 17^b fallt auch metrisch (als Siebener) aus dem Rahmen von Jy heraus und gehört gewiß als (directe oder indirecte) Fortsetzung von 4, 16 zu Jα. — °('eβ-) šem-Sam. — bešēm einige hebr. Hss., LXX (auch Peš. nach Ball, aber בי 🖘 der Druck von Mosul), ex nomine Vulg. — 20—22 sind in der überlieferten Gestalt ganz unmetrisch, aber auch abgesehen davon anerkanntermaßen stark verderbt. Für die Emendation ist in erster Linie von der Tatsache auszugehen, daß der Held von V. 22 direct als lotés etc. bezeichnet, nicht aber zum Stammvater einer entsprechenden Sippe von Künstlern oder Handwerkern gemacht wird. Im Gegensatz zu den parallelen Angaben von V. 20. 21 ist das gewiß (gegen Olshausen u. a.) das Ursprüngliche, denn der Stammvater selbst muß doch erst die Dinge erfunden haben, von denen gehandelt wird, ehe von seinen Nachkommen die Rede sein kann. Außerdem gehen ja, wie bekannt, die Überarbeiter der alten Texte viel mehr auf Erweiterung als auf Verkürzung ihrer Vorlagen aus. Und wenn einst Jabal die Viehzucht, Jubal die Musik, Thubal die Schmiedekunst erfunden hat, was konnte dann einem Glossator der späteren Zeit, der Hirten, Musiker und Schmiede kannte, näher liegen, als diese zu Abkömmlingen jener drei Erfinder zu stempeln, von denen seine Vorlage berichtete? 1) — Streicht man demgemäß die betreffenden Worte [hū hajā 'ābī (chǫl-)], so liefert V. 21 sofort einen formell wie inhaltlich glatten Doppeldreier, wie er für Jy zu erwarten war. Auch die zweite Hälfte von 20, jošeb 'ohel umiqné, wäre metrisch nicht notwendig zu beanstanden. Sie erfordert aber doch wohl aus sprachlichen Gründen eine weitere Correctur, sei es nun, daß man (wie im Text probeweise geschehen) mit Kuenen zu jošebo'ohel wo(qone) miqne ergänzt, oder mit Halevy (s. Holzinger 53) im engeren Anschluß an M jošeb 'ohle migne schreibt. — In anderer Weise ist V. 22 verderbt. Zunächst dürfte sicher sein, daß der Name des dritten Sohnes neben jabál und jūbál nur tūbál, nicht tūbal qáin gelautet haben kann. Hinter tubál ist also ein Einschnitt zu machen. Das dann folgende quin lotes gibt nun zwar so keinen Sinn, wohl aber, wenn man die beiden Wörter umstellt (§ 63, 1): loţēš qdin: 'ein Lanzenglätter' (oder 'ein Lanzenschärfer') 2), und daran schließt sich wieder (mit Ersatz des aus 21 hereingekommenen kol- durch we-) wexores nexóseb ubarzel vortrefflich an. In 22b ist dann quin einfach zu streichen. — Übrigens ist auch 22c vielleicht besser als Doppeldreier anzusetzen, mit Cäsur hinter jabāā.

Im Lamechlied habe ich früher (I, 405) die beiden Namen 'adā wəşillā 4, 23° im Text belassen, weil damit der Text des Liedes selbst anzufangen schien und ein vollkommener Parallelismus der Gliederung erzielt wird. Nachdem sich aber nun heraus-

I) Um die zwischenliegende Sündflut wird sich ein solcher Interpolator schwerlich viel Sorgen gemacht haben.

²⁾ Da qáin 'Lanze' durch 2. Sam. 21, 16 für das Hebräische belegt ist, so sehe ich, beiläufig bemerkt, nicht recht ein, warum man (mit Wellhausen, Comp. 305 ff.) den Umweg über das Arabische machen muß, um dem Brudermörder statt des Namens 'Lanze' den Generalnamen 'Schmied' zu vindicieren, zumal wenn, wie hier, nicht Kain selbst, sondern erst sein Nachkomme im sechsten Gliede zum Erfinder der Schmiedekunst gemacht wird.

gestellt hat, daß 23° mit 19° zu einem Doppeldreier zu vereinigen ist (s. oben S. 247) und sich somit direct an die Nennung der beiden Weiber anschließt, habe ich es, wenn auch zweifelnd, für möglich gehalten, daß ['adā wəşillā] als Glosse erst eingeschaltet ist, nachdem die Worte wajjömer lèméch lənasāu aus ihrem alten Zusammenhang losgerissen waren, und danach im Text geschrieben. An sich kann ich freilich auch jetzt an der bei Belassung des stilistisch jedenfalls besseren Achters entstehenden Unregelmäßigkeit des Metrums keinen Anstoß nehmen, da es sich ja auch hier offenbar um einen 'alten Einsatz' (§ 42) handelt.

Im Sethitenstammbaum ist 4, 25° in M als correcter Sechsheber überliefert (mit notwendigem ' δd : gegen Budde 157 und Gunkel 47 f.).') Daraus machen LXX. Peš. durch Streichung und harmonistische Interpolation den Siebener $+wajj\acute{e}d$ α ' ' $ad\acute{a}m*$ | ' $e\rlap/e$ - $\langle xawwã\rangle$ ' $išt\acute{o}$, | $\langle watt\acute{a}har\rangle$ wattéled ben (nach 4, 1° J α bez. 4, 17 J γ). Ball, der außer diesen Interpolationen auch noch das ' δd von M aufnimmt, bringt gar 8 Hebungen ohne Gliederung zuwege. — Ebenso wird es nicht nötig sein, mit Ball gegen die gesamte Überlieferung ' $ad\acute{a}m$ in $\langle ha\rangle$ ' $ad\acute{a}m$ zu verändern, denn der Sprachgebrauch von J α und J δ braucht für unser isoliertes J γ nicht maßgebend zu sein (vgl. Holzinger 57). — 25°a. ' $wajjiqr\acute{a}$ Sam.

4, 25^{b/r} ist schwierig. Auf alle Fälle ist $k\bar{\imath}$ hặra $\bar{\imath}$ ō qain anstößig, denn es paßt weder in den Mund des Weibes (Budde 155 u. a.), noch in irgendwelches Versmaß. Die Worte sind also erläuternde Sachglosse (§ 55, 5), die den Anschluß an 4, 1—16 herstellen soll. Dann schießt aber immer noch 'axer taxaß hebel über. Da nun aber auch diese Worte derselben Tendenz dienen können, so zweifle ich nicht, daß auch sie zu streichen sind (mit Budde 155 f. und Gunkel 47 f.: nur daß dieser an eine alte Nebenquelle, nicht an eine bloße Glosse denkt). — 26^b. Ob der isolierte Vierer zu dulden, oder verstümmelt, oder aber eine Glosse zur Erklärung des auffälligen '¿lohim 25^b ist, lasse ich dahingestellt sein. — ^obun 18 = 'axohexēl Sam., ^ohū-hexēl Vulg., ^ohū-hōxīl LXX.

VIII. Der Sethitenstammbaum B: 5, 1—(35) (Pa, Pn und Ja).

§ 70. V. 1. 2 enthalten, wie bereits § 65, 7 bemerkt wurde, den eigentlichen Kopf des fortlaufenden Erzählungsfadens von $P\alpha$. Dieser Faden wird aber alsbald zugunsten des Chronologen $P\eta$ (§ 9, 5. 20) fallen gelassen, um nur noch gelegentlich in 5, 3^b und 24 aufzutauchen. V. 29 stammt anerkanntermaßen aus J, d. h. genauer aus J α .

 $P\eta$ liebt offenbar das Schema 6:3, bedient sich daneben aber auch anderer Versarten und -folgen. Die Anwendung des Wechselmetrums ist aber hier offensichtlich durch den Stoffzwang hervorgerufen, d. h. durch die Notwendigkeit, bestimmte Namenund Zahlenmassen in Verse zu bringen (§ 9, 5). Von Stil kann dabei nicht viel die Rede sein: es sind die richtigen Memorialverse, variabel in der Form, aber standhaft in der ewigen Wieder-

¹⁾ Das ' δd braucht sich natürlich nicht gerade auf die Erzeugung Abels (s. zu 4, 25^b) zu beziehen: aber da J γ vorher von Kain erzählt, also vor Seth noch einen andern Sohn Adams kennt, ist es ganz am Platze.

holung derselben Formeln und stramm im Rhythmus. Der Text ist im ganzen sehr gut erhalten. Nur in einem Punkte ist die Lesbarkeit sozusagen principiell gestört, nämlich durch die regelmäßigen Wiederholungen der vorher genannten Namen nach der Formel 'axărê hōlīdō (§ 61, 1, a), auf die ich daher in den Anmerkungen nicht weiter eingehe.

Über die sprachliche Technik der Zahlenangaben und die abweichenden Zahlsysteme von Sam. und LXX s. den Excurs § 79 f.

5, 3 ist aus $P\alpha$ und $P\eta$ gemischt. 3° gehört wegen der Zahlenangaben zu $P\eta$ (über (šanā) s. § 79, 2 und 5), verlangt aber nach dem sonstigen System dieser Quelle nach wajjöled als Object lediglich den Namen ('eß-šéß). Dagegen weist 3b mit seinem reicheren Detail und speciell mit wajjiqra etc. (vgl. 2) unverkennbar auf Pα zurück. Die Gewaltsamkeit der Verschmelzung (über diese selbst s. § 33) zeigt sich auch noch darin, daß das unentbehrliche Object zu wajjölęd ausgefallen ist, auf das doch hernach 'eß-səmö zurückgreifen muß. Ergänzt man danach den fehlenden Kopf von 3^b mit $\langle b\check{e}n \rangle$, so bleibt für [kəṣalmō] hinter biđmūþó kein Raum mehr im Verse. Dies Wort ist also wohl als eine (aus Pα* 1, 26b geflossene) Dublette (§ 61, 1, a) zu tilgen, zumal man es allenfalls in 1b, aber kaum hier erwarten würde. Weniger wahrscheinlich ist mir | $k = n \sqrt{n} \tilde{\delta}$, wajjigrá + šəmò šé b | . — 8. Der Vers ist zu kurz, denn štěm 'ęśrē šaná widerspräche der üblichen Betonung (§ 79, 1). Ich habe daher probeweise die Formel ('aser-xai) aus 5ª ergänzt; ebenso 11ª. 14ª. Auch für 9, 29ª gilt wohl dasselbe. — 12ª. mahlal'el hat als deutliches Compositum Doppelbetonung (anders 15°. 16°. 17°). Dieselbe Erscheinung bei mə būšàlax 5,21° (: mə būšelax 25°. 26°. 27°), 'arpachšad 11, 10°, pənī'el 32, 31°, bà'āl xanán 36, 38 (: bạ'al xanán 39), məhētab'ël 36, 39, ləfötīfár 37, 36° (?, s. § 123 zur Stelle), wojázlo'él 46, 14 (vgl. auch jogimenhi, § 136 zu 49, 9b). — 22a. Der Sprachgebrauch von P η wie das Metrum verlangen hier einfach waix \bar{i} xănôch. Was dafür dasteht ist aus 24 (Pα) anticipiert (§ 61, 2, b), ebenso wie hernach in 23^b das sonst ständige wajjamóp aus Rücksicht auf Pa 24 getilgt ist (§ 33. 49). — 23ª (ebenso 31ª. 9, 29ª). waihi M für wajjihjú Sam. etc. ist offenkundiger Schreibfehler (§ 64, 1, c). — 26°. Über [šanā] hier und 30° s. § 79, 5. — 29°. mimmą śźn Sam. LXX. Peš. Vulg. — Als Betonung ist vielleicht richtiger zē jonaxamènu mimma sénu anzusetzen. — 29b. Am Schlusse der Zeile schiebt LXX wieder †('ĕlohīm') ein (das Ball aufnimmt). — 32. °(wə)'eþ-xám einige Hss., Sam. Peš. — °'eþ-jáfeþ LXX. — Der Bequemlichkeit des Lesers halber habe ich hier die Verse 7, 6 und 9, 28-29 wiederholt, welche Fortsetzung und Schluß des Stammbaums bilden.

IX. Die Götterehen: 6, 1–4 (J σ + J γ).

§ 71. Daß 6, 4 nur in sehr lockerem Zusammenhang mit 6, 1—3 steht, ist bekannt. Selbst wenn man die beiden Stücke als Prosa liest, macht sich ein erheblicher Unterschied der ganzen Tonlage bemerklich, und das ist ein neues Moment für die Trennung von a und b (vgl. über dieses hier nicht weiter zu erörternde Problem vorläufig meine Rede Über Sprachmelodisches in der deutschen Dichtung, im Leipziger Universitätsprogramm zum Rectorwechsel 1901). Als dritter Trennungsgrund kommt die

Verschiedenheit der äußeren Form hinzu. V. 6 besteht aus drei Sechsern, V. 1—3^b dagegen aus dreimal 6 + Kurzvers. Danach sind a und b auf J δ und J γ zu verteilen.

Der 'hochmythologische Charakter' beider Stückchen erhält übrigens noch eine leise Retouche durch die Beobachtung, daß die beiden [bənē] ha'lohām 2° und 4° nicht in den Vers passen, demnach offenbar secundäre Abschwächungen für ursprüngliches einfaches ha'lohām 'die Götter' sind (vgl. § 60, 1 und § 87 zu 16, 7°). Ich habe danach auch den ganzen Abschnitt direct 'Götterehen' überschrieben.

6, 3ab sind metrisch durchaus correct (aber +jahwe ('elohīm') LXX; o'elohīm Vulg.). Den Sinn von 3ª vermag ich auch nicht zu enträtseln, für 3b meine ich doch mit dem einfachen Gedanken auszukommen 'weil auch er, der Mensch (wie die übrigen irdischen Wesen), Fleisch (d. i. sterblich) ist (und weil er damit einer niedrigeren Kategorie von Wesen angehört)'. Besser als das nach meinen Begriffen monströse infinitivische bešaggám wäre dies bəsaggam = ba'ser-gam jedenfalls (zur Form vgl. die metrisch notwendigen šębbaxărū 2°, šeijabo'ū 4°). Man wird doch in einem solchen Stückchen alter, speculationsfreier Tradition schwerlich nach tieferer theologischer Weisheit im Sinne späterer Perioden suchen dürfen. — V. 3° ist, wie auch das Metrum zeigt, offenbar nur jüngerer Explicativzusatz (§ 55, 2: der Interpolator beabsichtigte offenbar einen Siebener mit der Betonung bošaggám hūstasár am Eingang). Da hier von Menschentöchtern die Rede, und da Sara in der Gen. (oder im AT. überhaupt?) die einzige Frau ist, deren Lebensjahre angegeben werden, sollte es mich nicht sehr wundern, wenn die 120 Jahre aus Pα 23, 1 eingetragen worden wären. Das Unicum mochte zugleich als Maximum gedeutet werden. Daß die Beschränkung auf die Lebensdauer der Frau hier sachlich gar nicht paßt, würde mich bei einem Glossator nicht irren, nach den vielen Proben mißleiteten Scharfsinns, die diese Leute abgelegt haben. — 4°. °(wə)hanfilim Sam. Peš. — 4°. °hěm Sam.

X. Die Sündslut: 6, 5—8, 22 (J_{α} und P_{β}).

§ 72. Die Ergebnisse der sondernden Kritik werden auch hier in allen Hauptsachen durch die metrische Analyse glänzend bestätigt. Principiell weiter führt die letztere dadurch, daß sie zeigt, daß die dreifache Zeitrechnung, die uns hier entgegentritt (nach 40 Tagen, nach 150 Tagen und nach Einzeldaten), auf dreifache Grundlage zurückzuführen ist. Die Vierzigtagerechnung gehört dem jahwistischen Siebenertext, also unserem J α an; die 150 Tage sind das Charakteristicum für die Hauptmasse von P, die nach dem Schema 7 K gearbeitet ist (also P β). Die Einzeldaten nach Jahr, Monat und Tag, 7, 10^b—11^b 8, 4^b. 5^b. 13^{ab}. 14^a, bedienen sich dagegen (abgesehen von dem einen Vierer 7, 10^b) der Form des Sechshebers; sie gehören also keinem der beiden alten Texte an. Da nun diese Daten sowohl in J- wie in P-Partien

eingestreut sind (für J vgl. speciell 7, 10^b—11^b. 8, 4^b. 13^{ab}, für P 8, 5^b. 14^a), so stammen sie offenbar von einem chronologisierenden Redactor, der erst bei oder nach der Verschmelzung von JP arbeitete. Damit findet denn auch die bekannte Differenz zwischen der Rechnung nach 150 Tagen und nach Einzeldaten ihre befriedigende Erklärung.

Auch für die Textaufteilung im einzelnen ist die Aufdeckung dieses Redactors nicht ganz ohne Bedeutung, weil die Ausscheidung seiner Zutaten es nun ermöglicht, einige Stückchen zu J zu rechnen, die man sonst wol oder übel zu P stellen mußte, mochten sie nun zu dessen sonstigem Charakter passen oder nicht (vgl. namentlich 7, 11°. 8, 2, auch 8, 4° + ° + 6°).

Das Einzelne über diese und ähnliche weitere Abweichungen von der üblichen Aufteilung s. in den Anmerkungen.

6, 5. ha'adám [ba'ares] ist durch Dittographie nach dem Schluß von 6. entstanden (§ 55, 1. 61, 1, b), [maxšəboh], wie schon das Asyndeton zeigt, nur Glosse zu jéser (§ 54, 2). - † jahw ('člohīm) gegen den Sprachgebrauch und das Metrum LXX (ebenso falsch ° '¿lohim statt jahwé 6°. 7° und in Vulg. 6, 5°). — 6°. poenituit eum Vulg. — 7°. Das Explicitum [jahwē] schießt über (§ 52, 1), fehlt Vulg., und ist doppelt entbehrlich, wenn man die Worte 6^b zum Eingang des neuen Langverses herübernimmt, wie es das Metrum verlangt. Ebenso stört das (nach P eingesetzte) ['aṣṣ-barāþī] den Vers. — 7b. Die Unursprünglichkeit der Zeile (= 7, 23b) ist anerkannt. Sie enthält übrigens eine Lücke, insofern sichtlich (ha'dama) hinter rémes ausgefallen ist. Man beachte die abweichende metrische Form (Sechser gegen Siebener). — ° 'ad-'öf Sam. — 7° + 8° macht in der überlieferten Gestalt einen äußerst holprigen Vers. Die anomale Schreibung משרתם von M deutet vielleicht auf einen graphischen Ausfall בשר[דר א] (mit Überspringen von dem einen 🖪 auf das andere). Das ergäbe einen rhythmisch guten umgekehrten Siebener: kī nixámtī kī aši pī 'o pám. | wənów maşā xén | bə e ne jahwe. Ein 'o pám statt Suffix nach Verbum finitum ist doch auch in J nicht unerhört (vgl. z. B. aus Jα selbst 4, 14°. 12, 15° etc.). — 9°. Ball streicht saddiq als aus 7, 1 eingedrungene Variante. Das Wort ist aber für den Vers unentbehrlich und nur des besseren Anschlusses halber mit Sam. zu şaddiq (wə-) zu ergänzen (über 7, 1 s. zur Stelle). — 11 ist nach der Überlieferung ein Siebener, der das tristichische System von Pβ bricht (§ 46, 2). Demnach sind die Worte [wattissaxeb_ha'ares | lifné 'elohim] als redactionelle Auffüllung (nach V. 12) zu betrachten (§ 56). — 12 ist überfüllt. Entbehrlich sind das Object ['eb-ha'args] (§ 52, 2) nach dem vorausgehnden ha'áres 11 (vgl. auch die übliche Formel wajjár ... wehinné ohne zwischentretendes Object), und das schließende ['al-ha'args], das nicht einmal rechten Sinn gibt (Parallelen s. § 55, 1). — 13b. [mippənēm] ist eine den Vers störende und doch wol auch sonst übel geratene Explicativglosse (§ 55, 5). — In 13° mag, wie vorgeschlagen, me'al- oder dergleichen für 'eb- zu lesen sein: für den Vers ist das indifferent. Größere Auffüllungen per conjecturam (s. die Literatur bei Holzinger 69 f.) verträgt aber der Vers nicht, ohne daß das metrische System gestört wird.

6, 14° darf nicht durch Ergänzung eines zweiten (qinnim) (LAGARDE u. a.) zerstört werden. Die Lücke liegt nicht in 14°, sondern dahinter, denn es fehlt nach dem Siebener ein Kurzvers. Dieser selbst ist aber hinter 16b verschlagen, wo freilich die Worte taxtijjim sonijjim ušlošim trotz des beigefügten Erklärungsversuchs ta'sih sinn- und beziehungslos stehen. Sie sind also als 14b einzufügen (§ 63, 1), wo sie sich an das vorausgehende

qinnim gut anschließen. Der Ausfall macht sich außerdem noch durch die weitere verbleibende Lücke in 14° bemerklich. — 15° vaxmišším Sam. LXX. Peš. — 16 ist ganz in Unordnung. sohar tạ' số lạt te bấ | wel-'ạm mấ to chạllennā milmà' lấ, || ufé þạx hạt te bấ | beşiddāh tašīm ergeben das Schema 3:3 | 4 statt 7:3 (die erste Zeile hat also einen Fuß zu wenig, die zweite einen zu viel). Bedenklich ist ferner immerhin das circumflectierte sohär. Endlich sollte man erwarten, daß die Tür vor dem Dach oder Luftloch genannt werde. Allem dem kann man leicht durch die im Text vorgeschlagene Umstellung und die dann auch dem Sinne nach notwendige Ergänzung (us) sohar abhelfen. — Über den Schluß 16b s. Dillmann 140f. Holzinger 70. Gunkel 125. Eine befriedigende Lösung der Schwierigkeit weiß ich nicht. — 17. máim wird von den Kritikern ziemlich einműtig (vgl. aber z. B. Budde 259 f.) als Glosse zu 'eh-hammabbúl aufgefaßt. Mir scheint das Umgekehrte richtig, denn wie kann Elohim an dieser Stelle schon anachronistisch von einem (definierten!) hammabbal reden, ehe die nachher technisch so benannte Flut da war? (bei 7, 6. 17 ist hammabbál natürlich ganz in Ordnung, denn da kommt eben 'die Flut', die man mabbul nennt, und in 7,6 ist natürlich nun [maim] aus unserer Stelle repetierte Glosse; § 54, 2). — Etwas unsicher ist die Betonung des Verses, denn auch wa'nt hinent | mebt maim | 'al-ha'ares lešaxéh kol-basar ist möglich. Wollte man 'çþ-hammabbúl beibehalten, so müßte man so gliedern (melto'eþ-hammabbúl). — ° l(əh)ašxī́þ Sam. — 17^b durchbricht als Languers hinter Languers das System von Pβ (§ 46, 1. 2), und ist daher als secundäre Ausschmückung im Stil von P zu betrachten (§ 56). Die einzelnen Stücke des Verses sind aus 7, 15b. 19b. 21a zusammengelesen. — 19a. † (καὶ ἀπὸ πάντων τῶν κτηνῶν καὶ ἀπὸ πάντων τῶν ἐοπετῶν) schiebt LXX harmonisierend vor. — ° haxajjá Sam. — 19^{b.} ° (u) mikkól-) Sam. LXX mißverstanden. — ° (hab) basár Sam. — Das versstörende [mikkol] (dafür sənaim Pes., sənaim mikkol LXX) ist nach den beiden vorhergehenden *mikkô l*- bez. aus 20° repetiert (§ 61, 2, a). — ° likjõþ Sam. — 19°f. †*wəhajā* min-ha'ūf Sam. — 20. Über die Restitution dieses Versungetüms s. oben § 65 zu 11b. — †(u)mikkol ('ặšęr) romcś ('ạl-)ha'đamā Sam. LXX. — † šənāim (šənạim) LXX. Peš. (nach 7, 9°. 15° u. ä.).

7, 1º. + jahwę ('ĕlohīm) LXX, bloß o'ĕlohīm Sam. Peš. — 'gl-nóx Sam. LXX. Vulg. — 1^b. Das abweichende Versmaß macht die Zeile als späteren tendenziösen Zusatz kenntlich (§ 55, 5): er ist aus 6, 9ª (P!) geflossen. — 2. Die 'reinen' und 'unreinen' Tiere stehen 7, 8. 8, 20 in sicher interpolierten Stellen, die im Siebenermaß abgefaßt sind: sie sind auch mehr als befremdlich für eine Zeit, in der nach dem Standpunkt der Genesis noch gar keine Vorschriften über Reinheit und Unreinheit gegeben waren. Dazu kommt, daß sich auch in 7, 2, wie der Text zeigt, dies unzeitgemäße Element ohne allen Schaden für den Vers ausscheiden läßt (2° wird so überhaupt erst recht lesbar), sowie der Wechsel der Zahlen 'sieben' und 'zwei' (deren letztere an Pβ 6, 19. 20 und die interpolierte Stelle 7, 8 erinnert), die Nichtausdehnung des Unterschieds auf die Vögel in 7, 3 (s. aber zur Stelle), endlich der sprachliche Wechsel von šib a šib a 7, 2°. 3 und einfachem šəndim 7, 2b. Ich denke, das genügt, um auch an unserer Stelle die Annahme einer Interpolation (§ 60, 4) zu rechtfertigen. Vgl. überdies § 118, 10, b. — 2ab. o zachar ungebü Sam. LXX. Peš. Vulg. nach 3^b. — 2^b. † šənāim (šənaim) Sam. LXX. Vulg. (vgl. zu 19^b [und Frankel 61]). — 3°. (w2)zam-me*ôf Sam. Peš. (LXX. Vulg. ()) beschwert den Verseingang, ohne den Stil zu bessern. — 3b. Die Worte [zachar ungeba] sind als Einsatz nach P anerkannt: mit ihnen muß aber auch der Rest der Zeile (bis ha'ares) als interpoliert (§ 55, 5. 56) ausgeschieden werden: der Sechser zerreißt den Langvers 3°+4° (§ 44, 2). Die weiteren harmonistischen Zutaten der Versionen († me'ōf . . . (hattahōr) Sam. LXX. Peš. [Frankel 61] und der große Einschub von LXX nach unge'ā passen nicht in den Vers. — 4b. Die rhythmische Gliederung der Zeile ist unsicher. Vielleicht ist sie doch als umgekehrter Siebener zu lesen: 'anocht mamtir 'al-ha'ares | 'arba'im jom warba'im làila (bez. wə'arba'im lail nach § 64, 2, b; ebenso dann auch unten 7, 12). — 5 + 7ª ist durch einen Einschub aus dem Sethitenstammbaum von P zerrissen, s. § 44, 1. § 70 zu 5, 32. — 5. † jahwē ('ělohīm) LXX. — Wegen [maim] s. zu 6, 17°. — 7°. Die Worte (vajjabő něx) habe ich wiederholt, weil der Interpolator (§ 55, 7) sie mit seinem Zusatz zusammen offenbar als Siebener gelesen haben wollte. Gleiche Form und gleiche Tendenz hat dann auch der lange Einsatz 8—9, der als secundär durch sein Gemisch von Elementen aus J und P ohne weiteres erkenntlich ist, und den deshalb auch die Kritik ganz oder zum Teil bereits verworfen hat. Er zerreißt auch wieder einen Langvers (§ 44, 2). Sonst vgl. zu 8, 20°. — In 8° bessert die Lesart u(mit)köl Sam LXX. Peš. den Bhythmus. — Dagegen ist 9° jahre Sam. LXXE. Vulg. für 'flohim gewiß secundär (gegen Ball, der es in den Text aufnimmt), denn es verwischt den typischen Mischcharakter der Stelle.

7, 10-11 mußten Schwierigkeiten machen, solange man V. 11 als Ganzes an P su weisen hatte. Jetzt ergibt sich nach dem oben S. 250f. Bemerkten, daß 10h-11h dem chronologischen Redactor angehört, und der 'hochpoetische' Vers 11° zu J gehört (wie auch die enteprechende Zeile 8, 2°). — 11°. † (hạš) šớš Sam — 12. Vgl. oben zu 7, 4°. — 13°. náz šem zám Sam. LXX. — 13°. Die verdächtige Form šəlóšeh, die ich geändert habe, ist vielleicht nur nach dem Ausgang des kurz vorher stehenden 'éséh verschrieben. Der Rhythmus ist allerdings mit esloseh etwas besser, und das könnte allenfalls zur Wahl der Form geführt haben. - 'ittô mit LXX. Peš. für 'ittâm, wie von der Kritik meist angenommen. — 14^a. ^ohēm Sam — 14^{ab}. Wegen [bmīnah] etc. s. § 65 zu 1, 11^b. Außerdem müssen die störenden [wo-] noch fallen. Ein Rest des alten Asyndeton ist am Schluß von 14^b noch erhalten: wechól-hazajjä ist, wie 8, 17^a Generalausdruck, dessen einzelne Glieder der folgende Vers sehr wirkungsvoll asyndetisch an einander reiht (vgl. auch zu 8, 19^a). — 15^b. * baśár Sam LXX — Vor diesem mikköl baśár schiebt LXX, vor dem von 166 Sam. † (zachar unqeba) ein. — 166 hat einen Fuß zu wenig: die Wiederholung der Zielangabe ('el-nóx) aus 15° bietet sich als Emendationsmittel für einen P-Text von selbst dar. — x6° gehört nach Ausweis des Metrums noch zu Pβ, darum ist jahuž notwendig falsch. Selbst für Jα müßte ja nöx das Subject sein, da Noah hernach in 8,6° selbst wieder öffnet. — LXX wieder † jakuć ('flohim), Vulg. ° 'flohim. — 17º. ['grba'im jom] (in LXX natürlich wieder um harmonisierendes † (uz'arba'im laslā) vermehrt [vgl, Franker 61]) ist als Glosse nach J anerkannt (§ 55, 2. 61, 1, a). — Im übrigen sind 7, 17-20 bisher etwas anders unter J'und P verteilt worden, als ich es im Text nach Maßgabe des Metrums tun mußte. Bei der großen Ähnlichkeit der beiden Parallelberichte bedeutet diese Abweichung aber sachlich so gut wie nichts. — 19. ['ql-ha'ares] aus 18. wiederholt (§ 61, 1, a). - o waichasse LXX (ebenso mit Vulg. 20). - 19°. + kβl- fehlt LXX. - 20 fällt aus dem metrischen System von Pβ heraus und erweist sich auch durch die ungeschickte Wiederholung von [waichussu heharsm] (aus 19*) als secundar (§ 56. 61, 2). Es kam dem Interpolator auf die 15 Ellen an. Daß dahinter eine künstliche Speculation steckt, hat Grunnt. 128 angemerkt. LXX A. Peš. bängen dem Siebener als achten Fuß noch ein † (hagbohim) (nach § 194 [Frankel 61] an). — 22. Über [ruz] als Einsatz aus P herrscht wol kein Zweifel (§ 54, 1. 61, 1, 2). Metrisch ware an sich auch kol. der mismob-rux unanstößig. — Der Versausgang mebū ist nur möglich unter der (mir allerdings wahrscheinlichen) Voraussetzung, daß das Wort ein kurzes e hat. Andernfalls müßte man abteilen mikkól 'dien béxaraba | meþü, (23) wajjímax | 'gḥ-kūl-haiqum (ohne Buddes (jahwā), das ich vorläufig aufgenommen habe) — LXX überfüllt 23° durch †(kol-)ha'damā. — Über 23° s. zu 6, 7° (Sam. auch hier ° 'ad-). — 24, ein ziemlich lahmer Doppeldreier, erweist sich durch das Metrum als redactioneller Eineatz, der offenbar den Übergang zu 8 1* erleichtern soll (§ 58, 1). Die Zahlangabe ist aus 8, 3º anticipiert (§ 61); vgl. auch zu dieser Stelle.

8, 1° documentiert sich metrisch (Sechser) als redactionellen Einschub (§ 55, 7).

Für LXX und Pei, war auch so die Liste noch nicht vollständig genug: sie füllen also (natürlich gegen das Metrum) weiter auf ([Frankel 61]. Ball 54). — 1°. Nach hammáim int gleich 2—3° aus Ja eingeschoben, und damit das Schlußwort wajjaxsorú abgeschnitten, das nun erst nach 3° nachkommt, und swar dort vermehrt um ein neues Subject. Ich habe das Warten auch 3° nachkommt, und swar dort vermehrt um ein neues Subject. Ich habe das Warten auch 3° nachkommt, um das typographische Bild der Sätze nicht

allzusehr zu zerreißen. — 8, 2° muß nach 7, 11° wieder zu Jα gehören. Auf alle Fälle fehlt aber am Schlusse ein Fuß, mit einem Verbum das dem nifta,xű von 7, 11° parallel steht, wie wajjissachərű dem niftą²ű. — 2° + 3° ist durch die Aufnahme der Glosse [minhaššamaim] überfüllt (§ 55, 1), die noch dazu nur die eine Hälfte von 2° recapituliert. — 3°. ° 12° Sam. — 3° schließt (abgesehen von dem zu tilgenden [hammaim] glatt an 1° an. — Die Lesart von M miążę (° miąąėż Sam.) xāmiššim um'aþ.jôm ist, nachdem sich 7, 24 als Glosse erwiesen hat, nun nicht mehr mit Strack in miąąėż haxmiššim etc. zu verändern.

8, 4—5. Für die Austeilung dieser Verse ist einmal die Ausscheidung der beiden chronologischen Glossen 4^b. 5^b maßgebend (in 5^a ist das jŏm ausgefallen, § 50, 2, e), sodann halōch wəxasór (° מולבו וחסרו Sam.), das 5^a an P β weist (vgl. 1^c gegen halōch wašōt J α 3^a). Von der Bedeckung der Berge wird im erhaltenen Text nur in P β 7, 19 f. ausdrücklich geredet, also gehört auch 5^c zu P β : nur hat es infolge des Glosseneinschubs 5^b seinen Kopf (' αd -) verloren (er steckt in dem ' αd - von 5^b mit drin). Umgekehrt ist dem V. 6^a ein bei seiner jetzigen Stellung allerdings unentbehrliches [waihī] vorgeschoben (§ 58, 3). Somit ordnen sich die einzelnen zu den beiden untadligen Siebenern

wąttánąx hąttebá 'al-haré 'ặraráṭ miąqéṣ 'ạrba'īm jɔm — Jα wəhạmmāim hajū haloch wəxasór 'að-nir'ū rāsé heharim — Pβ.

Damit fällt außerdem die Erwähnung des Ararat zu J, zu dem sie auch viel besser paßt als für P (Wellhausen, Prol. 317). — In 5^b° xódęš Sam. — 7^b. בצא ישר Sam. (vgl. zu 3^a. 5^a).

- 8, 6° ff. Balls Umstellungen und Ergänzungen sind gegen das Metrum. 7°. 8°. 9°. Wegen der eingesetzten Explicita s. § 50, 2, a, wegen der Umstellung von hajjönä § 63, 1. Daß der Rabe nicht zurückkehrte, ist natürlich die Meinung des Dichters gewesen: er flog eben so lange herum, bis die Erde trocken wurde und er festen Fuß fassen konnte. Daher ist ° wəlö-šáb eine sehr kurzsichtige Änderung von LXX. Peš. Vulg., die Ball nicht hätte aufnehmen sollen [vgl. Frankel 68]: sie würde ja involvieren, daß der Rabe nach dem Ablauf des Wassers zurückgekommen sei. Daß LXX auch 7° durch den Anschub † ⟨lir'õþ hāqāllū hāmmāim⟩ (aus 7°) den Vers entstellt, bedarf kaum noch der Erwähnung. 8°. ° me'axārāu LXX. Vulg. 9°. ° ⟨'çþ-⟩jaðö Sam.

- 8, 18 f. sind mehrfach entstellt. In 18 hat ein akribistischer Pedant (§ 55, 7) die scheinbar vergessenen Weiber und Söhne nachgetragen. Im Zusammenhang damit ist dann wol min-hattebå nach V. 19^b verschlagen, wo es metrisch ebensowenig paßt, wie es

in dem gesäuberten V. 18 fehlen kann (§ 63, 1). — Am Anfang von 19^a ist mit LXX. Sam. Peš. Vulg. (wə)chǫl- zu ergänzen; dafür muß das [wə-] vor chǫl-ha'ōf fallen: es ist eine asyndetische Reihe wie 7, 14 (s. dort). LXX und Sam. entstellen, jeder auf seine Hand. — 20^a. ^o lēlohim LXX. — 20^b. Die Zerschneidung des Siebeners 20^a + 20^c durch den weiteren Siebener 20^b (§ 44, 1) zeigt, daß dieser ein Einsatz ist (nach § 55, 7): die reinen Tiere und Vögel von 7, 2f. (s. zur Stelle) mußten, wie 7, 8f., noch einmal vorgeführt werden.

Mit wajjá'al 'olóþ bammizbéx 20° schließt der Text von Jα ab. V. 21° hat zwar auch noch das Siebenermaß (wie übrigens auch der Einschub 20°), aber der réx hannīxóx, der sonst nur in P und bei Ez. vorkommt (Holzinger, Hexateuch 134) muß doch, im Zusammenhalt zumal mit dem Umschlag des Metrums in 21°—22°, stutzig machen. Ich halte den Vers für einen redactionellen Einsatz, der den Weg zu 21° ff. eröffnen soll (§ 58, 1). — † jahwź ⟨'ĕlohím⟩ LXX beidemal.

Woher 8, 21^b-22^b stammen, lasse ich dahingestellt. Daß sie altes Gut sind, kann gewiß nicht bezweifelt werden. Der Form nach könnten die Verse zu J γ gehören, aber sachlich würden sie zu dieser Quelle nicht passen, falls diese, wie doch wahrscheinlich, von der Sündflut nichts erzählte. Auch sind die Verse viel besser und kräftiger als 4, 17 ff. und haben ganz andere Tonlage (vgl. § 71). Vielleicht handelt es sich also bei unseren Versen um eine frei flottierende Einzelverheißung (vgl. § 42, 6).

XI. Der Noahbund: 9, 1—19 (P_{α} , P_{β} und P_{x} ; J_{α} .)

§ 73. Dieser Abschnitt zerfällt auf den ersten Blick in zwei Hauptteile. In a = 9, i-4 folgt zunächst die Fortsetzung der Flutgeschichte nach $P\beta$, dann setzt mit stark klaffender Fuge (§ 31) b = 9, 5—17 aus $P\alpha$ ein (in dieses ist aus unbekannter Quelle [Px] der V. 6 eingesetzt; vgl. Gunkel 132). Als Anhang c folgt dann wieder mit 9, 18—19 ein Stückchen aus $J\alpha$, das den Kopf der Turmbaugeschichte 11, 1ff. bildet (nicht den der jahwistischen Völkertafel, denn diese schöpft vielmehr aus $J\beta$ und $J\delta$).

8.

b.

9, 5° ist überlang: ['¿droš] ist Dittographie zu dem darunterstehenden '¿droš von 5° (§ 61, 2, b), '¿drošénnū wegen des fehlerhaften Versausgangs in '¿drošén zu ündern

256

(vgl. I, 348 ff.). — † węb-dimchém Sam. verkürzt den Vers um einen Fuß. — ° kol-xái Sam. - 5°. ° mijjáð Sam. Peš. - ° 'īš waxīu Sam. Peš. Vulg. - 6° ° 'að ám Sam. LXX. (Peš. Vulg. ()). — 6b. ° 'aśł fi LXX. — ° 'ef-'adám Sam. — 7b. (wə) širşű Sam. LXX. Peš. Vulg.: möglicherweise richtig. — urdū Nestle, Ball u. a. richtig für urbū M (Dittographie nach 7°). — 8°. Über den Dreier hier und 17 s. § 18. — 10 ist metrisch in Unordnung gebracht durch die Umstellung von ba' of - ha' ares und die Wiederholung [lechol xajjab ha'ares] (die mit Recht in LXX gestrichen ist: Holzinger 74 f.). — (u) babhemā 10b nach einigen hebr. Mss., Sam. LXX. Peš. Vulg. (Ball 55). — 11a. ['eb-] s. § 52, 8, über 11b [mimmē hammabbūl] (das nicht zum Sprachgebrauch von P stimmt) und [bšaxeβ ha'ares] s. § 55, 5. Die Quelle für das erstere ist 7, 7 Jα (vgl. 7, 10), für das letztere 6, 13. 17ª bez. 9, 15°. — ojikkarēļ 'od kol-basar ... 'od (ham)mabbūl Sam. Vulg. und lehašxil/ Sam. — LXX bucht hinter mabbül wieder als Glosse (main) aus 6, 17. 7, 6 [Frankel 61] und schreibt ('eþ-kol-)ha'áres. — 12ª. ('el-nóx) mit LXX. Peš., s. § 50, 2, c und vgl. V. 17°; falsch dagegen natürlich † (jahwē) 'člohim LXX. — 12b. ° (ha)xajjā Sam. (ebenso 15a. 16b). — 15a. [bəchql-basar] (davor noch † ('ašer 'ittəchem) Sam. Peš. nach 12b) schießt über und ist klärlich nur aus dem darunter Stehenden heraufgeholt (vgl. § 56. 61, 1, b). — 15^b. Vielleicht besser wold-jihje da | hammáim lomabbúl | lsšaxžb köl-baśár. — 16° ist rhythmisch ungewöhnlich schlecht (zum Sachlichen s. Holzinger 75). Etwas besser wäre bent uten nach LXX (und 12b. 15a. 17c). — 17b. Das überschießende ['aser 'al-ha'ares] ist aus 16b wiederholt (§ 55, 1. 61, 1, a).

C

9, 18. Die Worte hajjose'im min-hattebā sind nach dem Muster von Pa 9, 10 in den Ja-Text eingesetzt (§ 54, 3), zu dem sie schon aus dem einfachen Grunde nicht gehören können, weil J bisher von Söhnen Noahs noch nichts erzählt hat (nur wechol-bēļach 7, 1 deutet implicite auf sie hin. Vgl. Gunkel 68). — 18b (° xām Sam. LXX. Vulg.) ist als Glosse anerkannt (vgl. auch § 54, 3· 74). Nach Ausscheidung dieser beiden Einschübe bleibt ein Siebener und ein Stück von 5 Füßen übrig, das seine metrische Ergänzung in 11, 1 findet (§ 44, 1). — 19b. ° me'ellē Sam. LXX.

XII. Noah der Landmann: 9, 20-27 (Jo).

- § 74. Während der Sündflutbericht, soweit J in Frage kommt, aus Jα genommen war, tritt hier beim Wechsel der Scenerie Jδ als Quelle auf (§ 34). Der Übergang von dem Namen xám Jα 9, 18° zu koná an Jδ 9, 22°. 26°. 27° vermittelt der Redactor, wie bekannt, durch die beiden Glossen [wəxám hū, ἀδτ choná an] 18° und [xam 'ἀδτ] choná an 22° (§ 54, 3. § 73 zu 9, 18°).
- 9, 20. Der metrisch correcte Sechser verträgt die vorgeschlagenen Ergänzungen (s. Hollinger 90) nicht; ebensowenig der Dreier 22^b das pedantische (§ 55, 7) † (wajjesē) von LXX, das Ball aufnimmt. † baxūs fehlt Peš. 23^{ab}. Zur Herstellung des Metrums genügt die Tilgung von ['eß-] (§ 52, 8) und die Umstellung von soném an seinen richtigen Ort hinter wajjelschū (§ 63, 1). In 23^c fehlt ein Fuß. Da Sem und Kanaan sich nach 22^b vorher 'draußen' befanden, darf man die Lücke ohne Bedenken durch ('el-ha'ôhel) ausfüllen.
- 9, 26 ist bekanntlich verderbt (vgl. § 42, 8). Dem Vorschlag von Budde 295 wajjömer: »bərüch jahwē šėm« widersetzt sich doch wohl das Metrum, insofern Vierheber in dieser Partie von Jo sonst nicht vorkommen. Metrisch annehmbar ist dagegen der (auch von Gumel 71 gebilligte) Vorschlag von Grätz, den ich probeweise in den Text

aufgenommen habe. Auf die Annahme einer größeren Lücke weist ja so wie so einerseits der Parallelismus zwischen 26°: 27^b, der sonst formell nicht deutlich zum Ausdruck kommt, andrerseits das làmö von 26°, das man trotz allem darüber Gesagten doch nicht wohl als singularisch auffassen kann. — Auch 27° ist vielleicht als Sechser gemeint: jáft 'ĕlohšm | lojéfēþ, wzjiškön | bɔ'ǫ́hlē-šèm.

XIII. Schluß des Sethitenstammbaums B nach P $_{\eta}$ 9, 28—29.

§ 75. Über dieses Stückchen ist lediglich auf § 70 zu 5, 32 zurückzuweisen; wegen 9, 29° s. speciell zu 5, 8° und 5, 23°.

9, 28. °'qaate Sam. — 29°. wajjihjū Sam. (LXX. Peš. Vulg.).

XIV. Die Völkertafeln, 10, 1—32 (J β , J σ und P β).

- § 76. Die Masse der eigentlich genealogischen Angaben ist aus den 7 K-Versionen P β und J β geschöpft. Dazu kommt aus J δ (Schema 6 K) der ausführlichere Bericht über Nimrod (§ 27, 1). Was zu den beiden metrischen Systemen 7 K und 6 K nicht stimmt, ist klärlich secundär (§ 57) und als Einschub meist bereits anerkannt.
- 10, 1°. ° 'azăré Sam. 2°. ° madái Sam. 2°. tūbál umōšoch Sam. 4°. wədodanim M ist Schreibfehler für wordanim Sam. LXX (auf die übrigen Namensdifferenzen gehe ich nicht ein, da das Metrum hier nicht hilft). - 5° ist ein gelehrter Nachtrag derselben Art wie 25^b (§ 57); er hat den fehlenden Kopf von 5^b verdrängt. — 6^b. o påt Sam. LXX. — 7° ist überfüllt, es muß also wohl einer der Namen nachträglich zugesetzt sein. Ich habe vermutet, daß [sattechā] nur eine Art Variante zu satta (so Sam., ohne we-) sein möge. Der Fehler kann aber natürlich auch an andrer Stelle liegen. — וכלהן Sam. für וכלנה (vgl. § 150, 1, d). — 14. ['ďšėr jásə'ù omiššám pəlištím] ist (Wellhausen, Comp. 7) verschobene Randglosse, die eigentlich zu kaftorim gehört. -16-18. Über die Unursprünglichkeit dieser Liste s. Wellhausen, Comp. 13 u. a.; sie zerreißt außerdem den Siebener 15 + 18b (§ 44, 2). - In 18c wird das metrisch unentbehrliche (köl) getilgt sein, nachdem sachlich an seine Stelle die volle Namensliste gesetzt war. – Sam. corrigiert in o nafəşā mišpəxáb. – 19. In diesem sachlich schwierigen Vers sind, soweit das Metrum einen Schluß zu ziehen gestattet, nur wa'morā wə'aatmā ustojim zu streichen. Genaueres über diesen Einsatz s. § 59, 1 und § 89 zu 18, 201. — Sam. ändert die Grenzbestimmungen nach 15, 18 ab (Ball 57). — 21°. (banim), s. § 51, 1, a. - 22°. ° ltd Sam. - 24 ist anerkannt als Schaltvers, der den Übergang von Arpachsad P zu Eber J herstellen soll (Budde 501 f.). — LXX interpoliert noch einen weiteren Vers. — 25°. ° juliodū Sam. (LXX. Peš. Vulg.). — Über 25° s. zu 5°. — 28°. Der Vers ist überfüllt; mit LXX wird [wə'ep-'obal] auszulassen sein. — 32b. (barşopám) ergänzt nach 5^b. 20. 31 (vgl. § 51, 2, f.). — ome'ellē Sam. LXX. Vulg. — Sam. LXX ('ijjē') haggājim nach 5^a (das ergäbe ohne die Ergänzung einen umgekehrten Siebener) [vgl. Frankel 61]. — 32°. ° 'axărê Sam.

XV. Der Turmbau zu Babel: 11, 1—9 (J_{α}) .

§ 77. Dieses Stück gehört trotz der schon in § 34 berührten sachlichen Schwierigkeiten literarisch unzweifelhaft zu $J\alpha$. Die Siebenerform ist im übrigen so glatt erhalten, daß ich mich nicht

entschließen kann, mit Stade ZATW. 1895, 158 ff. eine Lücke, oder mit Gunkel 81 ff. eine Mischung zweier Quellen anzunehmen. Man hat doch vielleicht das Verhältnis von V. 5 und 6f. ein wenig zu sehr gepreßt, namentlich das von wajjered 5 und nerodá 7°. Ich kann nichts besonders Unnatürliches darin finden, wenn ein Dichter den Jahwe sozusagen erst einmal auf Sehweite hinabsteigen läßt, um sich die Stadt zu beschauen, und dann ihm den weiteren Beschluß in den Mund legt, nun zur Zerstörung der Stadt vollends hinabzusteigen.

11, 1°. Die beiden Füße dieser Zeile gehören, wie bemerkt, mit den fünf Füßen von 9, 19° zu einem Siebener zusammen. — In 1° interpoliert LXX gegen das Metrum † (lochullam) aus 6° [Frankel 61]. — 3°. † laxēmár Sam. — 5 ist in dem Dreierabschnitt etwas überfüllt. Vermutlich ist der Turm, der ja neben dem allumfassenden ha'ir gut entbehrlich ist (ebenso wie 8°), nur aus 4° wiederholt. Dann wäre zu lesen šębbanū bonė ha'adām. — 6°. 'jizmonū Sam. — 7°. [šam] dürfte als Glosse (Anticipation aus 9°, vgl. § 61, 1, b) anerkannt sein. Metrisch wäre wonābolā. šam səfahām (° undu Sam.) schematisch allenfalls möglich, aber doch sehr lahm (auch verändert sich dabei die Tonlage, § 71). — 7° ist in der ersten Hälfte rhythmisch ungewöhnlich schwerfällig, besser ist 'dšer-lō.jišmā'. 'iš | 'ep-səfāh re'éu Sam. Vulg. Oder dürfte man an bloßes 'dšer-lō.jišmə'ū | 'iš 'ep-səfāh re'éu Sam. Vulg. Oder dürfte man an bloßes 'dšer-lō.jišmə'ū | 'iš 'ep-re'éu denken, wie etwa 42, 23°? — 8°. Am Schluß schieben Sam. LXX † (wo'ep-hammizdal) an, aus 5 [Frankel 61]. — 9°. 'ep-səfāh Sam. — † jahwē ('lohīm) LXX.

XVI. Der Stammbaum Sems: 11, 10—26 (P_{η}) .

§ 78. Im ganzen Aufbau wie sonst im Technischen steht diese Genealogie so ziemlich auf dem Standpunkt des Sethitenstammbaums No.VII, soweit dieser ebenfalls zu P_{η} gehört, namentlich bezüglich der Anwendung von Wechselmetris. Es wird also genügen, hierüber auf § 70 zu verweisen.

11, 10°. ° (wə)'éllē LXX. — 10°. Über die Doppelbetonung 'árpachšád s. § 70 zu 5, 12°. — 10°. ° 'axáré Sam.

Über die Zahlendifferenzen zwischen M, Sam. und LXX wird verschieden geurteilt, doch scheint im ganzen eine gewisse Hinneigung zu den Angaben von Sam. vorhanden zu sein, namentlich für No. VIII (vgl. z. B. die Referate bei Holzinger 61 ff. und 115 ff.). Es wird sich daher empfehlen, auch diese Frage vom metrischen Standpunkt aus zu untersuchen.

Excurs über die Zahlenangaben in No. VIII und XVI.

§ 79. Die Überlieferung von M zeigt eine sehr consequente Betonungs- und Verstechnik, namentlich bezüglich der Zahlen selbst. Nur in einem Punkt besteht eine Differenz zwischen VIII und XVI (s. No. 5).

- 1) Zweigliedrige Zahlen ohne verbindendes wo- erhalten regelmäßig nur éine Hebung, meist auf dem ersten Gliede: šomoné me'd bošaná 5, 4 und so bei den übrigen Hundertern 5, 5. 7. 8. 10. 11. 13. 14. 16. 17. 19. 20. 22. 23. 26. 27. 30. 31. 32. 6, 6. 9, 28. 29. 11, 11. 13. 15. 17. Ebenso xaméšo erte šaná 5, 10, tošá ere šaná 11, 25°. Nur bei einsilbigem erstem Gliede scheint einmal das zweite die Hebung tragen zu müssen: štēmo erte šaná 5, 8°. Zusammen 29 Belege.
- 2) Zwei durch wo- verbundene Zahlen erhalten normalerweise zwei Hebungen. Gewöhnlich sind sie durch eine Cäsur getrennt: xaméš | wɔħiš'īm šanā 5, 17a; ähnlich 11, 12a. 16a; ohne Cäsur 5, 30a; mit zweisilbigem Segolat an erster Stelle: tèšá' | wošišším 5, 27a, téša' | wo'çśrim 11, 24a; ohne Cäsur šṭbá' wošib'im 5, 31a; mit einsilbigem erstem Glied: štáim | wošišším 5, 18a. 28a, (štáim) 11, 20a, štáim wošišším (ušmonim) 5, 20a. 26a. Zusammen 14 Belege. Die einzige Ausnahme wäre šološím um'āþ šanā 5, 3a, aber da diese zugleich gegen 5) verstößt, wird in šološīm (šanā) um'āþ šanā zu ändern sein.
- 3) Aber auch jede isolierte Zahl bekommt eine Hebung für sich. So die Zahlen mit wo-, u-: ušlošīm šanā 5, 5^b, ähnlich wəšiššīm 5, 15^a. 21^a, ušmonīm 5, 25^a, waxmiššīm 9, 28. 29^b; so natūrlich auch umāļāim 11, 19^a. 21^a, und 4mal um'āļ šanā 5, 6^a. 25^b. 28^a. 11, 25^a (dazu vgl. 5, 3, s. oben No. 2); ebenso schwerere Zahlenformen ohne wə-: xamēš šanīm 5, 6^a. 11^a. 15^a. (21^a); ähnlich tiš'īm 5, 9^a, šib'īm 5, 12^a. 11, 26^a, 'arba'īm 5, 13^a, šəlošīm 5, 16^a. 11, 14. 17^a. 18. 22, šalōš 11, 13^a. 15^a, māļāim 11, 23^a; nicht minder Segolatformen, bei denen der Verfasser nicht einmal vor der Circumflectierung bei Accentverschiebung (I, § 195, 3) zurückschrickt: šēbā' šanīm 5, 7^a. 11, 21^a (aber šēbā' 5, 25^a); ähnlich tèšā' 11, 19^a, 'èšēr 5, 14^a. Zusammen 33 Belege.
- 4) Von andern typischen Worten nimmt auch waixi in der Regel eine Hebung in Anspruch, selbst unmittelbar vor sprachlicher Tonsilbe: waixī-šep 5, 6*. 7*, ähnlich mit nox 9, 28 (vgl. auch waihī-nox 5, 32*), šem 11, 11*; vor Segolat: waixī-jērēd 5, 19*, ähnlich mit lèméch 5, 30*, šēláx 11, 15*, 'èbér 11, 17*, fēléz 11, 18*. 19*, pēráx 11, 26*. Nach waixī-roùistáim 11, 20 und waixī-naxòn-téša' 11, 24 wird man demnach auch 5, 18* waixī-jērēd štáim und 5, 28 waixī-lēmech štáim betonen müssen. Zusammen also 11 bez. 13 Belege für betontes waixī vor sprachlicher Tonsilbe (dazu noch 1 waihī). Einzige Ausnahme waixī-'ēbēr 'arbā' 11, 16 (oder ist waixī-'ebēr 'arbā' zu betonen?).
- 5) In einem Punkte besteht, wie erwähnt, eine nicht unwichtige Differenz zwischen VIII und XVI, nämlich in Bezug auf die Wiederholung von šanā, sanīm bei zusammengesetzten Zahlen. a) Bei Zahlen, die aus nur zwei Posten bestehen, wird in VIII jedem Posten das Wort 'Jahr' beigefügt: təšā me'ð sanā | ušlošīm šanā 5, 5 (ähnlich 9, 28. 29); xamēš šanīm | um'ā sanā 5, 6a (ähnlich 7. 8. 10. 11. 13. 14. 15. 16). Dem Verse 5, 21a mit xameš wə si ssīm sanā fehlt ein Fuß, V. 5, 3a wäre nur mit der anomalen Betonung səlošīm um'ā sanā zu lesen (gegen No. 2): an beiden Stellen ist also offenbar šanīm bez. šanā zu ergänzen. b) Bei dreipostigen Zahlen erhält dagegen nur der 2. und 3. Posten das 'Jahr': xameš wə si sīm šanā | ušmonā me'ā sānā 5, 17a (ähnlich 18. 20. 23. 27. 28. 31). Überliefert sind so auch 5, 26a. 30a, aber dort schießt ein Fuß über: das erste šanā wird also zu streichen sein. c) In XVI fehlen dreipostige Zahlen in M; von 10 zweipostigen haben nur 6 die sonst normale Form (13a. 15a. 17a. 19a. 21a. 25a), die übrigen 4 haben nur einmaliges 'Jahr': xamēš ušlošīm šanā 12a (ähnlich 16a. 20. 24a).
- 6) Nach Ausschaltung der nicht ganz sicher bestimmbaren Verse 5. 8. 11. 14. 9, 29 erhält man nach diesen Regeln in M zusammen 26 sichere Dreiheber, 23 desgl. Sechsheber und 21 Achtheber. Ihnen steht ein einziger sicherer Siebenheber in 5, 12 entgegen, der durch den schwierigen Namen 'eß-mählal'ël hervorgerusen ist. Zwei andere könnte man aus 5, 14° und 9, 29° gewinnen, wenn man darauf verzichtete, die Formel ... waijamöß (wie sonst immer) einen Dreiheber für sich bilden zu lassen. Man darf also mindestens sagen, daß M den Siebener nur im Notfall anwendet.

- § 80. Vergleichen wir hiermit nun zunächst 1) den Text von Sam. in No. XVI, weil dieser die stärksten Abweichungen von M aufweist, insofern er auch die Summen der Lebensjahre und die Todesnotiz wajjamóþ angibt (was M nur bei No. VIII tut).
- a) Die Hälfte (4) dieser Plusstücke hat sicher metrische Form und entspricht im allgemeinen dem Typus von M:

```
II wajjihjú kol-jemé šěm
                             šeš me' õþ šaná, wajjamób
13 wajjihjú kol-jemé
                       'arpachšáď šemoné
                                           ušlošīm šanā
                                                                               6
              wə'arba'ume'ðþsana, wajjamóþ.
                                                                               3
   wajjihjú kol-jeme šeláx
                               šalóš ušlošīm šanā,
                                                                              3:3
              wa'arba'\me'bb\sana, wajjamob.
                                                                               3
    wajjihjú kol-jemé
                       naxôr šəmonē
                                       warba'īm šanā.
                                                                               6
              um'āþ šanā, wajjamóþ.
                                                                               3
```

Die Betonung šeš me ²õþ šaná 11 wäre wie štēm ^cęśrē šaná 5, 8^b (§ 79, 1). Aber vom Brauch von M weicht wajjamóþ 11 am Schlusse eines Langverses ab (§ 79, 6).

b) Die übrigen 4 Einsätze aber fügen sich nicht ohne weiteres in das Metrum. Lassen wir die schließenden Dreiheber mit wajjamóp bei Seite, so ergeben sich folgende Vorderstücke, die man nur als Fünfheber (die es in der ganzen Genesis nicht gibt) oder folgendermaßen als Sechsheber lesen könnte:

```
jəmē 'èbęr
                                   'arbā' šanīm | . . .
17 wajjihjū kŏl
                                                                                        6
    wajjihjū kŏl
                    jəmē sərüz
                                   šəlošīm šaná ∥ . . .
                                                                                        6
23
                                  tèšá ušlošim | . . .
    wajjihjū kŏl
                                                                                        6
                    jəmē fèléz
19
    wajjihjū kŏl
                                  tèšá' ušloším | . . .
                    jəmē rə'ü
```

Das sind aber keine wirklichen Verse mehr. Die unter β) schließen außerdem mit einem freistehenden Zahlwort, während M sonst immer (und Sam. da, wo er mit M geht) šanā an den Schluß stellt (vgl. auch § 79, 5). Es müßte also genau die Hälfte aller Summationseinsätze erst 'emendiert' werden, um lesbar zu sein. Dazu vgl. man die gute Erhaltung der Verse in M!

- c) Nicht viel besser sieht es mit den Versen aus, in denen M und Sam. neben einander stehen. Fassen wir nämlich unter diesen die 6 eigentlich charakteristischen Verse ins Auge, bei denen die Zahl von M um 100 gesteigert erscheint, so lassen sich 3 davon nach den Regeln von M als Achtheber lesen (vgl. 5, 6a. 15a. 18a. 28a):
 - 14
 wạixĩ šệláx
 šəlošīm šaná
 um'ãþ šaná,
 wạjjöleð 'eþ-'eber,

 18
 wạixĩ fệlez
 šəlošīm šaná
 um'ãþ šaná,
 wajjöleð 'eþ-rə'ū,

 22
 waixĩ śərüz
 šəlošīm šaná
 um'ãþ šaná,
 wajjöleð 'eþ-naxör,

bei den übrigen 3 ist das unmöglich, denn bei

- 12 warpachšat xại xamés ušlošim um'aþ šaná, wajjöled 'eþ-šálax,
- 16 waixī 'èbęr 'arba' ušlošim um'āþ šanā, wajjöled 'eþ-pález,
- 20 waixī rə'ū štàim ušlošim um'aþ šanā, wajjöleð 'eþ-sərūz

bekämen wir freistehende Zahlen vor der Cäsur des Achters, was wiederum der Technik von M zuwider ist (dort herrscht šaná wie am Langzeilenschluß, s. die eben citierten Belege und vgl. oben b). Auch muß auffallen, daß sämtliche dreipostige Zahlen nur éin 'Jahr' haben (vgl. § 79, 5). Man müßte also wieder in der Hälfte aller Fälle emendieren. Auch als Sechsheber lassen sich die Verse nicht constituieren, denn bei

```
12 warpazšád xài xaméš ušloším um'à þšaná | . . .
```

- 14 waixī-šelax šəlošim šanā um'ab šanā | . . .
- 16 waixī-'eber 'arba' ušlošim um'ab šaná | . . .
- 18 waixī-felez šəlošim šanáum'aþ šaná | . . .
- 20 waixi-rə'ù štáim ušlošim um'a b šaná | . . .

stünde 5mal um'àb in der Senkung (gegen § 79, 3), außerdem noch 4mal waixī- (gegen § 79, 4) und 14. 18 hätten unerlaubte Cäsur zwischen Zahl und šanā; der sechste Vers, 22, ist überhaupt nur als Achtheber lesbar.

Die übrigen Differenzen zwischen Sam. und M können natürlich keinen metrischen Anstoß geben, weil da einfach Wort um Wort correspondiert (vgl. Sam. wəšalóś me' öþsanā 13°. 15°, 'arba' īm šanā | umāþāim šanā 17°, (u)m' āþ šanā 19°. 21°. 23°, téša' | wəšib' īm 24, tèšā' šanīm | wəšiššīm šanā 25° mit den entsprechenden Lesarten von M.).

- 2) Da es nun widersinnig wäre, allen sonstigen Erfahrungen zum Trotz anzunehmen, die in M herrschende Ordnung und Regelmäßigkeit sei erst durch Übercorrectur hergestellt, so ergibt sich mit Sicherheit, daß mindestens die eine Hälfte der Plusstücke von Sam. von anderer Hand stammt als die Verse von M. Und da diese eine Hälfte wiederum nicht von der andern und von den übrigen Differenzen getrennt werden kann, so folgt weiter, daß der ganze Text von Sam. in No. XVI planmäßig umgearbeitet ist. Das hätte übrigens schon allein die Tatsache lehren können, daß die wirklich großen Differenzen in Plusstücken auf Seite von Sam. bestehen, denn die Tendenz der Genesisüberarbeiter geht ja überall auf Erweiterung, nicht auf Zusammenstreichen hinaus.
- 3) Mit Sam. fällt aber in XVI auch LXX, denn dieser Text teilt mit Sam. die künstlich um 100 gesteigerten Zahlen, die eben in 1, c auch aus metrischen Gründen sich als secundär erwiesen haben. Die Summierungszahlen fehlen in LXX: sie fallen also außer Betracht. Dagegen teilt LXX mit Sam. wieder die Todesnotiz wajjamóß. Auch diese muß aber secundär sein, denn einen auf kürzester Strecke 8mal wiederholten Vers (!) wajjökð banim | uðanóß, wajjamóß kann man doch einem Text nicht zutrauen, der sonst überhaupt keine einfachen Vierer kennt (§ 79, 6).
- 4) Ebenso evident scheinen mir aber auch die Dinge (gegen die herrschende Meinung: Literatur bei Holzinger 62) beim Verhältnis von Sam. und M in No. VIII zu liegen.

Von den 9 differierenden Zahlenangaben sind nur 3 metrisch ganz indifferent (20. 30. 31); ein Vers ist wenigstens ziemlich schwerfällig gebaut (wajjihjū kỳl- | jəmē məbūšelax etc. 27), die übrigen 5:

```
a) 18 waixi-ièred stáim
                          wəšiššīm šanā,
                                           wajjóled 'eb-xanoch
                                                                                       6
                                               wajjölęđ 'ęþ-lámęch
  25 waiximbūšėlax šéba"
                             wəšiššīm šanā,
                                                                                       6
                                      šaná, vajjólęd ('ęþ-nóx)
xaméš ušmoním [šanā] ušbá'me'òþ.šaná
  29 waixī-lémech šalóš waxmiššīm šaná,
                    'axărê hōliđô
b) 19 waixī-jèréd
                                           šalóš waxmiššim [šanā]
                         'axărê hōhđ ô
                                                                     wəšėš me' bb šaná 8
   26 waixi məbūšelax
bringen sämtlich mehrpostige Zahlen, die nach dem sonstigen Gebrauch von M in
No. VIII (§ 79, 5) ein šanā, -im mehr haben müßten als überliefert oder metrisch möglich
ist. V. 29 ist überdies bei natürlicher Betonung auch gegen § 79, 4.
```

Übrigens muß ich bekennen, daß ich das, was man zugunsten der Daten von Sam. anzuführen pflegt, die ausgesprochene Zahlensystematik, umgekehrt als Grund gegen die Ursprünglichkeit dieser Angaben ansehe. Daß man systemlose und unbegriffene Zahlen in ein System mit besonderem Grundgedanken bringt, läßt sich wohl verstehen, aber für den umgekehrten Proceß fehlt mir die Ratio, sofern es sich nicht um rein zufällige Verderbnisse einzelner Stellen, sondern (wie hier unleugbar) um eine principielle Correctur handelt. Auch hier gilt gewiß der Satz: je planmäßiger und speculativer, um so jünger.

5) Die Zahlangaben von LXX in No. VIII sind, wie bekannt, schon durch die abermalige schematische Steigerung gewisser Zahlen um 100 verdächtig, und erfreuen sich daher wohl keiner besonderen Anwaltschaft. Die metrische Beurteilung wird an sich dadurch erschwert, daß LXX immer nur ein einfaches ετη setzt: aber bei der Festigkeit der betreffenden Regeln in M (§ 79) bedeutet das wenig, denn nach diesen läßt sich die Vorlage doch reconstruieren. Das meiste fügt sich dann den Regeln, die M befolgt, doch bleiben auch hier ein paar kleine Anstöße.

Ganz indifferent sind die Lesungen von 4. 6. 7. 10. 12. 16. 22. 30. 31; als Achter sind lesbar 3^a. 9^a, als 6:3 V. 12. Dagegen entsprechen dem Brauch von M nicht

- 15 waixi mahlal'él xamés wəsissim [sanā] || um'āþ sanā wajjōled 'eþ-járeð. 8
 28 waixi lèméch səmont usmonim [sanā] || um'āþ sanā wajjōled 'eþ-nóx 8
 ohne sanā vor der Cäsur des Achters (I, c). Da beide zugleich dreipostige Zahlen mit nur einem 'Jahr' enthalten, wird auch der analoge Vers
- 21 waixt xănôch xamés wešišštm [šanā] um'āþ šanā 6
 um so stärkere symptomatische Bedeutung haben (oben § 79, 5, a).
- 6) Mithin bestätigt sich für beide Listen die Erfahrung, daß als wirkliche Grundlage der echten Genesis-Überlieferung in allen wichtigen Dingen nur M angesehen werden kann.

XVII. Der Stammbaum Therahs: 11, 27—32 $(J\beta, P\beta \text{ und } P\eta)$.

§ 81. Beteiligt sind hier, wie bekannt, J und P, genauer gesagt in der Hauptsache J β und P β , außerdem ist, wie das abweichende Metrum und die Zahlenangabe zeigt, in V. 32 noch ein Stückchen aus P η angehängt, das seinem Typus nach mit No. VIII und XVI zusammengehört und sachlich kurz nach 11, 26 P η seine Stelle hat. Umgekehrt fallen V. 27 und 31 nach Erzählungstypus

und Metrum naturgemäß zu $P\beta$. Der Sprung von 30 J α zu 31 $P\beta$ markiert sich noch durch die Lücke in V. 30 b , dessen Ende erst in 16, 1 b nachfolgt (§ 44, 1).

11, 27°. °'èllé Sam. — 28°. [bə'ür kạśdīm] (bə'çreş kạśdīm LXX) anerkannte Glosse (§ 54, 2), aus 31° (§ 61, 1, b), die weder in J noch in das Metrum paßt. — 30°. ¬¬¬ M, ¬¬¬¬¬ Sam. — 31°. [bənō] paßt nicht gut in den Vers; vgl. § 52, 5, a. — †węþ-śarái (węħ milkā kallōþāu) 'ešęþ-'aðrám (wənaxōr) banáu Sam. — 31°. wajjésə'üv'ittám M ist metrisch möglich, aber sachlich unzutreffend; °wajjesē 'ittám Peš., °wajjōsē 'oþám Sam. LXX. Vulg. [vgl. Frankel 68]. — 32°. LXX stört den Vers durch Anticipation von †(bəxaran) nach þérax (aus 32° wiederholt, § 61).

XVIII. Abrahams Berufung und Zug nach Kanaan: 12, 1—8 $(J_{\alpha}, J_{\sigma}, P_{\alpha} \text{ und } P_{\eta}).$

§ 82. Das Stück verschlingt drei Erzählungsfäden: 1) Ein Stückchen aus Pa steht V. 5, dem in 4^b ein chronologischer Kopf nach dem Schema von P η vorgefügt ist. — 2) Die Hauptmasse stammt aus Jo. V. 1-3 enthält den Befehl zur Wanderung und den daran geknüpften Segen. Daran schließen direct V. 6-8^b an, nur ist V. 6^b verstellt, der sachlich besser, metrisch notwendig hinter 7^b gehört. — 3) Zu dieser Geschichte von Jδ enthielt Jα eine Parallele. Aus ihr sind nur Anfang und Schluß mitgeteilt, nämlich 4* und 8°. Nach 4* hat Abram bereits den Befehl zur Wanderung erhalten und ihn ausgeführt. Nach seiner Ankunft ist (entsprechend 12, 7 J δ) eine zweite Theophanie zu erwarten. Diese ist auch erhalten, aber (mit falschem Kopf 13, 14a) redactionell verschoben nach 13, 14b-17. Hierauf folgte ursprünglich 13, 2-13 (minus einiger Einschübe), und dann schließt sich wieder 13, 18 glatt an. 13, 18^b ist zugleich der Schlußvers unseres Abschnittes: er ist als 12, 8° vollständig gegeben, in 13, 18b aber nur zur Hälfte wiederholt. — Über die Stellung von 12,9—13, 1 zu dieser Geschichte s. § 83.

12, 2°. Oder Doppeldreier mit Cäsur hinter gadöl? — 2° ist um einen Fuß zu kurz: eine sichere Ergänzung wüßte ich nicht vorzuschlagen. — 3°. Die Hss. von M schwanken zwischen ממלכין ווי מקללין ווי מקללין ide Analogie von məbarchēch und Sam. LXX etc. weist natūrlich auf den (metrisch indifferenten) Plural. — 3°. Peš. stört Vers und Sinn durch den Anschub † (ubzar'ach) (aus 28, 14 [s. dort], Ball 60). — 4°. "wajjā'ās 'abrām Peš. — 4°. [šanā] stört den Vers (vgl. § 79, 5, c). — 5°. Das von Holzinger 124 vermißte (harān) ist auch metrisch unentbehrlich (vgl. § 50, 2, e). — 5°. węb-(kol-)hannefeš LXX [Frankel 61] macht den Vers ohne Not schwerfällig. — 5°. † 'éres Sam. — 6°. LXX interpoliert †ba'áres (b'orkah) nach Ja 13, 17, ebenso LXX. Peš. in 6° °az (jošēb) nach Ja 13, 7° ([Frankel 61] Ball 60). — 7°. (lö) ergänzt mit Sam. LXX. Peš. Vulg. — 8°. [miqqedem ləbēp-'el], das den Vers stört, ist schon von Gunkel 147 als Einsatz erkannt (vgl. § 54, 3, Schluß). — 8° habe ich eingeklammert bez. in Petitschrift gegeben, weil der Vers erst 13, 18 seine richtige Stelle findet (s. oben).

XIX. Abraham in Aegypten: 12, 9—13, 1 (J_{α}) .

- § 83. 1) Diese Episode ist viel umstritten. Wellhausen, Comp. 22 (vgl. Prol. 323 f.) hält sie für einen späteren Einsatz, Dillmann 226 (und mit ihm Holzinger 138) für dislociert, Gunkel 148 führt sie auf einen Parallelfaden J^b zurück, im Gegensatz zu No. XVIII, die er seinem J^a zuweist. Nach der Spaltung von J in J α , J β , J δ (die andern Fäden kommen hier nicht in Betracht) stellt sich für mich die Sache etwa so:
- 2) Unser Abenteuer erzählt J α Cap. 12 von Abraham in Aegypten, E δ Cap. 20 von Abraham in Gerar, J β Cap. 26 von Isaak in Gerar. Isaak in Beziehungen zu Gerar bez. Abimelech kennt auch J δ Cap. 26, 14 f. 18 und J α 26, 24 f. (§ 104), solche von Abraham desgl. J δ a. a. 0. und E α 21, 22. Schon danach allein möchte es scheinen, daß das Abenteuer ursprünglich an Gerar geknüpft war. Weiterhin nehme ich mit Wellhausen an, daß sein ursprünglicher 'Held' Isaak gewesen, und die Geschichte gradatim rückwärts auf Abraham in Gerar und Abraham in Aegypten übertragen worden ist. Diese Endstufe der Sagentradition hat J α (bez. ein späterer Überarbeiter dieses Textes: beachte 'ofach 12°, 'ofah 15°[2]. 19°, 'ofō 20: kein Suffix!) übernommen und an die Stelle eingefügt, wo sie allein paßt, soweit bei einem so discordanten Stoff überhaupt von einem Passen die Rede sein kann.
- 3) Über Abrahams und Lots Vorfahren und Geburt ist suo loco aus J α nichts erhalten. Doch muß auch J α darüber berichtet haben, denn Lot wird 12, 4°. 13, 5 als bekannt vorausgesetzt. Auch nach J α ist Abraham aus der alten Heimat ausgewandert (aus 'Ārām nahrāim, wo sich noch die Stadt Nahors befindet, 24, 4. 7. 10). Der Befehl zur Auswanderung 12, 1-3 ist nur aus J α erhalten, wird aber auch von J α 12, 4 vorausgesetzt. Die Reise führt nach J α 12, 6—8 über Sichem nach Bethel. Aus J α ist über diese Stationen wieder nichts vorhanden (nur wird die Theophanie 13, 14^b—17, § 82, doch wohl an einen dieser Orte anknüpfen, vgl. Wellhausen, Comp. 23 unten). Falls J α sie ausdrücklich nannte, waren sie für diesen Faden der Überlieferung doch gewiß nur Durchgangspunkte, nicht Orte der Niederlassung, denn 12, 9 sagt J α ausdrücklich, daß Abraham weiter im Lande

herumgezogen sei, und vermutlich doch weiter in südlicher Richtung (hannesbā 12, 9 ist zwar Glosse, setzt aber das auch voraus). Hier konnte also die Expedition nach Aegypten ganz wohl eingefügt werden.

- 4) Auf der Ausfahrt (von Aram Naharaim) wird Abraham (außer natürlich von seinem Weibe auch) von Lot begleitet (J α 12, 4°). Ist nun Sara hernach in J α Cap. 12 noch jugendlich schön, so werden wir uns Abrahams Neffen Lot für die ganze Wanderungszeit erst recht als jung, eventuell als bloßen Knaben zu denken haben. Er konnte also bei der einzuschiebenden Episode als nebensächlich übergangen werden: nach der Meinung des Dichters mag er wohl auch nach Aegypten mitgegangen sein, geradeso wie das die Interpolatoren annehmen (Wellhausen a. a. 0.), aber es war nichts von ihm zu erzählen, bis er selbst wieder mit in die Handlung eingreift.
- 3) Aus Aegypten kehrt Abraham in den Negeb zurück (13, 1 als Schluß der vorhergehenden Episode). Dort (und auf weiteren Zügen hin und her) erwirbt er sich [in längerem Aufenthalt] großen Reichtum (13, 2), und [während dieser Zeit wächst auch] Lot [zur Selbständigkeit heran und] erwirbt desgleichen soviel sön-wbaqár wohalim, daß das Land für beide nicht mehr ausreicht. Es folgt die Trennung, die Abraham nach Hebron, Lot nach Sodom führt (13, 12 f. 18, vgl. § 82). Daß Abraham inzwischen wieder in Bethel gewesen sei (ein Hauptstein des Anstoßes!) ist in Jα nicht gesagt, denn 13, 3°—4 (im Anfang eine Reprise von Jα 12, 9) ist nur harmonistischer Einsatz, der auf Jo 12, 8 zurückgreift. Allerdings ist es nicht unwahrscheinlich, daß dieser Einsatz eine alte Notiz über weitere Züge Abrahams vom Negeb aus (oder im Negeb) in Jα verdrängt hat (s. zu 13, 3 f.): aber von Bethel braucht doch darin nicht das geringste gestanden zu haben.
- 12, 9. [hạnngzōā] (dafür LXX ἐν τῷ ἐψήμῷ = bạnngzệb, vgl. oben) ist Glosse, aus 13, 1 genommen (§ 55, 1. 61, 1, b). 10^b. ['ạbram] s. § 52, 1 (LXX schwärzt in 11^a noch zwei weitere †⟨ạbram⟩ ein). Oder etwa wajjérệā 'ạbrām | miṣrạimā lazūr | šām, kā-chabéā hara'āb*? Damit würde der lästige Gleichklang am Schluß von 10^a. 10^b vermieden. 11^b. 13^a. 'ạtti (mit Sam.) erleichtert den Vers. 15^a. wajjir'ũ 'oḥáh 'und als sie sie gesehen hatten'. Das neue Subject [śarē /ạr'ō] stört den Zusammenhang und den Vers (§ 52, 1). 15^b. καὶ εἰσήγαγον αὐτὴν LXX = °wajjabi'ū 'oḥáh, vgl. oben: wạibi'āh mit Sufüx würde nicht in den Vers passen. Für bēþ ist vielleicht zur Besserung des Rhythmus mit Sam. bēḥā zu lesen, vgl. Ja 43, 24. 44, 14, Jβ 47, 14, Pa 28, 2. 16^b ist überfüllt (vgl. auch Dillmann 228. Holzinger 139). Es handelt sich um eine der beliebten Steigerungsglossen (§ 55, 6); [wạ'baāīm ušfaxoþ] (in Sam. vor waxmorim)

wird nach 24, 35 eingeflickt sein (vgl. auch 30, 43). Sam. steigert weiter durch †⟨miqn̄̄̄̄̄ kabē̄d̄ mə'ód̄⟩ hinter ubaqár (nach 13, 2). — 17. weþ-bē̄fō hinkt in seiner gegenwärtigen Stellung allerdings ungut nach, ist aber nicht selbst Glosse (Kautzsch-Socin Anm. 55 u. a.), sondern alt. Zu streichen ist vielmehr [nəʒa'īm yədōlīm] als Steigerungsglosse (§ 55, 6; LXX steigert weiter durch den Zusatz †⟨wəra'īm⟩), denn nur so kommt das Metrum in Ordnung. Einfaches wainaggá' in ähnlichem Sinne steht auch 2 Reg. 15, 5. — 18^b + 19^a sind übervoll. Die Besserung (nach 26, 7^b Jβ) ist etwas unsicher, weil die Betonung von 18^b auffällig bleibt. — 19^a. °⟨wə⟩lāmmā Sam. Peš. — 19^b. †'ištāch⟨ləfan̄̄̄ch⟩ LXX. — 20. 'ofō umfaßt dem Sinne nach Abraham und was zu ihm gehört. Aber das war für einen Pedanten nicht deutlich genug, und so ergänzte er ausdrücklich⟨wef-'ištō wə'ef-kǫl-'āšer-lō⟩ (§ 55, 7) nach 13, 1, dem er dafür das in 12, 20 viel besser passende mimmisrāim auf bürdete. — In 13, 1 hat ein Mann gleichen Schlags den Lot nachgeholt. Diese 'Besserung' hat Sam. LXX so eingeleuchtet, daß sie sie auch noch in 12, 20 hinaufbeförderten (s. oben).

XX. Abrahams Trennung von Lot: 13, 2—18 (J_{α} und P_{α}).

§ 84. Über die zu Eingang dieses Abschnittes vorausgesetzte Situation vgl. § 83. Im übrigen ist der Zusammenhang des Stückes dadurch zerrissen, daß die zu No. XVIII gehörige Theophanie 13, 14^b—17 hierher verschoben ist (s. § 82, 3).

13, 2° ist, wenn zu Jα gehörig (was doch wahrscheinlich ist), zu kurz, ich habe daher m^2 od verdoppelt; m^2 od m^2 od ist sonst noch je einmal für J β (30, 43) und P β (7, 19) bezeugt (bim'õd mə'ód außerdem für Po. Pg 17, 2. 6. 20). — 3—4ª dürfte als redactioneller Einsatz anerkannt sein, vgl. Ball und Holzinger 140. Das sonst nur bei P belegte lemassa áu (Holzinger 140) umschreibt wajjissa 'atrám | haloch wenasó 12, 9, das übrige knüpft an Jo 12, 7 an (§ 83); 43 ist als Relativsatz zu fassen. Für Einschub spricht auch die anomale Versform von 3°. — Über ('atram) 3° bez. ['atram] 4° s. § 50, 2, a bez. 52, 1. Immerhin wird in dem Einsatz ein alter Kern stecken (§ 83), speciell ist wajjelech für die Verbindung mit haholéch 'eb-'abram 5 nicht wohl zu entbehren (ein Rückgreifen des letzteren Ausdrucks auf 12, 4 halte ich für ausgeschlossen). — 5. LXX B steigert durch † (umiqnē) wohalim, wofür A wieder einfaches oumiqnē setzt [vgl. Frankel 64]. Peš. schiebt am Schluß ein ebenfalls steigerndes och arbe ma'od) an. — 6°. naśż(đ) mit Sam. und Ball. — Die weitere Aufteilung von 6 unter P und J weicht des Metrums halber ein wenig von der sonst üblichen ab. In 6b wurde (wəlö jachəlū redactionell wegen 6° getilgt; vgl. übrigens 36, 7 (dieser eine Vers wird doch kaum genügen, um wəlö naśə'ā 'obām ha'ares für P zu binden). — 7b. wəhakna'nt — ba'ares wird von Gunkel 153 als Glosse bezeichnet, ist aber metrisch unentbehrlich und sachlich gerechtfertigt (Dillmann 230. Holzinger 140), entspricht auch dem Charakter von J (vgl. 12, 6b und Wellhausen, Prol. 342). — 'az-jóšəbim- Sam. LXX. Peš. Vulg., metrisch weniger gut. — 8°. °tihję Sam. — 8°. ['dnašīm] ist überflüssig und zerstört den Vers. — 9°. °wəhinné LXX. Peš. — 9°. †hasmölä und †hajjaminä Sam. — 10°. ist stark überfüllt. Evidente Glossen sind bekanntlich [lifnē šaxeþ jahwē 'eþ-sədom wə'eþ-'amorā] (§ 55, 2) und [kə'çreş ((u)ch'çreş LXX. Peš. Vulg.) mişraim] (§ 54, 3). Aber es muß auch noch das leicht entbehrliche steigernde (§ 55, 6) כלה (kulláh M, kulló Sam.) fallen, wenn der Vers in Ordnung kommen soll. — ° sô'rá Sam. LXX. — Beidemal °' flohim LXX. Peš. — 11b. 'eb-kol-kikkár hajjardén M ist zwar schematisch möglich, aber so holprig, daß man es gewiß als Auflösung eines einfachen 'eh-kol-hakkikkár (§ 53, 2) bez. als Wiederholung aus 10 (§ 61, 1, a) betrachten muß. — $[l\bar{o}t]$ s. § 52, 1.

13, 12. Den Ausdruck 'éres koná'an pflegt man als eine Art von Indicium für P zu betrachten: aus welchem Grunde, ist mir unerfindlich, denn in der Erzählung des

.

Hexateuchs kommt überhaupt für das Land kein anderer Ausdruck vor. Neben zahlreichen Belegen in P stehen solche auch in $E\alpha$ (42, 7. 45, 25) und $E\delta$ (42, 13. 29. 32. 45, 17), nicht minder auch in J α (13, 12. 44, 8. 47, 1. 50, 5), J β (47, 4) und J δ (42, 5). Die einzige Ausnahme von dieser Regel bildet kol jošetē kona an Ex. 15, 15 in einem 'Liede', das für die Beurteilung des 'prosaischen' Sprachgebrauchs nicht in Frage kommen kann. Die Verwendung von 'éres koná'an ist ja auch nur natürlich, da koná'an (zumal nach der Auffassung von J) eigentlich nicht als Landes-, sondern als Personen- (bez. Stammes)name gedacht wird (dazu gehören auch die benöß kenágn Gen. 28, 1.6.8 Pa und 36, 2). Auch außerhalb des Hexateuchs ist einfaches kəná'an selten. Neben dem 'poetischen' malche chaná'an Jud. 5, 19, kennt Jud. noch melech-kaná'an 4, 2. 23. 24, dazu vgl. ulchól mamlechőb k. Ps. 135, 11: hier ist der Begriff 'Land' nicht ausgeschlossen. Sonst bezieht sich bloßes kəná'an auf das Volk: səfāþ k. Jes. 19, 18, jahwē siwwa 'elkəná'an Jes. 23, 11, kəná'an bəjadö Hos. 12, 8, la'şabbe chəná'an Ps. 106, 38. Es liegt also gar kein Grund vor, unsern V. 12 aus dem Zusammenhang von Jα auszuscheiden, für den er unentbehrlich ist. — 126. wəlōṭ jašab bə'arē hakkikkar ist für den Vers zu lang, aber durch bakkikkár leicht zu bessern (vgl. zu 13, 11b. Über den Grund zu der Erweiterung von M s. § 89 zu 18, 20°). — 13. lēlohīm LXX. — Daß auf 13 V. 18 zu folgen hat, ist bereits bemerkt.

13, 14°. Die ungefüge Eingangszeile (Doppeldreier?) verrät noch den Einschub (§ 58, 1; — °wēlohīm LXX). 14°—17 muß ich aber doch für altes Gut von Ja halten (s. darüber § 82), natürlich mit Ausschluß von V. 14°, der sozusagen das schlechte Gewissen des umstellenden Redactors verrät (da der natürliche Ort für die Theophanie durch die Umstellung verloren gegangen ist, construiert er sich zwangsweise einen neuen. Vgl. die ganz ähnlichen Einsätze 35, 14°. 15° und § 55, 1). — 14°. Oder min-hammaqōm 'dēģr-'attà.šám. — 16°. Das angenommene 'dēṣr 'im ist doch nur eine Notbrücke: der geschraubte Stil, der dabei herauskommt, paßt nicht zum übrigen. Hinter 'dṣṣr klafft vielmehr, wie das Metrum zeigt, eine Lücke. Ich habe diese durch (-lō jimmanē) ausgefüllt (vgl. 1 Reg. 3, 8 und 1 Reg. 8, 5 = 2 Chr. 5, 6), weil sich dann der Ausfall durch das Homoeoteleuton mit 16° am leichtesten erklärt. — 17°. †(ulzar'ach 'ad-'ōlam) LXX [vgl. Frankel 61].

13, 18°. wajjelęch (IL)o Peš.) 'abrám Sam. Peš., rhythmisch gefälliger. — bə'előn mit LXX. Peš. (Vulg.) (und nach 18, 4; Holzinger 141): metrisch indifferent, da auch der Plural (als belönē gesprochen) in den Vers paßt. — Hinter wajjabō ist das nicht gut zu entbehrende Ziel (xębrònā) ausgefallen; durch die Glosse 'ašer bəxebrōn (§ 54, 3) ist dafür nur ein mittelmäßiger Ersatz geschaffen. — †mamrē (ha'morī) Peš. nach 14, 13. — 18° ist nach der Dublette 12, 8° zu vervollständigen (§ 82).

XXI. Abrahams Kampf mit den vier Königen: 14, 1-24.

§ 85. 1) Cap. 14 ist auch vom Formstandpunkt aus betrachtet innerhalb der Genesis ohnegleichen. Die Form ist so unregelmäßig, daß man zweifeln kann, ob hier nicht wirklich ein Stück Prosa vorliegt. Aber an einigen Stellen blicken doch Verse durch, vgl. z. B. den deutlichen Siebener barüch 'abrüm | b'ēl 'eljön, | qonē šamāim wa'áres 19b, oder die Sechser kol-'éllē xabərü | 'el-'émeq hassiddim | (hū-jām hammelax) 3a, wajjasútū wajjabó'ū | 'el-'ēn mišpát | (hǐ qadéš) 7a. Stecken aber doch Verse als letzte Grundlage in dem Capitel, so war ihnen, das ist vollkommen klar, nicht mit den gewöhnlichen

Mitteln der Einzelkritik von Vers zu Vers beizukommen: nur eine Radicalcur konnte eventuell helfen, auch wenn sie eine Gewaltcur sein mußte. Es mußte sich also fragen, ob im Text selbst irgend ein Indicium für ein Generalheilmittel zu finden sei, dessen consequente Anwendung alle (metrischen) Schäden mit einem Male behöbe.

- 2) Eine Handhabe in dieser Richtung schien mir nun wirklich V. 8 zu bieten, der die Könige von Sodom, Gomorra, Adma, Sebojim (und Bela') ohne Beifügung ihrer Namen aufführte, im Gegensatz zu V. 1. 2. 9, wo Namen und Titel nebeneinander stehen (außer bei bèlá', s. zu 14, 2b). Ich legte mir also die Frage vor, ob nicht V. 8 etwa den ursprünglichen Zustand des Textes bewahrt haben, und das wunderbare Sammelsurium von Eigennamen, das unser Capitel auszeichnet, erst nachträglich durch die Tätigkeit eines gelehrten Antiquars zuwege gebracht sein könne, der mit seinem Wissensschatz vor dem Publicum zu prunken Zur Beantwortung dieser Frage stellte ich mir einen Text her, in dem alle für den Zusammenhang nicht ganz unentbehrlichen Eigennamen (d. h. sowohl die Königsnamen wie die Ortsnamen von 5.6) principiell gestrichen oder durch sonst im Text Belegtes ersetzt wurden. Das Ergebnis dieser Probemanipulation war, daß eine Textform heraussprang, die nur noch der Ausscheidung einer Anzahl typischer Glosseme bedurfte, um metrisch nach Sechs- bez. Siebenhebern abteilbar zu sein.
- 3) Daß nun dies Ergebnis nicht auf bloßem Zufall beruhe, schien mir ferner daraus hervorzugehen, daß bei gleicher Behand-

:		אמרפל	
	6?	$\langle \cdot \rangle$ ריהי בימי $\times \times \times \times \times \times \times \times$ ויהי בימי	I
	6	אריוך כדר לצמר תדעל ר>מלך אלסר (ר>מלך עילם ומלך גוים)	
:	6	The state of the s	2
	6	שנאב שמאבר חיא צער [<ו>מלך אדמה ומלך צבוים ומלך בלע]	
	6		3
	6	כדר לעמר מתים עשרה שנה עבדו את <מלך עילם>	4
	6	ושלש עשרה. שנה מרדו (5) ובארבע עשרה שנה	(5)

lung die Melchisedeqscene (die, trotz allem was man für ihre Ursprünglichkeit vorgebracht hat, doch sehr befremdlich von dem übrigen absticht) eine andre metrische Form bekam als die Hauptmasse des Capitels, und daß sie ebenso mit Zerschneidung eines Langverses (17^b + 21^a) in den Haupttext eingesetzt ist, wie das sonst bei Verarbeitungen verschiedener Quellen so oft hervortritt (§ 44).

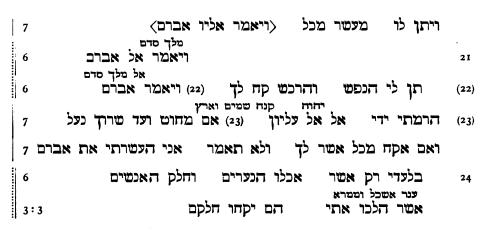
4) Ich wage es daher, dem in der geschilderten Weise zusammengestrichenen Text zur Veranschaulichung des Gesagten wenigstens hier in den Anmerkungen einen Platz anzuweisen. Eine 'Ausgabe' will und soll dieser Text natürlich nicht sein, wie ich schon S. 171 bemerkt habe, sondern nur ein Schema, das die Entstehungsgeschichte der sonst rätselhaften Form begreiflich zu machen sucht. Um diesen Zweck möglichst ausgiebig zu erreichen, habe ich rechts in Transcription den 'gereinigten' Text ohne Bezeichnung der Auslassungen gegeben, und nur ein paar andre Abweichungen durch Sperrdruck kenntlich gemacht. Links habe ich dagegen den 'Urtext' mit seinen Zutaten in der Gestalt gegeben, die er etwa gehabt haben könnte, ehe die zahlreichen zwischenzeiligen Glossen in den Text selbst Aufnahme gefunden hatten. Eine solche typographische Darstellung schien mir für einzelne Specialfälle nicht ganz unwichtig zu sein (vgl. zu 12*).

Die Randleisten sollen hier natürlich nur die metrischen Formen, nicht die Zugehörigkeit der Texte zu J_{γ} und J_{α} markieren.

waikt bimt ×× × × × × , (u)melech-šin'ár	76
umflech 'şllasür umflech 'ölüm umflech göjim	6
'att milaamā 'ep-melech sed om we'ep-melech 'amorā	6
[umflech 'qa'mā umflech səböjim umflech bèlá'.]	6
[kgl-]'dllf wadorll 'el-'smeg hattiddlm (hū.jam hammelax)	6
itim-'çirê hana 'ahodû 'gj-milech 'ëlam,	6
ušlot v eð grbá v gárð saná	6
	umflech 'şllasör umflech 'ēlām umflech göjim 'abû milwamā 'gþ-mflech sədóm wə'şþ-mflech 'āmorā [umflech 'qāmā umflech səböjim umflech bɨlá'.] [kgl-]'blīd waborā 'gl-'ómsa hassiddim (hū-jām hammflax) štēm-'girē kanā 'ahsdū 'gḥ-mflech 'ēlām,

כדר לעמר	
בא (מלך עילם) והמלכים אשר אתו ויכו את רפאים 6 בחם בשוח קריחים	
	(6)
6 בהררם שעיר עד איל פארן אשר על המדבר	
6 וישבו ויבאו אל עין משפט הוא קדש	7
הישב בחצצן חמר ויכו את כל <u>שדה</u> העמלקי וגם את האמרי 6	
6 ויצא מלך סדם ומלך עמרה [ומלך אדמה	8
הוא צער אחם ומלך צבוים ומלך בלע] ויערכו מלחמה 6	
9) את כדר לעמר מלך עילם <u>וחדעל מ</u> לך גוים ואמרפל מלך <u>שנער ואר</u> יוך מלך אלסר בעמק הטד ים (9) ארבעה מלכים את החמטה	(9)
מלך סדם ועמרה ועמק השדים בארת בארת חמר וינסו ×× ב	10
6 ריפלו שמה והנשארים הרה נסו	
ויקחו את כל רכש סדם ועמרה. ואת כל אכלם 6	11
בן אחי אברם: וחוא ישב בסדם 3:3 ויקחו את לוט ואת רכשו וילכו (12)	(12)
חעברי ויבא הפליט ויגד לאברם [והוא שכן חאמרי	13
6 באלני ממרא אחי אשכל ואחי ענר	
וישמע אברם (14) ברית אברם 6	(14)
כי נשבה אחיו וירק את חניכיו [ילידי ביתו 6	
ם שמנה עשר ושלש מאות] וירדף עד דן	
ויחלק עליהם לילה הוא ועבדיו ויכם וירדפם אשר משמאל לדמשק	15
עד חובה (16) וישב את כל הרכש וגם את לוט אחיו 6	(16)
ורכשו השיב וגם את הנשים ואת <כל> העם 6 *את כדר לעמר ואת המלכים אשר אתו	
ויצא מלך סדם לקראתו אחרי שובו מהכות (אתם)* 6	17
אל עמק שוה הוא עמק המלך מלכי צרק והוא כחן לאל עליון	
מלכי צדק והוא כחן לאל עליון רמלך שלם הוציא לחם ויין (19) ויברכהו ויאמר 7	18
ברוך אברם לאל עליון קנה שמים וארץ	(19)
וברוך אל עליון אשר <הוא> מגן צריך בידך	20

XXI	II, 2.] METRISCHE STUDIEN II § 85 (ZU GEN. 14, 1 ff.).	271
	bā∪m élech 'ēlám wəhamlachim∪'ặšèr∪'ittő wajjakkú 'eþ-rəfa'im,	6
(6)	wə'ệþ-hạzz ūsīm wə'éþ ha'ēmīm (6) wə'ệþ-hạxor i	6
	bəhárərè∪śe°ŧr 'ađ∪'ēl pārán, 'ặšęr∪'al-hammiðbár.	6
7	wajjašúbū wajjabó'ū 'ęl-'ēn mišpāṭ <hŧ qađéš="">,</hŧ>	6
	wajjakkti 'ęþ-kǫ̃l- śaré ha'maleqt, wəzám 'ęþ-ha'mort.	6
8	wajjest melech sedóm umélech 'ămorā [umélech 'admá	6
	umęlęch səbōjīm umęlęch bèlá'] wajją'rəchű mikamá	6
(9)	bə'émeq hassiddīm: (9) šənē məlachīm 'eþ-há'arba'ā.	6
10	wə'émeq hassiddīm be'rób-be'ròb-xemár, wajjanúsū ××1	6
	wajjíppəlū-šámmā, wəhánniš'arīm hệrã nàsú.	6
11	wajjiqzú 'ęþ-kǫl-rəchūš səđóm waʻmorá wə'ęþ-kǫl-'ọchlám,	6
(12)	wajjelochú (12) wajjiqxũ 'ęþ-lõţ wə'ę́þ-rəchušô wajjelochú.	3:3
13	wajjabó happaltt wajjaggéd lə'abrām [wəhū šochén	6
	bēlonē mamrē 'ặxī 'ęškõl wa'xī 'anér,	6
(14)	wəhēm bạ'lē bərīp-'abrám]. (14) wajjišmá' 'abrám	6
	kī níššəbà 'axtu, vajjàréq 'eþ-xặnīchấu, [jəlīd ē bēþó	6
	šəmonā 'aśār ušlõš me'óþ,] vajjirdõf 'að-dán.	6
15	wajjexaléq 'ặlờm lạilā, hữ wạ bađấu, wajjakkém wajjirdəfém	6
(16)	' ạđ-xōbã , (16) wajjášęb 'eþ-kộl-harəchűš, wəzám-'eþ-lòt-'axtu	6
	urchušõ hešī b wəz ϕ m ' e b -h ϕ nnaš ϕ m wə' e b - $\langle k$ ϕ l - \rangle ha' ϕ m.	6
17	wajjest melech-sodóm ligrafó acrè šūló mehakkőf ('ofám)	6
	'şl-'émşq šawē (hū-'émşq hammflech),	-
18	umęlęch šalém hōṣī-lézem wajáin, (19) waibárặchèhű wajjōmár:	7
(19)	»barūch 'abrām lə'ēl 'eljön, qonē šamāim wa'áreş,	7
	t	_

14, 1°. Der Vers hat sichtlich eine Lücke. Da offenbar alle vier Könige am Kampfe beteiligt sein sollen (vgl. auch zu 9ª), muß der Nachsatz zu waihi bimé mit (u)mélech-šin'ár anfangen, und da zu diesem Titel notwendig wieder der Name 'amrafél gehört, kann dieser um so weniger in der Lücke gestanden haben, als er sie nicht genügend ausfüllt. 'amrafél mag eben einen minder berühmten Namen verdrängt haben. Ich halte selbst ein ('atram ha'ibri') nicht für ganz ausgeschlossen (zu 13a). — 2b. Die Erläuterungen hū jām hammélax 3", hī qadeš 7" und hū 'émeg hammélech 17b sind für den Vers nicht zu entbehren. Daher regt sich der Verdacht, daß das zweimal überschießende [hī şo'ar] hier und 8° vom Glossator nur als eine Art Surrogat für den Königsnamen eingesetzt sei, für den ihn bei béla sein Wissen oder seine Phantasie im Stich ließ. — 4° wäre 'eh-kadör-la'ómer metrisch richtig, schwerfällig dagegen wäre bā-chad or-la omer 5b. Beidemal mußte aber der Name nach dem Generalprincip durch den Titel ersetzt werden. — 6b. bəhararam M ohne Sinn, bəharərè Sam. LXX. Peš. Vulg. — 7^b. שרה richtige Conjectur von LXX. Peš. für sinnloses שרה M, das aus verschriebenem שרי weiter verderbt ist. — Zu [hajjošet bəxaşaşon tamar] vgl. § 54, 3 unter 'Participia'. — 8^b. ['ittam] mag eingesetzt sein, um auf die lange Namenliste in 9e vorzubereiten.

14, 9. 'arba'ā məlachim 'eb-haxmisšā paßt nicht wohl ins Metrum (denn 'ebháxămissá ware immerhin eine auffällige Seltenheit), vor allem aber ist es klärlich Unsinn, denn das dazu gehörige Subject können nur die fünf Könige von Sodom etc. sein, nicht die vier von V. 1. Es müßte also mindestens heißen xămiššá məlachim | 'çþ-há'arba'ā (womit zugleich dem Metrum geholfen wäre). Das paßt aber wieder nicht, denn dem Zusammenhang ist nur angemessen, daß die kleinere Zahl voransteht. Da nun so wie so die Einführung der drei Könige von Adma, Sebojim und Bela' V. 2b sprachlich bedenklich, und hernach mindestens in V. 11 nur noch von Sodom und Gomorra die Rede ist (Holzinger 142), so glaube ich (mit Holzinger), daß H. Winckler, Altorient. Unters. 1, 101 ff. im Rechte ist, wenn er die genannten drei Könige als späteren Zusatz ausscheidet. Das geht auch metrisch ganz leicht an: 2° ist einfach einzuklammern (demnach in 3ª kql- zu streichen), und 8aa + 8bø gibt nach Tilgung der drei Könige auch wieder einen glatten Sechser. Das würde allgemein bedeuten, daß unsere Geschichte vor der Glossatur schon eine Erweiterung in metrischer Form erfahren hat (vgl. darüber weiter zu 13ª. 14bo); speciell aber ergäbe sich daraus, daß in 9ª šənē məlachim | 'eþhá'arba'ā die ursprüngliche Lesart war. Bei der Auffüllung wurde zunächst sone in xặmiššā geändert, das dann irgend ein kluger Mann aus rhetorischen Gründen an den Schluß rückte, ohne das Unheil zu sehen, das er damit anrichtete.

14, 10°. Das Subject zu wajjanusu ist durch die Glosse melech sodom wa'morā verdrängt worden. Die Glosse selbst ist sprachlich zu bemängeln (man erwartet umelech 'amorā), und sachlich falsch, denn der König von Sodom tritt hernach in V. 17 wieder

	6 30 (43 3) 21 (23)	
	wajjítten-lð ma'ser mikkól. (wajjómer 'elãu 'aðrám):	7
21	wajjómer 'el-'abrám:	6
(22)	»tęn-lt hạnnéfęš, wəharchūš qax-lách!« (22) wajjómer 'aðrám:	6
(23)	»hặrimóþi jadī 'el-'el 'eljón, (23) 'im-mixút/wə'ad səröch-nà'ál,	7
	wim-'ęqqáxmikkol-šellách, wəlő þömär: 'ặnt hẹ'sàrtt 'eþ-'abrám!«	7
24	» biľaď ái: rạqo' ặšér 'achəlú hạn arim, wəxéleq ha'nasim	6
	'ďšér halocht 'itti: hěm jiqxt xelqám!«	3:3

lebendig auf. — 11b + 12c. Das doppelte wajjelechű ist nicht mehr anstößig, wenn man das erste, wie der Vers verlangt, mit wajjiqxt zusammennimmt: 'sie gingen hin und nahmen den Lot ... gefangen und zogen ab'. — 12° ist außerdem ein interessanter Beleg für die angenommene Zwischenzeiligkeit der Glossen. [ben 'axī-'abram] gehört über lot, der Rest [wəhū jošeb bisdom] mag mehr am Rande gestanden und dann die erste Glosse so an sich gezogen haben, wie im Text angedeutet ist. Bei der Hereinziehung in den Text kam dann heraus was M bietet: 'eþ-löt wə'eb-rəchušō ben-'dxī 'abram wajjele,chū wohū jošeb bisdom! — 13°. ha'ibrī entpuppt sich durch das Metrum als Glosse. Sollte diese etwa aus 1º geflossen sein (s. zur Stelle)? — Der Zwischensatz wahū šochén — 'abrám reißt das wajjaggéð b'abrám 13° und das wajjišmā' 'abrám 14° übel auseinander, und enthält auffällig viele unmotivierte Namen. Da nun 'aner, 'eškol und mamrē in 24^b als Glossen erscheinen, ist es mir nicht unwahrscheinlich, daß der ganze Zwischensatz wieder ein Einschub ist (vgl. zu 9), zumal er sich ohne Störung des Metrums wieder glatt herausnehmen läßt. — Dasselbe gilt dann auch von jelīdē bēļo — me'oþ 14bc mit der berühmten Zahl 318. — 15b. Zur Form der Glosse ['aser missemol ledammaseq] vgl. § 54, 3. — In 16^b ist (kôl-) des Metrums wegen eingesetzt: auch der Sinn scheint mir die Ergänzung nahezulegen. — In 17ª ist ('oþám) durch die aus 5b stammende Glosse verdrängt.

Mit 14, 17^b bricht der Hauptbericht mitten im Verse ab: das Schlußstück kommt 21^a nach dem ersten Teil der Melchisedegepisode nach.

In 14, 18° muß natürlich mit den andern Namen auch [melchīsedeq] fallen und mit ihm sein Priesteramt, das die Glosse wohū etc. lediglich aus 18 f. gefolgert hat (vgl. zu 20°). — In 20° habe ich zu schwerfälliges 'ǎšēr-miggēn durch $\langle -h\bar{u} \rangle$ geschmeidiger zu machen gesucht.

Zusammenhang kann doch nur Melchisedeq, nicht Abraham das Subject von wajjitten-lösein. Also bringt nicht Abraham dem Priesterkönig Melchisedeq den Zehnten dar (vgl. zu 18°), sondern der weltliche König von šalėm (den der Glossator melchīsedeq benennt) bietet dem Abraham als Lohn den zehnten Teil seines Besitzes an. Das lehnt aber Abraham mit den emphatischen Worten 22°-23° ab. Dazwischen fehlen die Worte (wajjömer 'elāu 'abram'), die redactionell gestrichen sind, weil mit wajjömer 'el-'abram etc. 21°-22° wieder die Hauptquelle zu Worte kam. Auf das nüchterne Anerbieten des Königs von Sodom (17 + 21°-22°) antwortet Abraham ebenso nüchtern mit bil'adāi etc. 24, in schroffem Gegensatz zu dem hārīmobī jadī etc., das Abraham dem Angebot des Zehntens entgegenstellt.

Im einzelnen ist 14, 21^a [męlęch sədom] überschießendes Explicitum zu wajjómęr (§ 52, 1), in 22^b [jahwē] ein Deutungs- bez. Identificationsversuch, [qonē šamaim wa'aręs] aus 19^b wiederholt (vgl. § 61), ebenso 24^b ['aner 'ęškol umamrē] aus 13 (s. zur Stelle).

Was nach allen diesen Ausscheidungen übrig bleibt, zerlegt sich wie sachlich und metrisch (oben S. 269), so auch stilistisch in zwei deutlich getrennte Stücke. Die 'Melchisedegepisode' (man mag ja den Namen der Bequemlichkeit halber beibehalten) verläuft in guten, stilistisch wie metrisch schwunghaften Versen: es pulsiert wirklich Leben in ihnen. Die Hauptquelle aber überbietet an öder Eintönigkeit und prosaischer Nüchternheit selbst die schlimmste Stammbaumpoesie, die ich kenne. Nirgends zeigt sich der geringste rhythmische Schwung, die Verse klappern mit stoßenden Cäsuren auch melodisch monoton dahin. Die Stimmung ist ganz prosaisch, und wäre der Versbau nicht so schematisch glatt durchgeführt (lauter Sechser, nur 11bf. und die Schlußzeile Doppeldreier), so könnte man wirklich versucht sein an echte Prosa zu denken. So werden wir uns aber doch, wenn das Experiment geglückt sein sollte, zu der Mittelansicht bequemen müssen, daß die 'Hauptquelle' die Leistung eines prosaisch gestimmten Versmachers, nicht die eines Dichters ist. Diese 'Arbeit' hat dann noch drei Etappen durchlaufen: sie ist mit einem Stückchen aus einer poetischen Melchisedegsage verquickt, außerdem in V. 2b. 13aff. 14bf. durch redactionelle Zusätze ebenfalls sehr prosaischer Natur erweitert, und endlich von einem besonders gelehrten Manne mit dem Namenprunk verziert worden, mit dem wir sie jetzt lesen. Als Folie zu dem, was wir sonst von hebräischer Dichtung wissen, wie wegen seiner besonderen Leidensgeschichte (wenn diese richtig skizziert ist) bleibt aber das Capitel für uns doch immer interessant.

XXII. Der Abrahamsbund: 15, 1—21 (J β^* und J σ^*).

- § 86. Auch über diese alte Crux der Kritik scheint die metrische Untersuchung in befriedigender Weise hinwegzuhelfen: so zwar, daß die Ausgangspunkte der Sachkritik nach wie vor zu Recht bestehen bleiben, aber die Gesamtauffassung über das Verhältnis der beiden hier verschmolzenen Berichte sich etwas verschiebt, und damit auch das Urteil über den Textbestand im einzelnen.
- 1) Nach Ausscheidung einiger sicher jungen Einsätze (s. zu 1^a. 7^{bc}. 12^b. 15. 16^b. 18^c—21) bleibt ein Text übrig, der sich teils

des Schemas 7/4, teils des Schemas 6/3 bedient. Wo diese Systeme in der Überlieferung nicht direct hervortreten, lassen sich Verderbnisse mindestens wahrscheinlich machen.

- 2) Der 7/4-Text (A) entspricht im ganzen Wellhausens erstem Bericht. Zu ihm gehören V. 1^{bc}. 3—6 (soweit Wellhausen), dann aber der Form halber auch V. 18^{ab}, den man bisher zu dem zweiten (sog. 'jahwistischen') Bericht zu stellen oder für jüngeren Zusatz zu halten pflegte. Durch die Hinzunahme zu A entfallen zugleich die Schwierigkeiten, die sich bisher der Verknüpfung des Verses mit dem unmittelbar Vorhergehenden in den Weg stellten.
- 3) Ebenso entspricht der 6/3-Text (B) im ganzen dem zweiten ('jahwistischen') Bericht Wellhausens. Zu ihm gehören der Form nach das in A eingeschobene Bruchstück V. 2, dann das (von den späteren Interpolationen abgesehen) zusammenhängende Stück (7 Schluß?). 8-17. Gerade bei diesem zweiten Bericht B aber ist die metrische Constanz so groß, daß ich mich nicht zu der Annahme verstehen kann, er enthalte innerhalb des metrisch Gleichartigen noch erheblichere Interpolationen: sonst pflegen ja Interpolationen aller Art die metrische Regelmäßigkeit zu stören, gerade so wie das auch bei 12^b. 15. 18^c—21 der Fall ist. mehr muß ich V. 8-14. 16-17 für das Werk einer Hand halten, das sich für uns nicht weiter auflösen läßt, selbst wenn sein Verfasser nur für einen Teil desselben alten Stoff benutzt und daneben Eigenes zugesetzt haben sollte: die vorliegende Form ist jedenfalls sein Eigentum. Der Bericht muß also auch als Ganzes gewürdigt werden.
- 4) Die beiden Berichte weisen Ähnlichkeiten und Unähnlichkeiten auf. Beide sind klärlich 'jahwistisch' im weitesten Sinne, insofern sie beide den Namen jahwi gebrauchen. Der Form nach wäre also der Bericht A vorläufig zu Jβ, der Bericht B zu Jδ zu stellen (s. aber unten No. 6 ff.). Eine Notwendigkeit, nur den einen Bericht für ursprünglich jahwistisch, den andern für ursprünglich elohistisch, dann aber für redactionell in jahwistischem Sinne überarbeitet zu halten, sehe ich nicht. Was etwa specieller an E erinnert, läßt sich im Gegenteil, wie ich glaube, als Zusatz erweisen. Ein Anlaß an E zu denken, liegt also nicht mehr vor, wenn man mit der Möglichkeit 'jahwistischer' Dubletten rechnen darf.

- 5) Beide Berichte erzählen ferner übereinstimmend zweierlei: einmal von der Verheißung eines Leibeserben, dann von der Verheißung des Landes Kanaan und von einer Bundesschließung. Sonst sind sie aber ziemlich verschieden. Aus A haben wir eine ziemlich ausführliche Darstellung des ersten Punktes, von der Berith sagt uns nur ganz kurz der V. 18, zu dem im ursprünglichen Zusammenhang von A nach dem knapp zusammenfassenden Wortlaut des Verses kaum noch viel weiterer Text hinzugehört haben wird. Jedenfalls bewegt sich der Bericht A ganz im Rahmen der schlicht epischen Erzählungsweise, die sonst für die alten Genesisgeschichten charakteristisch ist.
- 6) Über die Art, wie der Bericht B die Verheißung des Leibeserben an Abraham behandelt hat, läßt sich aus dem hier allein erhaltenen V. 2 nichts schließen. Ganz anders aber als bei A ist der Charakter von V. 8—14. 16—17. Hier tritt uns eine neue Interessensphäre entgegen, eine Vorliebe für das Detail des Cultisch-Rituellen und Prophetischen: daher die ausführliche Beschreibung des darzubringenden Orakelopfers, das in die Manifestierung Jahwes durch den bannur 'asan und lappid 'es 17 ausläuft; daher das trotz aller Namenverhüllung doch schon stark specialisierende Orakel selbst. Der Interessen- und Anschauungskreis von B entfernt sich also sehr stark von dem sonst in J der Genesis festgehaltenen, und nähert sich auffällig demjenigen, der besonders im Leviticus und Deuteronomium seinen Ausdruck gefunden hat. Die Beziehungen zu diesen Büchern sind natürlich auch nicht unbeachtet geblieben: nur hat man daraus nicht die Consequenz gezogen, nun auch das ganze Stück B aus diesem andern Anschauungskreise hervorgegangen zu denken. Man hat sich vielmehr mit der Annahme von Interpolationen (z. B. von 13-16) beholfen, die doch andere Auffalligkeiten (wie das Detail von 9f.) nicht aus der Welt schaffen können. Halbe Maßregeln aber sind auch hier sicher vom Übel: B ist und bleibt gewiß einheitlich, so gut wie das kürzere Stück A.

Können danach A und B überhaupt zum alten Bestand von J (speciell J β und J δ) gehören? Die Antwort kann, glaube ich, nicht anders lauten als nein.

7) Es wird nützlich sein, hier erst einen Blick auf den Bestand und die Verteilungen der Verheißungen in den einzelnen

Quellen einen Blick zu werfen. Da den Redactoren kaum zuzutrauen sein wird, daß sie gerade Segnungen, die sie vorfanden, unterdrückt hätten (sie haben ja auch sicher interpolierte Stellen mit aufgenommen), wird man voraussetzen dürfen, daß der in M vorliegende Bestand zugleich den Maximalbestand aller Einzelfäden vor ihrer Vereinigung darstelle, und also auch Schlüsse ex absentia nicht abzuweisen brauchen. Dieser Befund ist nun folgender.

- a) Von einer dreimaligen Landschenkung redet $P\alpha$ direct 35, 11 ff. bei der Segnung Jakobs; vgl. weß-ha'áres 'äšér naþàtti labrahám uljisxáq, lochá 'etnènná 35, 12°. Ein älterer Jakobssegen wird von $P\alpha$ 48, 3f. citiert. Einen entsprechenden Segen Abrahams scheint ferner 28, 4 vorauszusetzen, aber die ganze Stelle ist interpoliert, s. § 107. Erhalten ist eine Verheißung an Abraham aus $P\delta$ und $P\zeta$ (Cap. 17).
- b) Aus E sind zwei wahrscheinlich nicht primäre Stücke erhalten, in dem Segen, der an Jakob vor der Fahrt nach Aegypten $E\alpha^{\bullet}$ 46, 2 ff. ergeht (vgl. § 131 zur Stelle), und in einem Citat $E\alpha^{\bullet}$ 50, 24 f. (s. § 137 zur Stelle), das von dreifacher Verheißung redet. Dazu kommt der (deuteronomistische) Einsatz in $E\alpha$ 22, 14–18 bei der Opferung Isaaks.
- c) Von den J-Fäden hat (wenn wir vom 'Abrahamsbund' absehen) J δ nur die ganz kurze Verheißung an Abraham 12, 7, J α die ausgeführtere 13, 14^b—17 und die kürzere an Isaak 26, 24 f. (s. § 104, 5). Mit der ersteren berührt sich im Wortlaut in J β die Verheißung an Jakob 28, 13—15. Außerdem hat J β einen secundären Einsatz bei 'Isaak in Gerar', 26, 1 ff.
- d) Die Verheißungen sind sehr natürlich in der Hauptsache an Wanderungen angeknüpft: so J α 13, 14^b ff., J δ 12, 7 an den Einzug Abfahams in das Land Kanaan, J β 28, 13 ff. an Jakobs Flucht zu Laban, J β 26, 1. J α 26, 24 f. an Isaaks Wanderung nach Gerar; E α 46, 2 ff. an Jakobs Auszug nach Aegypten; P α 35, 11 ff. + P α (?) 48, 3 f. an Jakobs Zug von Sichem nach Bethel (vgl. dazu P α 28, 4 den Segen Isaaks an Jakob vor dessen Reise zu Laban und § 107). Ausnahmen machen nur bei P δ P ζ die Anknüpfung an die Beschneidung Cap. 17 und in E α das interpolierte Stück in der Geschichte von Isaaks Opferung 22, 14—18 (50, 24 f. ist beziehungslos); endlich unser Abrahamsbund. Daß dieser letztere Typus der Anknüpfung stoffgeschichtlich jünger ist, als der Haupttypus, bedarf keines Beweises.
- e) Abraham erhält in J α 13, 14^b ff. J δ 12, 7 die Verheißung auf dem Zuge von Sichem nach Bethel. An einen Zug Jakobs von Sichem nach Bethel bez. Bethel allein knüpfen P α 35, 11 ff. 48, 3 f. an. In Bethel hat auch nach J β 28, 13 ff. Jakob die Theophanie, bei der er die Verheißung empfängt. Gegenüber dieser fünffachen Übereinstimmung kommen die Abweichungen Isaak in Gerar J β 26, 1. J α 26, 24 f. und Jakob vor der Reise nach Aegypten E α 46, 2 ff. nicht in Betracht. E δ 28, 19. 31, 13 und E α 35, 1. 3. 6 reden zwar an vergleichbarer Stelle auch von Bethel, aber was sie berichten, klingt nicht so, als ob dort ein entsprechender Segen ausgefallen sei. Demnach scheint der Segen in E α systematisch erst an eine spätere Stelle (46, 2 ff.) verschoben zu sein.
- 8) Als alter Kern der ganzen Traditionsmasse läßt sich hiernach mit ziemlicher Wahrscheinlichkeit eine in Bethel oder auf der Reise nach Bethel erfolgte Theophanie mit entsprechender Verheißung herausschälen. Berichtet werden beide von den zwei Patriarchen, die zu Sichem-Bethel Beziehungen haben, d. h. von Abraham und Jakob: Isaak steht außer Connex mit diesen Orten, darum hören wir auch bei ihm von

einer solchen Verheißung nichts, außer bei den generalisierenden Zeilen P α 35, 12 und E α * 50, 24 ff., die oben 7, a und b citiert sind.

- 9) Mit Rücksicht auf die von Wellhausen, Prol. 323 Fußnote erörterten Tendenz der Rückwärtsverschiebung alter Sagenmotive (vgl. auch oben § 83) wird man Jakob als den ursprünglichen Träger des Segens ansehen müssen: an ihn ist er in $J\beta-E\alpha-P\alpha$ (auch 48, 3—5) angeknüpft. Demnach wird auch der 'Abrahamsbund' einer jüngeren Schicht der Sagenbildung angehören. Immerhin könnte er natürlich auf der Sagenstufe, die $J\beta$ und $J\delta$ repräsentieren, bereits vorhanden gewesen und daher auch in diesen Quellen schon primär mitbehandelt gewesen sein. Daß das aber in Wirklichkeit nicht der Fall gewesen ist, ergibt sich aus folgenden weiteren Erwägungen.
- 10) Nur die éine Zeile P α 35, 12 und der Einsatz E α^* 50, 24 ff. (oben No. 8) kennen, wenn wir vom Abrahamsbund absehen, direct eine dreifache Verheißung innerhalb eines und desselben Quellenfadens (die Verweisung auf die birkáß 'abrahám 28, 4° ist secundär, s. § 107): Doppelverheißung ist zweimal sicher durch Interpolation entstanden, bei E α [22, 14 ff.: Opferung Isaaks!]: 46, 2 ff., und bei J β [26, 1 ff.: Isaak in Gerar!]: 28, 13 ff., einmal vielleicht durch jüngere Erweiterung: J α 13, 14° ff.: 26, 24° f. (§ 104, 5). Hierzu käme dann die neue Dublette J δ 12, 7: Abrahamsbund, und die Triplette J β a. a. 0. + Abrahamsbund. Ich kann bei dieser Sachlage diese letzteren Reduplicationen um so weniger für an ihrer Stelle ursprünglich halten, als auch bei anderen Varianten (wie z. B. der in § 83 erörterten) jeder Quellenfaden nur éine Variante zu bringen pflegt.

Zu diesen Allgemeinbedenken kommen nun sehr erhebliche Specialbedenken, wenn wir auf die Einzelheiten des Abrahamsbundes eingehen.

11) Der Anteil von A weist nach Inhalt und Ausdruck in eine dem sonst festgehaltenen Standpunkt der Genesis fernliegende Anschauungsweise. Über das Einzelne s. die Zusammenstellungen bei Gunkel 161.

Hinzuzufügen wäre dem dort Gebotenen etwa noch, daß auch die Vorstellung von einem 'Lohn Gottes', der in die Zukunft weist, dem prophetischen Gedankenkreis zufällt: Jes. 40, 10. 62, 11. Jer. 31, 16, und (in einer Prophetie) 2 Chr. 15, 7; sonst noch Ps. 127, 3. In der Gen. wird śachár nur vom Lohn für geleistete Arbeit gebraucht (ein 'Lohn Gottes' wird zwar Εα 30, 18 zur Etymologie des Namens jiśśachár verwendet, aber das ist auch

ein Lohn, der für eine bestimmte Leistung bereits gezahlt ist). Der Gedanke, daß speciell die Verheißung eine Art Vergeltung für Frömmigkeit und Gehorsam sei, kehrt wohl in P 17, 1f., sonst aber nur in den Interpolationen in $E\alpha$ 22, 14 ff. und $J\beta$ 26, 1 ff. wieder: an den übrigen Stellen erscheint sie als freies Geschenk Gottes: $J\alpha$ 13, 14 ff., $J\beta$ 28, 13 ff., $J\delta$ 12, 7, $E\alpha$ 46, 2 ff., selbst in P 35, 11 ff. 48, 3 ff.

12) Hierzu kommt eine wenn auch nicht gerade große, doch nicht außer acht zu lassende Differenz der metrischen Technik.

Das Schema 7K wird in J β vorwiegend in der Form 7:3, seltener in der Form 7:4 verwendet. Zusammen sind es 91 Dreiheber gegen 32 Vierheber, die hier in Betracht kommen. Die Zahlen für die einzelnen Abschnitte in J β sind: XIV 7:0, XVII 2:1, XXIII 10:3, XXVI f. 19:3, XXXIV 4:6, XXXVII 1:0, XLI 14:2, XLV 2:3, XLVIII 11:2, XLIX 11:3, LXXI 3:0, LXXII 3:3, bei A im Abrahamsbund aber ist das Verhältnis 4:6.

- 13) Entscheidend ist aber wohl Folgendes. Jβ setzt in Cap. 10 bei den Völkertafeln ein, und kommt dann Cap. 11 beim Stammbaum Therahs wieder zum Vorschein, der zunächst eine Art Fortsetzung zu den Völkertafeln bildet, dann aber in Erzählung umschlägt. Dies Bruchstück bricht bei der Notiz über Saras Unfruchtbarkeit mitten im Vers mit den Worten 'ēn-lāh waliā | 11, 30° ab. Diese Worte aber ergänzen sich bei Überspringung des Abrahamsbundes mit den ebenfalls metrisch unvollständigen Eingangsworten der nächsten Partie von Jβ, wəlāh šifxā | miṣrīþ, ušmāh hazār 16, 1° wieder gerade zu einem Siebener. Nach den vielen Parallelen zu dieser Erscheinung, die § 44 aufführt, ist das gewiß kein bloßer Zufall, sondern ein Beweis dafür, daß in Jβ 16, 1° einst die directe Fortsetzung von 11, 30 bildete.
- 14) Nach allem dem dürfte unser Stück A sicher als eine im deuteronomistischen Sinne gehaltene Auffüllung von J β zu betrachten und danach genauer als J β * zu bezeichnen sein (vgl. § 65, 8). Der alte Text von J β hatte ja hier (im Gegensatz zu J α und J δ) eine scheinbare Lücke, insofern dies J β nur einen Jakobs-, nicht auch einen Abrahamssegen kannte (auch ein Jakobssegen ist ja in J β nachgeholt: oben No. 7, c. 10). Die ganze Darstellung ist aber zu gewandt, als daß man unser Stück mit den gewöhnlichen Interpolationen ganz auf eine Stufe stellen könnte. Ich habe daher hier (wie bei P α * im ersten Schöpfungsbericht, § 65) die Randleiste für J β beigefügt, dessen Form im wesentlichen unser A nachbildet

Daß unser Stück eine Ergänzung nicht zu $J\beta$, sondern zu $J\alpha$ wäre, scheint mir dadurch ausgeschlossen, daß nach Ausschaltung von Cap. 14 die entsprechende Verheißung in $J\alpha$ 13, 14—17 fast

unmittelbar vorhergeht. Anknüpfung an J σ verbietet das Stück B, das die metrische Form dieser Quelle teilt, und also wohl ebenso zu ihr gehört, wie A zu J β .

15) Daß ich auch das Stück B innerhalb des Gefüges von Jδ für secundar halte, ist oben No. 6 bereits angedeutet: ich bezeichne es daher mit Jδ* (No. 14). Das alte Jδ hatte zwar in 12, 7 bereits einen Abrahamssegen, aber er war so knapp bemessen (er umfaßt nicht einmal eine ganze Langzeile), daß er wohl eine weitere Ausführung vertrug. In seinen Anschauungen und seiner Ausdrucksweise entfernt sich der Verfasser von B übrigens ebenso von dem sonst in der Genesis Geltenden, wie der Verfasser von A.

Bekannt ist die Übereinstimmung des Opferritus von V. 9f. mit Lev. 1, 6ff. 12ff.: 17 (vgl. auch Jer. 34, 18f.: Dillmann 249). — Mit dem Deut. ist unser Stück verbunden durch die Formel 'ặđonãi jạhwē, die außer hier 2ª. 8ª im Pentateuch nur noch Deut. 3, 24. 9, 26 wiederkehrt (Dillmann 247), und vor allem durch durch das typisch-deuteronomistische lerištáh 7ª (s. zur Stelle).

16) An Einzelheiten ist etwa noch Folgendes zu bemerken.

- 15, 1. Der Dreier 'axár hadbarím ha'èllé ließe sich mit 1b schematisch zu einem umgekehrten Siebener verbinden. Aber damit fiele das metrische System, das vor 1c einen Kurzvers (und zwar hier einen Vierer, oben No. 12) verlangt. Es wird also ursprünglich bloß die typische Prophetenformel waiht dbar-jahwé dagestanden haben, und der Eingang nur redactionell vorgesetzt sein, um nach dem Einsatz von Cap. 14 wieder einzulenken. Daß ein solcher Zusatz an E erinnert, braucht nicht zu verwundern (vgl. auch § 96). Übrigens entspricht 'axár hadbarím ha'èllé mit folgendem einfachem Perfectum nicht einmal genau dem Sprachgebrauch von E, das in der Gen. sonst immer waiht 'axár (oder 'axáré) h. h. mit folgendem † + Subst. oder † gebraucht: wəha'lohīm niśśā 'eß-'atrahám Eß 22, 1°, wajjiqsōf par'ō Eα 40, 2°, wajjömer ləjōséf 48, 1 (wegen wajjuqqáð labrahám 22, 20 vgl. § 96).
- 15, 1^b. bəmaxsē ist Einsatz, denn es zerstört den Vers und ist ein prophetisches Wort (es steht sonst nur in den Bileamsprüchen Num. 24, 4, 16 und Ez. 13, 7). Das Wort ist auch sonst anstößig, denn von einem wirklichen Traumgesicht kann nicht ernstlich die Rede sein (Wellhausen, Comp. 21 u. a.). Der Einsatz stammt nicht aus E, denn dies sagt sonst bəmar'öß [hallailā] 46, 2 (in einer jüngeren Erweiterung, § 131 zur Stelle) oder baxlöm. Dies baxlöm selbst aber ist, wie zu 20, 3 gezeigt werden wird, auch in E selbst erst nachträglich eingesetzt, um einer späteren Anschauungsweise Ausdruck zu geben. 1^c. o'arbē Sam.
- 15, 2^b . uben-meseq $b\bar{e}p\hat{t}*'\bar{e}\bar{u}'eseq$ verlängert den Vers um gerade so viel als hernach in $J\beta*$ an 3^b fehlt. Dorthin gehören also diese Worte (§ 63, 2), und sie finden da auch guten Sinnesanschluß (man beachte den Parallelismus membrorum). In 3^b muß ja geradezu ein bestimmter Name genannt gewesen sein, auf den das $z\bar{e}$ 4^b zurückweisen kann: das vage $ben-b\bar{e}p\hat{t}$ allein reicht dafür nicht aus. Daß das ganz törichte $[h\bar{u}\ dammeseq]$ zu streichen ist, dürfte seit Hitzie feststehen. Der Sinn von uben-meseq $b\bar{e}p\hat{t}$ bleibt freilich dunkel. Die Nichtnennung des Namens $\dot{e}p\hat{t}'eseq$ in Cap. 24 $J\alpha$ erklärt sich zur Genüge daraus, daß dort eine andere Quelle redet: noch besser aber, wenn auch hier der Name nicht einer alten Tradition von $J\beta$ entnommen ist.

15, 3°. ['ābram], s. § 52, 1. — 3°. ° jīrāš Sam. — 4°. ° mimméch LXX (wie Pð 17, 6°, Pα 35, 11. — 5°. ⟨lð⟩ war mit LXX. Peš. Vulg. zu ergänzen, weil der Rhythmus sonst schlecht wird. — 5°. haššamáim Sam., rhythmisch besser. — In 5° läßt umgekehrt LXX lð gegen das Metrum aus. — 6. Vor dem auf alle Fälle doch sprachlich auffälligen wəhş'min bəjahwź (° bēlohim Peš. Vulg.) ist, wie das Metrum zeigt, etwas ausgefallen, was die Perfectconstruction rechtfertigte. — ° lisā aqā LXX Peš. Vulg.

15, 7°. °'¿lohím LXX. — Ungehörig ist wie bekannt die Erwähnung von 'ūr kaśdīm; vgl. ferner 'ἀnī gegen A 1° und B 14°. Am einfachsten kommt man wohl über die Stelle hinweg, wenn man 'ἀnī — hazzō̄̄̄ als Einsatz betrachtet, der eine andre Rede Jahwes verdrängt hat. Auf Abrahams Frage V. 2 muß ja auf alle Fälle Jahwe erst wieder antworten, ehe Abraham mit V. 8 weiter fragen kann. Aus dieser verdrängten Rede muß das V. 7 schließende lərištáh stammen, das mit 7° metrisch nicht zusammengeht, mag man als Vierer lafē̄̄ lāch 'ef-ha'áreṣ | hazzō̄ lərištáh oder als umgekehrten Fünfer lafē̄ lāch | etc. lesen. Sachlich ist lərištáh als Vorbereitung auf das folgende 'trašē̄nnā für den Text von Jōō unentbehrlich. Es ist übrigens wie bekannt ein specifisch deuteronomistischer Ausdruck (Dillmann 249 u. a.).; 'ef̄-ha'areṣ hazzō̄ lərištáh steht Deut. 3, 18, lərištáh allein im Deut. noch 23mal (Jos. 1, 11. 13, 1 [beide wohl deuteronomistisch]. Esr. 9, 11; dazu lərištāch 'ef̄-'ēreṣ məzūrē̄ch Gen. 28, 4° in einer Glosse zu Pa (vgl. § 107), und lərištō 1 Reg. 21, 16. 18). — Anhangsweise sei bemerkt, daß die jaráš verschiedener Bedeutung in 3°, 4° und 7°. 8° sich auf A und B verteilen.

15, 9b. oqqx-lī Sam. — 9bc. Das Part. məšulláš wird für unsere Stelle als 'dreijährig' gedeutet, was es sonst nicht heißt (1 Sam. 1, 24, das Dillmann 249 anführt, gehört nicht mit Sicherheit hierher, weil M dort verderbt und die Form masullis nur nach LXX erschlossen ist). Die Erklärung ruht sichtlich nur auf der Übersetzung mit τριετίζων LXX. Ist sie aber grammatisch überhaupt möglich? Muß man nicht auch hier entweder 'gedreifacht' (so Onkelos) oder 'gedrittelt' erwarten, wie sonst (zum letzteren vgl. wəsillást 'eþ-qəbūl' 'arsách Deut. 19,3)? Mit 'dreifach' ist aber freilich ebensowenig etwas anzufangen, wie mit der 'Dreijährigkeit' der Opfertiere (s. die Commentare). Aber könnte nicht in einem 'gedrittelt' irgend eine Hindeutung auf eine besondere Art der Teilung der Säugetiere (im Gegensatz zu den Vögeln, nach Lev. 1) stecken? Man brauchte dann nicht mit Gunkel 159 eine Lücke vor V. 10 zu vermuten, in dem die Teilung der Tiere sonst in der Tat etwas abrupt auftritt. Aber freilich scheint auch die Drittelung nicht zu battauch 10b zu stimmen (wofür bahör Sam. doch offenbar nur Verderbnis ist). — 10^b. †'īš ⟨'eþ-⟩biþrō Sam. — 10^c. wə'eþ-hassipporim lōobaþár Sam. (LXX. Vulg.): rhythmisch etwas gefälliger. — 11b. LXX schiebt gegen den Vers nach háppozarím τὰ διχοτομήματα αὐτῶν = $\dagger \langle gizrēm \rangle$ (Ball 64) ein, nach 17° [vgl. Frankel 54]. - 12b. [wəbardemā nafəlā 'al-'atram] paßt nicht in das metrische System und nicht in den Zusammenhang (Wellhausen, Comp. 22 Fußnote). Der Vers wird von derselben Hand eingesetzt sein, die in V. 1 bomazze interpolierte: der kommende Sonnenuntergang mußte ja geradezu dazu auffordern, den für eine gewisse Zeit üblichen Apparat der tardemá in Tätigkeit zu setzen.

15, 12° ist bekanntlich in Unordnung, aber es geht nicht an, xặšechā schlechtweg zu streichen, weil damit der Vers zerstört wird. Vielmehr haben offenbar אימו und מוס zunächst ihre Plätze getauscht, und dann ist vor יש ein ausgefallen. So kommt erst ein glatter Sinn in die Stelle. Als die Sonne dem Untergang nahe ist, da verfinstert sie sich (man vocalisiere also xašəchā, wie Micha 3, 6): darüber gerät Abraham in große Angst. Dann spricht Jahwe (der hier also unsichtbar zu denken ist), V. 13; und endlich, als es ganz dunkel geworden ist, manifestiert er sich durch Rauch und Feuer auch dem Auge (V. 17), und dadurch bekräftigt er die Verheißung. — 13°. ⟨jahwē/z⟩, s. § 50, 2, a. — 13°. Daß die 'vierhundert Jahre' von M ein Einsatz sind, darf man wohl als zugegeben betrachten. Sie stören auch das Metrum (ebenso wie der Zusatz †⟨wəhárə'tolahệm⟩ LXX hinter wə'inntī). — 14°. ojo'biātū Sam.

Nach 15, 14° muß ein Dreier ausgefallen sein, der etwa über den Inhalt von Jahwes Strafgericht etwas Genaueres sagte. Nach dem bloßen dan 'anochi scheint mir wenigstens der Übergang zu dem folgenden waxrē-chén etc. auch sachlich etwas zu unvermittelt zu sein. – Aus 14" ist natürlich [birchuš gadol] zu entfernen, als steigernder Zusatz im Geschmack von l' (vgl. § 55, 6); desgleichen ist der ganze V. 15 auszuschalten (darüber dürfte kein Dissens mehr herrschen). Dann rücken 14° + 16° zu einem glatten Sechser zusammen (§ 44, 2), der auch inhaltlich zu dem Ton des ganzen Orakels gut paßt († (hennā) LXX hinter jese'ü ist aus 16a anticipiert, vgl. § 61). Was aber dann in 16b noch kommt, [kī lō-salem 'dwon ha'morī 'ad-hennā], ist in jeder Beziehung anstoßig: formell durch das nachklappernde zweite hennā und die unmetrische Form; inhaltlich, weil die gewollte Motivierung in diesen Zusammenhang hinein doch gewiß nicht paßt, und weil die Anführung eines Namens in einem Orakel stört, das sich sonst in tunlichst dunkle Allgemeinheiten einhüllt (werden doch selbst die Aegypter nicht einmal genannt); quellengeschichtlich, weil der Text B wenigstens im weiteren Sinne zu J gehört, J aber die Landesbewohner nicht ha'mori, sondern hakna'nt nennt; metrisch endlich auch noch dadurch, daß die Worte das Schema 6:3 durchbrechen. — 15b. o wo biqqaber Sam. Pet. (LXX. Vulg. (). — 16°. ° wədör (ha)rbī'ā jašūb Sam.

Mit 15, 18^{ab} kommt noch einmal A zu Worte (oben No. 2). — 18^a. šam LXX für bajjõm hahü. — ^o'člohim LXX. — Der Rest von 18^c an ist als interpoliert anerkannt. Seine metrische Form entspricht weder der von A noch der von B. — In 19 ist (wə)'čh-ergünzt, um die Zerdehnung 'čh- zu vermeiden. — In 21 schiebt LXX vor, Sam. hinter wə'čh-haygiryaši noch wə'čh-haxiwwi ein; das gübe dann 6:4 statt 8.

XXIII. Hagars Flucht: 16, 1—16 (J β , P η und Px).

- § 87. Der alte Bestand dieses Stückes gehört fast ganz zu J β (über den Anschluß an 11, 30 s. § 86, 13). Von den Stückchen aus P weist V. 16 wohl sicher auf den Chronologen P η ; möglicherweise gehört diesem auch 3^b an. Der Rest ist so undefiniert, daß ich ihm mangels besonderer Anhaltspunkte der Gruppe Px zugewiesen habe.
- 16, 2^d. Der Schluß ist durch den Einsatz aus P abgeschnitten. 4^a. ('abrám'), obenno 4^b. 8^c (hazár') s. § 50, 2, a. 5^b. (wattàhár') (§ 50, 2, i) wird sowohl durch den Stil, wie durch das Metrum gefordert. 5^d. o'¿lohím LXX. 6^b. o bjanệch LXX. Peš.
- 16, 7°. Die Auslegungen, durch die man die innern Widersprüche beim Auftreten des mal'ach jahwt in den alten Sagenquellen zu beseitigen sucht, kann ich mir nicht uneignen. Natürlich leugne ich nicht den Umschlag, der in der Auffassung der Theophanien eingetreten ist: aber ich leugne, daß die Vorstellung von dem mal'ach jahwt als einem Surrogat von jahwt selbst schon zu der Zeit entwickelt war, wo die alten Genesistexte entstanden, von denen allein hier die Rede ist (für die andern Quellen kann ich die Frage nicht untersuchen). In diesen alten Texten ist das mal'ach jahwt bez. Hohim einfach ein secundärer Einsatz für jahwt und 'ξlohim, der den Anschauungen einer spätern Zeit gerecht werden sollte. Es zeigt sich hier (vgl. § 60) dieselbe Tendenz, welche bei der Geschichte von den Götterehen die ha'lohim in bont ha'lohim verwandelt (§ 71) und bei Theophanien Zusätze wie bomazzt (zu 15, 1°) oder baxlöm (zu 20, 3) hervorgerufen hat. In unserem Capitel paßt das mal'āch jahwt sehr charakteristischer Weise nur in den beiden sicher interpolierten Versen 9 und 10 in das Metrum, aber nicht bei dem alten Text von Jβ 16, 7° (11° ist nicht gerade entscheidend, aber der Dreier paßt doch besser zur Technik von Jβ als ein Vierer mit der volleren Formel, s. § 86, 12).

Geradezu absurd scheint mir inhaltlich wajjišmá' '¿lohīm '¿þ-qōl hạnnà'ár, wajjigrā [mạl'ach '¿lohīm] '¿l-hazár Eð 21,17°, bei dem auch der metrische Rahmen ebenso gesprengt ist wie bei den Siebenern wajjigrā 'elāu [mal'ach] jāhwē min-hāššamāim, wajjōmær: 'abrahām 'abrahām Ea 22,11° (hier weist schon das für E unmögliche jāhwē auf Correctur hin), und wajjōmær 'elāi [mal'ach ha]'¿lohīm: [baxlōm]: jā'qob! wa'omār: hinnènt! wajjōmār Ea 31,11. Dann bleibt von den Genesistellen nur noch der correcte Siebener wajjigrā mal'āch | jāhwē '¿l-'abrahām | šentþ min-hāššamāim wajjōmār 22,15, aber der gehört ja nicht zu Ea, sondern zu einem bekannten deuteronomistischen Einsatz. — hāmmāl'āch hāggo'ēl 'oþī mikkol-rā' Ey 48, 16° fällt nicht hierher, mag nun hāmmāl'āch alt, oder für ein drittes hā'lohīm eingesetzt sein. — 7°. †[mal'ach] jāhwē 〈'¿lohīm〉 LXX.

16, 7^b. Die Bedenken, welche gegen die specialisierte Ortsangabe erhoben werden (Ball 65. Holzinger 152. Gunkel 164), werden durch das Metrum nicht bestätigt, sofern nicht eine tiefergehende Verderbnis vorliegt, die wir nicht mehr beseitigen können (man beachte in dieser Beziehung die beiden umgekehrten Siebener 6^c. 7^b + 8^a). Nur das aus 7^a repetierte (§ 61, 1, a) ['al-ha'ain] ist mit Peš. Vulg. zu streichen (bei Luc. fehlt alles von bammiābār ab). — In 8^a schieben Peš. Vulg. nach wajjömer ein † (lah), LXX erst recht unmögliches † (lah mal'ach jahwē) ein. — 8^b. bāħī Sam. (doch wegen des Reimes kaum alt). — 16, 9—10. Wellhausens einleuchtende Annahme (Comp. 19 f.), diese beiden Verse seien von verschiedener Hand eingesetzt, wird noch durch die Verschiedenheit des Metrums bekräftigt. — 9^b. jaāāh Sam. Peš. Vulg. — 11^b. Die sonderbare Form wəjolāāt M ist auch metrisch sehr hart. Es ist gewiß wəjolēāēħ das Ursprüngliche bei dieser 'forma mixta' (Gesenius-Kautzsch § 80, d). — ('eħ-)šəmō Sam., rhythmisch glatter.

16, 13°. LXX störend wattigrā (hazar). — Für ארה M hat Sam. hier und איד אר, Peš. hier 'el ro'i, in 13^b χαl γὰρ ἐνώπιον ἴδου δφθέντα μου LXX, hic vidi posteriora videntis me Vulg. — 13b ist arg verderbt und auch metrisch unmöglich. Da an dieser Stelle höchstens ein Vierer, wahrscheinlich sogar nur ein Dreier gestanden hat, ist auf alle Fälle das mindestens sehr überflüssige, eher störende kī amərā zu streichen (vgl. I, § 241). Auch dann bleibt aber noch zuviel übrig. Schon deshalb ist mir auch Wellhausens Ergänzung (Prol. 329 f.) hazam 'elohim ra'i fi (wa'çxī) 'axărē ro'î nicht annehmbar: der darin liegende Gedanke ist mir überdies für das Beduinenweib etwas zu compliciert. Mir scheint, daß der Eingang des Satzes 'attā 'el ro'i notwendig auch eine Fortsetzung in der 2. Person erfordert (zu der 1. Person ra'i paßt jedenfalls auch halom nicht, das nur 'hierher' bedeutet, und nicht 'hier', wie man allein für unsere Stelle zwangsweise ansetzt), und daß der Text von 13b doch mindestens einen gewissen lautlichen Anklang an das etymologisch zu erklärende Wort laxái ro'i gehabt haben muß. Nun vergegenwärtige man sich die Situation. Hagar ist in die Wüste geflohen, um sich vor ihrer Herrin zu retten und zu verbergen. Da redet ein Unbekannter, den sie erst allmählich als höheres Wesen erkennt, sie die Fremde mit Namen und als Saras Magd an (vgl. Gunkel 165): er kennt sie also, obwohl fern vom Hause der Herrin, wo man weiß, wer und was sie ist: er muß sie also von dort mit seinen Blicken verfolgt haben, bis er zu ihr trat. Also: 'Ja, du bist ein Gott des Schauens: hast du nicht auch hinter mir drein geschaut?' oder hebräisch: 'atta 'èl roj'i: hại gam-'axarai ra'ih? Der Sprung von 'axarai ra'ih zu laxai ro'i ist für das Ohr und die Etymologie nicht gerade viel schlimmer als der von 'ab-hamon zu 'abraham 17,5 oder von ra'ā ... bə'qnji zu rə'ūbén 29, 32 u. dgl. Der Gang der Verderbnis wäre dann etwa der gewesen, daß zunächst das schließende ראר zu אר verstümmelt und nun als 'axarē ro'i mißverstanden worden wäre, im Anschluß an das darüber stehende 'el roj'i. Dann fehlte ein Verbum, und man ergänzte das ratend durch eingeschobenes בארחר. Zweifeln läßt sich bei diesem Deutungsversuch natürlich über den Eingang des Satzes. Ist ha-richtig, so empfiehlt sich die Wahl eines Fragesatzes. Dann mußte aber halom doch wohl aus halo verderbt sein (wie oben angesetzt wurde).

Ist andrerseits $h\check{a}l\acute{o}m$ echt, so könnte das $h\check{a}$ - vor gam- durch die Dittographie (nach mn = 1) entstanden sein, und man müßte etwa (mit Beibehaltung des $k\bar{\imath}$ -) lesen $k\bar{\imath}$ -gam- $h\check{a}l\acute{o}m$ ' $ax\check{a}r\check{a}i$ ra' $i\check{p}$: 'denn selbst bis hierher in die Wüste hat mich dein Auge verfolgt'. Ich habe das im Text eingesetzt, um möglichst nahe bei der Überlieferung zu bleiben, halte aber fast die oben zuerst angedeutete Alternative für wahrscheinlicher (wegen der Wortfolge ' $ax\check{a}r\check{a}i$ ra' $i\check{p}$). Ob man das abstractere 'ill $r\check{o}$ 'i in 13° beibehalten, oder etwa mit LXX in 'ill ro'i' 'der Gott der mich sieht' corrigieren will, ist für die Hauptfrage ziemlich gleichgültig.

16, 14. †qarə'ā Sam. LXX. Peš. Vulg. — Βαραδ LXX und die sonstigen Nebenformen der Überlieferung (Ball 66) passen nicht in den Vers, nur das Segolat béred, báred von M. — 15°. ⟨'ę̄b-⟩šēm Sam., rhythmisch besser und wohl aufzunehmen. — ° 'ặšẹr\ jálədā\(lɔ̄) LXX. (Peš.).

XXIV. Der Bund der Beschneidung: 17, 1—27 (P σ , [P η] und P ζ).

§ 88. Cap. 17 ist bisher, soviel ich sehe, für einheitlich gehalten worden. Es kann auch keinem Zweifel unterliegen, daß es in allen seinen Teilen aus der Schule von P hervorgegangen ist. Eine gewisse überquellende Fülle und Redseligkeit muß sich zwar jedem Leser hier bemerklich machen: aber die wird man wohl mit der allgemeinen Neigung von P zur Ausführlichkeit in bestimmten Dingen entschuldigt haben. Bei etwas genauerem Zusehen aber treten doch typische Dubletten in nicht ganz geringer Anzahl hervor:

Die 99 Jahre von 1° kehren in 24° wieder. — Sonst vgl. 2° wettend terifī bēnī ubēnách: 4° hinné berīfī 'ittách; — 2° we'arbē 'ofāch bim'od me'od + 4° wehajifa labhamon gōjim: 6° wehifréfī 'ofāch bim'od me'od, unfattich lezōjim; 3° wajjippol 'abram 'al-panáu = 17°; — 7° lihjöf lách lēlohim: 8° wehajifī lahem lēlohim; — 12:13 (speciell jelīdbéhā umignaflakesef 12°: jelīd bēfach umignāflakespach 13°); — 16° uberachtī 'ofah etc.: 16° uberachtīh etc.; — 23° bo'esem hajjom hazzē = 26°.

Immerhin könnte man sich diese Wiederholungen in P vielleicht gefallen lassen, wenn sie nicht zum Teil mit einem deutlichen metrischen Gegensatz zusammenfielen. So stehen vor allem von den angeführten Dubletten die Varianten 2^b + 4^a. 3^a. 7^b. 12^b. 24^a in Siebenern, die correspondierenden Varianten 6^a. 17^a. 8^e. 13^a. 1^a aber in Sechsern. Damit dürfte denn der Anteil zweier Hände an dem Capitel festgestellt sein, und zwar um so sicherer, als neben zahlreichen Siebenern unter den Langversen auch sonst Sechsheber auftreten an Stellen, zu denen keine Dubletten vorhanden sind (so 8^b. 17^a. 22). Die relativ große Zahl der Dubletten aber schließt doch wohl die Annahme aus, daß wir es, mit einer bloßen Glossierung eines Grundtextes zu tun haben möchten. Sie erklärt sich, wie in anderen Fällen, nur durch die Voraussetzung,

daß auch hier zwei einst getrennte Paralleltexte mit einander redactionell verschmolzen sind.

Daß diese Voraussetzung richtig ist, bestätigt wiederum die metrische Form im einzelnen. Hebt man die Stellen heraus, in denen Sechsheber vorkommen, so sieht man sofort, daß diese fast alle einem System 6:3 angehören. Sie fallen also einem als Pøzu bezeichnenden Stück oder Autor zu. Die übrig bleibende Hauptmasse aber bedient sich mit auffallender Regelmäßigkeit des sonst nicht vorkommenden Schemas 7:7:3 (bez. 3:7:7), für das in § 9, 5 etc. die Sigle ζ eingeführt wurde. 1)

Neben P σ und P ζ macht sich in 1° vermutlich wieder der Chronolog P η bemerklich (der Form nach könnte der Vers natürlich aus P σ stammen). Die isolierten Vierer 11°. 16° sind spätere Einsätze.

Zur Bearbeitung ist nur noch hinzuzufügen, daß Pζ vollständig vorliegt, aus Pð dagegen nur einzelne Ergänzungen und Dubletten aufgenommen sind. Im übrigen ist auf § 19 und 32 zu verweisen.

17, 1^a. † šanā fehlt Sam. Peš. (LXX. Vulg. O). — 1^b war mit den Kritikern für das redactionelle jahwe von M'ělohim einzusetzen (§ 64, 1, d; metrisch indifferent). — 3° ist das ziemlich überflüssige lēmór vielleicht zu streichen. — 4°. wa'ni LXX und z. T. Sam. (nur möglich, wenn lēmór fällt). -- 5^a. o 'ep- fehlt Sam. -- 5^b gehört trotz der Wiederholung (aus 4ª) dem Sinne nach zum Vorhergehenden, auch ist der Dreier für Pg unentbehrlich. — 6b. omimmo'ech Pes. für mimmech ist Reminiscenz an 15, 4b. — 8a. ['axărech] ist aus dem Schlusse von 7b wiederholt (§ 55, 2. 61, 1, a). — Die Fuge zwischen 8c und 9a verrät sich durch das Zusammentreffen zweier Kurzverse (§ 46, 1, a). — 9b. we'attå M habe ich ich in wo'atta geändert, weil dann die Versgliederung besser mit der natürlichen Sprachgliederung des Satzes 2usammengeht und die Dublette mit dem folgenden 'atta wegfällt. - 10°. ('ob) habe ich mit Olshausen ergänzt. Wer das für überflüssig hält, muß sőþ betonen, oder das (wə) zóþ von LXX aufnehmen. — † tišmór LXX ist falsch aus dem Darüberstehenden wiederholt. — Die Worte [uben zar'ach 'axărech] (dazu setzt LXX noch (bdorobam) | vgl. Frankel 61]; man beachte den Wechsel im Numerus) haben bereits Kautzsch-Socin als Glosse getilgt. Aber auch [beni ubenechem] muß noch fallen, nicht nur weil die Worte den Vers zerstören, sondern auch aus einem sprachlichen Grunde: der Wortstellung nach müßten sie ja zu tismert gezogen werden (was keinen Sinn gäbe), sachlich aber gehören sie zu berist. Das Ganze ist aus 7° wiederholt (§ 56. 61, 1, a). — 11b. Der isolierte Vers paßt nicht zu Pg., weder metrisch (vgl. § 46, 1, b). noch sachlich (er durchbräche den Zusammenhang der Detailvorschriften über die Beschneidung); auch als Einleitung zu På 13 ist er nicht zu gebrauchen. Er ist also späterer Einsatz (§ 56). — ° wəhajəþā Sam. Onk. — 12b. Das unmetrische † jəlid bēþach LXX ist an 13° angeglichen. — 13°. 'jəlīdē Sam. — 13°. [librīþ 'olam] ist aus 7° hierher

¹⁾ Ich möchte nicht unterlassen zu bemerken, daß mir diese Regelmäßigkeit erst ganz am Schluß der Textconstitution klar geworden ist: ich habe das Schema 7:7:3 nicht gesucht, sondern es war da, als der Text im übrigen fertig vorlag.

verschleppt (§ 56. 61, 1, a). — 14°. Sam. LXX schieben am Schluß †(bajjōm hašmīnī) an (= Lev. 12, 3) [vgl. Frankel 61]. — 14°. Über [hahī] und ['eh-bərībī hefar] s. § 52, 8 bez. 55, 5.

17, 16ª gehört noch zu Pg. Dieser Text fährt dann mit 18ª fort, hat also, wie bekannt, ganz im Sinne von P, das 'Lachen' Abrahams wirklich unterdrückt. Dagegen hat Pô (das in 16^b mit einer deutlichen Fuge einsetzt) den alten Zug beibehalten. — 16^{b. o}uberachtiu Sam. LXX. Peš. Vulg. — Der Vierereinschub 16^c (vgl. oben 11^b) verrät sich als Interpolation (nach V. 6) schon durch die Abruptheit der Einfügung (Sam. LXX. Peš. Vulg. bessern in $\langle u \rangle malch\tilde{e}$, Ball 67). — 17°. LXX schiebt $\dagger \langle l\bar{e}mor \rangle$ an. — 17°. Der Schluß des Sechsers von På ist durch Pf abgeschnitten (§ 45). Die Betonung des Erhaltenen ist schwerfällig und unsicher. — 19°. LXX. Peš. Vulg. interpolieren †('el-'abraham') vor 'abal, und dahinter Sam. LXX o(hinnē) in 19b. — 19d ist anerkannt lückenhaft; ich habe nach Balls Vorschlag im Anschluß an 7b ergänzt, der zugleich den erforderlichen Siebener herstellt (ulzar'd Sam. LXX. Peš. Vulg. und viele hebr. Hss.: Ball 67). — 20°. LXX stellt hinné gegen das Metrum vor soma 'tich und liest dann uberachti. Der ganze Vers ist rhythmisch übrigens nicht gut, auch 20b nicht, wenn man nicht das einfache mə'od von LXX für bim'od mə'od aufnimmt. — 21b habe ich [hasse] gestrichen, weil doch schwerlich gemeint sein soll, daß Isaak erst nach einem vollen Jahre geboren werden soll, sondern 'übers Jahr zur gesetzten Zeit', d. h. nach neun Monaten (vgl. auch 18, 14b. 21, 2). Damit verschwindet zugleich der hier anomale Vierer. — 22. Da diese Zeile des metrischen Systems halber nur zu Pδ gehören kann, also einen Sechsheber bilden muß, war ['ĕlohīm] zu streichen (§ 52, 1). — 24. Ball liest aus sprachlichen Gründen (wie 1ª) tiš'īm (šanā) waļeša' šanīm, gegen das Metrum. Eher wird man an eine Umstellung ben-tesa, wohis im sana denken dürfen. — ('eb-) mit Sam. der Gleichmäßigkeit halber ergänzt (so Ball; metrisch indifferent). — 27b. Dem Vers fehlt ein Fuß, und die Varianten owo'af bendenechar Pes., sowie owo in mal 'immō oder 'ittō Peš., mal 'oþam LXX, pariter circumci-i sunt = nimmolū 'ittam bessern nichts. Ich habe daher probeweise (kullam) eingesetzt. Sonst könnte man nach Pð 13* auch etwa an (himmõl) nimmólū 'ittô denken.

XXV. Jahwe bez. die drei Männer bei Abraham: 18, 1—33 $(J_{\alpha}, J_{\beta} \text{ und } J_{\sigma}).$

- § 89. 1) Cap. 18 und 19 (No. XXV—XXVII) bilden eine Einheit für sich, aber eine Einheit mit zum Teil sehr verschiedenartigem Inhalt, die um so mehr verwirren mußte, als schließlich doch alles auf 'J' zurückging, und es an ausreichenden Kriterien für eine einwandfreie Auseinanderlegung der verschiedenen Bestandteile fehlte. Mit Hilfe der metrischen Analyse aber ist die Zerlegung ohne große Schwierigkeiten zu vollziehen.
- 2) Sobald man nur den unhaltbaren Gedanken aufgab, daß zwischen 'Jahwe' und den 'drei Männern', die bei Abraham und bei der Zerstörung Sodoms auftreten, irgend ein Compromiß möglich sei, war das eine sofort klar, daß hier eine 'Jahweversion' und eine 'Dreimännerversion' miteinander verschmolzen sein müssen (vgl. Ball 79, der nur deswegen den Gedanken wieder fallen ließ, weil keine Spuren von E neben J zu finden waren!). Ebenso

lag es auf der Hand, daß der Gegensatz dieser Versionen mit dem Gegensatz der verschiedenen Fäden von J irgendwie in Zusammenhang zu bringen sei. Von diesen aber können nach dem in § 10—14 Entwickelten wieder nur $J\alpha$, $J\beta$, $J\delta$ in Betracht kommen.

- 3) Von diesem Gesichtspunkt aus erwies sich J_{α} sofort als Vertreter der Jahweversion; vgl. 18, 1—2°. 3°. 13—14°. 15. 17°. 20—21. 22°—33. 19, 17°—19°. 19°—22. 27—28: wo Jahwe auftritt, ist auch der typische Siebener dieser Quelle da.
- 4) In der ersten Hälfte von Cap. 18 (a) ist J α nur schwach vertreten. Die Hauptmasse dieses a zeigt das Schema 6 K, gehört also zu J σ , das sich zugleich als ein Vertreter der Dreimännerversion entpuppt. In der zweiten Hälfte des Capitels (b) herrscht, abgesehen von späteren Zutaten, die Jahweversion J α . Nur 18, 22 fällt aus diesem Zusammenhang heraus (s. No. 5).
- 5) Cap. 19 setzt mit einem unvollständigen Vers ein, aber dieser ergänzt sich mit 18, 22 zu einem Siebener, der seinerseits ein nur gelegentlich durch die Schemata 6 K (d. h. Jø) und 7 (d. h. Jø) unterbrochenes System von 7 K, d. h. von J β eröffnet. J β aber steht, wie gleich der erste Vers zeigt, ebenfalls auf der Seite der 'Dreimännerversion'.
- 6) Mithin sind in unserem Complex alle Hauptfäden von J nebeneinander vertreten, und zwar folgt J α der Jahweversion, während J β und J δ die Dreimännerversion erzählen. Die Probe für die Richtigkeit des Exempels ergibt sich daraus, daß es nur sehr geringer Eingriffe in den überlieferten Text bedarf, um für die einzelnen Fäden widerspruchslose Zusammenhänge herauszuschälen.
- a) Auszuscheiden aus Jα sind die metrisch anomalen Verse 18, 18—19, die bereits Wellhausen, Comp. 26 (allerdings einschließlich 18, 17) sachlich beanstandet hat. Aus gleichen Gründen müssen auch 25^b und 19, 19^b fallen, als vermittelnde Flickverse desgleichen 19, 16^b. 17^a und 28^b.
- b) Textänderungen. Das Gespräch mit Abraham und Sara 18, 9 ff. wird teils nach Jα, teils nach Jδ gegeben; der Jδ-Text springt aber von 18, 9° zu 10° vom Plural in den Singular über, damit die Reden aus éinem Munde zu kommen scheinen. Hier ist also für Jδ der ursprüngliche Plural herzustellen, d. h. in 10° wajjömer(ů) und in 10°. 14° našút für 'ašút zu schreiben. Umge-

[XXIII, 2.

288

kehrt ist in J α 19, 18° 'eláu für 'älém zu restituieren, das in Anlehnung an die vorausgehende Partie aus J β redactionell eingesetzt ist. — Endlich ist 19, 23° hinter 25° zu stellen.

Alle übrigen Textänderungen haben mit der Quellenscheidung als solcher nichts zu tun.

8.

18, 1^a. +'Elohim LXX ('elāu kann davor nicht in die Senkung treten). — 'o'ohlō LXX. Vulg. — Über die Ergänzungen in 3b. 4a bei Quellenwechsel s. § 49. — Sam. corrigiert 3° falsch in den Plural um, um Anschluß an das Vorhergehende und Folgende zu gewinnen. — 4ª. º mə'at fehlt LXX. — 5ª. º wə'eqqax Sam. — º fah fehlt LXX. — º ləbabchém (wə)'axar Sam. — †ta'tərü (lədarkəchem) LXX nach 19, 2° (Holzinger 153). — 5^b. ° sartém 'el- LXX. Vulg. für 'abartém 'al-. — 5°. owajjómer LXX: falsch, weil die Zeile zu Jð gehört. — 6b. †wajjómer (lah) LXX. Vulg. (Vierer sind hier in Jð sehr ungewöhnlich: nur 19, 4^b; vgl. ferner zu 9^b). — 6^c. [soleh] (fehlt LXX. Vulg.) ist als Glosse (§ 54, 2) anerkannt. — 7°. $\dagger l \dot{q}^{\prime} \dot{s} \bar{o} \dot{p} \dot{\bar{o}}$ Sam. — 8°. ° $w \dot{s} \dot{q} \dot{p} - \dot{p} \dot{p}$ Sam. — 8°. LXX hat die richtige Stellung von wajjocholů nach lifném (erhalten oder) hergestellt. — 8°. [taxaþ ha es] aus 4b wiederholt (§ 55, 1. 61, 1, a). — 9b. † (wajją an) wajjómer LXX. Vulg.; s. zu 6a. — 10°. Über wajjömər(ü) (°wajjömərū (lō) Peš.) und našūt s. oben No. 6, b. — LXX. Peš. Vulg. verderben den Vers durch Wiederholung von † \(\langle lamm\bar{o}'et hazz\bar{e}\rangle (\s 61, 1, a) aus Pζ 17, 21^b (s. dort zur Stelle). — 10^b. ^owohajā- LXX. Peš. für wohinnē-. — 10^c. wohi mit Sam. LXX, wəhû M. — 11b. 'órax kannašîm ist grammatisch falsch und für den Vers zu lang; folglich ist ['orax] Glosse (§ 54, 2). — 12^a. [sarā], § 52, 1. — 12^b ist in LXX mißverstanden (Ball 68). — 13^a. † śarā 〈bəqirbah〉 LXX, nach 12^a [Frankel 62]. — 14^a. ° me'lohim LXX. Vulg. — 14^b. nasūb, s. oben No. 6, b. — 15^a [kī-jarə'ā], Begründungsglosse, § 55, 5. — Für lö x'> M hat Sam. °lah. — †saxàqt(i) Sam. — 16°. †sədóm (wa'mora) LXX [vgl. Frankel 62]; zur Sache s. zu 20.

b.

18, 17 gehört noch zu Jα, 18—19 ist Einsatz (oben No. 6, a). Innerhalb dieses Einsatzes ist möglicherweise der Vierer 18^b tertiär. — 17. †me'aħrahám 〈'aħdī〉 LXX. Peš. — †⟨'ęþ-⟩'ἀšęr Sam. — 19^a. °jađá'tī Sam. LXX. Vulg. — [ləma'an] schießt über. — †jəṣawwệ 〈'aħraham〉 Sam. (Siebener!). — 19^c. †'eþ-⟨kǫ́l-⟩ LXX. Vulg. (Siebener!).

18, 20° ist überfüllt: [jahwē] kann nach § 52, 1 ohne weiteres fallen. Olshausens Ergänzungsvorschlag $+\langle \check{s}am \acute{a}^i t \bar{i} \rangle$ ist abzulehnen. Endlich aber ist $w a^i mor \check{a}$ hier wie überall in unserem Complex principiell zu streichen. In Cap. 18. 19 wird 'amora ja ganz als nebensächlich behandelt, und eigentlich ohne Motivierung neben sedóm gestellt. 18, 16° schauen die Männer 'al-pənē sədóm, 22 gehen sie sədómā; 18, 24. 26. 28 ist schlechtweg von ha'ir die Rede (vgl. auch beqirbah 18, 25). Ebenso in Cap. 19: nur səđómā 1, dann wieder ha'ir 4. 12. 14. 15. Das ist ja zum Teil auch ganz natürlich, da es sich um die Stadt handelt, in der auch Lot wohnt. Aber man fragt sich doch vergeblich, worin eigentlich die Schuld Gomorras liegt, daß die Stadt mit in den Untergang von Sodom hineingezogen wird. Unser Vers 18, 20 ist der einzige, der eine Anklage gegen Gomorra enthält, und von der Prüfung dieser Anklage (die doch mit in Aussicht genommen ist) ist weiterhin keine Rede mehr. Erst als die Vernichtung selbst geschildert wird, taucht 19, 24°. 28° wa'morā wieder neben sədom auf, und wandelt sich das bisherige ha'ir in ('eþ-)he'arim (ha'él) 19, 25ab, 'eþ-'aré hakkikkar 19, 29a und endlich 19, 29^b gar in 'eß-he'arim 'ašer-jašabobahènolot. Alle diese volleren Lesarten stören überdies wieder das Metrum: 18,20. 19,28 bei J α , 19,24 bei J δ , 19,29 endlich bei P α . Dieselben Störungen kehren dann bei 13, 12 wieder (13, 10 steht 'eh-sedom we'eh-'amorā

in einer Glosse), und 10, 19, wo die ganze Gruppe wa'morā wə'admā uṣbojim eingesetzt ist (s. zu den betr. Stellen). Mithin bleiben für die Gen. nur die Erwähnungen des Namens 'Amorā in Cap. 14, 2. 8. 10. 11 übrig, und das ist charakteristisch genug. ') Der Name ist also in die Genesistexte offenbar erst redactionell bez. glossematisch eingetragen, um eine Anknüpfung an die speciell durch die Propheten (Jes. Jer. Am. Zeph.) vertretene Auffassung von dem Untergang zweier Städte zu gewinnen (LXX hat das Eintragsgeschäft noch weiter fortgesetzt, s. zu 18, 16°). — Übrigens finden sich auch im Wortlaut von 18, 20 f. noch directe Spuren davon, daß einst nur sədóm im Text stand. Zwar bei wəxaṭṭā þā m 20 stimmen auch die Versionen zu M (nur daß LXX. Peš. -ō þām lasen), aber in 21 steht noch das Singularsuffix in hakṣaʿqaþāh (dagegen LXX etc. wieder harmonistisch -þām; ohne Suffix Peš. Vulg. Vgl. übrigens zu 19, 13°) und in ¬>> (M punktiert kalā), wenn dieses von Wellhausen, Comp. 26 Fußn. richtig als kullāh gedeutet wird. — 21. [habbaʾā ʾelai] (von LXX richtig als Part. gefaßt) ist Glosse, s. § 54, 3 'Participia'.

Über 18, 22° s. oben No. 5. Das getilgte [miššam] ist entbehrlich (Formeln wie wajjiffen par'ō wajjabō ... Ex. 7, 23 sind ja ganz häufig) und wird aus 16° wiederholt sein (§ 55, 1. 61, 1, a). Sonst könnte man auch daran denken, sədomā zu streichen, das auch einigermaßen entbehrlich ist, wenn der Vers wieder seine natürliche Ergänzung durch 19, 1° erhält: wajjifnū miššam | ha'našim wajjeləchū, | ⟨wajjabō'ū sədomā ba'çreb⟩.

— 22°. [lifnē jahwē] geht nicht in den Vers und ist danach wohl aus 19, 27° eingetragen (§ 61, 1, b). Damit erledigt sich auch das angebliche tiqqūn sofərīm. — 23°. 24°.]] ODD PEŠ. fūr hā'āf tispē. — 23°. LXX schiebt aus 25° + ⟨wahajā chaṣṣaddīq karašā'⟩ an. — 24°. ha'āf tispē. — 23°. LXX, metrisch etwas gefälliger, weil auch die nächste Dipodie stark gefüllte Senkungen hat. — Über 25° s. oben No. 6, a, über 26° [bisāom] § 54, 2, über 28° ⟨ha⟩xmiššim* § 53, 1, über 28°. 29°. 32° ⟨jahwē⟩ § 50, 2, a. Zu umgehen ist die Ergänzung, wenn man sich entschließen will, vor der Cäsur jeweilen lð zu betonen. Jedoch scheint mir das weniger natürlich. — 29°. Sam. Peš. wiederholen †⟨'elāu⟩ nach wajjōmēr. — 29°. 30°. Sam. LXX. Peš. Vulg. 'ašxip für 'e'sē (aus 28° wiederholt). — 33. °'ĕlohīm LXX. — ['el-'apraham], § 52, 3.

XXVI. Der Untergang Sodoms: 19, 1—29 (J α , J β , J σ und P α).

§ 90. Über die Zusammensetzung dieses Abschnittes s. § 89. Hinzuzufügen ist, daß in V. 29 ein Stückchen aus $P\alpha$ eingestellt ist.

19, 1°. Über die Wiederholung s. § 89, 5. — Das sachlich unhaltbare [šənē hammal'achīm] erweist sich metrisch als Einsatz (§ 52, 1. 60, 1, s. auch zu 19, 15b). Die Zweizahl ist überdies offenbar erst eingesetzt, nachdem Abrahams Gespräch mit Jahwe 18, 22b—33 aus Jα eingeschoben war, das die Abtrennung eines der drei 'Männer' von den übrigen zu involvieren schien. — 3°. ¬zz ist ein Specialwort von Jδ, vgl. 19, 9°. 33, 11b; in der Gen. kommt es sonst nicht vor. — 3°. Nach 'afā wiederholen LXX. Peš. Onk. das †⟨lahēm⟩ aus 3b. — 4°. ['anšē səāom], seit Olshausen anerkannte Glosse (§ 54, 2). — 5°. °'ēlāu Sam. LXX fūr lō. — 5b. Über hallāil s. § 64 2, a. — 5°. wənedā' Sam. — 6. happēļbāu (happēļbāu Sam.) fehlt LXX A. — wəhaddēlēļb: man beachte das relativ häufige Fehlen von 'ēlb- in diesem Cap.: 9°. 11b. 12b. 14°. 21. 25b. — Sam. und z. T. Peš. corrigiert um in sazərū (nach 10b). — 8°. °'ōṣī Sam. — 8°. ha'ēl (ha'ēlīē Sam.) schießt hier über (§ 52, 8) und steht 25° in einer sicheren Glosse, 26, 3°. 4b in einem jüngeren Einsatz. — Übrigens

¹⁾ Beiläufig sei angemerkt, daß 'amora auch im 'Lied Moses' Deut. 32, 32 in einer metrisch wie inhaltlich auffallenden Stelle steht (s. I, 417 und Löhr, Prot. Monatsh. 7, 19). In den Geschichtsbüchern kommt dann nur noch Deut. 29, 22 als Zeuge für 'amora vor, wenn da der Wortlaut alt ist.

(wəşē) LXX.

ist die Zeile vielleicht als umgekehrter Siebener zu lesen: raqola'našim 'al-ta'šū dabar, || kī-'al-kēn bà'ū | bəşél qorabī. — 9°. gəšā- Sam., rhythmisch weniger gut. — Das zweite [wajjomoru] zerreißt den Zusammenhang (vgl. Gunkel 184) und paßt nicht in den Vers; es gehört zu § 61. — 9b. o'exád Sam. (... Peš. O). — wejišpőt mit Kautzsch-Socin für wajjišpot M. — (gam-)šafot Sam. bessert den Rhythmus ein wenig. Die Zeile lautet in Peš. μ. μ. ορο και οριοικείν, μή και κρίσιν, in LXX εἰσῆλθες παροικείν, μή και κρίσιν xQlvai [vgl. Frankel 64], in Vulg. ingressus es ut advena: numquid ut iudices. g°. [bəlōt] anerkannte Glosse (§ 54, 2). — 10°. ojədtm LXX. Peš. Onk. — 10°. wə'eþ-déleþ habbáib sazərti LXX füllt zwar den Vers richtig aus, sieht aber nach 6. 9° eher wie eine Correctur aus. Ich habe deshalb ohne Rücksicht auf diese Lesart lieber ('axarém) ergänzt (nach 6). — 11b. haddaleh nach dem Vorschlag von Ball 70. — 12c. ohammal'achim Sam. 19, 12b kommt durch Holzingers leichte Besserung (bangch mit Sam. für ubangch, S. 155) metrisch in gute Ordnung: jedenfalls zeigt das Metrum, daß hinter xaþán ein Einschnitt liegt. Daß Lot 'Söhne und Töchter' = 'Kinder' habe, setzen die Männer als selbstverständlich voraus: sie brauchen also nur nach etwaigen weiteren 'Verwandten' Die verkehrten Lesarten von Peš. und LXX (xă panēch etc. bez. xă panêm zu fragen. ubanim ubanob) setzen die Lesart von M (mit u-) voraus (Peš. hat das suffixlose Glied assimiliert, LXX die suffixlose Form des ersten und den Plural der beiden folgenden Glieder verallgemeinert) und zeigen nur die Ratlosigkeit der beiden Texte gegenüber der ihnen vorliegenden Lesart an. — In 12° war (hazze) Sam. LXX. Peš. (vgl. de urbe hac Vulg.) mit Ball aufzunehmen, weil Sinn und Metrum dies Wort verlangen, das übrigens mitsamt seinem Vordermann nach der folgenden Zeile verschlagen ist und dort das ursprüngliche ha'îr verdrängt hat. Auf dies ha'îr weist noch direct bšaxtáh 13b hin (vgl. zu 18, 20° Schluß); danach hat bereits Olshausen in 13° richtig sa'qabáh corrigiert (der Plural des Suffixes ist aus 18, 20 eingeschleppt). Durch ha'ir 13ª ergibt sich auch erst der richtige Parallelismus zu dem recapitulierenden Vers 14: hosé min-hammaqõm hazz $\xi + mašxipim ... 'eb-ha'ir 12f. = şə'ü min-hammaqõm hazz<math>\xi + mašxip ... 'eb-ha'ir 14.$ — 13^b. bhạšxīþáh Sam., etwas hart. — 14^b. qùmữ uş'ữ LXX macht einen Vierer. —

19, 15 ff. sind durch harmonistische Zutaten in Verwirrung gebracht (vgl. Gunkel 186). $J\beta$ hatte nur folgendes zu berichten: Da Lot unverrichteter Sache, d. h. ohne weitere Begleitung zurückgekommen ist (vgl. wajjeṣē 14ª), drängen ihn die Männer mit den anwesenden Töchtern (hannimsa' δb : sie sind 19, 8 auch in J β genannt und werden daher als den 'Männern' bekannt vorausgesetzt) zu fliehen. Da aber Jo 19, 26 auch Lots Weib auf der Flucht erscheinen läßt, wurde dieses zunächst in 15b eingesetzt, und dann werden Weib und Töchter recht pedantisch und unter Anhängung eines begründenden Schnörkels noch einmal in 16b angebracht, damit niemand das folgende wajjósi'ùhű wajjannixúhū mißverstehe (vgl. § 55, 7 und 5), das im übrigen unverändert stehen gelassen wurde. Nun steht Lot 16^d in (dem hier abbrechenden) J β draußen, nach J α 17^{bc} soll er aber fliehen. Warum mußte er da erst stehen bleiben? Da war es besser, daß ihm schon unterwegs der Rat zu eiliger Flucht gegeben werde. Daher wurde flugs der störende Kurzvers (§ 46, 1, b) waiht chahōṣī'ām 'o þám haxùṣā 17" eingesetzt: das dagegen streitende wajjomer 17b blieb aber wieder unangetastet, bis LXX. Peš. Vulg. in o wajjomerú corrigierten. — Rückgreifend sei noch zu 16° bemerkt, daß dieser Vers metrisch nur dann in Ordnung ist, wenn man ויהמחמה nicht mit der masoretischen Punctation als Hippalpel von ההם, sondern als Hippa'el eines Quadriliterums מהם auffaßt (vgl. Gebenius-Kautzsch § 55, g). Da im letzteren Falle Gemination des zweiten Radicals zu erwarten ist, ist zweihebiges wajjiþmah(h)amah ganz in Ordnung. Dieselbe Aussprache wird erfordert in kī lūlē hiþmáhamahnú Gen. 43, 10 (eingesetzter Vers), und 'imhíþmahámáh, xakkē-lö Hab. 2, 3. Daneben scheint allerdings auch die nach bekannter Regel verkürzte Form hipmahmah in Gebrauch gewesen zu sein (vgl. z. B. Ps. 119, 60). Nachdem mit 17⁵ J β durch J α abgelöst ist, tritt natürlich Jahwe allein wieder

15^b. Zu ha'našim für anerkannt secundäres hammal'achim M vgl. zu 19,1^s. — †hannimsa'óþ

an die Stelle der drei Männer. Der entsprechende Sing. ist in wajjömer 17^b etc. in der Überlieferung festgehalten, nur einmal in 'além 18^a für 'eläu wegcorrigiert. — In 17^b fehlt vor wajjömar ein zweites ×× ±. — In 17^c las LXX mit vorgeschobenem Inf. †(himmalet) himmalet. — 19^b paßt in keiner Weise in den Zusammenhang (§ 89, 6, a) und verrät sich auch durch die abweichende Versform als Einschub.

19, 20 ist im Text wohl nicht richtig constituiert: die Verse sind zu schwerfällig. Aus J ϑ werden doch wohl nur die Dublettenworte $h\ddot{\alpha}l\ddot{o}$ mis archit stammen (daß J ϑ die So'arepisode kannte, zeigt 25° = 23°). Der Rest läßt sich dann nach dem Siebenersystem von J α besser so lesen:

20 »hinnē-nā ha'īr hazzóþ qərobā lanūs šàmmā, wəhī miş'ár: 'immálətà\nā šàmmā, ubxī nafši!«

7 7

An 20° schiebt LXX sinnlos $\dagger \langle bizlalach \rangle$ an, nach 12, 13° (Ball 71). — 'immalēṭ Sam., rhythmisch schlecht. — 21°. Entweder muß hinnē zu hen- verkürzt werden (§ 64, 2, b), oder 'elāu muß fallen (§ 52, 3). — LXX °gamo'ál-haddabār hazzē. — 22°. sō'ar M ist Schreibfehler für sō'ar Sam. — $\Sigma\eta\gamma\omega\varrho$ LXX paßt nicht in den Vers, der ein Segolat der Form $\diamond \times$ am Schlusse fordert. — $\dagger ha'\bar{i}r \langle ha\bar{h}\bar{i} \rangle$ LXX. Vulg.

Mit 19, 23 beginnt wieder Jo. — ojaso'ā Sam. — Die Worte wolot bā so'rā sind verstellt (§ 63, 2), wie Metrum und Sinn zeigen: sie gehören zwischen die beiden Langverse 25b und 26a (vgl. § 46, 2). An dieser letzteren Stelle muß ja Lot genannt gewesen sein, weil 'ištő 26° mit seinem Suffix auf den Namen hinweist. Die Geschichte von Lots Weib braucht danach nicht mehr als Einsatz aufgefaßt zu werden, sondern gehört regulār zu J δ . — 24. $[we^{\dot{\alpha}}]$ - $\check{\alpha}$ mor $\bar{\alpha}$], ebenso 28° $[wa^{\dot{\alpha}}]$, s. zu 18, 20. — $me^{\dot{\alpha}}$ - $\check{\beta}$ - $\check{\beta}$ - $\check{\beta}$ - $\check{\beta}$ - $\check{\alpha}$ und min-haššamáim sind nicht Dubletten, sondern me'eþ jahwé gehört enger zu 'éš, min-hassamáim ist Richtungsangabe zu himțir: 'da ließ Jahwe Schwefel und »Jahwefeuer« vom Himmel herunter regnen'. — 25°. ° ha'èllé Sam. — Über die Änderung in ('eb-)ha'îr 25^{ab} s. zu 18, 20. — 28^b ist steigernder Einsatz (§ 55, 6), der mit der Einschiebung von Gomorra neben Sodom im Zusammenhang steht. Sprachlich beachte man, daß 'al-kolpənè nur noch in dem ähnlichen Zusatz 41, 56° vorkommt (wəhisqā 'eb-kol-pəne ha'damā 2,6 ist doch etwas anderes). Sam. LXX. Peš stellen um zu 'al-pənē kol- (kol- fehlt LXX A) ha'áres (! Sam.) hakkikkár; Vulg. et universam terram regionis illius. — 29°. °behašxtþ Sam. — ojahwę LXX. — 29°. Hinter bahfóch fehlt das Subject ('¿lohim'). Sam. ergänzt in +bohofk(\$\dot\) zu wenig, LXX in +bahfoch (jahw\(\frac{\dagger}{\dagger}\) '\(\frac{\dagger}{\dagger}\) zu viel.

XXVII. Lots Töchter: 19, 30—38 (J β und J σ).

§ 91. Der Abschnitt beginnt in V. 30^{ab} und schließt in V. 36—38 mit 7 K-Systemen, die auf Jβ weisen. Das Mittelstück mit der Form 6 K gehört dagegen in der Hauptsache zu Jδ: beide Fäden waren ja auch im Vorhergehenden bereits vertreten. Auf Zusammensetzung des Textes weist außerdem die Dublette in V. 30, ferner die Collision je zweier Kurzverse (§ 46, 1, a) in 32^bf. und 34^df. Ich habe das zweimalige unxajję me'abīn zàrę' 32^b. 34^d, das an dieser Collision beteiligt ist, im Text zu Jβ gestellt, da es das laufende System von Jδ durchbricht; doch wird zu erwägen sein, ob wenigstens auch das zweite wirklich aus Jβ stammt: denn in den Zusammenhang paßt es nicht recht (Plural unxajję gegen die Singulare ubő'ī etc.). Es mag schematisch aus 32^b wiederholt sein.

19, 30. Auch Jβ kannte nach Ausweis dieses Verses die So'arepisode. — Über sō'ar M s. zu 19, 22^b. — In 30° ist ⟨lŏt⟩ in Jō ausgefallen (§ 50, 2, a), weil der Name eben in Jβ 30° genannt war. — †benoþáu ⟨'immō⟩ Sam. LXX. Peš. Vulg., aus 30° wiederholt, bessert den Vers nicht, weil er dadurch seine Gliederung verlieren würde. — 31°. 'alén M für 'elén LXX. Vulg. ist Schreibfehler (§ 64, 1, c). — 32°. ləchī Sam. — 33°. 34°. 35°. Über láil s. § 64, 2, b. — 34°. †hinnē- Sam. — °'abin LXX. — 35°. Statt wattáqǫm M ist mit LXX. Peš. Vulg. wattabō zu lesen, aber nicht daneben, wie Ball will, denn das würde den Vers zersprengen. — Für 'immō setzt LXX 'eþ-'abīh nach 33°. — 37°. 38°. °⟨'eþ-'>šəmō Sam. — Die etymologisierenden Zusätze von LXX ([Frankel 54]. Ball 71) haben im Vers keinen Raum.

XXVIII. Abraham in Gerar: 20, 1—18 (E σ).

- 1) Mit Cap. 20 und 21 hat der Redactor von JE eine Reihe von Begebnissen aus E (d. h. Eα und Eð) nachgeholt, die nach dem natürlichen Verlauf der Dinge an früherer Stelle hätten erzählt werden müssen. So gehört Cap. 20 mit Jα Cap. 12 zusammen (über dessen Stellung in § 83 gehandelt ist): es ist aber verstellt, um die Collision mit diesem Parallelbericht zu vermeiden. Eine für E interne Verschiebung hat ferner zwischen No. XXIX (Isaak und Ismael) und No. XXX (Abraham und Abimelech) stattgefunden, denn natürlich knüpft das in No. XXX Erzählte an Abrahams Aufenthalt in Gerar Cap. 20 an (vgl. die Isaakparallele in Cap. 26), gehört also vor XXIX, das in der Ökonomie des Ganzen der No. XXIII Ja (Hagars Flucht, Cap. 16) zu parallelisieren ist (weiteres s. § 94 zu 21, 32°). Von den J-Stoffen fehlt also in E nur der ganze Sodomcomplex und was an ihn anknüpft, sei es daß aus E nur zufällig nichts aufgenommen wurde, sei es daß E davon nichts erzählte: das letztere ist vielleicht wahrscheinlicher, wegen der starken Benutzung aller drei Fäden von J in diesem Complex.
- 2) Auf jeden Fall gehören also No. XXVIII. XXX. XXIX nach der natürlichen Chronologie der Ereignisse vor Cap. 17 P, wo die Umsetzung des Namens 'abram in 'abraham befohlen wird, die in unsern Texten von 17, 5 an denn auch consequent durchgeführt wird. Wir sollten also in unsern drei Stücken eigentlich auch noch die Form 'abram erwarten. In der Überlieferung ist diese nach der gegenwärtigen Stellung der drei Stücke natürlich getilgt, aber wenigstens für Ed ist sie noch durch den Vers wajjömer 'abimelech 'el-abram 20, 10°. 15°. 21, 29° (der durch 'abraham eine Senkungssilbe zu viel bekäme) metrisch sichergestellt (vgl.

ferner zu 21, 33°), und das mag immerhin ein wenig mit in die Wagschale fallen.

Sonst sind, beiläufig bemerkt, metrische Anhaltspunkte für die Beurteilung der beiden Namensformen im AT. nur ganz vereinzelt zu finden. Meist passen beide Formen, wenigstens schematisch, in den Vers. Für Stellen wie wattömer währaham 21, 10 E, die sich öfter finden, kommt man natürlich mit labraham ebensogut aus wie mit währam oder labram (ich habe daher auch darauf verzichtet, die Form 'abram im Text von Ed durchzuführen, wo sie nicht metrisch geboten ist). Es bleiben eigentlich nur ein paar Zeugnisse für 'abraham übrig: '¿béd 'abraham 'anocht Gen. 24, 34 Ja, zèrá' 'abraham 'ohdbt (bez. 'abdö) Jes. 41, 8. Ps. 105, 6, wo sonst die im allgemeinen gemiedene Überdehnung der Schlußsilben von Segolaten anzunehmen wäre.

- 3) Unser Stück XXVIII speciell gehört, abgesehen von einigen secundären Zutaten, glatt zu $E\delta$. Die Formalkritik hat also hier im ganzen leichtes Spiel.
- 20, 1. wajjázor bizrár in einem Atem mit wajjéšet ben-gadéš uben šúr ist natürlich unerträglich (man beachte das Verlegenheits-<'auch') von Kautzsch-Socin): so nebensächlich kann die Wanderung in die Fremde doch nicht behandelt werden, nachdem eben von einer Niederlassung geredet ist. Demnach ist 1ª entweder ganz redactioneller Zusatz (wie vorläufig im Text angesetzt ist) oder doch redactionell aufgefüllt. Als ursprünglichen Ausgangspunkt von Abrahams Wanderung nach Gerar haben wir uns nach dem oben in No. 1 Bemerkten doch wohl eine der in Cap. 12, 1 ff. erwähnten Durchgangsstationen beim Einzug in das Land Kanaan zu denken: qađéš und šúr aber kommen erst bei Hagars Flucht 16, 14 bez. 7 vor: von dort wird also wohl der Redactor, der Cap. 20 an seine jetzige Stelle brachte, die beiden Namen mechanisch zusammengelesen haben. Der Negeb war außerdem an sich gegeben wegen der Nachbarschaft von Gerar: sonst war er ja auch in 12, [9a]. 13, 1 schon genannt. — In dem Kopfe von 20, 1º kann natürlich Altes stecken. Man könnte z. B. unter der Voraussetzung, daß eine Motivierung des Zugs durch Hungersnot oder dgl. vorausgegangen sei, einfach wajjisső, 'abrám | wajjázor bizrár zu einem Vierer zusammennehmen, vgl. gerade bei Eð die Parallele wajjissa ją qób | wajjet 'ohlo ... 35, 21. Aber irgendwelche Sicherheit gibt es dafür selbstverständlich nicht. — Im übigen war 1ª wohl als Siebener gemeint. In diesen paßt aber missám kaum hinein (wajjissá missam aprám wäre für den Redactor doch wohl unglaublich): es wird also zwar nicht redactionell, aber eine der üblichen Ortsglossen sein (§ 55, 1). — †'eres Sam.
- Ob hinter 20, 1^b ein Überleitungspassus zu der folgenden Geschichte ausgelassen ist oder nicht, läßt sich vom metrischen Standpunkt aus nicht entscheiden, da ja eventuell gerade ein Verspaar 6:3 hätte ausgelassen sein können. Keinenfalls ist aber der Zusatz echt, den LXX hinter 2^b bringt: (kī jarē lēmor 'ištī hī pen jahrəzuhū 'anšē ha'īr 'alēh), denn dieser ist aus Jβ 26, 7^b copiert (BALL 71).
- 20, 2^b. [melech gerar] ist Glosse, § 52, 5.— 3^a. [baxlōm]. Bereits § 86 wurde zu 15, 1^b bemerkt, daß die verschiedenen baxlōm, die E bei Theophanien verwendet, später eingesetzt seien (vgl. § 60, 2). Das folgt daraus, daß bei allen eigentlichen Theophanien das Wort überschießt: so hier und 6^a (wo wajjōmer 'elāu | ha'lohām baxlom ein überaus schlechter Vers wäre), ferner wajjabō '¿lohām | 'çl-labān ha'rammī [baxlom] | hallāilā wajjōmer lð 31, 24. Von einem wirklichen Traumgesicht ist nur zweimal die Rede: 28, 12 bei Jakobs Traum in Bethel, wo Jakob die Himmelsleiter sieht, aber nach Eð wenigstens keine Theophanie erlebt (diese ist in 28, 13—16 aus Jβ eingesetzt); sodann Eα 31, 10f. Hier hat Jakob zunächst das Traumgesicht von den die Herde bespringenden Bōcken, V. 10: aber sobald Gott selbst redet, heißt es wieder notwendig bloß wajjōmer 'elāi* '¿lohām*, wie das Metrum zeigt. Daß gerade an dieser Stelle eine Abschwächung beabsichtigt war, geht daraus hervor, daß außer [baxlōm] auch noch [mal'ach] einge-

schoben ist (s. darüber § 87 zu 16, 7°). Das sind aber alle Stellen der Gen., in denen '¿lohim ausdrücklich als baxlóm erscheinend bezeichnet wird (vgl. dagegen Num. 12, 6). Sachlich wird übrigens durch die Ausschaltung des [baxlom] nicht viel geändert. Als Charakteristicum bleibt immerhin halláilā 20, 3°. 31, 24° übrig (l. balláilā?).

20, 3b. $+\dot{a}-\dot{a}-\dot{a}-\dot{b}$ Sam. (ergäbe unnatürliche Gliederung). — 4b. [$z\bar{o}i$] überfüllt den Vers und wird wohl seit Geiger einmütig gestrichen (s. auch zu 9°). — 5°. Das letzte +ht fehlt Sam. LXX. Peš. Vulg. (). — 6°. Über [baxlom] s. zu 3°. — 7°. +('eb-) 'éšęþ Sam. — 7° ist überfüllt. [wexjē] ist wohl nur nachträgliche Ergänzung eines nach dem Zusammenhang scheinbar selbstverständlichen Zwischengedankens. In Wirklichkeit handelt es sich aber zunächst doch um eine Heilung von den auch hier vorausgesetzten Krankheiten (vgl. 17ª f. wajjiþpallél 'abrahám ... wajjirpā 'ĕlohīm 'eþ-'abīmélech etc.). Somit ist wexjē suo loco direct als falsch zu bezeichnen. — 8°. ('abīmelech), s. § 50, 2, a: das Wort ist nach 9ª verschoben, § 63, 1. — 8d. † (kol-)ha'našim Sam. LXX. Vulg. verschlechtert den Rhythmus und den Gedanken. — 9ª. †mā-(zzōþ)'aśiþa llànú LXX, °męv'ast pī làch Pes. — 9b. °xațânū LXX. Vulg. — 9°. wə' al-mamlachti, das Holzinger 159 beanstandet, ist für den Vers unentbehrlich, auch wohl als Quelle für die Interpolation hd[zōi] 4b, die Holzinger sehr richtig mit diesen Worten in Zusammenhang bringt. — 9^{d. o}je^castin Sam. — 10^e unterbricht den Zusammenhang und zerschneidet den Langvers 9° + 10° (§ 44, 2), ist also verkehrt eingeschoben (nach 15°?). — Über 'abram s. oben No. 2, über 11^a ('el-ăbimelech) § 50, 2, c. — 11^b. † (kī jarēļi) kī Sam., nach 31, 31^b. — 12°. †wəζám ha'umnám | 'ἀxοβ̄ῖ h̄t, | baβ-'at̄ῦ, 'ach-tō taβ-'immi Sam. (Siebener!). 13b. Die Betonung ist unsicher: wa'omär läh: zēwasdách? — Sam. corrigiert in ohib'ā und schiebt am Schlusse † (ume'eres moladti) an, nach Jo 12, 1 bez. Stellen wie 11, 28b. 24, 7° 31, 13°. — 14°. [wa'badīm ušfaxob] ist schon wegen šəfaxob als Einsatz (§ 55, 6) allgemein anerkannt. — Ebensowenig paßt das Einschiebsel † ('elef kesef wa) son Sam. LXX (aus 16°) in den Vers. — 15°. ('el-'abrám') (§ 50, 2, c: über die Namensform s. oben No. 2) ist metrisch ebenso unentbehrlich wie für den Sinn, wegen des Gegensatzes zu ulsarā 'amar 16°. — 16°. Oder l. hen-hū-lāch kəsūþ 'ēnaim (§ 64, 2, b)? — 16° ist nach Sinn und Metrum verderbt; (u) lchol Sam. LXX (Peš. O) — hakkol Sam. — Eine Besserung weiß ich nicht (Literatur bei Holzinger 160). — 17b. ('éß-), § 50, 2, h. — Mit wajjeledú bricht der E-Text mitten im Verse ab (§ 45). — V. 18 ist als Einsatz anerkannt. Das für den Einschub charakteristische jahwé 18° corrigiert Sam. in †'elohém um.

XXIX. Isaak und Ismael: 21, 1—21 (J_{α} ; E_{α} , E_{σ} ; P_{α} und P_{η}).

§ 93. Über die Stellung dieses Capitels s. § 92, 1. Daß die Hauptmasse aus E stammt, ist anerkannt: daß sich dieser Teil weiter in $E\alpha$ und $E\delta$ zerlegt, zeigt das Metrum. Über Schwierigkeiten, die durch die Trennung dieser beiden Fäden verschwinden, s. zu 12^b . 16^b .

Außer E ist auch noch J α und P mit einigen Stückchen vertreten. Nach allgemeiner Annahme gehören zu J (α) V. 1^a und 6^b. 7^a, zu P (genauer P α) V. 3. 4 (der chronologische Vers 5 ist zu P η zu stellen, wie schon das abweichende Metrum zeigt). V. 1^b + 2 gehört zu P α , hat aber Zusätze aus J α erhalten.

21, 1^a. Die Lücke am Verschluß könnte sehr gut durch die Worte wattahar watteled sarā ausgefüllt werden, die in M als Anfang von 2^a stehen (die Formel wattahar watteled ist J und E eigen, Kautzsch-Socia Anm. 87). Danach müßte dann aber eine ganze Lang-

zeile von J α verloren gegangen sein, da J α hernach in 7^a wieder mit einem vollen Langvers einsetzt (s. zur Stelle). — 1^b . $jahw\acute{e}$ für das in P zu erwartende ' $\check{e}loh\acute{e}m$ ist aner-kanntermaßen redactionelle Correctur. — 2^b+3^a ist überfüllt: als secundäre Elemente ergeben sich leicht: entweder $watt\acute{a}har$ (das aus J α herübergenommen sein kann, s. zu 1^a), oder aber $\acute{e}ar\acute{a}$ (vgl. § 52, 1) und $lizqun\acute{a}u$, eine Anticipation (§ 61, 1, b) aus J α 7 b (Dillmann 284. Wellhausen, Comp. 17 Fußn. Kautzsch-Socin Anm. 87 etc.). — 2^b . ' $itt\ddot{o}$ LXX für 'o $\rlap{p}o$ ist Mißverständnis: es muß doch heißen 'zu der Zeit, die Gott genannt hatte'. — 5. Besser wohl ohne $bon\ddot{o}$ als Doppeldreier zu lesen.

21, 6b-7 sind in Unordnung. Budde, Urg. 224 Fußn., hat 6b hinter 7 verwiesen, aber Sinn und Metrum werden erst richtig, wenn man 6b zwischen 7a und 7b einschiebt (vgl. § 63, 1). — 7^b. °kī jaļādītī (lb) bén Sam. Peš. Vulg., schwerlich dem Sinne angemessen. Die ganze Beziehung auf Abraham paßt hier überhaupt nicht: vor der Verstellung wird wohl lizqunái (so LXX) im Texte gestanden haben (vgl. auch zignabáh Ja 24, 36° und belofi Je 18, 12b). — 8b. + jiṣxáq (benō) Sam. LXX (in die ablactationis eius Vulg.) [vgl. Frankel 54]. — 9b. Der erklärende Zusatz ('eß-jisxaq bənō) LXX. Vulg. hinter masqueq hat ohne entsprechende Streichungen an anderer Stelle im Verse keinen Raum. — 10°. ('ef-)ha'amá Sam., metrisch ziemlich indifferent, aber doch gelinde Verschlechterung des Rhythmus. — 11°. † bənō (jišma'ēl) LXX, auch gegen den Brauch von E, das den Namen im ganzen Stück sonst nicht kennt (Holzinger 161). — 12a. Was hinter 'abrahám ausgefallen ist, läßt sich nicht sicher sagen: zur Not täte es (lēmór), vgl. § 68 zu 4, 13°. — 12°. Man beachte den Gegensatz von Εα 'al-'ōdō̄̄ bənō 11 und Eð 'al-hanná'ar wo'ál-'ămaþách 12b. — 13. †ha'amā (hazzūþ) Sam. LXX (nach 10a). — +bzti (zatōl) Sam. LXX. Peš. Vulg. (nach 21, 18, vgl. 12, 2. 18, 18. 46, 3). — 14°. Die Notwendigkeit der Umstellung ist anerkannt. — 15b. (hazár), s. § 50, 2, a. — 16a. מרחיקה Sam. — 16b. [watteseb minnezed] ist rein mechanisch aus 16a wiederholt, vgl. Kautzsch-Socia Anm. 90); LXX fügt dem nach ihrer Gewohnheit aus gleicher Quelle noch † (harxeq) an. — wattiśśά 'eĥ-qolāh wattebk gehört noch zu Εα, 17° dagegen zu Εδ, und damit erklärt sich der scheinbare Widerspruch. Es ist also nicht mit LXX ausgleichend in wajjiššá (hajjeled) 'eb-qolō wajjebk zu corrigieren [vgl. Frankel 62]. — 17º. +hanna'ar (ba'šer hū šam) LXX, aus 17d anticipiert. — Über [mal'ach 'ğlohīm] s. § 87 zu 16, 7. — 18b ist rhythmisch etwas hart. Sollte ursprünglich etwa nur kī-ləzői 'détmenhû dagestanden haben (vgl. 13°)? — 19°. omaim (xajjim) LXX. — Die das tristichische System durchbrechenden Dreiheber 19° und 20° müssen Bruchstücke aus Εα sein. Damit schwindet zugleich der Anstoß, der in der Dublette 20° : 20° liegt. — 20° ist metrisch correct, doch würde für qaššáþ auch das vorgeschlagene qèšéþ genügen.

XXX. Abrahams Bund mit Abimelech: 21, 22—34 (E α , E σ und J σ).

§ 94. 1) Über die Zusammensetzung dieses Stückes wird verschieden geurteilt. Wellhausen, Comp. 18 beanstandet als unursprünglich innerhalb des sonst geschlossenen E-Textes 21, 32^b und 34; ebenso Kautzsch-Socin 43, die außerdem 33 an J weisen. Dillmann 287 läßt E bis 31 reichen, 32—33 aus J stammen, 34 Zusatz sein; Balls Schema lautet: 22—32 E, 33 J, 34 Zusatz. Stärkere Mischung des Ganzen aus E und J nimmt Gunkel 205 ff. an. Die Hauptschwierigkeit für die Kritik ist bekanntlich der Umstand, daß in Cap. 20 E Abraham und Abimelech am gleichen Orte wohnen, hier aber 21, 22. 32 Abimelech zu

Abraham kommt und nachher 'in das Philisterland' zurückkehrt, dann aber in 34 Abraham wieder lange Zeit 'im Philisterland' verweilt. Diese Differenz löst sich nach dem metrischen Befund ohne weiteres durch die Wahrnehmung auf, daß die beiden Verse, die vom Kommen und Gehen Abimelechs handeln, zu Εα gehören (das an Cap. 20 nicht beteiligt ist), der Rest von E aber wie Cap. 20 zu Εδ. — Für Zuweisung von 33 an J spricht natürlich an sich jahwē: aber das ist Glosse (s. zur Stelle), somit kann der Vers ohne erhebliche Bedenken zu Eδ gestellt werden (s. noch zur Stelle). Dann bleibt von Zweifelhaftem nur der bisher so viel ich sehe unbeanstandet zu E gezogene V. 31 übrig. Daß dieser in Wirklichkeit zu Jδ gehört, soll in der Anmerkung zur Stelle zu zeigen versucht werden.

- 2) Für das Verständnis der ganzen Erzählung ist noch folgendes zu erwähnen. Der natürliche Anfang der Geschichte in Eð ist V. 25 wəhōchix 'aðrahám etc. Der paßte aber nicht zum Anschluß an die freundlichen Worte Abimelechs 'ঝohām 'immách etc. in Eα 22b. Der Redactor, der Eα und Eð vereinigte, hat daher V. 23. 24, die dem Sinne nach hinter V. 26 gehören, wegen des schönen Anfangs wə'attā hiššáðə'ðuði vor 25. 26 gesetzt, ohne sich um die Verwirrung im Gange der Handlung zu kümmern, die er dadurch hervorrief. Ich habe im Texte die ursprüngliche Ordnung einfach wiederhergestellt.
- 21, 22°. Für wajjömer schlägt BALL wajjabö vor: wahrscheinlich richtig, da wajjašúbū 32b in der Tat ein solches Verbum vorauszusetzen scheint. wajjömer könnte redactionell eingesetzt sein, um den Gegensatz zu Cap. 20 (s. oben 1) zu verdecken: um die Folgen solcher Eingriffe pflegen sich die Redactoren ja nicht zu viel Sorgen zu machen (s. z. B. gleich oben No. 2). -- Am Schluß (und ebenso in 32b) interpolieren LXX und Ball die Isaakvariante † (wa'xuzzap mere'eu) aus Jo 26, 26 – 25°. סרוכרות Sam. - LXX ändert, wiederum nach Cap. 26 (BALL 73), in den Plural be'erőb. - 23°. hiššatē" Sam. — 23°. †hènnā fehlt LXX. — 23°. °(wə)chaxésed Sam. LXX. Peš. Vulg. — 23° ist zu kurz: auch der Gegensatz zu 23° scheint das im Text ergänzte (gam-'atta) zu verlangen. — 24. Da sichere Vierer in dem Stück sonst nicht vorkommen, habe ich das Explicitum ['abraham] gestrichen (§ 52, 1). — 27°. Dieselbe Formel in Ed schon 21, 14°. - 28. 'eb-šęba' kibśōb hasson ist allerdings unbegreiflich. Darum haben wohl auch Sam. LXX in שבע כבשוח צאן geändert. Aber šệtắ kitiết sốn ist namentlich wegen der Überdehnung des Segolats metrisch unwahrscheinlich. Ich möchte daher lieber annehmen, daß vor hasson auf einer früheren Stufe der Textentwickelung min- ausgefallen, und dann wegen der scheinbaren Definition das 'eh- vorgesetzt sei: wajjasséb 'abrahám | šèbá' kəbasóþ | (min-)hassón ləbad(də)hén ware jedenfalls ein untadliger Sechser, und hassón wäre wegen 27° correct definiert. Was soll auch kibsop son oder hasson überhaupt bedeuten? Etwas Ähnliches kommt sonst bei kétes und kitsä nicht vor. — 29°. Über 'atrám s. § 92, 2 (aber Sam. latrahám). — 29b. 30a. Ohaktasóh Sam. LXX. — letaddánā ist neben labad(da)hen 28 nicht sehr wahrscheinlich, und würde nur in den Vers passen,

wenn die Endung -ánā kurzes a hätte. Ich habe daher mit Sam. auch hier לברכום geschrieben und angenommen, daß לברכום M durch Vertauschung der Plätze von n und h entstanden sei. — 30°. Sam. LXX machen durch wajjömer ('abrahám') einen Vierer (s. zu 24).

21, 31. Die hier gegebene Etymologie von bo'ēr šệtá passt durchaus nicht zu der vorausgehenden Geschichte (Holzinger 163), weist also auf eine andere Quelle als Εδ. Da Εα schon durch die Form ausgeschlossen ist, bleibt nur Jδ übrig. Auf J deutet überdies schon die Eingangsformel, denn 'al-kēn qarā bez. qarə'ā steht an allen sicheren Stellen (gegen Holzinger, Hexat. 104) sonst nur bei J: so in Jα 11, 9. 19, 22. 50, 11, in Jβ 16, 14. 29, 34. 35. 30, 6, in Jδ 33, 17; über die einzigen beiden unsicheren Stellen in der Gen., 25, 30 und 31, 48 (die aber sicher nicht zu E fallen), s. zu den betr. Stellen. Außerhalb der Gen. kommt dann die Formel im Hexateuch nur noch Ex. 15, 23. Jos. 7, 26 in 'JE' vor, d. h. radicitus doch wohl wieder in J. Daß Jð an unserer Stelle mitbenutzt ist, kann nicht auffallen, denn diese Quelle ist ja eben noch in Cap. 19, d. h. unmittelbar vor dem nachholenden Einschub aus E (§ 92, 1) am Worte gewesen. Und daß Abraham im Philisterland Brunnen habe graben lassen, erzählt ja gerade Jð wieder 26, 15. 18 (s. § 104).

21, 32°. [bib'er šaba'] ist Glosse, die an das Vorausgehende anschließen soll. Von Cap. 22 springt nämlich Εα in unserer Überlieferung gleich auf 29, 14° über, wenn wir von den isolierten Versen 26, 32—33 absehen, die in die sonst aus Jβ und Jð zusammengesetzte Isaakvariante ganz zusammenhangslos eingefügt sind. Wenn diese Verse an ihrem Ort ursprünglich wären, müßten wir für Εα eine neue Dublette ansetzen. Da das nun sehr unwahrscheinlich wäre (vgl. z. B. § 86, 10), halte ich es eher für glaublich, daß jene Verse (natürlich mit 'abrahám statt jişxáq) hinter 21, 32 gehören und verschoben sind, um den Vortrag einer doppelten Etymologie zu vermeiden (über einen ähnlichen Vorgang s. § 82, 3: der Sprung ist nicht so arg wie man meinen könnte: was hier hinter die Pichol-Variante von Εα gehört, ist hinter die genau correspondierende Axuzzaþ-Variante von Jð geschoben). Damit gewinnt das sonst unverständliche wahhibani 26, 32° eine gute Beziehung, nämlich auf den Tag der Bundschließung mit Abimelech, die ja bei Εα (nach 21, 22° zu schließen) ohne vorhergehenden Brunnenstreit erfolgt zu sein scheint. Natürlich darf aber dann bə'ēr šệbá', das erst in 26, 33 erklärt wird, nicht schon in 21, 32° genannt sein ') (§ 55, 1. 61, 1, b).

21, 33°. Das Explicitum war mit Sam. LXX. Peš. Vulg. zu ergänzen (§ 50, 2, a), um eine metrische Härte zu vermeiden; über die für die Ergänzung notwendige Namensform 'aðram s. § 92, 2.— 33°. Das überlieferte bəšēm jahwē 'elo'ōlám (denn nur so könnte betont werden: bəšēm jahwē 'el ha'ōlám Sam.) widerspricht dem sonstigen Gebrauch, nach dem auch einfaches 'el ohne vorausgehende unbetonte Silbe stets eine Hebung empfängt: ('el 'eljön 14, 20°), 'el rö'i 16, 13 J\beta, 'el šaddái 17, 1. 48, 3, 'el 'elohē jišra'el 33, 20 E\alpha, vgl. auch 'el bē\beta-'el (ha'el M grammatisch falsch) 31, 13 E\beta. Außerdem wäre 33° neben der Glosse 14, 22 das einzige Beispiel in der Gen., wo einem mit 'el ge-

¹⁾ Man erwäge hierzu noch folgendes. Es ist doch natürlich, daß ein Name, dem eine Erklärung beigegeben wird, diese da erhält, wo er zum erstenmal auftritt. Dem widerspricht aber in $E\alpha$ bei der überlieferten Anordnung, daß Beersaba (auch ohne 21, 32) bereits zweimal genannt wird (bei Hagars Flucht 21, 14 und nach Isaaks Opferung 22, 19), ehe die Etymologie in 26, 32 f. (unter Isaak!) gegeben wird. Rücken wir Abrahams Bund mit Abimelech auch in $E\alpha$ ganz in den Anfang der Abrahamsgeschichte (d. h. dahin, wohin das Frauenabenteuer J α Cap. 12 und $E\delta$ Cap. 20 weist: auch nach $J\beta$ muß doch Sara vor Ismaels Geburt bereits alt gewesen sein), so ist alles in Ordnung: Abraham und Abimelech + Bund in dem etymologisch erklärten Beersaba — Beersaba schlechtweg genannt bei Hagars Flucht und Isaaks Opferung.

bildeten Gottesnamen noch ein anderer Name (wie hier jahwē) vorausginge: vgl. außer den citierten Stellen noch 14, 18 (Glosse). 19^b. 28, 3. 35, 1. 3. 11. 43, 14 (Gl.). 46, 3. 49, 25. Muß demnach [jahwē] hier unzweifelhaft fallen, so schließt V. 33 ganz glatt an Eð 31 an. Überdies paßt doch auch das Pflanzen des 'éšel besser zu Eð (dem typischen Vertreter des Massebencults, oben S. 169f.), als zu dem fortgeschritteneren Standpunkt von J, das heilige Bäume wohl als festes Inventar aus einer älteren Tradition übernimmt (den 'előn mörē Jð 12, 6, die 'ĕlonē mamrē Jα 13, 18. 18, 1 [vgl. 14, 13] findet Abraham bereits vor), aber nicht neu schafft oder benennt. Das letztere aber tut gerade Eα an einer ganz sicheren Stelle: wajjiqrā (sc. Jakob) šəmō 'qilōn bachūb 35, 8°. Für Jð könnte andrerseits die Formel wajjiqrā bəšém etc. sprechen, die abgesehen von Jα 12, 8 (vgl. 13, 18^b). 26, 25 nur noch 13, 4 in einem Einschub in Jα vorkommt (vgl. dazu noch liqrō bəšēm jahwē Jγ 4, 26^b), während die E-Texte sonst nur von Benennungen von Heiligtümern reden: Eα 33, 20^b. 35, 7°, Eγ 32, 31°, Eð 32, 3^b. 35, 15° (dazu die Glossen in Eα 22, 14, Eð 28, 19).

XXXI. Die Opferung Isaaks: 22, 1—19 (E α).

- § 95. Der ganze Abschnitt ist aus $E\alpha$ entnommen, bis auf den großen deuteronomistischen Einsatz 14—18, der sich durch das abweichende Metrum und die besondere Schlechtigkeit seiner Verse auch äußerlich scharf von der Hauptquelle abhebt.
- 22, 1b. Das durch den Typus der Formel geforderte zweite ('abrahám') steht in zwei Hss. von M, in LXX und Vulg. (Ball 74); auch das dritte war metri causa hinzuzufügen (nach § 50, 2, a), ebenso noch ('¿lohim) 2ª. 12ª. — 2ª. Wegen der starken Füllung des ersten Fußes des Schlußdreiers ist volles 'ağer- doch besser beizubehalten: also 'ęþ-jəxīdách-'dšer-'ahátt, 'eþ-jisxáq. — In 2b ist der Rhythmus der Stelle, die den Namen 'èrés hammorijjá enthält, ziemlich holprig: auch das spricht für Correctur. o'olā Sam. — 3 mit seiner sachlichen Unordnung und seinem 'brüchigen Stil' (Holzinger 164) ist natürlich auch metrisch zerrüttet, aber leicht zu heilen, wenn man die Worte washaqqaʻoʻaskoʻola (†haʻola Sam.) an die Stelle zurückversetzt, wohin sie sachlich gehören. Außerdem schießt noch ein Wort über. Leichter als das im Text gestrichene 'ittő ist wohl bənő zu entbehren: es ist also vielleicht zu lesen wajjiqqáx 'eß-šənē nə'aráu || 'ittō web-jişxaq usw. — 5°. °wənašūb Sam. — 7° ist vers- und stilwidrig überfüllt: die Tilgungen stellen nur das Normale her. — 8°. śž Sam. LXX (Peš. Vulg. O), rhythmisch schwerfällig. — 9^{\bullet} ist schwerlich in Ordnung, da man 'gl- doch nicht gut entbehren kann. Darf man an eine Umstellung wie wajjelechiu senem | wajjabo'u jaxdau | 'elhammaqom etc. denken? — 11. Über den mal'ach jahwe 8. § 87 zu 16, 7°. — 12°. 'al-Sam. LXX. Peš. Vulg. richtiger als 'el- M. — 12b. 'wal-ta'st-lò Sam. — 13a. 'exád und ng'xáz für 'axár M. Vulg. und ng'xaz M mit Sam. LXX. Peš. und den neueren Kritikern. — 13° Schluß ist hart: etwa nur wajja'lēu tàxāb bənö? Sam. liest o'olá für lə'olá, ohne metrische Besserung, LXX schleppt noch + (jisxaq) vor bənō ein.
- 22, 14. Dieser Vers stammt wohl von andrer Hand als der folgende Spruch. Der im Text (unter der Voraussetzung, daß eine stärkere Corruptel vorliege) gemachte Notversuch einer formellen Anknüpfung an den letzteren ist doch so gut wie unmöglich. Wahrscheinlicher sind zwei Sechsheber herzustellen:

wajjiqrā 'abrahām šēm hammaqõm*: »jahwē jir'ē«, 6
'dser je'amēr hajjóm: »bəhār jahwē jera'ē« 3:3

oder wie sonst im einzelnen zu lesen sein mag. — 14°. °('ḡp-)šém Sam. — 16°. (mimmènnī) nach 12° M und hier Sam. LXX. Peš. Vulg. — 17°. kī fehlt Peš. Vulg. (εἰ μὴν LXX). — 17b°. Die beiden Kurzverse durchbrechen das hier wie es scheint mit Absicht fest-

gehaltene Schema 7 K: einer von ihnen wird also tertiär sein, vermutlich der zweite (vgl. 24, 60 J β). — Für š \dot{q} r liest LXX falsch o arē. — 18 ist ganz unrhythmisch: etwa wəhibbarəchü | bəzar ach kol-g \bar{v} j im | etc.?

22, 19°. (šənē) ergänzt nach 3°. — +jaxdau fehlt LXX. — ['ęl-bə'er šęba'] 8. § 55, 1. 61, 1, b und S. 297 Fußn.

XXXII. Der Stammbaum Nahors: 22, 20-24.

§ 96. Diese Genealogie bietet manche sachliche Schwierigkeiten dar. Durch die Eingangsformel erinnert sie an E (aus E ist auch 39, 7 als Einsatz in J geflossen, s. zur Stelle), sonst steht sie in Sachen der Technik auf Seiten von J (Budde, Urgesch. 220 ff.). Nach dem ersten Gesichtspunkt wird sie von Wellhausen zu E, nach dem zweiten von den übrigen Kritikern zu J gerechnet. Das letztere wird als richtig anzunehmen sein, insofern das Stück, wie oft hervorgehoben, offenbar eine Einleitung zu Jα Cap. 24 bilden soll, von den es nur nachträglich durch den Einschub aus P, Cap. 23, losgerissen ist. Der metrischen Form nach könnte es auch wohl zu J α gehören, wenn man von den beiden eingestreuten Kurzversen absieht. Aber seinem Inhalt nach steht es zu Ja Cap. 24 im Widerspruch. Für dieses Capitel hat man längst Unursprünglichkeit der Angaben über Bethuel vermutet, und dieser Verdacht findet auch metrisch seine Bestätigung. Abgesehen von dem an ganz unpassender Stelle stehenden, aber formell correcten Langvers 24, 15^b, der gewiß erst mit Rücksicht auf 22, 22 eingesetzt ist, und dem indifferenten V. 50° ist das Auftreten von Beziehungen zu Bethuel in Capitel 24 überall von metrischen Störungen begleitet: 24, 24° wäre in der überlieferten Form (bab.bsbū'el 'anocht) rhythmisch sehr holprig, und in 47b geht bsbū'el ben ebensowenig in den Vers, wie ['axoban] in 59° und ['axobenū] 60°. Gehört also unser Stück zugleich zu Ja Cap. 24 und doch wieder auch nicht, so bleibt nichts anderes übrig, als mit Gunkel 214f. anzunehmen, daß es von späterer Hand in J α eingesetzt worden, seinem Charakter nach also etwa mit den flottierenden Kleinstücken von Cap. 36 zu vergleichen ist. Die erzählende Einleitung wird allerdings erst bei der Verbindung mit J vorgesetzt sein. So finden auch die anomalen Kurzverse und das Auftreten der Eingangsformel (vgl. § 86 zu 15, 1) ihre befriedigende Erklärung.

22, 20°. °', uxár Sam. — 24°. Die Ergänzung von uf īlazšó M zu uf ilezeš lő nach Ball. — Zu (bnazór) vgl. § 50, 2, c.

XXXIII. Saras Tod und Begräbnis: 23, 1—20 (P_{α}).

§ 97. Das ganze Capitel ist glatt aus $P\alpha$ genommen und gibt zu allgemeineren Bemerkungen keinen Anlaß (über die Dreier 4^b . 13^b. 17^b s. § 18).

23, 12b ist stilistisch und metrisch überfüllt. Richtig hat BALL die Worte [šənē xajjē šarā] 1b (die LXX. Vulg. streichen), vgl. § 54, 1, als Randcorrectur für das ungewöhnliche (und auch metrisch falsche) bloße xajje śará 1ª (§ 50, 2, f) erkannt. Für das im Eingang von 1ª einzusetzende (šənē) muß dann gegen Schluß das [šanā] nach me'ā fallen (§ 52, 6). — Für 'arba' 2º liest Sam. +ha'arba' ('el-'emeq') (!), LXX schiebt dahinter + ('dšer ba'emeq) ein, in Anlehnung an 37, 14°, wie bereits Ball angemerkt hat. — 3°. † waidabbér ('abraham) LXX. — 4°. ° wegbərā ('eb-)meþi Sam. — 5° lit hier und זו*. 13b. 14 für לֹי bez. א M mit den meisten neuern Kritikern. – 5b. Über משרא [אלחים] s. § 55, 6. — 6° ist nach M zu kurz, nach LXX (kī-'īš am Anfang, (šàmmā) am Schluß) zu lang (Vulg. O). Ich habe das šàmmá aufgenommen, um den störenden Gleichklang der beiden mebach 6bc aufzuheben. Möglicherweise ist allerdings dies šàmmá von LXX erst aus 13° heraufgeholt, also an unserer Stelle etwas anderes zu ergänzen, oder vorn 'žš mimménnū zu betonen. — 7. [libnē xeb], s. § 54, 2. 61, 1, a. — 8°. †'ittãm ('atraham) LXX, 8°. † sóxar (haxittī) Sam., das letztere in der Anrede auch unpassend (es ist aus 10^a heraufgeholt). — 8^b. [milfanai] schießt über und ist aus 4^b wiederholt (§ 55, 1. 61, 1, a).

23, 9°. machpelá erscheint nur in Pa. 50, 13° bezeichnet es notwendig eine Gegend oder Flur, 25, 9 kann es wenigstens diese Bedeutung haben. In 23, 19 ist wieder von einer Flur die Rede (der Text ist aber verderbt), ebenso in 23, 17 (der Wortlaut der Glosse ist aus 19 heraufgeholt), und so abermals 49, 30° in einer aus 50, 13° und 25, 9 zusammengestellten Glosse. Nur hier 9° würde ein Flurname nicht passen. Aber der Vers ist überfüllt, und auch in der Antwort 11° bleibt die Höhle namenlos. Demnach ist mə'araþ hammachpelā 'äšer lō nur falsche Auflösung von ham'arā (§ 53, 2), und machpelā als Höhlenname überhaupt nicht anzusetzen. Für die angeredeten Hittitter war übrigens die Beschreibung der Höhle wie Abraham sie gibt, auch ohne hammachpelā klar genug: erst da, wo der Erzähler für sein Publicum berichtet, V. 19, wird der Flurname paßlich nachgetragen. — 10°. wəchöl LXX. Peš.

23, 11^{bc}. M vocalisiert nəfattiha llách, qəbór meþécha. Stil und Metrum verlangen gleicherweise nəfattih: lech-qəbōr meþách. — 13^c. °(kql-)'àm- LXX. Peš. — 13^b. ° l Sam. — †nafattī fehlt LXX. — 13^c. °šām Sam. — 15^b. ['gręṣ] (in LXX richtig gestrichen) ist sachlich bedenklich (Ball 76). Außerdem ist auch noch [šęqęl] Glosse, desgl. in 16^b, wo ferner noch [lassoxer] überschießt (§ 52, 6). — 17^a. wajjāqom und haśśadē gehören direct zusammen, zu haśśadē ist ein Stück von 19^{ab} hinzugeschrieben (darin 'al-pənē Sam.), das dann in 19 selbst nur mit gewissen Abänderungen und metrischen Störungen wiederholt wird. V. 19 ist nach dieser Anticipationsglosse (§ 61, 1, b) zu corrigieren. — Über 19^a ['aðraham] s. § 52, 1. — V. 20 ist Vordersatz zu 25, 5: 'und als nun die Höhle . . . in Abrahams Besitz gekommen war, da gab Abraham all sein Eigen dem Isaak'.

XXXIV. Rebekkas Brautwerbung: 24, 1—67 (J α und J β).

§ 98. Die Zugehörigkeit dieser breit angelegten Erzählung zu J steht fest. Aber bei aller scheinbaren Glätte bietet sie doch mancherlei Anstöße. Daher haben bereits Knobel und Reuss an die Möglichkeit einer Quellenmischung gedacht, und diesen Gedanken aufnehmend hat Gunkel direct eine Aufteilung des Textes in zwei Parallelberichte J^a und J^b unternommen. Daß aufzuteilen ist, scheint mir auch nach dem metrischen Befund sicher, aber die Aufteilung gestaltet sich einfacher als bei Gunkel, insofern die Hauptmasse 1—52. 55^b—59 zu J α , und nur der Rest d. h. die eingeschalteten Verse 53—55^a und der Schluß 60—67 zu J β fallen. Vgl. darüber § 37.

24, 1°. Über berach 'ep-'abraham als Auflösung von beracho s. § 53, 1. — 3°. Dieser Sechser zerreißt einen Siebener des alten Textes und ist dadurch allein schon als secundär erwiesen (§ 44, 2). Sachlich ist er durch den Ausdruck (jahwe) 'elohé hassamáim welohé ha'áres stigmatisiert (der übrigens hernach in 7ª abermals das Metrum stört), denn diese fremden Vorbildern nachgeahmte Bezeichnung (Gunkel 222) fällt aus dem Rahmen der älteren einheimischen Gottesbezeichnungen vollkommen heraus. Wenn Dillmann 301 auf šofét kol-ha'áres 18, 25 und 'él 'eljön, gōné šamáim wa'áres 14, 19. (22) verweist, so wird gerade das, worauf es ankommt, durch diese Stellen nicht belegt. Unter '¿lohé haššamáim bez. ha'áres kann ich mir hier nur einen Gott bez. Herrscher über den Himmel und die Erde denken. Das läßt sich allerdings mit göné bez. šofét + haššamáim, ha'áres insofern vergleichen, als das regierte Wort hier als Object einer von dem regierenden Wort ausgehenden Handlung oder Gewalt auftritt. Aber gerade dieses Objectsverhältnis pflegt sonst den Verbindungen mit '¿lohé zu fehlen: ich wüßte außer '¿lohé kol-baśár Jer. 32, 27 und '¿lohé harūxóþ ləchol-baśár Num. 16, 22. 27, 16 nichts Sicheres dafür anzuführen¹), während z.B. ca. 395 Stellen als Belege für ein Possessivverhältnis zu Gebote stehen (Fälle also wie '¿lohē 'atrahám u. ä.: der Gott, den man verehrt, gehört dem Verehrer, dem Volke, der Stadt usw. als besonderes Eigentum an), und auch die sonstigen Bindungstypen reichlichere und sichere Belege aufweisen. Außerdem ist die Verteilung der Belege für *'ĕlohē haššamáim* so charakteristisch, daß sie notwendig eine besondere Erklärung fordert. Außer hier Gen. 24, 3. 7 steht die Formel noch: a) Jona 1, 9, wo sie, wie ich jetzt bei besserer Übersicht sicher glaube, interpoliert ist (vgl. schon I, 483 Anm. 15); — b) Esra 1, 2 (= 2 Chr. 36, 23). Neh. 1, 4. 5. 2, 4. 20; aramäisch desgl. Esra 5, 12. 6, 9. 7, 12. 21. 23. Dan. 2, 18. 19. 37. 44; die Doppelformel ist gar nur aramäisch belegt in 'čláh šəmajjá wə'ar'á Esra 5,11 (man beachte auch, daß 'člohž ha'árçş nach dem älteren hebr. Sprachgebrauch possessiv 'Landesgott' heißt, und nicht 'Gott der Erde', vgl. 2 Reg. 17, 26. 27. 18, 35, auch Jes. 36, 20). Es handelt sich also bei der Formel, von Gen. 24, 3. 7. Jona 1, 9 abgesehen, innerhalb des alttestamentlichen Kanons tatsächlich nicht sowohl um bloß 'nachexilische' Belege, sondern um eine Beschränkung der Belege auf die directe Exulantenliteratur: Esra-Nehemia und mutatis mutandis Daniel. Danach scheint es allerdings auch mir als selbstverständlich, daß die fremde Formel erst aus dem Exil mitgebracht ist, vielleicht gar nur literarisch durch Esra-Nehemia eingeschleppt: wäre sie älter und früher volkstümlich geworden (Gunkel a. a. O.), so müßte man doch wohl auch früheren sicheren Spuren begegnen.

24, 3°. (bjiṣxáq) mit LXX (§ 50, 1, e). Im alten Text ist das Wort irrtümlich an die zweite Stelle, den Schluß von 4^b verschlagen (vgl. § 63, 1). — 4^a kī⟨-²im⟩, metrisch notwendig, ergänzt mit 15 hebr. Hss. und Sam. (Ball 76). — LXX interpoliert nach 38 (εἰς τὴν γῆν μου οὖ ἐγενόμην πορεύση καὶ εἰς τὴν φυλήν μου) [vgl. Frankel 54], und schiebt (mit Vulg.) nach 7° am Schlusse +⟨miššam⟩ an. — 5^a. 6. Ob 'elấu oder ha' ἐξυξά

^{·1)} Man könnte allenfalls noch '¿lohē harim bez. 'Amaqim 1 Reg. 20, 23. 28 hierherziehen wollen: aber selbst wenn das richtig wäre, beweisen die Stellen nichts, denn die Worte sind vom Standpunkte der Aramäer aus gesprochen.

bez. 'abrahám zu streichen ist, wird kaum zu entscheiden sein (§ 52, 3 oder 1). — 5^b. ['eþ-] s. § 52, 8. — 7^a. Über ['ĕlohē haššamaim] s. zu 3^a (LXX setzt natürlich noch † (wēlohē ha'ares) hinzu). — 7^{b. o}'āšér d. LXX. Vulg. — [wa'šer nišba'-li] ist steigernde Variante zu wa'šér dibber-ti (§ 54, 1) und entspricht kaum dem Standpunkt der alten Fäden von J, die nicht wie P 'eine beschworene Verheißung' kennen (Holzingers gegenteilige Annahme, S. 151, stützt sich nur auf unsere Stelle). — LXX ändert nach 13, 15 †lochā 'ettén ... ulzar'ách. — 7°. [miššam] (§ 55, 1) ist leicht (und gut) entbehrlich, metrisch nur bei der unnatürlichen Betonung hujišláx mal'achō | ləfanēch etc. zu halten. — 8° ist überfüllt: es muß zweifelhaft bleiben, ob ha'iššá (§ 52, 1) oder etwa 'axarēch (als Wiederholung aus 5°, § 61) zu streichen ist. Dorther repetiert jedenfalls LXX noch wieder + ('el-ha'ares hazzōb) nach 'axaréch. — 9b. ['adonāu], § 52, 5 (nicht etwa statt dessen ['abraham], weil sich die drei 'adonau von 9b und 10b allzusehr stoßen würden (s. jedoch auch zu 10°). — 10°. [ha'çbed], § 52, 1. — 10°. [wajjelech] ist eine mechanische (daher auch von LXX richtig gestrichene) Anticipation aus 10° (§ 61, 2, b). — u(mik)koltúb LXX. Peš. Vulg., rhythmisch etwas hart. — 10° fehlt ein Fuß, vermutlich am Ende; man könnte an ('axī-'abrám') denken, wenn es sicher wäre, daß diese Namensform hier noch zulässig ist, vgl. § 92, 2. Andernfalls wäre für 9b-10 etwa die noch näher an das Überlieferte sich anschließende Abteilung

9b taxaþ jérech 'abrahám 'ădonáu, wajjiššába' lð 'al-haddabar hazzë. 7 10 wajjiqqáx 'ặśará zəmallim migmalle 'ădonáu, wəchol-țūb 'ădonáu 7 bəjadő, vajjáqom wajjélech 'el-'aram nahrāim 'el-'īr naxor 7 zu erwägen. — 11º. ° 'al- Sam. Peš. für 'el- M (παρά LXX, iuxta Vulg. = 'eşel?). — 12°. Der Vierer zerreißt eine Langzeile (§ 44, 2) und dürfte nach 14°. 27°. 49° gemacht sein (vgl. § 56, auch Gen. 19, 19b). — 14a. Mit dem Qere und Sam. habe ich überall na rä geschrieben, mit Rücksicht auf 15°. — 14°. Nach 'ašqę setzt LXX aus 19° + ('ađ-'im killū lištōb) ein. — 14°. †'àdonî ('abraham) Sam. LXX. — 15°. †lədabbér ('el-libbō) Sam. LXX. Vulg. 24, 15^{ab}. Rebekka war zunächst als Unbekannte einzuführen, und erst in 24 durfte ihr Name und der ihrer Eltern genannt werden (vgl. Gunkel 219). Deshalb und wegen der Beziehung auf Bethuel (§ 96) wird 15b als Einsatz eines Mannes zu betrachten sein, der ohne Rücksicht auf die dramatische Spannung der ganzen Scene schon im voraus alle nötige Aufklärung geben wollte. Von ihm stammt denn zweifellos auch in 15* ribąā (nach 45°) statt des nach 14° zu erwartenden na rā her (na rā, nicht na rār, wegen der Überdehnung beim Segolat). Nicht minder stört aber im Zusammenhang der Scene auch 16° (der Zusammenstoß von wə'īš Jō jəda'áh und wəchaddáh 'al-šichmáh ist geradezu grotesk). Der Vers 16ª gehört offenbar in die stille Pause zwischen 21 und 22ª, und ist nur vom Verfasser von 15b mit heraufgenommen, damit alles Detail beisammen stehe. Nach Ausschaltung von 15° 16° treten dann 15° wəhinne na rã joséb und 16° wəchaddáh

24, 21 hat mindestens einen Fuß zu viel. An maxriš, das einen hübschen Zug in das Bild hineinbringt, möchte ich nicht rütteln (gegen Kautzsch-Socin und Ball, vgl. Holzinger 168). Das Wort genügt auch wohl, um den folgenden Fragesatz einzuleiten: daher dürfte eher ladájaþ als erklärende Glosse eingesetzt sein. Der Vers bleibt aber auch dann noch sehr schlecht. Ich vermute, daß auch 'im-lö Einsatz ist, also ursprünglich dastand: wəha'iš mišta'ē | läh maxriš, | hāhislīx jahwē 'eb-darkō. Die Frage an sich paßt sehr gut, namentlich wenn man, wie zu 15 bemerkt, V. 16° hierher an seine richtige Stelle setzt. Schweigend betrachtet der Mann die Unbekannte, ob wohl Jahwe seine Wahl glücklich geleitet habe, und die stille Antwort fällt befriedigend aus, denn die Jungfrau war überaus schön usw. (wə'īš lō jəda'āh ist allerdings mehr im Şinne des Erzählers, als dem des Mannes gedacht). — (u)maxriš Sam. LXX. Peš. verschlechtert den Sinn. — 22°. (kol-)hagmallīm LXX, rhythmisch härter und nach killū auch stilistisch anstößig (vgl. zu 19° [und Frankel 64]).

'al-šichmáh zusammen, ganz entsprechend dem Bilde, das 14° vorher entworfen hat. — 16°. °ha'áin Sam. — 19°. °'ad-'im-killà-lištóþ LXX. — 19°. °+killà (kullam) LXX

(vgl. zu 22°). — 20°. ° wattored kaddáh 'al- Sam.

24, 22^b. (wajjášem 'al-'appáh) Sam. (s. u.) war mit den neuern Kritikern schon wegen 47° aufzunehmen, ist auch für den Vers unentbehrlich, da 22^b mit 23^a zu einem Langvers zu verbinden ist. Die Größe der Geschenke nämlich ist der Kritik mit Recht aufgefallen, und Ball hat deshalb eine große Umstellung vorgenommen. Aber wie man auch stellen mag, das Metrum bleibt gestört. Da nun die somīdim auch 30^b. 47° nicht unterzubringen sind, ist es wohl klar, daß wir es an allen Stellen mit steigernden Einschüben der in § 55, 6 behandelten Art zu tun haben. — Für (wajjášem 'al-'appáh) Sam. liest LXX (wajjiš'āl 'oþáh). Das sieht denn ganz so aus, als hätten Sam. und LXX eine von ihnen bemerkte (durch den Einschub von 22° veranlaßte?) Lücke unabhängig von einander ausgefüllt (Sam. richtig nach 47°, LXX falsch nach 47°). — 23°. °'atti Sam. — 23^b. ° bəbēļ- Sam.

24, 24°. Hier erwartet man den Namen der Rebekka zu hören (s. zu 15°ab). Offenbar ist aber ribąń mit Rücksicht auf die frühere Nennung (oder auch mit Rücksicht auf die Frage baß-mī 'dtt 23°a) gestrichen und durch das farblose 'elāu ersetzt (infolge dessen stoßen sich die beiden wattömer 'elāu 24°a. 25°a in sehr häßlicher Weise). — Der Rest des Verses mit den Kritikern: [baßū'el] wäre hier nicht in den Vers zu bringen. — 25. †(wə)zam-maqōm Sam. — 27°b. ['abraham], § 52, 5. Der Vers ist auch weiter übervoll. Rhythmisch besser wäre einfaches 'dšér lō-'azāb | xasdō*me'im 'dāonī. Am Schlusse schiebt Sam. noch einmal †('abraham) an. — 27°c. ° kī 'im Peš. für 'anochī (Vulg. O). — 'dzī mit LXX. Peš. Vulg. etc. und den Kritikern für 'dzē M (das an Bethuel und Laban denkt). — 28 ist metrisch und sachlich in Unordnung. bēß 'immāh bedeutet nicht den Harem, denn Laban hört 30°c zu, sondern enthält nur einen Hinweis darauf, daß der Vater nicht mehr lebt (Holzinger 169). Offenbar ist nur wattaggéd verstellt und dann 'gl-bēß in ləbēß verändert worden (vgl. § 63, 1).

24, 29-30 sind unbedingt in der schon von Ilgen vorgeschlagenen und fast allgemein acceptierten Weise umzustellen (§ 63, 1), außerdem ist aber 30b zu streichen (s. zu 22b), und in 30° mit Sam. $kir'ob \langle \hat{o} \rangle$ (LXX. Peš. ()) zu lesen. — 30° ist ['al-ha'ain] zu tilgen: es ist bei der Umstellung aus '¿l-ha'ain 29b (der ursprünglich vorhergehenden Zeile) herübergenommen. — 31°. $+wajj\bar{o}mer\langle l\bar{o}\rangle$ LXX. Peš. Vulg. — 32°. ° wajjabė Vulg. — 32°. Die Begleiter des Knechtes sind prunkeshalber (§ 55, 6) eingesetzt: sie stören überall das Metrum, wo sie auftreten (s. noch 54°. 59 und vgl. zu 61). — 33°β. ° wajjómərù Sam. LXX. Peš. — 34. Der Vierer statt des Siebeners ist höchst auffällig: aber zugleich scheint mir auch sachlich ein ziemlich starker Sprung von 34 (einem sehr kurzen Bibelvers) auf 35° vorzuliegen. Ich halte danach einen Ausfall nach 34 für sehr wahrscheinlich. — In 35° muß man der Cäsurierung halber gegen Peš. und Ball bei der überlieferten Wortfolge bleiben. — 35b. kèséf Sam. rhythmisch weniger gut. — [waxmorīm] schießt über, vgl. § 55, 6. — 36° ist rhythmisch schlecht: der Name $[\delta ar\bar{a}]$ kann wohl wegfallen (§ 52, 5): auch der Name Isaaks wird nicht genannt. — LXX interpoliert weiter †běn ('exad'). – siqnaþáh corrigieren Sam. LXX nach 21, 6b in o siqnaþó um, s. aber die Anm. zu dieser Stelle. — 38. ° kī-'im.lī Sam. LXX. — Am Schlusse † (miššam) LXX. Peš. nach 7°. — 39 f. ist überfüllt: am einfachsten ist wohl die Streichung von ['elai] (§ 52, 3). — In 40b lies mit Gunkel S. 226 hiphallech lefanai (metrisch indifferent). - °(hū) jišláx LXX. - 41°. Der Dreier stört das Siebenersystem (§ 44, 2) und ist nur eine überflüssige und pedantische Parallele (oder Variante?) zu V. 41b (§ 56), mit dem sich der Vers 41° auch durch den häßlichen Gleichklang am Ende stößt. Ja der Zusatz ist nicht einmal richtig: denn wenn der Knecht das eidlich geleistete Versprechen ausgeführt hat, so kann er seines Eides nicht mehr quitt gesprochen werden. In V. 8 ist denn auch von dergleichen nicht die Rede. — 42°. ['abraham], § 52, 5. — 42°. o''dnī Sam. — 43°. Hinter hammáim schiebt LXX nach 13° † (ubnöþ — máim) ein, nach 44° den ganzen V. 14° (nur mit der gebotenen Änderung von le at dach in le at dö), nach 45° (hier mit Sam. Peš.) † (mo'at-maim mikkaddéch) aus 17ab (vgl. da mihi (paululum) bibere Vulg., 46° nach kaddáh aus 18° † ('al-jadah'). — 44° ist schlecht: besser etwa hi ha'iššá | 'der-hochik jahwe | ledén-'ddoni ('abrahám). — 45°. ° ha'áin Sam. — 46°. ° wa'esté Sam.

- Über 46° s. § 55, 7, über 47° s. § 96 (darin ° 'atti Sam., und danach †⟨haggidīonāoti⟩ LXX nach 23b), über 47° oben zu 22b. — 49b. † (haj) jamin und † (has) səmöl Sam. — 50°. Für das unmotivierte ut þū'el ist mit Holzingen 170 einfach umilká zu lesen, vgl. 55°. – † haddabár (hazzē) LXX. – 50°. ° rặ' watôt Sam. – Über 51° hen- 8. § 64, 2, b, über 52* (ha) 'ébed § 53, 1, über 53* [ha'ebed] (Sam. 'ebed) § 52, 1, über 54* [wajjištū etc.] § 55, 6 und oben zu 32°. — Für wajjaqūmū erfordert schon die übliche Formel vielmehr wajjaškimu, auch ist der Aufbruch noch nicht am Platze. — 55°. o wajjomeru Sam. LXX. Peš. Vulg. — 55°. (wə)'axár (mit einigen hebr. Hss., Sam. LXX. Peš. Vulg.) erleichtert den Rhythmus. Dagegen paßt das von Olshausen nach 🛶 🏎 Peš., ° jamīm 'ō xódēš Sam. vorgeschlagene und von Ball in den Text aufgenommene † (xodes) nicht in den Vers. — jamim ist allerdings auffällig. Ich möchte vermuten, daß רמים durch Ausfall eines או aus יומים jōmáim verderbt sei: 'etwa 2—10 Tage', wobei in Wirklichkeit 'ca. 10 Tage' gemeint gewesen sein werden (ἡμέρας ὡσεὶ δέκα LXX, saltem decem dies Vulg.). Der Ausdruck würde an unser 'ein Stücker zehn' (urspr. 'ein Stück oder zehn') = 'ungefähr zehn' (Grimm, Deutsches Wörterb. 3, 114) erinnern. — 56°. ος'eβ->darkō Sam. — 56^b. [lādonī] ('çl-ādonī Sam. LXX; indifferent Peš.) wird nach 54 eingesetzt sein (§ 55, 1. 61, 1, a). — 57^b. wəniš'āl Sam., rhythmisch hart. — 58^a. ° láh Sam. LXX (Peš. Vulg. O). — Über 59^a ['axopam], 60^a ['axopenū] s. § 96, über 59^a (ha) 'etet § 53, 1, über [wə'eb-'anašau] § 55, 6. — In 59° interpolieren LXX. Peš. wieder † ribaá ('axobam) (Vulg. hat einfach eam). — Über die Fuge zwischen 59 und 60 s. § 26, 2. — 60°. †'atti Sam. — 61°. śonə'āu M, °'ojəēāu Sam. nach 22, 17°. — 61° gibt nur bei Einsetzung der Singularformen einen Vers; über die Einsetzung der Mägde s. § 55, 6.

24, 62. Über die Ergänzung s. § 38. — Von κισω (μω) μω Peš., εκ επετε ε

XXXV. Die Söhne Keturas: 25, 1—4 (J γ ?).

§ 99. Der metrischen Form nach und als dürre Genealogie kann dies Stückchen sehr wohl zu J_{γ} gehören, das in den wenigen sonst erhaltenen Fragmenten (§ 12) abgesehen vom Lamechlied auch nur Stammbäume und gelegentliche Notizen (4, 26^b. 6, 4) bringt. Andrerseits ist es aber ebenso gut möglich, daß wir es mit einem frei flottierenden Kleinstück (vgl. § 96) zu tun haben.

Das Metrum ist glatt erhalten (der Vierer wie in J γ 4, 26 $^{\rm b}$), wird aber gestört durch die beiden Zusätze von LXX: $3^{\rm a}$ † $\langle web$ -tēmā \rangle (aus 25, 15 $^{\rm a}$), und $3^{\rm b}$ † $\langle r^{\rm c}\bar{u}'el$ wabdo'el wo-). Es ist daher auch sehr bedenklich, mit Ball 79 in $2^{\rm a}$ web-modán web-midján eine Dittographie oder incorporierte Randcorrectur anzunehmen. Über 37, 36 $^{\rm a}$ s. § 123 zur Stelle.

XXXVI. Abrahams Tod und Begräbnis: 25, 5—11 (P_{α} , P_{η} und J_{α}).

- § 100. 1) In diesem Stück macht 25, 7 den Eindruck eines neuen Einganges. Wohl mit deswegen, außerdem aber wegen wajjitten 'abraham 'eb-kol-'aser-lo lejiskaq 5" = wajjitten-lo 'eb-kol-'aser-lo Ja 24, 36" wird V. 5 von der Kritik einmütig zu J gestellt: er soll ursprünglich nach 24, 1 gestanden haben (Kautzsch-Socin Anm. 115. Holzinger 173). Dort ist aber (wie in dem ganzen aus Ja erhaltenen Stück von Cap. 24) für die fünf Füße kein Raum in dem Siebenersystem. Dagegen schließt sich 25, 5 mit Pa 23, 20" direct zu einem Siebener zusammen (§ 97 zur Stelle) und gehört danach offenbar zu diesem Faden, nicht zu J. Der Ausdruck 'er gab ihm alles, was er besaß' ist doch so allgemein, daß er nicht eben in die Wagschale fallen kann (wo'eb-kol-'aser-lo ist z. B. 12, 20 glossematisch eingeflickt). V. 6 ist mit Recht von Dillmann 310 u. a. für einen späteren (redactionellen?) Einsatz erklärt worden.
- 2) Zieht man außerdem das Kriterium der metrischen Form hinzu, so ergibt sich, daß der erzählende Teil von $5-11^{\circ}$ zu $P\alpha$, der chronologische Teil 7-8 zu $P\eta$ gehört (über den Dreier 10° s. § 18). Durch diesen Einsatz ist aus dem Text von $P\alpha$ eine entsprechende Notiz über Abrahams Tod verdrängt worden, und zwar muß diese vor V. 6 gestanden haben, weil diese Glosse mit mit ihrem $b^{\circ}\bar{o}d\acute{e}nn\bar{u}$ $x\acute{e}i$ noch deutlich darauf hinweist.
- 3) 25, 11^b nimmt den mit 24, 67 infolge der Einschübe aus $J_{\gamma}(?)$ und P verlassenen Faden von J_{β} wieder auf und schließt sich dann weiterhin mit 26, 1^a (s. § 104, 1) zu einem Langvers zusammen (§ 44, 1). Der ganze Zusammenhang löst sich also ohne Widersprüche und ohne die Annahme von Umstellungen auf.

XXXVII. XXXVIII. Der Stammbaum Ismaels und Isaaks: 25, 12—20 $(P_{\alpha}?, P_{\eta} \text{ und } J_{\beta}).$

- § 101. 1) No. XXXVII: V. 12 schließt schlecht an $P\alpha$ 11 an: es müßte wohl mindestens eine Zeile mit näherer Ausführung des waitärsch ausgefallen sein. Ich stelle daher diese Toledoth nur mit einem gewissen Bedenken zu $P\alpha$, d. h. nur unter der Voraussetzung, daß sie in diesen Text einmal secundär eingeschoben waren (vgl. § 86, 14. 96. 99). Daß V. 17 zu $P\eta$ zu stellen ist, zeigt Form und Inhalt.
- V. 18 ist abgerissene Fortsetzung von J β 16, 14, die inhaltlich das in 16, 12 Gesagte weiterführt. Zwischen 16, 14 und 25, 18 fehlt natürlich aus J β eine Angabe über Ismaels Geburt und Ausbreitung: dafür ist P in 16, 15 f. eingesetzt.
- 25, 15°. °(və)nafīš Sam. LXX. 16°. °bəxaşrō þám Sam. 17°. ° 'ammö Sam. LXX. 18° Subject ist nach dem Gesagten und nach nafāl 18° Ismael. Daher ist wajjiškənū M mit LXX. Vulg. und Ball in wajjiškən zu ändern. 18°. Wenn [bo'āchā 'aššūrā] (bez. šūrā: Dillmann 315) Glosse ist, so muß des Metrums wegen auch ['āšgr 'al-pənē miṣraim] fallen. Zur Form der so ausgeschiedenen Glosse s. § 54, 3; ihr Lemma ist xāwīlā, nicht šūr, namentlich wenn 'aššūrā wirklich aus šūrā verderbt ist. Für die Ausscheidung fallt mit ins Gewicht, daß der nüchterne Relativsatz den Zusammenhang zwischen 18° und dem emphatischen, die alte Verheißung bestätigenden 'al-pənē chol-'gxāu nafāl in höchst prosaischer Weise unterbricht. Überdies wäre das zweimalige 'al-pənē in éiner Zeile entschieden vom Übel.
- 2) Quellen von No. XXXVIII sind eventuell $P\alpha$ (§ 101, 1) und $P\eta$, wie im Text vermutungsweise angesetzt ist. Doch sind 20^{bc} in der angesetzten Form einigermaßen überfüllt. Möglicherweise ist daher 20^{b} als Siebener zu nehmen (mit bab bab ab) und in 20^{c} ha'ramm zu streichen. Das dann zweimal wiederholte Schema 7:4 würde eventuell auf $P\beta$ weisen. Am sichersten wäre also vielleicht auch hier Zuweisung an Px.

XXXIX. Jakobs und Esaus Geburt und Jugend: 25, 21—28 $(J_{\alpha}, J_{\sigma} \text{ und } P_{\eta}).$

§ 102. 1) Der chronologische Einsatz 26° gehört zu P_{η} , das Übrige unbestritten zu J, ist aber nicht einheitlich, sondern aus J_{α} und J_{σ} zusammengesetzt. V. 21° + 22 sind gestört. Auf das einfache wattähar ribaä kann unmöglich sofort wajjiprosäsä habbanim boqirbāh folgen: dazwischen gehört eine Angabe, daß Rebekka mit Zwillingen schwanger gewesen sei. Eine solche Angabe kommt

sehr verspätet in 24 nachgehinkt, nachdem bereits zweimal wenigstens indirect von Zwillingen die Rede gewesen war. Das könnte für V. 24 an sich den Eintritt einer neuen Quelle bedeuten. Aber da die Worte sich mit 25. 26 der metrischen Form nach kaum vereinigen lassen, so ist es wahrscheinlicher, daß sie redactionell aus 21° + 22 herausgenommen und dorthin gesetzt sind (§ 63, 2: vielleicht weil der Redactor meinte, vor dem Orakel dürfe nicht allzudeutlich von Zwillingen geredet werden: das Orakel aber bezieht sich natürlich auf das 'Stoßen' der Kinder im Mutterleibe, vgl. speciell die Frage der Rebekka 22b).

- 2) Zieht man zu diesen Erwägungen das metrische Kriterium hinzu, so ergibt sich, daß V. 21—23°, d. h. das ganze Stück vor dem Orakel nach Wiedereinsetzung des in 24 überschießenden wohinne hömim bobiinah sowie nach einer so wie so notwendigen Ergänzung am Schluß von 22° (incl. auch der Einsetzung eines Explicitums) fünf bis auf den verlorenen Eingang glatte Siebener liefert. Dieses Stück gehört also zu Jα.
- 3) Das Orakel selbst hat die abweichende Form 3:7:3. Das würde an sich auf J β hinweisen, macht aber gerade bei einem Orakel (s. § 42) die Annahme eines Quellenwechsels nicht direct notwendig. Ich habe es daher vorgezogen, das Orakel selbst als 'alten Einsatz' bei J α zu belassen.
- 4) V. 24 (minus wəhinnẽ þōmim bəbiṭnáh) 26^b zeigen deutlich das metrische Schema von Jø, sind also zu diesem zu stellen.
- 5) Darauf folgen in V. 27 ein Siebener und ein Vierer. Auch hier ist J β abzulehnen, denn der Vierer gehört mit 25, 29° zu einem Langvers zusammen. Der formelle Zusammenhang dieser beiden Stücke wird aber durch den Sechsheber 28° zerrissen (§ 44, 1). Da dieser Vers auch inhaltlich nicht recht an seine Stelle paßt, wohl aber sich gut an den letzten Dreier von J δ , 26°, anschließt, ist auch er zu J δ zu rechnen.
- 6) Über die bekannten Verschiebungen innerhalb der nächsten Stoffpartie braucht hier nicht näher gehandelt zu werden.

25, 21°. °'çl-jahwğ Sam. — 21°. †⟨ribqā⟩ 'ištō LXX nach 21°, wo übrigens 'ištō mit Holsinger 178 zu streichen ist. — °'ğlohím LXX. — 21°. Über die Ergänzung bez. Umstellung s. oben No. 1 und vgl. § 63, 2. — 22°. ⟨xajjā⟩ mit Ball nach Peš. ergänzt (quid necesse fuit concipere Vulg.): die Verderbtheit des Überlieferten ist anerkannt. Für Zugehörigkeit zu Jα spricht auch die Frage mit lammū-zzē, vgl. 18, 13° und gleich

nachher 25, 32^b (in der Gen. sonst nur noch 32, 30^b Eγ). — 22^c. ⟨rībqā⟩, s. § 50, 2, a. — 23^d. °⟨hạṣ⟩ṣa'îr⟩ Sam., sprachlich schlecht (ὁ μείζων . . . τοῦ ἐλάσσονος LXX). — 25^a. Daß 'ạāmōnī hierher nicht paßt, hat Budde, Urgesch. 217 f. dargetan. Direct śa'īr dafūr einzusetzen, wage ich nicht, wegen der allzugroßen Ähnlichkeit mit śe'ār am Schlusse. — 25^b. °wajjiqrā LXX. Peš. Vulg. — 26^a. Die Betonung ganz wie 38, 29^b. 30^a. — 26^b. °wajjiqrə'ù Sam. — 27^aβ. Das Metrum spricht für die Richtigkeit der Überlieferung: bloßes 'iš joāē' ṣḍiā wāre zu schwerfāllig. — 28. Für das ṣạiā der Glosse (vgl. oben No. 5) ṣēāō Sam. LXX. Peš., das die törichte Wiederholung bez. Anticipation (aus Cap. 27) noch um einen Grad schlimmer macht.

XXIII, 2.

XL. Der Verkauf der Erstgeburt: 25, 29-34 (J_{α}) .

§ 103. Über den Anschluß an 25, 27^b s. § 102, 5. Aus J α heraus fällt nur der Dreier 30°, der den Zusammenhang des Gesprächs höchst unpassend unterbricht. Er könnte der Form nach aus J β oder J δ stammen (vgl. § 94 zu 21, 31), ist aber wohl eher als Glosse (§ 57) anzusprechen, denn '¿ δ δ m steht in der Gen. nur noch 32, 4 in einer Glosse, und dann in den flottierenden Genealogien von Cap. 36 (1. 8. 9. 16. 17. 19. 21. 31. 32. 43), und auch dort meist als Landesname ('érɛs '¿ δ δ m) oder wiederum in Glossen. — Die Fortsetzung des Textes aus J α ist abgeschnitten, da der Kopf der nächsten Erzählung in J α , No. XLIII, aus E δ genommen ist.

25, 30°. Der hastig-stammelnde, die Cäsuren überbrückende Vers malt trefflich Esaus Erschöpfung. Das räsonnierende ° hannazid von LXX für das erste ha'adóm ruiniert die Pointe. — 31°. † ja'qób <'ęl-'eśau> LXX: der Vers bedarf keiner Erweiterung, vielmehr ist am Schlusse ['eśau] zu streichen (§ 52, 1), um in 33° (mit LXX) wieder eingesetzt zu werden (§ 50, 2, a). — 33°. °hiššabē' li Sam. — 33°. 'ęþ- ist nur bei der angesetzten Betonung zu halten. Lies bəchoraþő ləja'qób?

XLI. Isaak in Gerar: 26, 1—33 (J α , J β , J σ und E α).

- § 104. 1) Cap. 26 ist, wie Wellhausen, Comp. 28 gezeigt hat, die sachliche Fortsetzung von Cap. 24, nur ist zur vollen Bindung der beiden Stücke noch das abgesprengte Versstück 25, 11^b hinzuzunehmen, das sich mit dem einleitenden Dreier 26, 1 zu einem (nach 26,67^b direct zu erwartenden) Siebener zusammenschließt. Über die folgenden Verse 1^b—5 s. unten No. 6.
- 2) 26, 6—33 galt bisher für wesentlich einheitlich, ist aber, wie das Metrum zeigt, ziemlich stark gemischt. Zunächst schließt $J\beta$ sachlich mit 6—13 (Frauenabenteuer) gut an $J\beta$ 24, 67. 25, 11^b. 26, 1 ff. an. Auch die weiteren Stücke aus $J\beta$ 16—17. 19—22^c (Brunnenstreit) zeigen glatten Zusammenhang und sind ohne Anstoß. $J\beta$ verbindet eben einfach die Gefährdung der Rebekka

ausläuft.

- 3) Zu J δ gehört sichtlich das Bündnis 26, 26—31, die Axuzza β -Variante zu der Pichol-Variante von E α 21, 22. 32. Charakteristisch ist für diesen Bericht, daß das Bündnis nicht an den Brunnen von Beersaba angeknüpft wird. Der Grund dafür ist darin zu suchen, daß J δ die Benennung des Schwurbrunnens in 21, 31 bereits bei Abraham gebracht hatte (s. § 94 zur Stelle). Setzt aber demgemäß J δ sowohl Abraham als Isaak in Beziehungen zu Abimelech, so können nun auch die aus dem Zusammenhang und Metrum von J β herausfallenden Stücke 26, 14—15. 18, welche Abrahamsbrunnen in Gerar erwähnen, unbedenklich zu J δ gestellt werden. J δ steht also auf dem Standpunkte, daß es den Hauptact (den Schwur am Brunnen) bereits auf Abraham verschoben (§ 83), aber doch auch noch bei Isaak eine Erinnerung an den alten Zustand erhalten hat.
- 4) Daß und warum 26, 32-33 als ein von der Abrahamsgeschichte 21, 22. 32 abgesprengtes Stück von $E\alpha$ anzusehen ist, ist in § 94 zu 21, 32^* gezeigt worden.
- 5) Einigermaßen schwer unterzubringen sind 26, 23-25. Der Dreier könnte der Form nach natürlich zu Jø gehören, da ein Siebener vorausgeht. Aber sollte Jβ, das eben die Namen 'éégg, situa und rozobob etymologisch erklärt hat, für bo'er seta keine Etymologie übrig gehabt, oder sie gar unterschlagen haben? Ich meine, das ohne Erläuterung eingeführte bo'er seta' kann nur zu einer Quelle gehören, die über den Namen schon früher gehandelt hat (vgl. § 94, Fußnote zu 21, 32^a), und das kann nur Jø sein (s. No. 3). Zwar ist dann zwischen Jo 26, 18 und 23 eine Lücke von mindestens einer Langzeile anzusetzen (und was könnte uns hindern das zu tun?), um so besser paßt aber dann 23 als Vordersatz zu Jo 26, 26, wo ausdrücklich gesagt ist, daß Abimelech von Gerar zu Isaak kommt. - V. 24° ist nicht von der Siebenerreihe 24^b-25, dem Segen, zu trennen. Ihr gegenüber verrät er sich aber durch den Wechsel des Metrums als redactionellen Einschub (§ 58), sonst vielleicht auch noch durch ballaila hahu, das recht locker an das vorhergehende wajjá al anknüpft und sachlich immerhin auffällig ist. Denn wenn 24b-25 als Siebenerstück

zu Jα gehören (was man zunächst doch für wahrscheinlich halten muß), so wäre 24° der einzige Beleg für nächtliche Theophanien in dieser Quelle (die Bethelvision und der Abrahamsbund gehören zu J β bez. J δ , letzterer nicht einmal zum ältesten Bestand dieser Fäden: § 86). Es wird danach wohl nichts anderes übrig bleiben, als die Annahme, auch J α habe wie J β und J δ den Isaak einmal nach (Gerar bez.) Beersaba kommen und dort einen Wanderungssegen (§ 86, 7, d) empfangen lassen. Da aber in Jα der typische Hauptsegen (Verheißung von großer Nachkommenschaft und Verheißung des Landes Kanaan) bereits bei Abraham angebracht war (13, 14^bff.), so versteht man auch, warum gerade Jα direct auf Abraham zurückgreift und zugleich nur eine inhaltsarme (Holzinger 177) Dublette zu jenem Hauptsegen gibt. ältesten Bestand von J α braucht bei allem dem unser Segen (bez. die Episode, in der er in $J\alpha$ auftrat) nicht zu gehören: er kann immerhin (vgl. den Abrahamsbund) ein jüngerer Einsatz $(J_{\alpha}^*, vgl. \S 65, 8)$ aus der Schule von J sein.

Was das äußere Verhältnis zu J α anlangt, so kehrt der Vers wajjiben šăm | mizbéx lejahwê in J α 13, 18 (= 12, 8) wieder, ein wenig modificiert auch 8, 20 (vgl. außerdem J δ 12, 7 und E α 35, 7). Von den 10 weiteren bạ bất der Gen. stehen außerdem 8 in J α (18, 29, 31, 32, 27, 4, 10, 19, 31, 46, 34, sonst je eins in J δ ? 8, 21 und E δ 21, 30).

6) Arg mitgespielt endlich ist dem Eingang 1^b—5, er läßt sich aber wieder säubern, wenn man alles nicht schlechthin Notwendige streicht (vgl. § 54, 3. 55, 1. 56. 85, 2), d. h. außer dem gewöhnlich bereits als secundär Bezeichneten noch ['el-'attimelech melech polistim] 1° (s. zur Stelle). Die Verse des Interpolators sind übrigens wieder ausgezeichnet schlecht (vgl. § 95).

8.

26, 1°. [melech polištīm] ist wie 8° sicher Glosse, da es nicht in den Vers geht. Aber auch ['el-'abīmelech] ist zu streichen, weil es gegen den Sinn ist. Um Abimelechs willen ist Isaak nicht nach Gerar gezogen: ihn konnte nur das Land locken, vgl. die Parallelen 12, 10. 20, 1, wo auch nur Länder genannt werden. An unserer Stelle ist das vollkommen klar, weil weiterhin, ehe Abimelech an die Reihe kommt, fortsahrend von Land und Stadt geredet wird: gŭr ba'ares hazzōb 3° und 'ansë hammaqōm 7°. — 2°. (lɔ) ist für den Vers unentbehrlich, steht übrigens in der entsprechenden Formel auch 12, 7. 17, 1. 35, 9 (über 26, 24° s. zur Stelle). — Über h. ha'el 3°. 4° (beidemal h. ha'ell Sam., bez. ha'ares hazzōb LXX) s. § 90 zu 19, 8°. Peš. [Lowen. — 5. Vielleicht ist hier speciell benutzt Deut. 26, 17 lišmõr xuqqāu | umiswobāu umišpaṭāu | wəlišmó' bəqolō (wəbōrobāi könnte nach Ex. 16, 28 variiert sein). Ich bemerke das deswegen, weil derselbe Vers später noch einmal benutzt zu sein scheint (s. § 108 zu 28, 22°). — 5°. †'abrahām ('abīch) Sam. LXX (Siebener!). — 7°. °'al-'ištō Sam. Peš. Vulg., †'al-(ribqā) 'ištō LXX. — 7°. †'ištī (hī) Sam. LXX. Peš. nach dem gewöhnlichen Sprachgebrauch (quod sibi esset

sociata coniugio Vulg. (). Hier handelt es sich aber nicht um ein Satz-, sondern um ein Wortcitat: 'er fürchte sich zu sagen: »meine Frau«', vgl. übrigens § 83 zu 12, 18bf...—
8°. kī M, †kā'šēr Sam. — 8°. [meļech polištīm] s. zu 1°. — 9°. Oder etwa uɔ'ēch 'amārt: 'āxoþi*? Vgl. zu 7° und § 83 zu 18bf. — 9°. ['elāu], § 52, 3. — 10°. Ich weiß die Lücke nicht auszufüllen. — 11°. kǫl-'ammò Sam. LXX, metrisch bedenklich. — 15°. [bīmē 'abraham 'abīu] ist aus 18° heraufgeholte Glosse (§ 55, 2. 61, 1, b). — 17°. [jiṣxaq], § 52, 1. Oder etwa kī-'aṣāmta mimmènnū*!« | wajjēlech miššām jiṣxáq? — 17°. Man beachte die Zerreißung des Langverses (§ 44, 1). — 18°. Für bīmē M haben Sam. LXX. Vulg. () 'abāē (nach 15°); Peš. erweitert zu 'abāē 'abīu bīmē 'abīnam 'abīu. — 18°d. †'abīnam ('abīu) bez. †lahēn ('abīnam) LXX. — 21°. †(wajjā'teq miššam jiṣxaq) wajjaxpōr ... LXX (nach 22°). — 22°. 'wajjāxpərū Sam. Peš. — 24°. Der Doppeldreier ist sehr hart; wahrscheinlich Sechser: wajjerā-'elāu-jahwē | ballāilā hahū | wajjōmer (lŏ), s. zu 2°. — 24°. Für 'abāi liest LXX 'abīch, nach 24°. — 25°. (lɔjahwē) ist metrisch notwendig und gehört zur typischen Formel von J: 8, 20. 13, 18 (= 12, 8).

b.

26, 26^b. [ufīchōl śār-ṣəta'ō] bricht das metrische System, und ist klärlich aus der Eα-Variante 21, 22. 32 eingetragen (§ 59, 1. 61, 1, a). — 28b. [wannomer] stört den Vers und ist sprachlich nur zu ertragen, wenn ubenach mit im Verse steht, dieses aber muß samt dem vorausgehenden bēnén fallen. Die Formen bēnobén und bënén (von denen LXX. Peš. Vulg. eine gestrichen hatten) gelten entweder als stilistische Variationen (Dillmann 326), oder als Varianten (Gunkel 268), oder das eine davon (bēnēn) als in den Text gedrungene Randglosse (Ball 81). In Wirklichkeit ist vielmehr [benen ubenach] als Ganzes eine Glosse (§ 54, 2) zu bēnobēn, dessen Bedeutung sich durchaus nicht mit der von benen deckt (vgl. die Andeutung bei Böttcher 2, 58). Die Formen mit dem quasi singularisch gebildeten Vorderglied (bēn- bez.) bēnē-, also bënēn(ū), bēnēchém, bēnēm werden nämlich gebraucht, wo von einer collectiv gefaßten Einheit die Rede ist: daher beni ubenechem Gen. 9, 12. 15. 17, 10. 11. Ex. 31, 13. Ez. 20, 20 'zwischen mir und ourer Gesamthoit'; ähnlich ben jahwe ubenechém Dout. 5, 5, bení ubeném Ez. 20, 12. 43, 8, bēnén ubēnách Gon. 26, 28, bēnén ubēnēchém Jos. 22, 25. 27. 28, bēnēchém ubēnó Jos. 3, 4, b. ubến hạmmistim Jos. 24, 7, b. lebến 'ğlohệchệm Jos. 59, 2, forner nede'a tenến mặ-ttöb Job 34, 4 ('gemeinsam' in Kautzsch' AT.), bēnēn jispēq Job 34, 37 ('in unserer Mitte' ib.), hajəbá jərušalém ləniddā bēném Thr. 1, 17, wərüx lö-jabő bēném Job 41, 8. Dagegen werden bei genauem Ausdruck die Formen mit dem deutlich pluralisierten Vorderglied bēnōb- da angewendet, wo es sich um zwei von vorn herein getrennt gedachte Personen oder Massen handelt: kī 'ēd ht bēnoþén Jos. 22, 34 ('Zeuge für uns auf der einen, wie für euch auf der andern Seite'), jahwe jihje some' benoben Jud. 11, 10 ('swischen uns und dir'), kī hammelis bēnoþám Gen. 42, 23 ('zwischen ihnen und Joseph'), 'al-šəbu'āþ jahwē 'aśer bēnoþam 2 Sam. 21,7 ('um des Eides willen, den sie sich gegenseitig geleistet hatten' a. a. O.). Sehr charakteristisch ist der Wechsel bei Jer. 25, 16. 27: 'Nimm diesen Becher ... und laß von ihm alle die Völker ... trinken ..., daß sie trinken und schwanken und wahnwitzig werden vor dem Schwerte 'dšer-anochī šoléx bēnoþám' heißt es V. 16, d. h. 'zwischen Volk und Volk, sodaß sie sich gegenseitig vernichten'; dagegen V. 27, wo jene Völker durch die Anrede 'ihr' collectiv zusammengefaßt werden, steht 'daß ihr hinfallet ... vor dem Schwerte 'aser-'anochī solex benechem'. So erklärt sich auch das pluralische bēnob bei Ez. 10. Denn nach der Beschreibung in Cap. 1 (wo übrigens in V. 13 Cornill mit Recht für $d \ge m \hat{u} \hat{b}$ pluralisches $b \bar{e} n \hat{o} \hat{b}$ hergestellt hat), die ausdrücklich hervorhebt, daß die Kerube und die Räder jedes für sich ihren Weg gehen, sieht man, daß es dem Propheten darauf ankam, die Kerube und das Räderwerk als getrennte Elemente des Bildes aufgefaßt zu sehen: darum sagt er auch 10,2 bő 'çl-bēnő þ laggalgál ... umalle xofnech gaxle-'és mibbenof lakrubim, 10, 6 qax 'és mibbenof laggalgal und 10, 7 wajjišláx hakkərūb 'eb-jadó mibbēnób lakrūbím. — Allerdings ist der alte Unterschied insofern nicht mehr überall erhalten, als benen, -em doch gelegentlich auch schon von getrennten

Parteien gebraucht wird: '¿lohé 'aħrahám | wēlōhē naxôr | jišpəṭū bēnén Gen. 31, 53, und dreimal in den Samuelbüchern: wəhaggái bēném 1 Sam. 17, 3, ráb hammaqóm bēném 26, 13, und wə'ēn maṣṣtl bēném 2 Sam. 14, 6, wo man bēnoþén und bēnoþén erwarten würde. Aber wo der alte Unterschied noch besteht, darf man ihn nicht verwischen, und dafür ist gerade unsere Stelle ein klassischer Beleg. — 28^b. otihjé Sam. — 29^a. orā' Sam.

26, 29^{d.} 'attā 'attā bərāch jahwē M (lao, 00, 21) Peš.) ist mir einigermaßen bedenklich, weil ich nicht glauben kann, daß 'attā so ganz nachdruckslos in die eng zusammengehörige Gruppe 'attā + b. j. hätte eingeschoben werden können: nach den Wörterbüchern scheint unsere Stelle auch der einzige Beleg für begründendes 'attā mit Nachstellung zu sein. Mit Sam. ist also wohl in 'attā 'attā bərāch ... umzustellen (LXX corrigiert weiter in 'auctum benedictione domini Vulg. (). — 30° . (jiṣxáq), § 50, 2, a. — 31° . †'īš ləre'éu Sam.

c.

26, 32°. Über 'abrahám für jişxáq M etc. s. oben No. 4. — 32°. [lō], § 52, 3, ist gegen den Vers und stößt sich mit dem vorhergehenden wajjaggiðū lö (LXX setzt dafür † N°) [vgl. Frankel 68]). Für E beachte man 'al-'oðöþ (es ist die einzige Stelle, die Holzinger, Hexat. 182 f. für die Formel aus Gen. J beibringt), ebenso in 33° 'al-kén sem ha'îr († (qarā) šem LXX. Peš.) gegenüber der für J typischen Formel 'al-kén qarā (šem bez. lo-, § 94 zu 21, 31). — wajjiqrāo'oþàh (statt šomáh oder láh) ist auch singulär in der Gen., aber durch das folgende 'al-kén sem... gerechtfertigt, darf aber nicht nach LXX. Peš. (und Ball) in das übliche šomáh corrigiert werden.

XLII. Esaus Frauen: 26, 34—35 (P α und P η).

§ 105. Der isolierte Vierer chronologischen Inhalts 34° gehört zu P_{η} , die beiden folgenden Siebener aber zu P_{α} . Der alte Text dieser Quelle endigte mit $l_{\sigma ij;\alpha iq}$ 35, denn daran schließt sich hernach direct 28, I $w_{\alpha ij;iqra}$ *' $el{-ja}$ 'qob (ohne Explicitum, das nicht in den Vers paßt!) usw. mit der Mahnung, kein Weib von den Töchtern Kanaans zu nehmen. Dazwischen ist, damit auch die Schwiegermutter nicht zu kurz komme, in 27, 46 ein die Schlußworte von 26, 35 mit benutzender Einschub gestellt, der als solcher seit Dillmann 333 anerkannt sein dürfte.

26, 34^b. ('eśau'), § 50, 2, a, ist wegen des Vorschubs 34^a ausgelassen. — 34^c. 'haxiwwi LXX. Peš. — 35. 'wattihjɨna mò rab rūx Sam.

XLIII. Jakob betrügt Esau um den Segen: 27, 1—45 (J α und E σ).

§ 106. Nach der herrschenden Auffassung ist dieser Abschnitt vom Redactor von JE derart aus zwei teilweise einander sehr ähnlichen Parallelberichten von J und E zu einer fortlaufenden Erzählung zusammengewoben, daß zwar an einigen Stellen E sich noch deutlich verrät, im übrigen aber die Zugehörigkeit vieler Stellen zu J oder E zweifelhaft bleibt. Mit Hilfe der Metrik

läßt sich die Trennung der beiden heterogenen Elemente leicht und glatt durchführen, um so leichter als hier $J\alpha$ und $E\partial$, also zwei Quellen sehr verschiedener Form (Siebener und Schema 6 K) miteinander concurrieren. Richtig bleibt, daß die beiden Parallelberichte hier nicht derartig ineinandergeschoben sind, daß nach der Trennung zwei in sich geschlossene Geschichten herauskämen, oder auch nur eine. Vielmehr hat der Redactor abgesehen von den Partien, die inhaltlich stärker differieren (namentlich also den beiden Proben), mit ziemlicher Willkür und durchaus eklektisch bald den Wortlaut der einen, bald den der anderen Quelle benutzt.

Die sachlichen Grundlagen für die Scheidung bleiben natürlich auch bei der Aufteilung nach den Metris unverändert, also namentlich die Geruchsprobe als Zeichen für $J\alpha$, die Tastprobe als Zeichen für $E\delta$. Nur in éinem Punkte weiche ich sozusagen principieller von der herkömmlichen Meinung ab: bezüglich der Segenssprüche, von denen nach meiner Auffassung nur sehr wenig aus E stammt. Das Einzelne s. in den Anmerkungen.

- 27, 4°. Der angenommene Gegensatz zwischen térem J und betérem E, wegen dessen man hier E zu spüren glaubt, ist hinfällig, da man bei der Statistik, wie es scheint, nicht an die recht wesentliche Bedeutungs- und Constructionsdifferenz der beiden Wörter gedacht hat. Da diese auch in den Wörterbüchern nicht klar herausgearbeitet ist, möge darüber eine weitere Bemerkung gestattet sein.
- I) Das einfache tirem ist (mit einer besonderen Ausnahme, s. unten) stets echtes Zeitadverb 'noch nicht', nie eigentliche Conjunction, und betont stets die negative Seite des Satzgliedes, in dem es steht. 1) Es steht entweder a) absolut, d. h. ohne ein direct dazu gehöriges zweites Satzglied: 'ich weiß es, ihr fürchtet euch noch nicht vor Jahwe' Ex. 9, 30, 'siehst du noch nicht ein, daß Aegypten zugrunde geht?' Ex. 10, 7, 'Samuel hatte nämlich Jahwe noch nicht kennen gelernt ...' I Sam. 3, 7;

¹⁾ Negativ ist auch mitterem Hagg. 2, 15: 'als man noch nicht Stein auf Stein legte'.

so auch bei parenthetischem Zwischensatz: 'es gab aber auf Erden noch gar kein Gesträuch ... und noch sproßten keine Pflanzen' Gen. 2, 5, 'die Leuchte Gottes war jedoch noch nicht erloschen' I Sam. 3, 3; — b) parataktisch einen Satz an einen andern anschließend: a) Gewöhnlich steht dann der tựrệm-Satz voraus, der zweite wird mit wangeknüpft: tệrệm jiška bù, wa anšẽ ha tr nasábbū 'al-habbaiþ 'noch hatten sie sich nicht niedergelegt, da ...' Gen. 19, 4; ähnlich Gen. 24, 15. 45. Num. 11, 33. Jos. 2, 8; futurisch: wahajā tệrệm jiqra tu wa nī 'ç'nệ 'noch werden sie nicht gerufen haben (oder 'auch ohne daß sie rufen'), da antworte ich schon' Jes. 65, 24 (an eine Verwirklichung des Rufens wird nicht gedacht). — β) Selten folgt der tệrệm-Satz nach: wajjiššā ha am 'ęħ-bəṣeqō (tệrệm jạxmás) ... 'noch ungesäuert' (nicht rein temporal 'bevor er durchsäuert war') Ex. 12, 34 (hier halb parenthetisch), wajjatīnū šăm: tệrệm jạ boi rũ 'ohne überzusetzen' (nicht 'bevor sie übersetzten', s. die Fortsetzung) Jos. 3, 1. — Die schon erwähnte einzige Ausnahme von dieser Gebrauchsweise ist Ps. 119 (!), 67 tệrệm 'ç'nễ, | 'ἀnẽ šozéz, | wa attā 'imraþách šamàrti, und da ist tệrệm fūr bəṭệrệm offenbar nur als Notproduct, bloß wegen des akrostichisch notwendigen veingesetzt.

2) In strictem Gegensatz zu térem ist das zusammengesetzte betérem (abgesehen von dem halb präpositionalen betérem bóger, qáis Jes. 17, 14. 28, 4.) stets echte Conjunction, die ihren Satzteil schlechthin einem andern unterordnet, d. h. eine einfache zeitliche Folge zweier Inhalte (A und B) andeutet; der Inhalt des beterem-Satzes (B) ist stets positiv gedacht, mag es sich nun um das Verhältnis eines A zu einem B handeln, das zur Zeit des Redenden bereits factisch verwirklicht war, oder zu einem B, dessen Verwirklichung zur Zeit noch aussteht, aber als sicher angenommen oder vorausgesetzt wird, oder endlich zu einem B, das bei natürlichem Verlauf der Dinge hätte eintreten müssen, und das daher auch als etwas Gesetzmäßiges, Positives aufgefaßt wird, selbst wenn der wirkliche Eintritt durch A gehemmt wird oder zur Zeit von A noch nicht erfolgt ist. Beispiele: a) Ein verwirklichtes A liegt vor einem verwirklichten B: mit einfachem 'ehe': wa'ochál ... bəţérem tabō 'ehe du eintratst' Gen. 27, 33; ähnlich Gen. 37, 18. 41, 50. Jud. 14, 18. 2 Reg. 6, 32. Jer. 47, 1. Ez. 16, 57. Ruth 3, 14; mit stärkerer Betonung des Zeitverhältnisses 'schon ehe', 'noch ehe': Jes. 48, 5. Jer. 1, 5. Ps. 90, 2. Prov. 8, 25; bei regelmäßig wiederholten Vorgängen: 'ehe die Hebamme kommt, haben sie schon geboren' Ex. 1, 19 (aus der Erfahrung generalisiert). — b) Das B liegt zur Zeit des Redenden noch in der Zukunft, wird aber sicher eintreten. Nur ausnahmsweise liegt dabei A in der Gegenwart: '[schon] heute, noch ehe ich es (das Volk Israel) in das Land gebracht habe' ['was ich sicher tun werde': die Geschichte hat das auch nachher bewiesen] Deut. 31, 21. — Gewöhnlicher liegt auch A in der Zu-Eine Hauptkategorie der B liefert dabei natürlich der Tod: ba'bur təbarchēch nafšt beterem 'amūp Gen. 27, 4; ähnlich Gen. 45, 28. Jer. 38, 10. Prov. 30, 7, mit umschriebenem Ausdruck für 'Sterben' 2 Reg. 2, 9. Ps. 39, 14. Job 10, 21. Andere Beispiele: 'ihr werdet ihn gerade noch treffen, ehe er [wie gewöhnlich] hinaufgeht' 1 Sam. 9, 13, 'Neues verkündige ich euch: ehe es in die Erscheinung tritt, tue ich es euch kund' Jes. 42, 9, 'gebt Jahwe die Ehre, ehe es finster wird . . .' Jer. 13, 16, 'beugt euch, ehe ihr wie Spreu werdet ... 'Zeph. 2, 2 (verderbt); bei einer allgemeinen Vorschrift: 'so soll dann der Priester Befehl geben, das Haus auszuräumen, ehe der Priester hineintritt' Lev. 14, 36. — c) Das B sollte normalerweise eintreten, wird aber durch A gehemmt oder überholt: 'ehe man noch das Fett in Rauch aufgehen ließ [wie das die Norm war], pflegte der Bursche des Priesters zu kommen' 1 Sam. 2, 15; 'denn ehe der Knabe rufen lernt: "mein Vater!" . . [das lernt jeder Knabe], wird man . . . hinwegtragen' Jes. 8, 4 (ähnlich 7, 16); 'gibt einer [vorschnell] eine Antwort, ehe er noch hörte [nicht: 'ohne hinzuhören'], so wird ihm das als Narrheit gerechnet' Prov. 18, 13; endlich 'ehe sie kreiste, hat sie geboren, ehe noch eine Wehe an sie kam, ist sie eines Knäbleins genesen' Jes. 66, 7 (d. h. 'die Geburt hat die Wehen überholt' — es ist von 'der plötzlichen wunderbaren Vermehrung der Bevölkerung Jerusalems durch die Rückkehr der Diaspora' die Rede: Marti 409 -, nicht etwa: 'sie hat ohne Wehen geboren').

Mit dem Bedeutungsunterschied hängt ferner zusammen, daß der Conjunctionalsatz mit betérem am gewöhnlichsten einem beliebigen Vordersatz einfach angeschoben wird: Gen. 27, 4. 33. 41, 50. 45, 28. Lev. 14, 36. Deut. 31, 21. Jud. 14, 18. 1 Sam. 9, 13. 2 Reg. 2, 9. Jer. 13, 16. 38, 10. 47, 1. Ez. 16, 57. Ps. 39, 14. Prov. 18, 13. 30, 7. Job 10, 21. Ruth 3, 14 (zusammen 18 mal). Geht aber der Conjunctionalsatz voraus, so folgt zwar in der niederen Rede der sog. 'Prosa' auch regelmäßig ein wə-Satz (wajjōmərû Gen. 37, 18, wəjala ā Ex. 1, 19, ubā 1 Sam. 2, 15, wəhū 'amār 2 Reg. 6, 32: zusammen 4 Belege), in der gehobenen Rede aber vorwiegend einfaches Verbum (te'azeh Jes. 7, 16, jiśśā Jes. 8, 4, 'ašmī' Jes. 42, 9, hišmā'tīch Jes. 48, 5, jədā'tīch, ... hiqdaštīch Jer. 1, 5 ([zusammen 6 Beispiele], ähnlich auch nach dem falschen tèrēm Ps. 119, 67 'ānī šozez, dazu bei Doppelformel jala ā, ... wəhimtītā Jes. 66, 7, nur einmal ein wə-Satz: wattəhōlel Ps. 90, 2 (..., lifnē gəba'ōb hōlàltī Prov. 8, 25 kommt nicht in Betracht).

Um nun nach dieser Abschweifung zu unserer Stelle zurückzukommen, so hat E, soviel ich sehe, überhaupt keine Belege für echt adverbiales 'noch nicht', also auch keine Gelegenheit gehabt, einfaches terem anzuwenden: demnach fallen die 5 Belege in J 2, 5 (2). 19, 4. 24, 15, 45 weder pro noch contra in die Wagschale. Bei der Conjunction beterem 'ehe' andrerseits ist E zwar mit 2 sicheren Belegon 37, 18. 45, 28 vertreten (41, 50 gehört im weiteren Sinne wohl auch zu E, ist aber suo loco ein Einsatz), aber denen stehen in 27, 4.33 zwei andre Belege entgegen, von denen mindestens der zweite mitten in einer metrisch geschlossenen längeren Partie von J α steht und damit den Sprachgebrauch auch für Jα bezeugt. Es liegt also gar kein Grund vor, in 27,4 etwa die Worte beterem 'amúb als verstümmelten Rest eines E-Verses zu dem folgenden Passus aus Eð zu ziehen und damit zugleich auch Jα 6° seines natürlichen Kopfes zu berauben. Auch daß die beiden Worte beterem 'amūb zusammen in Eα 45, 28 wiederkehren (wie Prov. 30, 7 und beterem jamub Jer. 38, 10) ist doch kein Gegengrund: denn wie in aller Welt hatten denn J und E den Ausdruck 'ehe ich sterbe' differenzieren sollen? Das der 3. Person ganz angemessene ruhigere lifnē mobo steht zwar in Eα 50, 16, aber auch in J α 27, 10 (wie noch Deut. 33, 1. 1 Chr. 22, 5), ist also auch nicht specifisch. Für die 1. Person aber ist ein lifne mößt nur durch die Doppelglosse zu 7 zu belegen, die ungeschickt an 10 angelehnt ist (lifné moþi 7 und lifné möþi 10 in gleicher Stellung am Versschluß sind innerhalb einer Rede zu viel des Guten): ein lifne moht wird also kaum für einen verwendbaren lebendigen Ausdruck der ältern Sprache gelten dürfen.

27, 5°. Für bhabī liest LXX 'b'abīu. — Über die Ergänzung s. § 49. — 6°. †bənah (haqqaton) LXX. — 7°. 'habē Sam. — Ther [lifnē mobī] s. oben; aber auch die andere Hälfte der Glosse (§ 54, 1) hat im Verse keinen Platz, auch nicht wenn man einhebig wa'barchéch lesen wollte; [lifnē jahwē] ist danach wohl nur theologisierender Zusatz, nicht Reminiscenz an ein Jahwebild im Hause, wie Stade angenommen hat (vgl. Dillmann 329). — 9°. †(rakkim wə)töbīm LXX nach 18, 7 (Ball 81). — Die Versabteilung ist nicht ganz sicher. Man kann auch lesen ... | wəqax-timisšam | sənē gədajē 'izzīm | tobīm, wə'ç'śē | 'oþām maṭ'ammīm | b'abīch ka'šēr 'ahēb ||. — 10°. ['dšer] war zu streichen, weil ba'būr 'ašēr an. ley. ist und hier an der einzigen Stelle seines Vorkommens nicht in den Vers paßt. — 11°. †hinnē Sam.

27, 11 -12 sind schwierig. Teilt man nach dem überlieferten Text ab, so schießt am Schlusse das doch sicher unentbehrliche welö berachā über, geht man aber rückwärts, so zeigt der Eingang einen Überschuß, der sich freilich leichter beseitigen läßt ([ja'qoō'cl-riōqā'immō] zur Verdeutlichung des wajjōmgr bei Quellenwechsel eingesetzt, § 54, 3. 55, 1). Auch dann bleibt aber noch der Mittelvers um einen Fuß zu kurz. Zur Emendation dürfte davon auszugehen sein, daß und un den beiden einzigen Belegstellen verschieden punktiert wird: vgl. hier kimþa'te' und umitta'tə'im linbi'āu 2 Chr. 36, 16. Die erstere Form gilt der Tradition als Pilpel, die zweite als Hippalpel eines sonst un-

belegten אור. Nach arab. בَבَّنَّ (Gesenius-Buhl 896b) dürfte aber eher ein Quadriliterum מודר anzusetzen sein, dessen Part. Hippa'el *mitta'dþé', mitta'dþé', verkürzt mitta'þé'

zu lauten hätte (vgl. das oben § 90 zu 19, 16° über hifmah[hā]māh von hond Gesagte). Die überlieferte Kurzform mitta fe' past in der Chronikstelle ohne weiteres in den Vers: an unserer Stelle aber wäre dem Metrum durch die Vollform kəmitta afe' Genüge geleistet. Danach habe ich denn im Text geschrieben. — 12°. wəhebe Sam. — 13°. af-šəmā Sam.

27, 15^{ab}. Über [bənah haggadol] und [bənah hagqaton] s. oben zu 1^b. — 16^b. wə'ālist etwas hart, zumal gleich nach dem ebenfalls harten wə'ēl 16^a. Vielleicht ist daher
doch Ball im Recht, wenn er nach τὰ γυμνὰ LXX, nuda Vulg. wə'āl-xālaqob vocalisiert. — °ṣawwārō Sam. — 17^a. ['gh-] § 52, 8. — 18^a. wajjabē LXX. Peš Vulg. nach 10.
14. 31, s. aber Ball 81. — 20^b. Zur Ergünzung s. § 49. — 22^b. ⟨jɨṣxáq⟩, § 50, 2, a. —
24^a. †⟨ha⟩'attā Sam. — 25^b. °wə'ochēl Sam. — mɨṣṣēd bənī ist möglicherweise nur
Auflösung von mɨṣṣēdách, vgl. § 53, 1, aber auch unten 31^b. — LXX. Vulg. Jub. †mɨṣṣēd⟨ach⟩
bənī. — Für ləmà'án würde übrigens das eigentlich zu erwartende bạ'būr etwas besser
in den Vers passen. — 25^c. Der ungehörige Einsatz (Gunkel 274, oben § 55, 6) zerschneidet den Langvers (§ 44, 2). — 27^b. ⟨jɨṣxáq⟩, § 50, 2, a.

27, 27°—29: Der Segen über Jakob. — Lesarten: 27°. °r²'ū Sam. Peš. — śadē (bez. grammatisch falsch [Frankel 69] haśśadē Sam.) (malē) Sam. LXX. Vulg. (Balls weiterer Zusatz 'adašīm ist schon von Holzinger 181 zurückgewiesen). — 29°. ישרותון M Kethib, איים M Qere. Sam. LXX. Peš. Vulg. — 29°. 'b' axīch LXX. Onk. — Quellenscheidung. Die Aufteilung des Textes ist schwierig, zumal man bei einem Segen auf Formdifferenzen gegenüber der umrahmenden Quelle bez. redactionelle Umarbeitungen gefaßt sein muß (§ 42). Die Urteile der einzelnen Kritiker gehen deshalb auch auseinander, vgl. etwa folgende Tabelle:

Aus dem Segen selbst ist keine Sicherheit zu gewinnen, man muß daher von rückwärts construieren, namentlich von den Stellen aus, wo Worte des Segens im erzählenden Context citiert werden, dessen metrische Form a priori sicherer steht. Nun gehört der ganze Vers 37 als Siebenertext zu J α , daher fallen J α auch 28^b und 29^b zu. Ebenso ist aber auch der ganze Spruch über Esau V. 39^b—40^a nicht aus dem metrischen Verband von J α loszulösen, und das sichert für J α wieder (durch den Contrast) auch 28^a (trotz dem ha^2lohim , s. unten). 29^c ist von diesem Gesichtspunkte aus indifferent, erinnert aber an J δ 12, 3 und wird ja auch allgemein (s. oben) zu J gestellt. Somit bleibt für E α nur 29^a übrig, und daß mit dieser Zeile E α jedenfalls einsetzte, zeigt die Verslücke im Eingang: denn ein umgekehrter Fünfer wäre doch für den Spruch als Versmaß undenkbar.

Der J α -Text schließt sich aber nur teilweise dem metrischen System von J α an (man beachte die Kurzverse 28^b. 29^e und den in einem alten Spruch kaum probabeln umgekehrten Siebener 29^b). Dazu kommen sichere Indicien dafür, daß der Text an verschiedenen Stellen verderbt ist. Das $\langle mal\hat{e} \rangle$ Sam. LXX. Vulg. 27^e sieht nicht wie einer der üblichen harmonistischen Zusätze von Sam. LXX etc. aus, ist also jedenfalls ernstlich zu beachten (vgl. dazu unten § 147, 1, b). In 29^b mag b^2ax^4ch LXX. Onk. wirklich nur nach 37 corrigiert sein, aber das lich dieses Verses fordert unbedingt auch an unserer Stelle den Sing. (Holzinger 181). Merkwürdig ist auch, daß zwar nicht in unserer Stelle, aber gerade darüber in der correspondierenden $E\alpha$ -Zeile das Kethib den Sing. wajjištāxū lǎch liest, der dort zwar falsch ist, aber aus unserer Zeile versehentlich dahin verschleppt sein könnte: wojištāxū lǎch ben-'immāch wäre dann auch erst eine glatte Parallele zu dem früher geforderten hēwē zobir b'axich. Für 29^{ab} ergäbe sich damit das Schema 6 K; das vorausgehende Zeilenpaar von J α hat dafür 7 K, aber [ha'lohīm] ist für J unmöglich und nach dem jahwē 27^e durchaus zu entbehren, also offenbar nur nachträglich eingesetzt, um die Siebenerform von J α herauszubekommen. Aus dem gleichen Grunde

wird auch male in 27° gestrichen sein. Somit wäre der ursprüngliche Text ganz in dem Schema 6K abgefaßt gewesen, also etwa so, wie er im Zusammenhang oben in § 42, 10 wiedergegeben ist.

27, 30. Die Fuge zwischen 30° ist seit Wellhausen, Comp. 33 anerkannt, auch ist 30° bereits von Dillmann 330 u. a. zu J gewiesen. Die Richtigkeit des Ansatzes bestätigt jetzt die Zerreißung des Siebeners durch den Sechser 30° (§ 44, 1). — Wegen 30° [jiṣxaq] und 30° ['axīu] s. § 52, 1. 5. — 31°. miṣṣēd bənō, vgl. zu 25°. — 32°. [lō] ('elāu Sam.), § 52, 3; [jiṣxaq 'abīu], § 52, 1. Vielleicht ist auch noch [lō] zu streichen: wajjōmer: »mī-'attā? « | wajjōmer: »'ānī | bənāch bəchorāch 'eśāu«. — 33°. ⟨lŏ⟩, § 50, 2, c. — 33°. mikkol mag verderbt sein (Kautzsch-Socin Anm. 124 u. a.: es sollte wohl das weßhalléxem 17° mit einbeziehen): Ball corrigiert in gam-'achōl. — 33°. † ⟨wə⟩zam Sam. Peš. — 34°. Wer aus Sam. LXX ⟨waihī⟩ aufnehmen will, wird zugleich chəšom'ō lesen müssen, denn waihī-chišmò o'eśāu wäre kaum angebracht: auf dem Verbalbegriff liegt zu viel Nachdruck, als daß er ohne weiteres in die Senkung treten dürfte (vgl. 29, 13 und für die eventuelle Correctur 34, 7°). (was po Peš., auditis Esau sermonibus Vulg. O). — 35°. °⟨'gb-)birchabāch Sam.

27, 36. Die Textconstituierung wird durch den etymologischen Einschub erschwert, den ich mit Holzinger 181 hier annehme (er enthält eine Rückbeziehung auf Ja 25, 29 ff.). Beginnt der Einsatz mit hächt-, so muß wajjömer noch zu einem Dreier von Eð gehören: ich habe also dahinter mit LXX. Peš. ('eśau b'abīu) ergänzt, obwohl das auch nur eine (diesmal richtige) Correctur sein wird. Auf jeden Fall aber ist das zweite wajjömer in 36^a zu tilgen, denn der Rest von vier Füßen kann nur als Eingang eines Sechsers gefaßt werden, der auf den Dreier 36^a zu folgen hätte. — Am Schlusse dieser Zeile † ('abī) LXX, was aber nicht in den Sechser passen würde. — 37^c. Open Sam. — Vor 38^c † (wajjüdom jigxaq) LXX DE (aber nicht A), was Ball aufnimmt [vgl. Frankel 56].

27, 39°—40. Der Spruch über Esau ist in den beiden Zeilen dem Versmaß von Ja angepaßt: eine Vermutung über den ursprünglichen Wortlaut s. § 42, 10. Der Form nach würde V. 40°, der für späteren Einsatz gilt, zu dem dort gemutmaßten alten Schema 6 K stimmen. — 39°. °hėn Sam. — 39°. °mittál und °mimmà'ál Sam. — 40°. °—787 Sam. Jub. (für tariå). — 41°. Den etwaigen Widerspruch zwischen bəlibbō und 42° wird man hinnehmen können (unter der Voraussetzung, daß in 42° allgemeine Drohreden Esaus gemeint seien, die er gelegentlich ausstieß), wenn man nicht vorzieht, die beiden Zeilen durch Streichung von 'eśáu und ja'qáb zu einem Siebener zusammenzuziehen und dann zu Ja zu stellen: wajjömer* 'gl-libbō: | >jiqrəbū jəmē'ebgl | 'abī, wahrəzā 'gp-* 'axī«. — 42°. hene für hinnē M, s. § 64, 2, b. — 44°. (mimméch) wird bei der Zusammensetzung redactionell gestrichen sein wegen des correspondierenden Schlusses von 45°. — 45° ist rhythmisch ziemlich schlecht und wohl irgendwie erweitert (tilge gam?), darf aber jedenfalls wegen des directen Anschlusses an 29, 1 nicht mehr als vier Füße füllen.

XLIV. Isaak, Jakob und Esau nach P_{α} : 27, 46—28, 9.

§ 107. 1) Nach Ausscheidung des Einsatzes 27, 46 (s. § 105) schließt 28, 1 glatt an 26, 35 an. Der folgende Haupttext ist aber, wie es scheint, planmäßig redactionell stark umgestaltet worden, und zwar mit Rücksicht auf Jakobs Traum in Bethel, der in Cap. 28 nach Eð und J β gegeben wird. Daß P α von dieser Vision nichts gehabt haben sollte, ist an sich unwahrscheinlich, namentlich wenn der Bethelsegen die ursprüngliche Form der

großen Verheißung war (s. § 86). Außerdem verweist P_{α} bei Jakobs zweitem Aufenthalt in Bethel, bei dem sein Name in Israel abgeändert wird, 35, 9—10, direct durch ' δa auf eine frühere Theophanie am gleichen Orte (das ' δa wird zwar gerade mit Rücksicht auf unser Capitel für redactionell angesehen, ist aber metrisch nicht entbehrlich). Eine Bethelvision (und zwar offensichtlich die erste) citiert ferner 48, 3—5, eine Stelle, die höchstwahrscheinlich ebenfalls zu P_{α} gehört (s. § 135). Demnach ist in Cap. 28 sicherlich die erste Bethelvision Jakobs unterdrückt worden, eben aus Rücksicht auf Cap. 28. Der Ort, wo sie stand, macht sich noch durch die Lücke in 5° bemerkbar. Auch übersehe man nicht, daß die in ihrem jetzigen Verband unerträglichen Wiederholungen in V. 6 ff. eher begreiflich werden, wenn sie durch die Schilderung der Vision in einen gewissen Abstand von V. 1—5 gerückt waren.

- 2) Da nun aber der Redactor aus P, jedenfalls aus $P\alpha$, ohne Not nichts Wesentliches auszulassen pflegt, so muß man fast a priori vermuten, daß er einen Teil des hier Übergangenen an anderer Stelle passend oder unpassend untergebracht habe. Das ist auch wirklich der Fall: der Segen, der hierher gehört, steht jetzt in dem großen Reservoir Cap. 35 in V. 11—13 als Anhang zu dem Stück aus der zweiten Bethelvision (vgl. § 119 zur Stelle).
- 3) Um für den Ausfall an unserer Stelle zu entschädigen, hat der Redactor anknüpfend an waibürgeh 'oþö 1° in V. 3—4 dem Isaak einen Segen in den Mund gelegt, der sich als unursprünglich schon formell durch das abweichende Metrum verrät, sachlich aber dadurch Anstoß erregt, daß er sich ganz der Formeln bedient, die sonst nur den aus Gottesmund kommenden Verheißungen eigen zu sein pflegen. Die specielle Quelle für den Redactor ist der schon oben hervorgehobene Passus 48, 3—4 gewesen (s. unten zu 3 f.).
- 27, 46°. [mɨbbənōþ xeþ] ist an der überlieferten Stelle auch stilistisch unerträglich: es ist Glosse zu mɨbbənōþ ha'áreṣ 46^d (§ 54, 2) und beim Einsetzen in den Context an falsche Stelle geraten.
- 28, 1^a . [jiṣxáq], § 52, 1, und speciell § 105. 2^a . $†q\bar{u}m$ -bərax-lach LXX. Peš., nach Eð 27, 43. 2^b . $^ob\tilde{e}p$ Sam. 3^a . wəjarb $\hat{e}kka$ M, § 64, 1, a. 3—4 sind so wörtlich, als es die veränderte Situation zuließ, aus 48, 3^b — 4^b ausgezogen, die Erwähnung der Verheißung an Abraham aus dem von hier weggeschobenen Stück von Pa, 35, 12—13, die 'éres məzūr $\hat{e}ch$ (s. u.) aus dem Abrahamssegen 17, 8. 4^a braucht als Siebener bei einem Interpolator vielleicht nicht beanstandet zu werden (vgl. auch zu 7), man kann aber

wohl das zweite 75 ohne Schaden entbehren, und ebenso die zweite Hälfte von 46 (dann zeigte die Stelle zweimal dasselbe Schema 6 K, wie der Einschub 27, 46, die danach vielleicht von derselben Hand herrühren könnte). Die Zeile 4b verrät sich übrigens als Einsatz schon durch das deuteronomistische lorištáh, s. § 86 zu 15, 7, und das im Gegensatz zu 17,8 hier (zumal in Isaaks Munde) unpassende 'éres məzüréch (s. o.: vgl. die ähnlichen Einsätze bez. Glossen in 36, 7. 37, 1: nur 47, 9 ist məzürém neben 17, 8 noch alt, und da hat es ganz andern Sinn). — In 4ª lesen übrigens Sam. LXX †'abrahám ('abīch), und am Schlusse Vulg. das übliche o'axărich, Sam. außerdem in 4º olarise (xlngovoμήσαι LXX, ut possideas Vulg., μίωο Peš.) und ^ojąhwź für 'člohim. — 6°. LXX †wajjelech für wəsillax 'ofo (nach 5). — 7 kann so restituiert werden, wie links im Quadratschrifttext vorgeschlagen ist. Die Zeile unterbricht aber den Zusammenhang, es ist also vielleicht eher der ganze Vers, als nur [wo'gl-'immo] auszuscheiden und eventuell dem Interpolator von 27, 46 zuzuschreiben. Den für diesen wahrscheinlicheren Sechsheber (s. zu 4°) könnte man leicht durch Tilgung des Explicitums ja qob gewinnen. — 8°. ['esau], § 52, 1: leichter entbehrlich, wenn 7 nicht ursprünglich ist. — ge. 'gl-jišma'el fehlt Sam., gegen das Metrum.

XLV. Jakobs Traum in Bethel: 28, 10—22 (J β und E σ).

§ 108. Beteiligt sind an diesem Abschnitt nach Ausweis des Metrums J β und E δ . Danach ergeben sich einige unwesentliche Verschiebungen in der Aufteilung gegenüber der herkömmlichen Praxis. Mit 10° xaràná knüpft das Stück an 27, 43° an: beide Stellen gehören zu E δ , nicht zu J, dem man sie bisher mangels besonderer Indicien für E zuzuweisen pflegte (umgekehrt fällt hernach 29, 1 mit 'àrsá bonē-qédem zu J α). Außerdem ist auch 19 nicht aus J genommen (s. zur Stelle).

28, 16° ist nach der Überlieferung ein schlechter umgekehrter Siebener und als solcher weder für J β noch für E δ zu brauchen. Offenbar ist entweder $ja^{\alpha}q\delta\delta$ oder mib'er igba' zu viel, und doch ist keines der beiden Wörter gut zu entbehren. Ich nehme daher an, daß nach 27, 44 zugunsten von Jα 27, 45 ein ungefähr entsprechendes Stückchen von E δ unterdrückt ist, das mit $jq^{\epsilon}q\delta\delta$ schloß oder doch diesen Namen enthielt. Aus ihm ist er dann redactionell hinter wajjest gestellt, da nun das Explicitum nicht mehr entbehrlich war. Dafür ist er umgekehrt in 11b ausgelassen (§ 50, 2, a). — 10°. °lalécheh Sam., Villy Peš. (egressus pergebat Vulg. (). — 12°. Der fehlende Fuß ergänzt nach Εα 41, 5°, vgl. auch unten mišnaþö Jβ 16°. — 12°. hassamáim mit Sam., § 64, 2, b. — 13 ff. Der starken Berührung des Segens mit dem Abrahamssegen von J α 13, 14 ff. ist bereits in § 86, 7, c gedacht worden. — 13b. ['abīch], das, wenn überhaupt, eher bei jişxáq stehen sollte, schießt über (§ 52, 5). — Am Schluß schiebt LXX noch †('al-sīrā) an, nach 15, 1°. 26, 24°. — 14°. [ubsar'ach] fügt sich weder in den Sinn noch in das Metrum, und ist bereits von Wellhausen, Comp. 31 u. a. beanstandet. — 15a. Da bechől 'diğer teléch zu hart wäre, habe ich ('attā') ergänzt. Auch in Jα 30, (266=) 29° ist 'atta ohne besonderen Nachdruck metri causa dem Verbum finitum vorausgesetzt, ebenso 'att (vor dem Imperativ) Jβ 24, 60°, 'attém Jo 44, 27°; Beispiele für 'ant, 'anocht s. bei Greenus-Kautzsch § 135, a (dazu noch Ja 38, 17°). Das Verbum finitum selbst dürfte wegen des futurischen Gebrauchs nicht zu entbehren und damit eine weitere Correctur von הלך in הלך (vgl. 20° und sonst) ausgeschlossen sein. — 15°. (kol-) mit LXX. Vulg. um des leichteren Rhythmus willen: doch wäre auch 'eb-'ašer nicht gerade falsch. — 17°. (ja'qob), § 50, 2, a. — 18°. †śám (šam) LXX (Dittographie von DE).

28, 18°-19 sind schwierig, da die Stelle offenbar starke Umgestaltungen erlitten hat, und zwar im Zusammenhang mit der Constitution von 35, 14—15, einer Stelle, deren Zusammenhänge mit unserem Passus Cornill, ZATW. 11, 15 ff. beleuchtet hat. Dort unterbricht V. 14-15 den Zusammenhang von Eð 8° mit 16°: in 8b ist Bethel bereits genannt, danach kann also die nachhinkende Namengebung in 15 nicht ursprünglich sein. Ich halte daher 35, 14 f. für einen (seinerseits wieder tertiär glossierten) Ableger aus 28, 18° ff. Dann muß man aber auch mit der Möglichkeit rechnen, daß aus 28, 18 f. Material nach 35, 14 f. hinübertransportiert sei, das nun in 28, 18 f. selbst nicht mehr erhalten ist. Und das ist, glaube ich, der Fall. Daß 28, 196 Glosse ist, ist anerkannt (über $[hah\bar{u}]$ s. § 52, 8 und § 114 zu 32, 3b): sie stammt auch aus Cap. 35, wo jetzt in V. 6 ein Stück von Pα erscheint, das aus Pα 35, 9 dahin verpflanzt ist (daß diese Quellenstelle auch nachträglich wieder consultiert ist, zeigen vielleicht Sam. Vulg. mit dem eventuell dorther genommenen, hier in 28, 19 aber falschen lúsā für lús M; Oύλαμμα(o)vs LXX). 28, 19α (wörtlich = 35, 15ac) aber greift der Namengebung in 22a vor und wird deshalb gewöhnlich zu J gestellt: nach dem ganzen Zusammenhang aber wird es eher mit der sicheren Glosse 19,3 zu einem Doppelvierer zusammenzunehmen sein. Jedenfalls kann 19a nicht zum alten Text von Eð gehören, weil es mit 18c einen (umgekehrten!) Siebener bilden würde. Mag nun aber auch V. 19a stammen, woher er will, so bleibt nach seiner Ausschließung in 18° eine metrische Lücke in Jô, denn auf den Dreier 18^b muß ein Sechsheber folgen. In diese Lücke aber würden aus 35, 14^c sehr wohl die Worte wajjassech 'aleh nesech passen, und damit wäre ein glatter Zusammenhang von 18b-18c-20a hergestellt. — 20b. † (jąhwē) 'člohim LXX. — 20c. † 'ặni Sam. — 21^a. ° wahšībénī LXX. — 21^b ist als Einsatz anerkannt, stammt aber schwerlich aus J, da die Phrase [$w an aj \tilde{a} \dots l \tilde{t} l \bar{e} loh \tilde{t} m$] bedenklich an P bez. Deut. erinnert (v g l. Gen. 17, 7. 8. Ex. 29, 45. Lev. 11, 45. 22, 33. 25, 38. 26, 12. 45. Num. 15, 41. Deut. 26, 17. 29, 12). Daß mit der Glosse auch [w2-] vor ha'éten fallen muß, ist selbstverständlich.

28, 22°. jihjē bē þ 'ğlohim ist zwar metrisch nicht unmöglich, aber man vermißt dabei doch die eigentlich technische Namengebung, wenn 19 ausgeschaltet ist. Ich glaube daher, daß hier ursprünglich das auch rhythmisch bessere jihjē bē þ-'él gestanden hat und daß 'ğlohim für 'él erst mit Rücksicht auf den Einschub V. 19 gesetzt worden ist.

28, 22^b. Der Langvers paßt ebensowenig in das tristichische System von Eð wie der Zehnte (der in der Genesis nur noch 14, 20, und in ganz anderem Sinne, vorkommt: s. zur Stelle) zu dem primitiven Massebencult dieser Quelle (oben S. 169f.). Die Zeile ist also sicher jüngerer Anschub. Sie wird mit Rücksicht auf Deut. 14, 22 bez. 26, 12 eingesetzt sein (die letztere Stelle steht kurz vor dem vielleicht [s. § 104 zur Stelle] auch für Gen. 26, 5 benutzten V. 26, 17 lihjöþ läch lēlohim, s. oben zu 21^b).

XLVI. Jakobs Ankunft bei Laban: 29, 1—14° (J_{α}) .

§ 109. Der ganze Abschnitt ist glatt aus $J\alpha$ genommen. Der Bruchvers 1° ergänzt sich durch 27, 45°.

29, 1bf. ist vielleicht besser so zu constituieren:

wajjelęch 'àrṣā bənɛ̃-qèdém. (2) wajjar wəhinnɛ̃ bə'ér baśśadē, wəhinnɛ̃ šăm šəlošā 'edrē-son robəsīm 'alēh.

In r^b lesen LXX. Vulg. nur 'àrsā qèdém, bei der im Text gegebenen Abteilung schematisch möglich, aber rhythmisch schlechter, bei dem obigen Ansatz auch formell unmöglich (über die Zugehörigkeit der Ortsbezeichnung s. § 108). Danach hat LXX eine lange Interpolation aus 28, 5 (Ball 83). — 2°. °wə'fən Sam. LXX. Onk. (Peš. Vulg. O). — 3°. °šám und °kol-haro'im Sam. — 3°. Das dritte ['al-pā habbə'er] innerhalb zweier Verszeilen stört Stil und Metrum. — 6°. [lahem], § 52, 3. Oder ohne Änderung:

... wajjómer lahém: | » hášalóm-lò? « ugajjómerü: u» šalóm ||. — 7°. Nach wajjómer erganzt Sam. †(lahem), LXX. Vulg. †(ja'qob), Peš. †(lahem ja'qob). — 8ª. (lb), § 50, 2, c. — 8^b °kǫl-haro'im Sam. LXX. — Der Vers ist sehr schlecht. Für den Eingang erwartet man kộl-ha'đarim | wəzaldıtı 'ep-ha'eten |; dann bleiben aber noch vier Füße statt dreier übrig. Möglicherweise steckt der Fehler wieder in me'alept habbe'er. - 9. 'immam fehlt LXX (adhuc loquebantur Vulg.?); der Rhythmus und die Gliederung wird dadurch entschieden gebessert: 'ōđénnū məđabbér, | wəraxēl ba'ā | 'im-hassōn 'dšér lə'abīh. Man könnte sich denken, daß 'odennu medabber sich ursprünglich auf den Sprecher der Hirten (8°) bezog, und daß ['immam] zugesetzt sei, um Jakob als Subject zu markieren. - + wəraxel (bab-laban) LXX. - [kī ro'ā hī] (dahinter noch + ('eb-son 'aser le'atīh) LXX, welche dafür wo'eb-son labán in 10° streicht), § 55, 5. — 10°. 11°. [ja'qob], § 52, 1. — 10°. [bab-laban 'axī 'immō] und ['axī 'immō], 13°. [ben 'axobō], § 52, 5, b. — 12b. (raxel), § 50, 2, a. — †b'abth (kadbarīm ha'ellē) LXX nach 13c. — 13b. 0'eb-šēm LXX. — Der Schluß des Verses ist hart. Ist etwa das erste lo zu tilgen? — 14°. Der Vers ist zu kurz, denn wajjéšet etc. geht nicht hinein und gehört als Einleitung zum folgenden. Auch vermißt man hier bei der sonst ziemlich unmotivierten Rede Labans eine Aufforderung zum Bleiben. Danach habe ich (šəbā 'immadi') ergänzt. Die Worte könnten redactionell gestrichen sein, weil sie bald darauf in Eα 19° wiederkehren (§ 49).

XLVII. Jakobs Hochzeit mit Lea und Rahel: 29, 14^b —30 $(J_{\alpha}; E_{\alpha}, E_{\sigma})$ und P_{α} .

§ 110. Abgesehen von ein paar bekannten Einsätzen aus $J(\alpha)$ und $P(\alpha)$ liegt ein E-Text vor, dieser selbst aber ist aus $E\alpha$ und $E\delta$ zusammengesetzt, und zwar recht geschickt, da sich abgesehen vom Metrischen keine Gegensätze oder Fugen zeigen: höchstens daß man waije'hab*'eb-raxel $E\alpha$ 30° (s. zur Stelle) neben $E\delta$ 18°. 20° etwas viel finden könnte.

29, 19^b. šěb Sam., etwas hart. — 21^b. °wə'abő Sam. — 23^a. ⟨lubán⟩, § 50, 2, a. — 23^b. †'gl-ja'qób LXX. — wajjabō'elħb\(ja'qób\) Sam. LXX. Vulg., metrisch zur Not erträglich, aber stilistisch nicht gut und offenbar verdeutlichende Ergünzung. — 24^a. [lah] gestrichen mit Sam. LXX. Peš. Vulg. — °⟨lə⟩šifxā einzelne hebr. Hss. und Sam. Onk. — 27^a. ⟨wajjōmɛr⟩, § 49. — °wə'gttēn lǎch Sam. LXX. Peš. Vulg. — 27^b. Oder etwa bạ'todā'dšṛrta'bóā | 'immadī 'ŏā | šṣbā' šanim 'ặxerōþ? — 28^a. Etwa wajjā'aś * kēn? — 28^b. lō M, labān LXX (cui pater servam Balam tradiderat Vulg. ○): für den Vers sind beide erforderlich: labān ist nach 29^a verschoben, wo es überschießt (§ 63, 1). — 30^b. gam-fehlt LXX. Vulg. Die Ergänzung wajjɛ'hāt ⟨gam-⟩'ɛb-raxel ⟨mille'ā⟩ wohl redactionell, um gegenüber Eð 18^a. 20^b etwas Neues zu bringen (s. oben).

XLVIII. Jakobs Kinder: 29, 31-30, 24 (J α , J β ; E α und P α).

§ III. Von den alten Quellen sind J α , J β , E α und P α beteiligt, letzteres freilich nur mit der einen Zeile 30, 4. Gegenüber der herkömmlichen Aufteilung des Textes erfordert der metrische Befund einige Verschiebungen, aber sie sind nicht bedeutend und dürften kaum Widerspruch herausfordern.

29, 31^a. †jahwē ⟨'ĕlohīm⟩ LXX. — ⟨jahwē⟩, § 50, 2, a. — 31^b. wəraxêl 'ĕqarā ist entweder bloße Glosse, oder aus Jβ genommen und dann durch ⟨hajəfā⟩ zu ergänzen (§ 50, 2, h). — 32^a. †běn ⟨ləja'qob⟩ LXX. — 32^a. 33^b. 30, 8^b. 18^c. °⟨'zf̄-⟩šəmō Sam. — 33^b. Vielleicht besser so: ... | wajjittṣn-lǐ | gam-'zf̄-zē̄/« wattiqrā·šəmò·šim'ōn. ||. — 34^b. Sam. lǐ für 'elái M, übellautend. — 34^c. qarà· M, qarə'ā· Sam. LXX. Peš. Vulg., wie M selbst in 35^b. 30, 6^c. An allen drei Stellen paßt aber qarà entschieden besser in den Rhythmus: ich halte daher die Form für berechtigt (und habe sie demgemäß durchgeführt), fasse sie aber nicht als Masc., sondern als eine in der Enklise berechtigte Kurzform für qarə'ā mit Verstummen des 'hinter Schwa. — 35^c. ⟨le'ā⟩, § 50, 2, a.

30, 1°. Das zweite [raxel] schießt über (§ 52, 1). Damit fällt auch der bei Kautzsch-Socia Anm. 132 vorgebrachte Grund für Annahme von Quellenmischung. — 2° stimmt metrisch nicht zu E α , wohl aber zu J β , und ist daher diesem ebenso zuzuweisen, wie das allgemein mit der metrisch gleichstehenden Zeile 3° geschieht. — 4° ist anerkanntermaßen aus P eingesetzt und wird dort des Namens $\langle raxel \rangle$ (§ 50, 2, a) nicht entbehrt haben. Der weiterhin fehlende Fuß war mit $\langle lb \rangle$ zu ergänzen nach 29, 28 bez. 12, 19. 16, 3. 20, 12. 24, 67. 25, 20. 28, 9. 34, 4. 8. 12. 38, 14. 41, 45, denn der Dativ fehlt- den betreffenden Phrasen nur an unserer Stelle, und die ist zugleich metrisch gestört. — V. 6 pflegt ganz zu E gestellt zu werden, 6° paßt aber nicht in dessen Metrum, enthält außerdem in wajjitten-li-bén eine, wenn auch leise, Dublette zu wzām šamá baqoli E α 6° und in 'al-kén etc. 6° ein deutliches Kriterium für J, s. § 94 zu 21, 31. — 7. Mit dem überschießenden [šifxaß raxel] § 52, 5, b (vgl. auch 10°. 12°) entfällt die Nötigung, einen Teil dieser Zeile zu J zu weisen.

30, 8°. Den Ausdruck naftūlē 'člohīm niftaltī 'im-'axoþī hat wohl noch niemand befriedigend zu erklären vermocht, trotz der vielen Deutungen, mit denen man sich abgequält hat (vgl. die Literatur etc. bei Dillmann 343. Holzinger 197. Gunkel 295). Wichtig ist der von Gunkel geltend gemachte Gesichtspunkt: wie kann Rahel sagen, sie sei im Kampfe mit der Schwester Siegerin geblieben, da Lea schon vier Söhne hat, Rahel aber (durch Bilha) erst zwei? Aber ich ziehe daraus nicht mit Gunkel den Schluß, daß E ursprünglich eine andere Reihenfolge der Geburten gehabt habe als J. sondern sage: wenn 'im-'dxobt sachlich unmöglich ist und zugleich den Vers überfüllt. so ist es interpoliert. Nun läßt sich auch die Stelle übersetzen: 'einen Ringkampf mit Gott habe ich gekämpft und bin Sieger geblieben', d. h. 'dadurch, daß ich meine Magd hingab, habe ich Gott die mir versagten Söhne abgerungen'. Aber ein 'Ringkampf mit Gott' erschien der späteren Zeit zu anthropomorph, und darum ist das verschleiernde 'im-'dxoft eingesetzt (§ 60, 1). Die Versionen fahren in gleicher Richtung mit der Umbildung fort. Von Peš. liest Balls Sew und die Ausgabe von Mosul حديد [ح حبا ي دم لسطت والا المعالم والا المعالم والا المعالم والعالم المعالم المع συνεβάλετό μοι δ θεός, και συνανεστράφην τη άδελφη μου, και ήδυνάσθην LXX, comparavit me deus cum sorore et invalui Vulg. — (wə)zám Sam. erleichtert den Rhythmus.

30, 10°. 12°. Wegen [šifxaþ le'ā] s. zu 7. — V. 10 wird von LXX nach 4. 5 umgestaltet (Ball 85). — 10°. bəzáð nach LXX, baggáð = bā gáð M. — 13°. Aus welcher Quelle der isolierte Zweier genommen ist, läßt sich nicht sagen, da er ebenso ein Fragment von Jα wie von Eα sein kann. — 15°. lǎh le'ā Peš. richtig, lah M, Sam. le'ā LXX (illa respondit Vulg. ○). — 15°. wəlaqáxt mit Ball u. s. für wəlaqáxaþ M. Doch ist zu bedenken, daß dem Verse ein Fuß fehlt und die Lücke möglicherweise doch zwischen wə- und infinitivischem laqáxaþ liegt. — 15°. [raxel], § 52, 1. — halláilā], § 64, 2, b. — 16°. †tabō (hallailā) Sam. LXX. — 18°. šifxaþi M war (mit Kautzsch-Socin S. 67) in 'ðmaþi zu ändern (vgl. § 64, 1, d), da die Zeile wegen '¿lohim 18° zu Eα gehört, und 'ðšér — 'īší (das Gunkel 296 als Glosse faßt) für den Zusammenhang nicht gut entbehrt werden kann. — 18°. †jiššachár (hū šachar) LXX. — 19°. [le'ā], § 52, 1. — 20°. Über die Ergänzung s. § 49. — 21—22° verraten sich als (redactionellen) Einsatz auch durch das Metrum, das zu keiner der hier beteiligten Quellen stimmt. — An 21 schiebt LXX † (watta mod milleðsþ) an, nach 29, 35 (Ball 85). — 22°. Im Anschluß an 22° (das

phraseologisch aus Pβ 8, 1 geschöpft ist) ist das für Jβ zu erwartende jahw\(\vec{t}\) redactionell in '\(\vec{t}\)loh\(\vec{t}\)m ge\(\vec{a}\)ndert worden (§ 64, 1, d). — 22°. wajjift\(\vec{a}\)x '\(\vec{t}\)p-raxm\(\vec{a}\)h auch in J\(\vec{a}\) 29, 31°. — An 23° schlie\(\vec{b}\)t 24° direct an, aber nat\(\vec{u}\)rlich mit watt\(\vec{o}\)m\(\vec{e}\)r, nicht mit \(\vec{l}\)m\(\vec{e}\)r: letzteres ist in M redactionell geschrieben, um gegen\(\vec{u}\)ber dem watt\(\vec{o}\)m\(\vec{e}\)r des eingeschobenen \(\vec{E}\)\(\vec{e}\). Verses 24° zu variieren (§ 64, 1, b). — LXX. Pe\(\vec{e}\). corrigieren ausgleichend \(j\)ahw\(\vec{e}\) in °'\(\vec{e}\)loh\(\vec{e}\)m um. — Über die Erg\(\vec{a}\)nzung 24° s. § 49.

XLIX. Jakobs Herdenreichtum: 30, 25—43 (J α und J β).

- § 112. 1) Welch tolles Durcheinander unvermittelbarer Angaben in diesem Abschnitt und dem folgenden herrscht, hat Well-HAUSEN, Comp. 37 ff. lichtvoll auseinandergesetzt. Eine widerspruchslose Aufteilung des Textes nach den dort gegebenen Anhaltspunkten war aber nicht möglich, solange man bloß mit einer Zweiheit von Quellen, J und E, zu rechnen hatte. bietet sich ein Ausweg, indem das Metrum zeigt, daß an No. XLIX und L nicht weniger als sechs Quellenfäden beteiligt sind, und zwar in No. XLIX J α und J β (letzteres herrscht vor), in No. L aber alle drei Fäden von E: $E\alpha$, $E\gamma$ und $E\delta$, daneben außerdem noch Stückchen aus Jo (eines vielleicht auch noch aus Jø, s. § 113 zu 31, 1) und ein Vers aus Pa. Die Geschichte von Jakobs Glück in Labans Dienst muß also besonders beliebt gewesen und daher besonders viele Varianten erlebt haben. Als feste Punkte lassen sich etwa folgende aufstellen.
- 2) Nach J α 30, 32^b + 32^d soll alles Vieh das naqóð wəṭalú ist, Jakobs Lohn sein. Was weiter erfolgt, wissen wir nicht, da der Bericht von J α nicht fortgesetzt wird.
- 3) Nach J β 30, 32° + 32° + 35 ff. sondert umgekehrt Laban die abnorm gefärbten Tiere für sich aus der Herde aus und trennt sie von dem unter Jakob stehenden Rest durch einen Zwischenraum von drei Tagereisen. Die Verabredung ist: im Augenblick soll Laban nichts geben, 30, 31°, (aber die abnorm gefärbten Tiere, die nach jener Aussonderung künftig fallen, sollen Jakob gehören) (dieser Zwischengedanke ist durch J α 32° 34 unterdrückt). Darauf läßt denn Jakob seine Künste mit den geschälten Stäben spielen, 30, 37 ff.
- 4) Aus J σ ist über die Art des Herdenerwerbs nichts erhalten. Wir erfahren nur aus 31, 1 (vgl. darüber § 113 zur Stelle), daß Labans Söhne (von denen wir sonst nur im Vorübergehen bei J β

- 30, 35° hören) über den reichen Besitz zürnen, den Jakob ihrem Vater entzogen hat, und aus 31, 3, daß Jahwe dem Jakob befiehlt in die Heimat zurückzukehren. Außerdem liefert J σ noch einige Partikelchen zur Fluchtgeschichte. J α und J β fehlen für diese ganze Partie (sofern nicht etwa 31, 1^{ab} zu J β gehören, s. zur Stelle).
- 5) Die E-Erzählung setzt erst mit 31, 2 bei den Vorbereitungen zur Flucht ein. Als Motiv der Flucht gibt E_{γ} 31, 2. 5^b—7^c. 9 nur Labans Unfreundlichkeit an: ob E_{γ} daneben auch von einer Theophanie wußte, läßt sich nicht ermitteln. Dagegen reden von einer solchen ausdrücklich E_{α} 31, 11—12. 13^c. 16^b und E_{σ} 31, 13.
- 6) In bezug auf die Lohnstipulation tritt E in Gegensatz zu J: statt der beiden festen Abmachungen von J α und J β (No. 2. 3) wechselt Laban wiederholt den Lohn: E γ 31, 7, ebenso E α 31, 8. 41° (aus E δ ist nichts Einschlägiges erhalten). Von besonderen Künsten Jakobs weiß E nichts: Jakob dient dem Laban treu und ehrlich: E γ 31, 6. 38 f., und so wohl auch nach E α 31, 41: Jakob würde leer ausgegangen sein (31, 42°), wenn nicht Gott ihm Reichtum zugewendet hätte: E γ 31, 9. 16°, E α 31, 7° ff. 42° (E δ fehlt auch für diesen Punkt). Aus E α 31, 7° ff. erfahren wir endlich, daß auch bei E die Farben der Tiere bei den Lohnabmachungen eine Rolle gespielt haben: nur daß nicht Jakob künstlich auf die Geburten einwirkt (wie bei J β), sondern daß die für Jakob stipulierten Farben regelmäßig zu seinen Gunsten fallen, weil Elohim es so lenkt, wie er das Jakob in einem Traumgesicht offenbart (31, 10—12).
- 7) Innerhalb der einzelnen Quellenfäden kommen danach keine Widersprüche mehr vor.
- 30, 25°. '¿l-məqōmi ul'aṛṣi (bez. 'wə'çl-'aṛṣi Sam. [LXX?]) ist stilistisch nicht gut, weil der engere Ausdruck dem weiteren vorausgeht. Der Redactor hat die beiden Zielangaben der Dubletten von Jα und Jβ an einer Stelle cumuliert und dadurch in Jα eine Überfüllung, in Jβ eine Lücke des Verses zuwege gebracht. 26°. [wə'çl-jəladại], § 55, 7, dürfte seit καυτzsch-Socia als Glosse feststehen. 26° ist eine Anticipationsglosse aus 29° (§ 55, 5. 61, 1, b). 27°. 'ğlohim LXX. Peš. Vulg. Vielleicht ist so abzuteilen: 'im-nā maṣāpī | xēn bə'ēnēch, | nixàšti, waibarchénī jahwē || bizlalách etc. Zwischen 27 und 28 muß mehr ausgefallen sein, als sich in der Lücke von 28 unterbringen läßt: ob eine Zeile oder mehr, läßt sich natürlich nicht sagen. LXX. Vulg. suchen die Lücke durch Streichung von wajjömer zu verdecken. 29°. ('ātođapī) (so ergānzt in Peš.) ist in dem Excerpt 26° noch richtig erhalten, hier aber ausgefallen bez. jener Glosse wegen redactionell gestrichen. 30. lərazīt ist offensichtlich verstellt (§ 63, 1): es gehört auch stilistisch notwendig zu 30°. 30°. Oder wə'aṭtā maḥāi |

'¿'śŧ zam-'anocht | etc. — 31°. $\langle laban \rangle$, 31°. $[ja^cqob]$, § 50, 2, a bez. § 52, 1. — 31°. ° $\langle aban \rangle$, 31°. ° $\langle aban \rangle$ Sam.

30, 31^d ist ein abgesprengtes Stück von Jα (['ešmor] natürlich Variante zu 'er'ē, § 54, 1). Vorausgegangen muß sein etwas wie 'wenn du mir versprichst was ich fordere', parallel dem Schluß von Jß 31° (und vielleicht diesem wörtlich gleich, da die Worte gerade die Lücke ausfüllen würden). Die Forderung selbst kommt nach einem Einschub aus J β in 32° + 32° (vgl. oben No. 2). — 32°. Auf J β 31° kann natürlich nur der Imperativ 'abor folgen, dieser ist aber dem 'ašúbā 'er'ē von 31d zuliebe redactionell in 'e'bor (und weiter o'e'borā Sam.) abgeändert worden. Das hat denn LXX nicht verstanden und corrigiert darum in ja bór kol-sonách um, während Vulg. das richtige dábór geraten hat, im Anschluß an den folgenden Imperativ hasér, den sie deshalb auch (ebenso wie LXX) mit (we-) anschließt (dafür 🗻 🙇 Peš.). — In V. 32° endlich, der zu Jβ gehört, ist das unentbehrliche (hasēr miššám) redactionell gestrichen, weil es in 32^b schon einmal aus Jα aufgenommen war. — wo(chol-)talū LXX, metrisch überflüssig hart (Vulg. O). — 33°. ojabó Sam., ohne Sinn; Vulg. quando placiti tempus advenerit coram te = kī þabō 'eþ-socharī lofanēch, LXX οτι έστιν ό μισθός μου ενάντιόν sov = kī-jabō səchari l. — 34°. °wəhén lō (x²) jihjệ chiđbarệch Sam., verderbt. — 35°. (labán), § 50, 2, a. — ha'quddim ist hier stilistische Variante von Jβ (vgl. 39) zu naqód 32° etc. und darum nicht mit LXX. Peš. (Vulg.) in hanquddim auszugleichen (nur Eα scheidet 31, 8 schärfer zwischen 'aqód und naqód). Die Variante ist mit Rücksicht auf hanquddób in 35^b gewählt. Zeigt sich aber der Verfasser von J β hier als einen so wohlüberlegenden Stilisten, so wird er auch in 35° nicht [wəhatlu'oh] aus 35° wiederholt haben (durch dessen Streichung, § 55, 6. 61, 1. a, überdies der Vers bedeutend gewinnt), zumal der Sinn des Wortes durch die unmittelbar folgende Variante koloväsérlatan bó hinlänglich ausgedrückt ist. — 36°. Sam. LXX ° bēnám, auf banáu 35° bezogen. - Am Schlusse dieser Zeile setzt Sam. (31, 11-13b) ein, nur vermehrt um einen neuen (mal'ach jahwē) (§ 87 zu 16, 7°) und am Schlusse mit 'abīch wo'ēţīb 'immach (letzteres aus 32, 10b) für möladtách.

Mit 30, 37 beginnt ein in der überlieferten Gestalt recht ungefüges Stück, das der vollendeten Erzählerkunst von J β (vgl. zu 35°) durch die Massenanhäufung von Synonymen und andern entbehrlichen Ausdrücken widerspricht. Man sieht in dem Überschießenden (das natürlich auch nicht in den Vers geht) teils Varianten aus E, teils Glossen. Da aber die ganze Geschichte von Jakobs Künsten nur auf J β beschränkt zu sein scheint (oben No. 3. 6), kann ich darin nur typische Vertreter der letzteren Klasse erblicken, die mit vielen Worten nicht klarer machen, was durch weniger Worte für den verständigen Hörer genügend angedeutet war. Streicht man alles Überflüssige oder Anstößige, behält dagegen alles Wesentliche oder Notwendige bei (vgl. § 85) so entstehen auch glatte Verse. — [wəlūz wə'armōn], § 55, 6, ist schon von Gunkel 298 als ein das Wortspiel mit libné störender Einsatz erkannt (den Gunkel freilich auf E zurückführte). — 37^{b. o}bahém Sam. — 37^c. maxsof M ist nicht recht verständlich: vielleicht məxqéséf mit LXX. Peš. — Für hallabán liest LXX †hallach (wajjerā 'al-hammaqlōb hallaban 'džer pissel nagod'). — 38°. $\langle ja'qob \rangle$, § 50, 2, a. — 38° ist Glosse zu barhațim (§ 54, 3): Wellhausen, Comp. 39 Fußnote. — 38d. Die Form לידומנה, die man meist geduldig als einen 'Aramäismus' hinnimmt, kann ich aus verschiedenen Gründen nicht als solchen anerkennen. Erstens wüßte ich nicht, wie man das Auftreten dieses 'Aramāismus' in unserem Texte rechtfertigen sollte: Gesenius-Kautzsch § 47, k. Stade § 534, i führen als Parallelen zu unserer Stelle nur noch Dan. 8, 22 an (wo der Aramäismus natürlich am Platze sein kann), und 1 Sam. 6, 12, wo רישרנה am Verseingang durch Abirren des Auges auf den vorhergehenden Verseingang ידשמר zu erklären ist. Zweitens wird die 3. Pl. Fem. hier sonst nicht mit ד geschrieben, (vgl. מבאן 38, דחלדן 39 (da-

ו) In den J-Texten herrschen überhaupt die Kurzformen so gut wie ausschließlich, vgl. noch Jγ שמען 4, 23, Jδ ותשקין 19, 33. 35, ותשתחוין und ותגשן

gegen Sam. והלרנה† und †יהלרנה). Drittens verträgt sich das Verbum finitum nicht mit dem folgenden, für den Vers unentbehrlichen wajjexmű (Wellhausen, Comp. 39f. Fußnote, aber mit anderer Deutung des Tatbestandes). Ich bezweifle daher nicht, daß nach 41 in ליחמנה bjąxmę́nnā (oder wahrscheinlicher beidemal bjąxmánā, -ę́nā vgl. Stade, Gramm. § 352, b, 2, weitere Literatur bei König 1, 420) zu bessern ist. Das Verderbnis erklärt sich durch mechanische Angleichung des Wortanfanges an das folgende בבאחן ... בבאחן Sam. — 39°. Zu wajjęxmū́ bemerkt Dillmann 348, wie mir scheint ganz richtig: 'masc., weil hier die männlichen Tiere mit eingeschlossen sind' (vgl. dazu bei Εα 31, 10b ff.). Will man das nicht annehmen, so darf man schon nach dem oben Bemerkten jedenfalls nicht in ליחמנהל (vgl. ליחמנהל Sam.) ändern, sondern nur in das auch graphisch näherliegende יחדמן wattexmán, denn nach Tilgung des häßlich wiederholten ersten hasson (§ 52, 1: dessen Beseitigung bringt übrigens auch den Hauptgrund gegen das Masc. zu Fall) kann vor 'el-hammaqlob (o'al-Sam. Pes.; — Vulg. O) nur eine endbetonte Form stehen. — † noquadim fehlt Peš. — 40° bricht auch das System von Jβ, mag man die Zeile wie im Text als Doppeldreier oder mit wajjitten pəne | haṣṣōn 'el- (Sam. איל) 'aqod als Siebener lesen. — 41°. owaihi Sam. — obo'eb LXX, quando primo tempore Vulg., Peš., bəchql-('ēþ) Onk. nach 31, 10: rhythmisch etwas gefälliger und danach vielleicht (als richtige Conjectur) aufzunehmen. — 42°. °wəhajü Sam. — 42°. (jihjü), § 50, 2, h. — In 43^b dürfte waxmorin Zusatz (nach § 55, 6) sein: mit einem Dreier schließt der Abschnitt viel besser als mit dem sehr lahmen Vierer. — o dadim (ohne 1) Sam.

L. Jakobs Flucht: 31, 1—32, 2° (J σ ; E α , E γ , E σ und P α).

§ II3. Die sachlichen Grundlagen für die Textaufteilung sind bereits in § 112 gegeben. Zur Form ist zu beachten, daß Eγ statt zweier Sechsheber in 5^{bc}. 38^{ab} zweimal das Schema 8:4 anwendet (die Summe der Füße, 12, ist gleich), vgl. § 16. Von Einzelheiten sei hervorgehoben, daß der Ausdruck labán ha'rammi auf Eα beschränkt ist (so überliefert 31, 20^a. 24^a, zu ergänzen 22^a. 26^a), auf dieselbe Quelle, die in 47^a die aramäische Bezeichnung jozar sahänänfä bringt: die Wahl jenes Ausdrucks wird also nicht bloß zufällig gewesen sein. Auf Eα beschränkt ist auch ufáxað jisxáð 42^b + bofáxað 'abíu 53^b. Für Eγ charakteristisch ist wajjassél 9 + hisst 16^a. Bei den Schwüren beachte man den Wechsel von Eð jisp⟨ŧ⟩ 49^a, Eα ro'ŧ 50^b, Jð jišpoṭú 53. Eð ist ferner vor allem charakterisiert

^{33, 6,} nur ein einziges Mal steht החלכוה 24, 61, aber das ist secundäre Correctur für החלדות. Dagegen sind die ההרעינה 25. Formen in E das Normale, vgl. Ea החלבינה 14, 2. 18, וחלבינה 14, 3, וחלבינה 14, 53, 41, 2. 18, וחלבינה 14, 54, Eδ או 41, 54, Eδ או 41, 21. An Kurzformen sind hier nur überliefert בל בל 1, 27, ו (wo der Rhythmus durch -½nā gebessert wird), במל 27, וחבלען Ea 41, 24 (wo der Vers ebenso -½nā verlangt wie 41, 7, wo -½nā überliefert ist), ferner ההיין an einer corrigierten Stelle Ea 41, 36 (für jihjā), und nur einmal zugleich metrisch notwendig החדין Eð 37 $7^{\rm d}$ (neben təsubbɨnā $7^{\rm c}$).

— Im Segen Jakobs steht außerdem noch ein בהיין 26, 35. — In Sam. ist der alte Unterschied verwischt, s. § 150, 1, b.

durch die Massebe 45 (oben S. 169f., vgl. auch V. 13: $E\alpha$ z $\ell\bar{\nu}\alpha$ 54°), während mindestens $E\alpha$ 47f. den $g\alpha$ mit J δ 46. 51f. teilt. Der Schwur selbst richtet sich bei $E\delta$ 49f. (und nach 50° wohl auch bei $E\alpha$) auf die Behandlung der Töchter, bei J δ 51ff. auf das Verbot der Grenzüberschreitung.

31, I ist im Text ganz zu J δ gestellt: es ist mir aber nachher wieder zweifelhaft geworden, ob nicht doch nur 1° zu dieser Quelle und 1° vielmehr zu J β gehört (als Fortsetzung zu 30, 34). V. 1° ist als Sechser etwas hart, und 1° steht mindestens formell als eine Art von Dublette neben 1°. Also wohl besser so:

```
      1 wajjišmá' 'eþ-diðrē bənē-labān lēmõr: »laqāx ja'qób
      7 |

      'eþ-köl-'ašér lə'aðin,
      3 |

      ume'ašér lə'aðin 'aśā 'eþ-kól- hakkaðóð hazzé! «
      3 |
```

Die Erwähnung der Söhne Labans würde auch für Jβ passen, s. 30, 35° (§ 112, 4).

31, 2°. wohinne M geht nicht in den Vers, ich habe es daher nach 5° durch kio ersetzt: wəhinné vēnàm vimmö (und ebenso kī vēnām 'elái 5b) Sam. wäre metrisch möglich, sieht aber sehr nach willkürlicher grammatischer Correctur aus. — 3b. o'abich LXX. w(2'f)l-moladtach mit Sam. LXX (Peš. (): schon die Gleichmäßigkeit fordert das 'el-– 6°. °wo'attén Sam. – 7°. °wajjaxléf Sam. – 7°. 9°. 16°. °jahwé Sam. – 9. °'abīchén Sam., grammatisch genauer, und nach 5^b. 6^a wohl aufzunehmen. — 10^a. owa'er' g Sam. — 11. Über [mal'ach] 'ĕlohim § 87 zu 16, 74, über [baxlom] § 92 zu 20, 34 und § 61, 1, a. 12b. † ('eb-)kol- Sam. — 13a. Das Einsetzen von Ed erklärt das scheinbare Nachhinken der Selbstnennung Gottes (Wellhausen, Comp. 37): im übrigen greift hier Eδ auf Eδ 28, 18. 20 zurück. — Der falsche Artikel vor '& ist einfach zu streichen. Statt dessen benutzen ihn LXX. Peš. zur Einschiebung langer Explicativglossen (s. Ball 88). — °〈這〜〉 šám LXX. Peš. Vulg., an das folgende angleichend. — 13b. 〈wa〉'šér Sam. LXX. Peš. Vulg. wäre metrisch möglich, wenn man wa'sér nadartá-lis-sam-néder betont. — 13°. (w2) attā mit einigen hebr. Hss. Sam. LXX; nunc ergo Vulg., lao, Peš. — 14°. Die Lücke ließe sich nach dem Einsatz 26, 3 (der vielleicht mit aus unserer Stelle geschöpft sein und daher hier die betreffenden Worte verdrängt haben könnte) etwa durch wo'ehje 'immách | wạ'bárặchèkká ausfüllen. — 15°. °(kə)nọchrijjõh LXX. Peš. Vulg. — [kīməcharanu ist erläuternde Glosse, § 55, 5. — 16b + 17° ist sehr hart. Etwas besser kāme man mit der Umstellung wə'attā koloặšéro'amàro'elệch 'ĕlohīm aus (so Sam. Peš. Vulg., zur Wortfolge vgl. auch Eð 21, 12); noch glatter wäre 'amar-lách. — 16°. 'jahwé Peš. — 17^{b.} oweb-našau web-banau Sam. LXX. — 18^b. ['ašer rachaš] ist mechanische Anticipation aus dem folgenden und hat das notwendige $\langle u- \rangle$ vor $miqn\bar{e}$ verdrängt. Auf Grund des verderbten Textes corrigieren LXX. Pes., indem sie miqué — 'dsèr fortlassen, Valg. substantiam suam et greges et quidquid in Mesopotamia acquisierat = rəchušó (u) miqnē (u wə) qinjanō etc. — 19^a. Olazóz Sam. — 20^b. 'ad-bilti Sam., metrisch schwerfälliger. — 21°. ° lohár Onk. Peš. (els LXX, contra Vulg.). Vielleicht stand ursprünglich hàrā: das הרח הרח konnte vor הגלפר leicht ausfallen. — 22°. 26°. Über (ha'rammi) s. oben S. 326. — 22^b. 23^b. 25^b stellen ein System tendenziöser Glossen dar. 22^b soll den Anschluß an J β 30, 36 vermitteln, die sieben Tage von 23^b die große Schnelligkeit Labans bei der Verfolgung documentieren (J β selbst ist durch das Metrum ausgeschlossen, sachliche Bedenken gegen die Richtigkeit der Zahl s. bei Dillmann 352. Holzinger 204). Vor allem aber war es dem Interpolator offenbar um die genaue Fixierung der nächtlichen Theophanie V. 24 zu tun. Auf diese wird in 29b. 42c mit 'émęš zurückgewiesen, also auf die Nacht vor der Auseinandersetzung. Demnach muß Laban auch einmal seine Zelte aufgeschlagen und übernachtet haben, und zwar so dicht vor dem Zusammentretten mit Jakob wie möglich, damit die Warnung vor Feindseligkeit gegen Jakob nicht zu früh kommt (taqá' 25° ist plusquamperfectisch zu nehmen). Also wird ein Nachtlager

Labans interpoliert. Die Folge ist denn, daß Laban den Jakob zweimal einholt (23b und 25°), und daß er, als er auf den Fliehenden stößt, der schon sein Nachtquartier bezogen hat, auch erst in Seelenruhe seine Zelte aufschlägt, ehe er Jakob zur Rede setzt. 25^b verrät sich als Einsatz überdies durch die prosaische Form (§ 56). — 24°. [baxlom], s. § 92 zu 20, 3°. — 25°. Umgekehrter Siebener? — 27°. [wattiznob 'obi] schießt über und ist schwerlich mehr als von ihrem Platze verschlagene steigernde Variante (§ 55, 6) oder Ergünzung zu dem darüberstehenden wattignöb 'eh-lebabi. — LXX arbeitet 26. 27 um (Ball 39). — 27° wird schwerlich aus alter Quelle stammen, sondern der ausschmückenden Phantasie eines Interpolators seinen Ursprung verdanken, der sich Labans Stimmung noch nicht deutlich gemacht hatte. — 27°. ° besirfm Sam. — 28b. O'cásóh Sam. — 29c. 'immách mit Sam. LXX. Vulg., 29b. 'abicho mit Sam. LXX. Peš. Vulg., letzteres metrisch notwendig. — 30b. o(wa)lámmā LXX. — Daß 31b ein Einsatz in Eα ist, zeigt auch die Zerschneidung des Langverses 31^a + 32^a (§ 44, 1). Die Form ist sehr unsicher, denn kī jarēbī (fehlt LXX, dafūr okō-j. Sam.; Vulg. abweichend quod inscio te profectus sum, timui ne etc.) und kīo'amartī sehen ganz wie handschriftliche Varianten aus: man könnte also auch einen Vierer kī-'amartī: pentizzol | 'ebbənoþɨch me'immi ansetzen. Woher dieses Bruchstück stammt, läßt sich nicht sicher bestimmen: nur wird man es wegen der Bezugnahme auf die Töchter nach 43. 50° am ehesten zu Eð zu stellen haben. — LXX schaltet nach me'immi noch † (wochol 'digr-ti) ein (nach 43°?), und dann zur Verdeckung des Sprunges von 31b auf 31c weiter †(wajjómer 'elau ja'qób). — 32b. lach mā M, mā llach LXX. Vulg. (Peš. O): für den Vers in seiner überlieferten Form ist doppeltes lach wohl unentbehrlich. Der Vers ist übrigens sehr hart und würde gewinnen durch die Umstellung zu hakker-lach nezed vaxen.

31, 33 ff. Die in der Erzählung herrschende Unordnung ist nicht durch Correctur zu beseitigen, sondern erklärt sich aus Quellenmischung. — 33°. † labán (waixabbes) Sam. LXX. — 33b. °hašfaxob Sam. — 34cd zerreißen einen Langvers (§ 44, 1) und lassen die Entschuldigungsrede Rahels verspätet erscheinen (vgl. auch § 29, 2). — 35b. o(han-) našīm Sam., τῶν γυναικίων LXX. — 35°. Das Ergänzte war vermutlich redactionell gestrichen, weil es zu starke Dublette zu Eð 34cd gewesen wäre (vgl. § 49). — 36c. Die Quelle ist unsicher, ebenso ist nicht zu entscheiden, ob ein normaler Vierer oder nur ein Versbruchstück vorliegt. — 36^b. (u)mā- mit einigen hebr. Hss. Sam. LXX. Peš. Vulg. - 37°. † (wə)chī- Sam. LXX. Vulg. (Peš) auch stilistisch störend: die Abgerissenheit der einzelnen Sätze malt gut Jakobs Erregung. — 38b. o'ele Sam. LXX. Vulg. — 39^b. †təbaqsénnā fehlt Sam. LXX. — zənūbah und uznūbah Sam., metrisch schlecht. — V. 40 läßt sich sachlich kaum vom Vorhergehenden losreißen, deshalb muß nach 40b Auslassung eines Halbverses bei Quellenmischung angenommen werden (§ 45). — Über balláil s. § 64, 2, b, über (wajjómer ja'qób) § 49. — 42°. ['ělohē 'abraham] ist Glosse zu 'člohế 'abi (vgl. Holzinger 206 und oben § 54, 2). — 42°. wajjóchixèch 'ámgš LXX. Peš. Vulg. schwächt die Kraft der Diction. — 43°. °libnēm Sam. — 44°. Die eventuelle Lücke ergänzt Olshausen durch (wəna'sē zal). — Am Schlusse hängt LXX †(wajjömer 'eläu ja'qób + 50b > an. - 45°. 46°. Daß ja'qób Fehler für labán ist, hat Wellhausen, Comp. 40 gezeigt (in 46* dixitque fratribus suis Vulg. fehlt der Name). — 46*. LXX gleicht die stilistische Variante liqtu : wajjiqxu durch owajjilqətu aus. — 46° halte ich eher für einen Einsatz als für einen alten Bestandteil von Jo, da es sich in die erhaltenen Reste dieser Quelle nicht gut einfügt. 51ª kann als Kurzvers nicht direct darauf folgen, und nach 53° würde man eher den jedenfalls verstellten V. 48b erwarten (über diesen s. noch § 94 zu 21, 31). – 46°. Nach wajjócholù schiebt LXX (wajjištū) (§ 55, 6), Peš. (lexem) (nach 54b) ein. Über größere Umgestaltungen des Folgenden in LXX s. BALL 90 [Frankel 59]. — 494. Das sinnlose wəhammişpā (wəhammaşşebā Sam.) 'ağer 'amar entstammt gewiß nur einer Glosse, die beabsichtigte eine Etymologie oder ein Wortspiel an באה anzuknüpfen (bez. Mispa und Gilead in Zusammenhang zu bringen). Für letzteres selbst habe ich aus metrischen Gründen die vollere Form jisp(\$\vec{e}\$) vorgezogen (vgl. § 65 zu 1, 22b), obwohl für jahwé × z sicher mit LXX 'ělohím × × z zu lesen ist. — 51. 52. Die von Wellhausen, Comp. 42 vorgeschlagenen Ausscheidungen werden durch das Metrum glatt bestätigt — 51b. רארידר Sam. — 53a. jišpōt Sam. LXX. Peš. Vulg. — [¿lohē 'ἀιδτίπ] (fehlt einigen hebr. Hss. und LXX, '¿l. 'ạtraham Sam. (מרדום bloßer Schreibfehler für ארדידום, '¿l. 'ἀνδρέπ Peš.) s. Wellhausen, Comp. 41 und oben § 54, 2. — [jiṣxaq], § 52, 5, a. — 54b. [lexem], § 52, 2. 61, 1, a (dafür †wajjištū LXX, s. zu 46c). — 32, 1a. o'obám Sam.

Ll. Mahanaim: 32, 2^b-3 (E₆).

§ 114. Das kleine Stückchen gehört zu E, genauer zu Eô, das schon in 28, 12° mal'āchē 'ĕlohim in ähnlichem Sinne erwähnt hat.

3

32, 2^b. LXX arbeitet um, s. Ball 90. — 3^a ist hart und schwerlich ganz in Ordnung. — 3^b. $[hah\bar{u}]$, § 52, 8, vgl. 32, 31^a. 33, 17^c. 35, 15^a; auch 28, 19 schießt $hah\bar{u}$ über; erforderlich ist es nur in dem Einsatz 22, 14^a.

LII. Jakobs Vorbereitungen zum Empfang Esaus: 32, 4—22 $(J_{\alpha}, J_{\sigma} \text{ und } E_{\gamma}).$

§ 115. V. $4-14^{\circ}$ dieses Abschnittes werden allgemein zu J, V. 14° —22 zu E gestellt. Das Metrum specialisiert das zu J α + J δ (s. unten zu V. 12° ff.) und E γ (man beachte in letzterem V. 16 das Schema 8 bez. 8:4 für 6, § 16. 113). Sachlich unterscheidet sich E γ von dem vorhergehenden E δ dadurch, daß letzteres die Mahanaimversion hat, ersteres in 32, 22 maxn $\hat{\epsilon}$ im gewöhnlichen Sinne von 'Lager' nimmt und statt jener Vision den Ringkampf in Pniel bietet (No. LIII). — Die scheinbar verworrenen Vorbereitungen zum Empfang Esaus (vgl. Holzinger 207 f.) lösen sich nun folgendermaßen auf: in J α 32, 8 teilt Jakob seine Herden in zwei Lager, damit das eine entfliehen könne, wenn Esau das andere überfalle; nach J δ 33, 8 ff. hat Jakob einen großen Haufen (hammaxn $\hat{\epsilon}$) als Geschenk vorausgeschickt, in E γ 32, 14 ff. sendet Jakob fünf Gruppen Geschenke in regelmäßigen Abständen.

32, 4. °'éres Sam. — [śɔdē 'ĕdōm], § 54, 2, ist als Glosse anerkannt, vgl. auch § 103. — 6b. sòn wɔ'ébēd M, gegen † ⟨wɔ⟩sōn einiger hebr. Hss., Sam. LXX. Peš. Vulg. ist doch richtig, wie das Metrum zeigt: wɔ- ist nur dem überwiegenden Sprachgebrauch zuliebe eingeflickt. — 7b ist um zwei Füße zu kurz. Daß etwas ausgefallen ist, zeigt das in der Luft stehende wɔʒam-holéch liqrāþách, das sich gar nicht an 7a anschließt: erst müssen doch die Boten ihre Meldung bei Esau vorgebracht haben, ehe dieser sich aufmachen kann, um dem Bruder entgegenzuziehen. Die übliche Auffassung, die Boten hätten den Esau bereits unterwegs getroffen, scheitert an liqrāþách: woher hätte denn Esau von der bevorstehenden Ankunft des Bruders wissen sollen? Ergänzt man die Lücke in dem im Text angedeuteten Sinne, so zieht Esau, der ja auch nachher dem Jakob durchaus freundlich entgegentritt, auf die Botschaft hin einfach aus, um den Bruder einzuholen. Jakobs Schreck V. 8 ist genügend durch die 400 Mann Begleitung gerechtfertigt. — 8b. [wɔhagmallīm], § 55, 6, fehlt LXX A und Luc. und ist bereits von

Ball 90 als Glosse gestrichen. — 9^b. ha'axáþ M Schreibfehler für ha'exáð Sam. — Für hanniš'ár las LXX °haššeni. — 10^a. ['abī], § 52, 5, b. — 10^b. °'gl-arsách Sam.: aber im folgenden ist ulmōlaðtách metrisch notwendig, daher auch hier lo'arsách wohl das Ursprüngliche. — °wo'ēṭāb Sam. — 11^b. Das sachlich schwierige [hazzē] (vgl. Dillmann 361. Kautzsch-Socin Anm. 155. Holzinger 208. Gunkel 317) erweist sich durch das Metrum als Glosse (§ 52, 8). — 12^a. [mijjað 'eśau], § 54, 1. — 12^b. °(ha)'ém 'al-(hab)banim Sam., °(gam-)'ém etc. LXX.

32, 12^b—14^a. An 12^b schließt 13^aff. metrisch nicht correct an, und hētēb·'ēţīb·'immách 13^b ist eine directe Dublette zu wə'ēṭībā 'immách 10^b. Ferner verträgt sich 14^a wajjālen šăm balláilā hahū nicht mit der Fortsetzung von Ja in 32, 23^a wajjāqem ballāil hahū, dagegen schließt diese Zeile gut an 12^b an, metrisch wie sachlich (s. zur Stelle). Mithin ist 13^a—14^a als Einschlag aus einer andern Quelle zu betrachten, und das kann doch wohl nur Jð gewesen sein, das vorher, zuletzt in 31, 53, zu Worte gekommen war und auch bald nachher mit 33, 1 ff. wieder auftritt. — In 13^a könnte man die Annahme eine Verslücke durch die Annahme einer Betonung und Abteilung wə'attā 'amārt: hētēb || 'ēṭīb 'immách etc. umgehen: aber das wäre doch sehr unnatūrlich.

LIII. Jakobs Ringkampf in Pnuel: 32, 23—33 (J α und E γ).

§ 116. Seit Wellhausen wird dieses Stück in der Hauptsache meist zu J gerechnet; an E weisen Kautzsch-Socin zweiselnd nur V. 24, Ball nur 23°. Stärkere Mischung von J und E nehmen dagegen Holzinger 209 f. und Gunkel 318 ff. an, und das scheint mir richtig zu sein. Meine eigene Aufteilung, die sich am nächsten mit der Gunkels berührt, geht von der Voraussetzung aus, daß das für den vorigen Abschnitt constatierte metrische Verhältnis der beiden Hauptquellen J α und E γ auch hier fortdauert, daß also die Siebener auf J α , die Sechsheber auf E γ weisen.

32, 23° wird von Holzinger 209 beanstandet, weil man mit Herden auch im Orient nicht bei Nacht reise, am wenigsten nachts einen Flußübergang mit ihnen mache. Das trifft für normale Verhältnisse zweifellos zu: hier aber mag der Verfasser doch besondere Gründe gehabt haben, Jakob den ungewöhnlichen Schritt tun zu lassen, wäre es auch nur der, Jakob für den nächtlichen Ringkampf zu isolieren. Jedenfalls scheint mir an die Besorgnis für Weib und Kind, die Jakob in 32, 12° ausspricht, der weitere Satz, daß er nun Weib und Kind übersetzt, ganz verständlich anzuschließen: beachtenswert bleibt die Detaillierung des Übergangs in J α 32, 23° gegenüber der kurzen Notiz in E γ 32, 23° jedenfalls. Überdies kann man ja nicht wissen, ob nicht der nächtliche Übergang insofern bereits sagenmäßig feststand, als etwa das Ufer der Furt, an dem Jakob zurückbleibt, einmal als von einem den Menschen in der Nacht feindselig auf-

lauernden Dämon bewohnt galt, dem Jakob die Seinigen zu entziehen sucht. Ein unbestimmter Nachklang einer solchen Sage könnte sich wohl hier erhalten haben. Möglicherweise ist aber trotz alledem in J α zwischen 12 und 23 etwas ausgefallen, da der besondere Name des hannáxal in Jα vor 24° nicht genannt ist. — 23°. °jəlīdā́u Sam. — 23°. ° $\langle haj \rangle jabbóq$ Sam. LXX. — 24°. [wajjiqqaxem] ist in J α jedenfalls Dublette, mag es nun Glosse sein oder aus einem Parallelfaden stammen. Ich möchte aber glauben, daß es redactionell eingesetzt sei, um nicht wajja bór Εγ 23° und wajja bərém Ja 24° unmittelbar aufeinander folgen zu lassen. — (kol-) habe ich nach Sam. LXX. Peš. Vulg. aufgenommen, weil es zu dem üblichen Ausdruck gehört. Metrisch wäre natürlich wajją tór 'ep-' aser-lo ebenso gut. — Über 27° + 28° s. § 117 zu 33, 10°. — 30°. (lli) mit LXX. Peš. Vulg., auch für den Vers nicht gut entbehrlich. — 312. Über die Betonung poni'd s. § 70 zu 5, 12°; Sam. schreibt getrennt מנו אל und LXX übersetzt entsprechend (τὸ) είδος (τοῦ) θεοῦ. Einige hebr. Hss., Sam. Peš. Vulg. harmonisieren nach 32 zu pənū'el. — 32. Ob 'eb-pənū'el im Text von Jα ganz primär ist? Man würde eher erwarten, daß etwa '¿þ-hannáxal oder dgl. oder aber objectloses 'abár (s. u.) dagestanden hätte: 'als die Sonne aufging, da ging er über den Bach, aber er hinkte', denn das Hinken wird doch gleich dagewesen sein, nicht erst als Jakob 'an Pnuel vorüber war' (DILLMANN 365 u. a.) oder als er 'P. hinter sich hatte' (KAUTZSCH-SOCIN 77). — Die Betonung des Schlusses ist hart. Aber da nach haššémes das Wort ka'šér notwendig eine Hebung erhalten muß, kann man 'eß-ponu'el nicht zur zweiten Dipodie ziehen. Das könnte etwa für einfaches ka'šer 'abar*, | wəhü-şole' 'al-jərechö sprechen. Vgl. überdies § 117 zu 33, 10°. — 33. Der junge Anschub markiert sich auch durch abweichendes Metrum. Über die tertiären Glossen s. § 54, 3. 2.

LIV. Jakobs Begegnung mit Esau: 33, 1—17 (J σ und E γ).

§ 117. An die Stelle von $J\alpha$ tritt hier $J\sigma$ als führender Text, daneben ist E durch drei Zeilen von 3, 6 und 8 Hebungen vertreten. Da das Nebeneinander von 6 und 8 auf E γ weist (§ 16. 113. 115), das auch in No. LIII schon beteiligt war, wird man den Dreier 4^b als Resthälfte eines ursprünglichen Doppeldreiers auffassen müssen. Über 10° s. zur Stelle.

33, 2°. †¢β-(štē) hašfaxōb LXX. Vulg. nach 1°. — web-jəlīdēn Sam., rhythmisch hart. — 2°α. 'axặrêm LXX. Peš., vielleicht mit Holdinger 211 vorzuziehen, weil dadurch der störende Gleichklang am Schluß der beiden Halbzeilen vermieden wird. — 4°b. †[wajjabqēu] und das überpunktierte [wajjiššaqēu] sind als nicht hergehörig längst anerkannt, auch Balls Vorschlag wajjēbk (so Vulg.) ist gewiß richtig, trotz der versstörenden Auffüllung †wajjībkū (šənēm) LXX. — 5°. °'çb- vor 'ēnāu fehlt Sam. — 5°. ⟨ja'qób⟩, § 50, 2, a. — 6°. °wattiggášnā Sam. und †wāttištaxāwēnā, demnach beide nicht aufzunehmen. — יולדיכור Sam. — 8°. mī-('ēllē) lāch, | kǫl-hammaxnē etc. LXX, nach 5°. — 9. °wīhī- Sam. — [10° ist auffallend schlecht rhythmisiert. Wie ich nachtrāglich sehe, läßt sich dem vielleicht durch eine andre Abteilung abhelfen, die zugleich in 12° die Ergänzung des Explicitums überflüssig macht:

```
10<sup>b</sup> 'im-nā maṣāþī xèn bə'ēnṣ́ch, wəlaqáxtà_minxaþi 6
(11<sup>b</sup>) mijjadī!« (11<sup>b</sup>) wajjifṣar-bŏ. 3
(12<sup>a</sup>) wajjiqāx (12<sup>a</sup>) wajjömer: »nis'ā wəneləchā, weləchā ləneʒdách!« 6
```

Natürlich setzt aber auch diese Constitution die gleich zu erwähnende Ausschaltung von 10° etc. voraus.] — 10° weiß ich hier nicht unterzubringen. Der Siebenerform nach

könnte man nur an $J\alpha$ denken, aber auch in dieser hier sonst gar nicht vertretenen Quelle kann man sich für die nachhinkende Etymologie von pənū'ėl (Wellhausen, Comp. 45) in unserem Abschnitt keine recht passende Stelle denken, selbst wenn man in 32, 32 'eþ-pənū'ėl streicht (s. § 116 zur Stelle). Dazu ist der Vers auffallend schlecht gegliedert. Wenn er aus $J\alpha$ stammt, wird er wohl aus No. LIII hierher versetzt sein. Raum dafür wäre dort etwa zwischen V. 27 und 28, denn ohne weitere Motivierung kommt dort in 27 das $l\eth$ 'ðšalxéch, kī-'im berachtánī doch sehr abrupt, und auch formell würde sich die Zeile dort leidlich gut einfügen lassen:

» lỗ 'ặšalxệch, kī-'im berachtánī: kī 'al-kēn ra'iþī fanệch 7 kir'ōþ ponē 'èlohím wattirṣénī!« (28) wajjōmer 'elāu: » mā-ššəmách?« 7 wattirṣénī müßte dann etwa bedeutet haben 'und du hast mich gnādig behandelt', sc. 'indem du mich nicht tötetest: nun gib mir auch den Segen', vgl. die Parallele Ey 32, 31°. Gerade die letztere könnte den Anlaß zur Verschiebung gegeben haben (Vermeidung der Dublette, vgl. § 82, 3. 107, beachte übrigens auch Ey 32, 21°). — 'kir'ōþō Sam. — 11°. Oder 'dšérhubbāþulách, vgl. 'aṣérhebèþīulách Sam. LXX. Peš. Vulg. — 12°. 'eśau', § 50, 2, a (s. aber auch zu 10°). — 13°. 'udfaqtím Sam. LXX. Peš. Vulg. — 13°. 'wamèþú

kọl-hạmmiquế LXX. — 14^d. [se \bar{i} ## LV. Jakob in Sichem: 33, 18—20 (E_{α}^* und P_{α} ?). — LVI. Die Dinasage: 34, 1—31 (E_{α}^* und E_{σ}).

§ 118. 1) Die Schwierigkeiten bei der Beurteilung dieser beiden eng zusammenhängenden Abschnitte sind bekannt. No. LV zu E im weitesten Sinne gehört, ist wohl seit Well-HAUSEN, Comp. 317 Fußnote unbestritten. Nach Wellhausen ebenda 314 ff. wäre ferner in Cap. 34 ein aus J und E geflossener Grundtext in späterer Zeit einer Überarbeitung im Sinne der Schule P unterworfen worden. Diese Hypothese ist dann insbesondere durch Cornill, ZATW. 11 (1891), 1 ff. ins einzelne weitergeführt worden. Auch Gunkel 327ff. bewegt sich in ähnlichen Bahnen. Dagegen lassen Kautzsch-Socia den Text aus einer Mischung von J und P oder doch einer P nahestehenden Quelle hervorgehen. In allen diesen Hypothesen steckt zweifellos ein richtiger Kern, nur weist auch hier die metrische Analyse wieder auf eine etwas abweichende Aufteilung und etwas andere Formulierung des Endresultates hin. Sie läßt mir wenigstens keinen Zweifel darüber, daß J ganz auszuschließen ist (das wird sich, ganz unabhängig von der vorliegenden Frage, auch noch bei Cap. 37 ergeben, s. § 123, 2, c), daß vielmehr eine ältere E-Version Eð mit einer jüngeren, in das Buch Eα eingearbeiteten Version Eα* verbunden, das Ganze aber noch nachträglich stark überglossiert worden ist. Zur näheren Begründung dieser Hypothese sei Folgendes bemerkt.

- 2) Säubert man den Text zunächst von allen den schon früher erkannten, und einigen weiteren secundären Elementen, einschließlich der großen Interpolation 34, 27—29, so bleibt eine Erzählung übrig, die sich (um die bequemen Namen Gunkels herüberzunehmen) je nach den handelnden Personen aus einer Sichemversion und einer Hamorversion oder -variante zusammensetzt. Die Sichemversion hat das metrische System 6 K, die Hamorversion ist in Siebenern abgefaßt.
- 3) Der Inhalt der Sichemvariante, soweit diese erhalten und an der Hand des Metrums ausscheidbar ist, ist dieser: V. 1-3: Sichem vergewaltigt die Dina, liebt sie jedoch und sucht sie zu trösten. — V. 5^{acd}: Jakob hört von dem Vorgefallenen, wartet aber bis seine Söhne vom Felde zurückkommen; — [Sichem geht zu Jakob und seinen Söhnen, um um Dina zu werben.] — V. 11. 12^b: Er verheißt zu geben, was man von ihm verlange. — V. 13°. 14: Arglistig fordern die Jakobssöhne von ihm die Beschneidung. — V. 19: Sichem weigert sich nicht auf diese Bedingung einzugehen, denn er liebt Dina sehr, und da er unter den Seinigen ein angesehener Mann ist, [gelingt es ihm, auch seine Stammesgenossen zur Annahme der Beschneidung zu überreden], und diese folgen V. 24^b seinem Beispiel. — V. 25—26: Am dritten Tage aber gehen Simeon und Levi in die Stadt, erschlagen Sichem und seinen Vater, und nehmen Dina mit sich fort. — V. 30: Jakob schilt sie ob ihrer Tat, aber sie verteidigen sich mit dem stolzen Wort V. 31. -Zur Fortsetzung dieser Geschichte ist noch Cap. 35 heranzuziehen. [Infolge der Mordtat der beiden Brüder müssen Jakob und seine Söhne von Sichem abziehen, und das gelingt ihnen auch ohne weitere Gefährdung, denn]: V. 35, 5bc: 'es lag ein Schrecken Elohims auf den Städten ringsumher, sodaß man ihnen nicht nachsetzte'.

Sprachliche Indicien (s. namentlich die einzelnen Ausführungen von Cornill a. a. O.) und insbesondere '¿lohim 35, 5^b weisen diese Variante an E: nach dem Metrum gehört sie genauer zu dem Faden Eð.

4) Daß 'Jakobs Söhne' außer Sichem und Hamor auch die übrigen Insassen der Stadt getötet und die Stadt selbst geplündert

haben, erzählt nur der als jung bekannte Einsatz 34, 27—29 nebst der dazugehörigen Zeile 34, 25°. Vielleicht ist das nur steigernde Ausmalung der Mordscene: möglicherweise aber beruht er in letzter Instanz doch auf einer Erinnerung an eine andere alte Variante, die von größeren Gewalttaten zu erzählen wußte. Eine solche Variante liegt bekanntlich in 48, 22 vor. Nach ihr hat Jakob selbst die Stadt Sichem mit Schwert und Bogen erobert. Daß diese Variante ebenfalls zu E gehört, ist wieder anerkannt, und nicht zu bezweifeln: das Siebenermetrum aber weist sie dann mit Sicherheit zu dem Faden Eα.

5) Zu diesen beiden Varianten, die man zusammen etwa als die 'Kampfesversionen' charakterisieren kann, stellt sich nun in 33, 18—20 sowie in dem Rest von Cap. 34 und in Cap. 35, 1—5^a. 6—7 eine vollkommen andersgeartete Version, eine typische 'Friedensvariante' gegenüber.

Friedfertig (šalém, s. unten zur Stelle) zieht Jakob nach der Stadt Sichem. Dort erwirbt er durch (friedlichen) Kauf ein Grundstück (ähnlich wie Abraham in Pα Cap. 23), und errichtet er Altar und Massebe: 33, 18-20. Von einer Schändung Dinas ist mindestens nichts erhalten (vgl. noch unten zu 34, 4). Vielmehr fährt unser Bericht damit fort, wie Sichem seinen Vater Hamor angeht, für ihn um Dina zu werben: 34, 4. Darauf begibt sich Hamor zu Jakob und seinen Söhnen, bittet um Dina und bietet zugleich allgemeines Connubium und freien Mitbesitz des Landes an: 34, 6. 7°. 8-9. [Jakob und] die Söhne sind bereit auf den Vorschlag einzugehen, wenn die Sichemiten sich beschneiden lassen: 34, 15—18. Auf Hamors weiteren Vorschlag, der mit solemim hem 21° wiederum die Friedfertigkeit der Eingewanderten betont, nehmen die Sichemiten die Bedingung an und lassen sich beschneiden: 34, 20-24. [Hiernach folgt die Simeon-Levi-Geschichte aus Ed. Dafür wird in unserem Bericht nur gestanden haben, daß Sichem die Dina zur Frau bekommt, und dann Jakob eine Weile friedlich im Lande bleibt, bis er] 35, 1ff. von Elohim selbst den Befehl erhält von Sichem nach Bethel zu ziehen, usw.

6) Daß die 'Friedensvariante' einen jüngeren Typus darstellt, als die beiden 'Kampfesvarianten', dürfte nicht bestritten werden, ebenso daß die Umbildung der alten Kampfsage ins Friedfertige von der Tendenz beherrscht war, Jakob bez. seine (beiden) Söhne

von einem Vorwurf zu entlasten, dessen Berechtigung schon Eð selbst gewissermaßen durch bhað i šénī 34, 30 anerkennt.

- 7) Wem aber gehört die 'Friedensvariante' an? Dem Metrum nach könnten $J\alpha$, $E\alpha$, $P\alpha$ in Betracht kommen. Aber $J\alpha$ ist schon durch das ständige $j\alpha'qob$ 33, 18°. 34, 6°. 35, 1°. (2°). 4°°b. 6°, sowie durch 'Flohim 35, 1°. 7° ausgeschlossen, und $P\alpha$ durch die Parallele 35, 9—10, die über Jakobs zweiten Aufenthalt in Bethel ganz anderes berichtet. Was von Einzelheiten an J oder P erinnert, gehört alles der späteren Überarbeitung an. Also bleibt für unsern Bericht nur $E\alpha$ übrig.
- 8) Der Angabe von Ea 48, 22 widerspricht aber unsere Erzählung ihrer ganzen Tendenz nach von Anfang bis zu Ende, sie kann also unmöglich aus derselben Feder geflossen sein wie jene Ebenso ist es aber auch undenkbar, daß 48, 22, so wie der Wortlaut dasteht, verständlich gewesen sein sollte, wenn nicht die Quelle Eα selbst an einer früheren Stelle die Eroberungsgeschichte derart beschrieben hatte, daß später die kurze Rückverweisung genügte, um den Hörer zu befriedigen. Daraus ist denn aber mit großer Sicherheit zu folgern, daß das 'Buch' Εα (oben S. 180) an unserer Stelle ursprünglich einen Bericht hatte, der sachlich zu 48, 22 stimmte. Dieser Bericht aber ist durch die Arbeit einer jüngeren Hand, Eα* (vgl. § 65, 8), verdrängt worden, welche das ganze Abenteuer systematisch und tendenziös ins Friedfertige umsetzte. Das Siegel dieser Tendenz trägt der Bericht offen auf der Stirn in dem bisher unverständlichen šalém 33, 18*, das doch in erster Linie nach dem islemim von 34, 21° erklärt werden muß, und dann geradezu wie eine unwillkürliche Polemik gegen die alte Kampfesversion aussieht, die der Überarbeiter hier in seinem Buche vorfand.
- 9) Daß die Umarbeitung vorgenommen wurde, als das Buch \mathbf{E}_{α} noch als getrennte Einheit existierte, macht die Gleichheit des Metrums wahrscheinlich, und beweist die spätere Verschmelzung mit dem contraren Bericht von \mathbf{E}_{σ} , die nicht zu verstehen wäre, wenn der Redactor von E nicht beide Berichte bereits quellenmäßig überliefert vor sich gehabt hätte.
- 10) Daß unser Stück, gleich dem Abrahamsbund (s. § 86) innerhalb seines Fadens wirklich ein fremdartiger Bestandteil ist, ergibt sich auch noch aus einer ganzen Reihe von Absonderlich-

keiten, die im alten Bestand von E_{α} oder E überhaupt ihres gleichen nicht finden und von deren Standpunkt aus unbegreiflich bleiben.

- a) Gleich in 33, 20 begegnet da das sonst in E unerhörte Nebeneinander von Massebe und Altar (vgl. oben S. 169f. und unten zur Stelle), und die höchst auffällige Bezeichnung 'ël 'ëlohé jišra'él, in der jišra'él doch vermutlich als Volksname, nicht als Name für Jakob zu fassen ist. Ist dem aber so, so hätte der Verfasser schon damit den literarischen Standpunkt von JE verlassen, die in der Genesis wohl von den Erzvätern und ihren Familien, aber nicht von einem Volke Israel reden.
- b) Noch schärfer markiert sich der Gegensatz in Cap. 35, 1 ff., denn dieses Stück führt uns direct auf einen Standpunkt, der erst für die Zeit nach der Gesetzgebung verständlich wird, und den die sicher alten Bestandteile von JE in der Genesis sonst niemals anticipieren. So ist in der Genesis ein Unicum der Befehl, einen Altar zu bauen, 35, 1: der Tendenz nach vergleichbar wäre hier höchstens die aus Jahwes Mund stammende Opfervorschrift 15, 9 in — dem 'Abrahamsbund', dessen secundärer Charakter oben in § 86 beleuchtet worden ist. — Ein Unicum ist ferner Jakobs Aufforderung zur Reinigung und zum Kleidertausch 35, 2b. Ein rituelles Waschen der Kleider kennen sonst erst Ex. und Num. (DILLMANN 376), und was Esaus 'gute Kleider' hier sollen, die Rebekka Ja 27, 15 in Esaus Abwesenheit aus dem Schranke nimmt, um sie Jakob anzuziehen, bekenne ich nicht recht zu verstehen. Die ganze Wurzel החם aber, die mit ihren Ableitungen hernach eine so große Rolle spielt, ist in der Genesis nur hier und in dem Sündflutbericht von Jα belegt, bei der Erwähnung der reinen und unreinen Tiere, und auch diese Specification ist secundar, wie schon in § 72 zu 7, 2 darzutun versucht wurde. — Terminus technicus einer späteren Zeit ist ferner 'glohé hannechár 35, 2. 4 (vgl. im allgemeinen dazu Deut. 32, 12. Jos. 24, 20. Jer. 5, 19. Mal. 2, 11. Ps. 81, 10. Dan. 11, 39), noch speciellerer Terminus technicus die Verbindung dieser Formel mit hasér, vgl. die wörtlich anklingenden Befehle hastru 'eß-'ğlohé hannechar 'asér bəqirbəchém (bez. mittūchəchém) Jos. 24, 23. 1 Sam. 7, 3 und die Erzählungen Jud. 10, 16. 2 Chr. 33, 15. Auch bei diesen Ausdrücken handelt es sich (wie oben bei '¿lohē jiśra'ēl) zweifellos um einen Begriff, der sich erst nach der Berührung des 'Volkes' Israel mit andern 'Völkern' und ihren 'Göttern' entwickelt hat, und für einen solchen sind die terafin, die Rahel 31, 19 etc. ihrem Vater stiehlt, doch nur eine sehr entfernte Parallele. — bzjóm saraþí endlich scheint sonst nur dem Psalmenstil anzugehören, vgl. Ps. 77, 3. 86, 7 (Guneri 336 verweist auf das fernerliegende bejõm şará Ps. 20, 2).
- c) In dem Mittelstück Cap. 34 ist so viel Auffälliges nicht zu finden, aber einiges befremdet doch auch dort. So wenn neben Dina ('ef-hajjaldā hazzōf 4*, vgl. 8b) bei den Verhandlungen über das Connubium ohne weiteres von einer allgemeinen Verschwägerung (wəhifxaitənik-'ofanī 9*: vgl. die zugehörige Glosse!) und von bənōfān 16* bez. bənōfam 21° die Rede ist (vgl. § 123, 2, b) und die Verschmelzung zu einem 'Volke' betont wird (16b. 22*): auch da denkt der Verfasser unwillkürlich wieder daran, wie sich ein solcher Vorgang zu Zeiten eines 'Volkes Israel' statt zu Zeiten einer 'Familie Jakobs mit nur einer Tochter' abgespielt haben würde, und das technisch detaillierte Angebot harbik-'alāinmə'ód | mòhār umattán, | wettənā ka'šerntömərik-'elāi 12* (das wegen der Dublette 12b kaum Glosse sein kann), sieht ganz danach aus, als hätten dem Verfasser dabei die gesetzlichen Bestimmungen über die Verführung von Jungfrauen (Ex. 22, 15. 16, vgl. Deut. 22, 29) vorgeschwebt (dann würde übrigens auch hier noch dunkel durchblicken, daß dem Verfasser eine Version mit der Schändung von Jakobs Tochter vorgelegen habe).

11) Einzelheiten.

33, 18°. Über šalém s. oben No. 8; °šalóm Sam. beruht auf Mißverständnis, ebenso wie εls Σαλήμ LXX (mit Peš. Vulg.) — ['ặšgr bə'gręs kənạ'an], § 54, 3. — Wenn 18° nicht

bloße Glosse ist, wird der Dreier als Schlußstück eines verstümmelten Siebeners aufzufassen sein. — 19^a. $\langle jq^{a}qo^{b}\rangle$, § 50, 2, a. — 19^b. ['döi šəchşm], § 55, 3. — 20^b. Daß wajjássző- nicht mit misbéx zusammengeht, hat Wellhausen, Comp. 48 Fußn. moniert: die für das Metrum notwendige Ergänzung ist von Kautzsch-Socin Anm. 164 vorgeschlagen: zur Sache s. oben S. 169f. und § 118, 10, a, zur Schlußformel § 94 zu 21, 33^b und § 118, 10, a.

34, 2°. ° haxori LXX. — [nosī ha'ares] geht nicht in den Vers und gehört zum Wortschatz von P (Dillmann 372), ist also Glosse (§ 54, 2). — 3ª etc. Auch hier habe ich (mit Sam.) die Form hanna'ra durchgeführt (vgl. § 98 zu 24, 142). — 3b. 0'el-leb Sam. - 4. Hier setzt die Friedensversion Eα* ein: 'Die Eheverhandlung wird eingeleitet, wie wenn noch alles intact und das Mädchen noch bei den Eltern wäre' DILLMANN 372. Auf dieselbe Situation weisen auch 8b. 17. — 4b. †xǎmōr fehlt Sam. — 5ab. Für bloses weja qob šamá plädiert bereits Cornill a. a. O. 4: timmé verrät den Interpolator, wie in 13b. 27b. Vgl. § 52, 2. — 7a wird gewöhnlich zu dem Teil gerechnet, der im allgemeinen unserem E δ entspricht, es gehört aber nach Sinn und Metrum zu E α *: Hamor geht zu Jakob, und trifft diesen, als dessen Söhne gerade heimgekommen und bei ihm sind. Damit ist denn das weitere Eingreifen der Söhne in die Verhandlung motiviert (an den Pluralen in 'ittám 8°, bəbittəchém, tənunā 8b, ne'öþ(ā) etc. 15 ff. ist also nichts zu ändern). Daß Eð die Söhne auch zunächst auf dem Felde sein läßt, kann nicht befremden. — 7^b. Bloßes košom'ám am Satzeingang wäre zwar nicht ganz ohne Parallele (s. § 106 zu 27, 34°), aber für kəšom'am wajjib'assəbü ha'našim, d. h. ein Viererstück ganz ohne Einschnitt nach dem zweiten Fuß, kenne ich aus der Genesis keine Parallele. Ich habe daher das übliche (waihi) eingesetzt (§ 50, 2, f). Damit wächst denn 7^b auf das Maß eines Siebeners (zur Betonung des Schlusses vgl. Jα 4, 5^b), tritt also auch formell mit 7° zusammen. Daß die beiden Zeilen trotzdem nicht zu Εα* gehören, zeigt neben dem Inhalt, der nur zu Es past, schon die Zerreißung des Langverses 7° + 8° (§ 44, 2). Dazu kommt, daß V. 7° in wajji b assobu (Holzinger, Hexat. 103) und wajjixár lahèm mə'ód (vgl. Jα 4, 5b) starke Reminiscenzen an J aufweist, und doch such wieder wegen 7° nicht zu J gehören kann: denn J hätte sich den Anachronismus von bejiéra'él, d. h. 'im Volke Israel' sicherlich noch weniger gestattet als das alte E (vgl. auch oben No. 1 und unten § 123, 2, c). Die ganze Formel 'aśā nəbalā bejiśra'él weist wieder in eine andere Anschauungsweise hinein (vgl. dazu Deut. 22, 21. Jos. 7, 15. Jud. 20, 6. 10. Jer. 29, 23), vor allem aber läßt der starke Anklang unseres Verses an eine Parallele aus einer anderen Vergewaltigungsgeschichte, der von Amnon und Thamar, 2 Sam. 13, 12: 'dl, 'axt: | 'dl-tə'annénī, | kī lō-jé'aśè chén bəjiśra'él: || 'al-ta'śé 'gbhanbala hassob (vgl. Cornill 5) keinen Zweifel daran, daß die ganze Stelle auf Interpolation, und zwar in Anknüpfung an 2 Sam. 13, 12 beruht (s. auch § 123 zu 37, 23b). — 9°. Auch wəhibxáttənù ist vielleicht ein Indicium für den späten Ursprung von Ea*, denn das Wort kommt im Hexat. sonst nur noch Deut. 7, 3. Jos. 23, 12 vor (DILLMANN 373). - Die folgende Erläuterungsglosse (§ 56) knüpft teils an 34, 16, teils an Deut. 7, 3 an (Cornill 5). — 9^{b. o}libnēchém LXX für lachém, nach Deut. 7, 3. — 10^b. šəbú usxarúh (°sexarth Sam.) ist aus 21 anticipiert (§ 61, 1, b), wehe'áxázù báh weist auf Einfluß von P: also ist das Ganze späterer Einschub. — 11b. 'emṣā-xén bə'ēnēchém ist zwar auffällig, zwingt aber kaum, neben der 6K-Quelle Eδ noch eine Parallele aus Jδ anzunehmen (vgl. Holzinger, Hexat. 97f.). — Über 12°s. oben No. 10, c. — omóhar | mə'óð umattaná, | wo'ettěn Sam. (so, nur ohne †umattaná, such LXX [vgl Frankel 64]).

34, 13^a. Über [wə'çþ-xāmōr 'abīu] und die ähnlichen Additionen 20^a. 24^a, welche die Sichem- und die Hamorversion ausgleichen sollen, s. § 59, 2. — 13^b ist als störender Einschub (§ 56) anerkannt, speciell auch durch timmē (†timmə'ü Sam. LXX. Peš. nach 27^b; ob stuprum sororis Vulg. (a) stigmatisiert. — 14^b. (a'çþ-)haddabār Sam. — 15^a. ne'öþ(ā) nach 23^b zur Besserung des Rhythmus (bəsõþ ne'õþ wäre auch ein sehr häßlicher Reim). — 15^b. Das vielbesprochene und für E fremdartige kol-sachar geht weder hier noch 22^b. 24^b in den Vers und steht 25^c in einem Einschub, ist also auch an den drei ersten Stellen Abbandl. d. K. S. Gesellsch. d. Wissensch., phil.-hist. Kl. XXIII. 11.

secundär eingetragen (§ 55, 7 Schluß). In 24^b ist die Formel einfach zu streichen, in 15^b. 22^b dagegen durch einhebiges 'għchém bez. 'oħañū (oder wenn man das kol- für rettungswert erachtet, kulləchém bez. kullánū) zu ersetzen. — Peš. schiebt hier nach 22^b noch †⟨ka'šer 'ānaxnū nimmolīm⟩ an. — 16^{ab}. 17^a. ['għ-], § 52, 8. — 16^b. °kə'ām Sam. LXX, 'ām Peš. Vulg. — 18^a. Für bṣn-xāmōr lesen Sam. Peš. Vulg. °bənō. — 20^a. Die Tilgung von [ušchem bənō] (zu 13^a) zieht die weiteren Correcturen waiāabbér und 'īrō nach sieh (vgl. 24^{ab}). Für das zweite 'īrō würde man Stiles halber wohl eher ha'fr erwarten. — 21^a. 'ittánū gehört natürlich zum Folgenden (über šəlemīm s. oben No. 5), es ist also (mit Gunkel) nach Sam. LXX. Peš. Vulg. das [wə-] vor ješəbū zu streichen (§ 52, 8). — 21^c. Der etwas harte Eingang des Verses würde durch ⟨wə⟩'ệħ-bənoħám | niqqax-lánū lənašim gewinnen. — 22^a. [ha'našīm], § 52, I (das Wort gehört zu 24^a). — °⟨wə⟩lihjōħ Peš. (ritum gentis imitantes Vulg. ○). — 22^b s. zu 15^b. — 23^a. Diese Speculation auf die Habgier der Landsleute Hamors verrät sich als Einsatz einmal durch qinjanám, sodann durch die Zerreißung von 22^b + 23^b (§ 44, 2). — 23^c. °ne'ōħ Sam. — Das überschießende und abschwächende ['ittanū] ist aus 21^a. 22^a wiederholt (§ 55, 4. 61, 1, a).

In 34, 24^{ab} verrät die Dublette kol-jóss'è.šá'ar 'īrō den Übergang von Ea* zu Eð (LXX setzt für das zweite einrenkend nach P 17, 23 'eß-bəsar 'orlaßam kol-zachar!). Aus dem confusen Stil des Verses ist zu schließen, daß zwei sehr ähnlich lautende Zeilen mit einander verschmolzen sind (vgl. § 49). Was im Text steht, soll nur eine Vermutung darüber ausdrücken, wie etwa diese Zeilen vor der Verschmelzung gelautet haben könnten. (ha'naším) (zu 22^a) ist mit Rücksicht auf 'anšē 'īrō 20^a gesetzt; über [kol-zachar] s. zu 15^b.

34, 25. 26 gehören in der Hauptsache zu Ed. Eingeschoben ist nur von dem Interpolator von 27—29 die Zeile 25°, aus der die Worte wajjahrezű kol-zachár in Num. 31, 7 wiederkehren, d. h. in einem Passus, dessen engen Zusammenhang mit Gen. 34, 25—29 (also einschließlich der interpolierten Verse 27—29) Cornill 9f. dargetan hat. — 25°. 'elha'îr mit Gunkel 334 (vgl. schon Wellhausen, Comp. 46) für 'al-ha'îr M, das dem Standpunkt des von Massenmord redenden Interpolators angepaßt ist; denselben Standpunkt verrät auch [bejax], das schon von Holzinger 215 gestrichen ist. — 26°. [benō], s. § 52, 5. — 26°. [mibbēþ šəchem], § 55, 1, vgl. auch V. 29°.

LVII. Jakobs Zug von Sichem nach Bethel: 35, 1—22 (\mathbf{E}_{α}^* , \mathbf{E}_{σ} und \mathbf{P}_{α}).

§ 119. Über die Aufteilung der E-Stücke dieses Abschnitts im allgemeinen ist bereits in § 3 gehandelt worden, über die Fortsetzung der Dinageschichte 35, 1—7 in § 118, über die beiden P-Stücke 35, 9—10 und 35, 11—13 in § 107.

8.

35, 1b. $+\langle il-hammaq\bar{o}m \rangle$ $b\bar{e}\bar{p}-0$ el LXX nach 7b. — 2b. [ja'qob], § 52, 1. — 2b. Für 'ağer bəbochachem lesen LXX. Peš. $+mitt\bar{o}chachem$ nach 1 Sam. 7, 3 (§ 118, 10, c).

- ('eb-), § 50, 2, h. - 3°. [wənaqūmā] (wənaqūm Sam.), § 52, 6. - wəna'se-c LXX. Vulg. - 4°. Der Vierer tàxáþ ha'elá 'ašér 'im-sochém fallt aus dem Metrum heraus, und ist danach als Glosse zu betrachten (nach § 57), die hier wohl eine Volkssage über vergrabene Schätze zum Ausdruck bringen mag. Etwas anderes wäre es, wenn man den (zu einem Siebener ergänzenden) Zusatz von LXX (wai'abdém 'ad-hajjőm hazzé) für altes Gut halten könnte. Da das aber nach der ganzen Stellung von LXX im Stammbaum der Überlieferung (vgl. § 145 ff., speciell auch § 151) unmöglich ist [vgl. auch Frankel 56], so muß auch hier LXX interpoliert haben, und zwar vermutlich auf Grund einer Reminiscenz an Deut. 11, 4, wo wại abd ẽm jahwệ 'ạd hajjõm hạzzệ steht, und zwar hinter berodfám 'axarém (sc. der Aegypter hinter den ausziehenden Israeliten). An diese andere Auszugscene und diese Worte mag der Interpolator durch den Schrecken Jahwes, und speciell durch wəlö radəfü 'axăré bnē - ja' qób hier V. 5° erinnert worden sein. — 5°. Ojišra'či LXX. — 6°. $l\bar{u}z\bar{a} - h\bar{i}(b\bar{e}b$ -'či) ist redactionell aus 9°b hierher verschoben und dort nach 33, 186 durch metrisch nicht passendes mippáddàn vărám ersetzt. — 7°. †'čl fehlt LXX, dafür hahú Peš. Vulg. — Die auffällige Benennung des 'maqôm' als 'el bēb-'el scheint doch nur in unserem Ea* ... misbéx, wajjíqrā-lð 'èl 'èlohé jiśra'él 33, 20b eine Parallele zu haben: der Fall mit 'asterop qarnaim 14, 5, auf den sich Gunkel 337 beruft, ist insofern etwas anders, als es sich dort um einen traditionell gewordenen Namen, hier aber um eine ausdrückliche Neubenennung handelt. — 7^b. ^oniglā Sam. (LXX. Peš. Vulg. Sing. (). — †('eśau') 'axiu LXX. Peš.

b.

35, 8b. (hī) ist ganz ebenso zu ergānzen in dem Parallelvers 19. — 8c. bachīþ Sam.

e.

35, 9°. Über 'ða s. § 107, 1, über die veränderte Ortsbezeichnung oben zu 6° (LXX ergänzt † bəlüz nach 'ða'). — 9°. † 'oþð ('ĕlohīm) Sam. LXX. — 10°. ° 'ða šəmāch Sam.; Peš. LXX A. Vulg. verstümmelt nur † lō-jiqqarē 'ōa šəmach ja'qob.

d

Über die ursprüngliche Stelle dieses Segens s. § 107, 2. — In 35, 11° ist vielleicht ['¿lohīm] zu streichen und dafür 'ặnī 'čl zu betonen, wie P' 17, 1°. — 12°. naþáttí M, niðbà'tí Peš. — 13° ist als Glosse (§ 55, 1) anerkannt.

θ.

Über Eð* 35, 14—15 als Ableger aus 28, 18 f. s. § 108 zur Stelle, über die Glossen 14b. 15b § 54, 3. 55, 1. — 15c. [jā'qob], § 52, 1. — 18a ist ziemlich hart, auch wenn man nicht mit LXX. Peš. Onk. als Part. nimmt. Vielleicht ist [kī meþā] nur eine erläuternde Glosse (§ 55, 5) und dann waihī beşēþ nafšáh zu lesen. — °<'ep->šəmö Sam. — 19. <hi>hī, s. zu 8b. — [hī bēþ laxem] anerkannte Glosse (§ 54, 3). — 20c. ['al-qəburaḥah] geht nicht in den Vers und ist nur eingesetzt, um den Übergang zu dem folgenden Scholion (§ 57) zu gewinnen, welches das metrische System von Eð durchbricht († hajjöm (hazzē) Onk., in praesentem diem Vulg.; das lasal von Peš. ist indifferent). — 21. 22 werden wegen des jibra'el wohl zu J gerechnet, aber Jð, das der Form nach hier allein in Betracht kommen könnte, ist sonst zwischen Cap. 33 und 39 nicht vertreten. Außerdem ist der Name in 22a insofern secundär, als er dort nur in einer Auflösung (bišchon jiśra'el für bešochnő, § 53, 1) steht: er wird daher auch in 21. 22c wohl für ja'qób eingesetzt sein: ein Proceß, der in der nahen Nachbarschaft von 10c nicht besonders auffallen kann. — 22c. LXX füllt die Lücke formell richtig, aber doch gewiß nur ratend, mit wajjera' bo'ēnāu aus [vgl. Frankel 56].

LVIII. Jakobs Söhne: 35, 22d-26 (Px).

§ 120. Die durchgeführten Sechsheber schließen sich keinem der bekannten Fäden von P an, ich habe also das Stück zu Px gestellt.

35, 24. $\langle u \rangle$ bnž (§ 50, 2, h) mit Sam. LXX. Peš. — 26b. o'dš \dot{e} r júlls \dot{d} \bar{u} -lō Sam. LXX. Peš. Vulg. und einige hebr. Hss.

LIX. Isaaks Tod: 35, 27—29 (P_{α} und P_{η}).

§ 121. Ein erzählendes Stückchen von $P\alpha$ verbunden mit einem chronologischen Anhang aus $P\eta$.

35, 27°. ארבת הארבע mit Nestle (Ball 92) für קריח ארבע M. — [hī xe̞brōn] (dazu noch bə'e̞re̞s kəna̞ʻa̞n LXX. Peš.), beides aus 23, 19, § 54, 3. — 28°. LXX fügt †⟨'a̞śe̞r-xa̞i⟩ hinzu. — 29°. oʻa̞mmō Sam. LXX. Peš. Vulg. — 29°. Danach †⟨bəqɛ̞be̞r 'a̞śe̞r qanā 'a̞braham⟩ Peš.

LX. Die Nachkommen Esaus: 36, 1—43 (P_{α} etc.).

§ 122. In der Hauptsache eine Sammlung frei flottierender Kleinstücke, die, außer vielleicht der Königsliste 36, 31—39 (über die ich mich des Urteils enthalte) der Schule von P zuzurechnen sind. Von den laufenden Fäden ist nur $P\alpha$ mit 36, 6—8 vertreten. Einen Versuch zur Correctur der öfter verderbten Namensformen unternehme ich im ganzen nicht, da diese die metrische Frage nicht tangieren. Nur Einschübe und Auslassungen werden erwähnt.

8,

Metrum gemischt. — 36, 1. [hū '¿dōm] (bez. [<'eśau') h. ¿.] Peš.), anerkannte Glosse (§ 54, 3), ebenso 8. 19. — 2ª. ['ef-], § 52, 8. — 2ʰ. [baf-sið'ōn] (bez. [bɛn-sið'ōn] Sam. LXX. Peš.) anerkannte Glosse (§ 55, 3), die auch den Vers stört (sie ist wohl aus 14ª entnommen, s. zur Stelle). — 3ª. ['dxōf nəbajōf] schießt über und ist falsch aus 28, 9ʰ eingesetzt (§ 55, 3. 61, 1, a), vgl. auch 26, 34. Wegen des Widerspruchs mit diesen Stellen hat Sam. den Namen baśəmáf consequent in omaxláf geändert (Holzinger 186). — 5ª. wə'ef-qórax geht hier in den Vers, stört diesen aber nicht nur in 16ª, wo es als Glosse anerkannt ist, sondern auch 14ʰ. 18ª, wo wieder von den Söhnen der Oholibama die Rede ist. Über diese Söhne scheint also eine Doppelüberlieferung vorgelegen zu haben, und nach unserer Stelle werden dann V. 14. 16. 18 aufgefüllt sein.

b.

36, 6°. Der unvollständige Vers ergänzt sich durch $P\alpha$ 35, 27°. — 6°. $\langle k\bar{c}l.\rangle$, § 50, 2, h, such dem ganzen Zusammenhang nach unentbehrlich. — 6°. ['el-'ereş] wird gewöhnlich mit Peš. durch $\langle \acute{s}e'ir\rangle$ ergänzt (Sam. LXX corrigieren in me'ereş kəna'an), ist aber selbst Glosse, § 55, 1. — 7°. Über $\langle \acute{h}a\rangle'\acute{a}res$ für 'ereş məzūrēm M s. § 53, 2 und § 107 zu 28, 4° sowie unten zu 8. — [mippənē miqnēm], § 55, 5. — 8. ['eśau hū 'ĕdōm],

s. zu 1. — Der Schluß dieser Zeile steckt, wieder durch [bo'gres mozūrē 'abīu] verderbt (zu 7^b), in 37, 1; dansch im Text ergänzt.

c.

36, 10°. Da V. 9 eine Überschrift ist (Sechsheber gegen das System 7K, das sonst hier herrscht), braucht man nicht mit Sam. LXX. Peš. Vulg. \(\lambda v \rangle^2 \rangle U \rangle v \rangle U \rangle v \rangle U \rangle v \rangle U \rangle v \rangle U \rangle v \rangle U \rangle v \rangle u \rangle v \rangle u \rangle v \rangle u \rangle v \rangle u \rangle v \ran

d.

Metrum: Vierer und Doppelvierer gemischt. — 16°. 18°. ['allūf qorax], zu 5°. — 16°. ('ešęþ-'eśáu), § 50, 2, e, verlangt das Metrum und der Parallelismus mit 18°. — 17°. 'eʾllē Sam. — Auch 18° ist überfüllt, ob aber baþ-'anā (§ 55, 3. 61, 1, a) oder 'ešęþ-'eśáu zu streichen ist, mag dahingestellt bleiben. — 19. [hū 'ĕdōm] ('eśau h. ¿. Sam. Peš.), zu 1.

e.

Metrum gemischt. — 36, 20°. °(wə)'čllę Sam. Peš. — °jošēb LXX. — 23. (u)šfb mit Peš. Vulg., doch metrisch nicht direct erforderlich. — 24°. [wə]'ajjā mit Sam. LXX. Peš. Vulg. — 25. †baþ-'ánā fehlt Peš. — 26. dišán M, dišōn Sam. LXX. Peš. Vulg. — 27. (wə)'čllę mit Sam. Peš. Onk. Vulg., erleichtert den Vers, in 28 ist es indifferent.

f.

Metrum gemischt. — 36, 30°. מאלופריום b'allufém M, אלופריום Sam., ist mit Onk. Peš. etc. als b'alfém zu vocalisieren (Dillmann 388 etc.).

g.

Metrum: Siebener, abgesehen von der einleitenden Überschrift, die den Standpunkt der Genesis verläßt und die Königszeit anticipiert, also nachträglich zugefügt ist. Störungen des Metrums nur in 39°, wo das hier allein einmal wiederholte [bgn-'qchbōr] mit Sam. zu streichen (§ 55, 3. 61, 1, a), und 36, wo śamlä mimmaśreqā für den Schluß des Siebeners zu kurz ist. Da die von Ball 94 angeführte Etymologie zu arab. 33° a sunny place') wohl kaum verbindlich ist, habe ich im Text zu mimmáś (śɔ)reqā erweitert, also in maśreqā den 'Ausfall eines Dageš vor Schwa' angenommen. Was freilich dann in dem Namen steckt, ist kaum zu sagen. Darf man etwa nach κατητο Mešainschrift, heutigem mādebā — hebr. κατητο an ein ursprüngliches πρτο το denken? Vgl. zu 39°. — 35°. †'gp-hammiðjani Sam., μαι να Peš. — Über die doppeltonigen Namen 38 bà'āl xanán (: ba'al canán 39°) und 39° məhēṭab'ēl s. § 70 zu 5, 12°. — 39°. pá'ū M paßt jedenfalls besser in den Vers als Φογως — pɔ'ōr LXX. — 29°. Einen Personennamen mē sahab kann ich nicht für glaubhaft halten; ich habe also (nach 36) (mim) mē sahab für ben-m. z. geschrieben.

h.

Metrum wieder gemischt. — 36, 40°. Entweder limqomo þám oder bišmo þám muß fallen: ich habe die seltenere Formel gelassen, weil sie metrisch glatter ist und das häufigere limqomo þám eher interpoliert sein kann. Wie sehr hier die Reminiscenzen einspielen, zeigen die Varianten le þolaðo þám Peš., le arşêm uð göjém LXX und 43 lomispærö þám Sam. (Ball 94).

LXI. Joseph wird nach Aegypten gebracht: 37, 1—36 (J α ; E α , E σ und P α).

- § 123. 1) Den natürlichen Ausgangspunkt für die sachliche Kritik dieses Capitels bilden die drei Verse 21, 22 und 26. Diese enthalten eine deutliche Triplette: zweimal spricht Ruben, einmal Die beiden neben einander stehenden Rubenverse sind, innerhalb éiner Quelle gedacht, mit einander unvereinbar: das ist zugegeben. Um diesen Widerspruch zu tilgen, corrigiert man seit Wellhausens zweifelnder Äußerung (Comp. 54) das erste ro'atén 21 in johūdā um. Damit schafft man aber die neue Schwierigkeit, daß nun Juda zweimal eingreift, ohne daß man recht sieht, wie sich die zweite Rede sachlich zur ersten stellt. Mithin ist die Triplette zu belassen wie sie ist, und die Rubendublette, wie das Metrum es an die Hand gibt, durch Verteilung der E-Schicht (der 'Traumvariante') auf die beiden Parallelfäden Eα und Eð aufzulösen (§ 6. 29, 4). Der J-Text (die 'Kleidvariante') zeigt Siebenheber, gehört also zu Jα, die Überschrift 2* wird aus Pα stammen.
- 2) Bei dieser Annahme von ursprünglich drei Parallelerzählungen verschwinden auch die Widersprüche, die der überlieferte Text bei der Voraussetzung einer nur zweifachen Grundlage im Verhältnis zu Cap. 34f. noch darbietet.
- a) Nach E ϑ 35, 16 ff. ist Rahel auf dem Wege nach Ephrat bei der Geburt Benjamins gestorben, hier in 37, 9. 10 erscheint sie in einem E-Text als lebend: aber dieser E-Text ist E α .
- b) E δ weiß in Cap. 34 nur von éiner Tochter Jakobs, der Dina, hier treten in E α 37, 35° neben 'allen Söhnen' auch 'alle Töchter' Jakobs auf: wir finden da also dieselbe Anschauung, die E α * in Cap. 34 vertritt (§ 118, 10, c).
- c) Jetzt läßt sich endlich auch 37, 12. 13ab. 14d-17 befriedigend unterbringen. Die Sprache weist auf J, vgl. 13 jiéra'él, 15 wajjimşa'éu, wajjiš'aléu, 16 'anochi, hạggiđa-nnà, 17 wajjimṣa'ém (über 18ac s. zur Stelle). Das Metrum ist das des Siebeners, wie in den übrigen sicheren J-Partien des Capitels, also das von J α . Endlich spielt sich, wie neuerdings namentlich Gunkel 357 scharf betont hat, die ganze Geschichte in und um Sichem ab, in einer Gegend, wo Joseph bekannt ist (V. 16). Aber mit keiner Silbe wird der Vorgänge gedacht (oder auf sie Rücksicht genommen), die sich nach Cap. 34f. dort abgespielt und Jakob nach Bethel und weiterhin auf den Weg nach Hebron geführt haben (über 14° s. zur Stelle). Damit sind aber Eα (vgl. auch 48, 22) und Eð als Quellen für unseren Passus stricte ausgeschlossen (in den sicheren E-Partien des Capitels fehlt es daher auch an jeglicher sicheren Localisation: über 22b s. zur Stelle). Dagegen stimmt alles wieder vortrefflich zu $J\alpha$, denn dieser Faden taucht (wie J überhaupt) bei der ganzen Dinageschichte nicht auf, er hat also das Abenteuer entweder nicht gekannt oder absichtlich übergangen (so gut wie P: aus dem 'Segen Jakobs', Cap. 49, ist für diese Frage natürlich nichts zu entnehmen, denn selbst wenn dies 'Lied' einmal in $J\alpha$ eingestellt war, so gehört es doch nicht zum Erzählungscorpus selbst, und so kann auch die Bezugnahme auf Simeon und Levi in V. 5 f. nichts bedeuten).

Über weitere Einzelheiten ist auf die Anmerkungen zu verweisen.

37, 1 ist nach der Überlieferung kaum ein Vers, nach Ausscheidung der Glosse [bə'eres məzūrē 'abīu] aber leicht als Schlußstück von 36, 8 zu erkennen, s. § 122 zur Stelle. - 2°. °(w2)'elle LXX. Pes. Vulg. - 2bc wird verschieden beurteilt. Meinerseits kann ich 2° nur mit Wellhausen, Comp. 54 als tendenziösen Einschub fassen, und ebenso Wellhausen 51 nur darin zustimmen, daß sich die '17 Jahre' Josephs 2b nicht mit wohl nà ar vertragen. Die Wahl zwischen den beiden Angaben wird nicht schwer, denn $[ben-seba'-csr\bar{e} san\bar{a}]$ paßt nicht in den Vers und schmeckt vielmehr nach P_{η} als nach J: auch ist wahu nà ar doch wohl nicht ohne Absicht gesetzt, sondern zur halb entschuldigenden Motivierung von Josephs kindlichen Angebereien. — 2^d. [josef], § 52, 1. — 3°. Der Übergang zu Jα markiert sich sofort durch jiéra'él gegen ja gób l'a 1. — 3b. omikköl-'exáu Sam. LXX, wohl richtig wegen des folgenden ben-; — + mikkullam Peš. Vulg. — owajjá as Sam. — 4b. dabbər bisalóm ist doch wohl kein Hebräisch, und für den Vers zu kurz. - 5°. [wajjosífū 'čđ śənő 'oþo], das einen Langvers von Eð zerschneidet (§ 44, 2), in LXX fehlt, ist anerkannte Glosse (§ 55, 6), ebenso 8°, bei dem außerdem 'al-xalomo þáu wegen der dadurch entstehenden viersilbigen Senkung überhaupt nicht in einen Verstext paßt. — 7^d. † wattistaxawēnā Sam. — 8^c. xalomāu Sam. gf. Während der erste Traum Josephs nur nach Eδ gegeben ist, sind beim zweiten Stücke von Εδ und Εα ineinander geschoben: daher die bekannten Dubletten. LXX gleicht aus durch † (b'abīu u) l'exáu 9^b und Streichung von 10^a. — 10^a. ° b'atíu ul'exáu Sam. LXX. - 12° ist etwas übervoll: vielleicht ist bišchem nur aus 13° heraufgenommen (vgl. § 61), also zu lesen: wajjelochù Jexau | lir'op sōn Jabim. — המ ist wohl richtig überpunktiert, denn es verschlechtert den Vers.

37, 13. Eine Lücke zwischen 13° und 13° hat bereits Wellhausen, Comp. 53 constatiert: sie erklärt sich aus dem Zusammenstoß von Jα und Eδ. — 13°. †lech Sam. — 14°. °(u)r'έ Sam. — 14°. [me'emeq xę̄br̄ōn] ist bereits von Steuernagel als 'Zusatz des letzten Redactors' ausgeschieden (s. Gunkel 357 f.): er soll zwischen den Anschauungen von Jα (das Jakob noch in der Nähe von Sichem wohnend denkt) und Εα, Εδ (die ihn schon nach Bethel oder südwärts darüber hinausgeführt haben; s. oben No. 2, c) vermitteln. Mit den beiden Worten fällt dann natürlich auch [wajjišlaxēu], das nach Ausscheidung von Εδ 13°—14° sich ziemlich übel mit weßlaxēch Jα 13° stoßen würde. — 15°. †(ha)'iš Sam. — 15°. [lēmor], § 52, 8, ist in dem überfüllten Verse wohl eher zu entbehren als ha'iš (wegen des Subjectswechsels): metrisch ist das gleichgültig. — Dagegen ist in 17° [ha'īš] sicher eingesetzt, § 52, 1. — 16°. °'ἀnī Sam. — 17°. kī čəma'tim Sam. LXX. Vulg., rhythmisch schlecht. — †'axarē Sam.

37, 18 f. gehören 18b + 19a zu einem Langvers von Eð zusammen (vgl. § 44, 1), und 18° + 18° bilden das fünfhebige Schlußstück des mit 17° beginnenden Siebeners von Ja. Sie haben aber einen Fuß zu viel. Da man in 18ª meraxóq nicht gern entbehren wird, wird man annehmen dürfen, daß ein dem sonstigen Sprachgebrauch von Jα entsprechendes wajjir'úhū (vgl. speciell oben No. 2, c) bei der Redaction in wajjir'ū 'oþō aufgelöst sei (§ 53, 1). — Ob das auch für 18° zu gelten hat, läßt sich nicht entscheiden, denn waiji pnakkohihū lahmī þó ist dem Überlieferten metrisch gleichwertig und hat nur etwa ein kleines stilistisches Übergewicht (wegen seiner größeren Emphase). — 19b. °halläz Sam. — 20°. †*nahrozéhū* (ohne *wə-*) Sam. LXX. Peš. Vulg. — 20°. °*jihj*ę Sam. — 22b. ['aser bammidbar], § 54, 3, schießt über und nimmt sich in der directen Rede wunderlich genug aus: es soll offenbar die Einsamkeit des Ortes betonen, bei der für Joseph weniger leicht Rettung durch Vorüberziehende zu erwarten ist. Als Einsatz in E∂ vertreten die Worte übrigens doch wohl die Anschauung dieses Fadens, daß Jakob bereits im Süden wohnt, wo 'der' midbar näher liegt als 'innerhalb des Culturlandes' um Sichem (Guthe, Kurzes Bibelwb. 732). Die Glosse wäre dann schon vor der Verarbeitung des Textes mit J β eingedrungen.

344

37, 23°. 'ef-kuttonto' (von LXX. Peš. der Glättung halber gestrichen; Vulg. O) spricht nicht gegen E, denn als Zeuge für Josephs Tod ist der blutbefleckte Rock für alle Versionen gleich unentbehrlich (er kommt auch direct noch V. 31 in Eð vor): specifisch für J α ist nur die kəþónęh passim von V. 3. 32. Danach könnte 23° 'ef-kəþónęh happassim' 'dšèr-'alāu direct aus J α stammen, es sieht aber eher nach einer erläuternden Glosse (§ 54, 3) aus, und wie eine Reminiscenz an uchfónęh happassim 'dšèr-'alāh 2 Sam. 13, 19, d. h. wie eine Reminiscenz an das einzige Capitel, wo die Formel sonst noch vorkommt und nach dem zugleich auch oben 34, 7° interpoliert ist (s. § 118 zur Stelle).

[XXIII, 2.

37, 24 bildet die natürliche Fortsetzung zu 23°: Jα setzt erst mit dem unvollständigen Vers 25° ein. — Für wajjiqqaxuhū liest übrigens Sam. °wajjiqxu (miseruntque Vulg. ○), doch wohl nur zufällig. — 'oþō habbor Sam., häßlich. — 25°. [miggil'ad], § 55, 1, schießt über und mag von jemand eingesetzt sein, der seine Kenntnis von den üblichen Karawanenwegen an den Mann bringen wollte: was sonst etwa statt dessen zu tilgen sein könnte, sehe ich nicht. — 26°. ['el-'exāu], § 52, 3. — 27°. °nimkɔrennū (ohne wə-) Sam. LXX. Peš. (melius est ut venumdetur Vulg. ○). — °'al-tihjē-bŏ Sam. — 27°. Sam. LXX. Peš. Vulg. verwischen den Charakter der Glosse [bəśarenū], § 54, 1, durch die Ergänzung zu ⟨u⟩bśarenū.

37, 28 ist aus Eð und Ja zusammengeschoben. Kautzsch-Socin S. 89 werden also mit Recht in wajjimšocht und wajja'lt eine Dublette gesehen haben (gegen Holzinger 224 u. a.). Ob wajja'lt im alten Text von Ja direct vor wajjimkort gestanden hat, läßt sich aber natürlich nicht sagen. — LXX sucht in 28° wieder zu harmonisieren durch ha'našim hammidjanim hassoxārim, und LXX E setzt gar direct † hajjišmo'ētim ein. — Ob 28° wajjati'ū als stilistische Variante oder als secundärer Ersatz (nach dem ausgefallenen Parallelstück von Eð) für wajjöridū zu betrachten ist, mag dahinstehen: auf jeden Fall scheint mir das Versstück doch eher zu Ja als zu Eð zu gehören, weil es sich mit Eð 28° zu schlecht metrisch vereinigen läßt, vgl. auch Ja 39, 1; Ea ist wegen 37, 36 ausgeschlossen.

37, 32° waišakú und wajjabí'ū (° waibi'ūh Sam. Peš.; mittentes qui ferrent Vulg. O) weisen, wie bekannt, auf Quellenmischung. Über den Versuch einer Auflösung und Ergänzung vgl. § 49. — 33. Δbnt hi Sam. LXX. Peš. (= est Vulg.?), metrisch jedenfalls schlechter. — Das Fragment 33°, das den Langvers zerscheidet, (§ 44, 1) gehört nach 20° zu Εα; zu Jα 33° vgl. Jð 44, 28. — 35°. °wajjiqqawū und hernach ubnoþūu ⟨wajjabó'ū⟩ lənaxmō nach dem gewöhnlichen Sprachgebrauch LXX. — 35°. °cal-bənī Sam. Peš. — 36 ist etwas unsicher: ich habe es so abgeteilt, wie das überlieferte wəham(mə)danīm es erfordert, das an sich hier in Eα nicht notwendig nach Eð 28 und den Versionen abgeändert werden müßte (vgl. § 99 zu 25, 2°). Andernfalls wäre abzuteilen wəhammidjanīm | machərū 'oþō | 'çl-miṣrāim ləfōṭīfār || sərīs par'ō, | śar-haṭṭabbaxīm | × × × × × × × × (über die Betonung des Namens s. § 70 zu 5, 12°). — Für 'oþō haben Sam. LXX. Vulg. °'çb-jōséf, für 'çl-miṣrāim Sam. °miṣraimā.

LXII. Juda und Thamar: 38, 1—30 (J_{α}^*) .

§ 124. Innerhalb des Stranges J wird dieses Capitel durch das Metrum zu $J\alpha$ gewiesen. Die Schwierigkeiten der Einordnung in das engere $J\alpha$ bleiben aber dieselben wie bei der in das weitere J. Gegen Capitel 37 wechselt ohne nähere Motivierung der Schauplatz. Dort wohnt Jakob noch in der Nähe von Sichem (§ 123, 2, c), hier spielen sich die Ereignisse bei Adullam und Thimna ab, also in der Gegend von Hebron, ohne daß gesagt

würde, daß und wie Jakob dahin gelangt wäre (über die Glosse 37, 15^b s. zur Stelle), oder daß wir später noch etwas darüber erführen.¹) Stilistisch hebt sich zudem das Capitel wie mir scheint durch besonders fortgeschrittene Erzählertechnik, namentlich eine ungewöhnlich reiche und freie Anwendung des Enjambements, von den übrigen Teilen von Ja ab (§ 8). Man wird daher auch wohl hier genauer von Ja* reden, d. h. unser Capitel als einen Nachtrag innerhalb des alten Hauptcorpus von Ja betrachten dürfen (vgl. § 65, 8). Auch beachte man wzjąbbēm 'oþáh 8^b und ähnliches technisches Zubehör (vgl. § 118, 10), sowie den Gebrauch von qadešá 38, 21. 22 (vgl. § 65, 9). — Das Stück bricht übrigens mitten in einem Verse ab, ist also nicht vollständig aufgenommen.

38, 2^b. °ušmāh LXX. Peš., vgl. zu 12^b. — 3^a. wattiqrā mit Sam. LXX. Vulg. und nach 4. 5° (Peš. überall °wajjiqrā). — 5°. °waihī Sam., °wəhī LXX. — °bichzībā Sam. (quo nato parere ultra cessavit Vulg. und ähnlich Peš. (1). — o'obám LXX. — 7°. Über bəchörő für bəchōr jəhūdā 8. § 53, 1. — 10°. †<'eþ-')'dšer- Sam. — < jahwe'), § 50, 2, a. — 12°. LXX streicht †bab, vgl. zu 2b. — An der Aussprache jūdā für רחודה braucht man wohl keinen Anstoß zu nehmen (vgl. I, § 222, 1, a): sie würde auch an allen übrigen Stellen in den Vers passen. — $12^{\circ} + 13^{\circ}$ ist überladen. Vielleicht ist $\lceil re'\bar{e}u \rceil$ zu streichen und dann abzuteilen ht wəxira * | ha'dullami timnàþa | wajjuggad ləþamar lēmór: || > hinnē xamich usw. — 13°. †bþamár (kallaþō) Sam. LXX. — 14°. °wattiþchás Sam. — 14°. wəhű lð nəþanāh lð LXX. Der Vers ist schlecht und vermutlich irgendwie verderbt. Man erwartet wəhiolo nittənā | lo lə iššā; dann müßte in 15° ein Fuß ausgefallen sein. — 15b. † punžh (wolō jođa'ah) LXX. Vulg., aus 16° anticipiert, das selbst (entschuldigende) Glosse ist (§ 55, 5). — 18b. uf bilách M: aber in 25c (wo LXX. Peš. Onk. Vulg. nach unserer Stelle den Sing. eincorrigieren) ist der Plural metrisch notwendig, daher auch hier אויב zu ergänzen. — 20°. Der Schluß ist hart: bojáð caīrà chá dullam wäre leichter. — 20°. (ba'ēnáim), § 50, 2, d, nach 21° ergänzt. — 21°. המקום mit Sam. LXX. Peš. Vulg. für nopo M, und (ha)hi mit Sam. für das auch metrisch übermäßig harte

¹⁾ Es heißt auch in Ja hernach 44, 8. 46, 31. 47, 1. 50, 5 (vgl. 50, 11) immer nur, daß Jakob im 'Lande Kanaan' gewohnt habe, geradeso wie bei Jô 42, 5. Ea 42, 7. 45, 25 (daneben 'éres ha'ibrim 40, 15a), Ed 42, 13. 29. 45, 17 (die Passierung von Beersaba auf dem Zuge nach Aegypten Eα* 46, I ff. bedeutet hier natürlich nichts). Und wenn in der Angabe von Jα 50, 11, Abel Misraim sei bo'eber hajjardén, also im Ostjordanlande, gelegen, irgendwelche alte Tradition steckt, so sind Joseph und die Aegypter da ein großes Stück nordwärts über Hebron hinausgekommen, und man sieht nicht, warum sie das tun und überhaupt den Jordan überschreiten, wenn sie den Weg über Hebron benutzen. Der Verfasser jener Stelle müßte sich geradezu wohl gedacht haben, daß der Zug einen der Umwege über das Ostjordanland (vgl. Guthe, Kurzes Bibelwb. 713, Al. 2, No. 5 und 6) gewählt hätte, um etwa den toten Jakob auf demselben Wege in das Land Kanaan zu bringen, auf dem er einst lebend eingezogen war. Von dem Jordanlande aus kommen höchstens Bethel und Sichem als Reiseziele in Betracht, aber nicht Hebron. Aber die ganze Sache mit der Totenklage ist zu dunkel, als daß sich etwas annähernd Bestimmtes sagen ließe.

LXIII. Joseph und die Aegypterin: 39, 1—23 (J α und J σ).

§ 125. Die Hauptmasse dieser Episode stammt unzweifelhaft aus Jα. Von einer quellenmäßigen Benutzung von E vermag ich keine deutlichen Spuren zu finden. Was sachlich oder sprachlich auf E hinweist, steht im zusammenhängenden E-Text von Cap. 37 und 40 suo loco noch einmal (s. zu 1°. 4°. 7°) und ist also hier höchstens vom Redactor zum Aufputz eingefügt worden. Drei kurze Stellen, 2°, 4° und 5°, sind aus Jδ entnommen.

39, 1° ist Glosse aus 37, 36 (§ 54, 2. 61, 1, a). — 1^{d. o}šám Sam. — 2°. (jöséf), § 50, 2, a. — běp Sam. (und Peš., der aber das folgende waihi fehlt: حزا هرخب إحراره ده هدو هرنيا). — 4°. wajjimsā jūsèf xén | bə'ēnē 'adonāu Sam. LXX. Vulg., rhythmisch etwas glatter. — [waišarep 'opo], § 59, 2. 61, 1, b, redactionell nach 40, 4 eingesetzt. — 4b. Die Ergänzung mit Sam. LXX. Peš. Onk. (et universa quae ei tradita erant Vulg.), vgl. 5°. — 5°. 'al-bē $p\bar{o}$ LXX. Peš. (Vulg. O). — 6°. † $l\bar{o}$ fehlt Sam. — 7° fälschlich aus 40, 1 anticipiert (§ 58, 2. 61, 1, b). — 8^b. †mā-bbəbēļū Peš. Vulg., †mə'ūmā bəbē**b**ō Sam. LXX. — 9b. †'attī Sam. — 10a. jōm (wə) jóm Sam., hart (LXX. Vulg. O). — [liškab 'ęṣlah lihjōþ 'immah] erläuternde Doppelglosse (§ 54, 1). — 11". kajjòm mit Sam. (LXX. Peš. Vulg. (§ 50, 2, a). — 12^a. obibzadāu und so ^obəzadáu 12^b. 13^a. 15^b. 16^a. 18^b Sam. LXX. — 13^b. †wajjános (wajjeşē) h. Sam. LXX (et se esse contemptam Vulg.). — 14°. †'elai lēmor šichbī 'immī LXX. — 15b. bəjadí Sam. Peš. Vulg. nach 13°. — 17°. $[kadbarīm ha'ell\bar{e}]$ aus 19° anticipiert, § 55, 4. 61, 1, b. — 17°. †bǐ (wajjōmer 'elai šichtī 'immī) (bez. ... 'eškətā 'immach) LXX. — 18°. (wajjesē) mit LXX. Peš. (hier metrisch notwendig). — 20^b anerkannte (prosaische) Glosse, § 54, 3. — 23°. Ich sehe nicht, wie 'ęħ-kǫl-mə'ūmā təjadō M. Sam. (nur مرمز حليوه Peš.) nach hebräischem oder sonstigem Sprachgebrauch den Sinn geben kann, den man darin sucht. Für den Vers paßt außerdem nur einfaches mə'ùmā (bez. ('ittò) mə'umā?), die Überschüsse 'eb-kol und bejadō müssen daher wohl irgendwie durch eine Bezugnahme auf 6ª in den Text geraten sein. LXX. Vulg. umschreiben γινώσκων δι' αὐτὸν ούθέν· <πάντα γὰφ ην διὰ χειρὸς Ἰωσήφ) bez. nec noverat aliquid (cunctis ei creditis). — 23°. †wə(chọl-)'ἄšες Sam. Peś. (et omnia opera eius Vulg.).

LXIV. Josephs Traumdeutung im Gefängnis: 40, 1—23 (J α und E α).

§ 126. Cap. 40 setzt, nach einer kleinen Lücke, die durch den Einschub von J α Cap. (38.) 39 hervorgerufen ist, den E-Text von Cap. 37 fort. Eingefügt sind nur ein paar Stückchen aus J α und einige spätere Glosseme.

40, 2°. [šənē], § 52, 6. — 3°. Der Versschluß hinter משמר (bəmišmár LXX. Peš.) zeigt ebenfalls, daß M zu Unrecht bəmišmár als St. constr. punktiert. — V. 3° ist als harmonistischer Einsatz anerkannt ('el-bēb hassohar läßt Peš. aus) und zerreißt einen Langvers (§ 44, 2). Aus diesem hat er außerdem an der Schnittstelle zwei Füße verdrängt. Ich habe diese durch ('adoné joséf) ausgefüllt, weil man doch eine kurze Andeutung darüber erwartet, wie der śár hattabbaxim dazu kommt, Joseph den beiden Gefangenen beizuordnen (vgl. auch 7° Schluss). — 5° ist stark überfüllt und jedenfalls 'iš xalomo als Dublette zu 'iš kəfi þrón xalomó zu tilgen, vermutlich auch noch das davorstehende šəném (vgl. § 55,4 und § 127 zu 41, 11b): wajjáxləmù xălõm | bəlāil 'exád, | 'tš kəfi þrón xálomó ist ein auch rhythmisch tadelloser Siebener. — Über die Kurzform bolāil vgl. § 64, 2, b. — °kofibronō Sam. (vgl. juxta interpretationem congruam sibi Vulg., δρασις του ένυπνίου αύτου LXX). — In 8° fehlen zwei Füße, die vermutlich doch das Object zu sifrű-nà-li enthielten (§ 50, 2, b); außerdem wird des Gedankens wegen umzustellen sein, wie im Text vorgeschlagen ist: 'Erzählt mir doch eure Träume: vielleicht daß Gott mir eine Deutung gibt'. Vgl. auch zu 14°. — opibronám LXX ist mißverstanden. — 10b. o wəhi mafraxab | 'aləbā nişşa LXX (und so Ball u. a.; حو هنده Peš., videbam ... crescere paulatim in gemmas Vulg.). - 11º. Der 'Becher Pharaos' paßt nicht in den Vers und auch wohl nicht einmal recht in das allgemein gehaltene Traumbild. Die beiden [pqr'o] werden aus der specialisierenden Antwort Josephs 13b heraufgeholt sein (§ 53, 2. 61, 1, b). — 12b. šəlòšéþ haśśarizím wäre sehr auffällig betont, ich habe also lieber šəlošā geschrieben unter der Voraussetzung, daß der Autor mit den beiden Formen je nach dem rhythmischen Bedürfnis gewechselt habe. — 14ª. Vers und Sinn sind wie bei 8° lückenhaft. Daß ein (wə'atta 'al-tiškaxénī) ausgefallen sein könne, hat bereits Ball 98 vermutet: dann muß aber auch ka'šér jītat lách mit vor kī-'im etc. treten. — 14b. †xesed (we'meh) Peš. — 14c. omibbeh hassohar LXX. Peš. Onk. Vulg. knüpft secundăr an die Fassung von Jα an. — 17^b. ome'al-hassal Sam. — 19^b. [me'alech] ist von Ball 98 als die Pointe zerstörender Einschub erkannt: es ist aus 19° heraufgeraten (§ 55, 4. 61, 1, b). - † 'al-(ha)'es Sam. - 20b. 21a. (par'ā), § 50, 2, a. - 21b. 0('eh-)hakkõs Sam. — 22b ist der Form nach kaum metrisch, jedenfalls nicht in den Vers zu bringen, daher nach § 55, 4 zu beurteilen.

LXV. Pharaos Träume und Josephs Erhöhung: 41, 1—57 $(J_{\alpha}, J_{\sigma}; E_{\alpha}, E_{\sigma} \text{ und } P_{\alpha}).$

§ 127. 1) Nach dem Metrum zerlegt sich dies Capitel (das ich I, 386 ff. falsch beurteilt hatte), in Stücke im Siebenermaß und solche mit dem Schema 6 K. Von den Siebenern gehört eine Zeile zu P 46* (und vermutlich zu Pα, trotz der chronologischen Angabe), zwei andere, 43*. 46*, werden aus Jα entnommen sein (s. zu den Stellen), die restierende Hauptmasse unbestreitbar zu E bez. Εα. Von den 6 K-Stücken wird eines, 55—57, durch die Rückbeziehung in Jδ 42, 5 für Jδ sichergestellt (Gunkel 380), außerdem durch den Sprachgebrauch 14* mit wairīgūhū min-habbōr, und (48* +) 49* mit kəxōl hajjām harbō mə'oō (Dillmann 416). Der Rest muß bei Eð verbleiben. Er gruppiert sich einmal um die Trāume, 1—2. 21. 27—28 (hier zwingt schon die enge Berührung mit Εα, an E zu denken; außerdem beachte

man mit Rücksicht auf § 112 zu 30, 38^d die Formen רורדינה 2^b, 21°) und die Einrichtung des Fünften 33. 34^b. 35^b. 38—40: an diesen Stellen ist Jø durch die Parallele in Jø 47, 23—26^b ausgeschlossen. — Über 50—52 s. zur Stelle.

- 2) Für die Verteilung des Stoffes von E ergibt sich danach Folgendes. Die Träume waren in $E\alpha$ und $E\delta$ gleichmäßig breit erzählt, mit großen Anklängen im Wortlaut, aber auch wieder mit Differenzen (vgl. $E\delta$ 21, das gegen die Erzählung von $E\alpha$ isoliert dasteht). Nach $E\delta$ soll der Pharao 'einen' weisen Mann über Aegypten setzen, der den Fünften erhebt (33. 34^b etc.), nach $E\alpha$ popidim, welche die Speise der reichen Jahre für die kommenden Hungerjahre sammeln sollen.
- 41, 3^b. °wərqqqõp Sam. 4^a. (šệtá'): dieselbe Auslassung der stilistisch kaum entbehrlichen Zahl stört auch noch 7ª. 20ª. 24ª den Vers, § 50, 2, g. — 4°. (wohinne xălōm) (ebda.) war nach 7^b zu ergänzen, da dem Vers zwei Füße fehlen. — **7^a. S. zu 4^a.** -- 8°. Der Vers ist um einen Fuß zu kurz. Da man nach Eα 25b. 26b an dem Singular xdlomő schwerlich wird rütteln dürfen, ist die Annahme einer Lücke am Versschluß vielleicht das Natürlichste: nach Εα 37, 10b (vgl. auch Εδ 37, 6b) könnte man sie sich etwa durch formelhaftes ('ašer-xalam') ausgefüllt denken. Der Plural, den Pes. (wegen des folgenden 'ōþám) einsetzt (vgl. auch 'eþ-xặlomấu Sam.) wäre metrisch nur möglich, wenn man zwischen 'eß- und ihm ein Wort einsetzte, also etwa 'eß-(sone) xălomoßau: aber das widerspräche den eben angeführten Stellen. Deshalb ist auch 8ª 'ōþám mit LXX in 'ōþō zu corrigieren (vgl. auch 15b). — 9°. °'ęl-par'ō Sam. LXX, مبره هندم Peš., bloß ait Vulg. — 10b. ['obī] aus dem Folgenden anticipiert (§ 52, 2. 61, 1, b): Sam. corrigiert in °'oþám, LXX. Peš. in °'oþánū: beide haben also die stilistische Härte empfunden. zz ist stark überfüllt, aber nicht mit voller Sicherheit zu bessern: ich habe den Text in möglichst engem Anschluß an 40, 5° gegeben, weil so auch die glatteste metrische Form herauskommt: [' $\check{q}n\bar{\imath}$ wah $\bar{\imath}$] (dafür uterque Vulg.) könnte aus E δ oder von derselben Hand stammen, die dort [šənēm] etc. einsetzte (s. § 126 zur Stelle). — † iš kəfi þrón | xălomő xalàmnú geht nicht in den Vers (vgl. § 52, 6), wohl aber 'šš kəfifronő (kaxlomó LXX) xalàmnú Sam. LXX (vidimus somnium praesagum futurorum Vulg. O). — Vorher wannaxlom Sam., häßlich. — 13°. (par'o'), § 50, 2, a, vgl. Ball 98. — 14°. 'Das Metrum zeigt, das hinter waizallax das fehlende Object zu ergänzen und nicht waizallax selbst in eine Nif'al- oder Hippa'elform zu ändern ist' I, 387 Anm. 17. Vgl. dazu noch § 50, 2, b. — 15^b ist vermutlich überfüllt: ist etwa 'alēch oder lēmór zu streichen? — hābišmā' Sam. — 16°f. ist I, 387 falsch beurteilt. Sam. LXX (bil'ādē 'Flohīm (lo) je'anē etc.) und Peš. (ما يعلم المحال المحلم المحال المح im Recht, da der Versschluß hinter bil'ađái fällt. bil'ađái ist wie 14, 24 einfach mit 'nein' zu übersetzen (s. Dillmann 413). — 17°. °'eþ-jöséf Sam., †lejöséf <lēmor> LXX, ləjöséf Peš. (). — Vulg. narravit ergo Pharao quod viderat: Putabam etc. (). — 17b. o(wə)hinəni Sam. — 'al-[səfab] hai'or wie Eð 1b; səfab ist aus 3c repetiert, wo aber von den Kühen die Rede ist (§ 61, 2, a). — 19b. chahen Sam., rhythmisch weniger gut. — laro' ist verstellt (§ 63, 1). — 20°. S. zu 4°. — 20°. o'(w2)habri'ōb Sam., † (hajjafőþ wə) habri'őþ LXX. — 21. Der Eintritt von Eð markiert sich durch den Inhalt (oben No. 2) und die Zerreißung des Langverses von Εα (§ 44, 1). — Sam. corrigiert in und entsprechend auch יתבאחן, hat also die drei Formen auf בההן. auch noch in seiner Vorlage gehabt (vgl. oben No. 1). — 21°. †wa'īqáş (wa'īšan) LXX. Vulg. Außerdem ergänzen LXX Peš. ein ('ōd') zu wa'érē, Vulg. desgl. zu dem ein-

geschobenen (wa'īšan). — 23. Das verdächtige [sənumōħ] geht auch nicht in den Vers; es fehlt LXX. Peš. Vulg. (§ 55, 6). — (u)šāufōħ mit Sam. LXX. Peš. Vulg. (§ 50, 2, h). — °'axarēn Sam. — 24°. Über die Langform wattibla'na (Sam. ¬>—, vgl. zu 21) s. § 112 zu 30, 28°, wegen (šệτα') oben zu 4°. — 24°. 'el-haxartummīm geht nicht in den Vers (§ 64, 2, d); die Correctur nach τοῖς ἐξηγηταῖς LXX, coniectoribus Vulg. — 25°. °'aggfā Sam.

41, 26. 27 sind harmonistisch überglossiert. Eα sagte zunächst nur: 'Die sieben Kühe bedeuten (je) sieben Jahre und die sieben Ähren bedeuten auch (je) sieben Jahre'. Die weitere Specialisierung folgt in 29 f. Dazwischengeschoben ist ein Stück aus einem Passus von E∂, der von vornherein zwischen den verschiedenen Arten von Kühen und Ähren schied. Aus diesem Passus sind 27abed ganz genommen (jedoch s. zu 27d), um der dazu zu ergänzenden ersten Hälfte willen die beiden [hattoboh] 26ab im Text von Εα eingesetzt, die nun den Vers überfüllen und sich außerdem auch dadurch als secundär erweisen, daß das eine hattobob wohl zu den Ähren paßt (22b. 24a), aber nicht zu den Kühen, von denen das Adj. hier sonst nicht gebraucht wird. — 26°. (hap)paróß mit Sam. LXX (Peš. Vulg. O). — 26°. †xǎlôm < par'ō > LXX, aus 25° wiederholt. — 27°. Auch der Parallelismus mit 27° verlangt, wie das Metrum, die Ansetzung einer Lücke. - Für hareqσ̄b (vielleicht ursprünglich Specificum von Εδ?) LXX haraqqσ̄b, Sam. Peš. haddaqqσ̄b. — °ušďufóþ Sam. LXX. Peš. Vulg. wie 23^a (hier wegen des Parallelismus der Gliederung nicht recht wahrscheinlich). — 27^d. Mit šệbặr šənē ra áb fallt der Text aus der Rolle, denn auch Eð redet zunächst nur allgemein von 'Jahren', s. 27b. Vielleicht lautete die Zeile ursprünglich šệbā' šanīm hènnā, mit absichtlicher Wiederholung von 27b. Bei der Correctur mag auch das Masc. jihjū in den Text geraten sein. — 28°. Da mit dieser Zeile die Specification von Eα 26 beginnt, scheint mir (we)hú (§ 50, 2, h) unentbehrlich. Das wo- wird redactionell gestrichen sein, als die Hungersnot in 27d eingesetzt wurde: darauf sollte nun ht zurückweisen, statt wie ursprünglich vorwärts auf das Folgende. — ('eþ-)'ašér mit Sam., § 50, 2, h. — 31°. ['axarē-chen] (wə'axarē-chen Sam.), § 55, 2. — 33°. °jir'ē-lõ Sam. — 34° ist zu kurz und schließt mit ja'sē sehr unvermittelt an (daher ergänzen Sam. Peš. zu °(wə)já'aś und LXX (καί) ποιησάτω, vgl. Vulg. qui constituat). Vermutlich ist in Eα (vo attā) wegen Eð 33° gestrichen und dabei auch ein (kö) mit ausgefallen. — 34°. °wīxamméš Sam., wīxam(mə)šú LXX. Peš. (letzteres wegen 34°); et quintam partem fructuum ... congreget Vulg. (). — 35°. owejiqbóş (wegen 34°) und †'efkol-(ha)'ochel (šeba') haššanīm Sam. LXX. — 35° gehört, wie die Zerschneidung des Langverses 35° + 35° (§ 44, 1) lehrt, sicher zu Eð, daher der Sing. wejisbör- zu schreiben ist (dazu stimmt eventuell die Verteilung der Verba wajjişbór Εδ 49° und wajjiqbóş Εα 48°: s. aber zur Stelle); °wzjissatër LXX. Vulg. — 35°. ['ochell schießt über und ist an seiner jetzigen Stelle sinnlos oder stilwidrig, also entweder der Anfang einer verlorenen Langzeile von Eð oder wahrscheinlicher mechanisch aus 35° wiederholt (§ 61, 2, a). — 35^d. ^ojišmərti Sam. Peš., ^owəjiššamér LXX. Vulg. — 36^s. [ha'ochel], § 52, 1. — 36^b. Der ungefüge Vers wird tadellos durch Umstellung der beiden Vershälften (§ 63, 1) und die dazugehörige Änderung von tihję̃n M (°tihję́nā Sam.) in jihję́. — 37. Ganz ähnlich Εα 45, 16^b. — 39^{c. o}mimméch oder ^omimmèkká LXX, aus 40^b anticipiert. — 42^b würe als umgekehrter Siebener nicht principiell zu befehden, aber der natürliche Zusammenhang zwischen tabba to 42° und rebid hazzahab (°r. zahab Sam.) 42° wird doch ziemlich ungeschickt durch das bizdē-šéš unterbrochen. Der Redactor hat wohl daran gedacht, daß die Kette über dem Gewand getragen werde und stellt dieses daher voran: aber Ring und Kette übergibt Pharao dem Joseph direct: die Einkleidung wird nicht zwischen diesen zwei Acten vor den Augen Pharaos stattgefunden haben. Ich habe also umgestellt (§ 63, 1). — 43 wird gewöhnlich auch zu E gezogen, aber wajjarket 'oþō bomirkebeb ist in keiner Weise in den Vers zu bringen und demnach offenbar in wajjarkitëu etc. zu ändern (§ 53, 1). Das führt dann schon eher auf Ja. Außerdem ist aber 43° doch auch eine Art von Dublette zu Εα 45° und unterbricht den Zusammenhang der Schilderung $42 + 43^{\text{b}} - 45^{\text{b}}$. Das genügt wohl, um 43^{a} für J α zu sichern und demgemäß

auch die dazugehörige Fortsetzung 46^b. Die Ausfahrt Josephs hat also hier nicht Εα, sondern nur Jα erzählt (ob auch Jδ oder Εδ, bleibt unsicher). — °wajjigrā Sam. LXX. Peš. (clamante praecone Vulg.). — 45^c ist eine ungeschickte (und deshalb von LXX gut gestrichene) Teilanticipation (§ 61, 2, b) aus 46^b: der Redactor war bei der Einschaltung von Pα 46^a in Verwirrung geraten. — 47. šənē haśśaba', Auflösung von šanīm, § 53, 2, und zu 48^a. — Am Schlusse fehlen zwei Füße, außerdem fehlt in 48^a das Subject. Es wird also ⟨wajjeṣē jōsef⟩ dagestanden haben, aber wegen 46^b redactionell gestrichen sein (vgl. § 49). — 48^a. 'ęb-kol-'ochęl šębā' šanīm ist abermals eine Auflösung, die sich als solche noch durch das artikellose šębā' šanīm verrāt: das sind offenbar die in 47^b überglossierten und dann heruntergeratenen Worte. Demnach ist auch weiterhin hajū in hajā zu ändern: šębā' šanīm 'dšṣr hajū bə'ṣrṣṣ miṣraim ist ja so wie so ein Unsinn. Sam. LXX suchen daher durch †'ęb-kol-⟨ha⟩'ochęl (!) šębā' ⟨haš⟩šanīm 'dšṣr hajū ⟨haśšaba'⟩ bə'ṣrṣṣ miṣraim zu bessern, aber gegen das Metrum (ähnlich \ample ap, jaco \ample ap, haso) kas peš.).

 4π , 48^{b} ff. sind stark gemischt und die Auflösung ist nicht sicher. Feststehen dürfte, daß 49^{b} zu J δ gehört (s. oben No. 1). Dagegen schien mir 49^{a} durch wajjisbór eher an E δ gewiesen zu werden (s. zu 35^{a}). Dann muß aber, insofern nun $49^{a} + 49^{c}$ einen Langvers bilden, der vorhergehende Langvers zu J δ gezogen werden: er läßt sich ja auch wohl mit 49^{b} zu einer tristichischen Gruppe verbinden. Legt man dagegen auf jenes wajjisbór kein Gewicht, so wäre vielmehr 48^{b} zu E δ , das Folgende an J δ zu weisen:

Vielleicht ist das vorzuziehen, denn dann blieben die 'Städte' bei E und xađál (Dill-mann 416) bei J.

- 41, 50—52 bilden nach Ausscheidung der anerkannten Glosse 50^b (§ 57) drei Achtheber, gehören also weder zu Εα noch zu Εδ. Der Form nach denkbar wäre allenfalls Εγ, doch habe ich es vorgezogen, die Verse lieber keinem der laufenden Fäden zuzuweisen, da der Entscheid zu unsicher bleibt (Weiteres s. § 135 zu 48, 20). Für Εγ wären die Verse das einzige Zeugnis zwischen 33, 11 und 48, 15. Außerdem pflegt auch Εγ die Achter doch nicht so zu häufen. Auf eine abseits liegende Quelle deutet jedenfalls das 'eine' Hungerjahr, šənáþ hara'áb 50°, das man doch wohl nicht schlechhin mit 'das erste Hungerjahr' übersetzen oder erklären darf (s. auch § 134). 50°. 'juliəd tö Sam. (LXX. Peš. Vulg.). 51. [wɔ²ęþ kol bēþ 'abī] (kol fehlt Sam.) ist jedenfalls Dublette zu 'ęþ-kǫl-'dmalī, stammt aber doch schwerlich aus J (Gunkel 386), sondern ist eher der steigernde Zusatz einer späteren Hand (§ 55, 6).
- 41, 53. ° $haj\bar{u}$ Sam. LXX. Peš. Vulg. (wohl nach 48°, s. aber zur Stelle). 54°. ° $\langle ha \rangle ra'a\bar{b}$ Sam. $\uparrow \langle l\bar{o} \rangle haj\bar{a}$ LXX. Peš., um den Sprung zu J δ 55° zu verdecken.
- 41, 55 ff. Für die Zuweisung dieses Abschnittes an Jð (oben No. 1) ist zu beachten, daß wajjiṣ'áq 27, 34 nun auch zu J (Jα) gerechnet werden muß (vgl. Holzinger, Hexat. 104).

 55^{d.} °(wa)'šér Sam. LXX. Peš. Vulg. tạ'śứn Sam. 56^a unterbricht den Zusammenhang und fügt sich nicht in das tristichische System. Wegen 'al-kộl-penề vgl. § 90 žu 19, 28^b (Sam. LXX. Peš. ändern in das gewöhnliche °al-penê chọl-; Vulg. in omni terra).

 56^b. Für das unverständliche 'eb-kol-'ašer-bahem (πάντας τοὺς σιτοβολῶνας LXX und ähnlich in horrea Vulg. [Peš.]) weiß ich auch keine definitive Besserung; Sam. verdirbt mit dem geratenen †bahem ⟨bar⟩ nur das Metrum. wajjašbér (nach "curt") Sam. und 42, 6) dürfte anerkannte Besserung sein. 57^b. °ha'raṣōb Sam.; °bəchol-⟨'éreş⟩ miṣráim Peš.

LXVI. Erste Reise der Brüder Josephs nach Aegypten: 42, 1—38 $(J\sigma; E_{\alpha} \text{ und } E_{\sigma}).$

§ 128. Als feststehend darf betrachtet werden, daß von diesem Capitel V. 4^b —5. 27—28. 38 zu J gehören. Der Form nach schließen sich diese Stücke durch das Schema 6 K zusammen, sie sind also aus J δ entnommen. Über die verbleibende Hauptmasse wird im einzelnen verschieden geurteilt: nach meiner Meinung gehört sie ganz zu E, ist aber nach dem Metrum unter E_α und E_δ aufzuteilen. Damit schwindet der Anlaß, nach weiteren erheblichen Stücken aus J Umschau zu halten (über 6^d und 23^b s. die Anmerkungen).

42, 14. °'el-banáu Sam. — 22. wajjömer (von LXX als Dublette gestrichen) ist für den Vers unentbehrlich, nötigt aber doch kaum, hier einen Quellenwechsel anzunehmen, da das Siebenersystem so glatt bis 4ª durchläuft. — o'dnī Sam. für hinnē. — 2b. † miššám (mo'at ochel) LXX nach Ja 43, 2b (emite nobis necessaria Vulg.). — 6a + 6c bilden zusammen einen Siebener, das zerschneidende Mittelstück (§ 44, 1) ist also Einsatz, und zwar vermutlich aus einer inhaltlich sehr nahestehenden und deswegen verstümmelten Quelle (§ 49), d. h. aus Eð: denn man wird nicht sowohl die Wiederkehr des Wortes wajjašbér aus Jo 41, 56°, als die sachliche Dublette zwischen den beiden Versen betonen müssen. — Sam. Peš. Vulg. verwischen die Fuge zwischen 6° und 6° durch (we)hu. — 6^d. Wenn 'appāim mit Notwendigkeit auf J hinweist, so wird das Wort wohl aus Jδ eingesetzt sein (vgl. Hollinger 239): es kann ohne allen Schaden für den Vers gestrichen werden. - 7°. Vgl. Eð 30°, und wegen der Ausfüllung der folgenden Fuge zwischen Eð und Eα § 49. — Ebenso bei 9bf. Daß hier beide Quellen das Wort məraggəlim gebraucht haben, folgt aus dem Vergleich von Εα 14°. 16° und Εδ 11b. 31. — 10 ff. Die Dublette verteilt sich correct auf Ea und Eð (§ 29,6), der Wortlaut von Eð kehrt hernach, nur wenig stilistisch variiert, in Eδ 31 ff. wieder, das kentm von Eα 11ª in Eα 19ª (freilich auch in Eð 33°. 34°: also wird auch Eð inzwischen das Wort noch gebraucht haben). — 10°. °'ábadech Sam. LXX. Peš. (aber sed Vulg.). — 11°. ('á)nácnū mit Sam. und unten 32ª ist auch für den Vers kaum zu umgehen. — 14ªb. Zur Ausfüllung der Fuge vgl. § 49. — (haddabár) ergänzt mit Ball 101. — 16b. ougzú LXX, sinnwidrig. — 16c. Hiernach in Sam. langer Einsatz nach Jα 44, 22 (Ball 101). — 17° ist überfüllt durch ['el-mismar] (§ 55, 1), das eingesetzt wurde, nachdem das nach he'asərü 16° zu erwartende wajje'sór in wajję' tóf verderbt war. — 19°. °(ha)' ęxád Sam. — 19°. °(we)hatí' ū ('eþ-)šéter Sam. LXX. — 196 ist zu kurz, auch der Sinn erfordert eine Bezugnahme auf die Rückkehr (§ 50, 2, i). — 20°. otobi'un Sam., ebenso 20° homuhun, letzteres wahrscheinlich richtig, wenn mit diesem Worte Josephs Rede schließt. Im Text habe ich freilich die vielbeanstandeten Worte wajjá'śū-chěn mit einer Correctur zu den Worten Josephs hinzugezogen (da sie für den Vers nicht zu entbehren sind), möchte aber doch zur Erwägung geben, ob sie nicht etwa bedeuten können 'und sie sagten ja dazu': vgl. gerade wieder Ea 29, 28. Damit ware alle Schwierigkeit behoben. — 21b. (bə)sarāþ Sam. Peš., hart (vgl. опередоция LXX). — 21°. ° alen Sam. LXX. Peš. Vulg. — † (kol-)hassará Sam. — [hazsob] schießt über (§ 52, 8); doch kann der Fehler vielleicht auch wo anders liegen, da man das Pronomen nicht gern entbehrt. — 22°. °dibbártī Sam. LXX. (Peš. Vulg. O). — 23^b kann aus J& stammen, ist aber wahrscheinlicher nur Erläuterungsglosse (§ 55, 5). — 25°. lomalle nach dem Vorschlag von Ball 101 (ἐμπλησαι LXX, ut implerent Vulg.). — 25°. °('eþ-)kaspém Sam. — °'al-saqqō Sam. — 25°. wajja's(ú) mit Dillmann 421 u. a. nach Pes. Vulg.

42, 27°. Daß śąqqō redactionelle Correctur für 'amtaxtō ist, dürfte zugestanden sein. — 27°. †'ef-(ṣərōr) kạspō LXX nach Εα 35. — 28°. °hūšάι(√lī) kạspī LXX. Vulg. — †hinnē(-hū) Sam. LXX. Peš. und 4 hebr. Hss. (en habetur Vulg.). — 28°. Jð schließt mit wajjexrəðú (vgl. Jα 27, 33), dann ist vor Eð 29° eine Zeile aus Εα eingeschaltet, die zu der Parallele 35 gehört (§ 29, 6. 63, 1, auch Hollinger 241). — 28°. °'al-'axíu Sam. — 30°. †'ofánū ⟨bəmišmar⟩ LXX nach Εα 17° (s. aber zur Stelle). — 32°. °'axíu 'ānàxnū Sam. LXX. Peš.; duodecim fratres uno patre geniti sumus Vulg. O. — 32°. ⟨wə⟩ha'çxáð Sam. Peš., hart. — 33°. [ha'īš 'ặdōnē ha'arçş] aus 30° wiederholt (§ 52, 1. 61, 1, a). — 33°. †wə'çf-⟨šētçr⟩ ra'tōōn LXX. Onk. Peš. nach Εα 19 (et cibaria domībus vestris necessaria Vulg.). — 34. Der Text von M ist unmetrisch; die Correctur des Eingangs nach Εα 20. — [kī lō məraggəlīm 'aṭtem], § 54, 1. 61, 1, a. — 35°. †wajjihjū Sam. — †bəfī 'amtaxtō Peš. nach Jδ 27°, in ore saccorum Vulg. — 35°. †hēm Sam. — Über 35° s. zu 28°; daß vorher ein ⟨wajjōmərū⟩ oder ähnliches ausgefallen ist, zeigt neben der metrischen Lücke auch 'šš 'ęl-'axfu.

LXVII Die zweite Reise der Brüder Josephs nach Aegypten: 43, 1—34 $(J_{\alpha}, J_{\sigma} \text{ und } E_{\sigma})$.

§ 129. Das Capitel wird allgemein zu J gestellt, nur V. 14 und 23^d zu E. Daß letztere Ausscheidungen richtig sind, lehrt auch die Metrik, denn an beiden Stellen wird der metrische Zusammenhang durch die Einsätze zerstört: bei 13:14 stoßen innerhalb eines sonst tristichischen Systems zwei Langverse aufeinander (§ 46, 2), bei V. 23 wird ein Langvers zerschnitten (§ 44, 1). — J selbst zerfällt von selbst in die Parallelen Jα und Jδ. Dadurch erklärt sich sofort auch die eigentümliche Stellung von 42, 38, die Wellhausen, Comp. 57 zuerst erkannt und gedeutet hat. Dieser Vers gehört zu Jδ, das damit abrupt und ohne gehörige Einleitung zu der Rede (die fortgeschnitten ist) einsetzt; dann kommt rückgreifend ein langes Stück von Jα 43, 1—11^b, dann an 42, 38 anschließend, aber durch eine Lücke von ihm getrennt, wieder Jδ 43, 11^b ff. — Secundäre Einsätze sind 8^c und vermutlich auch 10.

43, 4. ['ochel], § 52, 2. Oder etwa wənisbərà Jochel ohne [lach]? — 7°. [lanū ulmoladtenū], § 52, 2 (könnte höchstens als Variante aus Jδ eingetragen sein). — 8°. "šillāx Sam. — 'ittánū Peš. — wənelech, § 64, 2, b. — 8° verrāt sich als Einsatz durch das Metrum. Der Vers stammt nicht aus Jδ, sondern borgt die erste Hälfte aus Eα 42, 2° und benutzt die zweite, um den taf anzubringen (§ 55, 7, vgl. § 134 zu 47, 19°). — 9°. Die Lücke ist natürlich nicht mit Sicherheit auszufüllen. Ich habe angenommen, daß Juda in seiner leidenschaftlichen Rede wohl zweimal annähernd dieselben Worte gebraucht haben könne und daß dann die scheinbare 'Dublette' den Anlaß zum Ausfall gegeben habe. Zu der leidenschaftlichen Erregung Judas paßt auch der nüchterne Vers 10 nicht. Die Form zeigt, daß er auch wirklich nicht zu Jα gehört, er wird wohl auch nicht in Jδ gestanden haben. — Über hiþmahamahnū vgl. § 90 zu 19, 16°. — 12°. "hť Sam. — 13. "(wə) šūtū Sam. — 14°. Das längst beanstandete wə'čl šaddai paßt

auch nicht in den Vers, da es zwei Hebungen beanspruchen würde, § 94 zu 21, 33b. — 14b. Oha'exad Sam. LXX nach Ea 42, 19. Ed 42, 33 (quem tenet Vulg. O). — 14c greift auf Eð 42, 36^b zurück. — 15^c. †misraim(ā) Sam. — 16^e. O'oþám web-binjamin Sam. LXX. Vulg. — 16d würde durch Streichung von [ha'nasīm] gewinnen: in 18d ist es sicher Einsatz (§ 52, 1). — $\dagger b\bar{e}b(\bar{a})$ Sam. — 18b. \Rightarrow 01? Peš. = $ha\ddot{s}\dot{s}\dot{a}b$ M. — $hamm\ddot{u}\dot{s}\dot{a}b$ Sam. LXX (= quam retulinus Vulg.). — [batxilla], § 55, 4, aus 20b anticipiert (§ 61, 1, b). — 18d. Olaqáxaþ Sam. LXX. Peš. — Der Vers ist schlecht und dürfte durch Streichung der 'Esel' zu bessern sein, die doch kaum in die 'Knechtschaft' passen; vgl. § 55, 6. — 19. [pepax habbaip], § 55, 1, ist redactionell eingesetzt, um den Widerspruch mit Ja 24 zu verdecken. — 21ab. Ob nicht bànú einfach als 'heimkamen' zu fassen und demnach das hier etwas zu sehr detaillierende ['el-hammalon] als Einsatz aus 42, 27b zu fassen ist? wanniftəxào'eb-'amtəxoben wäre rhythmisch viel ausdrucksvoller (owanniftax Sam.). — 22°. °laqàanú Sam. nach 15°, woher auch schon in M [bəjadenū] eingeschoben ist (§ 55, 4. 61, 1, a). — 23°. (ha'îs), § 50, 2, a. — 23°. Ob ['ĕlohēchem] noch ein Rest des hier abbrechenden Jo oder Glosse ist, wird nicht auszumachen sein. — o'dbobechém Sam. LXX. — 23°. †('ober) bā LXX (nam pecuniam quam dedistis mihi probatam ego habeo Vulg.). — 25. ['eb-], § 52, 8. — [bassohraim] aus 16d wiederholt (§ 55, 4. 61, 1, a). — 264. [habbaiha], § 55, 1, schießt über und ist sachlich falsch, denn nach 24 sind die Brüder bereits im Hause (Holzinger 243). — 26b. ('appāim') mit LXX erfordert das Metrum: es ist ja auch nur der für J typische Ausdruck (proni in terram Vulg.). — 27b. o'odennū Sam. LXX. — 28. ['odennū xai] ist schlechte Wiederholung aus 27b (§ 61, 2, a): die Worte passen wohl an die zweite Stelle der Frage, aber nicht der Antwort. — Danach † (wajjōmer barūch ha'īš hazzē lēlohīm) Sam. LXX. — 29°. Der isolierte Vierer gehört jedenfalls nicht zu Ja, vielmehr vermutlich zu Ja, da Eδ hier so schwach vertreten ist. — 30°. °'al-'axiu Sam. LXX. Peš. Vulg. — 30°. †[ha]xadrā Sam., desgl. šăm (etwas hart). — 32b. [ha'ochəlim 'itto], § 54, 3 'Participia': der Leser sollte nicht etwa denken, daß alle Aegypter mit Joseph zu Tisch gesessen hätten. — 32°. [lexem], § 52, 2. — lomisráim wird wohl als beabsichtigte stilistische Variante beizubehalten und nicht mit Ball in eintöniges lammisrim zu ändern sein. — LXX A liest nach Jα 46, 34^b †kī-bo'dbab mişraim kol-ro'ē son. — 33°. (ha'našim), § 50, 2, a: das Wort ist in die darunterstehende Zeile 33by geraten (§ 52, 1. 63, 1). — ° 'al-re' éu Sam. — 34a. ° wajjiš' ű LXX. Peš.

LXVIII. Die Becherepisode: 44, 1—34 (J α und J σ).

§ 130. Führender Text ist $J\alpha$, nur sind gegen Schluß aus $J\delta$ V. 27—29. 30^b—31 eingestellt.

44, 1^a. ['ochēl], § 52, 2, b. — 1^b. 2^b. bə[fī] 'amtaxtō etc.: daß hier in den Jα-Text consequent die nur für Jδ metrisch als richtig bezeugte Formel eingesetzt ist, ist in § 55, 4 bemerkt (vgl. Jδ 42, 27°. 43, 12^b. 21°). — 2°. ⟨ha'īš⟩, § 50, 2, a. — 3^b. [hemmā (hem Sam.) waxmorēm], § 55, 6. — 4°. Danach pedantische Ergänzung eines Zwischengedankens in LXX, Peš. und Vulg. ([Frankel 62] Ball 102). — 5^b ist törichte Anticipation aus 15^b (§ 55, 6. 61, 1, b). — 7°. †'elāu fehlt Sam. — 8°. ⟨hak⟩kṣṣṣf mit Sam. LXX (Peš. Vulg. ○). — Über bə[fī] s. zu 1^b. — 9°. [me'ābādēch], § 55, 4, vgl. auch 10^b. — jūmāḥ, gām Sam., hart. — 11°. °'ṣḥ- fehlt Sam. — 12°. ⟨ha'iš⟩, § 50, 2, a. — 13°. °wajjā məsū Sam. LXX. Peš. (Vulg. ○). — 16°. Wellhausens Vorschlag (Comp. 58), wajjā məsū Sam. LXX. Peš. (Vulg. ○). — 16°. Wellhausens Vorschlag (Comp. 58), wajjā məsū Sam. LXX. Peš. (Vulg., rhythmisch schlecht. — 16°. ⟨wə⟩-ha'lohīm Sam. LXX. (Peš. ○): auch rhythmisch nicht gut. — 16° s. § 55, 7. — 17°. ⟨jōsef⟩, § 50, 2, a. — llī me'āšāḥ söḥ ist überaus häßlich, dabei der Vers zu kurz: ich habe daher nach 7° abgeändert (vgl. τὸ ἡημα τοῦτο LXX). — 18°. ⟨'elāu⟩, § 50, 2, c. — 20°. °axīu

Sam. — [b'immō] (dafür °b'abīu LXX A), § 55, 4, vgl. auch oben Jð 42, 38b. — Ob der Dreier 22b Glosse ist oder doch irgendwie aus Jð stammt, möchte ich nicht entscheiden. — 24a. 'abī(n) mit Sam. LXX. Peš. Vulg.; ['abdach] ist aus dem in 25a darunter Stehenden heraufgenommen (§ 50, 2, e. 52, 5. 63, 1). — 26b ist unmetrisch, unterbricht den Zusammenhang und gehört zu § 56. — 26c. †<'ep->pənè Sam. — [haqqaton], § 52, 5. — 27a. 'abī(n) mit LXX. Peš. (wie 24a; ille Vulg). — 28a. °'exáð Sam.

44, 30. Durch den Einsatz 27—29 aus Jδ ist ein Stück des Jα-Textes verdrängt, in dem gesagt wurde, daß Jakob doch schließlich Benjamin 'den Brüdern' mitgegeben habe. Soweit redet also Juda ganz correct mit 'wir' usw. Mit 30 aber geht er zu seiner persönlichen Stellung über. Jetzt ist also kəbō'i (dafür kəbōnū Peš.) und 'abi am Platze, und 'ittánū mit Sam. und nach 34° in 'itti zu ändern. — Die Fortsetzung von 30° aus Jα ist sodann durch einen neuen Einschub aus Jδ, 30°—31°, abgeschnitten: sie steckt in dem Schlußsatz 34°, der an seiner Stelle (nach 'ēch 34°!) unverständlich ist, aber sich nicht nur vortrefflich an 30° anschließt ('aber wenn ich nun zu meinem Vater komme und der Knabe nicht bei mir ist: möge ich da das Leid nicht schauen, das meinen Vater treffen wird!'), sondern auch die metrische Lücke von 32° gut ausfüllt (nur daß noch einmal das übliche und außer 24° laut Metrum hier fehlende (§ 50, 2, e) 'abdach einzufügen ist). — 31°. ⟨'ittánū⟩ mit Sam. LXX. Peš. Vulg. — 32°. 'abiu Sam. (LXX), 'abin Peš. — 33°. ja'l\(\frac{z}{z}\)> mit Sam., vgl. § 65 zu 1, 22°. — 34°. 'bara'ā Sam.

LXIX. Die Erkennungsscene und Jakobs Reise nach Aegypten: 45, 1—46, 7 (J α ; E α , E σ und P α).

§ 131. Dieser Abschnitt ist ziemlich bunt gemischt, außerdem an verschiedenen Stellen secundär erweitert oder überglossiert. Von J ist nur J α benutzt, von E gehen wieder E α und E δ nebeneinander her, mit mehr oder weniger deutlichen Dubletten (über 22—23 und 46, 1°—4 s. die Anmerkungen), am Schluß ist ein Stückchen aus P α angehängt.

Zu J α rechne ich noch etwas weniger als das gewöhnlich geschieht. Die Namen gösen 10° und jisra'el 28° fügen sich nicht in das Versmaß, sind also Nachträge und können als solche nicht für J beweisen. Ferner kann ich in 2° keinen Widerspruch gegen 16 erblicken, denn in 2° steht nur, daß Joseph so laut weinte, daß die Aegypter (bez. das Gesinde Pharaos) es hörten, in 16 aber, daß die Nachricht von der Ankunft der Brüder Josephs auch zum Pharao gelangt.

45, 5 f. sind schwierig zu beurteilen. 5° gehört sprachlich wie metrisch sicher noch mit 4° zusammen zu Jα, dann aber folgt gemischter Text, insofern 'al-jixár bə'ēnēchém

auf E, məchartém wieder auf J weist; 5° aber gehört wegen 'člohim wieder zu E. Danach bieten sich zwei Möglichkeiten der Auflösung. Nach E α 4° ist auf alle Fälle ein 'und er sagte zu ihnen' zu ergänzen: man könnte also lesen:

(wajjómer 'além:) » × × × × × × × × x, wal-jixár bo'ēnēchém 7

und kī-məchártèmo'oþī hènná als Fortsetzung von Jα 5° fassen; aber dann wäre doch die rasche Wiederholung von 'ἀšér məchártēm 'oþī miṣràimá durch kī-məchártèmo'oþī hènná (beide am Verseingang unmittelbar hintereinander) stilistisch recht schleppend. Außerdem erinnert die zweite Phrase auffällig an das folgende šəlaxtémo'oþī hènná Eð 7°, und das verstünde sich besser, wenn es sich in beiden Versen um Parallelen aus E handelte. Ich möchte daher eher glauben, daß das məchartem von 5° redactionell an 5° angeglichen, d.h. für ein anderes Verbum eingesetzt ist, die ganze Phrase also noch zu E zu nehmen ist (ob gerade mit šəlaxtém das Richtige getroffen ist, lasse ich dahingestellt sein; kīulmizjā šəlaxánī etc. 5° würde wohl eher auf ein abweichendes Verbum deuten, aber ich wüßte nicht recht, was sonst zu Gebote stünde, und daß šalax auch nach der Auffassung von E an sich nicht unpassend wäre, zeigt Eð 7°). — Das wə- vor 'al- würde übrigens zu tilgen sein, wenn vor 5° nicht mehr als bloß zwei Füße von Eα ausgefallen sind: ⟨wajjömer 'αlēm⟩: | »'al-jixár bə'ēnēchém, | kī-šəláxtèmo'oþī hènná. — 6°. °ra'áð Sam. LXX.

- 45, 7° ist Triplette zu 5° und 7°d, und der Form nach kann 7° weder zu J α noch zu Εα Εθ gehören, mag man lesen wie man will. Der ganze Vers ist ein tendenziöser jüngerer Einsatz (§ 60, 3). Die Ausbildung der so'ert p-Vorstellung gehört ja der Prophetenzeit an: das sieht man schon daraus, daß das Wort in den Propheten 57mal vorkommt (einschließlich der prophetischen Stellen 2 Reg. 19, 4. 31), sonst noch je einmal in Ps., Esra, Neh., 4mal in der Chronik, außerdem aber nur noch ein einziges Mal 2 Sam. 14, 7. Auch polēțá ist erst später in technischem Sinne entwickelt; ohne diesen steht es noch Gen. 32, 9. Ex. 10, 5. 2 Sam. 15, 14 (Jud. 21, 17 zu N bez. P); von den übrigen Belegen entfallen 13 auf die Propheten (einschl. 2 Reg. 19, 30. 31), je 1 auf Ps. Dan., je 4 auf Eara und Chron.; šo'erih und polēțā nebeneinander erscheinen Jes. 15, 9. 37, 32 (= 2 Reg. 19, 31). Esra 9, 14 (vgl. noch šə'erib haplētā 1 Chr. 4, 43 und šə'ar + pəlētā Jes. 10, 20). — Außerdem ist der Text von 7^b zweifellos verderbt, und mit Sam. LXX. Peš. liflētā in polēțā zu andern, wie es die Grammatik erfordert (was wonabáttī lachēm | kim'át liflēțā 2 Chron. 12,7 dagegen beweisen soll [Dillmann 430], verstehe ich nicht; wəlihjöß Nestle [s. Ball 103] ist abzulehnen, weil 'Gott' nicht Subject sein könnte, vgl. Gen. 32, 9. Dan. 11, 42); das > wird Dittographie nach dem vorausgehenden DD sein.
- 45, 8. Man beachte die Dublette von Eδ und Eα 9. 10°. Über ba'áres für bə'éres góšen s. § 53, 2. 131: [gošen] ist redactionell nach Jα 46, 34. Jβ 47, 4. 6 eingesetzt, ebenso das darauf zurückgreifende [šam] 10°, das sich mit dem für E typischen wəchilkáltī (vgl. 47, 12. 50, 21) nicht verträgt (vgl. § 55, 1). Über den eingeschobenen Achter 10° (darin °ṣōnách Sam. LXX. Vulg. für wəṣōnách) s. § 55, 7; aus ihm ist dann [wəchol-'ἀšer-lach] in 10° noch einmal wiederholt (§ 55, 6. 61, 1, a).
- 45, 13°. Der Quellenwechsel wieder durch eine metrische Lücke markiert, ebenso 16° (zur Ergänzung vgl. § 49). Zum letzteren Vers vgl. Εα 41, 37. 14°. °ṣạuwār und °ṣạuwārō Sam. 17°. bo'ũ fehlt LXX. Vulg. (dafür ubō'ũ Sam., °habīu Peš.), ist aber für den Vers. nicht zu entbehren.
- 45, 18^b kann als Siebener nicht die Fortsetzung von Eð 17^c bilden, auch wegen der folgenden Lücke nicht zu E α gehören. Die ganze Zeile ist tendenziöser Einsatz (§ 60, 3; s. auch zu 20). Bereits Holzinger 247 hat hervorgehoben, daß tūb nach mētāb P α 47, 6. 11 eingesetzt sein könne, und daß $x\ell\ell t$ im übertragenen Sinne der 'poetischen' und späteren Sprache angehöre. Dazu läßt sich weiter bemerken, daß tūb ha'ares = 'das Beste des Landes' (und speciell in Verbindung mit 'achāl) auch wieder erst prophetisch und später ist, s. Jes. 1, 19. Esra 9, 12 und vgl. Jer. 2, 7. Neh. 9, 36 (anders natürlich mittūb misrāim 23^a = 'Kostbarkeiten, wie sie das Land hervorbringt'). 'wə'gttēn Sam. —

19°. Das Versbruchstück gehört zum folgenden Passus aus Eα und muß dem Sinne nach eine Parallele zu 'ĕmór 'ęl-'axēch: sŏþ 'ἀśt Εδ 17° sein. Damit ist ohne weiteres eine Besserung von מון וויייייייייי indiciert (Dillmanns wə'oþām ṣạwwē ist mir wegen der Wortstellung nicht recht glaublich). wə'attā ṣuwwēþā (Δω Δλαν)ο Δης Ρεξ., wə'attā ṣiwwēþī Sam., σὰ δὲ ἔντειλαι LXX, praecipe etiam Vulg.) ist ein Versuch, den abgeschnittenen Kopf des Verses durch ein neugewonnenes betontes Subject zu ersetzen. Daß die Versionen auch schon den verderbten Text vor sich hatten, ergibt sich aus ihren Correcturversuchen (s. z. B. Holzinger 245). — 19°. [ləṭappəchəm wəlinšēchəm], s. § 55, 7. Damit erledigen sich die Bedenken von Dillmann 432f. — 20 ist abermals Einsatz, einmal wegen tūt (s. zu 18°), sodann wegen wə'ēnəchəm (°wə'ēnēchəm Sam. LXX. Peš., Vulg. O) 'al-taxoṣ 'al-kəlēchəm (Dillmann 433). — 21° gibt keinen Sinn, gehört aber der Form nach unzweifelhaft mit Eð 24 zusammen. Mithin war ursprünglich Joseph Subject (in Anknüpfung an 17°): es ist rein mechanisch nach den vorhergehenden Pluralen geändert (vgl. auch zu 28° etc.).

45, 21 ff. Daß im Zusammenhang so abzuteilen und zu betonen ist, wie im Text angegeben, ist mir nicht zweifelhaft. Aber 21^b ist sehr schlecht gegliedert, der Übergang von 21^c auf 22^a hart, die Nachbringung der Geschenke nach der Wegzehrung unmotiviert. V. 23 ist außerdem durch umazön verdächtig, das nur noch 2 Chron. 11, 23 vorkommt (vgl. auch Dillmann 433). Wenig befriedigt auch die eintönige Formdublette sedä laddärgch 21^c: umazön laddärgch. Endlich ist auch von den Geschenken in 27^b neben den Wagen nicht wieder die Rede. Ich vermute daher, daß der alte Text von Eα ursprünglich mit dem Siebener wajjittén lahèm jöséf | 'äzalöþ 'al-pi-far'ō, | wajjittén lahèm sedä laddärgch schloß, dann sofort 25^a folgte (die Wagen sind ein Specificum von Eα, vgl. 27^b. 46, 5), das Zwischenstück aber Eα*, d. h. eine jüngere Erweiterung des Eα-Textes ist (vgl. § 65, 8). — 23^a. °(wa) 'śarā LXX. Peš. Vulg. — °()'gręş) miṣrāim Sam, Peš.

45, 24. $[wajjelsch\bar{u}]$ kommt zu früh und ist offenbar aus 25° heraufgenommen, wo der Kopf des Verses fehlt (vgl. § 49). — †'al-tiþraggezű Sam. (erweitert den Vers zum Siebener). — 25°. 'àrş $\langle \tilde{a} \rangle$ mit Sam. — 26° könnte der Form nach aus Eð stammen (das aber hier nicht am Worte ist): wahrscheinlicher ist es Glosse, die an 8° anknüpft. — 27° erweist sich als Glosse schon durch das falsche Subject jōséf statt par'ō, vgl. zu 21 ff. — 28°. $[ji\acute{s}ra'el]$ (nach J α 46, 1 eingesetzt, vgl. zu 46, 2°. 5° und oben zu 21°) schießt über (§ 52, 1), mithin kann 28 ohne Bedenken zu E α gestellt werden. Seine directe Fortsetzung findet der unvollständige Vers 28° in 46, 5°, desgleichen das Bruchstück aus J α

46, x^{ab} in 46, 28°. Schon daraus allein folgt, daß 2—4 abermals eine jüngere Erweiterung des E-Textes (Εα°, § 65, 8) ist, wie oben 45, 22 f. (vgl. § 86, 7, b). Sachlich differieren 1°—4 und 5 ja auch darin, daß im ersten Stück Jakob noch selbständig handelnd auftritt, während er im zweiten als hilfloser Greis geschildert wird. — 1^b. †⟨ħū⟩ wəchǫl- LXX A. Peš. (Vulg. ○). — 1°. bə'èr\ Sam. — †wajjizbáx ⟨šam⟩ LXX A. Vulg. — 2°. jiśra'êl ist hier als redactionelle Correctur anerkannt, ebenso ist das Wort aber auch noch in 5° zu beurteilen, vgl. auch zu 45, 28°. — bəmar'ōþ halláilā ist für den Vers wieder zu viel: eines der Worte muß also fallen (vgl. § 86 zu 15, 1°. § 92 zu 20, 3°). — 3°. merệđệþ Sam., rhythmisch häßlich. — 4°. °jađáu Sam. LXX. Peš. Vulg. — 5°. [wə'eþ-tappam wə'eþ-nəsēm], s. zu 19°. Der Plural ba'zalöþ neben dem Sing. ja'qob braucht nicht zu stören, denn der steht auch 19°, wo das Metrum gar keinen Zweifel läßt, und ja'qob als einziges Subject wird auch durch 'oþō (nicht 'oþām) 46, 5° indiciert. — 6°. wə'eþ-rəchūšam wäre metrisch möglich, das Gewöhnliche ist aber doch ⟨kǫl-⟩.

LXX. Die Nachkommen Jakobs: 46, 8-27 (Px).

§ 132. Ein Genealogie in Wechselmetris, aber ohne chronologische Angaben, daher nicht zu P_{η} , sondern zu P_{x} zu stellen.

46, 8°. [jā'qob ubanāu] ist als Glosse anerkannt. — 9. °xesrōn Sam. LXX. Peš. — 12°. °šelā Sam. — 12° ist unmetrisch oder höchstens ein Fünfer, erweist sich also auch dadurch als Einsatz (§ 57). — 14. Zur Doppelbetonung von wəjāxlə'èl s. § 70 zu 5, 12°. — 15°. [wə'eb-dīnā bittō] und [ubnōbāu] stören, wie bekannt, die Zahlangabe, daneben auch das Metrum. — 16°. °(wə)šūnī Sam. LXX. Peš. Vulg. — 18°. (zilpā), § 50, 2, a. — 20°. Vgl. § 44, 2. 57. — Nachher langer Einsatz in LXX (Ball 103). — 22. °jālədā Sam. LXX. Peš. Vulg. — °'arbā' 'şērē Sam. — 24. jēṣēr Sam., metrisch unwahrscheinlich. — 25°. ⟨bīlhā⟩, § 50, 2, a. — šēbā' Sam. — 27°. °jūllədāu Sam. LXX. Peš. Vulg.

LXXI. Jakobs Ankunft in Aegypten: 46, 28—47, 12 (J α , J β ; E α und P α).

§ 133. Zum erstenmal seit Cap. 30 tritt hier wieder J β neben J α auf (über die Fuge bez. Dublette von J α 47, 3: J β 47, 4f. s. § 26, 5). Zwei Stücke stammen aus P α , eine Zeile aus E α .

46, 28°. † lehōroþ lefanāu gošnā ist sinnlos und hat einen Fuß zu viel; † lehera'ōþ l. g. Sam. Peš. ist nur nach 29b geraten und grammatisch kaum möglich (Kautzsch-Socia, Anm. 221), συναντήσαι (= ut occurreret Vulg.) αὐτῶ καθ' Ἡρώων πόλιν εἰς γῆν Ῥαμεσσή LXX (wo wajjabó'u — gošęn fehlt) ebenfalls nur freie Composition nach 29b und Pα 47, 11. Die Corruptel ist also alt, und eine evidente Besserung so gut wie ausgeschlossen. Im Text habe ich rein schematisch [lofanāu] gestrichen, weil dies aus 28° wiederholt sein kann. Man erwartet etwa den Gedanken, daß Jakob den Juda vorausgeschickt habe, als er 'in die Nähe von Gosen gekommen war', was beispielsweise durch boridto bez. [bifnoþő] gòšná hätte ausgedrückt werden können. Aber könnte aus einer solchen ערורת לפניו ברדחו בפנחו werderbt sein? — °wajjabō Sam. Peš. Vulg. - ° o'eres Sam. - 29°. ° wajjéra'è o'eláu Sam. - 29°. ['al-sawwārāu] fehlt LXX (Vulg. O), § 55, 1. 61, 1, a (Sam. beidemal °sawwārō). — 30b. °'eh- fehlt Sam. — †(bonī), kī Peš. — 31º. †węl-bèþ.'abīu fehlt LXX (†⟨kǫl-⟩bēþ Vulg.). — 31º. wə'omār Sam. Der Schluß des Verses ist sehr hart und kaum ganz in Ordnung. — 32. [kī 'anšē miqnē hajū], § 55, 5 und Kautzsch-Socin Anm. 222. — 34°. min'ūrėn wə'ad-'atta und [gam-'anaxnu, gēm-'aboben] ist eine deutliche Dublette: ich habe das letztere gestrichen, weil es aus 47, 3b anticipiert sein kann (§ 61, 2, b). — 34b. רער M, רעה Sam. Onk. Peš. Vulg.

47, 1°. †wajjömer ('elāu) Sam. Peš., °lēmõr LXX. Vulg. — 2°. †laqáx ('immō) Sam.; vgl. παφέλαβεν LXX. — 3°. †'ęl-'ἀxē jōsef Sam. LXX. Peš. (quos ille interrogavit Vulg. O). — 3°. ¬ Sam. LXX. Peš. Vulg. — 5°. Zur Ergänzung vgl. § 49. — 6°. Oder als Vierer wim-jaðá'ta wəjēš | bām 'anšē-xáil. — °hðješ Sam. — 6°. Der Schluß des Verses folgt nach dem Abschnitt über Josephs Agrarpolitik erst 47, 27° nach: letzterer Abschnitt hat also auch innerhalb des Fadens Jβ selbst einmal an einer früheren Stelle gestanden, etwa parallel Jð 41, 55 ff. — 7° ist aus 10° anticipiert, § 61, 2, b. — 9°. †šmē fehlt Sam. — 10°. [ja'qob], § 52, 1. — 12. [bəfī haṭṭaf] könnte an sich der Anfang eines neuen, unvollständig überlieferten Langverses von Eα sein, wird aber nach seiner Pedanterie doch eher als Glosse aufzufassen sein (§ 55, 7).

LXXII. Josephs Agrarpolitik: 47, 13—26 (J β und J σ).

- § 134. 1) Den Mangel an innerer Einheit in diesem Abschnitt hat Holzinger 251 klargelegt. Seiner sachlichen Zweiteilung entspricht eine metrische nach den Schemata 7K und 6K. Schema 7K erzählt nur vom Landverkauf, Schema 6K erst vom Verkauf des Viehes, dann von der Einrichtung der Leibeigenschaft und des Fünften.
- 2) Für 7K kommt natürlich nur J β in Betracht. Man beachte dabei, daß weder in J β noch in J α irgend ein Hinweis darauf steht, daß die Hungersnot länger als ein Jahr gedauert habe. Diese beiden Quellen scheinen sich also die Ereignisse in rascher Folge ablaufend gedacht zu haben. Nach ihnen wird also vermutlich Jakob schon in dem 'einen' (vulgo 'ersten') Hungerjahr nach Aegypten übergesiedelt sein (vgl. dazu § 127 zu 41, 50° und Gen. 43, 2°, wo jedenfalls kein übermäßig langer Zwischenraum zwischen den beiden Reisen der Brüder vorausgesetzt wird). In 'das zweite Hungerjahr' verlegt Jakobs Reise ausdrücklich nur E α 45, 6. 11, d. h. die einzige Quelle, welche neben E δ von siebenjährigen Perioden des Überflusses und des Hungers zu erzählen weiß (bei E δ sind diese Perioden wenigstens durch die Fragmente aus den Träumen gesichert).
- 3) Das 6 K-Stück unseres Abschnittes nimmt eine Art Mittelstellung ein, indem es uns die Ereignisse von zwei Jahren vorführt (47, 18). Der Form nach könnte es sowohl zu Eð wie zu Jø gehören. Wenn aber in Eø 41, 33. 34b. 35b der Fünfte schon im voraus (schon vor den Jahren des Überflusses) eingerichtet wird, so kann er hier kaum noch einmal (als Dauereinrichtung?) nachträglich eingeführt werden. Also haben wir hier auf Jø zu recurrieren (vgl. § 27, 5). Dessen Disposition war nun folgende: In 41, 55—57 schildert J∂ die Anfänge des ersten Hungerjahres. Darauf läßt es die Reisen der Brüder [und Jakobs] folgen, und geht dann mit 47, 16 (der Kopf ist wegen Jø abgeschnitten) auf die weiteren Vorgänge in Aegypten über. [Noch im ersten Jahre ist auch nach Jø das Geld alle geworden, und so] müssen die Aegypter ihr Vieh um Brot verkaufen. Als aber noch ein zweites Hungerjahr folgt, geben sie Leib und Land dem Pharao zu eigen und werden zur dauernden Zahlung des Fünften verpflichtet.

- 4) Diese Disposition ist verständlich, wenn man die (wie bemerkt nur für E gewährleistete) Vorstellung von den sieben Hungerjahren für J eliminiert. Unser Abschnitt steht dann innerhalb seines Fadens J δ an richtiger Stelle, und das macht es auch begreiflich, daß der Redactor dazu gelangen konnte, die Landverkaufstücke von J β aus ihrer ursprünglichen Stellung (§ 133 zu 47, 6°) herauszunehmen und hier unterzubringen.
- 5) Ob die beiden Bestandteile unseres Abschnittes innerhalb ihrer Fäden primär oder aber etwa (wie beim Abrahamsbund, § 86) jüngere Erweiterungen $J\beta^*$ und $J\delta^*$ sind (s. § 65, 8), lasse ich dahingestellt sein.
- 47, 13^b. Holzingers sehr richtige Bemerkung (S. 252), daß die Zustände in Kanaan für die innerägyptischen Vorgänge von keinem Interesse gewesen seien, wird durch das Metrum bestätigt: alle drei Erwähnungen Kanaans (13^b. 14^a. 15^a) schießen über und sind zu streichen (§ 53, 2. 55, 6). Dafür, daß in 13^b ursprünglich nur wattele ha'args stand (das dann durch die später in den Text geratene Glosse ['gres misraim wə'greş kəna'an] erläutert wurde), spricht wohl auch noch die Verderbnis אחל החל הארץ הארץ הארץ הארץ לאחר Sam.; an das ਕਿਸ. להוח לאפר לאחר לאפר שווא ביל באר Sam.; an das ਕਿਸ. להוח לאפר לאפר לאפר שווא שווא שווא beachte, daß שווא gerade auch in J β 19, 11^b belegt ist, wenn auch in etwas abweichender Bedeutung). 14^c. [jōsef], § 52, 1. 15^c. $^{\circ}$ (hak) käsef Sam. LXX. (Vulg. O).
- 47, 16°. ('dlēm), § 50, 2, c. 16°. "wə'çttēn Sam. (læém) ergänzt mit Sam. LXX. Vulg. (§ 50, 2, b). ['im-'afes kasef] (bez. hakkasef Sam. LXX) aus Jβ 15° wiederholt (§ 61, 2, a), wenn der Text richtig constituiert ist. Vielleicht ist lieber [lachem] zu tilgen: wettənā bəmiqnēchém, | 'im-'afēs kàséf wäre rhythmisch jedenfalls bedeutend besser. 18°d. 'gl-'ādonī enthält nicht eine Prägnanz (Dillmann 443), denn es ist metrisch lückenhaft; die Ergänzung nach Ball 105. Dem Folgenden hat ein Interpolator (§ 55, 7) sehr übel mitgespielt (vgl. schon Holzingers Bemerkung über den 'ungenießbaren Stil' von V. 19). 18° ist unmetrisch, 19° in der Form an Jα 47, 3° angelehnt, 19° wieder unmetrisch, 19° aus Εα 42, 2° geborgt (§ 55, 7. 61, 1, a, vgl. § 129 zu 43, 8°), außerdem sind die drei Einsätze in 19 widersinnig, denn das 'Land' kann weder 'sterben' (19°) noch 'gōgā des Pharao sein (19°), und das Saatkorn kann auch nicht vor dem Hungertod schützen (19°). Außer diesem Unsinn braucht man nur noch 19° ein ['ḡp-] zu streichen (§ 52, 8), um einen auch metrisch glatten Jō-Text zu erhalten. 19°. †zéra' (wənisra') LXX nach 23°.
- 47, 20°. Man beachte die Verslücke beim Übergang von Jδ zu Jβ (§ 45). 21°. hę'bw und lę'arim sind natürlich mit Sam. LXX in hę'bw und lạ'badim zu corrigieren (vgl. auch subjectique eam Pharaoni Vulg.), das Ganze aber ist nur ein dürftiger Versuch, den Text von Jβ mit Jδ 19 und dessen Glossen in Einklang zu bringen. Der Kurzvers stört auch das metrische System von Jβ (§ 46, 1, b). 21°. ''ad-Sam. 24°. 'biþbū'oþáh Sam. 24°. [wəlę'chol bṭappəchem], § 55, 7 (fehlt LXX). 26°. מור בור בור sind umzustellen (§ 63, 1), und lạxómẹš ist mit LXX in ləxammėš umzuvocalisieren. 26° ist harmonistischer Zusatz, wegen 22 (§ 55, 7). 'bibaddáh Sam.

LXXIII. Jakobs letzte Anordnungen: 47, 27-48, 22.

- § 135. Ein höchst merkwürdiges und oft zusammenhangsloses Gemisch der verschiedenartigsten Quellenreste, indem neben dem anonymen Stück 48, 20 nicht weniger als neun benannte Fäden ($J\alpha\beta\delta$; $E\alpha\gamma\delta$; $P\alpha\delta\eta$; über 48, 3—5 s. unten zur Stelle) noch einmal auftreten.
- 47, 27^{ab} . Der Text ist, wie bekannt, aus J und P gemischt: auch das Metrum zeigt jetzt, daß beres gösen zu J β , be'éres misráim zu P α gehört. Von der Siebenerzählung von P α 27° hebt sich dann der chronologische Passus P η 28 wie gewöhnlich durch abweichendes Metrum ab. 28°. ° wajjihjű Sam. (LXX Peš. Vulg.).
- 47, 29°. $[l\bar{o}]$, § 52, 3. 29°. $+wo^cast ba$ $\langle n\bar{a} \rangle$ Sam. 30°. $biq\bar{b}urab\acute{a}m$ M, $-b\acute{a}h$ Sam., beides sinnwidrig (vgl. die Literatur bei Hollinger 253 unten). Da wir es hier mit Ja zu tun haben, ist nach Ja 50, 5° $biq\bar{b}urab\acute{b}i$ zu schreiben und danach (mit der Correctur von $-b\acute{a}i$ in $-b\acute{a}m$ zusammenhängende, redactionelle) Auslassung mindestens einer vollen Langzeile anzunehmen. 30°. $^ochid\bar{b}ar\acute{c}ch$ Sam. 31°. $^ohis\check{s}ab\bar{c}i$ Sam. 31°. $^ohis\check{s}ab\bar{c}i$ Sam. 31°. $^ohammatt\acute{c}i$ LXX. Peš.(1) Am Schluß (?) fehlt wohl ein Wort, das ich nicht sicher zu ergänzen weiß. Zur Not käme man mit einem umgekehrten Siebener aus: $wajji\check{s}\check{s}b\grave{c}i$ $\langle j\bar{o}s\acute{e}f \rangle$ etc. (§ 50, 2, a).
- 48, I gehört unbestritten zu E, und zwar dem Metrum nach zu E δ . Für diesen Faden ist der Siebener 2° als Fortsetzung ausgeschlossen: mit diesem kommt vielmehr E α zu Worte, und zwar mit einer sehr deutlichen Fuge. Zur Ausfüllung der Sinneslücke schiebt LXX $\langle wajjab\delta \ 'zl-ja^iqob\rangle$, Vulg. ire perrexit ein. Etwas Ähnliches wird ja wohl vorher in E δ gestanden haben, nur müßte man mindestens $\langle wajjab\delta \ 'zl-ja^iqob \ 'abtu\rangle$ erwarten. 2° selbst kann ohne Bedenken zu E α gestellt werden, da diese Quelle so wie so hernach in V. 21 auftritt. 2° gehört wegen 47, 31° zu J α , ist also nur Bruchstück eines Siebeners (vgl. § 45).
- 48, 3-5 habe ich nach langem Schwanken doch schließlich mit ziemlich fester Überzeugung zu Pa gestellt. Entscheidend war mir nach der formellen Seite hin, daß in 5° das überlieferte wə'attā sənē-banech | hannoladimolach | bə'ereş mişraim | einen sehr schlechten umgekehrten Siebener machen würde, und daß bo'eres misraim sich auch stilistisch neben 56 nicht gut ausnimmt. Streicht man aber diese beiden Worte (§ 55, 1), so rückt der Rest von V. 5 zu einem tadellosen Siebener mit normaler Betonung zusammen: wə'attá šənē-banēch | hannöladim-lách | 'ad-bo'ī 'eléch misràimá. Dann besteht der Passus, abgesehen von dem Eingangsdreier 3°, der hier, beim Quellenwechsel, natürlich ohne weiteres als Schlußstück eines Siebeners aufgefaßt werden darf, aus 5 Siebenern mit einem eingemischten Dreier (4b), der nach § 18 zu beurteilen ist. Sachlich spricht für die Zuweisung an Pα die nahe Beziehung zu 28, 3 f., über die § 107 zu vergleichen ist. Will man andernfalls den oben erwähnten schlechten Vers mit in den Kauf nehmen, so müßte man 'ad-bo'i 'elech misraima und 3ª als selbständige Dreier auffassen, danach das Ganze wegen der Abfolge 3:7:7 | 3:7:7 | 3:7:7 | 2:7 | 2:7 | 3: d. h. zu einem Faden, der sonst nur einmal, in dem Dithyrambus auf die Beschneidung (Cap. 17), auftritt. Auf alle Fälle müßte aber auf V. 5b, der mit der Adoption von Ephraim und Manasse schließt, ein weiterer Siebener folgen, wenn der Text nach Pα (oder Pg) fortliefe. Statt dessen finden wir die Gruppe 3:6, die von sonst unbekannten weiteren Söhnen Josephs redet, jedenfalls also nicht zu Pα (oder Pζ) gehört, sondern höchstens zu $P\delta$, wie im Text angedeutet. Vielleicht sind indessen die beiden Zeilen nur secundäre Ausführungen zu 5°. — 3°. °belűzā Sam. LXX. Vulg. — 5°. °u(ch)šim°ön Sam. Peš.

- 48, 7 knupft sachlich und formell an Eð 35, 16 ff. an und ist nach dieser Stelle interpoliert, indem vorn altes bedérech 'efráf in baddárech + 7° = 35, 16° aufgelöst und hinten baddargch in bodgrech 'efrap etc. erweitert wurde (§ 54, 3). Wir haben also auch hier ein Bruchstück von Ed, das mit Bruston (s. Kautzsch-Socin Anm. 233. Ball zu 47, 29) nach Cap. 47 zurückzuweisen ist: dort findet es seinen richtigen Platz als Parallele zu Jα 29-31 und kurz vor Eð 48, 1, der Einleitung zum Segen Jakobs über Ephraim und Manasse. Die Correctur von mippaddan 7° zu mexaran ist ebenfalls bereits von Bauston vorgeschlagen. Dafür, daß mippaddan nicht ursprünglich ist, zeugt auch noch das Fehlen von 'drám (das Sam. LXX. Peš. natürlich zusetzen: de Mesopotamia Vulg. ist indifferent). — 7^b. †raxél ('immach) Sam. LXX. — 7^c. 'o(ha)'áres Sam. LXX, nach 35, 16°; eratque vernum tempus, et ingrediebar Ephratam Vulg. — 7°d. 'efrahā Sam., tob iπποδοόμου LXX. — 8 gehört untrennbar zum Folgenden (vgl. auch 11 bc; † mī-'éllē ⟨lǎch⟩ Sam. LXX ist Correctur nach 33, 5); demnach ist jišra'el (vgl. zu 11a) nach 10a aus ja'qob corrigiert (§ 64, 1, d. Gunkel 415). — 10° ist ein isolierter Sechser, der sachlich nicht zu $E\alpha$, wegen jišra' ℓl (wenn dies correct ist) nicht zu $E\gamma$, formell weder zu $J\alpha$ noch zu J β gehören kann (von J α gehören außerdem 9° + 13° zu einem Langvers zusammen). Also entweder Einsatz oder wahrscheinlicher ein Rest von Jø: der einzige in unserem Abschnitt. — °kabedá mizziqná Sam. — 11º. [jiśra'el], falsch eingesetztes Explicitum, vgl. zu 8 (§ 52, 1). — 12 ist redactionell eingesetzt, um den Übergang von Eα 10° (wonach Jakob die Kinder herzt und küßt, also 'auf dem Schoß' hat) zu der andern Situation von Jα 13 zu vermitteln. — †wajjištaxāwū Sam. LXX, desgl. + °lō 'appaim 'arsā LXX. Peš. (adoravit pronus Vulg.). — 13°. ('oþām), § 50, 2, b, mit LXX. Peš. Vulg. — 14b. †'eþ-(jáð-) Sam. LXX. Vulg. — owaišiþeha Sam. Peš. — [wəhū hassa ir], § 55, 5, Schluß. — 14° ist bereits von Gunkel 416 als Glosse ausgeschieden (vgl. § 55, 5).
- 48, 15—16 sind ein eingesprengtes Fragment aus Ey. 15^a. LXX corrigiert 'ef-jöséf um in 'o'ohám, Vulg. in +'ef-bonē jösef, Peš. in +'ef-jösef bonō. 15^b. Der Text von M ist gegen das Metrum; die vorgeschlagene Änderung stammt von Gunkel 417. 15^c. †me'odénnī Sam., omin'ūrái LXX. Peš. Vulg. 16^a. ohammélech, und am Schluß †(ha'ellē) Sam. LXX. 16^c. owojirbū LXX (Peš.), et crescant in multitudinem Vulg.
 - 48, 17°. †{'eþ-}jað- Sam. 17°. ['oþah], § 52, 2.
- 48, 20. Ein neues isoliertes Fragment von vier Vierern, und dieser Form nach mit der Notiz über die Geburt Manasses und Ephraims in 41, 50—52 zusammenzunehmen, die sich auch keinem sonst bekannten Faden von E einreihen ließ. 20^b. °bachém LXX. °jibbaréch LXX. Peš. Vulg.
- 48, 21—22, am Anfang und Schluß fragmentarisch (§ 45), ist ein Stück aus Εα ([jiśra'el] ist wieder falsch eingesetztes Explicitum, wie 11^a) mit einer Reminiscenz an die ursprüngliche Fassung der Dinasage in dieser Quelle (§ 119, 8). 22^a. ο'qxáβ Sam.

LXXIV. Der Segen Jakobs: 49, 1-28°.

§ 136. Da die Metrik zur Aufklärung der mancherlei Schwierigkeiten und Verderbnisse dieses Textes so gut wie nichts beiträgt, habe ich auf den Versuch einer eigentlichen Emendation (und die Beigabe einer ausführlichen Variantenliste) verzichtet, d. h. was metrisch correct war, im allgemeinen unangefochten stehen lassen, auch wo ich selbst Verderbnis für wahrscheinlich halte.

Was die Form anlangt, so wird das Ganze durch eine re-

dactionelle Einleitung 1 ab mit dem Schema 7:4 eingeführt, deren erste Worte vermutlich aus $P\alpha$ stammen (s. § 137), und ebenso mit einem redactionellen Siebener 28ª beschlossen. Der 'Segen' selbst verläuft in der Hauptsache in Doppeldreiern (nur ein · Sechser, 17*, während der 'epische' oder 'erzählende' Sechsheber gewöhnlich die Form des Sechsers hat). Die drei isolierten Vierer 7^b. 8^b. 18^a sind für den Zusammenhang entbehrlich und als Einsätze zu betrachten. In oder nach V. 24 schlägt das Metrum um, d. h. es folgen einige Siebener, dann wieder 26b-27a zwei Doppeldreier mit einem abschließenden einfachen Dreiheber. Das Mittelstück wird aus fremder Quelle eingesetzt sein, wie es denn auch ganz unverbunden dasteht. V. 24° ist noch ein glatter Doppel-Mit ihm hängt 24^b kaum noch irgendwie zusammen, dreier. außerdem ist ja der Vers sicher corrumpiert (das zweimalige jisra'd in éiner Zeile ist allein genug, um zu zeigen, daß nicht alles in Ordnung ist), und 25° ist ein unverbundener Vierer. Wahrscheinlich ist an der Bruchstelle stark aufgefüllt, ohne daß sich jedoch mit einiger Sicherheit sagen ließe, was oder wieviel. Eine Vermutung s. unten zur Stelle.

49, 2ª. [šim'ū] aus der zweiten Vershälfte anticipiert (vgl. § 61, 1, b). — 8ª. 'attā läßt sich halten, wenn man es proklitisch mit dem folgenden jödtüch verbindet, ist aber doch vielleicht besser zu streichen. — 9b habe ich jegimenhit geschrieben, weil sich so die Doppelbetonung rechtfertigen läßt (vgl. § 70 zu 5, 12*, auch unten zu 19*). — 13* ist überfüllt: ich habe mit LXX und Tov, American Journal of Sem. Languages 19 (1902), 58, das erste $bx\bar{o}f$ gestrichen und danach $\langle baj \rangle jamm\bar{i}m$ geschrieben. — 13b kann nur als Zweiheber gelesen werden, und die directe Nennung des Namens Sidon befremdet (auf 10^b wird man sich doch nicht als Parallele berufen können). Ich halte daher die Zeile für Einsatz. — 15a/ wird verderbt sein; doch kann ich auf die Lesart von LXX (vgl. I, 406 Anm. 13) jetzt kein Gewicht mehr legen, nachdem sich auch LXX in textkritischen Fragen als durchaus unzuverlässig erwiesen hat. — 19. jogūdēu habe ich geschrieben, weil bei jozūdėnnū eine Silbe überschießt (vgl. I, § 236, 7, d). — 19bf. 'agebam | 'ašér allgemein anerkannte Besserung für 'aqéb || me'ašér M. — 22 ist wohl verderbt und nicht sicher zu emendieren, auf keinen Fall darf aber der Vers mit [ben porab] anfangen, da sonst mit Absicht immer der Name an der Spitze steht (außer in der Wiederholung bei Dan, 17*).

Mit 49, 24° schließt sicher ein Gedanke ab, eine Begründung durch die folgenden Anhängsel mit min- scheint mir gedanklich wie sprachlich ganz ausgeschlossen. Mit der entstellten und unverständlichen Zeile 24° setzt vielmehr schon der folgende Text ein, dessen oben gedacht wurde. Will man sie emendieren, so darf man demnach jedenfalls das Maß des Siebeners nicht verletzen (der überlieferte Text bildet einen umgekehrten Siebener). Die Entstellung des alten Textes setzt sich dann sichtlich noch in V. 25 fort, denn ich weiß mich weder sprachlich-stilistisch mit me'ēl 'abich wəjā' sərēkkā etc., noch metrisch mit dem bloßen Vierer, noch sachlich mit dem ('el) šaddai von 25° irgendwie abzufinden. Ich denke vielmehr, daß der Segen sich doch auch einmal einer schlichten und verständlichen Form bedient haben muß (es handelt sich ja nicht um ein Orakel),

nehme also an, daß vor der Auffüllung und (falschen) Anschließung an das Voraus-

wə'el 'abich ja'zəréch wibarchéch birchop samaim me'al

usw. In dem sonst corrupten $w\hat{s}^*e\hat{b}$ šaddai von 25° scheint das $w\hat{s}^*$ - noch richtig erhalten zu sein ($w\hat{s}^*e\hat{l}$ šaddai verschobene Glosse im P-Geschmack zu $w\hat{s}^*\hat{e}\hat{l}$ 'abich?). — 26° ist wieder schwer verderbt. Mindestens die $g\hat{i}\hat{b}^*\hat{o}\hat{b}$ 'olám weisen auf Zusammenhang mit den birchő \hat{b} šamáim und \hat{b} . $\hat{t}\hat{s}\hat{h}\hat{o}m$, aber sie kommen nach \hat{b} . šadáim waráxam verspätet. Außerdem fehlt dann das Subject zu dem $\hat{t}\hat{i}\hat{h}\hat{j}\tilde{e}n$ 26°, mit dem die Doppeldreier des Haupttextes wieder einsetzen. Es ist daher zu vermuten, daß in 26 Elemente des Haupttextes und des Nebentextes gemischt sind, und daß die letzteren eventuell vor 25° standen.

49, 28°. °ja'qob LXX.

gehende etwa nur dagestanden haben möge

LXXV. Jakobs und Josephs Ende: 49, 28b-50, 26.

§ 137. In den Text dieses Capitels teilen sich in der hergebrachten Weise hauptsächlich Jα, Eα (über 50, 24 f. s. zur Stelle) und Pα. Daneben erscheinen in 50, 7^{bc}. 10^{ab}, d. h. bei der Gorenha'atad-Variante, zwei Stückchen aus einem 6 K-Text, für den formell sowohl Jδ wie Eδ in Betracht kommen kann. Für Eδ kann der Gegensatz von gören ha'atáð zu Jα 'aðēl misráim 11° sprechen, aber der schließt doch auch wieder Jδ wohl nicht unbedingt aus. Zugunsten von Jδ fällt in die Wagschale, daß sonst in unserem Abschnitt J und E nicht durcheinandergeworfen sind, sondern einander einfach ablösen. Auf ziqnē bēþō 7^b = zoqān-bēþō Jα 24, 2^a hat schon Dillmann 476 verwiesen; über kabēð mɔ'óð 10^b vgl. Holzinger, Hexateuch 100, woraus doch immerhin eine Vorliebe von J für kabéð in übertragener Bedeutung hervorgeht (41, 31 gehört aber wirklich zu E). Ich habe daher im Text unsere Stückchen doch lieber zu Jδ gestellt.

49, 28b ist infolge der Einschiebung des Jakobssegens mit der redactionellen Schlußzeile 28a jetzt ohne Kopf, doch ist es wohl nicht zu gewagt anzunehmen, daß die Worte wajjiqrā ja qob 'şl-banāu aus 49, 1 hierher zu nehmen sind. — 'ōþám <'ābīm> LXX: formell möglich, wenn man 'şl-banāu an den Schluß der vorausgehenden Zeile rückt. — 'iš (Delitzech) für 'āšṣr (das in Sam. LXX. Peš. Vulg. fehlt) ist als notwendig wohl anerkannt. — 30a ist unmetrisch und aus 23, 17 ff. zusammengestoppelt (§ 54, 3). — 31a. 'šām und 31ab 'wəšām Sam. — 31b. ('ištī), § 50, 2, e. — 32 (fehlt Vulg.) ist aus 23, 18 und 20 compiliert, widerspricht dem Metrum und steht ganz ohne Zusammenhang da (daher corrigiert LXX in 'bə)miqnē, und Ball in 15c. — 33c. 'ammō Sam. LXX. Onk. Peš. Vulg.

50, 2°. [jōsef], § 52, 1. — ['eþ-harofə'im] ist mißverständliche Glosse zu 'eþ-'dbadáu (§ 54, 2). Die Meinung des Verfassers war, daß Joseph den Befehl an seine Sklaven gibt, und diese ihn an die harofə'im weiterbefördern. — 3°. °miṣráimā Sam. — 4°. ('alái'), ergänzt mit LXX, ist auch dem Sinne nach kaum entbehrlich, da sonst das folgende 'abi in der Luft steht. — 5°. 'hišbī'ánī (lifnē mōþō) Sam. LXX A. — 5°. 'sam

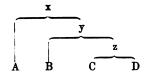
Sam. — †'abī (ka'šer hišbi'anī) Sam. — 6. †par'ā ('el-jāsef) LXX. — 70. °(wə)ziqnē LXX. Peš. Vulg. — 8^a. 'gzấu Sam. (unmöglich bei der durch das Metrum erforderten Abteilung). — 8°. Über den táf-Einschub s. § 55, 7. — 10°. ['ásgr bə'ebgr hajjarden] ist aus 11° anticipiert (§ 54, 3. 61, 1, b) und soll den Gegensatz von góren ha'atád und 'abēl misráim verdecken helfen. — 11º. † 'eres hakkəna'an Sam. LXX. Vulg. — [bəzoren ha'atad] natürlich harmonistische Glosse (§ 54, 3. 61, 1, a). — 11b. °šəmö Sam. LXX. 11°. °(lə)mişráim Sam., nach 11° (Peš. O). — 12. †lö banāu Sam. Peš., nur banāu Vulg. — †lō ken banāu wajjiqbərū 'oþō šam (ohne ka'šer siwwām) LXX. — 13°. ['al-pənē mamrē] aus 23, 19b (vgl. 49, 30), § 54, 3. 61, 1, a. — 14c fehlt LXX. Die Zeile gehört schwerlich zum folgenden Eα, sondern ist eher Glosse (§ 58, 1), die dazu überleiten soll. – 15°. °אל Sam. LXX für lū. – 15°. °hašēb Sam. – 16°. °vajjabó'ū LXX. Peš. falsch wegen 18°. — ° 'al-jöséf Sam. — 17°. ° þömærún Sam. — 18° ist zu kurz; ('el-jöséf), § 50, 2, d. — 18b. $\langle bb \rangle$, § 50, 2, c. — 19a. $[j\bar{v}sef]$, § 52, 1. — kī fehlt Sam., hā-LXX. Peš. (vgl. übrigens Eα 30, 2°). — 20°. (wəha)'lohim ergänzt mit Sam. LXX. Peš. Vulg. — 20^b. ο ατάδη Sam. — 21^a ist aus den verschiedensten Gründen als Glosse anzusehen. Auf den ersten Blick verdächtigt sie schon der táf (§ 55, 7), dazu kommt die störende Dublette wə'atta 'al-tīra'u : 'al-tīra'u 19, ferner 'anochi (wie 24°), das immerhin für E auffällt, endlich das Unpassende des ganzen Gedankens an dieser Stelle, der aus 45, 10°c erborgt ist. — 21°. †wajjómer 'álém LXX für wa'attá. — 21°. o'el-libbám Sam. — 22°. 26°, 8. § 55, 2. — 23°. °banim Sam. Poš. Onk. etc., Ews τρίτης γενεάς LXX. Vulg. (BALL 117). — 23b. obimē joséf Sam.

50, 24—25 können sprachlich wie sachlich nicht zum alten Bestand von E α gehören (vgl. z. B. schon Dillmann 479. Holzinger 265, sowie oben § 86, 7, b etc). Wahrscheinlich haben wir es wieder mit einer jüngeren Erweiterung (E α *, s. § 65, 8) zu tun, die auf jeden Fall mindestens in Beziehung zu Ex. 13, 19. 33, 1 steht: ein sicheres Urteil über dieses Verhältnis wird sich aber erst dann gewinnen lassen, wenn die Herkunft dieser beiden Stellen definitiv aufgeklärt sein wird. — 24°. °wo(ha)'lohim Sam. LXX. — 24°. †nišbá' (ha'lohīm la'boþēn) LXX mit Anlehnung an die übliche deuteronomistische Formel. — 25°. †mizzē ('ittəchēm) Sam. LXX. Peš. Vulg., nach Ex. 13, 19. — 26°c habe ich beim alten Text von E α belassen, als Abschluß von V. 23, und weil aus der Einbalsamierung Josephs das ganze Zwischenstück samt Ex. 13, 19 herausgesponnen sein könnte. — 26°. °wajjūšám Sam. Vulg., °wajjašimū LXX. Onk. Peš.

Zum Verwandtschaftsverhältnis der verschiedenen Textrecensionen.

- 🕯 138. Für die Bewertung der differierenden Lesarten unserer Genesisüberlieferung ist im vorhergehenden Abschnitt neben Einzelargumenten als Generalkriterium im ganzen nur noch das metrische Verhalten mit herangezogen worden (vgl. S. 233 Fußnote 1). Dabei war wohl oft schon ein sicherer Entscheid zu treffen, aber an andern Stellen bleibt bei solchem Verfahren eine Lücke, weil das Einzelargument zu geringe Beweiskraft hat und der metrische Befund indifferent ist. Diese Lücken zu schließen gibt es nur éin eventuell entscheidendes Mittel: es ist dasjenige, das, seit die Tage des kritischen Eklecticismus vorüber sind, ein jeder Philologe da anwendet und anwenden muß, wo er aus variierter Überlieferung den ursprünglichen Kern herauszuschälen hat. Wohl muß bei jeder solchen Aufgabe zunächst Stelle für Stelle untersucht und erwogen werden, damit man möglichst oft zu einem bindenden 'echt' oder 'unecht', 'richtig' oder 'falsch' gelange. Aber an diese Vorarbeit schließt sich dann sofort die weitere Aufgabe, aus diesen vorgängigen Beobachtungen heraus ein Bild des inneren Verwandtschaftsverhältnisses der verschiedenen Überlieferungen zu gewinnen, indem man einen sog. Stammbaum der einzelnen Handschriften oder Recensionen aufstellt: denn dies Verwandtschaftsverhältnis allein kann über Wert oder Unwert einer Lesart da entscheiden, wo bindende Einzelkriterien nicht vorhanden sind.
- § 139. Von höchster Bedeutung für die Praxis ist dabei der Satz, daß nicht die Zahl der Zeugen allein für oder gegen eine bestimmte Lesart entscheiden kann, sondern nur die Stellung der Zeugen und Zeugengruppen innerhalb des

Stammbaumschemas. Greifen wir zur Illustration z. B. ein beliebiges Schema dieser Art heraus:

Dies würde besagen, daß aus einer verlorenen Quelle x zwei Abschriften geflossen seien, ein erhaltenes A und ein wieder verlorenes v. das seinerseits die Vorlage für B und ein abermals verlorenes z, die Vorlage von C und D, wurde. Stimmen bei solchem Verhältnis BCD gegen A überein, so ist keineswegs BCD ohne weiteres im Rechte, weil hier drei Zeugen gegen einen stehen: denn BCD repräsentieren unter normalen Verhältnissen nicht mehr und nicht weniger als die Lesart der verlorenen Mittelstufe y. Es handelt sich also nur um den Entscheid zwischen zwei concurrierenden Einzelzeugen, A und y, genau so, wie wenn überhaupt nur zwei Handschriften statt der angenommenen vier erhalten wären. Aus dem Allgemeinen in den concreten Einzelfall umgesetzt würde das z.B. bedeuten: es ist methodisch falsch, von vornherein etwa eine gemeinsame Lesart von Peš. Sam. LXX. Vulg. gegenüber einer abweichenden Lesart von M allein als 'stark (oder 'stärker') bezeugt' zu bevorzugen, weil da vier Zeugen gegen einen stehen. Was die Vierheit der einen Gruppe und die Isoliertheit des fünften Zeugen bedeutet, hängt vielmehr ganz davon ab, wie die Filiation der fünf Textquellen beschaffen ist.

§ 140. Das oben gegebene Schema kann aber noch etwas weiteres lehren. Bei mehrfacher Überlieferung bleibt bekanntlich die Verteilung der verschiedenen Lesarten auf die einzelnen Handschriften und Handschriftengruppen nicht immer dieselbe. Um bei unserem Beispiel stehen zu bleiben, würden beispielsweise nicht immer BCD gegen A zu stehen brauchen: es könnten z. B. ebensogut an andern Stellen AB gegen CD, oder ABC gegen D, oder ABD gegen C, oder ACD gegen B stehen. In solchen Fällen entscheidet das Zusammengehen verschiedener Zweige der Überlieferung gegen Übereinstimmungen innerhalb eines Einzelzweiges oder einer engeren Gruppe von Zweigen. So würde z. B. das Verhältnis AB: CD bedeuten, daß auf der Stufe y noch die-

selbe Lesart vorhanden war wie auf Stufe x, und daß A und B, als sie jene Vorlagen copierten, die gemeinsame Lesart ihrer Vorlagen getreu wiederholten, während der Copist z eine Änderung vornahm, die nun seine Abschreiber C und D wiederholten. Bei ABC: D, oder ABD: C, oder ACD: B fallen nach dem gleichen Princip die Einzellesarten von D, C, B (in ihrem Gegensatz zu den Gruppenlesarten ABC, ABD, ACD) gar erst den Einzelhandschriften oder -Recensionen zur Last.

§ 141. Es leuchtet ferner ein, daß bei normalen Verhältnissen zunächst nur solche Gruppierungen von Zeugen vorkommen sollten, die den wirklichen Verwandtschafts- und Ableitungsverhältnissen der einzelnen Quellen entsprechen, also beispielsweise nur die in § 139. 140 vorgeführten, oder solche wie AC: B: D, d. h. Fälle, wo AC eine gemeinsame (alte) Lesart bewahrt, aber B und D jedes auf seine Weise geändert haben. Die Erfahrung zeigt aber, daß neben solchen, nach dem Stammbaum ohne weiteres verständlichen Gruppierungen, mehr oder weniger häufig auch sog. Kreuzvarianten auftreten können, also beispielsweise hier die Gruppierungen AC: BD und AD: BC. Solche Kreuzvarianten enthalten, die Richtigkeit des Stammbaums vorausgesetzt, zunächst allemal eine Art inneren Widerspruchs. Wenn bei AC: BD die Texte A und C sich erst auf der Stufe x, also der gemeinsamen Quelle aller Überlieferung vereinigen, so müßte die auch in der Endstufe C noch erhaltene Stammlesart von Rechts wegen auch auf der Mittelstufe y noch vorhanden gewesen sein, und doch plädiert das Zusammengehen von BD dafür, daß schon deren gemeinschaftliche Lesart, und nicht mehr die von x, in y gestanden habe, usw. Hier sind demnach Störungen des normalen Entwicklungsverlaufs eingetreten, welche zu Gruppenbildungen führten, die eigentlich nicht auftreten sollten. Diese Störungen selbst aber können wieder zweifacher Natur sein. a) Ein Teil von ihnen beruht auf einem bloßen Spiel des Zufalls, insofern ja die Schreiber oder Redactoren zweier unverwandter Handschriften oder Recensionen, wenn sie gegenüber ihren Vorlagen andern, sehr wohl auch an ein und derselben Stelle unabhängig voneinander auf die gleiche Änderung verfallen können, wenn diese aus irgendwelchen (z. B. sprachlichen, stilistischen oder sachlichen) Gründen an sich nahe liegt. Beispielsweise könnte dann die Gruppierung AC: BD

entweder so gedeutet werden, daß AC die Originallesart erhalten, B und D aber gegenüber ihren Vorlagen y und z in gleichem Sinne corrigiert haben, oder allenfalls auch so, daß schon y gegen x geändert, C aber zufällig bei einem neuen Änderungsversuch gegenüber y auf die alte Lesart zurückgeraten sei. — b) Ein anderer Teil der Kreuzvarianten pflegt auf Quellenmischung zurückzugehen, insofern nicht selten Exemplare verschiedener Überlieferungszweige miteinander verglichen und dabei Lesarten aus dem einen Zweige in den andern absichtlich übertragen und dann in und mit ihm weiterüberliefert werden. — c) Die Grenzen zwischen diesen beiden Arten von Kreuzvarianten sind natürlich einigermaßen fließend. Im ganzen wird man nur sagen können, daß man das Zusammentreffen zweier nicht näher verwandter Texte in naheliegenden Kleinigkeiten meist dem Gebiet der zufälligen Kreuzvarianten zuzurechnen haben wird (schon weil solche Kleinigkeiten zu minderwertig waren, als daß man ihnen bei etwaiger Textvergleichung große Aufmerksamkeit geschenkt haben würde), daß dagegen Kreuzvarianten schwereren Kalibers (insbesondere auch solche tendenziöser Natur) im ganzen auf Quellenmischung hindeuten. Für die praktische Verwertung der Lesarten bei der Textconstitution aber ist diese theoretisch anzusetzende Doppelheit in der Natur der Kreuzvarianten ohne Bedeutung, falls nur sonst der Stammbaum selbst so sicher eruiert ist, daß sein Bestand durch die ihm widersprechenden Combinationen von Einzelzeugen oder Zeugengruppen nicht in Frage gestellt werden kann.

§ 142. Ist nun das Aufstellen eines Stammbaums oft überhaupt keine leichte Sache, so wachsen die Schwierigkeiten bei den alttestamentlichen Texten, oder, um bei dieser allein stehen zu bleiben, bei der Genesis infolge der besonderen Beschaffenheit der concurrierenden Zeugen noch beträchtlich an. Von den fünf Hauptzeugen bieten nur zwei, M und Sam., noch den Text in der Ursprache, bei den Übersetzungen Peš. LXX. Vulg. muß er erst wieder durch Retroversion erschlossen werden, und das hat oft seine besonderen Schwierigkeiten, namentlich da, wo typische kleine Verschiedenheiten des Urtextes in den einzelnen Versionen verschwinden mußten, weil sie dort nicht ausdrückbar waren (man denke z. B. an 'eß-, oder das Stehen und Fehlen des be-

stimmten Artikels u. dergl.), oder wo die Übersetzung so frei ist, daß man nicht mehr mit Sicherheit einen bestimmten Wortlaut der Vorlage erschließen kann. Vor allem aber fällt in die Wagschale, daß innerhalb der einzelnen Versionen selbst die Textentwicklung noch lange im Fluß gewesen ist, daß also erst eine kritische Aufarbeitung des gesamten Variantenmaterials die für die Vergleichung mit den andern Versionen und M notwendige Grundgestalt jeder Einzelversion eruieren muß, ehe man an eine abschließende Vergleichung gehen kann: von der Erreichung dieses Zieles aber sind wir ja leider noch sehr weit entfernt.

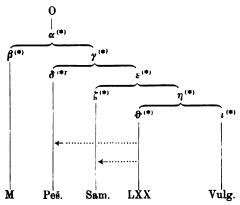
Unter diesen Umständen mag es bedenklich erscheinen, schon jetzt eine Meinung über das Verwandtschaftsverhältnis unserer fünf Texte zu äußern. Will man aber aus der herrschenden Stagnation herauskommen, so muß doch einmal irgendwo der Anfang gemacht werden, selbst auf die Gefahr hin, daß das Bild, das sich vorläufig aus nur unvollkommenem Material heraus ableiten läßt, später einmal im Detail zu modificieren ist. Ganz so schlimm, wie es die abstracte Theorie erscheinen lassen könnte, liegen übrigens die Dinge, wie mich dünkt, in praxi nicht. Die Zahl und Auswahl der für die Filiation als beweisend anzusehenden Stellen wird sich wohl bei Verarbeitung ausgiebigeren Materials mehr oder weniger verändern (das halte ich für selbstverständlich): wesentlicher scheint mir aber, daß doch auch jetzt schon der Bruchteil des Materials, den ich allein heranziehen konnte, mit Sicherheit darauf deutet, daß es überhaupt möglich ist, zu einem wirklichen Stammbaum zu gelangen. Und sollte wider Erwarten der von mir angenommene nicht das Richtige treffen, so bietet er doch vielleicht einem andern, der mit reicherem Material arbeiten kann, den Anlaß zu einer willkommenen Verbesserung.

§ 143. An dieser Stelle ist noch eine Vorerinnerung einzuschalten. Für die nähere Verwandtschaft zweier oder mehrerer Texte beweist natürlich nicht die gemeinschaftliche Bewahrung ursprünglicher Lesarten (denn solche können auch bei Nichtverwandtschaft direct aus der gemeinsamen ältesten Vorlage aller Überlieferungszweige fortvererbt sein), sondern nur das Zusammentreffen in gemeinsamen Fehlern oder Neuerungen, die nach Qualität oder Quantität charakteristisch genug sind, um, das bloße Spiel des Zufalls ausschließend, die Existenz einer

gemeinschaftlichen Quelle der Neuerung, d. h. einer gemeinsamen handschriftlichen Vorlage zu verbürgen.

§ 144. Auch über die Qualität der vorliegenden Einzeldifferenzen ist noch eine allgemeine Bemerkung vorauszuschicken. Man kann da etwa grob in Kleindifferenzen und Großdiffe-Unter den ersteren sind hier etwa solche renzen scheiden. Varianten zu verstehen, wie sie allüberall bei der Textfortpflanzung durch momentane Unaufmerksamkeit oder den momentanen Einfall eines Copisten entstehen, der seine Vorlage ohne große Sorgfalt, aber auch ohne besondere Änderungsgelüste re-Auf der andern Seite stehen dann die bewußten produciert. Eingriffe in den überlieferten Text, wie beispielsweise die bekannten harmonistischen Zusätze und Ausgleichungen, von denen insbesondere LXX wimmelt. Solche Eingriffe zeigen sich namentlich innerhalb isolierter Einzelversionen, seltener an gleichem Orte in zusammengehörigen Überlieferungsgruppen. Es scheint danach, daß sie mindestens vorwiegend erst auf einer relativ späten Stufe der Textentwicklung, d. h. nach der Abspaltung der fünf in M, Peš., Sam., LXX, Vulg. auslaufenden Zweige voneinander vorgenommen worden sind. Danach kann es nicht verwundern, wenn sich der Stammbaum selbst in der Hauptsache auf den Varianten niederen Ranges aufbauen muß. Wo nicht näher verwandte Texte in schwereren Neuerungen zusammentreffen, sind die betreffenden Kreuzvarianten nach § 141 auf spätere Übercorrectur zurückzuführen.

§ 145. 1) Unter Berücksichtigung des in § 138 ff. Erörterten und unter gebührender Ausnutzung des Umstandes, daß jetzt das Metrum oft ohne weiteres die Unursprünglichkeit einer Lesart beweist, hat sich mir folgender Stammbaum als wahrscheinlich ergeben:

- 2) In Worten würde dieses Schema folgendes besagen. Aus der Urhandschrift O abgeleitet war eine bereits mit sehr vielen kleineren und größeren Verderbnissen belastete Handschrift a. aus der dann alle weitere Überlieferung geflossen ist. Die durch diese Handschrift repräsentierte Textgestalt nennen wir a* (unbekümmert um die Zahl der Einzelhandschriften, in der einmal diese Textstufe verbreitet gewesen sein mag: und ebenso im fol-Aus einer Handschrift (oder aus Handschriften) der Stufe α^* flossen sodann β , die Stammhandschrift der schließlich in M auslaufenden Textstufe β^* , und γ , die Stammhandschrift der Textstufe 2*, aus der hernach die Textgruppe Peš. Sam. LXX. Vulg. hervorgegangen ist. Aus γ^* flossen weiterhin σ , die Stammhandschrift der Textstufe o*, deren Endglied Peš. ist, und e, die Stammhandschrift der Textstufe e*, d. h. der gemeinsamen Mutter der Textgruppe Sam. LXX. Vulg. Wiederum war die Stufe ε* die Quelle für z, die Stammhandschrift der schließlich in Sam. auslautenden Textstufe ζ^* , und für η bez. η^* , d. h. die weiteren nächsten Vorgänger von 3(*) und (*), aus denen ihrerseits LXX Aus der Textgestalt 3*-LXX bez. Vulg. übertragen wurden. endlich ist, wie Peš.1), so auch Sam. an einzelnen Stellen übercorrigiert worden.2)
- 3) Was die Bewertung der Lesarten anlangt, so hält nach diesem Stammbaum M allein als einziger Vertreter der Textstufe β^* der ganzen Gruppe Peš. Sam. LXX. Vulg. als Teilvertretern der parallelen Textstufe γ^* die Wage, so also, daß man bei jeder Einzelstelle, wo M gegen die übrigen steht, fragen muß, ob die Lesart von β^* oder die von γ^* den Vorzug verdient. Sonst aber entscheidet der Zusammengang von M mit irgend einem andern Zweig der Überlieferung für relative Ursprünglichkeit der betreffenden Lesart, d. h. dafür, daß diese Lesart bereits auf der Stufe α^* vorhanden war. Die Richtigkeit der Lesart wird dadurch freilich noch nicht garantiert, da ja zwischen α^* und dem Original schon ein

¹⁾ Vgl. darüber z. B. Gesenius, De Pentateuchi Samaritani origine etc. Halae 1815, s. 26.

^[2] Daß auch Sam. aus LXX interpoliert sei, hat abgeschen von früheren Autoren namentlich bereits Frankel S. 69. 237 ff. energisch betont und an ausgewählten Beispielen nachgewiesen.]

großer Abstand besteht, und α^* , wie anerkannt, voll von Fehlern war. Bei einer solchen Combination von M+x beweist aber auch das Auftauchen einer praktisch 'richtigen' Lesart an anderer Stelle der Überlieferung nichts gegen die relative Ursprünglichkeit der Lesung von M und Genossen, denn im Einzelfall können diese sehr wohl einen alten Fehler von α^* getreu bewahrt haben, der anderwärts bemerkt und, wenn auch 'richtig', aber immerhin doch erst durch Conjectur beseitigt wurde. — Außerdem sind Kreuzvarianten niederen Ranges neben den bewußten Interpolationen von Peš. und Sam. aus ∂^* —LXX für alle gegen den Stammbaum laufenden Combinationen im Princip zuzugeben, aber sie sind praktisch ohne Bedeutung.

Zur Rechtfertigung des Gesagten mögen die folgenden Details dienen.

- § 146. 1) Der Abstand zwischen β^* (= M) und γ (= Peš. Sam. LXX. Vulg.) ist nicht groß, aber doch durch eine Anzahl glatt durchgehender Scheidelesarten markiert. Die Coordination von β^* und γ^* folgt daraus, daß bald β^* , bald γ^* die ursprüngliche Lesart enthält.
- a) β* hat die ursprünglichere, γ* die jüngere Lesart: α) Die Lesart von γ* verstößt gegen das Metrum: מותלביהם ושהצקוליה : בחבלהם ושהיצקוליה Kethib 4, 4*, ⟨neləchā hạśśadē⟩: 0 (ungeschickte Ausfüllung einer in β* erhaltenen alten Lücke von α*) 4, 8b, šənạim ⟨šənạim⟩ 7, 2b, jošəbim: jöšéb 13, 7b, ⟨'immō⟩ 19, 30°, ləzōi ⟨zadōl⟩ 21, 13*, ⟨wə⟩ṣōn 32, 6b, nahrəzehū: wənahrəzehū 37, 20*, wəhappəbil: wəhappəbilim 38, 25°, ⟨u⟩mā-44, 16*, ⟨'ittəchem⟩ 50, 25b. β) Die Lesart von γ* ist aus andern Gründen für weniger ursprünglich zu halten: šamāim wa'ares: 'èrés wəšamaim 2, 4b, ישׁר : של 3, 7b, sachar ungebā: 'tš wə'ištō 7, 2ab, uberachtiu: uberachtih 17, 16b, ⟨u⟩malchē 17, 16c, wajjōmərù: wajjōmer 24, 55*, 'ammō: 'ammāu 25, 8b. 35, 29b. 49, 33°, 'al-'ištō ('al ⟨ribqā⟩ 'ištō LXX): lə'ištō 26, 7*, wə'etten-làch: wənittənā lach 29, 27b, jišpoṭ: jišpəṭū 31, 53*, hebēfū: hubbāß 33, 11*, udfaqtīm: udfaqūm 33, 13°, ⟨u⟩bšarénū 37, 27b, wattiqrā: wajjiqrā 38, 29°. 30b, hajū: hajā 41, 53, haššāb: hammūšāb 43, 18b(?), 'al-: 'el- 43, 30*, jadāu: jadō 46, 4b, jalədā: jullād 46, 22.
- b) y* hat die ursprünglichere, \$\beta\$* die jüngere Lesart: \$\alpha\$) Lücken in \$\beta^*\$: \$\left[w]'\delta \eta 1, 11^b\$, \$\left[w]'\delta \eta 1, 15^b\$, \$\left[w]'\delta \delta 1, 26^b\$, \$\left[w]'\delta 1, 26^b\$,
- c) Als indifferente oder noch nicht entschiedene Fälle habe ich vorläufig betrachtet: β^* 'gl- : γ^* 'al- 4, 8°, lachen : $l\bar{o}$ chén 4, 15°, mimma'sén \bar{u} : $-\bar{e}n(\bar{u})$ 5, 29°, wəqór :

- qŏr, wəqáiş : q¾iş 8, 22ab, 'g's½ : 'qšx½ 18, 29b. 30b (ersteres wohl vorzuziehen), kaxése¾ : $\langle w \rangle$ chaxése¾ 21, 23e, wəsabe : usbà' $\langle jamim \rangle$ 25, 8b, 'qšér : wa'šér 31, 13b. 41, 55d, 'èll‡ : wə'ell₹ 36, 10a, sədufó \rangle : $\langle w \rangle$ sūnt 46, 16a.
- 2) Erwägt man die Qualität der Varianten in diesen Listen, so zeigt sich, daß β^* M principiell höher einzuschätzen ist als γ^* . Die Fehler von β^* M sind zwar auch nicht gering an Zahl, aber sie sind so gut wie ausschließlich reine Flüchtigkeitsfehler (Auslassungen und Verschreibungen), die nirgends eine besondere Absicht oder Tendenz erkennen lassen, wie sie umgekehrt in den Änderungen von γ^* so häufig hervortritt, mag es sich um Änderungen des Sinnes oder nur des Sprachgebrauchs handeln.
- 3) In die oben gegebenen Listen sind, wie bemerkt, nur die Stellen mit glatten Klassenlesarten aufgenommen. Diesen sind dann weiter noch einige Stellen beizurechnen, in denen eine für γ vorauszusetzende Klassenlesart doch nur in einem Teile der Gruppe wirklich zum Ausdruck kommt, sei es, weil das eine oder andre Glied von γ selbständig abweicht oder keine Mittel besaß, den Unterschied der Lesarten zu markieren.
- a) Ziemlich häufig übersetzt Vulg. so frei, daß nicht ihr Wortlaut, sondern nur ihre Stellung im Stammbaum erkennen läßt, daß auch ihr die Klassenlesart von γ vorgelegen haben muß: 'al-kǫl-pənē ... M: 'al-pənē chǫl-... γ: universam terram 19, 28^b (ähnlich 41, 56^a); 'elęh M: láh γ (Peš. ol., indifferent): fehlt Vulg. 24, 58^a; 'išti M: †'išti ⟨hī⟩ γ: quod sibi esset sociata coniugio 26, 7^b; timmē M: tinimə'û γ: ob stuprum sorois 34, 13^b; bənē M: || ⟨u⟩ōnē γ: || quibus egressis irruerunt ... ⟨ceteri⟩ filii 34, 27^a; lð jiqqarē šəmāch 'öā M: l. j. 'ŏā šəmāch γ: non vocaberis ultra 35, 10^b; wənimkərɨnnū M: nimkərɨnnū γ: melius est ut venumdetur 37, 27^a; bənī M: bənī.⟨hi⟩ γ: tunica filii mei est 37, 33^a; jā'śṣ M:⟨wə⟩jā'aṣ γ: qui constituat 41, 34^a; wəhinnē M: wəhinnē ⟨hū⟩ γ: en habetur 42, 28^a; 'ặnáxnū 'axim M: 'axim 'ānàxnū γ: duodecim fratres ... sumus 42, 32^a; wajjā'mós M: wajjā'məsū γ: oneratisque rursus asinis 44, 13^a; wə'ēnəchém M: wə'ēnēchém γ: nec dimittatis quidquam 45, 20; 'el-'exāu M: 'el-'āxē jōséf γ: quos ille interrogavit 47, 3.
- b) Ein Glied von γ° setzt die Klassenlesart voraus, corrigiert aber auf ihrer Grundlage weiter: wəhajü M: wəhajü (šənēm) γ: wəhajā (miššənēm) Sam. 2, 24°; wajjeşə'ü 'ittám M (falsch): wajjeşē 'ittám Peš. (richtig): wajjōşē ε (= Sam. LXX. Vulg.) 11, 31°; 'ἀχοδι δαβ-'aδι M: 'ἀχοδι δαβ-'aδι Peš. Sam. Vulg.: ἀδελφή μού ἐστιν ἐκ πατρὸς LXX 20, 12°; hạšqinī nằ M: †h. nằ (mə'aṭ-mạim mikkaddéch) γ: da mihi (paululum) bibere Vulg. (abkürzend) 24, 45°; wajjiqrə'ü M: wajjiqrā γ: clamante (praecone) Vulg. 41, 43°; lū M: κὸ γ: κολ. Peš. 50, 15°; 'aḍ- M: 'ફḍ- γ: bə- Peš. 50, 21° (Vulg. ○).
- c) Indifferenz der Lesart wegen mangelnder sprachlicher Prägnanz: gam M: † (wə) zám Peš. Sam. Vulg.: xal LXX 7, 3°; ähnlich gám M: (wə) zám Peš. Sam. (richtig): xal LXX, et Vulg. 30, 8°. 32, 20°. Stellen mit und ohne Artikel, bei denen Peš. und Vulg. ohne weiteres als indifferent ausfallen: ha'éş M: 'eş Sam. LXX 1, 29° (s. zur Stelle), ha'adám M: 'adám Sam. LXX 3, 20. 9, 6°, haṣṣōn M: sōn Sam. LXX 21, 28, (ha) kbaśōß Sam. LXX 21, 29°, haṣśē M: śĕ Sam. LXX 22, 8°, wəha'çben: wə'çben Sam. LXX 29, 2°, jabboq M: hajjabboq Sam. LXX 32, 23°, kṣṣṣf M: hakkṣṣsf Sam. LXX 44, 8 (richtig). 47, 15°. 16° (indifferent), 'árṣṣ M: (ha) 'árṣṣ Sam. LXX (Vulg. ändert weiter ab) 48, 7°.

Weiter †ulmōlạātách M (= Peš. O): wə'él-m. Sam. LXX. Vulg. 31, 35, wə'axár M: wə'axrē-chén Peš. Sam. : μετὰ τοῦτο LXX, postea Vulg. 38, 30°. Dazu wohl auch das Fehlen von šanā Peš. Sam. 17, 1, ferner śonə'āu M: 'ojəbāu Sam. 24, 60°, wo Peš. LXX. Vulg. ebenso übersetzen wie das gemeinschaftliche 'ojəbāu 22, 17°. — Unsicher ist jullāā M: julləāū Sam. etc. 10, 25°. 35, 26°. 41, 50°. 46, 27°, weil der Sing. gegen den Sprachgebrauch der Versionen gewesen wäre, der Plural also von allen unabhängig eingeführt sein kann, ferner wəhī-zam-hī M: † בסן פסן Peš., †wəhī-zám-Sam., †xal αῦτη LXX, et ipsa Vulg. 20, 5°, sowie 'īš 'ἀšer M (falsch) gegen 'ĩš u. ä. γ 49, 28°. — Dagegen wird man wajjabō M: מוֹבָּמְ Sam., wajjabō Peš. LXX. Vulg. 27, 18° zu den reinen Klassenvarianten rechnen dürfen, da für wajjabō in Sam. eher die Schreibung צורבוא zu erwarten gewesen wäre.

- § 147. Aus γ haben sich zunächst σ^* und ε^* abgezweigt, die Vorstufen für Peš. einer- und für die Gruppe Sam. LXX. Vulg. andrerseits. Dabei können folgende normale Combinationen auftreten:
- 1) M. Peš. stehen gegen Sam. LXX. Vulg. Dann hat δ^* wie $\beta \gamma^*$ die Lesart von α^* erhalten, ϵ^* abgeändert. Wo ϵ^* eine 'richtigere' Lesart bietet als M. Peš., muß das auf Correctur eines außerhalb ϵ^* noch bewahrten alten Fehlers von α^* beruhen.
- a) Glatte Klassenscheidung zwischen M. Peš. und ε*, derart, daß die Lesart von ε* entweder falsch oder derart indifferent ist, daß kein Anlaß besteht, ihr den Vorzug zuzuerkennen: ⟨wə⟩chiðmūþénū 1, 26*, dəmē ... ṣoʻḍqtm M. Peš. : †dăm ... ṣoʻḍq ε 4, 10, 'ξlohim : jahwē 7, 9b, [wə]xám 9, 18b, [u]me'éllē 10, 32b, hạṣṣippōr : hạṣṣipporim 15, 10°, jəðqʻtiu : jaðqʻtī 18, 19b, ⟨kǫl-⟩ 20, 8d, †ləðqbbér ⟨'çl-libbō⟩ 24, 15*, ⟨jaʻqob⟩ 29, 23b, 'immachém : 'immách 31, 29*, [wə]'ēlē 31, 38b, šamáʻtī : †šəmaʻtim 37, 17b, 'oþō : 'çl-jōséf 37, 36*, rīšōnā : rīšōn 38, 28°, bəʿēnāu : bəʿēnē 'ặdonāu 39, 4*, 'ittám 'çl-binjamin : 'oþám wel-binjamin 43, 16*b, [wə]ṣōnách 45, 10b, bəlūz⟨ā⟩ 48, 3b, †⟨jað⟩ jəmīnáh 48, 14b, jōšēb ha'árçş, haknaʻnī : †jōšeb 'çrçş haknaʻan 50, 11*.
- b) ε* hat 'gebessert'. Die Fälle sind spärlich und zum Teil unsicher. 'attā : (שפּ)'attā 31, 13°; hier stand im Urtext von Ea vor der Verarbeitung zweifellos wo'attā, aber das wo- wird redactionell gestrichen gewesen sein, weil wo'attā nicht recht zu dem Einschub aus Eð paßte: ε hat die normale Formel, damit aber auch den stilistischen Anstoß wieder hergestellt. wajjiqrā : wattiqrā 38, 3° (richtig corrigiert nach V. 4. 5) Richtig wird wohl die Correctur מעבררם העברה העברה לעברה 2) Ein Teil der Gruppe ε^* ändert weiterhin gegen die gemein-schaftliche Vorlage:

Beispiele: ulchǫl-rémés M. Peš.: †ulchǫl-⟨ha⟩romés Sam. Vulg.: †ulchǫl-⟨haremés ha⟩romés LXX 1, 30°; lənóx M. (Peš.): 'çl-nóx Sam. LXX, 'eláu Vulg. 7, 1°; rợ' 'ō-tôb M. Peš.: rặ' watôt Sam.: rặ' latôt (ἀντειπεῖν κακὸν καλῷ LXX, non possumus extra placitum eius quidquam aliud loqui Vulg.) 24, 50°; 'attā-'attà M. Peš.: 'attā-'attà Sam. (richtig), ⟨wə⟩'attā... LXX (Vulg. arbeitet um) 26, 29°, mə'ōd mòhár umạttán M. Peš.: móhar mə'od umạttanā Sam., †mohar mə'od LXX, augete dotem et munera postulate Vulg. 34, 12°. — Ein Glied indifferent: 'im-lö M. Peš.: kī-'im lö Sam.: LXX. Peš. 24, 38.

- 3) δ* und ε* ändern gleichzeitig aber in verschiedenem Sinne:

 Beispiele: brištách M: μίσιο Peš.: larę́šęħ Sam., κληφονομήσαι LXX, ut possideas

 Vulg. 28, 4^b; kī M: hinnē (lo) Peš.: †⟨wə⟩chî ε 31, 37^a; ja'śṭ M: μίλι Peš.:
 ja'śṭ ε 34, 31; 'ęl-'̞ͼ̞ṛę̞ş (alte Lücke) M: 'ęl-'̞ͼ̞ṛę̞ş ⟨ś̞ͼ'ɨ̞τ⟩ Peš.: me'̞ͼ̞ṛę̞ş kənᾴ an ε (doch
 das ganze weiterhin gestrichen in Vulg.); 'ęħ-par'ō M: ωμρο Peš.: 'ęl-par'ō ε
 (in Vulg. weiter verändert: tunc demum reminiscens ... ait) 41, 9°.

- § 149. Innerhalb ε^* bildet sodann wieder $\eta^* = LXX + Vulg$. eine wohldefinierte Untergruppe.
- 1) Reine Klassenvarianten zwischen M. Peš. Sam. und LXX. Vulg.: 'e'śē : nạ'śē 2, 18b, 'eþ-jahwē : 'eþ-ha'lohīm 4, 1b, waichussű : waichassű 7, 20, me'ittö : me'axráu 8, 8b, rỷ'i : ro'i 16, 13b, ha'óhel : 'ehlő 18, 1b, 'aþartém 'al- : sartém 'el- 18, 5b, †wajjömer ⟨lah⟩ 18, 6b, [soleþ]* 18, 6c, †⟨wajjā'an⟩ 18, 9b, †⟨kǫl-⟩ 18, 19c, †⟨hahī⟩ 19, 22b, xaṭāþī : xaṭānū 20, 9b, †⟨'eþ-jiṣxaq bənō⟩ 21, 9b, ⟨'aþraham⟩* 22, 1b, 'eþ-šənē nə'arāu : šənē nə'arīm 22, 3b, [šənē xajjē śarā]* 23, 1b, †⟨miššam⟩ 24, 4b, wa'šér : 'ášér 24, 7b, wajjiškənű : wajjiškon* 25, 18b, xeṭaþ : xāṭaqóþ* 27, 16b, †miṣṣēđ⟨ach⟩ 27, 25b, †'àṛṣā [bənē-]qṭāem 29, 1b, ⟨ja'qob⟩ 29, 7a, ['immam]* 29, 9, [gạm]* 29, 30b, [wajjömer] 30, 28, der ganze Einsatz in 30, 37c, lach mā : mā-llach* 31, 32b, †⟨štē⟩ 33, 2a, ⟨šam⟩* 33, 17b, wə'ş'śē : wəna'śē 35, 3a, wajjaqūmū : wajjiqqawū 37, 35a (weiterhin gehen LXX und Vulg. auseinander), †⟨wəlō jəða'ah⟩ 38, 15b, 'ệl-haxartummīm (Peš. ○) : laxartummīm 41, 24b, wəjişbərű : wəjiṣṣabér 41, 35, hūšát ⟨li⟩ 42, 28a, ⟨'appáim⟩* 43, 26b.

- 2) Secundāre Differenzen innerhalb M. Peš. Sam.: ha'çxát ('çxát Sam.) bāω: tatō 19, 9b; 'çl- M, 'al- Peš. Sam.: 'eṣçl(?) 24, 11°(?); hasér M. Sam., Δ Δο:5 Peš.: ⟨wə⟩hasér 30, 32b; wəšamərü M, jišmərü Peš. Sam.: wəjiššamér 41, 35d; bó'ü M, ubó'ü Sam., hati'ü Peš.: fehlt 45, 17c; wə'attá şuwwēfā M, M/ MAD | O Peš., wə'attá şiwwifā Sam.: Imperativ (σὰ δὲ ἔντειλαι LXX, praecipe etiam Vulg.) 45, 19°; ləhōróf M, ləhera'öf Peš. Sam.: συναντῆσαι LXX, ut occurreret Vulg. 46, 28b; wajjōmęr M, †wajjōmęr ⟨'elāu⟩ Peš. Sam.: lēmór LXX. Vulg. 47, 1°.
- 3) Secundăre Differenzen innerhalb LXX. Vulg.: wajjōmer bəlibbō: †wajj. b. ⟨lēmor⟩ LXX, lēmór bəlibbō Vulg. 17, 17³; ⟨'oþam⟩ LXX: ⟨simul⟩ (= 'ittam?) Vulg. 18, 24⁵; wajjiššābā' lð wajjimkōr ⟨'eśau⟩* LXX, wajj. lð ⟨'eśau⟩ wajjimkor Vulg. 25, 33˚; piþronim: piþronam LXX, pittarón Vulg. 40, 8°; ⟨wajjabō 'e̞l-ja'qōb⟩ LXX, ⟨ire perrexit⟩ Vulg. 48, 1³; †⟨'e̞l-jōsef⟩ LXX, †⟨lō⟩ Vulg. 50, 6.
- 4) Secundāre Differenzen auf beiden Seiten: 'az hūxál M, 'az hexel (Peš.?) Sam.: hū hexel Vulg., hū hoxíl LXX 4, 26^h; "שער M. Sam., אוֹא Peš.: "שער Vulg., hū hoxíl LXX 4, 26^h; "שער M. Sam. (über Peš. s. § 111 zur Stelle): συνεβάλετό μοι δ θεός, και συνανεστράφην τῆ ἀδελφῆ μου etc. LXX, comparavit me deus cum sorore mea Vulg. 30, 8^a; 'ε'δότ ('ε'δοτα Sam.): ja'δότ LXX, 'άδότ Vulg.[®] 30, 32^a (hierher?); bənē-ja'qób M. Sam., ja'qób ubanáu Peš.: bənē jiśra'el LXX, recedentes Vulg. 35, 5^c (hierher?); 'εβ-jōséf M: †'εβ-jōséf ⟨bənō⟩ Peš.: †'εβ-bənē jōsef Vulg., 'oβám LXX 48, 15 (hierher?).

In der großen Mehrzahl der Fälle sind die Gruppenlesarten von LXX. Vulg. falsch oder mindestens ohne Anspruch auf Bevorzugung vor denen von M. Peš. Sam. Nur an den oben besternten Stellen ist in LXX. Vulg. teils das Metrum, teils der Sinn gebessert. Zum Teil wird es sich auch da um bloßen Zufall handeln: andrerseits scheint sich doch aber auch das bewußte Nachdenken eines Redactors bemerkbar zu machen. Es ist daher auch wohl möglich, daß an solchen Stellen die Überlieferung zwischen LXX und Vulg. nicht durch die Benutzung einer gemeinschaftlichen Vorlage (η) zu erklären ist, sondern durch die Annahme, daß Hieronymus auf den Wortlaut von LXX Rücksicht genommen habe. Eine feste Grenze ist dabei nicht zu ziehen. Da aber auf alle Fälle eine genügende Anzahl von übereinstimmenden Kleinlesarten bleibt (bei denen Hieronymus schwerlich um der LXX willen von seinem hebr. Texte abgewichen wäre), halte ich die Existenz der Mittelstufe η doch für vollkommen Wichtiger wird also die Eventualität einer secunsicher. dären Aufnahme von LXX-Lesarten durch Hieronymus erst für die Beurteilung der Kreuzvarianten (§ 159ff.) im einzelnen: aber auch da wird, wie mir scheint, an dem Gesamtresultat nichts geändert, wenn man einen Teil der Übereinstimmung von LXX und Vulg. vom Conto von η auf das des Hieronymus überträgt.

- § 150. Von den Einzelzweigen von e* verlangt zunächst ξ^* —Sam. als einziger directer Zeuge neben M eine etwas detailliertere Charakteristik.¹) Die Zahl seiner Sonderabweichungen ist sehr groß, aber vielfach handelt es sich um Kleinigkeiten, die für Sinn und Metrum nicht in Betracht kommen.
- r) Als besondere Gruppe stelle ich die rein grammatischen Abweichungen voran. Dabei handelt es sich teils um mehr oder weniger zufällige Schwankungen, teils um bewußte Correcturen (bloß Orthographisches und zu Minimales übergangen).
- a) Aus dem Gebiet der Nominalformen hebe ich das Schwanken zwischen Kurz- und Langform beim Localis hervor: metrisch indifferent 'éreş für 'árṣā 29, 1b. 32, 4. 46, 28b, und ähnlich happéþax 19, 6, ha'áin 24, 16b. 45b, bēþ 28, 2b, habbór 37, 24 (schlecht), be'er šába' 46, 1c; metrisch besser bez. richtig haššamáim 15, 5b. 28, 12b; metrisch falsch 'éreş 12, 5c, sowie die Vollformen haššəmölā, hajjaminā 13, 9b, miṣráimā 43, 15c, bēþā 43, 18a; indifferent unter den letzteren wieder bichztbā 38, 5b, 'efráþā 48, 7d, miṣráimā 50, 3b, richtig 'árṣā 45, 25a, und vielleicht bēþā 12, 15b. Ausschließlich herrschen die Vollformen láilā und na'rā (Ges. 27). Sonst sind noch xájjāþ für xáiþō-1, 24b, gənūbāþ, uṣnūbāþ für -baþto 31, 39b (Ges. 27) und die Pluralform xálomāu 37, 8c. 41, 8c (Ges. 56) anzumerken.
- b) Bei den Verbalformen ist am charakteristischesten die Abneigung gegen die 'emphatischen' Formen auf $-\bar{a}:q\dot{a}x$ (für $qax\dot{a}$) 15, 9b, $wa'eqq\dot{a}x$ 18, 5a, 'oṣt 19, 8a, † 'immalét 19, 20°, hiššabé' 21, 23°. 25, 33°. 47, 31°, wənašúb 22, 5°, † wəniš' ál 24, 57°, habé 27, 7°, wə'ochel 27, 25°, šéb 29, 19°, wə'abō 29, 21°, wə'ēṭib 32, 10°, ne'ōþ 34, 23°, wənaqtim 35, 3°, léch 37, 13°, wannaxlóm 41, 11, šilláx 43, 8°, wə'ettén 45, 18°. 47, 16°, wə'omár 46, 31b. Nur einmal ist ein -ā angefügt, gəšá 19, 9a (metrisch schlecht). — Dagegen sind die in M erhaltenen Kurzformen auf 7- (§ 112 zu 30, 38d Fußn.) fast sämtlich wegcorrigiert (Ges. 27): wattahrénā etc. 19, 36*(†). 26, 35. 27, 1*. 30, 39. 33, 6*(2). 37, 7d. 41, 24d. 36 (vielleicht war in der Vorlage das 7 übergeschrieben, vgl. die Schreibsehler אבאהן; 30, 38. 41, 21). — Weiterhin beachte man die n-Formen je aśūn 20, 9^d, tạ stin 41, 55^d, təbī tin 42, 20^a, təmuþūn 42, 20^b, die möglicherweise alt sein können. — Vollform für Kurzform ferner in tihje (für təhi) 13, 8b. 26, 28b. 37, 27a, 'al-ta'sē 22, 12b, jir'ē 41, 33a, ja'lē (richtig!) 44, 33b, wa'estē 24, 46b, wa'er'ē 31, 10a, wajjera'ž 46, 29^b und das stehende wajjištaxăwi וישחחרי (Ges. 54) für wajjištáxū 18, 2^d. 19, 1°. 23, 7°. 12°. 24, 26. 52. 33, 3°. 47, 31°; umgekehrt nəhī für nihjē 38, 23° (vgl. Ges. 53). — 2. Sing. f. +bapī 16, 8b, +ṣaxaqtī 18, 15a, hệwi für hệwé 27, 29b, wehwi für wehjé 12, 2^b. 17, 1^d, hệw für hặp 24, 60^a (Ges. 54). — Inf. 'ặśō⟨þ⟩ 31, 28^b. 50, 20^b, lazóz für lizzós 31, 19°, †merédeb für meredá 46, 3°. — Imperfecta mit consecutivum wie wajjölid etc. u. dgl. (Ges. 27). — Vgl. ferner הלכו ושבו für haloch wašot 8, 3*, und ähnlich הלכו נחסרו 8, 5° (Ges. 28). — Inf. שובח für šúð 8, 12b.
- c) Adverbia u. ä.: šám für šámmā 23, 13°. 29, 3°. 39, 1°. 43, 30°. 49, 31°(2). 31°. 50, 5°; hen für hinné 27, 39° und umgekehrt †hinné für hen 19, 34°. 27, 11; 'axár für 'axăré 22, 20°. 48, 1°, und umgekehrt 9, 28. 10, 1°. 32°. 11, 10°. 37, 17°; †'ajjé für 'ē 4, 9°. Richtig kajjóm für kəhajjóm 39, 11.
- d) Pronomina: 'ant für 'anocht 24, 42b. 37, 16a; 'atti für 'att 12, 11b. 13a (gut). 24, 23a. 47b. 60a. 39, 9b; 'anaxnū für naxnū 42, 11a (richtig); hém für hémmā 6, 4c.

¹⁾ Eine solche ist bereits von Gesenius, De Pent. Sam. origine etc. 26 ff. gegeben; doch muß vieles von dem bereits dort Angemerkten hier wegen der Rücksichtnahme auf das Metrum nochmals vorgeführt werden.

- e) Wortbildung: bo'iṣṣabōn für be'ṭṣṣb 3,16^b, miqqṭṣ für miqṣṭ 8,3^b, wəxittapcḥṭm für wəxittəchṭm 9,2^a, xṭi für xạjjā 9,5^a, lạxēmár für lạxómṭr 11,3^c, jizmənt für jazəmū 11,6^c (Ges. 55), לה" für waláð 11,30^b, ləbabchṭm für libbəchṭm 18,5^a, rǎ' für ra'ā 26,29^a (umgekehrt bara'ā für barā' 44,34^b), דליחך für tṭljách 27,3^a, jəlāðāu für jəlaðāu 32,23^b, ähnlich jəlāðān 33,2^a, mizziqnā für mizzóqṭn 48,10^a; vgl. auch 'að-bilti für 'al-bəlt 31,20^b.
- f) Syntaktisches: α) $\langle e \rangle$ richtig 17, 24. 41, 28°; metrisch falsch 2, 9°. 15, 10°. 18, 17. 20, 7^a. 21, 10^a. 31, 12^b. 38, 10^a. 44, 26^c. 48, 17^a; indifferent 2, 19^a. 4, 17^b. 8, 9^c. 11, 9b. 16, 11b (gut). 15b. 18, 8a. 19, 37a. 38a. 22, 14a (gut). 23, 4b. 24, 56a. 27, 35a. 29, 32a. 33b. 30, 8b, 18c, 31c, 34, 14b, 35, 18a, 38, 23b, 40, 21b, 42, 19b, 25b, — ['ep-] indifferent 17, 5a, 33, 5a, 44, 11^a. 46, 30^b (also entschiedene Neigung zur Einschiebung von 'eb-). — β) Artikel zugesetzt gegen das Metrum: haššéš 7,114, hajjamin, haššomõl 24,495, ha'és 40,195; sachlich oder sprachlich falsch: hammabbūl 9, 114, hagmallim 24, 63b, hassa'ir 25, 23d, ha'iš 37, 154; indifferent 9, 12b. 15a. 16b. 20, 16c. 21, 33b. 31, 35b. 32, 12b. 36, 35b. 41, 54b. 42, 19a; Artikel fehlt gegen das Metrum: $x \dot{a} d r \bar{a}$ 43, 30°; sachlich oder sprachlich falsch 8, 5°. 19, 9°. 24, 53°. 44, 28°; indifferent 'adám 2, 7°d. 25. 3, 8°b. 20°a. 9, 6°b, xặwīlā 2, 11°a. — γ) wə- zugesetzt: 1, 14b. 18, 5a. 32, 20ab. 33, 9. 37, 14a. 39, 10a. 41, 17b. 20b. 41, 31a. 45, 17c (alles metrisch indifferent); w2- fehlt 6, 7b (ähnl. 7, 23b. 47, 21b). 10, 2ab. 22a. 27, 39c. 30, 43b. 31, 27c. 34, 10b. 36, 17a. 44, 20b. 46, 12a. 50, 15b; falsch 50, 8a; gegen das Metrum 24, 35b. 46, 24; richtig 19, 12b. — δ) hặ- zugesetzt †27, 24a. °20, 12a. 41, 15b; fehlt 43, 27b. — ε) Präpositionen: 'el- für 'al- 34, 3b. 50, 21b; 'al- für 'el- 42, 25b. 28c. 43, 33b. 50, 16a; 'el- für la- 25, 21a. 32, 10b. 42, 1a, dazu 'eláu für lo 19, 5a. 27, 32a, und li für 'elái 29, 34b; vgl. ferner misráimā für 'el-misráim 37, 36°; 'eþ- für 'el- (b- LXX. Vulg.) 41, 17°. — [b] olá 22, 2^b. 13^c, ⟨b⟩šifxā 29, 24^a, ⟨b⟩miṣrạim (falsch) 50, 11^c. — ⟨bə⟩bēþ 24, 23^b. ζ) Conjunctionen: kī(-'im> 24, 4° richtig (auch hebr. Hss.); †ka'šer für kī 26, 8°. η) Zahlwörter: kəmišlóš(ęþ) 38, 24° (richtig); — 'arba' 'çśrē für 'arba'ā 'aśar 46, 22, šębą' für šib'á 46, 25°. — Ø) Geschlechter: 'axáþ für 'exád 48, 22°, šəmö für šəmáh 50, 11b; — jaşə'ā für jaşā 19, 23b; richtig naśə'ā für naśā 13, 6b und wohl auch wəhajəbā für wəhajā 17, 11°; vgl. auch hirxiqā für harxiq 21, 16° (Ges. 28). — ι) Numeri: 'ēnám für 'ēnennū 31, 2°. 5°. — wəhajü für wəhajā 30, 42°, †wajjihjü für waihī∪ 42, 35°. hif'ā bez. nizlā 'člohim 20, 13°. 35, 7° mag absichtliche Correctur sein. — x) Tempora: jīrạš für jūrėš 15, 3°, wạihi für wəhajā 30, 41°. 38, 5°, wajjūchix für wəhōchix 21, 25°, wajjazlef für wəhexlif 31, 7. - 1) Verschiedene Conjugationen: hasxib etc. stets für šaxéb etc. 6, 17^a. 9, 11^b. 15^b. (18, 29. 30). 19, 29^a (Ges. 53), wattibxás für wattschás 38, 14^b, †tiþraggəzú für tirgəzú 45, 24. — μ) Sonstiges: †la'söþó für la'sőþ 'oþó 18, 7°, lalécheh für wajjelech 28, 10°.

Anhangsweise mag hier die Umstellung von $wa^c badim$ ušfax δb (vor statt nach waxmorim) 12, 16^b untergebracht werden.

2) Gegenüber dieser Fülle von bloßen Formvarianten treten die Sach- und Sinnesvarianten einigermaßen zurück. Bewußtes redactionelles Eingreifen im höheren Sinne verraten die Umarbeitungen der Zahlen in No. VIII. XVI, über die in § 80 ge-

handelt ist, vielleicht auch die der Grenzangaben in 10, 19, ferner die Einsetzung von maxlaß für basəmaß in Cap. 36 und die Correcturen in 11, 31^b. 41, 56^b. Größere Einschübe harmonistischer Natur s. in 30, 36. 42, 16. Das Übrige ist sachlich ohne große Bedeutung.

- a) Einschübe gegen das Metrum: mə'od 2, 12^a , $hazze 3, 3^a$, 'abrahám 18, 19^a . 24, 27^b , 'al- $\langle \bar{o}d ob \rangle$ 20, 3^b , lahém 29, 7^a , kql- 42, 21^c , $n\bar{a}$ 47, 29^c ; Reminiscenzen: $miqn\bar{e}$ kabēd mə'od 12, 16^b , $k\bar{i}$ -jarē \bar{b} 20, 11^b , ume'eres $m\bar{o}ladti$ 20, 13^b , $soxar \langle haxitti \rangle$ 23, 8^b , ka'šer hišbī'anī 50, 5^c . Richtig ergänzt ist die Lücke $\langle wajjaśem$ 'al-'appah 24, 22^b , rhythmisch gut auch das (nur stilistische) $\langle gam \rangle safot$ 19, 9^b .
- b) Lücken: gegen das Metrum ausgelassen 'ach 9, 5°, 'ęl-jišma'él 28, 9°, xămôr 34, 4°, kól 34, 29° (41, 51 indifferent, weil in einer Glosse), lỗ 39, 6°, 'elāu 44, 7°, šənē 47, 9°; indifferent $k\bar{\imath}$ 50, 19°.
- d) Sonstiges: 'Ăfarách für 'afár 3, 19° (Schreibfehler), wajjigrā für wattigrā 4, 25°a, wəhajā min-ha'ōf: jīhjū. || min-h. 6, 19°f., יבלר 8, 11°, nafəṣā miĕpəxāþ: nafəṣū miĕpəxōb 10, 18°, 'arbē : harbē 15, 1° (Ges. 28), ja'tūdū: ja'tədū 15, 14°, jašūb: jašūbū 15, 16°, וראר : ראר 16, 13°b, jəlūd'ē') 17, 13°, falsche Plurale 18, 3°, +bəhofk'ō 19, 29° (ungenügende Ausfüllung einer Lücke), lī: lū 23, 13° (Schreibfehler), wajjigrə'ū: -ā 25, 26°, wəhebēþ: wəhebēþī 27, 12° (Schreibfehler?), wəhen lō (xb) jihjē chidtarēch: henəlū jəhī chidtarach 30, 34°, וראר וווראר 31, 53° (offenbarer Schreibfehler), kir'ōþ'ō 33, 10°, ben-: baþ 36, 14° (richtig!), wajjiqxū: wajjiqqaxihū 37, 24, 'alēnū: 'alēch 38, 29°, †kəfiþronō: kəfiþrōn xālomō 40, 5°. 41, 11, 'aggīdī: higgīd 41, 25°, wəjiqböş: wəjiqbəşū 41, 35°, ha'raṣōþ: ha'āreṣ 41, 57°, †jūmāþ gam: wamēþ wəzām 44, 9°, 'itti: 'ittānū 44, 30° (richtig!), wəhōṣī ... me'alāu: hōṣī'ū me'alāi 45, 1°, ṣiwwifū: ṣuwwēfā 45, 19°, hājēš: wəjēš 47, 6°, chidtarēch: -āch 47, 30°, kabədā: katədū 48, 10° (Schreibfehler).
- § 151. Der Charakter der LXX liegt offen vor Augen: wir haben es mit einer planmäßig ändernden, namentlich an zahllosen Stellen harmonisierenden Redaction zu tun. Es wird genügen, an dieser Stelle aus dem oben benutzten Material die gröberen Varianten zu verzeichnen, mit denen LXX tatsächlich allein steht; außerdem sind die Listen der von LXX ausgegangenen Kreuzvarianten in Peš. und Sam., § 158—160 zu vergleichen [weiteres Material z. B. bei Frankel 53 ff.].
- 1) Metrisch falsche Zusätze: waihī-chen 1, 6^b (aus 7^c herübergenommen, wo die Auslassung abermals das Metrum stört [vgl. Frankel 60]). 1, 20^b, 'ĕlohim 1, 7^a. 5, 29^b;

dazu vgl. jahwę (ĕlohīm) 4, 6°. 13°. 6, 3 (deus Vulg.). 6, 5° (desgl.). 7, 1°. 5. 16° (deus Vulg.). 8, 21^a. 11, 9^b. 29, 31^a, (jahwē) 'ĕlohim 8, 15. 9, 12^a. 28, 20^b; — wajjár 'ĕlohim kī-ṭðb 1, 8º [Frankel 60], wajjiqqawù hammaim mittaxab haššamaim 'gl-miqwem 1, 9º [ib.], 'obō und wajjásem 3, 24°, der Einsatz in 7, 3°, wə'arba'im láilā 7, 17°, lir'öþ haqallu hammáim 8, 7ª, wəchibšúh 9, 1b, máim 9, 11ª, wajjeşê 9, 22b; nach 10, 24 ein weiterer Vers interpoliert; lechullám 11, 1ª, bexarán 11, 32ª, kol- 12, 5°, le'orkáh 12, 6ª, zweimal 'abrám 12, 11ª, wəra'in 12, 17, ləfanğch 12, 19^b, umiqnğ 13, 5, ulzar'ach 'að-^cōlám 13, 17^b, gizrém 15, 11^b, wəhárs'ùJahém 15, 13°, hénnā 15, 14°, mal'āch jahwē 16, 8°, hazár 16, 13°, ləđoroþám 17, 10°, led arkechém 18, 5°, begirbáh 18, 13°, wa morá 18, 16°, wehajá chassaddiq karašá 18, 23^b, wəşê 19, 15^b, himmalét 19, 17^c, bizlalách 19, 20^b, jahwe 'člohim 19, 29^b, szőh 20, 9^a, kī jarē lēmór 'ištī∪hī, pen-jahrəzùhū 'anšé ha'ir 'alēh 20, 2b, jišma'ēl 21,11ª, harxéq 21,16b, hajjęlęd 21, 166, ba'šęr hūvšám 21, 17°, wa'xuszáþ mere'éu 21, 22°. 326, jisxág 22, 13°, 'ąbrahám 23, 3°. 8°. 26, 18°. Zusätze in 24, 4; wēlohé ha'áręş 24, 7°, 'ęl-ha'áręş hazzōþ 24, 8°, 'ad-'im-killú lištôþ 24, 14°, killú (kullam) 24, 19°, killú (kol-) 24, 22°, 'exáð 24, 36°, ubnop bis máim 24, 43°; Einschub in 24, 44°; 'al-jadáh 24, 46°, haggidinādi 24, 47b, hazzé 24, 50a, šəné 25, 9a, wəham'ará 25, 10a, ribqá 25, 21b, 'el-esáu 25, 31a, 'abíu 26, 18°, (wajją tég miššám ji kady) wajjaxpór (für wajjaxpərü) 26, 21°, haqqaton 27, 6°, rakkim wə- 27, 9°, 'abi 27, 36°, wajjiddöm jişxaq DE (nicht A) 27, 38°, 'al-tīrā 28, 13°, šám 28, 18°, bạþ-labán 29, 9, 'eþ-sön 'ďšér le'abih 29, 9 (dafür we'eþ-sön labán 10° gegen das Metrum gestrichen), kadbarim ha'éllē 29, 12b, keja qób 29, 32b, hú sachár 30, 18c, watta mod millédeþ 30, 21, kol- 30, 32°, wəch ol- ašer-li und wajjömer eláu ja qob 31, 31°, wajjömer 'eláu ja'qób + V. 50 31, 44 $^{\rm h}$, wajjištú 31, 46 $^{\rm c}$, šəném 33, 4 $^{\rm h}$, 'el-hammagóm 35, 1 $^{\rm h}$ bəlüz 35, 9°, 'ăšer-xái 35, 28°, lə'abiu u- 37, 9°, wajjömer 'elái: šichbi 'immi bez. 'eškəbā 'immách 39, 17b, lēmór 41, 17h, hajjaföþ wə- 41, 20b, par'ö 41, 26b, mə'aṭo'óchel 42, 2b, şərör 42, 27^b, bəmišmár 42, 30^b, wənizrá' 47, 19°, 'el-jöséf 50, 6, ha'lohim la'boben 50, 24^b.

- 2) Metrisch falsche Auslassungen: waihī-chén ·1, 7° (s. No. 1), bəşalmö 1, 27°, kól 7, 19°, lö 15, 5°, hénnā 21, 23°, jaxdáu 22, 19°, naþáttī 23, 13°, wə'şþ-şön labán 29, 10° (s. No. 1), wə'şl-béþ 'abíu 46, 31°.
- 3) Sonstige metrisch falsche Änderungen: šám für bajjõm hahű 15, 18°, tišmór für tišmorű 17, 10°, jəlīd-bēþ(ách) 17, 12°; x² für x² 26, 32°, wajjélęch für wəšillāx 'oþó 28, 6°, 'el-ja'qób für 'eldu 29, 23°, die Umarbeitung von 32, 2°, 'elái lēmór šichbī 'immī für liškāb 'immī 39, 14°, die Ortsangabe 46, 28°, wajjómer 'além für wə'attā 50, 21°.
- 4) Metrisch indifferente Abweichungen: miqwe LXX: maqom 1,90, zeusefer tōləđōþ : 'èlle t. 2, 4°, 'ađám : ha'ađám 2, 19°. 20°. 23°, 'elohim : jahwe 6, 6°. 7°. 8, 20°. 13, 13. 14^a. 15, 7^b. 18^a. 16, 5^d. 18, 1^a. 14^a. 33. 25, 21^b, wechól: mikkól 8, 17^b, ('ef-kol-) 9, 11°, bēni`: bēno' člohim 9, 16°, bə' éreş kasdim : bə' ür k. 11, 28°, bannézet : hannézet a 12, 9, wajjatí u 'o þáh : wattuqqáx ha'iššá 12, 15b, mimméch : mimme ch 15, 4b, hinné šəma tich (u) beráchtī : šəma tīch, hinnē b. 17, 20°, [mə at] 18, 4°, [faþ-] 18, 5°, wajjomer d 18, 5°, déleb habbáib : haddéleb 19, 10°, 'al-haddabár : laddabár 19, 21°, jahwé : 'élohím 19, 29°, 'abî(n) 19, 34°, 'eþ-'abîh: 'immō 19, 35°, (wajjiššā ... 'eþ-qolō wajjibk: wattiššā etc. 21, 16b), maim-xajjim : mặim 21, 19t, bə'eröþ : bə'ér 21, 25t, ləchá 'ettén ... ulzar'ách : ləzar'āch 'ettén ... 24, 7°, (hū) jišláx 24, 40°, šará aus 24, 66° umgestellt in 67°, ha'áres hazzób: ha'raṣō̄b ha'él 26, 3°. 4°, 'abich : 'abdi 26, 24°, le'abiu : lehabi 27, 5°, wahsibenī : wesabti 28, 21°, šēm : šéma' 29, 13°, 'abich : 'aboþéch 31, 3°, (wə)lámmā 31, 30°, wajjilqəţü : wajjiqxū 31, 46b, wajjištū: léxem 31, 54b, haššenī: hanniš'ar 32, 9b, (gam-)'ém 32, 12b, 'obám : 'obő 38, 5°, 〈'éllē〉 33, 8°, hammiqnē : hassön 33, 13ª, libnēchém : lachém 34, 9°, jiśra'él : ją'qób 35,5°, «wąjjérą' bə'ēnāu» 35,22°, jošéb : jošəbē 36,20°, «ha»'našim (hạm)miđjanim (hạs)soxặrim 37, 28°, [bạh] 38, 12°, mimméch : kamōchá 41, 39°, uqxi : wejiqqax 42, 16b, bachem: becha 48, 20b, ('abtm) 49, 28b, (be)miqne 49, 32, wajjiqberuo 'obò šám : ka'šę̃r siwwám 50, 12.
- 5) Daß es einer so oft und so überlegt ändernden Redaction wie der von LXX hier und da passiert oder gelingt, durch Zufall oder Conjectur alte Schäden zu heilen, die von den Vorgängern noch übersehen waren, kann nicht auffallen. Ich rechne dahin

[bəşalmō] 1, 27° (Tilgung einer alten Glosse), (ləxájjē-nóx) 8, 13° (an sich harmonistische Glosse, aber gut eine alte Lücke ausfüllend), [wə'gp-'ōbal] 10, 28°, wajjōchəlü stilistisch richtig gestellt 18, 8°, lizqūnái für lizqūnāu 21, 7° (gute Conjectur), (šàmmā) 23, 6° (?), ['grgs] 23, 15° (richtige Conjectur), ləjişxáq richtig von 24, 4° verschoben nach 3°, [wajjelech] 24, 10° (Correctur eines directen Sinnesfehlers), 'cśáu von 25, 31° verschoben nach 33°, lə'axich 27, 29° (nur Punktationsdifferenz), ['immam] 29, 9(?), [kī jarēpī] 31, 31°, [wəhagmallīm] 32, 8, 'ōþō für 'ōþám 41, 8°, 'gp-haddabār hazzē für zōp 44, 17°, ['al-ṣawwārāu] 46, 29° (Beseitigung einer Stilhärte), ('alái) 50, 4° (Ergänzung einer Sinneslücke), ['axārē qabərū 'gp-'abīu] 50, 14°. — Über 24, 22° und (wai'abāém 'aā-hajjōm hazzē) 35, 4° s. § 98 und § 119 zu den betr. Stellen.

- § 152. Die Sonderlesarten von Vulg. zu sammeln, habe ich für überflüssig erachtet, teils wegen der Stellung, die dieser Text im Stammbaum einnimmt, teils weil sich bei der freien Art der Übertragung der Wortlaut des dem Übersetzer vorliegenden Textes an vielen Stellen überhaupt nicht mit auch nur annähernder Sicherheit ermitteln läßt.
- § 153. Dagegen ist es unerläßlich, noch die zahlreichen Kreuzvarianten einer eingehenden Betrachtung zu unterziehen, weil diese sonst geeignet scheinen könnten, die Richtigkeit des Stammbaums in Frage zu stellen.

Die bei diesen Kreuzvarianten auftretenden Combinationen zerlegen sich in zwei große Klassen, je nachdem LXX wie M liest, oder gegen M steht. Im ersteren Falle sind die Kreuzvarianten meist gering an Zahl und Bedeutung, im andern gilt das Umgekehrte. Die einzelnen in Betracht kommenden Combinationen sind folgende.

- § 154. M. LXX gegen Peš. Sam. Vulg. Der Verdacht, daß eine Übercorrectur im Spiele sei, liegt, soweit ich sehe, durchaus fern.

- 2) Etwas anders scheinen die Dinge bei den restierenden drei weiteren Fällen zu liegen. a) umijjáð ha'aðám, mijjáð 'išω'axīu, 'eðröš 'eħ-néfeš ha'aðám M. LXX: 'īš wə'axīu cet. 9, 5^b. Daß hier 'īšω'axīu die richtige Lesart ist, kann nicht zweifelhaft sein, aber gerade weil 'īš wə'axīu keinen Sinn gibt, werden Peš. Sam. Vulg. nicht ihrerseits darauf verfallen sein. Da auch Hss. von M den Fehler ⟨wə⟩'axīu teilen (Ball 55), wird vielmehr eine alte Corruptel von a* vorliegen, welche die Hauptmasse von M und LXX unabhängig voneinander beseitigt haben. b) kǫl-haššomē' jiṣxāq-li, kī-jaláðtī bēn lizqunāu (-ái LXX) M. LXX: ⟨lō⟩ bén cet. 21, 6^b. 7^b. Das wenig sachgemāße ⟨lō⟩ wird von γ* eingefügt, von LXX aber wieder bewußt getilgt sein, da diese hier durch treffliche Conjectur zugleich das schon in a zu lizqunāu verderbte richtige lizqunāi hergestellt hat. c) wə'attā kǫl-'āšṣr-'amàr-'elēch 'ĕlohīm Peš. Sam. Vulg.: 'ĕlohīm 'elēch (metrisch falsch) M. LXX 31, 16^b. Hier mag der metrische Fehler durch secundāre Voranstellung von 'ĕlohīm entstanden sein.
- § 155. Ganz ähnlich liegt es bei der Combination M. LXX. Vulg. gegen Peš. Sam.

Hier liegt einmal vielleicht eine 'richtige' Conjectur von Pes. Sam. vor in lemīném : lominéu cet. 6, 20ª (das aber bei der überlieferten Auffüllung des Verses allein am Platze war: vgl. § 65 zu 1, 11b). Alles übrige ist gleichgültig: Peš. Sam. setzen 6mal ein (w2-) zu 6, 4a. 12, 19a. 27, 33c. 36, 11. 20a. 42, 32b (15, 15b ist unsicher, weil LXX. Vulg. (); dagegen streichen sie eines 9,5b. Durch Wiederholung erklären sich (†'aser 'ittəchem' 9, 15° aus 12°, ('elāu') 18, 29°, kir'ūbén u(ch')šim'on 48, 5°; (b)miṣráim 50, 11° aus 11b?. Numeruswechsel: xălomoþáu Peš., xălomáu Sam. (vgl. § 150, 1, a): xălomó cet. 41, 8°, sazərű für sazár 19,6 (auch Peš. hat hier z. T. den Pl. eingesetzt), rə'ű für rə'ê 27, 27°. Ergänzung eines natürlichen Objects: (und sie nahmen) 'eh-kəhóneh happassim waibi'ū(h) 'el-'abīm für wajjati'ū 37, 32b (Vulg. ()), wajjišlax ... 'eb-jəmīnō waišib(eh) 'al-ros 'efraim für wajjaseh 48, 14b. Sonstiges: 'elohim für jahwe 7, 14, 'al- für 'el- 30, 39 (Vulg. ○). 37, 35b; <'eres > misraim 45, 23a; wajja'šū banāu lokén M, w. lokēn banāu LXX, w. lő banáu Peš. Sam., w. banáu Vulg. 50, 12. - Nur halbe Parallelen sind wajję'halo'atram wajjato (xetrona) M. LXX. Vulg.: wajjelech Sam., 11/0 Pes. 13, 184, jamim 'ōo'aśōr M : jamīm 'ōoxóā ęš Sam., του των Peš. (abweichend wieder ήμέρας ώσει δέκα LXX, saltem decem dies Vulg.) 24, 55b, und hammakke 'ep-midjan: h. 'ephammidjant Sam., بعهلا لحبيلا Peš. 36, 35h.

§ 156. Vollständig bedeutungslos sind auch die drei Stellen, wo gegenüber M. Peš. LXX eine gemeinsame Abweichung in Sam. Vulg. auftritt.

'ðd kǫl-baśár für kǫl-baśār 'ðd 9, 11°, l \hat{o} jišma' \hat{o} ' \hat{i} š ... für l \hat{o} -jišma' \hat{u} -' \hat{i} š ... 11, 7° (hier mag die Correctur das Ursprüngliche getroffen haben), l \hat{u} z $\langle \bar{a} \rangle$ 28, 19°.

§ 157. Dagegen scheint für die Combination M. Sam. LXX gegen Peš. Vulg. wenigstens an einer Stelle die Annahme einer nachträglichen Beeinflussung von Peš. durch Vulg. (bez. dessen Vorlagen?) oder umgekehrt nicht zu umgehen zu sein. Die übrigen Parallelen sind wieder weniger bedeutsam und können auf unabhängiger Änderung beruhen.

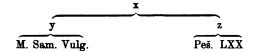
Die entscheidende Stelle ist 38, 5, wo der offenbar nicht verstandene Satz urhajā bichzīb (wạihā bichzībā Sam., αῦτη δὲ ἦν ἐν Χασβί LXX) bəlidtāh 'oþó von Peś. durch κορφο του, von Vulg. durch quo nato parere ultra cessavit umschrieben wird. — Sonst finden sich noch folgende Parallelen: bēlohīm Peš. Vulg. : bəjahwɛ́ 15, 6, ['al-ha'ain] 16, 7b

(Beseitigung einer Stilhärte), [kī] 22, 17° (εἰ μὴν LXX), (u) šf ö 36, 23, wajja'ś (t) 42, 25°, bəf i 'amtaxtö Peš., in ore saccorum Vulg.: bəśaqqö 42, 35° (keine volle Parallele). — Unsicher ist 18, 21, wo M. Sam. המצעקה LXX במעקה, Peš. Vulg. המצעקה lesen. Hier war das schließende הוא von המצעקה vielleicht von dem הוא des folgenden של schon in γ verloren gegangen, und die einzelnen Angehörigen der Gruppe hätten dann die Unform המצעקה jeder in seiner Weise corrigiert, wobei Sam. mit M, Peš. mit Vulg. zusammentreffen und nur LXX isoliert geblieben wäre. — Auf Zufall wird die Ergänzung von hahű für gestrichenes 'čl 35, 7° (vgl. § 161, 2) beruhen.

- § 158. Ein vollständig anderes Bild bekommen wir, sobald wir mit der Combination M. Sam. Vulg. gegen Peš. LXX zu der zweiten Hauptklasse (§ 153) übergehen. Hier mögen einzelne Übereinstimmungen von Peš. und LXX ja auch noch auf Zufall beruhen: aber die große Mehrzahl der Sonderlesarten ist derart, daß notwendig ein directer Zusammenhang angenommen werden muß. Man vergleiche folgende Liste:
- 1) Metrisch falsch sind in Peš. LXX die Zusätze ubabhemá 1, 28°, hannaxáš 3, 1^b (Vulg. O), 'aðám 3, 9, xawxá und wattáhar (neben Tilgung von 'ōð) 4, 25°, šənáim 6, 19^b. 20, hagbohím 7, 20, die Auffüllung 8, 1^b, 'abdí 18, 17, lahém 19, 3°, 'ăxoþám 24, 59° (eam Vulg.), 'esáu 35, 7^b, bə'éreş kəná'an 35, 27°, lō (xɔ!) 41, 54^b, ferner die Tilgung von 'eß-kuttontô 37, 23°, und mittöcháchém für 'àšér bəbōcháchem 35, 2^b (qûm bərax-lách Peš. für qūm-léch 28, 2° s. No. 2).
- 2) Metrisch indifferent, aber meist sachlich falsch, mindestens aber nicht besser als die Lesarten der Gegengruppe sind: 'ittő: 'ittám 7, 13°, (u)bchǫl- 9, 2°, (jošéb) 12, 6°, wəhinnē: hālō 13, 9°, 'ĕlohîm: jahwē 13, 10°, ləfanáich: bəjadēch 16, 6°, wəxaṭṭōþám: -āþám 18, 20, jədēm: jadám 19, 10°, wəchól: ləchól 23, 10° (Vulg. ()), (kǫl-)'ám 23, 13°, šəmáh: 'oþáh 26, 33, haxiwwi: haxitti 26, 34°, bərax LXX, †bərax-lách Peš.: léch 28, 2° (vgl. § 165, Anm.), ušmáh: ušmō 38, 2°, 'al-bēþō: bəbēþō 39, 5° (Vulg. ()), 'oþánū: 'oþi ('oþám Sam.) 41, 10°, (hū) wəchǫl- 46, 1° (Vulg. ()), hammaṭṭē : hammiṭṭā 47, 31°, lō 'appáim: lə'appāu 48, 12 (Vulg. ()), wəjirbū: wəjidgū (= crescant Vulg.) 48, 16°, wajjabó'ū 'el-: waisawwū 'el- 50, 16°, wajjaśimū: wajjiśṣm M, wajjūšam Sam. Vulg. 50, 26°.
- 3) Richtig sind dagegen die Ergänzungen ('el-nóx) 9, 12°, ('eśáu b'abiu) 27, 36°, (wajjeść) 39, 18° und die Lesung 'abi(n) 44, 27 (Vulg. ()), vielleicht auch 'axărém: 'axronim 33, 2° (stilistische Besserung: Vulg. ()).
- § 159. Hierzu gesellen sich weiter eine Reihe kleinerer und größerer Differenzen bei der Gruppierung M. Sam. gegen Peš. LXX. Vulg., bei der auch Vulg. auf die Seite von Peš. LXX tritt.
- 1) Falsche oder indifferente Lesart auf Seite von Peš. LXX. Vulg.: ul⟨chǫl-⟩'óſ-haššamáim 2, 20°, wəlō-šáb: wašób 8, 7°, ⟨u⟩ch'éṛeṣ 13, 10°, bə'elōn: bə'elonē 13, 18° (Sing. auch durch convallem Vulg. bezeugt), liṣdaqā: ṣədaqā 15, 6, wajjōmer ⟨lah⟩ (LXX allein fūgt noch weiter mal'āch jahwē hinzu) 16, 8°, ⟨lō⟩ 16, 15° (Vulg. ○), †⟨'el-'abraham⟩ 17, 19°, mál (Peš.)): nimmólū 17, 27° (vgl. § 165, Anm.), †⟨lammō'ed hazzē⟩ 18, 10°, wəhinnē: wəhajā 18, 10° (Vulg. ○), †wajjomər⟨ú⟩ 19, 17°, u⟨mik⟩kǫl-tūb 24, 10°, †wajjōmer ⟨lō⟩ 24, 31°, wajjiqrā: wajjiqrə'ū 25, 25°, †⟨wə⟩lō 27, 2°, 'ĕlohim: jahwē 30, 23°. 27°, hanquddim: ha'quddim 30, 35°, ⟨lī⟩ 31, 13°, ⟨kə⟩nǫchrijjōþ 31, 15°, wajjōchix⟨éch⟩ 31, 42°, ⟨wə⟩'élē 37, 2°, mibbēþ hassóhar: min-habbāiþ hazzē 40, 14°, †⟨wa'īšan⟩ wa'erē ⟨'ōd⟩ baxlomī (bez. 'ōd nach wa'īšan Vulg.) 41, 22°, |ŋ,c⟩ Peš., πάντας τοὸς σιτοβολῶνας LXX, universa horrea Vulg.: 'eþ-kǫl-'ặšer-bahem (+ bar Sam.) 41, 56°, †⟨šeber⟩ 42, 33°, wajjiš'ū (das steckt offenbar auch in sumptis partibus Vulg.): wajjiššā 43, 34°, ⟨wa⟩'śarā 45, 23°, min'ūrāi: me'ōdī M, -énnī Sam. 48, 15°, ⟨wə⟩ziqnē 50, 7°.

- 2) Besserungen des Textes bringen daneben wajjömer (lő) 15,5°, wattabó für wattaqom 19,35° (richtig corrigiert nach 33°), haggidā-nnà (lī) šəmách 32,30°, [sənumōb] 41,23.
- 3) Besonders zu beachten ist endlich 26, 18b. Hier liest M bīmē 'abiu, Sam. LXX. Vulg. setzen dafür 'abīu ein, in Peš. endlich erscheinen beide Lesarten nebeneinander: † ('abāē 'abīu) bīmē ('abraham) 'abīu (vgl. § 165, Anm.).
- § 160. Sehr stark sind ferner wieder die Specialbindungen zwischen Sam. LXX im Gegensatz zu M. Peš. Vulg.
- 1) Metrische Fehler bewirken in Sam. LXX die Zusätze leha'îr 'al-ha'árez 1, 14^b (das weitere Plus von LXX: wəlimšõl bajjõm uballáil, fehlt Luc.!), ⟨ha⟩xajjā 1, 28°, ⟨u⟩mikkól ⟨'ăšer⟩ roméś (dies für rémęś) ⟨'al-⟩ha'āamā 6, 20, ⟨hak⟩kól 9, 3°, wə'el-hammizdál 11, 8^b, wəlōt 'immõ 12, 20, bajjõm hašmīnī 17, 14°, 'elef késef wə- 20, 14°, bənō 21, 8^b, hazzōl 21, 13, 'abrahám 21, 30°. 24, 14°, 'el-'émeq Sam. bez. 'āšér ba'émeq LXX 23, 2° [vgl. Frankel 54], 'abīch 26, 5°. 28, 4°, 'am⟨mò⟩ 26, 11°, halláilā 30, 16^b, waixappéś 31, 33°, 'èlohīm 35, 9^b, kallabō 38, 13°, wajjesē 39, 13^b (Vulg. dafür ganz abweichend et se esse comtemptam), ⟨ha⟩'óchel ⟨šēba'⟩ haššanīm 41, 35°, wajjömer: barūch ha'īš hazzē lēlohīm! 43, 28, (laqáx ⟨'immō⟩ Sam. = παφέλαβεν LXX 47, 2°?), 'immāch 48, 7^b, lach 48, 8, ha'ellē 48, 16°, lifnē mōþō 50, 5°. Ebenso die Auslassung von təbaqšénnā 31, 39°. Ferner beachte †bil'adē | 'èlohīm ⟨lŏ⟩ je'anē šalōm par'ō 41, 16°b (Peš. arbeitet anders um), ha'exád (falsch): 'axér (quem tenet Vulg. weiter verändert) 43, 14° und 39, 8°: hier ist die Lesart von α° = M mā-bbabbāip von γ° in †mā-bbəbēpō umcorrigiert worden: Peš. Vulg. haben das beibehalten, Sam. LXX aber in †mə'ūmā bəbēpō weiter verändert.
- 2) Metrisch indifferent, aber sachlich falsch oder ohne begründeten Vorzug sind die Lesarten ('ōd') 2,19°, me'iš(áh) 2,23°, (u)mikkól hạxạj(já u)mikkól (hạb)baśár (baśár LXX) 6,19°, bắ nỏx, šẽm, xăm (für ... wəšẽm wəxām!) 7,13°, jōmám wəláilā für wəjōm wəláilā (Nom.) 8,22°, nəþattíu Sam., naþáttī LXX: nittənü 9,2°, [u]me'ellé 9,19°, [u]fūt 10,6°, ('ijjē) hạggōjím 10,32°, [wə]'elle 11,27°, só'rā Sam., Zóyoœ LXX: só'ar M, sá'an Peś., Segor Vulg. 13, 10°, (hinnē) 17, 19°, (u)khól 20, 16°, 'el-'ặđonī: lādonī 24,56°, bạmmidbár 24,62, ziqnaþō: -áh 24,36°, (waihī) 27,34°, haro'im: ha'darim 29,8°, bēnám: bēnō 30,36°, web-našāu web-banāu: web-banāu web-našāu 31,17°, kə'am: b'am M, 'àm Peš. Vulg. 34,16°, labīu ul'exāu: 'el-'abīu wel-'exāu 37,10°, bibzadāu, bəzadāu: bəbizdō, bizdō 39,12°. 12°. 13°. 15°. 16°. 18°, dibbártī: 'amártī 42,22°, 'ặboþēchém: 'dbīchém 43,23°, (wə)ha'lohím 44,16° (Peš. O), 'abīu: 'abī ('abīn Peš.) 44,32°.
- 3) Auch ein paar minimale Besserungen springen wieder hier heraus: wajjōchək the 3, 6°, wərodanim Sam., και 'Ρόδιοι LXX: wədodanim 10, 4°, wahrscheinlich wel-'arşi (LXX beidemal 'el-) für ul'arşi 30, 25°, vielleicht auch mikkol-'exau: mikkol-banau (mikkullám Peš.) 37, 3°.
- § 161. Minder häufig und bedeutsam ist dagegen die Combination Sam. LXX + Peš. gegen M. Vulg.
- 1) Hier sind zunächst ein paar Kleinigkeiten auszuschalten, die auf das Conto der Zufallskreuzung zu setzen sein dürften: אַהָּא M. Vulg.: אָקָה cet. 22, 13° (richtige Correctur eines offenbaren Schreibfehlers). Gut sind die Ergänzungen der 'und' in (wə)chól 8, 17°, (wə)'éþ- 34, 28°, (u)bnê 35, 24, indifferent (wa)xmišším 6, 15°, [wə]xesrôn 46, 9.
- 2) Von den dann bleibenden bedeutsameren Varianten sind metrisch falsch die Zusätze hattahör 7, 3^b, bənö 25, 5, mippaddan (aram) 48, 7^a; ferner wajjistaxawa für wajjistaxawa 48, 12; wajjiqrā lammaqöm ['èl] bēþ-'el 35, 7^a (so LXX: Peš. Vulg. füllen die Lücke durch hahā aus). Endlich [səmāch ja'qób] 35, 10^b.
- 3) Metrisch indifferent, aber sonst fehlerhaft bez. nicht zu empfehlen sind haššišši: hašbī'i 2, 2°, (u)maxriš 24, 21, wajjömər(ū) 24, 33°ρ, ben-: bab- 36, 2°, [wa]'badech 42, 10°, (bə)şaraþ (ὑπερίδομεν LXX) 42, 21°, [wə]laqáxaþ 43, 18°.

§ 162. Daß wir es mindestens bei allen wichtigeren Lesarten der in § 158-161 besprochenen Varianten mit redactionellen Kreuzungen, d. h. mit absichtlichen Übertragungen von Varianten eines Überlieferungszweiges in einen andern, zu tun haben, scheint mir vollkommen sicher zu sein, obwohl es an sich nicht undenkbar ist, daß auch einmal zwei Änderer bei gleicher Harmonisierungs- und Ausgleichungstendenz an derselben Stelle unabhängig voneinander auf dieselbe Änderung verfallen wären. Aber praktisch kann man mit dieser Möglichkeit nicht rechnen: die Zahl der Übereinstimmungen ist zu groß dafür, und ist einmal eine bewußte Übercorrectur vorgenommen, so nützt es nichts, daneben noch viel über etwaige Nebenmöglichkeiten zu speculieren, da sich bei den wichtigeren Varianten doch keine Grenze ziehen läßt. Ebenso scheitert auch jeder Versuch, sich der Kreuzvarianten durch Ansetzung einer andern Filiation der Texte zu entledigen. Wollte man beispielsweise etwa auf Grund der in § 158 besprochenen Combinationen ein Schema

ansetzen, so würde das nicht nur mit den in § 159—161 erscheinenden Combinationen in Widerspruch treten, sondern auch alle die in § 146—157 charakterisierten Gruppenlesarten als unverständlich erscheinen lassen, und so mutatis mutandis bei jeder andern Gruppierung, die man versuchen könnte.

Daß die Kreuzvarianten aus einer Quelle in eine andere sonst in sich bereits abgeschlossene Quelle eingetragen sind, läßt sich an ein paar Stellen noch direct wahrscheinlich machen. So bringt Sam. den Zusatz (wo'éþ-haxiwwi) 15,21 nach, LXX aber vor wo'éþ-haggirgaði, d. h. die Glosse wurde auf einer Seite an 'falscher' Textstelle untergebracht. Ähnlich bei + (ha'adam) 'ajjèkkā LXX: 'ajjékkā 'attā 'adam Peš. 3,9. Weiteres dieser Art s. § 165, Anm.

§ 163. Für die Beurteilung der Kreuzungen im einzelnen ist vor allem der schon in § 153 hervorgehobene Umstand von entscheidender Bedeutung, daß Kreuzvarianten von irgendwie erheblicher Zahl und Bedeutung nur da auftreten, wo die Lesart von LXX sich von der von M entfernt. Nur in diesen Fällen kann man also von mehr oder weniger planmäßig durchgeführten redactionellen Eingriffen reden.

Diese Sachlage würde an sich (d. h. wenn nicht hindernde Abhandl. d. K. S. Gesellsch. d. Wissensch., phil.-hist. Kl. XXIII. 11. 25

Umstände in Frage kommen) a priori eine doppelte Deutung zulassen, d. h. es könnten entweder Peš.*¹) und Sam.* einzeln für
sich nach LXX*, oder es könnte LXX* sowohl nach Peš.* wie
nach Sam.* revidiert worden sein. Auf den ersten Blick könnte
man ferner sogar vielleicht geneigt sein, diese zweite Alternative
für die wahrscheinlichere zu halten, indem man sich sagte, daß
der Redactor oder die Redactoren von LXX*, die so sehr auf
gelehrte Politur des Textes ausgingen, neben M* auch Hss. der
Klassen Peš.* und Sam.* herangezogen haben könnten, um eine
möglichst vielseitig gestaltete Grundlage für ihre Arbeit zu gewinnen. Bei näherem Zusehen erweist sich dieser Weg jedoch als
ungangbar.

§ 164. Vor allem handelt es sich ja nicht nur um Kreuzungen innerhalb der beiden Paare LXX*—Peš.* und LXX*—Sam.*, sondern daneben auch um solche innerhalb der Triaden LXX.* Vulg.* — Peš.* und LXX*—Peš.* — Sam.* in ihrem Gegensatz zu den dann durch M*. Sam.* bez. M.* Vulg.* repräsentierten echten Überlieferungen (die Trias Sam.* LXX*. Vulg.* scheidet hier natürlich aus, denn das ist einfach die Klasse ε). Wäre LXX* nach Peš.* corrigiert, so müßte bei der ersten Triade auch Vulg. an denselben Stellen nachträglich noch übercorrigiert sein, sei es wieder nach Peš.*, sei es nach der bereits nach Peš.* corrigierten LXX*. Wollte man, um diese Annahme zu umgehen, sagen, nicht LXX* (= ϑ *), sondern schon deren Vorstufe η *, die zugleich auch die Quelle für Vulg.* war (vgl. jedoch auch § 149 Schluß) sei nach Peš.* abgeändert, so stünde dem entgegen, daß die Kreuzvarianten von § 158, die sich nur auf das Paar LXX*—Peš.*

¹⁾ Mit M*, Peš.*, Sam.*, LXX*, Vulg.* bezeichne ich im Folgenden (vgl. § 145, 2) die durch die historisch bezeugten Endstufen M, Peš., Sam., LXX, Vulg. vertretenen Textrecensionen in ihrer ganzen geschichtlichen Ausdehnung seit der Abspaltung von ihren nächstverwandten Zweigen. So bedeutet also z. B. 'Peš.*' den Text der Stufe δ* des Stammbaums in all den verschiedenen Gestaltungen, die er von der Abspaltung der Stufe δ* von der Stufe ε* an bis zum vorliegenden Peš.-Text herab durchgemacht hat. Das ist namentlich auch wegen der sprachlichen Verhältnisse zu beachten. Einfaches 'Peš.' bezieht sich lediglich auf den Text der syrischen Übersetzung, wie wir sie haben, 'Peš.*' läßt es vorläufig unentschieden, ob es sich um Dinge handelt, die erst bei der Übersetzung in den δ*-Text hineingekommen sind, oder um solche, die bereits in die noch hebräische Vorlage Aufnahme gefunden hatten, nach der der Übersetzer arbeitete, und so mutatis mutandis bei den übrigen Fällen.

erstrecken, im Text von Vulg.* nicht auftreten, also entweder nicht in η^* gestanden haben können, oder aus dem Text dieser Stufe wieder herauscorrigiert waren, ehe daraus die Stufe ι^* —Vulg.* abgeleitet wurde. Bei der zweiten Triade würde man es andrerseits ohne die Annahme einer neuen Serie von Übercorrecturen nicht leicht verstehen, wie Peš.* und Sam.*, die sonst nur so leichte Berührungen zeigen (§ 155) auch in den schwersten Fällen von § 161 zu den gleichen Lesarten gelangen konnten. Usw.

§ 165. Dagegen werden die Verhältnisse außerordentlich einfach und durchsichtig, wenn man LXX* nicht als das Sammelbecken, sondern als die Quelle der in Rede stehenden Kreuzvarianten betrachtet. Sind die Eintragungen der Kreuzvarianten in Pes. und Sam. von irgend einem Zwischenglied der Reihe *-LXX aus erfolgt, so scheidet die Vulg. als störender Concurrent für die Betrachtung der Combinationen Peš. LXX. (Vulg.) bez. Sam. LXX. (Vulg.) etc. ohne weiteres ganz aus, einerlei ob die Übereinstimmung von LXX und Vulg. in Sonderlesarten darauf zurückgeht, daß diese Lesarten schon auf der Textstufe η^* vorhanden waren, demnach ebenso auch in *LXX standen, wie die neuen Lesarten, die seit der Abzweigung der Stufe *von *t* noch in den LXX-Text hineinkamen, oder ob an den betreffenden Stellen Speciallesarten von LXX secundär durch Hieronymus aufgenommen waren (§ 149 Schluß). — Ebenso verliert aber auch die Combination Peš. Sam. LXX gegen M. Vulg. alles Befremdliche. Denn wenn einmal sowohl Peš.* wie Sam.* ziemlich stark nach *-LXX interpoliert wurden, so konnte es nicht ausbleiben, daß bisweilen dieselbe Interpolation an derselben Stelle von Peš.* wie von Sam.* vorgenommen wurde. Die Zahl dieser Übereinstimmungen in Speciallesarten zwischen Peš. + Sam. + LXX ist überdies um so vieles geringer, als die der entsprechenden Übereinstimmungen zwischen Peš. + LXX oder Sam. + LXX allein, daß sie gewiß das Maß des zufallsmäßig zu Erwartenden nicht übersteigt.

Daß die Übertragung in der Richtung von LXX* zu Peš.* etc. und nicht umgekehrt stattgefunden hat, zeigen auch noch ein paar einzelne Stellen besonders deutlich. So vor allem das schon in § 159, 3 hervorgehobene Textverhältnis von 26, 18b, wo die Grundlesart von α*— M (bīmē 'abtu) in Peš. noch erhalten, dann aber durch die Hinzufügung der Klassenlesart von Sam. LXX. Vulg. (die natürlich auch in θ*—LXX erschien) aufgefüllt wurde. — Eine etwas andere Mischung zeigt sich in 17, 27b. Hier ist Grundlesart nimmölü 'ittö, erhalten in M. Sam., das 'ittö auch in der Umsetzung com. Peš. In η* wurde 'ittö verändert in 'ittám DDR, das in pariter circumcisi sunt Vulg. zum

Vorschein kommt. Φ*—LXX aber faßte DNA als 'oþám und änderte daher nimmölū in περιέτεμεν (las also mál 'oþám). Von hier aus ist dann der Sing. Qal nach Peš. verschleppt worden, aber unter der Belassung von οκαι, so daß nun die Mischlesart οκαι ης herausgekommen ist. — Sehr charakteristisch ist ferner 7, 15^b—16^b: Hier hat LXX zwischen šənāim šənāim und mikkǫl-habbaśar 15^b noch ⟨zachār unqebā⟩ gegen das Metrum eingeschoben; dieser Einsatz hat nachträglich noch Eingang in Sam. gefunden, ist aber dabei an falsche Stelle geraten, d. h. statt vor das mikkǫl-habbaśar von 15^b vor das von 16^b geschoben, so daß nun zachār unqebā zweimal hintereinander steht, als Schluß von 16^a und als Anfang von 16^b. — In 30, 33^a haben M. Peš. die Grundlesart kī-þabō 'al-śəcharī ləfanēch erhalten (Vulg. ändert in kī-þabō 'e̞β-śəcharī l.), dagegen schreibt LXX kī-jabō śəcharī l.: jabō ist dann in Sam. eingetragen, aber ohne Streichung des nun sinnlosen 'al-. Vgl. ferner § 162, Anm.

§ 166. Nach allen diesen Ausführungen wäre die Geschichte des Genesistextes etwa folgendermaßen zu skizzieren:

Der durch die Schlußredaction aus J, E und P hergestellte Originaltext O ist zunächst eine Zeitlang ohne besondere Sorgfalt (vgl. die Fehlerlisten § 50 ff.) weiterüberliefert und weitergebildet worden. Dabei hat der Text sowohl die üblichen kleineren Verderbnisse (einschließlich der Lücken) erfahren, als namentlich auch eine recht bedeutende Menge von Glossen, Scholien und ähnlichen Zutaten in sich aufgenommen, die ursprünglich zwischen den Zeilen oder am Rande vermerkt gewesen sein werden. Dieser Teil der Entwicklungsgeschichte des Textes spielt sich auf der Linie $O-\alpha^*$ ab, die Versionen haben also ebenso teil an ihm wie M.

Danach beginnt die eigentliche Textspaltung. An Stelle der einheitlichen Textform α^* treten die Parallelen β^* und γ^* . Ihre Abweichungen voneinander und von α^* sind gering: bald hat β^* , bald γ^* die Lesart von α^* bewahrt, und der Gegner entsprechend geändert. Principiell ist demnach die Entwicklung von α^* zu β^* und von α^* zu γ^* nicht von der von O zu α^* hin verschieden.

Jetzt aber tritt der sehr beachtenswerte Unterschied auf, daß der Text β^* förmlich erstarrt. In M gibt es ja, wie bekannt, keinerlei Varianten mehr, die den Namen von solchen verdienten und damit auf eine eigentliche Weiterentwicklung der Textgestalt hindeuteten. Das wird denn in der bekannten Weise so zu deuten sein, daß zu einer bestimmten Zeit ein Codex der Textform β^* für den hochofficiellen Gebrauch (beispielsweise im Tempel zu Jerusalem) kanonisiert wurde. Von diesem kanonisierten Exemplar stammen dann alle erhaltenen Hss. von M derart ab, daß in ihnen die Vorlage immer wieder ängstlich bis in die kleinsten Minutien hinein reproduciert wurde.

Während so die eine Copie von α* dem freien Gebrauch entrückt war, scheint die zweite Copie, 7, weiteren Kreisen zugänglich geblieben zu sein, denn aus ihr ist die gesamte Parallelüberlieferung zu M hervorgegangen. Über den späteren Entwicklungen des Textes y* hat nicht dieselbe Sorgfalt gewacht wie über dem Text β* seit dessen Kanonisierung. Vielmehr zeigt jede neue Stufe, die sich aus v* ableitet, auch neue Abweichungen von ihrer Vorlage: seltener kleine Berichtigungen alter, aus α* stammender Fehler, häufiger neue Verderbnisse oder willkürliche Änderungen und Zutaten. Im ganzen aber sind die Stufen 6*, e* und ζ^* noch leidlich conservativ zu nennen. Erst bei η^* , der Vorstufe zu den von LXX und Hieronymus benutzten Texten, macht sich eventuell eine ausgeprägte Neigung zu bewußter Überarbeitung namentlich auf harmonistischer Basis geltend¹); diese Richtung erfährt dann jedenfalls auf der Stufe * (d. h. der von den alexandrinischen Gelehrten cultivierten Textgestalt, die hernach der Übersetzung der Siebzig zugrunde gelegt wurde) noch stärkere Betonung. Auf der Linie (n*-)*-LXX liegen also die Hauptverderbnisse, die seit α^* den alten Text entstellt haben. diese Verderbnisse nicht mit einem Male, sondern auch nur stufenweise erfolgten, läßt sich zwar für wahrscheinlich halten, aber vorläufig noch nicht strict erweisen: vielleicht daß eine genauere Untersuchung des Luciantextes da einmal etwas Aufklärung verschafft.2)

Daß von ϑ^* —LXX aus die Texte ϑ^* und ζ^* , d. h. die durch Peš.* und Sam.* vertretenen Recensionen, planmäßig interpoliert worden sind, ist hier lediglich zu wiederholen. Sonstige Kreuzungen beruhen auf Zufall in der Wahl gleicher, aber indifferenter Lesarten, oder auf zufälliger Kenntnis bez. Eintragung dieser oder jener charakteristischen Variante aus einer abweichenden Recension. Die weiteren Veränderungen, welche die Texte ϑ^* , ϑ^* und ι^* in ihren Endstufen Peš., LXX und Vulg. noch erfahren haben, ins-

¹⁾ D. h. sofern die betreffenden Änderungen nicht erst durch Hieronymus aus LXX eingetragen sind, s. § 149 Schluß.

²⁾ Vorläufig bemerke man, daß bei 1, 14^b eine aus LXX geflossene Interpolation von Sam. den bei Luc. fehlenden Zusatz wəlimšöl etc. (§ 160, 1) nicht hat. Danach ist doch wohl zu vermuten, daß der von Sam.* benutzte LXX*-Text gleich Lucian diesen weiteren Zusatz noch nicht hatte, als er zu Rate gezogen wurde.

besondere infolge von Verschiedenheiten der Übersetzertechnik, bedürfen noch einer genaueren Untersuchung. Dagegen dürfte auch jetzt schon feststehen, daß für die Emendation des fehlerhaften Textes von α^* die sämtlichen Versionen, außer wo sie geschlossen (als γ^*) gegen M stehen, nicht mehr leisten können und geleistet haben, als was ein moderner Kritiker auch zustande bringen könnte: sie haben, abgesehen von dem genannten Fall, wohl öfter richtig corrigiert, aber nirgends alte richtige Lesarten direct erhalten.

Inhalt.

		20166
I.	Vorbemerkungen	163
	§ 1-3. Schwierigkeiten der Aufgabe, S. 163. — § 4. Einrichtung der vor-	
	liegenden Ausgabe, S. 171.	
П.	Die einzelnen Quellenfäden	177
	1) Die Scheidung von J, E, P im allgemeinen	
	§ 5. 6. Die bisherige Quellenkritik und der metrische Befund im allgemeinen,	177
	S. 177.	
	2) Die verschiedenen Quellenfäden im allgemeinen	179
	§ 7. J, E, P aus literarischen Vorstufen zusammengesetzt, S. 179. — § 8. Die	
	metrische Form als bindendes und trennendes Moment bei der Quellen-	
	scheidung, S. 179. — § 9. Benennung der Quellenfäden nach der metrischen	
	Form $(J\alpha \text{ usw.})$, S. 181. — Tabellen, S. 184 ff.	
	3) Die Unterfäden von J	190
	§ 10. Ja, S. 190. — § 11. J β , S. 191. — § 12. J γ , S. 192. — § 13. J δ , S. 192.	
	- § 14. Je, S. 193.	
	4) Die Unterfäden von E	193
	§ 15. Εα, S. 193. — § 16. Εγ, S. 194. — § 17. Εδ, S. 194.	- 73
	5) Die Unterfäden von P	T O 4
	§ 18. Pα, S. 194. — § 19. Pβ, Pδ, Pζ, S. 195. — § 20. Pη und Px, S. 195.	194
	6) Das Verhältnis der Unterfäden zueinander	195
	§ 21—23. Allgemeines zur Charakteristik, S. 195. — § 24. Jα und Je, S. 197.	
	- § 25. Jα und Jδ, S. 197 § 26. Jα und Jβ, S. 198 § 27. Jβ und Jδ,	
	S. 199. — § 28. Jð und Jy, S. 199. — § 29. Ea und Eð, S. 199. — § 30. Ea	
	und E ₇ , S. 201. — § 31. Pα und Pβ, S. 201. — § 32. Pð und Pζ, S. 201. —	
	· § 33. Pη, S. 201.	
	7) Das Verhältnis der Quellenfäden von J bez. E zu früher vorgenommenen	
	Ausscheidungen	203
	a) J: § 34-36. Urgeschichte, S. 203. — § 37. Abraham, S. 205. — § 38. Abra-	-
	ham und Isaak, S. 206. — § 39. Jakob, S. 207. — § 40. Joseph und seine	
	Brüder, S. 207. — b) E (§ 41), S. 208.	
	8) Alte Einsätze (§ 42)	209
TTT	Die Art der Ver- und Überarbeitung der alten Texte und ihre kritische Ver-	209
111.	· · · · · · · · · · · · · · · · · · ·	
	wertung	212
	I) Allgemeineres	212
	§ 43. Mechanische Art der Verslechtung, S. 212. — § 44. Verszerreißung durch	
	Einschübe, S. 213. — § 45. Verstrümmer, S. 213. — § 46. Wechsel der metri-	
	schen Form als Kriterium, S. 214. — § 47. Metrisch geformte Interpolationen,	
	S. 216.	
	2) Lücken, secundäre Einsätze und sonstige Störungen	217
	§ 48. Allgemeines, S. 217. — a) Lücken: § 49. Redactionelle Auslassungen,	
	8. 218. — § 50. Ausfall durch Textverderbnis, § 219. — b) Einschübe: § 51. All-	
	gemeines, S. 221. — § 52. Sprachlich-stilistische Einsätze leichterer Art,	
	S. 221. — § 53. Auflösung sprachlich einheitlicher Formeln, S. 223. —	
	§ 54. Glossen und Scholien zu bestimmten Wörtern, S. 223. — § 55. Weitere	
	A 34. Groupon and pononion we population or or in the and 8 33 8 33.	

9-14

näher bestimmende und erläuternde Zusätze, S. 224. — § 56. Ausführungen zu angeschlagenen Themata, S. 226. — § 57. Gelehrte Notizen, S. 227. — § 58. Verbesserungen des Zusammenhangs, S. 227. — § 59. Additionen aus Parallelüberlieferungen, S. 228. — § 60. Tendenziöse Einschübe, S. 228. — § 61. Wiederholungen und Anticipationen, S. 229. — § 62. Reste, S. 230. — c) Sonstige Störungen: § 63. Umstellungen, S. 230. — § 64. Einzelveränderungen der Wortform oder des Wortlautes, S. 231.

IV. Die Texte im einzelnen: Einleitungen und Anmerkungen I. § 65. Die Schöpfung nach Pα*, S. 233. — II. § 66. Schöpfung und Paradies, S. 241. — III. § 67. Der Sündenfall, S. 245. — IV. § 68. Kain und Abel, S. 246. - V.-VII. § 69. Kainitenstammbaum, Lamechlied und Sethitenstammbaum A, S. 246. — VIII. § 70. Sethitenstammbaum B, S. 248. — IX. § 71. Götterehen, S. 249. — X. § 72. Sündflut, S. 250. — XI. § 73. Noahbund, S. 255. — XII. § 74. Noah der Landmann, S. 256. — XIII. § 75. Schluß des Sethitenstammbaums B, S. 257. — XIV. § 76. Völkertafeln, S. 257. — XV. § 77. Turmbau, S. 257. — XVI. § 78. Stammbaum Sems, S. 258. — § 79. 80. Excurs über die Zahlenangaben in No. VIII und XVI, S. 258. — XVII. § 81. Stammbaum Therahs, S. 262. — XVIII. § 82. Abrahams Berufung und Zug nach Kanaan. S. 263. — XIX. §. 83. Abraham in Aegypten, S. 264. — XX. § 84. Abrahams Trennung von Lot, S. 266. — XXI. § 85. Abrahams Kampf mit den vier Königen, S. 267. — XXII. § 86. Abrahamsbund, S. 274. — XXIII. § 87. Hagars Flucht, S. 282. — XXIV. § 88. Bund der Beschneidung, S. 284. — XXV. § 89. Jahwe bez. die drei Männer bei Abraham, S. 286. - XXVI. § 90. Der Untergang Sodoms, S. 289. — XXVII. § 91. Lots Töchter, S. 291. — XXVIII. § 92. Abraham in Gerar, S. 292. — XXIX. § 93. Isaak und Ismael, S. 294. — XXX. § 94. Abrahams Bund mit Abimelech, S. 295. — XXXI. §. 95. Opferung Isaaks, S. 298. — XXXII. § 96. Stammbaum Nahors, S. 299. — XXXIII. § 97. Sarahs Tod und Begräbnis, S. 300. — XXXIV. § 98. Rebekkas Brautwerbung, S. 300. - XXXV. § 99. Die Söhne Keturas, S. 304. - XXXVI. § 100. Abrahams Tod und Begräbnis, S. 305. — XXXVII. XXXVIII. § 101. Stammbaum Ismaels und Isaaks, S. 306. — XXXIX. § 102. Jakobs und Esaus Geburt und Jugend, S. 306. - XL. § 103. Verkauf der Erstgeburt, S. 308. - XLI. § 104. Isaak in Gerar, S. 308. -- XLII. § 105. Esaus Frauen, S. 312. — XLIII. § 106. Jakob betrügt Esau um den Segen, S. 312. — XLIV. § 107. Isaak, Jakob und Esau nach Pα, S. 317. — XLV. § 108. Jakobs Traum in Bethel, S. 319. — XLVI. § 109. Jakobs Ankunft bei Laban, S. 320. — XLVII. § 110. Jakobs Hochzeit mit Lea und Rahel, S. 321. — XLVIII. § 111. Jakobs Kinder, S. 321. — XLIX. § 112. Jakobs Herdenreichtum, S. 323. - L. § 113. Jakobs Flucht, S. 326. - Ll. § 114. Mahanaim, S. 329. — LII. § 115. Jakobs Vorbereitungen zum Empfang Esaus, S. 329. — LIII. § 116. Jakobs Ringkampf in Pnuel, S. 330. — LIV. § 117. Jakobs Begegnung mit Esau, S. 331. — LV. LVI. § 118. Jakob in Sichem, und die Dinasage, S. 332. — LVII. § 119. Jakobs Zug von Sichem nach Bethel, S. 338. - LVIII. § 120. Jakobs Söhne, S. 340. - LIX. § 121. Isaaks Tod, S. 340. -LX. § 122. Die Nachkommen Esaus, S. 340. — LXI. § 123. Joseph wird nach Aegypten gebracht, S. 342. — LXII. § 124. Juda und Thamar, S. 344. — LXIII. § 125. Joseph und die Aegypterin, S. 346. — LXIV. § 126. Josephs Traumdeutung im Gefängnis, S. 346. — LXV. § 127. Pharaos Träume und Josephs Erhöhung, S. 347. - LXVI. § 128. Erste Reise der Brüder Josephs nach Aegypten, S. 351. — LXVII. § 129. Zweite Reise, S. 352. — LXVIII. § 130. Die Becherepisode, S. 353. - LXIX. § 131. Die Erkennungsscene und Jakobs Reise nach Aegypten, S. 354. — LXX. § 132. Die Nachkommen Jakobs, S. 357. — LXXI. § 133. Jakobs Ankunft in Aegypten, S. 357. — LXXII. § 134. Josephs Agrarpolitik, S. 358. — LXXIII. § 135. Jakobs letzte Anordnungen,

	Beite
S. 360. — LXXIV. § 136. Der Segen Jakobs, S. 361. — LXXV. § 137. Jakobs	
und Josephs Ende, S. 363.	
V. Zum Verwandtschaftsverhältnis der verschiedenen Textrecensionen	365
§ 138—144. Allgemeines über Stammbäume von Überlieferungen, S. 365. —	
§ 145. Der Stammbaum der Genesistexte, S. 370. — § 146. Das Verhältnis	
von M und Peš. Sam. LXX. Vulg., S. 372. — § 147. M. Peš. und Sam. LXX. Vulg.,	
S. 374. — § 148. Textveränderungen innerhalb des PešZweiges, S. 375 —	
§. 149. Die Gruppe LXX. Vulg., S. 375. — § 150. Der Text von Sam., S. 377.	
- § 151. Der Text von LXX, S. 379 § 152. Der Text von Vulg., S. 381	
§ 153. Kreuzvarianten im allgemeinen, S. 381. — § 154. M. LXX gegen Peš.	
Sam. Vulg., S. 381. — § 155. M. LXX. Vulg. gegen Peš. Sam., S. 382. —	
§ 156. M. Peš. LXX gegen Sam. Vulg., S. 382. — § 157. M. Sam. LXX gegen	
Peš. Vulg., S. 382. — § 158. M. Sam. Vulg. gegen Peš. LXX, S. 383. — §. 159.	
M. Sam. gegen Peš. LXX. Vulg., S. 383. — § 160. M. Peš. Vulg. gegen Sam.	
LXX, S. 384. — §. 161. M. Vulg. gegen Sam. LXX. Peš., S. 384. — § 162—165.	
Zur Beurteilung der Kreuzvarianten, S. 385. — § 166. Schluß (Skizze der Ent-	
wicklungsgeschichte des Genesistextes), S. 388.	
Berichtigungen und Nachträge	394

Berichtigungen und Nachträge.

Teil I: 7, 3 (S. 19) lies am Rand — (statt 7). — 19, 35^b (S. 51) wattabō. — 20, 8^c (S. 53) ⟨'dōimēlech⟩. — 21, 23^d (S. 57) -ha'áres. — S. 59 Überschrift fehlt die Schlußklammer. — 23, 3 (S. 61) l. am Rande 3 (ohne Klammer). — 24, 60 (S. 67) desgl. 60. — 25, 21^c (S. 68) ergänze inw hinter included 3 (ohne Klammer). — 24, 60 (S. 67) desgl. 60. — 25, 21^c (S. 68) ergänze inw hinter included 3 (S. 81) l. ja'qoō. — 28, 7 (S. 80) ist die Randzahl 14 eine Zeile tiefer zu rücken. — Bei No. L. (S. 90. 91) l. in der Überschrift Jō (für Ja). — 32, 2 (S. 96. 97) am Rande (2). — Bei 38, 16^c (S. 118) ist am Rande der Strich | zu tilgen. — 41, 14^b (S. 125) l. waizalláx. — 42, 10. 11^a (S. 131) l. am Rande |. — 43, 18^a (S. 135) tilge am Schluß das Komma. — 44, 9^a (S. 137) l. 'ἀšèro. — 45, 28^b (S. 140. 141) l. am Rande — (statt 7). — 46, 29^b (S. 145) l. ligráfo. — 48, 16^c (S. 151) wajidāū. — Teil II: S. 169, 10 l. Cornill. — 245, 2 v. u. ['opō]. — 252, 25 v. u. LXX, 'elāu Vulg. — 265, 11 v. u. [hannezbā]. — 267, 17 °lēlohām — 271, 4 (hǐ qadēš). — 271, 15 wajjišmā^c. — 280, 20 v. u. 2. — 282, 16 v. u. ləfanáich. — 288, 17 v. u. l. 18, 20. — 317, 17 l. 33. — 314, 5 -habbáifo. — 319, 15 -jišma^cēl; 22 und 15 v. u. l. 10 (für 10^a). — 332, 14 kir'ōfō. — 338, 9 v. u. 2. — 241, 9 v. u. l. 39^b (für 29^b). — 346, 6 l. 28 (für 28^a). — 360, 11 f. tilge -fah Sam., beides. — 361, 17 v. u. l. wajirbū.

38, 29^b ff. sind wohl ohne alle Correctur besser so abzuteilen:

29^b wəhinnê jaşà 'axiu, wattömer: » mā-pparást 'alēch páres? « wajjiqrá səmò páres. 30 wə 'axár jaşà 'axīu, 'asér 'al-jadō hassani, wajjiqrá səmò zárax.

Damit entfällt auch die Bemerkung S. 345, 11 f. — In 42, 21° (vgl. S. 351 zur Stelle) ist möglicherweise $wəl\bar{o}$ šam \bar{a} 'n \bar{u} zu tilgen. — 44, 23 $^{\rm b}$ + 24 $^{\rm a}$ ist wohl besser als umgekehrter Siebener zu lesen:

lō þostfū lir'ōp panái! wạiht kī ʻaltnū 'çl-'abdāch 'abtn; dann ist auch die Formel 'abdāch 'abtn etc. consequent durchgeführt (danach die Bemerkung S. 354 zu modificieren).

A M O S

METRISCH BEARBEITET

VON

EDUARD SIEVERS UND HERMANN GUTHE

DES XXIII. BANDES

DER ABHANDLUNGEN DER PHILOLOGISCH-HISTORISCHEN KLASSE DER KÖNIGL. SÄCHSISCHEN GESELLSCHAFT DER WISSENSCHAFTEN

Nº III

LEIPZIG
BEI B. G. TEUBNER
1907

Vorgetragen für die Abhandlungen am 14. Juli 1906. Das Manuskript eingeliefert am 15. November 1906. Der letzte Bogen druckfertig erklärt am 25. Februar 1907.

AMOS

METRISCH BEARBEITET VON

EDUARD SIEVERS UND HERMANN GUTHE

- 250

•

A. Vorbemerkungen.

Die nachstehenden Amostexte sind in der Weise entstanden, daß die beiden Bearbeiter, um sich gegenseitig volle Unabhängigkeit zu wahren, zunächst jeder für sich den überlieferten Text einer metrisch-kritischen Analyse unterzogen, die in die Herstellung zweier ebenfalls noch ganz getrennt gehaltener erster Entwürfe auslief.¹) In eingehender Beratung wurden dann aus diesen Entwürfen die beiden Texte hergestellt, die wir jetzt vor-Dabei ließ sich in allen Hauptsachen eine erfreuliche legen. Übereinstimmung des Urteils erzielen. Wenn daneben in Einzelheiten ein paar kleine Verschiedenheiten der Auffassung bestehen blieben, so wird das bei der Schwierigkeit der zu lösenden Aufgabe nicht Wunder nehmen dürfen. Ebenso, daß die beiden Texte sich in verschiedener Gestalt präsentieren. Auch da handelt es sich nicht um einen principiellen Gegensatz, sondern um eine rein praktische Frage. Für Guthe, dem es begreiflicherweise mehr auf das Sachliche als auf das Formelle ankommen mußte, war tunlichster Anschluß an die überlieferte Ordnung des Textes so zu sagen von selbst gegeben: daraus ergab sich für ihn ein System der typographischen Anlage, das dem von Sievers in seiner Genesisausgabe befolgten nahekommt. Andrerseits mußte es Sievers bei seinem mehr das Formelle betonenden Standpunkt in erster Linie daran gelegen sein, die einzelnen Reden und Fragmente in möglichst geschlossener Form vor Augen zu stellen, weil sich nur dann ein glattes Lesen und damit ein sicheres Einleben in die metrischen Formen und die metrische Kunst des Autors erzielen läßt. Darum sind in seinem Transcriptionstext (wie sonst in seinen "Miscellen") die einzelnen Gedichte und Fragmente von einander gesondert, nicht nur da wo sie auch im überlieferten

¹⁾ Auf den im Februar 1905 vollendeten ersten Entwurf von Sievers bezieht sich die Bemerkung in R. Kittels Biblia hebraica S. 1321.

Text einfach aufeinander folgen, sondern auch da wo sie dort infolge redactioneller Verarbeitung in einander geschoben sind. Damit fiel denn zwar die Möglichkeit, die beiden Texte einander Seite für Seite gegenüberzustellen, aber andrerseits wurde damit der Vorteil gewonnen, daß nun jeder Leser nach Neigung und Bequemlichkeit diejenige Textgestaltung zuerst durcharbeiten kann, die seinem kritischen Standpunkt am meisten zusagt.

Der kritische Commentar (unten Abschnitt E) ist auf Grund der gemeinsamen Beratungen von Sievers entworfen und dann von Guthe durchgesehn und ergänzt worden. Für die Abschnitte D (Zur metrischen und stilistischen Technik) und F (Zur Vorgeschichte der Sammlung) ist dagegen Sievers allein verantwortlich.

Von technischen Einzelheiten heben wir noch Folgendes hervor. Der Quadratschrifttext (Q) soll zwar ein möglichst getreues Abbild der überlieferten Form des Textes geben, aber nicht auch dessen anerkannte Fehler reproducieren. Daher sind mit wenigen, nicht zu umgehenden Ausnahmen, die überlieferten Textverschlingungen nicht aufgelöst, sondern nur durch Beisetzung der Nummern des Sieversschen Textes angedeutet worden. Unechtes ist teils durch Petitschrift gekennzeichnet, teils in die Fußnoten verwiesen (s. darüber Guthes Vorbemerkungen zu seinem Texte). Im Transcriptionstext (T) dagegen, für den nur eine Schriftgattung zur Verfügung stand, mußte schon aus diesem Grunde alles Unechte einfach unter den Strich gesetzt werden. Eine Ausnahme ist hier nur zu Gunsten einiger mehr oder weniger selbständiger Dichtungen Diese sind im Text selbst in [-] gegeben, gemacht worden. haben aber keine eigenen Nummern empfangen, sondern sind mit den Exponenten a, b, c nach denjenigen echten Stücken eingereiht, zu denen sie nach der überlieferten Reihenfolge gehören: vorangestellt ist nur die Einleitungsstrophe I*.

Die Fußnoten sind so knapp wie möglich gehalten, d. h. es ist alles zur Rechtfertigung und Erläuterung Bestimmte in den kritischen Commentar (E) verwiesen worden. Angaben über Urheber oder Verteidiger aufgenommener Verbesserungen sind, um unnütze Wiederholungen zu vermeiden, nur einmal gemacht worden, und zwar bei dem Transcriptionstext, weil sich der Commentar, schon um der vorgenommenen Texttrennungen willen,

in der ganzen Anlage doch in erster Linie an diesen anschließen Auf absolute Vollständigkeit dieser Angaben sind wir übrigens nicht ausgegangen, denn es schien uns im Zweifelsfall nicht angezeigt, zumal bei längst eingebürgerten Emendationen nach deren letzten Urhebern zu forschen, wenn die bekannten Handbücher über die Sache selbst ausgiebig genug referieren. Wir haben uns da meist mit einem bloßen Hinweis auf die Commentare. namentlich den von Marti, begnügt: nicht nur weil er der neueste ist, sondern auch derjenige, mit dem wir am weitesten zusammen-So sind denn außer den in Nr. 13 aufgeführten Schriften von Löhr, Baumann, Nowack und Marti im allgemeinen nur noch Wellhausens Kleine Propheten³, Berlin 1898 und die Aufsätze von H. Oort, Theol. Tijdschr. XIV, 114 ff. und G. HOFFMANN, ZATW. 3, 87 ff. von uns selbständig angezogen worden: die übrige neuere Literatur hätte auch kaum viel für unsere Zwecke Verwertbares geboten.

Für den Gebrauch der Fußnoten ist zu beachten, daß die Siglen M und LXX nur den Speciallesarten eines dieser Texte beigefügt sind. Steht also eine verworfene Lesart ohne Sigle in den Noten, so bedeutet das, daß entweder M und LXX zusammengehen, oder LXX derart von M abweicht, daß daraus für die Textherstellung kein Gewinn zu erzielen ist.

Auch den kritischen Commentar (E) haben wir nach Kräften einzuschränken versucht. Wo von uns gebilligte Ausscheidungen, Emendationen usw. an den in den Fußnoten zu T citierten Stellen nach unserem Urteil bereits hinlänglich begründet waren, haben wir uns meist mit dem bloßen Hinweis der Fußnoten auf eben diese Stellen begnügt, und auch nach der negativen Seite hin haben wir nur da Stellung genommen, wo es uns aus dem einen oder andern Grunde erforderlich schien.

B. Quadratschrifttext.

Bearbeitet von H. GUTHE.

Der nachstehende hebräische Text versucht, die metrische Anordnung in möglichstem Anschluß an die uns bekannte Gestalt des Buches Amos darzustellen. Spätere Stücke, große oder kleine Erweiterungen, sind an ihrer Stelle belassen, sobald sie für das Lesen des einzelnen Verses nicht störend waren. Sie sind für das Auge durch die kleinere Schrift kenntlich gemacht worden. Dagegen habe ich alle Zusätze, die sich in den Vers selbst eingedrängt haben, ausgeschieden und in den Anmerkungen angeführt. Die Gründe für die Ausscheidung bitte ich in dem Commentar (E) nachzusehen; sie zweimal zu geben, war überflüssig. Die große hebräische Schrift bezeichnet demnach alles, was wir zu den von Amos selbst herrührenden Versen rechnen. Stets ist darin die Ictussilbe eines jeden Versfußes durch den ihr zugehörenden Vocal des masoretischen Textes kenntlich gemacht, so daß der Leser leicht das durch die Zahl rechts angegebene Versmaß auf die hebräische Zeile übertragen kann. Die Zusätze in kleiner Schrift sind häufig nicht vocalisiert, weil sie der metrischen Form entbehren. Umstellungen habe ich einige Male vorgenommen, namentlich wenn sich unsere Auffassung des Textes wie in Cap. 6, 1 ff. nicht anders darstellen ließ. Die Klammern dienen dazu, jungere Erweiterungen der Zusätze kenntlich zu Ein Kreuz (†) bezeichnet Stellen, die wir nicht zu emendieren vermochten oder nicht mit Bestimmtheit zu emendieren wagten.

3

Amos.

Cap. 1.

1 דברי עמוס אשר חיח בנקדים מתקוע אשר חזח על ישראל בימי עזיח מלך יחודח (2) ובימי ירבעם בן יואש מלך ישראל שנחים לפני חרעש (2) ויאמר

(Nr. Ia.)

ז:3 יחוֶח מציוֹן ישׁאָג ומירוּשׁלם יְחִן קולוֹ ז:3 ואָבלו נאוֹח חרעִים ויבַשׁ ראשׁ חכרמֶל

(Nr. I. II.)

7 אביר יחוֶח על שׁלשׁה פשׁעֵי דשָּשׂק ועַל ארבעָח
 7 לא אשִׁיבנּי על דושָׁם בחרצוֹת הברוֶל את (כל אֶרק)* הגלעָד
 7 ושׁלַחתי אֲשׁ בבָית חזאֵל ואכלַה ארמנוֹת בן חדָד

אמֵר (אדנָי) יחנָה

ושברתי בריח דמשק

6 כח אבר יחוָח על שלשח פשבי עוָח ועַל ארבעָח
 לא אשׁיבנוּ על הגלוחָם גלוּת שׁלמָח לחסוּיר לאדוֹם
 ז ושׁלַחתי אַשׁ בחומַת עוָח ואַכלה אַרמנחַיה

8 3:3 מוחטרתי יושב מאשרוד ותומף שבט מאשקלון 3:3 מוחשיבותי ידי על עקרון ואָבדו שור פלשתים אמר אדני יחוח

(Nr. Ib.)

7 כח אמַר יחוֶח על שלשח פשׁעֵי צֹר ועַל ארבעָח
 7 לא אשִׁיבנוּ עַל חסגירָם גלוּת שׁלמָח לאדוֹם
 זלא זָכרו ברִית אחִים
 זלשַלחתי אַשׁ בחומַת צֹר ואָכלח אַרמנהָיה

a) Der Ausdruck nach 2 Kg. 10, 33. — b) Hierher gehört, wie Sievers vermutet, V. 15. — c) אדני ist eingesetzt mit Rücksicht auf den ursprünglichen Sprachgebrauch der Visionen Cap. 7 ff., der auch im gegenwärtigen Text noch deutlich genug durchscheint. — d) Von Sievers vermutet unter Vergleichung von V. 15 und 2, 3: שארית M.

כה אמר יהנה כל שלשת פשבי ארום יצל ארבנה לא אשיבני כל רדפו בקרב אחיו ושחת רחמיו וישרי לעד אפו		7 7 3
ועברחו שמר לנצח] ישפַחתר אָש בחימָן ואכלָח ארמנות בצרָת	12	2 . 2
* * *		3.3
(Nr. I. II.)		
· · · · · · · · · · · · · · · · · · ·	12	-
כה אמר יחוף על שלשה פשמי בני עמון ועל ארבקה	10	
לא אשִׁיבנּוּ על בקקם חרוֹת הגלעָד להרחִיבº את גבולָם	1.4	7
והצַתּי אֵשׁ בחומַת רבָּה ואָכלה אַרמנותֶיה	14	7
dimen miss non marka miss beams)		
[בתרופֶת ביום מלחמֶת בסער ביום סופָה] רחלַך מלכָם בגולָת הוא ושׂרָיו יחדָו	15	3 . 3
	10	
אמַר <אדנָי> יהנָה		3
* *		
Cap. 2.		
כה אמר יהוֶה על שׁלשׁה פּשׁעֵי מואָב ועַל ארבעָה	1	7
לא אשיבנו על שרפו לשיד° עצמות × ג' מֶלךְ אדום		7
ושׁלַחתי אֵשׁ ב(חומַת הקריות) מואָכלה אַרמנוחֶיה	2.	7
*		
והכרַתי שופט מקרבָה ושֹרֵיה אהרוֹג עפוֹ	3.	3:3
ומת בשאון מואב בתרועה בקול שופר	2 b	3:3
אמר אדנר יחנה	3ь	3
* *		Ū
כת אמר יחוַה על שלשת פשעי יחודה ועל ארבעה	4	7
לא אשִׁרבני על מאסָם את תורֵת יחוֶה ×××××		7
וחקרו לא שמרו		3
[ויתעום כזביתם אשר חלכו אבותם אחריתם]		
ושלחתי אַשׁ ביתירָה ואכלָה ארמנות ירושׁלֵם	5	3:3
The second secon		
Cap. 2 (Nr. III).		
כת אמר יחוָה על שלשת ששער ישראל ועל ארבעה	6	_
בון אַפָּר אַר פּר פרפון בפּר פּר פּר פּר פּר פּר פּר פּר פּר פּר	U	7
ה)מכרם בכֶּסף צדיק ×× ואביון בעבור נעלֵים		7
יברה ענוים יטוּ בראש דלים † ודַרהְ ענוִים יטוּ x בראש דלים	7	7
ואָישׁ ואבִיו ילכוּ אל הנערַה לֹחלֵל את שֵׁם קדשִׁי		7
ועל בגדים חבלים ישר "ונין ענושים ישתר"	8	7
		•

a) Statt איטרי. — b) Nach LXX; der ganze Satz ist Dublette des vorhergehenden Satzes. — c) Statt למען הרחיב. — d) Zusatz. — e) Zum Zeitwort gestellt. — f) Vermutlich ist hier der Name des Königs von Edom ausgefallen. — g) הקרוח ist aus dem folgenden Satz heraufgenommen und המתו בער Ausgleichung mit den vorhergehenden Strophen hinzugefügt. Ferner ist V. 3a und b vorangestellt, um dem Suffix in בקרבה eine deutliche Beziehung zu geben. Anders Sievers. — h) ist gestrichen. — i) Unmetrischer Zusatz. — k) Für השאפים M; עוריהב gestrichen. Über die Auffassung des Stücks s. unter E. — l) Statt למען הלל של gestrichen. — n) בית אלחיתב gestrichen.

(Lücke von 4 Zeilen. V. 9-13 stehen hinter 3, 2.) מקל וחזַק לא יאפַיץ כחי יאבר מנוס 14 בגבורים (כי) ערום ינוסי לא ימצא>" 16 ואפיץ לבּי ימלָם נפשׁוֹ (15) ותפשׂ הקשׁת לא יעמר וגבור לא 14º וקל ברגליו° ורכב הסוס לא ימלט נפשו (15) Cap. 3 (Nr. IV). משני את חדבר הנה אשר דבר יחוח עליכם בית ישראל 3,1 על כָל־המשפחה אשר חעליתי מאַרץ מצרים לאמר 7 מכל משפחות הארמה על כו אפלד רק אחכם ידעתי 7 עליכם את כל עונתיכם 3 אשר כגבה ארזים גבחי את האמרי מפניכם^b 1,9 ואנכר השמדתר 7 וחסן הוא כאלונים 3 10 ואעלֶה׳ אתכֶם מאַרץ מצרים ואולָה אתכם במדבּר׳ 7 לרשת את אַרץ האמרי 3 בנֵי ישראַל (11) ואקים מבניכם לנביאים מון האַה אין זאת 11° 7 ומבחוריכם לנזרים ועַל הנביאים צויתם 12 ותשקה את הנזרים יון (ושכר) 7 לאמר לא תעבאו 3 (את האָרץ) תחתיכם כאשׁר תעיק חעגלָה 18 הנני מקיק 7 (את הגרן) המלאה לה עמיר _________ Cap. 3 (Nr. V). חולכו שנים יחהו בלחי אם +נועדו 5 הישאַג אריַה ביַער וטרת אין לו 5 בלתי אם לכד היתן כפיר קולי^{*} 5 התפול צפור על האַרק ומוקשׁ אין לַה 5 היַעלה פח מְן הארמָה ולכוֹד לא ילכּוֹד 5 אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו 5 אם תחנה רעה בעיר ויהוה לא עשה 5 כר לא יעשח ש יחוח דבר 4 כר אם גלָח סודו אל עבדיו" 4 אריה שאג מי לא יירא 4

יהוַה° דבֵּר מי לא ינבא

a) Nach LXX. — b) ביום־החוא נאם יהוד gestrichen. — c) מאניהם לא ימלט (מפניהם בריו מסעל ישרשיו מחחה בחוד gestrichen. — c) באניהי מעל ישרשיו מחחה בחוד בריו מסעל ישרשיו מחחה בחוד על היה בריו מסעל ישרשיו מחחה gestrichen. — h) Vorangestellt mit Weglassung von יאנכי העליה. — i) Statt ארבעים שנה אנכי הארץ שור שור הארץ שור הארץ ווא ergänzt im Sinne des folgenden Bildes. — k) ארני יחוד gestrichen. — m) ארני יחוד gestrichen. — o) Statt ארני יחוד gestrichen. — o) Statt ארני יחוד שור ארני יחוד ארני יחוד ארני יחוד הארץ.

Cap. 8 (Nr. VI).

חשמיעו על ארמנות באשור ועל ארמנות בארץ מצרים ואמרו	9	
האָספּו על הַרַל שמרון וראוּ מהומת רבּוֹת בתוכָה ועשוקים בקרבה		7
ולא ידער עשות נכחה° האצרים חמס ושד בארמנוחיחם	10	7
לכָן כת אַמָּר אריָי יחיָה	11	4
יסביב (ארצַה תחרַב)° d איי איי איי איי איי יאי איי יאיי יאי		7
וחורָד׳ מפַּק (חומָת) עזַּה ואַרמנותוה יבזה׳		7
שמעו וחעידו בבית יעקב נאם אדני יחוח אלחי חצבאות	13	
כי ביום פקדי פשעי ישראל עליו	14	
ופקדתי על מזבַח בית־אַל ונגדעו קרנוחָיוו ונָפלו לאָרץ		7
והביתי בית החרך על בֵּית תקוץ ואָבדו כָתי חשֵּׁן	15	7
וספו בתים רבים נאם יתוח		
* *		
The state of the s	12	7
שׁתֵּי כרצַים או בדַל אוָן כן יפָצלו בנֵי ישׂראַל		7
חישבים בשמרון בפאח מטח וברמשק ערש		
Cap. 4 (Nr. VII).		
	1	
שמעו חדבר חזה מוור בישו הרבר הוא שמעור ביינים ביינים ביינים אום ביינים אום ביינים אום ביינים אום ביינים אום ביינים אום ביינים	_	
פרות הבשון אשר בחר שמרון העשקות דלים הרצצות אביונים)	8
תאמרות לאדניהן * הביאה ונשהה	_	4
נשבע אדני יהנה בקדשו כי חגה ימים באים עליכו	2	8
7×× 7××		4
×× ב ונשָּׂא אתכֶן בצפות ואַחריתכֶן בסירוֹת דוגָה		8

Cap. 4 (Nr. VIII).

7×× 7××

אשָׁח נגרַה

4×× 4××

חגלגל לו>חרבו לפשע	באר בית־אַל ופשער	4	3:3
לשלשת ימים מעשרת ב	והבִיאו לבֹקר זבחִים™		3:3
וקראו נדבות חשמיעו	וקטר<וּ> מחמַק תורָה	5	3:3
נאָם אדנָר יחוֶת	כי כֵן אחתֶבם בנֵי ישׂראַל		7

וחשלכתו החרמונה

a) Statt אם החדר. — b) Statt החדר. — c) אם יחורי נאם gestrichen. — d) Für die hier angenommene Lücke bietet der Text nur die beiden unverständlichen Buchstaben צ. — e) Nach LXX statt הארץ. — f) Statt הוויר. — g) Die Worte sind wegen des Tons umgestellt. — h) Statt מזבחור הוויר. — i) Statt החדרה. — k) Statt קרנות המובח im Folgenden sind die männlichen Suffixe in die weiblichen verwandelt. — l) Statt החשלכתות m) Statt der die Schärfe mildernden Formen מעשרתיכם מום יבחיכם.

Cap. 4 (Nr. IX).

Cap. 4 (Nr. 1X).				
יגם אני נתתי לכם נקיון שׁנֵּים בעריכָם־ וחֹסר לחָם בכל מקומתיכָם ולא שׁבתָּם עדַי נאם יחות	6	8		
יגם אנכי מנַעתי מַנֶּם את הנָּשׁם ×× + בעוֹד שׁלשָׁה חדשִׁים לקצִיר וחמטַרחי על צִיר אחָת ועל צִיר אחַת לא אמטִיר הלקָח אחָת תמטֵר וחלקָח (אחַת) מיבט ינעי שחים שלש ערִים אל עיר אחַת לשתות מֵים ולא ישבעי ולא שׁבתָּם ערִי נאם יחות		3:3 3:3		
חכֵּיתי אתכָם בשׁדפּוֹן כרמיכָם° ובַירקוֹן החרבתִּי גנוֹתיכָם האניכָם חיחיכָם יאכֵל חגוָם ולא שׁבתָּם עדַי נאם יהוה	9	8 4 3		
שׁלחֹתִּי בכם דָּברº עם שׁבִּי סוסיכֶם ואעלָה באשׁ מחניכֶם באפּבָבº ולא שׁבתָּם עדַי נאם יחוה	10	8		
תפַכתי בכָם מתפַבֶתº אלחִים מ יחיה נאיד מאָל משׂרפָה ולא שבהֶם עדִי נאם יחיה *	11	8 3		
לכן כֹח אעשׁח לָךְ ישׂראַל עקב כי זאֹת אעשח לָךְ ישׂראַל חבון לקרַאת אלתֶיךְ	12	8		
Cap. 4 (Nr. IX.).				
כר חנת ליחנה) הוצר חנים ובנא רוּח משׁח שׁתַר לו)ציפָּח הדנַךְּ על בָמתי אָרץ החנת לחנת בבאות שׁמי		6 3 3:3 3		
Cap. 5 (Nr. X).				
שמעו את חדבר חזח אשר אנכי נשא עליכם קינח בית ישראל נפלָח לא תוסִיף, קוּם בתולַת ישראַל נטשָׁח על אדמתָה אֵין מקימָה	1 2	5 4		
כי כח אמר ארני יחוח העיר היצאת אלֶף תשׁאִיר מאָה והיצאת מאָה תשׁאִיר עשׂרָת לבית ישׂראל	8	5 4		

a) Statt בכל-עריכם... b) Statt des umschreibenden Satzes אשררלא־חמטיר עלית... c) Dieses Wort ist aus dem Folgenden heraufgenommen und mit ישרשט verbunden worden. — d) Statt החברה. — e) Ausgeschieden ist die Glosse בירך מצרים und der Satz ישראל הוא הוא בירך מצרים. — g) Statt des mildernden במרחבם. — h) אריסים ואחדעסרה ausgeschieden. — i) אלחדעסרה ואריסים ואחדעסרה ואריסים ואחדעסרה אווייינים אווייינים ואחדעסרה ואריסים ואחדעסרה ווייינים אווייינים ואחדעסרה ווייינים אווייינים ואחדעסרה ווייינים אווייינים ווייינים וויינים ווי

Cap. 5 (Nr. XI). 4 כי כה אמר יהוה לבית ישראל דרשוני וחיו יאַל תדרשו בית־אַל והגלגל לא תבאי 5 3:3 ובאר שבע לא תעברו 3 כי הגלגל גלח יגלָח ובית־אַל יחנֶח לאָון 3:3 דרשו את יחוַה וחיו פון ישׁלַח בכם אַשׁ־ 6 3:3 ואכלה ואָין מכבַה לבית ישׂראל Cap. 5 (Nr. XIII, XII*, XIV). ההפכים ללענה משפט וצדקה לאַרץ הניחו 7 3:3 8 3:3 ושרי על מבצר יביאי 9 3:3 לח)חפה לבקר צלמות ויום לל)לילה החשיה 8b 3:3 הקורא למי היָם וישפבם על פני האָרץ 3:3 יחוה (צבאות) שמו 3 ודבר תמים יתעבו 10 3:3 שנאו בשוער מוכיח לכַן יען בוּסכם׳ על דַּל ומשאת׳ תקחוּ ממנוּ 11 3:3 ולא תשבר בם בתֵּר גוִית בניתֵם 3:3 ולא תשתו את יינם כרמַי חמֶד נטעמֵם 3:3 12 3:3 בי ידַעתי רבִּים פשׁעיכַם וחַטאתיכָם עצמוֹת 12 3:3 צררי צדיק לקחי כפר ואביונים בשער חשו 13 לכן חמשפיל בעת חחיא ידם כי עת רעח היא

Cap. 5 (Nr. XII).

רָע למַען תחיוּ	דרשר טוב ואל	14	5
אתכֶם כאשֶׁר אמרתָם	ויחי כן יחנֶחי		5
ותאָרגו בשַּער משׁ פָ ט צבאות שארית יוסָהְ	שנאו כָע ואָחבו טוֹב אולַי יחנן יחוָה אלהַי	15	7 7

Cap. 5 (Nr. XV).

	בכל רחבות מספד	ארנָר יחנֶה ^א	16 לכַן כה אַמַר	7
	וקראו אכָּר אל אַבל	יאמרו הו־הי	ובכל חוצות	7
אמר יחוה	ם מספר כי אעבר בקרבָהְ	(17) ובכל כרמִי	17) ליודעי נהי ¹	7

7

Cap. 5 (Nr. XVI).

יחוֶה	רום	לכם	למה־זֶה	יהוֶה	יום	DX.	המתאוים	הרר	18	7
•			•	אור	z'n.	ಇಜಿಗ	825			

רוב הארי ופגעו הדוב איש מפני הארי ופגעו הדוב 7

ר ובא הבית וסמה ידו על הפיר ונשכו הנחש

יום יהוה ולא אור ואפל ולא נגה לו 7 הלא חשק יום יהוה ולא אור

21 ⟨חדשׁיכֶם⟩ שֹנֵאתי מָאַסתי ְחגיכָם ולא אַרִיח בעַצרתיכֶם

כר אם תעלו לר עלות

7 ומָנחתיכֶם לֹא ארצֶה ושׁלֹמֵי מריאיכָם לֹא אבִּיט

7 מעלַי חמון שיריכֶלם וזמרַת נבליכֶלם לא אשׁמָע

ויגַל כמַים משׁפָט וצרקַח כנַחל איתָן 24 3:3

לי במדבֶּר (אמֵר אדנָי יהוֶה) במדבָּר אמֵר אדנָי יהוֶה) ארבעים שנה בית ישראל

(Nr. XVII.)

ינשאחם את סכית מלככם ואת כיון צלמיכם כוכב אלחיכם אשר עשיחם לכם 26

27 יחגלתי אתכם מחלאה לדמשקי אמר יחוה אלחי צבאות שמו

Cap. 6 (Nr. XIX).

בית־אַל°	להָם	ררבאו ^d	<בגלגָל>	הוי הבטחים	1	3:3
			muin mh		0	_

עברוּ כלנֶח וראי ולכוּ משְׁם חמַת רבָּה
 ירדוֹ נַת פלשׁתָּרם הטוברם (אַתֶּם) מוְ הַמּמלכוֹת האנֶה

7 ירדי גַּח פּלשׁתִּים הטובִים (אתֶּם) מן חַמּמלכוֹת האנֶּד 3

3 :3 ממנד (ר)ים ליום רע ותגישון †שֶבת חמָס

משתם על משות שון וסרחים על ערשתם 4 3:3

3:3 ואכלִים כרִים מצאֹן ועגלִים מתּוֹךְּ מרבַּק

2:3 5 הפרטים על פִּי הנָבל חשׁבר לְהָם כלי שִׁיר

השתים במזרקי יון וראשית שמנים ימשחי 6 3:3

יוסף לא נחלו על שָבר יוסף 3:3 מים השמחים ללא דבר יוסף

3:3 מברים הלא בחזקנו לקחנו לנו קרנים

Cap. 6 (Nr. XVIII).

הוים השאנפים בהַר שמרוֹן נקבֵי ראשׁית הגויִם 1 ס

לכן עהָח יגלוּ בראשׁ גלִים וסָר מרוַח סרוחִים 🤈

ארני יהוָה בנפשוֹ (כי) ארני יהוָה בנפשוֹ 8 7

כי> מתעב¹ אנכי את גאון יעקב ואַרמנחיו שנאחי (כי

a) Statt ביידו ist ausgeschieden. — c) Die unbestimmte Ortsbezeichnung "jenseits von Damaskus" entspricht nicht der sonst so einfachen und klaren Art des Amos und führt zu der Vermutung, daß der Vers nicht ursprünglich ist. — d) Statt הבאר — e) Statt ביידו השבר הוא ביידו בעבלם בעבלם בעבלם בעבלם בעבלם מעבלם מעבלם מעבלם מעבלם בעבלם בעבלם בעבלם ausgeschieden. — h) ביידו ist ausgeschieden. — k) Dieser Satz ist vom Ende des Verses weggenommen und vorangestellt; M – ביידו – l) Statt ביידו – ביידו – l) Statt ביידו – l) Statt ביידו – l) Statt ביידו – l) Statt ביידו – l) Statt ביידו – l) Statt – ביידו – l) Statt – ביידו – l) Statt – ביידו – l) Statt – ביידו – l) Statt – ביידו – l) Statt – ביידו – l) Statt – l) Sta

וחיה אם יִפתרוּ עשֹרָה אנשִׁים בבֵית אחָד ומתוּ ונשׂאוֹ דודוֹ †ומסרפוֹ לחוצִיא עצמִים מן הבֵּית ואמֵר לאשֶׁר ביַרכתי הבֵּית העוֹד עפָקּ ואמֵר אפָס ואמַר הָס כי לא לחזכִּיר בשֵׁם יהוָה כי חנַת יחוָת מצוָת והכָּת הבַּית הגדוֹל רסיסִים יחבַּית הקטֹן בקעִים	10 3	3 : 3 7 7
Cap. 6 (Nr. XX).		
הירצון בסָלע סוסים אם יחרוש בבקר יָם מ כי הפכקם לראש משפָט ופרי צדקה ללענָה כי חנני מקים עליכם בית ישראל נאם יחות אלחי הצבאות גוי ולחצי אתכם מלבוא חמת עד נחל הערבת "	3	3:3
Cap. 7 (Nr. XXI).		
כֹה הראָני אדנָי יהנָה והפַה <יהנָה> יוצֵר גבַי בתלַת עלות הלָקשׁ (2) ויאבַל° את עַשׂב האָרץ ואמֵר	1 (2)	
אדני יחנה סלחדנא מי יקים יעקב כי קטן היא		7
	8	7
בֹה הראַני אדני יהנָה והבַּה (יהנָה) קרַא	4	7
לאַשׁ וֹתאַכַל אָת תֹהוֹם רבָּה וֹתאַכַלֹּ אֶת החֵלק (5) ואִמֵר	(5)	7
אדני יהנה חדל־נא מי יקוֹם יעקב כי קטן הוא		7
נחַם ל זאת גם היא לא תהיה אמר אדני יהנה	6	7
Cap. 7 (Nr. XXII).		
כה הראַני (אדנָי יחנָה) והפַּח (יהנָה גֹּבָב	7	7
על חומת ×× ב¹ ובידו אנָךְ (8) ויאמר יהנָה אלָי		
מה אַתָּה ראָה עמוֹס ואמֶר אנָדְּ ויאמר (יחוֶה)		7
מה אתֶה ראָה עמוֹס ואמֵר אנֶךְ ויאמר (יחנֶה) חנני שם אנָךְ בעפִי ישׂראֵל לא אוסים עוֹד עבור לוֹ		7
Cap. 7 (Nr. XXIII).		
TXX TXX TXX TXX TXX TXX TXX		7
×× בונשׁפו בפות ישׂחק ומקדשׁי ישׂראַל יחרבוּ	9	7
יקמתי על בֵּית ירבעָם בחרֶב (וישׁראֵל גלה יגלָה)°		7
וישׁלַח אמציָה כהן בית־אֵל אל ירבנֶם * לאמר קשַׁר עליהָ עמוֹס	10	7
בקרב ישראַלי לא תוכל האָרק להכיל את כל דבריו		7
כי כה אמר בחרב ימות ירבעם וישראל גלה יגלה מעל אדמתו	11	7

a) Statt יהחיד. — b) Statt בכקרים בכקרים. — c) Die Echtheit dieses Verses ist zweifelhaft; Anstoß geben מחר גור מחלך und die Grenzangabe. — d) אחר גור חמלך מחר מחר מוש משפפה והנה משפפה מחר הוא אחר גור המלך אחר אחר במשפפה מחרים. — f) הוא משפפה משפפה משפפה במשפפה | AMOS (D. AM. 0, 3—0, 12). | | Li) |
|---|-----------------|--------|
| ויאמר אמציָה אל עמוס חזה לַדְּ ברח לָדְ אל אָרץ יהורָה | 12 | 7 |
| ואכל שָׁם לחֵם ושָׁם תנבַא (18) ובית אֵל לא תוסיף עוֹד לחנבא | | 7 |
| כי מקדַשׁ מלדָ הוּא ובֵית ממלכָה * (14) ויַען עמוס ויאמר אל אסציה | | |
| לא נביא אנכי ולא בן נביא כי בוקר ובולַס שׁקמִים | | 7 |
| ויסחני יחוה מאחרי הצאן ויאמר אלי יחוה | 15 | 7 |
| ויקחַני יהוֶה מאחרֵי הצאון ויאמר אלֵי יהוֶה
לַדְּ הנבָא אל עפִי ישׂראַל ° (16) <וֹ>אִהָה אמר לֹא תנבָא | (16) | 7 |
| על ישראל ולא חטיף על ביח ישחק | | |
| לכָן כה אמֵר (עלֶידְּ) יהוָה אשׁהָדְּ בּצִיר תזנָה | 17 | 7 |
| ובנֶיךְ ובנֹחֶיךְ בחֶרב יפלוּ ואדמחָדְ בחָבל תחלָק | | 7 |
| יאָתָה על אדמָה ממאָה תמוּת וישׂראַל גלה יגלָה מעל אדמחי | | 7 |
| | | |
| fiam Q (No. VVII) | | |
| Cap. 8 (Nr. XXII). | | |
| לה הראַני אדני יחנה והפַה ליהנה נאָב אדני יחנה כלוב קיץ (2) ויאמר ליחנה אלי $^{\mathtt{b}}$ | 1 | 7 |
| ×× ×× × ובידו)" ככוב קיץ (z) ויאסר (יהוָה אַכִּי)" | (2) | 7 |
| מח אתָה ראָה עמוס ואמר כלוב קיץ ויאמר יחוָה אלי
בָּא הקַץ אל עמִי ישׂראַל לא אוסיף עוד עבור לוי | | 7 |
| בָּא הַקַּץ אַל עִפִּי ישראַל כא אוסיף עוד עבור כוי | | 7 |
| Cap. 8 (Nr. XXIV). | | |
| שמעו זאת חשאפים אביון ולשבית ענוי ארץ (5) לאמר | 4 | 3:3 |
| י בא בער החדש ונשבירה שבר בער יעבר החדש ונשבירה שבר בא בי בער יעבר בארים בי בי בי בי בי בי בי בי בי בי בי בי בי | (5) | 7 |
| וחשבת ונפתחה בָּר | | 3 |
| לחקטין איפָה ולהגדל שקל ולעית' מאזני מרמָה | | 7 |
| לקנוֹח בבֶּסף דּלִּים ואברוֹן בעבוּר נעלַים
דוספַל בָּר נשׁבִּיר + | 6 | 3:3 |
| נשבע יהוה בנאוז יעלב אם אשכח כל מעשיחם | 7 | |
| נשבע יהוָה בגאון יעקב אם אשבח כל מעשיחם
חעל זאת לא חרגז האָרץ ואבל כל יושב בָּה | 8 | 3:3 |
| ועָלחת כיאר כלָה 'וִשׁקעת כיאור מצרֶים | | 3:3 |
| , | | |
| Cap. 8 (Nr. XXV). | | |
| יחיה ביום חחוא נאם אדני יחוח וחיה ביום חחוא נאם אדני יחוח | • | |
| והבאתי השמש ביום אור והחשכתי לאָרץ בצחרַים!
והבאתי השמש ביום אור והחשכתי לאָרץ בצחרַים! | | 7 |
| וחעליתי על כל מתנים של עועל כל ראש קרחתי | 10 ⁵ | 7
7 |
| | 11 | ' |
| והשׁלַחתי רעַב באַרץ ⟨וצמָא¹ ואבלוּ כל יוֹשׁבי בָה⟩™ | | 7 |
| והשׁלֵחתי רעָב באָרץ <וצמָא¹ ואבלוּ כל יושבי בָה>™
לא רעָב ללָחם ילא צמא למַים כי אם לשמע את דברַי יחוָח | | 7 |
| ונעו מים עד יָם ומצפון ועד מזרָח ישוטטו״ ולא ימצאוּ | 12 | 7 |

וראמר תה

·	-						
והתעלפוי הבתולות היפות והבחורים בצמא	18	7					
ונָפלו ולא יקומו עוד (14י) הנשבעים באשמת שמרון							
ואָמרו חֵי אלהָרךְ דָּן וחי דֶרךְ באַר שֹבַע							
לי)רב הפגר בכל מקום החילילו שרות היכלי		7					
, , , , , , , , , , , , , , , , , , , ,		•					
- ·							
Cap. 8 (Nr. XXVI).							
wann's manager him house more							
וחפַכתי חגיכָם לאָבל וכֹל שׁיריכָם לקינָה							
ושמתיה כאבל יחיד ואחריתה כיום מָר	10°	3:3					
· Section of the sect							
•							
Cap. 9 (Nr. XXVII).							
ראותו את אדנו (יהוה) נאר על המזקח (ירידו ממיוש)	1	7					
ראיתי את אדני (יהנֶה) נאָב על המזבּת (ובידו פּפִישׁ) \ <ויַּדְּ) הכפתר וירעשו הספִים ××××××× יבצנם <ויאמר אכָּה) בראש כנָם ואחריתָם בחָרב אהרג	•	7					
/ינקמר מבבי בנקש בבר ומבנתם בבר מבנו		7					
רוא ימנים לחם פלים ולא יניס לחם נסי		7					
יולא י חלה הלים הלים ולא יויס לוום ב		7					
אם יַחתרו בשאלץ ידי תקחם ואם יעלו השמים אורידם	2	7					
ואָם יחבאוּ בראשׁ חכרמֶל משָׁם אחפַשׁ ולקחתִים		7					
יאָם יסתרוּ בקרקע היָם» אציֶה את הנחשׁ ונשׁכָם		7					
ואם יַלכו בשׁבִּי לפנֵי איבֵיהם אצוָה את החֶרב והרגָתם		7					
ושַׂמתי צינִי עלַיחם לרעָה ולא לטובָה		6					
Lides Water His Bridge de la Company		U					
O O OY WWYTTO							
Cap. 9 (Nr. XXVIIª).							
וארנָי יחנֶת חצבאוֹת חנוגַע באָרץ וחמוֹג' ונָלתח כיאר כלָּה ושָׁקעח כיאר מצרָים	5	3:3					
יגלתה כיאר כלָה ושָׁקעה כיאר מצרָים	_	3:3					
חבנה בשמים עליתי ' יאגדתו אל אָרץ יסדָה		3:3					
הקרֵא ֶלמֵי היָם וישפבֶם על פנֵי האָרין יחנֵה <חצבאוֹת> שמוֹ		3:3					
Inc. (History) (Line)		3					
Cap. 9 (Nr. XXVIII).							

	נאם יהוח	רשראַל	לָר בנֵר	אמֶתם	בנר כשורם	חלא כ	7	7
מכפתיר	ופלשתים!	מצרים	מאָרץ	העלֵיתי	את ישראַל	הלוא:		7
		1×× 1	××	× ×	באקרר ×× ×	וארָם		7

a) Statt ביום החוא חחדלפנה. — b) Die beiden Glieder von 8, 3 sind umgestellt worden. השליה statt השריה. Hinter מקום hat M השליה — c) Danach ברום ההוא ארני יחוה באב. — d) Vgl. 7, 7. — e) Statt ירעשין. — f) Die Sätze sind des Metrums wegen umgestellt. — g) משם gestrichen. — h) מונד עיני מעופ ausgeschieden. — i) Vgl. zu 8, 11. – k) Statt מעלותי – l) Statt בישחרים.

Cap. 9 (Nr. XXVIIIa).

- א א הנַת עינַי בממלכָת החטאָה וחשׁמַדתי אֶהָה מעל פּנֵי האדמָה א הנַת עינַי לא חשׁמיד את בית יעקב נאם יהיה [אפס כי לא חשׁמיד את בית יעקב נאם יהיה
 - כי הנח אנכי מצוח והנעותי בכל הגוים את בית ישראל כאשר ינוע (בר) בכברת ולא יפול צרור ארץ]
 - מברב ימותו כל חשאי עמי האמרים לא תגש עדינום חרעה ב

Cap. 9 (Nr. XXVIIIb).

11 6 ביום חחוא אקים את ספַת דוִיד הנפֶּלת וגדרהִי אקים את פרצֶיה ותרָסתית׳ אקים 4 (12) לפַצן ירושוּ את שארִית ארוֹם 6 (12) ובניתִיה כימי עוֹלָם (12) לפַצן ירושוּ את שארִית ארוֹם 1 וכֹל הגוּיִם אשר נקרָא שמי עלֵיהם 4 (נאם יהוה עשה זאת]

Cap. 9 (Nr. XXVIII°).

- 7 חנַת ימים באִים נאָם יחנָת ונגַשׁ ⟨ח⟩חורֵשׁ בקוצֵר
 7 ודרֵךְ ענבִים במשֶׁךְ חזרֵע וחשִיפוּ חחרִים עסִיס
 7 [וכל חגבעות תתמוגגנח]
 7 ושבחִי אם שבוּת עמִי ישראַל ובני ערִים נשמות
 7 וישבוּ ונטעוּ כרמִים ושחוּ את יינָם ועשוּ גוּוֹת
 7 ואכלוּ את פּרִיחם 15 ונטעחִים על אדמחָם ולא ינָתשׁו עוֹד
 7 מעַל אדמחָם אשׁר נחַתּר לֹהֵם אמֵר יחוָה אלתִּיךְ
- a) Statt דיני אדני יחוד בכדינו Statt תורש יחקדים בכדינו. c) Statt מרני יחוח. c).

C. Transcriptionstext.

Bearbeitet von E. Sievers.

[I. Erster Einschub (Metrum Doppeldreier).]

Cap. 1.

2 | jahwé mişşijjőn jiš'áz, umīrúšalèm-jittèn-qūlô, wo'ábolù-no'ôþ haro'îm, wojabêš rồš hakkarmél.

I. (Metrum Siebener.)

Cap. 1.

- 3 kō-'amār jahwē: "'al-šəlóšà-piš'ē đạmméseq wə'ál-'arba'ā
 lō-'dštbenhǔ': 'al-dūšám baxruṣōþ habbarzel 'eþ-(kol-'éres)' haggil'áð:
- 4 wəsilláxtī 'éš bəbēþ xăza'él, wachəlá 'armənöþ ben-hădád!"
- 6 kō 'amậr jạhwệ: "'al-šəlósà piś'ế 'azzā wə'ál-'arba'á lō 'ặštbenhử ': 'al-hazlō þām galtiþ šəlemá ləhasgīr le'dóm:
- 7 wəšilláxtī 'eš bəxōmāþ 'azzā, wə'achəlà\'armənoþ\tau\!"
- 13 kō và amặr jahwē: "'al-šəlóšà piš'ē the -'ammõn wə'ál-'arba'á lō và štbenhti': 'al-biq'ām haröþ haggil'ád ləharxib' 'eþ-gəbūlám, 14' wəhişşátti 'éš bəxōmāþ rabbā, wə'áchəlà vármənō þēh!''

Cap. 2.

- I kō 'amặr jạhwệ: "'al-šəlóšà piš'ễ mō'ā t wə'ál-'arba'á
 lō 'aštōgnhǔ¹: 'al-sorfō laśśīđ⁴ 'aṣmōþ × 1 mệlgch-'ệđóm:
 2² wəšilláxtī-'èš bə⟨xōmáb qīr->mō'āb⁰, wə'áchəlà 'ármənobēh⁵!"
- 2- wəsiliaxii- es və xomap qir-)mo av, wə acnəla armənopen !!!

I. V. 1 ist prosaische Generalüberschrift (Nr. 32, a) der Sammlung: dibrē 'amōs 'ăšer-hajā bannogadīm mittəqō', 'ăšer xazā 'al-jišra'el bīmē 'uzzijjā meļech-jəhūdā ubīmē jarob'am ben-jō'aš meļech jišra'el šənaþaim lifnē hara'aš (2) wajjōmar.

I. Cap. 1, 5. 8. 14^b. 15 s. unter II, Cap. 1, 9—12 unter I^h 1 'ǎšībennū M 2 so Guthe 3 loma'an harxīb (vgl. III, Note 5) 4 laššīd vom Versschluß hierher gestellt mit Marti 164 5 bomō'ab bez. 'armonōþ haqqərijjōþ: die beiden Besserungen im Anschluß an Meinhold (Marti 164).

[Ib. Zweiter Einschub (Metrum gemischt).]

Cap. 1.

- 9 [kōo'amār jahwē: "'al-šəlóšàopiš'ē- sŏr wə'ál-'arba'ā lōo'aštbenhti¹: 'al-hazlōfām² galúf šəlemā (ləhasgīr)' le'dōm, wəlōozáchərūobərīf 'axim:
- 10 wəsillaxtī 'es bəxomab sor, wə'achəldo'armənobeh!"
- 11 kōo'amār jahwē: "'al-šəlóšàopiš'ē 'ĕdōm wə'al-'arba'ā lōo'aštbenhā¹: 'al-rodfō baxéreb 'axiu, wəšixēþ raxmāu, wajjittör³ la'ād 'appō:⁴
- 12 wasilláxtī 'es babemán, wachalá 'armanbh hosrá!"

Cap. 2.

- 4 kō 'amặr jahwé: "ʻal-šəlóšà piš'é jəhūdā wə'al-'arba'á lō 'àšthenhū': ʻal-mo'sám 'eb-tōrāþ jahwé ×× × × × ×, wəxuqqāu lŏ šama,rū: b
- 5 แวล้เปล่ะหนั 'es bīhūđā, แachəla 'armənöþ jərūsalem!"

II. (Metrum Doppeldreier.)

Cap. 1.

- 5° wəsubarti bərix dammeseq 1, (5°) wə
 - (5°) wəzalü 'am-'aram qira, '
- 15 wəhalặch * mạlkám bạggōlã,
- htt wesarāu jaxdáu!2
- 8 wəhichrátti jöséh me'asdód, wahsibóbi jadi 'al-'egrón,
- wəþōméch sètet mé'asqəlön, wə'átəd ù saré' pəlistim!

Cap. 2.

- 2h uméh boša'őn mō'áb, bihrū'ã boqol šofár,
- 3 wəhichratti sofet migrijjobs, wəsareh ' 'ehroz 'immo!'

I^b. Cap. 1, 13—14^a. 2, 1—2^a s. unter I, Cap. 1, 14^b. 15. 2, 2^b—3 unter II, Cap. 2, 6 unter III. 1 'àsībennū M 2 so Marti 161: -hasgīram 3 so Olshausen nach Peš. Vulg. (Marti 162): wajjiṭrof 4 danach ein sehr lahmer Dreier: woʻebraþō šamár lanèsár (so Olshausen: šəmarā neṣax M) 5 danach 4^a wajjaþ'ūm kizbēhem 'àšer-haləchu 'àbōþam 'axǎrēhem

II. Der Anfang fehlt. Cap. 1, 6—7. 13—14^a s. unter I, Cap. 1, 9—12. 2, 4—5^a unter I^b. 1 danach ein Siebener:

^{5&}lt;sup>b</sup> [wəhichrátti jösēb mibbiq'aþ-'áun, wəþōmēch šèbét mibbēþ-'éæn] 2 danach 'amar jahwē (s. Nr. 14 Schluß) 3 davor ein Doppeldreier:

^{14&}lt;sup>b</sup> [biþrū'ā bəjóm milxamā, bəsá'ar bəjőm sūfā] 4 bə'erīþ 5 danach 'amar 'ặđonai jahwē (s. Nr. 14, Schluß) 6 miqqirbah 7 wəchol-sarēh

III. (Metrum Siebener.)

Cap. 2.

- 7" (hởi) hạs safīm bərõs dallīm, †wəđ érech 'anawīm jattu,
- 6b (hạm)móchərim 20hakkésef saddiq xx1, wə'ebjön ba'būr na'laim,
- 8 wə'al-bəzadim xabulim jattü's, wəjen-'anusim jistu's,
- 7^b wə'iš wə'abiu jeləchü 'el-hanna'rā ləxallel ⁵ 'ef-šem qod'ši!

[Lücke: V. 9—13 s. unter IV.]

- 14° wə'abad manos miqqal, wəxazaq lŏ-jə'ammeş koxo,
- 16 wə'ammīş libbő (lŏ-jimmaṣē) baggibbōrim, (kī-)'arōm janús',
- 14b wəzibbőr lő- jəmallet nafšó, (15) wəfofes haqqésef lo-ja mód,
- (15) wəqál bərazláu wərochēb hassűs lð jəmallet nafsó!

IV. (Metrum 7:3.)

Cap. 2. 3.

- 3, 2 raq '\'epchem jadá'ti mikkól mišpəxöþ ha'damã: 'al-ken 'efqód 'ălēchém 'eb-kol-'ăwóno þēchém!
- 2, 9 wanocht hišmàdti 'ęþ-ha'mort mipnēchém', 'ăšèr\kəzóbah 'ărazīm gobhó,
 wəxasõn ht ka'allōnim,'
 - 10 wa'a'lē' 'epchēm me'éres misráim, wa'olēch 'epchém bammidbār' laréšep 'ep-'éres ha'mori:
 - IIc (hạ' gf' en-zop, bonê jisra'el? 6), (II.) wa' aqim mibnechém linbi'im,
 - 11b umibbáxurēchém linzirim:
 - 12 wattašqū 'ęþ-hanzirīm jāin (wəšechār), wə'al-hanlı'im şiwwī þēm lēmõr: "lō tinnabə'ū!"
 - 13 hinənī me'iq ('ep-ha'áreş) taxtēchēm, ka'šēr ta'iq ha'zalá ('ep-haggóren) hamle'ā lah 'amir,

×× ± ×× ± ×× ± ×× ± ×× ± ×× ± !

- III. V. 9-13 s. unter IV. Das Stück ist unter starker Zeilenverstellung redactionell an I bez. Ib angeschweißt und beginnt dementsprechend mit den Worten:
 - 6 [kō-'amār jahwē: "'al-šəlóšà-piš'ē jišra'ēl wə'ál-'arba'ā lō-'aštbennŭ: 'al-] michrām bakkesef usw.
- 1 so Wellh. 72: hạššo'ặfīm 'al-'ặfạr-'ẹrẹṣ M 2 'al-michram (s. die Eingangsnote) 3 danach 'eṣel kol-mizbex: gestrichen von Marti 168 4 danach bēþ 'ĕlohēhem: desgl. 5 ləma'an xallel (vgl. I, Note 3) 6 so Marti 171 nach LXX 7 danach bajjōm-hahū nə'um-jahwē (vgl. Nr. 11, b) 8 danach lō jəmallet
 - IV. I davor als Überschrift (vgl. Oort 121f.) zwei Siebener:
 - ı [šim'û 'ep-haddabar hazzê 'ăserdibber jahwê 'ălechem, beb jisra'el, 'al-kol-hammispaxa 'ăser he'lept me'ereş mişraim lemor]

(darin bēþ-jiśra'el mit LXX statt des metrisch unmöglichen bənē j. von M) 2 so Marti 168 mit einigen Hss.: mippənēhem 3 danach wa'ašmīd pirjū mimma'al wəšərašāu mittaxaþ, gestrichen von Guthe 4 wə'anochī he'lēþī 5 danach 'arba'īm šanā (vgl. XVI, Note 9) 6 danach nə'um-jahwē (s. Nr. 11, b) 7 hinnē 'anochī. Oder lies hinné 'ăni-me'îq?

V. (Metrum Fünfer bez. Vierer.)

Cap. 8 1.

- 4 hǎjiš'āz 'arjē bajjá'ar, wətéref 'en lō? hǎjittēn kəf īr qōlō', bilti 'im-lachád?
- 5 hặpɨppöl sɨppör 'al- ha'árgs, umögēš 'ēn láh?'
 hājá'lē-ppàx mín-ha'damā wəlachöd lō-jilköd?
- 6 'im-jíttaqà' sofār bə'īr, wə'ám lo jexra dú?
 'im-tihjē ra'ā bə'ir, wəjahwe lo 'asá?
- 8 'arjē ša'āz: mī\lo jīrā? jahwē bibbēr: mī\lo jinnabé?

VI. (Metrum Siebener.)

Cap. 3.

- 9h he'ásəf ù 10 'al-hár' somərőn ur'ü məhumöh rabböh bəhocháh',
- 10 wəlō-jadə'ü 'aśō/-nəchoxá, ha'osərīm xamas wasód 5:
- 12 (kö-'amặr jahwệ: "kạsệr jasstl haro'ệ mippt ha'ặrī
 ště chəra'ặim 'ō-bəd'ặl-'òzén, ken-jinnásəlù-bəné jisra'él!'
- 11 $\times \times \bot \times \times \bot \times \times \bot \times \times \bot^7$ wəsabīb 'arṣēch <texráb>, " wəhūrād o mimmēch <xōmā $\hat{p}>$ 'uzzēch, wə'ármənō \hat{p} áich jibbòz \hat{u}^{10} ,
- 14 ufaqáðti 11 'al-mizbēx 12 bēþ-'él, wənizdə'ü qarnöþðu 13 wənáfəlik la'ares,
- 15" wəhikképi bēp-haxóref 'al-bép haqqãis, wə'abədü-báttè-hassen!"11
 - V. I Vor V. 4 als eine Art Überschrift der Verbindungsvers (s. Nr. 35):
 - 3 [hặjeləchữ šənặim jạxdẫu bilti †'im-nō'aˌdú?]
- 2 danach mimmə'onaþō 3 danach pax M (fehlt LXX): aus 5^b heraufgenommen und ziemlich allgemein gestrichen 4 danach ein Einschub (wahrscheinlich zwei Vierer):
 - 7 [kī lỗ jự sễ ['ặđ onai] jạh wễ dabár,
 kĩ J'ím-galà sođ o' gl-'ặbađ ấu hạn bĩ 'im]:

ausgeschieden von Löhr II 6 davor 'adonai

- VI. I davor als Überschrift 9° hạšmī'ũ 'ạl-'ạrmənōþ bə'ạšdōđ (lies mit Marti 175 bə'ạššūr nach LXX) wə'al-'armənōþ bə'ęręṣ miṣraim wə'imrū 2 so Wellh. 77 nach LXX: harē M 3 danach wạ'sūqīm bəqirbah: gestrichen von Löhr II 4 danach nə'um-jahwē (s. Nr. II, b) 5 danach bə'armənōþēhem: gestrichen von Marti 176 6 danach zwei (in umgekehrter Reihenfolge zu lesende) Verse (7 + 6 oder 7:7?):
 - 13 ["šim'ú wəha'idū bəbēp ja'qob" nə'um-'adonai jahwe ['elohe hassəba'op],
- 12^b hajjošəbim bəsomərõn †bif'āþ miṭṭā †ubidméṣeq 'àrés!"]: ausgeschieden von Marti 177 bez. Löhr 12 7 dafür lachen kō 'amar 'ặdonai jahwē 8 so Guthe nach LXX: ṣar usbīb ha'areṣ M 9 so Wellh. 77: wəhōrīd 10 wənabozzū

'armənö faich 11 davor kī bəjöm poqdī fiš'ē-jišra'el 'alāu: als Redactorenarbeit beanstandet von Marti 178 12 so Guthe: mizbəxö b 13 desgl.: qarnö b hammizbex 14 danach ein unechter Schluß (Fünfer oder Dreier?):

15b [wəsafū battīm rabbīm!" [nə'um-jahwē.]]

VII. (Metrum 8:4.)

Cap. 4.1

- 1 paröþ² habbašán 'ašerobəhár šomərön, ha'ośəqòþalallim, haroṣṣṣöþ 'e̞bjōnim, ha'ome̞roþ la'donẽn²: "habi'ā wəništḗ":
- 2 nišbá" 'ặđonāi jahwē bəqodšö: ×× ± ×× ± ×× ± ,4

 ×× ± ×× ± ×× ± ×× ± ,4

 $\times \times \bot$ wənissä 'ęþchén' bəşinnőþ, wə'áxrīþəchén bəsirőþ dūzá, ufraṣīm tūṣ'enā ''iššã nezdáh,

wəliqislachten haharmonā * ××± ××±, ××± ××± ××±, ××± ××± ××±,

VIII. (Metrum Doppeldreier.).

Cap. 4.

- 4 bò't tēþ-'él uṭiš'ù, hạggilgál (wə)hạrbū lifšó',
 wəhabi'ū lạbbóqer zəbaxim', lišlóšeþ jamim mạ'səröþ'',
 5' wəqaṭrû' mexamēş tōđá, wəqir'û nəđaböþ hạšmì'ú!'
 - IX. (Metrum 8:3.)

Cap. 4.

- 6 naþátti lachemonigjön sinnáim be arēchēm, wexóser lexem becholomedomo pēchēm, welö-šabtēm 'adái!
- 7° maná'tī ' mikkém 'eþ-haggésem × × ∠, † bə'öd səlosá xödasim laqqasīr, b 8° wəlō-sabtem 'adái!'s
- VII. 1 auf weitergehende Emendation des schwer verderbten Stückes ist verzichtet 2 davor die Überschrift (Nr. 34) šim'ű hąddabār hązzē (Dreier) 3 lạ'đonēhem M 4 dafür kīchinnē jamīm | ba'im 'ặlēchém: verworfen von Guthe 5 'epchem M 6 so Marti 180 nach LXX: teṣṣ̄nā 7 so LXX: wəhišlachtennā M 8 danach nə'um-jahvē (s. Nr. 11, b)
- VIII. 1 80 Oort 143 nach Vulg. 2 zibxēchem 3 ma sorohēchem 4 80 Wellh.
 79: weqatter M, καὶ ἀνέγνωσαν LXX 5 danach ein interpolierter Siebener, zu dem als Fortsetzung der abgesprengte V. 12° gehört (Verbindungsverse, s. Nr. 35):
 - 5^b ["kī chén 'ḍhạbtēm, bənê jiśra'ēl" nə'um 'ặd onāi jahwē:
 12^a "lachén kō 'e' ś-llách, jiśra'él!"]
- IX. (Hierzu vgl. die Verbindungsstrophe 4, 5^b. 12 in der vorhergehenden Note.)

 1 davor wəzam-'anı 2 bəchəl-'arēchem 3 danach nə'um-jahwē (vgl. Nr. 11, b und S. 23,

 Note 13) 4 davor wəzam 'anochī 5 danach zwei Doppeldreier und ein Achter:
 - 7° [wəhimtárti 'al-'īr 'exáþ, wə'al-'īr 'axáþ lōo'amtir, xelqā 'axáþ timmatér, wəxelqā 'axāþ tībás', und
- 8° [wəna'ti štạim-šaloš 'arim 'gl-'ir-'axāþ, lištōþ mạim, wəlō jisba_i'ti] (für das letzte 'axaþ von 7° gibt die Überlieferung 'aser-lō-Jamtīr ['amtīr LXX] 'aleha)

- 9" hikkéþi 'eþchém bəsidfön 'e (kurmechém), ubájjeragón hexrábti ' gannö þēchém,"
 9" wəlő-šabtém 'aðái! "
- 10 šillàxti-bachem-déber ° 'im-šəbi sūsēchém, wa'a'lē bə'oš maxnēchém bə'appəchēm ¹o, wəlō-šabtēm 'adái! °
- 11 hafáchti bachém mahpechá þ 11 'flohim 12', wattihju kə' ud mussál misref a, wəlő-šabtém 'adái! 13

[IX*. Dritter Einschub (erste Doxologie; Metrum 6:3).]

Cap. 4.

13 [hinnē¹ (jahwē) jōṣēr harim uborē rux, umaggid lə'adam mā-ssexo, 'osē šaxar (wə)'ēfá², wədorēch 'al-bamopē 'ares: jahwē ṣəba'ōb³ səmö.]

X. (Metrum 5:4.)

Cap. 5.1

- 2 nafəlā, lō-þōsīf qum bəbūlab jisra'el, niţtəsā 'al-'admabāh, 'en məqīmah!"
- 3" ka'ir hajjoṣēþ 'èlēf tạš'īr me'ā, wəhajjōṣēb me'ā tạš'ir 'āśarā!"

⁶ bạššiddaf $ar{o}n$ 7 so Wellh 80: hạr $bar{o}ar{b}$ 8 danach wəcharm $ar{e}chem$ (vgl. Note 6), dann ein Vierer:

gestrichen von Guthe 9 danach bəderech misraim harazti baxereb baxürēchem: gestrichen von Marti 183 10 so Wellh. 80 nach LXX: ub'appachem M 11 kəmahpechap 12 danach: 'ep-sədom wə'ep-'dmorā: gestrichen von Guthe 13 danach nə'um-jahwē, und der bereits oben VIII, Note 5 gegebene Verbindungsvers 12° lachen kō 'e'sē-llach jiśra'el und der Schlußvers

¹²b ['èqę̃b kī-zō̄p 'ę'śṣ̄-llách ⟨jiśra'ɛ̄l⟩, hikkō̄n liqrá̄p-'ĕlohḗ̞ch []] (bei dem das jiśra'el fālschlich an den Zeilenschluß geraten ist)

IX. I davor kī 2 so LXX 3 davor 'ĕlohë-: gestrichen von Guthe

X. I V. I ist Überschrift (Nr. 34; Schema 6:3):

I [šim'ú 'ep-haddabār hazzē 'ašerv'anī nośē 'alēchēm qīnā, bžb jiśra'el!]

⁽für 'ặnī liest M 'anochī) 2 danach falsch anticipiert als Teil der Überschrift von XI (vgl. Note 3 [dazu Löhr 16 f.] und XI, Note 1) 3ª kī chō 'amar 'ặđonai jahwē 3 danach desgl. ləbēþ jiśra'el

XI. (Metrum 3:3 3.)

Cap. 5.

- 5^h 'ặl¹-tiđrəšū bēþ-'él, wəhagyilgãl lờ þabò'ú,
 - ub'er_šęta' lo pa'to rū:
- 6 diršti 'ef-jahwē wixjti, pen-jašalláx-bachem'eš 3, wa'áchaldwen machabbe '!

XII. (Metrum Fünfer.)

Cap. 5.

- 14 diršū-tŏō wə'al-rā', ləmá'an tixjū,
 wīhī-chēn jahwē' 'ittəchēm, ka'šér 'ămartém!
 - [XIIa. Vierter Einschub (zweite Doxologie; Metrum Doppeldreier mit Schlußdreier).]

Cap. 5.

- 8" $[\times \times \angle \times \times \angle \times \times \angle, 1]$ (ha) os $\tilde{\xi}$ chimā uch sil,
- 9 hammablīz šor 'al-'ez, wəsor 'al-məbaşşer jabi',
- 8b hahofēch labbóqer şalmáuþ, vəjöm (lə)láilā hexšich, haqqorē ləmē-hajjám, vajjišpəchém 'al-pənē ha'áres: jahve (səba'õþ) šəmö.]

XIII. (Metrum Doppeldreier.)

Cap. 5.

- 7 hahofəchim ləla'nā mispát, uşdaqā la'áreş hinnixu,
- 10 śane'ű baššá'ar möchix, wedober tamim jeþa'bú!
 - XI. 1 wo'al-; davor als Überschrift (Nr. 34; vgl. X Note 2f.) der Sechser:
- 4 [kī $\$ chō $\$ amàr $\$ jạhwệ ləbė $\$ jisra'êl: (5°) diršũn wixjū!"] 2 danach ein Doppeldreier:
- 5^d [kī-haggilgāl galō jizlē, ubēb-'ēl jihjē lo'áun]: gestrichen von Marti 189 3 pen-jislax ka'eš bēb jōsef M (jošallax Graetz, s. Marti 189) 4 danach lobēb-'el; zur Ausscheidung vgl. Wellh. 81. Löhr 18. Nowack 148. Marti 187.— Hierher gehörte dann ursprünglich (s. Nr. 36, a) die abgesprengte Zeile
- 13 [lachén hạmmaskīl ba'éþhahijiddőm, kīv'éþra'àhi] (gestrichen von Marti 193)
- XII. V. 7. 10—12^a s. unter XIII, V. 8. 9 unter XII^a, V. 12^b. 15 unter XIV, V. 13 unter XI. 1 danach 'ğlohē səba'ōþ, gestrichen von Marti 189 (vgl. auch unten Nr. 12, b)
- XII. I vgl. 9, 5 2 so LXX 3 so G Hoffmann, ZATW. 3, 107. 279: h. šođ 'al-'az wešođ 'al-midsar jadō M 4 wehofech

XIII. V. 8, 9 s. unter XII.

- 11 lachén ja an búšochèm o al-dál, umaš o protinamennú, battě zazíh boníhém, woló-hesobű bám, karmě-xèméd nota tém, woló histú ep-jenám:
- 12" kī jad á tī rabbim piš echém, wəxátto bechém 'asumo b 3!

XIV. (Metrum Siebener.)

12^b şorərē şaddiq, loqəxē chòfer, webjönim bassa'ar hittü!'

XV. (Metrum Siebener.)

Cap. 5.

- 16 lachén kū-'amár 'ặđonãi jahwễ: ¹ "bəchól-rəxobỗþ mispéd, ubchộl-xũṣồþ jōmərữ hō-hỗ, wəqárə'ù''ikkār 'el-'ébel ²
- (17) ləjödə'è ne hī, (17) ubchól-kəramīm mispéd, kī-'e'tor bəqirbach!" 4

XVI. (Metrum Siebener.)

Cap. 5.

- 18 hỗi hạmmib'awwīm 'eb-jom jahwē: lammā-zzē lachèm jom jahwē?
- 20 hặlō-xóšech jốm jahwe wəlō-'ör, wə'afél wəlō-nózah lố?
- 19 (hálō-hú) ka'šèr janűs tš mippené ha'árt, ufza'ő haddób, ubá habbáib wesamách jadó 'al-haggir, unšachó hannaxáš.
- 23 "hasirū" me'alāi hamon širēchem, wəzimrab niblēchem, lov'ešma': 1
- 21 (xođšēchem) sanéhi, ma'asti xaggēchem, wəlov'arix bə aşrohēchem,
- 22 umínxo pēchēm 6 lo 'erse, wəsalme' məri'echem lou'abbit:
- 25 hazbaxīm higgastem- lǐ bammidbar ??" ('amar 'adonāi jahwē').

- XIV. I danach ein jetzt allgemein gestrichener Sechser V. 13, der zu XI gehört (s. dort), dann V. 14 (s. unter XII), endlich eine Abschlußstrophe (s. Nr. 37, d; Metrum wahrscheinlich Sechsheber):
 - 15 [śin'ū-rā' wə'ghbū-tŏt, wəhassizi baššá'ar mispat: 'ūlāi jexnān jahwē ['ĕlohē-] səba'öb šə'erīb jūséf.]
- **XV.** 1 jąhw \bar{e} 'žloh \bar{e} șəba' \bar{o} \bar{b} 'ặđonai 2 danach umispeđ 3 'çl-j \bar{o} đơ' \bar{e} 4 danach 'amar jạhw \bar{e}
- XVI. 1 danach hū-xošęch wəlō-'ōr 2 haser 3 so Marti 195: širēcha bez. nəbalēcha 4 danach ein Doppeldreier:
 - 24 [wəjiggāl kammāim mišpát, uṣđaqā kənáxal 'ēþán]
- 5 ergänzt von Guthe 6 davor kī 'im-ta'lū-li 'olō þ: gestrichen von Duhm (Marti 195)
 7 so Stade, Bibl. Theol. des AT. 1, 162: wəšglem M, σωτηφίους LXX 8 danach uminxā: gestrichen von Marti 196
 9 danach 'arba'īm šanā (soweit gestrichen von Marti 196; vgl. IV, Note 5) bēþ jiśra'el

I so Wellh. 82: bošaschem M 2 umas'af-bar 3 wa'sumim xattofechem

XVII. (Metrum Siebener.)

Cap. 5.

26 ×××××× ×××××××××××× unśābém

'ępsąkkúp' malkochém wepkēwán' 'ĕlohēchēm, 'ặšér 'ặśīpēm lachém:

27^a wəhizlept 'epchém mehàlə'd lədammáseq!" 'amar ('adonai) jahwé.

XVIII. (Metrum Siebener.)

Cap. 6.

- 1ª hỗi hạššạ' nannīm 1 (1°) bəhár šomərön, nəqubē rēšiþ haygōjim:
- 7 'attā' jizlū bərös golīm, wəsar mizrax sərūxim!
- 8° nišbá' 'ặđonãi jahwē bənafšō: 8 (8°) "kī-hisgártī ' 'ir umlo'áh,
- 8b (kī-)mþa'éb b'anocht 'eþ-gə'ön ja'qob, wə'armənoþau sanèþt!"
- 11 wəhikkã habbaiþ haggad ol rəsisim, wəhabbaiþ haqqaton bəqi'im,
- 9 wə'im-jissaþərū' 'ặśarā 'ặnašīm bəbāiþ 'exád', wamèþū, "
- 10b wə'amặr lạ'šệr bəjárkəþèJabbặiþ: "hạ'ỗđ 'immách?" wə'amặr: "'àfệṣ!" wə'amặr: "hàs, kīJb ləhạzkīr bəšēm jahwē!"

XIX. (Metrum Doppeldreier.)

Cap. 6.

- Ib (hỗi) hạbbotəxɨm¹ (baggilgál), (Id) wəjabo'ü lahệm bēb-'él².
- 3 hamnadrīm i ləjōm ră', wattaggīsùn∪†šę́bęþ amás,
- 4 hạššochədim 'al-miṭṭōp šěn, usruxīm 'al-'arsopám, wə'ochəlim karīm miṣṣōn, wa'zalīm mittōch marbéq!
- XVII. Echtheit bestritten und zweifelhaft. I sikkūp bez. kijjūn M (über die Vocalisation s. z. B. Marti 197), dann hinter kijjūn noch salmēchem kōchat: gestrichen von Welle. 84 2 danach 27b 'ĕlohé səta'ōp šəmō (Dreier); vgl. 4, 13d. 5, 8d. 9, 6b
- XVIII. V. 1^{bd}. 2—6. 13. 14 s. unter XIX, V. 12 unter XX. 1 danach 1^b bəşijjön wəhqbbotəxīm (zu XIX gehörig) 2 davor lachen 3 danach nə'um-jahwē 'ğlohē səba'ōþ M, fehlt LXX (vgl. Nr. 11, b) 4 wəhisgartī 5 məþa'eb Wellh. 86: məþa'eb M 6 davor kī-hinnē jahwē məşawwē: gestrichen von Baumann 50 7 wəhajā 'im-jiwwabərū 8 danach ein unechter Doppeldreier
- 10° [unśa²ỗ dōđồ †umsarəfö, ləhōṣi 'ặṣamim min-hạbbái]] (lies mit Marti 203 wəniš'ặr für unśa'ồ?)
- XIX. V. 1^{ac}. 7—11 s. unter XVIII, V. 12 unter XX. 1 bəşijjön wəhabbotəxim 2 uba'ü lahçm bēb jisra'el; danach ein Einschub (Metrum 7:7:3?):
 - 2 ['ibrū chalnē ur'ū ulchū miššām xāmāþ rabbā, urdū-záþ-pəlištim, hātōbīm ('attēm) min-hámmamlachöþ ha'èllē, 'im-ráb gəbūləchém migbulám!]
- (die Verbesserungen von Geiger, s. Marti 199: gəbulam miygəbuləchem, und 'attem fehlt) 3 so Siegfried-Stade nach εδχόμενοι LXX AQ, έρχόμενοι Β 4 lies šéber?

- 5 happórztimo al-pi hannábel , xasəbū lahem kəle-sir,
- 6° haššo þīm bəmizrəqè jain, wəreši þ səmanim jimša xū,
- 13" hasmexīm ləlő dabár, (6b) wəlo-nexlù-'al-seber josef,6
- 13h ha'omərim: "hālo bəxozgénü laqaxna lànü garnaim?"

XX. (Metrum Doppeldreier.)

Cap. 6.

12 hairuştīn bassela' süsim, 'im-jaxrö's babbaqār jam 1?
ki-hfachtem lərö's mispat, ufri sədaqa ləla'na'.

XXI. (Metrum Siebener.)

Cap. 7.

- t kổ hir'áni 'ặđơnãi jahwệ, wahinnễ (jahwê) jöser
- (2) gobái biþxilláþ 'álðþ' halláqeš, (2) wajjöchāl' 'eþ-'éseb ha'áres, wa'omár:
 "'aðonāi jahwē, səlax-nā: mī jaqūm ja'qób, kī qatŏn hť?"
- 3 nixām s 'al-zop: "lo pihjē!" 'amar ('adonāi) jahwē.
- 4 kổ hir'áni 'ặdonãi jahwé, wəhinne (jahwe) qore
- (5) la'éš, wattochál 'ef-təhom rabba, wattochál 'ef-haxéleq, (5) wa'omár: "'ădonāi jahwe, xădal-na: mi jaqum ja'qob, ki qaton hū?"
- 6 nixą̃m s 'al-zõþ: "gam-hi lō∪þihję̃!" 'amár 'adonāi jahwé.

XXII. (Metrum Siebener.)

Cap. 7.

- 7 kổ hir'ạnī ('ặđonãi jahwe') 1, wahinnễ jahwe 2 nissab
- (8) 'ql-xōmáþ × × ± ³, ubjadő 'ặnāch. (8) wajjómer jahwē 'elái:
 "mā-'attā ro'ē, 'amós?" wa'omặr: "'ặnāch!" wajjómer jahwē':
 "hinəni sam 'ặnách bə'ammi b jisra'ēl: lŏ-'ōsif 'öð 'ặbōr ló!"
- 5 danach kədawid: gestrichen von J. P. Peters u. a. (Marti 201) 6 V. 6b bereits von Marti 205 hierhergestellt 7 danach ein weiterer Einschub (Metrum 7:4?):
 - 14 [kī]hínənt meqim 'álēchém, bēļ jisra'ēl, gði, wəláxặstu' epchém milləbő xămāļ 'ad-náxal ha'rabā!]

(hinter jiśra'cl noch no'um jahwę 'Łłohe hassoba'op M, fehlt LXX, gestrichen mit Marti. Oder ist daraus no'um jahwę hasba'op zu entnehmen und zur Auffüllung von 14" zu verwenden? Dann entstehen zwei Siebener.)

- XX. 1 80 J. D. Michaelis (Marti 205): babbəqarım M. Das ehenfalls von Michaelis vorgeschlagene jexareš für jaxrōš läßt sich nur in den Vers bringen, wenn man gleichzeitig umstellt zu 'im-jéxarèš-jám babbaqár oder 'im-jám babbaqár jexaréš
- XXI. 1 lies mit Baumann 52. 58 einfaches bạ lỗp? 2 wajjōchāl] dafür (1º, wəhinnē-leqeš 'axar gizzē hammelech. (2) wəhajā 'im-killā le'chōl; zur Ausscheidung s.
 Marti 208 3 danach jahwē 4 larīb ba'eš 'ādonui jahwē 5 so Guthe: wə'uchəlā M
- XXII. Cap. 7, 9—17 s. unter XXIII. 1 bloß jahwe LXX 2 'adonai M, fehlt LXX B, 'iš LXX AQ 3 dafür 'anach 4 'adonai 5 bəqereb 'ammı

Cap. 8.

- 1 kổ hir'ánī 'ặđonãi jahwé, wəhinnễ (jahwễ nissáb
- (2) ×× ± × × ±, ubjađó > kəlūb-qãiş. (2) wajjómęr (juhwę 'elái >:
 "mā-'attā ro'ē, 'umós?" wa'omãr: "kəlūb-qãiş!" wajjómęr jahwé':
 "bắ hạqqéş 'çl-'ammí jiśra'ēl: lŏ-'ōsif-'óđ 'ặbōr-lō!"

XXIII. (Metrum Siebener.)

Cap. 7.

- 10 wajjišláx 'ámasjá kohèn bēþ-'él 'el-jarot'ām lēmõr: "qašár alèch amõs bəqéret jiśra'él: lō-þūchál ha'áres ləhachīl 'eþ-kól-dəbarãu,
- II kī-chō-'amar': »baxereb jamtih jarob'am, wejisra'el galo jizle'!«"
- 12 wajjómer 'amasjá 'el-'amós: "xosē, léch bərax-lach 'el-'éres jəhuda,
- (13) we'chol-šām lèxém, wəšám tinnabé, (13) ubēþ-'él lō-þōsīf o'ðd ləhinnabé,
- (14) kī-miqdáš-mèlech hū ubéh mamlachã !" (14) wajjá an amös wajjomár :
 - "lō-nabi 'anochī wəlö ben-nabi', ki-bōqér aubōles šiqmim,
- 15 wajjiqqaxénī jahwé me'axre hasson, wajjomer 'elai jahwé:
- (16) »lěch hinnabě 'alo-'ammi jišra'el!« (16) (wə)'attā 100'omèr: »lo-hinnabé 11!«
- 17 lachén kō-'amặr ('alę̃ch)' jạhwę: »'ištāch ba'r tụznẹ 13, ubanẹch ubnoþę̃ch bạxẹ́rẹb jippo lử, wạđma þāch bạxẹ́bel təxulkiq, wə'atta 'al-'adama təme'ā tamůþ, wəjiśra'el galŏ jizle 14! «"

XXIII. I danach meţech jiśra'el 2 danach bēþ (s. Nr. 20, Excurs, Schluß) 3 danach 'amōs: gestrichen von Guthe 4 danach me'al 'admaþō, vgl. Note 14 5 danach hū: gestrichen von Löhr 28 6 danach 'el-'ămaṣjā 7 danach 'anochī: gestrichen von Löhr 28 8 lies mit Graetz etc. nach 1, 1 nōqéd? danach wieder 'anochī 9 so Wellh. 91: 'el- M 10 davor wə'attā šəmà'dəbār-jahwē (Dreier) 11 danach 'al-jiśra'el wəlō þaṭṭif 'al-bēþ jiśxaq, vgl. Baumann 56 12 so Guthe 13 so (bez. toznē) Hoffmann und Oort 153: tiznē 14 danach me'al 'admaþō, vgl. Note 4

⁶ danach 'elai 7 V. 3 s. unter XXV nach 8, 14

XXIV. (Metrum 7:3.)

Cap. 8.

5 (hởi ha'omərīm)¹: "mabāi ja'tör haxóđęš wənašbirā ššệhér, wəhaššabbāb wəniftəxā-bbar,

ləhaqtīn 'ēfā ulhazdīl šķqēl, ul'awwóþ' mōzənē mirmā',

6b †umappāl bặr našbīr!"

7 ništā' jahwē tiz'on ja'qót: "im-'eškāx kol-ma'sém!"5

XXV. (Metrum Siebener.)

Cap. 8.

- 9^b wəhebē pt 1 hassemes Ybəjöm 'ör, swəhaxsachti la'ares a bassohraim,
- 10b wəha'lebi 'al-kğl- mobnāim sặq, wə'al-kğl-rös qorxá,2
- 11b wəhislaxti ra'āb ba'ares (wəşamā, wabəlū kol-jösəbè bah),
- 12 wəna'ü mijjàmo'ad-jam, umişşafön wə'adomizrax jəsötətü wəlö jimşa ü!
- 13 wəhib'alləfü habbulob hajjafõb wəhabbaxurim başşamā,
- 14° wənáfəlu-wəlő jaqumu 'ða (14*) hannisba'im bə'asmaþ somərőn,
- 14b wə'ámərū: "xé 'ĕlohệch, dăn, wəxē-đérech bə'ēr-šàbá'6",
- 3 f (wə)rāt happézer bəchöl-maqom, "wəhelilü saröh hechál!

XXVI. (Metrum Doppeldreier.)

Cap. 8.

10° wəhafáchti xaygēchēm lə'ébel, wəchól-širēchém ləqiná, 10° wəhamtih kə'ébel jaxid waxri bāh kəjöm măr!

- XXIV. V. 1. 2 s. unter XXII, V. 3 unter XXV. I dafür lēmor, und davor als Verbindungsstück (s. Nr. 38, a) V. 4, der mit dem abgesprengten V. 6^a zusammen eine (nach 2, 6f. gearbeitete) Doppeldreierstrophe bildet:
 - 4 [šim'ū-zōb haššafīm 'ebjon, +wəlašbīb 'anwē-'ares,
 - 6 liqnőh bakkésef dallim, wo'ebjön ba'būr na'laim
- (in 4 liest M haššo'afim wie 2, 7) 2 so Wellh. 92: ul'awweb M 3 V. 6° s. Note 1 4 danach langsax 5 danach ein Einschub (s. Nr. 38, b; Metrum Doppeldreier):
 - 8 [hạ' ạl zố] lõ-þirgặz ha' áres, wə' abál kol-jöšeb bàh, wə' álə þà chại' õr kulláh, wəni śgə' à kī' ỗr misráim!]
- (8^b so nach 9, 5: hier liest M in b cha'or k. wənizrəšā wənišqā etc.)
- XXV. V. 10ac s. unter XXVI. 1 davor ein Doppeldreier als Verbindungsstück (Löhr 13; unten Nr. 39):
 - 9 ["wəhajā bajjōm hahū" nə'um 'adonai jahwe,
- 2 danach ein weiterer Doppeldreier:
 - 11^a ["hinnē jamīm ba'īm" nə'úm 'ặđonāi jahwḗ,]
- 3 für das Eingeklammerte ein interpolierter Siebener:
- 11° [lō-ra'āb lalléxem ur lō-samà lammáim, kī vim-lišmó' 'eþ-dibrē jahwē]; die Ergänzung nach Макті 219 bez. 9, 5^b 4 danach ləbaqqéš 'eþ-dəbār-jahwē (Dreier): gestrichen von Макті 218 5 bajjōm hahū tiþ'allafnā 6 die Umstellung nach Макті 219 7 bajjōm hahū nə'um 'adonai jahwē rab 8 danach hišlīch has 9 so Норгманы 120: šīrōþ

XXVII. (Metrum Siebener.)

Cap. 9.

- 1 ra'ih 'ęḥ-'ặdonāi 〈jahwē̄⟩ niṣṣúb ʿal-hammizbéx, 〈ubjadō paṭṭiš〉¹, wajjách² hakkaftör, wajjir'ặšū³ hassippim, ××±××±××±, 〈wajjömer: "'akkē̄⟩¹ bərōš kullám, waxriþām baxéreb 'ehróz, β' wəlō-jimmalēṭ lahēm paliṭ, "⟨wə⟩lō-janūs-lahèm-nás!⁵
- 2 'im-jaxtəruotis'ol, jadi biqqaxem, wim-ja'lu hassamaim, 'oridem',
- 3 wo'im-jexabo'ū bəröš hakkarmel, miššám 'axappés ulqaxtim, wo'im-jissabəru' bəqarqa hajjam, 'aṣawwe' 'e' 'eb-hannaxáš unšachám,
- 4° wə'im-jeləchū bašbī lifne 'ojəbem, 'aşawwe 6' 'ep-haxereb wahrazapam!" 8

[XXVII^a. Fünfter Einschub (dritte Doxologie; Metrum Doppeldreier und Schlußdreier).]

Cap. 9.

- 5^a [wādonāi jahwē hasta'oh, hannozē ba'ares wattamoz, 1
- 5° wə'aləþà-chại' or kullah, wəšaqə'à-kī' or mişraim,
- 6 hạbbōng bạššamạim 'ặlijjaþô', wạ'zúddaþòo'al-'gres jəsadah, hạqqōrẽ ləmẽ hạjjám, wajjišpəchem 'al-pənẽ ha'áres:
 jahwg (hasba'ōþ)'s səmö!

XXVIII. (Metrum Siebener.)

Cap. 9.

7 hặlổ chibné chušijim 'attem li, bonê jisra'êl?' hặlô 'eb-jisra'ēl he'lēbī me'éreş miṣráim, uflištim' mikkaftôr, wa'rām miqqir? xxxxxxxxxxxxxx.

[XXVIII*. Sechster Einschub (Metrum Achter).]

Cap. 9.

8° [hinnē 'ēnái ¹ bammamlachá haxaṭṭa'ā, wəhišmáðti 'oþáh me'àl.pəné ha'ð amā : ²
10 baxéreð jamúþū kol.xáṭṭa'è.'ammi, ha'omərim: "lō-þiggāš 'aðén ³ hara'á!" [

4b [wəśámti 'ēnī 'álém ləra'ā wəlo lətobá]

XXVII^a. I danach als 5^b der Dreier wə'abəlü kol-jösəbàbbáh (hier gestrichen von Marti 222), der zu 8, 11^b gehört (s. Nr. 26 zur Stelle) 2 so (bez. -āu) Marti 223 nach Wellh. u. a.: 3 vgl. 4, 13^d. 5, 8^b und unten Nr. 2, g

XXVIII. I danach no'um-jahwe (Nr. 11, b) 2 uflištijjim M

XXVIII. I 'ēnē 'ặđonai jahwē 2 danach 8° 'efes kī lō hạšmēd 'ặšmiđ 'eþ-bēþ jạ'qob nə'um-jahwē (Prosa), und eine Doppeldreierstrophe

9 [kī-hinné 'anocht məṣawwē, waḥni'ōþi [bəchol-haggōjim] 'eþ-bēþ jiśra'ēl, ka'šēr jinnō' bakbarā, wəlō-jippōl>ṣəròr\'areṣ.]
(lies ka'šer\jinnò'\(bar\) bakbarā?) 3 so nach LXX (vgl. Oort 140): lō-þaggīš uþqaddim ba'đēnū M

XXVII. I 80 GUTHE 2 80 VOLZ (MARTI 221): wajjūmęr hach 3 80 MARTI 221: wajjr'āšū 4 statt der ganzen Lücke nur ubṣa'am 5 umgestellt von Guthe 6 davor miššam 7 danach minnezeā 'ēnai: gestrichen von Baumann 64 8 danach ein interpolierter Sechser:

[XXVIIIb. Siebenter Einschub (Metrum 6:4).] Cap. 9.

- 11 | bajjom hahū 'aqim 'eþ-sukkāþ dawid hannoféleþ, wəzadarti 'eþ-pəraṣēh, wahrisoþèh '\o'aqim,
- (12) ubnī þih kimè volām, (12) ləmá an jīrəšii 'eþ-šə'erī þ' ed õm, uəchol-haggojim 'ašervnigrā səmi alem!']

[XXVIII^c. Achter Einschub (Metrum Siebener)] Cap. 9.

- 13 ["hinné-jamim-ba'im" nə'üm jahwe, "wəniggáš (ha)xōréš baqqōsér, wədoréch 'anabim bəmoséch hazzará', wəhittif ü heharim 'asis'.
- 14 wəšabti 'eþ-šəbū́þ 'ammi jiśra'él, ubanū 'arim nəšammöþ, wəjašəbū́ vənaṭə'ū chəramim, wəšaþū 'eþ-jēnam, wə'asū zannöþ,
- (15) wə'achəlü 'eb-pərim, (15) uniq'tim 'al-'admabam, wəlö jinnabəsii\'öd
 me'al 'admabam 'aser\nabatti lahem!" 'amar jahwe' 'elohech.

XXVIII. 1 80 Wellh. 96 nach LXX: -pirṣēhen wahrisohāu M 2 danach nə'um-jahwē 'ošē zzōh (s. Nr. 11, b)

XXVIII°. 1 80 Marti 226 nach LXX 2 danach wəchol-haggəða ʻ $\bar{o}b$ ti $\bar{b}m\bar{o}z$ azn \bar{a} (unmetrisch) 3 wəja $\bar{s}a_l\bar{b}\bar{u}$ M

D. Zur metrischen und stilistischen Technik.

(Von E. SIEVERS.)

- 1. Die metrischen Formen, deren sich Amos bedient, sind ziemlich einfach und streng geregelt. Amos verwendet fast ausschließlich ganz feste Metra. Die einzige Freiheit, die er sich gestattet, ist daß er in der Qina gleich andern [MSt.¹) I, § 88] neben dem Fünfer auch den Vierer zuläßt, aber auch nur in planvollem Wechsel: in V schließt er mit einer Viererstrophe ein sonst fünfhebiges Gedicht pointiert ab (vgl. BAUMANN 86 f.), in X bietet er zwei Strophen des Schemas 5:4. Glatte Fünfer hat er nur in dem kurzen Spruch XII. Über tristichische Formen s. Nr. 4. Eigentliche Wechselmetra begegnen nur in den unechten Strophen von I^b, wenn man, wie im Text geschehen ist, II von I absondert (s. Nr. 14).
- 2. Der als echt angesehene Teil des Transcriptionstextes enthält 180 abgesetzte Verszeilen, die sich in sehr charakteristischer Weise auf die verschiedenen Versarten verteilen.
- a) Der Achter erscheint nur zweimal in den beiden tristichischen Stücken IX (Schema 8:3, mit 5 Belegen) und VII (Schema 8:4: Reste von 4 Achtern). Gesamtzahl der Belege ist 9 (oder 5 % der erhaltenen Verse; dazu kommen noch 2 Achter in dem unechten Spruch XXVIII*, und eine isolierte Zeile 4, 8*).
- b) Die beherrschende Rolle spielt durchaus der Siebener. Er erscheint für sich allein in 14 Stücken (einschließlich XXIII, s. Nr. 23, c) mit zusammen 98 Langzeilen. Dazu treten noch weitere 9 Siebener in den tristichischen Stücken IV und XXIV. Zusammen also 107 Siebener (oder ca. 59,5 %).
- c) Der Doppeldreier ist das Maß der sechs Stücke II, VIII, XIII, XIX, XX, XXVI mit zusammen 27 erhaltenen Zeilen; in

¹⁾ MSt. = E. Sievers, Metrische Studien, Abh. der K. Sächs. Ges. der Wiss. XXI, 1. 2 und XXIII, 1. 2.

tristichischer Bindung tritt er außerdem noch 2 mal in XI auf. Zusammen 29 Belege (oder ca. 16,1 %).

d) Der Sechser fehlt (wie bei Hosea: Berichte [der K. Sächs. Ges. d. Wiss.] 1905, 199) im echten Text ganz.

Dagegen findet er sich in den unechten Partien: so einmal in der Doxologie IX^a (Schema abwechselnd 6:3 und 3:3|3) und 2 mal in XXVIII^b (Schema 6:4) und den isolierten Versen 3, 12°. 5, 1 (Schema 6:3). 4. 13. 9, 4^b.

e) Qinamaß begegnet dreimal, in V, X und XII mit 14 erhaltenen Zeilen. Über den hierbei auftretenden Wechsel von Fünf- und Vierhebern s. Nr. 1. Die Zahl der reinen Fünfer beträgt 10 (oder ca. 7, 7%).

Unechte Fünfer s. 3, 3. 15^b(?).

f) Der Vierer erscheint als Variante des Fünfers in den beiden Qinastücken V und X (s. Nr. 1), außerdem in dem ganz zerrütteten Stück VII, das wie es scheint die Form 8:4 hatte (vgl. oben a). Summe der Belege 6 (oder ca. 3, 3%).

Unechte Vierer s. in XXVIII^b (Schema 6:4) und isoliert in 3, 7. 4, 9^b. 6, 14 (Schema 7:4?).

g) Der einfache Dreier tritt im echten Text nur auf in den tristichischen Schemata 8:3 (IX), 7:3 (IV und XXIV) und 3:3 3 (XI), mit zusammen 15 Belegen (oder ca. 8, 3%).

In unechten Partien findet er sich öfter bei kleinen Einschüben, deren metrischer Charakter nicht feststeht, in tristichischer Bindung z. B. IX^a und 5, 1. Formell beachtenswert ist, daß in den beiden Doxologien XII^a und XXVII^a ein einfacher Dreier eine Folge von Doppeldreiern abschließt (nach der notwendigen Ergänzung von soba'ōp bez. hasba'ōp: denn an einen Zweier ist sicher nicht zu denken, zumal neben 4, 13^d.

- 3. Von den 28 Reden bez. Fragmenten sind nicht weniger als 26 strophisch, und zwar sind die mehrstrophigen zugleich gleichstrophig, abgesehn von dem Qinastück V (oben Nr. 1). Unstrophisch sind nur die beiden tristichischen Stücke IV und XXIV mit dem Schema 7:3.
- 4. Abgesehn von dem in Nr. 1. 3 erwähnten Wechsel von Fünf- und Vierhebern in der Qina und den 5 tristichischen Stücken IV, VII, IX, XI, XXIV bindet Amos (und zwar sicher 18 mal: vgl. Nr. 5: XIV ist nur einzeiliges Fragment) nur Zeilen gleicher Abhandl. d. K. S. Gesellsch. d. Wissensch., phili-hist. Kl. XXIII. III.

Länge und Form. Somit reduciert sich sein Strophenbestand in erster Linie auf Siebener- und Doppeldreierstrophen. Sieht man von I, II ab, begegnen die ersteren in 13, die letzteren in 5 Stücken. Dazu kommt dann noch dreimal Qina (V, X, XII), zweimal 7:3 (IV, XXIV) und je einmal 8:4 (VII), 8:3 (IX) und 3:3 | 3 (XI).

- 5. Eine sehr auffällige Sonderstellung würde nach dem Gesagten die bisher sog. 'erste Rede' (= T I + II) einnehmen, wenn hier, wie es meist geschieht, fünf- (oder gar sechs-)zeilige Strophen anzusetzen wären. Denn der Text dieses Abschnittes läßt sich nach den sonst geltenden metrischen Regeln durchaus nicht anders constituieren, als so, daß jedesmal auf drei Siebener zwei Doppeldreier folgen. Das wäre aber, zumal bei dem großen Gegensatz des rhythmischen Ethos von Siebener und Doppeldreier, schon ein sehr künstliches System, das zu der sonstigen Einfachheit des Amos in Formsachen nicht gut passen will. Dabei ist das System in der Überlieferung nicht einmal glatt durchgeführt, und mindestens einer der Doppeldreier (1, 14b) macht durchaus den Eindruck eines nachträglich eingeschobenen Flickverses; endlich spricht auch Einiges dafür, daß die Doppeldreierpartien unter sich näher zusammengehören (die nähere Begründung dieser Punkte s. unten Nr. 14). Ich muß es daher für mehr als bloß wahrscheinlich halten, daß die Doppeldreierpartien Fragmente einer einst selbständigen Rede, und nur nachträglich redactionell an die einzelnen Strophen des Siebenergedichts I angehängt sind. Demnach habe ich sie aus dem überlieferten Gefüge wieder herausgelöst und sie als selbständige Nummer II aufgeführt. Damit kommt denn die scheinbare Besonderheit der 'ersten Rede' in Wegfall, und es vermehrt sich die Zahl der Siebenerstücke auf 14, die der Doppeldreierstücke auf 6 (zusammen also 20 von 28).
- 6. Die Zeilenzahl der Strophen bewegt sich zwischen 2 und 4. a) Mehrstrophige Gedichte in Zweizeilern sind II (Doppeldreier; vgl. unten Nr. 11, a und 14 Schluß), V, X (Qina), IX (Schema 8:3). Als einstrophiger Spruch kann ferner ohne weiteres der Zweizeiler XII (Qina) angesehen werden. Fraglich ist das schon bei XX (Doppeldreier); ganz sicher aber ist XXVI (Doppeldreier) nur ein redactionell in XXV eingeschobenes Fragment, von dem es zweifelhaft bleibt, ob seine beiden Zeilen ursprünglich eine volle Strophe oder nur einen Teil einer solchen

gebildet haben (eine Vermutung dazu s. noch Nr. 19, b). Für ganz sicher darf also die Zweizeiligkeit der Strophen nur bei 3—4 Stücken gelten. Beachtenswert ist ferner, daß in dieser ganzen Gruppe der Siebener überhaupt nicht vertreten ist.

- b) Dreizeiler weisen von den mehrstrophigen Gedichten I und XXIII auf (beide haben das Siebenermaß). Auch XV (ebenfalls Siebener) muß einmal mehrstrophig gewesen sein, da das einleitende lachen auf ein verloren gegangenes Textstück hinweist (vgl. den ziemlich analogen Fall bei XIII, wo noch zwei Zeilen aus dem Vorderstück erhalten sind). VIII (Doppeldreier) kann wiederum als dreizeiliger Spruch gedacht werden, ebensogut aber auch bloßes Fragment sein. An der Ursprünglichkeit der Dreizeiligkeit von XV und VIII zu zweifeln, liegt soviel ich sehe kein Grund vor.
- c) Als Specialität von Amos haben die Vierzeiler zu gelten. Sie sind bei ihm mindestens ebenso häufig, wie die Zwei- und Dreizeiler zusammengenommen. In ihnen herrscht ferner in geradezu typischer Weise der Siebener vor. Von mehrstrophigen Stücken gehören hierher III, VI, XIII (von der ersten Strophe nur die letzten Zeilen erhalten), XVI, XVIII, XIX, XXI, XXII, XXV, XXVII; dazu gesellen sich dann noch mit einer gewissen Wahrscheinlichkeit die Fragmente [XVII] und XXVIII, die über das Maß der zweizeiligen Strophe hinausgehn, ohne daß sich mit Bestimmtheit sagen ließe, ob sie aus drei- oder aus vierzeiligen Gebilden stammen. 1) Von Stücken, die nicht im Siebenermaß abgefaßt sind, fallen dann hierher nur noch VII (Schema 8:4) und XI (3:3 | 3).
- d) Daß es sich in allen diesen Fällen wirklich um Vierzeiler und nicht um Paare von Zweizeilern handelt, geht überall mit ziemlicher Sicherheit aus der Gedankengliederung der betreffenden Texte hervor, insofern diese fast jedesmal erst nach der vierten Zeile einen Sinnesruhepunkt aufweisen (eine Ausnahme s. Nr. 22, g). In einigen Fällen sind außerdem die zweiten und dritten Zeilen

¹⁾ Der Siebener ist demnach bei Amos 10—12 mal zu vierzeiligen Strophen gebunden, zu Dreizeilern nur 3 mal, zu Zweizeilern gar nur in 2 zweifelhaften Fällen (die beiden tristichischen Stücke, in denen er sonst noch auftritt, IV und XXIV, sind unstrophisch).

der angesetzten Strophen noch sprachlich so eng an einander gebunden, daß eine Trennung vollkommen ausgeschlossen ist.

- b) Über dies Lieblingsmaß gehen 5 Stücke hinaus: α) das am Anfang defecte Flugblatt XXIII mit mindestens (aber wahrscheinlich auch nicht mehr als) 15 Zeilen; β) das unstrophische Stück IV mit 12 erhaltenen Zeilen, zu denen mindestens noch eine (verlorene) Schlußzeile hinzugehört; γ) I mit 12 Zeilen (vier Dreizeilern); δ) III, bei dem zwischen zwei erhaltenen Vierzeilern ein dritter (schwerlich mehr) durch den Einschub eines Stückes von IV verdrängt ist; endlich ϵ) IX mit 10 Zeilen (5 Zweizeilern).
- c) Hinter der Achtzahl bleiben zurück: α) II mit 6 Zeilen, aber sicher Fragment; β) XXIV (unstrophisch) mit 5 Zeilen; γ) X und XI mit je 4 Zeilen; δ) VIII und XV mit je 3 Zeilen, aber das letztere sicher Fragment; ϵ) mit je 2 Zeilen der Spruch XII und die in andere Texte eingeschobenen Fragmente XX und XXVI; endlich ζ) mit unsicherer Zeilenzahl die Fragmente XIV, XVII und XXVIII. Man darf voraussetzen, daß mindestens ein Teil der hier aufgeführten Fragmente wieder aus ursprünglich achtzeiligen Gedichten stammt.
- 8. Den Parallelismus zwischen Vers- und Sinnesgliederung halt natürlich auch Amos a) beim Doppeldreiermetrum streng aufrecht (vgl. Berichte 1905, 45. 200. 206). Nur ein einziges Mal läuft in XIX 6, 13^b ha'omərīm: "hālō bəxqəqénū || laqāxnū lànū qarnāim?" der Satz ohne stärkeren Einschnitt über die Cäsur hinweg: sonst ist der Einschnitt stets so stark, daß er nach unsern Gewohnheiten ein Interpunctionszeichen verlangt. Das gleiche gilt in verstärktem Maße vom Schlusse der Langzeilen. Ebenso verhalten sich, soweit das dürftige Material das erkennen läßt, die Achter in den tristichischen VII und IX, und bezüglich des Zeilenschlusses

auch die Qinastücke V, X und XII, während die innere Cäsur z. T. schwächer ausgeprägt ist (vgl. z. B. 5, 3^{bc}).

b) Wesentlich anders liegen die Dinge wieder beim Siebener. Dieser weist auch bei Amos die üblichen Anzeichen des Sprechstils, d. h. die Sinnesverdeckung der Cäsuren und das Hinüberziehen des Sinnes aus einer Langzeile in die andere auf. Indessen verhalten sich in dieser Beziehung nicht alle Stücke gleich: — α) Strenge Scheidung der Zeilen herrscht in III, XVI, XXIV---XXVII; den schärfsten Gegensatz dazu bildet das räsonnierende tristichisch-unstrophische Stück IV, bei dem unter 6 Zeilenpaaren der Satz 4 mal aus der Langzeile in die Kurzzeile hinübergreift (3, 2. 2, 10. 12. 13). Hier ist also der Sprechstil am typischesten ausgebildet. Charakteristisch ist ferner das pointierte Herüberziehen des lō-/asitenhā in den 4 Sprüchen von I (1, 3. 6. 13. 2, 1), sowie die Sinnesbindung der zwei ersten Zeilen jeder Strophe bei den beiden Doppelvisionen XXI und XXII (7, 1. 4. 7. 8, 1). Auffällig ist ferner, daß sich in dem langen Flugblatt XXIII nur einmal (7, 10) eine Sinnesbindung von Langzeilen findet. Die übrigen Fälle haben nichts besonders Charakteristisches an sich; es sind noch IV 2, 12; XV 5, 16bc; [XVII 5, 26]; XVIII 6, 10bc; XXVIII 9, 9^{bc}. — β) Von Sinnesverdeckungen der alten Hauptcäsur nach dem vierten Fuß ganz frei sind nur die kurzen Fragmente XIV und [XVII], und gewiß nur zufällig. durchgeführt scheint diese dagegen in den beiden ersten Zeilen eines jeden der vier Sprüche von I (die zugleich Sinnesbindung der Langzeilen aufweisen, s. oben α), während die dritte ebenso regelmäßig scharfe Sinnescäsur hat. Sonst sind solche Verdeckungen in annähernd gleicher Häufigkeit (wenn auch in unregelmäßiger Streuung) in allen Texten zu finden, sowohl in Stücken ohne Sinnesbindung von Langzeilen (vgl. III 2, [7]. 14. 16. [15]; XVI 5, 1915; XXIV 8, 51; XXV 8, 12. [13]. 14°; XXVII 9, 14; XXVIII 9, 7b), als in Stücken mit solcher Bindung (vgl. die Verse IV 3, 2*. VI 3, 9b. 12*. 14; XVIII 6, 9. 10°. XXI 7, 2^b. 5^b. XXII 7, 8^b. 8, 2^b. XXIII 7, 10^a. [10^b]. 12^a). In dieser Beziehung weicht also die Technik des Amos bereits ziemlich stark von der strengen lyrischen Technik ab, welche nach dem vierten Fuße des Siebeners Sinnescäsur verlangt: die Überschreitung der Zeilengrenzen kommt dagegen bei ihm noch nicht in gleichem Maßstabe

- vor. Die Verdeckung der`Binnencäsur nach dem zweiten Fuße ist so häufig (wie überall in ähnlichen Texten), daß sie keiner besondern Erörterung bedarf.
- 9. In der Tonführung schließt sich Amos durchaus dem dipodischen Typus an, d. h. hier, er zeigt ausgeprägten Wechsel der Tonhöhe von Hebung zu Hebung. Dieselbe Art hat annähernd auch noch allenfalls die tristichische Doxologie IX^a. Sonst sind die unechten Stücke und Verse sämtlich monopodisch, d. h. hier ohne ausgesprochenen Wechsel der Tonhöhe in den Hebungen.
- 10. Unter den stilistischen Eigenheiten des Amos ist, als auch für die Kritik bedeutsam, besonders hervorzuheben seine Neigung, correspondierende Strophen genau nach gleichem Schema aufzubauen, mit regelrechter Wiederkehr sei es derselben Formeln, sei es derselben Stiltypen. Für den ersteren Fall sind klassische Beispiele einerseits die vier Sprüche von I, andrerseits die beiden Doppelvisionen XXI und XXII (vgl. dazu noch die erste Strophe der Vision XXVII), bei denen der Text ohne Berücksichtigung dieses Gesichtspunktes gar nicht herzustellen ist (vgl. Nr. 23). Einen Übergang zur zweiten Gruppe macht IX. Hier kehrt einerseits die Formel wəlő-šabtem 'adái von Strophe zu Strophe refrainartig wieder, andrerseits hebt jede Strophe mit einer 1. Person Sing. Perf. + Pronomen 'euch' an: 1 nabátti lachém, 2 maná^ctī mikkém, 3 hikkéþī 'eþchém, 4 šilláxtī bachém, 5 hafáchtī bachém. Dazu halte man ferner das Qinastück V, das in 8 Zeilen 8 unverbundene Fragesätze hinter einander bringt, oder den Weheruf XIX, der abgesehen von dem einleitenden höi wieder 8 Zeilen nach einander mit einem Participium eröffnet. Alles das verrät eine Neigung zu scharf pointierter Ausdrucksweise: ein Gesichtspunkt, der auch bei weniger formelhaft gebauten Stücken bei der Textconstitution scharf im Auge zu behalten sein wird.

An Einzelheiten verdient dann noch Folgendes hervorgehoben zu werden:

11. a) Im Gegensatz zu M. St. I, 472 ff., BAUMANN und MARTI nehme ich jetzt an, daß die einleitende Formel kō vamār jahwē 1, 3. 6. (9. 11). 13. 2, 1. (4. 6). 3, 12 zum Context gehört. Das gleiche gilt von der Schlußformel 'amár 'ādonāi jahwē 7, 6, nach der auch in 7, 3 sicher, in 5, 25 wahrscheinlich zu ergänzen war (über 5, 27 s. Nr. 12, b). Echt sind ferner noch die Eingänge lachén kō vamár

'adonāi jahwē 5, 16 (aber schwerlich in 3, 11) und lachén kō 'amār ('alēch') jahwē 7, 17° (sofern nicht etwa auch hier 'adonai statt 'alēch zu ergänzen ist: Nr. 24 zur Stelle). — Dagegen schießen die bloß zweihebigen 'amār jahwē 1, 5. 15. 2, 3. 5, 17 und das entsprechende 'amār 'adonāi jahwē 1, 8 (wo 'adonāi in LXX fehlt) über. Nach dem was oben über die Strophentechnik des Amos gesagt ist, halte ich es für wahrscheinlicher, daß alle diese Überschüsse zu tilgen, als daß sie etwa nach Maßgabe von 1, 8 zu einem 'Abschlußdreier' zu erweitern sind (vgl. aber unten Nr. 14 Schluß).

- b) In unechten Versen ist die Formel no'um ('adonāi) jahwē häufig als integrierender Bestandteil des Textes bezeugt, vgl. 2, 11. 16. 3, 13. (15^b?). 4, 5^b. 8, 9^a. 11^a. 9, 8^b (Prosa?). 13^a (wegen 6, 14 vgl. die Fußnote zum Text). Bei Amos dagegen schießt sie über in 3, 10. 4, 6^b. 7^b. 9^b. 10^b. 11^b. 6, 8^a. 8, 3^b. 9, 7, und an der einzigen dann noch übrig bleibenden Stelle, 4, 3, steht sie am Schlusse eines mitten im Gedanken abbrechenden Fragmentes. Sie ist danach offenbar an allen diesen Stellen dem jüngeren Stilmodus zu Liebe erst nachträglich in den Text eingesetzt. Als überschießend ist endlich auch das no'um-jahwē 'ośē zzōþ 9, 12 in dem Einschub XXVIII^b zu tilgen (s. Nr. 29).
- 12. Die Gottesnamen. a) Neben dem einfachen jahwé 1, 3°. 6°. 13°. 2, 1°. 3, 6°. 5, 6°. 18 (2). 20. 6, 10°. 7, 8°. 15° (2). 8, 2°. 7 (zu tilgen in 7, 3. 6) ist in echten Versen nur noch die Formel 'adonāi jahwé öfter metrisch bezeugt, s. 4, 2°. 5, 16°. 6, 8°. 7, 1. 2°. 4°. 5°. 6. 8, 1; in 3, 8° ist sie auf einfaches jahwé zu reducieren, in 7, 3. 7° dagegen durch Ergänzung von bloßem jahwé, in 9, 1 von bloßem 'adonái herzustellen, wie das Metrum zeigt (vgl. auch noch 5, 25. 27). Letzteres ist sonst noch in 7, 7° (wo es aber in LXX B fehlt) und 7, 8° überliefert, aber nach Maßgabe der betreffenden Parallelen (s. Nr. 23) höchst wahrscheinlich durch jahwé zu ersetzen.
- b) Dagegen ist die Formel jahre ('¿lohê) (haṣ)ṣəba'ðþ nirgends in sicher echten Amosversen bezeugt. 3, 13 steht sie als Interpolation innerhalb eines an sich unechten Verses, 4, 13^d und 9, 5 in secundären Doxologien, 5, 15^b. 6, 8^a (hier fehlt sie in LXX) und 6, 14^a (s. die Note zum Text) in interpolierten Versen, 5, 14^b. 16 als Interpolation in einer echten Zeile (an letzterer Stelle beachte man die verkehrte Folge jahre viloké ṣəba'ðþ 'ṇādonái). In [5, 27]

endlich ist zwar eine dreihebige Schlußformel erforderlich, aber deren Maß wird wieder durch das überlieferte jahuž 'šlohž soda'āþ šomó überschritten. Es ist also entweder šomó zu streichen, dann aber der Vers zugleich für unecht zu erklären (s. unten Nr. 23, b), oder aber, es ist das übliche 'amár 'ädonāi jahuž einzusetzen (s. oben a) und 'šlohž sota'āþ šomó als Zusatz nach Art der Abschlußdreier 4, 13. 9, 6 in den Doxologien IX^a und XXVII^a zu betrachten.

E. Zu den Texten im Einzelnen.

(Von E. SIEVERS und H. GUTHE.)

13. Die höhere Kritik der Prophetentexte arbeitet vielfach nach zwei entgegengesetzten Richtungen hin, indem sie teils überlieferte Continua, die sie in der gegebenen Form nicht für ursprünglich zu halten vermag, in ihre einzelnen Bestandteile zu zerlegen, teils aus diesen neugewonnenen Kleinstücken andere mehr oder weniger umfängliche Verbände aufzubauen sucht. Daß bei dieser Arbeitsteilung die Scheidearbeit der des Verbindens vorausgehn muß, dürfte unbestritten sein. Weniger präcis hat man sich wohl meist die Frage vorgelegt, wie weit das Geschäft des Aufbauens im allgemeinen berechtigt ist, und wo im einzelnen die Grenzen des Wahrscheinlichen liegen. Vielleicht irren wir nicht, wenn wir auf Grund gewisser allgemeiner Symptome und eigener Erfahrungen schließen, daß der einzelne Kritiker zunächst aus einer nicht weiter analysierten Grundstimmung heraus arbeitet, und diese Stimmung so lange axiomatisch weiter verwertet, bis er bei der einen oder andern Gelegenheit einmal stutzig wird und nun die ganze Frage principieller ins Auge faßt.

Auch bei der Kritik des Amostextes sind diese divergierenden Arbeitsrichtungen zu beobachten. So überwiegt z. B. bei Marti¹) die Richtung auf die trennende, bei Michelet³), Mitchell³), Löhr⁴) und Baumann⁵), z. T. auch bei Nowack⁶) die auf die aufbauende

¹⁾ K. Marti, Das Dodekapropheton, Tübingen 1904 (im Kurzen Hand-commentar über das Alte Testament, Abt. XIII).

²⁾ S. MICHELET, Amos oversat og fortolket, Kristiania 1893.

³⁾ H. G. MITCHELL, Amos: an essay in exegesis, Boston and New York 1900.

⁴⁾ M. Löhr, Untersuchungen zum Buch Amos, Gießen 1901 (Beiheft IV zur ZATW.)

⁵⁾ E. BAUMANN, Der Aufbau der Amosreden, Gießen 1903 (Beiheft VII der ZATW.).

⁶⁾ W. Nowack, Die kleinen Propheten übersetzt und erklärt, 2. Aufl., Göttingen 1903 (im Handkommentar zum Alten Testament, Abt. III, Bd. 4).

Tätigkeit. Wir können nicht umhin, uns, ohne damit einem allgemeineren Urteil präjudicieren zu wollen, speciell in der Amosfrage grundsätzlich auf die Seite Martis zu stellen.

Die Sache liegt doch so. Unsere Sammlung enthält, wie von maßgebender Seite überall zugestanden wird, eine beträchtliche Anzahl von Kleinreden (Sprüchen) oder Redestücken von relativ großer Selbständigkeit. Ferner ist nicht zu bestreiten, daß die in der Überlieferung vielfach gegebenen Verbindungsglieder zwischen solchen Einzelstücken secundärer Natur sind (Genaueres darüber s. unten im Abschnitt F Nr. 34 ff.), also für die Frage nach etwaigen Zusammenhängen der Einzelreden usw. nicht in Betracht kommen. Nach dieser Seite hin hat man also freie Hand. Und da lassen sich denn — auch das ist unverkennbar — leicht wieder gewisse Gruppen zusammenstellen, deren einzelne Glieder durch die Verwandtschaft des Inhalts (sei es der Situation, sei es der daran angeknüpften Gedanken) einander näher rücken. Wenn dem nun auch so ist, so ist damit doch noch nicht eine Frage beantwortet, die sich sofort erhebt, die Frage nämlich: wie sind diese Gruppen entstanden zu denken? Waren sie von vorn herein geplante literarische Einheiten, oder aber bloße Variationen über ein und dasselbe Thema, d. h. erklärt sich die Verwandtschaft von Thema und Ausführung daraus, daß gleiche oder ähnliche Situation den Propheten dazu trieb, das was er gestern etwa in der einen Form gesagt hatte, heute und morgen (und vielleicht jedesmal vor einer andern Hörerschar) in anderer Form variiert noch einmal vorzubringen, eben weil es ihn zur Zeit oder bei wiederkehrender Situation stark bewegte? Diese Frage kann natürlich nicht generell beantwortet werden; denn es läßt sich nicht leugnen, daß, wenn der Autor und das Publicum danach sind, auch ausgeführte Programmreden in so und so viel Teilen denkbar sind und entsprechend gewirkt haben können. Aber bei Amos, dem allmählich zu prophetischer Tätigkeit erwachten Hirten, scheinen doch die Voraussetzungen zu solcher Arbeits- und Darstellungsweise nicht recht gegeben zu sein. Er kommt aus dem Volke und spricht zum Volke und für das Volk. Er ist also Volksrednei im besten Sinne des Wortes, und gerade deshalb, und weil es ihm so ernst mit der ihn ganz erfüllenden Sache ist, wird man ihm größere, von vorn herein planmäßig disponierte Programmreden

nicht gern zutrauen: wohl aber kann man es wahrscheinlich finden, daß er sich nicht gescheut habe, annähernd dasselbe auch mehrmals zu sagen, um es dadurch eindringlicher zu gestalten. Mit den Parallelen und Varianten bei Amos verhält es sich also genau so wie beispielsweise mit denen des sog. Deuterosacharja (s. Berichte 1905, 76), und wir glauben auch, daß diese Auffassung von der Entstehung der Prophetentexte im ganzen als die natürlichere gelten darf, und daß Abweichungen von ihr je nach Zeit und Persönlichkeit besonders zu rechtfertigen sind.

Unter diesen Umständen dürfen wir vielleicht darauf verzichten, im Folgenden die von Löhr, Baumann und anderen aufgestellten Verbände von Reden und Redestücken speciell zu discutieren: eine solche Discussion liegt ja auch außerhalb des Rahmens einer Studie, die zunächst nur auf die Ermittelung der metrischen Formen und auf kritische Herstellung der Amostexte im einzelnen ausgeht.

In der Scheidung der einzelnen Bestandteile der Sammlung berühren wir uns auf weite Strecken ganz mit Marti, auch da wo dieser neue Schnitte gelegt hat. Es wird nach dieser Feststellung des Sachverhalts, wie wir hoffen, nicht ungerechtfertigt sein, wenn wir unten im allgemeinen nur da zu seinen Ausführungen besonders Stellung nehmen, wo wir ihnen etwas Neues hinzufügen zu können glauben oder von seiner Auffassung abzuweichen gezwungen sind.

14. Zu I und II nebst den Einschüben I^a und I^b (1, 1—2, 5).

a) Darüber daß die im Transcriptionstext mit I^a und I^b bezeichneten Stücke 1, 2 und 1, 9—12. 2, 4. 5 aus dem Verbande des übrigen auszuscheiden sind, dürfte kein Zweifel mehr bestehen. Sie unterscheiden sich auch metrisch von den jeweilen benachbarten Partien des echten Textes. Folgt man der überlieferten Anordnung des letzteren, so zeigt dieser fünfzeilige Strophen von 3 Siebenern + 2 Doppeldreiern, während I^a nur ein Doppeldreierpaar, I^b aber höchstens Vierzeiler in Wechselmetren aufweist. Die Differenz bleibt aber auch bestehen, wenn man die Fünfzeiler des echten Textes, wie es bei uns geschehen ist, als das Product späterer Zusammenarbeitung von zwei einst getrennten Varianten betrachtet und sie in ihre ursprünglichen Bestandteile wieder auflöst.

- b) Außer den genannten Stücken scheidet Marti 160 f. auch 1,6 7.8 als unecht aus. Wir verkennen die Gewichtigkeit seiner Bedenken nicht, können sie aber doch nicht für direct ausschlaggebend halten. Die Verse stimmen jedenfalls, um nur die formelle Seite zu betonen, metrisch ganz zu den von Marti als echt bezeichneten Stücken, im Gegensatz zu den Parallelstrophen von I^b. Sie müßten also mindestens von andrer Hand stammen als I^b; denn man kann wohl die Wiederkehr der Zeile 1,6^b in I^b 1,9^b durch Wiederholung eines vorgefundenen Textes erklären, aber doch kaum glauben, derselbe Interpolator oder Nachdichter habe dieselbe Phrase zweimal so dicht hintereinander zur Anwendung gebracht.
- c) Die Hauptschwierigkeit bei dem ganzen Abschnitt liegt in der bereits berührten Frage, wie man sich das Verhältnis der in T unter II zusammengestellten Doppeldreiergruppen zu je drei Siebenhebern zu denken hat, mit denen jeder neue echte Spruch beginnt, und denen die Doppeldreier (mit einigen Abweichungen) im MT. angehängt sind. Auch Marti hält diese überlieferte Verbindung für ursprünglich. Nun wird man zwar zugeben müssen, daß an sich auch Strophen von so complicierter Form $(3 \times 7 + 2 \times 3 : 3)$ nicht unmöglich sind: aber sie fallen doch sehr aus dem Rahmen der einfachen Normen heraus, die Amos sonst bei seinem Strophenbau eingehalten hat (vgl. oben S. 34). Wir wüßten ihnen vorläufig aus dem Bereiche der alttestamentlichen Dichtung nichts Analoges zur Seite zu stellen. Und hätte Amos wirklich doch einmal eine so ungewöhnliche Kunstform gewählt, so müßte man doch wohl erwarten, daß er sie auch consequent durchgeführt hätte. Die Überlieferung zeigt aber die zu erwartende Formeinheit nicht. Gleich der erste Spruch hat in 1,5 statt zweier Doppeldreier nur einen, und dessen beide Hälften sind noch dazu durch einen Siebener auseinandergerissen, der inhaltlich, wie längst bekannt ist, an unpassender Stelle steht. Löhrs Vorschlag (S. 4), den Vers umzustellen, heilt den Passus auch noch nicht ganz. denn er bleibt immer ein Siebener statt eines zu erwartenden Doppeldreiers. Muß man aber danach die Zeile 1, 5^b wehichrátti - mibbē bi jar einen Einschub halten, so fällt an unserer Stelle auch die Fünfzeiligkeit der Strophe. Ebenso ist es aber

auch schwer über 1, 14^b hinwegzukommen. In allen andern Sprüchen der Gruppe schließt der dritte Siebener Satz und Gedanken vollkommen ab und setzt das Doppeldreierpaar neu ein, und nach dem was oben (S. 38, Nr. 10) über Typisches bei Amos gesagt ist, würde man das- doch wohl auf bewußte Absicht zurückführen müssen, wenn Siebener und Doppeldreier zusammengehören. In unserem dritten Spruch liefe aber der Satz aus dem dritten Siebener in den ersten Doppeldreier hinüber (1, 14^a + 14^b). Das ist an sich schon auffallend genug: außerdem aber muß es Bedenken erregen, einem so kraftvollen Dichter wie Amos einen so elenden Vers zuzutrauen, wie die Zeile 14b mit ihrem zweimaligen bəjöm und dem biþrū'ā, das im Gegensatz zu dem biþrū'ā des sicher echten Verses 2, 2b nicht nur stilistisch, sondern auch sachlich ganz in der Luft hängt: denn in 2, 2^b nimmt es den Satz uméh boša'on mo'ab auf, in 1, 14ª ist aber gar nicht von einem Kampf, sondern von dem verheerenden Feuer Jahwes die Rede gewesen (weiteres s. unter d). Dazu ist die Zeile ohne Tonabstufung gebildet, während in den übrigen Dreihebern der Sprüche die Tonhöhe von Hebung zu Hebung so regelmäßig wechselt, wie überhaupt bei Amos (oben S. 38, Nr. 9). Ist aber danach auch 1, 14^b für unecht zu erklären, so wird das Fünfzeilersystem zum zweiten Male gestört, und es bliebe also nur 1, 6-8 und 2, 1-3 als die einzigen an sich einwandsfreien Zeugen dafür übrig (über 2, 6 ff. s. unten Nr. 15 zu III und IV).

d) Weiterhin ist nicht zu verkennen, daß die Doppeldreiergruppen auch inhaltlich nur sehr locker mit den zugehörigen
Siebenergruppen zusammenhängen. Zunächst bedrohen die letzteren
die Städte und Paläste der Feinde Israels mit dem Untergang
durch Jahwes Feuer, die ersteren aber kündigen diesen Feinden
Kriegsnot, Tod und Deportation an. Der Gegensatz mag sachlich
ganz bedeutungslos sein, aber formell besteht er, und jedenfalls
fragt man sich vergebens, warum Amos jedesmal den Sprung
von der einen Strafart zur andern gemacht haben sollte. Bedeutsamer ist aber wohl Folgendes. In den Siebenergruppen richtet
sich die Drohung jedesmal gegen eine einzelne Stadt bez. ein
einzelnes Volk, und zwar jedesmal um einer besondern Tat
willen, die sie begangen haben: aber gleich im zweiten 'Spruch' 1,8
werden Asdod, Askalon und Ekron bedroht, ohne daß man sieht

wofür; denn 1, 6 f. hat nur von dem geredet, was Gaza begangen hat, und viel anders liegt es auch nicht bei den übrigen Sprüchen. Daher befremdet auch (und nicht nur stilistisch) die Doppelnennung von damméseq in dem ersten 'Spruch' 1, 3^a und 5^a.

- e) Nach dem Gesagten dünkt es uns wahrscheinlich, daß die nach Ausscheidung der beiden beanstandeten Zeilen 1, 5^b und 14^b übrig bleibenden 6 Doppeldreier aus einer Parallelrede des Amos stammen und nur redactionell in die Reihe der Siebenersprüche eingearbeitet sind, ohne Rücksicht auf die Verschiedenheit des Metrums. Eine solche Annahme könnte vielleicht bedenklich erscheinen, wenn der Fall beim Amostext isoliert dastünde. Dem ist aber nicht so, er hat vielmehr bei [XVII], XIX, XX, XXIII, XXVI genau entsprechende Parallelen (nur daß da allerdings nicht gerade Strophe um Strophe eingereiht ist). 1)
- f) Eine Bestätigung der vorgetragenen Vermutung wird man auch darin erblicken dürfen, daß die 6 in Rede stehenden Doppeldreier zu einer wohlgeschlossenen Einheit zusammentreten, wenn man die nach Ausscheidung der beiden interpolierten Zeilen isoliert übrig bleibenden Doppeldreier des ersten und des vierten Spruches (1, 5 ac und 1, 15) zu einer Strophe vereinigt, wie das in T geschehen ist. Freilich bleiben die drei Strophen ein Fragment, aber auch das kehrt bei den andern angeführten Einschiebungen oft wieder (s. unten Nr. 42), und das Fragment entspricht nach seinen stilistischen Eigenheiten durchaus dem was oben S. 38 über gewisse Neigungen des Amos bemerkt worden ist. Man beachte z. B. die nun bei dem nahen Zusammentreten der drei Strophen recht wirkungsvolle dreimalige Variation des Begriffes 'Herrscher' durch malkam 1, 152), poméch šébet 1, 8 und šofét 2, 3. Beabsichtigt dürfte ferner die formelhafte Wiederholung von saräu bez. śaręt in 1, 15 und 2, 3 sein, jedesmal in der Schlußhalbzeile einer Strophe. Etwas auffällig ist daneben allerdings die & of pelištim 1, 8^b am Schlusse der Mittelstrophe, und Sievers ist daher der Meinung, so'erth sei erst von dem verbindenden Redactor für

¹⁾ Über den Urheber der Einarbeitung s. eine Vermutung unten Nr. 41.

²⁾ Erst durch den Anschluß an 'am-'aram 1, 5° wird auch das Suffix von malkam verständlich. — Seine frühere Vocalisation milkom hält Guthe nicht mehr aufrecht. Es wäre auch der einzige fremde Gottesname, der in I. II vorkäme, und schon dadurch auffällig.

sarė eingeschwärzt. שארית und מארית liegen ja einander nahe genug, um einen Späteren zu einer solchen Correctur zu verlocken.¹)

— Man beachte ferner, wie gut bei dieser Anordnung das uméß bəša'ōn mō'át der dritten Strophe (2, 2b) das wə'átədù śarē pəlištím (oder wabədū šə'eriß pəlištím) der zweiten Strophe (1, 8b) fortsetzt.

- g) Von diesem Standpunkt aus fällt vielleicht auch auf die Einschiebung der beiden unechten Zeilen 1, 5^b. 14^b einiges Licht. Die angesetzte Rede II ist, wie bemerkt, im Eingang Fragment, aber sie braucht doch deshalb, auch als sie noch vollständig war, nicht mehr als die drei jetzt noch genannten Feinde Israels erwähnt zu haben. Der Redactor aber, der II mit I verschmolz, fand dort vier Feinde bedroht, und so mag er, um Gleichmäßigkeit zu erzielen, die erste der für ihn benutzbaren drei Strophen (= 1, 5^{so} + 15) gespalten, und die beiden dadurch isolierten Verse durch Beifügung je einer Zusatzzeile auf das Maß einer zweizeiligen Strophe erweitert haben. Das wehichrätti jöšet und den föméch šetegt fand er in 1, 8, die Anregung zu 1, 14^b hat er aus 2, 2^b entnommen (vgl. Nr. 45).²)
- I. 1, 3° etc. Mit der Betonung šəlošá ist hier nirgends ohne Störung des Rhythmus durchzukommen. Man muß also entweder Zurückziehung des Accents annehmen, oder (doch weniger wahrscheinlich) šəlošεħ schreiben. 3°. Die Herüberziehung der Worte lō. Δάξιθεηλιά zur zweiten Langzeile darf auch bei Amos nicht befremden, s. die weiteren Beispiele oben S. 37 Nr. 8, b. An unserer Stelle ist sie zudem noch besonders motiviert, da die Worte nach Art eines ἀπὸ κοινοῦ sowohl zum Vorausgehenden, wie zum Folgenden bezogen werden müssen, und da wäre der Bruch zwischen ihnen und dem Nachsatz zu

¹⁾ Auch an den beiden andern Stellen, wo so'ert p noch im Amostext begegnet (5, 15 und 9, 12), steht das Wort in unechten Versen.

²⁾ Die Wiederholung des boméch šébet würde sich der Stilist Amos schwerlich gestattet haben, und auch aus 2, 2b hat der Redactor nicht viel zu machen gewußt, auch abgesehen von dem doppelten bejöm (oben c). Er stellt das plane bejöm milxamá voran und läßt dann erst den bildlichen Ausdruck besá'ar bejöm süfá folgen, und damit entgleist er, denn sa'ar und $s\bar{u}fa'$, die hier doch dem milxama gleichgesetzt sein sollen, kommen, soviel wir sehen, sonst nirgends direct in diesem Sinne gebraucht vor. Auch ist die Bedeutung von sa ar und sufa viel zu gleich, als daß beide Wörter in der Weise in einer Halbzeile gut nebeneinander gestellt werden könnten, wie es hier geschehen ist. Wie anders weiß Amos selbst in 2, 2^b zu steigern: 'im Getümmel - im Kriegslärm - wenn das Heerhorn ertönt'! Vgl. auch die stilistisch richtige Folge wegam ša'on ... bejom milkama Hos. 10, 14. Sollte der Redner etwa durch das bəša'ön von Am. 2, 2b an diese Parallele erinnert worden sein und daher sein bejom milkama entlehnt haben? Bei den Propheten kommt die Formel sonst nicht vor. Überhaupt findet sich sonst nur noch ein bejom milkémeß 1 Sam. 13, 22, und da ist sicher ein (michmás) zu ergänzen: am 'Tage der Schlacht von M.', und das gehört dann nicht mehr hierher.

stark, wenn sie am Schluß der vorhergehenden Langzeile stünden. — Die Aussprache $l\bar{o}$ o' $\check{a}\check{s}\check{t}benh\check{u}$ ist metrisch hier überall erforderlich. Zu ihrer Erklärung ist folgendes zu bemerken. In den M. St. I, 333, 4 wurde gelegentlich der Besprechung des Ausgangs -úhū vermutet, daß das Suffix -hū unter Umständen als ein halb selbständiges Wort empfunden worden und daher im Vers gelegentlich mit einem besondern Ictus bedacht worden sei, neben einem zweiten Ictus auf einer frühern Silbe des betreffenden Wortes (Beispiel waimararuhu wardbu Gen. 49, 23). Diese Vermutung ist auf alle analogen Formen mit Pronominalaffixen auszudehnen. Einige Belege für die in Rede stehende Doppelbetonung sind für -anī, -enī bereits M. St. I, 353, b gegeben, sie lassen sich aber leicht häufen, nachdem man einmal das Princip erkannt hat. So lassen sich z. B. aus den von Sievers herausgegebenen Texten und einem von ihm kritisch durchgearbeiteten Teil der Psalmen hinzufügen: wəjöšī'ènű Jes. 25, 9°, lō ∪jöši'ènű Hos. 14, 4, wajjîra'ènî Mal. 2, 5, lō∪þóšī'ènt Ps. 44, 7, uþchábbeðiènt 50, 15, 'al-tášlīchènt 51, 13, mī√jōbilènt 60, 11, u fálləteni 71, 2, wə-, ləhösi'eni 71, 2. 3, wə fősi'eni 138, 7, wə főx zeni 139, 10, wə jöchixeni 141, 5; kī hổ šạ tàn t 44, 8, wạt tách lĩ mèn t 44, 10, wạt tổ sĩ 'èn t 66, 12, wại ji fragèn t 136, 24, (selbst umsánna'ènű 44, 8 nach langer Silbe?). Ebenso ferner beim Affix der 2. Sg. (was für die Erklärung der Vollformen auf -chá wichtig ist): ubérachtichá Gen. 26, 24, wą'šálləxăchá 31, 27, jəbárəchūchā Ps. 145, 10, bə-, wəsídqabəchá 71, 2. 19. 143, 11. 145, 7, uzbúraþechá 145, 11, uzbúroþèchá 145, 4; dazu emphatisches wa'bárachèkká Gen. 27, 7, wībárāchèkká 49, 25, 'ašáxarèkká Jes. 26, 9, təsəbəbèkká Ps. 7, 8. Weiter bei -mō: 'altáhrəzèmő, wəhőrīdèmő Ps. 59, 12 (neben hánī'émő, magnémő). Nicht minder aber auch bei den Pronominalaffixen der 3. Person (was wieder für die Erklärung der erhaltenen h und andrer lautlicher Erscheinungen zu beachten ist). So vgl. für den Plural uméxelbəhen Gen. 4, 4 und das danach zu reconstruierende wajjalbis(əh)em Gen. 3, 21, für den Singular wajjánnīxèhű Gen. 2, 15, wajjáhrəzèhű 4, 8, waibáráchèhű 27, 23. 27, wa'báráchèhű 27, 33, wənáhrəzèhű 37, 20 (neben wənaslīchéu), wajjáfqid èhű 39, 4, watti pəsèhű 39, 12, wajjákaxèhű 40, 23; wa'óhabèhű Hos. 11, 1; wajjáxpərèhű Ps. 7, 16, watxássərèhű 8, 6 (neben tə atrēu), (wat) támšilehú 8, 7, watteda ehú, wattəx á šə behú 144, 3; man jinsərùhú 61, 8, wajjáchšilùhú 64, 9, selbst Fem. watšóqpajhá Ps. 65, 10. Dasselbe gilt natürlich auch von den emphatischen Formen; außer den M. St. I, 350, a gegebenen Belegen (zu denen übrigens nun noch verschiedene von den unter b ff. aufgeführten zu stellen sind) vgl. z. B. noch die Betonungen kīo'irašennā Gen. 15, 8; (šam)ojimea'ennū Hos. 12, 5, wa'záddəlènnű Ps. 69, 31, jəhárəchènhű 72, 15, jə'áššərènhű 72, 17, təmózəzènnű 65, 11, 'asápporènná 145, 6. In allen diesen Fällen mit nnū, nnā wird man vielleicht schon die (wenigstens neben - $\dot{e}nn\bar{u}$) ja auch nicht seltene Schreibung mit -nh- einführen dürfen, um die Selbständigkeit des Affixes noch deutlicher hervortreten zu lassen (so ist Deut. 32, 10 jəsóbəbènhű jəbonənehu metrisch ganz correct nebeneinander überliefert: M. St. I, 350, a): ganz sicher aber muß man das tun, wenn das Affix im Ton so stark hervorgehoben wird, daß es sogar Zerdehnung erfährt, und das findet sich tatsächlich nach Ausweis des Metrums sowohl bei emphatischen als bei nichtemphatischen Formen: vgl. uchlabī: mī jəqimenhū? Gen. 49, 9, tərefa lo hebebi 'elech: || 'anochī 'axattenhā 31, 39 (so ist zu lesen!), wə al harai 'abûsènhữ Jes. 14, 25, wəjado hantuja, mī jəštbènhữ 14, 27, wejoserő lō jezúnnenhů Jes. 27, 11, hinné 'ădonāi jorišenhå Zach. 9, 4 (so zu lesen!), rá' joṣūđènhữ Ps. 140, 12, neben riđ fū wəþífšùhữ, | kī√ến mạṣṣil Ps. 71, 11 (Fünfer), kī√mə'ástìhữ 1 Sam. 16, 7, wəhikkibihü 17, 9: -īu MT.). An lōv'dšibenhü dürfte also auch bei Amos kein Anstoß zu nehmen sein.

Die metrische Lücke in 1, 3^b haben Zenner und Condamin nach (harôþ) LXX durch (harê) ausgefüllt (Marti 159): Da indessen an den für die Vergleichung in Betracht kommenden Parallelstellen des A. T. stets die Menschen das Object des Dreschens sind (Jud. 8, 7. Hab. 3, 12. Jes. 25, 10. Micha 4, 13), zieht Guthe dafür 'eþ (kol-'eres) haggil'áð vor (vgl. 2. Reg. 10, 33), im Sinne von 'Land und Bewohner'. Nach Jud. 11, 11. 12, 5 könnte man auch an -'anšé, nach Jud. 10, 18. 11, 8 an -jošobé denken: doch ist letzteres metrisch weniger wahrscheinlich. — 13^b. Daß das metrisch störende loma'an

für einfaches b- hier ebenso wie 2, 7^b secundär ist, ist schon in der Fußnote zur Stelle angedeutet.

- 2, 1 ist ein 'al-śorfő asmőþ | mèlēch 'ědőm lassid nach der sonst so flüssigen Rhythmik des Amos praktisch unmöglich. Vor melech 'ědōm wird, wie Guthk vermutet, ein Name ausgefallen sein. Aber auch dann geht der Vers schwerlich schon glatt auf, mag man sich nun die Namensform kürzer oder länger denken. Setzt man beispielsweise zur metrischen (natürlich nicht sachlichen) Illustration einen beliebigen zweisilbigen Namen aus der Liste der alten Edomiterkönige Gen. 36, 31 ff. ein, so bleibt ein Vers wie . . . 'al-sorfő 'asmőβ | ⟨hαdád⟩ ∪ melech∪'ědőm lassid immer noch sehr klapprig, und wählt man einen dreisilbigen, der eine Accentzurückziehung gestattet, schreibt also beispielsweise 'al-śorfő 'aşmőh | (bà'al-xanàn)-mélech 'ĕdőm | laśśid, so wird der Vers um einen Fuß zu lang. Dagegen bietet sich ein Ausweg, wenn man nach Martis Vorschlag lassid direct hinter sorfo stellt (vgl. auch 1, 3b, wo gleichfalls der Infinitiv durch ein adverbiales Zwischenstück von seinem Object getrennt ist; desgl. 2, 6b. 4, 4b. 5, 10. Dann rücken 'asmöß + Name + mélech 'ědóm zu einem fest 12^b. 16^{be}. 6, 12^b). gebundenen Stück hinter der Cäsur zusammen, und dann kann die normale Prosabetonung, sagen wir wieder beispielsweise von 'aşmöþ (hặđ áđ) (wie das bei solchen Bindungen sehr oft geschieht) mit Vertauschung von Haupt- und Nebenaccent zu 'aşmöb-(hặđ àđ) umgemodelt werden. Ein Ausgang wie . . . 'al-sorf o lạs sắt | 'aṣ mô þ hặđ àđ u mélech 'édom ware also metrisch ganz correct. Wie der fehlende Name in Wirklichkeit gelautet hat, kann natürlich niemand wissen.
- 2, 2°. Daß das einfache bəmō'áb nicht paßt, dürfte anerkannt sein, und wenn in der ersten Vershälfte eine Stadt wie qīr- oder 'ar-mō'áb genannt war, so war in der zweiten haqrijjōb unmöglich; denn es konnte doch Amos schwerlich einfallen, sagen zu wollen, Jahwe werde Feuer auf eine Stadt herabsenden, damit es eine andre verzehre (1, 12 kann tēmán neben dem Stadtnamen bosrá sehr wohl Landesname sein). Meineolds 'armənobāh dürfte also sicher stehn. Dagegen ist einfaches bəqūr mō'áb oder bə'ār mō'áb (für bəmō'ab) im Zusammenhang des Verses sehr schleppend, auch entspricht es stilistisch (vgl. oben S. 38 Nr. 10) nicht dem Typus von 1, 4. 7. 14° mit ihrem bēh oder xōmah. Man wird also, wenn überhaupt eine Lücke im eigentlichen Sinne des Wortes anzunehmen ist, diese ebenso leicht und metrisch besser durch bə(xōmāh qīr-)mō'āb bez. bə(xōmāh 'ar-)mō'āb ausfüllen dürfen. Diese Correctur hält Sievers für die wahrscheinlichere (über seine Ansicht von dem Ursprung der 'Glosse' haqqərijjōh s. S. 50 zu II 2, 3. Guthe glaubt dagegen, daß eher (mit Herübernahme des Schlußwortes der Zeile) bəxōmāh haqrijōh zu lesen sei.
- Ib. Über die Form dieser interpolierten Sprüche ist kaum ins Reine zu kommen, ja Guter hält es direct für wahrscheinlich, daß zwischen die übernommenen oder direct nachgebildeten Anfangs- und Schlußzeilen geradezu nur Prosastücke eingeschaltet seien. Wenn trotzdem in T der Versuch eines metrischen Aufbaues gemacht ist, so ruht das auf dem Eindruck, daß einerseits wə'çbraþō šamár lanèṣáx 1, 11° ein so schlechter Dreier ist, daß man ihn kaum noch für einen Vers halten kann, und daß in 2, 4ª wajjaþ'ūm kizbēm | 'ặṣṣ̄r haləchū | 'ặḥō̄p̄ám 'axặrēm || noch weniger Verscharakter hat. Streicht man aber diese beiden Notstellen, so ergibt sich eine allenfalls mögliche Form: auf einen Eingang der Form 7: 7: 3 folgt jedesmal mit wəṣṣilláxtī 'ĕṣ wieder eine Langzeile als Abschluß. Daß diese das erste Mal 7, die beiden andern Male nur 6 Füße hat, wird man dem Nachdichter zugute halten müssen: im Gegenteil, wenn er mit Absicht in 1, 10 das vollere bəxōmāþ ṣōr gewählt haben sollte, so spräche das für einen gewissen rhythmischen Sinn, denn wəṣṣilláxtī 'ĕṣ bəṣor wäre in der Tat rhythmisch gar zu dürftig.

Die angenommene metrische Constitution fordert allerdings noch in 2, 4^b die Ansetzung einer Lücke nach jahwē. Außerdem ist 1, 9^b unsicher. Nimmt man an, der Interpolator habe, wie Amos selbst (oben S. 48), noch lōo'ašthenhū gesprochen, so muß man allerdings mit Marti den Vers ganz gleich 1, 6^b machen. Er könnte andrerseits aber auch lǒ 'ašībenū gesprochen haben: das würde in 1, 11^b. 2, 4^b kaum stören, und

in 1, 9^b käme man, da nun das 'al- nicht unmittelbar hinter einer Tonsilbe steht, auch mit dem überlieferten Text aus:

lở 'ặšībénnū: 'ặl-hạsgīrām galūp šəlemā le'đóm.

II. Wenn 1, 5^b interpoliert ist (oben S. 44), so gewinnt die Annahme, daß big'aß-'àun und bēß-'çáßen (höhnende?) Verstecknamen sein könnten (Marti 160), entschieden an Wahrscheinlichkeit. — Über die Tilgung von 14^b und die Heraufnahme von 15 s. oben S. 46, f, über Sievers' saré für so'eriß ebda. — 2, 3. Daß miggirbah wochol-sarēn nicht in Ordnung sind, hat Wellbausen 71 gezeigt. Aber wenn er nun miggirbō und sarāu vorschlägt, so entsteht ein sehr häßlicher Reim von miggirbō: 'immō Man sieht ferner nicht recht ein, wie die Femininsuffixe bei einem so einfachen Wortlaut hätten in den Text geraten können, und endlich vermißt man neben dem damméseg der ersten und den 'ašdōā, 'ašgəlōn und 'egrōn der zweiten Strophe hier entschieden einen Ortsnamen. Fehlt nun ein solcher hier, während er im überlieferten Text zwei Zeilen vorher überschießt, so glaubt Sievers annehmen zu dürfen, daß das gərijjōß ursprünglich hier gestanden habe, und erst von dem Überarbeiter durch miggirbah ersetzt sei, der den Ortsnamen nach 2, 2 verschob (vgl. aber auch oben S. 49). An den weiblichen Namen gərijjōß konnte sich dann das sarēh anschließen: man wird also nicht nötig haben, es in sarāu zu ändern. Dagegen stört kol- die Glätte des Rhythmus, und es ist um so verdächtiger, als es ja auch in 1, 15. 8^b nicht steht.

Über die Schlußformel 'amár ('ặđonāi) jahwē in 1, (5). 8. 15. 2, 3 gehen unsere Anschauungen ein wenig auseinander. Guthe ist geneigt, sie für einen ursprünglichen Bestandteil des Textes zu halten; er sieht dann ferner als ursprüngliche Form 'amár 'adonāi jahwē an, und betrachtet das bloße 'amār jahwē von 1, 5. 15. 2, 3 als Verkürzung. Eine Vergleichung des in den Visionen 7, 1 ff. vorherrschenden Sprachgebrauchs lehrt nämlich, daß Amos die Verbindung 'adonāi jahwē gern gebraucht hat (vgl. dazu die Beobachtung von Cornill in seinem Ezechiel [1886], S. 172 ff.). Freilich findet sich diese Schlußformel, da sie Jes. 22, 14 schlecht bezeugt ist (s. Marti zur Stelle), sonst nur in jüngeren Schriften, namentlich in Jes. 40 ff., Haggai, Sacharja, Maleachi ') und Jes. 55 ff. Sie könnte daher auch in Am. 1. 2 Zusatz sein, wäre dann aber jedenfalls nicht von dem Verfasser der Zusätze 1,9—12 und 2, 4f. eingefügt, da die Formel gerade in diesen Stücken fehlt. Sievers hält dagegen, wie bereits oben S. 38f. unter 11, a bemerkt wurde, die Formel aus Gründen der Strophentechnik sicher für interpoliert. Wäre sie echt, würde übrigens auch nach seiner Meinung nur das dreihebige 'amár 'adonāi jahwē in Betracht kommen.

- 15. Zu III und IV (2, 6—3, 2). Hier handelt es sich um die Aufteilung und Constitution von 2, 6—3, 2; denn mit der Qina 3, 3 ff. setzt, wie allgemein zugestanden, ein selbständiges Stück ein.
- a) Fassen wir zunächst die äußere Form des Abschnittes ins Auge, so zerfällt er in 4 oder 5 Unterabteilungen: α) 2, 6—8; β) 2, 9—13; γ) 2, 14—16; δ) 3, 1; ϵ) 3, 2. Davon ist α formell ganz zerrüttet. Es beginnt mit der Einleitungsformel der Sprüche gegen die Fremdvölker (I), aber schon mit der zweiten Zeile bricht das Metrum, denn die Worte

lōo'ặštbenhữ: | 'al- michram bakkesef | ṣaddīq wə'ebjōn | bạ'būr nạ'laim lassen sich in keiner Weise auf das sonst erforderliche Schema

¹⁾ Zu diesem vgl. aber wieder Sievers, Berichte 1905, 151 f. (Nr. 4).

des Siebeners bringen. 2, 7° ist mit der unverständlichen Glosse 'al-'afar-'eres unmetrisch und gibt ohne sie nur einen Doppeldreier her. 7b ist ein Achter, der sich aber durch die leichte Änderung von loma'an xallel in loxallel (vgl. oben S. 48 f. zu 1, 13b) gut zu einem Siebener umgestalten läßt. 2, 8 endlich ist ein glatter Siebener. Bei allem dem ist aber nicht zu verkennen, daß der Text von α einmal in Langversen verlaufen sein muß. Ebenso augenfällig setzt aber mit β ein tristichisches System des Schemas 7:3, aber ohne strophische Gliederung ein; y bildet seinerseits deutlich eine vierzeilige Siebenerstrophe. Die beiden Zeilen von δ , 3, 1, sind ohne Correctur nur als 8:7 zu lesen, dabei aber metrisch ebenso schlecht wie stilistisch; nach der Lesung der LXX sind es 2 Siebener. Mit & tritt dann wieder ein Tristichon der Form 7:3 auf den Plan, mit schwerem Enjambement, das nicht gerade auf strophischen Charakter hinweist. Eine solche Formmischung aber ist innerhalb eines einheitlichen Gedichtes bei Amos ausgeschlossen.

- b) Vergleichen wir damit nun den Inhalt, so ist auch der ganz uneinheitlich und voller unbegreiflicher Sprünge. Das Stück a ist gegen diejenigen gerichtet, die in Wohlleben und Wollust das Jahwes für Israel und Israels Undank, der sich speciell in dessen Verhalten gegen Propheten und Nasiräer zeigt, und es läuft in eine Drohung aus, der sichtlich der Schluß fehlt. Eine (ausgeführte) Drohung gibt dann auch y, aber sie schließt sich in keiner Weise an das Bild vom Dreschwagen an, mit dem die Drohung von β eingeleitet wird. Die Strophe δ leitet ihrerseits offenbar etwas Neues ein, aber die zweite Zeile 3, 1b paßt zu dem darauf folgenden Spruch raqv'elchem jadá'ti usw. wie die Faust aufs Auge: sie nimmt dagegen deutlich auf 2, 10 in β Bezug. Auch entfernt sich die Strophe sowohl durch ihr šim'ū wie durch das aus metrischen Gründen aus LXX aufzunehmende bēþ-jiśra'él vom Sprachgebrauch des Amos (s. zur Stelle und S. 63 f. zu XI 5, 64). Und endlich bleibt der Spruch & 3, 2 in seiner abrupten Allgemeinheit für den sonst so concret denkenden Amos recht unbegreiflich (trotz WELLHAUSEN 75).
- c) Wie soll man aber aus dem Wirrwarr herauskommen? Die Antwort darauf ergibt sich, wenn man das formell Gleiche zusammennimmt und von dem Ungleichen trennt. Dann treten

4*

zunächst β und ε zu der unter IV gegebenen Einheit zusammen, und zwar so daß ε vorantritt. Mit andern Worten: β ist einmal aus seiner ursprünglichen Stellung hinter 3, 2 zwischen 2, 8 und 14 verstellt worden (Weiteres dazu s. in Nr. 16 und 35). Fügen wir es wieder hinter 3, 2 ein, so erhalten wir ein wohlgegliedertes Ganzes. 'An euch will ich all' eure Sünden strafen' sagt Jahwe: Habe ich nicht die gewaltigen Amoriter vor euch hinweggetilgt und euch zu ihren Erben gemacht? Habe ich euch nicht obendrein noch Propheten und Nasiräer gegeben: und wie habt ihr die behandelt!' Und darauf folgt mit 2, 13 der Ansatz zur Ausführung der in 3, 2 allgemein angekündigten Drohung. — Nun paßt auch 3, 1 inhaltlich zu 3, 2. 2, 9—13, aber der Vers gehört, wie schon die abweichende Form (2 Siebener) zeigt, nicht zum echten Text, sondern gehört (das hat schon Oort bemerkt) zu der Klasse der Überschriften, über die unten in Nr. 34. 44 zusammenhängend gehandelt werden wird.

- d) Kehren wir nun zu α und γ zurück, so kann γ inhaltlich recht wohl als eine Fortsetzung zu α gefaßt werden, nur nicht als eine directe, denn es fehlt der Übergang von der Anklage (α) zur Drohung (γ). Gehören aber α und γ zusammen, so muß zwischen ihnen eine Strophe ausgefallen sein, die jenen Übergang enthielt (um mehr wird es sich schwerlich gehandelt haben, nach dem sonstigen Umfang von Amos' Reden: oben S. 36, vgl. auch unten Nr. 46 ff.). Einen solchen Ausfall zu vermuten, liegt an sich nahe genug; hier liegt aber noch ein besonderer Grund vor, diese Annahme plausibel zu machen: an Stelle der vermißten Strophe steht ja gerade das verstellte Stück β , das hinter 3, 2 gehört. Mit dem Einschub von β hängt also offenbar der Strophenverlust zusammen, den wir ansetzen müssen, um die Brücke von α zu γ schlagen zu können. 1)
- e) Ist nun ferner γ eine vierzeilige Siebenerstrophe, so muß auch α ursprünglich diese Form gehabt haben (immer natürlich unter der Voraussetzung, daß es mit γ zusammengehört). Damit verträgt sich aber der überlieferte Eingang von α nicht. Einmal macht er das Stück fünfzeilig, man mußte also eine Zeile streichen,

¹⁾ Mit der weitergehenden Annahme, daß α der Kopf eines, und γ der Schluß eines andern selbständigen Stückes sei, wird man nicht zu rechnen brauchen.

um ihn beibehalten zu können. Zweitens würde es der anderwärts zu besprechenden Neigung des Amos zu streng conformem Aufbau zusammengehöriger Stücke (s. Nr. 10) wenig gemäß sein, wenn er hier den Kopf der dreizeiligen Sprüche gegen die Fremdvölker in ein langes (12 zeiliges) Gedicht hätte auslaufen lassen, ohne den üblichen Kehrvers wəsilláxtī 'es usw., in ein Gedicht, das sich außerdem gegen Gewohnheitssünden der Reichen und Mächtigen in Israel richtet, während jene Sprüche an einzelne Gewaltund Greueltaten der bedrohten Völker anknüpfen. Und endlich fällt nun schwer in die Wagschale, daß gerade da, wo der Sprucheingang und die eigentliche Anklage von a zusammenstoßen, das Metrum in die Brüche geht.

- f) Aus allem dem kann man aber nur den einen Schluß ziehen, daß der in Rede stehende Kopf nicht zum alten Text von α gehört, sondern hier das Product redactioneller Angleichung an die vorausgehenden Sprüche ist (Weiteres dazu s. unten Nr. 41). Nur läßt er sich wiederum nicht einfach wegstreichen, denn weder kann α ursprünglich mit 'al-michram 6b noch etwa mit dem hassasim der folgenden Zeile angefangen haben, noch genügt der verbleibende Rest den Anforderungen des Metrums: denn beide Zeilen haben (nach Ausscheidung von 'al-'afar-'eres in 7°) nur 6 Füße. Es ist also in beiden Zeilen ein Fuß verloren gegangen, und zwar fehlt in der Eingangszeile der Strophe ein Wort, das die Anklage Und das kann wieder kaum etwas anderes gewesen sein, als das typische hői, das in Verbindung mit folgendem Participium bez. Verbaladjectivum auch in 5, 18 hoi hammif'awwim und 6, 1 hởi hạšša nannim ähnliche Klagreden eröffnet, und das, wie sich weiter ergeben wird, auch am Eingang von XIX 6, 1b und XXIV 8, 5a infolge redactioneller Eingriffe verloren gegangen ist. Eines der zu erwartenden Participien liegt ja in haššafim direct vor, ein zweites läßt sich aus dem (wieder an die betreffende Construction der Sprüche I angelehnten) 'al-michram leicht gewinnen, wenn man dafür hammocherim liest.
- g) Läßt man danach, in der überlieferten Reihenfolge der Textzeilen weitergehend, die Strophe

(hỗi hạm) mochərim bakkésef saddiq, wə'etjön bạ'tur nạ'laim, folgen, so ist wohl das Metrum in Ordnung, aber (wenigstens nach Sievers' Meinung) schwerlich auch schon Sinn und Stil. Denn

dann hebt das Ganze mit einer Specialanklage an, es folgt (mit haššafim) eine Anklage viel allgemeinerer Art, und dieser wieder zwei Specialanklagen, von denen die letzte (8) mit den gepfändeten Gewändern und dem Wein der Gestraften über die dritte (7^b: Vorwurf der Hurerei) hinweg auf das Thema der zweiten bez. ersten zurückgreift. Sievers vermutet also, daß mit dem redactionellen Eingriff am Kopf der Strophe noch eine Zeilenverstellung Hand in Hand gegangen sei, daß also unser Stück ursprünglich mit dem allgemeinen (hõi) haššafīm bərõš dallim usw. anhob, und dann erst die specielleren Rügen folgten. — Gleiches wird übrigens auch von der Schlußstrophe des Gedichtes, 2, 14—16, gelten: s. nachher in den Einzelanmerkungen.

III. 2, 7. Auf den Versuch einer Emendation des sehr zweifelhaften woderech 'ănawim jattu haben wir verzichtet, weil wir nichts Einleuchtendes zu bieten hatten. Das von Marti 167 im Anschluß an Oort vorgeschlagene wejidrechu pene 'anauim paßt zwar gut in Metrum und Sinn, entfernt sich aber in der Tonlage (vgl. Berichte 1904, 154 ff. 1905, 199 f.) zu stark vom Übrigen. — 6b ist, wie bereits bemerkt, um einen Fuß zu kurz, die Lücke kann aber nicht wohl am Eingang der Zeile liegen, da sonst die Participien der hoi-Reden den Langvers zu eröffnen pflegen (vgl. XIX, und außerdem etwa noch 5, 7. 12b) und zwischen (ham) mocherim und bakkésef auch kein Platz für eine Ergänzung ist. Daher hat Sievens die Lücke vermutungsweise vor der Hauptcäsur angesetzt. Was zu ergänzen ist, bleibt zweifelhaft. Nach den formalen Parallelen śano'ű bassá'ar mochix 5, 10 und sorəre şaddiq . . . webjonim bassá'ar hittú 5, 12° kann man vielleicht auch hier an (baššá'ar) denken, da ja ša'ar auch den allgemeinen Versammlungsort für Handel und Verkehr bezeichnet. - 8. Mit Oort, Löhr und Nowack das 'ál- vor bəzadim zu streichen, geht nicht an; denn dadurch wird der Vers um einen Fuß zu kurz, nachdem man nach Martis einleuchtendem Vorschlag die beiden Glossen 'esel kol-mizbex und beb 'elohem entfernt hat.

Zu 2, 14—16 ist zunächst zu bemerken, daß das erste $l\bar{\upsilon}$ jəmallet von 15^b nicht mit LXX etc. (Wellhausen 74. Nowack 135. Marti 171) in $l\bar{\upsilon}$ jəmallet zu corrigieren, sondern als ein aus der darüberstehenden Zeile herabverschlagener, das Metrum störender Einschub zu tilgen ist. — In 16 erfordert Sinn wie Metrum die Aufnahme des von LXX gebotenen $l\check{\upsilon}$ jɨmmaṣē, auch das dem Sinne nach selbstverständliche $k\bar{\imath}$ 'sondern' ist, der Flüssigkeit des Rhythmus halber, wohl direct zu ergänzen. Dagegen ist am Versschluß nicht nur nə'um jahwē, sondern auch bajjōm hahū zu streichen, denn Amos gebraucht weder die eine noch die andere Formel: wegen nə'um jahwē s. oben S. 39 Nr. 11, b, wegen bajjōm hahū XXV 8, 3.9°. 13. XXVIIIb 9, 11 (alles in interpolierten Stellen oder unechten Stücken).

Außerdem ist, wie bereits oben bemerkt wurde, die Zeilenordnung der ganzen Stelle wahrscheinlich verderbt, denn V. 16 läßt, um nur den schwersten Anstoß hervorzuheben, auch den Mutigsten 'nackt fliehen' — nachdem laut 145. 15 alle Kämpfer bereits tot sind (lö-jəmallēt nafšō). Ordnet man, wie in beiden Texten geschehen, so daß eine sachliche Steigerung herauskommt (auch in der Folge qál — xazáq — 'ammīş — gibbōr), d. h. rückt man den am Schlusse anstößigen Vers hinter die erste Zeile der Strophe (14*),

¹⁾ Man beachte auch, daß der Interpolator von XXIV 8, 4. 6^a die beiden Zeilen 2, 7^a und 6^b in dieser Reihenfolge excerpiert: er wird sie also auch wohl noch so gelesen haben (vgl. Nr. 45).

so erscheinen zugleich eine ganze Anzahl von Pointen, wie sie Amos liebt (vgl. oben Nr. 10): das lõ-jə'ammēş (koxō) von 14° wird in 16 durch wə'ammēş (libbō) aufgenommen und klingt lautlich noch einmal in jimmaṣē (s. oben) wieder an. Von 'ammēş steigt ferner 16 zu den gibborim auf, und abermals nimmt 14° dies Wort auf, und endlich rückt auch das sicher nicht ohne Absicht aus 14° wiederholte lð jəmallēt nafsō an den Schluß der Strophe, die es ebenso kräftig und wirkungsvoll abschließt, wie es in deren Innerem schwächlich verklingen würde.

IV. Über 3, 1 als Überschrift s. oben S. 52, c und unten Nr. 34 f. Das formelhaft einleitende šim'ū gebraucht Amos selbst nicht: alle Belege (VI 3, 13. VII 4, 1. X 5, 1. XXIV 8, 4) gehören secundären Stellen an; wegen des nach LXX einzusetzenden $b\bar{e}b$ jiéra'él, das dem Sprachgebrauch des Amos gleichfalls nicht entspricht, vgl. S. 63 zu XI 5, 6°. — 2, 9°. wa'ašmīd pirjō mimma'al wəšorašāu mittaxab schießt metrisch über und ist auch stilistisch verdächtig wegen seines Anklangs an Hos. 9, 16. Jes. 5, 24. 37, 31 (vgl. aber unten zu 13b). — 10a ist stark überfüllt. Am Schlusse ist sicher 'arba'im jöm zu tilgen, das ebenso überschießt wie in XVI 5, 25. Außerdem haben aber auch we'anochī he'lebī und me'eres misraim neben einander im Vers keinen Raum: man hat also die Wahl zwischen wanochi hę lė ji | 'e jehem mimmisraim und wa'a' lį 'e jehem | me'éres misráim. Ob XXVIII 9, 7^b, wo die Formel me'éres misráim, wie es scheint, für den Vers unentbehrlich ist, zur Annahme der letzteren Lesart zwingt, ist vielleicht fraglich: doch haben wir aus Rücksicht darauf wa'a'le etc. in den Text aufgenommen. - Das ganze Tristichon 10 läßt sich zwar metrisch ohne weiteres ausscheiden, es ist aber für den Zusammenhang doch nicht leicht zu entbehren; denn man erwartet an dieser Stelle die Angabe einer positiven Wohltat Jahwes als Überleitung zu 11 (Nowack 134). Auch die Stellung der Strophe ist damit gerechtfertigt; Amos hat, wie Nowack treffend bemerkt, 'der logischen Anordnung' [welche Israel das Erbe der Amoriter antreten läßt] 'die chronologische geopfert'. Wir können uns also die Bedenken von Marti 169 gegen die Echtheit des Verses nicht aneignen. — In 11 ist no'um-jahwe wie überall bei Amos (Nr. 11, b) zu streichen, außerdem gehört aber die Frage ha'āf 'ēn-zṓþ, bent jisrael? 11°, die an ihrer überlieferten Stelle sowohl den Zusammenhang von 11°b mit 12, wie das Metrum stört, vor 11ª an den Anfang des Tristichons. - In 12ª fehlt ein Fuß: die Ergänzung des typischen wesechar ergibt sich leicht nach den Parallelen Jud. 13, 4. 7. 14. 1 Sam. 1, 15. Num. 6, 3 (zur Formel allein vgl. auch noch Lev. 10, 9. Deut. 29, 5). - 13 wird nicht mehr definitiv zu heilen sein. Unser Text geht von der Annahme aus, daß ha'galá den Dreschwagen bezeichnet und danach hamle'á Jaho'amír ein Epitheton der Tenne sein muß. Daß es diese direct bezeichne, ist unwahrscheinlich, weil die Art von bloß andeutenden Umschreibungen, die dann vorläge, der einfachen Ausdrucksweise des Amos durchaus zuwider ist. Da nun außerdem dem Kurzvers 13b ein Fuß fehlt, haben wir das für den angenommenen Sinn nicht entbehrliche 'eb-haggóren eingesetzt. Daß die hier angenommenen Vorstellungen gut zusammenstimmen, lehren die Parallelen kī qibşám kç amīr gòrnā Micha 4, 12, und umals'ü hagranob bar Joel 2, 24. — In 13° würde kạ'šệr ta'iq ha'zalā, obwohl an sich unanstößig, im Zusammenhang mit dem Vorhergehenden und den leichteren Rhythmen von 13b sehr schwerfällig wirken. Außerdem vermißt man vorher ein eigentliches Object zu 'anochī me'iq, das dem ergänzten (haggóren) ebenso parallel zur Seite träte, wie das taxtēchém formell dem hamle'ālah 'amir gegenüber steht. Wir haben daher hinter me'iq eine Lücke angesetzt. Ist die vorgetragene Auffassung richtig, so muß das gesuchte Object, damit man im Bilde bleiben kann, auch in der Situation dem (haggóren) entsprechen. Dieser Forderung scheint uns das vorgeschlagene ('¿þ-ha'áres) = 'Land und Leute' recht wohl zu entsprechen. Der Sinn der Stelle wäre dann etwa dieser: 'ich will euch, Land und Leute, da wo ihr euch befindet pressen (oder: quetschen) wie der Dreschwagen die Tenne sammt den Getreideschwaden auf ihr'. Zu dem besondern Gebrauch von taxtechém läßt sich außer den von MARTI angezogenen Belegen šəbű 'iš taxtáu Ex. 16, 29 und wahd och rəša im taxtám Job 40, 12 für unseren Vers noch specieller wanad őš †mō'āb taxtáu Jes. 25, 10 vergleichen [wonach die Berichte 1904, 171 gegebene Übersetzung der Stelle zu berichtigen ist]. — Für den Eingang von 13° ist hinnē 'anochī me'īq zu lang. Wir haben einstweilen nach 7, 8° einfaches hinnē me'īq in den Text gesetzt, würden aber aus rhythmischmelodischen Gründen hinnē 'anīme'īq vorziehen, wenn sich der Gebrauch von 'anī für Amos wahrscheinlich machen ließe (vgl. unten in Nr. 19 die Anmerkung zu 4, 6°. 7°). — Mit 13° kann übrigens die Drohung Jahwes schwerlich schon ausklingen: man erwartet mindestens wie bei dem gleichgebauten unstrophischen Stück XXIV 8, 5—7 eine krāftig abschließende Langzeile. Bezüglich deren Inhalts läßt sich nur erwarten, daß sie nicht aus dem mit 13 eröffneten Anschauungskreis herausgetreten sein werde. Es liegt aber gerade deshalb vielleicht nicht fern, zu vermuten, der oben in 9° gestrichene Einsatz mit pərī und šórēš möge in verderbter Form aus unserer Stelle geflossen sein, an der beispielsweise (mit Ergänzung einer bei Amos beliebten Schlußformel, s. XVII 5, 27°. XXI 7, 3. 6, vgl. auch zu XVI 5, 25) gestanden haben könnte

wo'ašmid perjechēm, wešóršechèm ('echrőþ!" 'amár 'adonāi jahwē). Damit wäre zugleich das wanochi hišmàdti von 9 abschließend wieder aufgenommen.

16. Zu V (3, 3—8). Über die unklare und eigentlich herrenlose Zeile 3, 3 hat Marti 173 zweifellos bereits das Richtige gelehrt: sie ist secundär und soll mit ihrem nōđa,'ũ (wie mit LXX für nō'a,đũ M zu lesen ist) eine formelle Bindung zwischen 3, 2 und 3, 4—8 herstellen. Sie fällt also in die Kategorie dessen was unten Nr. 34 ff. als (redactioneller) 'Verbindungsvers' bezeichnet ist (vgl. speciell Nr. 35). Solche Verse sind im Amostext häufig, aber unser Fall hat doch noch eine besondere Wichtigkeit; denn es geht aus ihm hervor, daß der verbindende Redactor den Vers 3, 2 bereits vor 3, 4 fand, oder — ihn davor haben wollte, um anknüpfen zu können. Die letztere Alternative wird zu wählen sein, weil sich damit ein Motiv für die oben S. 51 f. besprochene sinnlose Verstellung von 2, 9—13 bietet.

In 3, 3 dürfte übrigens das šənāim nicht mit Marti auf das Verhältnis von Jahwe und Israel, sondern auf das von Jahwe und dem Propheten zu beziehen sein, das hernach in V. 8 hervorgehoben wird, genauer vielleicht noch auf das von Jahwe und den Propheten, von denen der eingeschobene Vers 7 (dazu vgl. unten Nr. 35) redet. Der Redactor will sagen: Jahwe kennt Israel, und darum schickt er seine Propheten, die er kennt (und denen er seine Geheimnisse enthüllt), und die auch ihn kennen: darum reden auch sie nicht ohne Ursache, sondern weil sie wissen, was Jahwe verlangt. — 4^b. Über die Tilgung von $mimm^2 ona p\bar{o}$ s. M. St. I, 477. Löhr 10. Baumann 38. Nowack 137. — In 6 stört die Wiederholung von $b p^* \bar{\imath} r$ einigermaßen bei einem Stilisten wie Amos: man möchte lieber das 'ám von $b p^* \bar{\imath} r$ einigermaßen bei einem Stilisten wie Amos: man möchte lieber das 'ám von $b p^* \bar{\imath} r$ einigermaßen bei einem Stilisten wie Amos: man möchte lieber das 'ám von $b p^* \bar{\imath} r$ einigermaßen bei einem Stilisten wie Amos: man möchte lieber das 'ám von $b p^* \bar{\imath} r$ einigermaßen bei einem Stilisten wie Amos: man möchte lieber das 'ám von $b p^* \bar{\imath} r$ einigermaßen bei einem Stilisten wie Amos: man möchte lieber das 'ám von $b p^* \bar{\imath} r$ einigermaßen bei einem Stilisten wie Amos: man möchte lieber das 'ám von $b p^* \bar{\imath} r$ einigermaßen bei einem Stilisten wie Amos: man möchte lieber das 'ám von $b p^* \bar{\imath} r$ einigermaßen bei einem Stilisten wie Amos: man möchte lieber das 'ám von $b p^* \bar{\imath} r$ einigermaßen bei einem Stilisten wie Amos: man möchte lieber das 'ám von $b p^* \bar{\imath} r$ einigermaßen bei einem Stilisten wie Amos: man möchte lieber das 'ám von $b p^* \bar{\imath} r$ einigermaßen bei einem Stilisten wie Amos: man möchte lieber das 'ám von $b p^* \bar{\imath} r$ einigermaßen bei einem Stilisten wie Amos: man möchte lieber das 'ám von $b p^* \bar{\imath} r$ einigermaßen bei einem Stilisten wie Amos: man möchte lieber das 'ám von $b p^* \bar{\imath} r$ einigermaßen bei einem Stilisten wie Amos: man möchte lieber das 'ám von $b p^* \bar{\imath} r$ einig

- 17. Zu VI (3, 9—15). Ein sehr schwieriges Stück, von dem sich vielleicht nicht einmal der ursprüngliche Zeilenbestand mehr feststellen läßt.
 - a) Wir sind davon ausgegangen, daß 3, 12-13 den natür-

lichen Zusammenhang von V. 11 und 14 unterbrechen (s. dazu Marti 176 und 177), also mindestens an dieser Stelle auszuschalten sind. Dann rücken 11—15* mit relativ geringer Nachhilfe zu einer vierzeiligen Siebenerstrophe, dem Lieblingsmaß des Amos (oben S. 35 Nr. 6, cd) zusammen. Was als 15^b noch folgt ist zu streichen; das no'üm-jahué schon an sich (S. 39 Nr. 11, b), die battim rabbim, weil sie der Entlehnung aus Jes. 5, 9 verdächtig sind.

b) Dieser Schlußstrophe hätte nun mindestens eine gleichgebaute Eingangsstrophe zu entsprechen. Statt 4 Zeilen finden wir aber, wenn wir 9^a. 12^c. 13 einrechnen, deren 7 überliefert. Zu diesen wäre also eine weitere Zeile hinzuzufügen, damit zwei volle Strophen herauskommen, oder es sind 3 Zeilen abzustreichen, damit eine Strophe restiert. Offenbar ist zunächst nur der letztere Weg gangbar, denn daß 12° und 13 unecht sind, dürften bereits Löhr und Marti dargetan haben. Mit ihnen muß aber auch 9ª fallen; denn einerseits ist aus dieser Zeile in keiner Weise ein Siebener herauszubekommen, andrerseits erscheint uns auch für Amos der Gedanke befremdlich, daß die Heiden als Zeugen gegen Israel hätten aufgerufen werden sollen. Auch stilistisch ist die Zeile nicht einwandfrei, mit ihrem doppelten 'armenth und der sonderbaren Vorstellung von dem Ausrufen auf den Palästen von Assur und Egypten. Wir nehmen also an, daß der echte Text, auch hier in medias res gehend, erst mit dem he'assfü von 9b beginnt. 9b und 10 geben dann eine Halbstrophe, zu der die entsprechende zweite fehlt. Zur Ergänzung dieser Lücke hat Sievers in T versuchsweise die oben ausgeschiedene Halbstrophe 12 beigefügt, wenn auch von vornherein nicht ohne Bedenken, denn der Übergang von 10 auf 12 ist sehr abrupt, formell wie inhaltlich: insbesondere zerreißt aber V. 12 den Zusammenhang zwischen der Anrede an someron in 96 f. und der an die Stadt, gegen die sich die Drohung von 11. 14. 15* richtet. Es wird daher geratener sein, den Vers mit MARTI 176 für ein Fragment eines andern Gedichtes zu erklären, und anzunehmen, die redactionelle Einfügung dieses Fragmentes habe den Ausfall einer andern Halbstrophe gleicher Form mit sich gebracht (ein ähnlicher Fall war uns schon oben S. 52, d bei III begegnet). GUTHE hat daher, wie jetzt auch Sievers annimmt, V. 12 mit Recht aus dem Zusammenhang von VI ausgeschaltet: bei Sievers hätte er also consequenter Weise eine

besondere Nummer erhalten sollen. Da dies ohne große Umwälzungen nicht mehr angängig war, als der Fehler bemerkt wurde, ist in T wenigstens noch durch die Einklammerung des Verses auf den Sachverhalt aufmerksam gemacht worden.

Über Form und Zusammenhang der drei unechten Zeilen 3, 9°. 12°. 13 kann erst unten im letzten Abschnitt (Nr. 40) eine Vermutung geäußert werden. — 12. Das etwas abrupte $k\bar{o}_{-}$ 'amār jahwē läßt sich vielleicht durch die Berufung auf das ziemlich analog gebrauchte, d. h. ebenfalls ohne Conjunction angereihte nišbá' 'ặđonāi jahwē bəqoāšō (bez. bənafšō) VII 4. 2. XVIII 6, 8° stützen. Wollte man dafür die vollere Dublette der Formel von 11 einsetzen (vgl. XV 5, 16. XXIII 7, 17; über diese selbst s. unten zur Stelle), so müßte am Schlusse das leicht entbehrliche bənē jiśra'él fallen:

lachén kō√'amár 'ặđonãi jahwē: "kạ'šēr jaṣṣtl haro'ē mippi ha'ārī ště chəra'áim 'ō√bđal-'ozen, ken-jinnaṣəlū!"

Auch an lachén kō-'amār | jahwē: "ka''ser-jassil | haro' ē mippi ha'arī usw. (mit Beibehaltung von bené jiéra'ét) könnte man allenfalls denken. Aber es ist nirgends Sicherheit zu finden. — rraa. Die einleitende Formel paßt hierher nicht, denn sie läßt den Übergang zu den Femininaffixen in minméch etc. unerklärt. Sie muß also einen andern Eingang verdrängt haben, in dem vermutlich der Name someron von 9b wiederholt war. — 11° ist anerkanntermaßen in M verderbt. Es ist aber sehr zu bezweifeln, ob das etwas blasse sår jəsobēb ha'áres von Steiner, Graetz u. a. (vgl. Marti 176) der plastischen Anschauungs- und Ausdrucksweise des Amos entsprechen würde. Sievers dachte daher zunächst daran, das fehlende Verbum lieber in -2 als in 2-25 zu suchen, und unter Herüberziehung des יסבים etwa zu lesen sart (mis)satīt ha'áres 'von allen Seiten wird man das Land bedrängen' (darauf bezieht sich die Notiz in Kittels Biblia hebr. 853). Aber es ist doch wohl geratener, mit Guthe einfach die Lesart der LXX herüberzunehmen. — 11b ist wieder verstümmelt, aber wenigstens das Schlußstück des Siebeners läßt sich leicht durch die im Text vorgeschlagene Umstellung corrigieren, die zugleich den üblichen Chiasmus herstellt. Dann fehlt freilich immer noch ein Fuß. Aber da 11b f mit 'urmono báich von concreten Dingen redet, muß auch 'uzzéch concret gefaßt, d. h. direct auf die Schutzmauer bezogen werden (vgl. Marti 176). Danach ergibt sich die Ergänzung $(x\bar{v}m\tilde{a}b)$ 'uzzéch 'deine starke Mauer' so ziemlich von selbst. Man vergleiche dazu bei Amos selbst die Gegenüberstellung xōmā und 'armenōh in 1, 7. 14. (2, 2); außerdem ist ja gerade die Bildung von Steigerungsausdrücken aus Stat. constr. + 'oz + Suffix ungemein beliebt. — 14. Das verderbte †mizbəxōb und zweihebiges qarnōb hammizbex gehen neben einander nicht in den Vers: die metrischen Schwierigkeiten lösen sich aber einfach durch Guthes Vorschlag 'al-mizbéx (hierzu vgl. schon Kittels Bibl. hebr. 853) und $qqrn\bar{o}b\bar{\alpha}u$. Höchstens könnte man daneben noch fragen, ob nicht einfach mizbəx $\bar{o}b$ zu streichen sei, so daß der Vers lautete:

ufaqáðtī 'al-bēþ-'ēl, wənizdə'ù-qarnöß hammizbēx, wənáfəlù-la'áres:
das hätte den Vorteil, daß nun der umfassendere Begriff bēþ-'el voraussteht, und hernach
erst die Specialisierung durch den Altar einerseits, die weltlichen Prachtgebäude andrerseits folgt. Auf jeden Fall aber ist die Massebe fernzuhalten; denn sie fügt sich in
keinem Fall in das Versmaß, weil dann zweihebiges qarnöß hammizbéx beibehalten
werden müßte. — Über 15°s. oben im Haupttext dieser Nummer S. 57, a.

18. Zu VII (4, 1—3). Dies trostlos verderbte Fragment entzieht sich jeder einleuchtenden Emendation. Dagegen dürfte wenigstens die von Guthe nach dem gegenwärtigen Bestand des Textes von 4, 1 angesetzte Strophenform (2 mal 8:4) feststehen,

weil sich nur in dieses System die erhaltenen Textstückchen einreihen lassen.

In 4, 1 genügt allerdings die bloße Anrede im Vocativ schwerlich den Anforderungen des Stils und des Sinnes: man erwartet ein paar Eingangsworte vor paröß habbašán. Andrerseits macht 'äser behar somerön sehr den Eindruck einer prosaischen Glosse. Daher wäre der Eingangsvers richtiger vielleicht so zu constituieren:

×× × × × , paröß habbašán, ha'óisogöß-dallim, harossöß 'shjönim.

Daß aber die überlieferten Eingangsworte šim'ű haddabür hazsi nicht zur Füllung der Lücke verwendet werden dürfen, zeigt neben dem Metrum auch das masc šim'ű: denn darin ist gewiß nicht mit den Commentaren eine grammatische Feinheit zu erblicken, sondern lediglich ein Anzeichen dafür, daß die ganze Phrase auch hier nur Überschrift, vielleicht gar nur das Fragment einer solchen ist, deren Schluß zugleich mit den Aufangsworten des echten Textes verloren gegangen ist. S. dazu Weiteres oben S. 52, c zu 3, 1 und vgl unten Nr. 34.

19. Zu VIII und IX (4, 4—12) nebst der angehängten Doxologie IX* (4, 13). a) Daß die beiden Abschnitte VIII und IX nicht zusammengehören, zeigt schon die völlige Verschiedenheit des Metrums, denn VIII 4, 4-5* ist eine dreizeilige Doppeldreierstrophe, IX 4, 6 ff. dagegen hat, wie Guthe erkannt hat, das tristichische Schema 8:3. Dazu ist es unmöglich, die Inhalte der beiden Stücke in guten und verständlichen Zusammenhang zu bringen. Diese Stücke sind eben wieder nur redactionell an einander geschmiedet durch den Verbindungsvers (Nr. 34 ff.) 4, 5, der als Siebener weder zu VIII noch zu IX gehören kann und wegen des Gebrauchs der no'um-Formel (S. 39, Nr. 11, b) dem Amos überhaupt abzusprechen ist. Freilich ist auch durch diesen Vers nur ein sehr mangelhafter Übergang hergestellt. Daher vermutet Sievers, daß der im unmittelbaren Verband mit 12b 'èqçt ki-zöb '¿'éş-llách usw. ganz unerträgliche Dreier lachén kōw'ç'éş-llách, jséra'él 12° heraufzunehmen und mit dem Siebener 5° zu einem tristichischen System zu verbinden ist. In dieser Stellung konnte der Vers allerdings zu IX hinüberleiten, wenn man annimmt, der Interpolator habe, allerdings sehr törichter Weise, die Perfecta nabátta usw. in futurisch drohendem Sinne genommen, unbekümmert um den stehenden Refrain wəlö-sabtem 'addi. Aber ähnliche Entgleisungen sind dem Redactor auch sonst noch begegnet (vgl. Nr. 37, bc), und von den übrigen Interpolationen von IX kann der Vers 8* wona'st statem salos 'arim 'pt-the' good usw. doch sicherlich nur futurisch gemeint gewesen sein, und wer diesen (wenn auch etwa nur als m Text eingefügt hat, muß doch Lesefrucht) h angesehen haben. Am Schlusse der vermeintlichen Drohung hätte dann der Redactor den Vers 12^a durch den abschließenden Siebener 12^b wieder aufgenommen, und an diesen wieder durch ein verbindendes ki die Doxologie IX^a angeschlossen (Genaueres über diese und ähnliche Manipulationen s. unten Nr. 35 ff.).

b) Mag es sich nun aber auch mit der Stellung von 12° verhalten wie es wolle, so bleibt die Unechtheit von 5° + 12° doch sicher. Das Stück VIII aber erscheint damit als Fragment, denn es fehlt der Strophe der Abschluß durch die nach allen sonstigen Analogien zu erwartende Drohung. Ist dieser Abschluß durch den Redactor entfernt, um IX anzuschließen, so ist es immerhin möglich, daß er ihn oder einen Teil davon an anderer Stelle untergebracht hat, und so kann man wohl wenigstens die Frage aufwerfen, ob nicht etwa das in XXV eingeschobene Fragment XXVI 8, 10° + 10° ursprünglich mit zum Bestande von VIII gehört haben möge. Eine bestimmte Antwort auf diese Frage aber läßt sich natürlich nicht geben.

VIII. In 4, 4^b ist das Metrum durch (notwendig zweihebiges) $m\dot{\phi}^{c}\dot{\phi}s\bar{\sigma}b\bar{\phi}ch\dot{\phi}m$ gestört: nach Maßgabe der suffixlosen $t\bar{\sigma}d\bar{a}$ und $ns\bar{\sigma}ab\bar{\sigma}b$ von 5^a sind daher auch in 4^b die mildernden Suffixe zu entfernen (s. S. 73).

IX. Das ganze Stück ist, wie bereits in Nr. 10 hervorgehoben wurde, in ganz typischer Form aufgebaut. Schon deswegen müssen die einleitenden wəzam-'ànī bez. wəzam 'anochī vor 4, 6°. 7° fallen. Das erstere könnte überhaupt schwerlich ein neues Gedicht eröffnen; außerdem gebraucht Amos selbst, wie es scheint, sonst nur die Form 'anochī, s. 2, 9°. 13°. 6, 8°. 7, 14°: nur in IV 2, 13° wäre allerdings ein 'ànī für den Vers erwünscht (s. oben S. 56 zur Stelle). — 6° ist auch sonst beschädigt, denn der überlieferte Text läßt sich nicht in das Schema eines Achters bringen: er ist zu voll. Wir haben uns vorläufig mit der Streichung des ersten kol- begnügt, finden aber selbst, daß die Betonung naþàtti lachèmoniajön trotz der Parallele 10° für den Eingang des Gedichtes etwas hart ist. Andrerseits würde sich bloßes naþàttī lachēm | niajön šinnaim nicht empfehlen, denn mit 'arēchém entfiele die Parallele zu bəchol-məqömoþēchém. Außerdem muß es doch wohl für wahrscheinlich gelten, daß gerade dies 'arēchém von vorn herein irgendwo in unserem Verse gestanden habe, weil das Wort 'Stadt' hernach in den Interpolationen 7° und 8° wieder aufgenommen wird. — 6°. Zur Tilgung der nə'um-Formel s. S. 39 Nr. 11, b. Fünfer wären hier auch durchaus unangebracht.

Die zweite Strophe ist durch zwei metrische Einsätze angeschwellt, durch die Doppeldreierstrophe 7^{bc} und den Achter 8^a. Den letzteren hat Marti noch für echt gehalten, aber auch er bricht das Strophensystem und stört das sonst durchgeführte Stilprincip (vgl. oben S. 38 Nr. 10). — Aber auch sonst ist der Text beschädigt. Der ersten Hälfte von 7^a fehlt (nach der stilistisch notwendigen Correctur des Eingangs) ein Fuß, die zweite Hälfte bo öd šološá | xōdašim laqqaşir ist zwar metrisch correct, aber unklar. Marti sieht daher in den Worten eine Glosse. Möglicherweise steckt aber doch ein echter Kern darin, beispielsweise die Andeutung, daß Jahwe den Regen ungewöhnlich lange, etwa den ganzen Winter hindurch, verweigert habe. Man könnte diesen Sinn wohl durch Änderung von bo öd in wo ad herausbekommen, das dann, nach Analogie der bekannten Formeln wie me'iš wo ad-'iššá u. dgl. mit 'bis einschließlich' zu übersetzen

würe. Dann würde natürlich noch ein erstes Glied mit min- zu ergänzen sein, und für ein solches wäre in der erwähnten Lücke des ersten Halbverses gerade noch Raum. Zur Veranschaulichung könnte man etwa nach Deut. 11, 14. Jer. 5, 24 (auch Hos. 2, 11) an (me'ittö) denken: also: 'ich habe euch den Regen verweigert von der Zeit ab, wo er fallen sollte (dabei wäre zanächst an den Frühregen gedacht), bis einschließlich der drei Monate vor der Ernte' (die den Spätregen bringen).

Auch die dritte Strophe ist überfüllt und sonst verderbt. Daß mit Guthe der Vierer 9^b ußenēchém wəzēhēchēm jöchál haggazám zu streichen ist, zeigen wiederum Metrum und Stil. In 9^a aber genügt hikkéhī 'ęhchém bạššiddafón nicht für den ersten Halbvers, während im zweiten Halbvers (da ubájjeragón notwendig zwei Hebungen erhalten muß) ein Wort überschießt. Daß dieses Wort nicht etwa das † harbōh von M war, sondern daß dafür ursprünglich ein Verbum finitum stand, zeigt die Analogie von 10^a. 11^a (vgl. oben S. 38 Nr. 10): es war also Wellhausens hexrábtí dafür aufzunehmen, dann aber [uc]charməchém vom Schlusse des zweiten Halbverses in die Lücke des ersten hinüberzuschieben, mit entsprechender Veränderung von baššiddafón in den Status constr. bəšidfön.

Die vierte Strophe ist bereits durch Marti und Wellhausen gebessert worden, in der fünften sprengt, wie Guthe erkannt hat, 'eß-sodom wo'eß-'amorā den Rahmen des Verses. Es empfiehlt sich aber außerdem noch, um den Rhythmus zu glätten, das den starken Ausdruck abschwächende ko- vor mahpechaß 'elohim zu streichen. Martis komahpechaß sodom wa'morā (S. 184) geht nicht in den Vers. Will man an mahpechaß 'elohim durchaus Anstoß nehmen (vgl. aber dazu R. Kraetzschmar, ZATW. XVII, 86 ff.), so muß man auch den Namen 'amorā streichen, und nach Analogie der von Marti beigebrachten Parallele Jes. 1, 7 (wo ==== aus ==== verderbt ist) lesen: hafāchtī bachēm | komāhpochāß-sodom usw.

- IX*. Über das einleitende ki s. oben S. 60, a. In 13* verlangen außerdem Sinn und Metrum in gleicher Weise die Ergänzung des Subjectes $\langle jahw\tilde{\ell}\rangle$.
- 20. Zu X—XV (5, 1—17). In bezug auf die Zerlegung dieses Stückes weichen wir nach Maßgabe des metrischen Befundes in einigen Punkten von den bisher vorgetragenen Auffassungen ab.
- a) Daß die Qina X = 5, $2^{ab} + 3^{bc}$ ein selbständiges Stück ist, dürfte nicht mehr bezweifelt werden. Sie hat auch ein besonderes Metrum, das Schema 5:4, eine Abart des reinen Fünfertypus (wie Hosea 5,8 ff. [Berichte 1905, 173], oder Ps. 62). Der Text ist erweitert α) durch eine Überschrift 5, 1 mit dem Schema 6:3, die noch Marti für einen Bestandteil des echten Textes hielt, und β) durch eine nach Sievers' Meinung in zwei Teile zerrissene Anticipation eines Verses der vor $5,5^b$ noch einmal wiederkehrt und lediglich an letztere Stelle gehört. Er bildet dort als 5,4 mit 5^a ein Übergangsglied von X zu
- b) dem Spruch XI = 5, 5^{bc} + 6^{ab} mit dem zweimal wiederholten tristichischen Schema 3:3 3. Die Eingangsworte diršūn wiejū gehören, wie das Metrum zeigt, noch zu dem Übergang 5, 4 und brauchen daher an ihrer Stelle nicht emendiert zu werden

(gegen Marti 188). In der Verwerfung der auch das Metrum störenden Zeile 5, 5^d stimmen wir wieder mit Marti (189) überein.

- c) Der Spruch XII = 5, 14 ist zwar aus später zu erörternden Gründen in T direct hinter XI gestellt, aber wir müssen ihn, im Gegensatz zu Marti 189, als selbständig auffassen, weil das Metrum ein anderes ist (zweizeilige Fünferstrophe). Das auf diesen Spruch folgende Zeilenpaar 5, 15 halten wir für interpoliert. Als Siebener (so bei Guthe in Q) sind die Verse schlecht; nach Sievers ist 15° ein Doppeldreier, 15° nach Tilgung des entbehrlichen 'ĕlohē vor ṣəba'ōþ ein Sechser: aber Amos kennt weder einen solchen Wechsel (vgl. S. 33 f. Nr. 4), noch bedient er sich überhaupt des Sechsers (S. 33 Nr. 2, d). Gegen Echtheit spricht ferner die Formel jahwē ['ĕlohē] ṣəba'ōþ (S. 39 Nr. 12, b) und šə'erāþ jōsef (vgl. Oort 122 und oben S. 46 f. Nr. 14, f).
- d) Auf den Spruch XII wird ursprünglich die in der Überlieferung sicher verstellte Doxologie XII* gefolgt sein; denn es liegt doch sehr nahe zu vermuten, daß dieser Jahwehymnus eben das jahwe der Schlußzeile von XII aufnehmen sollte (s. Nr. 37).
- e) Scheidet man die Doxologie suo loco aus, so treten, wie bereits Marti 190 f. bemerkt hat, die Zeilen 5,7 und 10 glatt zusammen, auch metrisch, denn beide sind Doppeldreier. Auf sie folgen dann in 5, 11—12° noch 4 weitere Doppeldreier, die eine einheitliche Strophe bilden (vgl. S. 35 Nr. 6, cd). Mithin bilden 7 + 10 nur den Rest einer zweiten vierzeiligen Siebenerstrophe, deren Eingang verloren ist. Für den Ausfall zeugt auch der beziehungslose Eingang von 7 hahofochim etc., den wir nicht so deuten können, wie Marti 190 es tut (wegen 4, 1 s. oben S. 59 Nr. 18). In T ist das Fragment als XIII gezählt.
- f) An den Schluß von XIII ist dann noch der isolierte Siebener 5, 12^b angeschoben. Er trägt alle Kennzeichen der Echtheit an sich, kann aber nur als letzter Rest eines sonst verlorenen Stückes XIV gefaßt werden; denn in der ganzen Nachbarschaft ist nichts zu finden, woran man ihn anlehnen könnte.
- g) Weiter folgt ein an dieser Stelle ganz unverständlicher Sechser 5, 13, dessen Unechtheit anerkannt sein dürfte, und der in T zu XI gestellt ist, dann der Spruch XII 5, 14 mit seinem unechten Anhang 5, 15 (oben c), endlich
 - h) eine dreizeilige Siebenerstrophe XV = 5, 16. 17. Sie

ist wieder selbständig (gegen Marti 193), aber auch nur ein Fragment; denn das einleitende lachen kōo'amár 'ặđonāi jahwé wie der weitere Inhalt läßt sie notwendig als Schlußstück eines einst umfanglicheren Ganzen erscheinen.

Über die Art, wie diese verschiedenen Stücke in ihre überlieferte Folge gekommen sein mögen, s. eine Vermutung unten in Nr. 37.

XI. 5, 6°. Daß das הֹבֵּע־ aus הֹבִע־ verderbt ist, bezweifeln wir nicht (vgl. 1, 4. 7. 2, 2, auch 4, 10°. 8, 11°), aber weder pen-jošálláx ba'éš bēþjūséf (Graetz) noch pen-jošálláx '¿š botèþjūséf (Wellhausen) kann stilistisch befriedigen, wegen des unmotivierten Übergangs von der Anrede mit 'ihr' zu der dritten Person in bēþjūséf. Auch läßt diese Constitution des Textes die Entstehung des sonderbaren Fehlers was nicht recht begreifen. Wir sehen in dem scheses Wortes einen Rest des durch die Anrede mit 'ihr' geforderten bachém, und betrachten daher die Formel bēþjūséf als späteren Zusatz, und das um so sicherer, als sie dem Sprachgebrauch des Amos schwerlich entsprochen haben würde. Um das zu erhärten, muß hier ein Excurs über die verschiedenen Ausdrücke für 'Israel' eingeschaltet werden, die im Amostext begegnen.

Solche Ausdrücke begegnen überhaupt in dreifacher Gestalt: a) einfache Namen, wie jiśra'd; — b) als 'Appositivformeln', wie 'ammt jiśra'd; — c) als 'Constructformeln', d. h. Verbindungen von Status constr. mit folgendem Namen, wie bənt jiśra'd. In der Anwendung dieser drei Typen geht aber Amos wesentlich andere Wege als die Interpolatoren etc., die sich mit seinem Text beschäftigt haben. Fassen wir unter A den von uns als echt anerkannten Text des Amos, unter B aber alles zusammen, was sicher unecht ist, oder aus irgend einem Grunde von uns beanstandet werden muß, so ergibt sich folgende Verteilung:

A:

a) Einfache Namen:

b) Appositivformeln: 'ammi jiéra'él 7, 8. 15. 8, 2 (zus. 3).

c) Constructformeln:

B:

b) Appositivformeln:

'ammi jisra'el 9, 14 (zus. 1).

bené jiéra'el 3, 1 1). 4, 5 (zus. 2).

c) Constructformeln:

Hierbei ist schon charakteristisch, daß auf den weit umfänglicheren echten Text überhaupt nur 16 oder (mit Einschluß des nachher zu besprechenden Verses 7, 10) 17 Namens-

¹⁾ Hier ist nach LXX bēþ jišra'él zu lesen, s. oben S. 51. 55.

²⁾ Über 5, 25 und 7, 10 s. später.

nennungen entfallen, auf die Zusätze aber 19 oder (mit 5, 25) 20: man sieht also deutlich, wie stark die Neigung zur Anbringung des Namens geworden ist. Ferner gebraucht Amos einfache Namen 10 mal $(62, 5\,{}^{0}/_{0})$, die Zusätze nur 5 mal $(25\,{}^{0}/_{0})$, und beide berühren sich nur in der Anwendung von $ji\dot{s}ra'\dot{e}l$, während einfaches $j\bar{o}s\dot{e}f$, $ja'\dot{q}db$, $ji\dot{s}x\dot{a}q$ auf den echten Text beschränkt bleibt. Im Gebrauch von 'ammi $ji\dot{s}ra'\dot{e}l$ gehen A und B wieder zusammen, von Constructformeln gebraucht dagegen Amos in der Anrede nur 2 mal $ban\dot{e}$ $ji\dot{s}ra'\dot{e}l$, außerhalb dieser noch einmal das poetische $ba\dot{p}\bar{u}l\dot{a}\dot{p}$ $ji\dot{s}ra'\dot{e}l$; B weist dagegen neben $ban\dot{e}$ $ji\dot{s}ra'\dot{e}l$ vor allem noch eine Fülle von Belegen für $b\bar{e}\dot{p}$ + Namen auf, und von all den Constructformeln stehen 8 außerhalb der Anrede (3, 13. 5, 3°. 4. 6. 15. 7, 16. 9, 8°. 9).

Als allenfalls zweifelhaft sind bisher die beiden $b\bar{e}h$ jiśra'él von 5, 25 und 7, 10 von der Betrachtung ausgeschlossen worden. Aber in 5, 25 steht die Formel, von anderm abgesehen, hinter der sicheren Glosse 'arba'īm šanā (s. S. 66 zur Stelle), und in 7, 10 wird durch baqèréb $b\bar{e}h$ jiśra'él statt des zu erwartenden baqéreb jiśra'él nicht nur die Betonung unnütz hart, sondern auch die Tonlage ganz erheblich verändert. Daher müssen auch diese beiden Belege zur Gruppe B gestellt werden, und somit entfällt auch für unsere Stelle 5, 6 vollends die Möglichkeit, das $b\bar{e}h$ -jöséf zu halten.

- XII. Die Umstellung von 5, 9 ergibt sich als notwendig daraus, daß die Zeile an ihrer überlieferten Stelle die natürlichen Zusammenhänge ganz ohne Not zerreißt und nach dem abschließenden Kurzvers 8° steht. Daß dieser zu einem Dreier zu ergänzen ist, wurde bereits oben S. 33 Nr. 2, g bemerkt.
- XIII. 5, 11^a. umạś'aþ-bár wäre rhythmisch sehr hart, außerdem befremdet der Singular. Wir haben deshalb einfach umạś'ōþ geschrieben. In 12^a ist wegen des Metrums nicht mit Wellhausen 82 u. a. das Substantiv nach dem Adjectiv zu corrigieren, sondern umgekehrt. Außerdem ist noch umzustellen, wodurch zugleich der übliche Chiasmus entsteht. Über 15 s. außer oben S. 62, c noch unter Nr. 37, b, đ.
- XV. 5, 16°. Zu der Correctur des Gottesnamens s. oben Nr. 12, b. 16° f. streicht Löhr 18 'çl-'ebçl umisped als Glosse, während Wellhausen 82 zu 'çl-'ebçl wə'çl-misped jōdə'ē nçhī umstellt. Beides ist metrisch nicht möglich: zu tilgen ist nur umisped, das man neben den beiden andern mispéd des Dreizeilers nicht ungern entbehren wird. Für 'çl-jôdə'è wird man dann allerdings mit Löhr ləjôdə'è vorziehen müssen. 17. 'amar jahwē schießt metrisch über und verträgt sich nicht mit dem Eingang von 16°.
- 21. Zu XVI und XVII (5, 18—27). a) Daß XVII = 5, 26 f. nicht alte Fortsetzung zu XVI ist, hat Wellhausen 84 dargetan. Ob man sich aber seiner Deutung, eine schlimme Drohung sei durch einen modernen Milderungsversuch verdrängt worden, anschließen kann, ist eine andere Frage. Ja es dürfte nicht einmal ausgemacht sein, daß die Worte nicht von Amos selbst herrühren. Die Hauptschwierigkeit liegt ja in der Erklärung des unsäßem in seinem Verhältnis zu dem vorausgehendem hazbaxim higgästem-li tammidbar. Besteht aber zwischen den beiden Texten gar kein Zusammenhang, so kann das unsäßem doch vielleicht einfach präterital genommen werden: 'und ihr habt [natürlich dann nicht in der Wüste, sondern zu Amos' Zeiten] die Bilder des Sakkuß und Kewan in euren Processionen herumgetragen: drum '. Aus diesem Grunde hauptsächlich hat Sievers das Stück als möglicherweise

doch echt mit besonderer Nummer in T eingestellt (während Guthe für Unechtheit plädiert), es kommt für ihn aber auch ein formeller Anhaltspunkt in Betracht. Das Stück ist augenscheinlich Fragment: denn es umfaßt einen Fuß mehr als zwei Siebener, ohne daß man diesen Überschuß durch einleuchtende Emendation beseitigen könnte. Ist nun das Stück aus einem andern Zusammenhang herausgerissen und nur redactionell angeschoben, so begreift sich die Anomalie der Form leicht. Sollte aber ein Interpolator, der eine directe Fortsetzung schaffen und zugleich doch offenbar Verse machen wollte, künstlich ein solches Fragment gebildet haben? Auch wenn die Verse nicht echt sind, möchte sie Sievers aus diesem Grunde für ein irgendwoher entlehntes Fragment, und nicht für einen eigens hinzugedichteten Nachtrag halten.

b) Nach Abzug von XVII bleiben für das Hauptstück XVI = 5, 18-25 acht Siebener und ein den Zusammenhang wie das Metrum störender Doppeldreier (24) übrig. Dieser ist also sicher zu entfernen. Dann ordnen sich die acht Siebener wieder zu zwei vierzeiligen Strophen zusammen (vgl. S. 35 Nr. 6, c.) Soweit ist der Weg wohl sicher. Sievers nimmt aber außerdem noch an der Unordnung Anstoß, in der die einzelnen Verse in der Überlieferung einander folgen. So scheint ihm mit Marti 194 5, 19 den natürlichen Zusammenhang zwischen 18 und 20 zu unterbrechen, und dabei weist noch dazu die Dublette hū-xošech wəlö-'ör am Schlusse von 18 vielleicht direct darauf hin, daß 20 einst auf 18 folgte. Ebenso reißt ihm 23 mit sirechém und niblechém die natürliche Kette minxofechém ... šalmé mori'echém 22 zobaxim 25 auseinander. Auf diesen Erwägungen beruhen die von Sievers in T vorgenommenen Umstellungen. Für die weitere Textconstitution kommt übrigens diese Abweichung von Guthe nicht in Betracht.

5, 20. Daß hier das zweite Glied der Dublette 18: 20 den alten Text erhalten hat (gegen Marti 195), zeigt das Metrum. — Im Eingang von 19 wäre ka'šēr janūs | 'iš rhythmisch sehr ungelenk; wir halten es daher für wahrscheinlich, daß vor ka'šēr ein den Rhythmus erleichterndes Wort ausgefallen ist: <hālō-hū> genūgt wohl für Vers und Sinn. — In 21 ist bei der Anordnung von Sievers in die Lücke vielleicht noch ein ki einzustellen: <ki-xóāšēchèm> śanēḥ macht zugleich das Tonniveau des Verses gleichmäßiger. Zu der angenommenen Folge šīrēchém 23 + xaggēchém 21 vgl. die Zusammenstellung von xaggēchém und šīrēchém in XXVI 8, 10°. — 25. Hier ist der Text wieder etwas unsicher. Vom rein metrischen Standpunkt aus könnte man so ziemlich beim Überlieferten bleiben: entweder hazbaxim uminxã | higgástem-li | bammidbar 'arba'īm šanā oder... | bammidbār, běþ jiśra'él. Dabei würde aber einmal nicht nur der von Marti 196 betonte Numeruswechsel zwischen hazbaxim und uminxā stören (den man freilich im Abbandl d. K. 8. Gesellsch d. Wissensch., phil.-hist. Kl. XXIII. 111.

Notfall wegcorrigieren könnte), sondern mehr noch (zumal bei Sievers' Anordnung) die Wiederholung des Wortes minzä nach 22, da Amos sonst hier offensichtlich auf kunstvolle Abwechslung von Synonymis (im weitesten Sinne des Wortes) ausgeht (vgl. S. 38 Nr. 10). Andrerseits stößt sich Marti mit vollem Recht auch an dem 'gelehrten und hier unnötigen' 'arba'ām šanā (das auch in IV 2, 10 gegen Stil und Metrum eingesetzt ist), und gegen bēħ jiśra'ēl zeugt der Sprachgebrauch des Amos, über den oben S. 63f. gehandelt ist. Von 25 bleibt somit in der Tat nur der bereits von Marti constituierte Vierer hazbaxām higgāstem- | lǐ bammidbar übrig, zugleich eröffnet sich aber auch eine Lücke von 3 Füßen. Es liegt nahe, diese durch ('amar 'adonāi jahvē) auszufüllen, und anzunehmen, daß diese Worte beim Anschub von V. 26 f., die den gleichen Ausgang haben, redactionell gestrichen seien. Auch sachlich kann eine solche Formel kaum entbehrt werden. Denn die erste Strophe wird man doch kaum Jahwe selbst in den Mund legen dürfen: sie ist von Amos gesprochen, und die Jahwerede beginnt erst mit der zweiten Strophe: der Wechsel der redenden Person bedarf aber notwendig auch einer äußeren Hervorhebung. — Über 5, 27 s. oben S. 39 f. Nr. 12, b.

- 22. Zu XVIII—XX (6, 1—14). a) Über die Ausschaltung von 6, 2 ist die neuere Kritik seit BICKELL einig. Das Übrige zerlegt Marti 198 ff. in drei Gruppen: α) 6, 1—7 (minus 6^b); β) 8—10; γ) 11—14 (plus 6^b). Der metrische Befund weist aber auf eine andre Gruppierung hin, die abgesehen von einigen unechten Zeilen nur zwei Hauptteile und dazu ein eingeschobenes echtes Fragment XX = 6, 12 statuiert.
- b) Sehen wir zunächst von 6, 1 ab, so wechseln in 3—13 zwei verschiedene Metra mit einander ab. In 7—11 stehen sieben Siebener nach einander, nur unterbrochen durch den unechten Doppeldreier 10° (darüber s. S. 68 zur Stelle). In 3—6 andrerseits folgen zunächst 5½ Doppeldreier glatt auf einander weg, dann kommt in 12 ein garnicht in den Zusammenhang passendes, aber echtes Doppeldreierpaar, das wir daher einstweilen bei Seite stellen; dann folgen in 13 noch 1½ Doppeldreier, die sich, wie bereits Marti gesehen hat, an die 5½ Doppeldreier von 3—6 ergänzend anschließen.
- c) Wir finden also einerseits in 7—II sieben zusammengehörige Siebener (= XVIII), andrerseits in 3—6. I3 sieben zusammengehörige Doppeldreier (= XIX). Beiden steht jetzt als gemeinschaftlicher Kopf der monströse V. 6, I voran. Aber dieser ist offensichtlich aus Elementen der beiden Eingangsverse zusammengestoppelt, die wir brauchen, um die beiden verschiedenen Versreihen auf das beliebte Maß der Achtzeiler (oben S. 35 Nr. 6, c) zu bringen. Es gilt also hier zu sondern und eventuell zu berichtigen und zu ergänzen.
 - d) Den Kopf des Siebenertextes XVIII hat bereits Marti 198

annähernd richtig herausgezogen mit hõi habbotexīm bəhár šomərön, nəqubē rēši þ haygōjim, nur ist statt habbotəxīm vielmehr das allein in den Zusammenhang passende hašša nannīm einzustellen. Für den Eingang von XIX bleiben dann nur die beiden getrennten Fetzen bəşijjön wəhabbotəxīm und uba'ū lahem bēþ jiśra'el, und von dem ersteren ist aus bekannten Gründen noch weiterhin das Wort bəşijjön abzustreichen. Was ist daraus zu machen?

- e) Die Richtung scheint hier 6, 3 geben zu müssen. weist das wattaggisun in \beta doch ziemlich energisch darauf hin, daß von 'Opfern' die Rede war, und damit verbinden sich aufs trefflichste die 'Gelübde' von a, die durch Stades evidente Besserung des hamnaddim von M zu hamnad(də)rim gewonnen werden. Die Zeile spricht also von Leuten, die sich durch äußerliche Culthandlungen vor dem jom ra' zu schützen suchen oder durch sie vor ihm geschützt zu sein glauben. Das erinnert denn sofort an den Gedankenkreis von 4, 4 f. 5, 5, und speciell beim Vergleich von bò'ā tēp-'el uhi'a 4, 4 springt dann wohl aus dem unverständlichen uta'u lahem beh jisra'el zunächst ein uta'u lahem beh-'el als Besserung heraus (mit lahēm als dativus ethicus), das dann weiter nur noch der kleinen syntaktischen Correctur von ubá'u zu wajabó'u bedarf, um vollständig brauchbar zu sein. Die beiden erwähnten Parallelen liefern aber weiter auch noch die erste Ergänzung zu [wo]habbotoxim, nämlich (baggalgál) (das hat vermutlich dem jüdischen bəşijjön weichen müssen). Vorn fehlt dann noch ein höi, das bei der Verschmelzung der beiden Anfangszeilen gestrichen werden mußte, weil das hởi hạššą nannim von XVIII unmittelbar vorausging (vgl. noch Nr. 42).
- f) Als Gesamtresultat dieser Erwägungen ergibt sich also, daß hier zwei verschiedene Gedichte gewaltsam, d. h. offenbar redactionell, in einander geschoben sind. Demselben Redactor, der sich hier betätigt hat, wird man dann auch die weitere Einschaltung von XX = 6, 12 in XIX zuschreiben dürfen. Auch bei diesem Stückchen haben wir es übrigens gewiß wieder nur mit einem losgerissenen Fragment zu tun.
- g) Was die Gliederung anlangt, so ist XVIII deutlich in zwei Vierzeiler gespalten. Die allgemeine Analogie (vgl. S. 35 Nr. 6, c) macht dieselbe Zerlegung auch für XIX wahrscheinlich, obschon da ein so deutlicher Einschnitt wie bei XVIII nicht vorhanden ist.

XVIII. 6, 7. lachen wäre metrisch zu halten (lachen jattà jigli usw.), soll aber offenbar nur nach dem Einschub von V. 2-6 wieder eine Anknüpfung herstellen. -Stilistisch beachte man (vgl. S. 38 Nr. 10) die Wiederaufnahme von rēšiþ haggojím 6, 10 durch bərőš gölim 7. — In 8 ist durch die falsche Stellung von 8° Metrum und Sinn gestört: die Halbzeile gehört hinter 8a. Gleichzeitig ist dann in 8c dus kī des Schwursatzes einzufügen, und vor 8b ein kī zu ergänzen, denn diese Zeile soll das Vorausgehende begründen. - Die zweite Strophe ist durch Zeilenverstellung und Interpolation fast unverständlich geworden: durch Tilgung des Doppeldreiers 10° und die in T gegebene Umstellung 11-9. 10bc aber ist alles leicht in Ordnung zu bringen. 8c spricht Jahwes Drohung, 8b deren Begründung aus. Nun muß die Ausführung kommen. Diese leitet 11 mit dem Hauptgedanken ein: 'und so schlägt er denn die Häuser in Stücke'; das Weitere bringt die Details nach: 9: 'und ihre Bewohner verfallen dem Tode, mögen ihrer auch noch so viele sich in einem Hause verstecken' (lies nach 9, 3^b jissabərü für jiwwabərü)¹), 10bc: 'und der Schrecken vor Jahwe dringt bis in die tiefsten Schlupfwinkel hinab.' -Der Verfasser des Einschubsverses 10° fand übrigens die falsche Lesart jiwwaporū bereits vor, wenn Marti für unsa'ō richtig wonis'ar corrigiert (was wir für wahrscheinlich halten).

XIX. Über die Reconstruction von 6, 1bd. 3° s. oben 22, e. — In 3^f ist šębęh nicht zu halten, aber die bisher vorgeschlagenen Änderungen scheinen uns auch keinen befriedigenden Sinn zu geben. Man erwartet als Object des zu hamnadrim 3^a in Parallele stehenden wattaggīšūn 'die ihr opfert' die Bezeichnung des Gegenstandes, der zum Opfer gebraucht werden kann. Ist die n-Form wattaggīšūn für wattaggīšū absichtlich gebraucht, so läßt das darauf schließen, daß ein Wort mit betonter Anfangssilbe (vermutlich also wieder ein Segolat, wie šęteh) folgte, denn wattaggīšun gestattete Accentzurückziehung, wattaggišū aber nicht (und wattaggišū †šębę p xamas mit Überdehnung wäre anstößig gewesen). Vielleicht kommt man mit seber aus: 'sie tun Gelübde gegen den bösen Tag, und lösen sie ein mit gewaltsam erpreßtem Getreide' (vgl. léxem réša' + jén xămasim Prov. 4, 17). Allerdings wird šéber sonst nicht direct geopfert, sondern das daraus bereitete Mehl oder Brod: aber was den Armen abgepreßt wird, ist doch das Getreide selbst (vgl. die Glosse bar in 5, 11, auch das Thema von XXIV 8, 5-7), und das mag die Brachylogie (šębęr für 'Opferbrod, das aus dem erpreßten Getreide hergestellt ist') entschuldigen. Dürfte man annehmen, daß der als Object von hamnadrim vorgestellte Begriff 'Opfergaben' noch bei wattaggisun als Object weiterwirkte, so könnte man die Schwierigkeit der Stelle durch Änderung des ; in z vielleicht mildern: wattaggisū miššeber xamás 'die ihr (Gaben) gelobt . . . und (sie) darbringt von dem was ihr von den Armen erpreßt habt'. — 5. kedawid ist, wie das Metrum zeigt, doch notwendig zu streichen, und kəlē-štr wird wegen der Parallele hannábel auch nicht anzutasten sein. — 6b hat, wie bemerkt, Marti über 7-12 hinweg hinter 13ª gestellt. Jetzt, d. h. nachdem der Einschub aus XVIII und XX wieder ausgeschaltet ist, sieht man erst recht deutlich, wie richtig das war: denn es zeigt sich nun, daß der ganze 'Fehler' im letzten Grunde nur in der Vertauschung der beiden Halbzeilen eines Langverses bestand, und das ist ja ein ganz gewöhnlicher Fall von Verderbnis.

6, 14 halten wir für redactionellen Zusatz. Als secundär verrät sich der Vers schon durch das abweichende Metrum, außerdem durch bēb-jiśra'êl (S. 63 f.) und, wenn die Worte no'üm jahwé haṣba'ôb als Schlußworte aufzunehmen sind, auch durch diese Formel (S. 39 Nr. 11, b). Sachlich fällt außerdem noch die eigentümliche Form der Drohung auf, insofern hier ein Fremdvolk als strafvollziehend zwischen Jahwe und Israel eingeschoben wird: denn wo Amos sonst Jahwe Strafen verkündigen läßt, läßt er diesen stets direct activisch eingreifen ('ich werde das oder das tun') oder aber die

¹⁾ Der Interpolator, der in V. 11 kī-hinnē jahwē məṣawwē einschob, scheint noch jissaþərū gelesen zu haben, und eben durch dies Wort an 9, 3, die Quelle seines məṣawwē, erinnert worden zu sein. Das 'aṣawwē von 9, 3 f. hat außerdem noch einen weiteren Ableger gefunden, in 9, 9. Vgl. auch S. 73.

Strafe passivisch ausdrücken, aber auch da wieder stets ohne Nennung eines Mittelglieds beim Strafvollzug. Auch die Grenzangabe hat nur spätere Parallelen.

- 23. Zu XXI (7, 1—6) und XXII (7, 7.8 + 8, 1—2). a) Daß hier jedesmal zwei Visionen zu einer 'Doppelvision' (über ein gleiches oder ähnliches Thema) zusammenzufassen sind (über den Einschub XXIII s. unten Nr. 24), lehrt speciell für XXI das gam-hi von 7, 6 (gegen Baumann 58), für beide Stücke außerdem die Tatsache, daß jedesmal die beiden zusammenzunehmenden Vierzeiler Zug um Zug gleich aufgebaut sind, und das ist bei Amos sicher nicht ohne Absicht geschehen (vgl. S. 38 Nr. 10): führt er doch auch zwischen den beiden Doppelvisionen noch eine weitgehende Correspondenz durch.
- b) Dieser genaue Parallelismus des Aufbaues ist für die Emendation des stark verderbten Textes von größter Wichtigkeit, weil dadurch für viele Stellen der Weg zur Besserung ganz eindeutig gewiesen wird. Dies gilt, um das gleich hier vorauszunehmen, gleich von den Eingangszeilen aller vier Einzelvisionen. Hier fehlt in 7, 1. 4 das Subject des Nominalsatzes wohinne joger bes. gore in M wie in LXX, in 8, 1 setzt nach wohinne eine große Lücke ein, in 7, 7 fehlt das Subject wieder in LXX B, während M 'atonai, LXX AQ aber 'iš lesen, d. h. offenbar das abermals fehlende Subject freihändig ergänzen (s. noch S. 70 zur Stelle). Das betreffende Subject wird also einmal an allen vier Stellen gefehlt haben, bez., da das nicht wohl auf bloßem Zufall beruhen kann, absichtlich gestrichen worden sein. Daß es sich dabei stets um den Namen jahwe handelt, geht aus dem Sinne hervor, denn jöser gobás 7, 1 und gorð la'és 7, 4 (s. S. 70 zur Stelle) kann doch nur Jahwe sein, und wenn in 7,7 (und etwa auch in 8,1) wirklich 'is und nicht jahwe gestanden hätte, so begriffe man nicht, warum Amos den 'Mann' in seiner Antwort ganz ignoriert und nur von dem redet, was der Mann in der Hand trägt: ist aber Jahwe zugleich Fragesteller und Träger des symbolischen Objects, so ist es nur ganz natürlich, wenn Frage und Antwort sich auf dies Object beschränken.

XXI. 7, 1. bifxilláfo diofo halláqes fügt sich in die Tonlage des Stückes vollkommen ein, während Baumanns ba'löf halláqes sie merkbar verändert. Außerdem scheint es, als würde die Periode des 'Aufgehens' durch einfaches ba'löf zu sehr zu einem bloß momentanen Einzelvorgang eingeengt. Wir tragen daher doch Bedenken, den Vorschlag Baumanns anzunehmen, obwohl er den Vers etwas erleichtert. — 2. Die Parallele in 4^b verlangt auch hier einfaches Verbum, also wajjöchäl. — 3. 6. jahwē (nach nixám) geht

nicht ins Metrum (denn nixám jahwž fal-zóf) ist bei der feierlichen Emphase der beiden Stellen praktisch ausgeschlossen) und kann um so leichter fehlen, als der Gottesname am Schlusse noch einmal wiederkehrt, und zwar in der vollen Form 'adonai jahwe, die nach V. 6 auch in V. 3 herzustellen ist. — 4. Daß das Subject zu gore Jahwe sein muß, ist oben ausgeführt, und damit entfallen die Besserungsvorschläge, die ein anderes Subject annehmen, sowie diejenigen welche das and des Textes beibehalten: denn dies hat neben jahwe im Verse keinen Raum. Außerdem unterbricht es den Zusammenhang zwischen qoré und dessen Object (oder zwischen dem vorgeschlagenen qorá und seinem Subject) 'éš in störendster Weise, und endlich paßt in den symbolischen Vorgang als solchen eine Zweckangabe absolut nicht. Die beiden Buchstaben an und das daraus wiederholte ש vor שא sind offenbar zu streichen, und das 's ist mit אם direct zu verbinden: wəhinnē jahwe qore la'és gibt einen durchaus verständlichen Sinn und paßt glatt ins Metrum. Der Fehler wird dadurch entstanden sein, daß ein Glossator das Wort 'Feuer' durch 'Dürre' erläutern wollte, und daher לאם schrieb, vielleicht in Erinnerung an wa'eqra xòréb 'al-ha'áres Hagg. 1, 11. — Die Wiederholung des wattochál (denn diese Form wird doch auch an der zweiten Stelle grammatisch erfordert, statt des überlieferten wo'achəla) dient vielleicht direct malerischen Zwecken.

XXII. 7, 7. ('adonai jahwe') war nach 7, 1. 4. 8, 1 zu ergänzen, wie auch das Metrum zeigt. — Einfaches 'adonai ist zwar in 7 und 8b überliefert, aber an der ersten Stelle gewiß nur zur Ausfüllung einer Lücke eingesetzt (s. oben unter b), und auch in 8b nur Fehler für jahwe, da Amos sonst das einfache 'adonai nicht gebraucht (vgl. S. 39f. Nr. 12, b). In 8bc würde überdies der Endreim 'elái: 'ặđonái stören. — 7b. 'al-xōmāþ 'dnách ist unverständlich; auch wir nehmen daher an, daß 'dnach aus dem Folgenden fälschlich anticipiert ist, meinen aber (abweichend z. B. von Nowack 162), daß es ein anderes Wort (z. B. 'Stadt') verdrängt hat. — 8°. begereb 'ammī geht nicht in das Metrum, und da man 'ammi wegen der Parallele 8, 2° nicht streichen kann, wird der Fehler in bagereb liegen, d. h. für dieses einfaches ba- zu setzen sein. Das Wort mag (so meint Sievers) von jemand eingeführt sein, der unter 'anach ähnlich wie die LXX und ein Teil der neueren Kritiker ein besonders hartes Metall (LXX ἀδάμας) bez. eine daraus gefertigte Waffe verstand, die Israel ins Herz gestoßen werden sollte. Bei der Lesung be- aber kann man wohl zu dem alten 'Bleilot' und der Anknüpfung des Bildes an 2 Reg. 21, 13. Jes. 34, 11 zurückkehren: wie Jahwe auf der Mauer steht (sc. an sie das Lot prüfend anlegend), so wird er mit dem Lot auch Israel prüfen.

In 8, 1 ist die große metrische Lücke nach 7, 7 auszufüllen; fraglich bleibt dabei nur, ob auch noch 'al-xōmaß aus 7, 7° aufzunehmen ist: zu dem Bilde kəlūb-qáiş paßt das allerdings nicht, man würde eher etwas wie 'in einem Obstgarten' erwarten. — In 2° gehört nach Ausweis der Parallele 7, 8° wie des Metrums der volle Ausdruck wajjömer jahwē 'elái, in 2° dagegen, bei der Wiederholung, das abgekürzte wajjömer jahwē. — 8, 3 gehört an den Schluß von XXV, hinter 8, 14, s. S. 72 Nr. 26 zur Stelle.

24. Zu XXIII (7, 9—17). a) Die Erzählung von Amos' Conflict mit Amazja ist, wie allgemein zugegeben wird, zwischen die beiden Visionen (oder wie wir nun sagen müssen, zwischen die beiden Hälften der Doppelvision) von XXII eingeschoben, aber bisher nicht richtig abgegrenzt. Denn daß XXIII mit der Botschaft Amazjas an den König hätte anfangen können, ohne einen vorhergehenden Bericht über das was Amos selbst getan, um die Denunciation hervorzulocken, ist ebenso unmöglich, wie es nach dem in Nr. 23, b Bemerkten sicher ist, daß die 'erste Vision' mit 7, 8° zu Ende geht, mit demselben vision' vator vit, mit dem

auch die 'zweite Vision' in 8, 2° schließt. Somit verbleibt noch das herrenlose Zwischenstück 7, 9, und das ist eben ein Rest des bisher fehlenden Kopfes von XXIII. Der erzählende Eingang der Strophe ist verloren, aber der Inhalt dessen was Amos (oder was Jahwe dem Amos) gesagt hatte, ist noch so ziemlich erhalten: vor allem die Drohung gegen Jerobeam, und da wo man die Drohung mit der gold erwarten sollte, ist eine metrische Lücke von drei Füßen, die man denn wohl ohne alle Bedenken nach Die nahe Berührung von 9 mit dem 11. 17° ausfüllen darf. Folgenden zeigt sich außerdem noch in der Wiederaufnahme von umiqdəse 9ª durch miqdas 13b. — V. 9 richtet sich übrigens zuerst gegen die Heiligtumer Israels und damit gegen die Priester: darum nimmt eben der Priester Amazja den hingeworfenen Fehdehandschuh auf, nur daß er in sehr charakteristischer Weise den ihn und seinesgleichen angehenden Teil der Drohung unterschlägt und dem König nur meldet, was gegen König und Volk gesagt worden war.

- b) Die Einschiebung wird wieder planmäßig, also redactionell vorgenommen worden sein; denn es wäre doch ein merkwürdiger Zufall, wenn von der ersten Strophe von XXIII gerade soviel verloren gegangen wäre, daß der Rest dem Sinne nach allenfalls als Fortsetzung von 7, 8 gelten konnte. Viel eher ist zu glauben, daß ein Redactor, der zu dem negativen börderford einen positiven Ausklang wünschte (s. noch Nr. 26 Schluß), hier gerade soviel absichtlich weggeschnitten hat, als er nicht brauchen konnte. Nach ihm sollte dann erst mit 8, 10 das erzählende Stück beginnen; darum wird er vermutlich auch in 10° das exponierende, aber überschießende melech jibra'el eingeschoben haben, das für die Zeitgenossen des Amos sicher überflüssig war, und sich jetzt doppelt schlecht ausnimmt, wo der einfache Name jargb'am ohne Zusatz bereits in der Einleitungsstrophe vorausgeht.
- c) Was das Ganze anlangt, so finden wir weder im Metrum, noch im Stil, noch im Inhalt etwas, was uns nötigen könnte, das Stück dem Amos abzusprechen. Die erzählende Form läßt sich verstehen, wenn man das Stück als ein Flugblatt auffaßt, das Amos ausgehen ließ als Antwort auf den ihm zugegangenen Befehl, der ihn aus dem Lande gehen hieß.

Die relativ geringfügigen Änderungen, die mit dem überlieferten Text vorzunehmen waren, um ihn auch metrisch correct zu gestalten, bedürfen keiner eingehenderen Be-

gründung. Fragen könnte man höchstens noch, ob in 17* statt $\langle al\bar{\epsilon}ch \rangle$ aus rein formellen Gründen das $\langle adon\bar{a}i \rangle$ von 5, 16 vorzuziehen sein möchte.

- 25. Zu XXIV (8, 5—7). Das Stück ist stark mit redactionellen Zutaten belastet, über die ein Blick auf unsere Texte genügend Auskunft gibt. Weiteres über diese Zusätze s. unten Nr. 38; wegen der Ergänzung höi ha'omərīm (für lēmor) vgl. oben S. 53 Nr. 15, f).
- 8, 6^b. Der Vers umappāl bar našbīr ist außerordentlich hart, stilistisch wie rhythmisch. Wir vermuten, daß zwischen u- und mappal ein weiterer Infinitiv mit b- ausgefallen und našbīr demgemäß in ausführendes $l_2ha_3b\bar{l}r$ zu corrigieren sein möge: $u(l \times L)$ mappal bar lahasbīr würde auch rhythmisch untadlig sein.
- 26. Zu XXV und XXVI (8, 9—14. 3). Auch dieses Stück gibt zu allgemeineren Erörterungen keinen Anlaß. Wegen der 'Verbindungsverse' 9* und 11* in XXV ist auf Nr. 39 zu verweisen, wegen des Fragmentes XXVI (= 8, 10**) auf S. 60. 85.
- 8, 9b. Die Vertauschung von başşophraim und bəjom 'or wird durch das Metrum gefordert und bessert auch wohl den Stil. — Über 11b hat Marti bereits alles Wesentliche gesagt. Daß wəşamā in der anzusetzenden Lücke gestanden hat, ergibt sich einerseits aus dem interpolierten Vers 11°, andrerseits aus dem bassamá von 13. Wenn wir in den Schlußdreier von 116 etwas mehr hineinbringen als Marti, so leitet uns dabei der Gedanke, daß der Redactor, der eben vorher in 8 die Doxologie XXVII^a (9, 5 f.) geplündert und in letztere das metrisch überschießende wabelū kol-jösebè báh eingeschoben hat (denn daß er das getan hat, geht doch wohl daraus hervor, daß er auch diesen Zusatz in seinem eigenen Machwerk mit verwertet hat), diese Worte eben aus unserem Vers 11 nur nach der Doxologie hinübergeschoben hat, um für sein 11° Raum zu schaffen. — 13. Der Eingang des Verses ist doppelt verdächtig, einmal durch sein bajjom haht (s. oben S. 54 zu 2, 16), und durch das Femininum $tib^c q ll \acute{a}f n \bar{a}$ vor $h \dot{a}b b \bar{u} l \dot{a}b + w \dot{a}b \dot{b} a x u \dot{a}m$: es war also das erstere zu streichen, das letztere durch (zweihebiges!) wəhib alləfü zu ersetzen. — In 14b ist am Texte gewiß nichts zu ändern: denn die beiden Rufe können doch sehr wohl in der Form differiert haben. Sie sind zwar locker durch we- verknüpft, brauchen aber nicht einmal denselben Sprechern anzugehören ('die einen' schwören bei der 'ašmáb šoməron, 'die andern' rufen: "xē '¿lohēch, dăn!", und wieder 'andre': "xē-đerech bə'eršàbá'!: man sollte also eigentlich wə-"xë..." drucken). Baumanns an sich gefälliges 'člohē dan verundert die Tonlage und stört die sonst eingehaltene dipodische Tonfolge (vgl. oben S. 38 Nr. 9).

Der zweiten Strophe des Gedichtes fehlt die vierte Zeile und ein kräftiger Schluß; denn das wənāfəlū usw. von 14° steht zu weit vom Ende ab, um noch gehörig nachwirken zu können: vielleicht ist V. 14° eben darum nachträglich an das Ende der Strophe geschoben worden, wohin er weder nach dem Sinn noch nach dem Metrum paßt. Die scheinbar verlorene Zeile aber läßt sich nach Abstrich einiger unpassender Zusätze und Umstellung der beiden Vershälften aus 8, 3 wiedergewinnen. Man wird wohl annehmen dürfen, daß der Vers dorthin geschoben ist, um der negativ formulierten Drohung einen positiven Anhang zu geben, und zwar von der Hand desselben Redactors, der zu gleichem Zweck den verstümmelten Kopf von XXIII (7, 9) an die 'erste Vision' desselben Stückes anschweißte (S. 71 Nr. 24, b).

27. Zu XXVII (9, 1—4). Wegen der bei der Ausfüllung der Lücken der stark verderbten Strophe einzuhaltenden Richtlinien s. S. 69 Nr. 23 zu den beiden Doppelvisionen XXI und XXII.

Außerdem ist, wie Guthe hervorhebt, noch Folgendes zu beachten. Der Text von q, i ist in einem besonders schlechten Zustande. Das ist schwerlich allein durch den unberechenbaren Zufall herbei-Nach der überlieferten Form ist nicht ausdrücklich geführt. davon die Rede, daß Jahwe selbst den vernichtenden Schlag ausführt: nur in dem 'ehróz 1° läßt sich noch eine Spur davon finden. Versucht man jedoch die Schäden des Textes unter steter Rücksicht auf die erwähnten parallelen Visionen, besonders 7, 7 f. und 8, 1 f. zu heilen, so ist der Gedanke kaum zu umgehen, daß in dem ursprünglichen Text von einem Schlag Jahwes selbst die Rede gewesen ist. Das stimmt zu dem übrigen Inhalt des Amosbuches durchaus (vgl. 2, 13. 3, 15. 8, 11). Wenn nun nach dem jetzigen Text der Prophet schlagen soll, so handelt es sich um eine Änderung, die wahrscheinlich mit Absicht herbeigeführt worden ist. Was Abr. Geiger (Urschrift und Übersetzungen der Bibel 1857, S. 231 ff.) hauptsächlich für die spätere Zeit der Übersetzungen ausgeführt hat, das läßt sich an einer Anzahl Beispiele aus unserm Amostext belegen. Cap. 9, 1 sind die Aussagen, daß Gott (vielleicht mit einem Hammer, s. unten zur Stelle) schlägt, in die andre umgebogen, daß der Prophet schlagen soll, und 8, 1 ist von der vermutlich engeren Beziehung, die zwischen Jahwe und dem Korb mit Obst angegeben war, nichts mehr zu finden. Die Redactoren und Bearbeiter nahmen Anstoß daran, daß Amos so menschlich von der Gottheit geredet hatte. Auf andere Weise hat man sich 6, 11 geholfen, nämlich dadurch, daß man ki-hinne jąhwę mosąwwę vorsetzte. Oder man war bestrebt, scharfe Worte gegen Israel zu mildern; so hat man 4,4 'euere Opfer' und 'euere Zehnten' statt 'Opfer' und 'Zehnten' gesetzt, und 4, 11 ein & vor das harte Wort mahpechap eingefügt. Die nachschleppenden Zusätze bote jibra'el 5, 3 6 haben vielleicht auch keinen andern Zweck, als die Drohung des Untergangs für jüdische Leser auf das nördliche Reich Israel einzuschränken; vgl. 9, 8 ff. Über meha'et 6, 8 hat schon Geiger selbst S. 349 gesprochen.

9, 1. Den Weg zum Verständnis dieses Verses haben in der oben angedeuteten Richtung Volz und Marti eröffnet durch die glücklichen Besserungen wajjach und wajjir'äğü für wajjomer hach und wəjir'äğü 1^b. Damit sind aber 1^a und 1^b noch nicht ganz geheilt, denn beiden Zeilen fehlen (auch nachdem man in 1^a nach 7, 1. 4. 8, 1 das übliche jahwe ergänzt hat) noch die Schlüsse. In 1^a wird, wie Guthe annimmt (s. oben), das Werkzeug genannt gewesen sein, mit dem Jahwe den Schlag ausführt (wegen des ergänzten ubjadő vgl. wieder die Parallelen der andern Visionen), in 1^b ist von dem

alten Text noch ein Überbleibsel in dem unverständlichen und jedenfalls verderbten ubsa'am erhalten. Zu vermuten ist nur, daß in dem Verlorenen die Wirkungen des Schlags weiter ausgeführt wurden. — Auf die symbolische Handlung muß dann das erläuternde Wort Jahwes folgen, also zunächst nach den öfter angezogenen Mustern ein wajjomer, dann ein Verbum, das zu dem 'ehroz des zweiten Halbverses in Parallele tritt. Daß dies Verbum 'akké gelautet haben müsse, ist kaum zweifelhaft. Wie bei den andern Visionen muß doch auch hier das bezeichnende Wort (in unserem Falle das Verbum), in dem die symbolische Handlung ihren Ausdruck findet (also das wajjách von 1b), in entsprechender Form (also als ' $akk\vec{\xi}$) bei der Deutung dieser Handlung wiederkehren. Das 'akkē verbindet sich ferner anstandslos mit dem folgenden bərőš kullúm (zur Construction mit bə- vgl. wəhikki þa başşür Ex. 17, 6, wattomárnā: "hikkā ša'úl ba'lafáu, wadawid bəribəbə þáu!" I Sam. 18,7 etc., wonach denn auch wohl 'akké bədawid ubaqqir 1 Sam. 18, 11 und lehakkop bemaxné felistim 2 Sam. 5, 24 zu beurteilen sind). An berős darf übrigens nicht geändert werden; denn einmal nimmt es das Wort kaftör aus dem symbolischen Teile wieder auf (wie Jahwe jetzt auf den 'Knauf' des Tempels schlägt, so wird er nachher das ganze Volk aufs 'Haupt' schlagen), andrerseits steht es gewiß auch in beabsichtigtem (wenn auch nur formellem) Gegensatz zu dem folgenden 'axrīþám. — In ra sind wieder die beiden Vershälften gegen das Metrum verstellt.

- 9, 2. 3^b. 4 stört *miššám* viermal das Metrum: echt ist es nur in 3^a, wo es auch dem Sinne nach nicht gut fehlen könnte. 4^b ist nach Inhalt und Form ohne weiteres auszuscheiden; zur letzteren vgl. S. 33 Nr. 2, d.
- 28. Zu XXVIII (9, 7). Über die ursprüngliche Form dieses Stückchens laßt sich sehr wenig Sicheres sagen. Das nə'ūm-jahwē geht auch hier auf keine Weise in den Vers (S. 39 Nr. 11, b): was dann von 7° übrig bleibt, kann an sich mit 'attemut als Sechser oder mit 'attem t als Siebener gelesen worden. Da nun aus 7° f. nur ein Siebener herauszuschneiden ist (von hālā mikkaftār), wenn man nicht große innere Verderbnisse annehmen will, und da Amos den Sechser sonst nicht gebraucht (S. 33 Nr. 2, d), wird bei 7° die letztere Alternative zu wählen sein. Die Schlußworte wa'rām miggir müssen dann Reste einer dritten Zeile sein, dafern sie nicht etwa gar bloß nach II 1, 5° nachträglich hier eincorrigiert sein sollten.
- 29. Zu XXVIII^{abc} (9, 8—15). a) Von den unechten Anhängen löst sich zunächst XXVIII^c = 9, 13—15 als glattes, unstrophisches Siebenerstück ab, mit ziemlich unverletztem Text. Auch bei dem vorausgehenden XXVIII^b = 9, 11—12 ergibt sich durch Abstreichung des Schlusses nə'üm-jahwē 'ośē zzŏþ (vgl. S. 39 Nr. 11, b) eine glatte Form: zweimal 6:4, abermals ohne strophische Gliederung. Der Text ist wiederum ziemlich gut überliefert.
- b) Dagegen ist XXVIII^a = 9, 8—10 in formeller Beziehung durchaus uneinheitlich. Zunächst machen sich in $8^{a\beta}$ und 10^{α} zwei Vierer deutlich bemerkbar, und zu diesen treten zwei weitere, wenn man in $8^{a\alpha}$ das unnatürliche 'ēnē 'ặdonai jahuē in 'ēnái corrigiert (vgl. Marti 244) und in 10^{β} die überflüssige Dublette 10-piggáš +

upqaddém reduciert. Da sich nun eine andre metrische Form für die beiden Zeilen 8° und 10, soviel wir sehen, nicht finden läßt, und sie im Inhalt gut zu einander passen, so haben wir sie als die eigentliche Grundlage der ganzen Partie zu einer Strophe zusammengefaßt, und betrachten daher sowohl die prosaische Zeile 8° als den ganzen V. 9 als spätere Zusätze der Art, die Sievers, Berichte 1905, 215 als 'Antidota' bezeichnet. V. 9 fällt auch metrisch aus dem Zusammenhang heraus, denn er umfaßt, abgesehen von dem überschießenden [bəchol-haggojim], das gar nicht unterzubringen ist, gerade zwei Doppeldreier. Als redactioneller Zusatz charakterisiert sich die Strophe durch das auf 9, 3 des echten Textes zurückgreifende məşawwē (oben S. 68 Fußnote).

Die beiden Achter 9, 8* + 10 machen dagegen einen weit besseren Eindruck: sie können wohl aus einem älteren, selbständigen (d. h. nicht von vorn herein als Zusatz gemeinten) Gedicht stammen, und zwar abermals als Fragment: so würde sich das einfache 'ēnāi 8* (s. S. 74) ebenso leicht verstehen, wie die redactionelle Änderung in 'ēnē 'ādonai jāhuē. Auch daß gerade diese eine Strophe, ganz abweichend von XXVIII^{bo}, mit so viel redactionellem Rankenwerk umgeben ist, spricht vielleicht mit dafür, daß die Strophe schon fertig vorgefunden und nur für ihre jetzige Stelle zurechtgemacht ist.

F. Zur Vorgeschichte der Sammlung.

(Von E. SIEVERS.)

- 30. Auch bei dem Versuch, die Vorgeschichte des Amosbuches aufzuhellen, muß ich aus philologischen Gründen von den gewöhnlich betretenen Pfaden abweichen. Nachdem wir bereits oben in Nr 13 ausgeführt haben, daß wir größere Gedankenverbände in der Sammlung nicht zu sehen vermögen, muß ich auch hier darauf verzichten, nach solchen Umschau zu halten und durch Verbindung räumlich weit getrennter Glieder Scheinketten herzustellen, die nicht halten können, weil bei der geringen Zahl der behandelten Themata und der sehr einheitlichen Gedankenrichtung des Autors nur subjective Willkür eine Auslese zu treffen ver-Man muß vielmehr auch hier vom Kleinen und Unscheinbaren, manchmal vom Negativen ausgehn, wenn man weiterkommen will, d. h. vor allen Dingen einerseits gewisse Technicalia der Überlieferungsform, andrerseits die etwaigen Störungen natürlicher, wenn auch kleinster Zusammenhänge scharf ins Auge fassen. Nur dadurch kann man einen Einblick in das allmähliche Zusammenwachsen der Sammlung gewinnen, die gleich andern offensichtlich aus kleineren Corpora zusammengearbeitet ist. Solcher Corpora nehme ich drei an; ich bezeichne sie schon hier vorläufig mit A, B, C. Daß zum Schluß auch noch Stücke, die keiner der älteren Kleinsammlungen angehörten, in die Gesamtmasse eingetragen seien, läßt sich weder behaupten (bez. erweisen), noch verneinen. Von dieser Möglichkeit kann also abgesehen werden.
- 31. Den ersten formalen Anhaltspunkt für die Annahme einer dreifachen Quelle des Amosbuches geben mir die drei Doxologien IX^a, XII^a und XXVII^a = 4, 13. 5, 8 f. 9, 5 f. Nach der Art wie die Doxologien im Psalter verwendet werden, nämlich als Buchunterschriften, wird man auch unsere Doxologien ohne Anstand als Unterschriften einst getrennter Überlieferungsgruppen ansehen dürfen, und zwar um so mehr, als die letzte, XXVII^a,

ihre Schlußstellung auch in der vorliegenden Redaction fast noch ganz gewahrt hat: es folgt ihr nur noch ein echtes Fragment von 2—3 Zeilen (das sehr wohl später angeschoben sein kann und daher im Folgenden außer Acht bleiben soll), dann kommen die unechten Schlußstücke. Ich betrachte danach die Doxologie XXVII* als die Schlußschrift der Grundsammlung A, in welche später die Parallelsammlungen B und C, oder Teile von ihnen, eingetragen wurden (hierüber s. Nr. 45 ff.).

- 32. Als weiteres Kriterium für die Scheidung der Textmassen betrachte ich die Überschriften und ein paar weitere kleine Einschübe, die ich als Verbindungszeilen oder -verse etc. bezeichne, weil sie zwischen zwei unverwandten, aber auf einander folgenden Stücken eine Brücke schlagen sollen.
- a) Die Generalüberschrift 1, 1, die der ganzen Sammlung gilt, kommt für unsere Zwecke nicht in Betracht: es handelt sich nur um die Einzelüberschriften usw., deren bisher schon anerkannter Bestand sich durch die genauere metrische Analyse noch um einige weitere Nummern hat vermehren lassen. Daß sie nicht zum alten Text selbst gehören, geht, von allem Übrigen abgesehn, schon daraus hervor, daß die betreffenden Zeilen, soweit sie überhaupt metrisch sind, stets von den metrischen Formen der zugehörigen Texte abweichen. Überschriften und Verbindungszeilen gehen, darüber dürfte kein Zweifel möglich sein, auf Sammler oder Redactoren zurück.
- b) Nach Abzug der Generalüberschrift I, I zerlegt sich die Masse der überlieferten Texte zunächst in zwei Hauptabteilungen, je nachdem deren einzelne Stücke mit Zusätzen der bezeichneten Art versehen sind oder nicht. Aus der Zahl der letzteren sind aber vorläufig wieder alle die kleineren oder größeren Stücke bez. Fragmente auszuscheiden, denen entweder der Kopf fehlt oder die in andre geschlossene Zusammenhänge eingeschoben sind: denn bei diesen läßt es sich begreiflicherweise überhaupt nicht a priori entscheiden, ob sie einmal Zusätze hatten oder frei davon waren. Dies betrifft die Nummern II, XIII, XIV, XV, [XVII], XIX, XX, XXIII: sie bleiben also einstweilen (s. aber unten Nr. 46) außer Betracht. Es verbleiben also als reine Stücke ohne Überschriften oder Verbindungszeilen die Nummern I, III, XVI, XVIII, XXI, XXII, XXVII. Ich fasse diese als erste Hauptgruppe zusammen.

33. Betrachtet man diese Stücke nach Form, Inhalt und Umfang, so ergibt sich: a) Sie sind sämtlich strophische Gedichte in Siebenern; — b) Voran stehen die 4 Sprüche gegen die Fremdvölker I; dann folgen drei Weherufe mit höi, III, XVI, XVIII, dann drei Visionen (genauer gesagt zwei Doppelvisionen und eine einfache, s. oben S. 69 Nr. 23), XXI, XXII, XXVII; das Ganze wird durch die Doxologie XXVII^a (Schlußdoxologie, oben S. 76 f.) abgeschlossen. — c) Die Sprüche I haben 12 Zeilen, der Weheruf III in der Überlieferung zwar nur 8, aber da von ihm sicher eine Strophe verloren gegangen ist (oben S. 52 Nr. 15, d), dürfen wir seinen ursprünglichen Umfang auch auf 12 Zeilen ansetzen; alle übrigen Stücke der Gruppe haben 8 Zeilen. andern Worten, die 7 Stücke der Gruppe zeigen die Zeilenzahlen 12, (12), 8, 8, 8, 8, 8. Man wird also sagen dürfen, daß die Texte der Gruppe abgesehn von oder neben der sachlichen Dreiteilung wieder nach dem Princip der metrischen Gleichheit und der absteigenden Zeilenzahl angeordnet waren, das Berichte 1905, 66 ff. für die beiden Grundsammlungen des sog. Deuterosacharja nachgewiesen wurde, und das vielleicht auch bei Hosea einmal in Frage kam (Berichte 1905, 213 f.).

Dies 'Siebenerbuch' A bildet nun die Grundlage der ganzen Sammlung. Dies ergibt sich einerseits schon daraus, daß es mit Nr. I, III den Anfang, und mit XXVII und der zugehörigen Schlußdoxologie XXVII^a auch das Ende des Hauptcorpus liefert, d. h. das Ende der ganzen Sammlung abgesehen von dem nachgetragenen Fragment XXVIII (oben S. 76 f.) und den unechten Anhängen. Andrerseits aber, und das ist entscheidender, folgt es daraus, daß hier mehrfach der Zusammenhang in sich geschlossener Stücke oder Folgen durch die Einfügung von Stücken der zweiten Hauptgruppe (d. h. von solchen mit einführenden Zutaten) gestört ist. So ist die ursprüngliche Mittelstrophe von III durch den Einschub eines Teiles von IV verdrängt (oben S. 52 Nr. 15, d); zwischen den ersten und zweiten Weheruf III und XVI schiebt sich der Anfang von IV und die ganze Reihe der Stücke (und Fragmente) V-XV, zwischen die zweite und dritte Vision XXII und XXVII treten aus der zweiten Hauptgruppe XXIV und XXV (nebst dem Fragment XXVI); endlich ist die Doppelvision XXII durch den Einsatz des Flugblattes XXIII gesprengt, dessen Anfang zwar fehlt,

das aber im Zusammenhang mit dem Gesagten sehr wohl auch der zweiten Hauptgruppe zugeteilt, oder als ein selbständiger Nachtrag betrachtet werden kann (was für die Hauptfrage gleichgültig ist).

34. Für die weitere Aufteilung der zweiten Hauptgruppe (d. h. der Gedichte mit einführenden und verbindenden Zutaten, vgl. oben Nr. 32, b) ist es notwendig den bereits S. 77 angedeuteten Unterschied zwischen 'Überschriften' und 'Verbindungsversen' näher ins Auge zu fassen.

Von den 'Überschriften' ist zunächst negativ zu sagen: sie nehmen auf den Zusammenhang der einzelnen Stücke keine Rücksicht; sie räsonnieren oder harangieren auch nicht, sondern geben meist bloß das Thema, einmal (bei X) auch den Charakter des Stückes an, dem sie vorgesetzt sind. Meist beginnen sie eintönig mit dem Imperativ šim'ů:

1V šim'ú 'ęp-haddabār hazzę 'ašerodibber jahwe 'alechem, bonê jiśra'el, 'al-kol-hammišpaxā 'ašer he'lèpī me'eres misrāim lēmór;

VII šim'ū haddabār hazzē

X šim'ú 'ęþ-haddabār hazzē, 'ašer anī nosē 'alēchēm qīnā, běb jisra'él!

Ziemlich ähnlich ist auch noch

XI [kī] chō 'amặr jạhwệ ləbéh jiếra'êl: ("diršūn wizjū!")

(vgl. darüber Nr. 37, b). Dagegen entfernt sich von diesem Typus der Eingang von

VI hạšmì'ů 'al-'armənõþ [bə]'aššůr, wə'al-'ármənòþ [bə]'éres misráim || wə'imrů, über dessen Besonderheit unten Nr. 40 gehandelt werden wird, der aber doch auch wohl noch den eigentlichen Überschriften zuzurechnen ist.

Ganz anders bei den 'Verbindungsversen'. Diese sind einzeln zu betrachten, denn hier haben wir es offensichtlich mit einem selbständig vorgehenden 'Überarbeiter' zu tun. Ich erledige zuerst die klareren Fälle.

35. Die in Nr. 34 gegebene Überschrift zu IV gehört, wie schon S. 52, c ausgeführt ist, eigentlich zu dem ganzen Stück IV. Aber nachdem der größere Teil von IV, nämlich 2, 9—13, abgetrennt und in III eingeschoben war (vgl. darüber noch unten Nr. 41), blieb von IV nur die Eingangsstrophe 3, 2 mit ihrem rag jedig jad i ti an der alten Stelle übrig. Auf sie folgt dann von

dem echten Text das Qinastück V (3, 4—8), und zwischen diesem und 3, 2 vermittelt die Verbindungszeile 3, 3 hājēlochiù sənāim jaxdāu bilti 'im-noda'i, insofern sie mit ihrem noda'i (im Text verderbt zu no'a'dū, s. S. 56) jenes jadā'tī wieder aufnimmt. Auch die Zusatzstrophe 3, 7 mag dem Überarbeiter angehören, da sie rāsonnierend auf das durch 3, 2 herausgehobene enge Verhältnis zwischen Jahwe und seinen Propheten zurückgreift (man beachte das kī!).

36. In einem zweiten Falle sind die Verbindungsstücke etwas in Unordnung geraten. Mit VIII (4, 4—5°) bò'ū bēp-'cī ufiš'ū usw. beginnt zunächst unvermittelt ein neuer Absatz. Darauf folgt aber sofort mit 4, 5° ein räsonnierender Zusatz:

"kī-chén 'dhabtem, bené jisra'el" ne'um 'adonāi jahwe.

Zu diesem aber gehört offenbar (wie schon S. 59 Nr. 19 ausgeführt) noch die abgesprengte Verszeile

4, 12ª lachén kōo'e'sē-llách, jisra'él!

die sichtlich auf das Stück IX (4,6—11) vorbereiten soll, wenn sie auch in Wirklichkeit zu dessen wahrem Inhalt nicht paßt. An den Schluß der vermeintlichen Drohrede hat der Bearbeiter dann noch den Schlußvers 4, 12^b angehängt:

'èqēt kī-zōp' 'e'sē-llách, jiśra'ēl, hikkön liqrāp' ţlohţch, und an das 'ĕlohţch dieser Zeile hat er weiterhin durch überleitendes kī die Doxologie IX* angeschmiedet. So erscheinen nun durch seine Manipulationen die Stücke VIII, IX, IX* trotz ihres ganz verschiedenen Inhalts und Metrums als eine (freilich recht sonderbare) Einheit.

37. a) Eine ebenso künstliche Einheit bilden sodann X—XV = 5, 2—17. Nur muß man, um diese überhaupt verstehen zu können, wie schon oben im Text geschehen ist, eine nachträgliche Textverschiebung wieder rückgängig machen, durch die der ursprüngliche Zusammenhang empfindlich gestört ist. 5, 7—12 stehen offenbar an falschem Platze. Ganz sicher ist das bei der Doxologie XII^a, die jetzt sinnlos mitten in ein zusammengehöriges Langzeilenpaar eingeschoben ist, ursprünglich aber gewiß zu XII gehörte: sie nimmt das jahwé von 5, 14^b ebenso auf wie die Doxologie IX^a das 'ĕlohéch von 4, 12 (s. Nr. 36). Aber auch 5, 7. 10—12 sind verschoben, denn das hahofochim von 5, 7 hängt ganz beziehungslos in der Luft, und außerdem haben diese Zeilen den Vers 5, 13

(der an seiner jetzigen Stelle wieder ganz sinnlos ist) von 5,6 abgesprengt, zu dem er eigentlich gehört.

- b) Danach ergibt sich denn folgender Zusammenhang (bei dem die Doxologie außer Frage bleibt): a) X (=5, 2-3) setzt (eingeleitet durch eine Überschrift des gewöhnlichen Typus) frisch ein: nafəlá, lō-þōsāf qǎm bəþūláþ jiśra'él usw., also mit einer Klage über den kommenden Untergang Israels. XI (= 5, 5b-6) 'ál-tiðrəšū bōþ-'él usw. enthält dagegen eine Aufforderung, den wahren Weg zu Jahwe einzuschlagen. Dazwischen weiß denn der Interpolator durch ein 'also' zu vermitteln, indem er der vermutlich bereits vorgefundenen Überschrift von XI ein begründendes kā vorsetzt (und vielleicht auch die beiden Schlußworte anhängt):
- 5, 4 [kī] chō Jamār jahwē ləbēļ jišra'ēl: ("diršūn wixjū!")
 Aber damit hat er sich noch nicht Genüge getan. Auf 5, 5^{bc}, die Mahnung, nicht nach Bethel, Gilgal und Beerseba zu gehen, läßt er flugs die wortspielerische Begründung
- 5, 5ª kī haggīlgāl galõ jizlē, utēļ vēl jihjē lo'áun folgen, und an die Drohung mit dem kommenden Feuer 5, 6 schließt er noch weise den (wie bemerkt in der Überlieferung abgesprengten) Spruch an
 - 5, 13 lạchén hạmmạśkīl ba'éphạhtijiddom, kīo'épra'àohi!
- β) Es folgt nun, das Thema von XI variierend, der kurze Spruch XII (ursprünglich + Doxologie):

diršū-tŏō wə'al-rū', ləma'an tixju', wihī-chēn jahwe 'ittəchem', ka'ser 'amartem!

Daran aber knüpft dann aber unser Bearbeiter sichtlich das sonst kopflose hahofəchim ləla'nā mišpat 5,7 (XIII) an. Das war ja grammatisch möglich ('ittəchim: hahofəchim): daß freilich in der nächsten Halbzeile die zweite Person in die dritte umschlägt, hat ihm so wenig Sorge gemacht, wie die sinnlose Umdeutung von IX (s. Nr. 36).

 γ) XIII schließt in 12° abermals mit einer Anrede an die zweite Person:

kī jadá'tī rabbim piš'ēchém, waxáṭṭō þēchém 'ặṣumō þ, und wiederum nimmt der Bearbeiter das Pronomen (wie in 6) in XIV durch ein darauf bezogenes Participium mit abermals folgender dritter Person auf:

5, 12^b şorərē şaddiq, loqəxē chòfér, webjönīm baššá'ar hiṭṭú.

Auch diese Zeile ist sichtlich wieder echt, aber eben ganz aus

Abhandl. d. K. S. Gesellsch. d. Wissensch., phil.-hist. Kl. XXIII. III. 6

ihrem (uns nun verlorenen) Zusammenhange herausgerissen worden, um in den neuen Scheinzusammenhang eingestellt zu werden.

- δ) Hiermit ist nun der Kreislauf des Bearbeiters beendet: er schließt also sein 'Capitel' zusammenfassend mit den Worten ab:
 - 5, 15 śin'ũ-ră', wə'ehbū töb, wəhassizu bassá'ar mispat:
 'ulāi jexnān jahwē 'ĕlohē- səba'ōþ sə'erīþ jōsef'),

in getreuer Anlehnung an Motive des Vorhergehenden: V. 15^{aa} ist Variation zu diršū-įŏb wə'al-rá' aus XII 5, 14^a, V. 15^{ab} dagegen Contrast zu uṣđaqā la'árṣṣ hinnìxú aus XIII 5, 7.

- 38. a) In einem vierten Falle, bei XXIV, scheinen wiederum (wie bei Nr. 36) zwei zusammengehörige Zeilen in der Überlieferung auseinandergerissen zu sein, nämlich die Verse
 - 8, 4 šim'ū zöþ haššaf īm 'etjön, †wəlašbīþ 'anwē-'àrés, 6ª liqnöþ bakkésef saddiq, wə'etjön ba'tūr na'laim:
- indessen ist das für die Hauptfrage gleichgültig, die nur darauf hinausgeht, woher die Verse stammen und was sie wollen. Nun sind sie zusammen ein Excerpt aus II 2, 6 f.: aber zu XXIV können sie von Haus aus nicht gehören, weder der metrischen Form nach, noch inhaltlich, denn XXIV redet lediglich detailliert vom Kornwucher. Eine eigentliche Überschrift bilden die Verse auch nicht, denn sie greifen in den Context selbst ein, und wollen mit ihm zusammengehören. Sie gehören also offenbar wieder zu den Verbindungsstücken, und ein Verbindungscharakter haftet ihnen ja auch insofern etwa an, als sie das Specialthema von XXIV (den Kornwucher) mit dem allgemeineren von II und ähnlichen Stücken in Zusammenhang bringen.
- b) Jedenfalls aber gehört demselben Bearbeiter wieder das räsonnierende Doppeldreierpaar an, mit dem XXIV abschließt:
 - 8,8 hạ quì zố p lỗ pirgặz ha ares, wo abál kọl jō šẽb bắh, wo álə pà chại r kulláh, wən sặc à kī r misráim.

Auch dies ist wieder Excerpt, und zwar zum kleineren Teil aus XXV 8, 11b, zum größeren aus der Schlußdoxologie XXVIIb.

39. Wieder etwas anders gestaltet ist der Einschub bei XXV, d. h. die Zeilen 8, 9°. 11° und 11°, die dem alten Text vor- bez. in ihn eingesetzt sind. Bei den beiden ersten handelt es sich ja in der Hauptsache nur um die abgeblaßten Formeln wəhajā bajjõm

¹⁾ Es ist unsicher, ob so zu lesen ist, oder zwei Sechsheber anzunehmen sind, s. die Texte und S. 62, c.

naht und hinne jamim ba'im: aber doch ist mindestens bei Z. 9° auch wieder der Verbindungscharakter klar, denn sie soll offenbar andeuten, daß XXV als Ausführung zu der im Schlußanhang zu XXIV (Nr. 38, b) enthaltenen Drohung gefaßt werden soll. Auch XXIV und XXV werden also von dem Bearbeiter zu einer widernatürlichen Einheit zusammengepreßt. — Über die räsonnierende Zeile 11° s. S. 72 zur Stelle.

40. Weitaus am schwierigsten liegen die Dinge bei VI (3, 9—15). Es handelt sich da um das Verhältnis der Zeilen 9°, 12° und 13. Von den beiden letzteren ist bereits in der Textnote bemerkt, daß sie in umgekehrter Reihenfolge zu lesen sind.

Nun hat 13 nach Abstrich des überschießenden '¿lohē haṣṣəba'ōp sieben Füße, 12° dagegen nur sechs, und 9° ist, wie die Zeile dasteht, unmetrisch. Die Anomalie läßt sich aber zum Teil ausgleichen, wenn man so ordnet

```
13 "šim'ú wəha'idū bəbēþ jaqob" nə'úm 'ặdonāi jahwē,

12° hajjošəbim bəsomərön + bif'āþ miṭṭā + ubidméseq 'àrés, (9)<sup>h</sup> wə'imrű:

a "hašmì'ú 'al-'armənöþ [bə]'aššür, wə'al-'ármənòþ [bə]'éreş miṣráim.
```

In dieser Form werden also die drei Zeilen vermutlich einmal am Kopfe von VI gestanden haben, ehe 12°. 13 (im Zusammenhang mit den sonstigen Störungen des Textes an dieser Stelle) an ihren jetzigen Platz verschlagen wurden.

Nun erinnern die beiden ersten Zeilen wieder sehr an die sonstigen Leistungen des Überarbeiters: 13 durch das no'um 'adonāi jahwē = VIII 4, 5^b. XXV 8, 9^a. 11^a, und 12^c als Reminiscenz an III 2, 8 (2, 6 f. waren in XXIV 8, 4. 6^a benutzt, s. oben Nr. 38) bez. XIX 6, 4 (vgl. auch XVIII 6, 1^{ac}). Sie werden also auch wohl auf ihn zurückgehn. Dagegen weicht V. 9^a als Doppeldreier formell ab, und auch inhaltlich bietet er zu viel Charakteristisches, als daß man ihn gern derselben Hand zutrauen möchte, die wir bisher kennen gelernt haben. Es ist also eher zu vermuten, daß der Überarbeiter die Zeile 9^a bereits in seinem Text vorgefunden habe, als er seinen Kopf 13. 12^c vorsetzte. Da sich diese aber auch nicht in den echten Text fügt, muß man sie doch wohl (wie schon S. 79 Nr. 34 angedeutet wurde) für eine Art Überschrift erklären, die diesmal statt der sonst

üblichen nackten Inhaltsangabe eine emphatische Steigerungsformel darbietet.¹)

- 41. Endlich wird man nun noch vermuten dürfen, daß unser Überarbeiter, der so viele falsche Zusammenhänge hergestellt hat, auch derjenige gewesen ist, welcher III durch Wiederholung des kō-vamār-Kopfes an I bez. Ib angeschweißt, und den Schluß von IV in III hineingeschoben hat, um eine Bindungsmöglichkeit für IV + V zu gewinnen (oben Nr. 35). Ebenso wird dann schließlich noch die Einarbeitung der mehr oder weniger fragmentarischen Stücke II, XIII, XIV, [XVII], XIX, XX, XXIII in sonst geschlossene Einzelstücke auf sein Conto zu setzen sein. Hat er II in I eingearbeitet, so wird er dabei auch die beiden Zeilen
- 1, 5^b wəhichrátti jöséb mibbíq'aþ-'àun wəþōméch sébét mibbéþ.' é**d**en und 1, 14^b biþru'ā bəjöm milxamā, bəsá'ar bəjöm sūfá
- fabriciert haben: seiner Neigung zum Excerpieren würde ihr ganzer Typus wohl entsprechen (vgl. oben S. 47, Nr. 14, g).
- 42. Mit den von ihm behandelten Texten ist der Überarbeiter ziemlich gewaltsam umgesprungen. Von den Stücken, bei denen seine Hand zu spüren oder zu vermuten ist, sind seinerseits, wie es scheint, nur (IX?) und vielleicht das Fragment XV2) intact gelassen worden (natürlich abgesehn von seinen Zusatzversen). Von II hat er bei der Einarbeitung in I mindestens eine Eingangsstrophe gestrichen. Bei III hat er das einleitende hởi dem aus I übernommenen kō0'amặr jahwệ etc. geopfert (vgl. XIX. XXIV), dabei der bequemeren Anknüpfung halber die ursprüngliche Ordnung der beiden ersten Zeilen verändert. Ob er die fehlende Mittelstrophe von III beim Einschub von IV^b absichtlich gestrichen hat, mag dahingestellt sein: unwahrscheinlich ist es nicht. Das Gleiche gilt von VI, wenn die oben S. 57f. vorgetragene Auffassung von 3, 12 richtig ist. Jedenfalls hat er aber IV wieder in sinnloser Weise zerrissen und verstellt. Von VIII fehlt sichtlich der Schluß. Wahrscheinlich hat ihn der Überarbeiter vorsätzlich ge-

¹⁾ Ist der Vers, wie danach wohl sicher anzunehmen, nicht von Amos, so erledigt sich auch das Bedenken von Wellhausen 77 gegen die Lesart be assur LXX, daß Amos sonst den Namen Assur nie in den Mund nehme.

²⁾ Wenigstens sehe ich nicht, was ihn dazu hätte veranlassen sollen, die vorauszusetzende(n) Eingangsstrophe(n) dieses Stückes zu übergehen.

strichen, um IX anknupfen zu können: es sieht aber fast so aus, als seien zwei Zeilen der hier ausgelassenen Strophe in XXVI erhalten, d. h. einem Fragment, das seinerseits wieder in das vom Überarbeiter 'behandelte' XXV eingeschoben ist (S. 60, Nr. 19, b). Bei IX hat er ein kī, bei XI ein wo- vorgeschoben, bei XIII die Hälfte der ersten Strophe gestrichen, von XIV gar nur eine Zeile aufgenommen, von [XVII] etwas mehr als 2 Zeilen. Die Verquickung von XIX mit XVIII hat abermals die Streichung eines höi zur Folge gehabt. Von XXIII ist des Anschlusses an XXII halber der Eingang getilgt, von XXV zu ähnlichem Zwecke die Schlußzeile abgeschnitten, in XXIV endlich hat ein drittes höi (s. S. 84 zu III) der Einarbeitung weichen müssen.

- 43. Von solchen Gewalttätigkeiten ist in den Stücken mit 'Überschriften' (Nr. 34) keine Rede, speciell fehlen die bei dem 'Überarbeiter' so häufigen Verstümmelungen der Texteingänge. IV ist zwar in zwei Teile gespalten, und der eine davon ist verstellt; aber das fällt, wie die Einschiebung der Verbindungszeile 3, 3 (Nr. 35) zeigt, dem 'Überarbeiter' zur Last, und die Textverderbnisse im Innern der einzelnen Texte dieser Gruppe haben jedenfälls mit der Vorsetzung der 'Überschriften' nichts zu tun.
- 44. Der Verfasser der 'Überschriften' ist danach bloß als registrierender Sammler zu bewerten. In schroffem Gegensatz dazu muß man den 'Überarbeiter' als planmäßig ordnenden Redactor bezeichnen. Durch ihn speciell hat ferner unser Amoscorpus in allem Wesentlichen die Gestalt gewonnen, in der es uns vorliegt; denn er ist offenbar der Mann gewesen, der mit dem überschriftslosen Siebenerbuch A und dem mit Überschriften versehenen Buch des 'Sammlers', das wir nun der früher gemutmaßten Quelle B gleichsetzen können, unter starken Eingriffen die dritte Quelle C verschmolz.
- 45. Daß A die Grundlage des Ganzen bildet, in die das Übrige (also unser B + C) eingebettet wurde, dürfte nach dem in Nr. 33 Bemerkten bereits für sicher gelten. Ebenso klar ist ferner, daß zunächst A mit B verbunden wurde, und C erst in dritter Linie hinzukam, denn der Redactor hat auch zu B Gehöriges 'bearbeitet': ich erinnere nur an die Zerreißung und Verstellung von IV (Nr. 35 etc.): er muß also auch den B-Text bereits vor

sich gehabt haben. Und endlich sieht man auch leicht, daß die Zutaten des Redactors erst bei der Einfügung der Quelle C zum Text hinzugekommen sind, und nicht schon vorher dieser Quelle angehörten. Ein Teil dieser Zutaten besteht nämlich, wie S. 82, Nr. 38, b gezeigt wurde, aus Excerpten aus A einschließlich der diesem zugehörigen Doxologie XXVIIa: also muß ihm bei ihrer Abfassung der Text A bereits ebenso vorgelegen haben, wie der Text B, nach Ausweis der Zugaben, die zu diesem hinzugekommen sind (vgl. außer dem eben über IV Bemerkten noch Nr. 40 und 37, b, β zu VI und XI). Zu der Vorstellung, daß der Redactor nur noch die Quelle C in eine ihm bereits vorliegende Doppelsammlung A + B eingetragen habe, stimmt auch gut, daß die Texte von A und B im großen und ganzen doch noch ziemlich glimpflich behandelt worden sind, speciell ohne die großen Verstümmelungen, die er einer ganzen Reihe von C-Stücken hat zu Teil werden lassen (oben Nr. 42). Ein weiteres Argument zugunsten dieser Annahme s. unten Nr. 48.

46. Es erübrigt hiernach noch der Versuch, den ursprünglichen Bestand der Quellen B und C etwas genauer gegen einander abzugrenzen, als das bisher geschehen ist. Zwar gehört wohl alles, was eine 'Überschrift' trägt, sicher zu B: aber daraus folgt noch nicht notwendig, daß alles Überschriftslose, das nicht Bestandteil von A ist, deshalb zu C geschlagen werden muß. Denn es ist einerseits an sich ganz wohl denkbar, daß auch die Sammlung B schon Stücke ohne Überschrift enthielt (sei es weil es der Sammler nicht für der Mühe wert hielt solche consequent zu verfertigen, sei es aus irgend einem andern Grunde); andrerseits wird man zugeben müssen, daß der Redactor gelegentlich auch Überschriften, die seinen Bindungsbestrebungen im Wege waren, ebensogut streichen konnte, wie er das tatsächlich oft genug mit ihm unbequemen Teilen der alten Texte getan hat.

Da A nur Siebener enthält, liegt es nahe zu fragen, ob nicht auch B und C einmal nach Metris gesondert gewesen sein möchten. Aber für eine solche Annahme findet sich keinerlei Anhalt in dem gegebenen Tatsachenmaterial. Dagegen führt die Untersuchung der Zeilenzahl einen wesentlichen Schritt weiter.

Oben S. 78 hatte sich für die Texte von A folgende abgestufte Zahlenreihe ergeben (D. = Doxologie):

I III XVI XVIII XXI XXII XXVII $(XXVII^{\bullet})$ 12 8^{\bullet} (= 12) 8 8 8 8 8 (D.)

Ordnet man den Rest (also den Gesamtbestand von B + C) in gleicher Weise nach der überlieferten Abfolge der einzelnen Stücke, nur mit Einrenkung der durcheinander geworfenen Stücke IV und XII—XIII (oben Nr. 15 und 20) so entsteht folgendes Bild¹):

Diese Tabelle läßt auf den ersten Blick zwei durcheinander laufende Zahlenreihen erkennen.

47. Zunächst fällt das durch fetten Druck ausgezeichnete, von oben nach unten abgestufte und (vgl. S. 76f.) mit einer Doxologie (XII^a) abschließende System 12*, 8, 8, 8 — 4, 4, 2 (D.) Die Texte dieser Gruppe haben, soweit sich deutlich hervor. das erkennen und nachweisen läßt, keinerlei redactionelle Verstümmelungen erlitten, abgesehn davon daß bei der Zerstückelung von IV die Schlußzeile verloren gegangen ist (die Verderbnisse von VIII sind nicht redactioneller Natur). Von den 7 Gliedern der Reihe haben IV, VI, VII, X, XI, also nicht weniger als 5, Überschriften. Außerdem ist zu beachten, daß V redactionell mit der Eingangsstrophe des gewaltsam zerrissenen IV verknüpft ist (Nr. 35) und daß dabei leicht eine vorhanden gewesene Überschrift gestrichen sein kann (Nr. 46). Das Gleiche kann von XII gelten, doch ist es ebenso möglich, daß dieser zweizeilige Spruch von dem Sammler selbst nur als Anhang oder Bestandteil von XI angesehen wurde (womit er auch äußerlich durch die Wiederkehr des Wortes diršt zusammenhing), und daß er deshalb ohne Überschrift blieb.

¹⁾ Eckige Klammern heben Stücke hervor, die in andere Gedichte eingeschoben sind, Sterne bezeichnen Fragmente (darunter auch die kopflosen Stücke).

²⁾ In Wirklichkeit sind von beiden Gedichten nur 6 Zeilen bez. Reste von 6 Zeilen erhalten, aber diese deuten doch auf einen ursprünglichen Bestand von 2 Vierzeilern (s. S. 56f., Nr. 17 und S. 58f. Nr. 18).

Aus allem dem geht mit großer Wahrscheinlichkeit hervor, daß wir in der bezeichneten Gruppe den alten Bestand von B zu erkennen haben, und zwar in unveränderter Reihenfolge.

48. a) Die zweite Zahlenreihe zeigt die Folge [6*], 3*1), 10, (D.) — 6*, 1*, 3*. | [2*, 8, 2*, 14*] | 5, 8, [2*]. Von irgendwelcher systematischer Abfolge der Zeilenzahl ist dabei keine Rede. Die Doxologie IX* steht nicht, wie an sich zu erwarten, und wie es auch bei A und B tatsächlich der Fall ist, am Ende, sondern im Innern der Reihe. Außer XV (vgl. S. 84 nebst Fußnote) weisen alle Stücke Zeichen redactionellen Eingreifens auf, sei es durch Tilgung unbequemer Textpartien (9 [bez. 10] von den 13 [bez. 14] Stücken sind mehr oder weniger fragmentarisch), sei es endlich durch Einschub in andere Stücke, und zwar in letzter Instanz solche aus A.

Daraus ist wiederum mit ziemlicher Zuversicht zu entnehmen, daß diese zweite Gruppe die Reste der Sammlung C umfaßt, die der Redactor aufzunehmen für gut befunden hat.

- b) Wie diese Sammlung C vorher geordnet war, läßt sich nicht mehr erkennen, denn der Redactor hat offenbar die einzelnen Stücke willkürlich an die Stelle gerückt, wo er sie bei seinen Bindungsversuchen (oben Nr. 35 ff.) gebrauchen konnte. Ein deutliches Symptom für die dadurch entstandene Unordnung dürfte die unmotivierte Stellung der Doxologie IX^a sein.
- 49. Die ganze Entwicklungsgeschichte des Amosbuches läßt sich nunmehr durch folgende Tabelle veranschaulichen. In dieser sind die Nummern und Zeilenzahlen derjenigen Stücke in Fettdruck gegeben, zwischen denen sich noch direct ein Schnitt machen läßt; außerdem sind diese Stücke, soweit sie aus B und C stammen, rechteckig eingefaßt. In gewöhnlicher Schrift und ohne solche Einfassung erscheinen dagegen diejenigen Stücke und Fragmente aus C, die in der Überlieferung in A-Stücke eingeschaltet sind; diese Einschaltung ist durch [—] angedeutet. In Cursivschrift sind in (—) die Metra und einiges andre Bemerkenswerte ange-

¹⁾ Davor ist noch 2* einzuschalten, wenn auch 3, 12 als eingeschobenes Fragment aus VI auszusondern ist (s. S. 57 Nr. 17).

geben. U. bedeutet 'Überschrift', V. 'Verbindungsstück, ein Stern fragmentarische Überlieferung. Die Verbindungsklammern am rechten Rande zeigen die künstlichen Gruppen an, die der Redactor hergestellt hat.

Tabelle.

В.	A. (Siebener) I:12 (Sprüche) III:8* (hōi)	C. + [II:6* (3:3)] -
IV: \ddot{U} . + 12* (7:3) V: V . + 8 (Qina) VI: $V\ddot{U}$. + 8* (7)1) VII: \ddot{U} . + 8 (8:4)	_ _ _ _	- - - -
	_ _ _ _	VIII: 8* (3:3) IX: 10 (8:3) [IXa. Doxologie]
$\mathbf{X}: \ddot{U}. + 4 \ (5:4)$ $\{ \mathbf{XI}: \ddot{U}. + 4 \ (3:3 3) \\ \mathbf{XII}: -2 \ (5) \\ [XII^{\bullet}. \ Doxologie] $	- - - -	- - - -
	_ _ _ _	XIII: 6* (3:3) XIV: 1* (7) XV: 8* (7)
_ _ _ _	XVI:8 (hōi) XVIII:8 (hōi) XXI:8 (Doppelvision) XXII:8 (Doppelvision)	$+ [XVII : 2^* (7)] + [XIX : 8 (3:3; hōi)] + [XX : 2^* (3:3)] - + [XXIII : 14^* (7)]$
_ _	_ _	XXIV:5 (7:3; hōi) XXV:8 (7) +[XXVI:2* (7)]
_ _ _	XXVII:8 (Vision) [XXVII ^e . Doxologie]	_ _

Anhang: XXVIII (7) und die unechten Stücke XXVIIIa-XXVIIIa.

¹⁾ Über 3, 12 s. S. 57 Nr. 17.

- 50. Aus dieser Tabelle läßt sich folgendes ablesen. a) In das Siebenerbuch A (über dessen Anordnung Nr. 33 zu vergleichen ist) wurde zunächst nach dem ersten hōi-Spruch (III) die ganze Sammlung B eingeschaltet, ohne Veränderung der alten Ordnung, welche die einzelnen Gedichte nach absteigender Zeilenzahl, aber ohne Rücksicht auf die Verschiedenheit der Metra, an einander reihte. Siebenerstrophen begegnen in dieser Sammlung nur einmal, in VI; stark treten dagegen die tristichischen Formen hervor: 7:3 in IV, 8:4 in VII, 3:3 | 3 in XI; ihnen reiht sich im Charakter auch die modificierte Qina 5:4 in X an. Außerdem fallen noch zwei Qinastücke hierher, V (mit einer abschließenden Viererstrophe) und der zweizeilige Spruch XII. B schloß außerdem wie A mit einer Doxologie (XII*).
- b) Der Redactor hat den so geschaffenen Zusammenhang von A + B an drei Stellen durch Einlagen aus C zerrissen: einmal innerhalb B durch VIII, IX + IX*, dann zwischen dem Schluß von B und dem zweiten Teil von A durch XIII—XV, drittens innerhalb dieses zweiten Teiles von A durch XXIV und XXV. Ferner hat er in die Nummern I, XVI, XVIII, XXII einzelne Stücke bez. Fragmente aus C eingearbeitet. Endlich hat er das so geschaffene Conglomerat durch verbindende Arbeit zu einem guten Teile willkürlich in Gruppen zerlegt. Dies geschah einmal durch die formelle Anknüpfung von III an I (Nr. 15, f), andrerseits durch die Einführung der Verbindungsstücke Hand in Hand mit den sonstigen Manipulationen, die in Nr. 35 ff. beschrieben sind.
- **51.** Auf welchem Wege und wann die neben den oben im einzelnen besprochenen Überschriften und Verbindungsstücken auftretenden unechten Verse $(1, 2. 11^{\circ\beta}. 2, 4^{\circ\beta}. 3, 15^{b}. 4, 2^{\beta}. 7^{bc}. 8^{a}. 9^{b}. 5, 24. 27^{b}. 6, 10^{a}. 7, 16^{a\alpha}. 9, 4^{b}. [9, 9]), die kleineren Zusätze, die große Interpolation in I <math>(I^{b})$ und die unechten Anhänge XXVIII^a—XXVIII^c in das Corpus hineingekommen sind, läßt sich nicht entscheiden. Mindestens einiges davon wird wohl auch noch auf den Redactor der Sammlung zurückzuführen sein.
- 52. Das Bild das wir von Amos' dichterischer Eigenart und von dem Umfang seiner Wirksamkeit bei der im Vorstehenden skizzierten Auffassung der Überlieferung bekommen, ist ein viel mannigfaltigeres und freieres, als dasjenige, das in neuerer Zeit noch Löhr und Baumann entworfen haben, hie und da auch wohl

noch ein wenig freier und reiner, als das von Marti gezeichnete. Statt einiger weniger, ausgeführter und gegliederter, programmatischer Abhandlungen empfangen wir jetzt teils die vollen Texte, teils wenigstens Bruchstücke von 28 knappen, durchaus selbständigen Situationsreden oder -sprüchen, wie sie dem echten Volksredner wohl zu Gesichte stehen. An der Kürze der meisten Stücke aber braucht man keinen Anstoß zu nehmen, etwa so daß man erklärt, Amos habe mehr sagen müssen, um seinen Hörern verständlich zu werden. Im Zusammenhang seiner Situation ist jedes Stück in sich abgeschlossen und verständlich. Auch wird man es bei einem Manne, der wie Amos zum Volke spricht, an sich nicht für unwahrscheinlich halten dürfen, daß er mindestens hie und da auch einer improvisierten Prosaansprache, die das Detail brachte, zum Schluß einen kurzen und scharf pointierten Spruch u. dergl. in poetischer Form habe folgen lassen, daß also seine 'Reden' und 'Sprüche' mindestens zum Teil gewissermaßen nur eindringliche Merkverse waren, die eben deswegen auch allein auf uns gekommen sind. Das wird ja auch anderwärts nicht anders gewesen sein, und vielleicht haben auch die Sammler die Sache zum Teil noch so angesehen. Wenigstens scheinen die vielen außerhalb der eigentlichen Gedichte stehenden lachen, sim'ū und ähnliche Wendungen, die unsere Prophetentexte durchsetzen, bei dieser Auffassung am leichtesten ihre Erklärung zu finden.

Berichtigungen.

S. 7 Am. 1, 8 l. אַהְבְּרָם st. אַבְּרָרְנְּיִּם שׁרְבִּי S. 10 Am. 4, 5 l. אַהְבֶּּהָם st. אַהְבֶּּהָם S. 14 Am. 7, 1 l. בְּהַבְּּהָם st. בּחַבְּּה S. 19 gehört die Schlußklammer] von Ib hinter Am. 2, 5 st. hinter 1, 12. — S. 21, 7 v. u. l. 12° st. 12b, und dahinter Anführungszeichen. — S. 25, 15 v. u. l. -bar st. -bar. — S. 26 Am. 6, 7 l. mirzáx st. mizráx.

7

- (9) hặlô 'anochī tōb lách me' sarā banīm?" (9) wạttáqom xạnnā, (wạttánnax) 'axặrễh 'ọchláh bạllišká', (wạtti þjassēb lifnē jahwē)."

 wo'ett hakkohēn jošéb 'al-hakkissē 'al-məzūzāb hēchāl jahwē.
- 10 wəhimarah nafés, wattihpallel 'el-jahwe 10 (11) wattiddör nèdér, wattomar:
- 11) "jahwę soba'ob, 'im-ra'o bir'ę bo'nt 'amabach uzchartanī, wolo-biškax 'ęb-amabach wonabatt 11 la'mabach zera' 'anašim, unbattiu lojahwę kol-jome zajjau, umora lo-ja'lę' 'al-rošó!"
- 12 wạihi 13 ki hirbə þá Olhi ppallel 'el-13 jahwe, wo'eli somer 'e p-pih.
- 13 wəxannā hi mədabberep 'el-14libbah: rạq səfabeh na'ob,
- (14) wəqōlah lō-jiššamē', wajjaxšəbeh-'eli -lšikkorā, (14) wajjomer 'eleh: 16
- (15) "'að-maþái tištakkarīn? hastrī 'eþ-jenéch me'alāich!" (15) wattá'an xannā wattómer ('elāu): "lð, 'aðonī: 'iššā qəšaþ-jóm '' anochī, wəjáin wəšechár lōošaþiþī, wa'ešpóch 'eþ-naf'sī lifnē jahwé:
- 16 'al-tittén 'eb-'amabach ləbáb 17 bəlijjá'al: kī-merőb sīxī wəcha'sī
- (17) dibbárti 'ad-hénnā!" (17) wajjá an 'elt wajjómer: "lochi losalóm,
- (18) wēlohé jiśra'él jitten (lách) 18 'ęþ-šelaþéch 'ặšèr-ša'ált me'immó!" (18) wattōmár:
 "timṣā šifxaþāch xèn bə'ēnṭch!" wattélech ha'iššā lədarkáh,
 (wattabō halliškáþā) 19 wattōchál ('im-'īšáh) 20, ufanṭh lō-hájū-làh o'ōd.
- 19 wajjaškimū babbóqęr wajjištaxăwū lifne jahwe waisubūn 21, wajjabó'ū 'el-be þám haramá þā. wajjeda' 'elqanā 'eþ-xannā 'ištô,
- (20) wajjízkərèh jahırễ, (20) i wattahar xannã 22, "waiht lipqufáþ 28 hajjamīm, watteleð ben, wattará 'e þ-səmó səmū'el: "kī mijjahırê sə'iltu!"
- 21 wajjá'al ha'iš 'elqaná wochol-bēþõ lizbox'' 'eb-zébax hajjamīm',
- 22 wəxannā lōo'ula pā, kī-'amərā lə'īšāh: "'ặđ jiggamēl hanná'ar: wahbī'optu wənir'ē 'b 'ep-pənē jahwē, wəjášab šăm 'ad-'ōlám!"
- 23 wajjómer láh 'elqanā' išāh: "'áśī haṭṭtób bə'ēnāich:
 šəbī (bazē) 'aḍ-gomlēch 'oþō, 'ach-jaqēm jahwē 'eþ-dəbaréch'!"
- (24) wạtteśęb ha'iššã wạtteneg 'eþ-bənáh 'aḍ-gomlāh 'oþō, (24) wạttạ'lễu
 'immāh kạ'šṣr gəmaláttū bəfár məšulláš 28 wə'ēfāo'aҳàþoqṣ́maҳ,
 wənebel jạin, wattabō bēþ-jahwē ⟨bə⟩šilō 29, wəhanná'ar 'immáh 30.
- 25 wajjišxățū 'ep-happar, wajjabi'ū 'ep-hanna'ar 'el-'elī, (26) wattomer ('immah):
- (26) "bi 'adoni, xē nafšách, 'adonī: 'ani ha'iššá hannişşébeh
- (27) 'imməcha buzë Olhippallel 'el-jahwë: (27) 'el-hanna'arohazzeohippallalti.

⁸ so Kl.*: 'axărē 'ochlā bəšilō wə'axărē šuþō M (die beiden letzten Worte fehlen LXX) 9 so allgemein ergänzt nach LXX 10 ('al-j. M) + ubachō þībkē 11 wənabattā M 12 so W.*: wəhajā M 13 so ca. 35 Hss. von M, sonst lifnē M 14 'al- M 15 danach 'elī M, na'ar 'elī LXX 16 so Th.* nach LXX: qəšaþ-rūx M 17 so B.: lifnē baþ- M 18 so LXX 19 so W.* nach LXX 20 desgl.; danach noch wattešt LXX, das die ergänzenden Kritiker ebenfalls aufnehmen 21 wajjašubū M 22 die Umstellung nach LXX (vgl. Th.) 23 so die Kritiker mit (LXX und) einigen Hss., sonst libaufō M 24 danach ləjahwē M, bəšilō LXX 25 danach wə'eþ-niðrō, gestrichen von Sn.* 26 so allgemein: wənir'ā 27 so (Th.) W.* nach -dəbarō M, hajjösē mippīch LXX 28 so Th.* nach ἐν μόσχω τριετίζοντι LXX (danach noch καὶ ἄρτοις): bəfarīm šəlošā M 29 so (Kl.) B. nach LXX: wattəbi'ehū b.-j. šilō M 30 so nach LXX W.* (der aber umstellt): w. na'ar M

wajjittēn jahwē lt 'eþ-šelaþī 1 'ašér ša'alti me'immő:
28 wəzám 'anochi hiš'iltihū ləjahwé: kol-hajjamim 1 hūsa'ül ləjahwé!" 1

1, 2.

11 (wattánnixèu šãm lifně jahwē), wattelech * haramáþā 'el-bēþáh * . wəhanná 'ar hajá məšaréþ 'eþ-jahwē 'eþ-pənē 'eli hakkohén.

II. Die Söhne Elis. Samuels Jugend (S_{α}) .

I, 2.

- 12 ubne 'eli lojado' i 'eß-jahwe (13) umišpát hakkohén me'eß ha'ám:
- (13) kol-'īš sobēx zębáx, ubàná'ar hakkohén kəbaššél habbasár,
- (14) umazléz šəlošā šinnáim bəjadö, (14) wəhikká bakkijjör 'ōobaddūd',
 'ð baqqalláxaþ: 'kol'ašer-ja'lé hammazléz, jiqqaxoló hakkohén: 'kàchā ja'st ləchól-jisra'el habba'im šăm (lizbóx
- (15) bjahwé >6 bəšilő. (15) gam bətérem jaqtirün 'eb-haxéleb, ubà ná ar hakkohén, wə'amār la'iš hazzobēx: "tənā basār lişlöb lakkohên,
- (16) wəlō-jiqqàxənimmēch baśár məbuššál, kīə'im-xái!" (16) wəjōmár'o'elàuəha'iš:
 "qaṭṭér jaqṭīrūn kajjōm haxèléb, wəqaxəlách ka'šèrətawwē nafšách!"
 wə'amār: "lǒ, kīo'aṭtā þittén, wə'im-lô, laqàxti bəxqsqá!"
- 17 wạttəhĩ xạttấp hạn arim gođ \bar{o} lã mơ óđ ' $e\bar{p}$ -pənẽ jạh w \bar{e} .
- 18 ušmū'el mošarep 'ep-pone jahwe, (wohan)na ar 10 xazur 'efòdobad.
- 19 um'īl qatón tạ' śṣ-llo 'immo, wəhá'lə þà lo 11 bạ' lo þáh
- (20) 'ęþ-'išāh lizbóx 'ęþ-zèbáx hajjamim. (20) uberāch 'eli 'ęţ-'elqanā weħ-'ištō wo'amár: "jošallém 's jahwēlāch zèrú' min-ha'iššā hazzōþ tàxáþ haš'elā 'ặṣṣ-hiš'ila 's lojahwē!" wohalāch (ha'iš)¹¹ limqomō.
- 21 wajjifqõd 18 jahwē 'eþ-xannā 16, watteled ('ðd) 17 šəlošā-banīm uštē banōþ, wajjizdál hanna'ár šəmū'el lifnē 18 jahwē. —
- 22 wo'elt zagen mo'od, wosama' 'eb 190'aser ja'sun bandu

^{31 -}šə'elafī M 32 lies kol-jamāu? danach 'ašer xai LXX, 'ašer hajā M 33 danach wajjištaxū šām bojahwē, und dann folgend 2, 1 ff. wattifpallēl xannā wattomar (zus. ein Doppeldreier) + dem sog. Psalm Hannas, den ich hier nicht wiederhole. Davon hat LXX, außer dem Psalm, nur wattomer, dafür aber in 2, 11 den oben im Text nach W.* ergänzten Eingangsvierer 34 so (mit der Ergänzung) allgemein nach LXX: wajjelech 'elanā M 35 'al- bez. 'el-bēfo M, fehlt LXX

II. I danach bənē bəlijja'al 2 so allgemein nach LXX: hakkohānīm 'eþ- M 3 so W.* nach LXX: wəhammaslez šəloš haššinnaim M 4 danach 'ō bapparūr M, fehlt LXX 5 so LXX: jiqqax h. bō M (lō Th.*) 6 so Kl.* nach LXX (wo šam fehlt) 7 so W.* (wə'amar andre, vgl. καὶ ἔλεγεν LXX: wajjōmer M 8 tə'awwē M 9 danach kī ni'ḍṣū ha'našīm (h. fehlt LXX) 'eþ minxaþ jahwē 10 so B. Oder ist das Wort zu streichen? II danach mijjamīm jamīmā 12 so W.* nach LXX: jaśem M 13 so B.*: ša'al M, ἔχοησας LXX 14 so Th.* nach LXX: wəhaləchū M 15 so W.* nach LXX: kī-faqad M 16 danach wattahar M, fehlt LXX, gestrichen von W.* 17 so W.* nach LXX 18 so LXX: 'im- M 19 danach kol- M, fehlt LXX (vgl. Budde S. 21)

- (23) ləchǫl-jiśra'él, weþ'àšęr-jiškəbún 'eþ-hannašīm', (23) wajjömer lahem: "làmmā þa'sún kadbarīm ha'ellē 'àšer 'anochī šomē' 1
- (24) me'éþ kol-ha'ām? 22 (24) 'al(-nā), banāi: kī lo-toba hašmu'ā
- (25) 'ặšệr 'anochĩ šomé' mạ' birim 'am-jahwē: (25) 'im-jextā 'īšul'iš, ufiləlti '3 'ĕlohīm, wə'im ləjahwē jextā-'iš, mī ji þpállel-lð?"
 wəlö jišmə'ū ləqōl 'ābīm, kī-xafēs jahwē lahmī þám.
- 26 wəhanna'ar səmü'ël holech wəzadel watöb gặm 'im-jahwe, wəzam 'im-'ặnasim. (8. I 3, 1).

III. Der Gottesmann bei Eli $(\Sigma \alpha)$.

I, 2.

- vajjabō 'īš-'ĕlohim 'el-'elī vajjömer 'elāu:
 ,,kō-'amār jahwē ('ĕlohē jiśra'ēl)¹: »hěn nizlō² nizlèfī
 'el-bēf 'abīch bihjō þám bəmiṣráim ('ἄbadīm)³ ləbēf par'ō,
 ubaxōr 'opō mikkōl-šibṭē jiśra'ėl ləchahēn lǐ,'
 la'lōf 'al-mizbəxī, ləhaqtīr qəṭoref, laśēf 'eföd lefanái,
 wa'etnā ləbēf-`abīch 'ef-kōl-'iššē bənē jiśra'ēl (lə'ochlā:
- 29 wə lámmā habbit bəzibxi mə ojén , watchabbéd 'eb-banech mimmenni
- (30) ləhabrī'ám ⁸ merēšiþ kol-minxā ləfanāi? ⁹ (30) lachēn: ¹⁰ 'amör 'amàrti: bēþách ¹¹ jiþhalləchū ləfanái 'að-'ōlám: wə'attā ¹² xaltlā llī:
- (31) kī-mchabđái 'ặchabbéð, ubozái jeqàllū! (31) hinnẽ jamīm ba'im, wəzaða'ti 'ep-zəro'ách wep-zəro' beb-'abīch 13 mihjõp zaqén bəbēþách. 14
- 33 wə'iš $l\bar{o}$ -'achr \bar{i} \bar{b} làch me'im mizbəxt ləchallö \bar{b} 'e \bar{b} -'ēnāu 15 ulhadtb 16 'e \bar{b} -naf šö, 17 wəchol-marb \bar{i} \bar{b} bē \bar{b} āch jamub \bar{u} (bəxereb) 18 'ănašim.
- 34 wəze-llach ha'op 'aser jabo 'el-səne banech, 'el-xofni ufinəxas:
- (35) bəjöm 'exãd jamüþū səném. (35) wahqīmóþi lī kohên ne'mán: ka'sér bilbabt ubnaf sī ja'sé, ubant pī lō bāi þ ne'mán,
- (36) wəhifhallèch-lifné- məšīxt kol-hajjamtm. (36) wəhajá kol-hannöfar bəbēfach jabö-lhistaxwöf lð la'zörāf kèséf wəchikkār-làxém, wə'amár: »səfaxénī nå 'el-'axáf hakhunnőf le'chöl paf-láxem!«"

²⁰ danach haṣṣobə'ōþ peþax 'ohel mō'ed M; das Ganze, von weþ 'dšér- an, fehlt LXX und wird seit W. gestrichen 21 danach 'eþ-dibrēchem ra'īm M, fehlt LXX, gestrichen von W.* 22 danach 'ellē M, fehlt LXX (welche me'éþ kol-'am-jahwē liest); gestrichen von Driver* 23 so W.*: ufiləlō M (LXX abweichend)

III. 1 vgl. Jud. 6, 8 (Budde S. 23) 2 so Kl.: hặnizlō M, nizlō LXX; lies hinnẽ n.? 3 so Th.* nach LXX 4 lī ləchohen M, lī ləchahen LXX 5 so Kl. nach LXX: þið ἀṭū M 6 danach uðminxaþī 'ἄṣṣr ṣiwwīþī M, bloß uðminxaþī LXX 7 so Kl.*: ma'ōn M, ἀναιδεῖ ὀφθαλμῷ LXX 8 ləhaḍōrī 'ἄchṣm M, ἐνενλογεῖσθαι LXX (ləhaḍōrī 'oþam oder ləhaḍōrōḥam Kl.) 9 kọl-minxaþ jiśra'el lə'ammī M, k.-m. jiśra'el ləfanai LXX 10 danach nə'um (kō 'amar LXX) jahwē 'ĕlohē jiśra'el 11 danach uðēþ 'aðōcha: gestrichen von Löhr* 12 danach nə'um ('amar LXX) jahwē 13 lies bēþāch? 14 danach V. 32 wəhibbaṭta ṣar ma'ōn bəchol 'ặṣṣr-jēṭīð 'ẹḍ-jiṣra'el, wəlō-jihjē zaqen bəbēþəcha (bəbēþī LXX) kǫl-hajjamīm. In LXX fehlt mihjōþ — jiṣra'el. Das Ganze gestrichen von W.* 15 so Th.* nach LXX: 'ēnēcha M 16 so (bez. ləhadōt) allgemein für wəla'adīð M 17 so Th.* nach LXX: nafšęcha M 18 so Th.* nach LXX

IV. Samuels erstes Gesicht (S_{α}) .

I, 3.

ı wəhanna'ar səmu'el məsareb 'eb-jahwe lifne 'eli (hakkohen) 1

uđ bár-jahw hajā jaqár bajjamīm hahém,

- (2) 'ēn xazon nifrās. (2) waihī hajjom', wo'elī šocheb bimqomo
- (3) (wə'ēnāu hexellū chhōþ's, (3) wənér 'ĕlohīm tèrēm jichbē'), ušmū'ēl šochéb bəhēchāl jahwē', 'ặšer-šām 'ặrôn 'ĕlohīm.
- 4 wajjiqrā jahwe: "šəmū'él, (šəmū'ēl)!" wajjomer (šəmū'él): "hinnent!"
- 5 wajjáros 'el-'elī, wajjómer: "hinənī, kī-qarāþa III!" wajjōmár: "lð-qarāþī: šūt šəchát!" wajjélech (šəmū'el) wajjiškát.
- 6 wajjósef jahwé qərōoʻöð: "šəmū'él, (šəmū'ēl)!" wajjáqom šəmū'ēl, wajjélech 'el-'elī, wajjómer: "hinəni, kīoqaráþa li!" wajjōmar:
- (7) "lō-qarāfī, tənī: štt šəchat!" (7) ušmū'el ţerem jeda' 6 'ef-jahwe,
- (8) wətérem jiggalē 'eláu dəbar-jahwē. (8) wajjósef jahwē qərö-(li) mū'él bašlīšīþ, wajjáqom wajjélech 'el-'elī, wajjómer: "hinəni, kī qaráþa li" wajjáben 'eli, kī jahwē qorē lanna'ar.
- 9 wajjómer 'eli lišmū'el: "lech-šəcháb, wəhajā 'im-jiqrā 'elēch, wə'amartà: »dabber ', kī-šomē' 'abdāch! «" wajjelech šəmū'el wajjiškab
- (10) bimqomo, (10) wajjabo jahwe wajjibjasseb, wajjiqra kəfa'am-bəfa'am.8
- (II) wajjómer: , "dabbér, ki-šome" 'abdāch!" (II) wajjómer jahwé 'el-šəmü'el: "hinné 'anochī 'ośē dabár bəjiśra'el, 'ašer-kól-šomə o təşillenā štē-'oznāu:
- 12 bajjőm hahű 'aqim 'el-'elī 'eþ-köl-'àšér dibbàrti 'el-bēþő, haxél wəchallé!
- 13 wəhiggáðta 10 lə'elt 11, kī-šofēt 'ặnt 'eþ-bēþö
 'að-'ōlám 13, 'ặšer-jaðá' kī-mqillim 13 'ĕlohīm 14 banðu, wəlö chihā-bám!"
- 14 wəlachēn nišbạ 'tī ləbē þ 'eli, 'im-jəchuppàr 15 ' ἄννόn bē þ- 'eli bəz ἐβάα ubminαά 'aḍ-'ōlám!
- 15 wajjiškáb šəmū'el 'ad-habbóqer, (wajjaškém) 16 wajjiftáx 'eb-dalbob beb-jahwe.
- (16) ušmū'el jarė mehaggia 'eb-hammar'a 'el-'eli. (16) wajjigra 'eli
- (17) 'el-1' səmü' el wajjömer: "səmü' el bənī!" wajjömer: "hinnent!" (17) wajjömer: "mä haddabar 'aser dibber' elech? 'al-na pəchaxed mimmenni: koja' sellach' elohim wəcho josif, 'im-təchaxed mimmenni dabar

IV. 1 so LXX 2 so B.: bajjām hahū 3 chehāþ M, βαφύνεσθαι LXX; danach lō (wəlā LXX) jūchal lir'ōþ 4 so Th.* nach LXX: 'çl-šəmū'el M 5 so W.* nach LXX 6 so Böttcher*: jada' M 7 danach jahwā M, fehlt LXX 8 danach šəmū'el šəmū'el M, fehlt LXX, gestrichen von Kl.* 9 danach šəmū'el 10 so Kl.*: wəhiggadtī 11 lō 12 danach ba'won M, ba'won banāu LXX, gestrichen von W.* 13 so B.: -məqaləlām 14 so Geiger* nach LXX: lahēm M 15 so B.: jiþkapper M, ἐξιλασθήσεται LXX 16 so (Th.) W.* nach LXX (die noch ein zweites babboqer hinzufügt) 17 so LXX und 44 Hss von M, sonst 'ęß- M

- (18) mikkól-haddatár 'ďšer-díbbèr\'elę̃ch!" (18) wajjágged-lð šəmū'el 'eß-kól-hadbarīm wəlő chixed mimménnū. wajjómer ('elt\) 18:
- (19) "jahwē hǔt: haṭṭôb bə'ēnāu ja'śē!" (19) wajjizdal šəmū'el, wəjahwē hajào'immõ, wəlō-hippīl mikkól-dəbarāu 'àrṣā.

20 wąjjédy' kỳl-jiśra'ēl middán wə'ạd-bə'ēr šàbạ́', kī-nç'mán šəmū'él lənabī ləjqhwę́.

21 wajjósef jahwé Uhera'ð bəšilö, kī-nizlā jahwé 'el-səmū'el, 19
4, 1º waihi dbar-jahwé 20 ləchól-jiéra'él. 21

V. Der Verlust der Lade und Elis Tod $(S_{\alpha}$ und $S_{\beta})$.

1, 4.

- vajjíqqabəşû fəlištím 'al-jiśra'él lammilxamá'>,¹ wajjeşé jiśra'él liqrāþám², wajjaxnű 'al-'ében² ha'ézer, uflištīm xanű ba'féq.
- 2 wajją rochú folištīm ligrāß jiśra el, wattinnateš hammilæmā, wajjinnazef ('žš) jiśra el lifné folištim, wajjakku bamma rachā
- (3) baśśadę kə'qrbá'aþ 'dlafīm 'šš. (3) wajjabō ha'àm 'él-hammaxne, wajjomərii ziqné jiśra'êl: "làmmā nəzafánu jahwe hajjom lifne fəlištīm? niqxā 'elén 'ęþ-'aron 'élohén ' miššilo',
- (4) wəjeşē bəqirbénū wəjöši'ènũ mikkáf 'ojəbēn!" (4) wajjišlāx ha'ām šilö, wajjiś'ũ miššám 'eþ√'ặrỡn 'gahwē səba'öþ,¹¹⁰ ušnē¹¹¹ bənē- 'eli 'im-'ặrön¹² ha'lohīm, xofni ufīnəxás.
- 5 wạihī kəbō ha'aron 18 'el-hammaxne, wajjari'ū chòl-jisra'el
- (6) tərū'á zədōlá, wattehôm ha'áreş. (6) wajjišmə'ù \(\delta \text{hap} \) pəlištīm 'ef-qöl hatrū'ã, wajjömərù: "mē-qöl hatrū'á hagdōlā hazzöf
- (7b) bəmaxnê ha'ibrīm? (7b) kī lo hajə þã kaz b 'e þmől šilšóm!"
- 6^d wajjedə'ü ki jahwē 1⁴ bā' el-hammaxne, (7°) wajjirə'ü haplistim 18 wajjomərü: 16
- 8 "'ōiJánū! mɨ jaṣṣīlénū mijjád ha'lohɨm ha'addīrɨm ha'èllɨ? 'ellɨŋ-hém ha'lohɨm hammakkɨm 'elp-miṣrāim bəchöl-makkā +bammidbár!

18 so Th. nach LXX 19 danach bəšilō bidbar jahwē M, fehlt LXX, gestrichen von W.* 20 -šəmū'el M (-jahwē bəjad šəmū'el B.) 21 statt dieses Halbverses hat LXX drei Zeilen, die nach Klostermanns und Buddes Rückübersetzung so lauten:

wajje'amén šəmü'ēl lɨhjöß nabt ləjahwē 'el-kǫl-jisra'ēl miqṣē ha'árẹṣ wə'āḍ qaṣệh. wə'elī zaqēn mə'oð, ubanāu haləchū halāch wəharē' darkām lifnē jahwē.

V. 1 80 W.* nach LXX 2 80 LXX (vgl. Th.*): liqrāf pəlištīm M; danach noch lammilkamā M und LXX 3 80 W.* nach LXX: ha'ębęn M 4 80 B.*: wattittoš M, ěkluvev LXX 5 80 Kl.* nach LXX 6 80 B.* nach LXX: bərīf jahuē M; daß das bərīf von M hier überall secundār ist, steht fest 7 miššilō in M schon nach 'elēnū 8 80 Kl.* nach LXX: wəjabō M 9 danach bərīf M 10 şəba'ōf fehlt LXX; danach anerkannt interpoliertes jošeb hakkərubīm 11 80 W.* nach LXX: wəšam šənē M 12 danach bərīf M ('im-ha'arōn LXX) 13 'drōn (+ bərīf M) jahwē 14 davor 'drōn 15 danach kī 'amərū bā 'élohīm 'el-hammaxnē M (vgl. Note 16) 16 danach 'ōi lanū M, ha'lohīm ha'ellē ba'ū 'dlēhem 'gl-hammaxnē LXX (vgl. Note 15)

9 hiþxazqū wihjú la'naším, pəlištīm, pĕn ta'bədú la'ibrim, ka'šèro'ábədùolachēm!"

"wihjī þém la'našim wənilxamtém!"

- vajjíllazámű fəlištím, vajjinnázef jisra'él, vajjanúsü 'iš lohaláu, vattəhi hammakká gədölä mə'ód,
- (11) wajjippól mijjisra'él šəlošimo'eleforazlī, (11) wa'rön (ha)'lohīm nilqāx,
- (12) ušné bənē-'elī mèþū̃ 17. (12) wajjárọṣ 'šš 18 mehámma'rachá, wajjabó bajjòm hahū̃ šilo 10, umaddáu qəru'im, wa'damá 'al-rōšo.
- 13 wajjabō wəhinnē 'elī jošéb 'al-hakkissē ləjād haššá'ar, məşappē hadderech o, kī-hajā libbō xaréd 'al-'aron ha'lohim. wəha'īš bā ləhaggīd ba'ir, wattiz'āq kòl-ha'ir.
- 14 wajjömer ('elī 'eþ-qöl haş'aqã, wajjömer ('elī lannişşabimo'alāu) 1: "mēoqöl hehamön hazzē?" wəha'īš mihár wajjabö,
- (15) wajjaggéð loʻeli. (15) wəʻeli ben-tišʻīm ** šanā, wəʻenðu qàmū, ** wəlō jachōl lir'oþ.
- 16 wajjomer ha'iš 'el-'eli: "'anochī habbā min-hamma'rachā!" 14
- (17) wajjómer: "mē-hajá hạddabār, bənī?" (17) wajjá'an hạmbasser wajjōmar: "năs jisra'el mippənē 16 fəlistīm, wəzam maggefá zədōlá hajəþā ba'am, wəzam-sənè banēch mèbū, xofni ufinəxas,
- (18) wa'ron ha'lohīm nilaax 26." (18) waihi kəhazkīro 'ef-'aron ha'lohim, wajjippõl ('elī') me'al hakkisse 'axorannif,27 wattissaber mufraqtõ,
- (19) wajjámoþ, kī-zaqēn ha'iš wəchabéd.'* (19) wəchállaþðv'éšęþ-pīnəxās harā lalédeþ'*, wattišmá' 'eþ-hašmū'ā 'el-híllaqàxv'ặrôn ha'lohīm, wajjámoþ'* xamih wə'īšáh, wattichrā', kī-néhfəchùv'alēh sirēh,
- (20) watteleð $\langle b\check{e}n \rangle^{31}$. (20) uch ${}^c\bar{e}b$ lið táh 32 , watdabbérnā hannişşa ${}^b\bar{o}b$ 'al $\dot{e}h$: "' $\dot{d}l$ -tīrə' \ddot{i} , $k\bar{i}$ - $b\tilde{e}n$ jalādt!" $\langle (k\bar{i}$ -mé $p\bar{a}) \rangle^{83}$, wəl \dot{o} 'anə $p\dot{a}$,
- (21) wəlō-šáþā libbáh (21) Y'el³4-xamíh wə'īšáh, ⁽⁵⁾ (kī)'el-hillaqàx\'ặrön ha'lohim, awattiqrá lạnnà'ár 'i\chabőd lēmõr: "galã chabód mijjisra'el!"
- 22 wattómer: "galā chabód mijjiśra'él, kīonilqāx 'ặrön ha'lohim!"

¹⁷ danach xofnī ufīnəxas 18 danach -binjamin M, jəmīnī LXX 19 šilō bajjōm hāhū 20 so (Th.) W.* nach LXX: jāch (jād Qere) derech məṣappē M (lies kimṣappē h.?)
21 so LXX (vgl. Th Kl.) 22 danach ušmonē M, fehlt LXX 23 so Sm.* nach LXX etc.: gamā M 24 danach uān-hāmmā rachā nāstī hājjōm 25 so LXX und ca. 15 Hss. von M, sonst lifnē M 26 nilgaxā M 27 danach bə ad jād hāšā ar M, έχόμενοι τῆς xóλης LXX 28 danach wəhū šafat 'eþ-jiśra'el 'arba'īm ('eśrīm LXX) šanā: als Einsatz anerkannt 29 so z. B. Gesenius-Kautzsch § 69 m etc.: lalaþ M 30 so B.*: umeþ M 31 wāttelēd nach wāttichrā'; die Ergänzung nach Budde S. 37 32 so B.: uch'eþ mūþah M, uch'ittah meþā LXX 33 vgl. Budde S. 37 34 wə'el-

VI. Die Lade bei den Philistern $(8\alpha \text{ und } 8\beta)$.

I, 5.

- ı uflistim laqəxü 'eb'' arön ha'lohim, waiti' uhu me' ében ha' ézer
- (2) 'ašdoda, (2) wajjabi'ū 'obo bebodazon, wajjasstzūo'oboo'esel dazon.
- 3 wajjaškimū 'ašdodim mimmoxráþ, wəhinnē đazón nofél 'al-panāu' lifnē jahwē', wajjaxú 'eb-dazón wajjaštbū 'oþó limgomó.
- 4 wạiht kuhiškimu tabbóqer mimmoxráþ, wəhinne taga dazen uštekappòþjadau kəruþóþ 'el-hammiftan: raqagewe taga.
- 5 'al-kén lō-jidrəch \dot{u} chohặn \ddot{e} daz \ddot{o} n wəch $\dot{\phi}$ l-habba' \dot{t} m b \ddot{e} \dot{p} -daz \dot{o} n 'al-mift \dot{q} n (\dot{b} \ddot{e} \dot{p} -)' daz \dot{o} n bə'a \dot{s} d \dot{o} d

'ađ-hajjõm hazzē, ⟨kīođaloz jidlozů⟩8, ××±××±××±.

- 6 wattichbád jad-jahwé 'al-'asdöd o waisimmem, wajjách 'obám bo'falim,
- (7) 'ęþ-'ašdōd wə'ęþ-gəbūlęh. (7) wajjir'ů 'anšē-'ašdōd kī-chén, wə'amərû:
 "lō-ješéb 'ĕlohé¹¹ jiśra'él 'immànũ, kī-qášəþà_jadō 'alén¹¹!"
- 8 wajjišləxû wajja'səfû 'eþ-kol-sarnê fəlistīm 'alêm wajjomərû: "mā-nna'sē lēlohê 12 jisra'ēl?" wajjomərù: "gāþ jissób 'ĕlohê 10 jisra'el!"
- (9) wajjassebbū 'ęp-'arôn ha'lohīm (gàpā) 18. (9) waiht 'axrè hesábbū 'opô, wattəhī jád- jahwē ba'ir, məhūmā gədölā mə'ód, wajjāch (jahwē) 'ęp-'anšē ha'ir miqqaton wə'ād-gadol,
- (10) wajjíssarəþū lahém 'ŏfalim. (10) waisalxú 'eþ-'ðrön ha'lohīm 'eqrön, waihi kəbo'ō¹¹ 'eqrön, wajjiz'ðqú ha'eqronīm lēmór: "hesábbū 'elái 'eþ-'ĕloh鹺 jisra'él ləhamīþ 'oþi¹⁵ weþ-'ammi!"
- 11 wajjišlozů wajja'sofů 'ęb-kǫl-sarné folištīm ('além)'16, wajjomorů: "šallozů 'ęb-'¿lohé'10 jiśra'él, wojašób limqomō, wolō-jamīb 'obi web-'ammi!" kī-hajobá mohūmāb- măub bechǫl-ha'ir:
- (12) kabədā mə'òd jād jahwē 17 šăm, (12) wəha'našīm 18 hukkü bo'falīm, wattá'al šau'āb ha'ir haššamaim. ××±××±.

VII. Die Lade wird nach Kirjath Jearim gebracht $(S\beta)$.

I, 6.

- ı waihī 'aron-jahwe
- (2) bisđể fəlištīm šib'á xỹđašim, (2) wajjiqrə'ü fəlištim lakkohặnĩm wəláqqosəmīm lēmór: "mā-nna's ξ
- (3) lạ'rỗn jạhwệ! hođi'ũn bạmmệ nəšalxennū limqomo!" (3) wajjomərū:

VI. I davor wajjiqxū fəlištīm 'çþ-'ặrōn ha'lohīm (jahwē LXX); vgl. Welle. 58
2 so W.* nach LXX: ləfanāu; danach 'ạrṣā M, fehlt LXX 3 'ặrōn j. M, 'ặrōn ha'lohīm
LXX 4 so W.* nach LXX: wajjaškimū M 5 danach daʒōn nofel ləfanāu 'ạrṣā (dies
Wort fehlt LXX) lɨfnē 'ặrōn (+ bərīþ LXX) jahwē wə- 6 so Lagarde*: daʒōn M,

ἡ ξαχὶς Δαγών LXX 7 so LXX 8 so LXX (vgl. Thenius 22. Budde 40) 9 'çlha'ašdōðīm M 10 davor 'ặrōn 11 danach wə'al daʒōn 'ĕlohēnū 12 la'rōn 'ĕlohē
13 so LXX: 'çþ-'ặrōn 'ĕlohē jiśra'el M (gaþ Th.) 14 kəbō 'ặrōn ha'lohīm 15 lahmīþenī M
16 s. V. 8* 17 ha'lohīm M (das Ganze abweichend LXX). Oder lies kabədā mə'òð jáð ha'lohīm šām? 18 danach 'ặšęr lō-meþū

"'im-məšálləxim-('attém)' 'eþ-'èlohé' jiśra'él, 'al-təšálləxid'oþō rēqám, kī-hašēb taštbū lŏ 'ašām: 'az-térafə'ú, wənōdā' lachēm,

- (4) làmmá lō-þasūr jadő mikkem!" (4) wajjómərù: "má ha'ašām
 'dšér našib ló?" wajjómərú:
- (5) "mispār sarnē fəlištīm" xāmiššā 'achbərē zahab' (5) 'āšī þēm", şalmē 'achbərēchém hammašxī þím 'eþ-ha'ares, unþattém lēlohē jiśra'ēl kabőð: 'ulāi jagél 'eþ-jaðó me'lēchém ume'āl 'élohēchém
- (6) ume'ál 'arşəchém: (6) wəlàmmā þəchabdú 'eþ-ləbabchem ka'sér kibbədū mişráim ufar'ó 'eþ-libbám:

 $\label{eq:hilling} \textit{hil} \ddot{o} ~k\dot{a} \ '\dot{s} \ '\dot{e} r ~hi \ '\dot{a} \ 'llel ~bah \ \ddot{e} m \ , ~w \ '\dot{a} \ '\dot{a} \ 'lle \ '\dot$

- 7 wə'qttā qəxù\wo'sti '\dagarda asa '\dagarda \tilde{\tau}, \text{ustanovo'
- (8) wahšéboþèmobeném me'axrém habbàiþā, (8) ulqaxtém 'eþ-'ặrỗn jahwë unþattémo'oþòo'él-ha'zalā,
 - we pkolé hazzahát 'ásir-hásébo pimolő tasimű ta'argáz missiddő, wosilláxtimo'o pó wohalách.
- 9 ur'i þēm, 'im-dérech gəbülő ja'lē bē þšémeš, hūv'áśā lànú 'eþ-hara'á hagdölā hazzőþ:
 - wə'im-lö, wəjada'nu ki lõ jado na zə'ā bànu, (kī-)'miqrē hū lájā lànu!"
- 10 wajją śtha naštm kén, wajjiqxti štē far b (alb wajją sərum ba zalā, web-bən kalə to babbai þ,
- 11 wajjaśimū 'ęp-'ặrỗn jahwệ 'al-10ha' zalā, wep-ha' argáz wep-'achberé hazzaháb 11,
 12 wattiššárnā 12 happarỗ b baddérech:
 - 'al-dérech bēb sémeš bimsillā 'axáb halochū haloch wəza'ö, wəlō-sárū jamīn uśmöl

wəsarnê fəlistim holəchim 'axarêm

- (13) 'ad-gəbül bēþ. šámęš. (13) ubēþ. šémęš qoşərīm qəşīr-xiţţim ba'èméq, wajjik'û 'eþ-'ēném wajjir'û
- (14) 'eþ-ha'arön wajjisməxü liqr \bar{a} þö. 18 (14) wəha'zalā bà'á 'el-səde jəhōsü' běþ-hassimsi, watta'mõd šăm.
- (15) wəsam. 'gögn gədöld, (15) ubné jəxqnjā 14 höridü 'gþ-' aron jahwg 15, wajjasimü 'al-10 ha' gögn hagdöld,

VII. 1 80 Th.* nach LXX 2 davor 'ðrōn (+ bərīþ LXX) 3 danach xðmiššā 'oflē zahab (gestrichen von [Kl.]N.) wa-4 danach kī-maggefā 'axab ləchullum ulsarnēchem wa-5 danach salmē 'oflēchem wə-6 danach 'ašam 7 80 LXX 8 zu tilgen? pəlištīm LXX 9 kalū M 10 'el-M 11 danach wə'eþ salmē təxorēhem M, fehlt LXX: allgemein gestrichen 12 lies mit B. (vgl. Kl.) watjaššarnā?: wajjiššarnā M 13 80 W.(?)B.* nach LXX: lir'ōþ M 14 ubnē jəxonjā (s. Note 21)] wəhalwijjim 15 danach wə'eþ-ha'argaz 'ǎšēr-'ittō 'ǎšēr-bō chəlē-(haz)zahab

20

14 a wại bạq' \dot{u} 'e \dot{p} -'ặṣ \dot{e} ha' zal \dot{a} , wẹ \dot{p} -hạppar \ddot{o} \dot{p} hẹ' l \ddot{u} 'ol \dot{a} lejahw \ddot{e} , 15 a we' aniễ \ddot{b} \ddot{e} \ddot{b} -'š \dot{e} m \dot{e} 's (\dot{r} a' \ddot{u}).

hę'lữ 'olóþ, wajjizbəxü zəbaxim 16 ləjahwi, (wa'anšē tēþ-šémeš) fəlistim ra'ti, wajjasubu 'eqron bajjom hahti. waxmiššā sarnē-16 wə'elle təxore hazzaháb 'ăšèr√heštbū fəlistīm 'asam ləjahwe,17 17 wə'achbəre hazzahat mispár kol-'aré fəlistīm laxméseb hasranīm 18 wə'adokófer haprazī, wə'ed ha'eben 18 hagdölá me'īr mibsár 'eЉ'ărỗn jahwē 19 biśđe jōšù ° 20 be þ-haššimši. 'ăšèr∪hinntxū 'alḗh

19 (wajjíxar-'af-jahwē') ²¹ bə'anšē bēþ-šémeš, kīvra'tī ba'rōn jahwē, wajjāch bahém ²² šib'īmv'iš.²⁵

wajjiþ'ábbəlù ha'ám, kī-hikkā jahwē ba'ām makkā zədōlā.
wajjömərù danse bēb-šémes:

"mī jūchāl la mod lifnē jahwē, ha lohim haqqadoš hazzē, wə el-mī ja lē me alen?

21 wajjišləxù (ha'ám) mal'achtm 'el-jōšəbē qirjáþ-jə'arīm lēmór:
"hešíbū fəlištim 'eþ-'ărōn jahwē:
rədu ha'lù 'oþō' 'àlēchém!"

1, 7.

wajjabó'ū 'anšē qirjáþ jə'arim wajja'lú 'eþ-'ặrōn jahwé, wajjabí'ū²⁴ 'el-béþ 'ặbīnađáb baggib'á, wə'eþ-'él'azàr√bənō qiddəšū lišmór 'eþ-'ặrōn jahwé.

VIII. Die Niederlage der Philister. Samuels Richteramt ($\Sigma \alpha$).

I, 7.

- 2 waiht mijjòm šébeh ha'arön bəqirjáh jə'arim (wajjirbü hajjamim, kə'çérīm¹ šaná), wajjittű² kol-béh jiéra'él 'axarē jahwē.
- 3 wajjómer samű'él 'el-kol-béb jisra'el lemór: "'im-bachól-lababchém 'attém sabím 'el-jahwé: hasirű 'eb-'élohé hannechár mittöchachém, wahá'astarób, wahachínu lababchém 'el-jahwé, wa'ibdúhū labaddó,
- (4) wəjaşşēl 'efchem mijjád pəliştim!" (4) wajjasirū bənê jisra'ēl 'ef-hábbə'alim wə'ef-há'astarof, wajja'bədü 'ef-jahwê ləbaddö.
- 5 wajjómer səmü'el: "qibşü 'ep-kól- jisra'el hammispapā, webpallel
- (6) bə ad chém 'el-jahwē!" (6) wajjiqqabəşü hammişpába, wajjiš'abū-maim, wajjišpəchù lifnē jahwē ('àrṣá)', wajjaşümu bajjom hahü.

¹⁶ danach bajjöm hahū 17 danach ein prosaischer Einschub: le'ašdōd' 'exad, le'azzā 'exad, le'aṣzaō 'exad, le'aṣzaō 'exad, le'aṣaḍ 'exad, le'eqrōn 'exad 18 so Th.* nach LXX: we'ad 'abel M 19 danach 'ad hajjōm hazzē M, fehlt LXX 20 jehōšu' M 21 dafür wajjach M, welō xadū benē jexonjā LXX (so Kl.) 22 so Kl.* nach LXX: ba'am M 23 danach (wa)xmiššīm 'elef 'īš: anerkannte Glosse 24 danach 'oþō; oder lies waiði'úhū?

VIII. 1 wajjihjū 'ęśrīm 2 so Kl.* nach LXX: wajjinnahū M 3 so Kl. nach LXX 4 danach wajjōmərū šam (šam fehlt LXX) xaṭānū ləjahwç (lifnē j. LXX). wajjišpot šəmu'el 'eþ-bənē jiśra'el bammispā

- 7 wajjišmo'û fəlistīm, kī-hiþqabbəşū bənē-jisra'él hammişpáþa, wajja'lű sarnē- fəlistim 'al-bjisra'ēl. wajjismo'ù bənê jisra'êl,
- (8) wajjirə'ü mippəné fəlištim. (8) wajjömərü bəné- jisra'él 'çl-səmü'él: "'al-taxres mimménnü miz'óq 'çl-'ğlohệch', wəjosi'énü mijjád pəlištim!"
- 9 wajjiqqáx šəmū'ēl təlē xalāb 'exád', wajja'lēu lūlā kalil ləjahwe, wajja'rēu jahwe.
- 10 wạiht səmū'êl mạ'lɨ ha'ölá, u/lištim niggəšti lammikamā bəjisra'él, wajjar'ēm jahwē bəqöl- gadöl* 'al-pəlištim waihummēm,
- (11) wajjínnazofű lifné jisra'el. (11) wajjeso'ù 'anšé jisra'el min-hammispá wajjirdofú 'eþ-polistim wajjakkúm 'ad-mittáxaþ lobēþ kur.
- 12 wajjiqqáx šəmu'êl 'ębęn', axáþ waisimeh bēn-hammispā uben haisana 10, wajjiqrá smàh 110' ệben ha' ézer, wajjomār: "'ad-henna 'azaranu jahwe!"
- 13 wajjąchną jąhwę 'ęp-happolistim 12, wolō-jasof ù 5đ labő bizbúl jisra'el, wattohi jad-jahwę baplistim kol jome somu'el,
- 14 wattašóbnā hę arīm 'ašér laqəxü 15 me'éþ jisra'el ləjisra'el, me'eqrön wə'ad-gāþ 14, wə'eþ-yəbūlān hişşil jisra'el mijjadam 16.
- (15) wạihĩ šalom bēn ji śra'èl ubến ha'mori, (15) wajjišpót šəmū'el
- (16) 'ęþ-jiśra'êl '6 (16) wəhalāch middē šanā bəšanā, wəsabāb bēþ-'êl, wəhaggilgál wəhammispá, wəšafát 'ęþ-jiśra'êl 'eþ-kól-hamqōmōþ ha'èllē.
- 17 upšubapo haramápā, kī-šām bēļo, u(miš)sām 17 šafát 'ep-jisra'ēl, wajjtben-šām mizbéx lejuhwē.

IX. Israels Bitte um einen König $(\Sigma \alpha)$.

I, 8.

- wạiht kạ'šèr√zaqén šəmū'ēl,
- (2) wajjásem 'ep-bandu sofətim ləjisra'el, (2) waihi sem-bənö habbəchör jö'el, wəsem misneu 'äbijja, sofətim bib'er saba'.
- 3 wəlo-haləchū banau bədarko¹, wajjittü 'axare habbaşa',
- (4) wajjíqqəxū-šóxad wajjattū mišpát. (4) wajjabó'ū kolvziqné jisra'el s
- (5) 'el-šəmü'él haramáþā, (5) wajjómərù'eláu: "hen ''attā zaqánt, ubanéch lö-haləchú biðrachéch: 'attā śimū-llànū mélech ləšofténū kəchól-haggöjim!"
- 6 wajjéra' haddabár bə'ené səmū'él', wajjippallél səmū'él 'el-jahwé.
- 7 wajjömer jahwe 6: "šəmá' bəqòl ha'ām ləchól 'ašer-jömərù 'elech, kī lõ 'o þách ma'a sú, kī 'o þí ma'asú mimməlöch 'alem:
- 8 kəchǫl-hamma sīm 'aser-'asū (tī) mijjom ha lobī 'obām
 m(e'eres) misraim wə ad-hajjom hazzē , ken hemmā 'osīm gam-lach.

^{5 &#}x27;el- M 6 'el-jahwē 'elohēnū M, 'el-j. 'ĕlohēcha LXX 7 danach bə'ad jiśra'el 8 danach bajjōm hahū 9 so LXX: wajjaśem M 10 so allgemein nach LXX: haššen M 11 davor 'eb- M; oder lies wajjiqrā 'eb-šəmāh 'eben-'ezer etc.? (LXX liest überall αβεν(ν)εξερ) 12 so LXX: wajjikkanə'u happəlištīm M 13 danach -fəlištīm 14 lies -'azzā mit W.*? 15 mijjad pəlištīm 16 danach kol jəmē xajjāu 17 so B.

IX. 1 so M Kethib, bidrachāu Qere 2 wajji padbəşü 3 danach wajjabo'ü 4 hinnē M 5 danach ka'ser 'amərü tenā-llanü melech ləsoftenü 6 danach 'el-səmü'el 7 so Tn.* nach LXX 8 danach wajja'azbuni wajja'abdu 'elohim 'axerim

- 9 wə'attā səmá' bəqōlām, 'ach...kī- ha'ēd ta'īd bahém, wəhiggadta lahem mispāt hammélech 'aĕer jimlöch 'alem!"
- 10 wại đạb bér šəmū' él 9 'el-ha' ám hạ ššo' ặl tm me' itt v mệl ệch (11) wạ jjō mặr:
- (11) "zž jihję mišpąt hammęlęch 'ašęr jimloch 'alechem: 'ęb-bənechem jiqqax, wəsam.Jo bəmerkabto ubfarasāu, wərasü ləfanāu',
- 12 wəlasüm lō sarê 'ğlafim wəsarê xămissim, wəlaxrós xărisō, wəlaşirō, wəlasib kəlê- mikamtō uchlē richbō.
- 13 wə'éþ-bənōþēchem jiqqáx (hammeléch) braqqaxop ultabbaxop ul'ofob,
- 14 wə'éb-sadōbechem wə'éb-karmechem wəzebechem hattobim jiqqax,
- (15) wənaban la badau, (15) wəzar ēchem wəcharmechem ja sór wənaban ləsar sau 11.
- 16 wə'ep-'atđechem wə'ep-sifxopechem wə'ep-12xamorechem jiqqax,
- (17) wə aśā limlāchtő, (17) (wə) sōnəchèm 13 ja sór, wə attém tihjū-lo la badim.
- 18 uz'aqtém bajjom hahû millifné malkochem 'asér boxartem lachém!"

wəlő-ja'nễ jahwễ 'ebchệm bajjõm hahú.

- 19 waima'ănù ha'am lismo' boqol somu'el, wajjomorù: "llo,
- (20) kīv'im-mélech jihjễ 'alên, (20) wəhajinū zạm-'ặnáxnū kəchól-hạggōjim, ušfatánū mạlkénū, wəjaṣā ləfanên, wənilxām 'eþ-milxặmoþên!"
- 21 wajjišmá šəmū'el 'eþkól-dibrèha'ám, waidabrém bə'qznē jahwē.
- 22 wajjómer jahwe 6: "šəmá bəqolám, wəhimláchta lahem mèléch!"

wajjomer somu'el 'el-'anse jisra'el: "lochū 'tš lo'īro!"

X. Saul bei Samuel (S β und S α).

I, 9.

- 1 waihī-'tš miggib'á¹, ušmō-qtš ben-'ặbī'el ben-ṣərör ben-bəchōráþ ben-'ặftx, 'iš² jəminī, gibbōr xửil.
- 2 wəlō-hajà\u00fc\u00e4r, u\u00e4m\u00f6 \u00e5a'\u00e4l, \u00b8\u00e4\u00e4\u00e4\u00e4r \u00e4n\u00e4\u00e4r \u00e4\u00e4r \u00e4\u00e4\u00e4r \u00e4\u
- 3 wạttōbạdnā ha' þonōþ ləqiš 'ặbì\sa'ūl, wajjómer qiš 'el-ša'ūl': "qax-nā 'ittách 'eþ-'axád mehạn'arīm, wəqūm lech\baqq\s 'ep-ha' þonóþ!"
- 4 wajjaʿbərti bəhar-'efrāim, wajjáʿbərù bə'ereş- šališā, wəlö maşa₁'ū, wajjáʿberù bə'ereş- šaʿlīm wa'āin, wajjáʿbərù bə'ereş-jəmīnī,
- (5) wəlö maşa_ı'ü. (5) hèmmã bà'ú bereşəəştif, wəša'ūl 'amár ləna'rö 'ặšer-'immő: "ləchá wənaštibā, pen-jéxdàl-'abi min-ha'bonób,
- (6) wəda'āz lànū!" (6) wajjómer lō (hanná'ar)": "hinné-nà 'šš-'ĕlohīm ba'īr hazzóþ, wəha'īš nichbād: kol 'ặšér-jədabbér bō jabó:

⁹ wajjōmęr š. 'eþ kol-dibrē (dəbar LXX) jahwē 10 lifnē merkabtō 11 danach wəla'badāu 12 davor wə'eb biqrēchem (baxūrēchem M) haṭṭōbīm 13 80 LXX. Oder lies mit Kl. \(\langle\)wəzam-\sonoonen sonochem?

X. 1 80 W.*: mibbin-jamīn M, mibbənē b. LXX 2 davor ben-, gestrichen von Su.* 3 dafür εὐμεγέθης LXX 4 danach miššichmō wama'lā, gestrichen von B.* 5 danach bənō 6 80 W.* nach LXX: wajja'tor M 7 80 Th. nach LXX

```
'attāneləchàsšām: 'ulái jaggīdslánū 'eþ-darkénū šehaláchnū 'aléh!"
```

- 7 wajjómer ša'úlº: "wəhinne nelech, uma-nnabil'is ha'lohim 10?
- kī hallexem 'azal mikkelen, u þšūrā 'en-lehabi 11: ma 'ittanū?"
- 8 wajjósef hanná'ar la'nöþ 'eþ-ša'ūl, wajjómer: "hinné 12 bojadī rèbá' ségel kásef, wonaþáttā 13 la'iš 14, wohiggīd lànū 'eþ-darkénū.
- 9 ləfanim bəjisra'él kō-'amặr ha'iš bəlechtő lidröš 'ĕlohīm: "ləchü neləchá 'ad-haro'ē!"

kī-lannabi 16 jiggarē ləfanim haro'ē. ×× ± × × ±

10 ×× ± ×× ±!" wajjömer ša'ūl ləna'rō: "tŏb dəbarāch:
ləchā (wə)nele chā!" wajjeləchū 'el-ha'ir 'aĕer-šām 'tš ha'lohim.

11 hèmmã 'olim bəma'lẽ ha'ĩr,

wəhémmā maşə'ü nə'aröþ joşə'öþ liš'ob māim, wajjömərü lahén:
"hājēš bazē haro'ē?"

- 12 watta'nɨṇā 'ōþám wattōmárnā: "jěš: hinné lifnēchém haro'ē:

 'attá kəhajjōm 16 bǎ la'īr,

kī lỗ-jōchặl ha'ám 'ạđ-bo'ỗ, kĩ-hú jəbaréch hạzzệbáx, wạxrē-chén 18 jōchəlú hạqru'îm.

- (14) wə atta 'attı, ki-19 chhajjon timşə un 'o þó!" (14) wajja lu ha ir.
 hèmmā ba im bə þoch ha ššà 'ar 20,
- (15) wəhinne səmū'čl joşê liqrāþám *1. (15) wəjahwejgalà\'ef-'ózen səmū'él
 jōm\'exád lifne\bō-('elàu\) *2\san \u00e4\u00e4l,
- (16) lēmór: (16) "ka'èþ maxār 'ęšláx'elệch?īš me'éres binjamín, umšaxtō lənazīd 'al-'ammi jiśra'él,

wəhōšt' 'ep-'ammī mijjád pəlištim!"

ki ra'î pî 'ep-('ğnī') 28 'ammî, kī bà'á şa'qa põ 24 'elái.

17 ušmū'ēl ra'á 'eþ-ša'ūl, wəjahwē 'anáhū: "hinnē ha'iš

- (18) 'ðsir-'amártī 'elệch: »zē-ja' sór bə' ammí! «" (18) wajjiggáš-ša'ùl-'él-25 səmū'ēl bəþōch haššá' ar wajjomár:
- (19) "hạggđãā-nnà lt, 'ē-zē bếþ haro'ễ?" (19) wajjá'an šəmū'él 'ệþ-ša'ūl wajjómer: "'anocht haro'ễ:
 - 'álé ləfanái 16, wə'acháltà 17 'immī hajjóm, wəšillaxtīch babbóqer, wəchòlo' ášér bilbabāch 'aggīd lách:

^{8 &#}x27;Ağr h. M 9 danach ləna'rō (+ 'Ağr 'immō LXX) 10 80 LXX: la'iš M 11 danach lə'īš ha'lohīm 12 danach nimṣā 13 80 Th.* nach LXX: wənaþattī M 14 lə'īš ha'lohīm 15 danach hajjōm M, fehlt LXX 16 80 W.*: hinnē ləfanēcha maher 'attā kī hajjōm M, h. lifnēchem 'attā kəhajjōm LXX 17 danach ha'īr, s. zu 10, 5° 18 80 33 Hss. und LXX: 'axarē-chen M 19 danach 'oþō M, fehlt LXX 20 80 Th.*: ha'īr 21 danach la'lōþ habbamā 22 80 LXX 23 80 Th.* nach LXX 24 lies şa'qaþām mit LXX? 25 80 Kl. nach LXX: 'eþ- M 26 danach habbamā 27 80 LXX: wa'chaltem M

20 wəlá'ð þonöþ ha'óbədð þläch hajjöm səlóseþ jamīm 28, 'al-tásem 'eb-libbäch lahém,

kī nímsə'ii: ulmi kol-xemdáþ jisra'el, hặlō lãch ulchól bēþ abich?"

21 wajjá an ša' ul wajjömár:

"hặlō bện jəmīni 'anochi miqqətạn' jisra'el, umispaxti hạs' irā mikk ól-mispəxõþ šèbệt 20 binjamín:

(22) wəlàmmādibbàrtvelái kaddabār hazzē?" (22) wajjiqqáx šəmū'el 'eþ-ša'ůl web-na'rō waibī'ém (hal)liškáþā 30,

wajjittén lahèm maqom bərdš haqrū'im, wəhémma kislosim 'is.

23 wajjómer səmū'él lattabbáx:

"tənā 'ep-hammanā 'ašervna þáttī làch, (wa)'er 'amártī 'elech lasūm 31 'o þāh 'immách!"

24 wajjárem hattabbáx 'eþ-hašsöq wəha'aljā s², wajjásem lifnē ša'úl.
wajjömer (šəmū'el 'el-ša'úl) s3:

"hinné hạnniš'ār: śǐm ləfanệch, <weþ'chól 34, kī lạmmō'éd šamūr-lách 35!" wajjōchál sa'ùl s'im-šəmū'el 36.

25 wajjerədű mehabbamd ha'ir, wajjirbədű ləša'úl 37 'al-haggáz (26) wajjiškáb. 38

(26) wạihĩ kạ lỗ hạš śá xạr,

wajjiqrā šəmū'él 'el-ša'āl ^{so} lēmõr: "qùmā wa'šálləxèkká!" wajjáqom ša'ūl, wajjésə'ù šənēm,

(27) h**ǔ** ušmū'él hạxùṣã. (27) hèmmá jōrədīm biqṣē ha'ir,
ušmū'ēl 'amạr 'el-ša'úl:

"' žmór lannà 'ár, wəja 'bór ləfanên 'o, wə' attā ' ămõd kajjom, wašmī 'éch ' ęþ-dəbár ' žlohim! "

XI. Saul von Samuel zum König gesalbt $(8\beta$ und 8α).

I, 10.

(wajja bór), wajjiqqáx šəmū'ēl 'ęþ-pāch- haššémen wajjisóq 'al-rōšō, wajjiššaqèhú wajjōmár:

"hặlố (məšaxāch jạhwệ lənazid 'al-'ạmmõ, 'ál-jiśra'él? wə'attā þạ'ṣõr bə'ặm jahwệ,

wə'attā þōšī'énnu mijjád 'ojəbāu missabīb. wəzē-llach ha'oþ > ² kī-mšaxách jahwē 'ál-naxla þö

(2) lənazid: (2) bəlechtāch hajjóm me'immadi, umaṣāþà šənē 'ănašim bəşelṣāx', uə'amərù'elệch:

²⁸ so W.* nach LXX: hajjamīm 29 so LXX (vgl. Wellh. 72): miqtannē šibtē bez. šibtē M 30 so B. mit LXX 31 so LXX: šīm M. Oder ist hinter 'immach etwas ausgefallen? 32 so Geigee*: νεολε΄ αξέλα Μ, fehlt LXX 33 so Th. nach LXX 34 so LXX 35 danach lēmor ha'am qarūþī M, παρὰ τοὺς ἄλλους ἀπόννιζε LXX 36 danach bajjōm hahū 37 so Th* nach LXX: νεαί αξόλον 'im-ša'ūl M 38 so Th.* nach LXX: νεαί μαξίνει m. 39 danach haggaza 40 danach νεαί μαξίνει m. fehlt LXX (s. 10, 1), gestrichen von W.*

XI. 1 ergänzt nach 9, 27° 2 so allgemein ergänzt nach LXX 3 davor die Glosse 'im-qəhurah raxel bişliül binjamin

```
» nimşə't ha' ponöp 'ặšér hặlachtém bàṇaqqés, wəhinne natās
'abtch 'eb-dəbár' ha' ponöb,
```

- 3 wədo'éz % lachèm lēmór: »mā-'e'sē libnt? « (3) wəxaláftà miššám wahàlə'ã, ubāþà 'ad-'előn tabór,
 - umṣa'ūch šăm šəlošá 'ặnašīm 'olim 'ęl-ha'lohīm bēþ-'él,
 'exād nośé šəlošá zədajim,
 - wə'xad ność šəlóšyb' lyxym, wə'yxad ność nebyl-jain,
- 4 veəšá'ặlù∪lách ləšalõm,
- (5) wəná pənὰ lách šənē- ⁸ léxem, wəlaqáxt mijjadām, (5) ⟨wə⟩'áxặr⟨è⟩ ⁹ chēn tabō gib'áp ha'lohim, ¹⁰
 - wihi chebo'ách 11, ufazá'tà xèbél nebi'im joredim mehabbamã, welifnem nebél 12 wechinnor,
- (6) wəhémmā miþnabbīm 18, (6) wəṣáləxà alę́ch rūx jahwé, wəhiþnabbīþa immám, wənehpáchtà lə'īš axér.
- 7 wshajá kī þabónā ha'oþó þha'elleslách, 'áśē chól' 'ášèr tímṣà judách,
 kī × 1 ha'lohīm 'immách!"
- 8 ×× ± ×× ±, wəjarádtà ləfanái haggilgál, wəhinnê 'anochī jorēd' 'elęch ləha' löb 'olöb (wə)lizböx 15 zibxê šəlamim: šib' ãp jamīm tōxel 'ad-bō'ī 'elęch, wəhōdá'tì làch 'eb' 'äšer ta' śś!" ×× ± ×× ± ×× ± ×× ±.
- 9 waiht 16 kəhafno þõ šichmõ laléche þ me'im šəmū'el, wattabon 17 kỷl-ha'o þó þ ha'ellé 18.
- 10 wajjabő (miš)šám 10 haggib'áþā, wəhinnē xèbél-nəbi'im liqrāþó, wattişláxu'alàu_rûx '¿lohim,
- (11) wajji pabbe bə pochám. (11) waihī kól-jođe o me'itmõl šilšóm wajjir'ú, wəhinne 'im-nəbi'im nibbā,
 - wajjömer ha'am 'tš 'el-re'eu: "mā-zzē hajā ləben-qts? hāzām ša'āl banbī'im?"
- 12 wajja'an 'īš miššām wajjomer: "umt 'abīhēm?" 'al-kén hajəþa ləmašál: "hặzàm ša'úl banbi'im?"
- 13 wạichál mehi pabbố p, wajjatő habbái pā 20. (14) wajjömer dốt ša'ũl
- (14) 'elāu wel-naʿrō: "'àn hặlạchtém?"
 wajjōmer: "ləbaqqes 'ep-ha'ponōp: wannir'ē chī-'ạin, wannabō 'el-səmū'el."

 15 wajjōmer dŏd ša'úl:
- (16) "haggiðā-nnàvít, mā-'amárvlach *1' šəmū'ēl?" (16) vajjömer ša'úl 'el-dōðó:
 "haggeð higgið lánū, kīvnimsú *2 ha' þonö þ."
 veþ-haddabár *25 lō-higgið lò, 'ášér 'amar (-ló) səmū'él. (8. 10, 27°)

⁴ so LXX: halachta M 5 so LXX: -dibrē M 6 so B.*: wəda'az M 7 danach kikkərōþ M, ἀγγεῖα LXX 8 so K.: štē M 9 so LXX: 'axar M 10 danach die Glosse 'ašer-šam nəṣib (nəṣibē M) pəlištīm, s. 13, 3f. 11 danach šam ha'īr, s. zu 9, 13° 12 danach wəbof wəxalīl 13 oder sprich wəhèmmā miþnabbə'ām? 14 so Kl.* nach LXX: ləcha M 15 ⟨wə⟩ nach LXX 16 so allgemein nach LXX: wəhajā M 17 wajjahpoch-lō 'ĕlohīm leb 'axer (gestrichen von B.*) wajjabó'ū 18 danach bajjōm hahū 19 so Th.* nach LXX: wajjabo'ū šam M 20 so W.*: habbamā M, haggib'aþā LXX 21 so LXX: lachem M 22 nimsə'ū M 23 wə'eþ-dəbar hamməlūchā

XII. Sauls Königswahl durchs Loos $(\Sigma \alpha)$.

I, 10.

- 17 wajjas'éq šəmū'él 'eb-ha'ám 'el-jahwé hammispa, (18) wajjömer 'além 1:
- (18) "kō-'amār jahwē 'ĕlohē jisra'ēl 〈lēmór〉²: »'anocht he'lèfi
 'ef-jisra'el minmiṣraim, wa'aṣṣīl 'efchēm mijjād par'òmelech miṣraim's,
- (19) umijjáð kol-hamlachīm hallóxásim 'efochém, (19) wə'attēm hajjóm mə'astém 'efo-(jahwē) 'elohēchém, 'ášer-hū mōšī' lachém mikkol-rá'ōfochēm, wəṣárofochēm, wattómərù: »lő's, kī-mélech taśīm 'alén!« wə'attā hifjáṣsəbù lifnē jahwē ləšíbṭōchèm úl'alfochém!"
- 20 wajjaqréb somū'el 'eþokol-sibté jisra'el, wajjillachèdosébet binjamin.
- 21 wajjaqrēb 'eþ-šebet binjamín lammišpaxõþ', wattillachèd mišpaxaþ hammatri. (wajjaqreb 'eþ-mišpaxaþ hammatri lagbarīm), wajjillachèd ša'ūl ben-qiš.
- (22) wạibạqqəšùhū, wəlō nimṣā. (22) wajjiš'ḍlū-'od bəjahwē: "hặbā halòm ha'iš'?" wajjomer jahwe: "hinnē-hū nexbā 'el-hakkelim!"
- 23 wajjarúşū wajjíqqaxùhū miššam, wajjíþjaşşèb bəboch ha'am,
- (24) wajjizbáh mikkol-ha'ám miššichmő wamá'lā. (24) wajjómer šəmū'el 'el-kol-ha'ám: "har'īþém 〈'eþ-hammélech〉 'äšér baxar-bő jahwễ, kī√'én kamòhū bəchōl-ha'ám!" wajjarí'ū chol-ha'âm, wajjómərù: "jəxī hammélech!"
- 25 waidabbér šəmū'él 'çl-ha'ám 'eþmišpát hamluchá, wajjichtőb basséfer, wajjannáx lifnè-jahwé, waišalláx šəmū'ēl 'çþ-kól-ha'àm'tš ləbē-þó.
- 26 wəzam-sa'ül halach ləbebo gib'aba, wajjeləchù immö
- (27) | \langle bənē-\range 10 haxail 'aser-naza' '\tilde lohim bəlibbam, (27) ubnë bəlijja'al 'amərü:
 "m\bar{a}-jjo\tilde{t}'

XIII. Die Entsetzung von Jabes und Sauls Erhebung zum König $(S\beta)$.

I, 11.

- (8. 10, 16°. ×× ± ×× ± ×× ± ×× ±) [10, 27°] wạiht kəmexóđęš¹, wajjáʿal naxáš haʿammōnī,
- wajjixan 'al-jabēš gil'áð. wajjömərű kol-'anšē jabéš 'el-naxáš: "kərob-lánū bərīb, wəná'bəðèkká!"
- 2 wajjómer 'alem naxáš ha'ammönī: "bəzöb 'echröb lachem bingör lachem kol-'en jamin,
- (3) wəsamtīh xerpā 'al-kol-jisra'el!" (3) wajjomərù 2-ziqnē jabēš: "xeref-lánū šib'āþ jamim,
- wənišləxā mal'achim bəchòl-gəbül jisra'él, wə'im-'ēn mōši' 'oþànü,

 (4) wəjaşānu 'elēch!" (4) waibo'ün' hammal'achīm

XII. I 'gl-bənē jiśra'el 2 so LXX. Oder ist hernach me'gręs misraim zu lesen?
3 so Kl.* nach LXX: mijjad misraim M 4 so Vulg.: -hammamlachōþ 5 so einige Hss.
('gḥ-ha'lohīm LXX) 6 אל LXX, א א ס אל השפחרו הבל LXX 9 so W.* nach LXX: h. 'ōd hālom 'īš M 10 so W.* nach LXX
XIII. 1 so Th.* nach LXX: kəmaxrīš M 2 danach 'elāu 3 wajjabo'ū M

gið'āþ ša'ūl, waidabrū haddarīm (ha'ellē) bə'qenē ha'ám. wajjiš'ū chol-ha'ám 'eþ-qōlám wajjibkū.

- 5 wəhinne sa'dl bav'axre habbaqar min-hassade, wajjömer sa'dl:
 "mā-lla'am kīvjibkū?" waisappərū-lo'.
- 6 wattişlāx rux- 'Elohim 'al-ša'ul kəšom'o 'eb-hadbarim ha'elle, wajjixar 'appo mə'od.
- 7 wajjiqqáx (ša'ùl) şémed baqár wainatxéu, waišalláx bəchol-gəbül jisra'êl bəjád mal'achīm 5 lēmór:

"'ặṣṣṇ'ēnẹnnū joṣē 'a̞xrē ša'ūl', kǒ je'aśē libqaró!"
wajjippōl pàxād- jaḥwē 'a̞l-ha'ām,

- (8) wajjése'ù ko'îš 'exad. (8) wajjífqodèm bobázeq', (kol-'îš jisra'el),
- 9 wajjōmár®: "kō√þōmərūn lə'īš jabēš®:
 - »maxár tihję-lachém təšū'ā kəxòm-haššámeš!«" waibo'ūn hammal'achīm (ha'ir)10 wajjaggidū lə'anšē jabēš,
- (10) wajjiśma xt (10) wajjomort 11: "maxār neṣt 'ặlēchɨm, wa sī þēm lànt kəchöl-haṭṭób bə ēnēchɨm!"
- 11 wạihi mimmoxrāþ, wajjásem ša'ül 'eþ-ha'ám šəlošā rāším, wajjabó'ū bəþóch-hammaxne

bə'ašmórę β habbóqęr, wajjakkű 'ę β - \langle bən $\tilde{\epsilon}$ \rangle 12 'ammõn 'ad-xõm hajjõm, waiht hannið'arim waifuşūn 13, wəlō \sim níð' $\dot{\alpha}$ r \bar{u} -bām sən $\dot{\alpha}$ im jàx $\dot{\alpha}$ d.

vajjómer ha'am 'el-səmü'el:

"mt ha'omér: » \ha'sa'\vec{u}\lambda' jimlöch 'al\vec{e}n? « tən\vec{u} ha'nastm,

unm\vec{l}\vec{e}m!" (13) wajjómer ša'\vec{u}\lambda!: "lö-j\vec{u}m\a\vec{p}\rangle'\vec{t}\vec{s} bajjóm hazz\vec{e},

ki\ranglehajjóm 'as\vec{a}- j\vec{a}hw\vec{e} təs\vec{u}\vec{a} \rangle bjista'\vec{e}!" (14) wajjómer \vec{s}\vec{m}\vec{u}'\vec{e}\rangle
'el-ha'\vec{a}m: "ləch\vec{a} wəneləch\vec{a} haggilg\vec{a}l, unx\vec{a}dd\vec{e}\vec{s} \vec{s}\vec{m} haml\vec{u}\vec{c}\vec{c}\vec{e}\vec{a}\vec{e}\ve

wąjjeləchű chǫl-ha^cám hạggilgál,

wajjamlíchū šám 'ęþ-ša'ūl
lifnē jahwē 16, wajjizbəxū 16 zəbaxim šəlamīm lifnē jahwē,
wajjisməxù šám 17 'ad-mə'ód.

15

⁴ danach 'ef-dibrē 'anšē jabēš 5 so B.* nach LXX: hammal'achīm M 6 danach wə'axar šəmū'el, gestrichen von B.* 7 danach die allgemein gestrichene Glosse wajjihjū bənē-jiśra'el šəloš me'ōf 'glef wə'īš jəhūdā šəlošīm 'alef; die im Text folgende Ergänzung nach LXX 8 so W.* nach LXX: wajjōmərū M; danach lammal'achīm habba'īm 9 danach gil'ad M, fehlt LXX 10 so Th. nach LXX 11 danach 'anšē jabēš (+ 'el-naxaš ha'ammōnī LXX) 12 so B. nach LXX 13 wajjafusū M 14 so B. 15 danach baggilgal, gestrichen von Kl.* 16 danach -šam 17 wajjiśmax šam (fehlt LXX) ša'ūl (šəmū'el LXX) wəchol-'anšē jiśra'el

XIV. Samuel legt das Richteramt nieder (Σa) .

I, 12.

- 1 wajjómer səmū'ēl 'el-k\(\rho\)l-jisra'ēl: "hinné sam\(\rho\)'ti\(\rho\)qoləch\(\rho\)m ləch\(\rho\)l '\(\rho\)sér- '\(\rho\)mart\(\rho\)m l\(\rho\).
- 2 wə'attá hinnè hammélech mibhalléch lifnēchem, wa'ni zagànti wasabti, ubanāi hinnam 'ittəchem: wa'ni hibhalláchti lifnēchem min'urái
- (3) 'ad-hajjom hazzę́: (3) hinənt! 'anū-bt nezed jahwẽ wənezed mesīxõ: 'eb-sor-mī-laqaxtī, waxmor mɨ laqaxtī, web-mɨ 'asaqtɨ, 'wə)'eb-1mī-rassobī, umijjad-mɨ-laqaxtī chòfer, wə'a'lim-'ēnai-bo?
- (4) ('ặnũ bǐ)', wə'ašīt lachệm!" (4) wajjömərù ('ệl-šəmū'êl)':
 "lǒ 'ặṣaqtánū wəlōoráṣṣō þànú, wəlōolaqáxt mijjad-'iš mə'ùmā!"
- 5 wajjómer 'álém: "'éd jahwé bachém, wo'éd mostxő hajjóm-hazzé-ki-ló mosaþém bojadt mo'áma!" wajjómorù 4: "'éd!"
- 6 wajjómer səmū'él 'el-ha'ām: "('ěd') jahwē 'ašer 'aśā 'eþ-mošē wə'éb-'aḥarōn, wa'šēr he'lā 'eb-'abóþēchèm me'éres misraim!
- 7 wə atta hi þjaşşə bū, wə iššafəta ittəchem lifne jahwe, (wə aggida lachem) 'e þ k l-sid q þ jahwe 'ašer-'asa 'ittəchem,
- (8) wə'ę́þ-'ăbō þēchém, (8) ka'šer-bā ja'qōb miṣraim, ⟨wai'annām miṣraim⟩¹. wajjiz'äqū 'ăbō þēchém 'e̞l-jahwē̞, wajjišlā̞x jahwē̞ 'e̞þ-moše̞ we̞þ-'aḥāron, wəjōṣt'ū ⁸ 'e̞þ-'ăbo þēchèm m⟨e'ére̞ş⟩ miṣraim, wajjošibém ⁹ bammaqōm hazzē̞.
- 9 wajjiškəxû 'eþ-jahwé 'elohém, wajjimkõr 'oþām bəjád sīsərā 10, ubjád-pəlištim, ubjad mélech mō'āb, wajjillaxamū bam.
- 10 wajjiz'ặqt ('ặboþēchém) 'el-jahwé wajjōmərt: »xatànt, kī azábnu 'eþ-jahwé, wanna bóð 'eþ-hab'atīm wə'éþ-ha'aštarðþ: wə'attá hassīlénu (nð)
- (II) mijjáð 'ojəben, wəná'bəðkká!« (II) wajjišláx jahwè'éþ-jərubbá'al, web-baráq 'l web-jiftáx 'l, wajjassel 'eþchém mijjað' ojəbechém missabīb, wattésəbù bétax,
- 12 wạttir'ú kī√naxãš mèléch bənē-'ammõn bắ 'ặlēchém,

wattomerù 18: »lő, kī-mélech jimloch 'alén!«

- (13) wəjahwē 'ĕlohēchém malkəchém! (13) wə'attā¬hinnè¬hammelech 'dšér bəxartém 14!
- (14) wəhinnẽ na þān jahwē 'ặlēchēm mèléch: (14) 'ạch-jərū ¹⁸ 'ẹþ-jahwễ,
 wạ 'bạd tèm√'o þō ušma 'tém bəqōlō,
 [wəlō þamrū 'ẹþ-pī jahwē]
 wihjī þém gam-'attēm wə zām-hammélech 'ặlēchēm

XIV. 1 so LXX und einige hebr. Hss. 2 so W.* nach LXX (wo wo'a'tīm 'ēnai bū fehlt) 3 so LXX 4 so LXX etc.: wajjōmer M 5 so Th.* nach LXX. Oder lies (mit LXX) | 'el-ha'ám lēmòr: 'ēā | ? 6 so (Th.) W.* nach LXX 7 so Th.* nach LXX 8 so W.*: wajjōṣī'ū 9 so W.* nach LXX: wajjoṣībūm M 10 danach die Glosse śar-ṣəbū (+ jabīn melech LXX) xaṣōr (aus Jud. 4, 2) 11 so jetzt allgemein nach LXX etc.: bəāan M 12 danach wo'el-šəmū'el 13 danach tī M, fehlt LXX 14 danach 'ášer šə'eltem M, fehlt LXX, allgemein gestrichen seit Th. 15 so B.: 'im-tīrə'ū

'axār jahwē 'ĕlohēchém!

wo'im-lö þišmo'ū boqōl jahwē, umrīþēm 'eþ-pī jahwē,
wohajoþā jad-jahwē bachém ubmalkochém 18!

- 16 gạm-'attá hiþjassəbū ur'ú 'eþ-haddabár haggað öl hazze ''aservjahwe
- (17) 'ośę lo'ēnēchēm: (17) hặlờ qəṣīr-xiṭṭīm hạjjõm? 'e̞qrā' 'e̞l-jahwe̞',
 wəjittēn qolop umaṭār, uð 't ur't kī-ra'apchēm rabbā,
 'ặṣṣ̞r 'ặṣ̄rpēm bə'ēnē jahwē liš'ōl lachēm mèlṣ̞ch!"
- 18 wajjiqrā šəmū'el 'el-jahwe, wajjitten jahwe qolob umaļar 17.
- (19) wajjīrā chol-ha'ām mə'ód 'eþ-jahwē 18, (19) wajjōmərū chol-ha'ám 'el-šəmū'el:
 "hiþpallēl bə'ád- 'ábadēch 'el-jahwē 'ĕlohēch, wə'āl-namūþ,
- (20) kī-jasáfnū 'al-kǫl- xaṭṭō þēn ra'ā liš' ol-lanū melech!" (20) wajjōmár¹º: "'āl-tīra t, ⟨kī-⟩'attém 'āśī þēm 'e þ-kǫl-hara'ā hazzō þ, 'āch 'al-tasūrū me'axrē jahwē, wa' baā tém 'o þò ²⁰-bəchǫl-ləbabchēm,
- 21 wəlő þasúrū ²¹ 'axré hattóhū, 'ǎšér lō-jō'ílū (mə'ùmã) ²²,
 wəlő jaşşílū, kī-þóhū hèmmá.
- 22 kī lỗ-jiṭṭỗš jạhwệ 'ẹþ-'ạmmỗ bạ'bữr šəmō hạggađ ol.

kī hō'il jahw bla's b 'e bchém lo lo'am

- 23 gạm anochi 28 xalila lli mexặt bejahw mexặt bi lehi pallel bạ đechém,
- (24) wəhōréfī 'efchem badderech lattoba wəhaisara: (24) 'ach-jərü 'ef-jahwe, wa'badtem-'ofò-be'mef bəchel-ləbabchem, kurə'ü 'ef-'aser-hizdil
- (25) 'immachém: (25) wim-haré' tare 'ū, gam-'attem, gam-malkəchém tissafū!"

XV. Die Vorbereitungen zur Schlacht bei Michmas (S β und S α).

I, 13.

- 2 wajjibxár-¹lò¸ša'ūl šəlóšeþ 'ălafīm ('iš me'anšé) jiśra'él², wajjihjú 'im-ša'ūl 'alpáim
 - bəmichmás ubhàr bēf-'el, wə'elef hajü 'im-jonafan bezib'af binjamīn, wəjefer ha'am sillax 'is lohalau.
- 3 wajjách jönaþán 'eþ.nəştb pəlištīm', wajjišmə'ù háp pəlištīm

 ^βlēmór: "pašə'ú ha'ibrim!"
- (4) awəsa'ül taqa' bassōfar bəchol-ha'arçı, (4) wəchol-jisra'el samə'ü lemor: "hikkà sa'ül 'çb-nəşib pəlistim!"
 wəzām-nib'as jisra'el baplistim. wajjişşa'a'aqu ha'am 'axrè sa'ül',

 uflistim nç'səfü ləhillaxem 'im-jisra'el,

¹⁶ so Böttcher* nach LXX: ubạ'bo pēchem M 17 danach bajjōm hạhū 18 danach wə'ep-səmū'el 19 danach səmū'el 'el-ha'am 20 'ep-jahwē (vgl. 24^b) 21 danach kī M, fehlt LXX, allgemein gestrichen 22 so LXX 23 lies gamo'ặnɨ? 24 so W.* nach LXX: bəd erech M

XV. I davor als V. I ben-šanā ša'ūl bemolchō uštē šanīm malach 'al-jišra'el M, fehlt LXX, gestrichen von W.* 2 so LXX: mijjišra'el M 3 danach 'ašer bezeba' 4 so (auch die Umstellung) W.*: l. jišme'ū ha'ibrīm M, l. paše'ū ha'badīm LXX 5 danach haggilgal: gestrichen von Stade*

- šəlošā °0' èleforéchet, wəšéšef ' ălafim parašīm, wə am kaxol ' ăšero ' āl- səfaf-hajjām larot,
- (6) wajją lū wajja nū bəmichmáś l. (6) wə lš jiśra ll ra lå ku sar-lõ, wajji fxabbə lū ha lan
- (7) bạm arố p ubạxō rim p ubạsla im ubạsrixim ubạbborố p, (7) w im ráb p in aború p in p
 - wəša'ũl 'ōđénnū baggilgál wəchol-ha'am ('ặšér) xarəđú 'axặrau.
- 8 wajjáxel 12 (ša'ūl) šib'āþ jamim lammo'éd -ašer~('amár) 18 šemū'ēl, welō-bā šemū'él haggilgál, wajjippôs 14 ha'ám me'alāu.
- 9 wajjómer ša'ūl: "haggišū 'elái ha'olā 16!" wajjá'al ha'olā.
- 10 waiht kəchallobo ləha'lob ha'ola, wəhinne səmü'el bă,
- (11) wajjeşē ša'ūl liqrāpō ləbarchō. (11) wajjōmer šəmū'el: "mēo'aśiþ?"
 wajjōmer ša'ūl: "kī-ra'thī kī-(nafōş) nafāş ha'am me'alai,
 wə'attā lō-bāha ləmō'ed hajjamim, uflištim ne'safīm michmas,
- 12 wa'omặr: »'ạttá jerədú fəlištīm 'elái hạggilgál (lạmmilxamã), ufnẽ jạhwễ lở xillthí«, wa'ęþ'ạppáq wa'ạ'lệ ha'olá!"
- 13 wajjómer 16: "niskált: lū 17 samárt 'eþ-miswaþ jahwé 18, kī c'atta hechīn
- (14) jąhwę 'ę þ-mamlachtách 'al-¹º jiśra' el 'að-'ōlám: (14) wə'attá mamlachtách lō-þaqūm: biqqeš-jahwe lō 'šš kilbabō, waişawwe u' lənazið 'al-'ammō'!!"
- 15 wajjáqom šəmū'él wajjèlệch 22 min-haggilgál (ləðarkő, wəjệþer ha'ðm 'alá-'axrè-ša'úl liqrāþ-'ám hammilxamá, wajjabó'ū) 23 gib'áþ binjamín. wajjifqöð ša'úl 'eþ-ha'ám hannimşa'tm 'immő kəšéšome'òþ-'iš.
- 16 wəša'ül wəjōnaþān bənō wəha'ám hannimşã 'immám jošəbīm
- (17) bəzeba' binjamin, uflištim xantı bəmichmás, (17) wajjeşê hammasxib mimmaxnê fəlištim səlosā rāšīm: harōs 'exād jifnē
- (18) 'el-dérech 'ofrā 'el-'éres šū'ál, (18) wəharōš 'exād jifnē dèrech bē kxorōn, wəharōš 'exád jifnē dérech haggéba'. hannisqāf 'al-gê hasbo'im 16,
- 19 wəxarāš lŏ jimmaşē bəchol-'éreş jisra'el, kī-'amərü fəlistim:
 "pen-ja'sü ha'ibrīm xèréb 'ō-xănīþ",
- 20 wəjarədű 26 chǫl-jiśra'ēl ('àṛṣā') fəlištɨm 27 lilɨðš. 'iš 'eþ-maxraštō web-'ittō 26, wə'eþ-qárdummò.wéb dorbano 29,

⁶ so Bochart* nach Luc.: šəlošīm 7 danach qidmab bēb 'aun (b. xoron LXX): gestrichen von B. 8 so B.* nach LXX: ra'ū M 9 danach kī niggaś ha'am M, μὴ προσάγειν αὐτὸν LXX, gestrichen von B. 10 80 Ewald*: ubaxawaxīm M 11 80 Kl.: wə'ibrīm M, wəha'obərīm LXX ורידול בו Kethib, וידול Qere M ו א פור א ז א פור מ א ויידול בו Kethib, וידול א 14 zur Form (Qal) vgl. 11b: wajjafęs M 15 danach wəhassəlamım 16 danach səmü'el 17 so Hitzig*: אֹס M, kī lō LXX 18 danach 'ĕlohēcha (fehlt LXX) 'ašer şiwwach 19 'el- M 20 danach juhwę 21 danach ki lo šamárta 'eh 'aser-siwwocha jąhwę 22 so LXX: wajją al M 23 so allgemein nach LXX 24 so W.* nach LXX: hạggəbūl M 25 danach hạmmidbarā M, fehlt LXX, gestrichen von Sm.* 26 so Kl.*: wajjeredū M 27 so Weir * nach LXX: happelištīm M 28 so B.: -'e po M 29 so W. nach LXX Peš.: maxreša bo M 30 der unverständliche Text dieser Zeile lautet in M wəhajəbā happəşīrā fīm lammaxrešōb wəla'ebīm wəlišloš qilləšōn ulhaqqardummīm ulhassīb haddarəban

22 waihī 1 bəjöm milxémeþ (michmāś) 12,
wəlö nimşà xéreb waxnīþ bəjáð kol-ha'ām 'ặšér 'eþ-ša'ūl
wə'éþ-jōnaþán, wattimmaṣé ləša'ūl,
uljönaþàn bənö.

wajjest massáb polištím 'el-ma'bar michmás.

XVI. Die Schlacht bei Michmas nach S_{β} (und S_{α}).

I, 14.

wạihī hạjjõm, wạjjômęr jōnaþán bęn-ša'úl 'el-hạnná'ạr nośế cheláu:

"ləchā wəna'bərā 'el-maşşab pəlištīm, 'ašer me(ha)'eber¹ hallaz!"

(2) ul'atiu lō∪higgit: (2) wəša'ūl jōšēt

23

I

biqṣē haggið'ā tàxáþ harimmõn 'ặšệr bammizrán', wəha'ám
''ăšèrv'immõ kəšešvmə'ðþ'iš,

3 wa'xijjā ben-'axītúb' ben-pīnəxás ben-'eli hakkohēn' nose 'efôd.

4 wəha'ám lō jað á', kī halách jönaþán.

ubēn hạmmạ tərōþ 'ặšệr biqqe'š jōna þān lạ 'bór 'al-massáb pəlištim, šen-hasséla 'meha 'éber mizzē,

wəšēn-hassęla' meha'éber mizzē, wəšém ha'exād bōşēş, wəšém ha'exād se né:

5 ha'exād maştiq mişşaf ön mūlmichmás, wəha'exãd minnézed mūlgába'.

wajjómer jönaþán é 'el-hanná'ar

nośę chelau: "lochá woną borá 'el-massab ha relim ha ellę:

'ūlāi ja'sē jahwē

lànữ, kīv'ên lejahwệ mạ' sốr lehō šĩ' beráb 'ōvbim' áṭ!"

wajjómer ló (hanná'ar)

nośę chelau: "'ặśe kol-'ặšér ləbabach noțę lờ":

hinənɨ 'immách: kilbabách (ləbabi) 8!"

- 8 wajjómer jönaþán ('el-nosé chelāu): "hinné 'anaxnú 'oberím 'el-ha'nasím wenizlinu 'além:
- 9 'im-kō jömərù 'elen: » dòmmű 'ad-haggī 'énū 'ălechém! « wə amádnū taxten, wəlő na 'le 'älem.
- 10 α wə'im-kö jōmərū: »'ặlū 'elênº!« wə'alinū, 'wəzē-llànū, ha'öþ, βkī-n̄panām jahwē bəjađénū!"
- 11 wajjíggalù šəném 'el-maşşáb pəlištīm, wajjómərù (háp)pəlištim:
 "hinné (ha)'ibrim joşə'im mexorém 10!"

³¹ so allgemein nach LXX: wəhajā M 32 so TH.* nach LXX

XVI. 1 so B. 2 so W.*: bəmizrön M. Oder ist 'ǎser b. zu streichen, und wəša'ūl jōšēb herüberzunehmen und vorher ul'abīu lǒ higgiā zu betonen? 3 danach 'áxī 'ī-chabōā 4 kohen jahwē bəšilō 5 davor haššen: oder ist maṣūq zu streichen? 6 jəhōnaþan 7 so Th. bez. Kl.* nach LXX: bilbabecha; nəṭē lach M 8 so Th.* nach LXX. Oder lies (kilbabī)? 9 so B. nach LXX: 'alēnū M 10 so LXX: min-haxorīm M; danach beide 'áṣer hiþxabbə'ū-šam

```
12 wajja ni 11 'eþ-jönaþán weþ-nost cheldu, wajjómərù: "'ặlt 'elen,
wənöði a 'eþchem dabár!"
```

wajjómer jönaþán 'el-noéé cheldu: "'álé 'axărái, ki-nþandm jahwe bejáð jisra'el!"

- 13 wajjá'al jönaþán 'al-jadáu wo'al-razláu, wonośe cheláu 'immó 12.
 wajjifnű 18 lifné jönaþán (wajjakkém) 14,
- (14) wənośĕ cheláu məmōþéþ 'axăráu, (14) wattəhi hammakká harisoná 'aśèr√hikká jōnaþán wənośĕ cheláu kə'eśrīm 'iš.¹¹

15 wąttehi xặrađá bammaxnę $\langle u \rangle$ baśśadę, wechol-16 haʻám, hammassáb wehammasxip, xaređú gam-hamú 17, wattirgāz ha'áręs, wattehi lexerdáp 'ělohim.

16 wajjir'**ú ha**ṣṣof**im ləša'ūl bəzib**'áþ binjamín, wəhinné hammaxnẽ¹⁸ namõz

(17) wajjelęch (hặlỡm) 19 wahlỡm. (17) wajjömer ša'ũl la'ám 'ặšệr\'ittō:
"piqđú-nà\ur'ú, mī\halách me'immánū!"

wajjifqađú wəhinn $\tilde{\epsilon}$ lở nim $\tilde{\epsilon}$ jōnapán wənoś $\tilde{\epsilon}$ cheláu.

18 wajjómer ša'úl lạ'xijjá:

"hạggišā ha'ef ỗt!" kī-hū nośė ha'ef ỗt lifnė jiśra'él 1.

19 wạthi 'ōđ do ber 22 ša' ūl 'el-hakkohén,

wəhehamön 'àšér bəmaxné fəlistim wajjélech halöch waráb. wajjömer ša'úl 'el-hakkohén:

(20) "' įsõf jadāch!" (20) wajjízza' ặqữ ²⁸ ša' ül wəchol-ha' ám ' ặšệr ' ittö, wajjabó' ū ' ạd-hámmilxamā.

wəhinne hajəþā xerebo'iš bəre'eu, məhūmā zədōlã mə'ód.

21 wəha'ibrim ('ašer-) 24 hajü laplistim

me'ęþmõl 25 šilšõm, 'àšér 'alù 'immám 26, sabəbü mehèm 27 lihjöþ 'im-jisra'ēl 'àšér 'im-ša'ül wəjönaþán.

- 22 wəchol-'îš jisra'êl hạmmi \hbar xabbim 28 bəhar-'efráim šamə'ü ki-nàsü pəlistim, wajjad bíqü 29 zam-hémmā 'axărêm
- (23°) bammilxamā, (23°) (wəchol-ha'ām hajā 'im-ša'ūl, ka'śerep 'alafīm 'šš) 30,
- 23° wajjōša' jahwē ⁸¹ 'eþ-jiśra'el.
- 23b wəhammilkama 'abəra 'ep-bepo'aun, xxxxxxxx.

¹¹ danach 'anšē hammaṣṣabā 12 so LXX: 'axārāu M 13 so LXX (s. W. und B.): wajjippəlū M 14 so Kl. nach LXX 15 danach kəbaxṣī ma'nā ṣṣmēā śaāē M, ἐν βολίσι και κόχλαξι τοῦ πεδίου LXX: gestrichen von W.* 16 so Kl.* nach LXX: bạśsaāē ubchǫl- M 17 so B nach der Wahllesart von LXX: gam-hemmā M 18 so Th.* nach LXX: hehamōn M 19 so Ewald nach LXX (wo wajjelech fehlt) 20 so LXX: 'ēn M 21 so Th.* nach LXX: h. 'ἀrōn ha' ἔlohīm kī-hajā 'ἄrōn ha' ἔlohīm bajjōm hahū (dies auch LXX) ubnē j. M 22 so Stade-Budde: 'aā dibber M 23 wajjizza'eq 24 so Ewald* 25 so B.: kə' ệ þmōl 26 danach bammaxnē 27 sabəbū zam-hemmā LXX, sabīb wəzam-h. M (s. Wellh.) 28 -bbə'īm M 29 wajjaābəqū M 30 so W.* nach LXX (aber ohne die Umstellung) 31 danach bajjōm hahū

XVII. Der Ausgang des Kampfes nach $S\alpha$.

I, 14.

- 23d (wattəhi hammilxamā noféseh bəhar 'efraim) 1, (24) wajja'al sa'ul
- (24) 'eb-ha'am lemor: "'arūr ha'iš 'ašer-jochal lexem 'ad-ha'ereb 3!"
- (25) wəlő-ţa'ám kol-ha'am kixém, (25) wəchol-ha'areş şamə'ü'.
- (26) wəja'ar hajā' 'al-pənē hassadē, (26) wajjabō ha'am 'el-hajja'ar, wəhinnē (hajja'ar) holēch dəbas', wēn-mešīb' jadō 'el-piu,
- 27 kī-jarē_ha'àm', 'eþ-hasbu'ā. (27) wəjōna þān lō-samá' bəhasbī' 'abiu
 'eþ-ha'ám, wajjisláx (jōna þán) 'eþ-qəṣē hammattē 'ặsér bəjadō,
 wajjitbōl 'ōþáh bəja'ráþ haddəbās, wajjáseb jadō 'el-piu,
- (28) watta'oʻrnā 'ēnāu. (28) wajjaʻan 'šš meha'ām wajjömer ('elāu):
 "hašbē' hišbī' 'abich 'e̞b-ha'ām lēmor: »'arūr ha'īš
- (29) 'ðšér-jōchàl léxem hajjōm! «"⁸ (29) wajjómer ⁹: "'achār 'abī 'eþ-ha'áres: ro'ū-nà kī-'órū 'enái, kī ta'ámtī mo'áṭ (hạd)dobāš hazzé!
- 30 'afoki lūo'achol 'achalohajjomoha'am miššelal 'ojebau 'aseromasa,
- (31) kī vatta 10 rabə þa (ham) makka baplistīm!" (31) wajja af 11 ha am mə od,
- 32 wajjà'át 18 'el-(haš) šalāl 18, wajjíqqəxù son ubaqar ubne baqar,
- (33) wajjíšxặṭū-'árṣā, wajjóchàl.ha'ám 'al-haddám. (33) wajjaggiðū ləša'ūl lēmór: "hinnà ha'ām xoṭim ləjahwē le'chól 'al-haddám!" wajjōmár 14:
- (34) "gollú-'elài-hàlōm 16 'èbén gað ölā!" (34) wajjömer 16: "pùṣū ba'ám,
 wa'martēm lahēm: »haggišū hàlóm 17 'īš\šōrō wə'īš səjēu,
 ušxaṭtēm bazē wa'chaltém! «" 18 wajjaggíšū chọl-ha'ám 'īš\'àšér 10 bəjaðō 20,
- (36) wajjíšxặṭū-šám ('al-ha'ệben hạgđōlā, wajjóchəlù) ²¹. (36) wajjómer ša'úl:
 "nerədā 'axặrê fəlištīm làilā, wənakkệ ²² bahèm 'ad-'õr habboger,
 wəlő-naš'ér bahèm 'iš!" wajjómərú: "kol-haṭṭðb bə'ēnēch 'āśé!" ²³
- 37 wajjiš'āl ša'ūl bēlohim: "ha'ered 'axăre fəlistim? habitnem bəjad jisra'el?" wəlö 'anàhū (jahwē) bajjõn hahú.
- 38 wajjomer 24: "hagyišū 25 halom kolopinnop ha'am, ud'ū ur'ū
- (39) bəmi 16 hajə þá haxattā þ hazző þ hajjőm: (39) ki xãi-jahw þ hammöši 'e þ-jišra'él, kī lim-ješnáh 17 bəjöna þán bənī, kī mõ þ jamü þ,

XVII. 1 so W.* nach LXX 2 so Th.*: wajjo'el M; davor wə'iš jisra'el niggas bajjom hahū (LXX abweichend) 3 danach wəniqqamti me'ojəbai 4 so (bez. samū) B. nach LXX: ba'ū bajja'ar M 5 so W. nach LXX: waihī dəbaš M 6 so Kl.*: helech d. M, holech dober LXX 7 so Kl.* nach LXX: -massīz M 8 danach wajja af ha am 9 danach jonaban 10 danach lo- M, fehlt LXX, gestrichen (hier gestrichen von Kl.) 11 davor wajjakkū bajjom hahū bappəlistim mimmichmas 'ajjalonā (das letzte 12 so Qere, wajja'as Kethib; danach ha'am 13 so Kl.* nach Qere Wort fehlt LXX) und LXX 14 danach bəzadtem M, ἐν Γεθθάιμ LXX (beanstandet von Kl.) 15 so Th.* nach LXX: hajjom M 16 danach ša'ūl 17 so LXX: 'elai M 18 danach wəlö-þextə'ū lejahwē le'chol 'el-haddam 19 so (Тн.) W.* nach LXX: šōrō М 20 danach hallailā М, fehlt LXX, gestrichen von W.* 21 dafür die unmetrische Zeile 35 wajjiben (+ sam LXX) ša'ūl mizbex lejahwē. 'obō hexel libnōb mizbex lejahwē 22 so B.* nach LXX: wənabozā M 23 danach wajjömer hakkohen: nigrebā halom 'el-ha'lohīm, ev. gestrichen von B.* 24 danach ša'ūl 25 so Kl.* nach LXX: gošū M 26 so Th.*: bammā M, év tlvi LXX, per quem Vulg. 27 so Th.*: ješno M

- (40) wə'ên 'onèhũ mikköl-ha'ám!" (40) wajjómer 'el-kól-jiśra'él: "'attem tihjū lə'eber 'exad', wa'nī wəjona ban bəni nihjē l'éber 'exad!" wajjom ru ha'am 18: "hattob ba'enech 'ase!"
- "jahwę 19, (làmma lō-'anth 'eh-'atdach hajjom? 41 wajjómer ša'űl: 'im-ješ ti 'outjona ban bəni he'awon hazze, jahwe, 'ělohé jiśra'ēl, hàba 'urim, wim-ješno bo'ammach jisra'el), hàbā bummim 30!" wajjillachéd jonabán wəsa'ül, wəha'am jaşa,'ü.
- 42 wajjömer ša'ūl: "happilū bēnī uben jonaban bəni: ⟨'eþ\'ašer jilkod jahwe jamūb!" wajjomer ha'am: "lō-jihje hạddabār hạzzē!" wajjexzāq ša'úl meha'ám, wajjappūlū bēnõ
- (43) ubén jönaþán) 31, wajjillachéð jönaþan. (43) wajjömer ša'úl 'el-jönaþán: "hạggiđā-llť, mḕ 'astþã?" wajjággeđ-lð jonaþan, wajjómer: "ta'őm ța'ámtī biqşē hammattē 'ašér-bejadī
- (44) mə'at dəbas: hinənī 'amūb!" (44) wajjomer (lo) 32 sa'ul: "kō-ja'śę́(-llī)·jelohīm wəchő jōsīf, kī-mõþ jamūþ³³ jōnaþān
- (45) <hajjōm>34!" (45) wajjomer ha'ám 'el-ša'ūl: "hajonaþan jamūþ 'ašèr 'asá hại sũ' ấ hạg đ ō la hạz z o þ bəji sra' el? xalila! xặi-jahwe, 'im-jippol miśśą rąb rość 'arsa, kī-'im-'glohīm 'aśā wajjifdū ha'ám 'eþ-jonaþan, wəlö měb. hajjõm hazzé!"
- 46 wajjá'al ša'úl me'axré pəlištim, uflištim haləchú limgomám. hamlūchā 'al-jisra'el,

wəša'ül lacháð

bəmō'áb ubibnẽ-'ammön ube'döm, ubmalchē sōbā ubáppəlištim, ubchólv'ášer-jifné jiwwašé 185. wajjách 'eb-'ămaléq, 48 wajjá as xáil, wajjassel 'eþ-jisra'el mijjad šoseu. wajjihjนี้ bəne sa'ul jonabán ×× ± × × ± ,36 49 wəšēm ště bənoþáu: wajišwī umálkīšū', šěm habchīrā meráb, wəsém haqtanna mīchál. 'àxīnò'ám bạþ-'ặxīmà'ás, 50 wəšem∪'éšęþ ša'ūl

wajjilláxem sabīb

bəchól-'ojəbáu:

- 'ăbīnēr ben-nēr, dốđ ša'úl. wəšem\sár-şəba'ö wəqiš 'atī-ša'ūl wənér 'atī-'atnēr bən**ē**- ⁸⁷ 'ăbī' él. 5 I
- xăzaqā 'al-pəlištīm kòl jəmē ša'ūl. 52 wattəhi hammilxama wəra'ā sa'ùl kol-'īš gibbor uben- sa xãil, wajjá'səfehū 'elau.

²⁸ danach 'el-ša'ūl 29 'el- (fehlt LXX) j. 'ělohē jiśra'el; die folgende Ergänzung mit den Kritikern nach LXX 30 so Th.* nach LXX: bamīm M 31 so die Kritiker nach LXX 32 80 LXX 33 tamūb 34 so Luc., hajjom für jonahan LXX Тн.* nach LXX: jaršī' М 36 ergänze wa'tīnadáb? s. Budde 106 37 so allgemein: ben-38 wəchql-ben-

XVIII. Der Amalekiterkrieg und Sauls Verwerfung (S β und S α).

I, 15.

wajjömer šəmū'el 'el-šaül:

,,'oþách-mašàx-jahweq i ləmeq léch eq c 'eq l-jisra'él, eq c 'eq c

» paqàdti 'eb' ašer- 'asa 'amaleq bisra'el, 'ašer-sam lò × 1
badderech ba'lobo mimmisraim:

3 'attālech wəhikkī þá 'eþ-'āmaléq: wəhexrámta 'oþō' (wə)'eþ-bkól-'āšer-lō, wəlō þaxmōl 'aláu,

wəhemáttà ('oþō') me'iš 'aḍ-'iššā, me'olel wə'āḍ-jonéq, miššōr wə'aḍ-śe', miggamál wə'aḍ-xǎmōr!«"

- 4 wajjašmā' 6 ša'ūl 'ęþ-ha'am wajjifqedém bəţelam' ××∠××∠8,
- 5 wajjabő ša'úl 'ad-'aré' 'amaléq,
- (6) wajjóręb 10 bannáxal, (6) wajjómer ša'űl 'el-haqqení: "ləchū-súrū rədű mittőch 'ặmaléq 11, pen-'espēch 12 'immö,
 - wə'attā 'asiþā xèséd 'in-18 bəné jisra'él bạ'lōþám mimmisráim!" wajjásar $\langle haq \rangle$ qēnī 14 mittôch 'ặmaléq.
- 7 wajjąch ša'úl 'ęþ-'amaléq miţtelam' bo'ach-súr' 'al-pənē mişraim,
- 8 wajji poś 'ę p-' az az m elech-' amaleq
- (9) xải, web-kol-ha'ām hexrim ləfī-xáreb, (9) wajjaxmõl ša'ül wəha'ám 'al-'a̞záz wə'al-mēṭāb haṣṣōn wəhabbaqár
- hạšmannim wəhakkarim 17, wə al-köl-hạṭṭỗb, wəlỗ 'abū haxrīmám 18.

 10 wạihi đbar-jahwē 'el-šəmū'ēl
- (11) lēmór: (11) "nixàmti kī-himláchtī 'ęβ-ša'ūl ləmélech, kī-šáb me'axrãi,
 wə'éβ-dəbarái lō-heqim!"
- (12) wajjixár lišmū'el, wajjiz'áq 'el-jahwé kol-halláil 19. (12) wajjaškém šəmū'el (wajjelech) 20 ligrāb ša'ūl
 - babbóqęr, wajjuggáð lišmū'ēl lēmõr: "bð-ša'úl hakkarmélā, wəhinnéhişsib ²¹ Jlō jáð, wajjissób
 - wajją bõr wajjéręd haggilgál, (wəhinnénnū mạ lễ 'olá ləjahwễ, rēšiþ haššalál, 'ạšer-hebi me'maléq)." 12
- 13 wajjabó šəmū'ēl 33, wajjómer lo ša'ūl: "barūch 'attá lojahwé: hāqīmó loja 'eb-dobār jahwé!"

XVIII. 1 'ohī šalax j. limšaxācha 2 danach 'al-'ammō 3 danach dibrē M, fehlt LXX, gestrichen von Th.* 4 so Th.* nach LXX: wəhaxramtem M 5 so Th.* nach LXX 6 so Kl.*: waišamma M 7 so W.*: baṭṭəla'īm M, ἐν Γαλγάλοις LXX 8 dafūr māḥaim 'elef razlī wa'sereh 'alafīm 'eb-'īš jəhūdā M und, mit andern Zahlen, LXX 9 so Kl.* nach LXX: -'īr M 10 so B.*: waijareh M 11 so Sm.*: 'amaleqī M, ha'maleqī LXX 12 so Lagarde*: 'osifcha 13 danach kol- M, fehlt LXX, gestrichen von Kl.* 14 so LXX 15 so W.*: mexāwīlā 16 danach 'ašer M, fehlt LXX 17 so W.*: wəhammišnīm wə'al-hakkarīm 18 danach wəchol-hamməlāchā nibzā wənim'eseh (so W.* nach LXX: nəmibzā wənames 'ohah M) hexrīmū 19 -hallailā M 20 so Th.* nach LXX 21 so B.* nach LXX: maṣṣīb M 22 so (Th.) B. nach LXX 23 danach 'el-ša'ūl

```
14 wajjómer 24: "umé qōl-hassőn hazzé bə' çznāi, wəqól habbaqār 'ášér 'anochī somé'?"
```

15 wajjömer ša'ūl: "me'maléq 26 hēbī'ūm, 'àšér xaməlū 26 ha'am
'al-mēṭāb haṣṣōn wəhabbaqār,

ləmá'an zəbóx ləjahwē 'ĕlohēch, wə'éþ-hajjöþér hexràmnű!" wajjömer šəmū'él 'el-ša'űl:

"xèréf wə'aggidā.llach v'éb', ašèrodibber jahwe 'elai hallail'!"

(17) wajjómer lò: "dabbēr!" (17) wajjómer šəmü'él: "hặlō 'im-qaṭōn 'aṭtā bə'ēnēch, rōš šibṭē jiśra'ēl 'aˌttā, wajjímšaxèch jahwē ləmèlech 'al-jiśra'ēl,

18 wajjíšlaxèch 28 boð árech wajjömer: » lěch wohexrámtà 'ef-háxatta'im, 'ef-'ámaléq, wonilxámtà bò 'áð-kallö fam 29:

19 wəlámmā lŏ- šamáʿta bəqol jahwe¸, wattàʿáṭ 'el-haššalāl, wattáʿaś haráʿ bəʿenē jahwe¸?"

20 wajjómer ša'ūl³o: "šamá'tī bəqōl jahwē, wa'elēch badderech 'àšér-šəlaxánī jahwē,

wa'abi 'ep-'azaz meléch 'amaleq, we'ep-'amaleq hexramti:

21 wajjiqqáx ha'àm méhaššalāl

sốn ubaqãr, rēšīþ hạxérem, lizbóx lejahwe 'ělohech 11!"

22 wajjömer šəmū'ēl: "haxefeş ləjahwe bə'olöb uzbaxɨm kišmó' bəqöl jahwe? hinnē šmö' mizzebax töb, ləhaqšīb mexeleb 'ēlim **:

- 23 ja'an ma'ást 'eþ-dəbār jahwe, wajjim'asēch (jahwe) s minməlóch ('al-jiśra'él) s ...
- 24 wajjómer ša'úl 'el-šəmū'el: "xatābī, kī abartī 'eb-pī jahwē
- (25) wə'éþ-dəðaréch, kī-jaréþī 'eþ-ha'ám wa'ešmá' bəqōlám! (25) wə'attā: sā.nā 'eþ-xaṭṭāþī wəsūb 'immī, wə'éštaxặwe ləjahwe!"
- 26 wajjömer šəmū'el *4: "lō-ašūt 'immách: kī-ma'ást *6 'ep-dətar jahwe,
- (27) wajjim'asēch jahwē mihjop mèléch *6!" (27) wajjissób *smū'el laléchep,
- (28) wajjaxzēq bichnáf- mə'ilö wajjiqarā'. (28) wajjömer 'elāu šəmū'el:
 "qarā' jahwē 'el-mamlachtách '' me'alēch hajjöm, un þanáh ləre'āch
- (29) hattob mimmekká, (29) wozamonésax 38 lo jošaqqer wolo jinnaxem,
- (30) kī lỗ 'adām hữ lhinnaxēm!" (30) wajjōmer (ša'tl ** 'el-šəmū'el):
 "xaṭāfī: 'attā kabbədenī nă nezēd zignē-'ammī
 wənezed jisra'ēl, wəšūb 'immt, wəhistaxaweft ləjahwē'."
- 31 wajjášob šəmū'el 'axặrē ša'ül, wajjištáxū ša'ül ləjahwē.
- 32 wajjómer šəmū'ēl: "haggtšū 'elái 'eþ-'ặzãz mèléch 'ặmalēq!'' wajjélech 'elāu 'ặzáz mạ'đạnnõþ'',

²⁴ danach šəmū'el 25 so B. nach LXX: me' amaleqī M 26 xamal. Oder lies me(há)'maleqī | hĕbī'ām, 'ašer xamaloha'am? 27 hallailā M 28 danach jahvē 29 so W.* nach LXX: 'aā-kallō þam 'o þam M 30 danach 'el-šəmū'el 'ašer 31 danach baggilgal 32 danach kī xaṭṭā þ-qesem merī wə'aun u þrafīm hafṣar M (und ähnlich LXX) 33 so LXX (vgl. Th.): mimmelech M 34 danach 'el-ša'ūl 35 ma'aṣtā M 36 danach 'al-jiśra'el 37 so Kl.*: 'eþ-mamləchū þ jiśra'el M, 'eþ-mamlachtach mijiśra'el LXX 38 neṣax jiśra'el M, διαιρεθήσεται 'Ισραήλ LXX 39 so LXX 40 danach 'elohēcha. Oder lies w. lēlohēch? 41 danach wajjōmer 'azaz 'achen sar mar-hammau þ

- 33 vajjómer šəmū'él ('el-ăzáz):
 "ka'šér šikkəlā našīm xarbách, ken-tiškál minnašīm 'immách!"

 vaišasséf šəmū'él 'eþ-'äzāz
- (34) lifne jahwe 12, (34) wajjelech šəmū'él haramáþa, wəša'ül 'alá 'el-bēþő gib'āþ ša'ül.
- 35 wəlő-jasáf šəmū'ēl lir'óþ 'eþ-ša'ūl 'ad-jõm moþó, kī-hib'abbél šəmū'él 'el-ša'ūl. 43

XIX. Die Salbung Davids durch Samuel $(S\beta)$.

1, 16.

- ı wajjömer jahwe 'el-səmū'el: "'ad-maþāi 'attá miþ'abbel 'el-sa'ūl,
 wa'nī mə'ástihŭ ¹
 - mimlóch 'al-jiśra'ēl! mallē qarnāch šèmēn, wəléch 'ešlaxéch 'el-jiššāi běb-hallaxmi,
- (2) kī-ra'tþī bəbanãu līmelech." (2) wajjómer səmü'el: "'ěch 'eléch, wəsamā' sa'úl wahrazánī!"
 - wajjömer jahwę: "'ęzlą̃þ baqār tiqqáx bəjadách, uə'amą̃rt: »lizbóx ləjahwę̃ bàþí«,
- 3 wəqarāba ləjiššái lazzabáx², wanochi 'odi'ách 'eb' ášēr-ta'śē, umašáxtà li 'eb' ášér-'omàr' eléch!"
- 4 wajjá'as səmū'el 'eþ'ásér dibber<-lő>° jahwé, wajjabő beþláxem. wajjéxrədù ziqné ha'ir
- (5) liqrā po wajjāmər (ti: "hā) šalom bu'ách, (haro' ē) 19" (5) wajjomer: "šalom: lizbóx ləjahwē bà pi:
 - hiþqadšú ubāþem 'itti bazzabáx, (usmaxtem 'ittī hajjóm) "!"
 waiqaddes 'eþ-jissái web-banáu,
- (6) wajjiqrá lahèm lazzábax. (6) waiht bəbō'am, wajjár 'eþ-'èlī'áb wajjömár:
 "'ach nézed jahwé məšīxó!"
- 7 wajjómer jahwé 'çl-səmü'el: "'al-tabbét 'çl-mar'éu wel-gəbóh qōmaþó, kū-mə'ástīhŭ, kī-ló
 - (ka)'sèr jir'é ha'adām (jir'é ha'lohim)': kī ha'adām jir'é la'ēnaim, wəjahwē jir'é lallebab!"
- 8 wajjiqrā jiššái 'el-'ābīnadáb, wajja'biréu lifné šəmū'ēl, wajjomer: "gam-bazé lo-baxār jahwé!"
- 9 wajja bēr jiššái <'ef->šammā, wajjomár: "gam-bazē lo-baxār jahwē!"
- 10 wajja ber jiššāi šib āb banāu

lifné somū'či, wajjómer somū'élo: "lō-baxār jahwe ba'elle!"

⁴² danach baggilgal 43 danach wəjahwē nixam kī-himlīch 'eþ-ša'ūl 'al-jiśra'el, gestrichen von N.

XIX. 1 m2'astiu M 2 so Kl.* nach LXX: bazzabax M 3 so LXX 4 so Th.* nach LXX 5 so Th.* nach LXX 6 danach 'gl-jiššai M, fehlt LXX, gestrichen von Kl.

11 wajjómer šəmū'el 'el-jiššái:

"hặ þạmmū hạn 'arim? " wajjömer: "'ŏđ ' haqqatan, wəhinn oro '¿başşön." wajjömer šəmū'el 'el-jiššái:

(12) "šilxā wəqaxennū, kī-lō-nešeb 8 'ađ-bo' \hat{o} 9 !" (12) wajjišlāx \langle 'abiu \rangle , waibi'ēu, wəhû 'ađmoni,

'im-jəfē 'ēnāim, wəṭōb ro $_{l}$ 'ī. wajjomer jahweʻ \langle 'el-səmū'el \rangle s:
"qum məsaxeu, kī-ze hu'."

13 wajjiqqáx šəmū'ēl 'ęþ-qéren haššémen, wajjimšáxv'oþðvbəqéreð 'exáu. wattisláx rūx-jahwé 'al-10 dawíð

mehajjom hahdwamá'la. wajjáqom somu'el wajjélech haramáþā ('el-beþo').

XX. David kommt zu Saul $(S\beta)$.

I, 16.

- 14 wərtix jahwe sara me'imosa'til,
- (15) ubi þáttu rux-ra a me ēþ jahwē. (15) wajjöməru abdē-ša ul elau:
 "hinnē-nà rux elohīm
- (16) ra'á məba'ittách: (16) jömərű-nàv'ặbađệch ləfanệch, ubiqšú lạ'đonénū 1
 'ĩšvjođë' naggén 2 bakkinnör,

wəhajā bihjòþ alēch rūx-3ra'ā, wəniggén bəjadō, wətōb lǎch!"

17 wajjómer ša'úl 'el-'abadáu:

(18) "rə'ündəli 'iš mēṭit lənaggēn, wahti'ōþệm 'elái!" (18) wajjà'án 'ęxád mehan'arim wajjōmár:

"hinné ra'tpīden ləjiššái bēfdhallaxmī, (wəhū) jode naggen, unbon dabár wə'tšdtó'ar,

- (19) wəjahwē 'immo'!" (19) wajjišlāx ša'tīl mal'achim 'el-jiššāi lēmor's:
 "šilxā 'elai 'eb-dawīd bənach'!"
- 20 wajjiqqáx-jiššài\u00fa\u00far\u00e4 l\u00e4x\u00e4m w\u00e4n\u00fa\u00e4j\u00e4in, uz\u00e4\u00e4 '\u00e4z\u00e4\u00e4n '\u00e4\u00e
- 21 wajjabö ⁸ 'ęl-ša' úl wajją mód ləfanāu, wajję habèhū mə'ód, waihī-lõ nośē chelim.
- 22 wajjišlāx ša'ūl 'el-jiššāi lēmor: "ja mod-nà dawid ləfanai,
 kī-masā xėn bə enai!"
- 23 wəhajā bihjòþ rūx raʻā° ʻal-¹ºša'ūl, wəlaqãx dawíd 'ęþ-hakkinnör, wəniggén bəjadō, wərawáx ləša'ūl

wəţőb lo, wəsara me'alau rux hara'a.

⁷ danach ša'ar M, fehlt LXX, gestrichen von W.* 8 so Weir* nach LXX: nasob M 9 danach fō M, fehlt LXX, gestrichen von B. 10 'gl- M

XX. 1 so W.* nach LXX: jōmạr nā 'ἄđonenū 'ặbađặcha ləfanặcha jəbạqšū M 2 so ev. W.* nach LXX: mənaggen M 3 danach 'ĕlohīm M, fehlt LXX 4 danach wəzibbōr xail wə'iš milxamā: gestrichen von N. 5 so B. nach LXX: wajjōmer M 6 danach 'ἀšer baṣṣōn: gestrichen von Stade* 7 so Th.*: xămōr M, γόμος LXX 8 danach dawið 9 so LXX: rūx-'ĕlohīm M 10 so LXX: 'çl- M

XXI. David und Goliath $(S_{\beta}, S_{\alpha} \text{ und } S_{\gamma})$.

I, 17.

- I wajją soft folištim 'ęþ-maxném lammilxama, wajje asoft socho', wajjaxnt ben-socho uben-'azega',
- 2 wəša'ūl wə'iš- jiśra'el ne'səfü, wajjaxnū bə'émeq ha'elā, wajja'rəchü milxamā liqrāb pəlištim.
- 3 uslištim 'omeđim 'al-shahār mizzē, wejisra'el 'omeđim 'al-shahār mizzē, wehaggāi bēnēm.
- 4 wajjeşē 'iš ' mimma'réchęþ' pəlištim, goljāþ šəmō miggāþ:
 goðho šešo'ammōþ wazáreþ,
- 5 wəchöba' (al-rošó, wəsirjón qasqassim hūlabūs, umisqal hassirjőn xămesep-'alafim səqalīm nəxosep,
- 6 umișxõþī nəxóšęþ 'al-razlāu, wəchīdőn nəxóšęþ běn kəþefãu,
- 7 wə'éş 8 xănī þõ kimnör 'orəzim,
- (8) wəlahêbeb xănībö šeš-mə'öb šəqalīm barzel. (8) wajja'mód wajjiqrá 'el-ma'récheb 10 jiśra'ēl wajjömer lahém:
 - "làmmá þes»'ű la róch milkamã? hặló anochi haplisti, wa attém abadim la sa ül?
- (9) baxrū-11lachèmviš, wəjerēd 'elái: (9) 'im-jūchāl ləhillaxèmvitti,
 wəhikkánī, wəhajinū lachém la'badim,
 - wim-'ặnt 'ũchal-lỗ wəhikki bìhữ 12, wihji bem lànữ lạ badim,
- (10) wạ 'bạ đ pẽm 'o bán ū!" (10) wạ jjốm r hạp lišti:
 "(hinnē) 18 'ặn t xer à fti 'e þ-mạ 'r é che þ 14 ji śra 'ē l hạ jjốm hạ zz ē:
- tənű-liv'is, wənilláxặmà jáxạđ!"

 11 wajjišmā ša'ūl wəchǫl-jisra'el 'eþ-dibré haplisti ha'ellé,
 wajjexáttū wajjírə'ù mə'od.
- 12 wạihī 16 \bigcirc 'iš 'efra \slash ī 16 mibbē \slash lèxém jəhūd \slash ā, ušmõ jiššái, eta wəha' \slash īš 17 za \slash ē, bằ bạjjam \slash īn. a wəlö šib' \slash ā ban \slash īm,
- 13^b wəšēm bənö habbəchör 'ğlī'ãb, (14) wəšém haqqatõn dawid 10.
- 13° ušlóšęþ 11 bənē- jiššái hagdolim haləchü 'axrē-ša'ül lammilxamā,
- 15 wadawid ro'è 120'e þ-son 'abiu be þ-láxem.
- 16 wajjiggáš haplištī haškém waha'rēb, wajjí þjassebo'árba'imojóm.
- 17 vajjómer jiššái baavía 28:

XXI. 1 danach 'ἀšęr līhūdā M, τῆς 'Ιδουμαίας LXX 2 danach bơ efęs dạmmīm M, ἐφερμέμ LXX 3 so LXX: 'ęl- M 4 danach -habbenaim M, δυνατός LXX 5 so Kl. nach LXX (diese hat hier überall den Sing.): mimmaxnō μ M 6 danach nəxoš μ M, fehlt LXX 7 so Th.* nach LXX etc.: umişxaμ M 8 so Qere: wəxeş Kethib 9 danach wənoś ē haşşinnā holech ləfanāu (s. V. 41) 10 ma archo μ M (s. Note 5) 11 so Kl.* nach LXX: bərū- M 12 wəhiklī μ M 13 so LXX 14 - ō μ M (s. Note 5) 15 so Kl.: wədawid bęn. — V. 12—31 fehlen LXXB 16 danach hazz ē: gestrichen von Th.* 17 danach bīmē ša'ūl 18 so Th.* nach einigen Versionen: ba' anas 19 so Kl.: ἐνποπα 20 (13) wə sem šəloš ę banāu 'a ser haləchū bammilkamā 'ξli'ab habbəchōr umišnēu 'abīnadab wəha šəloš e banāu 'a sa mā. (14) wədawid hū haqqatan. ušlošā haggədolīm haləchū 'axārē ša'ūl (zum größten Teil gestrichen von Kl.) 21 so Kl.*: wajjeləchū šəloš ę 22 w. holech wašab me'al ša'ūl lir'ō μ 23 danach bənō M, fehlt LXXA

"qax-nā b'axệch 'ēfáþ haqqalī hazsē, wa'sarā lèxém 28,

- (18) wəharéş hammaxnê (wənaþáttā) 14 14 axêch, (18) web ágreb xárisê hexaldb ha'ellê tabî ləsár ha'aléf, web axêch tifqód ləsalom,
- (19) wg'ép-'arubba pam tiqqáx!" (19) wəša'ül wəhémmu wəchql-'të jisra'ël
- (20) bə'émeq ha'elá nilxamim 'im-pəlištim. (20) wajjaškēm dawid babbóqgr, wajjittóš 'eþ-hassön 'al-šomér wajjitštá wajjeléch ka'èèr-siwwáhu jiššái.
- (21) wajjabó hamma zalá, wehazāil josé lammikamá 28, (21) watta róch jisra el
- (22) uslištím ma'rachā liqrāp ma'rachā. (22) wajjiṭtöš dawið 'eþ-hakkelim me'alāu 'al-jād šōmér hakkelīm, wajjarqş 〈'el-〉** hámma'rachā. wajjabō wajjiš'ál lə'exāu ləšalōm. (23) wəhü mədabbör 'immám, wəhınné 'iš'' Jōlē shimma'rechep ** pəlištīm, "goljáp haplištī šəmō, miggáp, 'vajdabbér ** ×× ± ×× ± ×× ± ×× ±
- (24) wajjišmā' dawid. (24) wochol iš jišra'él bir'o þám 'e þ-ha'iš ('oli),
- (25) wajjanusū mippanāu, wajjīrə'ūmə'ŏā. (25) wajjömer 'tš jisra'el:
 "har'īþēm ha'tš ha'olē hazzē? kī lxaref 'eb-jisra'ēl 'olē,
 wəhajā ha'tš 'ặšṣr-jakkṣnnū, ja'šərṣnnū hammelech 'òšṣr',
 web-bitto jitten-lo, wə'eb-bēb 'abīu ja'šē xofšī byisra'el."
- 26 vajjómer davíð 'el-*¹ha'ómaðimo'immö lömör: "mā-jjé'asiðola'is 'diinola'in he'ari haplisti halláz, whesir xerpā me'al jisra'el? kiomi's he'aril hazzé kioxerif ma'récheb** 'élohim xajjim?"
- 27 wajjömer lo ha'am kaddabar hazzē lemor: "ko jé ast la'ts
- (28) 'ðšér jakkènnú!" (28) vajjišmá' 'čli'āb 'ðæī' (dawíd) haggaðól
 boðabró 'çl-ha'našīm, vajjíær-'áf 'čli'āb boðavíð ('axīu),
 vajjómer: lammā-zzē jaráðt, vo'al-mī natášta mo'āt hassőn
 hahénna bammiðbār? 'ðní jadà'ti 'çþ-zoðonách vo'eþ-ró' loðabách,
- (29) ki lomá an ro op hammilxamà jarádt!" (29) wajjómer 16: "mē astip atta?
- (30) háló dabàr hú?" (30) vajjissób me'ezlő 'el-műl 'axér vajjômár kaddabár hazzé, vajšíbúhu ha'ám dabár kaddabár harīsón.
- 32 wajjömer dawid 'el-ša'ül: "'al-jippöl léb- 'ĕdonī ³¹ 'alāu: 'abdāch jeléch wənilxām 'ım-háppəlištī hazzē!''
- 33 wajjómer ša'ül 'el-dawid: "lo-þúchāl lalécheþ 'el-happolists hazzē lohillaxèm-'immö,
- (34) kī-ná'ar 'a_ittā, wəhūu'iš mūzamā min'urāu!" (34) wajjömer dawid **: "ro'ēuhajdu'abdach lə'ubīu

basson, ubá ha'dri wəhaddob 20, wənasa se meha'eder,

23 danach hazzę 24 so LXXA 25 wzh. hajjose (*1. jose W.) 'el-hamma'racha wzhere'w bammilxama 26 so LXXA 27 danach habbenaim 28 minima'archof Qere, rof Kethib M (s. Note 5) 29 danach kaddzbarim ha'elle 30 danach gadol 31 danach ha'nasim 32 danach haplisti 33 ma'archof M (s. Note 5) 34 'axiu 35 danach dawid 36 so W.*: wajjiššamo'u 37 so Tn.* nach LXX: 'adam M 38 danach 'el-su'ul 39 so LXX: wo'ef-h. M (lies 'ö h.? vgl. Kl.)

```
wejaṣābī 'axarāu wehikkibīu,
35
   wohissaltī mippīu, wajjagom 'alai, wohexzagti bizgano 40 wahmībiu:
             gạm 11 ha'ri gạm-hạddỗt hikkỗ 'atdách,
36
    wohajá hapliští he arel hazze ko axãd mehem, ki xeref
                ma'recheb 12 'elohim xajjim:
37 jahw g 48 'asér hissiláni mijjáð ha'ðri umijjað haddób,
             hū jassīlénī mijjád haplištī hazzē!"
    wajjómer ša'úl 'el-dawíd: "lěch, wejahwē jihjē 'immách!"
                wajjalbēš ša'ūl 'eb-dawīđ
38
    maddau wəna þan qòba ( '4 'al-rošo, wajjalbeš 'o þo širjon.
             wajjaxgór 45 'ęþ-xarbő me'ál ləmaddau,
39
    wajjelē 16 lalecheb, kī lo-nissā 17. wajjomer dawid 'el-ša'ūl:
                "lō-'ūchāl lalechep ba'ellē,
(40) kī lo nisst pī!" waisirum 18 me'alāu, (40) wajjiqqāx maqlo bejad \tilde{o},
                wajjibxar-lo (dawid)
    xămiššā xalluqē- 'abanim min-hannaxal, wajjasem 'obam bajjalqūt
                'ăšer-lo 19, wəqal'o bəjado,
    wajjiggāš 'el-háppəlišti.
41 ×× ± × × ±, wajjelech 50 haplištī holech waqareb 'el-dawid,
                                      wəha'īš ność haşşinná ləfanáu.
                               wajjabbét haplišti wajjir'e 'ep-dawid,
42
                wajjibzeu, kī-hajā nà ár, 61
43 wajjómer 52 'el-dawīd: "hặchéleb 'anochi, kī-'atta ba-'elai bammaqlop?"
             waiqallel haplišti 'eb-dawid belohau.
44 wajjómer haplisti 'el-dawid: "lochā 'elai, wettona 'ef-bosarach
             lə of hassamáim ulbehmáb hassat ?!".
45 wajjómer dawid 'el-háppolisti: "'atta bá 'elai
                bəxeret utaxnib utchidon,
    wanochi bā-'elę̃ch bəšēm jahwe şəba'ob 'elohé 55 jiśra'él,
(46)
                'ăšer xeráfta (46) hajjõm hazze:
                    (hajjóm) 64 bejadti, wehikki bich, walsiró bī 'eb-rōšách
    wəsigrāch jahwe
                me'alēch, wənabátti pizrāch 55
    lifnē 56 fəlištīm 57 lə of haššamáim
                                        ulxajjāþ ha'áres, wənōđã' 58
```

kī jéš 'ĕlohim bəjisra'ēl 59:

47 kī-lő ** bəxéreb ubaxntþ jəhōšī* jahwé, kī\jahwé hammilxamá, wənaþān 'eþchém bəjadénū!"

⁴⁰ danach wəhikki μ̄ u 41 danach 'ęḥ- M 42 mạ archo μ̄ M (s. Note 5) 43 davor wajjōmer dawid M, fehlt LXX, gestrichen von Th. 44 danach nəxošeμ 45 danach dawid 46 so B.* (vgl. Kl.) nach LXX: wajjo el M 47 dafür απαξ και δίς LXX 48 so W.* nach LXX: wajjin M 49 so W.*: w. 'o μ̄ am bichlī haro īm 'ağer lō ubajjalqūt 50 V. 41 fehlt LXX 51 danach wə admonī 'im-jəfē mar'ē (aus 16, 12) 52 danach happəlištī 53 danach ma archō μ̄ M (Sing. LXX, s. Note 5) 54 so Th. nach LXX (mit Satzschluß nach hajjōm): jəsagggercha jahwē M 55 so Th.* nach LXX: peξer M 56 maxnē M, uβī rē maxnē LXX 57 danach hajjōm hazzē 58 wəjedə ū kol-ha'areş 59 so B. nach LXX: ləjiśra'el M 60 davor wəjedə ū kol-haqqahal hazzē Abhandl. d. K. S. Gesellsch. d. Wissensch., phil.-hist. Kl. XXIII. IV. 3

2

```
48 waihī 61 kī-qám haplišti wajjeléch wajjiqrāb ligrāb dawid,
      waimaher 62 dawid wajjaros hamma rachā ligrap haplisti,
            wajjišlāx dawid 'eb-jado 'el-hakke li,
49
   wajjiqqáx miššàm 'ében ('axáb) 63 wajqallā', wajjách 'eb-haplišti 'el-mişxô,
               wattitba ha'ében bemisző,
   wajjippól 'al-panāu 'àrṣā.
      wajjezzag 64 dawid min-háppolištī baqqela' uba'eben,
50
      wajjách 'eb-hapliští waimibeu, waxéreb 'en bajado'65.
                                 wajjáros dawid wajja mód 'al-66 haplisti,
51
            wajjiqqáx 'eb-xarbo wajjišləfáh mitta'rah,
   waimóbabehű, wajjíchrob-báh 'eb-roso. wajjir'ű haplistim,
               kī-méþ gibbörám, wainusún 67.
52 wajjaqumū 'anšė jisra'el 88 wairi'ūn 69, wajjirdəfù 'eb-haplistīm
            'ađ-bo'acha záb 10 wo'ađ sá'ar 11 'egron,
   wajjiplú xaləlé fəlistīm baddérech (mis)sa'raim 12 wə'ad-gab wə'ad-'eqron.
               wajjašúbū 'anšė 18 jisra'el
53
   middəloq 'axarê fəliktim waikossun 14 'eb-maxnem, x x \ x x x
                                                       wajjiqqãx dawiđ
54
     'eß-rőš haplišti wajjabé 15 jərūšalém, weß-kelāu sam bə'ohló.
      wəchir' 5b 78 sa' ul 'eb-dawid jos liqrab haplisti,
55
      'amár 'el-'abner sár hassaba: "ben-mi-zethanná ar 11?"
      wajjömer 'abnér: "xē-nafšāch, hammelech, 'im-jadà'ti!"
                            "šə'āl 'attā, ben-mi-ze ha'alem!"
56
      wajjomer hammelech:
      uchšūt dawid mehakkop 'ep-haplišti, wajjiqqax 'opò 'abnér,
57
      waibī'ēu lifnē ša'ūl,
                             wərbi haplisti bəjadb.
      wajjömer 'elāu ša'ūl:
                              "ben-mī 'attā, hanna'ar?"
58
      wajjómer dawíð: "ben-'abdach jiššai běh hallaxmi."
```

I, 18.

wajjiqqaxèhū

- 1 waihi kəchallobö lədabbér 'çl-ša'ūl,
 ×× ∠ × × ∠ , wənéfçš jönabán 18 niqšərā bənéfçš dawid,
 wajjé'habèhû jönabán 18 kənafšö.
- ša'úl bajjòm hahū, wəlö nəþanö lašúb bēþ abiu.
 wajjichróþ jönaþán 8 wədawīd bərīþ bə'áhbaþò oþó 8.
 wajjippaššét jönaþán 8 'eþ ham'il 'ašèr aláu, wajjitnéu lədawid, umaddáu wə'ad-xarbö wə'ād-qaštö wə'ád-xazorö.

⁶¹ so allgemein: wəhajā M 62 diese Zeile fehlt LXX 63 so B.* nach LXX 64 V. 50 fehlt LXX 65 bəjad dawid 66 so LXX, 'el- M 67 wajjanusū M 68 danach wīhūdā, gestrichen von Kl. 69 wajjari'ū M 70 so Th.* nach LXX: zai M 71 ša'rē 72 so Sm.*: bəderech ša'raim 73 so Kl.* nach LXX: bənē M 74 wajjašossū M 75 waibi'ehū M 76 Cap. 17,55—18,5 fehlt LXX 77 danach 'abner, fehlt LXXA 78 jəhōnaban M 79 danach kənafšō (aus 1°)

5 wajjest dawid bəchöl 'ašér jišlaxénnū ša'ūl jaškil.
waisimēu ša'ūl 'al 'anšē hammilxamā, wajjitāb (dawid)
bə'ēnē chol-ha'ām wəzám bə'ēnē 'abdē ša'ūl.

XXII. Sauls Eifersucht auf David. David und Merab (S_{α} und S_{β}).

I, 18.

- 6 waiht bəbo'am 1, watteşenā hannašīm mikkol-'are jisra'el
- (7) lašír bamxolóþ² bəþuppím³ ubšališím. (7) wattaʻnénā hannaším hamsaxqóþ wattomárna: "hikkã ša'úl ba'lafáu, wəđawid bəribəboþáu!"
- 8 wajjixár ləša'ūl mə'ód, wajjèrá' bə'ēnáu haddabār hazzē, wajjömer: "nafənú lədawid (ha)rbaböf , wəli nafənü ha'lafim"!"
- 9 waiht ša'ūl 'ojén 'eþ davíð mehajjóm hahù wáhal'a.
- 10 wạihi mimmoxráþ, wattişlāx rửx 'ệlohīm ra'ā 'ệl-ša'ūl,
 wajjíþnabbè bəþõch-habbáiþ.
 - wədawid mənaggén bəjadó kəjòm bəjöm, wəhaxnīþ bəjäd-ša'ül.
- 11 wajjițțõl' ša'ūl 'eþ-haxnīþ,
 - wajjómer: "'akké bodawid ubaqqir!" wajjissób mippanāu pa'maim,
- 12 ßkī-hajā jahwē immo, ume im ša'ù losár.
- (13) a wajjīrā ša'ūl millifnē dawid, (13) waisirēu ša'ūl me'immō waisimēu lō sar-'alef, wajjesē wajjabō
- (14) lifné ha'am. (14) wạihĩ đawiđ bəchǫl-9dərachau mạskil, wəjahwệ (hajā) 'immö.
- 15 wajjār ša'ūl 'ašer-hū maskīl mə'od, wajjazor mippanāu
- 16 (wəchól-jiśra'ēl 10 'ohéb 'ef-dawid,
- (17) kī-hū jōṣē ubā lifnēm), (17) wajjómęr 11 ša'ūl 'el-dawíd:
 "hinnē bitti hagdōlā,
 - merāb: 'obáh 'etten-lách lə'iššā: 'ach hējē-lǐ ləben-xáil, wəhillaxém milxămõb jahwé!"
 - wəsa'ül 'amar: "'al-təhtəjadidi, ubhi-bö jad-pəlistim!"
- 18 wajjómer davíð 'el-ša'úl:
 - "mť 'anochī, umī xajjí 12 (u)mišpáxaþ 13 'abt-bjisra'él, kī-'ehję̃ xaþān lammélech?"
- 19 wạihi bə'èþ.téþ 'eþ-merát baþ-ša'úl lədawīd, wəhi nittənā lə'adrī'él hamxolahi lə'iššā.

XXII. 1 danach bəšūb dawid mehakkōb 'eb-happəlištī (aus 17, 57) 2 so Th.*: wəhamməxolōb M; danach liqrāb ša'ūl hammelech M (dafür liqrāb dawid an andrer Stelle LXX) 3 danach bəśimxā M, ubśimxā M 4 so W.* nach LXX 5 danach wə'ōd lō (l) 'ach hamməlüchā M, fehlt LXX 6 V. 10—12* fehlen LXX 7 so Th.* nach LXX: wajjatel M 8 danach dawid 9 so Kl.* nach LXX: ləchəl- M 10 danach wihūdā 11 V. 17—19 fehlen LXX 12 so W.*: xajjai M 13 so Kl.

XXIII. David und Michal (S_{γ} und S_{α}).

I, 18.

- 20 wạtte'hật michál bạh-ša'úl 'eh-dawid, wajjuggád bša'úl,
- (21) wajjómer ²: "'ętnénna Uð, uphī-lð lomōqés, uphī-bō jád-polistim."
 wajjómer ³ ša'úl 'ęl-dawíd': "bišnaþāim ⁴ tiþxáttèn bš ⁵."
- 22 ×× ± ×× ± ×× ± ×× ±, wạişãu ša'ūl 'eþ-'ābađáu:
 "dabbərū 'el-dawīd ballāt lēmõr: »hinnē xafēş bǎch
 hammelech, wəchǫl- 'ābađáu 'ặhebūch: wə'attá hiþxattēn bammelech!«"
- 23 wại đạ brử 6 br' ọ z nễ đa wí đ' e þ-hạ đồ a rĩm ha' e llễ, wạ jjôm er da wí đ:
 "hạng a llấ br' ē nē chém hi þ xạttén bạm mệ lệch, wano chĩ ' ĩ š-rá š wə nig lễ? "
- 24 wajjaggiđū ləša'ūl' lēmór: "kadbarīm ha'ellē dibber dawid."
- 25 wajjómer ša'űl: "kŏ-þōmərú lədawid: »'ēn-xéfeş lammelech bəmòhár kiubme'ã 'orlöþ pəlištīm, ləhínnaqèmubójəbèuhammelech «." wəša'űl xašáb ləhappil 'eb-dawid bəjád-pəlištim.
- 26 wajjaggiðu 'abðð ša'úl8 ləðawið 'eþ-háddəbarim ha'ellé.
 wajjišár haddabár bə'ēnē ðawið ləhiþxattën bammélech.
- (27) wəlö malə'ü hajjamim, (27) wajjáqom dawid wajjélęch, hu wa'našāu, wajjách baplištim mābāim 'iš. wajjabē dawid 'ęp-'orlo pēm bammelech, ləhi þxattèn bö 10. wajjitten-lö ša'ül 'ęp-mīchāl bitto lə'iššá.
- 28 wajjār ša'ūl wajjèda' kī jahwe 'im-dawīd, wəchī chól-jisra'el
- (29) 'ǎhebō 11, (29) wajjōsef ša'ūl lero mippənē dawīd 'òd. waihī 12 ša'ūl 'ojeb 'eb-dawīd kol-hajjamim.

XXIV. Jonathans Fürsprache für David (S\$).

I, 18.

30 wajjésə'ù ¹-saré fəlištim. waihi middè-sē þām, sachāl dawīd mikköl 'abde ša'úl, wajjīqār šəmõ mə'ód.

I. 19.

1 waidabber ša'ūl 'el-'a'abadau lehamth 'eh-dawid, wejonahan' ben-ša'ūl xafés bedawid me'od.

XXIII. I so LXX: wajjaggidū M 2 danach ša'ūl 3 diese Zeile fehlt LXX 4 so Kl.*: bištaim 5 danach hajjom 6 danach 'abdē ša'ūl 7 'abdē ša'ūl lo 8 so LXX: 'abadūu M 9 danach waimal'em LXXA, waimal'ūm M (zur Tilgung vgl. Kl.) 10 bammelech 11 so Th.* nach LXX: umīchal bab-ša'ūl 'ahebabhū M 12 diese Zeile fehlt LXX (s. die folgende Note)

XXIV. 1 V. 30 fehlt LXX 2 danach jönaþan bənö wə'çl-kol-, bis wə- gestrichen von B. 3 wīhōnaþan M hier und im folgenden stets

- 2 wajjaggéð jönaþán ' ləðawīð lēmór: "məbaqqēš 'abí b lahmīþách: wə'attā hiššámer-nð
- (3) babbóqer wənaxbé f^6 wəjašábtà basséfer $\langle b$ assafe \rangle , (3) wa'n \tilde{i} 'ese, ws'amáfth \dot{i} \dot{i} \dot{i}
 - bạśśadę 'ặšệrv'attā šăm, wạ'ni 'ặdabbēr bắch 'gl-'abi, wəra'i bī mặ'', wəhiggádtī lắch."
- 4 waidabber jonaþán boðawið töb 'el-ša'ūl', wajjómer 'eláu:
 ",'al-jextā hammelech bo'abdach dawið',
 - $k\bar{\imath}$ lớ xațā lãch, wəch ệl- 10 mạ' sấu $t\bar{o}b < \bar{\imath}m > ^{-11}$ lắch 12 mə' óđ,
- 5 wajjásem 'ep-nafső bechappő,
 - wajjách 'eþ-haplistí wajjà'ás 13 təsū'á zədöld ləchól-jisra'el, (wə'attá) ra'ibá wattismāx:
- wəlámmā þextā bədām naqt, ləhamiþ 'eþ-dawid xinnám?" 5 wajjišmā' ša'ūl bəqöl jönabán,
- (7) wajjiššábà' ša'ūl (lēmór)¹⁴: "xai-jahwē, 'im-jūmáþ!" (7) wajjiqrā jōnaþán lədawīd, wajjágged-lð¹⁵
 - 'eþkól-haðbarim ha'ellé. wajjabé jönaþán 'eþdawíð 'el-ša'ūl, waiht ləfandu kə'eþmõl šilsöm.

XXV. Davids Flucht (8β) .

I, 19.

- 8 wattosef hammilxamà lihjöb, wajjese dawid wajjillaxem baplistim, wajjach-bahèm-makka zodola,
- (9) wajjanúsū mippanáu. (9) wattəhĩ rửx 'člohĩm 1 ra đ 'al- 2 ša 'ũl, wəhứ bəbē þõ jōšéb,
- (10) waxnī þó bəjadó, wədawid mənaggen bəjadó³. (10) waibaqqeš ša'ül ləhakkó þ⁴ bədawid ubaqqir,
 - wajjiftär (dawid) mippənē ša'ül, wajjách 'şþ-haxnīþ baqqir, wədawid nás wajjimmalét.
- (II) (wạiht) 6 bạllàil hạht 7, (II) wạjjišlãx ša'tl mạl'achīm 'el-bēþ dawið ləšomró lạhmi þõ 8 bạbbóqer.
 - wattaggéð leðawið michál-'ištò-lēmór: "'im-'ēnách memallét 'eþ-nafsäch halláilā, maxār 'attā mumáþ!"
- 12 wattóręd michál 'eb-dawid bə'ád haxallon, wajjelech wajjibráx,
- (13) wajjimmaléţ. (13) wattiqqax mīchal

⁴ jəhōnaþan M desgl. 5 davor ša'ūl, gestrichen von Sm.*; in LXX bloß ša'ūl vor məbaqqes 6 so Th.* nach LXX: in M hinter basseper 7 lies mit Kl. mā-jjihjē nach LXX? 8 danach 'abīu 9 so B. nach LXX: bə'abdō bədawid M 10 so Kl.: wəchī M, u- LXX 11 so B. 12 fehlt LXX. Lies (lanmé)lech? 13 danach jahwē 14 so LXX 15 danach jəhōnaþan M, fehlt LXX

XXV. 1 so W.* nach LXX: jąhwę M 2 'ęl- M 3 so einige Hss. und LXX: bejad M 4 danach baxánīþ (vgl. Budde 137) 5 so LXX 6 so Th.* nach LXX 7 ballailā hū M 8 so W.* nach LXX: welahmīþō M

16

'ęþ-háttərafīm, wattásem ('oþám) 'el-hammittá, weþ-kəbir ha'issīm sàmá məra'sobāu, wattəchās babbázed.

14 wajjišlāx ša'ūl mal'achim laqaxap 'ep-dawid, wattomer (mīchal):

(15) " $xol\tilde{e} h\check{u}!$ " (15) $wajjišl\tilde{a}x \check{s}a\check{u}l$

'el-dawīd lēmõr: "hạ'lữ 'oþó bạmmiṭṭã 'elái lahmiþó!"

wajjabó'ū 〈'elāu〉 hammal'achīm,

(wajjir'ū) wəhinné hatrafim 'el-hammitta, uchbir ha'izzim məra'sofau.

17 wajjómer ša'úl 'el-mīchál:

"làmmā, káchā rimmī þin, watšakti 'eþ-'ojəbi, wajjimmalēt?" wattómer mīchal 'el-ša'til: "hū-'amar 10: » šalləxīn:

lamá 'ămī þéch? «"

(8. 20, I)

XXVI. David auf der Flucht bei Samuel (S_{α}) .

I, 19.

- 18 ×× ± ×× ± ×× ±, wədawid baráx wajjimmalét wajjabó
 'el-səmü'él haramáþā, wajjágged-lð 'eþ-kól-'ášèr-'áśā-lð-ša'úl.
- (19) wajjelech hữ ušmū'el wajješebữ benajóþ. (19) wajjuggáð leša'űl
- (20) lēmór: "hinnè dawid bənajöþ baramá!" (20) wajjišlāx ša'úl mal'achīm laqáxaþ 'eþ-dawid. wajjir'ú¹ 'eþ-²hanbī'im nibbə'im, ušmū'ēl 'omēd nissāb 'ălém, wattəhî 'al-mal'ăchē ša'ūl răx 'ĕlohim,
- (21) wajji þnábbə' dogam-hémmā. (21) wajjuggáð s leða' úl, wajji šláx mal'achim 'ð xerim, wajji þnábbə' dogam-hémmā. wajjó sef sa' úl, wajji šláx mal'achim seliðim,
- (22) wajji þnábbə'ðu gam-hémmā. (22) (wajji kar-'af-ša'āl) , wajjelech gam-hti haramá þā. wajjabő (ša'āl) 'ad-bőr haggóren', 'ašér baššəfi', wajjiš'āl wajjómer: "'ēfő šəmū'él wədawīd?" wajjómer: "hinné bənajöþ'!"
- 23 wajjelęch (miš)šám⁸, wattəhī 'alāu gam-hū rǚx 'ɛ̞lohīm, wajjelęch (ša'ūl) halōch wəhiþnabbē⁹ 'að-bo'ð bənajōþ baramā.
- 24 wajjifšát 10 bəzadāu, wajjiþnabbè 10 lifné šəmū'él, wajjippõl 'aróm kol-hajjõm hahú wəchol-halláil 11: 'al-kén jōmərú: "häzàm ša'úl banbī'îm?"

⁹ so (bis auf ša'ūl) LXX: w. ša'ūl 'ęþ-hammal'achīm lir'ōþ 'ęþ-dawið M (vgl. Budde 138) 10 danach 'elai M, fehlt LXX

XXVI. 1 so Th.* nach LXX etc.: wajjar M 2 danach lahāqab M, την έχκλησίαν = qəhillab oder qəhal LXX: gestrichen von Buhl: ist das Wort einzusetzen, so
muß hernach 'omed fallen 3 so LXX: wajjaggidū M 4 so Th.* nach LXX 5 so
Th.* nach LXX: haggadōl M 6 so (Th.) W.* nach LXX: baśśechū M 7 danach
baramā, gestrichen von B. 8 so Th.* nach LXX; danach 'çl-najōb baramā 9 so B.:
wajjibnabbē M 10 danach gam-hū M, fehlt LXX, gestrichen von (Th.) B. 11 -hallailā M.

XXVII. David und Jonathan (S_{β} und S_{α}).

I, 20.

- 1 wajjabő dawid ¹ lifné jönaþān, wajjómer²: "mě 'aśtþi? mē-'wonī umē-xaṭṭāþī
- (2) lifne 'abich, ki mbaqqés 'ep-nafsi?" (2) wajjómer ló (jonaþán):

 "xalilā (llách): ló þamūþ:

hinné lō-ja'sễ 'abĩ dabār gađól 'ō\dabār qaṭōn, wəlō jizlé 'eb-'ozni:

umaddū' jastīr 'abi mimmenni 'eþ-haddabār hazzē? 'ēn-soþ!" wajjášeb dawid 'el-jonaþān',

wajjómer: "jadő" jadą" 'abích, ki-masábi xen bo'enęch, wajjómer: »'al-jedą" - zeb jonaban,

pęn-je aseb! « wo ulám xai-jahwę wo nafšách, kū chofésa bent uben hammaub!"

- 4 ×× ± ×× ± ×× ± × × ±, wajjómer jonaþán 'el-dawid:
- (5) "mā-ttawwē nafšách wə' ę' śē-llách?" (5) wajjómer dawíð 'el-jōnaþán: "hinnē-xóð ęš maxár, wanochi (lō-)° jašób- 'ešéb 'im-hammélech le' chól:
- (6) wəšillaxtánī wənistártì baśśadē 'adoha'érebī: (6) 'im-paqód jifqədénī 'abtch, wə'amártà ('elāu): »niš'öl niš'āl mimménnī dawīd larūş bēb-léxem 'īrō, kīosebax hajjamīm šăm ləchól-hammišpaxá«.
- 7 'im-ko jomar: » tob! « šalom le abdach, wim-xaro jexre lo,
- (8) dặ' kĩ-chaləþá hara'á me'immô: (8) wə'aśi þa xèséð 'im-8'abdách, kĩ-bibrīb jahwē hebéþ 'ep-'abdach 'immách: wə'im-jéš-bè 'awón,
- (9) hặmī þénī 'a tá: wơ 'að-'abích lammā-zzé þəbi 'énī?" (9) wajjömer jōna þán: "xalilā llách: kī-'ím-jað' 'c'eðá', kī-chalə þá hara' á me' im-'abī
- (10) labóválěch welő 'opáh 'aggīdolāch?" (10) wajjómer dawid 'el-jonabán: "mi jaggīdoli, 'im-"ja'nēch 'abīch qašã?"
- vajjómer jönaþán

'el-dawīd: "ləchā wəneşē hassadē!" wajjesə'ù sənem hassadē.

12 wajjómęr jonaþán

'ęł-dawĩđ: "⟨'ĕd⟩ ¹º jahwę́ 'ĕlohé jiśra'el, kī√'çxqór 'eþ-'abī̄ (13°) kɔ'ēþ ¹¹ maxár ¹²: wəhinnē-ṭōb 'ęl-dawíð, (13°) kō-ja'sē̄ jahwé ¹⁵ ∪ljōnaþān,

- (12d) wəchō jostf, (12d) 'im-lo 140'az 'eślax 'elęch wəzalthi 'eh-'oznach!
- 13° wim 16 jītát 16 'el-'ati hara'ā 16 'alēch, wəzalt fī 'ef-'oznách wəsillaxtich, wəhalácht ləsalöm, wīhī jahwē 'immách, ka'sèr hajā 'im-'ati!

XXVII. 1 wajjibrax d. minnajōļ baramā wajjabō (vgl. Kl.) 2 w. hier LXX, vor lifnē M 3 so Th. nach LXX 4 so LXX (vgl. Th. W.): wajjiššabā' 'ōā dawiā M 5 so Kl.* nach LXX: -ttōmar M 6 so W.* nach LXX 7 danach haššəlišiļ M, fehlt LXX, gestrichen von W.* 8 so W.* nach LXX: 'al- M 9 so LXX: 'ō mā- M 10 so Peš.; dafūr joāe' nach jiśra'el LXX 11 so W.*: ka'eļ M 12 danach haššəlišil, gestrichen von W.* 13 lies mit B. 'ğlohim nach LXX? 14 wəlō 15 kī M 16 so W.*: jēţib ... 'şl-h. M (LXX verderbt, aber auf dieselbe Grundlage zurückgehend, mit Ausfall von jēţib 'el-)

```
14 wim-17'odenni xăi, lū-18 þa'se 'immadī xesed, wo'im-mob 19 'amtb,
```

- 15 wəlő-þachrib 'eb-xasdách me'im-bēbi 20 bəhachrib jahwe 'eb-'ojəbech 21
- (16) me'al-pənê ha'damā: (16) wə'im-jikkarèh 22 (8ém) jonahan (me)'im-beh dawid,
- (17) ubiqqēš jahwę̃ mijjād 33 dawīd!" (17) wajjösef ('ŏd') 34 jūnaþán ləhiššabé' lədawīd 25 bə'ahbaþò.'oþō, kī-'ahbāþ nafšō 'ðhebō.
- 18 wajjömer 26 jona þán: "maxar xódeš, wenifqádt,
- (19) kī jippaqed mošabách. (19) wəšilláštà tered ²⁷ me'őr (habbóqer) ²⁸ ubāþ ²⁹ wəjašábtà 'eşél ha'argāb hallāz ⁸⁰,
- 20 wa'ni 'ašalléš baxissīm 31 siddō 32 'orē lšallax-li lmattarā.
- 2 I wəhinnē 'ešláx 'eþ-hanná'ar
 - (lēmōr) **: »lěch məṣā(-li) ** 'eþ-haxèşi **!« 'im-'amor 'omār lanna'ar:

 »hinnē haxéşī ** mimméch wahènnā:
- qaxennū! « bò'ā ³⁵, kī-šalõm lǎch, wɔ'ēn dabar, xại-jahwē!
 22 wɔ'im-kō 'omār la'elem:
 - »hinné haxéşī 84 mimméch wahàlə'ā!« lèch, kī-šilxāch jahwē!
- 23 wəhaddabār 'ặšér dibbarntī
 - 'ặni wa'a₁ttā, hinne jahwè ('ēd') 33 beni ubenách 'ạd-'olám!"
- 24 wajjissa þer dawið bassað f.
- (25) wạihī hạxóđęš, wajješęb hạmmelech 'el-hallexem le'chol, (25) wajješęb 86 'al-mošabō kəfá'am bəfá'am,
 - 'al-81 mosat haqqir, waiqaddém 88 jona fan, wajjeset 'abnér mişsad sa'ūl, wajjippaqed məqom dawid.
- 26 wəlō-dibbèr-ša'ūl mə'ūmā bajjōm hahū, kī-'amár: "miqrē-hū, biltī ţahōr hù,
- (27) kī-lỗ ṭohár ⁸⁹!" (27) wạiht mimmoxrãþ ⁴⁰, wạjjippaqèđ məqỗm dawið. wajjômer ša'ūl 'el-jônaþàn bənð:
 - "mạdd $ar{u}$ " lõ-b $ar{d}$ bện-jiššái gạm-təmöl gạm-hạjjóm 'el-hạlláxem?"
- 28 wajjá'an jönaþán 'eþ-ša'ūl:
- (29) "niš'ól niš'àl dawið me'immaði 'að-bēþ láxem, (29) wajjómer: »šalxénī nð, kī zébax mišpaxā lànū
 - ba'îr, waişawwú lī 'axái '1: wə'attā 'im-maṣāþī xèn bə'ēnēch,
 'immáləṭā-nnā wə'er'ē 'eþ-'exái!«
- (30) 'al-kēn lo-bá 'el-šulxan hammelech." (30) wajjixar-'afoša'ūl bejonaban

¹⁷ wəlō 'im- M (nur wə- oder wə'im LXX?) 18 wəlō M, καὶ LXX (wəlt Th.)
19 80 Th. nach LXX etc.: x. jahwē wəlō M 20 danach 'aḍ-'ōlam wəlō 21 'ojəbē
dawid 'iš 22 wajjichroխ M, εὐρεθηναι τὸ ὄνομα LXXB (ἐξαρθηναι A) = hikkareþ;
8. Th. u. a. 23 danach 'ojəbē 24 80 LXX 25 80 Th.* nach LXX: ləhašbī' 'eþ-d. M
26 danach lō M, fehlt LXX 27 tippaqed LXX 28 nur mə'od M, fehlt LXX 29 danach 'el-hammaqōm (məqōmach LXX) 'ặšer-nistarta ššam bəjōm hamma'sē 30 80 (bez. ha'qrgob) Th.* nach LXX: ha'eḍen ha'azel M 31 80 W.* nach LXX: səlošeþ haxissīm M
32 80 B.*: siddā הוא M 33 80 LXX 34 80 B.* nach LXX: -haxissīm M 35 80 B.*
nach LXX: wabo'ā M 36 danach hammelech M, fehlt LXX 37 'el- M 38 80 Th.*
nach LXX: wajjaqqm M 39 80 W.* nach LXX: ṭahōr M 40 -aխ M; danach haxodes
(+ bajjōm LXX) haššenī (außer haxodes von den Kritikern meist gestrichen)
41 80
(W.) B.* nach LXX: wəhū şiwwā-tī 'axī M

(mə'od) 42, wajjomer lö:

"ben-na'wáþ hammardűþ'³, hàló jadà'ti, kī-xobēr '' 'attá Iben-jiššái, ləboštāch ulbóšeþ 'erwāþ 'immách?

- 31 kī-chól-hajjamīm 'ašér ben-jiššāi xāi 'al-ha'damā, lo-bikkon 'attā umalchūbach: wə'attā šəlāx,
- (32) wəqáx 'oþò' elái, kī ben-mãu þhǔ!" (32) wajjá'an jōna þán 'eþ-ša'ūl 46: "làmmã jūmá þ? mē 'aśá?"
- 33 wajjiṭṭōl 46 ša'tīl 'eþ-haxniþ 'al-jūnaþán 47 ləhakkoþó, wajjèðá' jūnaþán, kī-chaləþá hara'á 48 me'imo'abiu,
- (34) ləhamib 'ep-dawid. (34) wajjáqom jönabűn me'im haššulxán boxri-'ãf, wəlō-'achàl 'o léxem bo, kī-hichlimò-'abiu.
- 35 waihī babboqer, wajjesē jonaban hassadē lemo'ed dawīd,
- (36) wəná'ar ⁵¹ 'immõ. (36) wajjömer lanná'ar ⁵²:
 "rǔş məṣā¬nā 'eþ-haxişṣim 'ặšèr¬'ặnī ⁵⁸ mōrē!" hạnná'ar rǎs,
 wəhū-jarā haxèṣi¬lha'birō.
- 37 wajjabő hanná'ar 'ad-məqom haxest 'aser jará 14, (38) wajjiqrá jona þán

(38) 'axărē hanna'ar wajjomar:

39

"hậlỗ hạxéṣī mimméch wahàlə'ā?" wajjiqrā jōnaþán 'axrè_hạnná'ar:
"məherā xùšā, 'al-tạ'móð!"

wailaqqet nà'ár jonabán 'eb-haxisstm <'àšer-jara'>, wajjabé 55 'el-'àdonau. wahanná'ar lo-jadá' ma'ùma',

- (40) 'ach jonabán wədawid jadə'ü 'eb-haddabár. (40) wajjitten jonabán 'eb-keldu 'el-hanna'ar 56 wajjömer lő:
- (41) "lech-habē haʿūr!" (41) hạnnáʿar bằ, wədawið-qamome'éşel ha'argáb 57, wajjippól 'al-panãu 58' àrṣā,

wajjištáxū (lď)⁵⁹ šalóš pə'amīm, wajjiššəqūo'iš 'eþ-re'ēu, wajjibkū'⁶⁰ 'ađ-('eþ-lệcheþ) dawið ⁶¹.

42 wajjömer jūnaþān ⁶³: "lěch ləšalŏm, wa'šę̃r ⁶³ nišbá'nū šənēn ⁶⁴ bəšēm jahwē ⁶⁵, jahwē ⁵ēđ ⁶⁶

bent ubenach, uben zar'i uben zar'ach 'ad-'olam!"

I, 21.

vajjáqom (dawíð) 67 vajjelách, wejönaþán bā-ha'ir.

⁴² so LXX. Oder lies wajjíxar-'df ša'ůl | bəjōnaþān? 43 viè κορασίων αὐτομολούντων LXX 44 so Th.* nach LXX: -boxer M 45 danach 'āδīu wajjōmer' elāu M, fehlt LXX 46 so Th.* nach LXX: wajjatel M 47 so LXX: 'alāu M 48 so (+ hahi) LXX: kī-chalā hī M 49 danach bajjōm-haxodeš haššenī (vgl. Kl.) 50 danach kī ne' ṣāb 'el-dawið M, fehlt LXX, gestrichen von B. 51 danach qaton 52 so LXX: ləna'rō M 53 'anochī M 54 danach jəhōnaþan 55 so Th.* nach LXX: wajjatō M 56 danach 'aĕer lō M ('el-na'rō LXX?) 57 so Th.* nach LXX: hannezeb M 58 so LXX: lə'appāu M 59 so LXX 60 danach 'iĕ 'eb-re'ēu 61 'ad-d. hizdīl M, εως συντελείας μεγάλης LXX 62 danach lədawið M, fehlt LXX 63 so B. nach LXX: 'aĕer M 64 danach 'anaxnū 65 danach lēmor, gestrichen von W.* 66 so LXX: jihjē M 67 so W.* nach LXX

XXVIII. David in Nob (8β) .

I, 21.

```
wajjabő dawid nobę 'el-'aximelech hakkohen.
 I c
            wajjexrád 'axīmélech ligrah dawid,
   wajjómer lő: "maddű" attá lebaddach, we'iš 'en ittách?"
               wajjómer dawid la'xīmelech
   hakkohen: "hammelech siwwani dabar (hajjom) wajjomer 'elai:
            »'tš 'al-jèđá' mə'ùmā 'eb-haddabár
   'ašer-'ani' šoləxach wa'šer şiwwī bīch! « wə'eb-han'arim hō'adti'
               'el-məqom pəloni 'almoni.
 4 wə'atta 'im-'jes táxab- jadách xămissa-léxem, təna bəjadi 'o hannimşa!"
               wajjá an hakkohén 'eb-dawid,
   wajjómer: "'ěn- lèxem-xól-taxab - jadī, kī-'im-lèxem-qódeš jěš:
            'im-nišmərti han'arīm 'ach me'išša!"
6 wajjá'an dawīđ wajjômer lð: "'im-'' 'iššā 'dşúrā-lànū
               ki þmöl šilšóm bəşē þt,
   wajjihjū chəle- han'arım qòdes', wə'af kī-hajjom jiqdəsu''!
            wajjítten-lő hakkohen gòdéš,
   kī lō-hájā sam léxem kī-'im-léxem happanim hammūsár millifne jahwe
            lastim lèxem xóm bəjöm hillaqəxö.
8 wəsam 'is me'abde ša'ul bajjom hahu ne'sar lifne jahwe,
               ušmõ dō'éz ha'domī,
(9) 'abbir haro'īm 'ăšér ləša'ūl. (9) wajjömer dawid la'xīmelech:
               "wə'im 10 ję̃š-pò þáxaþ jadāch
   xănīb 'o-xareb, kī-zām-xarbi wəzam-keli lo-lagaxti bəjadi,
               kī-hajāoābar-hammelech naxūs."
10 wajjómer hakkohen: "xèréb 11 haplisti, 'aser-hikkiba bə'émeq ha'ela,
               hinne-hì lūțá bassimlá
   'axărê ha'efod: 'im-'obáh tiqqax-lāch 12? kī...'ēn 'axéreb 18 baze!"
            wajjómer dawid: "'ěn kamõh:
   tənénnā llǐ!" (wajjíttənèh-lö)14.
```

XXVIII. 1 so W.* nach LXX 2 -'anochī M 3 so (oder ähnlich) Th.* nach LXX: jōđạ'tī M 4 so B. nach LXXA und Luc.: mā- M. Oder liegt der Fehler in xặmiššā (Kl.)? 5 davor 'el- M, fehlt LXX, gestrichen von B.* 6 danach 'el-hakkohen 7 davor kī 8 danach wəhū derech xol, gestrichen von Kl..* 9 so Ewald*: jiqdaš; danach bakkelī M, διὰ τὰ σκεύη μου LXX 9 so W.*: hammūṣarīm 10 so B.: wə'in M 11 danach goljāb 12 danach qax 13 danach zūlabah 14 so (Th.) W.* nach LXX

XXIX. David bei Achis in Gath (8β) .

I, 21.

vajjáqom davíð vajjibrãx

bajjõm-hahú mippənē ša'ül,

II

(12) wajjabó 'el-'achtš melechogáþ. (12) wajjómərùo abde 'achtš 'eláu:
"hặlō-zeodawidomelech ha'áres?

háló-lazí-ja nú bamxolőh lemőr: »hikkű ša'úl ba'lafáu, wodawid bortboboháu? «"

- 13 wajjásem dawid 'eb-haddəbarim' bilbabo, wajjira mə'od
- (14) mippənē 'achts', (14) waisannē'
 'eþ-ta'mö bə'ēnēm, wajjiþholél bəjadám, wajjàþóf' 'al-dalþōþ hassá'ar,
 wajjöred rīrō 'el-zəqanō.
- 15 wajjómer 'achtš 'el-'ābadāu: "hinnē þir'ū 'tš mištaggë': làmmā tabt'ū 'oþō 'elái?
- 16 (ha)xsár b mošugga tm 'a ni, kī-hbē þēm 'e þ-zē hištaggē' 'alāi?
 házē jabó 'el-bē bi?"

XXX. David in Adullam. Der Untergang der Priester von Nob $(8\alpha \text{ und } 8\beta).$

I, 22.

- 1 wajjelęch dawid miššám wajjimmaleţ ⟨wajjabö⟩¹'ęl-məşudáþ²''ădullám. wajjišmə'tù'exãu wəchól-bèþ'abīu, wajjerədù'elāu šàmmā.
- 2 wajjiþqábbəşùvelāu kol-'īš masoq wəchol-'iš 'ašer-lo nošé, wəchol-'īš mar-néfeš, waihī 'alēm ləśár, wajjihjū 'immo
- (3) kə'arba' me'ðþ'iš. (3) wajjelech dawið missām mispē mō'āb, wajjómer 'el-melech mō'āb: "jeseb-s nà'abt wə'immī 'ittach ',
- (4) 'ađo' ặsę̃r 'eđá', mā-jja' sę́-llio' ţlohim!" (4) wajjannixẽm b lifnè meţlech mō'äb, wajjesəbùo'immō kol-jəmē.hjū þ-dawið bamsūðá.
- 5 wajjömer gåð hannabi 'el-dawið: "ló þešéb bamşūðá, lech-'ubáþa-llàch-'ereş jəhūðá!"

wajjelech dawid wajjabō ja'arvxáreþ. ××∠××∠××∠

XXIX. 1 danach ha'ellē M, fehlt LXX 2 danach melech-gaß 3 so (Th.) W.*: waišanno M 4 so Th.* nach LXX: waißan M 5 so Kl. nach LXX

XXX. 1 80 Th. nach LXX 2 80 (bez. məşadaþ) W.*: -mə'araþ 3 80 (Th.)B.*
nach Peš. Vulg.: jeṣē- M, γινέσθωσαν LXX 4 80 Kι.* nach LXX: 'ittəchem M 5 80
W.* nach Peš. Vulg. Targ.: wajjanxem 6 'ęþ-pənē. Oder lies 'ęþ-pənē hammélech?
7 80 Kι.* nach LXX: wa'našīm M

- (7) tạxạþ-ha'éšel bạbbamá', wạxnīþō bəjađō', (7) wajjōmer ša'úl lạ'bađđu hạnníṣṣabìm 'alāu: "šim'ū-nā, bnē jəmīnī, gặm-ləchulchēm jittén ben-jiššāi śađōþ uchramím, wəchulchēm 'o jašīm śarē 'ālafim,
- (8) wəsarē me'öþ, (8) kī-qšartém kulləchēm 'alái, wēn-golē 'eþ-'oznī bichrop-bənī 'im-ben-jiššái? wēn-xomēl 11 mikkem 'alái wəzolē 'eb-'oznī, kī-heqīm bəni 'eb-'abdī 'alái lə'ojēb 12
- (9) kajjom hazzę̃?" (9) wajjá'an do'éz ha'domī (wəhū nişsáb 'im-18'abdẽ ša'ül) wajjomár: "ra'ibī 'eþ-ben- jiššái bā nòbé
- (10) 'el-'ặxīmelech bện- 'ặxītūb (hakkohén)', (10) wajjiš'āl-lŏ bēlohim', wəsedānabànılō, wə'ebxereb goljāb haplištī nabān lŏ."
- 11 wajjišlāx hammélech ligró 'eþ-'àxīmélech běn-'àxītúb hakkohén, wə'eþ-kól-bèþ-'abiu, hakkohánim 'àšèr-bənób, wajjabó'ū chullám 'el-hammélech.
- 12 wajjómer ša'úl: "šəma'-nā, ben-'axitūb!" wajjómer: "hinənt, 'adont!"
- 13 wajjömer 16: "làmmã qəšártèm 'alāi 'attā uben-jiššái, ləbittāch 17 lö lèxém wəxèréb, wəša' öl lö belohīm,
- (14) laqūm 'alái 18 lə'ojēb 12 kajjõm hazzē?" (14) wajjá'an 'axīmelech 'eb-hammelech wajjömer: "umī bəchöl- 'abadech kədawid ne'mān, waxbān hammelech wəsär (köl) 19 misma'tach, wənichbad bəbēbach?
- 15 hǎjōm haxillófī liš'ōl-lǒ bēlohīm? xalilā llǐ!

 'al-jašēm hammélech bə'abdō dabār (u)bchōl-10běþ 'abī:

 kī lō-jadā' 'abdách bəchol-zōþ dabār qatón 'o zadōl!"
- 16 wajjömer hammélech (ša'ūl)21: "mďþ tamúþ, 'dxīmélech, 'attã
- (17) wəchǫl-bēþo'abīch!" (17) wajjömer hammelech laraṣīm hanniṣṣubimo'alāu: "sòbbū wəhamiþū kohặnẽ jahwę̃, kīozām-jadám 'im-dawīd, wəchi jadə'ū, kī-borēx hũ, wəlō zalū 'ep-'osni!" wəlō-'abū 'abdē hammelech lišlóx 'ep-jadām lifgō'
- (18) bəchóhặnề jahwę. (18) wajjömer hammelech lədöjez: "söb 'attā ufzá' bakkohặnim!" wajjissöb döjez²², wajjifga'-hữ bakkohặnīm, wajjámeþ bajjöm hahú səmonim waxmiššá 'īš nośe 'eföd ²ã.
- 19 ×× ± ×× ± ×× ± ×× ± ×× ± wə'efonöb
 'tr-hakkohanım hikka ləfi-xereb,
 me'iš wə'ad-'iššä, me'ölel wə'ad-jöneq, wəšör waxmör wase ²4.

 20 wajjimmalet ben-'exáð la'xīmelech ²5,
- (21) ušmó 'ębjaþár, wajjibráx 'axrèdawid. (21) wajjaggéd 'ębjaþár bdawid, kū-harāz ša'ūl 'eþ-kóhặnè-jahwé.
- 22 wajjomer dawid 26: "jadá'ti bajjom hahū, ki-šām dojéz 22,

⁸ so Kl.* nach LXX: baramā M 9 danach wəchol-'ābādāu niṣṣabīm 'alāu 10 so Th.* nach LXX: bəchulləchəm M 11 so Kl.* nach LXX: -xolē M 12 so Kl.* nach LXX: lə'oreb M 13 so B.: 'al- M (ἐπὶ τὰς ἡμιόνους LXX) 14 so B. nach LXX 15 so LXX: bəjahwē M 16 danach 'elau ša'ūl 17 so Kl.* nach LXX: bəfittəcha M 18 so Th.* nach den Verss.: 'elai M 19 so Kl. nach LXX: wəsar 'el- M 20 so Th.* nach LXX 21 so LXX 22 danach ha'ādomī 23 danach bad M, fehlt LXX, gestrichen von B.* 24 danach ləfē-xareb M, fehlt LXX, gestrichen von Kl.* 25 danach ben-'āxītūb 26 danach lə'ebjabar

kī-haggēd jaggid ləša'ül!

(23) 'anochī xābti ²⁷ bəchol-néfęš bēþ'abīch: (23) šəbā 'itti, 'al-tīrā,
kī'ašér-jəbaqqéš 'eþ-nafšách ²⁸,
jəbaqqéš 'eþ-nafši ²⁸, kī-mišméreþ 'attá 'immaðī!" (wajjéšeb 'immō).

XXXI. David in Qe'ila (8β) .

I, 23.

wajjaggiđū leđawiđ lēmór:

"hinné fəlištim nilxamim biqʻīlā, wəhémmā šosim 'ęþ-hagranöþ!" wajjiš'āl dawíð bəjahwę

lēmór: "hą'eléch wəhikkéþī baplištīm ha'ellē?" wajjömer jahwe':
"lèch wəhikkib', wəhōšá't 'eþ-qə'īlā!"

- 3 wajjomərù 'anšē đawīd 'elāu: "hinné 'anaxnū fo' jəre' īm,
 wə' af ki-neléch qə' ila
- (4) 'el-ma'recheß' polištīm!" (4) wajjósef 'ða dawīd liš'ól bojahwe, wajjo'neu jahwe wajjómer: "qum réd 5,
- (5) kī-'ặnĩ no þén 'eþ-pəlištím bəjađāch!" (5) wajjélech dawíð wạ'našáu qə'sīlā, wajjilláxem baplištím,
 - (wajjanúsū mippanáu)⁶, wajjinház 'ęþ-miqnēm, wajjách bahèm makká zodōlā, wajjóša⁶ dawíd 'eþ-jošobé qo⁶ilā.
- 6 waihi bərédeb (dawid qə'ila), webjabar ben-'aximelech jarad 'eb-dawid, (wəha)'ef od bəjado'.
- 7 wajjuggáð leða'ūl, kī-bā ðawið qe'ilā, wajjómer ša'úl: "machār 8 'oþó 'ĕlohím bejaði,
- (8) kīonisgār labő bə'ir dəlafiğim ubrix!" (8) wajjašmā' ⁹ ša'ūl 'ef-kǫl-ha'àmolammilxamā
- (9) larę́dęþ qoʻilā laṣtir 'el-dawid wel-'ặnašāu. (9) wajjédạ' dawid ki-'alāu ša'ūl mạxriš hara'ā,
- (10) wajjómęr (dawið) 'el-'ebjaþár hakkohēn: "haggišā ha'efóð!" (10) wajjōmár '': "jahwē 'elohē jiśra'el,

šamó' samà'
(11) $la'ir ba'b\bar{u}ri: (11) \langle wa'atta' \rangle^{12}:$

hǎjerēd ša'ūl ka'šérvšamà' 'abdāch? jahwē'', hagged-ná b'abdách!" wajjómer jahwē: "jeréd!"

12 wajjömer 14: "hājasgirū bạ'le qə'ilā 'obi web-'ặnašáisbjadså'ūl?"
wajjömer jahwe: "jasgirū!"

27 so Th.* nach LXX: sabboþī M 28 so Th.*: -nafšī bez. -nafšecha XXXI. 1 danach 'el-dawid M, fehlt LXX, gestrichen von B. 2 danach bāppəlištīm (+ ha'ellē LXX) 3 danach bīhūdā, gestrichen von B. 4 ma'archōþ 5 danach qo'ilā 6 so Th. nach LXX 7 w. bibrox 'ebjaþar ben-'axīm. 'el-dawid (+ wəhū 'im-dawid LXX) qo'īlā 'efōd jarad bəjadō (q. jarad wəha'efōd b. LXX) 8 so Th.* nach LXX: nikkar M 9 so Kl.*: waišamma' M 10 so LXX 11 danach dawid 12 so LXX; davor hājasgirunī bā'lē qo'īlā bəjadō M (bloß hājasger LXX), gestrichen von W.* 13 danach 'elohē jiśra'el 14 danach dawid MLXXA (V. 12 fehlt LXXB)

13 wajjágom dawid wa'našau: kəšéš me'ò b'iš, wajjes it miq'ila, wajjiþhálləchù bạ'šér jiþhalla chú.

kī-nimlāt dawið miq'īlā, wajjexdāl laṣēþ, ulša'ūl huggáð, wajjéšęt dawid bəmidbar 15 (ztf).

XXXII. David in der Steppe Ziph nach S_{α} .

I. 23.

- 14^b (wajjibrāx dawid) mimsudáþ¹ ('ặdullām), wajjéšęb³ bəmidbār-ztf. waibaqšēu ša'ūl kol-hajjamīm, wəlö-**nə**þanö 'ğloh**i**m
- 15 bəjadö, (15) wajjirã 8 dawid kī-jaṣā ša'ūl ləbaqqéš 'eb-nafsö.
- (16) wədawid bəmidbarzif baxòria, (16) wajjaqom jona pan ben-sa'ül,
- (17) wajjelech 'el-dawid', waixazzeq 'eb-jado belohim, (17) wajjomer 'elau: "'al-tīrā̃, kī∪lō pimşa'éch jad-5'abi: wə'attā timlóch 'al-jiśra'él, wanochī 'ęhję̃llách ləmišnē, wəzám-ša'ùlo'abt jode'okén!"
- 18 wajjíchrəþù√šənēm bərīb lifnē jahwē, wajjéšęb dawid baxòršá, wəjōnaþán halách lebe þó. (8. 26, 1)

XXXIII. David in der Steppe Ziph und Ma'on nach S_{β} .

I, 23.

- 19 wajja'lū (haz)zifim¹ 'el-ša'ūl haggib'abā lēmor: "hinnē² dawid mistattér 'immant bamsadob's:
- 20 wəʻattā ləchol-'awwāb nafšāch, hammelech, laredeb red, wəlant hasgiro-bjad-hammelech!"
- "bərūchīm 'attem 21 wajjomer ša'ūl: ləjahwé, kī xămáltèm alái: ləchū-nà hachinū 'ŏd,
- นđ'ū นา'น่ 'eħ-məqōmō 'àšèr∨tihjē razlo hamherā' šǎm, (kī 5 o arom ja rīm ht),
- 'ăšér jiþxabbē šám, 23 นา'นี นสิ'นี mikkól hammaxbo'īm wəšábtèm 'elái 'el-nachon,
 - wəhaláchti 'ittəchém, wəhajā 'im-ješnō ba'áres, wəxippásti 'oþō bəchől 'alf é jəhūđá."
- 24 vajjaqūmū (hazzifīm) vajjeləchū∪zifā lifnē ša'ūl, wəđawið va'našáu bəmidbar ma'ön'.
- 25 wajjélech ša'úl wa'našau ləbaqšo's. wajjaggidu lədawid, wajjered

22

XXXII. 1 bamməsad ō b 2 danach bahar 3 80 Ewald*: wajjar 4 danach 5 danach ša'ūl

XXXIII. 1 so B. nach LXX 2 hālō M, hālō hinnē LXX 3 danach baxoršā + bəzib'ab haxachīlā 'ašer mīmīn haišīmōn (aus Sα 23, 15 + 26, 1), gestrichen von (KL) B.* 4 so Th.* nach ἐν τάχει LXX: mī ra'ahū M 5 danach 'amar 'elai M, 'amartem 'ulai LXX 6 so Kl.* nach LXX 7 danach ba'ārabā 'el jəmin haisimön, gestrichen von B.* 8 so Tн.* nach LXX: ləbaqqeš М

¹⁵ bammidbar

hassela' 'aser bəmidbar ma'on.

wajjišmā' ša'ūl, wajjirdof 'axare- dawid midbar ma'on.

wajjelech ša'úl (wa'našāu)¹º

26

5

mişşād hahār mizzē, wədawid wa'našāu mişşād hahār mizzē, waihī dawīd

nexpāş lalechep mippənē ša'ül, wəša'ül wa'našāu 'otərim
'el-dawīd wə'el-'ănašāu

- (27) ləþofsám: (27) umal'āch bắ 'çl-ša'ūl lēmõr: "mahrā wəlèchā, kī-fašəṭū fəlištim 'al-ha'áres!"
- 28 wajjášot ša'ūl mirðóf 'axrèdawīð, wajjélech ligrāþ pəlištím. 'al-kén qarə'û ¹¹ lammagõm hahū
- (24, 1) sệlá' hạmmaxləqóþ ('aḍ-hajjōm hazzē). (24, 1) wajjá'al dawīd miššām wajješeb bimṣadōþ 'ēn-geˌdi.

XXXIV. David in Engedi. Das Mantelabenteuer (8β) .

I, 24.

- 2 wạiht kạ' ser sab ša' úl me' ạx rế polistim, wajjaggi đu lờ lēmór: "hinnè đawid bomidbár 'ēn ge di!"
- 3 wajjiqqāx ša'ūl šəlóšęþ' alafim 'īš\baxūr mikk\(\rho\)l-ji\(\frac{1}{2}\)elemante wajjelech ləbaqq\(\frac{1}{2}\)elemante '\(\rho\)bayq\(\frac{1}{2}\)elemante wa'na\(\frac{1}{2}\)u'\(\frac{1}{2}\)elemante wa'na\(\frac{1}{2}\)u'\(\frac{1}{2}\)elemante wa'na\(\frac{1}{2}\)elemante wa'na\(\frac{1}{2}\)e
- (4) 'al-pənē şūrê hai'elim. (4) wajjabō 'el-giðrðþ hassön 'al-hadderech, wəšam mə'arā, wajjabō ša'ül
 - ləhaséch 'çþ-razláu: wədawid wa'našáu bəjarkəþé ham'ará jošəbim.
 - wajjómərù√'anšē̃ đawīđ'eláu:
 - "hinné hajjòm na þan jahwe 1° ep-'ojebách bejadách, we ast þa Uð ka' ser jitáb be enech!"
- 7 wajjómer?: "xalilā lli mijjahwē, 'im-'e'sē 'eþ-haddabār hazzē lādonī i lišlóx-jadi-bó,
- (8) kī-məštæjahwēhti!" (8) waišassá" 'ep-'anašāu badbarīm, wəlö nəþanām laqúm ×× 2 'el-ša'til.
- 5ª wajjágom dawíd wajjichróþ 'eþ-kənáf- hammə'il 'dšér-ləša'ül
- (6) ballāt: (6) waihi 'axrē-chēn,

wajjách leb-dawīđ 'oþó 'al·'ặšệr karáþ 'eþ-kənáf hammə'il'.

- ° wəša'ül qǎm mehạm'arã,
- (9) wajjelech baddárech, (9) wajjágom davíd 'azáráu' wajjesé meham'ará, wajjigrá 'azré-ša'ül lēmór:
 - "'àdonī hammelech!" wajjabbēt ša'ūl 'axarāu, wajjiqqod dawīd 'appāim 'àrṣā wajjistaxū,

⁹ so W.* nach LXX: wajješęb M. 10 so W.* nach LXX 11 lies qará?

XXXIV. 1 h. h. 'ašęr-'amar jahwę 'elęcha hinne 'anochi noben (labeb LXX)

2 danach la'našāu M, dawid l. LXX 3 danach limšix jahwę, gestrichen von B. 4 danach dawid 5 vgl. αναστάντας θυσαι (= litbox?) τον Σαούλ LXX (vgl. Th. lahroz 'eb-)

6 so Th.* nach LXX: 'eb-kanaf 'ašęr leša'ūl M. 7 so B. nach LXX: 'axărē-chen M.

- 10 wajjömer 8 ləša'ül: "làmmã þišmá" 'eþ-diðrē 'adām ° lēmõr:

 »hinnē dawid məbaqqéš ra'aþách 10? «
- 11 hinné hajjòm hazzę ra'ū 'ēnęch 'eþ' aser-nə þanāch jahwē hajjom bəjadi bam'ara,
 - wa'ma'én 11 ləhorzách, wa'axũs 12 'alēch, wa'omár: »lō-'ešlāx jadī bādoni, kī-məštæ jahwē hū«.
- 12 gạm-¹⁸rə'ễ 'ęþ-kənáf mə'īlách bəjadt: kīobchọrþt 'ẹþ-kənáf mə'īlāch wəlö hặrạztich, dạ'our'ẽ
 - kīv'ēn bejadī ra'ā waféša', welō-xatáþī lách, we'attā sodē 'eb-nafši legaxtáh:
- 13 jišpõţ jahwę bent ubenách, unqamánī jahwę mimm\ká, wejadī lo.bihjē-bbách!
- 14 ka' šę̃r jōmãr mašal haqqadmont: "merša' im jesẽ rèša', wajadī lō bhjē-bbach."
- 15 'axrēmī jaṣā mèléch jiśra'el? 'axrēmī 'attā rodéf?
 'axrēkeleb měb, 'axărépar'oš'exád!
- 16 wəhajā jahwē lədajjan wəšafāṭ bēnt ubēnach wəjèrë, wəjareb 'ep-ribt, wəjišpəţenī mijjadach!"
- 17 waihi kəchallöf dawid lədabber 'ef-haddəbarim ha'elle 'el-sa'ül, wajjömer sa'ül:
 - "ha'attā 14 zt, bənī dawid?" wajjissā 15 qolo wajjebk,
- 18 wajjómer 'el-dawīd : "şaddīq 'attā
 - mimménnī, kīo'attā gəmaltánī hattobā, wa'ni gəmaltich hara'ā.
- 19 wə'attā hizdálta 16 hajjöm
 - 'eþ' ašę̃r-'astpā 'ittī tōbā, 'ašę́r'' siggəránī jahwḗ bəjadāch, wəlö hặraztánī:
- 20 umí 18 jimsà 'íš 'ojəbō 18 ×× ± 19, wəšilxõ bədérech töbá?
 wəjahwé jəšalmēch tàxáb (hat) töbä 20
- (21) 'ḍšę́r 'aśłþã lǐ: (21) wə'attā hinnè jadá'tī kī maloch timloch, wəqàmā bəjadāch mamleche þ jisra'el!
- 22 wə'attā hiššábə'ā lli bəjahwē, 'im-tạchrip 'ep-sar'i 'axarái, wim-tạšmid 'ep-šəmī mibbēp 'abi."
- 23 wajjiššábà' dawíð ləša'ūl. wajjélech ša'ūl $\langle haggib'áar{p}a \rangle$ 'el-bē $ar{p}$ ó, wəðawíð wa'našãu 'alū'al-hamṣūðā.

⁸ danach dawiđ 9 ha'ām LXX 10 'ef-nafšach LXX 11 80 W.* nach LXX: wə'amar M 12 80 W.* nach LXX: wattaxos M 13 davor wə'abī rə'ē M, fehlt LXX, gestrichen von N. 14 hāqoləcha 15 danach ša'ūl M, fehlt LXX 16 80 Kl.*: higgata 17 davor 'ef M, gestrichen von K.* 18 80 (Kl.)B.: wəchī bez. 'ef-'ojəbō 19 êv δλίψει LXX (= baṣṣarā Th.*) 20 ṭōbā taxaf hajjōm hazzē M, ἀγαθὰ καθῶς πεποίηκας σήμερον LXX

XXXV. Samuels Tod (S_{α}) .

I, 25.

1 wajjámoþ šəmū'ēl, wajjíqqabəşū chol-jíśra'èl-wajjíspədü-lő, wajjíqbərihü bəbēþö baramā. wajjáqom dawíd wajjéréd 'el-midbār ma'ön' ×× × × × × × × × × × × × ×

XXXVI. David und Abigail (SB).

I, 25.

- 2 waihīo'îš¹ bəma'ön, uma'śēu bakkarmél, wəha'īš gadől mə'ód, wəlōosön šəlóšep-'ălafīm²,
- (3) wəhu zozéz ³ 'ep-ṣōnō bakkarmēl, (3) wəsēm ha'is nabāl, wəsēm 'istō 'abīzáil.

wəha'iššá töbap-séchel wifap tó'ar, wəha'īš qašē wərá' ma'lalim'.

4 wajjišmā' dawid bammidbar,

(5) kı-zozēz nabál (hakkarməli) 5 'ep-sönö, (5) wajjisláx 6 'ásará nə'arim, wajjömer dawid lan'arim:

"'álű charmélű, ubaþém 'el-nabál, uš'eltém-làsbismi losalóm,

6 wa'martém: ××∠××∠¹:

8

'atta salom ubē pāch šalom, wəchol 'aser-lāch salom!

wə'attā (hinnē) samà'tī,

ki zózəzim lách: (wə) attá haro im 'ašer-lāch hajú 'immanú (bammið bār, wə) ló 10 hechlamnűm,

wəlő-nifqad lahém mə'umá kol-jəmê hejobam bakkarmel:

šə'ál 'ęþ-nə'arēch, wəjagyidū lǎch!

wojimeo'û han'arim xen bo'enech, ki-'al-jom tob banú:

tənā-nná 'ebaser timsa jadách

- (9) lạ' bađ ệch wəlibnāch 11 ləđawíð!" (9) wajjabó' ū hạn' arim 12 wại đạ brű 'ệl-nahāl kəchộl-hạdbarim ha' ellệ
- (10) bəšēm dawid. wajjanuxī 13, (10) wajja qn nabal 'ep-'abde dawid, wajjomer: "mī dawīd,

umi ben-jiššāi? hajjom rabbū (ha) badīm 14 hammi parseīm
'tš mippenē' adonāu!

11 wəlaqúxti 'eþ-laxmi web-jēnt 16 web-tibxahī 'čišér tabàxti-lzozəzái, wənabátti ('oþám) 16 la'našīm

XXXV. 1 so TH.* nach LXX: pāran M

XXXVI. 1 so B.* nach LXX: wə'iš M 2 danach wə'şlef 'izzīm 3 so Kl.*: wạihī bizzoz 4 danach wəhū chalibbi, gestrichen von Kl. 5 so Th. nach LXX 6 danach dawid 7 dafür unverständlich kō lexai M, τάδε εls ὅρας LXX. Lies etwa kō-ἀamάr-luch-γακῖch (+ dawid?) oder dgl-? 8 so B.: wə'attā 9 so LXX 10 so (W.*) B. nach LXX 11 la'badēch wə- fehlt LXX 12 so LXX: na'rē dawid M 13 oder lies bəšēm dawid wạinūκτίη || ? 14 so Th.* nach LXX 15 so Th.* nach LXX: -mēmại M 16 so LXX

- (12) 'ḍšṣr lō jađạ'tī 'ē mizzē hèmmā?" (12) wajjahfəchu na rē-đawið ləðarkam, wajjašubū wajjabo'ū wajjagqiðu lö
- (13) kạdbarīm 17 ha' éllē. (13) wajjómer dawíð la'našáu: "xizrūv'iš 'eþ-xarbó!" wajjáxgərùv'iš 'eþ-xarbó,
 - wajjaxgór gam-dawíð 'eþ-xarbó, wajja'lú 'axrèdawíð 18 kə'arbá'me'òþ'iš, umābáim jasəbú 'al-hakkelim.
- 14 wəla' bīzáil ve sep nabál higgid ná 'ar-'exãd mehánnə 'arīm lēmór:
 "hinnē šalāx dawíd
 - mal'achím mehammiðbár ləbaréch 'eþ-'ặđonến, wajjá'at bahém ('ặđonến), ; wəha'nasim tobimolánü mə'õð:
 - lỗ hichlimũn 10, wəlō-faqàđnú mə'ùmā kol-jəmē hi þhalchénū 20 'ittám bihjō þénū bassað \(\bar{e}:
- 16 xōmā-hajù-'alen gam-laila gam-jōmam kol-jəme hejōbenu 'immam
- (17) ro'tīm haṣṣōn: (17) wə'atta də't ur't mā-tta'st, kī-chaləþā hara'ā 'al-21'', ˈddonén wə'al-kōl-bēþō, wəhū-bén-bəlijjá'al middabbēr 'eláu."
- 18 wạtmạ
hér 'ặbīzáil wạttiqqáx māpàim léxem ušnãim niblễ-jảin ,
 wəxamēš ṣŏn 'ặśūjóp,
 - wəxamēš sə'īm qali, ume'ā şimmuqim, umāþáim dəbelīm, wattásem 'ál-haxmorīm,
- 19 wattômer lin'arēh: "'iðrú ləfanái: hinəni 'axrēchēm ba'á!" ul'īšāh 12 lö higgiðá.
- 20 wạiht 28 hī rochébę þ ʻal-haxmôr wəjoréde þ bəsé þer hahár, wəhinn e dawíd wa'našáu jorədim
- (21) li $qr\bar{a}p\acute{a}h$, wattifgãš 'o $p\acute{a}m$. (21) wə $daw\bar{i}d$ 'am $\acute{a}r$: "'acholašš $\acute{e}q$ er šam $\acute{a}rt\bar{i}$ ' $\acute{e}p$ -k $\acute{e}l$ -' \acute{a} š $\acute{e}r$ olaz \acute{e} bammidb $\ddot{a}r$,
 - wəlő-nifqād mikkǫl-'àšer-lõ mə'úmā, wajjášeb li ra'ā tàxāb ṭōbā:
- 22 kō-ja'sē 'ĕlohim ləđawið ** wəchò josif, 'im-'aš'īr mikkǫl-'ặšer-lõ 'að-'õr habbóqer maštīn bəqir!"
- 23 wattérę 'abīzáil 'eþ-dawíd, watmahēr wattéred me'ál-haxamör, wattippöl lifné 25 dawíd
- (24) 'al-panāh wattistáxū $\langle l\delta \rangle^{26}$ 'àrṣ $\langle \bar{a} \rangle$, wattippól 'al-razlāu (24) wattōmár: "bī-'ặnī, 'ặđonī, họ awón:
 - uhđabber-nă 'amahach br'oznech, ušma' 'ehdibre 'amahach:
- 25 'al-nā jastm 'aðont 'eþ-libbő 'al-27'iš hablijjá'al hazzé, 'al-nabál, kī-chišmõ ken-hū:
 - 'eþ-libbő 'al-²''iš hablijjá'al hazzē, 'al-nabál, kī-chišmö ken-hū nabāl šəmö, unbalā 'immö! wa'nī 'ămahāch lờ ra'ihī 'eþ-na'rē 'ặdonī 'ăšèr-šaláxt.

¹⁷ so LXX: kəchəl-haddəbarīm M 18 lies 'axărâu? 19 so LXX: wəlō hochlamnū M 20 hifhallachnū M, ας ημεν LXX 21 'el- M 22 danach nabal M, fehlt LXX 23 so KL. nach LXX: wəhajā M. Oder lies mit B.* einfaches wəhā? 24 so W.* nach LXX: lə'ojəbē đawið M 25 so W.* nach LXX: lə'appē M 26 so LXX 27 'el- M

```
26 wə' atta, 'adont, xai-jahwe 18 'ašér məna' ach 19 mibbo bədamim, wəhošë' jadach lach, wə' atta jihju chənabal
```

(27) 'ojəbệch wəhambaqsim 'el-'ặđonī ra'ā. (27) wə'attā habrachā hazzõþ 'ặšér-hebì'ā so šifxaþách

lādoni, wənittəna lan'arīm, hammi bhalləchim bərazli 'adoni! 28 sānā ləfisa' 'ama bach,

kī-'aśō ja' śṣ̀ jahwē lādonī bǎiþ ne'mān (kī-milxāmòþ jahwē 'àdonī nilxám), wəra'ā lō-bimmasē

(29) bəchá mijjamệch, (29) wəqãm ³¹ 'ađám lirdəfách ulbaqqéš 'eþ-nafšāch, wəhájəþàneffeš 'ặđoni

ṣərūrā biṣrōr hạxạjjim 'eþjahwē 'ĕlohēch, wə'eþnéfeš 'ojəbēch jəqal'ennā bəþōch kafhaqqála'!

30 wəhajā kī-ja'sē jahwē lādonī kəchõl 'aser-dibber 32 o'alēch, wəşiwwach lənazīd 'al-jisra'ēl,

31 wəlő-þihjē-zőþ lách ləfüqá ulmichšől léb lādonī lišpộch-33 dám xinnám,

ulhošī' (jặđ)34 'ặđonī lờ. wəhēţīb jahwe lāđoni,

(32) wəzachárt 'ęþ-'ặma þāch!" (32) wajjómer dawið ³⁶:
"barūch jahwe 'ělohê jisra'ēl 'ặšér šəlaxēch hajjóm ³⁶

(33) liqrāfi, (33) ubarūch ṭạ'méch,
ubrūchā 'ǎtt, 'ặšér kəlifin hạjjõm ³⁷ mibbö bədamim,
wəhōšē' jadī lǐ.

34 wə'ūlám xại-jahw \tilde{e}^{58} 'ặśér məna'ánī $\langle hajj \hat{o}m \rangle^{59}$ mehar \tilde{a}^{6} 'oþách, kī \cup lūl \tilde{e} mihárt wattabó' \tilde{e}^{40} ligr \tilde{a} b \tilde{f} ,

kī-vīm-no þár lonabāl 'að-'or habbóger maštīn bogir!"

35 wajjiqqãx dawiđ mijjađáh

'eþ' asér-heði ā lö, wəlāh 'amār: "'ati ləsalom ləbē þéch:
rə'i sama'ti bəqöléch,

(36) wa'ęśśa panáich!" (36) wattabó 'ặbīzáil 'ęl-nabál, wəhinné-lòmišté bəbēþó kəmišté hammélech,

wəléb nabàl tõb 'aláu, wəhù sikkör 'ạđ-mə'õd, wəló-higgìd a Əlő dabar qatón wəzad öl

(37) 'að-'ðr habbóger. (37) waihī babbóger bəşēþ hajjáin minnabāl, wattággeð-lð 'ištô

'eþ-hadbarīm ha'éllē, wajjámoþ libbó bəqirbő, wəhú\hajà\b'áben. 3 waihī ka'séreþ jamím'¹,

(39) wajjiggőf jahwé 'ep-nabál wajjamóp. (39) wajjišmá dawid, ki-mép 12,

28 danach wəxē-nafšəcha, gestrichen von N.* 29 danach jahwē 30 so W.*: hebī M 31 so W.* nach LXX: wajjaqom M 32 danach 'eþ-hattōbā 33 so W.* nach LXX: wəlišpoch- M 34 so Th.* nach LXX 35 danach la'tōzal. Ist etwa auch dawid zu streichen und wajjōmār zu lesen? 36 danach hazzē M, in LXX fehlen beide Worte 37 danach hazzē M, fehlt LXX 38 danach 'ĕlohē jišra'el (aus 32 wiederholt) 39 so LXX 40 so allgemein: wattabōlā M 41 so W.* nach LXX: hajjamām M 42 danach nabal M (in LXX fehlt auch kā-meb)

wajjómer: "barűch jahwe,

'ặšẹr rãb 'ẹḥ-rtb xerpaḥi mijjàd nabál, weḥ-'abdõ xaśách mera'á, weḥ-ra'āḥ nabāl hešib 43 bərōšó!"

wajjišlāx dawid waidabber ba'tīzail ləqaxtāh lo lə'iššā.

- 40 wajjabó'ū 'abdē đawid 'el-'ābīzáil hakkarmelā, waidábbərùo 'elēh lēmõr: "dawid šəlaxánū 'eláich
- 41 wattáqom wattistáxū 'appāim 'àrsā, wattómer ×× ± × × ±:
 ,,hinné 'ămaþách leðifxā
- (42) lirxőş razlő 'addé 'ădoni!" (42) wattaqóm '4 wattirkáb 'al-haxmór,
 wəxamés na roþéh holəchóþ '6 lərazlāh,
 wattelech 'axré mal' ächő dawíd, wattəhī-lò lə'iššä.
- 43 web-'axīno'am laqax dawid mijjiere'él,

ləqaxtech lö lə'issa!"

(44) wattihjến gạm štēhện lờ lənašim, (44) wəša'āl naþán 'eþ-michāl bitto' ešeb dawið ləfalţā ben-láiš 46.

XXXVII. David in Sauls Lager (S_{α}) .

I, 26.

- I ×× ∠ ×× ∠ ×× ∠ × × ∠ , wajjabó'ũ hazzifim 'el-ša'úl haggib'á þā lēmõr: "hinnē ¹ đawíð mistattér bəzib'áþ haxchīlā
- (2) 'al pənē haišīmõn!" (2) wajjáqom ša'ūl wajjéred 'el-mídbar-ztf, wə'ittő səlóseb- 'alaftm'is bəxūrē jisra'el ləbaqqes 'eb-dawid
- (3) bəmidbar-zɨf, (3) wajjixan ša'ül bezib'áþ haxchīlā ² 'al-haddarech, wodawid jošéb bammidbar. wajjár kīobàoša'ül 'axărâu hammidbara,
- 4 wajjišlāx dawid məraglim, wajjedā, kī-bā ša'ūl 'el-nachon,
- 5 wajjáqom dawíð wajjabó 'ęl-hammaqom 'ašér xanā-šām ša'úl. wajjár 's 'ęþ-hammaqom 'ašér šachab-šām ša'úl wə'abner ben-ner śặr-səba'ó (wəša'ūl šochéb bamma'gál, (wə'abner) wəha'ām
- (6) xonim səbībo þáu), (6) wajjá'an dawíð wajjömár 'el-'axīmélech haxitti wel-'abīšái ben-sərūjā 'axī jō'āb lēmór: "mī-jerēd 'itti 'el-ša'ûl 'el-hammaxnē?" wajjömer 'abīšāi: "'anī 'erēd 'immách!"
- 7 wajjabó dawíd wa'bīšái 'el-hammaxnē làilá, wəhinnē ša'ūl sochēb jašén bamma'gál, waxnīļó mə'ūchá-ba'àrés məra'šoþáu,
- (8) wə'atnér wəha'ám šochətim səbitofau. (8) wajjómer 'atišái 'el-dawid: "siggár 'elohīm hajjóm 'ef-'ojətach bəjad'ách: wə'atta 'akkennu.nã
- (9) baxni þ a pa am axā þ, wəló 'esnē lõ!" (9) wajjómer dawið 'el-'abīšái: "'al-tášxī þèhū, kī mí jišlàx 'jadō bimšīx jahwe wəniqqā?"

⁴³ danach jahwę 44 davor watmaher M, fehlt LXX; danach 'ἄδιζαϊ 45 so W.* nach LXX: haholəchof M 46 danach 'ἄšęr migyallīm M, τῷ ἐκ 'Ρομμά LXX

XXXVII. 1 so LXX: hặlō M 2 danach 'ặṣṣṛ 'al-penē hạiṣimon 3 danach dawid M (LXX weicht ab) 4 vgl. 7° 5 so B.: -ha'am 6 danach uba'arṣṣ
7 so Su.* nach LXX: šalax M

П

kī-haggēd jaggid ləša'ül!

(23) 'anochī xàbtí " bəchol-néfęš bēþ-'abīch: (23) šəbā 'itti, 'al-tīrā,
kī-'äšér-jəbaqqéš 'gþ-nafšách ",

jebaqqes 'ep-nafst 28, ki-mismerep 'atta 'immadi!" (wajjeseb 'immo).

XXXI. David in Qe'ila (83).

I, 23.

wajjaggidū ledawīd lēmór:

"hinné fəlistim nilxamim biqʻila, wəhemma sosim 'ęþ-hagranop!"

wajjiš'āl dawid bəjahwễ

lēmór: "ha'eléch wəhikké þī baplištīm ha'ellē?" wajjömer jahwé ¹:
"lèch wəhikki þ², wəhōšá't 'eþ-qə'īlá!"

- 3 wajjómərù 'anšt dawid 'eldu: "hinné 'anaxnu fo' jəre'im,
 wə'af ki-neléch qə'ila
- (4) 'el-ma'recheh 'polistim!" (4) wajjösef 'ŏd dawīd lis'öl bojahwe, wajjo'neu jahwe wajjömer: "qūmored b,
- (5) kī-'ặnt nopėn 'ep-pəlištim bəjadāch!" (5) wajjelech dawid wa'našau
 qə'tla, wajjillaxem baplištim,
 - (wajjanúsū mippanáu)6, wajjinház 'ęþ-miqnēm, wajjúch-bahèm-makkú zədölä, wajjóša' dawid 'eþ-jošebé qə'ilâ.
- 6 waihi bərédeh (dawid qə'ila), webjahar ben-'dximelech jarad 'eb-dawid, (wəha)'efôd bəjadô'.
- 7 wajjuggáð leša'ūl, ki-bā dawið qe'ild, wajjómer ša'úl: "machār" 'oþó 'ĕlohím bejaði,
- (8) kionisgār labő bə'ir dəlaþāim ubrix!" (8) wajjašmā' sa'ül 'çþ-kól-ha'àmolámmilxamā
- (9) larédep qoʻīlā laṣūr 'el-dawid wel-'ặnašāu. (9) wajjéda' dawid kioʻalāu ša'ūl maxriš hara'ā,
- (10) wajjómer (dawið) '0' 'el-'ebjaþár hakkohēn: "haggišü ha'efőð!" (10) wajjömár ¹¹:
 "jahwē 'ĕlohē jiśra'ēl,

šamo'`samà'`o'abdich kı-mbaqqes ša'ül labo 'el-qə'ila ləsaxep

(11) la'ir ba'buri: (11) (uo'attā)12:

hájered ša'ül ka'šérvšamà' 'abdāch? jahwé 13, hagged-ná b'abdách!" wajjómer jahwé: "jeréd!"

12 wajjómer 14: "hájasgiru ba'lé q2'ild 'obi web-'ănašái-bjad ša'ül?" wajjómer jahwé: "jasgírú!"

27 so Th.* nach LXX: sabboh M 28 so Th.*: -nafši bez. -nafšecha
XXXI. 1 danach 'el-dawid M, fehlt LXX, gestrichen von B. 2 danach bappolištim
(+ ha'ellē LXX) 3 danach bihuda, gestrichen von B. 4 ma'archōh 5 danach go'ilā
6 so Th. nach LXX 7 w. bibrox 'ebjahar ben-'dxim. 'el-dawid (+ wohu 'im-dawid
LXX) qo'ilā 'efōd jarad bojado (q. jarad woha'efod b. LXX) 8 so Th.* nach LXX:
nikkar M 9 so Kl.*: waisamma' M 10 so LXX 11 danach dawid 12 so LXX;
davor hājasgirunī ba'le qo'īlā bojado M (bloß hājasger LXX), gestrichen von W.* 13 danach 'elohē jišra'el 14 danach dawid MLXXA (V. 12 fehlt LXXB)

XXXVIII. David bei Achis nach Sa.

I. 27.

- wajjömer dawíð 'el-libbō (lēmõr)':
 ,,'attá 'essaf é jūm-'exáð bəjàðoša'ůl: 'ën-līotõb kī-('ím) 'immalēt'
 'el-'éres pəlištím, wənō'áš mimmènnī ša'ůl ləbaqšénī 'ðð
- (2) bəchql-gəbül jisra'el, wənimlátti mijjadő!" (2) wajjáqom dawíd wajja'bőr hű wəses-me'őþ 'tš 'ặserv'immó 'el-'achts ben-ma'öch melechvgáþ.
- 3 wajjéšęb dawíd 'im-'achis-bəzàþ, hú wa'našāu 'iš ubēþo's.
- 4 wajjuggát ləša'úl, kī-baráx dawit gặb, wəlō-jasaf oʻōt ləbaqšō.
- 5 wajjömer dawið 'el-'achīš: "'im-nā maṣāþī xèn bə'ēnēch, jittənū-liomaqóm bə'axāþ 'arē hassaðē, wə'esəbdošsam:
- (6) wəlàmmá ješèb ʻqt dāch bəʻir hammamlachā ʻimmāch?" (6) wajjitten-lð 'achīš bajjām hahú 'eþ-siqlāz: lachén hajəþā siqláz
- (7) ləmalché jəhūdá 'adhajjőm hazzē. (7) waihī mispár hajjamīm 'ăšér-jašàbodawīd biśdé fəlištīm jamim warba'á xōdašim.
- 8 wə'alā' dawid wa'našāu ufašəṭū' 'al-bhaggizrī' wə('al-)'ha'maleqī, ki hémmā ('àz) jošəbim 'eb-ha'areş 'ašér miṭṭēlam bo'ach sūr',
- (9) wə'ad-'ereş mişraim. (9) wəhikkā dawid 'eb-ha'areş, wəlö jəxajje 'is wə'issa, wəlaqax sön ubaqar waxmorim uzmallim ubzadīm',
- (10) wajjášob wajjabó 'el-'achīš. (10) wajjómer 'achīš: "'an-10 pošáṭtèm hajjóm?" wajjómer dawīd: "'al-nézeb jəhūdá, wo'al-nézeb hairáxmo'eli,
- (11) woʻql-¹¹nézeb haqqenī." (11) woʻiš woʻiššā lŏ-jəxajję̃ đawid ləhabtızajpolemór: "pen-jaggidū ʻalẽn lemór: »kō-ʻasã đawid!«" wochó mišpatõ kòl-hajjamim 'ặšèr-jašáb bisde fəlištim.
- 12 wajja'mēn 'achiš bədawīd (mə'ŏd) lēmõr: "hat'ēš hit'īš (dawíd) bə'ammō tijisra'el, wəhajā lǐ lə'eted 'ōlam."

XXXIX^a. Der Philisterkrieg. Davids Zug gegen die Amalekiter (S_{α}) .

I, 28.

- I waihi bajjamīm hahém wajjiqbəşti fəlištim 'ef-maxnēm laṣēb' ləhillaxém bəjiśra'ēl. wajjömer 'achiš 'el-dawīd: "jadö' tedá'
- (2) kī itt teşê bammaxnē 'atta wa'našēch!" (2) wajjomer dawid ':
 "lachén 'attà 'pedá' 'eþ' ăšēr-ja' šē 'abdāch!" wajjomer 'achiš
 'el-dawīd: "lachēn šomér lərōši 'ăśīmēch kol-hajjamim!"

XXXVIII. 1 so LXX 2 so Th.* nach LXX: kī-himmaleţ 'immaleţ M 3 danach dawid (wəd. LXX) uštē našāu 'ἄxīno'am hajjizrə'ēlīþ wa'bīzail 'ešeħ-nabal hakkarməlīþ (aus 2, 3, 2f.), gestrichen von Kl. 4 so B. nach LXX: wajja'al bez. wajjifšəṭū M 5 'el- M; danach haggəšūrī wə- M, fehlt LXX 6 so Qere: haggirzī Kethib 7 so LXX 8 kī hennā jošəbōħ ha'areṣ 'ἄše̞r me'ōlam bo'ặcha šūrā M, nal ίδοῦ ἡ γῆ κατωκεῖτο ἀπὸ ἀνηκόντων ἡ ἀπὸ Γελαμψοὺο τετειχισμένων LXX; zur Emendation s. Welle. S. 139f. etc. 9 oder lies wəlaqāx ṣŏn | usw. ohne ubzadīm am Schluß? 10 so W.*: 'al- M, 'el-mī LXX 11 wə'el- M 12 so LXX

XXXIX^a. 1 so B. nach LXX: lassabā M 2 danach 'el-'achīš 3 so LXX: 'attā M

XL. Saul bei der Hexe von Endor (8β) .

I, 28.

3 ××½ ××½ ××½ ××½, ušmū'ēl měþ,

wajjíspədū-lõ kǫl-jiśra'ēl,

wajjíqbərùhú buramá bə'īrō', wəša'ūl hesir ha'oböþ web-hajjíddə'onim meha'áreş.

- 4 wajjíqqabəşti fəlištím ('al-jiśra'él), wajjabó't wajjaxnti bəšūném.
 wajjiqböş ša'tīl 'eb-kbl-jiśra'él,
- (5) wajjaxnú baggilbő'. (5) wajjär ša'úl 'ęþ-maxnē fəlištim, wajjirá, wajjexrād libbő mə'ód,
- 6 wajjiš'ál bejahwę, weló 'anàhū jahwę gặm baxlomöþ, gạm ba'ūrīm, gặm banbī'im.
- 7 wajjómer ša'úl la'badáu: "baqšū-lī 'èšéþ ba'laþ-'ób, welschã 'elễh, ws'édrsšā-bbáh!"
- (8) wajjómərù °o'eláu: "hinnēo'éšęþ bạ'laþ-'öt bə'ēnodör!" (8) wajjiþxúppèśoša'úl, wajjilbáš bəzað ím 'äxerīm,
 - wajjelęch hữ ušné 'ặnašīm 'immō, wajjabō' 'el-ha'iššã làilã, wajjomer (làh)':
 - "qosmi-nà li ba'ob wəha'li li 'eb'asir-'omar 'elaich!"

wattómer ha'iššã 'eláu:

- "hinné 'attà jadá't 'eþ' 'àšę̃r-'aśā ša'úl, 'àšèr-hichriþ 'eþ-ha'obóþ,
 web-hajjíddə'oni(m) 6 min-ha'áres:
- (10) wəlamã 'atta mifnaqqés bənafsi lahmīfenī?" (10) wajjisšába' lăh sa'ûl bəjahwe lēmór:
- (11) "xại-jahwę 'im-jiqrẽch 'awón baddabār hạzzę̃!" (11) wattómer ha'iššā: "'eþ-mi 'a'lē-llách?" wajjōmár:
- (12) "'eþ-šəmū'el ha'lī-lī!" (12) wattérē ha'iššā 'eþ-ša'ūl', wattiz'áq [bə]qòlogadōl, wattómer ha'iššā 'el-ša'ūl's:
- (13) "làmmā rimmīþánī? wo'attā ša'ūl!" (13) wajjómer láh hammélech:
 "'ål-tiro'ī: 'imrī' mā~ra'īþ!"
 - wattomer ha'iššā 'el-ša'ūl: "'elohīm ra'ībī 'olim min-ha'ares."
- 14 wajjómer láh: "mā-tto'ró?"
 - wattomer: "'iš zagēn 'olē, wəhū 'oṭē me'il." wajjeda' ša'ul, kī-šmu'ēl hu,
- (15) wajjiqqod 'appāim 'arsā wajjištāxū. (15) wajjomęr šəmū'el 'el-ša'ul:
 "làmmā hirgaztānī ləhā'löb 'obt?"
 - wajjömer ša'ūl: "ṣar-lī mə'ód, uflištim nikamīm bī, wēlohīm săr me'alai,
 - wəlö-'anànī-'ôđ gạm-bəjáð hạnbī-'îm, gạm-bạxlom $\tilde{o}p$, wa' éqra'à 10 -lãch ləhỗdī-'ènt mā-'e' é \dot{e} !"

XL. I so Th.* nach LXX: $ub^{c}ir\bar{o}$ M 2 danach $\check{s}a'\bar{u}l$ 3 danach $\check{c}abad\bar{a}u$ 4 $wajjabo'\bar{u}$ 5 so Kosters nach LXX 6 so Th.* nach LXX etc. 7 so nach einigen LXX-Hss.: $\check{c}_{p}b\bar{s}m\bar{u}'el$ 8 danach $l\bar{e}mor$ M, fehlt LXX 9 so Kr.* nach LXX: $k\bar{\imath}$ M 10 $wa'eqra'\bar{e}$ M

20

- 16 wajjómer šəmu'ēl "wəlammā tiš'alénī, wəjahwe săr me'alech?
- (17) wạihi 'im-re'āch 11, (17) wạjjặ' ạs jạh wề lãch 12 kạ' šệr dibbér bəjadi, wajjiqrā' jạh wễ 'eþ-hámmamlachá mijjadúch, wajjitnéh ləre'āch 13,
- 18 ka' šę̃r lō-šama' ta baqōl jahwę, walō-'aśt pa xarōn-'appō' 14:

 'al-kén haddabār hazze 'aśū-llāch jahwē hajjōm hazze ,
- 19 wajjittēn jahwē gamo'éþ-jisra'ēl 'immāch bəjád-pəlištīm.

umaxār 'atta ubanēch 'immī:

găm 'eb-maxné jisra'el jitten jahwe bejad pelistim!"

wajjibbahèl¹⁵∪ša'ūl, wajjippõl

məlő-qömaþő 'àrṣā', wajjīrā mə'ód middibré səmü'ēl, gam-köx lö-hájā bö,

(21) kī lo 'achàl léxem kol-hajjóm wəchol-halláil 16. (21) wattabó ha'iššá 'el-ša'ūl, wattere kī-níbhàl mə'od,

wuttomer 17: "hinné šamo'á šifxaþách boqōkich, wa'ašīm nafší bochappi, wa'ešmá' 'eþ-dobaréch

- (22) 'ặšệr dibbártu 'elái: (22) wơ attá šəma'-ná zụm-'attã bəqōl šifxa þách, wơ asimā ləfan ệch pạ þ-léxem we'chỗl,
- (23) wīhābach kóx, kī þelēch baddárech!" (23) waima'ēn, wajjömer: "lō 'ochál!" wajjífresū-bō 'abadāu,
 - wəzám-ha'iišá, wajjišmá' ləqolām, wajjáqom (ša'úl) meha'áręș wajjéšęb 'ál-18 hammittä.
- 24 wəlá'iššàv'ézel- marbēq babbáiþ, watmahêr wattizbaxèhū, wattiqqax-qèmáx wattàlóš,
 - wattof v massop, (26) wattaggés lifne-ša'ůl wəlifné 'àbadáu, wajjoche lú, wajjaqúmu wajjeləchù) balláilā hahú.

XXXIX^b. Der Philisterkrieg. Davids Zug gegen die Amalekiter. Fortsetzung (S_{α}) .

I, 29.

- 1 wajjiqbəşü fəlistim 'eh-kol-maxnem 'afeqa 1, (2) wəsarne fəlistim 'obərim
- (2) lame'oh walu'lafim, wadawid wa'našau 'obarim ba'axrona 'im-'achis.
- 3 wajjómerű sáré felistím ('gl-'achīs'): "må ha'iðrim ha'ellig?" wajjómer 'achís 'gl-saré felistím: "hālō-zēdawið 'glgd sa'ūl meléch-jisra'ēl, 'āsér hajà 'itti zēdjamīm 'ō-zē sena þāim', welő-masá bi bó me'ümā mijjóm noflő ('elái)'
- (4) 'ad-hajjom hazzē?" (4) wajjiqeefù 'alau sare felistim wajjomert':

¹¹ so Th. nach LXX: w. 'arecha M 12 so Th. nach LXX: lo M 13 danach ledawid 14 danach ba'maleq 15 so W. nach 21b: waimaher 16 -hallailä M 17 danach 'elāu 18 'el- M

XXXIX^b. 1 danach wejiśra'el xonīm ba'ain 'ašęr bejizre'ęl, gestrichen von B. 2 so Kl.* nach LXX: šanīm M 3 so Th.* nach LXX 4 danach lō śarē felištīm, nur lō LXX (das Übrige gestrichen von Th.*)

"hašéb 'ęp-ha'iš, wəjašób 'ęl-məqōmő, 'ặšér hifqạðtő šǎm',
wəlô-jihjē-llúnu ləśaṭán bạmmaxné': ubạmmé ji þràṣṣē-zē 'ęl-'ặðonãu,
hàlô bərāšé ha'našīm hahém?"

- 5 hặlō-zễ đawiđ 'ặšệr jạ'nū-lớ bạmxolõh lēmõr:
 "hikkã ša'úl bạ'lafáu, wəđawid bəribəboháu?"
- wajjiqrā 'achts' 'el-dawīd', wajjomer 'elau: "xai-jahwe kī-jašār 'attā, wətob bə'ēnāi şē pach ubo'āch 'itti bammaxnē, kī-lō-maṣā pī bāch ra'ā mijjom-bō'āch 'elai 'ad-hajjom hazze: ub'ēnē hasranīm
- (7) lo-tot 'a ttá: (7) wə attá šūb wəlech bə alom, wəlo-pa śę
- (8) ră' bə'ēnē sarnē fəlištīm!" (8) wajjömer dawid 'el-'achis:

 "ki-mē 'asifi, umā-mmaṣāfa bə'abdāch mijjóm 'ặšèr-hajifi ləfunēch
 'ad-hajjõm hazzē, kī-lō-'abō wənikamti bə'ojəbē 'ădonī hammelech?"
- 9 wajjá'an 'achīš wajjömer 'el-dawīd: "jadá'tī kī töb 'attá bə'ēnai kəmal'ach 'elohim: 'ach sare fəlistim 'aməru: » lō-ja'le
- (10) 'immànt bammilxamá!« (10) wə attā haškēm babbóqer wə atd 'atonēch 'ašer-ba'ū 'ittách, \(\square\text{wahlacht\'empty} m' \text{el-hammaq\'om} 'a\text{s\'empty} n'fq\'att 'efch\'empty m' s\'am, u\text{db\'atop} bilij\'empty' al 'al-ta'\text{empty} bilibab\'ach, k\vert\'empty atta ləfanai\color!\(\text{8} \)
- (11) wəhiškamtem babboqer, wə'ör lachém, wale chú!" (11) wajjaškem dawid, hǔ wa'našau, lalécheþ babboqer lašūb 'el-'éres pəlistim, uflistīm 'alû jizrə'el.

I, 30.

- vaihi bəbö dawid wa'našāu siqlāz
 bajjom hašliši, wa'maléq pašəţū 'el-(han)nezeb 10 wajjakkū 'eb-siqlāz,
- (2) wajjísrəfù~ofāh ba'éš, (2) wajjišbú 'eþ-hannaším $\langle w$ o'eþ~kǫl- \rangle 11' ặšer-báh, miqqatón wo'ađ-gadöl: $l\bar{o}$ —hemi $l\bar{\mu}$ i'š, wajjinhäzű wajjeləchú lədarkim.
- 3 wajjabő dawid wa'našáu 'el-ha'ir, wəhinne sərufã ba'es,
- (4) unšem ubnefem ubnofem nišbů. (4) wajjissa dawíd wzha'ám
 'ặṣṣ-'ittô 'eʃ-qōlám wajjibků 'aḍ-'ặṣṣr 'ēn-bahṣm kox-libkõþ ('ǒd)12,
- 5 uštē nəšē-dawīd nišbū, 'dxīno'am hajjízrə'eliþ,
 wa'bīzáil 'ešębonabál hakkarməli.
- 6 watteser ledawid me'őd, ki-'americha'am lesegle,

kī-marā nèféš kol-ha'ām 'iš 'al-banāu wə'al-bənoþau 13.

- 7 wajjómer dawið 'el-'eðjaþár hakkohen 11: "haggísa-nnà li ha'ef óð!"
- (8) wajjaggėš 'ębjabár 'ęb-ha'eföd 'ęl-dawíd, (8) wajjiš'āl dawíd bəjahwễ lēmór: "〈hạ〉'ęrdóf 16 'axặrế hạggədūd- hạzzễ? hạ'ạśśizènnū?

⁵ danach wəlö jered (!) 'immanü bammikamā 6 so Kl.* nach LXX: bammikamā M 7 V. 5 gestrichen von Gaupp (Budde S. 185) 8 so (Th.)Kl.* nach LXX 9 so W.* nach LXX: wa'amaleqi M 10 so B. nach LXX; danach wə'el-şiqlaz. Oder ist bajjöm hašsəliši zu streichen, und zu lesen waihī bəbő | dawid wa'našāu || şiqlaz, wa'maleq pasətü 'el-hannezeb, wel-şiqlaz usw.? 11 so (Th.*) N. nach LXX 12 so LXX 13 danach wajjihxazzeq dawid bəjahwē 'elohāu 14 danach ben-'axīmelech 15 so W.* nach LXX

- wajjómer lő: "rəðóf, kī-hạśśẽz tạśśiz wəhạṣṣẽl tạṣṣil!"
 9 wajjélęch dawīð 16 wəšéš-me'ðb'iš 17, wajjabó' \bar{u} 'ạð-náxal habśór 18,
- 10 wajjirdőf dawid 16 wo'arba'-me'öþ. Tš, wajja'modù. maþaim 'šš,
- (II) 'ặšệr piggərü me'ặbór 'eþ-hạnnáxal 1º. (II) wajjímṣɔ'ù 'iš ºº bạśśadē, (wəhū 'ajéf >, wajjiqxū 'oþó 'el-dawīd', wajjíttənù lõ lèxém wajjöchál, wajjašquhū máim,

12 wajjíttənū-lõ feláx dəbelā ušné şimmuqīm,

wattašot rūxõ 'eláu.

wajjōchāl 21, kī lō-'achàl lexem, wəlō-sabā mặim səlosã jamim uslosā lēlōb.

- 13 wajjómer lodawid: "lemī-'attá, wē mizzē 'a ttá?" wajjomár:
 "mişri 22 'anochi, 'èbed tiš 'ămaleqī, wajjá'zebèni 'ădoni,
- (14) kīvadībī hajjóm šəlošā: (14) (wa)'naxnū 23 pašatnū ('al-) 24 nezeb hakrebi, wə'al-'ašer lihūdā, wə'al-nezeb kaleb, web-şiqlāz sarafnū ba'es."
- 15 wajjômer 'elãu dawīd: "hāþóriðent 'el-hagdūd hazzé?"
 wajjômer: "hiššábo'à Uli bēlohim, 'im-təmī þénī wo'im-tasgirénī
 bəjáð-'àdoni, wōriðéch 'el-hagðūð hazzé!" (wajjiššába' lò)²5.
- 16 wajjóridèw (šámmā) 26, wəhinné nəţušim 'al-pəné chol-ha'áreş 'ochəlim wəsofim wəxozəzim bəchól hajšalál haggadöl 'äjér laqəxü
- (17) me'éreş pəlištim ume'éreş jəhūdā. (17) (wajjabō·'ālēmodawíd') wajjakkém ²⁷
 mehannésef wə'ád- ha'èréb ləhaxrīmām ²⁸, wəlö-nimlátomehèmo'īs,
 kīo'īm-'arbá'ome'òbo 'īš-nà'ár, 'ǎšer-ráchəbùo'ál-hagmallim
- (18) wainustin 29: (18) wajjassēl dawīd 'eb-kol- 'ašér lagaxti 'amalēg 30,
- 19 wəlő ne där- lahem miqqaton wə ad-gadol 1 wə ad-banım ubanop, umissalal wə ad kol- 'dser laqəxu lahem: hakkol heset dawid.
- 20 wajjiqxū *2 'eþ-kol-hasson wəhabbaqar wajjinhazu *5 lifné hassulal *4 hahu,
- (21) wajjōmərū: "zē¸šəlāl dawid!" (21) wajjabō đawid 'el-māþaim ha'nasim,
 'ašer-piggərù, millécheþ 'axrē đawid waisībēm s bənaxal habsör,
 wajjesə'ü (ha'nasīm) liqrāþ dawid wəliqrāþ ha'am 'ašer-'ittö,
- (22) wajjigšú ⁸⁶ 'el-⁸⁷ ha'ām, wajjiš' ʾḍlù ⁸⁸ Jahém ləšalōm. (22) wajjā' an kol-'īš-rǎ' ublijjā' al mehá' ǎnašīm ' ʾḍšér haləchū' 'im-dawīd, wajjōmərù: "jā' an ' ʾḍšér lō-haləchū' 'immī, lŏ-nittēn lahém mehạššalāl ' ʾḍšér hiṣṣàlnū, kī·'im-'iš 'eþ-'išto' weþ-banāu,

¹⁶ danach hū 17 danach 'ǎšęr 'ittō 18 danach whạnnō þarīm 'ama atū, gestrichen von W.* 19 'ęþ-naxal habbəšōr 20 danach -miṣrī, gestrichen von Kl. 21 w. steht am Schluß von 12° 22 davor na ar M, hanna ar LXX 23 so Kl.* nach LXX 24 so Th.° nach LXX 25 so Luc. 26 so Kl.* nach LXX (šam Th.) 27 so Kl. nach LXX (nur am Schluß wajjach): wajjakkem dawid M 28 so W.*: ləməxra þam 29 wajjanusū M 30 danach wə eþ-štē na āu hiṣṣīl (+ dawid M), gestrichen von N. 31 min-haqqaton wə ad-haggadol M 32 so W.*: wajjiqqax (+ dawid M) 33 so W.*: nahazū M, wajjinhaz LXX 34 so LXX: hammiqnē M. Lies etwa lifnē (m im-)haššalāl? 35 so Th.° nach LXX: waišībum M 36 so W.* nach Peš.: wajjiggaš dawid 37 so B. nach LXX: 'eþ- M 38 so W.* nach LXX Peš.: wajjiš al M

- 23) wəjinhazü wəjele chü!" (23) wajjömer dawid: "lō-þa'sū chèn, 'exai, +'eþ.'ašer-naþān jahwe lànü, wajjišmór 'oþànü, wajjitten
- (24) 'ef-haydūd habbā 'alén bəjadénū! (24) umī jišmā' lachém laddabār hazzé! kī-kəxéleq hajjoréd bammilxamā, uchxéleq hajjošēb
- (25) 'ặl-hạkkelīm: jạxdáu jạxlo qũ!" (25) wạihi mehajjõm hạhữ wạmá'lữ, wạisimệh ləxóq ulmispát ləjisra'el 'ạđ hajjõm hạzzë.
- 26 wajjabő dawid 'el-siqláz, waišalláx mehaššalál ləziqné jəhüdä 38 lēmõr: "hinné lachém bərachá miššəlál 'ojəbé jahwé!"

27 (lə'arēm): la'šér bəbēb-'él,

XXIII, 4.

29

30

(28) wəlq'sér bəramaß-40nézeb, wəlq'sér bəjattir, (28) wəlq'sér ba'ro'ér, wəlq'sér bəsifəmöß, wəlq'sér bestəmo',

wəlq'šér bəcharmél '', wəlq'šér bə'arê hairáxmə'eli, wəlq'šér bə'arê haqqeni,

wəla' šér bəxormā, wəla' šér bəbor-'ašán, wəla' šer ba' þách, wəla' šér bəxebrön, ulchól-hamqomö þ
'ăšér-hi þhallech- šăm dawīd, hữ wa'našáu

XLI. Die Gilboaschlacht und Sauls Tod $(S\beta)$.

I. 31.

- ı (waihī babboqer)¹, uflištim nilxămû² bəjisra'ēl (bəhár hagyilbo')³.

 wajjanúsū 'anšē⁴ jisra'él
- (2) mippəné fəlistim, wajjiplú xặlalīm bahár ⁵. (2) wajjadbiqū ⁶ fəlistim
 'axrè ⁷ sa'ūl wə'axrē ⁷ banáu,

wajjakků * 'eþ-jōnaþān wə'éþ-'ặbīnadáb, weþ-malkı-šū' bənế ša'ul.
3 wattichbád hammilxamá 'al-'sa'ūl,

wajjimsa'ùhū hammorīm 10 baqqaseb, wajjoxal 11 mə'od mehammorim 12.

4 wajjómer ša'úl lenosé cheláu:

"šəlöf-xarbách wədoqrénī băh, pen-jabó'ū ha'relim ha'èllé, udqarán 13 wəhib'álləlū-bi!"

wəlő 'abã nośế cheláu, kī jaré 14. wajjiqqāx ša'úl 'eþ-haxéreb wajjippől 'aléh.

5 wajjār nošē- chelāu kī-mēþ ša'ūl, wajjippõl gam-hū 'al-xarbō' 15, wajjamoþ 'immō' 16.

6 wajjámoh ša'ül ušlóšeh banāu 17 bajjom hahū jaxdáu.

39 danach ləre'ehū M, ulre'ehū LXX: gehört als lə'arēm (so Kl.*) an den Eingang des Nachschubs 27 ff. 40 so LXX: bəramōþ- M 41 so W.* nach LXX: bərachal M XLI. 1 so B. 2 so W.* nach Chr. LXX: nilxamīm M 3 Lücke angesetzt von B. 4 vajjānos 'šš- Chr. 5 bəhar haggilbo' (gilbo' Chr.) 6 vajjādbəqū MChr. 7 so nach Chr.: 'eþ- bez. və'eþ- M(LXX) 8 danach fəlištīm 9 so Chr. LXX: 'el- M 10 danach 'ặnašīm MLXX, fehlt Chr., gestrichen von W.* 11 vajjaxel MChr., xal ἐτρανματίσθη LXX 12 mə'od m. M, bloß min-hajjōrīm Chr., εlς τὰ ὑποχόνδρια LXX 13 fehlt Chr. 14 danach mə'od, fehlt Chr. 15 'al-haxereb Chr. 16 fehlt Chr. 17 danach wənośē chelāu (+ gam kol-'ặnašāu M) MLXX; für den zweiten Halbvers liest Chr. wəchol-bēþō jaxdau meþū

- 7 wajjir'ũ 'anšé-jiśra'êl 'ặšér-bə'arē 18 ha'émeq wa'šér bə'arē 18 hajjardén, kī-nàsũ 'anšê jiśra'él 19, wəchī-mēħ 20
- (8) ša'ūl ubanāu, wajja'zəbū 'eþ-'arēm 21, wajjanúsū 22. (8) waiht mimmoxraþ, wajjabó'ū fəlištim ləfaššéṭ 'eþ-haxlalim,
 - wajjimsə'ü 'eþ-ša'ül web-šəlóšeb s banáu nofəlim bəhar haggilbo',
 - wajj**ichrəþú 'ę**þ-rōšō', wajjafšíṭū 'ęþ-kelāu'',
- wajjišləx \dot{u} 25 $_{\circ}$ bə' $_{\circ}$ ereş- pəlištim sabib ləbasser 'e $_{\circ}$ b- 26 'aşabbem we $_{\circ}$ b-hu'am. 10 wajjasim \dot{u} 'e $_{\circ}$ b-kelau be $_{\circ}$ b-'aštore $_{\circ}$ b'",
 - węħ-yəwijjaþò 28 \checkmark (wę́ħ- gəwijjõħ banāu> hoqi'ā 29 bəxōmaħ bēħ \checkmark sə'an 30 .
- 11 wajjišmə'ü ³¹ jošəbē jabēš gil'ād
- (12) 'eþ $\langle k\acute{q}l-\rangle$ '²' ặšer-'asti fəlištim ləša'ül, (12) wajjaqümü kql-'īš xặil, wajjeləchù-chqlláil e3,
- 13 wajjiqxû 'ep-'aṣmoþēm wajjiqbərù ('oþām) tàxāp-ha'ešel so bəjabeš o, wajjaşûmū šib'āp jamim.

XLII. Die Todesbotschaft (S_{α}) .

II, 1.

- ı wədawid i šăb mehakkop 'ep-'amaleq', wajjeseb dawid bəşiqlaz
- (2) janīm šənāim. (2) waihī bajjóm hašlišt, wəhinnē 'īšobā
 min-hammaxnē me'īm ša'ūl (ubzadāu qəru'im, wa'damā 'al-rošō):
 waihi bəbo'ō 'el-dawid, wajjippōl 'arsā wajjištáxū (lo)'s.
- 3 wajjomer lo dawid: "'ēmizzē tabo?" wajjomer 'elau:
- (4) "minmaxné jišra'él nimlàṭti!" (4) wajjömer lō 'dawíð: "mē-hajā haddabðar? haggéð-nàli!" wajjömer: "'äšer-nãs ha'ãm min-hámmilxamã, wəzãm-harbē nafál min-ha'ám waimuþún', wəzam-ša'úl wəjonaþān
- (5) bənő mèhű!" (5) wajjómer dawið 'el-hanná'ar hammaggīð lð:
- (6) "'ēch jad a'ta kī-mēļ ša'ūl wəjona þan bənő?" (6) wajjomer hanna'ar 6:

XLII. 1 davor $waih\bar{i}$ 'axărē $m\bar{o}b$ ša' $\bar{u}l$, gestrichen von (Th.?)B. 2 so LXX etc.: -ha'ămaleq M 3 so Kl. nach LXX 4 so LXX: 'elāu M 5 wajjamubū M 6 danach hammaggiā lō

¹⁸ so Kl.*: -bs'eter MLXX (nur 'ặśer ba'emeq Chr.) 19 'anšē j. fehlt Chr. 20 so Chr.: meḥu MLXX 21 so Th.* nach Chr. LXX: 'eḥ-he'arīm M ('eḥ- fehlt Chr.: lies wajjā'zəbū'o'arēm?) 22 danach wajjabo'ū fəlištīm wajješəbū bahen (bahem Chr.) 23 fehlt Chr. 24 wajjafšiţuhū wajjiś'ū 'eḥ-rōšō wə'eḥ-kelāu Chr. (wo 9º fehlt) 25 so W.*: waišalləxū M 26 so Th.* nach LXX: beḥ- M 27 so B. nach τὸ ἀσταφτεῖον LXX: 'aštarōḥ M, 'ĕlohēhem Chr. 28 -gulgoltō Chr. 29 so Lagarde*: taqs'ū MChr. 30 bēḥ šan M, Baiðéμ LXX, bēḥ daʒōn Chr. 31 danach 'elāu M, kol Chr., fehlt LXX 32 so Chr. 33 hallailā M. — V. 12º fehlt Chr. 34 wajjiś'ū 'eḥ-gūfaḥ Chr. 35 -gūfoḥ Chr. 36 danach mexōmaḥ bēḥ šan (Baiðσαμ LXX) MLXX, fehlt Chr. 37 so Th.* nach Chr. LXX: wajjabo'ū M 38 so Kl.*: wajjiśrəfū 'oḥam MLXX (in Chr. fehlt wajjiśrəfū — wajjiqxū und steht 'eḥ-'aṣmoḥēm hinter wajjiqbərū) 39 ha'elā Chr., ἄρουραν LXX 40 so Chr.: bəjabešā M

"nigrő nigréþī bəhár haggilbóʻ, wahinné ša'ù loniš'án 'al-xănī þo, (7) wəhinne harécheb uba'lé happarašim hiđ bigúhū. (7) wajjífen 'axărāu, (8) wajjir'énī wajjiqrā 'elái. wa'omár: »hinnènī!« (8) wajjómer li: »'ămalegi 'anochī!« (9) wajjomer : "'ămod-nào'alai, (9) » mī-'a ttā? « wa'omár 8: umóbəbèni, kī-'xazanī haššabas, kī-chol-'od nafšī bi!« 10 wa'e'mõđ 'alāu wa'móþəþèhü, kī jadá'tī kī lō jixjē 'axre nisto. wa'eqqãx hạnnézer 'àšér 'al-rošô, wes'ađá 10 (II) 'aser o'al-zero'o, wa'bī'ém 'el-'ădonī hènnā!" (II) wajjaxseq dawid 'ăšèrv'itto (qarə'ú 'eb-bizdem) 11, bibzadáu wajjigra'ém, wəzam\kól-ha'našim 'al-ša'ūl wə'al.jonaban.bəno, 12 wajjispodú wajjibkú, wajjasúmu 'ađ-ha'áreb kī náfəlù bexáreb. (13) wajjömer dawid 'el-hanna'ar 13: (13) wə'al-'am jahwe 12, (14) "'ē-mizzē 'a ttā?" wajjomer: "ben-'īš-gér 14 'anochī!" (14) wajjomer-lo 16-dawid: lošaxéþ 'eþ-mošīx jahwē?" "'ěch lō jaré þa lišlox jadách 15 wajjiqra đawiđ lə'axád mehan'arīm, wajjómer: "gáš poza"-bó!" (16) wajjómer 'elűu (16) wajjakkéu wajjamôb. dawid: "damęch 16 'al-rošāch,

kī∪fich 'anā∪bāch lēmor: »'anochi mobatti 'eb-mošīx jahwe! «"

17 waiqonen dawid qīnā ¹⁷ 'al-ša'ū́l wə alijona ban bənd wajjomar:

^f hinné 18 cha būbã 'al-séfer hajjašár "ləlammed bəne-jəhuda.19

XLIII. Davids Klagelied über Saul und Jonathan.

II, 1.

19	" \langle 'ěch \rangle ×× $^{\perp}$ səb \mathfrak{t}^1 jiśra'ēl 'al-bámōþè' \circ xalāl!	6
	'ěch nafəlü zibborîm!	3
20	'ạl-tạggiđū bəzặþ ⟨wə⟩'ál-³ təbạśrū bəxūşóþ 'ạšqəlön,	6
	pęn-tiśmáxnā bənóp pəlištim, pęn-ta'lóznā bənöp ha'relim!	3:3
21	harê baggilbû', 'al-ţál wal-maţār (jeréd)' 'ălēchệm, sədē măuþ',	8
	kī sām niz al6 mazen gibb örīm, mazen ša'āl bəlī mašta'!	8

⁷ lies nach iππάρχαι LXX mit B. hassūsim oder mit W.* einfach wəhapparasim? 8 danach 'elāu M, fehlt LXX 9 danach 'elai 10 wə'es'adā M; wəhas'adā W.* nach LXX (letzteres paßt aber kaum in den Vers) II so LXX (vgl. Tn.*) 12 so M: jəhūdā LXX; danach beide wə'al-bēþ jiśra'el, gestrichen von W.* 13 danach hammaggīđ lö 14 danach 'ămalegī 15 so LXX: 'elāu M 16 so Kethib, daməcha Qere haggīnā hazzōþ 18 die Umstellung nach N. 19 danach qašęh M, fehlt LXX (nach Kr.* zum Liedtext zu ziehen)

XLIII. 1 nur hassəbī Μ, στήλωσον LXX; das π von πεστ und das vorhergehende ברי (s. XLII Note 19) sind Reste des ausgefallenen Verbums (קשתה für ?); שיי wird verderbt sein 2 ' μ l-bam \bar{o} \bar{b} \bar{e} cha M (ὑπὲρ τῶν τεθνηκότων + ὑπὲρ τὰ ῦψη σου LXX) 3 so LXX etc. 4 so B.* nach LXX etc. 5 uśde porumop 6 niz al M 7 so W.*: mašix M, έχρίσθη LXX (oder lies mošéx?); danach baššamen

22	middám xặlalīm, mexélęb gibborīm gèšéþ jōnaþán lō\naśōz 'axōr, wəxéręb ša'úl lō\pašūb rēqám!	8 4
23	ša'úl wəjōnaþán hạnnę'habim wəhạn'īmim, bəxajjém ubmōþām lố nifra dú: minšarīm qàllú, me'rajóþ gabe rú!	8 4
24	bənöþ jisra'él, 'al-8ša'úl bəchènã, hammálbisəchen' šan i 'im-'ădanim, hamma'lé 'ặdìùzahāb 'àl ləbüsəchén!	8 4
25	'ĕch nafəlü zibborīm bəþōch hammikamã! <'ĕch ××⊥> jōnaþān 'al-bámōþè¹o xalál!	5
26	ṣạr-lioʻalḕchoʻaxi jōnaþān, naʻámtaollīomə'óð: niflə'áþā 'ahbaþāch li me'ahbāþ nasim!	5
27	'ěch nafəlú zibbörīm, wajjóbədù kəlé milxamá!" 3	: 3

XLIV. David in Hebron ($S\beta$ und $S\alpha$).

II, 2.

```
1 wạihi 'axăre- chèn wajjis' al dawid bejahwe lemór:
            "hạ' ę' lę́ bə' axāþ 'arē jəhūđā?"
   wajjomer jahwe 'elau: "'ale!" wajjomer 1: "'ana 'e'le?"
               wajjómer (jahwé): "xebroná!"
2 wajja al šamodawid, wozam (3) 'anašau' he'laodawido'iš ubebo,
              · wajješəbū bə'arē xebron.
(3)
4 wajjabó'ū 'anšé jəhūđā (xebronã), wajjímšəxū-šám 'eb-dawīd
                lemélech 'al-béb jəhūđá.
   wajjaggidū lədawīd lēmor: "'anšè jabēš
                                               gil'ád ' qabərû 'eþ-ša'ül."
                wajjišlāx dawiđ mal'achim
5
   'ęl-'anšē jabēš gil'ād,
                             wajjómer 'além: "boruchīm 'attém
               lejahwē, 'ašer 'asī bem
   haxésed hazz
                  'im-'ặđ on ēch ệm,
                                      'im-ša'ūl, wattiqbərào'oþō.
            wə attā ja s \{\bar{e}\} - jahw \{\bar{e}\} immach \{\bar{e}\}
                   wəzám 'anochī 'e'se 'ittəchem hattobã
   xèsę̃đ we'mę̃þ,
                tàxãþ b 'ặsér 'ặsī þém
(7) haddabar hazzę. (7) wə atta texzəqan jədechem, wihju libne-xail,
              'kī-mēþ 'ặđónēchèm∪ša'ūl,
   wəzam 'obi masəxū běb- jəhudā ləmelech 'alem!"
```

^{8 &#}x27;el- M 9 -chem M 10 -bamö þēcha

XLIV. 1 danach dawid 2 danach štē našāu 'aŭīno'am hajjizro'elīþ wa'bīzail 'ešeh nabal hakkarməlī 3 wa'anašāu M, wəha'našīm LXX; danach 'ašer-'immō 4 danach 'ašer 5 so W.*: hazzōh 6 texzaqnā M

- 8 ×× ± ×× ±, wə'abnēr ben-nér, śar-ṣabā 'aĕér ləša'ūl, laqáx 'eþ-'īš-bá'al' bèn-ša'ūl, wajjá'birèhū maxnāim,
 9 wajjámlichèhú 'al-haggil'ād, wə'ál-ha'ašerīh, wə'ál-jiśra'ēl kullō,
 wə'āl-'gfrāim, wə'ál-binjamīn, wə'ál-jiśra'ēl kullō,
- 10 ben-'árba'im šanā 'īš-bá'al ben-ša'úl bemolchö 'al-jiśra'ēl, (11) uštāim šanīm malách 10. (11) waihī mispár hajjamīm 'ăšér hajà dawīd mēļéch bezebron 'al-bēļ jehūdā šēbā' šanīm wešiššá xodašim.

10° 'achobéh jehūdā hajú 'axrèodanid.

XLV. Der Krieg zwischen Abner und Joab (S_{α} und S_{β}).

II, 2.

12 wajjeşễ 'abnêr ben-nér

(13) wo'abdē 'iš-ba'al ben-ša'ūl mimmaxnaim gib'onā, (13) wojō'ab ben-sərūjā wo'abdē dawid jaso'ū (mexebron) (liqrābām, wajjillaxamū) wajjifgošūm 'al-bərechāb gib'on'.

wąjjeśsbūvéllę 'al-hábrechàvmizzę', wo'ellę' 'al-habrechā mizzę'.

14 wajjómer 'atnér 'el-jō'át:

"jaqumu nă hạn arim wisaxqu ləfan en!" wajjömer jo'ab:

(15) "jaqúmū!" (15) wajjaqúmū (hạn'arím),
wajja'bərū bəmispür šənēm 'aśár ləbinjamin lə'īš-bặ'al' ben-ša'ūl,
ušnēm 'aśár me'abdē đawid,

16 wajjaxziqū 'iš bəröš re'eu, wəxarbö bəşād re'eu, ×× ± 4, wajjippəlū-jaxdau.

wajjiqrā lammaqom hahū xelqab hassurīm, 'ašer bəzib'on.

- 17 (jaxdáu), wattəhī hammilxamà-qašá 'að-mə'öð bajjöm hahú, wajjinnázef 'abnér wə'anšê jisra'ēl lifnē 'abdē dawid.
- 18 wajjíhjù šám šəlošá bnē sərujã, jō'áb wa'bīšái wa'sā'él. wa'sā'ēl qặ! bərazláu kə'axád hasbajim 'ặšér bassadē,
- 19 wajjirdóf 'áśā'ēl 'axrē 'abnēr, wəlö-naţā ('ăśā'ēl) lalţchęb 'ăl- hajjamīn wə'al- haśśəmöl me'axrē 'abnér.
- 20 wajjífen 'abnér 'axărâu wajjōmár: "ha'attã z^* , 'ăśā'él?"
- (21) wajjómer: "'anochī!" (21) wajjómer lö 'abnēr: "nəţē làch 'al-jəmīnāch 'ōo'ál-səmōlách, we'xozolāch 'exád mehan'arim, wəqax-lách 'xálisaþō!" wəlō-'abā 'ăśā'ēl lasūr me'axrāu.
- 22 wajjósef 'ŏd 'abnēr lēmór 'el-'aśā'ēl: "sūr lách me'axrãi: làmmā 'akkekkā 'àrṣā, wēch 'eśā fanúi 'el-jō'āb 'axīch?"

^{7 &#}x27;iš-bošeb, und so stets im Folgenden 8 'gl- bez. wə'gl- M 9 so allg. nach Targ.: ha'ἀšūrī M, Θασειφεί LXX 10 V. 10° s. nach 11°

XLV. 1 so Th.* nach LXX 2 danach jaxdau (gehört zu 17*) 3 so allgemein nach Peš.: ul'īš-bošęħ M (LXX weicht ab: bəmispar bənē binjamīn šənēm 'asar lə'īš-bošęħ) 4 ergänze waisaxqū oder wajjūlaxāmū oder dgl.? 5 s. Note 2 6 danach 'ęħ- M

- 23 waima'ên lasúr, wajjakkêu 'abnér 'ăxorannîh baxnih' 'el-haxómes. wattesê haxnîh me'axrâu wajjippôl- săm wajjámoh taxtáu'.
- 24 wajjirdəf tu jö'át wa'bīšái 'axărē 'abnér, wəhaššémes bà'ã, wəhémmā bà'ú 'ad-gib'āb 'ammã, 'ăšér 'al-pənē haddérech?
- (25) \(\bar{ba}\right)mid\bar{bar}^{10} gib'\delta n. \((25) \) wajji\right)q\delta bən\delta \text{binjam\tilde{n}} \tau\delta \text{x\tilde{a}} \) ne\delta \(\text{vajja'məd\tilde{u}} \) \(\text{vajja'məd\tilde{u}} \) \(\text{vajza'\tilde{ba}} \) \(\text{vazza'\tilde{ba}} \) \(\text{vazza'\tilde{ba}} \) \(\text{vazza'\tilde{ba}} \) \(\text{vazza'\tilde{ba}} \) \(\text{vazza'\ti
- 26 wajjiqrā 'abner 'el-jō'ab wajjōmar: "halanesax tōchāl (ha)xereb? 11 halo jadù'ta, kī-marā ļihjē ba'axarōna? w'ad-maþai
- (27) lō-þōmār la'ām lašūt me'axrē 'āxēchēm'??" (27) wajjómer jō'áb:
 "xai-jahwē 18, kī-lūlē dibbárta, kī-'áz 'að-habbóger (lō-)''na'lã 15 'žš
- (28) me'axre 'axiu!" (28) wajjiþai' jō'ab baššōfár, wajja'madú kol-ha'ám, walō-jirdəfùo'od 'axăre jisra'el, walō-jásəfùo'od lahillaxem.
- 29 wə'qōnér wa'našáu haləchú ba'rabā köl halláilā hahú, wajja'tərú 'ęþ-hajjardén, wajjeləchú kol-habbiþrön, wajjabó'ũ maxnāim (babbóqer).
- 30 wəjö'āb šăb me'axrē'abnér, wajjiqböş 'eb-kol-hu'ām, wajjippaqadú me'abdē dawīd tiš'á-'asàrv'iš wa'sā'él.
- 31 wə'atde dawid hikku bə'anse 16 'atner səlos-me'ob
- (32) wəšiššīm 'tš 17. (32) wajjiś'ú 'ęþ-'ặśā'él, wajjiqberúhū bəqéber 'abīu, 'ặśér bēb-làxém, wajjeləchú chọl-halláil 18, wajje'ör lahém bəxebrön.

XLVI. Davids Kinder $(S\beta)$.

II, 3.

- 2 wajjúwwaladú 1 ladawid banim baxebrön, waihi bachorö 'amnôn la'xinó'am hajjúzra'ēliþ,
- 3 umišnēu chil'áb la'bīzail 'èšeþanabāl hakkarməli, wəhašsəliši 'apšalöm ben-ma'chā bab-talmai mèlech gəšur.
- 4 wəharəbi'i 'adonijja ben-xaggib, wəhaxmist səfatja ben-'abital,
- 5 wəhaššišši ji þrə'ám lə'ezlá 'eše þodawīð:
 - 'èlle julledu ledawid bexetron. xxxxxxxxx

⁷ bə'qxxirē haxānīþ (nur 'axorannīþ Kl.*) 8 danach waihī kol-habbā 'el-hammaqōm 'ašer-nafal šam 'aśā'el wajjamoþ wajja'moðū: Glosse aus 20, 10 ff., s. Kl.* 9 so W.*: -z̄ūx derech M, gē hadderech LXX 10 so W.* 11 so B. nach LXX 12 so W.* nach LXX: 'axēhem M 13 so LXX: ha'ēlohīm M 14 so B.: mehabboqer 15 danach ha'am 16 so B.: mibbinjamin (mibbənē b. LXX) ub'anšē 17 danach meþū M. παρὰ αὐτοῦ LXX, gestrichen von W.* 18 hallailā M; danach jō'ab wa'ānašāu M, j. wəha'našīm 'ašer 'immō LXX, gestrichen von B.

XLVI. I V. I s. zu Eingang des folgenden Abschnitts

XLVII. Abners Verrat und Tod $(S_{\alpha}$ und $S_{\beta})$.

II, 3.

- (6b) ubep ša'úl holochim wodallim. (6b) wo'abner hajá miþrazzeq
- (7) bəbēp ša'úl. (7) ulša'ūl pilęzęš, ušmāh rispā bap-'ajjā. \u211 \u2114 uajjiqqax\u2114\u2114-'abn\u2114r', wajj\u2114mer \u2114\u2114\u2114-'\u2114\u2114-'\u2114-
- (8) "maddū" bàþá 'el-pīlezeš 'aðī?" (8) wajjixár lə'aðnēr mə'ód 'al-diðrē" 'īš-bá'al, wajjömer: "hárōš keleð 'anochī" hajjōm, 'ášér 'e'sē-xesed 'im-bēþ ša'ùl-'aðich, 'el-'exāu wə'el-mere'éu, wəlö himsī bīch bəjād davíd, wattifqód 'alài-'áwōn 'iššā"
- (9) hajjóm? (9) kō-ja'śę '¿lohim b'abner wəchő jost lö, kī-ka'šęr nišbā' jahwę badawīd, kī-chen 'ç'śę-llö,
- 10 ləha'bir hammamlachā mibbēþ ša'úl ulhaqim 'eþ-kissé dawīd 'ál-jisra'ēl wə'ál-jəhūdā middán wə'ad-bə'ër šàbá'!"
- 11 wəlö-jachòl ođ ləhaštb 'eþ-'abner dabar mijjir'aþò oþó.
- 12 wajjišlāx 'abnér mal'achim
 - 'el-dawîd lēmõr': "ləmī (ha)'áreş e? korþá bəri þāch 'itti, wəhinnë jadī 'immách
- (13) ləhasēb 'elę̃ch 'elp-kǫl-jiśra'ēl!" (13) wajjómer (dawīd) : "ṭŏb:
 'ănī 'echrōp 'ittāch bərip,
 - 'ach-dabār 'exád 'ặnì 10-80' él me' ittāch, lēmór: lō-þir' ē' eþ-panặi, kī-'īm-hebēþ 11 'eþ-mīchál bạþ-ša' úl

bobo'āch lir'āb 'eb-panái!"

- 14 wajjišlāx dawíd mal'achim 'el-'īš-bá'al ben-ša'āl lēmõr: "tənā 'ep-'išti 'ep-mīchál, 'ặšèr-'erástī li bəme'ā 'orlöp pəlištim!"
- 15 wajjišlāx 'abnér 12 wajjiqqaxéh me'imo'iš(āh) 18,

me'im palţī'el ben-lais,

16 wajjélech 'ittāh 'īšāh haloch ubachō 'axặrệh 'aḍ-baxurim.
wajjomer 'elāu 'abnér:

"lechošūb!" wajjašób. xxxxxx xxx xxxxx.

- 17 uđ bár-'abner hajá 'im-ziqné jisra'el lemór: "gam-təmöl gam-silsóm
- (18) hějī þém məbaqším 'eþ-dawíð ləmeléch 'ặlēchém: (18) wə 'attā 'ặśū, kī jahwē 'amár 'el-dawīð lēmor: »bəjāð dawīð 'abdī 'öši '14 'eþ-16 jisra el mijjáð pəlištim umijjāð köl-'ojəbém! «"

XLVII. I danach bēþ, gestrichen von W.* 2 davor als 6* wạihī bihjöþ hạm-milxamā bēn bēþ ša'ūl ubēn bēþ dawid, gestrichen von B.* 3 so Kl. nach Luc. 4 so Th.* nach LXX 5 danach 'ặšgr līhūdā M, fehlt LXX, gestrichen von B.* 6 so W.* nach LXX: ha'iššā M 7 davor tạxtau; für lēmor—(ha)'argṣ liest LXX εlς Θαιλὰμ οδ ἤν παφαχρῆμα 8 so W.; danach lēmor, gestrichen von B. 9 so Th. nach LXX 10 'anochī M 11 so Th.* nach LXX: kī 'im-lifnē hệbī'ặcha M 12 'ĩš bošęþ (bez. Μεμφιβόσθε) 13 so Th.* nach LXX 14 so Hitzig* nach LXX: hōši' M 15 danach 'ammī M, fehlt LXX

- (20) bə'ēnē jisra'el ub'ēnē kol-beb binjamin. (20) wajjabō 'abner 'el-dawīd xebron, wə'ittō 'esrim 'anašīm, wajja'as dawid
- (21) lə'qbnér wəla'našim 'ặšẹr-'ittő mištę. (21) wajjómer 'abnér 'el-dawíð:
 "'aqúmā weləchá weqbəşá 'el-'ặðonī hammelech 'eþ-kól-jiśra'el,
 wəjíchrəþù-'ittāch bərfþ, umalācht bəchól 'ăšer-tawwē¹¹ nafšách!"
- (22) wạišạlláx 18 'ęþ-'atnēr, wajjélęch bošalóm. (22) wohinnẽ 'athāē dawid wojō'āt ba'im 10 mehagdūd,
 - wəšalāl rāb 'immam hebi'u, wə'abnēr 'ēnennu 'im-dawid bəxebron, ki. šilxo (dawid),
- (23) wajjelęch bəšalöm. (23) wəjō'āb wəchǫl- haṣṣabā 'ặše̞r-'ittő bà'ú, wajjaggtdū ləjō'āb lēmór:
- "bắ-'ạtnēr ben-nér 'el-hạmmélech, waišalxeu, wajjelech bəšatóm!" 24 wajjatő jō'át 'el-hạmmélech
 - wajjómer ('elau'): "mā-zzóh 20 'asthá? hinnē-bā 'abnēr 'elech: lammā-ze šillaxto wajjelach?
- (25) hậlố 21 (25) jađ à tá 'ệੈþ- $\langle ra'\tilde{a}b\rangle^{22}$ 'ạ̄bnēr bẹn-nér, kī \cup ləfátto \hat{b} àch \cup bā, wəlađ á 'ạ \hat{b} 'ệੈþ-mōṣa' àch \cup wệ \hat{b} -mō̄ba' àch,
- (26) wəladá ʻaþ 'eþ kól- 'ặš ệr 'attā 'oś ę́!" (26) wajje ṣē jō 'àb mé 'im dawíd, wajjišláx mal'achtm 'axrè 'abnér,
 - wajjašíbū 'oþő mibbór hassirá, wədawid ló jadá'.
- 27 wajjášoð 'aðnēr xeðrön,
 wajjattēu jō'āb 'el-jérech ** haššá'ar lədabbēr 'ittó bašše lt,
 wajjakteu šam ** wajjamób . . .
- (28) bədám 'ặśā'ēl 'axiu. (28) wajjišmặ' dawid me'áxặrè chên, wajjömer: "nagi 'anochi umamlachtī me'im jahwé 'ad-'ōlám
- (29) middəme 'apner 16: (29) jaxúlu 'al-rős jō'áb wə'al 16 kǫl-bèþ'abīu, wə'al-jikkareþ mibbéþ-jō'àb-záb umşorá' umaxzīq bappelech, wənofél baxéreb waxsār-làxém!"
- 30 wəjö'áb wa'bīšāi 'axtu harəzü lə'atnér 'al-'ašēr hemtþ 'eb-'aśā'čl 'axtm bəzib'ön bammilxamā.
- 31 wajjómer dawíð 'el-ha'ám 11: "gir'ú bizðēchém, wəxizrű sagqim, wəsifðű lifné 'abnér!"
- (32) wəhammelech dawid holech 'axare hammitta. (32) wajjiqbərü 'eþ-'abner bəxebrön, wajjissä hammelech 'eþ-qolo wajjebk 'al-18 qeber 'abner,
- (33) wajjibkū kol-ha'am, (33) waiqonen hammelech (dawid) 'el-'abner wajjomar:
- (34) "hakkəmőb nabal jamüb 'abner? (34) jadech lo-'asurob,

¹⁶ danach bəxşbrön 17 -tə'aww\barg M 18 danach dawid, das etwa zum Schluß des verlorenen vorhergehenden Verses gehörte 19 so W.* nach LXX: b\bar{a} M 20 so LXX: m\bar{e} M 21 so Th.* nach LXX: hal\bar{o}ch M 22 so Kl.* nach LXX 23 so Th.* nach LXX: -t\bar{o}ch M 24 danach ('\bar{e}l-LXX) haxom\bargs 25 danach b\bar{e}n-ner 26 so LXX: wə'\bar{e}l M 27 d. '\bar{e}l-j\bar{o}'a\bar{b} wə'\bar{e}l-k\bar{e}l-ha'am '\ddots\bar{e}sy-'itt\bar{o} 28 '\bar{e}l- M

wərazlech lo- linxustaim hugga sū: kinfol 29 bəne-'aula nafalt!"

- (35) wajjosífű chol-ha'am libchőþ 'aláu. (35) wajjabő chol-ha'am lehabróþ 'eþ-dawið lexém be'ðð hajjóm, wajjiššába' dawið lemór: "kō-ja'sé-llt-'glohim wechő josif, 'im-solifné bð-hašsémeš
- (36) 'et'am-léxem 'ō-chól-mə'ùmá!" (36) wəchól-ha'am-hikkirū, wajjītáb bə'enem,

wəchól 31 'ăšèrv'aśā hammélech

bə'ené chol-ha'am töb

- 37 wajjédo ti 32 ki ló hajo þá mehammélech lohami þ'e þ-'aðner ben-ner.
- 38 wajjómer hammeléch 33 'el-'abadau: "haló þeds'ű kī-sár wozadől
- (39) nafāl hajjõm hazzēbjiśra'el? (39) wanochī hajjõm rách, umašūx mělēch³¹, wəhá'ănašīm ha'ellē, bənê şərūjā, qašim mimmènni: jəšallēm jahwē lə'ośē hara'ā kəra'aļó!"

XLVIII. Der Tod Isbaals $(S\beta)$.

II, 4.

- vajjišmā' ('īš-bá'al)' ben-ša'ūl kī-mēb 'abnér', wajjirpū jadāu, wəchél-jišra'el nibha lú.
- 2 ušné 'ặnašīm śaré-zədūdīm hajú (lo'iš-bá'al)' ben-ša'ūl:
 šěm ha'exād ba'nā,
 - wəšém haššenī recháb: bəndərimmön hab'eroft mibbənd binjamīn (kī-zám-bə'eróf) texašeb 'al-binjamín,
- 3 wajjibrəxti hab'eroþim gittaim', wajjihjū-šām garim 'að hajjõm hazzē).⁵
 5 wajjeləchù bənē- rimmón hab'eroþī,
 - recháb ubạ na, wajjabó v kəxom hajjom 'el-beþ 'iš bá al,
 wəhu socheb 'eb miškáb hassohráim,
- 6 wəhinne so'ereh habbaih soqeleh xittim, wattanom wattisan.6
 wərechab uba'na 'axiu nimla tu,
- 7 wajjabó'ū habbáiþ, wə'īš-bá'al' šochéb 'al-miṭṭaþõ baxdár miškabö. wajjakkúhū waimiþùhŭ,
 - wajjastrū 'eþ-rōšō', wajjiqxū' wajjeləchū dèréch ha'rabā kol-hallásl', wajjabi'ū 'eþ-rōš' 'īš-bá'al
 - 'el-dawīd xebrön, wajjōməru 'el-hammelech: "hinnē-rõš 'īš-ba'al ben-ša'ul,
 'ojəbach 'ašerobiqqeš 'eb-naf šach,
 - wajjitten jahwe ladoni hammelech nəqamöb hajjöm hazze mišša'ül ('ojəbách)10 umizzar'ö!"
- 9 wajjá an dawíð 'ep-recháb wep-ba nã 'axīu 11, wajjómer lahém:

²⁹ danach lifnē 30 davor kī, gestrichen von B. 31 kəchol M, kol LXX 32 danach chol-ha'am wəchol-jisra'el bajjōm hahū 33 lies dawid? 34 lies wəšāx mimmélech mit W.?

XLVIII. 1 80 W.* nach LXX (Μεμφιβόσθε, 8. S. 63 Note 7) 2 danach Δοχεδιτοπ 3 80 Th.* nach LXX 4 gittaimā M 5 V. 4 8. nach 9, 3 6 80 (W.) B.* nach LXX: wəhennā ba'ū 'aḍ -tūch habbaiþ logəxē xiṭṭīm wajjakkuhū 'el-haxomeš M 7 80 LXX: wəhū M 8 danach 'eþ-rōšō 9 -hallailā M 10 80 LXX 11 danach bənē rimmōn habbə'eroþī

12

"xai-jahuę 'aser-pada 'eb-nafsī

- (10) mikkol-ṣarā, (10) kī-hámmuggið Aī lēuór: »hinnē-mēþ ša'úl!«
 wəhū-hajā chimbassér bo'ēnāu,
- (11) na'6zāzā bō na'ệhrəzèhū 12: (11) 'af ki-'ặnašim rəša'im
 harəzū 'eb-'iš-ṣaddiq bəbēbō
 'ál miikatā rośatā bālā 'abaqāš 'eb-damā mišiedebim

'ál-miškubó, wə'attā hāló 'ābaqqes 'eb-damô mijjedchem, ubi'árti 'ebchem min-ha'áres?"

waiṣāu dauīd 'ęþ-hánnə'arīm, wajjáhrəz**üm**_wáiqaṣṣɔṣú 'ęþ-jədém węþ-razlém wajjiþl**ú<m**〉¹³

'al-habrechá bəxetrön, wə'ef-rőś 'iś-bá'al laqəxü wajjiqbərù(hū) bəqeter-'abnēr ben-nér 14. .

XLIX. David König in Jerusalem $(S\beta$ und $S\alpha$).

II, 5.

- vajjabó'ű kol-sibté jisra'él 'el-dawid xebrónā wajjómərü ló': "hinné! 'aşmách ubsarách 'ănàxnú:
- 2 gạm-'ẹʃmớl gạm-šilšóm (gạm-)°bihjóþ-ša'ùl-mẹlẹch 'alến 'ạttẫ hajiþ hạmmōṣi wəhạmmebi 'ẹþ-jiśra'ẽl,

wajjömer jahwè lāch: »'attā bir'é 'eb-'ammi', wo'attā tihjé lonazīā 'āl-jišra'el! «"

- 3 ×× ± ×× ± ×× ± × ± xajjabó'ű kǫl-ziqné jisra'él 'çl-hammélech xebrönā, wajjichróþ-lahèm-hammélech dawið bəriþ bəxebrön lifné jahwé, wajjimsəxű 'eþ-dawið ləmélech 'al-(kól-)'s jisra'el.
- 4 bɨn-səlosɨm sanā dawiā bəmolchö, warba'ɨm sanā malách:
 5 bəxebrön malāch 'āl-jəhūdā sebiā' sanɨm wəsissá xödasɨm,
 ubirūsalēm malách səlosɨm wəsalös sanā
 'al-kól-jisra'el wɨhūdā.
- 6 wajjélech hammélech wa'našáu jərūšalém 'al-¹haibusī jöšēb ha'áreş. wajjómer lədawið lēmór: "lō-þabő hènnã, kī-J'ím-jəsīrúch ⁸
- (7) hạ' iwrīm wəhappissəxim 9!" (7) wajjüköd dawid 'ep-məşudāp şijjön 10,
- 8 wajjómer dawíð bajjóm hahű: "kỳl-makké jəbūsí wəjiggá' bəşawwaró: 'eþ-¹¹happisxím weþ-ha'iwrīm ⟨lō-⟩śánə'ð ¹²०néfes dawíð!"

'al-kén jōmərū: "'iwwér wəfisséx lō-jabō 'el-habbáiβ!"

9 wajjésęb (hammélech) dawid bamşudã, wajjígrā-lah tradawīd.

12 danach bəşiqlaz, 'ἀšer ləþittī-lō bəśorā 13 80 LXX 14 80 LXX: bəxebrōn M XLIX. 1 80 Th. nach LXX: lēmor M 2 80 Chr.LXX: hinənū M 3 80 Chr. 4 danach 'eþ-jiśra'el 5 80 B. nach Chr.LXX 6 80 Kl. nach LXX: 'arba'īm M 7 'el- M 8 80 W.* nach LXX: hĕsīrəcha M 9 danach lēmor lō-jabō dawid hennā, gestrichen von W.* 10 danach hī 'īr dawid, gestrichen von Kl.* 11 80 B.: w. bṣṣṣinnōr wə'eþ- M, ἀπτέσθω ἐν παραξιφίδι καὶ τοὺς LXX 12 80 B.: śanə'ū Kethib, śənū'ē QereLXX

"nigrő nigréfi bəhár haggilbó", wəhinné ša'ülniš'án 'al-xănī þó, (7) wəhinne harecheb uba'le happarasim hid biquhu. (7) wajjifen 'axarau, (8) wajjir'éni wajjiqra 'elái. wa'omár: »hinnènī!« (8) wajjómer li: (9) »mī-'a,ttá? « wa'omar · » · šămaleqt 'anochī! « (9) wajjómer · » · šămód-nà · raleqt i anochī! « kī-chol-'od nafšī bi!« umóþəþèni, kī∪'xazánī haššabás, 10 wa'e'mõd 'alãu wa'móbəbèhü, ki jadá'ti ki lő jixje 'axre niflo, wa'eqqax hannezer 'ašer 'al-roso, wes ada 10 (11) 'aser v'al-zero'o, wa'bī'ém 'el-'ădonī hènná!" (11) wajjaxzeq dawid bibzadáu wajjiqra'ém, wəzam∪kól-ha'našim 'ăšèrv'ittô (qarə'û 'eb-bizđêm) 11, 12 wajjispedű wajjibkű, wajjasúmu 'ad-ha'áreb 'al-ša'űl we'al-jona pan-beno, (13) wə'al-'ām jahw\bar{e}^{12}, kī náfəlù bexáreb. (13) wajjömer dawid 'el-hanna'ar 13: (14) "'ēmizzē 'a ttā?" wajjómer: "ben-'īšogér 14 'anochī!" (14) wajjómerolö 16 odawíð: lišlox jadách lošaxéh 'eh-mošīx jahwē?" "'ěch lō√jaréþa

15 wajjiqrā dawid le'axád mehan'arīm, wajjómer: "gáš poza"-bó!"

dawid: "damęch 16 'al-rosach, (16) wajjakkéu wajjamöþ. (16) wajjómer 'eläu kī fich 'anā bāch lémór: »'anochi mobatti 'eb-məšīx jahwe! «"

17 waiqonen dawid gīnā 17 'al-ša'ūl wə'al-jonaban-bəno wajjomár:

^f hinné 18 chə þūbã 'al-séfer hajjašár " ləlammed bəné-jəhūdá. 19

XLIII. Davids Klagelied über Saul und Jonathan.

II, 1.

19	"<'ěch> ×× ± səbt¹ jisra'ēl	°ạl-bámōþè °∪xalãl!	6
	'ěch nafəl ü zibborim ——	<u>'</u>	3
20	'ạl-tạgg iđũ bəzãþ (wə)'ál-³	təbaştrü bəxüşóf 'aşqəlön ,	6
	pęn-tiśmáxnā bənóþ pəlištim,	pęn-tą'kóznā bənōþ ha'relím!	3:3
2 I	haré baggilbő', 'al-tál wal-matār	(jeréd)* 'ălēchęm, śədē măuþ',	8
	kī-šām niz'āl ⁶ mazén gibbörīm,	mazēn ša' $ar{u}$ l bəl $ar{i}$ maš $ar{u}x^{7}$!	8

⁷ lies nach iππάρχαι LXX mit B. hassūsīm oder mit W.* einfach wshápparašīm? 8 danach 'elāu M, feblt LXX 9 danach 'elai 10 wo'es'adā M; wohas'adā W.* nach LXX (letzteres paßt aber kaum in den Vers) 11 so LXX (vgl. Tn.*) 12 80 M: jəhūdā LXX; danach beide wə'al-bēb jiéra'el, gestrichen von W.* 13 danach hammaggīd lõ 14 danach 'amalegī 15 so LXX: 'elāu M 16 so Kethib, daməcha Qere haqqina hazzob 18 die Umstellung nach N. 19 danach qašęh M, fehlt LXX (nach Kr. * zum Liedtext zu ziehen)

XLIII. 1 nur haṣṣəbī M, στήλωσον LXX; das π von ταπα und das vorhergehende דבר 176 (s. XLII Note 19) sind Reste des ausgefallenen Verbums (הדבר für ?); בבי wird verderbt sein 2 ' μl -bam \bar{o} $p\bar{e}$ cha M (ὑπὲρ τῶν τεθνηκότων + ὑπὲρ τὰ ῦψη σου LXX) 3 so LXX etc. 4 so B.* nach LXX etc. 5 ustē perūmoj 6 niz al M 7 so W.*: mašix M, Ezglody LXX (oder lies mošéx?); danach baššamen

22	middám xálalīm, mexélęb gibborīm qèšéþ jönaþán lövnasöz 'axőr, wəxérçb ša'úl lövþašűb rēqám!	8 4
23	ša'úl wəjönaþán hạnne'habim wəhan'imim, bəxajjém ubmöþām ló nifra dú: minšarim qàllú, me'rajóþ gabe rú!	8
24	bənöþ jisra'el, 'ql-8ša'úl bəchènã, hammálbisəchen' sant 'im-'àdantm, hamma'lé 'àdù-zahāb 'àl ləbüsəchén!	8 4
25	'ĕch nafəlú zibborīm bəþöch hammilxamã! <'ĕch ××±> jōnaþān 'al-bámöþè¹¹ æalál!	5
26	ṣạr-lioʻalḕchoʻaxi jōnaþān, naʻámtaollīomə'ód: niflə'áþā 'ạhbaþāch li me'ahbāþ našim!	5 5
27	'ěch nafəlú zibbōrīm, wajjóbədù kəlê milxamá!" 3:	: 3

XLIV. David in Hebron (S β und S α).

II, 2.

```
ı waihi 'axăre- chen wajjis' al dawid bejahwe lemor:
           "hạ'ę'lɨ bə'axāþ 'art jəhūđá?"
   wajjomer jahwe 'elau: "'ale!" wajjomer 1: "'ana 'e'le?"
              wajjómer (jahwé): "xebroná!"
2 wajja'álošamodawid, wozám (3) 'anašau' he'laodawido'iš uhē po,
             · wajješəbü bə'arē xebrön.
(3)
4 wajjató'u 'anšé jəhūđā (xetronā), wajjimšəxū-šám 'eþ-dawīđ
              lemélech 'al-béh jəhūdá.
   wajjaggidū lodawīd lēmor: "'anše jabēš gil'ad qaborū 'ep-ša'ūl."
              wajjišlāx dawid mal'achim
   'el-'anšē jabēš gil'ād,
                         wajjómer 'ălém: "bəruchīm 'attem
              ləjahwe, 'aser 'asi bem
   huxésed hazze 'im-'adonechém, 'im-ša'ūl, wattiqbarào'o po.
           wə'attā ja'ś(§)- jahwe 'immachem
   xèsęd we'męp, wəzam 'anochī 'e'se 'ittəchem hattoba
              tàxãþ b 'ăšér 'ăśī þém
(7) haddabar hazzé. (7) wo'attá texzəqán jədechem, wihju libne-xail,
              `kī-mēþ 'ặđónēchèm ša'ūl,
   wəzām 'ohi masəxü beh- jəhudā ləmelech 'alem!"
```

^{8 &#}x27;el- M 9 -chem M 10 -bamo becha

XLIV. 1 danach dawid 2 danach štē našāu 'āxīno'am hajjizro'elīþ wa'bīzail 'ešeļ) nabal hakkarməlī 3 wa'anašāu M, wəha'našīm LXX; danach 'ašer-'immō 4 danach 'ašer 5 so W.*: hazzōļ 6 tewzaqnā M

- 8 ×× ± ×× ±, wə'abnēr ben-nér, śar-sabā 'ašer ləša'ūl, laqáx 'eb-'īš-ba'al' ben-ša'ūl, wajja'birèhū maxnāim,
- 9 wajjámlichèhú 'al-*haggil'ād, wə'ál-*ha'ašerī, wə'ál-*jizrə'ēl, wə'ál-'efrāim, wə'ál-binjamīn, wə'ál-jišra'êl kullõ,
- 10 ben-'árba'im šanā 'īš-bá'al ben-ša'úl bemolchô 'al-jisra'ēl,
- (II) uštặim šanīm malách 10. (II) wạihī mispár hạjjamīm
 'ặšệr hajà đawīđ mệlệch bəxebrőn 'ạl-bếþ jəhūđã
 šệbặ' šaním wəšiššá xộđašim.
- 10° 'achobeb jehūdā hajú 'axrèodanid.

XLV. Der Krieg zwischen Abner und Joab (S_{α} und S_{β}).

II, 2.

12 wajjeşt 'atner ben-ner

(!3) wə'qbdē 'iš-bá'ql ben-ša'úl mimmaxnáim gib'òná, (13) wəjō'áb ben-sərūjá wə'qbdē dawíd jasə'ú (mexebrön)¹ (liqrāþām, wajjíllaxámū) wajjílgəšúm 'al-bərechāb gib'ön ².

wajjéšəbūvéllę 'al-hábrechàmizze, wo'elle 'al-habrechā mizze.

14 wajjómer 'abnér 'el-jō'áb:

"jaqumu nă hạn arim wisaxqu ləfanen!" wajjomer jo'ab:

- (15) "jaqúmū!" (15) wajjaqúmū (hạn'arím),
 wajja'bərû bəmispür sənēm 'asar ləbinjamın lə'īš-ba'al' ben-ša'ül,
 ušnēm 'asar me'abdē dawid,
- 16 wejjaxziqū 'iš bərõš re'éu, wəxarbõ bəşād re'éu, × × ½ 4, wajjippəlù jaxdáu.

wajjiqrā lammaqom hahū xelqap hassurīm, 'ašer bəzib'on.

- 17 (jaxdáu) 6, wattəhī hammilxamà qašā 'ad-mə'od bajjõm hahú, wajjinnazef 'abnér wə'anšē jisra'ēl lifnē 'abdē dawid.
- 18 wajjíhjù šám šəlošá bnē sərujā, jō'áb wa'bīšái wa'sā'él. wa'sā'ēl qā! bərazláu kə'axád hasbajīm 'āšér bassadē,
- 19 wajjirdóf 'dśā'ēl 'axre 'abner, wəlö-natā ('dśā'ēl) lalecheb 'dl- hajjamīn wə'dl- hassəmól me'axre 'abner.
- 20 wajjífen 'abnér 'axaráu wajjomár: "ha'atta z*, 'aśa'él?"
- (21) wajjômęr: "'anochī!" (21) wajjômęr lǒ 'aḥnēr: "nəṭē làch 'a̩-jəmīnāch 'ā-'a̩l-səmōlách, we̞'xoz-lāch 'e̞xád mehạn'arim, wəqax-lach aʾtlisaþō!" wəlō-'aḥā 'ạsā'ēl lasūr me'a̞xrāu.
- 22 wajjósef 'ða 'abnēr lēmór 'el-'ásā'ēl: "sūr lách me'axrāi: làmmā 'akkekkā 'àrṣā, wēch 'essā fanái 'el-jō'āb 'axtch?"

^{7 &#}x27;ĩš-bošeħ, und so stets im Folgenden 8 'ệl- bez. wɔ'ệl- M 9 so allg. nach Targ.: ha'ἀšūrī M, Θασειφεὶ LXX 10 V. 10° s. nach 11°

XLV. 1 so Tn.* nach LXX 2 danach jaxdau (gehört zu 17*) 3 so allgemein nach Peš.: ul'īš-bošeb M (LXX weicht ab: bəmispar bənē binjamin šənēm 'asar b'īš-bošeb) 4 ergünze waisaxaū oder wajjūlaxāmū oder dgl.? 5 s. Note 2 6 danach 'eþ- M

```
8 wə'atta kō-hōmár lə'abdi lədawid: kō-'amar jahwe şəba'ōh:
'ặni ləqaxtich minnəwe 10 haşşôn lihjōh ách lə nazid 11 'al-'ammi 12,
```

9 wa'ęhję̃ 'immāch bəchól 'ặšèr halácht, wa'achríþ 'eþ-18'ojəbę́ch mippanę́ch:
wə'aśifī lach šẽm 14 kəšém hagdolim 'ặšèr ba'áreş,

```
wəkámti maqóm lə'ammi jikra'él 15, unța'ttu wəkachan taxtau,
wəlö-jirgàz-'öd, wəlö-jokta bəné-'aula'l'annōþő

(11) ka'kér barīkönā (11) ləmin-16 hajjóm 'akèr-kiwwiþī kofətim 'al-'ammi jikra'él.
wahnīxófī lách mikkól-'ojəbéch
```

wą' záddəlèkkā 17,

(12) ubái þ' eðnē-llách, wəhajā 18 (12) kī jimlə ti jaméch, wəšachábt 'eþ-' àðoþéch, wahqīmó þī 'eþ-zar' ách 'axăréch 'àšèr jesé mimmə 'éch, wahchīnó þī mamlachtö 19,

```
13 hử jibnę-bậih liễmt, wəchonánti 'ęb-kis'ổ <sup>20</sup> 'ạđ-'ōlām:
14 'ặnt 'ẹhjệ-llỗ lə'āb, wəhủ jihjệ-llễ ləbén,
wəhocháxtīhủ <sup>21</sup>-bəšébęt 'ặnašim, ubniz'ễ bənễ 'ađám,
15 wəxasdi lō-'asir <sup>22</sup> mimmènnů, ×× × × × × × × × <sup>23</sup>.
```

- 16 wənę'mặn bē þách 24 'ađ-'ōlám ləfanái 25, (wə)chis'ách 26 jihjè nachôn 'ađ-'ōlám!"
- 17 kəchól hadbarım ha'elle 11 ken dibber nafán 'el-(hammélech) dawid.
- 18 wajjabő hammélech dawid wajjedeb lifné jahwe wajjomár:

"mť 'anochí, 'adonāi jahwē 28, kī hābi'oþàní 'ad-halóm? 19 wattiqtān 'od zōþ bo'ēnēch 20, watdabber gam 'el-bēþ-'abdach lemeraxoq!

```
××⊥××⊥ ××⊥××⊥, †wəzōþ tōráþ ha'adám ³°:
20 umā-jjōsfodawido'ód lədabbër 'elę́ch, wə'attā jadá't 'eþ-'abdách ³°!
```

- 21 bạ' būr dəbarách uchlibbāch 'aśīþ 'eþkól-hạg đōlā ⁸¹ hạs zõþ ⁸²:
 22 'al-kën gad ālt ⁸⁸, kī-'ën kamõch, wə'ën 'ĕlohim zūla þách ⁸⁴!
- 10 so LXX: min-hannawe me'axar M, min-'axare Chr. 11 so LXX 12 danach 'al-jiśra'el ('al- fehlt Chr.) 13 wa'achrifā (wa'achrif Chr.) 'ef-kol-; oder ist mippanēcha zu tilgen? 14 danach gađōl M, fehlt Chr.LXX, gestrichen von W.* 15 so Chr.: lejiśra'el MLXX 16 davor u- M, fehlt Chr. LXX, gestrichen von W.* 17 wa'zaddelcha N. nach dem LXX-Text der Chr.: wehigged lach jahwe MLXX, we'aggid lach Chr. 18 kibaib ja sē-llach jahwē M, ubaib jibnē-llach jahwē wəhajā Chr., kī baib tibnē-llo wəhajā LXX 19 davor 'eß- 20 80 Kl.* nach Chr.LXX: 'eß-kissē mamlachto M 21 wehochaxtiu M; davor 'ašer bəha'wobō MLXX (die ganze Zeile fehlt Chr.) 22 so Th.* nach Chr.LXX: 23 dafür ka'ser hasiro fi (+ me'im ša'ūl M) me'aser hajā lefanēcha (so Chr.: me'ašer hasirofi milfanai LXX, 'ašer h. milfanēcha M) 24 danach umamlachtecha M (ähnlich auch in Chr. und LXX, welche umarbeiten), gestrichen von Briggs* KL.* nach LXX: ləfanēcha M 26 so B. nach Chr.LXX 27 danach uchchol haxiszajon hazzē 28 danach umī bēbī 29 danach 'adonai (+ jahwē M) 30 danach 'adonai 31 so Nestle: haggaðulla M 32 danach lahöðu 'ep-'abdecha jahwę 33 danach jąhwę (+ 'ĕlohīm M, 'ặdonai LXX) 34 danach kəchol 'ặšer-šama'nu bə'oznēnu

XLVII. Abners Verrat und Tod $(S_{\alpha}$ und $S_{\beta})$.

II, 3.

- (6b) ubēþ ša'úl holechim wedallim. (6b) we'abner' hajá miþxazzeq
- (7) bəbēþ ša'úl. (7) ulša'ūl pilęzęš, ušmāh rispā baþ-'ajjā. \(\alpha\alpha\gamma\bar\alpha\alpha\alpha\bar\alpha
- (8) "maddū" bàþá 'el-pīlezeš 'aði?" (8) wajjixár le'aðnēr me'ód 'al-diðrē 'īš-bá'al, wajjömer: "hárōš keleð 'anochī hajjōm, 'ašer 'e'sē-xesed 'im-bēþ ša'ùl-'abich, 'el-'exāu we'el-mere'ēu, welð himsībīch bejād davíd, wattifyód 'alài-'awōn 'iššā bejād davíd.
- (9) hajjóm? (9) kū-ja'sē 'ĕlohɨm lə'abnēr wəchő josīf lö, kī-ka'šēr nišbā' jahwē lədawīd, kī-chēn 'e'śē-llö,
- 10 ləha'bir hammamlachā mibbēþ ša'úl ulhaqim 'eþ-kissē dawīd 'ál-jiśra'ēl wə'ál-jəhūdā middán wə'ad-bə'ēr šàbá'!"
- 11 wəlō-jachòl 'ođ ləhaštb 'eþ-'abnër dabar mijjir'aþò 'oþo.
- 12 wajjišlą̃x 'abnér mal'achim
 - 'el-dawîd lēmõr': "ləmī (ha)'áree *? korþá bəri þāch 'itti, wəhinnë jadī 'immách
- (13) ləhasēb 'elēch 'ef-kǫl-jiśra'ēl!" (13) wajjömer \(dawid\)\sigma: "töb:
 'anī 'echrof 'ittāch bərif,
 - 'ach-dabār 'exád 'ặnt 10 so'él me'ittāch, lēmór: lō-þir'ē 'eþ-panāi,
 kī-'tm-hebēþ 11 'eþ-mīchál baß-ša'úl

boto'āch lir'op 'ep-panai!"

- 14 wajjišlāx dawid mal'achim 'el-'īš-ba'al ben-ša'ūl lēmõr: "tənā 'eb-'išti 'eb-mīchal, 'ašer-'erastī li bəme'ā 'orlōb pəlistim!"
- 15 wajjislāx 'abnér 12 wajjiqqaxéh me'im-'iš(āh) 13,

me'im palţī'el ben-lāiš,

16 wajjelech 'ittāh 'īšāh haloch ubacho 'axaréh 'ad-baxurém.
wajjomer 'elāu 'abnér:

"lechošúb!" wajjašób. ××±××± ××±××±.

- 17 uđbár-'atnèr hajá 'im-ziqné jisra'el lemór: "gam-təmöl gam-silsóm
- (18) hějī þém məbaqším 'eþ-dawid ləmèléch 'álēchém: (18) wə'attā 'áśú, kī-jahwē 'amár 'el-dawīd lēmõr: »bəjād dawīd 'abdī 'öší' 14 'eþ-15 jisra'êl mijjád pəlištím umijjād kòl-'ojəbém! «"

XLVII. 1 danach bēħ, gestrichen von W.* 2 davor als 6* waihī bihjūħ hammilxamā bēn bēħ ša'ūl ubēn bēħ dawid, gestrichen von B.* 3 so Kl. nach Luc. 4 so Th.* nach LXX 5 danach 'ἀšgr līhūdā M, fehlt LXX, gestrichen von B.* 6 so W.* nach LXX: ha'iššā M 7 davor taxtau; für lēmor—(ha)'argş liest LXX εἰς Θαιλὰμ οῦ ἦν παραχρῆμα 8 so W.; danach lēmor, gestrichen von B. 9 so Th. nach LXX 10 'anochī M 11 so Th.* nach LXX: kī 'im-lifnē hĕbī'ācha M 12 'iš bošęħ (bez. Μεμφιβόσθε) 13 so Th.* nach LXX 14 so Hitzig* nach LXX: hūň' M 15 danach 'ammī M, fehlt LXX

- 19 waidabber gam-'abner bo'ozné binjamin, wajjelech gam-'abner ledabber be'ozne dawid 16 'ep-kol-'aser-tob (20) bə'ene jisra'el ub'ene kol-beb binjamin. (20) wajjabo 'abner 'el-dawīd xebron, wo'itto 'esrim 'anasīm, wajja as dawid (21) lo'abnér wola'naším 'ašer-'ittő mištę. (21) wajjómer 'abnér 'el-dawid: "'aqûmā weləchâ weqbəşâ 'el-'adon' hammelech 'eb-kol-jisra'el, wejichre þuo'ittach berib, umalacht bechól 'aser-tawwe 17 nafsách!" (22) waisalláx 18 'eb-'abner, wajjelech bosalom. (22) wohinne 'abde dawid wejō'āb ba'im 19 mehagđūd, wošalāl rab 'immam hebi'u, wə'abner 'enennü 'im-dawid bəxebrön, ki silxő (david), (23) wajjelech bešalóm. (23) wejö'ab wechel- hassabá 'aser-'ittő bà'ū, wajjaggiđū lejo'āb lēmór: "bď-'abnēr ben-nér 'el-hammelech, waišalzeu, wajjelech bošalóm!" 24 wajjabő jō'áb 'el-hammélech wajjómer ('elau): "mā-zzób 10 'ast þá? hinnē-ba 'abner 'elech: lammā-zģ šillaxto wajjelach? (25) hặlổ 11 (25) jađ à tá 'ẹḥ-(ra'āḥ) 12 'ạbnēr ben-nér, kī-ləf átto þàch-ba, woladá ap 'eb-mosa' acho wéb-moba' ach, (26) waladá'ap 'epkol- 'ašer'atta 'ośę!" (26) wajjesé jō'ab mé'im dawid, wajjišláx mal'achim 'axrè-'abnér, wajjašíbū 'oþő mibbór hassirá, wedawid ló jadá'. wajjášob 'abnēr xetron, 27 wajjatteu jo'ab 'el-jérech's hassá'ar ladabber 'itto basse li, wajjakkeu šam 24 wajjamob . . . (28) bədám 'dśā'ēl 'axiu. (28) wajjišmā' dawīd me'axarichen, wajjómer: "nagi 'anochi umamlachtī me'im jahwe 'ad-'olam (29) middəmē 'atnēr 25: (29) jaxúlū 'al-roš jo'at wə'al 26 kol-bèb. 'atīu,
- 30 wəjō'áb wa'bīšāi 'axtu harəzü lə'abner 'al-'ặšēr hemtþ 'eþ-'ặśā'ēl 'ặxtm bəzib'ön bammilxamá.

wanofél baxéreb waxsar-laxém!"

31 wajjómer dawíð 'el-ha'ám **: "qir'ú bizdēchém, wəxizrű saqqtm, wəsifdű lifnế 'abnér!"

wə'al-jikkareh mibbeh-jo'ab-zab umşora' umazzīq bappelech,

- (32) wəhammelech dawīd holech 'axare hammitta. (32) wajjiqbərü 'eþ-'abner bəxebrön, wajjissā hammelech 'eþ-qolo wajjebk 'al-18 qeber 'abner,
- (33) wajjibků kol-ha'ám, (33) wajqonen hammelech (dawid) 'el-'abner wajjomar:
- (34) "hakkəmõþ nabal jamūþ 'atnēr? (34) jadeth lo-'asuroþ,

¹⁶ danach bəxebrön 17 -tə'awwē M 18 danach dawid, das etwa zum Schluß des verlorenen vorhergehenden Verses gehörte 19 so W.* nach LXX: bā M 20 so LXX: mē M 21 so Th.* nach LXX: halōch M 22 so Kl.* nach LXX 23 so Th.* nach LXX: -tōch M 24 danach ('gl- LXX) haxomeš 25 danach ben-ner 26 so LXX: wə'ql M 27 d. 'gl-jō'ab wə'ql-kol-ha'am 'asgr-'ittō 28 'gl- M

worazlęch lo- linxustaim hugga sū: kinfol 29 bone-'aula nafalt!"

- (35) wajjosífű chol-ha'am libchőþ 'aláu. (35) wajjabő chol-ha'am ləhabróþ 'eþ-dawið lèxém bə'dð hajjóm, wajjiššába' dawið lēmór:
 "kō-ja'sé-lib-'glohim wəchő josif, 'im-50 lifné bð-hassémes
- (36) 'et'am-lexem 'o-chol-mə'uma!" (36) wəchol-ha'am-hikkirü, wajjitab bə'enem,

wochól 81 'ặšệr 'aśā hạmmélech

bo'ené chol-ha'am töb

- 37 wajjédo'ù 32 ki lo hajo på mehammelech lohami p'ep-'abnër ben-ner.
- 38 wajjomer hammeléch 38 'el-'abadau: "halo bedo'ü kī-sar wozudol
- (39) nafāl hajjõm hazzēbjisra'el? (39) wanochī hajjõm rặch, umašūx mệlệch 34, wəhá'ặnasīm ha'ellē, bənê şərūjā, qasim mimmènni: jəšallēm jahwē lə'osé hara'á kəra'a|ō!"

XLVIII. Der Tod Isbaals $(S\beta)$.

II, 4.

- ı wajjišmā' ('īš-bá'al)' ben-ša'ūl kī mēļ 'abnér', wajjirpū jadāu,
 wəchol-jišra'el nibha,lū.
- 2 ušné 'ặnašīm śaré-zədūdīm hajū (lə'iš-bạ'al) ben-šu'ūl: šem ha'exād bạ'nā,
 - wəšém haššenī recháb: bəndərimmön hab'erofi mibbənd binjamīn (kī-zám-bə'eróf) texašéb 'al-binjamín,
- 3 wajjibrəxu hab'erofim gittaim , wajjihju-šam garim 'ad hajjom hazze').5
- 5 wajjelochù bone- rimmon hab'ero βī,
 - recháb ubạ'nā, wajjabó'ū kəxõm hajjõm 'el-bēþ 'iš-bá'al, wəhū šochéb 'eb-miškáb hassohráim,
- 6 wəhinne šo'éreh habbaih soqeleh xitim, wattanom wattisan.6
 wərechab uba'na 'axiu nimla tü,
- 7 wajjabó'ü habbáiþ, wə'īš-bá'al' šochéb 'al-miṭṭaþõ baxdár miškabö.
 wajjakkúhū waimíbùhů,
 - wajjastrū 'eþ-rōšō', wajjiqxú' wajjeləchū dèréch ha'rabā kol-halláil', wajjabt'ū 'eþ-rōš 'iš-ba'al
 - 'ęl-dawīd xębrön, wajjūmərú 'ęl-hammélech: "hinnē-rõš 'īš-bá'al ben-ša'úl,
 'ojəbách 'ặšèr-biqqéš 'eþ-naf šách,
 - wajjittēn jahwę lādonī hammelech nəqamöb hajjöm hazzę mišša'úl ('ojobách)10 umizzar'ó!"
- 9 wajjá'an dawid 'eb-recháb web-ba'na 'axīu 11, wajjomer lahém:

²⁹ danach lifnē 30 davor kī, gestrichen von B. 31 kəchol M, kol LXX 32 danach chol-ha'am wəchol-jisra'el bajjom hahū 33 lies dawid? 34 lies wəsāx mimmelech mit W.?

XLVIII. 1 80 W.* nach LXX (Μεμφιβόσθε, 8. S. 63 Note 7) 2 danach λακεὐτο̄π 3 80 Th.* nach LXX 4 gittaimā M 5 V. 4 8. nach 9, 3 6 80 (W.)B.* nach LXX: wəhennā ba'ū 'að-tūch habbaiþ logəxē xiṭṭīm wajjakkuhū 'ફl-haxomṣš M 7 80 LXX: wəhū M 8 danach 'ફḥ-rōšō 9 -hallailā M 10 80 LXX 11 danach bənē rimmō̄n habbə'eroḥ̄ū

LV*. Der Ammoniter- und Aramäerkrieg (Sa).

II, 10.

- ı waihi 'axăre- chèn wajjamop (naxãs) mèléch benè 'ammon,
- (2) wajjimlõch xanūn bənő tạxtẫu. (2) wajjömer (hạmmélech) dawíð:
 ",'e'sē-xéseð 'im-xanūn ben-naxás kạ'sèr\'asā 'abīu 'immaðī xèséð!"
 wajjišlāx dawíð lənaxmô' 'al-'abīu. wajjabó'ū 'abðē ðawīð
- (3) 'èrés bənè. 'ammõn, (3) wajjómərù. sarê bnē. 'ammön 'el-xanún 'àdoném: "hamchabbēd dawíd 'eþ-'abích bə'ēnéch, kī-šalāx lách mənaxmím? hāló.ba'burxagór 'eþ-ha'ir ulragláh ulhofchāh šalāx dawíd
- (4) 'ęþ-'ặbadāu 'elęch?" (4) wajjiqqāx xanûn 'ęþ-'abdē dawid waizallax 'ęb-xăṣt zəqanam, wajjichrob 'ęb-madwēm baxèṣt 'ad-šəbōbem waišalxem.
- 5 wajjaggiðu leðawið, wajjisláx ligraþám, kī-hajú i nichlamım me'óð.
 wajjómer hammelech: "šebú bīrexó 'að-sammáx' zeganchém weðabtém!"
- 6 wajjir'ūvbnēv'ammon, kūnib'ašū bedawid, wajjišlezū' wajjiškerū' 'eþ-hadad' ézer
- (7) ben-rəxöt melechosotá, wə'ep-melech ma'chá, 'ep-'išotót'. (7) wajjišmā' dawid, wajjišláx 'ep-jo'át wə'epokél-hassatā (wə'ep-)haggibborim (liqrāpám).
- 8 wajjész'ù bənē 'ammön wajja'rəchü milxamā ('ad-)° þéþax haššá'ar,
- (9) wəhámməlachim 'ášèr\bá'ū° ləbaddam bassadē. (9) wajjār jō'āb, kī-hajəbà\'elāu pənē hammilxamā mippanim ume'axör, wajjibxár
- (10) kol-baxűr bəjiśra'él¹0 wajja'röch liqrāþ 'ărám, (10) wə'eþ-jéper ha'ām naþān bəjád 'ặbišāi¹¹ 'axīu wajja'röch liqrāþ bənè-'ammön,
- 11 wajjómer: "'im-texzáq 'drám mimmènni, wəhaji þā lli līšū'ā, wim-bənē 'ammôn jexzəqū mimméch, wəhalachti ləhöšī' lách:
- 12 xăzáq wənibxazzaq bə'ad 'ammenu, ub'ad 'are 'elohen,
- (13) wəjahwē ja'sē haṭṭōb bə'ēnāu!" (13) wajjiggāš jō'áb wəha'am
 'àšèr'immō lifnē 'ặrám lammikamā'², wajjanúsū ('ặrám) mippanāu.
- 14 ubnévammònora'ū, kī-nās 'aram, wajjanusū mippəné 'abīšai, wajjabo'ū ha'īr, wajjašob jo'ab me'além 18 wajjabo jərūšalém.
- 15 wajjār 'aram, kuniggāf lifné jisra'el, wajje'asəfu jaxad,
- 16 wajjišləxű wajjōşt'ū 14 'eb-'aram 'ašer-me'eber hannahar, wajjabo'ü xēlam,
- (17) wəšōbặch sắr- ṣəbā hặđạr 'ézer lifnēm. (17) wajjuggád lədawid, wajje 'šốf 'ep-kól- jisra 'él wajja 'bór 'ep-hajjardén, wajjabō xelàmā.

wajjiśləxùobənē 'ammön wajjiśkərû 'ęþ-'ặrạm bēþ-rəxöb web-'ặrạm şōbã 'eśrimo' èleforazti, wə'ęb-mélech mạ'chá 'elefo'tš, wə'išotōb šənēm-'aśaro' èlefo'iš.

LV*. I so Th.* nach Chr. 2 danach bejad 'abadāu MLXX, fehlt Chr. (dafür mal'achīm hinter dawid), gestrichen von B. 3 so Th.* nach Chr.: 'gl- M 4 danach ha'ănašīm 5 so LXX: 'ad-(+'ašer Chr.) jeşammax MChr. 6 danach benē 'ammēn (vgl. folgende Note) 7 so B.*: die Überlieferung bietet

⁸ so LXX 9 so Chr.: wạ'rạm sōbā urxōb wə'īš-tōb umạ'chā (wạ'maleq LXX) MLXX 10 mikkol bəxūrē (baxūr Chr.) bəjiśra'el (jiśra'el LXX) 11 so Chr. LXX: 'abšai M 12 so B. nach Chr.: lạmmilxamā bạ'ram MLXX 13 me'al bənē 'ammōn MLXX (fehlt Chr.) 14 so Benzinger* nach w. mạl'achīm w. Chr.: wajjišlax hạdar'ezer wajjosē MLXX

wajjá rochů dram ligrab dawid, wajjillaxamū immo.

- 18 wajjános 'ărám mippənê jisra'el, wajjahröz dawíd me'ărâm šəbā'ome'òb'iš¹¹⁵, web'šōbách śar-səba'õ¹⁶ hikkã, wajjámob šăm.
- 19 wajjir'ú chọl-hamlachim 'abđể hặđađ'ézer, kioniggəfùolifnê jisra'él, wajjašlimū 'im-dawið wajjá'bədùhū 17, wəlö 'abã 18 'ặrám ləhōšī' 'ठॅढ 'eb-bənē 'ammön.

II, 11.

wạiht libšūbáh hạššanắ
lɔ'eþṣth hạmlachtm, wạjjišlậx dawíd 'eþ-jō'áb weþ-'ặbadẫu 'immô,
wɔ'eþ-kộl-jiśra'el, wajjašxíþū 'eþ-bənē 'ammôn, wajjaṣúrū 'al-rabbá,
wədawīd jōšth bīrūšalém. (8. 12, 26)

LVI. David und Bathseba. Urias Tod (S_{β}) .

II, 11.

- 2 waiht l'ebha'éret, wajjáqom (hammélech) dawid me'ál miškabő, wajjibhallèch 'al-gáz bēbhammélech,
 - wajjár 'iššà rozéseþ me'āl haggaz, wəha'iššā tōbáb mar'èmə'ód.
- 3 wajjišlāx dawid wajjidróš la'iššā,
- wajjómer: "hálō-zóþ baþ-šebá" baþ-'élī·ãm, 'ešéþ 'ūrijjá haxitti?" wajjišlāx dawið mal'achim wajjiqqaxeh.
- wattabő 'eláu, wajjiškāb 'immáh, ıcəhīoníþqaddèšéþ miṭṭum'aþáh.
 wattášob (ha'iššá)¹ 'el-bēþáh,
- 5 wattahar, wattislax wattagged ledawid, wattomer: "hará 'anochí!"
- 6 wajjišlãx dawíđ 'el-jō'āb
- lēmór: "šəlàxv'elái 'eþ-'ūrijjā haxitti!" wajjišlāx jō'ab 'eþ-'ūrijjā
- (7) 'el-dawid, (7) wajjabo 'ūrijja 'elau,
- wajjiš'ál dawid lišlőm jö'áb wəlišlőm ha'ám wəlišlóm hammilxamá,
- 8 wajjómer dawíð lə'ūrijjá:
 - "rěd ləbē þāch, urxãṣ razlēch!" wajjeṣē 'ūrijjā' mibbè þ.hammelech, watteṣē 'axặrãu maś'ãþ hammelech.
- 9 wajjiškáð 'ūrijjā pèþáx bēþhammélech 'eþköl-'abdé 'ặđonāu, wəlö jaráð 'el-bēþö.
- 10 wajjaggíðu leðawið lēmór: "lō-jaráð 'ūrijjá (haxitti) 'el-bēþó." wajjómer dawíð 'el-'ūrijjá:
- "hặlỗ middérech 'attã bắ? mạddú' lō-jarátt 'el-bēþách?" 11 wajjómer 'ūrijjá 'el-dawít:

¹⁵ so Kl.*: recheb we'arba'im 'elef parašim MLXX 16 lies -hassabā mit LXX, oder seba'ām? 17 so Chr.: w. 'eb-jiśra'el wajja'abāum MLXX 18 so B. nach Chr.: wajjire'u MLXX

LVI. 1 ha'iššā steht hinter wattahar V. 5 2 zu tilgen?

24

```
"ha'aron jošéb" bassukkóþ, wādonī jo'áb wa'abde 'adoni
                'al-pənē hassadē xonīm,
   wa'nī 'abō 'el-bē pī le'chól wəlistö b wəliskáb 'im-'isti 4?"
                wajjómer dawid 'el-'ūrijjá:
12
   "šeb bazę gam-hajjóm, umaxár 'ašalxēch !" wajješęb 'ūrijjá bīrūšalēm
                bajjom hahù úmimmoxrá b.
13 wajjíqrā-lòdawid, wajjōchál ləfanāu wajjēšt, waišákkərèhû.
                wajjest ('ūrijjā') ba'éreb
   liškáb bemiškabo 'im-'abde 'adonau, wel-be bo lo jarád.
             waiht babbóger,
                             wajjichtób_dawid_séfer
14
(15) 'ęl-jō'áb wajjišląx bejád 'ūrijjá. (15) wajjichtőb basséfer lemór:
                "habė̃ 'ęþ-'ūrijjā (hạxittī)
    'el-műl' hammilxamá haxzaqá, wešabtém me'axráu, wenikkã waméb!"
                waihī bišmõr jo'áb
16
    'el-ha'ir, wajjittén
                       'ęþ-'ūrijjā 'el-hammaqom 'ặšèr-jađá' kī-'anšē-xãil šăm.
                wajjéṣə'ù∪'anšē ha'īr,
17
    wajjillaxamū 'eb-jo'ab, wajjippól min-ha'am me'abde dawid,
                wajjàmóh gamo'ūrijjā haxitti.
                                         'eþkol-dibré hammilxamá.
18 wajjišlāx jo'áb wajjaggéd ledawīd
19
                waisau (jō'áb) 'eþ-hammal'ach
    lēmór: "kəchallō þāch 'eþ-kol-dibré hammilxamá ləd abbér 'el-hammelech,
             wəhajā 'im-ta'lē xămāþ hammelech,
20
```

21 mī-hikká 'eþ-'ḍtīmelech bện-jərubbá'al®? hặlō-'iššã hištichā 'alāu
pelaxrechet me'al-haxōmã,
wajjámoþ bəþetes? làmmá niggaštém 'el-haxōmá?" × × 1 × × 1

ləhillaxem? hặlo jəđa tém

- (22) wə'amártà: »gạmoʻatdách 'ūrijjā hạxittī měþ!«" (22) wajjelęch hạmmal'ách, wajjabō wajjaggéd lədawīd
- (23) 'ep-kol-'ašér šəlaxő jō'āb. (23) wajjómer hammal'ách 'el-dawíd:
 "kī-zábərù-'alén ha'našīm,

wə'amạr√làch: »mạddūʻ niggạštém 'el-ha'ir

'eb', ăšę̃r-jorū̃ me'al haxoma?«

wajjésə'ù elen hassade, wannihje 'alem 'ad-pepax hassa'ar,
wajjoru hammorim 'el-'abadech

me'ál haxōmá, wajjamúþū me'abdē hammélech (kišmōná asàr 'iš) !"
(wajjixár 10 lədawid 'el-jō'áb,

wajjómer 11: "làmmá niggaštém 'el-ha'ir ləhillaxēm? hāló jəda'tém 'eþ', 'äšer tukkū me' ál haxōmá?

mī-hikká 'eþ' aðimelech ben-jərubbá' al 8? hālò'. 'iššā hišlichā 'aláu

³ h. wəjiśra'el wīhūdā jošəbīm 4 danach xajjęcha wə- (fehlen LXX) xē nafšęcha 'im-'ę'śē 'eß-haddabar hazzē 5 'ašalləxękka M 6 so B. nach LXX: habū M 7 danach pənē M; oder lies 'el-pənē nach ἐξ ἐναντίας LXX? 8 so allgemein für jərubbęšęß M, 'Ιεροβοάμ etc. LXX 9 so Kl.* nach Luc. 10 das folgende mit B. an dieser Stelle ergänzt nach LXX, welche die Verse nach V. 22 bietet 11 danach 'el-hammal'ach LXX

pęlax récheb me'al haxoma,

wajjámop behetes? lammá niggastém 'el-haxomã?"> (wajjómer hammal'ách13 'el-dawid'): "gam 180'abdach 'ūrijjā

(25) haxittī měþ!" (25) wajjómer dawíð 'el-hammal'ách: "kō-bōmár 'el-jō'áb: »'al-jerá' bo'ēnēch 'eb-haddabār hazzē,

kī-chazō wəchazē tōchāl hexáreb! haxzéq milxamtách 'el-ha'ir wəhorsāh! «" waixazəqèhű 14.

26 wattisma" 'èšéþ 'ūrijjā kī-méþ 'ūrijjā 'īšáh, wattispód

(27) 'al-ba'láh, (27) wajja'bőr ha'ébel, wajjišlāx dawid wajja'səfeh 16 'el-bē þo, wattəhī-lo lə'issa, watteled lo ben: wajjera haddabar 'ašer-'asa dawid bo'ene jahwe.

LVII. David und Nathan. Salomos Geburt $(S\beta)$.

II, 12.

wajjišlax jahwę 'ęp-napán

'el-dawid, wajjabo 'elau,

wajjómer lő: "šənē 'anašīm hajū bə'īr 'exāþ, 'exãd 'ašir, wə'exãd rðs.

2 le'ašīr 1 hajā son ubaqar harbē mə'od, (3) wəlardis

'ēn-kól kī-'im-kíbsà-'axab (3)

I

7

qətanna 'aser qana, waixajjeh wattizdal 'immo wə'im-banau jaxdau: mippittő þochál, umikkoső þiste,

(4) ubxēqo piškāb, wattahi-lo kabap. (4) wajjabo kelech le ašir?, wajjaxmõl lagáxab missono umibgarõ lạ sốp la orex hạb bã 'elau', wajjiqqáx 'ep-kit sặp harás,

wajja'sēh la'īš habbā 'elau."

5 wajjíxar-'af dawid ba'iš mə'od, wajjómer 'el-naþán: "xai-jahwe, kīoben-māuþ ha'iš ha'ośę zop,

6 wə'eb-hakkibsa jəsallem sib'abaim !"

'èqéb'ăšèr√aśá 'eb-haddabar hazzē, wə'al-'aser-lo-xamal.

wajjómer 6: "'attā ha'iš!"

kō-amặr jạhwệ '' 'ğlohê jisra'el: ləmèléch 'al-jisra'el, wanocht hissaltich mijjadosa'ül, »'anochi məšaxtich wa'éttənà lách 'eþ-bənöþ' 'ặđ on ệch web-nəšê 'ặđ on ệch bəx ēqāch, wą'ęttənà lách 'ęb-bənob' jisra'el wihūda, wə'im-mə'aţ,

12 w. h. ergänzt von B. 13 so B.: wəzam 14 so B.: wəxazzəqehū 15 -fah M LVII. 1 so Kr. nach LXX: b'ašīr M 2 b'īš he'ašīr (vgl. Note 1) 3 so LXX: lo M 4 danach ha'iš, fehlt LXX 5 so Th.* nach LXX: 'arba'taim M 6 danach na pan 'el-dawid 7 so Th.* nach Peš. etc.: beb MLXX

- (9°) | wə'osif a llắch kahénna wəchahénna: (9°) mạddu basif 'ef-sjahwi o,
- 10b wattiqqax 'eb-'éšeb 'urijja haxitti lihjöb lách b'išša,
- 9^d wə'oþó haràztá bəxèrét bənè ammón? (10°) wə'attá lō-þasűr (hạ)xéret
- (II) mibbē þách 'að-'olám 'o! « (II) kōo'amār jahwē: »hinənī meqīm 'alēch ra'ā mibbē þách, wəlaqáxtì 'eþ-našēch lo'ēnēch, wəna þáttì ləre'ách,
- (12) wəšachát 'im-našęch lə'ēnē haššemeš 11: (12) kī attā 'astļa bassaļer, wa'nī 'e'se 'eb-haddatār hazzē nezēd köl-jista'ēl,
- (13) wənézed hassámes! «" (13) wajjómer dawíð 'el-naþán: "xatàþi ləjahwē!" wajjómer naþán¹: "gam-jahwē he'ðir xattāþāch: lð þamūþ:
- 14 'èfés kī-ni'es ni'ast 'eß-18 jahwé baddatar hazzé, gam-habbén
- (15) hajjillőd lách mő/ jamű/!" (15) wajjélech nafán 'el-be/fő.

wajjiggőf jahwę 'ęþ-hajjeled

- (16) 'aśęr jáladà 'éśęþ- 'ūrijjā ladawíd, wajje'anáš, (16) waibaqqeš dawíd 'eþ-ha'lohīm ba'ād hanná'ar,
 - wajjásom-dawid-som, ubã welan (bassáq)14, wešachāb 'àrsá,
- 17 wajjaqúmū 'alāu 15 ziqnē bēþó,
 - lạhqīmô min-ha'áres, wəlō 'abã, wəlō-barā'o'ittàmoláxem.
- 18 waihī bajjom hašbī'ā,
 - wajjamoh hajjaled, wajjiro'ù abde dawid lohaggīd-lö,
 - kī-mēþ hajjýlęð, kīo'ámərù: "hinnē bihjóþ\hajjýlęð\xãi dibbárnū 'elāu, wəlō-šamá' bəqōlénū:
 - wə'ēch nōmáro'elàu: »mēb hajjéleā!«
- (19) wə aśā ra ā!" (19) wajj ár 18 kī o ábadáu mi þlaxšīm, wajjáben dawīd kī o mē þ hajj éleð, wajjömár 17:
- (20) "hặmẽp hajjeled?" wajjómərù: "mẽp!" (20) wajjáqọm dawid meha'áres, wajjáres wajjásech, waixalléf simlopáu,
 - wajjabő 'el-18 jahwé, wajjištáxū (lď)19, wajjabő 'el-bēþő wajjiš'ál, wajjasímū lō léxem wajjochál.
- 21 wajjōmərü 'ặbadāu 'eláu: "mū-hạddabār hạzzē̃ 'ặšér 'astþá?"
 bə'ôd ²⁰ hajjèled xãi sàmtā wattébk,
- (22) wəcha'ser meh hajjeled, qàmtá, wattochāl làxem!" (22) wajjomár:
 "bə'od-hajjeled-xāi samtī,
 - wa'ebkē, kīv'amartī: »mīvjode' jəxonnenī jahwe, wəxai hajjaled «:
- 23 wə'attā měþ, lammā zzé 'anī şám?
 - hạ' ũchál lạh šī bō oʻ ỗ đ? 'ặni holèch o'elấu, wəhú lō-ja šūb 'elái!"
- 24 wainaxem dawid 'ebbab-šeba' 'išto,

8 danach dəbar MLXX, fehlt Luc. Theod., gestrichen von B. 9 danach gb la'sõb hará' bə'ēnáu:

9° 'eþ'vūrijjā haxittī hikkiþa baxéreb, weþ-'ištö laqàxta llách lə'iššā (9° gestrichen von B. unter Heraufnahme von 10°) 10 danach 'eqeb kī bəziþánī. Oder ist kō 'amar jahwē zu streichen? 11 danach hazzōþ (vgl. 12°) 12 danach 'el-dawið 13 danach 'ojəbē, gestrichen von Geiger* 14 so B.* nach Luc. 15 'alāu hier LXX, nach bēþō M 16 danach dawið 17 danach dawið 'el-'ābaðāu 18 bēþ-; vgl. B. 19 so LXX 20 so W.* nach Luc. etc.: ba'būr

wajjabő 'elęh, wajjiškāb 'immāh, (wattahar) 1 wattelęd ben, wajjiqrā 'eþ-səmō səlomō.

(25) wəjahwe 'ğhebo, (25) wajjiqra 22 'eb-səmo jədidəjà +ba'būr jahwe.

LV^b. Der Ammoniterkrieg. Schluß (S_{α}) .

II, 12.

- 26 (8. II, I) wajjilláxem jö'áð berabbáh bende ammón,
- (27) wajjilköð 'ef-'īr hammáim' (wajjehrəseh)'. (27) wajjislāx jö'ab mal'achim 'el-dawīd wajjömer: "nikaanti bərabba, gam-lachadtī 'ef-'īr hammaim:
- 28 wə'attā 'ĕsõf 'eþ-jéþer ha'ām, waxnē 'al-'ir (hamlūchā)', wəlochāā, pen-'elköā 'ặni 'eþ-ha'ir, wəniqrā səmī 'alēh!"
- 29 wajję'sóf '' 'ęþ-kol-ha'am, wajjélech rabbáþa, wajjilláxem bàh wájjilkadáh,
- 30 wajjiqqáx 'ęþ-'ặtéręþ- milkóm' me'àl-rōšō, umišqalāh kikkār zahāb, wə'ében jəqarā, wattəhi 'al-ròš-dawīd, ušlāl ha'īr hōṣī
- (31) hạrbế mo'ód, (31) wẹb-ha'ám 'ặšẹr-bãh hōṣt, wạjjàsém bạmzerá, ubạxriṣt hạbbarzél ubmazzərób habbarzél, wəhe'bắd' 'ōþám bạmmalbén'. wəchen ja'st ləchòl. 'art. bnē-'ammôn, wajjásob dawid' jərūsalém.

LVIII. Amnon und Thamar. Amnons Tod (8β) .

II, 13.

- wạih**i** 'ạxặrễ-chèn,
 - ul'abšalôm hen-dawid 'axop jafa (mo'od), ušmah tamar, wajje'habèho'amnon ben-dawid.
- 2 wajjéşer lð'amnön¹ ba'būr tumár 'axobo, ki\tobūlā ht, wajjíppalè\tob'ēnē 'amnön
- (3) lạ sốp lấh mơ ùmá. (3) ul ạm nỗn rẻ, uš mớ jonadáb, ben-šim ấ 'ăxĩ đawiđ.
- (4) wəjönadāb 'šš xachām mə'őd, (4) wajjömer lö (jönadáb):
 "maddū' 'attā kàchā dál, ben-hammelech,
 - babbóger babbóger? hặlô tạngiđ lĩ?" wajjômer lở 'amnôn:
 "'ep-tamār 'ặxôp- 'ặbšalõm 'axĩ
- (5) 'ặnt 'ohēb!" (5) wajjömer jonadāb : "šəcháb 'al-miškabách wəhiþxāl, ubā 'abich lir'oþách,
 - wo'amartà 'elau: »taboonaopamar 'axofi wofabreni lèxem,

²¹ so Th.* nach LXX 22 davor wajjišlaz bejad nahan hannabī

LV°. I so W.*: hạm lũch ā 2 so ergünzt nach I Chr. 20, I 3 'ạl-ha'īr 4 danach dawið 5 so W.*: malkam M, Μελχὸλ τοῦ βασιλέως αὐτῶν LXX 6 so G. Hoffmann*: wəhç'δῖr 7 so W.* nach Qere und LXX (τοῦ πλινθείου): bạmmalken Kethib 8 danach wəchol-ha'am

LVIII. 1 danach *ləhi\dot{p}x\dot{q}tli\ddot{o}\dot{p} 2 l\bar{o} jəh\bar{o}nada\ddot{o}; vielleicht ist statt des l\check{o} der Name zu streichen*

```
wə'asəþā lə'ēnai 'eb-habbirjā,
```

(6) ləmā'án'ášèr'er'é wə'achálti mijjadáh!«" (6) wajjiškāt 'amnon wajjiþxál. wajjatō hammélech lir'oþō,

wajjömer 'amnõn': "tabō-nà-tamár 'axobi, ublabbeb lə'enai štē-lbibób, wə'ebre mijjadah!"

- 7 wajjišlāx dawid 'el-tamār habbai þā lēmõr: "ləchī nd bē þ. 'amnõn 'axich, wa'sī-lo habb rjá!"
- 8 wattelech tamár bēþ amnon axīh, wahū šocheb, wattiqqáx 'eþ-habbaséq wattalöš, watlabbéb la ēnáu,
- (9) wạtbạššél 'ef-halbībōf, (9) wạttiqqáx (wạttittén) lạmšaréf, wajjişsóq bfanáu.

 wạima'ên ('amnōn) le'chōl,

wajjómer 5 : "hōṣt' \bar{u} chọl-'tš me'alái!" wajjoṣt' \bar{u} 6 chọl-'tš me'alāu,

10 wajjómer 'amnon 'el-tamár:

"habî'ī habbirjā haxéder wə'ebre mijjadech!" wattiqqax tamar 'eb-halbibōb 'ašér 'aśa bá,

- (II) wattabê lə'amnõn 'axih hexàdrā, (II) wattaggēš 'elāu le'chól. wajjaxzēq-bāh <'amnõn>,
- (12) wajjómeroláh: "bő'i šichbī 'immt, 'ặxōþī!" (12) wattómer lö:
 "'al-'axī, 'ặl-tə' annénī,

kī lo-je as chen bəjisra'el: 'al-ta's c'p-hantalā hazz b:

vạ'nĩ 'ànã 'ōlích 'eþ-xerpaþí?'

wə'attā dabber- nă 'el-hammelech, kī-lo jimna'enī mimmekka!"

14 wəlő 'abã lišmó' bəqoláh,

(15) wajjęxzą́q mimmę̀nnā wai'annę́h. (15) wajjiškāt 'ittāh', wajjiśna'èh-'amnōn śin'ā zədōlā mə'ód,

kīvzđōlá hạssin'ã 'ặsṣr səne'áh me<ha>'ạhbã° 'ặsṣr 'ặhebáh.

(16) wajjömer-lăh 10: "qùmĩ le chĩ!" (16) wattömer lờ: "'al-'axi, $k\bar{\imath}-z\bar{d}\bar{\upsilon}l\bar{a}$ hara' \bar{a} 11 hazz \bar{b}

mehárīšonā 12 'ašer-'ast þa 'immī 18!" wəlo 'abā lišmo'olah,

wajjiqrá 'ęþ-na'ró ¹⁴ wajjōmár:

"šilxú-nà" ep-zőp me'alái haxùşã, un'õl haddelep 'axăréh!"

18 wə alệh kə bóng b passim.

17

kī chēn tilb áš nā bən o þ-hamm èléch hab þūló þ me' o lám 16

wajjosē 'opāh məšárəpòhaxús, wajjin'āl 16 haddelep 'axareh,

19 wattiqqax.tamàr.'efer (wattasem)17 'al-rosah,

uch þóng þhappassím 'ašgro'algh qara, 'ā, wattásgm jadáh 'al-rōšāh,

³ danach 'el-hammelech. Oder ist 'amnōn zu streichen? 4 'eß-hammešareß wattissog 5 'amnōn steht hinter dem wajjūmer von 9° 6 so B. nach LXX: wajjesə'ū M 7 danach wə'attū tihjē kə'axad hannəbalīm bəjisra'el 8 so W.* nach LXX: 'oßah M 9 so B.* nach LXX 10 danach 'amnōn 11 so Th.* nach Luc. etc: 'al-'odōß hara'ā haggədōlū 12 so nach Luc.: me'axereß MLXX 13 danach ləšalləxenī 14 danach məšarə ō: gestrichen von N. 15 so W.*: me'īlīm 16 so Kl.*: wəna'al M 17 so Th.* nach LXX

wattelech haloch wezo'egā 18.

20 wajjómer 'eléh 'aðšalóm 'axih: "ha'amnón 190'axichohájào'immách? wa'attá, 'axo þi, haxriši:

'axīch\hū: 'al-tašifī 'ef-libbéch laddabār hazzē!" wattéšeb tamár šomemã ¹⁰ bēf\'abšaldm\'axih.

21 wəhammelech 11 sama 'epkol-hadbarim ha'elle, wajjixar loome'od,

22 wəlő-đibbér 'atisalom

'im-'amnôn ləmerá' wə'ad-töb 22 'al-dəbár 'ặšệrv'inná 'eþstamár 'ặxoþô.

23 wạihi lišna þāim jamim,

wajjihjú zozəzím labšalőm bəbá'al xaşőr, 'ašér 'im-'efráim, wajjiqrá 'abšalőm ləchól-bənè hammelech.

24 wajjabó 'abšalóm 'el-hammélech wajjömár: "hinnē-ná zozzzim lə'abdāch: jeléch-nà hammélech wa'badáu 'im-'abdách!"

25 wajjómer hamméléch 'el-'abšalóm: "'al-bənī, 'al-nā neléch kullànū, wəlō nichbāđ 'aléch!"

wajjífros-bő, wəlő-'abã laléchep, waibárachèhú.

26 wajjömer 'abšalöm: "walö,

jelệch-nà 'ittánū 'amnőn 'axī!" wajjömer lỗ hạmmelech:
"làmmā jelēch 'immách?"

27 wajjifrós-bð.`atšalom, wajjišlāx 'itto 'eþ-'amnon wə'eþ.kól-bənè.hammélech.

(wajjá'aś 'atšalom mišté

(28) kəmištē hammélech) 28, (28) waişáu 'abšalom 'eþ-nə'arāu lēmór: "rə'ū-nā kəṭōt leb-'amnon bajjáin,

wə'amártî 'ặlēchę̃m: »hạkkt 'ęþ-'annön!« wahmittémo'oþò, 'ál-tīra't:
hặló kīo'anochī siwwiþī 'eþchém?

(29) xizqū wihjú libnē-xáil!" (29) wajja'śū na'rē 'apšalom lə'amnon ka'šę̃r ṣiwwá 'apšalom.

wajjaqumu kol- bənē hammelech, wajjurkəbuo'is 'al-pirdo,

(30) wainusún 21, (30) waihi hémma baddérech,

wəhasmu'ā bà'á 'el-dawid lēmòr: "hikká 'ặbsalōm 'eþ-kél-bənè hammelech, wəlō-nō þár mehèm 'exád!"

32 wajjá'an jūnadáb len-šim'á 'ặxī-dawīd, wajjómer: "'al-jōmár 'ặdonī:
»'eb-kól-hạn'arim 27 hemì bắ «,

kī-'amnôn ləbaddő měþ: kī-'al-pí 'abšalôm hajəþã sūmã 18 mijjôm 'annoþô 'eþ.tamár 'ặxoþô.

33 wə'atta 'al-jasém 'ặdoni hammèléch 'el-libbo dabar lēmór:
»kol-bənē hammélech mèbû!«

¹⁸ so B. nach LXX: wəza'aqā M; oder lies mit K. wəza'ōq? 19 so W.*: hạ'ămīnōn M 20 so LXX: wəšomemā M 21 danach dawid 22 danach kī-śanē 'abšalōm 'ep-'amnōn, gestrichen von Kl.* 23 so Th.* nach LXX '24 wajjanusā M 25 danach hammelech 26 so Th.* nach LXX: niṣṣabīm qəru'ē bəzadīm M 27 danach bənē-hammelech 28 so Qere, sīmā Kethib

36

```
(34) kī-'īm 'amnôn ləbaddō měþ, (34) wəjéþer 'exāu šalôm<sup>19</sup>!"

wajjiśśā hanná'ar hassofé 'eþ-'ēnāu,

wajjár wəhinnē 'am-ráb holəchīm (bədérech xoronáim bammōrád.

wajjabō hassofé wajjaggēd lammélech,

wajjömer: "'ănašīm ra'iþī) so middérech xoronāim si missād hahár!"
```

wajjōmer: "'ānašīm ra'īpī) w midderech xoronāim si mişsād hahar! 35 wajjōmer jōnadab 'el-hammelech:

"hinne bəne- hammelech bà'ü: kidbar 'abdach ken-hajā!" waiht kəchallobo lədabbér,

wəhinne bəne- hammelech bà'ü, wajjib'ü ('eþ-)qōlam wajjibkü, wəzām-hammelech wəchol-'ābad āu

(37^b) bachū bəchī zadöl mə'ód. (37^b) wajji þ'abbel (hammelech dawid) **

'al-bənö kol-hajjamim.

LIX. Absaloms Flucht und Rückkehr (8 β und 8 γ [?]).

II, 13.

37° wə' át šaldmobar ax wajjelech 'el-talm ai ben-' ámmīhù dom elech gə štir, 38° waihī-1 šam šaloš šanim.

39 wattáxel² rūx³-hammélech laséb 'el-'abšalóm, kī-nixám 'al-'amnon kī-méb.

II, 14.

- ı wajjèđạ' jō'àt bện-şərujã,
- (2) kī-lēb hammélech (jasá) 'el-4'abšulóm, (2) wajjišlāx jō'áb təqō'á, wajjiqqāx miššām 'iššā xāchamā,

wajjömer 'eleh: "hiþ'ábbəli-ná, wəlibši-nà\bizde-'èbel, wə'āl-tasúchī šèmen,

wəhajt þ kə'iššā z jamīm rabbim mi þ'abbéleþ 'al-mēþ,

ubáþ 'el-hammélech, wədibbart 'eláu

kaddabar hazze!" wajjásem jö'ab 'ep-haddəbarim bəfih.

4 wattubó ha'iššá hatqo'iþ'el-hammélech,

wattippól 'al-'appę̃h 'àrṣā wattištáxū, wattómęr: "hōší'ā, hammęlęch!" wajjómęr-läh hammęlęch:

5 wajjāmer-lāh hammélech: "mā-llāch?" wattömer: "'ặbāl, 'iššā- 'almanāo'a nì, wajjamoþ 'išt.

ulšifxaþāch šənē banīm, wajjínnaṣù šənēm < jaxdáu> baśśadē, wə'en maṣṣīl benem, wajjách ha'exáð 'eþ-'axīu',

²⁹ so Kl.*: wajjibrax 'abšalom 30 so (Th.) W.* nach LXX 31 so (Th.) W.* nach LXX: 'axărāu M 32 so Th.* nach LXX

LIX. I davor 38° wo'abšalōm barax wajjelęch gəšūr aus 37° wiederholt: die Streichung und die Umstellung von 37° nach B. 2 wattechal 3 so W.° nach Luc.: dawid 4 'al-'(zur Ergänzung vgl. Budde S. 264) 5 so allgemein mit vielen Hss. und den Versionen für wattōmer M 6 so Th.° nach LXX: wajjakkō M 7 so W.° nach LXX ('eb-ha'exad 'eb-'axīu): 'eb-ha'exad M

(7) wajjámęþ 'oþö. (7) wəhinnë qàmā chọl-hạmmišpaxà 'ál-šifxa þāch wajjömərù: »tənî 'ęþ-makkë 'axiu, unmiþëu bənéfęš 'axiu 'ăšèr-haráz, wənašmidā gam 'éþ-hajjöréš! « wəchibbú 'ęþ-gaxaltī 'ăšér niš'a rá!

ləbilti sum-līšī šem uš'eriþ 'al-pəné ha'damá

- 15 wə'atta' 'ašer-bahı lədabber 'el-hammelech 'adoni 'eh-haddabar hazze, ki-jerə'un-ha'am, wattomer šifxahach:
- (16) 'ặđ ạbrā-nnà 'el-hạmmelech, 'ūlái jạ 'sa hạmmelech 'el-dəbár 'ặma þō, (16) kī jišmá 'el-'ama þō mikk àf ha 'iš
- (17) ləhạšmīđ 'ofi wef-bənī jàxáđ minnaxlāf jahw ξ^{10} !" (17) wattōmár 11 : "jihj ξ -nná $_{\circ}$ dbar-'ǎdonī hammelech limnuxá,
 - kī kmal' ách ha' lohim ken ' að on ī hammelech lismo' hattöb wehará', wejahwe ' ' eloh ệch 13' ' immách!"
 - 8 wajjómer hammélech 18: "locht lobe þech, wa'nt 'asawwe 'alaich!"
 - 9 wattómer ha'iššá hatqō'tþ'el-hammelech:
 - "'alái, 'ădonī hammelech, he'awón wə'al-bēþ 'abi, wəhammelech
- (10) wəchis'ő naqī!" (10) wajjömer hammelech:
 - "hạmđabber 'elaich, wahbe þīu 14 'elai, wəlő-josif 'ðð
- (11) lazá aþ bắch!" (11) wạttō mặr:
 - "jizkýr-nà hạmmélech 'eþ-jahwé 'ělohéch meharbóþ' go'èl haddám ləšaxēþ, wəlö jašmidū 'eþ-bəni!"
 - $wajj\delta m_{\pmb{e}r} \ \ \langle hammélech \rangle : \quad \ \ \, , \\ xai-jahw \not e \ 'im-jippól \quad \ missa'rāþ \ bənēch \ 'àrṣā!"$
- 12 wạttổmer ha'iššá: "təđabbér-nà-šifxaþách
- (13) 'el-'ặđonī hạmmélech dabār!" wajjómer: "dabbēr!" (13) wattómer ha'iššá:
 "wəlàmmã xašábtā kazőþ
 - 'al-'ām jahwē ¹⁰? umiddabbēr hammelech haddabār hazzē kə'ašem, ləbiltī hašīb hammelech 'eb-nidxõ:
- 14 kimōh namúh, ×××××× ××××××,

wəchammaim hanniggarīm 'arşa,

- 'ǎšer lo je'ase ft, wəlō-jiśśà jahwē 18 nèféš məxaššeb 17 maxšaboþ ləbilt jiddāx mimménnū niddáx!"
- 18 wajjá an hammélech wajjömer 18: "'al-ná þochaxdī mimménnī dabār 'ăšér 'anochī šo'ēl 'o þách!"
- (19) wattómer ha'iššá: "jədabbér-nà"adont hammelech!" (19) wajjómer hammelech: "hájád jö'äb 'ittách bəchol-zóþ?"
 - wattạʻan ha'iššā wattömer \langle 'el-hammelech \rangle 19: " $x\bar{e}$ -nafšách, 'äðonī hammelech, 'im-ješ 20 ləhemin ulhasmīl
 - mikkól 'ášer-dibbér 'ádonī hammélech: kī-'atdāch jō'át, hūsiwwánī, wəhūsām bəfi šifxaþāch

⁸ die Umstellung von V. 15—17 nach Cook und B. 9 danach hammelech 10 so B.*: '¿lohīm 11 danach šifxaþəcha M, ha'iššā LXX 12 danach jəhī 13 danach 'çl-ha'iššā M, fehlt LXX 14 so W.*: wahtēþō M 15 so W.*: meharbīþ Kethib, -aþ Qere M 16 so B.: 'λlohīm 17 wəxašat M, και λογιζόμενος LXX (xōšet Ewald*) 18 danach 'çl-ha'iššā 19 so LXX 20 -'iš M

12

17

20

```
"ha'arőn jošéb" bassukkóþ, wādonī jō'áb wə'abdê 'ặdont

'al-penê haśśadę̃ xonīm,

wa'nī 'abo 'el-bēþī le'chól wəlistóþ wəliskáb 'im-'istí'?"

wajjómer dawíd 'el-'ūrijjá:
```

"šeb bazę gam-hajjóm, umaxár 'ặšalxẽch b!" wajjéšęb 'ūrijjā bīrūšalēm bajjóm hahù wmimmoxrá þ.

13 wajjíqrū-lòdawíð, wajjōchál ləfanāu wajjēšt, waišákkərèhů. wajjeṣē ⟨'ūrijjā⟩ ba'éręb

liškát bomiškató 'im-'atdé 'adonau, wel-befo lo jarád.

14 waiht babbóger, wajjichtób-dawid-séfer

(15) 'el-jö'áb wajjišláx bəjád 'ūrijjá. (15) wajjichtöb hasséfer lemór:
"habé 'e 'eþ-'ūrijjá (haxitti)

'el-mül' hammilkamā haxzaqā, wəšabtem me'axrāu, wənikkā wameþ!"

16 waihī bišmõr jō'ab

'ęl-ha'îr, wajjittén 'ęþ-'ūrijjā 'ęl-hammaqom 'ǎšèr-jadá' kī-'anšē-xāil šām.
wajjésə'ū-'anšē ha'īr,

wajjillaxặmű 'ęþ-jō'áb, wajjippól min-ha'ám me'abdī dawíd, wajjàmóþ gam.'ūrijjā haxitti.

18 wajjišlāx jō'áb wajjaggéd ledawīd 'eþkol-dibré hammilxamá.

19 waisāu (jō'áb) 'eþ-hammal'āch

lēmór: "kəchallö fāch 'ef-köl-dibré hammilxamā ləd abbér 'el-hammélech,

wəhaj $\dot{\mathbf{a}}$ 'im-t $\dot{\mathbf{a}}$ 'l $ar{ar{\epsilon}}$ xặm $ar{a}ar{b}$ hạmm $ar{\epsilon}$ lęch,

wə'amár làch: »mạddů' niggaštém 'el-ha'ir ləhillaxẽm? hặlố jəda'tém 'eþ-'ặšẽr-jort me'ál hạxōmá? «

nī-hikká 'eþ-'àbīmelech bện-jərubbá'al®? hặlō-'iššã hišlichā 'alāu
pèlaxrécheb me'ál-haxōmã,
wajjámoþ bəþebēs? làmmá niggastém 'el-haxōmá?" ×× ∠ × × ∠

- (22) wə'amártà: »gạmoʻabdách 'ūrijjā hạxittī měþ!«" (22) wajjelech hạmmal'ách, wajjabō wajjaggéd lədawīd
- (23) 'e [kol-' dšér šəlaxő jö' ab. (23) wajjómer hammal ách 'el-dawíd: ,kī-zábərù alén ha našīm,

wajjész'ù velén hassad é, wannih jễ 'à lễm 'ad-pé þax hassa'ar,

24 wajjorú hạmmōrím 'el-'ābad ệch

me'ál haxōmá, wajjamúþū me'abdē hammélech (kišmōná asàr 'iš) !"
(wajjixár 10 lədawid 'el-jō'áb,

wajjómer 11: "làmmá niggaštém 'el-ha'ir ləhillaxem? hālo jəda'tém
'eþ.'äšer tukkü me'ál haxomá?
mī-hikká 'eþ.'äbīmelech bèn-jərubbá'al 8? hălò.'iššä hišlichā 'aláu

3 h. wejiśra'el wihūdā jošebīm 4 danach xajjęcha we- (fehlen LXX) xē nafšęcha 'im-'ę' śē 'eþ-haddabar hazzē 5 'ašallexękka M 6 so B. nach LXX: habū M 7 danach penē M; oder lies 'el-penē nach ἐξ ἐναντίας LXX? 8 so allgemein für jerubbệ šẹþ M, 'Ιεροβοάμ etc. LXX 9 so KL.* nach Luc. 10 das folgende mit B. an dieser Stelle ergünzt nach LXX, welche die Verse nach V. 22 bietet 11 danach 'el-hammal'ach LXX

LX. Die Empörung Absaloms (SB).

II, 15.

- 1 waihi me'axrēochēn, wajja'as lo 'absalom merkabā wəsusim, waxmiššīm 'iš rasim ləfanāu.
- 2 wəhiškim 'abšalom wə'amád 'al-jad dérech haššá'ar, waihī kol-'iš ' 'ašer-jíhjē-llō-rīb labo
 - 'el-hammélech lammišpát, wajjigrá 'aðšalőm 'elāu wajjómer (lð)':
 "'ē-mizzēvīr-'a ttá?" wajjomár:
- (3) "me'axad šibie- jiśra'el 'abdach!" (3) wajjómer 'eláu 'abšalóm: "rə'e dəbarech töbim unchoxim,
- (4) wəšomē' 'ēn-lāch me'ēþ hammélech!" (4) wajjömer 'abšalõm (la'iš):
 "mi-jəśiménī šofēt ba'áres,
 - wə'elái 3 jābò chol-'iš 'ặšṣr-jíhjē-llò rib- umišpát, wəhişdáqtihti 4!"
 wəhajā biqrob-'iš ləhištáxāwò b lö,
 - wəšalax ('abšalom') 'eb-jado wəhexzīq bo' wənasaq lo.
- 6 wąjją si sakadabār hazz j
 - ləchǫ́l-jiśra'él 'ặšęr-jabó' \bar{u} ° lạmmišpáṭ 'ęl-hạmmę́lęch, wạizannéb 'ạbšal \bar{b} m 'ę \bar{b} -lēb 'ạnšé jiśra'él.
- 7 waiht miqqeş 'arbā' šantm', wajjömer 'abšalom 'el-hammélech: "'eləchānnāwa' šallém 'eß-niðrt,
- (8) 'ašér-nadarti lejahwé bexebrőn: (8) kī-néder nadar 'abdách bešibti bizšűr b lemór:
- 'im-hašéb ' jəšībénī jahwę jərūšalém, wə'abádti 'ęþ-jahwę (bəxębrón)''!" 9 wajjómer-lð hammelech:
- (10) "lěch bošalőm!" wajjágom wajjelęch xębrónā, (10) wajjišláx 'abšalőm 11 boch oli jiéra' el lemór:
- "kəšóm achèm 'e þ-qól haššofár wa'martem: » malách 'abšalóm bəxebrön! «"

 11 wə'e þ-'abšalóm haləchü mā þaim 'iš
 - mīrūšalėm 12 gəru'im wəholəchim ləþummam, wəlo jadə'ü kol-dabar.
- 2 wajjišláx 'abšalôm (wajjiqrā) la'xīþófel 18 hagailoni jö'ēs dawid (xebrònā, wajjabô 14 'axībófel) me'īrô,
 - hạggiloni jū eş dawid (xẹbrönā, wajjabō 14 'ḍxī þófel) me irō miggilō bəzobxō 'eþ-hasbaxim.
 - wạihĩ hạqqéšęr 'ạmmiş, wəha'ām hōlẽch waráb 'ẹþ-'ạbšal $\ddot{\sigma}$ m.
- 13 wajjabó hammaggið 'el-dawið lēmór:
- (14) "hajā lēb-'anšė 16 jiéra'él 'axặrė 'abšalőm!" (14) wajjómer dawīd ləchél-'ặbadāu 'ặšer-'ittö bīrūšalém:
 - "qumu wənibra xã, kī lo-bihje-llánu fəleta mippəne 'absalom!

LX. I so Sm.* nach LXX (und 4°): -ha'īš M 2 so LXX 3 so B.*: wə'alai 4 wəhişdaqtīu M 5 so B.: lō M 6 lies habba'im? 7 so allgemein nach Luc. etc.: 'arba'īm šanā MLXX 8 danach ba'ram, gestrichen von Cook 9 so Th.* nach LXX: jašīb M 10 so Kl.* nach Luc. 11 danach məraggətīm, gestrichen von B. 12 mīrūšalem und mābaim 'īš zu vertauschen? 13 so W.* nach Luc.: 'eb-'dxībofel 14 wajjabō ergānzt von (W.)B. 15 so LXX: -'īš M

(wə'attā) mahrti lalécheb,

pěn-jemahér wehissiz 'o pànů 16, wehiddīx 'alén 'ep-hara'ā, wehikkā ha'ir lefī-xáreb!"

- 15 wajjómərù abde- hammelech 'el-hammelech: "kəchól 'aser-jibxar 'adonī hammelech, hinné 'abadech!"
- 16 wajjeşē hammelech wəchol-befo bərazlau, wajja zöb hammelech 'eb' éser našim pilazšīm
- (17) lišmõr habbáiþ, (17) wajjeṣē hammelech wəchól-'ābadāu' bərazlāu, wajjá'mədù bēþ hammerxáq,
- 18 wəchǫl-ha'ám 18 'obərim 'al-jadő, wəchǫl- hakreþī wəchǫl-hapleþī 20, $\langle k \rangle$ šéš-me'òb'iš, $\langle w$ 'anšẽ 'ittái

hạggitti > 21 'ặšęr-bá' \bar{u} bərazl \bar{o} miggá \bar{p} 'obərim 'al-pən \bar{e} hammélech.

19 wajjömer hammélech 'el-'ittái haggitti:

"làmmā þeléch gạm-'attā 'ittànū? štďb wəšéb 'im-hammǫlech, kī-nọchrī 'a_ittā, gạm-²²golē

- (20) 'attá mimqōmāch ²⁸: (20) təmől bō'ách, wəhajjóm 'ặnī'éch 'immàn**ũ** lalécheþ, wạ'nī hōléch
 - 'al' ăšér-'ănt hōlēch! šử b wohašéb 'ep-'azēch 'immách, (wojahwē ja' śśw' immàch) "'wésed we'mép!"
- 21 wajjá'an 'ittái 'eþ-hammélech wajjōmár: xē 26 (nafšách) 26, 'ǎdonī hammélech, kī 27 bimaōm 'ašér jihjē-ššám

'ặđont hạmmelech, 'im-ləmáuþ 'im-ləxajjīm, kī-šām jihjē 'abdách!"

22 wajjómer dawið 'el-'ittái: "lech-wa'bór!"

wajja'bor 'ittai 28 wəchol-'anašau wəchol-hattaf 'aser-'itto,

23 wəchğl-ha'árçş bōchim qōlogadöl.

wəhammelech ²⁹ 'omēd ⁸⁰ bənáxal qidrön, wəchəl-ha'am 'obərim 'al-panáu ³¹ derech-zéf-³⁸hammid bár.

- 24 wəhinne zam-şadöq webja þar ** 'ittó nosə'im 'eþ-'arön ha'lohim *4, wajjaşşi zū ** 'eþ-'arön ha'lohim **.
- (25) 'ad-tóm kol-ha'ām la'tōr min-ha'īr. (25) wajjōmer hammelech ləsadtōq:
 "hašet 'eb-'aron ha'lohīm ha'ir,

(wəješéb bimqomó) s1, 'im-'emşã xěn bə'enë jahwé wehšibánī, wəhir'ánī 'oþó web-nawéu:

- 26 wə'im kỗ jōmár: »lō xafástī bắch! « hinənī: jạ'sễ-Uǐ kạ'šệr tắb bə'ēnāu!"
- 27 wajjömer hammelech 'el-şadöq hakkohen: "rə'ü 38 'attá (webja þar) 39,

¹⁶ wəhissizanü M 17 so Th.* nach LXX: -ha'am M 18 so Th.*: -'abadāu
20 danach wəchol-haggittim 21 zur Ergänzung vgl. Budde S. 272 22 wəzam- M
23 so Th.* nach LXX: limqōmecha M 24 so Th.* nach LXX 25 xai-jahwē wəxē
26 so Luc. 27 danach 'im Kethib, fehlt Qere und LXX, gestrichen von Th.* 28 danach haggitti 29 davor wəchol-ha'am 'obərīm, gestrichen von Sm. 30 so W.*: 'ober
31 so W.* nach Luc.: pənē 32 so Ewald* nach Luc.: 'ef- M(LXX) 33 so (Th.)B.:
wəchol-halwijim 34 davor bərīf, gestrichen von B.* 35 wajjaşsiqū M 36 danach
wajja'al 'eðjahar, gestrichen von Kl.* 37 so Th.* nach Luc. 38 so N.* nach LXX
(lies rə'ē mit B.?): harō'ē 39 so B.*

šùbū 40 ha'ir bəšalöm,

wą xīma a benách wej ona pan ben- eb ja par šené benēchém ittechém.

28 ro'ū 'anochī miþmahméh

bə'abröh hammidbar 'adobo dabar me'immachém ləhaggad li!"

29 vajjášet sadóq webjaþár

(30) (hakkohānim) 'eþ-'ārön ha'lohim jərüsalēm, wajjeseb *1 šam *2, (30) wədawid
'olé bəma'le hazzēbīm,

'olē ubōchē, wərōšõ 48 xafūi, wəhū holēch jaxéf, wəchol-ha'am 'ăšer-'ittō xafū' 'īš\rōšō,

- (31) wə alű alð ubachó. (31) uldawid 44 huggàd 45 lemor: "(gám-)46 axi þófel baqqósərim vim-'absalóm."
- (32) wajjómer *1: "sakkél-nào 'eþ-'ặṣáþ 'ặxīþófel, jahwēl" (32) waihtoðawið obá 'ạð-haróš 'ặṣer-jištáxāwèošám

lēlohīm, wəhinnē liqrā þõ xūšái ha'arkī (re'ē dawīd) 48, qarti kuttonto, wa'damā 'al-rō šô.

- 33 wajjómer lodawid: "'im 'abarta 'itti, wohaji þa 'alai lomassá,
- 34 wim-ha'īr tašút, wə'amártà latšalõm:

» abár 'axì hammélech, wo abích 'axaráu: wa nī 'ébed 'abích me 'az ',
wo 'attā 'anī 'o 'abdách «,

(35) wəhefártà-llǐ 'eþ' ặṣáþ 'ặxī þófel: (35) wahlō 'immāch šăm sađōq webja þár hakkohānim?

wəhajá kol-haddabar 'àśèr-tišmá' mibbèþ-hammélech, taggið ləṣaðöq ul'eðjaþar ⁶¹:
hinnē-šām 'immám šənè-bəném,

'ðxīmá'aş ləşadöq wəjōnaþán leðjaþár, ušlaxtém bəjadām 'elái kol-dabār 'ðšér tišma,'ů!"

37 wajjabő xūšāi re'ēođawidoha'tr, watšalom jabo jerūšalem.

LXI. David mit Siba und Simei. Absalom in Jerusalem $(S\beta)$. II, 16.

11, 10 wədawid 'abğr mə'át meharós,

LXI. I so KL.*: wasemed

36

wohinné sībà ná ar morība al ligrā þó, wo im mó i xămorim xăbušim, wa lêm mā þà im léxem ume á simmūgim,

(2) ume'ā qǎiş, wənebel jǎin, (2) wajjómer hammélech 'el-sībā:
"mā-'ellē llǎch?" wajjómer sībā:

"haxmōrim ləbē þ-hammélech lirkób, wəhalléxem wəhaqqaiş le'chol han'arim,

⁴⁰ so B.*: šubā 41 so W.* nach LXX: wajješəbū M 42 ergänze danach bimqomō (vgl. 25°), so daß dawid zur folgenden Zeile rückt? 43 so B. nach LXX: wərōš lō M 44 so W.* nach Luc.: wədawid MLXX 45 so Th.* nach LXX: higgīd M 46 so Th.* nach LXX 47 danach dawid 48 so Th.* nach LXX 49 so im wesentlichen Anschluß an Kl.: 'abdəcha 'ànī hammelech 'ehjē 'ebed 'abīcha wa'nī me'az M, 'abərū 'axēch wəhammelech 'axarai 'abar 'abīch + 'exjē 'ebed 'abīch 'anī me'az LXX 50 so LXX: wa'nī M 51 danach hakkohānīm

wəhajjāin lištöþ hajja'éf bammidbár."

- 3 wajjömer hammélech: "wə'ajjé ben-'àdonech?" wajjömer sībá 'el-hammelech: "hinné jošéb bīrūšalém,
 - kī 'amār: »hajjām jaštbū lī bēļ jisra'el 'eļ mamlecheļ' 'abī! «"
 wajjāmer hammelech ləsibā:
 - "hinnē lāch kòl 'ặšệr limrībá'al!" wajjómer': "hištáxặwè þi:
 'emṣā-xén bə'ēnēch, 'ădonā hammelech!"
- 5 wajjabő hammélech dawid 'ad-baxūrim, wəhinné miššàm 'īš josé mimmišpáxaþ bēþ-ša'ūl, ušmő šim'i
- (6) ben-gerá, (wəhū) joṣē jaṣō umqallel (6) waisakkel ba'banim 'eþ-dawið wə'eþ-kōl-'abðë hammèléch b
- (7) mīmīnō umiśmōlō. (7) wəchō-'amặr šim'ibqaləlō: "ṣēoṣē,
 'iš haddamīm wə'iš hablijjá'al!
- 8 hešīb 'alēch jahwē koldəmē bēb-ša'ūl, 'ăšeromalachta taxtau, wajjittēn jahwē 'eb-hamlūchā
 - bəjad 'ábšalòm bənách, wəhinnách bəra'a þāch, kī 'īš damīm 'a tā!"
 wajjomer 'ábīšái ben-sərūjā 'el-hammelech:
 - "làmmá jəqallēl hakkéleb hammēþ hazzē 'eþ-'adonī hammélech?
 'e'bərá-nnàwə'asirā 'eb-rōšó!"
- 10 wajjómer hammélech: "mā-lli wəlachem, bənê şərujá, ki-jəqallél? \(\lambda\) hannix\(\ta\) i wiqallél\(\rangle\)^6!
 - kī" jahwē 'amar lõ: »qallel 'eþ-dawīð«: umī jōmār (lð)°: »maddū" 'astþā kěn?«"
- II wajjómer dawíd 'el-'ábīšái we'el-kél- 'ábadāu: "hinnē bent, 'ášer-jasá mimme'ái, mebaqqéš 'ep-nafšī:
 - wə'af kī-'attā ben-haimīnt? hannixū lö wīqallēl,
 kī-'amar-lö jahwē:
- 12 'ūlāi jir'ē jahwē bə'onji', wəheštb jahwē tā tobā

 tàxa b qiləla bo hajjom hazzē!"
- 13 wajjelęch dawid ważnaśau baddaręch, wośimi holech ('al-jado) bosela' hahar, haloch wogallel 11,
- (14) wəsakkél 11 ba'banim mişşiddö 12 wə'appér 11 be'afár. (14) wajjabő hammélech wəchòl-ha'ám 'ăšer-'ittö
- (15) ×× ½ 18 'ðjef īm, wajjínnafèš sám. (15) waßšalóm wəchol-14'is jisra'ēl ba'ű jərūšalém, wa'xī þófel 'ittő.
- 16 wạihi kạ'šer-bā xūšái ha'arkī re'ēođawido'el-'abšalom, wajjômer xūšái 'el-'abšalom:

² so W.*: mamləchüß M 3 danach sibā 4 so B.* nach LXX: ubā M 5 danach dawid wəchəl-ha'am wəchəl-haggibborīm 6 so Kl.* nach LXX 7 so B.* nach Qere und LXX: wəchī Kethib 8 so Kl.* nach LXX 9 so Th.* nach LXX: ba'wonī Kethib, bə'ēnī Qere M 10 so N. nach LXX für lə'ummaßō M (beides hinter dem folgenden bəşela' hahar MLXX) 11 so B* nach LXX: waiqallel waisakkel bez. wə'ipper M 12 so B.* nach LXX: lə'ummaßō M 13 Lücke angesetzt von W.* 14 danach ha'am M, fehlt LXX, gestrichen von B.*

- (17) "jəxt hammelech 16!" (17) wajjömer 'abšalõm 'el-xūšái: "zē xasdách 'eþ-re'ách? làmmá lō-halácht 'eþ-re'ách?"
- 18 wajjómer xūšāi 'el-'abšalòm: "ló, kī∪'ašę̃r baxãr jahwe, woha'am hazsę wochol-'iš jisra'el,
- (19) lở 'ệhjệ, wə'itto 'ešeb: (19) wəhassenīp: ləmi 'ani 'e'bod, hặlỗ lifnễ bənổ?

kạ' šệr 'abạ đtī lifnế 'abīch, kèn 'ehjệ ləfanệch!"

- 20 wajjómer 'abšalóm 'el-'axī þófel:
- (21) "habūlachemo"eṣā mā-nna"śē!" (21) wajjōmer 'axīþofel 16: "bōo'el-pilazšèo'abīch 'ášèr hinn tx lišm or habbáiþ,

wəšamá' kol-jisra'el, kī-nīb' ášt 'eþ-'abīch, wəxazəqū jəd è kol-'aser 'ittách!"

- wajjattú labšalom ha'óhel 'al-haggáz, 22
 - wajjabo 'abšalom 'el-pílazšè.'abíu lo ené kol-jisra'él.
- wa'şáþ 'axībófel 17 bajjamīm hahēm 23 ka'šér jiš'al-('īš) 18 bidbár ha'lohīm: ken-kol-'aṣáb 'axībófel.

gặm lađawīđ, gặm-labšalóm.

LXII. Husai vereitelt Ahitophels Ratschläge (S_{β}) .

II, 17.

- wajjómer 'axīþófel labšalóm 1:
- "'ębxợrá-nnà 'elef ° 'iš wə'aqūmā werdəfā 'axợrễ-đawīd halláil', wə'aboo'alàu, owahū jazē',
- urf ē jad aim, wohaxradti 'o bo, wonas kol-ha'am 'aser-'itto, wahikkéþi 'eþ-hammélech labaddo,
- 3 wə'aštbā chòl- ha'am 'elech kəšúb (hakkalla 'el-'īšah: 'ach néfeš 'īš 'exad \ 'atta məbaqqés,
- (4) \(\sqrt{w}\rightarrow\chol-5\ha'\tilde{a}m \) jihj\(\tilde{\epsilon}\) \(\tilde{s}\) al\(\tilde{o}m!''\) (4) wajjīšar haddabar bə'ene 'abšalom, ub'ēnē kol-ziqnē jisra'él.
- 5 wajjömer 'abšalom ('el-'abadau): "qir'ū ona gam lexušai ha'arki, wənišmə'ā mā-bbəf tu gam-hū!"
- 6 wajjabő xūšái 'el-'abšalőm. wajjómer 'abšalőm 'elau lemór: "kaddabar hazzē dibber 'axī bofel:
- (7) hăna'st 'ep-dobarō? 'im-'ain, 'attàoa'abber!" (7) wajjomer xūšai 'el-'absalom: "lō-tōbā ha'eṣā 'ặšer-ja'áṣ 'ặxī þófel
- (8) bappá'am hazzőþ!" (8) wajjomer xūšāi: "'attā jada't 'eb-'abich, web-'anašau, kī zibborīm hemma, umárè nèfes hémmā kadőb šakkúl bassade, wa abich is milkamã,

¹⁶ danach 'el-'abšalom 15 danach joxi hammelech M, fehlt LXX 18 so Qere, fehlt Kethib und LXX 'ăšer ja'as

LXII. 1 'el-'atšalom 2 davor šənēm-'asar (vgl. B. 278) 3 hallaila M TH.* nach LXX; dafür hakkol ha'iš 'a'šer M 5 so TH.* nach LXX 6 so TH.* nach LXX etc.: qərā M

wəlő jalin 'ęþ-ha'am:

- 9 hinnē√attà-hū- nexbá bə'axáþ hapxabim, 'ō-baxád hamqōmób, wəhajā kinföl ba'am⁶
 - bạtxilla, wəšamá' hạššomé' wə'amár: »hajəþa maggefā ba'am 'ặsér 'axặrê 'abšalóm«,
- 10 wəhajā zam-ben-xāil, 'ašér\libb\dokaleb ha'arjē, himmēs jimmas, kī-jodé' kol-jisra'el, kī-zibb\dot abich,
- (11) ubnē-xáil 'ặšệrv'ittb. (11) kīv(chỗ ja'bṣ) b ja'àṣth: he'asóf je'asēf 'alē̃ch kòl-jiśra'ēl',
 - kạxỗl 'ặšér- 'al-hajjãm larób, ufanệch holochim boqirbám 10.
- 12 ubánū 'eláu bə' axáþ hamqōmõþ
 - 'ặšér nimṣāsšām, wənáxnū 'alāu kạ' šér jippòl hạṭṭál 'al-ha' đamā, wəlō-nō þàr bō ubchól-ha' našim
- (13) 'ặšgr-'ittổ gạm-'gxád. (13) wim-'gl-'tr je'aséf, wəjastmū 11 chặl-jisra'el 'gl-ha'tr hạht xăbalim,
 - wəsaxáōnū 'oþáh¹² 'aḍ-hạnnáxal 'aḍdo'ặšér- lō-nimṣã šăm gạm-şərör!"
- 14 wajjómer 'abšalóm wochol-'tš jisra'él:
 - "tōbā 'ặṣàþ xūšại ha'ạrki me'ặsạ́þ 'ặxīþófęl!" wəjalwễ siwwā ləhafér 'ẹþ-'ặṣạ́þ 'ặxīþófel hạṭṭōbā,
- (15) ləba'būr habī jahwē 'el-'abšalom 'el-hara'ā. (15) wajjomer xūšai 'el-sadoq wel-'ebjahar hakkohānim:
 - "kuzóþ wəchazőþ ja'áṣ 'ǎxīþòfél 'eþ-'aðšalóm weþzigné jiśra'el, wəchazóþ wəchuzőþ ja'áṣtī 'a_int:
- 16 wə'attā šilxú 18 wəhaygidū lədawid lēmõr: »'al-talen hallail 8 bə'abröþ hammidbar, gam 140'a'bör ta'bör,
- (17) pɨn jəbullá lammɨlɨch ulchol-ha ám 'ặsɨr-'ittö!«" (17) wəjönabán wa xīmá aş 'omadim bə ēn-rozel, wəhaləchá haššifxá,
 - wəhiggidā lahēm, wəhém jeləchü wəhiggidü lammelech dawid, kī lö jüchəlü lhera'õþ
- (18) labő ha'írā. (18) wajjär 'oþām nà'ár, wajjaggéð labšalóm. wajjéləchib səném məherá,
 - wajjató'ū 'el-bēp- 'tš bəbaxurīm, wəlö tə'ér baxşerö,
- (19) wajjérəðik šám, (19) wattiqqáx ha'iššá
 wattifróś 'ęþ-hammasách 'al-pənē hab'ér, wattistāx 'aláu harifðþ,
 wəlð noðā 'dabár.
- 20 wajjabó'ū 'abđē' 'abšalom 'el-ha'iššā habbaiþā, wajjomərù ('eleh):
 "'ajjē 'axīma'as wəjonahan?"
 - wattomer lahém 15: ", abərū 16 hammaim!" waibaqšū wəlo maşa, d, wajjašibū (ha'badim) jərūšalém.

⁶ so Dathe* nach Luc.: bahệm MLXX 7 so Kl.* nach Luc.: wohữ MLXX 8 so Th.* nach LXX 9 danach middan wo'ad-bo'er šębā' 10 so Th.* nach LXX: baqqərab M 11 so B.*: wohiśśi'ữ M 12 so Kl.* nach LXX: 'oþō M 13 danach moherā. Oder ist wo'attā zu streichen? 14 wozam M 15 danach ha'iššā 16 danach mīchal M (Glosse zu ha'iššā), μικρὸν LXX

(7) wajjámęþ 'oþó. (7) wəhinnë qàmā chọl-hạmmispaxà ál-šifxa þāch wajjómərù: »təni 'eþ-makkë 'axiu, unmiþëu bənéfeš 'axiu 'äsèr-haráz, wənasmidā gam 'eþ-hajjöreš!« wəchibbú 'eþ-gaxaltī 'ăsér niš'a rá!

ləbilti süm-līšī šem uš'eriþ 'al-pənê ha'damā

- 15 wə'attā' 'ašer-bāþī lədabbér 'el-hammelech 'adont 'ep-haddabar hazzē,
 kī-jerə'un ha'am, wattomer šifxaþách:
- (16) 'ặđ ạbrá-nnà 'el-hạmmelech, 'ūlái jạ 'śē hạmmelech 'el-dəbár 'ặma þō, (16) kī jišmá '° ləhassil 'el-'ặma þō mikk àf ha 'iš
- (17) ləhạšmīd 'opi web-bənī jàxád minnaxlāb jahwē 10!" (17) wattōmár 11: "jihjē-nnádbar-'ǎdonī hammelech limnuxá,
 - kī kmal' ách ha'lohim ken 'ádonī hammelech lišmõ' hattöb wəhará', wəjahwê 'Elohêch 18' 'immách!"
 - 8 wajjómer hammé/ech 18: "lochi lobe þech, wa'ni 'asawwe 'alaich!"
- 9 wattomer ha'iššā hatqō'tþ'el-hammelech:
 - "'alai, 'adonī hammelech, he awon wo al-bep 'abt, wohammelech
- (10) wəchis'ő naqī!" (10) wajjómer hammelech:
- "hạmđabbēr 'eláich, wahbēþīu¹⁴ 'elāi, wəlō-josīf 'ðd
- (11) lazá aþ bách!" (11) wattomár:
 - "jiskýr-nà hammélech 'eþ-jahwé 'élohéch mehardőþ' go'el haddám lešaxeþ, welő jasmiðū 'eþ-beni!"
 - wajjómer (hammelech): "xai-jahwe 'im-jippól missa'rāþ bənēch 'arsá!"
- vattómer ha'iššá: "təđabbér-nàošifxaþách
- (13) 'el-'ặđonī hạmmélech dabār!" wajjómer: "dabbēr!" (13) wattómer ha'iššá: "wəlàmmã xašábtā kazőþ
 - 'al-'am jahwe 16? umiddabber hammelech haddabar hazze ko'asem, lobilt hasib hammelech 'eb-nidzo:
- 14 kīmāh namūh, xxxxxx xxxxxxx,

wəchammaim hanniggarīm 'arşa,

- 'ḍšer lo je'ase fū, wəlō-jiśśà jahwē 16 nèféš məxaššeb 17 maxšabob ləbiltī jiddāx mimménnū niddáx!"
- 18 wajjá'an hammelech wajjömer 18: "'al-ná þochaxd'i mimmenni dabar 'ášér 'anoch'i šo'ēl 'oþách!"
- (19) wattómer ha'iššá: "jədabbér-nà"adonī hammélech!" (19) wajjómer hammélech: "hájād jō'āb 'ittách bəchol-zóþ?"
 - wattá'an ha'iššā wattómer ('el-hammelech) , "xē-nafšách, 'ädon'i hammelech, 'im-ješ o ləhemin ulhasmīl
 - mikkól 'ášer-dibbér 'ádon'i hammélech: kī-'abdāch jō'ab, hū-eiwwani, wohū-sām bofi šifxabāch

⁸ die Umstellung von V. 15—17 nach Cook und B. 9 danach hammelech 10 so B.*: '¿lohīm 11 danach šifxaþəcha M, ha'iššā LXX 12 danach jəhī 13 danach '¿l-ha'iššā M, fehlt LXX 14 so W.*: wahōēþō M 15 so W.*: meharbīþ Kethib, -aþ Qere M 16 so B: '¿lohīm 17 wəxašab M, και λογιζόμενος LXX (xōšeb Ewald*) 18 danach '¿l-ha'iššā 19 so LXX 20 -'iš M

- (20) 'ebkǫl-hadbarı́m ha'èllē: (20) ləba'b \tilde{u} r sabbeb 'eb-pənē haddab \tilde{u} r 'asā̄ 'abdāch j \tilde{v} 'áb
 - 'eß-haddabār hazzē: wādon' xachám kəxochmāß mal'ách ha'lohīm, ladá'aß 'eß-kól-'àšèr-ba'áres!"
- 21 wajjömer hammélech 'el-jō'áb: "hinnē-ná 'astþt 'eþ-haddabār hazzē, wəlēch hašéb 'eþ-hanná'ar 1!"
- 22 wajjippől jö'áð 'al-11 panãu 'àrṣā wajjištáxū waiðárech 'eþ-hammelech, wajjömer jö'āð: "hajjöm
 - jadā' 'abdach, kī-maṣāþī xěn bə'ēnēch, 'adonī hammelech,
 'ašer-'asà hammelech 'eb-dəbar 'abdach 13!"
- 23 wajjágom jö'at wajjélech gəšùrá, wajjabe 'ef-'abšalom jərūsalem.
- 24 $wajj\bar{o}mer hammelech \langle el-j\bar{o}'\hat{a}b \rangle$:
 - "jissób 'el-bēþó, ufanái lō jir'e!" wajjissób 'abšalóm 'el-bēþő, ufne hammelech lō ra'á.
- 25 uch'abšalóm lō-hajà-'īš- jafé bəjisra'el²4, ləhallēl mə'ód: mikkāf razlō wə'ád qod qod ö lō-hájā-bō-mûm.
- 26 ubzakró 'ep-rösö, wəhajā miqqeş jamim lajjamim 'ašér jəzalléx, ki-chabed 'alau, wəzikró wəsaqal 'ep-sə'ar rösö māpaim səqalim bə'eben hammelech.
- 27 wajjíwwaledú labšalóm 16 šelošã bantin ubaþo'axāþ, ušmāh tamār: hīohájeþào'iššã jefāþ mar'ë.
- 28 wajješęb 16 bīrūšalėm šənafaim jamim 27, (29) wajjišláx 'abšalom 'ęl-jō'āb (29) lišlox 'ofo 'el-hammelech,
- wəlő 'abā labő 'elāu. wajjišláx 'ōd\šenīþ ('elāu) 28,
 wəlő 'abā labō.
- 30 wajjōmár 'ęl-'abadāu: "rə'ú xelqàþ-jō'áb 'el-jadt, wəlō-šám sə'orīm: ləchú wəhassī būh ba'éš!"
- (31) wajjassibū 'abđe 'abšalom 'eb-haxelqā ba'eš, (31) wajjaqom jo'ab wajjabo 'el-'abšalom habbaibā,
- wajjómer lð 29: "lámmā hiṣṣt þū 'ặbađ ệch 'e þ-haxel qá 'ặšer-tī ba'eš?"

 32 wajjómer 'abšalóm 'el-jō'áb:
 - "hinnế šilláxtī 'elệch lēmór: »bō\hénnā weslexã 'oþách 'el-hammélech lēmór: làmmā\bábī migsűr?
 - tǒb lī 'ód 'ặnī-šám! « wə'attā 'er'ē pənē hammelech,
 - wə'im-jé\s-b\tauo'n wehmi\textit{pan\tau'}
- 33 wajjabő jö'áb 'el-hammélech (dawid), wajjágged-lő, wajjágrá 'el-hammélech,
 - wajjištáxū lð (wajjippól) 30 'al-'appāu 'arṣā lifnē hammélech, wajjiššāq hammélech labšalom.

²¹ danach 'eß-'aßädōm: beanstandet von Kl.* 22 'eß- M 23 so W.* mit Qere: 'aßdō Kethib und LXX 24 so Sm. nach Luc Peš.: bəchǫl-jiśra'eß. Oder ist ləhallel mə'od zu streichen und zu lesen uch'aßädōm lō-hajā | 'šš jafē | bəchǫl-jiśra'eß? 25 lies wajjiwwálədù-lō usw.? 26 danach 'aßädōm 27 danach ufnē hammelech lō ra'ā (aus 24° wiederholt) 28 so LXX 29 'elāu 30 so Kl.* nach LXX

LX. Die Empörung Absaloms (SB).

II, 15.

- ı waihi me'àxrē-chēn, wajjá'aś lǒ 'abšalōm merkabā wəsusim, waxmiššīm 'iš rasim ləfanāu.
- 2 wəhiškim 'abšalom wə'amád 'al-jad dérech haššá'ar, waihī kol-'iš' 'ašer-jíhjē-llo-rīb labo
 - 'el-hammélech lammišpát, wajjiqrá 'abšalőm 'elãu wajjómer (lŏ)':
 "'ē-mizzév'īr-'a,ttá?" wajjōmár:
- (3) "me'axad šibté- jiśra'el 'abdach!" (3) wajjómer 'eláu 'abšalóm: "rə'é dəbaréch töbim unchoxim,
- (4) wəšomē 'ēn-lāch me'ēþ hammélech!" (4) wajjömer 'abšalõm (la'īš):
 "mǐ-jəśiménī šofēt ba'áręs,
 - wo'elái 3 jābò chọl-'iš 'ặšgr-jíhjē-llò rib- umišpát, wəhişdáqtihti 4!"
 wəhajā biqrob-'iš ləhištáxāwò b lö,
 - wəšalax ('abšalom') 'eþ-jado wəhexzīq bob wənasaq lo.
- 6 wajjá as 'abšalóm kaddabār hazzē

5

- ləchól-jisra'él 'ặšęr-jabó'ū lạmmišpát 'çl-hạmmélech, wạizạnnéb 'ạbšalõm
 'çþ-lēb 'ạnšế jisra'él.
- 7 waihī miqqēs 'arbā' šanīm', wajjömer 'abšalom 'el-hammelech:
 "'eləchānnāwa' šallem 'eb-nidrī,
- (8) 'ášér-nadàrti ləjahwé bəxetrön: (8) kī-néder nadār 'abdách bəšibtī bizšūr b lēmór:
- 'im-hašéb' jəšībénī jahwé jərūšalém, wə'abádti 'ep-jahwé (bəxebrön)''!"

 9 wajjömer-lö hammélech:
- (10) "lèch bəšalõm!" wajjáqom wajjelech xebrónā, (10) wajjišláx 'abšalõm¹¹¹ bəchol-šibţē jiśra'ēl lēmór:
- "kəšóm achèm ep-qöl hạššo fár wa martem: » malách 'abšalóm bəxebrön! « "

 11 wə 'ep-'abšalóm haləchü mā paim 'iš
 - mīrūšalém 12 qəru'im wəholəchim ləþummam, wəlö jadə'ü kǫl-dabár.
- 12 wajjišláx 'atšalom (wajjiqrá) la'xīþófel 18
 - hạggiloni jõ eş dawíd (xebröná, wajjabö 14 'ặxi þófel) me irö, miggilő bəzobxó 'eþ-hazbaxim.
 - wạihĩ hạqqéšer 'ammis, wəha'am holech waráb 'eb-'abšalom.
- 13 **wąjja**bó hạ**m**mạg**giđ '**ęl-daw**iđ** lēmór:
- (14) "hajā lēb-'anšė 15 ji śra'él 'axặre 'abšalőm!" (14) wajjömer dawīd ləchól-'ābadāu 'ặšer-'ittö bīrūšalém:
 - "qumu wənibra xã, kī lo-bihje llánu fəleta mippəne 'abšalóm!

LX. I so Sm.* nach LXX (und 4°): -ha'īš M 2 so LXX 3 so B.*: wə'alai 4 wəhişdaqtīu M 5 so B.: lō M 6 lies habba'im? 7 so allgemein nach Luc. etc.: 'arba'īm šanā MLXX 8 danach ba'ram, gestrichen von Cook 9 so Tm.* nach LXX: jašīb M 10 so Kl.* nach Luc. 11 danach məraggəlīm, gestrichen von B. 12 mīrūšalem und mābaim 'īš zu vertauschen? 13 so W.* nach Luc.: 'eb-'axībofel 14 wajjabō erganzt von (W.)B. 15 so LXX: -'īš M

(wə'attā) mahrti lalécheþ,

pęn-jəmahér wəhissiz 'opanú 16, wəhiddix 'alén 'ep-hara'ā, wəhikkā ha'ir ləfi-xáreb!"

- 15 wajjómərù abde- hammelech 'el-hammelech: "kəchol 'aser-jibxar 'adon' hammelech, hinné 'abadech!"
- 16 wajjeşē hammélech wəchol-befo bərazláu, wajja zöb hammélech 'efo éser našim pilazšīm
- (17) lišmõr habbaiþ, (17) wajjesē hammelech wochól-'ābadāu'' borazlāu, wajja'modù bēþ hammerxaq,
- 18 wəchql-ha'ám 18 'obərim 'al-jadő, wəchql- hakrefi wəchql-haplefi 20, (kə) šéš-me'òþ'iš, (wə'anšē 'ittái

 $\textit{haggitti} > \text{11} \text{ ``ašer-ba'`\bar{u}} \quad \textit{bərazl$$\bar{o}$ migg$$\bar{a}$$\bar{b}$} \quad \textit{`obərim `al-pən$$\bar{e}$ hamm$$\ell$$$ech.}$

19 wajjömer hammélech 'el-'ittái haggittí:
"làmmã þeléch gam-'attá 'ittànū? šắb wəšéb 'im-hammélech,
kī-nọchrī 'a,ttá, gam-¹²golē

(20) 'attá mimqōmāch '* (20) təmốl bō'ách, wəhajjóm 'ặnĩ 'éch 'immànữ lalệchẹþ, wạ'nĩ hōlèch

'al' ăšér-'ănt holech! šti wahašéb 'eb-'azēch 'immách, (wajahwē ja' śśw'immách > 24 wésed we'méb!"

21 wajjá'an 'ittái 'eþ-hammélech wajjömár: xē 16 (nafšách) 16, 'adonī hammélech, kī 17 bimqõm 'ašér jihjē-ššám

'ặđonī hạmmélech, 'im-ləmáuþ 'im-ləxajjīm, kī-šām jihjē 'abdach!"

22 wajjómer dawíð 'el-'ittái: "lech-wa'bór!"

wajja bor 'ittāi 18 wəchol-'anašāu wəchol-hattaf 'aser-'itto,

23 wəchğl-ha'árçş böchim qōlogadól.

wəhammelech 29 'omed 50 bənáxal qidrön, wəchöl-ha'am 'obərim 'al-panáu 51 derechozéb- 52 hammidbár.

- 24 wəhinne zam-şadöq webjaþār 38 'ittó nosə'im 'eþ-'arön ha'lohim 34, wajjaşşizū 35 'eþ-'arön ha'lohim 36
- (25) 'ađ-tóm kọl-hạ'ām lạ'bốr min-ha'īr. (25) wajjómer hạmmelech lesadóg:
 "hašeb 'eþ-'ặrồn ha'lohīm ha'īr,

(wəješeb bimqōmō) 51, 'im-'emşā xen bə'enē jahwe wehsibanī, wəhir'anī 'oþō web-naweu:

- 26 wə'im\kō jōmár: »lō\xafástī bǎch!« hinənī: ja'sē-Uǐ ka'šēr tŏb bə'ēnāu!"
- 27 wajjömer hammelech 'el-şadöq hakkohen: "rə'ü 88 'atta (webja þar) 89,

¹⁶ wəhisbizanü M 17 so Th.* nach LXX: -ha'am M 18 so Th.*: -'dbadāu
20 danach wəchol-haggittim 21 zur Ergänzung vgl. Budde S. 272 22 wəzam- M
23 so Th.* nach LXX: limqōmecha M 24 so Th.* nach LXX 25 xai-jahwē wəxē
26 so Luc. 27 danach 'im Kethib, fehlt Qere und LXX, gestrichen von Th.* 28 danach haggitti 29 davor wəchol-ha'am 'obərim, gestrichen von Sm. 30 so W.*: 'ober
31 so W.* nach Luc.: pənē 32 so Ewald* nach Luc.: 'eþ- M(LXX) 33 so (Th.)B.:
wəchol-halwijim 34 davor bərib, gestrichen von B.* 35 wajjassiqü M 36 danach
wajja'al 'ebjahar, gestrichen von Kl.* 37 so Th.* nach Luc. 38 so N.* nach LXX
(lies rə'ē mit B.?): harō'ē 39 so B.*

šùbū 40 ha'ir bəšalöm,

wa'xīma'aş bənach wəjönafan ben-'ebjafar sənê bənēchem 'ittəchem.

ro't 'anocht miþmahméh

bə'abröþ hammiðbar 'aðobo ðabar me'immachém lehaggað li!"

29 wajjášet sadóq wetjaþár

(30) (hakkohānim) 'eþ-'ārön ha'lohim jərūšalēm, wajješeb 1 šām 12, (30) wədawīd 'ole bəma'le hazzē bīm,

'olę ubochę, wərōšố 48 xafūi, wəhū holech jaxéf, wəchol-ha'ám 'ặšer-'ittő xafú 'īš~rōšố,

- (31) wə alū alō ubachō. (31) uldawid 44-huggàd 45-lēmōr: "(gặm-)46° ặxī þófel bạqqósərìm '(m-'abšalōm."
- (32) wajjómer *1: "sakkél-nàu 'eþ-'ăṣáþ 'ặxīþófel, jahwē!" (32) waihtuðawiðubá 'að-harós 'ặser-jistáxäwèusám

lēlohim, wəhinné liqrā þõ xūšái ha'arkī (re' ē dawīd) 48, qarti kuttonto, wa'damā 'al-rōšō.

- 33 wajjómer lödawid: "'im 'abárta 'itti, wəhaji þa 'alái ləmassá,
- 34 wim-ha'ir tašūt, wə'amarta latšalom:

36

»'abár 'àxi hammelech, wo'abich 'axàrau: wa'nī 'ebed 'abich me'az ",
wo'atta 'ànī 50 'abdach «,

(35) wəhefártà lli 'eþ' aṣáþ 'ặxī þófel: (35) wahlō 'immāch šăm sađōq webja þár hakkohānim?

wəhajā kol-haddabar 'àśèrvtišmá' mibběļvhammélech, taggid ləşadöq ul'ebjaþar bi:
hinnē-šām 'immám šənèvbənêm,

'dxīmá'aş ləşadöq wəjönaþán lebjaþár, ušlaxtém bəjadām 'elái kol-dabār 'dšér tišma','ú!"

37 wajjabő xūšāi re'éodawidoha'ir, wabšalom jabo jerūšalem.

LXI. David mit Siba und Simei. Absalom in Jerusalem $(S\beta)$.

II, 16.

wədawid 'abặr mə'át meharöš,
wəhinné şībà ná 'ar mərībá 'al liqrā þó, wə'immó 'xặmorim xặb ušim,
wa'lêm mā þàim léxem ume'á şimm ūqim,

(2) ume'ā qāiş, wənébel jāin, (2) wajjömer hammelech 'el-şībā:
"mā-'éllē llāch?" wajjömer şībā:

"haxmorim lebēf-hammelech lirkob, wehallexem wehaqqaiş le'chol han'arim,

⁴⁰ so B.*: šubā 41 so W.* nach LXX: wajješəbū M 42 ergänze danach bimqomō (vgl. 25°), so daß dawid zur folgenden Zeile rückt? 43 so B. nach LXX: wərōš lō M 44 so W.* nach Luc.: wədawid MLXX 45 so Th.* nach LXX: higgīd M 46 so Th.* nach LXX 47 danach dawid 48 so Th.* nach LXX 49 so im wesentlichen Anschluß an Kl.: 'abdəcha 'ğnī hammelech 'ghjē 'gbed 'abīcha wa'nī me'az M, 'abərū 'axēch wəhammelech 'axărai 'abar 'abīch + 'exjē 'gbed 'abīch 'anī me'az LXX 50 so LXX: wa'nī M 51 danach hakkohānīm

LXI. I so KL. : wasemed

wəhajjāin lištop hajja'ef bammidbar."

- 3 wajjómer hammélech: "wo'ajjé ben-'ädonech?" wajjómer sībá 'el-hammelech: "hinné jošéb bīrūšalém,
 - kī 'amār: »hajjām jaštbū lī bēļ jišra'el 'eļ mamlecheļ' 'abī! «"
 wajjāmer hammelech losībā:
 - "hinnē lāch köl 'àšér limrībá al!" wajjómer : "hištáx awè þi:
 'em sa-xén bo ēn ech, 'à don hammelech!"
- 5 wajjadő hammélech dawid 'ad-baxūrim, wəhinné miššàmo' iš josé mimmišpaxah bēþ-ša' ūl, ušmő šim' i
- (6) ben-gerá, (wəhù) joşẽ jaşố umqallél (6) waisakkél ba'banim 'eþ-dawíð wə'eþ-köl-'abđể hammèléch b
- (7) mīmīnō umiśmōlō. (7) wəchō-'amặr šim'təbqaləlō: "ṣēəṣē,
 'tš haddamīm wə'tš hablijjá'al!
- 8 hešīb 'alēch jahwē koldəmē bēþ-ša'ūl, 'ašeromalachta taxtau, wajjittēn jahwē 'eþ-hamlūchā
- bəjađo'ábšalòmobənách, wəhinnách bəra'aþāch, kīo'īš damīm 'a_lttá!") wajjömer 'ábīšái ben-sərūjá 'el-hammelech:
- "làmmá jəqqllēl hakkéleb hammēþ hazzé 'eþ-'adonī hammélech?
 'e'bərá-nnàwə'asirā 'eþ-rōsó!"
- 10 wajjómer hammélech: "mā-lli wəlachem, bənê şərujá, ki-jəqallél? \hannix\bar{u} ló wiqallél\bar{e}!
 - kī 'jahwē 'amar lő: »qallél 'eþ-dawīð«: umī jömār (lŏ) ... »maddū' 'asibā ken?«"
- 11 wajjómer dawið 'el-'ábīšái wo'el-kél- 'ábaðāu: "hinnē bəni, 'ášer-jasá mimme'ái, məbaqqéš 'eb-nafšī:
 - wə'af kī-'attā ben-haimīni? hannixū lö wīqallēl,
 kī-'amar-lö jahwē:
- 12 'ūlāi jir'ē jahwe bə'qnji', wəhestbejahwedī tōbā

 tàxabeqiləlabō hajjōm hazze!"
- 13 wajjelęch dawid ważnaśau bąddaręch, wożimi holéch ('al-jadō)¹⁰ bożela' hahar, hałoch woqallel¹¹,
- (14) wəsakkél 11 ba'banim mişşiddő 12 wə'appér 11 be'afár. (14) wajjabő hammelech wəchol-ha'ám 'áğer-'ittő
- (15) ×× ± 15 'ǎjefīm, wajjínnafèš-šám. (15) wabšalôm wəchql-14'tš jiśra'ēl ba't jərūšalém, wa'xī þófel 'ittö.
- 16 wạihi kạ' šęr-bā xūšái ha' arkī re' ēodawido' ęl-' abšalom, wajjomer xūšái 'ęl-' abšalom:

² so W.*: mamləchūþ M 3 danach sībā 4 so B.* nach LXX: ubā M 5 danach dawid wəchol-ha'am wəchol-haggibborīm 6 so Kl.* nach LXX 7 so B.* nach Qere und LXX: wəchī Kethib 8 so Kl.* nach LXX 9 so Th.* nach LXX: ba'wonī Kethib, bə'ēnī Qere M 10 so N. nach LXX für lə'ummafō M (beides hinter dem folgenden bəşela' hahar MLXX) 11 so B* nach LXX: waiqallel waisakkel bez. wə'ipper M 12 so B.* nach LXX: lə'ummafō M 13 Lücke angesetzt von W.* 14 danach ha'am M, fehlt LXX, gestrichen von B.*

- (17) "jəxt hammelech 16/" (17) wajjömer 'abšalõm 'el-xūšái: "zē-xasdách 'eh-re'ách? làmmá lō-halácht 'eh-re'ách?"
- 18 wajjómer xūšāi 'el-'áðšalòm: "ló, kī-'ášer baxār jahwē, wəha'ām hazzē wəchol-'iš jiéra'ēl,
- (19) lỗ 'ghjệ, we'ittổ 'ešéb: (19) wehaššentþ: lemi 'ặnto'g'bốđ,
 hàlo lifné benổ?

kạ' šệr 'abádtī lifnễ 'abĩch, kèn 'ehjệ ləfanệch!"

- 20 wajjómer 'abšalóm 'el-'axibofel:
- (21) "habú lachem 'eşā mā-nna 'sē!" (21) wajjömer 'axī þófel 16: "bō 'el-pilagsè 'abtch 'aṣe hinnīk lismõr habbai þ,

22 wajjaṭṭu labšalom ha'óhel 'al-huggáz,

wajjabo 'abšalom 'el-pslazšè 'abiu le'ene kol-jisra'el.

23 wa' şáþ 'áxī þófel 17 bajjamīm hahēm
ka' šér jiš' al-('īš) 18 bið bar ha' lohīm: ken köl-'ásáb 'áxī þófel.

gặm lađawīđ, gặm-labšalóm.

LXII. Husai vereitelt Ahitophels Ratschläge $(S\beta)$.

II, 17.

- wajjómer 'áxīþófel labšalóm':
 - "'ębxara-nnà-'elef "-'iš wo'aquma werdofa 'axare-dawid hallail",
- wə'abō√alàu,√wəhū jazĕ',
- urf ž jadáim, wəhaxrádti 'oþő, wənás kol-ha'ám 'ặšer-'ittö, wəhikkéhi 'eþ-hammélech ləbaddö,
- 3 wə'aštbā chòl- ha'ām 'elę̃ch kəšúb (hạkkạlla 'el-'īšāh:

'achonéfeš 'īšo'exãd'> 'attá məbaqqéš,

- (4) (wə)chol-bha'am jihj\(\) šalom!" (4) wajjīš\(ar\) haddab\(ar\) bə'\(\) en\(\) '\(ar\) isra'\(el\).
- 5 wajjómer 'abšalóm ('el-'abadáu): "qir'ū onā gạm loxūšai ha'arki,
 wənišmə'ā mā-bbəfīu gam-hū!"
- 6 wajjabő xūšái 'el-'abšalőm. wajjómer 'abšalőm 'elűu lemór:
 "kaddabűr hazze dibbér 'axī þófel:
- (7) hặng st 'ep-dəbarō? 'im-'áin, 'attà đạb ber!" (7) wajjómer xūšái 'el-'abšalóm: "lō-tōbá ha esá 'ặšer-ja ás 'ặxī þófel
- (8) bappá'um hazsőþ!" (8) wajjómer xūšái: "'attā jadá't 'eþ-'abtch, web-'ánašáu, kī-zibborim hèmmá,

umárè nejfęš hémmā kodőb šakkül bassad į, wo abich i šomilkamā,

¹⁵ danach jezī hammelech M, fehlt LXX 16 danach 'el-'abšalom 17 danach 'dšer ja'as 18 so Qere, fehlt Kethib und LXX

LXII. 1 'çl-'abšalom 2 davor šənēm-'asar (vgl. B. 278) 3 hallailā M 4 so Tm.* nach LXX; dafür hakkol ha'iš 'asçr M 5 so Tm.* nach LXX 6 so Tm.* nach LXX etc.: qərā M

wəlő jalin 'eb-ha'am:

- 9 hinnē√attà-hū- nexbā bə'axáþ hapxaþim, 'ō-baxád hamqōmóþ, wəhajā kinföl ba'am⁶
 - bạtxillā, wəšamạ' hạššomé' wə'amạr: »hajəþā mạggefã ba'ām 'ặšér 'axặrê 'abšalóm«,
- 10 wəhajā zam-ben-xāil, 'ašér libbò kəléb ha'arjē, himmes jimmas, kī-jodé' kol-jisra'el, kī-zibbor 'abich,
- (11) ubnē-xáil 'ặšệro'ittö. (11) kīo(chỗ ja'ōṣ) ⁸ ja'àṣti: he'asóf je'asēf 'alē̃ch kòl-jiśra'ēl',
 - kạxỗl 'ặšér- 'al-hajjam larób, ufanệch holechim beqirbám 10.
- 12 ubánū 'eláu bə' axáþ ham qōm op
 - 'ặšér nimṣūošām, wənáxnū 'alāu ka'šérojippòlohaṭṭál 'al-ha'damā,
 wəlö-nō þàrobō ubchól-ha'našim
- (13) 'ặšgr-'ittő gạm-'gxáđ. (13) wim-'gl-'ir je'aséf, wəjasimū 11 chöl-jisra'êl 'gl-ha'īr hạhi xặbalim,
 - wəsaxábnū 'oþáh¹² 'aḍ-hạnnáxal 'aḍ-'ặśér- lō-nimṣã šăm yạm-şərör!"
- 14 wajjómer 'abšalóm wochol-'tš jiéra'él:
 - "tōbá 'áṣàþ xūšái ha'arki me'ặṣáþ 'ặxīþófel!" wəjahwễ siwwá ləhafér 'eþ-'ặṣáḥ 'ặxīþófel hattōbá,
- (15) ləba'būr habī jahwē 'el-'abšalom 'eb-hara'ā. (15) wajjomer xūšái 'el-sadoq wel-'ebjabár hakkohānim:
 - "kazóþ wəchazőþ ja'áṣ 'ặxīþòfél 'eþ-'abšalóm weþ ziqnē jiśra'el, wəchazób wəchazőb ja'áṣtī 'a nī:
- 16 wə'attā šilxū 18 wəhaygidū lədawīd lēmõr: »'al-tálen halláil 8 bə'abröb hammidbár, gam 140'a'bõr ta'bõr,
- (17) pện jəbullá lanmèléch ulchol-ha'ám 'ặšèrv'ittố!«" (17) wəjōnaþán wạ'xīmá'aş 'omədim bə'ēn-rozel, wəhaləchá hạššifxá,
 - wəhiggidā lahęm, wəhém jeləchü wəhiggidü lammelech dawid, ki ló jüchəlü lhera' ōb
- (18) labő ha'trā. (18) wajjār 'o hām nà'ár, wajjaggéð labšalóm.
 wajjéləchù səném məherā,
 - wajjabó'ü 'el-beb- 'tš bəbaxurim, wəlö bə'er baxşerö,
- (19) wajjérzdù-šám, (19) wattiqqáx ha'iššá wattifróś 'ęb-hammasách 'al-pənē hab'ér, wattišţãx 'alāu harifōb, wəlō nodā' dabár.
- 20 wajjabo'ū 'abđē 'abšalom 'el-ha'iššā habbaihā, wajjomərù ('eleh):
 "'ajjē 'axīma'as wəjonahan?"
 - wattomer lahém 15: "'abərü 16 hammaim!" waibaqsü wəlö maşa_l'ü, wajjasübü (ha'badim) jərüsalém.

⁶ so Dathe* nach Luc.: bahệm MLXX 7 so Kl.* nach Luc.: wəhū MLXX 8 so Th.* nach LXX 9 danach middan wə 'ad-bə'er šeba' 10 so Th.* nach LXX: baqqərab M 11 so B.*: wəhiśśi'ū M 12 so Kl.* nach LXX: 'oþō M 13 danach məherā. Oder ist wə 'attā zu streichen? 14 wə zam M 15 danach ha'iššā 16 danach mīchal M (Glosse zu ha'iššā), μικρὸν LXX

- 21 wạihto'ạxrèolęchtám, wajja'lử mehạb'ér, wajjeləchű wajjaggíðu lammélęch 17, wajjōmərű 'el-dawīð: "qùmü
 - wo'ibrů moherá 'ęp-hammaim, kī-chàchã ju'aș 'alechém 'axīpófel!"
- 22 wajjáqom dawid wochol-ha'ám 'ašèr-'itto,
 - wajja brú 'eþ-hajjarden: 'að-'ör habbóger 'að-'axāð lö ne dar 'ðsér lo-'abar 'eþ-hajjarden.
- 23 wa'xī þófel ra'ā, kī lo ne'sə þā 'āṣa þō, wajjaxbóš 'eþ-haxmōr, wajjáqom wajjélech 'el-bē þō 'el-'īrō,
 - wại
ṣáu 'el-bēlō', wạjjexanáq wạjjàm
ǫl, wạjjíqqabèr \circ bəqeber 'ab**i**u.
- 24 wədawid bi maxnaima,
 - wabšalom 'abar 'ep-hajjarden, ht wochol-'iš jisra'el 'immô.
- 25 web-'ámasá sàm-'abšalóm tàxab-jō'áb 'al-hassabá, wa'masã ben-'ĩš ušmõ jibrã hajjišmo'ēli 18, 'ăšer-bá 'el-'abīzál bab-('iššái ben-)10 naxãš,
- (26) ' $\dot{q}x\dot{o}p$ şər $\ddot{u}j\ddot{a}$, 'ěm $j\ddot{o}$ 'ā \dot{b} . (26) wajj \dot{u} an $\langle k\dot{o}l-\rangle^{20}$ j \dot{u} salòm \dot{o} 'éręş hagg \dot{u} t'á \dot{b} salòm \dot{o} 'éręş hagg \dot{u} t'á \dot{u} .
- 27 wạihi kəbò đawiđ mạc náimā, wə sobi ben-naxás merabbá þ bənē-'ammön, umachir ben-'ammī'el millð dəbár,
- (28) ubarsillái haggil adī merózəlim (28) (hebí'ü 'arsőþ) 21 miškáb (umarbaddim) 21 wəsappőb uchlī jösér,
- wəxittim us'orim, wəqemax wəqali, uföl wa'dasim †wəqali,

 29 udbas wəxem'ä wəsən,
 - ušf õþ baqār higgisū lədawid wəla'ám 'ặser-'ittõ le'chõl, kī-'ámərù: "ha'ām ra'éb

wə ajéf wəşame bammidbar!"

XLIII. Die Schlacht. Absaloms Tod (S_{β}) .

II, 18.

ı wajjifqod dawid 'eb-ha'am 'ặšệrv'itto,

wajjásem 'alem sare 'alafim,

- (2) wəsar \tilde{e} me' δp , (2) waisalles '' ϵp -ha'am, haslis \tilde{e} bəj \tilde{a} d-j \tilde{o} 'ab, wəhaslis \tilde{e} bəjad 'à \tilde{b} isai
 - běn-sərūjā 'ặxī jō'áb, wəhašlišiþbəjàdv'ittái haggitti. wajjómer hammélech 'el-ha'ám:
- (3) "jaṣō̄ 'eṣē gam-'ặni 'immachēm!" (3) wajjómer ha'ám ('el-hammelech),
 "lŏ-þeṣē, kī-'im-nōs nanūs,
 - lð-jasímū 'elēn léh: wə'im-jamúþū xezjénu, lō-jasímū 'elēn léb,

¹⁷ danac'ı dawid 18 so Tn.* nach Chr.: hajjiśro'elī 19 so B. 20 so LXX 21 so (KL.) B.* nach LXX

LXIII. 1 so KL.* nach Luc.: waisallax MLXX; danach dawid

- kī-'attá chamònú 'ặśarā 'ặlafim, wə'attã ṭðb kī-þihjēllànú-ba'ir-('ézer)' lạ'zór!"
- 4 wajjömer 'alem hammelech: "('eb)'ašer- jītāb bə'enechemo'e'se!"
 wajja'mod hammelech 'el-jād hašša'ar,
- (5) wəchǫl-ha'ám jaşə'ü ləme'öþ wəla'lafīm. (5) waişāu hammelech 'eb-jō'áb web-'àbīšái web-'ittāi
 - lēmór: "lə'aṭ-ti lannà'ár labšalõm!" wəchōl-ha'ám šamə'ú bəşawwōb hammélech 'eb-kól-haśśarim
- (6) 'al-dəbár 'abšalöm. (6) wajjeşê \(\langle kol-\rangle^s\) ha'ám haśsad \(\tilde \) liqr\(\tilde \bar b\) jiśra'él, wattəhi hammilxam\(\tilde a\) bəj\(\tilde a\) r' efr\(\tilde a\) im \(\tilde a\).
- 7 wajjinnázəfū šãm 'ặm jisra'ēl lifnē 'abdē dawid, wattəhi b hammaggefá zədölä
- (8) bajjom hahū, 'ęśrim'èlef'' iš'. (8) wattahī-šăm hammilxamā naföşeb 'al-panê chol-ha'areş,
 - wajjéret hajjá'ar le'chől ba'ám me'asér 'achəla haxéret
- (9) bajjõm hahů. (9) vajjiqqarê 'abšalõm
 - lifné 'abdè dawid, wabšalom rochéb 'al-happéred, wajjabo happéred taxab śóbech ha'elá hagdolá,
 - wajjęxzą̃q rõšó ba'ela, wajjittól¹ ben haššamą̃im uben ha'áręs, wəhappéręd 'abár mittaxtau's.
- 10 wajjár 'īš\'exád, wajjaggéd lejō'āb, wajjómer: "hinné ra'ìft 'ef-'abšalom talúi ba'elá!"
- II wajjómer jö'āb la'iš hammaggīd lö: "wəhinnē ra'ib, umaddú' lō-hikkibò ° o'àrşā,
 - wə alāi la þē þ làch 'asarā chèséf waxzorā 'exá þ!"
- 12 wajjómer ha'tš 'el-jō'át:
 - "wəlü 'anochī šaqul1º 'al-kappái 'elef-késef, lŏ-'ešláx ('eb-)jadī 'el-ben hammélech,
 - kīob' oznēn şiwwā hammelech 'o pách web-' abīšai web-' ittāi lēmór:

 » šimrū-li 11 banna 'ar babšalom! «
- 13 'ō-'astpī bənafšő šệqệr, wəchol-dabār lð-jikkaxéd min-hammélech, wə'attá tiþjassēb minnézed!"
- 14 wajjömer 12: "lachén \langle anocht \rangle 'axèllá 18 ləfanēch!" wajjiqq \tilde{q} x $\langle j\bar{o}$ 'á \tilde{b} \rangle 14 səlosá səlaxim 15 bəchappő,
- (15) wajji pa'èm bəleb 'atsalom' od pnnū xái 16 (15) wajjasobbū 'asarā nə'arīm, nosə'ē kəlē jo'at,
- (16) wajjakků 'ęþ-'abšalom waimiþùhů. (16) wajjiþqā' jō'áb baššofār, wajjášob ha'ám mirrədóf

² so B. nach LXX: nur me'īr M 3 so LXX 4 lies mit B. bajjá'ar? 5 danach šam M, fehlt LXX, gestrichen von W.* 6 so Kl.* nach LXX 7 so W.* nach LXX etc.: wajjuttan M 8 'ặšṣr-tạxtāu 'abar M, ὑποκάτω αὐτοῦ παρῆλθεν LXX 9 danach -šam M, fehlt LXX 10 so W.*: šoqel 11 so Th.* nach LXX etc.: -mī M 12 danach jō'ab (vgl. Note 14) 13 so B.* nach LXX: lō-chen 'oxīlā M 14 so LXX 15 so (Th.)* nach LXX: šəbaṭīm M 16 danach bəleb ha'elā

- (17) 'axặrē jiśra'él, kī-xaśặch jō'áb 'eþ-ha'ám. (17) wajjiqxt 'eþ-'abšalóm wajjašlíchū 'oþō bajjá'ar
 - 'el-happáxaþ haggaðól, wajjassíðu 'aldu gál- 'áðanīm gaðól mə'óð:
 wəchol-jísra'èl násū 'is lohaláu.
- 18 wabšalõm nilq $\tilde{q}x^{17}$, wajjásset-lő dawíd 18 'ef-massébef ×× \pm , 'äšèrb5'émeg-hammélech, $k\bar{\iota}$ 0'amár:
 - "'ēn-lū 10 dēn bạ' būr hạz kữ šənổ 10!" wajji qrấ lạm mạṣ ṣebấ 20 'al-šəm 5 21
 jặđ 'ab šalỏm 'aḍ dhajjõm hạz zế.

LXIV. Die Trauerbotschaft $(S\beta)$.

II, 18.

- 19 wa'xīma'aş ben-şad öq 'amar ('el-jo'ab)': "'arùṣā¬nnā¬wa'basrā 'eþ-hammelech, kī-sfat ojahw mijjad 'ojabāu!"
- 20 wajjómer lo jö'āb: "lo 'iš bośorā 'attā hajjõm hazzē, ubiśśártà bojõm 'axér:
- wəhajj \tilde{o} m hazz \tilde{e} lở þə \tilde{b} a \hat{s} sér, $k\bar{\iota}$ $\hat{\iota}$ al- $(k\acute{e}n)$ * ben-hammélech mé \hat{b} !" vajj \hat{o} mer j \tilde{o} 'á \hat{b} lakk \tilde{u} \hat{s} t:
 - "kech haggēd lammelech 'ašer ra'iþá!" wajjištáxū bjö'áb wajjarós.
- 22 wajjósef 'ðd 'ặxīmạ' aṣ ben-ṣađ ỗq
 - wajjómer 'el-jo'áb: "wīhī má 'aruṣā-nnā zam-'ánī 'axré hakkūšt!"
 wajjómer ('elāu) jō'áb:
 - "làmmāvzzę 'attāvrās, bənī, ulchā 'ěn-bəśūrā museþ'?"
- 23 (wajjómer) 5: "wīhī-mā 'arūs!"
 - wajjómer lò: "rűs!" wajjáros dèréch hakkikkár, wajja bór 'eþ-hakk üst.
- 24 wəđawīđ jošéb ben-šəne haš'arim.
 - wajjélęch hassofē 'ęl-gáz haššà'ár `ęl-haxōmā, wajjissā 'ęþ-'ēnāu, wajjár wəhinne-'īš răs ləbaddō
- (25) (ləfanāu)", (25) wajjiqrā hassof ę wajjaggēd lammelech. wajjömer hammelech:
 "'ĭm-ləbaddo, bəsorā bəfiu."
- (26) wajjélęch halóch wəqaréb. (26) wajjár hassof ę 'iš-'axēr răs, wajjiqrā hassof ę 'al-hasšá ar'
 - wajjomer: "hinnē-'īš ('axēr) o ras lobaddo!" wajjomer hammelech:
- (27) "gạm $z\dot{\bar{e}}$ mə usser!" (27) wajjömer hassof $\dot{\bar{e}}$:
 - "'ặnī ro'ē 'eþ-mərūṣáþ hạrīšön kimruṣáþ 'ặxīmá'aş ben-şađōq!" wajjömer hammélech: "'īš-ṭōb zē,
- (28) wə'él-bəsorā tobā jabo." (28) wajjiqrab 10 'axima'aş ('el-hassa'ar)
- 17 so B. nach LXX: laqax M
 18 so (bez. 'abīu) B: bəxajjau M, λαβεῖν LXX
 19 so K_L.* nach LXX: -lī bez. šəmī M
 20 lammaṣṣṣψεβ M
 21 danach wajjiqqarē
 lah M, fehlt LXX, gestrichen von K_L.*
- LXIV. 1 so Kl. nach Luc. 2 so allgemein nach Qere und LXX 3 danach chūšī 4 so W.* nach LXX: moṣēþ M 5 so Th.* nach LXX 6 danach '¤xīma'aş 7 so Kl. nach LXX der aber ləbaddō streicht) 8 so Sh.*: 'gl hašša'ar LXX, 'gl-haššo'er M 9 so Th.* nach LXX etc. 10 so W.* nach Luc.: wajjarā MLXX

20

wajjómer 'el-hammélech: "šalóm!"

wajjištáxū lammęlęch lə'appāu 'àrṣā, wajjömęr: "barūch jahwę́ 'ělohę́ch 'ǎšèrosíggàro<hajjöm

bəjadách) 11 'ep-ha'našīm 'ašér-nasə'ü 'ep-jadám bādonī hammélech!"

wajjömer hammélech: "(ha) salom 12

lạnnà 'ár lạt šalỗm?" wạj jóm gr 'ặx īm á 'aṣ: "ra' th hệ hamôn hạg gađ ỗl ki šlỗ x 'abdāch jō' áb

- (30) 'eþ-18' abdāch, wəlō jadá'ti mǎ 14!" (30) wajjomer hammelech: "sob, hiþjassēb kǒ!" wajjissob wajja mód,
- 31 wəhinne hakkūšī bă. wajjómer 15: "ji þbasser 'aðonī hammelech, kī-sfatāch jahwē hajjóm
- (32) mijjād köl- haqqamīm 'alēch!" (32) wajjömer hammelech lakkūši 16: "hāšalom lanna 'ár labšalom?"

wajjómer hakkūšī: "jihjú channa'ár 'ojəbé 'ặdonī hammélech, wəchól 'ặšer-qámū 'alệch ləra'á!"

LXV. Davids Trauer um Absalom $(S\beta)$.

II, 19.

- 1 wajjirgāz hammelech, wajjá'al 'āl- 'ālijjāh haššá'ar wajjēbk, wochō 'amar bolechto'.
 - "bənī" bəni 'abšalom, mī-jitten mūþī 'ặnī taxtech, 'abšalom bənī bəni!"
- 3 wattəhi hatsu'ā bi lə'èbél ləchol-ha'ám, ki-šamā' ha'ām lēmõr: "ne'sāb hammélech 'al-bənö!"
- 4 wajji þganneð ha am labő ha īr ka' šér ji þganneð ha am hannichlamim benūsám bammilkamá.
- 5 wəhammelech lắt ' 'ef-panáu wajjiz'ág ' qōlogadől: "bəni 'abšalóm, 'abšalóm bənī bəni!"
- 2 wajjuggạđ lej \bar{o} 'āb $\langle l\bar{e}m\acute{o}r \rangle^6$: "hinnè hạmmélech bochế umil'abbél ' 'al-'abšal \dot{o} m!"

6 wajjabõ jō'áb 'el-hammélech

habbái þa wajjömer: "hobášta hajjóm 'eþ-pənē chýl-'ábað éch hammaltim 'eþ-nafšāch hajjóm,

wo'ehnéfeš banéch ubnohệch, wonéfeš našệch wonéfeš pilazšech,

lə'ahbā 'eþ-sonə'ech wəlisnō 'eþ-'ohặbech:

kīohiggādta hajjīm, kīo'énolachosarim wa'badim: kīojadā'tī hajjīm, kīolú 'abšalīm xāi,

¹¹ zur Ergänzung vgl. B. 12 so Kl.* 13 lišloz 'eß-'eţed hammelech jō'ab wə'eß- (vgl. W.*) 14 lies mā-ššám nach LXX? 15 danach hakkūšī M, lammelech LXX 16 'el-hakkūšī

LXV. 1 lies mit Kl.* bibchoþó nach Luc. etc.? 2 davor bənī 'aþšalōm M, fehlt LXX 3 danach bajjōm hahū (zur zweiten Stelle vgl. Sm. und B.) 4 so W.*: la'aṭ M 5 danach hammelech MLXX, fehlt Luc. etc., gestrichen von Kl.* 6 so Kl.* nach LXX 7 so B. nach Targ Peš: wajjiþ'abbel M(LXX)

(8) wəchullanu hajjöm mepim, kī-'āz jašar bə'enich! (8) wə'attā:

qumuşe wədabber 'al-leb 'abadich,
ki-bjahwe nisba'ti, kī-'am's'enach jose, 'im-jalin 'iš 'ittāch
hallail', wəra'ā lach zōb
mikkol-hara'ā 'ašer-ba'ā 'alich min'urich 'ad-hajjōm hazzi''
9 wajjaqom hammelech wajješeb bašša'ar,

ulchól-ha'àm¬higgtdū lēmõr: "hinnē hạmmélech jōšéb bạššà'ár!" wajjabô chol-ha'ām lifnē hạmmélech.

LXVI. Davids Heimkehr nach Jerusalem $(S\beta)$.

II, 19.

9^d wəjiśra'èl_nās 'šš lohalāu, (10) wạihi chọl-ha'ām nadõn (10) bəchōl-šibṭē jiśra'ēl

11

lēmõr: "hammélech (dawíd) hişşīlánū mikkāf (kộl-)"'ojəben, wohú millətánū mikkáf pəlištim:

wə'attā baráx min-ha'áreş (u)me'ál (mamlachtó mippəné) 'abšalóm, wabšalóm 'ăsèr mašáxnū 'alen (ləmelech)',

měþ bammilxamá: wəʻattá lamàv'attém maxriším ləhašíb 'eþ-hammélech?" 2^a udbár kọl-jisra'ēl bǎ 'el-hammélech ⁵,

12° wəhammelech dawid salax 'el-şadöq wel-'ebjabar hakkolığınım lemor:
"dabbərü 'el-ziqne jəhudä

lēmõr: »làmmā þihjú 'axronim ləhaštb 'eþ-hammélech 'el-bēþō?

13 'axái-'attèm, 'asmi ubsarī 'attēm,

(14) wəlámmā þihjú 'axronim ləhašib 'eþ-hammeléch?« (14) wəla'masá þōmərú:
»hálő 'aṣmi ubsarī 'aˌttá?

kō ja sę lì ja se lohīm wəchō jōsīf, 'im-lo sar-şabā tihję ləfanai chol-hajjumim tàxa b jō 'ab! «"

15 wajjēt ləbāb kol-'iš-jəhūdā kə'īš 'exád ('axrē-dawíd)', wajjišləxû 'el-hammelech (lēmór)':

(16) "šůb 'attā wəchǫl-'ābadēch!" (16) wajjášǫb hammelech wajjabo 'ad-hajjardén, wīhūdā bă

haggilgála laléchéb ligráb hammélech, ləha'tir 'eb-hammèlech 'eb-hajjardén.

17 waimaher sim'i ben-gerá

běn-haimīnī, 'ašér mibbaxūrīm, wajjered 'im-'iš jəhūdā liqrāp hammelech dawid,

18 wə'çlef 'iš 'immö mibbinjamin. wəşibā nà'ár bēb.ša'ūl waxméšeb 'asar banau

wə'esrim 'abadau 'itto saləxu' hajjarden lifne hammelech,

⁸ so Kl.* 9 hallaila M 10 'ad-'a tta

LXVI. I so LXX 2 so Peš. (mikkol- LXX) 3 so Kl.* nach LXX 4 so Kl.* nach Luc. 5 V. 12^d in LXX hier und nochmals nach 12^c; in M folgt noch 'el-bēļō (aus 12^c), gestrichen von Kl.* 6 davor 'el-, gestrichen (nach Targ.) von Sm.* 7 so B. 8 so Kl. nach LXX 9 so W.*: wəşaləxū

```
wajja' bədü ha' boda ləha' bir 10
19
    'eb-beb hammélech wəla'sőb hattöb bə'enau. wəsim'i ben-gera
                nafāl lifnē hammelech
(20) bə obr obajjarden, (20) wajjömer 'el-hammelech: "'al-jaxšob-li.' adonī 'awon,
             wal-tizkór 'eb'dšęr he'wa 'abdach
    bajjóm 'aser-jasá hammelech 11 mirūsalem, lastim hammelech 'el-libbó:
             kī jadā' 'abdach, kī 'ant xatà bt.
    wəhinnê ('ănī)-babī hajjom rīšon ləchol-běb josef
             larédeh ligráh 'adon'i hammélech!"
22 wajjá an 'atīšāi 1 wajjómer: "haþáxaþ zðþ lo jumāþ šim'i,
                 kī qillél 'eþ-məšīx jahwe?"
23 wajjómer ('elau') dawid:
                                 "mā-Iti wəlachem, bəne sərujá,
             hī-þíhjū-lť hajjóm lesatán?
    hajjom jumab 'tš bejiéra'el? kī-halo jeda'tém 18 kī-hajjom
                 'ăni-malàchti 14 'al-jiśra'él?
                          'el-šim'i: ,,lōopamüh!" wajjiššába' lð hammelech.
24 wajjómer hammélech
                 umrība'al ben-(jonaban
25
    ben->15 ša'ūl jarād
                        ligrāb hammelech, wəlő-'asā razlāu,
                 wəlő-'aśā səfamő,
    wə' éb-bəzada li chibbés mijjom 16 lécheb hammélech 'ad-hajjom
                 'ăšer-ba bəšalom (jərūšalem)17.
26 waihī kī-bā 17 ligrāb hammelech, wajjómer lð hammelech:
              "làmmā lō-haláchta 'immī, mərībá'al?"
27 wajjómer ('eláu mərība'al) 18:
                                     "'ặđonĩ hạmmelech, 'ạbdi rimmàni,
                 k\bar{\imath}-'amār \langle l\check{\delta} \rangle^{19} 'abdāch:
    » xobšá-20 llì haxmör, wə'erkab 'aléh, wə'eléch 'axăre 11 hammelech! «
(28)
                (kī fissēx 'abdách), (28) wairaggél
    bə abdach 'el-'adon hammelech.
                                       wadoni hammelech komal'ach ha'lohim,
                 wa'sē hattob bə'enēch:
29 kī lo hajà kól- bēb' atī kī 'im- 'anšē-maub lādonī hammelech,
              wattášeh 'eh-'abdách bə'ochəle sulxanāch:
    umā-jješ-lī 'ŏd şədaqa, wəliz'oq 'ŏd 'el-hammelech?"
                 wajjómer ló hammélech:
 30
    "làmmá tədabbēr" 'ða dəbarech? 'amártī: 'attá wəsība
              taxləqu 'eb-hassad [!" (31) wajjömer məriba'al
(31)
```

'el-hammélech: "gặm 'eb-hakkõl jiqqáx, 'axărê 'ăšer-bā 'adonī

hạmmélech bəšalóm 'el-bēþó!"

¹⁰ so (Kl.)B. nach LXX: $ws^iabər\bar{a}$ ha'dbarā la'bīr M 11 davor 'ddonī-. Die Tilgungspunkte über jaṣā in M gehören vermutlich zu diesem 'ddonī 12 danach bensərūjā 13 so Kl.* nach LXX: jada'tī M 14 so (oder moléch Th.*) LXX: -melech M 15 so Kl. nach Peš. und vielen Hss. von LXX (aber nicht Codex B) 16 so B.: ləminhajjōm M 17 jərūšalem hier Luc., nach -bā 26* MLXX 18 so Kl. nach LXX 19 so Kl.* nach LXX 20 so Th.* nach LXX: 'gxbəšā- M 21 'gb- 22 lies mit Kl.* tarbē nach Luc.?

- 32 ubarzillái haggil'adt jarád merozolim, wajja'bór 'ęþ-hammélech hajjardén, (wochimhám bochorő 'ittó > 28.
- 33 ubarzillái zaqèn mə võd: běn-šəmonim šanā, wəhū-chilkál 'eþ-hammelech bəšibtó ²⁴ bəmaxnāim,
- (34) kī-'īš gadől hử mə'od. (34) wajjómer hammeléch 'el-barzillái:
 "'attā 'abor 'itti,
- (35) wəchilkálti 'ofách 16 'immadt bīrūšalēm!" (35) wajjömer barzillái 'el-hammelech:
 "kammá jəmè sənē xajjái, kī-'e'lé
- (36) 'eß-hammèléch jərüsalem? (36) běn-səmonım šaná 'anochī hajjóm: ha'edā' bēn-tōb lərá'?
 - 'im-jiţ'ām 'abdāch ('ba') 16 'eb-'ašēr 'ochal web-'ašēr 'estē? 'im-'esma'. 'ba'obeqāl šarīm wesarāb?
 - wəlammā jihję 'abdāch 'bd ləmassa 'al-17' adon hammelech?
- 37 kim'ặt jạ'bốr 'ạbdách
- hajjardén 18 'ęþ-hammélech: wəlámmā jizməlénī hammélech hagmülä hazzóþ? 38 jašób-nàú abdách, wə'amúb
- bə'irī 'im-qéber 'abt wə'immt: wəhinnē 'abdāch kimhām ja'bor 'im-'adonī hammélech,
- (39) wạ° śē-Uố 'eþ' ặšę̃r- tắb bə°ēnệ̃ch!" (39) wajjömer (lŏ) hạmmelech: "'itt jạ' bòr kimhãm, wạ'nt 'e' śē-Uō
 - 'ęþ-haṭṭób bə'ēnēch, wəchól 'ặšer-tibxār 'alāi 'e'śē-llach!"
- 40 wajją bór kol-ha am ep-hajjarden,
 - wəhammelech 'amad 20, wajjissaq hammelech batarzıllai waibarəchehu,
- (41) wajjašot limqomt. (41) wajja tor hammelech
 - haggilgálā, wəchimhān 'abār 'immō, wəchol-'ám jəhūđá 'obərim *0 'eþ-hammélech, wəzám xặṣtu'ám jikra'él.
- 42 wəhinnē kol-'tš jiśra'ēl ba'tm 'el-hammelech wajjómərù 'eláu ⁸¹: "maddú' gənabüch 'axēn,
 - 'tš jəhūđā, wajja'bírū 'eþ-hammélech weþ-bēþó 'eþ-hajjardén, wəchullánū **
 'anšē đawīđ 'immám **?"
- 43 wajjá'an kol-'tš jəhūdā 'el-84'tš jiśra'ēl (wajjömer 86 lahém):
 "kī-qarōb hammélech 'elái:
 - wəlàmmā szē xarā lách 'al-haddabār hazzē? he'achöl 'achalnú min-hammelech? 'im-nissē h nissā lànu?"
- 44 wajjá'an 'tš- jiśra'ēl 'eþ-'tš jəhūdā wajjömər(ùolahệm):
 "'èśér-jadòþolī bammélech,
 - gạm-bəchôr 56°, ặnh mimmách: umạddú hặqillo þánī? wạhlỗ-57 hajá đəbarī rišôn li (mihūđá) 58 ləhaštb 'eþ-malkí?" wajjíqeš dəbār- 'tš jəhūđá middəbār 'tš jisra'él.
- 23 so im Anschluß an einen Vorschlag von Kl.*; dafür ləšalləxō 'ef-bajjarden (-hajj. LXX) 24 so W.* nach LXX: bəšībafō M 25 lies mit Th.* śēbafách nach LXX? 26 so Kl.* nach LXX 27 'el- M 28 davor 'ef-, gestrichen von Kl.* 29 so Kl.*: 'abar 30 so W.* nach LXX: wajja'bīrū Kethib, he'bīrū Qere M 31 'el-hammelech 32 wəchol-33 'immō 34 'al- M 35 so (oder lēmor) Kl.* nach LXX. Lies wajjómərū.? 36 so Th.* nach LXX: wəzam-bədawid M 37 so Kl.*: wəlō- 38 so Kosters nach LXX (vgl. Budde 295)

LXVII. Der Abfall Schebas und Amasas Tod (8β) .

II, 20.

wəšám niqrà∪'is bəlijjá'al,

ušmo šębą bęn-bichrī, 'iš jemīni, wajji þąć baššofár wajjomár:
"'ēn-lánū xèlęq bedawīd,

wəlonaxla-lanu bəben-jissai: 'ts lohalau, jisra'el!"

wajjá'al kǫl-'iš jiéra'el

me'axre dawid 'axrè séba' ben-bichrī, wo'is jəhūda dabəqu bəmalkam min-hajjarden wo'ad jərüsalem.

3 wajjabő dawíd 'el-bēþó jərūšalém, wajjiqqāx' 'eþ\'éśer' pilazšáu's 'äšèr\hinnīx lišmõr habbáiþ,

wajjitnén bēþ-mišméreþ, waichalkēl 'oþān', wa'lēn' lō-bá, wattihjén' səruróþ 'að-jòm-muþán 'almanöþ xajjöþ'.

- 4 wajjómer hammelech (davíð) 'el-'ặmaśā: "hạz'éq-là-'eb-'tš-jəhūđā: šəlóšeb jamim, wə'attā fō-'ặmóđ!"
- 5 wajjélęch 'ặmaśā ləhạz'iq 'ęþ-jəhūđā. wajjóxer ('ặmaśā') min-hạmmō'ēđ
 'ặšér jə'adō (dawid)',
- 6 wajjömer dawid 'el-'abīšāi: "'attā jare' 10 lánū šèbá' ben-bichri min-'abšalöm: wə'attā 11 qax ('ittách) 12

'ęþ-'abdē 'ặđonệch urđóf 'axặrẫu, pen-jímsà ¹s∪lō∪'artm bəsuróþ

- (7) wənişsál lə'ēnēn 14!" (7) wajjáqom 15 ('ặbīšái wəjō'āb') 'axtu 16, (wə)'anšē jō'áb wəhakrefī wəhappəlefī, wəchol-haggibborim, wajjeşə'ü mīrūšalēm
- (8) lirdóf 'axărē šèbá' ben-bichri. (8) hèm 'im-ha'êben hagð olð 'äsér bəzib'ön, wa'masā bð lifnē ha'ám 17. wa'o'āb labūš middö 18. wa'aláu xazùr 19 xér

lifnē ha'ám 17, wəjō'āb labūš middó 18, wə'alāu xazùr 10 æéreb məşummédeþ 'al-moþnāu bəþa'ráh.

- (9) wəhi jaşə' \dot{a}^{20} † wattippól × × \dot{a} . (9) wajjömer jō'áb la'masá: "hášalőm 'attä, 'axi?"
- (10) wattóxęz jad-jəmīn jō'āb bizqán 'ặmaśá linšǫq-lo, (10) wa'maśá lō-nišmār baxéreb 'ặšér bəjad-jō'áb,

wajjakkeu bāh (jō'áb) 1 'el-haxómeš, wajjišpoch me'au 'arṣā, wəlō-šanàslo, wajjamóþ.

wəjö'áb wa'bīšāi 'axīu radaf 'axarē šeba' ben-bichrī,

wə'iš 'amàdo'alau minna'rē jo'āb,

wajjomer: "mīo'ašer xafes bojo'āb, umī 'ašer-lodawid,

LXVII. 1 danach hammelech 2 danach -našīm MLXX, feblt Luc., gestrichen von Kl.* 3 so Kl.* nach LXX: pilazšīm M 4 wajjittənem M 5 waichalkəlem M 6 wa'lehem M 7 wattihjēnā M 8 so W.* nach LXX: 'almənūþ xajjūþ M 9 so Th.* nach Luc. 10 so N.* nach LXX: jera' M 11 'attā M, wə'attā 'attā LXX 12 so Th.* nach LXX 13 so Th.*: -maṣā M 14 so B.: wəhiṣṣīl 'ēnenū 15 wajjeṣə'ū 16 'axārāu (das ergänzte 'aōīšai in LXX) 17 so Kl.*: lifnēhem 18 w. xazūr middō ləbušō 19 so Th.* nach LXX: xāzōr 20 so Th.* nach LXX: wəhū jaṣā M 21 so LXX

```
(12a) 'axặrễ jō'áb!" (12a) wạ masắ mi b go lễl

12b bạd dẫm b b b ch hạm si lắ. (12l) (wại hi ) 22 kạ 's ề r ra 'á kọl hạb b ấ 'a lắu,

12c wa 'am ã d, (12c) wại jār ha 'ĩ š,

12d kī - 'am ậ d kọl ha 'ám, wại ja se b 'g þ - 'ặm a sã min - hạm mə si llắ

12e hạ s sa dễ, wại ja se ch 'a lầu b c g d.

13 (wại hi ) 28 kạ 's ề r huggá 24 ('ặm a sá ) min - hạm si llã, 'a bặr kọl 'ĩ š 'ạx rể jō' ã b lir dớ 'ạx ặr ễ sẽ bắ 'bện - bi chrí.

14 wại jạ 'bỡ bə chọl ši bị śi a' cl, (wại ja bỏ) 25 'a bè lấ bē þ 26 mạ 'chã
```

- (15) wajjiqqahaliù 'anšē jō'ab wa'bīšai 18, (15) wajjabo'ū wajjaruṣū 'alau bə'abela bēþ hamma'cha,
 - wajjišpochů sololá 'ęl-ha'ir', wochol-ha'ām 'ặšệr 'ęþ-('ặbīšại w)ęþ-jō'áb mocašbim 30 lohappil haxōmá.
- 16 watteşē 31 'iššá xặchamá min-ha'ir (watta'mõd baxel 29 wattiqrá):
 "šim'ũ šim'ũ, 'imrū-ná 'el-jō'ãb:
- (17) »qərāb 'að-hénnā, wa'ð ábbərð 'elęch! «" (17) wajjiqrāb 'eleħ (jō'āb), wattómer ha'iššá: "ha'attā jō'áb?"
 - wajjömer: "'a'nī". wattömer lö: "šəmā' dibré 'amaþách!" wajjömer: "šomé' 'anochi!"
- 18 wattómer (ha'iššā) lēmõr: "dabbér jedabrű barisonà lēmõr: »ša'ôl ješa'alú be'abēl ubdān s?,
- (19) hặ þámmū (19) 'ặšęr-śámū 88 'ĕmūnē jiśra'ēl:« $\langle w \rangle$ ' ạttấ 84 məbaqqeĕ ləhạšxīb 86 'šr $w \rangle$ ' ém bəjiśra'ēl:
- (20) làmmā þəballā' naxlāþ jahwē?" (20) wajjá'an jō'áb wajjōmár:
 "xaltlā xaltlā lǐ
- (21) 'im-'ặ

 ặbạllá' wim-'ạšx \bar{i} þ: (21) lō-chén hạddabār, kī $_{\circ}$ 'ĩ

 š mehậr 'efrāim, š

 š¢bá' ben-bichr \bar{i} šəm \bar{o} ,
 - naśł jadł bammęlęch dawid 36: tənü-'ofð (li > 37 ləbaddő, wə'eləchà me'al-ha'ir!"
- wạttómer ha'iššá 'el-jō'áb: "hinnè rōšố mušlách 'elèch bə'ád hạxōmá!"

 22 wạttabó ha'iššá ('el-ha'tr,
 - watđabbēr) 88 'el-kol- ha'ám bəxochmafah, wajjichrəftw'ef-ros sedif.

 ben-bichri wajjašlichu 'el-jo'áb,
 - wajji það það sofár, wajjafúsū (kol-ha'ám) me'al-ha'īr 'iš lohaláu, wajō'āb šāb jərūšalém 'el-hammelech.
- 23 wəjō'áb 'al-89 haşşabā'0, ubnajā ben-jojada'11 'al-hakreþī wə'al-haplebi,

²² so (einschließlich der Umstellung) Kl.* 23 so W.* 24 hogā M, ἔφθασεν LXX 25 so B.* 26 so Ewald*: ubēþ 27 wəchol-habberīm M, και πάντες ἐν Χαρρεὶ = wəchol-habbichrīm LXX 28 wajj. wajjabo'ū 'af-'axarāu 29 danach das watta'mõd baxel von 16*: umgestellt von W.* 30 so W.* nach LXX: mašxīþim M 31 so Kl.: wattiqrā 32 so W.* nach LXX: wəchən M 33 so Ewald* nach LXX: heþammū (19) wə'anochī šəlumē M 34 so Kl. nach LXX 35 ləhamīþ 36 so LXX: bədawid M 37 so LXX 38 so Böttcher* 39 so B.: 'el kol- 40 danach jiśra'el, gestrichen von W.* 41 jəhōjada' M

```
vậđ on trăm *2 ° al-hạm más,

wəj öšafát *18 ben-' ặxī lúd hạm mạs ktr,

25 ušwa sofér, wəşad oq webja þár kohặn tm, (26) wəz àmoʻ trấ hạj ja' irt

(26) hajā chohén lədawid.
```

LXVIII. Die Hungersnot und die Hinrichtung der Sauliden (8β) .

II, 21.

ı (waiht 'axăre chèn) waiht ra'āb i šalöš šanīm, šanā 'axāre šanā,

waibaqqėš dawid 'ep-pənē jahwē, wajjómer (lð) jahwē: "'al-'ša'ül wə'al-'bēpō damim',

(2) 'al.' àšę̃r-hemīþ 'eþ-hággib' onim!" (2) wajjiqrā hammelech (dawid) 'laggib' onim wajjomer 'àlem:

wəhággið on to mibbənê jisra' El hèmmā, kiv'im-mijjéper ha'morī, ubnê jisra' el nisbə 'ü lahém, waibaqqës sa' ül ləhakkopām, bəqán' opòvlibnê-jisra' el s wajjomer dawið 'el-hággib' onto:

"mās'ę'śξ lachém, ubammá 'ặchạppér, ubarchú 'ęþ-nazlāþ jahwţ?" wajjómərùsló': "'ēn-tī'skésef wəzaháb

'im-ša'ūl wə'im-bēþō, wə'én-lànū√'iš ləhamiþ bəjisra'el!" wajjōmár:
"mā-'attém 'omərīm, 'e'sē lachém!"

- 5 wajjömərü 'şl-hammşlşch: "ha'iš 'ặšṣr-killánü, wa'šṣr dimmā lhašmīdenü *
 mehi[jaṣṣeb-bəchōl- gəbül jiśra'el,
- 6 jinna þen-°lànti sið á 'ặna sim mibbanáu, wəhōqa nim ləjahwi bəzið bən bəhār 10 jahwi!"
- (7) wajjómer hammelech: "'ánī 'ettén!" (7) wajjaxmõl hammelech (dawíd) 'al-mərībá'al ben- jonaþán ben-ša'úl,

'al-iobu'āb jahwē 'àšér bēnobám, bēn dawīd uben jonabán

(8) ben-ša'ül, (8) wajjiqqax hammelech

'eþ-šənē bənē rispā bab-'ajjā, 'äsér jalədā ləša'ül,
'eþ-'armonī wə'éb-mərībá'al,

web-xameseb bənk merab 11 bab-sa'ül, 'aser jaləda'l' adri'el, ben-barsillai.hamxolabi,

9 wajjitnēm bejád haggib'onim wajjoqi'um bahār lifnē jahwē, wajjippelil ieba'tām 11 jaxád.

⁴² so W.* nach LXX: wa'doram M 43 wihōšafat M

LXVIII. 1 danach bīmē dawid, gestrichen von B. 2 'el- bez. we'el- M 3 so (Th.) W.* nach LXX: bēb haddamīm M 4 so LXX 5 danach wīhūdā, gestrichen von W. 6 danach haggib'onīm 7 so Kethib: -lanū Qere und LXX 8 so Ewald* nach LXX: -lanū nišmadnū M 9 so Kl.* mit dem Kethib: juttan- Qere 10 so W.*: bezīb'ab ša'ūl bezīr M, bezīb'ōn ša'ūl bezūrē LXX 11 so Th.* nach 1, 18, 19 und Luc.: mīchal MLXX 12 so Qere und LXX: -aim Kethib

```
wəhemmā huməþū bīmē qəşir (sə'orim)<sup>18</sup> harīšonim<sup>14</sup> × × ½ <sup>16</sup>.

10 wattiqqāx rispā baþ-'ajjā
'eþ-hassáq wattaṭṭēu làh 'al-<sup>18</sup>haṣṣūr mitxillāþ qəşir (sə'orim)<sup>18</sup>
'að-nittách-màim-'ālēm min-haššamáim,
```

wəlö-nafənā 'ðf hạššamāim lantīx 'ặlễm jōmám, wef-xạjjáf hạššadễ làilā.

11 wajjuggáð leðawíð 'eþ', ašér-'aseþð rispð 17 pilézes sa'dl,
12 wajjisláx 18 dawíð (jabes gil'āð) 19,

wajjiqqáx 'eþ-'aṣmōþ ša'ůl, web-'aṣmōþ jōnaþān bənō me'ēþ ba'lē jabēš gil'áð, 'àšṣr-gánəbù-'oþām merxōb bēþ-šān, 'àšṣr təlajūm šàmmā pəlištīm ²⁰ bəjòm-hakkōþ pəlištīm ²¹ 'eþ-ša'ūl (wo'ɛþ-jōnaþán) baggilbó'.

- 13 wajja'al miššám 'eþ-'aṣmōþ ša'ūl web-'aṣmōþ jōnaþān bənō, wajja'səfū 'eb-'aṣmōþ hammūqa'īm,
- 14 wajjiqbərű 'ęþ-'aṣmỗþ- ša'ül w<'ęþ-'aṣmỗþ 22 jōnaþán-bənò 1 bə'éreş binjamīn 28 bəqéber qǐš 'abiu.

wajja'sti kolo'ašer- şiwwa hammelech, wajje'aber jahwe 14 la'ares.

LXIX. Davids Gegner und Helden (Anhang zu S_{α}).

II, 21.

- $14^d \langle waihi \rangle^1$ 'axăr \tilde{e} chěn, (15) wath \tilde{i} -' \tilde{o} d milxamá laplištim 'e \tilde{p} -jisra' \tilde{e} l,
- 15 wajjered dawid wa'badau 'immo, wajjillaxamu'eb-polistim.
- 16° wajjésəbù bəzőb ³, (15°) wajjaqom död ³, (16b) 'ašér bīlīdê harafā,
- 16° umišqāl qēnō šəlóš\me'ðþ\š\(\delta\)\equiv \(\delta\)\vartheta\(\delta\)\\equiv \(\delta\)\range \(\d
- 17 wajjá'sor-lő 'ábīšái ben-sərūjā, wajjách 'eb-haplisti waimibéu.
 'asonisbə'ù 'anšē- dawīd lö lēmõr: ,,lö-beşē
 'öd 'ittànt lammikamà, wəlö bəchabbē 'eb-nér jiśra'él!"
- 18 waihi 'azarē- chen, wathi-'öd hammilzamà-bəzob 'im-pəlistim: 'az-hikká sibbəchāi haxisabi-'şb-sāf, 'ašer bilide harafá.
- 19 wathi-'ôd hammilxamā bəzöb 'im-pəlištīm, wajjách 'elxanán ben-ja'īr b běþ hallaxmî 'eþ-goljáþ haggittī, ('ašér bīlīdé harafā)',
- (20) wə'éş xặnīþō kimnör 'orəzim. (20) wạthī-'óð milxamā bəzáþ, wạthī-'(šám)' 'īš-middā', wə'éşbə'òþ.jaðáu wçşbə'ōþ razláu šeš-wašēš:

¹³ so B. nach LXX: qaşīr M 14 so Kr.*: barīšonīm 15 dafūr die Glosse təxillap (bipx. Qere) qəşīr sə'orīm, gestrichen von W.* 16 'çl- M 17 danach bap-'ajjā 18 so B.: wajjelçch 19 so B. 20 so Qere: talūm šam happəlištīm Kethib 21 lies bəjōm hakkopām? 22 so Th.* nach LXX 23 danach bəşela': oder ist dies zum folgenden Vers hinüberzuschieben, bez. bə'çrçş binjamin zu streichen? 24 'ğlohīm

LXIX. 1 so Kl.* (mit Chr. 1, 20, 4) 2 so W.*: wajješebū (wejišbī Qere) benob 3 wajjaqom W.*, dōđ K. (dōđō Kosters): wajja'af dawiđ M, καὶ ἐπορεύθη Δανεὶδ LXX 4 so W.* nach LXX etc.: mišqal M 5 so Gesenius*: ben-ja'rē 'orəzīm 6 zur Ergänzung vgl. Budde S. 312 7 so B. 8 so W.*: miđjan Kethib, mađōn Qere

1

'ęśrim wə'arbā' mispār (kullám): wəzam-hū jullád larafā 10,
21 waixaréf 'ęħ-jiśra'el, wajjakkeu jōnaþán ben-šim'ā 11 'áxī dawíd
22 'èllé 12 julladú larafā 10 bəzāħ, wajjippəlù bəjād-dawīd
ubjád 'ábadāu,

II, 22.

wại đạb bẽr (hạm mẹlệch) dawí đ lo jahw chiến vệ hại bẽr

II, 23.

wə'ell\(\bar{e}\) dawi\(\dagger\) ha'axron\(\mathbf{m}\): $(V. 1--7 \ s. \ Metr. \ St. \ I, 425)$

(wə)'ellē šəmōþ haggibborimo'ašér lədawid:

²išbà°ál haxachmonī¹¹ rðš hašlošá¹¹5: hūoʻorēr 'ęþ-°éş xặnīþó¹⁶

- (9) 'al-šəmon $\dot{\xi}$ -me' \dot{o} [\dot{b} xalāl bəfá'am 'gxáð. (9) wə'axráu 'gl'azár ben-doði' ha'xox \dot{t} 18 bišlošá $\langle hag \rangle gibborim$ 19: $\langle h\bar{u}$ -hajá \rangle 'im-dawið $\times \times \bot \times \bot$ '1:
- (10) uslištím ²² ne'səstű- šăm lammilxamá, wajja'lú ²⁸.'īš jišra'el, (10) (wə)hū ²⁴. qām wajjach baplištím 'ad kī jázə'à jadō, wattidbāq jadō 'el-haxéreb, s'wəha'ām jašúbū 'axarāu ²⁸: awajja'as jahwē təšū'ā zədōlá ²⁶.
- 11 wə'axrāu šammā ben-'azē $\langle ha \rangle$ hrarī 17: wajje'asəfü fəlistīm lèxjā 28, wattəhī- šăm xelqāp hassadē məle'ā 'ādasim,
- (12) wəha'ām năs mippənē fəlištīm: (12) wajjifjaşşēb bəföch-haxelqā, wajjaşşīlēm²⁹ wajjách 'ef-pəlištīm: wajjá'as jahwē təšū'ā zədōlā.
- 13 wajjerodů (ha)šlošá ×× ± × × ± 50, wajjabó'ů 'el-hassůr 31 'el-dawid, 'el-məsudaþ 32 'ddullám, wəxajjaþ pəlištīm xonā bə'émeq rəfa'tm,
- 14 wədawid 'az bamşūda, umaşşab pəlistim 'az beblaxem.
- 15 wajjíþ'awwedawid, wajjómer: "mīojašqénī máim mibbőr bēb-léxem
- (16) 'àšér baššà'ár?" (16) wajjiba'ű šəlošá s haggibborim bəmaxnê fəlištīm, wajjiš'àtū-māim mibbőr bē þ-léxem 'àšér baššà'ár, wajjiš'û wajjabi'ū 'el-dawīd, wəlő 'abá lištō þám, wajjassēch 'o þám
- (17) ləjahwē, (17) wajjömer: "xaltlā llt (mij)jahwē 14 me 160 fī zöf: +hādam ha'našim haholəchim bənaf 80 fam?" wəlö 'aba listo fam.

⁹ mispar M 10 leharafā M 11 so Qere: šim'ī Kethib 12 davor 'eþ-'arba'aþ 13 danach umikkaf ša'ūl 14 so W.*: jošeb baššebeb taxkəmonī M (jašob'am ... Chr. 1, 11, 11, 'Ιεβοσθε LXX, 'Ιεσβααλ Luc.) 15 so W.* nach Luc.: haššəlišī MLXX 16 hū 'd**dī**nō ha'esnō (-ni Qere), vgl. hū-'orer 'eb-xanibo Chr. (so Th.*) 17 -dodō Qere 18 so W.* nach Chr.: ben-'dxoxī M 19 so allg. nach Qere und LXX 20 so TH.* nach Chr. 21 lies bə'efes (oder bəfas) dammim?: bappas dammim Chr., bəxarəfam MLXX (Th.) Kl.* nach wəhappəlistim Chr.: bappəlistim MLXX 23 lies wajjanos? 24 80 KL.* nach Luc. 25 danach 'ach ləfaššet 26 danach bajjom hahū 17 so TH.* nach Chr.: hararī M 28 so Bochart*: ləxajjā 29 so B.: wajjassīleha 30 wajj. šəlošā (so Qere, LXX, Chr. etc.) məhaššəlošīm (+ roš M). Lies w. h. 'im-háššəlošim oder bəröš hašlošim? 31 so Tu.* nach Chr.: 'el-qaṣīr M, εls Καδών LXX 32 so W.*: -mə'araþ 33 šəlošeþ M 34 so Tн.* nach Peš. etc.

- (18) 'èllễ 'ast šəlošá * haggibborim. (18) wa' bī šại 'àxi jō' áb ben-sərūjã, hū roš hašlošim *, wəhū 'ōrér 'eþ-xặnī þō 'al-səlóš me'ò þ. xalál,
- (19) wəlö-šém bašlošim 87: (19) min-hašlošim 88 nichbad, waihi lahem ləsar,
- (20) wə 'ád-hašlošā lō-bā. (20) ubnajā 30 ben-jōjadā 40 'iš-xáil miqqabşə 'ēl 1,
 rāb-pə 'alim: hū hikkā 'eþ sənē (bənē) 12 'ặri' el (mim) mō 'āb, 13,
 wəhū jarád wəhikkā 'eþ ha 'ári 11 ob pōch habbőr bəjōm haššález.
- 21 wəhü hikkā 'ef-'īš miṣrī, 'ḍšér × × 1 mar'ē,
 ubjád hammiṣrī xặntþ × × 1 46, wajjéred 'elāu baššábet,
 wajjizzol 'ef-haxnīþ mijjád hammiṣrī, wajjáhrəzèhú baxnīþō.
- 22 'èllę 'aśa bənaja 46 ben-jojada' 40, wəlo-sem bislosim 47 haggibborim:
- 23 min-hašlošīm nichbad, wel-hašlošā lo-ba, waisimēu dawid 'el-mišma'to.

(24) 'áśā'el '8 'áxī-jō'ab baślošīm. 'elxanan ben-dođō (mib) bēþ laxem. (25) šammā haxrođī. '¿līqā haxrođī. (26) xeleş happaltī. 'īrā ben-'iqqeš hatqo'ī. (27) 'ábī-'ezer ha'an þofā. məbunnai haxušafī. (28) salmān ha'xoxī. mahrai hantofafī. (29) xeleb ben-ba'nā hantofafī. 'ittai ben-rībai miggib'āf bənē binjamin. (30) bənajahū (hap) pir'afonī. hiddai minnaxlē-za'aš. (31) 'ábī-'albōn ha'arbafī. 'azmauf habbarxumī. (32) 'eljaxbā hašša'albonī. bənē jašen jəhōnafan (33) šammā hahrarī. 'áxī'am ben-šarar hārarī. (34) '¿līfelet ben-'axasbai ben-hamma'chafī. '¿lī'am ben-'axīfofel haggilonī. (35) xeṣrai hakkarməlī. pa'rai ha'arbī. (36) jiz'al ben-nafan mişşobā. banī haggadī. (37) şeleq ha'ammonī. naxrai hab'erofī nosē kəlē jō'ab ben-ṣərūjā. (38) 'īrā hajjifrī. gareb hajjifrī. (39) 'ūrijjā haxittī. kol šəlošīm wəšib'ā.

LXX. Volkszählung, Pest und Altarbau (8β) .

II, 24.

wąjjósęf 'ặf-jạhwễ

laxróþ bəjiśra'ēl, wajjáseþ 'eþ-dawīđ bahệm lēmór: "lech mənē 'eþ-jiśra'èl wéþ-jəhūđá!"

2 wajjómer hammélech 'el-jö'áb $\langle w_\ell | - \rangle$ éar $\langle \tilde{e} \rangle^1$ haxáil 'ášer-'ittő: "šūţū-nã' bəchöl-šibţé jiśra'ēl

middán wə'ad-bə'er šèbá', ufiqdü 'eþ-ha'ám, (wəhabi'ū 'elái) , wəjadá'tì 'eþ-mispār ha'ám."

3 wajjómer jö'áb 'el-hammélech: "wəjösef jahwe 'elohech 'el-ha'am

³⁵ šəlošęħ M 36 so W.* nach Peš.: haššəlišā Kethib, -ošā Qere und LXX 37 so W.*: baššəlošā 38 so W.* nach LXX: haššəlošā M; danach hachī M, ha'ellē LXX 39 ubnajahū M 40 -jəhōjada' M; danach ben- M, fehlt Chr.LXX, gestrichen von W.* 41 miqq. erst nach -pə'alīm 42 so Th.* nach LXX 43 so Driver* 44 so Qere: ha'arjē Kethib 45 ergänze mit Th. ⟨kə'èş∪sullām⟩ nach LXX? 46 bənajahū M 47 so W.*: bišlošā 48 der Rest des Capitels stellt nur einen prosaischen Namensauszug aus dem vorauszusetzenden alten Verstexte dar. Von dem Versuch einer Emendation ist abgesehen worden.

LXX. 1 so Th.* nach Luc. Chr.: śar MLXX 2 so Kl.* nach Luc.: šūţ-nā MLXX 3 so Chr.

```
kahém wəchahēm me'ā fə'amīm,
wə'ēnē 'ặđonī- hạmmélech ro'ōþ: wādonī hạmmélech làmmã '
xafés bạddabār hạssē?"
```

- 4 wajjęzzáq dobar-hammelech 'al-bjō'áb wo'ak karé hezáil, wajjesé jō'áb wokaré hazáil (mil)lifné hammelech
- (5) lifqóð 'eþ-ha'ám, 'eþ-jisra'él. (5) wajja'bərð 'eþ-hajjardén, wajjaxéllū me'rō'ér umin' ha'űr 'ðšér bəþōch-hannáxal
- (6) haggad wel-ja'sér, (6) wajjabo'ū haggil'ádā, wajja'bəru'>'el-'ereş haxittim qad'éšā', wajjabo'ū dànā,
- (7) umiddán saðəðú ° 'çl-ṣīđốn (rạbbā) 10, (7) wajjabó ū miðsar-sór, wə('çl-) 11 kol-'arê haxiwwi wəhakna'n,
- (8) wajjéşə'ù', el-nézet jəhūđá bə'èr\šába', (8) wajjašúţū bəchǫl-ha'áreş, wajjabó'ū miqṣē piš'á xodašim
- (9) wə'çérɨm jöm jərūšalém. (9) wajjitten jö'áb 'çþ-mispár mifqað-ha'ám 'çl-hammelech, wattəhi jiśra'él
 - šəmonéme'ðþ', elef 'īš-xáil šolèf-xéreb, wə'iš jəhūdā (hajū)
 xăméš-me'ðþ', elef 'iš.
- 10 wajjách leb-dawið 'oþó 'axrē-chén ('al-'ašēr) safár 'eþ-ha'ām, wajjómer dawið 'el-jahwé:

"xaṭāÞī mə'őð 'àšér 'aśiÞi: wə'attā, jahwē, ha'ber-nā
'eþ-'àwön 'abdách, kī niskáltī mə'óð!"

- 11b udbár-19jahwithajá 'el-gád hannabí xozé (b)dawid 18 lemór:
- 12 "haloch wədibbart 'el-dawid:

» kōo'amār jahwē: šalóš 'anochī nōţē 14 'alţch: bəxar-lāch 'axāb-mehţm wţ'śē-llách:

- 13° hapabolach šaloš-15 šanīm ra'ab bə'arsach, wim-šəlošep 16 xodašīm
- 13^d nusāch lifnē-şarāch 17,
- 13° wəhü rodəfách, wim-hějöþ səlošã 18 jamim dèbér bə'arşách?«"
- 13° wajjabō-zàđo'el-dawiđ wajjagged-lš,
- 13th wajjömer lő: (13t) "'attá-da'-ur'é, mā-'aštb šoləxī dabár!"
- 14 wajjómer dawið 'el-gáð:
 - "ṣạr-tĩ mə'ód: nippəlá-nnà√bəjặd- jạhwḗ, kī-rabbīm raxmãu, ubjặd-'adám 'al-'ɛplá!"
- 15 (wajjibxar-lð dawið 'eb-haddeber. waihi bimē-qəşir xiţţīm, wattáxel hammággefð.ba'ám)¹º.
- 11° wajjáqom dawīd babbóqer, (wajjissa dawíd 'eþ-'ēnāu wajjár 20 16° wəhinnē) mal'āch 21 jahwē

⁴ lies wəlàmmā 'ἄdonī hạmmɛlech? 5 'el- MLXX 6 so Kl.* nach Luc. etc. 7 so W.* nach Luc.: wajjaxnū bạ'rō'er jəmin (mimīn LXX) MLXX 8 so Hitzig* bez. Th.* nach Luc.: 'el-'eres taxtīm xodšī M, εls τὴν Θαβασών ῆ ἐστιν Ναδασαὶ LXX 9 so W.*: jạ'an wəsabīb M, καὶ Οὐδὰν καὶ ἐκύκλωσαν LXX 10 so Kl.* nach Luc. 11 so B. nach Luc. 12 V. 11* s. nach 15^b 13 so Luc. 14 so W.* nach Chr.: nōṭel M 15 so Th.* nach Chr.: šebạ' MLXX 16 šəlošā MChr. 17 so B.*: ṣarēcha M 18 šəlošēb MChr. 19 so (Th. W.)B.* nach LXX (nur mit wəhajjamīn jəmē für wīmē LXX statt des obigen waihī bīmē); den Text von M s. als 15^{cd} unten nach 16^d 20 so Chr. 21 umal'ach

```
XXIII, 4.]
16° 'omēđ 32 'im-góren 'ornán haibust (16°) wəšolex jado ləšaxéb 34.
                wajjomer dawid 'el-jahwe
17b bir'o bō 'eb-hammal'ách hammakkễ ba'am: "hinné 'anochi xatàbi,
                wə'elle haşşön me-'asú?
1700 'anochī 15 he'webī: (170) təhina jadach bi ubbeb 'abi!"
                wajjinnázem jahwé 'el-hara'a,
16p
16° wajjómer lammal'ách hammakæth ba'ám: "rabo'atta: harpé 26 jadách!"
16ª
                (wajjéref hammal'ách 'eb-jado').
15° wajjitten jahwe bejisra'el ('eb-had)deber 17 mehabboger we'ad-'eb mo'ed,
             wajjámob min-ha'am 28 šib'imo'elefo'iš.
18 wajjabō-zàdo'el-dawid bajjom hahū, wajjomer lo: "'alē
                hagém lejahwe misbex
                                (19) wajjá al dawid kidbar-gád,
(19) bəzóren 'ornán haibust!"
                ka'šér siwwà ('oþō') 19 jahwé.
20 wajjašqef 'ornan wajjar 'eb-hammelech web-'abadau 'oberim 'alau,
                ((wə' ornān dăš xiţţim)) 80,
(21) wajjeşē 'ornán wajjištáxū lammélech 'appau 'arşa (21) wajjomár 1:
                "maddū" bắ 'ặđonī-
    hammélech 'el-'abdő?"
                           wajjómer dawið: "lignóþ me'immách 'eþ-haggóren,
                 libnőb mizbéx lejahwé,
(22) wzbe asár hammaggef a me al ha am!" (22) wajjómer 'ornán 'el-dawíd:
             "jiqqáx wəjà ál dont hammelech
    hattob bə'enau: rə'e habbaqar la'ola wəhammoriggim,
                uchlé habbagár la esim:
23 hakkól na bàn ébed
                         'ặđonī 🐕 hạmmélech lạmmélech!" wajjómer 'ornán 🛰,
                "jahwę 'ę̃lohę́ch jirsènt''!"
24 wajjómer hammélech 'el-'ornan: "lð, kī-qanō 'eqné me'ittach **
```

- bimxīr, wəlő 'a'lē
 - ləjahwe '¿lohai 'olop xinnam!" wajjiqen dawid 'ep-haggoren 86 bechésef šegalim zămiššīm,
- 25 wajjiben-'šam 87 mizbéx lejahwe, wajjá'al 'olöb ušlamīm,

wajjé apèr jahw la'áres 88

watté aşàr hámmaggef ã

me'ál jiéra'él.

²² so Chr.: hajā M Chr. 23 so hier etc. (mit B. 334) stets nach Chr. und 'Oqvá LXX: 'ǎraunā M 24 wajjišlax jadō hammal'ach jərūšalem ləšaxtah 25 wə'anochī 26 heref M 27 deber bejisra'el M, bejisra'el deber LXX 28 danach middan we'ad-be'er šębą. Ist auch das folgende šibim noch zu streichen? 29 so LXX (vgl. Kl.) 30 80 TH.* nach Chr. 31 danach 'argunā 32 'ebed 'adoni W.*: 'argunā 33 danach 'el-hammelech 34 so W.*: jirşecha 35 so allgemein nach LXX: me'ō becha M 36 danach we'eh-habbaqar 37 danach dawid 38 aus 21, 14° wiederholt

Anhang.

LXXI. Salomo wird zum König gesalbt $(S\beta)$.

I Reg. 1.

wəhammelech dawid zaqen, bă bajjamim, waichassuhu babzadim, wəlö jexamılö.

2 wajjömərülöo'ğbadáu: "jəbaqğü lādonī hammelech na'rá bəbūlā, wə'ámədàlifnē hammelech,

u phī-lo sochèné p wəšachəbá bəxeqach, wəxám lādon kammelech."

3 wạibạqšū ('abdē hạmmelech)
na'rā jafā bchòlogabūl jiśra'el, wajjimşa'ū 'eþ-'abīšáz haššūnammiþ,
wajjabi'ū 'oþáh 'el-hammelech',

4 β wattəht lö ² sochénę þ, watšár ə þèhú: α wəhanna rã jafā 'aā-mə'óā,
γ wəhammélech lö jəda'áh.

5 wa'donijjā ben-xaggīþ ('ašér jalədā lammélech dawid') miþnassē lēmõr: "'anī 'emloch!"

wajjá'as lð rèchéð ufarasim, waxmissimvīšvrasim ləfanáu. wəlö-'àsabõ 'abiu

mijjamāu lēmór: "maddū' káchā 'aśiþ?" wəzam-hū tōb-tó'ar mə'ód, wə'oþō jalədā 'axré 'abšalóm.

7 wajjihjú debaráu 'im.jō'áb ben-serūjā we'im 'ebjabár hakkohēn, wajjá'serù.'axrê 'ădonijjā.

8 wəşadöq hakkohén ubnajã běn- jöjadá' wənabán hannabi, wəsim'i re'ë (hammélech).

wəhạggibbōrīm 'ặšér ləđawíð ⟨wəhạkreþī wəhạppəleþi⟩ lō∟hajū 'ạxrē' 'ặđonijjā.

9 wajjizbáx 'ặđonijjā ṣŏn ubaqār umrī 'im\'eben hazzoxéleþ, 'ăšer-'éşel 'žn rozél,

wajjiqrā 'eþ-kol-'exāu' wə'eþ-kol-''anšē jəhūdā, 'abdē hammelech,

web-nahan hannabi ubnajā,

wə'éþ-haggibbörīm wə'éþ-šəlomõ 'axīu lð qará.

ıı wajjómer nabán 'el-bab-šéba'

'ěm-šəlomő lēmór: "hặlò šamá't, kī malách 'ặđonijjā ben-xạggiþ, vậđonen dawið lō jaðá'?

12 wə'attā ləchi 'i'aşēch nǎ 'eşā, umaļţi 'gþ-nafšéch wə'eb-néfęš bənéch šəlomō:

13 ləchī ubo'i 'el-hammelech dawid (haxadrā), wə'amart 'elau:
» halō-'atta, 'adonī hammelech,

LXXI. 1 so LXX: lammelech M 2 lammelech (in LXX hinter socheneß) 3 so hier und V. 7^b. 18: sonst stets 'ặđonijjahū M 4 ubnajahū bez. jəhōjađa', und so stets im Folgenden M 5 so Josephus: wəre'ī M, καὶ 'Ρησεὶ LXX 6 so LXX: 'im- M 7 danach (in LXX erst nach jəhūđā) bənē hammelech 8 so 10 Hss., sonst ulchol- M

- nišbá'ta la'ma þāch lēmór kī-šlomő bənēch jimlóch 'axặrặi, wəhū ješéb 'al-kis'i?
- (14) umaddū' malách 'ặđonijjā?« (14) (wə)hinnē' 'ōđách məđabbéreþ šăm 'im-hammélech, wa'nī 'abō
- (15) 'axăráich umillē þí 'eþ-dəbaráich!" (15) wattabő baþ-seba' 'el-hammelech haxàdrá, wəhammelech zagēn mə'od,
- (16) wa' bī šáz haššūnammi þ məšaráþ' eþ-hammelech. (16) wattiqqod baþ-seba' 10 lammelech, wajjömer hammelech: "mā-llách?"
- 17 wattómer 11: "'adont, 'attā nišbá't bəjahwe 'šlohech la'ma þách,
 kī-šlomo bənēch jimlóch 'axarai,
- (18) wəhū ješeb 'al-kis'i: (18) wə'attā hinnē 'adonijjà malách, wə'attā '2, 'adonī hammelech, lō jadá't!
- 19 wajjizbáx šőr umri-wəşòn larób, wajjiqrā ləchól-bənè hammelech, ul'ebja bár hakkohén uljo'áb sar haşşabá,
- (20) wəlišlomő 'abdāch lǒ qarā. (20) wə'attā, 'adonī hammelech,
 'ēnē chol-jiśra'ĕl 'alēch,
 - ləhaggīd lahém, mī ješéð 'al-kissê' 'ặd on ĩ-hạm mélech 'axặr ấu.
- 21 wəhajā kiškáb 'Adoni
 - hạmmèléch 'im-'ặbo bấu, wəhajî bī 'ặn tubnt səlomô xatta'im!"
- 22 wəhinnē 'ödenna mədabbereb
- (23) 'im-hammélech, wənaban hannabī bă. (23) wajjaggidü lammélech lemór: "hinne naban hannabi!"
 - wajjabo lifné hammélech wajjištáxū lammélech 'al-'appāu 'arṣā,
- 24 wajjömer naþán ('el-hammélech):
 - "'ặđonĩ hạmmélech, 'ạttã 'amárt: »'ặđonijjã jimlóch 'ạxặrãi, wəhũ ješéb 'al-kis'i«:
- 25 kī jarād hajjām wajjizbāx šŏr umrī-wəşŏn larób, wajjiqrā ləchól-bənè hammelech,
 - ulsare hassaba ul'ebjaþár hakkohén, wəhinnám 'ochəlim 13 ləfanãu, wajjömərù: »jəxi hammèléch 'àdonijja!«
- 26 wəli 'ặnī-'atdách ulşadóq hakkohén wəlibnajā bɨn-jöjadá', wəlišlomö 'atdách lö-qará.
- 27 'im ('umnam) me'éþ 'àdon hammélech nihjá haddabar hazz e, wəlö hod á't 'eb-'àbad ech 14,
- (28) mī ješeb 'al-kissē' 'adonī-hammelech 'axarāu?" (28) wajja 'an 18 dawid, wajjomer: "qir'ū-li loba þ-šába '!"
- (29) wattabo 16 watta mõd lifne hammelech, (29) wajjiššábà hammelech wajjömár:
 ",xai-jahwe 'àšer-padá 'eb-nafët mikkol-sará,
- 30 kī ka'šēr nišbá'tī lách bejahwē 'člohē jisra'ēl lēmór kī šlomõ benēch jimlóch 'axarāi, wehū ješeb 'al-kis'ī taxtāi, kī kēn 'ć'śē
- 9 so LXX 10 danach wąttistąxū 11 danach lō M, fehlt LXX 12 so LXX: wə'attā M 13 danach wəsofim 14 so Kethib: 'abdəcha Qere und LXX 15 danach hammelech M, fehlt LXX 16 danach lifnē hammelech

- (31) hajjőm hazzé!" (31) wattiqqőd baþ-séba*
 'appāim 'àrs<ā', wattistáxū lammélech, wattómer: "jəxt 'ădonī
 hammélech dawid lo'olám!"
- 32 wajjómer hammelech 17: "qir'ū-li ləşadöq hakkohén 18 wəlibnajā ben-jōjadá'!" wajjabó'ū lifné hammelech,
- 33 wajjómer hammélech lahém: "qəxü 'immachém 'eþ-'abdé 'ädonēchém, wəhirkabtém 'eþ-šəlomõ bəni
- (34) 'al-happirdá 'ặšgr-li, wəhōrádtèm' oþó 'gl-gixön, (34) umašáx' oþò šām ṣadöq hakkohén 18 ləmèléch
- 'al-jisra'ēl, uþqa'tém baššōfár wa'martēm: »jəxī hammélech šəlomô!«

 35 wa'līþém 'axărãu, ubā
- wəjašáb 'al-kis'ī, wəhti jimlöch tạxtái, wə'oþó şiwwtþī" olihjõp naztá 'al-jiśra' el 11!"
- 36 wajjá'an bənajā ben-jōjadá' 'eþ-hammelech, wajjömer: "ja'men " jahwe 'eþ-dibré " 'adonī hammelech:
- 37 ka' šér hajà jahwé 'im-' adon hammélech, kèn jihjé 11 'im-šəlomo, wīzaddél 'eþ-kis' o mikkissé ' adon t
- (38) hammélech dawid!" (38) wajjéred sadóq hakkohén wənabán hannabi ubnajā běn-jöjadá',
 - wəhakreft wəhapleft, wajjarkibti 'ef-səlomö 'al-pirdāf hammélech dawid, wajjolichti 'ofo 'el-16 gixon.
- 39 wajjiqqax şadoq hakkohën 'eþ-qéren haššémen min-ha'ohel wajjimšáx
 'eþ-šəlomo (lomèléch 'al-jisra'el),
- wajji það ú bað söfár, wajjömð rú kol-ha am: "jext hammelech ð elomó!"

 40 wajja lű chol-ha am
 - 'axărâu, wəha'ám məxalləlim baxlilim, usmexīm simxā zədōlā, wattibbaqà'oha'áreş bəqōlám.
- 41 wajjišmá' 'adonijjā wechól-haqru'im 'ašer'itto (wehem killule'chól), wajjišma' jo'ab 'eb-qol haššofár,
- (42) wajjömer: "maddú" haqqirjã 16 hōmã?" (42) 'ōdénnū mədabbér, wəhinnē jōnaþán ben-'eðjaþár hakkohēn
 - bă, wajjómer (lǒ) 'adonijjā: "bǒ, kī-'īš-xāil 'attá,
- (43) wəṭöb təbaśśēr!" (43) wajjáʿan jōnaþān,
 - wajjömer 1: "'ặbál: 'ặđonễn hạmmélech- dawid himlich 'eþ-səlomö,
- 44 wajjišlāx 'ittō-hammelech
 - 'eþ-ṣađōq hakkohén weþ-naþán hannaði uðnajā bèn-jöjađá', wəhakrebi wəháppəlebi,
- (45) wajjarktbū 'oþō 'al-pirdāþ hammélech, (45) wajjimšáx280'oþō saðða hakkohén29

¹⁷ danach dawið 18 danach ulnaþan hannaðī 19 danach wonaþan hannaðī, gestrichen von Benzinger 20 so M und Luc. (wa'nī siwwīþī LXX); lies kī-'oþō s.?
21 danach wo'al-jəhūdā 22 'amen ken jömar M, 'amen ja'men LXX 23 so Luc.:
'ĕlohē MLXX 24 so Qere: jəhī Kethib 25 'al- M 26 davor gōl- 27 danach la'donijjahū M, fehlt LXX 28 wajjimšəxū 29 danach wonaþan hannaðī, gestrichen von Benzinger

ləmèléch ('al-jisra'el) bəzixön,

wajją lū miššám, (wochol-ha ám 'axặrấu) somexim, wattehóm hạqqirjā:
hū haqqõl 'ặšér soma 'tém.

- 46 wəzàm jašáb šəlomo 'al-kissé hamluchá, (47) wəzam-bá'u 'abde hammelech
- (47) ləbaréch 'eþ-'ặđonến hạmmélech dawið,
 - lēmõr: »jēţēb < jahwē'> 'ĕlohēch *o 'eb-šém šəlomō miššəmách, wīzaddel 'ęb-kis'ō mikkis'ách!«
- (48) wajjištáxū hammelech 'ặl-hammiškáb, (48) wozam-káchā 'amặr hammelech:

 »barūch jahwe 'ĕlohê jiśra'ēl,
 - 'ǎšér na þàn hajjóm (mizzar'ī) 11 jošéb 'al-kis'i, wo'ēnāi ro'oþ! «"
- 49 wajjęxrəđū wajjaqumu kol-haqru'in
- (50) 'ặšér lạ'đonijjā, wajjéləchù 'iš ləđarkō. (50) wa'dónijjà jarê mippənê šəlomō, wajjagōm *2
- (51) wajjélech wajjazséq bəqarnöf hammizbéx. (51) wajjuggáð lislomö lemór: "hinne 'äðonijjä jaré
 - 'ęþ-hammélech šəlomö, wəhinnē 'axáz bəqarnöf hammizbex lemór:
 » jiššabá'-lì-chajjóm 38 šəlomö,
- (52) 'im-jamth 'eh-'atdő bexáret!«" (52) wajjómer səlomő: "'im-jihjé ləben-xáil, lō-jippól missá'rahő 'àreá,
- (53) wim-ra'ā bimmaṣē- bō, waméb!" (53) wajjišlāx hammelech šəlomō wajjoridèhū ³⁴ me'ál hammizbéx.
 wajjabō wajjištáxū lammelech šəlomō, wajjōmer-lò ³⁵: "léch ləbēbách!"

LXXII. Davids letzter Wille und Tod.

I Reg. 2.

- 1 wajjígrəbu jəme- dawid lamüþ, waişau, eþ-səlome bəne
- (2) lēmór: (2) "'ănî 1-holech bedérech kol-ha'áres, wexazáqtà wehaji þa le'is.
- 3 wəšamárt 'ęþ-mišméręþ jahwé 'ĕlohéch lalécheb biðracháu (wə)lišmór xuqqobáu mişwobáu umišpatáu wo'eðōbáu, kakkabút bəbōrāb mošē, ləmá'an taśkīl 'eb-kól-'ášèr-ta'śé, wo'eb-kól-'ášèr-tífnè-šám,
- 4 ləmá'an jaqım jahwe 'eb-dəbaro' 'aserdibber'alai lemor:

 »'im-jismərü banech 'eb-darkam lalecheb ləfanai be'meb
 bəchol-ləbabam', lo-jikkareblach 'is me'alkisse jisra'el!«
- 5 wəzám 'attà jadá't 'eþ''akér-'akà lī jö'āb ben-sərūjā,
 'akêr-'aká liknē-karē şib'öb jikra'el, b'abnēr ben-nér wəla'maká
 ben-jeber wajjahrəzem, wajjakem dəmê- milxamā bokalom, wajjittén
 dəmè xinnam baxzorabō 'akér bəmobnāu, ubna'lō 'akér bərazlāu.
- 6 wə'astp kəxqchmapāch wəlö-poréd sēbapo bəsalóm sə'ol(a).

^{30 &#}x27;şlohşcha Kethib, 'şlohşm Qere und LXX, nur jahwş Luc. 31 so LXX 32 wajjaqom M 33 danach hammelech M, fehlt LXX 34 wajjoriduhū 35 danach səlomō

LXXII. 1 'anochī 2 danach ubchol-nafšam M, fehlt LXX, und weiter lēmor MLXX 3 so LXXA und Luc.: milxamā M

- 7 wəlibné barzillái haggil'adi ta'sē-zésed, wəhajib.b'ochəlé sulvanāch, ki-chēn qarəbii 'elái bəborxi mippənê 'abialom 'axich.
- 8 wəhinnē 'immāch sim'i ben-gerā ben-haimini mibbaxurim, wəhü qiləláni qəlalā nimreşeb bəjöm lechti maxnáim, wəhü-jarád liqrābi hajjarden wa'esiaba' lö bəjahuē lēmor:
- (9) »'im-'ặmū jēch bezáreb!« (9) «ə'attā ' 'al-tənaqqēu, kū.'āi zachām 'a ttā, «əjadā't 'ej.' 'ĕṣʿr ta'sē-llō, «əhōrádt 'ej.-śēba jō.lədam iə'ðl(ā)!"
- 10 rajjiškāb (hammelech) darid 'im-'abobāu, rajjiqqaber bo'ūr darid,

II wəhajjamim 'ặšir-malặch dawid 'al-jisra'el 'arba'im sanā:

bəzebrön-malàch-šeba' sanīm,

ubirušalēm malách šəlošim wəšalös šanim

12 ušlomő jašáb 'al-kissé dawid 'abíu, wattikkón malchuþő me'ód.

LXXIII. Der Tod Adonias, Joabs und Simeis (S3).

I Reg. 2.

- 13 kajjabő 'ặđonijjá ben-xaggiþ 'el-baþ-šeba' 'ém šəlomö, kattomár: "hášalőm bo'āch?" kajjómer: "šalóm!"
- 14 wajjömer: "dabar li 'elaich!" wattomer: "dabber!" (15) wajjömar:
- (15) "'att-jadā't kī-lī hajəþā hamlūchā, wə'alāi samū chipl-jiśra'ël pənēm limloch, wattissob hamlūchā wattəhi b'axi,
- (16) kī mijjahwē hàjəþā Uŏ. (16) wə'attá iə'elā 'axáþ (qəṭanná)¹
 'anochī so'el me'ittách:
- (17) 'al-tašíbī 'eþ-panāi!" wattómer : "dabbēr!" (17) wajjómer: "'imrī-ná lislomõ', kī-lő-jašíb 'eþ-panāich,
- (18) wezitten-li 'ep-'abīsáz haššunammiþ b'iššā!" (18) wattömer : "töb:
 'anochi 'ädabbēr 'alēch 'el-hammelech!"
- 19 wattabő baß-šéba' 'el-hammélech šəlomő lədábber-lò.'ál-'ădonijjá. wajjáqom hammélech ligrāßáh,

wajjistáxū läh, wajjesęt 'al-kis'ő, wajjasem kissé l'em hammelech,

- (20) wattéšęb līminó (20) wattomár:
 - "šə'elā 'axáþ qəṭannā 'ặnì bá'e'fleþ me'ittách: 'al-tàšęb 'eþ-panái!" wajjómer lah hammelech: "ša'lī, 'immī,
- (21) kī lỗ-'aštb 'eþ-panáich!" (21) wạttômer: "juttán 'eþ-'ặbīšáz hạššūnammī þ lạ'donijjā 'axich lə'iššá!"
- 22 wajjá'an hammélech wajjómer lə'immő: "wəlamã 'ått šo'èléþ 'eþ-'ábīšáz haššunammiþ la'donijjā? wəšá'lī-lŏ ⟨gam-⟩'éþ-hamlüchã: kī-hũ 'axi haggadől

⁴ so Luc.: wa'attā

LXXIII. 1 so Luc. 2 danach 'elāu 3 danach hammelech 4 danach baþśęba' 5 'anochī 6 danach šəlomō

29

30

```
mimménnī, wəlö 'ebjabar' hakkohén,
```

(23) wəlő jō'āb' bɨn-ṣərūjá!" (23) wajjiššábā' hammelech šəlomó
bəjahwe lēmór: "kō-ja'sé-lli-'klohīm

wəchő jösif, kiobnafső dibbér 'adonijja 'ep-haddabar hazzé.

24 wə'atta xai-jahwe, 'aser hechinani,

wajjóšībeni 'al-kissé-dawid'abt, wa'šer-'áśā-lò báiþ ka'šer-dibbér, kī-hajjõm jūmáþ 'adonijjá!"

25 wajjišlāx hammelech šəlomõ bəjád bənajā ben-jojadā', wajjifga'-bö, wajjamób.

26 ul'ębjaβár hakkohēn 'amár hammèléch: "'attāoléch 'ặnaβóβ' 'al-śad ệch, kīo'išomáuβo'a ttàobajjöm hazzɨ,

wəlö 10 'ặmī þéch, kī-nasā þ 'eþ-'ef öð 11 lifnè 'abī 12, wəchi hiþ'annī þ
bəchól 'ặšer-hiþ'annà 'abī!"

27 waizáreš (hammélech) šəlomô 'eþ-'eðjaþar mihjöþ kohén ləjahwê.

lamalle 'eb-dabar jahwe 'aser dibber 'al-beb 'elt basilo

28 wəhašmu'ā bà'a 'ad-jō'ab,

kī jō'āb natā 'axaré' 'adonijjā, wə'axré 'abšalom lo natā

wajjános jō'āb 'el-'óhel jahwē, wajjaxzéq bəqarnöþ hammizbéx. wajjuggād lammelech šəlomõ,

kī nās jō'āb 'ęl-'óhęl jahw\(\varepsilon\), "wəhinn\(\varepsilon\) 'èş\(\varepsilon\) hammizb\(\varepsilon\) 'el-jō'\(\dagge\)

lēmõr: "mā hájā- llắch kī-nást 'el-hammizbex?" wajjömer jō'áb:
"kī-jaré þī mippan ệch, wa'an us 'el-jahwe'!") 18

wajjišláx šəlomó 'ef-bənajá ben-jöjadā' lēmõr: "lèch pəza'-bö!"
wajjabó bənajá ('el-jö'āb)

'el-'óhel jahwē, wajjómer 'eláu: "kō-'amār hammelech: »sě!«"
wajjómer: "lŏ, ki-fō 'amūþ!"

wajjášęb benajá 'eß-hammélech dabar lemór: "ko-dibber jo'ab,

(31) wəchō 'anànī!" (31) wajjōmer lō hammelech:

"'áśé ka' šèrodibbér, ufza'-bő uqbartő, wahsiróþ dəmèoxinnám 'ášèrosafách 14 me'alái ume'ál bēþo'abí,

32 wəhestb jahwe 'ep-damo 'al-rōso', 'aser paza bisne-'anasim saddiqim wətobim mimmennü,

wajjáhrəzèm baxéreb, wə'abī dawid lō jadá': 'eþ-'abnēr ben-nér sar-səbá jisra'el, wə'eb-'ămasã

(33) ben-jéher sar-şəbā jəhūdā: (33) wəšábū dəmēm bərőš jō'āb ubrőš sar'ó lə'olám,

uldawid 18 ulbēļo ulchis'o jihjē šalom 'ad-'olām me'im jahwē!"

⁷ so die Versionen: ul'gbjahar bez. uljō'ab M 8 lī 9 so LXX: 'Anahoh lech M
10 so LXX: ubajjōm h. lō M 11 'gh-'Arōn 'Adonai jahwē 12 davor dawid M, fehlt
LXX 13 so Kl. nach LXX 14 danach jō'ab M, fehlt LXX 15 danach ulzar'ō
Abhandl d. K. S. Gesellsch d. Wissensch, phil-hist. Kl. XXIII. 1v. 8

- 34 wajjá'al bənajá ben-jöjadá' wajjífga'-bő waimifèhü, wajjiqqabér bəbēfő bammidbár.
- 35 wajjittēn hammelech (šəlomó)
 'ef-bənajā ben-jōjaāā' taxtāu 'al-hassabā, wef-sadōq hakkohēn nafān
 hammelech tāxāf 'ebjafar.
- 30 majjišlāx hammelech majjigrā lešim'ī, majjömer lö: "benē-lāch bàib bīrūšalėm, mejašābtā šām,
- (37) məlő-þeşik missilm 'àng mə'ànā: (37) məhajā bəjöm şēþách, mə'abartà 'çþ-naxal qidrön,
 - jadő tedő ki-mőþ taműþ: damách jihjé bəröšách!"

 (najjášbi chű hammélech
- (38) bajjóm hahű)14, (38) najjómer sim'ű lammelech: "töb haddabär: ka'sér dibbér 'ádon'i hammelech,
- hem.ją'sk 'abdāch!" najješeb šim'i bīrūšalēm jamīm rabbim.
 - ngjjibrarik sané 'ábadím læim'i 'çl-'achië ben-ma'chā melech-gáþ, ngjjaggidü læim'i lemor:
- (40) "kinné 'á'adích dozújó!" (40) najjágom šim'i najjázdóš 'ej-zámorő najjájách gájá 'el-'ackis
- likeppis 'ch' skadān, rajjelych sim'i, najjakē 'ch' sbadān miggsh. 41 najjuggsh liskunā (lēmer)¹¹
- (42) kr-halách šim'i mirášalém páþ, rajjašáb, 42 rajjásláz hammélech rajjúprá lisim'i, srajjómer 'eláu:
 - "kālā kiška"tāch kejahur^{ā 15} lēmār: > kejām gēfaich (mārūdalēm)¹³ uzskalachtā 'āng' ura'ānā".
 - judd' telle" biemej temüßie muttimer 19: pfil bodauber:
- trimminis diagemu 24 3'A' amai 24:
 - 'ch deln'sh inder no ci-demonism 'sign-sinnish 'alich's
 - ungifings hammylych 'gl-iim'i: "'attā jadā's 'ch-kyl-hara'ā' 'iiigs.'atīja indamīd 'atī.
 - unkeri) jedug 'ghen ahoch berieben.
- 45 undermeiliged delemé derrich, unchaise daniel jedje nachée dere jadoné jed-idam."
- ar mining pinamificit intimi ili-bandig i fin-liting . anglicig

Übersicht über die Quellenscheidung.1)

Inhalt:	Sα	Σα	Sβ	Auszuscheidendes
I. Samuels Geburt.	I, 1, 1-2, 11	_	_	2, 1—10 ('Ps. Hannas')
II. Die Söhne Elis. Samuels Jugend	2, 12-26		_	-
II. Der Gottesmann bei Eli	_	2, 27-36	_	-
V. Samuels erstes Gesicht	3, I-4, Iª	_	_	3, Iª. 12. 14. 20
V. Der Verlust der Lade und Elis Tod	4, 1 ^b —9 ^b — 10—13 ^b — 16—22		4, 9° — 13°—15 —	4, 22
VI. Die Lade bei den Philistern	5, I-4 - 6-12	=	5, 5 —	-
II. Die Lade wird nach Kirjath Jearim gebracht (vgl. LI)	_	_	6, 1—7, 1	6, 12 ^d . 15 ^d —18
II. Die Niederlage der Philister. Samuels Richteramt	_	7, 2-17	_	_
X. Israels Bitte um einen König	_	8, I-22	_	8, 18 ^b . 22 ^b
X. Saul bei Samuel	9, 2 ^b —8 — 10 —	— — — —	9, 1-2° - 9 - 11-27	9, 16 ^d
XI. Saul von Samuel zum König ge- salbt	10, 8 —	=	10, 1—7 — 9—16	_ _ _
II. Sauls Königswahl durchs Los	_	10, 17-27b	_	10, 25-27 ^b
III. Die Entsetzung von Jabes und Sauls Erhebung zum König	_	_	10, 27°—11, 15	11, 12—14
IV. Samuel legt das Richteramt nieder		12, 1-25		12, 12 ^a . 13 ^b —15. 21. 22 ^b
[V. Vorbereitungen zur Schlacht bei Michmas	13, 7°—18 ———————————————————————————————————		13, 1—7 ^b — 19—22 —	13, I — — — —
VI. Die Schlacht bei Michmas	14, 15	=	14, 1—14 — 16—23°	
7II. Der Ausgang des Kampfes nach S α	14, 23 ^d -52	_	_	14, 47-48. 49-51
III. Der Amalekiterkrieg und Sauls Verwerfung	15, 24-31		15, 1—23 — 32—35	
IX. Die Salbung Davids durch Samuel			16, 1-13	_
(X. David kommt zu Saul	_	<u> </u>	16, 14-23	16, 23° .

¹⁾ Durch Sperrdruck in Spalte 1 sind die Abschnitte ausgezeichnet, die aus verschiedenen illen zusammengesetzt sind. — Die oben in die Fußnoten verwiesenen kleineren bez. unmetrischen sscheidungen sind hier in der Schlußcolumne nicht berücksichtigt.

Inhalt:	Sα	Sβ	Sy	Auszuscheidendes:
	-	17, 1-11	_	
	17, 12-15		_	
	_	16	_	· _
	17-31	-	_	
		32-40	_	_
	41	_		
XXI. David und Goliath	_	42-48ª		
AAL David did Gollatin	_	-	17, 48 ^b	-
	_	49	_	
			50	_
	-	51-54	_	17, 54
	_	-	17, 55—18, 14	_
	_	18, Ibc		
	_	_	18, 2-5	
XXII. Sauls Eifersucht. David	18, 6-9	_	_	-
und Merab		18, 10-19	_	
		_	18, 20-21	_
	18, 22-25b	_	· —	-
		_	25°	
XXIII. David und Michal	26ª	-		-
		-	26b-27	
	28—29 °			
		_	29 ^h	_
XXIV. Jonathans Fürsprache für David	_	18,30-19,7	_	

Inhalt:		Sα	Sβ	Auszuscheidendes:
XXV. Davids Flucht		_	19, 8-17	
XXVI. David auf der Flucht	bei Samuel	19, 18-24	_	_
			20, I-3 —	
XXVII. David und Jonath	a n	 12—17		_
XXVIII. David in Nob (vgl. X	Y V \		20, 18—21, 1 ^b	
XXIX. David bei Achis in G			21, 1°—10	
AAIA. David bei Acins in C	(vgi. AAA viii.)	22, I-4	21, 11=10	
	XXX. David in Adullam. Der Untergang des Priester von Nob (vgl. XXVIII)		22, 5	
depiliester von r	(vgi. AAVIII)	6—18	19-23	_
XXXI. David in Qeila		_	23, I—I4ª	
XXXII. David in der Steppe Zip	$\mathbf{h} \mathbf{nach} \mathbf{S} \boldsymbol{\alpha} (\mathbf{vgl.XXXIII})$	23, 14 ^b -18		_
XXXIII. David in der Steppe Zi (vgl. XXXII)	ph und Maon nach Sβ	_	23, 19—24, 1	_
XXXIV. David in Engedi. I (vgl. XXXVII)	Das Mantelabenteuer	_	24, 2—23	24, 14
XXXV. Samuels Tod		25, I	_	
XXXVI. David und Abigail			25, 2-44	
XXXVII. David in Sauls Lager	(vgl. XXXIV)	26 , I—25		_
XXXVIII. David bei Achis (vgl.	XXIX)	27, I—I2		

	Inhalt:	Sα	Sβ	Auszuscheidendes:
XXXIX*.	Der Philisterkrieg. Davids Zug gegen die Amalekiter	28, I—2	-	-
XL.	Saul bei der Hexe von Endor	_	28, 3-24	28, 16b—19a
XXXIXb.	Fortsetzung von XXXIX*.	29, 1-30, 30		29, 5. 30, 5. 6a, 12ad, 27 ff.
XLI.	Die Gilboaschlacht und Sauls Tod (vgl. XLII)	_	31, 1-13	_
XLII.	Die Todesbotschaft (vgl. XLI)	II, 1, 1–17	_	1, 17 ^b
XLIII.	Davids Klagelied über Saul und Jonathan	(I, I9—27)	_	-
XLIV.	David in Hebron	2, 1-7 2, 8-11 - 2, 10 ^{ab} . 11		2, 10 ^{ab} . II
XLV.	Der Krieg zwischen Abner und Joab	2, 12-13 ^b - 17-32	2, 13°—16	— — —
XLVI.	Davids Kinder		3, 2-5	-
XLVII.	Abners Verrat und Tod	3, 1. 6—11 ——————————————————————————————————	3, 12—13 — 15—16 — 21 ^d —27°	
XLVIII.	Der Tod Isbaals		4, 1-12	-
XLIX.	David König in Jerusalem	5, 3—9 ^a — 10—12	5, I—2 — 9 ^{bc} — 13—16	5, 4. 5. 8°
L.	Der Philisterkrieg (vgl. LIII. LVab)	5 , 17—25	_	
LI.	Die Einholung der Lade (vgl. VII)	6 , 1—16	 6, ι7—23	6, 8 6, 23
LII.	[Der geplante Tempelbau und Jahwes Verheißung an David]	[7, 1-29]		[7, 1 ^b . 10—11. 13—15]
LIII.	Davids Kämpfe mit den Philistern, Moabitern und Aramäern (vgl. L. LVab)	_	8, 1—18	
LIV.	David und Meribaal	_	9, 1-13	
LVª.	Der Ammoniter- und Moabiterkrieg (vgl. L. LIII)	10, 1—11, 1	_	_
LVI.	David und Bathseba. Urias Tod	_	11, 2-27	_
LVII.	David und Nathan. Salomos Geburt	-	12, 1-25	12, 6b. 7b-15
LVb.	Schluß von LVa	12, 26-31	_	-
LVIII.	Amnon und Thamar. Amnons Tod	_	13, 1-37 ^b	13, 15°. 18b
LIX.	Absaloms Flucht und Rückkehr		13, 37°. 38° -14, 33	13, 38 ^a . 14, 7 ^c . 14, 25—27 (zu Sy?)
LX.	Die Empörung Absaloms	_	15, 1-37	_
LXI	David mit Siba und Simei. Absalom in Jerusalem	_	16, 1-23	16, 23°

	Inhalt:	Sα	Sβ	Auszuscheidendes:
LXII.	Husai vereitelt Ahitophels Ratschläge		17, 1—29	_
LXIII.	Die Schlacht. Absaloms Tod		18, 1—18	_
LXIV.	Die Trauerbotschaft	_	18, 19-32	_
LXV.	Davids Trauer um Absalom	_	19, 1—9°	-
LXVI.	Davids Heimkehr nach Jerusalem		19, 9 ^d -44	_
LXVII.	Der Abfall Schebas und Amasas Tod	_	20, 1—26	20, 24*
LXVIII.	Die Hungersnot und die Hinrichtung der Sauliden	_	21, 1—14°	21, 2 ^c —3 ^a . 12 ^{bede}
LXIX.	(Davids Gegner und Helden: Anhang zu Sα)	(21, 14 ^d —23, 38) —	<u>-</u>	22, 1-51 (= Ps. 18) 23, 1-7 (= Davids letzte Worte) [24-38]
LXX.	Die Volkszählung, Pest und Altarbau	_	24, 1—25	24, 25 ^b
LXXI.	Salomon wird zum König gesalbt		I R. 1, 1-53	_
LXXII.	Davids letzter Wille und Tod			I B. 2, I-12 [II]
LXXIII.	Der Tod Adonias, Joabs und Simeis	_	2, 13–46	2, 27 ^b . 28 ^b

METRISCHE STUDIEN.

III.

SAMUEL.

METRISCH HERAUSGEGEBEN

VON

EDUARD SIEVERS.

MITGLIED DER KÖNIGL SÄCHS, GESELLSCHAFT DER WISSENSCHAFTEN.

ERSTER TEIL: TEXT.

DES XXIII. BANDES

DER ABHANDLUNGEN DER PHILOLOGISCH-HISTORISCHEN KLASSE DER KÖNIGL. SÄCHSISCHEN GESELLSCHAFT DER WISSENSCHAFTEN

Nº IV.

LEIPZIG
BEI B. G. TEUBNER
1907.

Einzelpreis: 4 Mark 50 Pfg.

VÄNIGI SÄCHS GESELISCHAFT DER WISSENSCHAFTEN ZU LEIPZIG

DER KÖNIGL. SÄCHS. GESELLSCHAFT DER WISSENSCHAFT	EN !	ZU I	LEIPZ	IG.	
PHILOLOGISCH-HISTORISCHE CLAS	SE.			-	
FRSTER RAND Mit einer Karte Hoch 4 1850 brosch	(Stat	t .//. 1	8.—)	M 9.	_
A. WESTERMANN, Untersuch. über die in die attischen Redner eingelegten Urkunden. 2 Abhandl. F. A. UKERT, Über Dämonen, Heroen und Genien. 1850					
F. A. URENT, Uber Damoen, reform und venien. 1850. TH. MOMMSEN, Über das römische Münzwesen. 1850. E. v. WIETERSHEIM, Der Feldzug des Germanicus an der Weser. 1850. G. HARTENSTEIN, Darstellung der Rechtsphilosophie des Hugo Grotius. 1850. TH. MOMMSEN, Üb. d. Chronographen v. J. 354. Mit e. Anh. üb. d. Quellen d. Chronik d. Hieronymus.		(_" , ;	, 5.—) , 3.—)	, 2 , 1	.50 . 50
G. HARTENSTEIN, Darstellung der Rechtsphilosophie des Hugo Grotius. 1850	1850	(" ;	, <u>2 —)</u> , 4 —)	, 1	:=
ZWEITER BAND. Mit 3 Tafeln. Hoch 4. 1857. brosch. WILHELM ROSCHER, Z. Geschichte d. englischen Volkswirthschaftslehre i. 16. u. 17. Jahrhundert.			Vergriffe		
JOH. GUST. DROYSEN, Eberhard Windeck. 1853		Ť.	ergriffe	o. . // 1	٠.
TH. MOMMSEN, Polemii Silvii laterculus. 1853 ———————————————————————————————————	. : :		. 1.00/		
JOH. GUST. DROYSEN, 2 Verzeichnisse, Kaiser Karls V. Lande, s. u. s. Grossen Einkunfte u. and. betr. TH. MOMMSEN, Die Stadtrechte d. latinischen Gemeinden Salpensa u. Malaca in der Prov. Baetica.	1854	(" ;	, — .60) , 2.—) vergriffe	_ " 1	.—
TH. MOMMSEN, Die Stautrechte d. istinischen Gemeinden Salpensa u. Maiste in der Prov. Bastles. ———— Nachträge. 1855 . FRIEDRICH ZARNCKE, Die urkundlichen Quellen zur Geschichte der Universität Leipzig in den e	1000.	(Statt .	€ 1.60)		80
150 Jahren ihres Bestenens. 1857		(",	, 9.—)	,, 4	.50
DRITTER BAND. Mit 8 Tafeln. Hoch 4. 1861. H. C. VON DER GABELENTZ, Die Melanesischen Sprachen nach ihrem grammatischen Bau und	ihrer				
Vermendtschaft unter sich und mit den Malaijsch-Polynesischen Sprachen 1860		(Statt	% 8.—)	" 1	.20
JOH. GUST DROYSEN, Das Stralendorffische Gutachten. 1860		(, ,	2.40) 2.80)	, 1 , 1	. 20
G. FLÜGEL, Die Classen der Hanefitischen Rechtsgelehrten. 1860. JOH. GUST DROYSEN, Das Stralendorffische Gutachten. 1860. H. C. VON DER GABELENTZ, Über das Passivum. Eine sprachvergleichende Abhandlung. 1860. TH. MOMMSEN, Die Chronik des Cassiodorus Senator v. J. 519 n. Chr. 1861.		` " v	ergriffer	L." "3	
VIERTER BAND, MIT 2 Latein, Hoch 4, 1865.					
J. OVERBECK, Beiträge zur Erkenntniss und Kritik der Zeusreligion. 1861 G. HARTENSTEIN, Locke's Lehre v. d. menschl. Erkenntniss in Vergl. m. Leibniz's Kritik ders. dargest. WILHELM ROSCHER, Die deutsche Nationalökonomik an der Gränzscheide des 16. u. 17 Jahrh.	1861	(Statt	, 4.—)	,, 2.	. 4 0
WILHELM ROSCHER, Die deutsche Nationalökonomik an der Gränzscheide des 16. u. 17 Jahrh. JOH. GUST. DROYSEN, Die Schlacht von Warschau 1656. Mit 1 Tafel 1863	1862	(,, ,	, 4.40)	,, Z.	. 37 U
JOH. GUST. DROYSEN, Die Schlacht von Warschau 1656. Mit 1 Tafel. 1863	• • •	(, 1.40) , 1.80)	" 1. " 1.	
WILNEY CREE BAND Mit 6 Tutoln Hoch / 1870				.K 1.	20
K. NIPPERDEY, Die leges Annales der Römischen Republik. 1865 JOH. GUST. DROYSEN, Das Testsment des grossen Kurfürsten. 1866 GEORG CURTIUS. Zur Chronologie der Indogermanischen Sprachforschung. 2. Auflage. 1873 OTTO JAHN. Über Darstellungen des Handwerks und Handelsverkehrs auf antiken Wandgemälden.		,,	, 2 40) 2 —	, 1.	20
OTTO JAHN, Über Darstellungen des Handwerks und Handelsverkehrs auf antiken Wandgemälden. ADOLF EBERT, Tertullian's Verhältniss zu Minucius Felix, nebst einem Anhang über Commodian's ca	1868	(; ;	, 4 .—)	,, 2.	_
apologeticum. 1868	(, , ,	2.40)	, 1.5	10
CONRAD BURSIAN, Erophile. Vulgärgriechische Tragoedie von Georgios Chortatzes aus Kreta. Beitrag zur Geschichte der neugriechischen und der italienischen Litteratur. 1870	Min				
SECHSTER BAND. Mit 3 Tafeln. Hoch 4. 1874.	(Statt	M 21	.) બ	(10.—	- i
MORITZ VOIGT, Über den Bedeutungswechsel gewisser die Zurechnung und den öconomischen E einer That bezeichnender technischer lateinischer Ausdrücke. 1872	Horg	Statt .	K 4)	M 2	-
ADOLF PHILIPPI, Ub. die römischen Triumphalreliefe u. ihre Stellung in d. Kunstgesch. Mit 3 Taf.	1872	(" ;	3.60)	" 1.80	
D. homer. Gebrauch d. Partikel el. II. el xev (an) mit d. Optativ u. el ohne Verbum finitum.	1872	(",	n 4.—)	" i.–	
SIEBENTER BAND. Hoch 4. 1879.		(,, ,	, 6.—)	, 3	1
H. C. VON DER GABELENTZ, Die Melanesischen Sprachen nach ihrem grammatischen Bau und Verwandtschaft unter sich und mit den Malaiisch-Polynesischen Sprachen. Zweite Abhandlung.	1878	(Statt .	K 8.—)	JL 4.—	
LUDWIG LANGE, Die Epheten und der Areopag vor Solon. 1874	ssen-	(, ,	, 2 .—)	" 1.–	-
schaft und Kunst. 1874	1875	, v	ergriffen	2.–	
FRIEDRICH ZARNCKE, Der Graltempel. Vorstudie zu einer Ausgabe des jüngern Titurel. MORITZ VOIGT, Über die Leges regiae. I. Bestand und Inhalt der Leges Regiae. 1876. — Über die Leges regiae. II. Quellen und Authente der Leges Regiae. 1877. FRIEDRICH ZARNCKE, Der Priester Johannes. Erste Abhandlung. 1879.		(; ;	8.—) 4.—)	" 4.– " 2.–	.
— Uber die Leges regiae. II. Quellen und Authentie der Leges Regiae. 1877		(,, ,	, 8.—) , 8.—)	" 4.–	:]
AUTIER DAND MIT 14 1816In. HOCH 4. 1883.	Otatt	JAL 35). —) <i>u</i> i	10	- 1
FRIEDRICH ZARNCKE, Der Priester Johannes. Zweite Abhandlung. 1876	1880	(State	, 8.—)	, 4	.
MORITZ VOIGT, Über das Vadimonium. 1881 G. VON DER GABELENTZ und A. B. MEYER, Beiträge zur Kenntniss der melanesischen, mikronesis	chen	(,, ,	, 3.20)		
und papuanischen Sprachen. 1882	1883	(,, , (,, ,	, 6.—) , 6.—)	,, 3 -	
MAX HEINZE, Der Eudämenismus in der Griechischen Philosophie. Erste Abhandlung. 1883 NEUNTER BAND. Mit 7 Tafeln. Hoch 4. 1884.	(Statt	32	" • · · · · · · · · · · · · · · · · · ·	ر"ائ. –	-
OTTO RIBBECK, Kolax. Eine ethologische Studie. 1883. WILHELM ROSCHER, Versuch einer Theorie der Finanz-Regalien. 1884		(Statt .	K 4.—)	,K 3	
GEORG EBERS, Der geschnitzte Holzsarg des Hatbastru im ägyptologischen Apparat der Universitä Leinzig. Mit 2 lithographirten und 3 Lichtdruck-Tafeln. 1884.	it zu	("	, 6.—)	" 3	-
AUGUST LESKIEN, Der Ablaut der Wurzelsilben im Litauischen. 1884		("	,, 7.—) ,, 8.—)	" \$.5	١
ANTON SPRINGER, Die Genesisbilder in der Kunst des frühen Mittelalters mit besonderer Rücksich den Ashburnham-Pentateuch. Mit 2 Tafeln. 1884	t auf	(. .	4.—)	3	_ !
ZEHNTER BAND. Mit 4 Tafeln. Hoch 4. 1888.	(Statt	M. 38	8.—) <i>d</i> 44.8.—)	(16.–	-

HNTER BAND. Mit 4 Tafeln. Hoch 4. 1888. (Stat
OTTO RIBBECK, Agroikos Eine ethologische Studie. 1885
AUGUST LESKIEN, Untersuch. üb. Quantität un Betonung i. d. slav. Sprachen. I. Die Quantität i. Serbischen.
A. Feste Quantitäten der Wurzel- oder Stammsilben d. Nomina b. bestimmten stammbild. Suffixen. 1885
MORITZ VOIGT, Über die staatsrechtliche Possessio u. den Ager compascuus d. Römisch. Republik. 1887
OTTO EDUARD SCHMIDT, Die handschriftliche Überlieferung der Briefe Ciceros an Atticus, Q. Cicero,
M. Brutus in Italien. Mit 4 Tafeln. 1887
FRIEDRICH HULTSCH, Scholien zur Sphaerik des Theodosios. Mit 22 Figuren. 1887
ERNST WINDISCH, Über die Verbalformen mit dem Charakter r im Arischen, Italischen u. Celtischen.
MORITZ VOIGT, Über die Bankiers, die Buchführung und die Litteralobligation der Römer. 1887
GEORG VON DER GABELENTZ, Beiträge zur chinesischen Grammatik. Die Sprache des Cuang-Tsl. 1888
WILHELM ROSCHER, Umrisse zur Naturlehre des Cäsarismus. 1888. 264.—) für Mk. 1

ELFTER BAND.

Band 1-10 zusammen (statt Mk. 264.-) für Mk. 110.

FTER BAND. Mit 15 Tafeln. Hoch 4. 1890.

FRIEDRICH ZARNCKE, Kurzgef. Verzeichniss d. Originalaufnahmen v. Goethe's Bildniss. M. 15 Taf. 1888 (Statt & 7.—) & 1.50 GEORG EBERS, Papyrus Ebers. Die Maasso und das Kapitel über die Augenkrankheiten. Erster Theil.

Die Gewichte und Hohlmaasse des Papyrus Ebers. 1889.

Papyrus Ebers. Die Maasse und das Kapitel über die Augenkrankheiten. Zweiter Theil.

Rapitel über die Augenkrankheiten. T. LV, 2—LX LV, 13. 1889.

ANTON SPRINGER, Der Bilderschmuck in den Sacramentarien des frühen Mittelalters. 1889.

RERTHOLD DELBRÜCK, Die indogerm. Verwandtschaftsnamen. F. Beitr. z. vergleich. Alterthumak. 1889 (n. n. 8.—) n. 4.—

VOIGT, Die technische Produktion und die bezüglichen römisch-rechtlichen Erwerbtitel. 1890 (n. n. 8.—) n. 4.—

ROSCHER, Umrisse zur Naturlehre der Demokratie. 1890.

3.60) 79 1.50

1.80

B W QME I MAD DALMD. MIN O I QUOLI, 100H 2, 100H,
FRIEDRICH ZARNCKE, Causa Nicolai Winter. Ein Bagatellprocess bei der Universität Leipzig. 1890 (Statt & 4.—) & 2.— F. H. WRISSBACH, Anzanische Inschriften und Vorarbeiten zu ihrer Entzifferung. Mit 6 Tafein. 1891 . (, , , 3.—) , 1.50 AUGUST LESKIEN. Die Bildung der Nomina im Litauischen. 1891 (, , , 16.—) , 8.— DREIZEHNTER BAND. Mit 5 Tafeln und 1 Facsimile. Hoch 4. 1893.
AUGUST LESKIEN. Die Bildung der Nomina im Litauischen. 1891
DREIZEHNTER BAND. Mit 5 Tafeln und 1 Facsimile. Hoch 4. 1893.
FRIEDRICH HULTSCH, D. erzähl. Zeitformen b. Polybios. E. Beitr. z. Synt. d. gemeingriech. Sprache. I. 1891 (Statt M. 7.—) M. 3.50 GEORG GOETZ, Der Liber Glossarum. Mit einem Facsimile. 1891
WRIEDRICH RATZEL Die afrikan Rögen ihre Verbreit in Verwandtach. Nebat e Anhang über d. Rögen
Neu-Guineas, der Veddah und der Negritos. Eine anthropogeographische Studie. Mit 5 Tafeln 1891 (, , , 3.—) , 1.50 FRIEDRICH HULTSCH, D. erzähl. Zeitformen b. Polybios. E. Reitr. z. Synt. d. gemeingriech. Sprache. II. 1892 (, , , 4.—) , 2.— MORITZ VOIGT. Ueber die leges Iuliae iudiciorum privatorum und publicorum
MORITZ VOIGT. Ueber die leges Iuliae iudiciorum privatorum und publicorum
AUGUST LESKIEN, Untersuch, über Quantität u. Betonung i. d. slavischen Sprachen. I. Die Quantität im Serbischen B. Das Verhältniss von Betonung u. Quantität in den zweisilb. primären Nomina. C. Das
Verhältniss von Betonung und Quantität in den stammbildenden Suffixen mehrsilbiger Nomina. 1893 (, , , 3.—) , 1.50
RICHARD MEISTER Die Mimiamben des Herodas. Herausgegeben und erklärt mit einem Anhange über den Dichter, die Überlieferung und den Dialekt. 1893
VIERZEHNTER BAND. Mit 10 Tafeln. Hoch 4. 1894. (Statt # 33.) M. 16.—
FRIEDRICH HULTSCH I) greibl Zeitform b Polybice F Reitr v Synt d gemeingriech Spreche III 1803 (Statt W 3 80) W 1 80
JOHANNES ILBERG, Das Hippokrates-Glossar des Erotianos und seine ursprüngliche Gestalt. 1893 . (, , , 2.—) , 1.— ALBERT SOCIN, Zum arabischen Dialekt von Marokko. 1893
FRIEDRICH DELITZSCH, Beiträge z. Entzifferung u. Erklärung d. kappadokischen Keilschrifttafeln 1893 (, , , 3.—) , 1.50
THEODOR SCHREIBER, Die alexandrinische Toreutik. Untersuchungen über die griech. Goldschmiede- kunst im Ptolemaeerreiche. I Theil. Mit 5 Tafeln und 138 Abbildungen. 1894
kunst im Ptolemaeerreiche. I Theil. Mit 5 Tafeln und 135 Abbildungen. 1894
FUNFZEHNTER BAND. Mit 3 Tafeln Hoch 4. 1895. (Statt # 33.—) & 16.—
ALBERT SOCIN u. Dr. HANS STUMME, Der arab. Dialekt der Houwara des Wad Sus in Marokko. 1894 (Statt & 8) & 4
HEINRICH SCHURTZ, Das Augenornament und verwandte Probleme. Mit 3 Tafeln. 1826 (" , 5.—) , 2.50
HEINRICH SCHURTZ, Das Augenornament und verwandte Probleme. Mit 3 Tafeln. 1895
Band 11—15 zusammen (statt Mk. 156.—) für Mk. 70.—
Band 1—15 zusammen (statt Mk. 420.—) für Mk. 175.—
ADAMAN DIVINO DI LIDI TI I
SECHZEHNTER BAND. Hoch 4. 1897. RICHARD FOERSTER, Johann Jacob Reiske's Briefe. 1897. SIERZEHNTER RAND. Mit 2 Turtfiguren v. 5 Kurtanskirgen im Tort. Hoch 4. 1897. Prois 40. 4
SIEBZEHNTER BAND. Mit 3 Textfiguren u. 5 Kartenskizzen im Text. Hoch 4. 1897. Preis 40.4
FRIEDRICH HULTSCH, Die Elemente der ägyptischen Theilungsrechnung. Erste Abhandlung 1895 8 &
FRIEDRICH DELITZSCH, Das Babylonische Weltschöpfungsepos. 1896
FRIEDRICH RATZEL, Der Staat und sein Boden geographisch betrachtet. Mit 5 Kartenskizzen im Text. 1896 6 M
SIEBZEHNTER BAND. Mit 3 Textfiguren u. 5 Kurtenskizzen im Text. Hoch 4. 1897. Preis 40 M. FRIEDRICH HULTSCH, Die Elemente der ägyptischen Theilungsrechnung. Erste Abhandlung 1895. 8 M. FRIEDRICH DELITZSCH, Das Babylonische Weltschöpfungsepos. 1896. 8 M. W. H. ROSCHER, Das von der "Kynanthropie" handelnde Fragment des Marcollus von Side. Mit 3 Textfiguren. 1896. 4 M. FRIEDRICH RATZEL, Der Staat und sein Boden geographisch betrachtet. Mit 5 Kartenskizzen im Text. 1896. 6 M. KARL BÜCHER, Arbeit und Rhythmus. 1896. 6 M. THEODOR SCHREIBER. Die Wandbilder des Polygnotos in der Halle der Knidier zu Delphi. 1897. 8 M.
ACHTZEHNTER BAND Mit 1 Karte u 18 Abbildungen Hoch 4 1900 Preis 26 # 40 S
ACHTZEHNTER BAND. Mit 1 Karte u. 18 Abbildungen. Hoch 4. 1900. Preis 26 & 40 S. CURT WACHSMUTH, Neue Beiträge zur Topographie von Athen. 1897
FRIEDBICH HULTSCH, Die Gewichte des Alterthums, nach ihrem Zusammenhange dargestellt. 1898
VIKTOR HANTZSCH, Sebastian Münster: Leben, Werk, wissenschaftliche Bedeutung. 1898
H. GELZER, Die Genesis der byzantinischen Themenverfassung. Mit 1 Karte. 1899
NEUNZEHNTER BAND. Mit 3 Tafeln. Hoch 4. 1900. Preis 26 A ALBERT SOCIN, Divan aus Centralarabien. I. Theil: Texte nebst Glossen und Excurse. 1900
II. Theil: Übersetzung. Mit 3 Tafeln. 1900
III. Theil: Einleitung. Glossar und Indices. Nachträge des Herausgebers. 1901
ZWANZIGSTER BAND. Mit 1 Tafel. Hoch 4. 1903. Preis 25 & 80 S. RUDOLF HIRZEL, Ayoago; Nóµo; 1900. WILHELM HEINRICH ROSCHER, Ephialtes, eine pathologisch mythologische Abhandlung über die Alpträume und Alpdamonen des klassischen Altertums. 1903. HERMANN PETER, Der Brief in der römischen Litteratur. Litterargeschichtl. Untersuchungen u. Zusammenfassungen. 1901 6 &
WILHELM HEINRICH ROSCHER, Ephialtes, eine pathologisch mythologische Abhandlung über die Alpträume und Alp-
dämonen des klassischen Altertums. 1905
LUDWIG MITTEIS, Zur Geschichte der Erbpacht im Alterthum. 1901.
LUDWIG MITTEIS, Zur Geschichte der Erbpacht im Alterthum. 1901
EINUNDZWANZIGSTER BAND. Mit 13 Tafeln und 36 Textabbildungen. Hoch 4. 1903. Preis 38 A. EDUARD SIEVERS, Metrische Studien. I. Studien zur hebräischen Metrik. Erster Teil: Untersuchungen. 1901 12 A.
EDUARD SIEVERS, Metrische Studien. I. Studien zur bebräischen Metrik. Erster Teil: Untersuchungen. 1901
Zweiter Teil: Textproben. 1901
geschichte mit einem Anhang über die Anfänge des Alexanderkultes. Mit 13 Taf. u. 36 Textabb. 1903
gleichenden Chronologie und Zahlenmystik. 1903
ZWEIUNDZWANZIGSTER BAND. Mit 5 Taf. u. 86 Textfig. Hoch 4. 1904. Preis 33 M. 80 S.
GERHARD SEELIGER, Die soziale und politische Bedeutung der Grundherrschaft im früheren Mittelalter. Untersuchungen über Hofrecht, Immunität und Landleihen. 1903
aber Hofrecht, Immunität und Landleihen. 1903
FRIEDRICH HULTSCH, Die ptolemäischen Münz- und Rechnungswerte. 1903
JOHANNES HERTEL, Über das Tantrākhyāyika, die kašmīrische Rezension des Pancatantra. Mit dem Texte der Handschrift Dece. Coll. VIII. 145. 1904
Decc. Coll. VIII, 145. 1904
DREIUNDZWANZIGSTER BAND. Hoch 4. 1905.
EDUARD SIEVERS, Metrische Studien. II Die hebraische Genesis. Erster Teil: Texte. 1904
EDUARD SIEVERS und HERMANN GUTHE, Amos. 1907
VIERUNDZWANZIGSTER BAND. Mit 1 Karte u. 8 graph. Darstellungen. Hoch 4. 1906. Preis 45 % 60 S.
W. H. ROSCHER, Die Sieben- und Neunzahl im Kultus und Mythus der Griechen nebst einem Anhang Nachträge zu den
"enneadischen und hebdomadischen Fristen und Wochen" enthaltend. 1901
und 8 graphischen Darstellungen. 1904
und 8 graphischen Darstellungen. 1904
und 8 graphischen Darstellungen. 1904
und 8 graphischen Darstellungen. 1904. RICHARD MEISTER, Dorer und Achaer. Erster Teil. 1904. WILHELM STIEDA, Die keramische Industrie in Bayern während des XVIII. Jahrhunderts. 1906. JOHANNES HERTEL, Das südliche Pancatantra. Sanskrittext der Rozension vmit den Lesarten der besten Hss. d. Rezension α. 1906. W. H. ROSCHER, Die Hebdomadenlehren der griechischen Philosophen und Ärzte. Ein Beitrag zur Geschichte der griechischen
und 8 graphischen Darstellungen. 1904. RICHARD MEISTER, Dorer und Achaer. Erster Teil. 1904. WILHELM STIEDA, Die keramische Industrie in Bayern während des XVIII. Jahrhunderts. 1906. JOHANNES HERTEL, Das südliche Pancatantra. Sanskrittext der Rezension mit den Lesarten der besten Hss. d. Rezension a. 1906. W. H. ROSCHER, Die Hebdomadenlehren der griechischen Philosophie und Ärzte. Ein Beitrag zur Geschichte der griechischen Philosophie und Medizin. 1906. 10 M.
nd 8 graphischen Darstellungen. 1904
und 8 graphischen Darstellungen. 1904. 10 M. RICHARD MEISTER, Dorer und Achaer. Erster Teil. 1904. 3 M 60 A. WILHELM STIEDA, Die keramische Industrie in Bayern während des XVIII. Jahrhunderts. 1906. 8 M. JOHANNES HERTEL, Das südliche Pancatantra. Sanskrittext der Rezension vmit den Lesarten der besten Hss. d. Rezension α. 1906 W. H. ROSCHER, Die Hebdomadenlehren der griechischen Philosophen und Ärzte. Ein Beitrag zur Geschichte der griechischen Philosophie und Medizin. 1906. 10 M. FÜNFUNDZWANZIGSTER BAND. Mit 19 Abb. im Text u. 76 auf 16 Tafeln. Hoch 4. 1907. Preis 27 M 20 5. FRIEDRICH DELITZSCH, Die babylonische Chronik nebst einem Anhang über die synchronistische Geschichte P. 1906. 4 M. WILHELM STIEDA, Die Nationalökonomie als Universitätswissenschaft. 1906. GEORG TREU Olympische Forschungen. I Skoyagards Anordnung der Westgiebelgrunde vom Zeustempel. Mit 22 Abbildungen
und 8 graphischen Darstellungen. 1904. 10 M. RICHARD MEISTER, Dorer und Achaer. Erster Teil. 1904. 3 M 60 A. WILHELM STIEDA, Die keramische Industrie in Bayern während des XVIII. Jahrhunderts. 1906. 8 M. JOHANNES HERTEL, Das südliche Pancatantra. Sanskrittext der Rezension vmit den Lesarten der besten Hss. d. Rezension α. 1906 W. H. ROSCHER, Die Hebdomadenlehren der griechischen Philosophen und Ärzte. Ein Beitrag zur Geschichte der griechischen Philosophie und Medizin. 1906. 10 M. FÜNFUNDZWANZIGSTER BAND. Mit 19 Abb. im Text u. 76 auf 16 Tafeln. Hoch 4. 1907. Preis 27 M 20 5. FRIEDRICH DELITZSCH, Die babylonische Chronik nebst einem Anhang über die synchronistische Geschichte P. 1906. 4 M. WILHELM STIEDA, Die Nationalökonomie als Universitätswissenschaft. 1906. GEORG TREU Olympische Forschungen. I Skoyagards Anordnung der Westgiebelgrunde vom Zeustempel. Mit 22 Abbildungen
und 8 graphischen Darstellungen. 1904
nud 8 graphischen Darstellungen. 1904
nud 8 graphischen Darstellungen. 1904. RICHARD MEISTER, Dorer und Achier. Erster Teil. 1904. NULHELM STIEDA, Die keramische Industrie in Bayern während des XVIII. Jahrhunderts. 1906. NULHELM STIEDA, Die keramische Industrie in Bayern während des XVIII. Jahrhunderts. 1906. NULHERTEL, Das südliche Pancatantra. Sanskriitext der Rezension mit den Lesarten der besten Hss. d. Rezension a. 1906. NULHERTEL, Die Hebdomadenlehren der griechischen Philosophen und Ärzte. Ein Beitrag zur Geschichte der griechischen Philosophie und Medizin. 1906. PÜNFUNDZWANZIGSTER BAND. Mit 19 Abb. im Text u. 76 auf 16 Tafeln. Hoch 4. 1907. Preis 27 M 20 5. PRIEDRICH DELITZSCH, Die babylonische Chronik nebst einem Anhang über die synchronistische Geschichte P. 1906. WILHELM STIEDA, Die Nationalökonomie als Universitätswissenschaft. 1906. GEOBG TREU, Olympische Forschungen. I. Skovgaards Anordnung der Westgiebelgruppe vom Zeustempel. Mit 22 Abbildungen auf 3 Tafeln. 1907. 2. M 40 A. FRANZ STUDNICZKA, Kalamis. Ein Beitrag zur griechischen Kunstgeschichte. Mit 19 Abb. im Text u. 54 auf 13 Taf. 1907 7 . M 20 A. K. BEUGMANN, Die distributiven und die kollektiven Numeralia der indogermanischen Sprachen. Mit einem Anhang von EDUARD SIEVERS: Altnordisch teenn@fr, fernir. 1907. 3. M 60 A. ZUR FÜNFZIGJÄHRIGEN JUBELFEIER DER KÖNIGL. SÄCHS. GESELLSCHAFT DER WISSENSCHAFTEN
nud 8 graphischen Darstellungen. 1904. RICHARD MEISTER, Dorer und Achier. Erster Teil. 1906. RICHARD MEISTER BAND Die Nachter der griechischen Philosophen und Arzte. Ein Beitrag zur Geschichte der griechischen Philosophie und Medizin. 1906. RICHARD MEISTER BAND. Mit 19 Abb. im Text u. 76 auf 16 Tafeln. Hoch 4. 1907. Preis 27 M 20 5. FRIEDRICH DELITZSCH, Die babylonische Chronik nebst einem Anhang über die synchronistische Geschichte P. 1906. RICHARD STEDA, Die Nationalökonomie als Universitätswissenschaft. 1906. REGORG TREU, Olympische Porschungen. I. Skovgaards Anordnung der Westgiebelgruppe vom Zeustempel. Mit 22 Abbildungen auf 3 Tafeln. 1907. FRANZ STUDNICZKA, Kalamis. Ein Beitrag zur griechischen Kunstgeschichte. Mit 19 Abb. im Text u. 54 auf 13 Taf. 1907. 7 M 20 5. K. BBUGMANN, Die distributiven und die kollektiven Numeralia der indogermanischen Sprachen. Mit sinem Anhang von EDUARD SIEVERS: Altnordisch tecnnicir, pronnicir, fernir. 1907. ZUR FÜNFZIGJÄHRIGEN JUBELFEIER DER KÖNIGL. SÄCHS. GESELLSCHAFT DER WISSENSCHAFTEN ZU LEIPZIG AM 1. JULI 1896. Hoch 4.
RICHARD MEISTER, Dorer und Achier. Erster Teil. 1904. 3 Me N. C.
nad 8 graphischen Darstellungen. 1904. RICHARD MEISTER, Dorer und Achüer. Erster Teil. 1904. RICHARD MEISTER, Dorer und Achüer. Erster Teil. 1904. S. M. 60 A. WILHELM STIEDA, Die keramische Industrie in Bayern während des XVIII. Jahrhunderts. 1906. JOHANNES HERTEL, Das südliche Paicatantra. Sanskrittext der Rozension ymit den Lesarten der besten Hss. d. Rezension α. 1906 in M. W. H. ROSCHER, Die Hebdomadenlehren der griechischen Philosophen und Arzte. Ein Beitrag zur Geschichte der griechischen Philosophie und Medizin. 1906. FÜNFUNDZWANZIGSTER BAND. Mit 19 Abb. im Text u. 76 auf 16 Tafeln. Hoch 4. 1907. Preis 27 M 20 5. FRIEDRICH DELITZSCH, Die babylonische Chronik nebst einem Anhang über die synchronistische Geschichte P. 1906. WILHELM STIEDA, Die Nationalökonomie als Universitätswissenschaft. 1906. GEORG TREU, Olympische Forschungen. I. Skovgaards Anordnung der Westgiebelgruppe vom Zeustempel. Mit 22 Abbildungen auf 3 Tafeln. 1907. FRANZ STUDNICZKA, Kalamis. Ein Beitrag zur griechischen Kunstgeschichte. Mit 19 Abb. im Text u. 54 auf 13 Taf. 1907. 7 M 20 3. K. BRUGMANN, Die distributiven und die kollektiven Numeralia der indogermanischen Sprachen. Mit einem Anhang von EDUARD SIEVERS: Altnordisch (cennic)r. prennic)r. fernic. 1907. ZUR FÜNFZIGJÄHRIGEN JUBELFEIER DER KÖNIGL SÄCHS. GESELLSCHAFT DER WISSENSCHAFTEN ZU LEIPZIG AM 1. JULI 1896. Hoch 4.

